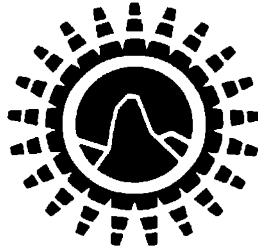
کوردی • کوردی

فەرهەنگی خاڵ ۷

شێخ محەمەدی خاڵ

فەرهەنگی خاڵ

شێخ محەمەدی خاڵ

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆژهەڵات

خاوەنی ئیمتیاز

کەژاڵ ڕەفیق

سەرنووسەر

حەسـەنی دانیشــفەڕ

Email: rojhalatpress@yahoo.com
Mob: 0750 444 09 96

هەولێر ـ شەقامی (١٠٠) مەتری تەنیشت کارگەی دەرمانی ئاوامیدیکا

فەرهەنگی خاڵ

شێخ محەمەدی خاڵ

ناوی کتێب: فەرهەنگی خاڵ
دانانی: شێخ محەمەدی خاڵ
پیت لێدان: تریسکە ئەحمەد + نادیە عەزیز + نسار عەبدوڵلا
هەڵەگری: شێرزاد فەقێ ئیسماعیل + هەندرێن شێرزاد + ئەمیر حاجی داود
دەرهێنانی هونەری ناوەوە: ئاراس ئەکرەم

بەرگ: ئاکار جەلیل کاکەوەیس
شوێنی چاپ : چاپخانەی رۆژهەڵات - هەولێر

نرخ: (١٦٠٠٠) دینار

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان هەرێمی کوردستان
ژمارەی سپاردنی (٣٤٤) ی ساڵی ٢٠١٧ی پێدراوە

شوێنی دابەشکردن : هەولێر ناوەندی ئاوێر
بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە

هیوام وایە کە خۆشیی گەل ببینێ
محمدی خاڵ

وتەیەک

خوالێخۆشبووی باوکم وەک ڕۆشنبیرێکی دڵسۆز بەنەتەوەکەی لە زۆر زووەوە هەستی کردووە بەگرینگیی دانانی فەرهەنگێک کە زۆربەی وشەی کوردی بەهەموو لەهجەکانی کوردستانی گەورە بگرێتە خۆی بۆ پاراستنی زمانەکەمان لە فەوتان. بەتایبەتی لەو سەردەمەدا کە میللەتی کورد فەرهەنگێکی ئەوتۆی نەبوو کە ئەم کەلێنە گرینگە پڕ بکاتەوە. شێخی خاڵ لە ناوەڕاستی سییەکانی سەدەی ڕابردوودا (١٩٣٥) چووە ژێر ئەم بارە قورسە گرینگە پڕ سەروەرییەوە. بێ ئەوەی کەرەستەیەکی ئەوتۆی لەبەردەمدا بێ کە یارمەتیی بدا و ئەرکی سەرشانی تۆزێک سووک بکات. بەڵام هیمەتی پۆڵایین و شەوقێکی بێ سنوور و خۆشەویستییەکی زۆر بۆ گەل و نیشتمانیی پاڵی پێوەنا کە ئەم ئەرکە گەورەیە بخاتە ئەستۆی خۆی. لە ماوەی ٤١ ساڵی بەردەوامدا، واتە لە ساڵی ١٩٧٦دا توانی ئەم پرۆژە گەورەیە تەواو بکات بەشێوەیەک کە ڕەزامەندیی نەتەوەی کوردی لەسەر بێ و، لەلایەن پسپۆڕانی زمانی کوردییەوە بەکورد و بێگانەکان دەستخۆشکەریی لێ کرا و، بەفەرهەنگێکی نۆبەرە لە قەڵەم درا و، بە سێ بەرگ کەوتە بازاڕەوە.

زۆرجار باوکم لە مەجلیسەکانیدا دەیفەرموو خۆزگە بمتوانیایە ئەم سێ بەرگەم بکردایە بەیەک بەرگ و، وەک (المنجد)ی عەرەبی بەوێنەوە لە چاپم بدایە. بەڵام ڕووی نەبوونی ڕەش بێت. شێخ محەمەدی خاڵ، بەداخەوە، تا ئەم جیهانەی بەجێ هێشت لە ساڵی ١٩٨٩دا نەیتوانی ئەم ئاواتەی بەجێ بێنێ.

ئێستاش وا بەهیمەت و کۆششی دەزگای چاپ و پەخشی ئاراس، ئەم ئاواتەی باوکم و هەموو خوێنەرانی کورد هاتەدی. سوپاس و پێزانینم بۆ دەزگای ناوبراو، بە بەڕێوەبەر و هەموو کارمەندانی کە بەشێوەیەکی ڕەنگین ئەم ئەرکە گەورەیەیان ئەنجام دا. لە یەزدانی گەورەم داوایە کە دەزگای ناوبراو هەر لە گەشە و پێشکەوتندا بێ لە خزمەتی وێژە و هەموو بوارە جیاجیاکانی ڕۆشنبیری کوردیدا و، هەر فاکتەرێکی گەورە بێت لە خەباتی پڕ شانازی و سەروەریی نەتەوە نەبەزەکەماندا.

خالد محەمەد خاڵ

تێبینی: چاپی کۆنی ئەم فەرهەنگە بەڕێنووسێک نووسرابووەوە کە ئەمڕۆ باوی نەماوە. بۆیە ئێمە ناچاربووین دەستکارییەکی تەواوی ئەم ڕێنووسە بکەین و فەرهەنگەکە بە شێوەی ئەمڕۆی ڕێنووسی کوردی بنووسینەوە. وامان نەکردایە خوێنەران نەیاندەتوانی سوودی تەواوی لێ وەربگرن. ئەمە جگە لەوەی کە لە نێوان بەرگەکانی ئەم فەرهەنگەدا کە لە سالانی ١٩٦٠، ١٩٦٥، ١٩٧٦ چاپ کرابوون جیاوازیی ڕێنووس هەبوو. کارمەندانی دەزگای ئاراس ماندووبوونێکی بێ ئەندازیان کێشا تا توانییان ئەم فەرهەنگە لەم چاپ و شێوە تازەیەیدا بخەنە بەردەست. هیوادارین جێی ڕەزامەندی بێت.

دەزگای چاپ و بلاوکردنەوەی ئاراس

پێشەکی

بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان: خوایە! نازانم بە چ زبانێک سوپاست بکەم و بە چ ئالاّ (قەڵەم)ێک ستایشت بنووسم، تۆ ئەو خوایەیت کە ئادەمیت لەناو هەموو گیانلەبەراندا بەرز کردووەتەوە، زانا و دانات کردوون، ژیری و بیرت داونەتێ و، کردووتن بەجێنشینی خۆت لەسەر زەوی. بەپێی دەستوور و باوی پەرەسەندن و بلاّوبوونەوە هەموویانت تیرە تیرە و کۆمەڵ کۆمەڵ کردوون و، هەر تیرە و کۆمەڵەیەک بەپێی ناوچەی خۆی زبانێکت داونەتێ، تا مەبەستی خۆیانی پێ بەجێ بێنن و، لەگەڵ یەکتری قسەی پێ بکەن و خستووتەتە دڵی هێندێ لە خوێندەوارانی بەرز و پێشەوایانیانەوە کە وتە کۆبکەنەوە و فەرهەنگ بنووسن و، بە یادگار بۆ دوای خۆیانی بەجێ بهێڵن، سا بەڵکو هەموو لایەکیان لەیەک بگەن و، لە یەکتری نزیک بکەونەوە و، بە ئاشتی دانیشن و، لە پاشەڕۆژدا دەست بکەنە ملی یەک بە برایەتی.

بێ گومانم کە دوو شت گەورەترین شۆڕشی هەڵگیرساند لە جیهاندا و، ئادەمی جیا کردەوە لە گیانلەبەرانی تر و لەناو هەموویاندا ئەمی لەسەر تەختی پاشایی دانا لەم جیهانەدا، یەکەم دەستی، دووەم زبانی، کە دەستی بەرەلاّکرد بەم ڕەنگە بەرزی کردەوە لە زەوی لەکاتی ڕۆیندا سەدان هەزار هەزار شتی سەیری پێ دروست کرد و، گەورەترین کەلەپووری بەجێ هێشت لەسەر زەوی. کە زبانی بەرەلاّ کرد بەم ڕەنگە دەستی کرد بەقسەکردن، توانیی هەرچی بەدڵیدا بێ بیڵێ و هەموو کەسێک لەگەڵ هەموو کەسێکدا قسە بکەن و تێ بگەن و، یارمەتیی بیری یەکتری بدەن تا ئادەمی گەیشتە ئەم پایە بەرزە لە زانین و ژیری و بیر و وێژەدا کە هەرچی ئیمڕۆ دەیبینین لە دیمەنی شارستانی لە زانین و لە کردار هەمووی بەری کردەوەی دەست و زبانێتی.

بەڕاستی دۆزینەوەی پیت و وتە و وتار و قسەکردن شتێکی زۆر زۆر سەیرە. ئەگەر ڕاستت دەوێ لە دۆزینەوەی ئەتۆم گەلێ وردتر و هونەرترە، بەلاّم چونکە لە منالّییەوە فێری بووین بۆیە زۆر لێی سەرسام نابین. ئینجا لەبەر ئەمە ئادەمی لەزۆر کۆنەوە خەریکی دانانی وتە و کۆکردنەوەیەتی.

لە هەموو کەسێکەوە ئاشکرا و ئمایانە کە زمان پایەی هەرە گەورە و بەهێزە لە کۆشکی کۆمەلاّیەتیدا و، ڕوشتەی هەرەقایم و بەتینە بۆ یەکخستنی کۆمەڵە و گەل لە ڕۆژهەلاّتیەوە تا ڕۆژئاوای. بەڵکو زبان گیانی گەلە، کە زبان بوو گەل هەیە، کە نەشبوو گەل نییە.

هەروەها ئاشکرایە کە سەرمایەی زمان خەرمانی وتەیە و، گەنجینەکەشی فەرهەنگی وشەیە، هەر بەهۆی فەرهەنگەوەیە کە مەبەست لە وتە دەردەکەوێ و هەموو وتارێک ئمایان دەبێ. کە وابوو نووسینی فەرهەنگ بۆ پاسی زمان لە هەموو شت پێویستترە بۆ مانەوەی گەلان. هەر گەلێک زمان و فەرهەنگی نەبێ لەگەڵ گەلاندا ناژمێردرێ و ناناسرێ، بەڵکو دەکرێ بە بەردەباز و پێشێل لەژێر پێی ئەو گەلانەی کە بۆ کوێستانی ژیان دەچن. تا لە ڕێ پێڵگەدا پان و پلیش دەکرێنەوە و، لەگەڵ خاکدا یەکسان دەکرێن.

بەلاّم کە زمان و فەرهەنگی بوو با دیلیش بێ هەر گەلە و، بەگەل دەناسرێ و ڕۆژێک دەبێ کە لەگەڵ گەلانی

خواپێداودا ڕووەو کوێستانی ژیان بڕوا و سەرکەوێ و، لە پێشکەوتن و بەرزبوونەوە دابێ، تا دەگاتە لووتکەی هەرە بەرزی ژیان و، بەسەر چڵەپۆپەی کامەرانییەوە وەک بولبولی هەزار داستان بخوێنێ و بچریکێنێ. کە وابوو ئاگاداریکردنی زمان بەنووسینی فەرهەنگ و کۆکردنەوەی وتە لە ئاگاداریکردنی گیان پێویستترە بۆ مانەوەی گەلان، چونکە بە نەمانی هەزاران گیان گەل نامرێ، بەڵام بە نەمانی زمان ڕشتەی کۆمەڵایەتی دەپچڕێ و شیرازەی گەل تێک دەچێ تا هەموو پەڕەوازە دەبن و لەیەک دەبڕێن و زۆردار قووتیان دەدەن و لەناویان دەبەن.

ئەگەر بەچاوێکی وردبوونەوە تەماشای سەرگوزشتە و مێژووی گەلانی ڕابردوو بکەین، تێ دەگەین کە لەمەوپێش زۆر گەلی گەورە بوون کە لە خوێندەواری و تێگەیشتن و پێگەیشتن و تێکۆشین و پێشکەوتندا پایەیەکی بەرز و جێگایەکی بڵندیان بووە و، لەسەر ڕووپەڕەی مێژوو زۆر نیشانەی مەردانە و پیاوانەیان بەجێ هێشتووە، بەڵام چونکە وەیشوومەی ڕۆژگار و، گەردشی چەرخی کەچ ڕەفتار، زمانەکەی لەناوبردوون، خۆشیان لەناوچوون، سا مەگەر لە کون و قوژبنی مێژوودا ناوێکیان مابێتەوە.

کە وابوو مانەوەی زمان مایەی مانەوەی گەلە، هەر گەلێک تا هەرچەندە دووچاری خەم و تەم و خەفەت و دەردی سەری ببێ و، تاڵی و سوێری ڕۆژگار بچەژێ و، تەنگانە و چەڵەمە کەڵەمەی بکا، ئەو گەلە هەر دەژی و دەمێنێ تا وەکو ئاگاداری زمانەکەیان بکەن و، نەیەڵن لەناو بچێ.

کەواتە زمان بۆ ئاگاداریی گەلان لە هەموو قەڵایەکی ئاسنین و قوللەیەکی سەختی بەهێزی مسین باشتر و چاکترە. چونکە قەڵا دەگیرێ و قوللە دەڕووخێنرێ، بەڵام زمان هیچی لێ ناکرێ.

هەزار ئافەرین بۆ ئەو زانایەی کە وتوویەتی: گەلی دیلی خاوەن فەرهەنگ و زمان وەک بەندییەک وایە کە کلیلی دەرگای بەندیخانەکەی لە گیرفاندا بێ. هەر حەلێک بیەوێ ڕزگار و، لە دیلی سەرفراز ببێ، بەکلیلی زمانەکەی دەرگای بەندیخانەی دیلییەکەی دەکاتەوە و، بەیداخی ئازادی و سەربەخۆیی هەڵدەدا، بەڵام گەلی دیلی بێ فەرهەنگ و زمان وەک بەندییەک وایە کە کلیلی دەرگای بەندیخانەکەی لە گیرفانی دوژمنەکەیدا بێ. ناچار دەبێ دەستەئەژنۆ دانیشێ تا دەتوێتەوە و نامێنێ و، هەموو کەلەپوور و دارایییەکەی داگیردەکرێ و، ماڵی دەچێتە سەربەشی ماڵان و، بەئێجگاری چرای دەکوژێتەوە.

کە وابوو کۆکردنەوەی وتە و نووسینی فەرهەنگ بۆ کۆمەڵە و گەل لە هەموو شت پێویستتر و بەنرخترە.

***

کەس نییە لە جیهاندا بتوانێ گشت وتەی زمانی خۆی بزانێ و، لە مێشک و دڵیدا جێگای ببێتەوە، چونکە ئەمە هەر شایستەی خوایە. جا لەبەر ئەمە هەموو زمانێک ئەگەر لە چوارچێوەی فەرهەنگ نەگیرێ وەیشوومەی ڕۆژگار شەن و کەوی تێدا دەکا و بەبای دەدا و، کۆگای وتەکانی بەرەبەرە کەم دەکاتەوە تا وای لێ دێ کە نەتوانێ بەسەرمایەکەی خۆی بژی و مەبەست بەجێ بێنێ.

لەبەر ئەمانە، زانا بەرزەکان و تێگەیشتووانی هەموو گەلێک لە زۆر کۆنەوە خەریکی نووسینی فەرهەنگ و کۆکردنەوەی وتەی گەلەکەیان بوون، تا ژمارەی فەرهەنگیان گەیشتە ژمارەی زمانانی سەرزەوی، نەخوازەڵا فەرهەنگی زمانە زیندووەکان کە ژمارەیان گەیشتۆتە هەزار و پێنج سەد[1] و ژمارەی وتەی هێندێک لەو فەرهەنگانەش لە سەد هەزار تێ پەڕیوە. کۆنترین فەرهەنگێک کە نووسراوە فەرهەنگی (کالیماکی غەراماتیقی إغریقی)یە کە سێ سەد ساڵ لە پێش میلاد نووسیویەتی و، ناوی ناوە (زەخیرە). لەپاش ئەم فەرهەنگە ئینجا

بەرەبەرە فەرهەنگی تر نووسراوە، بەیۆنانی، ئینجا بەعەرەبی، ئینجا بە زمانەکانی تر کە یەکێکیان زمانی کوردییە.

کۆنترین فەرهەنگێکی کوردی کە نووسرابێ- بەپێی زانینی من- فەرهەنگی (ئەحمەدی خانی)یە، کە لە ساڵی ١٠٩٤ هـ بەشیعر نووسیویەتی لە عەرەبییەوە بۆ کوردی و ناوی ناوە (نەوبەهار) کە لە داوێنی فەرهەنگی (الهدية الحميدية في اللغة الكردية) لە چاپ دراوە.

نەوبەهار نۆ چەکامە (قصیدة)یە، هەر چەکامەی لە وەزنێک. وا بۆ نموونە سێ شیعری دەنووسین هەر یەکەی لە چەکامەیەک:

(رجل) پێ و (رکبة) ئەژنۆ (بطن) سک

(صدر) سنگ و(جید) ئەستۆ (عین) چاڤ

(بیدا)، (فلاة) و (سبب)، (فیفاو) و (بدو) دەشتێ

(ینبوع) و (عین)، کانی (جب) و (قلیب) بیرە

(اکحل) مرۆڤی چاڤ بەکل، (أشهل) مرۆڤی چاڤ بەلەک

(أشقر) مرۆڤی چاڤ هشین، ڕەنگی گەنم گون (اسمر)ە

لە پاشا ئینجا شێخ مارفی نۆدێیی (ئەحمەدی)ی نووسیوە بەشیعر لە ساڵی (١٢١٠هـ) لەسەر شێوەی (نەوبەهار) و لە عەرەبییەوە بۆ کوردی، تا ئێستا دووجار لە چاپ دراوە، جارێکیان لە سلێمانی لە چاپخانەی (ژیان) لە ساڵی (١٣٥٤هـ)-(١٩٣٦م). جاری دووەمیش لە (بەغدا) هەر لەو ساڵەدا. (ئەحمەدی) دوو بابە (١) بابی أسماء (٢) بابی أفعال. بابی أسماء سێ فەسڵە، هەر فەسڵەی لەسەر وەزنێکە، فەسڵی یەکەمی وەک:

(رأس) سەرە (عین) چاوە

(بدن) قالب (إسم) ناوە

فەسڵی دووەم وەک:

(سور) وارشە (حائط) حەسار

(حدیث) سخن (مسمار) بزمار

فەسڵی سێیەم وەک:

(این) لە کوێ (من) کێیە (ایان) کەی

(إن) ئەگەر (ما) چی (متی) کەی (سم) ژار

بابی أفعال هەر یەک وەزنە وەک:

(جلس) دانیشت (نهض) هەستا

(قعد) دانیشت (وقف) وەستا

لە دوای ئەحمەدی ئینجا فەرهەنگی جنراڵ (ئۆغۆستۆیابا)یە کە قونسولێکی ڕووس بووە لە شاری (ئەرزەرۆم) و، فەرهەنگەکەی ٨٤٢٨ وتەیە و، لە ساڵی ١٨٧٩م لەلایەن (فەردیناند جوستی)یەوە لە چاپ دراوە لە شاری (پترسپۆرگ) کە ئێستا پێی دەڵێن (لەنینگراد)، لە ساڵی ١٩٤٣م لە چەمچەماڵ ئەم فەرهەنگەم چاو پێ کەوت لای زەینەلعابدینیی کوڕی (مەلافانی).

لەدوای ئەم فەرهەنگە ئینجا (یوسف ضیا پاشای خالدی) فەرهەنگێکی نووسیوە لە کوردییەوە بۆ عەرەبی لەگەڵ سەرەتایەک لە دەستووری زمانی کوردی و، ناوی ناوە (الهدية الحميدية في اللغة الكردية) و لە ساڵی ١٣١٠ی ڕۆمی لە ئەستەمبۆل لە چاپ دراوە، بەڵام وتەکانی هەر وتەی زازا و گەلێکیشی ناوی شاخ و کانی و دێهاتی ئەو ناوچەیەیە، کە ئەمانە لە فەرهەنگی وتەدا نانووسرێن، بەڵام بەڕاستی فەرهەنگێکی جوان و، کەلێنێکی زۆر گەورەی پڕکردووەتەوە. بەشی زۆری وتەی (زازا)م لەم فەرهەنگە وەرگرتووە، سا خوا بەمیهرەبانی خۆی پاداشی بداتەوە.

لەپاشا ئینجا فەرهەنگی (میجەرسۆن) دەرچوو- کە حاکمێکی ئینگلیزی بوو لە شاری سلێمانی لە کوردییەوە بۆ ئینگلیزی و، لە ساڵی ١٩١٩م لە لەندن لە چاپ دراوە.

لە ساڵی ١٩٥٠م (ڕابەر) دەرچوو لە عەرەبییەوە بۆ کوردی.

لەپاش ئەم فەرهەنگانە ئینجا فەرهەنگی مەردۆخ دەرچوو لە ساڵی ١٣٧٥هـ (١٩٥٦م) بەڕاستی کۆششێکی گەورە و نووسراوێکی بەنرخە، شتی وا مەگەر هەر بەقەڵەمی زانا و پێشەوایەکی وەک ئایەتوڵڵای کوردستانی بنووسرێ، بەڕاستی کارەکەی پەسند و کردەوەکەی جێی سوپاس و ستایشە، بەڵام- داخەکەم چەند نەنگێکی تێدایە کە چاوی لێ ناپۆشرێ:

١- خۆی لە سەرەتای فەرهەنگەکەوە دەستوورێکی تایبەتی داناوە بۆ چۆنێتیی نووسینی کوردی، کەچی خۆی فەرهەنگەکەی بەو دەستوورە نەنووسیوە، بەڵکو بەپێی دەستووری فارسی نووسیویەتی، کەسێک فارسی زان نەبێ نازانێ بیخوێنێتەوە.

٢- لەبەرئەوەی کە بەپێی دەستووری نووسینی کوردی نەنووسراوە، وتەکانیشی بەو جۆرە ڕیز نەکراوە، لەبەر ئەمە وتەی ئێجگار بەگران تیا دەدۆزرێتەوە.

٣- نیوەی وتەکانی وتە نین، سا یا:

أ- فعلن - کە نابێ بنووسرێن - وەک (بدە، ناما، نێژێ، نەوینی، نەژیێ، نەدا، نەدرەوشێ).

ب- یا ناوە بۆ یەکێک - کە نابێ بنووسرێ - وەک: (نامینە).

ج- یا هەر ناویش نییە وەک: (نامە) کە دەڵێ: کورتەی (ئامان الله)یە.

د- یا دروست کراوە وەک: (بەدشەو، بەدصبح).

هـ- یا هەر وتە نییە وەک: (ئەسپی تەمەڵ، ئەسپی سواری، ئەسپی تەلایی، ئەسپی یاڵ چەرمگ، بارانی ورد، بارانی درشت، بارانی ناوەخت، بارانی کەم، بەن دەرگای جەواڵ، بەن دەرگای خیگە، باقلەی کولیاگ، بمخە، بمرە، بمزانیایە، بمشێلە، بمگرە، بملاوێنە، بمکەرە زووخاڵ، بمێنە).

و- یا هەر هەڵەیە وەک: (برس) لە برسێتی و (تاقی) لە تاقیکردنەوەدا کە ئەمانە هەرگیز نەبیستراون.

٤- زۆری وتەی عەرەبی ناقۆڵایە وەک: (أصلع، إعجاز، اضطراب، إراک، إجحاف، أسد، أوج، استشمام، أصحاب الکهف، ارذل الناس).

٥- زۆریشی وتەی فارسییە، وەک: (پەزیرا، پەزیرایی، پەزیرە، پرخاش).

٦- وتەکانی هەر وتەی (ئەردەڵان)ە، زازا و بادینانی تێدا نییە، بابان و هەورامی و لوڕی و فەیلیشی مەگەر بەدەگمەن تێدابێ.

٧- زۆرتر ڕاڤە (شرح)ی وتەیەکی بەتاقەوتەیەک کردووە، بەبێ ئەمەی کە درێژەی پێ بدا و پێت بڵێ کە چۆن بەکار دەهێنرێ، یا باسی گیایەک، یا گوڵێک یا درەختێک یا یارییەکت بۆ بکا یا دەنگێکت لە دەنگێکی تر بۆ جیابکاتەوە.

٨- زۆر جار ڕاڤەی وتەیەکت بە وتەیەک بۆ دەکات کە خۆی ئەو وتەیەی لە شوێنی خۆیدا نەگرتووە، وەک وتەی (پاماسێ) کە ڕاڤەی دەکا بە (پاماسە) یا(چوت) کە ڕاڤەی دەکا بە (چورتکە) کەچی (پاماسە) و (چورتکە) لە فەرهەنگەکەیدا ناگرێ.

٩- زۆر وتەی وا هەیە سێ جار نووسیویەتی وەک: (نۆوەن)، یا دووجار نووسیویەتی وەک: (خورجین، نەدارا، نەزانست، نەزانکار).

١٠- زۆر وتەی وا هەیە لە دوو لاوە دەیگرێ و ڕاڤەی دەکا، بەڵام لە هەر لایەی بەجۆرێک وەک: (نەگۆمە).

لەگەڵ ئەمەشدا بەشی زۆری وتەی ئەردەڵانم لە فەرهەنگی مەردۆخ وەرگرتووە:

فەرهەنگی (نەوبەهار) و(ئەحمەدی) و (میجەرسۆن) یەکی چەند لاپەڕەیەکی بچووک و چەند وتەیەکی کەمن کە شایستەی ئەوە نین پێیان بوترێ فەرهەنگی کوردی. جگە لەوەش کە نەوبەهار و ئەحمەدی و ڕابەر لە عەرەبییەوەن بۆ کوردی، واتە فەرهەنگی عەرەبین نەک کوردی.

فەرهەنگی (ضیاپاشا)ش هەر وتەی زازایە.

فەرهەنگی (ئۆغۆستۆیابا)ش وەک (عەنقا) وایە، دەنگی هەیە و ڕەنگی نییە، جگە لەوە کە وتەکانیشی هەر وتەی ناوچەیەکی بچووکە لە کوردستاندا.

ئینجا کاتێک ورد بوومەوە و تێ گەیشتم کە زمانەکەمان هێشتا فەرهەنگێکی وای بۆ نەنووسراوە کە رووی بێ بچێتە ناو فەرهەنگانەوە و، ئەمە سێ چوار هەزار ساڵە کورد- کە خاوەنی زمان و نووسینە - هێشتا وتەی زمانەکەی خۆی کۆ نەکردووەتەوە و، کەس بەبیریدا نەهاتووە کە فەرهەنگێکی تێکڕاییی بۆ بنووسێ، لەگەڵ ئەمەی کە زمانی کوردی لە زمانە دەوڵەمەندە زیندووەکانە و لە ئاهەنگ و شێوە و دەنگدا لەگەڵ ناسکترین زمان- کە فەڕەنسییە- جیاوازییەکی نییە.

ئینجا هەرچەند بیرم لە دەوڵەمەندیی زمانی کوردی و جوانیی ئاهەنگەکەی دەکردەوە بزە دەیگرتم و، هەرچەند بیریشم دەکەوتەوە کەوا خەرمانی زمانەکەمان لە دەشتی بێ کەسی و لەبەر بارەشی ڕۆژگاردا ماوەتەوە و بە ڕاستە و چەپەدا شەن وکەوی تێدا دەکا و بە بای دەدا هەنسکم هەڵدەدا. بەم ڕەنگە چەند ساڵێک لە ناوەندی بزە و هەنسکدا مامەوە تا خوا هێنامیە سەر کۆکردنەوەی (وتە) و نووسینی ئەم (فەرهەنگ)ە.

لە ساڵی (١٩٣٥)وە بە هەموو هێز و توانای خۆمەوە خەریکی کۆکردنەوەی وتەی کوردیم بە هەموو ئاهەنگ و

شێوەکانیەوە و، بە وتەی بابان و، سۆران و، زازا و، بۆتان و، بادینان و، لوڕ و، فەیلی و، لەک و، موکریان و، هەورامی و، ئەردەڵانەوە و، لەم ڕێیەدا زۆر ڕەنجم داوە و کۆششم کردووە، تا وتەی ڕاست و دروستم کۆ کردووەتەوە و هەزاران وتەی ناقۆڵام لە بربەنگ و هەسان داوە تا ڕاستم کردوونەتەوە.

زۆر جار وتەم لە دوورەوە بۆ هاتووە، بەڵام چونکی بەشێوەی نووسینی کوردی نەنووسراوە دڵنیا نەبووم لێی و تێکەڵی فەرهەنگەکەم نەکردووە تا خاوەنەکەم دیوە و لە دەمی خۆیم وەرگرتووە، هەروا زۆر وتەی وابووە کە زانیومە لای ژن یا لادێیی یا ڕاوکەر یا جووتیار یا جۆڵا یا دارتاش یا ئاشوەستا یا ناڵبەند یا کاڵا و زین و کورتان و کەوش درو دەست دەکەوێ بەتایبەتی لێم پرسیونەتەوە تا هیچ گومانێکم نەماوە.

ئەوی لەم فەرهەنگە ورد دەبێتەوە دەبێ بزانێ کە تا ئێستا لەم ڕووەوە سەرمەشقێکمان بۆ دانەندراوە تا چاوی لێ بکەین و، فەرهەنگێکی تێکڕاییمان بە زمانی کوردی بۆ نەنووسراوە تا لاساییی بکەینەوە و، وتەکانمان ڕیز نەکراوە و مەبەستیان بۆ دانەنراوە. مەبەست دانەوەش لە وتان بە ڕەنگێکی وا کە هەموو وتەیەک لە یەک جیا بکاتەوە و، هەموو وتەیەک ڕاڤەیەکی وای بۆ بنووسرێ کە بە تەواوی هەموو کەسێک لە مەبەستەکەی بگات. زۆر زۆر گرانە و هەروا بە ئاسانی مەزانە ڕاڤەکردن و مەبەست دانەوە لە وتەی (بەڵام) یا (تومەز) یا (مەگەر) یا (گونجان) یا (خاڵانە) یا (ئە) یا (بە) یا (ئانە) یا (ئەگینا) یا هەزاران وتەی تری وا.

هەروەک پێویستە بزانی کە ئاهەنگی زمانی کوردی و عەرەبی لە یەک جیان و، فەرهەنگی کوردی نابێ لەسەر شێوە و دەستووری فەرهەنگی عەرەبی بێ، ئنجا ئەگەر ئەم فەرهەنگە باش و پەسند بوو ئەوا ئاواتی چەند ساڵەی خۆم و گەلەکەم هاتەدی ئەگینا من درێغ و کۆتایم نەکردووە و شتی بێ ئەنگیش هەر شایستەی خوایە. لەگەڵ ئەمەشدا کە دەگونجێ چەند جارێکی تر بەر و دوا لە چاپی بدەینەوە و، هەموو نۆرەیەک گەلێ وتەی تری بخەینە سەر و، کەموکوڕی و هەڵەیەکی ئەگەر ببێ چاکی بکەین.

پەیدابوونی وتە و زمان

وتە وشەیەکە کە بۆمەبەستێک دانرابێ. وتار گوفتارێکە کە هەموو کەسێک مەبەستی دڵی خۆی پێ بەجێ دێنێ. پەیدابوونی وتە و زمان بەهۆی کۆمەڵایەتیی ئادەمییەوە بووە، ئەگەر کۆمەڵایەتی نەبوایە پێویست نەدەبوون بەتێگەیاندنی یەکتری لەو مەبەستانەی کە بەدڵیاندا هاتوچۆی کردووە و، ئەگەر پێویستیش بە تێگەیاندن نەبوونایە قسەکردن نەدەبوو و، ئەگەر قسەکردنیش نەبوایە ئیمڕۆ وتە و زمان نەدەبوو کە وابوو هەرچی وتەی ئادەمی هەیە هەمووی زادەی کۆمەڵایەتییە.

زۆر لە زانایانی زمان بەلایانەوە وایە کە وتە یەکەمجار لە دەنگەوە[٢] وەرگیراوە، واتە لە دەنگی گیاندار و با و باران و ئەوشتانەی کە لە کردەوەیەکی ئادەمیزادەوە پەیدا دەبێ وەک دەنگی لێدان و کوتان و شکاندن و گەلێ شتی تر. ئینجا مەبەستیان لە گێڕانەوەی یەکێک لەو دەنگانە باسی ئەو شتە بووە کە دەنگەکەی لێوە هاتووە یا باسی شتێک بووە کە بەخاوەنی دەنگەکەوە بووە و، لەگەڵ گێڕانەوەی ئەو دەنگانەدا جووڵانەوەی سەر و دەست و چاو و ئەندامیشیان بەکار هێناوە بۆ پیشاندانی درێژی و پانی و ئەستووری و قەبارە و چۆنێتیی ئەو شتەی کە قسەیان لێ کردووە، لەپاشا بەرە بەرە بەپێی پێشکەوتن و بەرزبوونەوەی ئادەمی و زۆربوونی پێویستانی و بەهۆی سەرکەوتنی بە پلەی شارستانێتیدا وتەیان زۆر بووە و جوان بووە.

یەکێک ئەگەر باش وردبێتەوە لە وتەی (باڕە) و (باعە)ی مەڕ و بزن و(بۆڕە)ی گا و(تەقە)ی تفەنگ و (جروکە) و (جریوە)ی چۆلەکە و (جووکە) و (جیکەی) جووجەڵە و (جیڕە)ی دەرگا و (چرکە)ی بنمیچ و (حەپە)ی سەگ و (حیلە)ی ئەسپ و (خرتە)ی مشک و (خرچە)ی شووتی لە کاتی لەتکردنی و (خڕە)ی گوێز و (خرمە)ی ترۆزی لەکاتی خواردنیدا و (خشە)ی بارە قامیش و (خوڕە)ی ئاو و (خوشە)ی شیر لە کاتی دۆشینیدا و (خیزە)ی سنگ و (زڕە)ی پارە و (زرمە)ی پێی وڵاخ و (زرنگە)ی پاوانە و (زیڕە)ی پڵنگ و (زیکە)ی مشک و (شڵپە)ی ئاو و (شڵقە)ی مەشکە و (شەقە)ی شووشە لەکاتی شکانیدا و (شریخە)ی هەورە تریشقە و (فیشکە)ی مار و (فیکە)ی لێو و (فڕە) و (ڤنگە)ی بەردی قۆچەقانی و (قاسپە)ی کەو و (قرتە)ی مریشک و (قرچە)ی دار لەکاتی شکانیدا و (قلپە)ی گۆزە و (قڕە)ی بۆق و (قرمە)ی داری ئەستوور لەکاتی شکانیدا و (قۆرە)ی مانگا و (قووقە)ی کەڵەشێر و (قوڵپە)ی شتی شل لەسەر ئاگر و (کڕە)ی بەرداش و (کزە)ی مەنجەڵ لەسەر ئاگر و (کسپە)ی شیشی سوورەوەبوو لە کاتێکدا کە بکرێ بە ئاوی سارددا و (گارە)ی مریشکە بەکڕ و (گرمە)ی هەور و (گژە) و (گڤە)ی ڕەشەبا و (گیزە)ی مێشوولە و (لوورە)ی گورگ و (مڕە)ی سەگ و (مشە) و (منگە)ی لووت و (میاوە)ی پشیلە و (ویزە)ی ویزویزە و (هاڕە)ی تاڤگە و (هاژە)ی بارەگەڵا، ئینجا ئەگەر یەکێک لەم وتانە وردبێتەوە باوەڕ دەکا بەقسەکەی پێشوو کە وتمان سەرچاوەی وتان دەنگ بووە، نەخوازەڵا کە گوێ بگرین لە منداڵی ساوا لە کاتی زمان گرتنیدا و لێی وردبینەوە دەبینین کە زۆر شت ناو دەبا بەناوی ئەو دەنگەی کە لێوەی دێ وەک (بەعە) بۆ مەڕ و بزن چونکە دەباعێنێ و (جزە) بۆ گۆشت چونکە لە کاتی سوورکردنەوە و برژاندنیدا چز و هووڕی لێوەدێ و (حەبە) و (هەچە) بۆ گوێدرێژ چونکە بەم وتانە لێی دەخوڕن.

جیابوونەوەی زمان و وتەی گەلان

کاتێک کە ئادەمی زۆر بوون و پەرەیان سەند و پەلوپۆیان هاوێشت و جێگایان نەبووەتەوە لەو ناوچە و شوێنانەی کە تێدابوون، بەناچاری بڵاوەیان لێ کردووە و، هەر کۆمەڵەی ڕووی کردووەتە وڵاتێک و، لە شوێنێکی تازە دابەزیون و جێگیر بوون، دیارە هەموو شوێنێک جۆرە چەشمەندازێک و چەشنە سەرما و گەرمایەکی بووە و، هەر قەڵەمڕەوێک جۆرە کاڵا و پێخەف و نوێن و خانوبەرەیەک و چەشنە ناوماڵ و خانوویەکی ویستووە، نەخوازەڵا کە هەزاران شتی واش بووە لە نیشتمانە تازەکەیاندا کە لە نیشتمانی پێشوویاندا نەبوو، ئینجا چەندساڵێکی دوورودرێژ خەریک بوون تا وتەیان بۆ ئەو شتە تازانە داناوە و، توانیویانە مەبەست لێ بدەنەوە لەو شتانەی کە تازە بەرچاویان کەوتووە و، یا تازە پێویست بوون پێی، جگە لە پاش و پێشکردن (قلب) و گۆڕین (ابدال)ی پیتێک بەپیتێکی تر کە ئەمانە هەمیشە لە هەموو زمانێکدا بەسەر پیت و وتە داهاتوون و دێن، جا لەبەر ئەمانە هێندێ لە وتە کۆنەکان فەرامۆش کران و، گەلێکیش تاشران و ڕێکخران و گەلێک لە جاران جوانتر کران، بەرەنگێکی وا لە وتە کۆنەکان نەدەچوون، تا وای لێ هات کە زمانەکەی پێشوویان پێچرایەوە و، هیچێکی چەندانی وای نەما مەگەر دانە دانەیەک نەبێ کە بڵاوبوونەتەوە بەناو گەلێک لە زمانەکاندا و، بە ڕێکەوت لەم لا و لەولا تووشیان دەبین[٣]. جا بەم بۆنەیەوە زمانی هەموو گەلێک لەگەڵ زمانی ئەوانی تر جیابووەوە و زمان زۆر بوون بەرەنگێکی وا کە هێندێ لەو زمانزانانەی کە لەم جۆرە شتانە دەکۆڵنەوە و ژمارەی زمانانی سەر زەوییان گەیاندووەتە (٢٦٠٠) زمان.

لق و پۆپی زمان

زانایان و شارەزایان بە بناغە و لق و پۆپی زمان، زمانی ئادەمییان بردووەتەوە سەر چەند شتێک کە یەکێکیان (ئاری)یە، بنچینەی زمانی ئاری زمانی (هیندی)ی کۆنە کە پێی دەڵێن (سەنسکریتی)، (کوردی) لکێکە لە زمانی ئاری، هەروەک (ئینگلیزی) و (ئەڵمانی) و (فەرەنسی) و (ئیتاڵی) و (ئەسپانی) و (یۆنانی) و (پەهلەوی) واتە فارسی کۆن لکەکانی تریەتی، یەکێک ئەگەر زۆر باش بچێتە بنج و بناوانی ئەم زمانانەوە گەلێ وتەی وا دەبینێ لە ناویاندا کە لەیەک دەچن؛ بەڵکو یەکن[٤]. یەکێک ئەگەر باش وردبێتەوە لەم خشتەیە تێ دەگا کە زمانی ئینگلیزی و کوردی و، فەرەنسی و کوردی چەند لە یەکەوە نزیکن!!

ئینگلیزی	کوردی	ئینگلیزی	کوردی
باد	بەد (خراپ)	ستنگ	چزووی زەردەواڵە و هەنگ کە بەبادینانی پێی دەڵێن (ئەستینگ).
جوو	جوو (جوولەکە)		
هەراس	هەراس	چن	چەنە، چەناگە
جەکەل	چەقەڵ	لێک	لاق
برۆو	برۆ	لیپ	لێو کە پێشی دەڵێن (لەپ)
درۆپ	دڵۆپ (دڵۆپە)	نەیم	ناو، نام
ئێک	هێلکە کە بەبادینانی پێی دەڵێن (هێک)	نیو	نوێ
ئەسپن	ئەسپندار (سپیدار)	تو	دوو
پارت	پارچە	نۆ	نە، کە بەبلباسیش پێی دەڵێن نۆ
شەیم	شەرم	لالابای	لای لایە
باند	بەند		
هەنی	هەنگوین		
		فێری	پەری
ستار	ئەستێرە	کت، کات	پشیلە کە پێشی دەڵێن (کتک)
موون	مانگ		
سپلین	سپڵ	فەذەر، فاذەر	باوک کە بەفارسی پێی دەڵێن (پدر)
دۆر	دەرگا کە پێشی دەڵێن (دەر)		
بارک	بەرگ (گەڵای درەخت)	ناین	نۆ

برادەر	برا، برادەر	پرۆسپێراز	پیرۆزی (مویارەکبایی)
مەذەر، ماذەر	دایک کە بەفارسی پێی دەڵێن مادر	دۆتەر، داوتەر	کچ کە بەبادینانی پێی دەڵێن (دوێت) بەفارسیش پێی دەڵێن (دختر)

فەرەنسی	کوردی	فەرەنسی	کوردی
پێ	پێ	ئوێ	ئاو
دان	دان	پاپیلون	پەپوولە
ژەنو	ئەژنۆ		

هەروا ئەگەر بەم ڕەنگە زمانی کوردی لەگەڵ زمانەکانی تردا بەراورد بکەین، ئەخوازەڵا لەگەڵ ئەڵمانیدا، گەلێ گەلێ زۆرتر و ڕێکتر دەردەچی، خۆ کوردی و فارسی هەر مەپرسە

کورد

کورد گەلێکی ئاری زۆر کۆنە و، لە پێش سپێدەی مێژووەوە- واتە زیاتر لە هەزار ساڵی پێش میلاد- هاتوون و لە ناو ئەم شاخانی کوردستانە دابەزیون و ماونەتەوە تا ئیمڕۆ[٥]. گەلی کورد کۆنترین تیرەیەکن لەناو ئارییەکاندا[٦] و دەتوانین بەپێی مێژووی چەرخە گرنگەکان (ئدواری ڕئیسی)ی کورد دابەش بکەین بە سێ بەش:

١- لە سپێدەی مێژووەوە تاپەیدابوونی دەوڵەتی (ماد)، واتە تا هەزار و پێنج سەد ساڵ پێش میلاد.

٢- لە پەیدابوونی دەوڵەتی مادەوە تا هاتنی ئاینی ئیسلام و موسوڵمان بوونی کورد.

٣- لە موسوڵمان بوونی کوردەوە تا ئیمڕۆ.

پێگەیشتنی زمانی کوردی

سەرچاوەی کوردی زمانی (ماد)ی کۆنە کە ئاوێستای (زەردەشت) پێغەمبەر بەو زمانە هاتووەتە خوارەوە.

زمانی کوردی- وەک هەموو شتێکی زیندوو- لەدایک بووە و، بەرەبەرە پێگەیشتووە و خۆی داڕشتووە، ئینجا بەهەزاران تاشین و ڕێکخستن و بیراز و چەکوشکاری بەسەردا هاتووە و، لە برپەند و هەسان دراوە و، بەرەبەرە بەپلەی ئاوەدانی و شارستانیدا سەرکەوتووە، تا لە دوادەمی دەوڵەتی مادا گەیشتووە بە پلەی هەرەبەرزی شارستانێتی، یەکێک ئەگەر بەچاوێکی وردبوونەوە تەماشای ئەو وتە کوردییە کۆنانە بکا کە (ماد) بۆیان بەجێ هێشتووین و، ئێمەش لە داوێنی فەرهەنگەکەمانەوە هێندێکی گرنگی- کە شوێنیان لە زمانی کوردیدا چۆلە- بلاو دەکەینەوە، تێ دەگا کە زمانی کوردی دووسێ هەزار ساڵ لەمەوپێش بەرزترین و دەوڵەمەندترین زمان بووە.

جیابوونەوەی شێوەی کوردی

کاتێک کە کورد زۆر بوون و، لە ناو خۆیاندا پەرەیان سەند و بڵاوبوونەوە بەناو شاخ و کێوەکانی کوردستاندا، ئیتر لە یەکتری دوور کەوتنەوە نەخوازەڵا لە هۆی بێ ڕێگاییی شاخەکان و چەم و ڕووبارە گەورەکانەوە، ساڵەهای ساڵ ڕادەبوورد هەورامییەک بادینانی و، زازاییەک لوڕی و، فەیلییەک موکریانی و، بابانییەک بۆتانی و، سۆرانییەک ئەردەڵانییەکی نەدەدی، ئەمە لەلایەک، لەلایەکی تریشەوە گەلێ لە تیرە و خێلاتی (ماد) هاتوونەتە ڕۆژهەڵاتی کوردستانی ئیمڕۆ و، هەزار و پێنج سەد ساڵ پێش میلاد تێکەڵی تیرەکانی سپی یا ئاری کۆنتری دانیشتووی ئەوێ بوون و، گەلێ لە وتەی تیرەکانی ئەوێ - کە ناویان (گۆتی، لولو، کاسی، ئیلامی) بووە- تێکەڵاوی زمانی (ماد) بووە، لە دواییدا ئیلاتی فارسی (ماد)ی تێکەڵی خۆی کرد و قووتی دا، ئنجا زمانی فارسی هێزی سەند و، وتەی فارسی کەوتە ناو زمانی کوردییەوە[٧] لەپاشا ئینجا بەچوار سەد ساڵ پێش میلاد (ئەرمەنی)یەکان و (ڕووم)ە کان لە ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوای (ئەنادۆڵ) بوون بەدراوسێی کورد و، گەلێ وتەیان تێکەڵ بەزمانی کوردی[٨] بوو.

لەپاشا ئینجا ئیسلام بەهەموو کوردستاندا بڵاوبووەوە و لە (٦٥٠) ساڵ پاش میلاد، کورد سەرانسەر بوو بەموسوڵمان و، وتەی عەرەبی کەوتە ناو زمانی کوردییەوە.

لە (٩٠٠) ساڵ پاش میلاد بەدواوە ئینجا تورکەکان پەیدا بوون و، حوکمدارییان لە کوردستاندا دەستی پێ کرد و، زۆر وتەی تورکی لە زمانی کوردیدا مایەوە و، بەم بۆنانەوە شێوەی ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوای کوردستان لە یەک جیابووەوە و، گەلێ وتەی بێگانە لەناو زمانەکەماندا مایەوە.

بێگومانم زمانی کوردی لە پێش بڵاوبوونەوەی ئەم زمانانەدا، نەخوازەڵا لە پێش زمانی عەرەبییەوە زمانێکی زۆر دەوڵەمەند بووە، بەڵام لەپاش بڵاوبوونەوەی زمانی عەرەبی ئیتر بەرە بەرە وتەی عەرەبی بەکار هێنراوە لە نووسین و قسە و گفتوگۆدا لەجیاتی وتەی کوردی. بەم بۆنەیەوە گەلێ وتەی کوردی فەرامۆش کرا و لە بیر چووەوە، ئەمەش ڕێگایەکی ناچارییە بۆ هەموو گەلێکی زەبوونی داگیرکراو کە هەمیشە بە چاوێکی زۆر بەرز و تایبەتی تەماشای گەلی زاڵ دەکا و، دەیەوێ لە هەموو شتێکدا چاوی لێ بکا و لاسایی بکاتەوە و، بە ڕەنگی ئەو خۆی ڕەنگ بکا و، خۆی لەو نزیک بخاتەوە، نەخوازەڵا زمانی عەرەبی کە زمانی ئاینمانە. لەبەرئەوەی کە تا ئێستا فەرهەنگێکی کوردی نەنووسراوە کە وتەکانمان کۆبکاتەوە و ئاگاداری بکا، گەلێ وتەمان فەرامۆش کراوە و لەبیر براوە، دەتوانم بڵێم ئەمە دوو هەزار ساڵە خەرمانی زمانەکەمان لەلایەن دراوسێکانمانەوە بەجەنجەڕی زۆر و ستەم گێرە کراوە و کوتراوە و شەن و کەو کراوە و بەبا دراوە، لەگەڵ ئەمەشدا هێشتا لە زمانی فارسی دەوڵەمەندترە چ جای تورکی. بێگومانم ئەوەتی زمانی کوردی هەیە گەلێ زمانی تر لەدایک بوون و هاتوونەتە جیهانەوە، لەپاشا نەیانتوانیوە لەبەر وەیشوومەی ڕۆژگاردا بوەستن، بەڵکو مردوون و لەناوچوون. بەڵام زمانی کوردی وەک کێوی (پیرەمەگروون) وەستاوە و سنگی داکوتاوە و، لەبەر هیچ سێڵاوێکی ڕۆژگار و گێژەڵووکەیەکی چەرخی کەچ ڕەفتاردا نەلەرزیوە و دانەچڵەکیوە، ئەمەش وابزانم لەبەر دوو شتە:

١- کوردستان شوێنێکی شاخ و داخاویی زۆر سەختی کووڕی وایە کە هەرگیز بێگانە نەیتوانیوە تێیدا هەڵبکا و، بەم بۆنەیەوە گەلی کورد هەروەک خوێنی بەپاکی ماوەتەوە و زمانەکەشی بەچاکی ماوەتەوە.

٢- کورد مەردییەکیان هەیە، دووانیان کە لە شوێنێک کۆبنەوە بەزمانی خۆیان نەبێ قسە ناکەن و، هەرگیز دەست لە زمانەکەیان هەڵناگرن. نابینیت برا فەیلییەکانمان سێ سەد ساڵە لە بەغدان کەچی هێشتا زمانەکەی خۆیان فەرامۆش نەکردووە و، لەناو خۆیاندا هەر بە کوردی قسە دەکەن.

هەموو زمانێک کە قەڵەمڕەوی گەورە بوو و، سنووری لە یەک دوور کەوتەوە نەخوازەڵا کە چەم و ڕووباری گەورە و شاخ و داخی سەخت و کووڕیشی تێدابێ ئیتر شێوەی زۆری لێ پەیدا دەبێ و، هەر شێوەیەک چەند شێوەیەکی تری لێ دەکەوێتەوە، ئینجا بەم پێیە زمانی کوردیش گەلێ شێوەی لێ پەیدابووە و، ئەو شێوانەی کە زۆر لە یەک جیا بن شێوەی (لوڕ، هەورامی، ئەردەڵان، بابان، بادینان، زازا)یە، لەگەڵ ئەم شێوانەدا گەلێ شێوەی تریشی هەیە، بەڵام زۆر لە یەک دوور نین.

بۆ ئەوەی کە شوێنی ئەم شێوانە لە کوردستاندا بزانین پێویستە باس لە سنووری کوردستان بکەین و یەک بەیەک شوێنی ئەم شێوانە جیا بکەینەوە.

سنووری کوردستان

سنووری کوردستانی گەورە ئەختێک لە ژوور ڕۆ (خلیج)ی فارسییەوە بەدیوی ئێراندا دەست پێ دەکا و، بەقەراخ شاری (شیراز) و (ئەسفەهان) و (کاشان) و (هەمەدان) و (تەورێز) و (خۆی) و (ئەریوان)دا دەڕوا و، بەلای (قارس) و (ئەرزەڕۆم)دا بادەداتەوە و، لە خوار دەریای ڕەشەوە شۆڕ دەبێتەوە و، لە ژوور شاری (ئەرزنجان)ەوە دەڕوا تا دەگاتە ڕۆی (ئەسکەندەروونە)، ئینجا دێتە خوارەوە بە ژوور (حەلەب)دا تا دەگاتە ڕۆژئاوای (سنجار) و بەڕۆژهەڵاتی (بەغدا)دا تێ دەپەڕێ تا (مەندەلی) و لەوێوە تا ڕۆی فارسی.

لق و پۆپی زمانی کوردی

زمانی کوردی بە چواربەش دابەش دەکرێ:

١- زازا.

٢- کرمانجی دەستە چەپ (شمالی) کە (بۆتانی) و (بادینانی) و (هەکاری) و (بایزیدی) و (شەمدینانی)یە.

٣- کرمانجی دەستە ڕاست کە (سۆرانی) و (بابانی) و (موکریانی) و (ئەردەڵانی) و (کەلهوڕی) و (گۆرانی)یە.

٤- لوڕی کە (بەختیاری) و (لەکی) و (فەیلی)یە.

بەم ڕەنگە ڕۆژئاوای دەستەچەپی کوردستان هەمووی زازا و دەستەڕاستی لەگەڵ کوردستانی ناوەڕاست هەمووی (کرمانج)ە و، ڕۆژهەڵاتی دەستەڕاستی هەمووی (لوڕ)ە.

ئەگەر بمانەوێ شوێنەکانیان یەک بە یەک بزانین، بەم جۆرەیە: لە ڕۆژهەڵاتی (خانەقین)ەوە تا (عەلی غەربی) لە پانی و، لە درێژی تا (کرماشان) و (نەهاوەند) لوڕە. لە (بیجاڕ)ەوە تا (گەرووس) و (جوانڕۆ) و (بانە) و ڕۆژهەڵاتی (سیروان) ئەردەڵانە. لە (شنۆ) و (لاجان)ەوە بەسەر (سابلاخ) و (سەردەشت)دا تا وەکو (میان

دواو) موکریانه، له (مەریوان)ەوە تا (سیروان) هەورامانە، له (سیروان)ەوە تا (زێ)ی بچووک باباه، له (زێ)ی بچووکەوە تا (زێ)ی گەورە سۆرانە، له (زێ)ی گەورە تا شاخەکانی (هەکاری) بادینانە، ڕۆژهەلاتی شاخەکانی (هەکاری) شەمدینانە، له ڕۆژئاوای (زاخۆ)وە تا (ماردین) و (نسێبین) بەپانی و، بەدرێژی له (سێرت)ەوە تا (دێرزوور) بۆتانە، ڕۆژئاوای (دیاربەکر) بە(ئورفە) و (خەرپووت) و (دەرسیم)ەوە زازایە.

پیتی کوردی

زمانی کوردی (٢٧) پیتی هەیە:

(ا، ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ، د، ڕ، ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ڤ، ق، ک، گ، ل، م، ن، ه، و، ی)

(ث، ذ، ص، ض، ط، ظ) له زمانی کوردیدا نین.

(د) لەسەر دوو جۆرە: (١) گران وەک: (دار، داو، داش، دەنگ، دنگ). (٢) سووک وەک: (بدە، مەدە، هەناردان، گولاودان)، هێندێ کەس بۆ جیاکردنەوەی ئەم دوو (د)ەیە له ژێر سووکەکەیاندا (.) یەک دادەنێ، بەلام ئێمە ئەمەمان لەم فەرهەنگەدا هەلگرت، چونکە ئەو (د)ە سووکە هەر له ناوچەی سلێمانی هەیە، جگە لەوە کە لەم ڕووەوە هیچ مەبەست ناگۆڕێ. (ر) لەسەر دوو جۆرە، (١) بچووک وەک: (برین، کەر). (٢) گەورە وەک: (بڕین، کەڕ). بەلام (ر)ێک کە له سەری وتەوە بێ، چونکە هەمیشە هەر گەورە دەبێ بەیەک (ڕ)ی قەلەو دەنووسرێ وەک: (ڕەنگ، ڕنگ، ڕم، ڕاو، ڕام)

(ل) دوو جۆری هەیە: (١) سووک وەک: (گول، گەل، کەل). (٢) قەلەو وەک: (گوڵ، گەڵ، کەڵ). (ل) ی قەلەو نیشانەی (٧)ی لەسەر دادەنرێ.

(و) لەسەر دوو جۆرە: (١) وشراو وەک: (بوون، چوون، ڕوون)، ئەم جۆرە بە دوو (و) دەنووسرێ. (٢) کراوە وەک: (بۆن، چۆن، ڕۆن)، ئەم جۆرەش نیشانەی (٧)ی لەسەر دادەنرێ.

(ی) لەسەر دوو جۆرە: (١) درێژ وەک: (تیر، بیر، بی، زی)، ئەم جۆرە بەدوو (ی) دەنووسرێ. (٢) کراوە وەک: (تێر، دلێر، بێرە، کولێرە)، ئەم جۆرەش نیشانەی (٧) ی لەسەر دادەنرێ. (٣) خوار وەک: (قوتیل)- کە ئەم خوارییە هەر له (ی)ەکەوە نییە بەلکو له یەککەوتنی (و) و (ی)ەکەوە پەیا دەبێ ، ئەم جۆرە (ی)ەش نیشانەی (٨)ی لەسەر دادەنرێ.

بۆ ئەوەی کە وتەی کوردی چۆن دەبێژرێ وا بنووسرێ و، وتن و نووسین له یەک جیا نەبێتەوە، هەر پیتێک سەری ببێ (ه) ی پێوە دەنووسرێ وەک: (ڕەق، شەل، دەڵ) تا له خوێندنەوەدا نەکرێن بە (ڕق، شل، دڵ).

ئەگەر خۆی (ه)ی پێوە بوو ئەوا دوو (ه)ی بۆ دەنووسرێ وەک:

(بەهەبەه)، هەروەک (ه)ی سەرداریش بە دوو (ه)دەنووسرێ وەک:(هەرمێ، هەنار).

هەر پیتێک بۆری ببێ، (و)ی پێوە دەنووسرێ وەک: (قول، کون، کولک)تا له خوێندنەوەدا نەکرێن بە (قل، کن، کلک). ئەگەر خۆی (و)ی پێوە بوو ئەو حەلە بەدوو(و) دەنووسرێ وەک: (قووڵ، پوول، موور)، ئەمە ئەگەر (و)ەکە قووچاو بوو. بەلام ئەگەر کراوە بوو وەک: (قۆڵ، پۆڵ، مۆر) بەیەک (و) دەنووسرێ، واتە

نیشانەی (٧)ەکە لە جێی (و)ی دووەم دادەنرێ.

(و) ی بۆردار بە دوو (و) دەنووسرێ وەک: (ووڕە، ووزە، ووژە) و ئەگەر ئەم (و)ە بۆرداره (و)ێکی تری پێوە بوو ئەو حەلە بە سێ (و) دەنووسرێ وەک: (وو ون) بەمەعنا خوێن، چونکە ئەگەر بە سێ (و) نەنووسرێ دەبێ بە (وون) کە مەعناکەی جیایە.

هەر پیتێک ژێری ببێ (ی)ی پێوە دەنووسرێ وەک (سیروان، جیهان) و ئەگەر خۆی (ی)ی پێوە بوو ئەو حەلە بە دوو (ی) دەنووسرێ وەک (سیر، بیر، تیر).

(ی)ی ژێردار بە دوو (ی) دەنووسرێ وەک (یێ) و، ئەگەر ئەم (ی) ە ژێرداره (ی) ەکی تری پێوە بوو ئەو حەلە بە سێ (ی) دەنووسرێ وەک بلێیت (یی ی) کراوە زۆرە.

ئەو پیتانەی کە ژێری سووکیان هەیە وەک (برنج، ترنج، بزن)، (ی)یان پێوە نانووسرێ.

نووسینی کوردی تا ئێستا یەکی نەگرتووە و، هەر کەسە بە جۆرێک دەنووسێ، لەم ڕووەوە دوو بیروباوەڕ هەیە:

(١) هەموو وتەیەک بەجیا بنووسرێ وەک (بێ خود، بان گوش، بان گردێن، بن باخەڵ، بن قوڵ، بن میچ، بەجێ هێشتن، پێ لێ هەڵ بڕین).

(٢) هەموو وتەیەک بەقەد تەوانا پێکەوە بنووسرێ، وەک: (بێخود، بانگوش، بانگردێن، بنباخەڵ، بنقوڵ، بنمیچ، بەجێهێشتن، پێلێ هەڵبڕین).

من نووسینی دووەمم پێ باشترە لەبەر گەلێ شت:

(١) کورتکردنەوەی وەخت، چونکە دەست کەمتر بەرز دەکەیتەوە و، زووتر شت دەنووسیت.

(٢) کورتکردنەوەی نووسراو، چونکە شتێک کە بەنووسینی یەکەم دوو دێر بێ، بەنووسینی دووەم دێڕ و نیوێکە.

(٣) فارسی- کە برای کوردییە- بە ئیملای دووەم دەنووسرێ، نابینیت (بێدل)- کە لە (بێ) و (دل) دروست کراوە و، (پیغامبر) کە لە (پیغام) و (بر) دروست کراوە و بەمەعنا پێغەمبەر و، بەیەکەوە دەنووسرێن.

(٤) ئەم وتانە کاری پەیوەست (مصدری مرکب)ن، واتە هەرچەندە بەدیمەن چەند وتەیەکن و لێکدراون، بەڵام لە مەعنادا یەک وتەن، نابینیت؟ (پێلێ هەڵبڕین) بەمەعنا مبالغەکردنە لە کارێکدا، (چاولێقووچان) بەمەعنا بەخشین و بووردنە، (بانگوش) بەمەعنا زەلامێکە کە بان بگێرێ، (بنقوڵ) بەمەعنا بێچوولەیەکی سێ سووچە کە دەکەوێتە بن دەستی کالاوە.

(٥) زانای بەناوبانگی کورد (یوسف ضیاپاشای خالدی) وتەی فەرهەنگە کوردییەکەی خۆی- کە ناوی (الهدیە الحمیدیە فی اللغە الکردیە)یە، بە ئیملای دووەمی نووسیوە وەک: (نیڤیکرن، هلهلوک)

(٦) نووسینی کوردی بە ئیملای دووەم گەلێ جوانتر و ڕێکوپێک ترە لە هی یەکەم چونکە ئەو بزربزر دەردەچێ و هیچی بەهیچییەوە نانووسێ.

(٧) ئەم وتانە لە لاتینیدا بەیەکەوە دەنووسرێن، کەوابوو تا ڕۆژێک دێ کە کوردی بەلاتینی بنووسرێ، با هەر لە ئێستاکەوە پێکەوە بنووسرێن.

دەستووری زمانی کوردی

دەستووری زمانی کوردی بە (سەرف) و (نەحو)یەوە دەستوورێکی ئێجگار دوورودرێژە، کتێبێکی دووسەد لاپەڕەییم تێدا نووسیوە. لەبەر ئەوە بە پێویستم نەزانی لێرەدا بەدوورودرێژی باسی ئەو دەستوورە بکەین، بەڵام ئەوەندەی کە پێویست بێ بەم فەرهەنگە بەکورتی باسی دەکەین.

وتە و لکەکانی

وتە (کلمە) وشەیەکە کە مەبەستێکی ببێ، وەک (دار، کار، ژن، من، بڕین، دڕین).

وتە سێ جۆرە: (١) ناو (إسم)، (٢) کردار (فعل)، (٣) پیت (حەرف).

ناو و پیت وتەن و، لەم فەرهەنگەدا دەنووسرێن، بەڵام کردار وتەیەک نییە کە لە فەرهەنگی کوردیدا بنووسرێ، چونکە بنەڕەتەکەی کە کار (مصدر)ە دەنووسرێ ئیتر پێویست بە نووسینی کردار نییە.

ناو لەسەر دوو جۆرە: (١) تێکڕا (عام) وەک: (دار، بەرد، پیاو، ژن، گورگ، مەڕ). ئەمانە بە وتە دەنووسرێن لەم فەرهەنگەدا. (٢) تایبەتی (خاص) وەک: (نەریمان، سیروان، کرماشان).

ناوی مرۆڤ نانووسرێ، هەر وەک ناوی دێهات و جێگایانی کوردستان نانووسرێن. مەگەر لە حەلێکدا کە ئەو وتەیە مەبەستێکی تری ببێ، وەک: (بانە، دووکان، قامیش، گەڵاڵە) کە لەگەڵ مەبەستەکەی خۆیاندا ناوی جێگایەکیشن لە کوردستاندا. لەم حەلەدا ناوی جێگاکەش دەنووسرێ. هەروا کردار (فعل) نانووسین؛ مەگەر لە حەلێکا کە بەمەعنا ناو (إسم) یش هاتبێ، وەک وتەی (بۆ) کە لە هەورامیدا بە مەعنای وەرەیە.

کار (مصدر)

کار لەسەر پێنج جۆرە: (١) ئەلفی، (٢) تائی، (٣) دالی، (٤) واوی، (٥) یائی،، چونکە لەپێش نوونی (کار)ە و هەمیشە یەکێک لەم پێنج پیتە: (ا، ت، د، و، ی) دەبێ ببێ. ئینجا بەم بۆنەیەوە هەر یەکەی ناو دەبرێ بەیەکێک لەو پیتانە.

(١) کاری ئەلفی وەک: (برژان، بێژان، پێچان، سووتان).

(٢) تائی وەک: (نوستن، کوشتن، گرتن، کەوتن).

(٣) دالی وەک: (کردن، بردن، خواردن، مردن).

(٤) واوی وەک: (بوون، چوون، دروون، گوروون).

(٥) یائی وەک: (زانین، ڕوانین، دڕین، بڕین).

کار - بەهەر پێنج جۆرەکەیەوە -یا سادە (بسیط) دەبێ یا پەیوەست (مرکب). سادە، کارێکە کە تاقە وتەیەک بێ وەک (کار)ەکانی پێشوو.

پەیوەست، کارێکە کە دروست کرابێ لە دوو وتە وەک: (هەڵماڵین، داماڵین) یا لە سێ وتە وەک: (پێ لێ خستن، پیاهەڵگەڕان، چاولێقووچان) یا لە چوار وتە وەک: (پێ لێ هەڵبڕین، جێ پێ لێژبوون، چەنە بە چەنەوێستان). ئەم پەیوەستانە تا بتوانین لە وتەی فەرهەنگەکەماندا تێکیان دەخەین و لە نووسیندا بەتاقە وتەیەک پیشانیان دەدەین وەک: (ڕەشبگیر، ڕەهێڵبوون، ڕەنگوڕێس) کە (ڕەش) بەدەم(بگیر)ەوە و (ڕەهێڵ) بەدەم (بوون)ەوە و (ڕەنگ) بەدەم (و)ەکەوە نووسراون.

پارچەی ئەم کارە پەیوەستانە، ئەوی نیشوکار دەگەیەنێ وەک: (ماڵین، خستن، گەڕان، قووچان، بڕین، وێستان) بێ لەم وێنانەدا پێیان دەڵێین بەشی پەیدایی (جزئی حدثی)، ئەوانی تر وەک: (هەڵ، پێ لێ، پیاهەڵ، چاو لێ، پێلێ هەڵ) پێیان دەڵێین: بەشی پەیوەستی (جزئی ترکیبی).

بەشی پەیوەستی لە پێشەوە دەبێ وەک: (هەڵکردن)، لە دواوە دەبێ وەک: (کردنەوە)، لە هەردوو سەرەوە دەبێ وەک: (هەڵکردنەوە).

ئەو بەشە پەیداییییەی کە لە دواوە دەبێ هەمیشە (و) یێک دەبێ لە ناوەندی دوو (ە)دا وەک: (هاتنەوە، چوونەوە، خواردنەوە) و، ئەم (ە و ە)یە هەمیشە یەکێک لەم سێ مەبەستە دەگەیەنێ:

١- گەڕانەوە (عودت) وەک: (هاتنەوە، چوونەوە) بۆ شوێنێک کە لەوەوپێش لێی بوویبێت.

٢- کردنەوە (تکرار)ی کارێک وەک: (دانیشتنەوە، هەستانەوە، نوستنەوە).

٣- بەرە بەرە (تدریج) و هێواشی وەک: (خواردنەوە)ی شتی شل قوم قوم و، (چوونەوە)ی بەفر بەرە بەرە و، (بردنەوە)ی یاری کەم کەم و بە دزە دزە.

ئەم بەشەیان - واتە ئەوەی کە بەشی پەیوەستییەکەی لە هەردوو سەرەوە بێ- بە وتە ناناسرێ و، لە فەرهەنگەکەدا نانووسرێ، چونکە ئەمە بەدەستوورێکی تێکڕایی دەزانرێ.

ئەو بەشی پەیوەستییەی کە لە پێشەوە دەبێ، لەسەر دەستوور و باوێکی تایبەتی نییە، بەڵکو لەسەر بیستنە و، چەند وتەیەکی تایبەتین کە پێش هێندێ کار دەکەون. ئەو وتانە ئەمانەن: (دا، ڕا، هەڵ، لێ، تێ، ڕێ، ڕۆ، ڕاو، سەر، پیا، تیا، پێ، تێک، پێک، هێ، جێ، فرێ، پێوە، بەجێ، ڕێ پێ، پێ لێ، ڕوولێ، ڕووتێ، ڕووهەڵ، چاو لێ، پێ لێ، سەر لێ، پێ لێ دا، پێ لێ هەڵ، پێ لێ وەر).

پەیوەستی	پەیدایی	پەیوەستی	پەیدایی	پەیوەستی	پەیدایی
دا	هێنان	ڕا	هێنان	هەڵ	هێنان
دا	هاتن	ڕا	هاتن	هەڵ	هاتن
لێ	کەوتن	پیا	کەوتن	تێ	کەوتن
لێ	دان	پیا	دان	تێ	دان
تێک	دان	سەر	دان	پێ	دان
تێک	خستن	سەر	خستن	پێ	خستن
ڕۆ	چوون	ڕێ	کەوتن	بەجێ	هێنان

ڕۆ	کردن	ڕێ	خستن	بەجێ	هێشتن
ڕاو	نان	هێ	نان	فرێ	دان
ڕووتێ	کردن	ڕوولێ	نان	پێ لێ	خستن
ڕێ پێ	بردن	تیا	چوون	پێ لێ	نان
ڕێ پێ	گرتن	تیا	مان	پێوە	بوون
چاو لێ	قووچان	پێک	هێنان	پێوە	کردن
پێ لێ دا	گرتن	پێ لێ هەڵ	برین	ڕوو لێ وەر	گێران
پێ لێ وەر	گێران	سەرلێ	بادان	چەنە بەچەنە	وێستان

ئەم بەشە پەیوەستییانە هێندێکیان بەتەنیا مەبەست (معنی) دارن و، هێندێکیان مەبەستیان نییە، ئینجا هەر کامێکیان بێ کە لەگەڵ بەشی پەیداییدا یەک کەوتن، زۆرجار مەبەستێکی تر دەگەیەنن کە جیاوازە لە مەبەستی بەشەکان وەک: (سەرخستن، ڕاکردن) ئێستا لە یەکەمدا (سەر) مەبەستێکی هەیە، (خستن) یش مەبەستێکی هەیە، بەڵام کە لە یەک دران مەبەستەکەیان دەبێ بەمە کە یەکێک لە نزمییەکەوە شتێک بخاتە بەرزییەک.

لە دووەمدا (ڕا) مەبەستی نییە، (کردن) مەبەستەکەی ئەمەیە کە کارێک بکەیت، بەڵام کە پەیوەست کران مەبەستەکەیان دەبێ بەهەڕاکردن، ئینجا ئەمانە بە وتە دادەنرێن و لە فەرهەنگدا دەنووسرێن. زۆرجاریش مەبەستی پەیوەستەکە هەرمەبەستی پارچەکانێتی و مەبەستێکی زیاد ناگەیەنێ وەک:

(چوونە بازاڕ) ئەمە بە وتە دانانرێ.

پەیوەست یا ئاشکرا (صریح)یە یا بریتی (کنایە)یە، ئاشکرا ئەوەیە کە مەبەستێکی ڕاست و ڕەوانی ببێ، بریتی ئەوەیە کە لەلاوە مەبەستێک بگەیەنێ وەک: (دەست درێژ، دەست بڵاو، دەست سپی).

زمانی کوردی زۆر دەوڵەمەندە بەبریتی و، هەر زمانێک وابێ ناسکتر و بەنەزاکەتترین زمانە، یەکێک ئەگەر ورد ببێتەوە لە وتەی (بەدەستگرتن، دەست بەئاو گەیاندن) تێ دەگا کە زمانی کوردی چەند نازک و بەرزە. لەبەر ئەمە هەر چێکمان دەست کەوتبێ لە بریتی کۆمان کردووەتەوە و، لەگەڵ وتەدا بە ڕیزکراوی نوسیومانن.

کاری ڕیشەیی و دەستکردی

کاری ڕیشەیی (اصل) کارێکە کە لە بنەڕەتدا هەر کاربێ و، بەهۆی هیچ جۆرە شتێکەوە نەبووبێ بەکار وەک ئەو کارانەی پێشوو.

کاری دەستکردیی (جعل)ی ناو یا سیفەتێکە کە بەپاشەکەیەوە (یی) یا (ێتی) یا (ێنی)یا (ئایەتی) یا (هتی) بنرێ وەک ئەم وێنانەی خوارەوە:

ناو	کار	کار	سیفەت	کار	کار
پیر	پیری	پیریێتی	چاک	چاکی	چاکێتی
کوڕ	کوڕێتی	کوڕێتی	سوور	سووری	سوورێتی
دوژمن	دوژمنێتی	دوژمنایەتی	جوان	جوانی	جوانێتی
دۆست	دۆستی	دۆستایەتی	باش	باشی	باشێتی
پیاو	پیاوەتی				
ژن	ژنێتی				

هەر وتەیەک ئەگەر خۆی بەکاردەهێنرا و لەگەڵ (بوون)یا (کردن) یا هەردووکیشیاندا بەکار دەهێنرا، ئەو وتەیە هەر خۆی بەو وتە دەناسرێ و لەسەری دێرەوە دەنووسرێ و لەگەڵ (بوون) و (کردنا) لەناو ڕاڤەکەیدا دەنووسرێ وەک: (بچووک، بچووکبوونەوە، بچووککردنەوە) و (ئاشکرا، ئاشکرابوون، ئاشکراکردن). بەڵام ئەگەر وتەکە خۆی بەتەنیا بەکار نە دەهێنرا و هەمیشە لەگەڵ (بوون) یا (کردن) یا هەردووکیاندا بەکاردەهێنرا، ئەو حەلە لەگەڵ (بوون) و (کردن)دا بەوتە دەناسرێ و لەسەری دێرەوە دەنووسرێ وەک: (تەمێ بوون) و (تەمێ کردن) چونکی (تەمێ) بەتەنیا نەبیستراوە.

یاخۆ بەتەنیاش بەکار دەهێنرا و لەگەڵ (بوون) و (کردن)یشدا بەکار دەهێنرا، بەڵام لەگەڵ (بوون) و (کردن)دا مەبەستێکی تریان بووە بێجگە لە مەبەستەکەی خۆی. لەم حەلەشدا هەر بەجیا و لە سەری دێرەوە دەنووسرێن وەک: (بەخت بوون) و (بەختکردن) کە مەبەستێکی بریتییان هەیە کە لە (بەخت)دا نییە. زۆر جار ڕاڤەی وتەیەک دەکەین بە وتەیەکی وا کە دوو سێ مەعنای هاتووە، وەک ڕاڤەی (وژاردن) بە (بژاردن). ئەمە مەعنای وایە کە ئەو وتەیەش ئەو دوو سێ مەعنایەی هاتووە.

بۆ ڕیزکردنی وتەی ئەم فەرهەنگە، لە پیتی یەکەمەوە تا پیتی دوایی بەرچاو خراوە، هەر وەک پیتی سەر و بۆر (إعراب)یش بەرچاو خراوە. بەم ڕەنگە وتەی (ئاژاژک) لە پێش (ئاژاژیی)یەوە و، (ئاژاڵ) لە پێش (ئاژاوە)وە نووسراوە. (ل)ی سووک لەبەر ئەمەی بێ نیشانەیە پێش (ڵ)ی قەڵەو خراوە و بەم ڕەنگە نووسراوە: (گول) ئینجا (گوڵ) ئینجا (گۆل) ئینجا (گۆڵ). یاخۆ (پچکۆلە) ئینجا (بچکۆڵە) و (بچکەلە) ئینجا (بچکەڵە). هەروا (و)ی سووکی بێ نیشانە پێش (و)ی نیشانەدار خراوە و بەم ڕەنگە نووسراوە: (کون) ئینجا (کۆن) و (قول) ئینجا (قۆڵ). بەم ڕەنگە هەموو خوێندەوارێک زۆر بەئاسانی دەتوانێ هەموو جۆرە وتەیەک لەم فەرهەنگەدا بدۆزێتەوە بە بێ گیروگرفت.

نیشانەکانی ئەم فەرهەنگە

هەموو وتەیەک لە سەری دێرەوە لەناو دوو کەوان ( )دا نووسراوە، ئینجا ئەگەر وتەکە کوردی نەبوو بەم ڕەنگە لە زمانێکی ترەوە وەرگیرابوو ئەوا لەلای ڕاستی کەوانەکەوە نوختەیەک دادەنرێ.

هەر وتەیەک هەورامی بێ (هـ) بادینانی بێ (با) زازا بێ (ز) ئەردەڵانی بێ (د) لوڕ یا لەک یا فەیلی بێ، (ل) لە تەنیشتی چەپەوە دەنووسرێ، موکریانی و پشدەری و هەولێری و گەلێ شوێنی تر وەک وتەی خۆمان- کە کرمانجییە- هیچی بۆ نانووسین، چونکە زۆر لەیەک جیانین.

ئەگەر وتەکە دووسێ مەبەستی بوو هەر مەبەستەی هی شوێنێک لەم شوێنانە، ئەو حەلە ئەم نیشانانە لە دوای کەوانەکەوە نانووسرێ بەڵکو لەدوای تەواوبوونی مەبەستەکەوە دەنووسرێ و، ئەگەر دوو یا سێ مەبەست هی شوێنێک بوو لەو شوێنانە ئەو حەلە بۆ هەر مەبەستێک نیشانەکە دەنووسرێتەوە.

زۆر لە وتەکان گەلێ مەبەستیان بۆ نووسراوە، ئینجا ئەگەر لە ناوەندی مەبەستەکاندا (.) دانرا ئەوە مەبەستێکی ترە و، ئەگەر (:) دانرا ئەوە لە جێی وتەی (دەبێژی) بەکار دێنرێ و، وێنەیەکی بەکارهێنانی ئەو وتەیە نیشان دەدا و، ئەگەر (،) دانرا ئەوە بەستنەوەی وتارێک بە وتارەکەی پێشووەوە دەگەیەنێ.

زۆر سوپاس بۆ کاک (مەلا محەمەدی کوردی) کە لەم فەرهەنگەدا زۆر یارمەتیی دام، جارێ جگە لەوەی کە سێ جار بۆی نووسیومەتەوە لە سەرەوە تا خوار، لە وتە دۆزینەوە و مەبەست لێکدانەوەشدا زۆر یارمەتیی داوم، بەڕاستی یارمەتییەکەی شایانی سوپاس و ستایشە.

هەروا سوپاس بۆ ئەو دۆست و برادەرانەی کە یارمەتییان داوم و وتەیان بۆ ناردووم نەخوازەڵا کاک شاکر فەتاح و جەمال نەبەز کە ئەویان (١٥٠) وتەی پشتکۆ و، ئەمیان (٤١٥) وتەی کوردی سووریەی بۆ ناردووم.

محەمەدی خاڵ

٣٠-٨-١٩٥٩م ٢٦-١-١٣٧٩هـ

---

(١) سەرەتای فەرهەنگی (الیاس انطوان الیاس).

(٢) نشأة اللغة عند الانسان والطفل.

(٣) نشأة اللغة عند الانسان والطفل.

(٤) نشأة اللغة عند الانسان والطفل.

(٥) القضیة الكردیة نووسراوی دكتۆر (بەلەچ).

(٦) القضیة الكردیة.

(٧) سەرەتای فەرهەنگی شەمسەدین سامی.

(٨) سەرەتای فەرهەنگی شەمسەدین سامی.

ئـ

ئا: پیتێکە لە وەرامی کەسێکدا بەکاردێنرێ کە بانگت بکا، یا پرسیارێکت لێ بکا، بەم ڕەنگە بڵێت: تۆ خوێندووتە؟ تۆش دەڵێیت: (ئا)، واتە خوێندوومە. پیتی ورپاکردنەوە.

(ئا): وەرە پیتی سەرسامی. (ئا) لە وەرامی کەسێکدا کە پێت بڵێ فیسار کەس مرد.

ئاغا: (ئا) محەمەد واتە ئاغا محەمەد (د).

ئائل: ز. نارەوا.

ئائلبوون: ز. زۆرداریکردن.

ئائلی: ز. ستەم و زۆرداری.

ئاب: مانگی هەشتەم لە ساڵی ڕۆژی لە ناوەندی تەمووز و ئەیلولدا کە سی و یەک ڕۆژە و، تا بیست و یەکی ڕۆژ لە کەلووی شێردایە، لەوە بەدوا دەچێتە کەلووی سونبولە.

ئابجی: د. خوشک.

ئابخانە: ئاودەستخانە.

ئابدەست: ئاودەستخانە.

ئابدەستخانە: ئاودەستخانە.

ئابڕوو: شەرم: فیسار کەس زۆر بێ (ئابڕوو)وە، واتە زۆر بێ شەرمە.

ئابڕووبردن: ڕیسواکردن.

ئابڕووچوون: ڕیسوابوون.

ئابووری: پاشەکەوتی.

ئابوونە: بەشداربوون لە ڕۆژنامە و گۆڤاردا.

ئاپ: ز. مام.

ئاپۆ: ز. خاڵ.

ئاتاج: نەدار و داماو.

ئاتاجی: نەداری و داماوی.

ئاتر: د. ئاگر.

ئاتوون: ز. توونی حەمام.

ئاتەشپەرست: کەسێکە کە ئاگر بپەرستێ.

ئاتەشخانە: جێگای ئاگری سەماوەر و حەمام.

ئاتەشکەدە: جێگای پەرستنی ئاگر.

ئاتەشگا: جێی ئاگری ئاگرپەرست. کێوێکی سەختە لە جوانڕۆ.

ئاتەشەک: جۆرە برینێکی زۆر پیسە ئەندام دادەوەشێنێ. ئاگرە (د).

ئاتەشی: مەردوومی زۆر تووڕە و تڕۆ. جۆرە گوڵێکە لە گوڵەباخ سوورترە بەڵام ئەم بۆنی نییە.

ئاتەک: تەنیشت.

ئاتی: د. زێڕ.

ئاجگی: ز. بەخیل.

ئاجیل: د. چەرەسێکە کە لە کۆبوونەوەدا دادەنرێ بۆ خواردن.

ئاخ: وشەی داخ و خەفەت لە کاتی ئازار و ئێشێکی ئەندامی، یا خەفەتێکی دەروونیدا بەکاردێنرێ. خاک (ز).

ئاخاتی: ز. ئاغایەتی.

ئاخافتن: قسەکردن (ز). ئاخاوتن.

ئاخاوتن: لنگدانی وڵاخ و گێرانی.

ئاخایۆک: ز. بەیەکێک دەوترێ کە حەزی لە گەورەیی بێ بەبێ ئەوەی کە لێی بێ.

ئاخبان: ز. گڵەبان.
ئاخپۆل: ز. قوڕ هەڵشێلان بۆ سواغ و قوڕەکاری.
ئاخچەباش: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک یاسەمەن وایە دەکرێتە ناو دۆکوڵیوەوە.
ئاخر: ئیتر- (ئاخر) بڵێم چی. دوایی شت: سەد ساڵ بژیت (ئاخر) هەر دەمریت.
ئاخرکە: ز. جۆرە مێشوولەیەکی زۆر وردی بەئاڵۆشە.
ئاخرەمین: دواترینی شت.
ئاخری: لە دواییدا: نەمدەویست بچم بەڵام (ئاخری) هەر چووم.
ئاخسبات: ز. پازدە ڕۆژەی دوایی مانگی شوبات.
ئاخش: ز. ئۆخەیش.
ئاخڵە: لێوارێکە کە بەگردی شتێکدا دروست بکرێ لە قوڕ یا شتێکی تر. خەرمانەی مانگ.
ئاخڵەدان: کۆبوونەوە بەگردی. پێچ خواردنی مار.
ئاخلیف ز. خاکەلێوە.
ئاخلیفە: با. ئاخلیف.
ئاخنین: ترنجاندن و پەستاوتنی شتێک لەناو شتێکی تردا.
ئاخۆ: وتەی پرسیار: (ئاخۆ) کەی ڕۆژمان لێ بێتەوە؟
ئاخوا: ئاخۆ.
ئاخور: ئیتر.
ئاخۆران و بخۆران: پشێوی و ئاشووب لە وڵاتدا.
ئاخوڕ: ئاخڵەیەکە لە قوڕ دروست دەکرێ بەبەرزییەوە بۆ ئەوەی کە وڵاخ ئالیکی تێدا بخوا. تەویلە (ز).
ئاخوون: پێشەوای ئاینیی شیعە.
ئاخویرک: ز. ئاخرکە.
ئاخەفتن: ئاخافتن.
ئاخ هەڵکێشان: وتنی ئاخ لە خەفەتدا.
ئاخێزکردن: هەستان و چوون بۆ شوێنێک.
ئاخیــە: د. ئەو سنگەیە کە لە تەنیشت ئاخوڕەوە دادەکوترێ.
ئاخین: ز. ئاخ هەڵکێشان.
ئادار: مانگی ئازار.
ئادان: ز. زەوی بەپیت.
ئادانی: ز. بەپیتیی زەوی.
ئادوودە: ز. قامیشێکی درێژە ئاسنێک بەنووکەکەیەوەیە بنمیچی خانووی پێ پاک دەکرێتەوە.
ئادەکردن: ز. پاککردنەوە.
ئادەم: باپیرە گەورەی ئادەمی.
ئادەمی: نەتەوەی ئادەم.
ئادەمیزاد: ئادەمی.
ئادێ: هـ. ئەوان.
ئادیان: ز. تیرەیەکە لە ناوچەی بەروار.
ئار: ئاگر. ئارد (ز).
ئارا: ناوچە و مەیدان: فیسار کەس لەم (ئارا)یەدا نییە. وتەیەکە دەنووسێ بەدوای هێندێ وشەوە، مەبەسی ئارایش و جوانکردن دەگەیەنێ: فیسار کەس بەزم (ئارا) یا مەجلیس (ئارا)یە.
ئاراستێ: ز. خستنە پشتگوێ.
ئاراف: ز. ئاراو.
ئارام: ئۆقرە و دان بەخۆداگرتن.
ئارامگا: شوێنێکە کە مەردووم ئارامی تێدابگرێ. بریتییە لە گۆڕ: ئەمە (ئارامگا)ی فیسار کەسە واتە گۆڕی ئەوە.
ئارام گرتن: ئۆقرە و دان بەخۆداگرتن.
ئارام هەڵگیران: نەمانی ئۆقرە.
ئاران: د. زەمینی نەرمان.
ئاراندن: ز. ئێش و ئازار.
ئاراو: ئۆڕەیەک لە کەفاو و سابووناو کە بەرگ و کاڵای پێ دەشۆردرێ.
ئارایش: جوانی و ڕازاوەیی شت: فیسار کەس بە(ئارایش)ە.
ئارایشت: ئارایش.
ئارایشدان: ڕازاندنەوە و جوانکردنی شت.
ئارایشکردن: ئارایش دان.
ئارایشکەر: ئافرەتێکە کە ئارایشی خۆی بدا. ئافرەتێکە کە ئارایشی ئافرەتی تر بدا.

ئارایشگەر: د. کەسێکە کە ئارایشی یەکێکی تر بدا.
ئارخاڤک: ز. جۆرە ناوساجی و کولێرەیەکە کە شەکر و ڕۆنی لێ درابێ.
ئارد: هاڕواوی دانەوێڵە.
ئارداوێژ: ئەو ئاردەیە کە بەرداش لە سووڕانەوەدا فڕێی دەدا.
دەم و پل: فیسار کەس (ئارداوێژ)ێکی خۆش یا ناخۆشی هەیە، واتە دراوی قسەی خۆش یا ناخۆشە.
ئاردپێچ: ز. جۆرە حەلوایەکە لە ئارد دەکرێ.
ئاردکێش: دارێکی درێژە تەختەیەکی پانی بەسەرەوەیە، ئاشەوان ئاردی پێ ڕادەکێشێتە دواوە.
ئاردماڵک: شتێکە لە دوای تەواوبوونی باراش دەوروپشتی بەرداشی پێ دەماڵرێتەوە.
ئاردن: هـ. هێنان.
ئارد و ڕۆن: د. ئاردەوا.
ئاردوو: ز. ئاگرکەوتنەوە.
ئاردەبارە: ئاردێکە خاوەن باراش بەخۆشی خۆی دەیدا بەئاشەوان و بۆی دەکاتە ناو (قووڵکە)وە.
ئاردەشان: ئارداوێژ. شتێکە ئارد لە بەرداش دوور دەخاتەوە لە کاتی هاڕینیدا (د).
ئاردەمشار:. ئاردێکە کە لە دەمی مشار دەکەوێتە خوارەوە.
ئاردەوا: پەڵوولە.
ئاردەوارە: ئاردەبارە.
ئاردی: ز. ئاردەوا.
ئاراستە: شتێکە کە بەرامبەر بە شتێکی تر کرابێ، (ئاراستەکردن) بەرامبەرکردنی شتێک بە شتێک بۆ تێگرتنی.
ئارۆ: د. ئەمڕۆ.
ئارزەن: ز. ئێسقانی چەناگە.
ئارزی: ز. ئارەزوو.
ئارژنگ: دارێکە وەک بەلالووک داردەستی لێ دروست دەکرێ.
ئارسم: ز. هەلامەت.
ئارسمی: ز. کەسێکە کە تووشی هەلامەت بووبێ.
ئارگا: هـ. ئاگردان.
ئارگۆن: ز. شتێکە کە ڕەنگی وەک ڕەنگی ئاگر وابێ.
ئارمانج: ز. ئامانج.
ئارمووش: ئاوریشم.
ئارنگ: ز. جۆرە نەخۆشییەکە تووشی بزن و مەڕ دەبێ.
ئارۆ: هـ. ئەمڕۆ.
ئاروانە: ز. حوشتری مێی چوار ساڵانە.
ئاروفتە: د. تەنراوێکە کە چووبێ و تانوپۆی دەرکەوتبێ. دیواری داڕووخاو.
ئارۆک: ز. جۆرە کفتەیەکی پانە وەک کولێرە لە ساوەر و گەنمەکوتاو دروست دەکرێ.
ئاروو: ز. خەیار.
ئارووشک: ز. پژمین.
ئاروێ: ئاروو.
ئارهان: ز. ئازار بەهۆێ ئاگرەوە.
ئارهاندن: ز. داخکردن.
ئارهایی: ز. ئازارێکی هەمیشەییە لە ئەندامێکدا.
ئارەزوو: ویستنی شتێک و دڵ بۆچوونی، (ئارەزووکردن) حەزکردن لە شت و دڵ بۆچوونی.
ئارەزوومەند: کەسێکە کە زۆر دڵی بە شتێکەوە بێ.
ئارەزوومەندی: زۆر دڵبوون بە شتێکەوە.
ئارەق: ئاوێکە لە بن مووی ئەندامی گیاندارەوە دێتە دەرێ لە گەرماندا. ئاوێکی سپیی ڕوونە بەجۆرێکی تایبەتی لە هێندێ شت دەگیرێ و، گەلێ جۆرە هێندێکیان سەرخۆشی دەدەن.
ئارەقخۆر: کەسێکە کە ئارەق خواردنەوەی کردبێ بەخوو.
ئارەق دەردان: ئارەقکردنەوە.
ئارەقفرۆش: کەسێکە کە هەر ئارەق بفرۆشێ.
ئارەقکردن: کردنی ئارەقی زۆر لە نەخۆشیی گرانەتادا و، لەش سووکبوون و ڕزگاربوون لێی.
ئارەقکردنەوە: هاتنە دەرەوەی ئارەق لە ئەندام.
ئارەقگرتن: گرتنی ئارەقی هێندێ شت بەجۆرێکی

تایبەتی.
ئارەقگیر: ژێرزین.
ئارەقە: نارەقی جەستە. مەهاری ولاخ.
ئارێ: ئەرێ.
ئارێخ: ز. مێخ زنجیرێکە کە ولاخی پێ دەبەسترێتەوە.
ئارێنج: ز. جۆرە دومەڵێکە لەبن باخەڵ دێ.
ئارینۆک: لەتکەنۆک.
ئاری: ز. خۆڵەمێش. بەشێکی زۆرە لە ئادەمیزادی سپی پێست کە کوردیش دەچێتەوە سەر ئەو.
ئارێ: پیتی سەرسوورمان.
ئارێ: لە وەرامی یەکێکدا کە بڵێ من ناخوێنم.
ئاز: ز. ئازا. ڕاست. ساخ.
ئازا: گیانداری نەترس. گیانداری خێرا لە کارێکدا: (ئازا) کە، واتە خێرا کە. گوێزی ساخی پڕ.
ئازاد: سەربەخۆ.
ئازادخوا: ئازادخواه.
ئازادخواه: کەسێکە کە ئارەزووی سەربەخۆیی بێ.
ئازادخواهی: ئارەزووکردنی سەربەستی.
ئازادخوایی: ئازادخواهی.
ئازادکردن: خۆشبوون لە یەکێک کە مافێکت بەسەریەوە بێ، بەرەلاکردنی بەندەیەک کە کڕیبێتت بەڕەنگێکی وا کە ئیتر بتوانێ ئیش بکا بۆ خۆی.
ئازادە: ئازاد. فیسار کەس (ئازادە)یە، واتە سەربەستە.
ئازادی: سەربەستی و سەربەخۆیی.
ئازادیخواه: ئازادخواه.
ئازار: ئێشی ئەندام. مانگی مارت کە سی و یەک ڕۆژە.
ئازاردان: ئێش گەیاندن بە شتێک.
ئازارسی: د. دەردەباریکە.
ئازاڵە: د. سۆختی زستان.
ئازایی: نەترسی و بێباکی لە شت.
ئازراندن: ز. ئازاردان.
ئازری: ز. برینێکە کە کێمی تێ زابێ.

ئازنگ: ز. خانوویەکە کە لەسەر یەک تاوێرەبەرد دروست کرابێ.
ئازوباز: ئۆباڵ: (ئازوباز)ی تۆم بە مل.
ئازوبەزە: ئازوباز.
ئازووخە: پێ بژیوێکە کە هەڵبگیرێ بۆ خواردن.
ئازووقە: ئازووخە.
ئازەب: عازەب.
ئازەپ: ز. بەندەی زەڕ خریدە.
ئازیز: خۆشەویست.
ئاژاژک: باوێشک.
ئاژاژی: ئاژاژک.
ئاژاڵ: مەڕ و مالات و گا و گۆتاڵ. سەوزەگیا و لەوەڕ.
ئاژاڵدار: خاوەن ئاژاڵ.
ئاژان: د. پۆلیس.
ئاژاوڵە: د. ئاژاوە.
ئاژاوە: پشێوی و ناکۆکی.
ئاژنی: ز. مەلەکردن.
ئاژنین: چیلکەکردن بەناوەندی داندا. سووژن کردنی زۆر بەشتێکدا، داخستنی دەرگا: دەرگاکە (ئاژنە) واتە دایخە. داکەندنی کالا: کراسەکەم (ئاژنی) واتە دام کەند (ل).
ئاژۆ: ز. شوێن پێ هەڵگرتن.
ئاژۆتن: ز. هەڵکوتانە سەر شتێک.
ئاژۆدان: لەوەڕاندنی ئاژاڵ بەشەو: ئەو ڕانە (ئاژۆ بدە).
ئاژووان: لێخوڕین.
ئاژوین: بلاوبوونەوەی شتێک لە شوێنێک: ئەو ڕانە لەو پاوەندەدا (ئاژین) بووە. هاژین.
ئاژینە: د. چەقچەقەی ئاش.
ئاس: جۆرە مقەبیایەکە قوماری پێ دەکرێ.
ئاسا: پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بە(مُشَبَّه بە): نەریمان (ئاسا) ئازا بە، واتە وەک ئەو ئازا بە.
ئاسان: کاری سووکی بێ گیروگرفت.
ئاسانە: جێی کەوش داکەندن لەبەر دەرگادا.

ئاسانی: سووکی و بێ گیروگرفتیی کاروبار.
ئاساو: هـ. ئاش.
ئاسـایش: حـەسـانەوە و ئارامگرتنی گـیـاندار. بێ ئاژاوەیی.
ئاسایی: ئاسا: خۆت (ئاسایی) داوێنم لێ کرد بەلادا.
ئاست: عاست.
ئاستان: ئاسانە.
ئاستانە: دەرماڵ: خۆی خستە (ئاستانە) کەت.
ئاستن: د. هێشتنەوە.
ئاستەڕ: ئاسەڕ.
ئاستەم: عاستەم.
ئاسرم: هەڵامەت.
ئاسرمە: د. تیلمـەیەکی پانە لە کورتان دەکەوێتە سەر کلکی ولاخ.
ئاسـک: گـیـاندارێکی چاورەشی جـوانی خـێـرایە لە (مەڕەسوور) پچووکترە.
ئاسکە زەڕینە: شـتێـکە لە وێنەی ئاسکێکی پچکۆلە لە پەڕۆ دروست و ڕەنگاوڕەنگ دەکـرێ، منداڵ یاری پێ دەکات.
ئاسمان: لای هەرە ژووررووی سەرت.
ئاسمان و ڕێسمان: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ جیاوازی و دووری دوو شت لە یەکەوە: ئەمە و ئەوە (ئاسمان و ڕێسمان)ە واتە زۆر لە یەکەوە دوورن.
ئاسمانە: مەلاشو لەناو دەمەوە. بنمیچ.
ئاسمانی: جۆرە ڕەنگێکی شینی کاڵە.
ئاسمین: ز. یاسەمەن.
ئاسن: جـۆرە کـانێکە لە زەوی دا دەردەهێنرێ و بەئاگر قاڵ دەکرێ و گەلێ شتی لێ دروست دەکرێ.
ئاسنجاو: قاپ و قاچاخی مسین.
ئاسندرک: درکە ئاسنینە.
ئاسنفرێن: د. موقناتیس.
ئاسنگەر: کەسێکە لە ئاسن شت دروست بکا.
ئاسنگەری: خەریکبوون بەپیشـەی ئاسنەوە.
ئاسنی سـارد کـوتان: بریـتـیـیـە لە خـەریکبـوون بەکارێکەوە کە تیایدا سەر نەکەوێت.
ئاسنی: شتێکە لە ئاسن دروست کرابێ.
ئاسنینە: ئاسنین.
ئاسۆ: ملە. جێگای هەڵاتن یا ئاوابوونی ڕۆژ و مـانگ و ئەستێرە.
ئارمایی. ڕووناکی.
ئاسۆک: سێبەر.
ئاسۆگە: ئاسۆ. ئەوپەڕی هەنای چاو لە ئاسۆدا (د).
ئاسوودە: گیانداری بێ خەفەتی حەساوە.
ئاسوودەیی: بێ خەفەتی.
ئاسەڕ: د. بەری کاڵا. پەڕاوێزی کەوا.
ئاسیاو: ئاش.
ئاسیاوان: ئاشەوان.
ئاسیاوبازی: د. ئاشە بەتەندوورە.
ئاسیو: چورتم و چەپووکی ڕۆژگار.
ئاش: جـێی هـاڕینی دانەوێڵـە و کـرە. شـۆ: ئەم کـاڵایە بە(ئاش)ە، واتە شۆدارە. چێشت (د).
ئاشاخە: میوەی کۆنی ڕزیو.
ئاشـانە: دە یەکی مـزی ئاشـە کە ئاغـا لە خـاوەن ئاشی دەسێنێت بەئاردی یا بەدراوی.
ئاشبگیر: تاڵانکردنی ئاش لەلایەن جەردەوە.
ئاشبوون: ز. ئاشتبوونەوە.
ئاشبـەتاڵ: وتەیەکـە ئاشـەوان بەدەنگی بەرز دەیڵێ لە کاتێکدا کە ئاشـەکەی دانی نەمابێ بۆ ئەوەی کە باراشی بۆ بەرن.
ئاشپەز: د. چێشتکەر.
ئاشپەزخانە: د. چێشتخانە.
ئاشت: کـەسـێـکە کـە لە گـەڵـتـدا ڕێک بێ، (ئاشـتـبـوونەوە) یەک کـەوتنەوەی دوو کـەس لە دوای ناکۆکییان.
ئاشـتکردنەوە: یەکـخـسـتنەوەی دوو کـەس لە دوای ناکۆکی.
ئاشتینی: ئاشتی.
ئاشتی: ڕێکی و دۆستایەتی.
ئاشتیخواز: کەسێک کە حەزی لە ئاشتی بێ.
ئاشچی: ئاشپەز.

ئاشخانە: چێشتخانە.
ئاشدار: د. شتی شۆدار.
ئاشدۆڵ: ئاشبەتاڵ.
ئاشرمە: هێشرمە.
ئاشک: ز. معدە.
ئاشکرا: شتی دیاری نمایان.
ئاشکرابوون: دەرکەوتنی شتی نادیار.
ئاشکراکردن: دەرخستنی شتی نادیار.
ئاشگێڕ: ئەندازەیەکە لە ئاو کە ئاش بگێڕێ.
ئاشماست: د. دۆکوڵیو.
ئاشنا: ناسیاوی تێکەڵ.
ئاشناس: د. ئاشنا.
ئاش ئانەوە: دروستکردنی ئاش و خستنەگەڕی.
ئاشنا و ڕۆشنا: کەسانێکن کە تێکەڵ بن لەگەڵتدا.
ئاشنایەتی: شناسی و تێکەڵی.
ئاشنایی: ئاشنایەتی.
ئاشۆ: د. پشێوی.
ئاش و پاشو: قسەی شرم برم.
ئاش و ماش: وتەیەکە منداڵان بەکاری دەهێنن لە کاتی قسە بڕینەوەیاندا لەگەڵ یەکتری.
ئاشووب: جەنگ و کێشەی گەورە.
ئاشووبگێڕ: کەسێکە کە زۆر ئاشووب هەڵگیرسێنێ.
ئاشووبگێران: ئاشووب ئانەوە.
ئاشووب ئانەوە: هەڵگیرساندنی ئاشووب.
ئاشووژن: ز. بەنێکە دەمی جەواڵی پێ دەدروێ.
ئاشوەستا: کەسێکە کە وەستابێ لە سازکردنی ئاشدا.
ئاشە بەتەندوورە: یارییەکی دوو دەستەییە، دەستەیەکیان بەپێوە سەر بەیەکەوە دەنێن و یەکێکیان پاسیان دەکات و، دەستەکەی تر لە دەرفەتدا باز دەدەنە سەر کۆڵیان تا تێ دەکەون.
ئاشەبەتەندووڕێ: ئاشەبەتەندوورە.
ئاشەتەندوورە: ئاشێکە نێوەکەی وەک تەندوور وایە بەبەرد و قسڵ دروست دەکرێ بۆ ئەوەی کە بەئاوێکی کەم بگەڕێ.
ئاشەتەندووڕێ: ئاشەتەندوورە.

ئاشەڤان: ز. ئاشەوان.
ئاشەوان: کەسێکە کە هەمیشە بەسەر ئاشەوە بێ و باراش لێ بکا.
ئاشێ: ز. کوێرەوەری.
ئاشێر: کەسێکە باراش کۆبکاتەوە و بیبا بۆ ئاش بۆ هاڕینی.
ئاشێفکرن: ز. هەڵکۆڵینی بنکی سەوزایی و کشتوکاڵ بۆ بەهێزبوونی.
ئاشێگە: ز. شوێنی سەختی ڕەق لە زەوی.
ئاشێو: د. قۆرت و بەلا.
ئاغا: وتەیەکە کە بەهێندێ پیاوی گەورە دەوترێ.
ئاغابانوو: جامانەی سەر.
ئاغاژن: ژنی ئاغا.
ئاغایانە: شتێکە کۆدەکرێتەوە بۆ ئاغا.
ئاغایەتی: بوونی یەکێک بەئاغا.
ئاغزە: کاغەزێکی پێچراوەیە دەخرێتە قنگی جگەرەوە.
ئاغلەویک: ز. تاوەی ڕۆن تێدا داخکردن.
ئاغە: ئاغا.
ئاغەبانوو: ئاغابانوو.
ئاغەژن: ئاغاژن.
ئاغەڵ: جێی داکردنی ئاژاڵ لە زستاندا.
ئافتابە: ئافتاوە.
ئافتاو: ڕۆژێکە کە بەئاسمانەوەیە. هەتاو.
ئافتاوگەردان: خێوەتی بچووک کە لەگەڵ خۆتدا بیگێڕیت بۆ هەڵدان.
ئافتاونیشان: بلوورییەکی سپیی ئەستوورە، وێنەی مەسینەیەکی پێوەیە.
ئافتاوە: مەسینە.
ئافتاوی بوون: د. ئاشکرابوون.
ئافتووش: ز. خۆهەڵقورتاندن لە کاری مەردوومدا.
ئافر: ز. ئاخوڕ.
ئافڕ: ز. ئاخوڕ.
ئافرەت: وتەیەکە بەکاردێنری بۆ ژن و کچی گەورە.
ئافشووژن: ز. ئاشووژن.
ئافەڕۆز: هـ. هەلاتنی ڕۆژ و مانگ و ئەستێرە.

ئافەرین: وتەی پەسندکردن.
ئاڤ: ز. ئاو.
ئاڤا: ز. ئاوا.
ئاڤار: ز. چەرمی گیراوەی ئاژاڵ.
ئاڤاهی: ز. ئاوایی. کۆشک.
ئاڤپڤاز: ز. پیازاو.
ئاڤپەنگ: ز. ئاوی باران. گومێکە کە باراناوی تێدا کۆبێتەوە.
ئاڤخیز: ز. ئاوێکە کە لەسەرخۆ بڕوا.
ئاڤدار: ز. جۆرە دارێکە.
ئاڤدانک: ز. دەفری ئاو.
ئاڤدۆنک: ز. شۆربای بێ تام.
ئاڤدەڤ: ز. مەتارە.
ئاڤدین: ز. تۆڵەسەندن.
ئاڤرێژ: ز. ئاودەستخانە.
ئاڤرمیش: ز. ئاوریشم.
ئاڤزەلێلک: ز. نەخۆشی ئاوبەند.
ئاڤزەمکی: ز. شتێک یا قسەیەک کە درەنگ بگات.
ئاڤزێم: ز. کانیاوێکە کە هەر لە بەهاردا بژیەتەوە.
ئاڤزیم: ز. ئاڤزێم.
ئاڤژەن: ز. مەلەوان.
ئاڤژەنی: ز. مەلەوانی.
ئاڤس: ز. ئاوس.
ئاڤسین: ز. ئاوسبوون.
ئاڤشۆ: ز. ئەو ئاوەیە کە لە پاش شوشتنی قاپ و قاچاخ دەمێنێتەوە.
ئاڤشیز: ز. ئەو ئاوەیە کە لمی تێدابێ.
ئاڤشیلە: ز. ئاوی بەرسیلە.
ئاڤکینە: ز. مەسینەی شووشە.
ئاڤگیر: ز. شوێنێکە باراناوی تێدا بمێنێتەوە تا درەنگ.
ئاڤرێ: ز. لارێ.
ئاڤیاری: ز. بە سایەی.
ئاڤێتن: ز. هاوێتن.
ئاڤی: ز. کشتوکاڵی ئاوی. زەمینی بەراو. شەونم، ئاوارە.
ئاڤیتن: ز. هاویتن.
ئاقار: عاستی شت.
ئاقید: ز. دۆشاوی خەست.
ئاقیق: بەردێکی سووری جوانی بەنرخە.
ئاکام: ئەنجام.
ئاگا: ئادەمیزادی وشیار. خەبەردار لە شت.
ئاگابوونەوە: بێداربوونەوە لە خەو.
ئاگادار: کەسێکە کە چاودێری و وریایی شتێک بکات: خوا ئاگادارت بێ. کەسێکە کە خەبەردار بێ بە شتێک: فیسار کەس زانایەکی ئاگادارە، واتە خەبەردارە بەگەلێ شت.
ئاگاداری: سەرپەرشتی و چاودێریکردنی شتێک.
ئاگا لێ بوون: ئاگاداریکردنی شتێک. ئاگاداری بە شتێک: ئاگام لێی نییە.
ئاگاه: ئاگا.
ئاگاهی: هوشیاری و خەبەرداری.
ئاگایی: ئاگاهی.
ئاگر: شتێکی سووری سووتێنەری ئاشکرایە.
ئاگرباران: بریتییە لە ئاشووب و پشێویی ڕۆژگار.
ئاگربازی: یاریکردن بەئاگر.
ئاگربڕ: بەرهەڵستکردنی ئاگر بۆ ئەوەی کە نەتەنێتەوە. قسەکردن بەجۆرێکی وا کە شتێکی خراپ لە خۆت دوور بخەیتەوە.
ئاگربەربوونەوە: پەیدابوونی ئاگر لە شوێنێک.
ئاگر بەردانەوە: ئاگرنان بەشوێنێکەوە کە بیسووتێنێ.
ئاگرپارە: مەردوومی زرنگی زیرەک.
ئاگرپارێز: ز. ئاگرپەرست.
ئاگر تێ بەربوون: بەربوونی ئاگر لە شتێک. بریتییە لە ڕق هەستان و ئاڵۆزبوون.
ئاگرخۆش: ز. مەردوومی قسەخۆشی گاڵتەچی.
ئاگردان: قوولکەیەکە ئاگری تێدا دەکرێتەوە. تەقاندنی چەک.
ئاگردانک: ز. ئاگردان.
ئاگرکردن: خۆشکردنی ئاگر. بریتییە لە ئاشووب

نانەوە.
ئاگرکردنەوە: هەڵگیرساندنی ئاگر.
ئاگرکوژ: ز. کەسێکە کە ئاگر بکوژێنێتەوە.
ئاگرکەوتنەوە: ئاگر بەربوونەوە.
ئاگرگرتن: بریتییە لە تووڕەبوون. داگیرسانی ئاگر.
ئاگرگووشک: ز. ئێسقانی چەناگە.
ئاگرگەشکەرە: د. شتێکە لە تەل دەتەنرێ و زریزەیەکی درێژی پێوەیە خەڵووز و ئاگری تێ دەکرێ و بەهەڵسووڕاندنی دەگەشێتەوە.
ئاگرگەشکەرەوە: ئاگرگەشکەرە.
ئاگرگیرە: د. دەستەچیلە.
ئاگرناک: ز. مەردوومی تووڕە و تڕۆ.
ئاگرنانەوە: ئاگر بەردانەوە.
ئاگرۆچکە: ئاگری پچووکی کز.
ئاگرۆک: ز. مەردوومی دووزبانی ئاشووبگێڕ. شەرایەکە دەدا لە مەرەزە.
ئاگرە: جۆرە برینێکە بەدەموچاو هەڵدەپەڕێ. جۆرە یارییەکی دوو دەستەییە.
ئاگری ژێرکا: بریتییە لە یەکێک کە لە ژێرەوە بەنهێنی ئاشووب بنێتەوە.
ئاگرین: شتێک کە زۆر گەرم بێ وەک ئاگر.
ئاگە: هـ. ئەوێ.
ئال: پەنجەی (بالابەرزە)ی دەست.
ئاڵ: جۆرە ڕەنگێکە وەک گوڵاڵەسوورە. جۆرە نەخۆشییەکە تووشی هێندێ زەیستان دەبێ و دەیکوژێ.
ئالا: قەڵەمی نووسین. بەیداخ.
ئاڵئاڵ: ز. گیایەکی بۆنخۆشە.
ئالاستن: ز. لستنەوە.
ئالان: پێچخواردنی دوو شت بە یەکدا.
ئالاندن: بادانی دوو شت بە یەکدا.
ئالانن: ئالاندن.
ئالاو: ئاڵۆزکاو. هالاو.
ئالا و والا: ئاڵ و والا.
ئالایش: ز. کۆبوونەوە لە شەودا بۆ ڕابواردن.
ئالایش: د. ئارایش.
ئالایی: د. ڕەنگاوڕەنگ.
ئاڵبردنەوە: دووچاربوونی زەیستان بەنەخۆشی (ئاڵ).
ئاڵبوونەوە: سڕبوونی ددان بەهۆی زۆر خواردنی شتی ترشەوە.
ئاڵتوون: زێڕ.
ئاڵتیرەم: شەست و چوار یەکی حوقە.
ئاڵخواج: پەنجەی دۆشاومژە.
ئاڵدووز: شتێکە کە ڕووکەش کرابێ بە زێڕ یا بە زیو یا بە شتی تر بۆ جوانی.
ئاڵدووزکاری: ڕووکەشکردنی شت بە زێڕ یا زیو و یا شتی تر.
ئاڵدووزکردن: ئاڵدووزکاری.
ئاڵشت: د. کڕین و فرۆشتن. گۆڕینەوەی شت بە شت.
ئالف: ئالیک. پاوەن.
ئاڵفجاڕ: د. شوێنێکە لەوەڕی زۆری بێ.
ئاڵقارێز: د. ئەڵقەرێز.
ئاڵک: د. ئاڵوو.
ئاڵگۆشت: ز. نەخۆشییەکە تووشی ڕەشەوڵاخ دەبێ بەتایبەتی کەر و ئێستر.
ئالنگ: ئاڵوو.
ئاڵۆ: خاڵۆ.
ئاڵوباڵوو: جۆرە گێلاسێکی دەنک وردە.
ئاڵوبخارا: د. هەڵووژەڕەشە.
ئاڵ و بۆڵ: بەرسیلەیەکە دەنکە دەنکە شیرین بووبێ.
ئاڵ و بۆڵبوون: بوونی بەرسیلە بەئاڵ و بوڵ.
ئاڵو بەلالووک: د. بەلالووک.
ئاڵودار: داری دارەڕا.
ئاڵۆز: گیانداری تووڕە و تڕۆ. کاتی سەرما و وەیشومە: ئیمڕۆ زۆر (ئاڵۆز)ە.
ئاڵۆزان: بریتییە لە تووڕەبوون. ئاڵۆزکان.
ئاڵۆزاو: ئاڵۆزکاو. ئاڵۆز.
ئاڵۆزکان: شێوان و تێکچوونی بەن و دەزوو و شتی تر.
ئاڵۆزکاو: هەودای تێکەڵاو.

ئالۆزکاوی: عاستی ئالۆزکانی شت.
ئالۆش: خارشتی جەستە.
ئالۆشاوی: شتێکە کە ئالۆش پەیدا بکات. شتێکە کە ئالۆشی ببێ. ئادەمیزادی خونک.
ئالۆشدار: ئالۆشاوی.
ئالوگۆڕ: گۆڕینەوەی شتێک بە شتێک.
ئالوو: چەند گرێیەکی بچووکە لەژێر شەویلە و هێندێ جومگەی گیانداردا لە لای نەخۆشیی لایەک لە ئەندام خوێنی پیس لەو ئالووانەدا کۆ دەبێتەوە و ئازار پەیدا دەکات: (ئالوو)م کەوتووە، یا (ئالوو)ی برینەکە داویەتییە بن باخەڵم. ئالووبالوو.
ئالووالا: کالای رەنگاورەنگ.
ئالووچە: ز. هەڵووژە.
ئالوودە: گیرۆدەی شتێک: فیسار کەس (ئالوودە)ی جگەرەیە.
ئالوودەیی: گیرۆدەیی. —
ئالووز: ز. خەم و خەفەت.
ئالووکەوتن: ئازار گەیشتن بەئالووی مل بەهۆی سەرینی خراپەوە.
ئالوولە: ز. باریکە کۆلان. پیاوی بێ شەرمی بێ ئابروو.
ئالە: نەخۆشییەکە تووشی ئافرەت و ماین دەبێ، ئەندامیان پەڵە پەڵە دەکات.
ئالەت: گیایەکی گەرمیانییە بەرێک دەگرێ دەنکەکەی رەش و خڕ و تیژ و توندە، دەکرێتە ناو هێندێ خواردمەنییەوە. پارچەی وردی دار لە شووشەکاری و پەنجەرەدا.
ئالەتکاری: خەریکبوون بەدروستکردنی ئالەتی ورد لە دارتاشیدا.
ئالەتە کێویلە: گیایەکی تیژ و توندی بۆندارە.
ئالەکۆک: هەڵەکۆک.
ئالهە: ئومێد.
ئالیۆر: ز. سێوە لاسوورە.
ئالی: ز. لا: ژێی (ئالی) واتە لەولاوە.
ئالیستن: ز. ئالاستن.
ئالیسوور: ز. هەرمێ لاسوورە.
ئالیک: مووچە کا و جۆیەکە کە بدرێ بە ولاخ و ئاژاڵ.
ئام: ز. مام.
ئامادە: شتی سازی رێکوپێک. گەچی گیراوەی نەکوژراوی بەهێز.
ئامادەبوون: سازکردن و رێکوپێککردن.
ئامادەیی: سازی و رێکوپێکیی شت.
ئاماس: ئاوسایی.
ئامان: هاتن (هـ). قاپ و قاچاخی مسین. بوارە (آمان): ئاو و ئاگر. ئامانیان نییە واتە بوارەی کەس نادەن. پەنا و هانا.
ئامانج: خزم و خوێش (ز). مەبەست. نیشانەیەکە کە نرابێتەوە بۆ پێکانی.
ئامان لەرزانە: بەستەیەکی کوردییە.
ئامایی: کوێری.
ئامباز: شتێکە کە ئاوقەدی شتێکی تر بووبێ.
ئامبازبوون: ئاوقەدبوون.
ئامبازد: ئامباز. ئامبازدبوون: ئامبازبوون.
ئامداگرتی: ز. شتێکە کە تێکڕاییی بێ و هی تاقە یەکێک نەبێ.
ئامراز: هاوڕاز.
ئامرازی: هاوڕازی.
ئامسەر: هاوسەر.
ئامشۆ: هاتوچۆ.
ئامشۆکردن: هاتوچۆکردن.
ئامشۆکەر: کەسێکە کە ئامشۆت بکا.
ئامک: پووری خوشکی باوک.
ئامۆزا: منداڵی مام.
ئامۆزازا: منداڵی منداڵی مام.
ئامۆژ: رێ نیشاندان.
ئامۆژگار: کەسێکە کە ئامۆژگاری یەکێک بکات.
ئامۆژگاری: بەسەر یەکێک هاتن و رێی باش پیشاندانی.
ئامۆژن: ژنی مام.
ئامۆژیار: د. ئامۆژگار.

ئامۆژیاری: د. ئامۆژگاری.
ئامو: هەوجار.
ئامە: د. دایک.
ئامەد: د. بەخت.
ئامیان: هـ. هەوێن.
ئامێتە: شتی تێکەڵ، (ئامێتەبوون) تێکەڵبوون، (ئامێتەکردن) تێکەڵکردن.
ئامێژن: د، هەوێنی پەنیر و ماست.
ئامێژەن: تێکەڵکردنی کەمێک لە شتێکی باش لەگەڵ شتێکی تر بۆ باشکردنی: ئەم ئاردەجۆیە (ئامێژەن)ێک ئاردی گەنمی لێ بدە. فریشک.
ئان: ز. یان: ئەم شتە (ئان) ئەو شتە، واتە یان.
ئانام: د. ئەندام.
ئان و ئوون: د. ناز و نووز.
ئانە: ئەوە (هـ). پیتێکە بەهەر ناوێکەوە بنرێ دەیکا بە(مُشبّە بە): شێر(انە) هەستاوە و پیاو(انە) وەستاوە. دەبێ بەپیتی پاڵدان (نسبة) لە جێگایەکدا کە ببێ بە(موزافو الیە) لەگەڵ ئەو ناوەی کە پێوەی نووساوە: کەوای پیاو(انە) و کراسی ژن(انە)، واتە کەوا و کراسێک کە هی پیاو و ژن بێ. دایک (د).
ئانەشا: هـ. ئەوەیان.
ئانیسک: د. ئانیشک.
ئانیشک: جومگەیەکە لە ناوەندی باسک و بازوودا.
ئانیشکە: دارێکی دوو پەلە دەبەسترێ بە(خوانکە) و پێی ئاشی بەناودا دەڕوات بە بەرز و نزمکردنەوەی پێیەکە ئەویش بەرز و نزم دەبێتەوە. لوولە و گونجی کەوانەدار کە بۆ سەر سووچ بەکاردێنرێ.
ئانین: ز. هانین.
ئاو: شتێکی شلی ڕووناکی ئاشکرایە کە هەموو گیاندار و سەوزاییەک بەبێ خواردنەوەی ناژی. تۆوی گیانداری نێر و مێ.
ئاوا: ئاوەدان: ماڵتان (ئاوا) بێ. وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ پیشاندانی شتێک بەیەکێک لەسەر جۆرێکی تایبەتی: من چیت پێ دەڵێم (ئاوا) بکە. شتێکە لە ئاسۆ ون ببێ: ڕۆژ (ئاوا)یە.
ئاوابوون: پەناگرتن و ونبوونی ڕۆژ و مانگ و ئەستێرە لەلای ڕۆژ ئاواوە. ونبوونی هەموو شتێک لە ئاسۆ.
ئاوات: شتێکە کە خۆزگەی بۆ دەخوازرێ: فیسار کەس بە(ئاوات)ی خۆی گەیشت.
ئاواتخواستن: خۆزگەخواستن بۆ شتێک.
ئاواتەخواز: کەسێکە کە زۆر بەئاوات بێ بۆ شتێک.
ئاوار: ز. جۆرە حەلوایەکی زۆر توندە لە ئارد و دۆشاو دروست دەکرێ و، وشک دەکرێتەوە و پارچە پارچە هەڵدەگیرێ بۆ زستان. چایچی ناو ماڵ. خانووی تەپیو: فیسار کەس بوو بەژێر (ئاوار)ەوە(د).
ئاوارتن: ز. دەربواردنی شتێک لە شتێک (إستثناء).
ئاوارتە: ز. شتی دەربراو (مستثنی).
ئاواتیی: کەسێکە کە زۆر بەئاواتی شتێکەوە بێ. منداڵێکە کە ئاواتەخوازی باوک و دایکی بێ.
ئاوارخانە: شوێنێکە کە چایچی ناوماڵ چا و قاوەی تێدا لێ دەنێ.
ئاوارە: مەردوومی دەربەدەر. ئاوارەبوون: دەربەدەربوون.
ئاوارەکردن: دەربەدەرکردن. هەڵاڵەی هەنگ (هـ).
ئاوارەیی: دەربەدەری.
ئاواری: د. شتومەکی چا و قاوە کە بەبار لە شوێنێکەوە ببرێ بۆ شوێنێکی تر.
ئاواز: دەنگی بەرز.
ئاوازکردن: بانگکردن بە بەرزی.
ئاوازنگ: د. زراو: (ئاوازنک) بووە، واتە دەنگی زراوە و بڵاوبۆتەوە.
ئاوازە: ئاواز. دەنگوباس: ئاوازەیەک داکەوتووە کە لەمەولا بەزۆر بە منداڵ دەخوێنرێ.
ئاوازەخوان: د. گۆیندە.
ئاوازەخوێن: ئاوازەخوان.
ئاواژ: ئاوەژوو.
ئاواق: د. کەسێکە چاوی ئەبڵەق بووبێ.

ئاواکردنەوە: خانوو دروستکردنەوە لە دێیەکی وێران و مەردووم تێدا دانانی.

ئاوان: جۆرە دەفرێکی قووڵە لە زەرد یا لە مس شتی تێدا دەهاڕدرێتەوە. قاپ و قاچاخی ناوماڵ. مزی ناش. ئاوەدان. ڕەسا و گوشاد. بەدی و چۆغڵی (ز).

ئاوانتە: خواردن و بردنی شتی مەردووم بەخۆڕایی.

ئاوانتەچی: کەسێکە شتی مەردووم بخوا یا ببیا بە ئاوانتە.

ئاوۆک: ز. قەشمەری قسە زۆرکەر.

ئاوایی: چەند ماڵێکی نیشتەجێ.

ئاوبارە: ئاوێکە کە لە بەرزییەکەوە ببرێ بۆ بەرزییەکی تر بەهۆی لەوح یا تەنەکەوە. جۆگەیەکی گەورەیە لە ڕۆژئاوای شاری سلێمانییەوە. هەلاڵەی هەنگ.

ئاوباز: د. مەلەوان.

ئاوبڕ: دەردێکە دووچاری ئاژاڵ دەبێ لە زۆر ئاوی سارد خواردنەوەوە لە زستاندا و کوتوپڕ دەیکوژێ.

ئاوبەدەمە: قوبوڵییەکی تەڕ و بڕە کە زۆر لەسەر ئاگر نەمابێتەوە.

ئاوبەر: کەسێکە کە ئاو بەگۆزە و دەفر لە شوێنێکەوە ببا بۆ شوێنێکی تر.

ئاوبەند: دەردێکی کوشندەیە لەناو سکدا پەیدا دەبێ.

ئاوپاش: ئاوڕشێن.

ئاوپاڵ: د. دەفرێکە شتی شلی پێ دەپاڵێورێ.

ئاوپرژێن: ئاوڕشێن.

ئاوپژاندن: د. ئاوڕشێنکردن.

ئاوپژێن: ئاوڕشێن. شتێکە کە ئاوڕشێنی پێ دەکرێ.

ئاوپەڕ: پوازێکە دەخرێتە پاڵ گونجی ئاشەوە بۆ ئەوەی ڕاستەخۆ ئاوەکە بدا بەناوەڕاستی پەڕەکەدا.

ئاوجز: د. ئاودز.

ئاوجۆ: د. بیرە.

ئاوچاوسەندن: د. بڕیتییە لە ترساندن.

ئاوچاودان: د. زاخاوی چاودانەوە بەتەماشاکردنی ئافرەتی بێگانە.

ئاوچنین: د. ئاوگرتنی میوە و هێندێ شتی تر.

ئاوخانە: د. ئاودەستخانە.

ئاوخۆری: د. دەفرێکە کە ئاوی پێ بخورێتەوە. شەربە و گوزەڵەی ئاو.

ئاودار: شوێنێکە کە کانی و ئاوی زۆربێ. درەخت و سەوزایی و میوەی تەڕ و نازاو. تیغی جەوهەردار.

ئاودامان: کاڵای شۆڕی تا سەرپێ.

ئاودان: ئاوکردنە بن دار و درەخت و سەوزایی. دانی ئاو بە وڵاخ و ئاژاڵ. ئاودانەوەی تیغ.

ئاودانەوە: کردنی تیغی سووڕەوەبوو بە ئاودا بۆ ڕەقبوون و بڕشتی.

ئاودڕ: زەوییەکە ئاو هەڵی دڕیبێ.

ئاودڕکە: شوێنێکە ئاو دایدڕیبێ و ئاوی تێدا مابێتەوە.

ئاودز: تەشەنەی برین بەهۆی تەڕبوونییەوە، (ئاودزکردن) ئاودز.

ئاودزەک: ئەو پارچەیە لە شرینقە کە ئاو هەڵدەمژێ.

ئاودەر: ئاودێر.

ئاودەس: ئاودەست.

ئاودەست: ئاودەستخانە.

ئاودەستخانە: پێشاو.

ئاودەنگ: کەسێکە دەنگت بیگاتێ بۆ گفتوگۆ لەگەڵدا کردنی.

ئاودەنگی: هاودەمیی یەکێک بۆ یەکێک.

ئاودێر: کەسێکە کە ئاوی کشتوکاڵ بدا بەمانگانە یا ساڵانە.

ئاور: ز. ڕوخساری بە سامی سەنگین و گران.

ئاورای: هـ. برسێتی.

ئاوڕۆشنکەرە: گیاندارێکی بچکۆلەی ڕەشە بەسەر ئاودا دێت و دەچێ.

ئاوڕوو: شەرم.

ئاوڕووبردن: بەدناوکردنی یەکێک.

ئاوڕووت: ئاوەڕووت.

ئاوڕووتکردن: ئاوەڕووتکردن.

ئاوڕووچوون: بەدناوبوون.

ئاوڕوونکەرە: ئاوڕۆشنکەرە.
ئاوڕێژ: کەسێکە کە ئاوی مردوو بڕێژێ لەکاتی شوشتنیدا. ئاوەڕێژ.
ئاوڕێژگە: ئاوەڕێژ.
ئاورنگ: ئاونگ، بریسکانەوە.
ئاورنگدان: بریسکانەوە.
ئاوریشم: شتێکی جوانی نەرمی بریسکەدارە لە جۆرە کرمێک پەیدا دەبێ و تەنراو و پارچەی نایابی بەنرخی لێ دروست دەکرێ.
ئاورینگ: ئاورنگ.
ئاوزان: توانین بۆ کردنی کارێک، ئەم وتەیە هەر لە وتاری نەبوون (نفی)دا بەکاردێنرێ: نەریمان نای (ئاوزێ) کە تەماشای دەرسەکەی بکات یا بزانە سالار دەیئاوزێ دەموچاوی بشوات؟ واتە نایان ئاوزێ.
ئاوزانەچاو: چاوتەڕبوون بەهۆی خەفەتێکەوە.
ئاوزانەدەم: دەم پاراوبوون لە کاتی بینینی خواردنێک و حەز لێکردنیدا.
ئاوزوونە: ئاسنێکی باریکی زبانە، دارەپشتێن و تەنگەی پێ توند دەکرێ.
ئاوزەنگی: دوو ئاسنە بە ڕاست و چەپی زینەوە، سوار پێی تێ دەخات.
ئاوزەنگی تەقێن: بریتییە لە تاودانی ولاخ: (ئاوزەنگی تەقێن) بۆی دەرچوو.
ئاوزەنگیدار: پێی هێندێ کەس کە پشتەکەی قۆقز بێ.
ئاوزەنگی لێدان: لێخوڕینی ولاخی بە زین.
ئاوزیان: ئاوزان.
ئاوزین: ئاوزان.
ئاوسان: بەرزبوونەوە و هەڵکفانی ئەندامی گیاندار لەبەر ئازارێک.
ئاوساو: شوێنێکە لە ئەندام کە هەڵکفابێ.
ئاوسێ: دراوسێ.
ئاوسیان: ئاوسان.
ئاوشار: تاڤگە.

ئاوقە: ئاوقەد.
ئاوقەد: کەسێکە کە پەلاماری شتێکی دابێ و پێیداهەڵزنیبێ، (ئاوقەدبوون) پەلاماردانی شتێک و پێداهەڵزنینی.
ئاوکردن: پڕاندنی ئاو لە هێندێ شت بۆ نەرمبوونەوە.
ئاوکێش: کەسێکە بەمانگانە یا بەڕۆژانە ئاوت بۆ بێنێ. خواردنێکە کە ئاوی زۆر بەسەردا بخورێتەوە.
ئاوگرتن: خۆشبوونی میوە و ئاوتێزانی بەجۆرێک کە بخورێ. ئاوچنین: ئاوڵەیەکە کە ئاوی تێ زابێ.
ئاوگردان: دەفرێکی مسینی کلک درێژە ئاوی لە کوڵ و هێندێ شتی تری لە مەنجەڵ پێ هەڵدەهێنجرێ.
ئاوگیرکردن: خواردنی شتێکی کەم بۆ لابردنی برسێتی لەپێش نانخواردن بەتۆزێک: زۆرم برسی بوو (ئاوگیر)ێکم کرد.
ئاوڵە: وردە برینێکە لە ئەندامی منداڵ دێتەدەرەوە.
ئاو لە دڵ ڕۆیین: بریتییە لە برسێتیی زۆر.
ئاو لە دنگا کوتان: ئاو لە دنگا کوتاندن.
ئاو لە دنگا کوتاندن: بریتییە لە کردار و گوفتاری بێهوودە.
ئاولەمە: د. بێچووی ناو سکی ئاژاڵ کە لە دوای سەربڕینی دایکی دەخورێ.
ئاوماڵ: دراوسێ.
ئاوماڵک: کۆتەرەدارێکە کە ناو ڕایپێچێ و بگیرێتەوە بۆ سووتاندن.
ئاومروار: جۆرە ئاوێکە کە هاتە ناو چاو کوێری دەکا بەڵام بە میل لێدانی ڕووناک دەبێتەوە.
ئاومل: هاومل.
ئاوملبوون: بوون بەهاودەم.
ئاو و تام: د. جەخت: فیسار کەس بەئاو و تاوێکەوە قسەکەی دەگێڕایەوە واتە بەجەخت و بەکوڵ و دڵ.
ئاور: ئاگر. ئاوس (هـ).
ئاوڕ: هـ. ئاخوڕ.
ئاوڕدانەوە: لاکردنەوە بەسەر بەلای ڕاست یا چەپدا.
ئاوڕشێن: پڕژاندنی ئاو بەزەویدا.
ئاوڕلێدانەوە: بریتییە لە دەستگرتن و یارمەتیدانی

یەکێک.
ناوس: گیانداری سکپڕ.
ناوسبوون: سکپڕبوونی گیاندار.
ناوسکردن:سکپڕکردنی گیاندار.
ناووگڵ: سروشت (ئاو و گڵـە)کەی بەدە. وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ یەکێک کە دوور لە نیشتمانی خۆی بمرێ: فیسار کەس (ئاو و گڵ) هێنای بۆ ئێرە، واتە دەبوو ئاو و گڵی ئێرەی بەتووشەوە ببوایە.
ناوگۆشت: چێشتی گۆشتاو.
ناونگ: شەونم. ترێی مێلاق.
ناوهاتنەوە: ڕەحەتبوونی گیاندار بەهاتنەوەی ئاوی.
ئاوەچۆڕ: چۆڕانەوەی ئاو لە شتێکی تەڕ، ئاوەچۆڕبوون: نەمانی چۆڕەی ئاو بە شتی تەڕەوە.
ئاوەخـوڕە: سـوورێنچک. ڕاوی سـەرکـانی. ئەو ئەندازەیەیە لە دەم و لێـوی ولاخ کـە لە کـاتی ئاوخواردنەوەدا دەکەوێتە ناو ئاوەوە. کولۆرییەکە لە ئاوەڕاستی درەختدا ئاوی لێوە دەخواتەوە.
ئاوەدان: جێگایەکە ئاوابێ.
فراوان: ئەم ژوورە یا ئەم کالایە ئاوەدانە.
ئاوەدانی: ئاوایی.
ئاوەر: باوەڕ و یەقین. دڵنیایی.
ئاوەڕۆ: جۆگەلەیەکە لە ماڵدا باراناو و چڵکاوی لێوە دەچێتە دەرەوە.
ئاوەڕۆگە: ئاوەڕۆ.
ئاوەڕووت: ڕووتبوونی سـەر و پێی ئاژاڵ و باڵندەی سەربڕاو لە خوری یا موو یا پەڕ بەهۆی ئاوی لە کوڵەوە. ئاوەڕووتکردن: ڕووتاندنەوەی سەر و پێی ئاژاڵ یا باڵندە بەئاوی گەرم.
ئاوڕەش هێنانەوە: وتەیەکە دەوترێ بەیەکێک کە زۆر دەنگوباسی ناخۆشت بۆ بێنێ و نوقڵانەی خراپت بۆ لێ بدا:ئاوەڕەشت هێنایەوە: واتە هیـوا و ڕووناکیت نەهێشتەوە.
ئاوەڕێژ: شـوێنێکی لێـژە کـە ئاوەڕۆی شـوێنێکی لێـوەبڕوا:ئاوەڕێژی سلێـمانی دەچێـتەوە سـەر تانجەڕۆ.
ئاوەڕێس: جۆرە جاوێکی سپیی تایبەتییە.

ئاوەروو: د. شوێنی ئاوەزێ.
ئاوەزا: د. ئاوەزێ.
ئاوەزێ: شوێنی تەڕ و نمدار.
ئاوەژوو: کـالا و پۆشـاکی هەڵگەڕاوە. ئاوەژووبوون: هەڵگەڕانەوەی کـالا و پۆشـاک. ئاوەژووکـردن: هەڵگێڕانەوەی کالا و پۆشاک.
ئاوەژەنە: هـ. کـەلەبەرێکە کـە لە پشت ئاشـەوە ئاوی لێوە دەشکێنرێ لە کاتێکدا کە ئاشەکە بخەوێنرێ.
ئاوەژێ: ئاوەژوو.
ئاوەسوو: شتێکە لەناو ئاودا سووابێ و لووس بووبێ. بریتییە لە مەردوومی بێعار. ئاوەسووبوون : سوان و لووسبوونی شت بەهۆی مانەوەی لەناو ئاودا.
ئاوەسێ: فەقیانەی کراس.
ئاوەشکێنە: ئاوەژەنە.
ئاوەکی: ئاژاڵ یا ولاخێکە کە لە مێگەل و ڕەوەی خۆی بزربووبێ و کـەوتبێـتە ناو مـێگەل و ڕەوەیەکی بێگانەوە. شتی تەڕ.
ئاوەکیبوون: ئاوەکیکەوتن.
ئاوەکیکەوتن: ئاوارەبوون و دوورکەوتنەوەی گیاندار لە جێ و ڕێی خۆی.
ئاوەڵ : هاودەم.
ئاوەلانە: وەڵـیفـەتێکە دەدرێ بەشـوان بەرامـبەر بەهێنانەوەی کـار و بەرخی تازەبوو لە کـێوەوە بۆ خاوەنی.
ئاوەڵچنە: جۆرە کـاغەزێکی فشـەڵە، نووسـراوی پێ وشک دەکـرێتـەوە. کـاغـەزێکی زۆر تەنکە لە هێندێ شتەوە دەپێچرێ.
ئاوەڵزاوا: مێردی خوشکی ژن.
ئاوەڵکراس: بریتییە لە دەرپێی ژن.
ئاوەنووس: د. عەبەنووس.
ئاوەنیا: گەنم و جۆی بەراو. کۆڵەبەست.
ئاوەوەرە: هـ. ڕاوی سەرکانی.
ئاوهەڵکردن: ئاو کردنە سەر شوێنێک بۆ ئاودانی.
ئاوهێنانەوە: بریتییە لە خۆ ڕەحەتکردن بەدەست.
ئاویار : د. ئاودێر.

ئاویاری: د. ئاودێری.
ئاوێته: ئامێته.
ئاوی ڕەش: ڕەشاوێکە کە چووە پەردەی چاوەوە کوێری دەکا و، ئیتر ڕووناک نابێتەوە.
ئاوێز: د. شتێکە کە دارۆچکە کرابێ.
ئاوێزان: ئاوێز.
ئاوێزە: چرایەکی شووشەی گەورەی پلێپلەداری لق لقە بەبنی میچدا هەڵدەواسرێ بۆ جوانی و، لە هەر لقێکیدا چرایەکی تێدا هەڵدەگیرسێنرێ.
ئاویشتن: هاویشتن.
ئاوێنە: شووشەیەکی پاکی ڕووناکە دیوێکی دەرمانێکی پێوەیە و دیوەکەی تری شت دەنوێنێ.
ئاوێنەبەند: شوێنێکە کە ئاوێنەی زۆر چەسپ کرابێ بەدیوارەکانیەوە.
ئاویە: د. شتی ئاوی بەراو، سواغ.
ئاویەدان: د. سواغدان.
ئاوی: جۆرە ڕەنگێکە لە ئاسمانیی ڕوونتر. گیاندارێکە بەبێ ئاو دەژی. سەوزاییەکە کە ئاو بدرێ.
ئاوینە: ئاوێنە.
ئاه: وتەی دەربڕینی داخ و خەفەت. هەناسە: (ئاه)ی تێدانەماوە.
ئاها: پیتی سەرسوڕمان: دەڵێیت (ئاها) بەیەکێک کە پێت بڵێ ئیمڕۆ بۆمبای وا هەیە شارێک وێران دەکا.
ئاهار: د. شۆیەکە کە بە شتی تەنراوەوە بێ.
ئاهن: ل. ئاسن.
ئاهۆ: ئەی هۆ. شێتیی (ل). فێ.نەنگ.
ئاهەک: قسڵ.
ئاهەنگ: کۆبوونەوە و گۆرانی وتن و ڕابواردن لە شایی منداڵبوون یا ژنهێنان یا خەتەنەسووراندا.
ئاهەنگگرتن: پێکهێنانی ئاهەنگ و کۆبوونەوە بۆی.
ئاهەنگگێڕ: کەسێکە لە ئاهەنگدا گۆرانی بڵێ و خۆشیی بکا.
ئاهەنگگێڕان: ئاهەنگگرتن.
ئاه هەڵکێشان: ئاخ هەڵکێشان.
ئاهیر: ئاگر.
ئاهێر: ئاگر.
ئاهیستە: هێدی و لەسەرخۆ.
ئاهیستەیی: هێدێتی و لەسەرخۆیی.
ئاهی: ل. ئاسک.
ئاهین: ز. ناڵین.
ئای: ئاخ.
ئایا: وتەی پرسیار.
ئایاکو: ئایا.
ئایئای: جۆرە مقامێکی خۆشی کوردییە.
ئایای: ئایئای.
ئایندە و ڕەوندە: هاتوچۆکەران.
ئاینوئۆین: فرۆفێڵ.
ئایەر: هـ. ئاگر.
ئاین: چەند دەستوور و فەرمانێکە کە لەلایەن خواوە بەهۆی پێغەمبەرێکەوە نێردرابێ بۆ ئادەمیزاد. ڕەفتار و ڕەوشت.
ئسپار: ل. هەڵگێڕانەوەی زەویی ئاوباخ.
ئسترانە: با. لاوکێکە کە سەرگوزشتەی دڵداریی پێشان بدا.
ئستێرک: شوقەللەت.
ئستێنک: با. زەردەواڵە.
ئشکێڵ: نەشکێڵ.
ئم: پیتی وەرامدانەوە.
ئمجا: ئینجا.
ئینجا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە پاش دەست هەڵگرتن لە شتێک و دەستکردن بە شتێکی تر: تا ئێستا من کارم کردووە ئینجا نۆرەی تۆیە.
ئینجاکو: ئینجا.
ئینجاکونێ: ئینجا.
ئۆ: ئاو (ل). پیتی بانگکردن: ئۆباب، ئۆدا، واتە ئەی بابە، ئەی دایە!. پیتێکە ژنان لەکاتی سەرسوڕماندا بەکاری دەهێنن وەک پیتی (ئەیەرۆ).

نۆء: ز. وتەیەکە بەکاردێنرێ لەکاتی سەرسوڕمان و پێ ناخۆشبوونی کارێکدا.
نۆباڵ: گوناح: (ئۆباڵ)ت بەئەستۆم.
نۆبە: ز. هۆبە.
نۆحە: وتەیەکە ڕەشەوڵاخی پێ لێ دەخوڕدرێ.
نۆخ: نۆخەی. ئاخ (ز).
نۆخەی: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەکاتی دڵخۆشبوون بە شتێک.
نۆخەیچ: نۆخەی.
نۆخەیش: نۆخەی.
نۆدە: ژووری خانوو.
نورفە: ناوە بۆ جۆرە مقامێک. ناوە بۆ شارێکی کورد لە ڕۆژئاوای کوردستانی تورکیادا.
نورووسی: د. عرووسی.
نۆسا: د. وەستا.
نۆغـر: ڕۆین: (نۆغـر) بی، واتە بۆ کـوێ دەچیت.
نۆغرکردن: ڕۆین لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێک.
نۆف: پیتی داخ و خەفەت.
نوفـە: دەردێکە دەدا لە سـەری وڵاخی بەرزە ، ئاو بەلووتیدا دێتە خوارەوە.
نۆقرە: ئارام.
نۆقرەگرتن: ئارامگرتن و دابینبوون.
نۆگر: هۆگر.
نۆگە: هـ. دەوێ.
نولاخ: وڵاخ.
نۆلاخدار: وڵاخدار.
نولاغ: نۆلاخ.
نولاغدار: نۆلاخدار.
نۆلاق: ز. ئەسپی نارەسەن.
نۆلی: ز. ژوور.
نوموسـتیلە: ئەموستیلە.
نومێد: هیوا. نومێدکردن: نومێدەواری.
نومێدەوار: هیوادار.
نومێدەواری: هیواداری.
نۆمی: نەخوێندەوار. بەکەسێک دەوترێ کە لە نەتەوەی (حەسەن) و (حوسێن) نەبێ.
نونکیرەم: سی و دوو یەکی حۆقە.
نونیشک: با. کەرە.
نۆحە: وتەیەکە ڕەشەوڵاخی پێ ڕادەوەستێنرێ.
نووک: گەروو.
نوونە: هـ. هۆ ئەوە.
نۆی: نۆف.
نویف: وتەی پەسندکردن.
نۆین: فێڵ.
نۆینباز: فێڵباز.
نۆیە: جـۆرە چنراوێکی تەنکی کـون کـونە بۆ جـوانی دەگیرێ بەقەراغی شتدا.
نە: پیتی لەمەولا (مـستقبل): نە(خوێنم) نە(نووسم) واتە لەمـەولا. پیـتی ڕابردووی درێژەدار (مـاضي اسـتـمـراري): (نە)م خـوێند، (نە)م نووسی. پیـتێکە لە جێی وتەی (بۆ) یەک بەکاردێنرێ کە بەمەعنا پاڵدان (نسبت) بێ: قـسەی خراپ مەدە (نە) پاڵ کەس، واتە بۆ لای کەس.
نەبرۆ: برۆ.
نەبرەش: مێینەیەکە لە پاش زانی شیری نەبێ بیدا بە بێچووی.
نەبڵـەق: بازوو. چاوی داپچـڕاو کـە تەمـاشـای جێگایەکی تایبەتی نەکات.
نەپرەخ: ز. یاپراخ.
نەترەش: زراو.
نەترشچوون: بریتییە لە زۆر ترسان و زراوچوون.
نەتککردن: ئابڕووبردنی یەکێک.
نەتۆ: تۆ.
نەتوو: تۆ.
نەتەر: نیشانە و بەڵگە.
نەچنەو: ل. وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ پیشاندانی شتێک بەیەکێک لەسەر جۆرێکی تایبەتی.
نەحنەح: ز. دەنگێکە مەڕی پێ دەردەکرێ.
نەخترمە: ز. وڵاخێکە لە جەنگدا لە دوژمن گیرابێ.
نەختە: ز. یەختە.

ئەخشاڵ: د. پڕ و پیتی ناوماڵ.
ئەخلەخ: د. سوخمەی ژنانە.
ئەخمکردن: د. ناوچەوان دان بەیەکدا.
ئەدا: هـ. دایک.
ئەدابابا: هـ. گوڵێکی سووری پەنجە پەنجەیە وەک دەست.
ئەددی: وتەی سەرسوڕمان. ئەددی: لە وەرامی کەسێکدا کە بڵێ سالار ناخوێنێ.
ئەدەب: شەرم: فیسار کەس زۆر بە(ئەدەبە) واتە بەشەرمە، ئەدەبکردن: شەرمکردن.
ئەدەبگرتن: فێربوونی ئەدەب و شەرم.
ئەدی: وتەی وەرامدانەوە.وتەی ئاگادارکردنەوە: (ئەدی) بابم بۆ ناخوێنی. ئیتر: (ئەدی) چیت دەوێ، واتە ئیتر. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (بەڵێ). (ئەدی) لە وەرامی کەسێکدا کە بڵێ تۆ دەخوێنیت؟ واتە بەڵێ.
ئەر: ئەگەر.
ئەرامەند: ئەرامەندە.
ئەرامەندە: هـ. داماوی هەژار.
ئەرامەنە: د. ئەرامەندە.
ئەرخوت: لۆرە لەپ.
ئەرخە: پشتیوان.
ئەرخەوان: دارێکی گەلاپانە لە پێش گەلادا گوڵێکی سوور دەگرێ بەهێشوو.
ئەرخەوانسوور: کاتی سووربوونی ئەرخەوان لە بەهاردا. بریتییە لە هاتنی لافاو بەزۆری: ئەوەندە باران باریوە تانجەڕۆ ئەرخەوانسوور هاتووە.
ئەرخەوانی: جۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی ئەرخەوان.
ئەرد: ئەرز.
ئەڕا: ل. مشار. بۆ: (ئەڕا)ی کوێ دەچیت واتە بۆ کوێ.
ئەرز: زەوی.
ئەرزان: هەرزان.
ئەرزانجان: هەرزانجان.
ئەرزانی:هەرزانی.
ئەرزن: هەرزن.
ئەرزنی: با. جۆرە هەنجیرێکە.
ئەرزەن: ز. چەناگە.
ئەرزینک: با. چەناگە.
ئەرژنگ: دارێکی بێ بەرە وەک ئەرخەوان وایە.
ئەرژنگی دێو: وتەیەکە گیانداری زلی قەبەی ناشیرینی پێ دەشوبهێنرێ: دەڵێی (ئەرژەنگی دێو)یت.
ئەرغەوان: ئەرخەوان.
ئەرغەوانسوور: ئەرخەوانسوور.
ئەرغەوانی: ئەرخەوانی.
ئەرقاز: تەپۆڵکە.
ئەرک: ئیشوکاری زۆر. ڕەنج و باری سەرشان: فیسار کەس (ئەرک)ی زۆرە.
ئەرکدار: کەسێکە کە ئەرکی زۆربێ.
ئەرکە: ئەرک. کارێکی گرنگی مەبەست کە بەیەکێک بسپێردرێ.
ئەرەبەستە: هـ. دابەستە.
ئەرەج: د. مەچەک.
ئەرەقچین: جۆرەکلاوێکی تەنکە.
ئەرەقگیر: ژێرزین. گومگومەیەکی لوولەدارە گوڵاو و ئارەقی پێ دەگیرێ.
ئەرێ: پیتی وەرامدانەوە. (ئەرێ) لە وەرامی یەکێکدا کە لێت بپرسێت خوێندووتە؟ پیتی پرسیار: ئەرێ مانگ هەڵات؟ پیتی وریاکردنەوە:ئەرێ ئەریمان بۆ ناخوێنێ.
ئەز: ز. من.
ئەزبولە : هەزبێلە.
ئەزبیە: د. بەهاراتی ناو چێشت.
ئەژدەر: ئەژدەها.
ئەژدەها: ماری زۆر گەورە.
ئەژدیها: ئەژدەها.
ئەژنۆ: جومگەی ناوەندی ڕان و لاق.
ئەژنەفتێ: د. بیستێ.
ئەژنەوا: د. گوێڕایەڵ.
ئەژنەوتن: ئەژنەفتێ.

ئەژنەوین: ئەژنەوتن.

ئەسپ: گـیـانداریـكی نێـری بالابەرزی ناوپشت چالی داڕێژراوی بەهێــزە ســواریی پێ دەكــرێ. ناوە بۆ داشێک لە داشەكانی شەترەنج.

ئەسپاردن: سپاردن.

ئەسپایی: هێواشی.

ئەسپرزە: د. كەپەک.

ئەسپیدار: سپیدار.

ئەسپۆن: گیایەكی كوێستانیی بەهارییە بنكێكی هەیە ورد دەكرێ و وەک سابوون بەكار دەهێنرێ.

ئەسپوول: هـ. سپل.

ئەسپەئاسنینە: پایسكل.

ئەســپــەدارینە: ئەســپــێكە لە دار دروست دەكـرێ و منداڵان سواری دەبن بۆ یاری.

ئەسپەر: د. ئەسپەرە.

ئەسپەردن: سپاردن.

ئەسپەردە: سپاردە، ئەسپەردەكردن: سپاردن.

ئەسپـەرە: دارێكی كونداره دەخرێتە كلكی بێڵەوە بۆ ئەوەی لە كاتی زەوی كێلاندا پێی بخرێتە سەر و هێزی بدرێتێ. ئەگریجە.

ئەسپەرێز: ئەندازەیەكە كە سوار تیایدا لنگ بدا (د). ناوی دێیەكە لە هەورامان.

ئەسپەشینە: باڵندەیەكی ڕەنگاوڕەنگە لە (كەرەواڵە) گەورەترە، لەكاتی هەڵفڕیندا دەنگێكی لێوە دێ لە حیلەی ئەسپ دەچێ.

ئەسپەک: دەردێكە هێندێ جار دەداتەسەری گرانەتادار و دەبزركــێنێ.گـیــایەكــە وەک (نێــرگس) وایە دەگیرێتە سەری ئەسپەكدار.

ئەســپــەناخ: جـۆرە سـەوزەیەكـە وەک سـلـق، بەڵام ئەم گەڵای باریكترە دەكرێ بەچێشت.

ئەســپێ: دەعـبـایەكی بچـووكی چنگاویی بەناڵۆشـە، دەداتە جەستەی گیاندار.

ئەسپێكوژە: بریتییە لە پەنجە گەورەی دەست.

ئەسپێون: كەسێكە كە جەستەی زۆر ئەسپێ هەڵبێنێ.

ئەسترێلک: سرێش.

ئەسـتـری: جۆرە درەخـتـێكە گـوڵی وەک خـەزێم وایە. دڕک.

ئەستنگ: با. چزووی دووپشک و زەردەواڵە و هەنگ. پلەی شاخ

ئەستو: ئەستۆ.

ئەستۆ: ئەستوورایی مل.

ئەستورک: ئەستوركە.

ئەستوركە: كولێرەساجی ئەستوور.

ئەستۆک: ئەستۆ.

ئەستوندەكە: كۆڵەكە.

ئەستونگ: د. ئەستوون.

ئەستوور: شتێكە كە تەنک نەبێ.

ئەستووران: لۆكە و خورییەكە كە ئەستوور ڕێسرابن.

ئەستوورایی: عاستی ئەستووریی شت.

ئەستوورک: ئەستوركە.

ئەستووری: ئەستوورایی.

ئەستوون: كۆڵەكە. كۆڵەكەی دەوار.

ئەستوونەزێڕینە: پەلكەزێڕینە.

ئەستێ: پارچە پۆڵایەكی كەوانەدارە كە لە بەردەئەستێ بدرێ ئاگر دەهێنێ.

ئەستێر: ئەستێل.

ئەستێرک: شوقەللەت.

ئەستێرک: ئەستێل.

ئەستێركە: ئەستێرک.

ئەستێرۆک: ئەستێل.

ئەسـتـێرە: ئەو شـتـە ڕووناكـانەن كە شـەو بەئاسـمـانەوە دەدرەوشێنەوە.

ئەســتــێـرەژمـێــر: جـۆرە مـووروویەكی ســووركــاری بریسـكەدارە وەک ئەســتــێــرە جریوەی دێ، ژنان لە زێڕ و زیوی دەگرن و دەیكەنە ملیان.

ئەستێرەشناس: كەسێكە- گوایە- بەهۆی ئەستێرەوە شتی نادیار بزانێ.

ئەستێڵ: گۆڵێكی گەورەیە لە بەردەمی ناوێكی كەمدا دروست دەكــرێ بۆ ئەوەی كــە پڕبوو بەئاســانی شینایی پێ ئاو بدرێ.

ئەستێلە باخەڵ: یارییەکە چەند کەسێک دادەنیشن و وەستاکەیان شتێک لە باخەڵیاندا دەشارێتەوە، هەر کامێکیان دۆزییانەوە دەبێ بە وەستا.
ئەستێولک: ئەستیوولک.
ئەستێوولک: ئاسنێکی دەمپانی کلک درێژە هەویری وشکەوەبووی لە (کوول) پێ دەکرێنرێ.
ئەستیو: خاکەنازی ئاگر.
ئەسر: د. فرمێسک.
ئەسرین: هـ. فرمێسک.
ئەسکڵ: سکڵی ئاگر.
ئەسکوداری: ز. جۆرە سەرپێچێکە کە کوردی تورکیا دەیبەستێ.
ئەسکوێ: کەوچکێکی گەورەی دەم زلی کلک درێژە چێشتی شلەی لە مەنجەڵ پێ تێ دەکرێ.
ئەسکەری: د. جۆرە ترێیەکە.
ئەسکەمل: جۆرە کورسییەکی یەک کەسییە. یارییەکە بەجۆرە کاغەزێک دەکرێ. کاغەزێکە کە یاریی (ئەسکەمل)ی پێ دەکرێ.
ئەسکەناس: جۆرە دراوێکی ئێرانییە لە کاغەز وەک دیناری عێراقی.
ئەسکەنە: ئاسنێکی دەم تیـــژە دارتاش داری پێ هەڵدەکەنێ.
ئەسمەرێچ: جۆرە چیغێکی تایبەتییە بە بەنی ڕەنگاوڕەنگ دەچنرێ.
ئەشخاڵ: ئەخشاڵ.
ئەشرەفی: جۆرە دراوێکی زێڕینی بچکۆلانەیە دەکرێ بەپلپلەی هێندێ چەکی ژنانە. جۆرە گوڵێکە وەک گوڵەباخ بەلام ئەم بۆنی کەمترە و گەڵێ ڕەنگی هەیە.
ئەشقەمە: هـ. ورگی ئاژاڵ کە هێشتا پیسییەکەی لێ فڕێ نەدرابێ.
ئەشکنج: بۆشاییی لای ڕاست و چەپی بەرموسڵدان.
ئەشکنجـــە: ئاسنێکی درێژە، ئاسنێکی پێچ پێچ بەسەرەکەوەیەتی، دەرگا و پەنجەرە و هێندێ شتی تری لە پێش داکوتاندا تێ دەخرێ و لێی توند دەکرێ بۆ جووتبوونی، ئینجا لە ناویدا دادەکوترێ.
ئەشکەرە: ز. ئاشکرا.
ئەشکەفت: د. ئەشکەوت.
ئەشکەڵە: د. قوڵفەکانی دەوارە کە بەیەکدا دەکرێن و داریان پیـا دەکـرێ و دەبەسـتـرێن بەیەکـەوە. چێوجەڵە. ئەشکنجە.
ئەشکەمدوڕیدە: شکەمدوڕیدە.
ئەشکەنجە: د. ئەشکنجە.
ئەشکەندوڕی: ئەشکەمدوڕیدە.
ئەشکەندوڕیدە: ئەشکەمدوڕیدە.
ئەشکەوت: کولۆرابییەکی نارێکە لە کەژ و کێودا بە شەو دڕندە و جانەوەر ستاری تێدا دەگرن.
ئەشکێڵ: چوارپەل بەستنی وڵاخ و بەزەوی دادانی.
ئەشکیل: د. پاوەن.
ئەغز: داگیرکردنی شتێک لە یەکێک.
ئەغزە: کاغەزێکی لوولکراوە دەخرێتە قنگی جگەرەوە.
ئەفسانە: بەسەرهات و سەرگوزەشتی پڕوپووچ.
ئەفسووس: وتەی دەربڕینی خەفەت. داخ و خەفەت.
ئەفسوون: د. جادووکردن لە یەکێک.
ئەفسوونباز: جادووگەر.
ئەفشار: ناوە بۆ جۆرە مقامێک.
ئەفـەرۆز: یەکـێکە دەرکـرابێ و دوورخـرابێـتـەوە.
ئەفەرۆزکردن: دەرکردن و دوورخستنەوەی یەکێک.
ئەفـێـهـار: ز. وتەیەکە ئیشـارەی پێ دەکرێ بۆ تەنها یەکێکی نزیک.
ئەفێهانێ: ز. وتەیەکە ئیشارەی پێ دەکرێ بۆ یەکێک یا دوو یا سێ کەس.
ئەڤ: ز. وتەیەکـە ئیـشــارەی پێ دەکـرێ بۆ تەنهـا یەکێکی نزیک.
ئەڤان: ز. وتەیەکە ئیشارەی پێ دەکرێ بۆ دووان یا زیاتر.
ئەڤراز: ز. هەوراز.
ئەڤینی: ز. خۆشەویستیی و دڵبوون بە شتێکەوە.
ئەک: دەک.
ئەککوو: ئەک.
ئەگرە: ئێرە.
ئەگریجە: مووی سەری ژن لە عاستی ڕوومەتی.

ئەگەر: پیتێکە بەستنەوەی شتێک بەشتێکی ترەوە دەگەیەنێ: (ئەگەر) چاک بیت چاکە دەبینیت.

ئەگین: ئەگینا.

ئەگینا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە ناوەندی دوو وتاردا بەستنەوەی بوونی وتاری دووەم بەنەبوونی وتاری یەکەم دەگەیەنێ: وەرە

ئەگینا دێم، واتە کاتێک من دێم کە تۆ نەیەیت، یان مەیە ئەگینا نایەم، واتە کاتێک من نایەم کە تۆ بێیت.

ئەگینە: ئەگینا.

ئەلامەت: هەلامەت.

ئەلف: ناوە بۆ پیتی یەکەم لە بیست و حەوت پیتەی کوردی، ئەلف لە سەردتای وتەوە و لە ناوەڕاستیەوە و لە دواییەوە دەبێ. ئەلفێک کە لە سەرەتاوە بێ لەسەر سێ جۆرە: (١) أصلي، (٢) وصلي ،(٣) زیاد. أصلي: ئەلفێکە فڕێدانی دروست نەبێ وەک (ئاو، ئاگر)، وصلي: ئەلفێکە کە فڕێدانی دروست بێ وەک (ئەگەر) کە دروستە بڵێیت (گەر)، زیاد: ئەلفێکە کە اصلي وشە نەبێ وەک (ئەمن، ئەتۆ) کە اصلەکەیان (من، تۆ)ن.

ئەلفێک کە لە ناوەڕاستەوە بێ لەسەر دوو جۆرە:

(١) ئەلفی بەستنەوە (ربط) کە دوو وتە بەیەکەوە دەبەستێتەوە وەک (سەرانسەر، بەرامبەر، سەراپا).

(٢) ئەلفی زیاد، وەکو (خەمخوار، تێگوزار)کە اصلەکەیان (خەمخۆر، تێگوزەر)ە.

ئەلفێک کە لە دواییەوە بێ هەر أصلي دەبێ وەک: (ئینجا، کوێخا).

ئەلفوبێ: ناوە بەکورتی بۆ هەموو پیتەکان: (ئەلفوبێ)ی نەخوێندووە.

ئەلفە: ئەشکێل.

ئەڵقاوێز: د. ئەڵقەڕێز. کەسێکە کە بەسێدارەدا کرابێ.

ئەڵقایی: د. دەرگای گەورە.

ئەڵقە: چەمەرەیەکی گردی هاتووەوەیە لە ئاسن یا لە زەرد یا شتی تر.

ئەڵقە بەگۆش: بەندەی زەڕخریدە.

ئەڵقەدان: پێچخواردنی مار.

ئەڵقەڕێز: ئاسنێکی ئەڵقە ئەڵقەی تێکهەڵکێشراوە دەرگای پێ دادەخرێ.

ئەڵقەمچی: ئەڵقەیەکی زێڕینە سەرەکەی لەباتی نقێم، (غازی) یا (ئەشرەفی)یەکی پێوەیە ژنان دەیکەنە پەنجەی دۆشاومژەیان.

ئەڵلاوەیسی: جۆرە مقامێکی کوردیی خۆشە.

ئەللو: ل. هەڵووژە.

ئەڵماس: جۆرە بەردێکی سپیی گران مایەیە شووشەی پێ دەبڕێتەوە.

ئەڵماستەراش: پیاڵە و پەرداخێکە کە تاشرابێ و گۆشەگۆشە بێ.

ئەلووجە: هەڵووژە.

ئەڵووژە: هەڵووژە.

ئەلۆ و جەلۆ: عەلۆ و جەلۆ.

ئەڵها: د. کەڵکەڵە و ئارەزوو. خواهیش.

ئەلیرەم: هەشت یەکی حۆقە.

ئەم: وتەیەکە تاقە شتێکی نزیکی پێ پیشان دەدرێ. ئێمە.

ئەمان: وتەیەکە چەند شتێکی پێ پیشان دەدرێ.

ئەمانە: ئەمان.

ئەمجا: ئینجا.

ئەمدیو ئەودیوکردن: هەڵگەڕانەوەی پاڵکەوتوو لەسەر لایەکەوە بۆ لاکەی تری. بریتییە لە وردبوونەوە و تێبینین لە کارێکدا. هەڵگێرانەوەی شت.

ئەمڕۆ: ئیمڕۆ.

ئەمڕۆکە: ئیمڕۆ.

ئەمساڵ: ئیمساڵ.

ئەمشەو: ئیمشەو.

ئەمن: من.

ئەمنە: ئەمەندە.

ئەموست: پەنجەی دەست و پێ.

ئەموستبەستە: دەستخەرۆ.
ئەمستەچاو: بریتییە لە شەوی زۆر تاریک.
ئەموستەویلە: ئەموستیلە.
ئەموستیلە: ئەڵقەیەکی زێرین یا زیوینە کە سەرەکەی دوگمە یا نقێمێکی بێ، دەکرێتە پەنجەی دەست بۆ جوانی. پارچە تەنەکەیەکی گرنج گرنجە کالادروو لە درووماندا دەیکاتە پەنجەی بۆ ئەوەی لە قنگی دەرزییەکەی گیر بکا.
ئەمە: ئەم.
ئەمەک: مزی چاکەی کەسێک بەسەر کەسێکی ترەوە: (ئەمەک)ی فیسار کەسم بەسەرەوەیە.
ئەمەکدار: کەسێکە کە ئەمەکی بەسەرتەوە بێ.
ئەمەندە: وتەیەکە ئەندازەیەکی نزیکی پێ پیشان دەدرێ.
ئەمەهە: د. ئەمە.
ئەمەهەی: ئەمەهە.
ئەمهەی: ئەمەهە.
ئەمێ: وتەیەکە شوێنێکی نزیکی پێ پیشان دەدرێ.
ئەمێستا: ئێستا.
ئەمێستاکە: ئەمێستا.
ئەمێستە: ئێستە.
ئەمێستەکە: ئێستەکە.
ئەنار: هەنار.
ئەنازە: ئەندازە.
ئەنبازبوون: ئەمبازبوون.
ئەنجام: دوایی کارێک.
ئەنجامدان: بڕینەوەی کارێک.
ئەنجامە: ئاسنێکی دوولاییە تای دەرگا و پەنجەرە و شتی تری پێ دادەکوترێ.
ئەنجنین: جنین و وردکردنی شت. (ئەنجن ئەنجن): شتی زۆر جنراوی ورد.
ئەنجومەن: لیژنەیەکی تایبەتییە کە پێکهاتبێ بۆ دوان و کۆڵینەوە لە شتێک.
ئەنجومەنی بەڕێوەبەری: مەجلیسی ئیدارە.
ئەنجومەنی شارەوانی: مەجلیسی بەلەدییە.

ئەنجە: د. شتی جنراو. ئەنجە ئەنجە: ئەنجن ئەنجن.
ئەنجیر: هەنجیر.
ئەنجینە: د. چیلکە و چەواڵ.
ئەنداخت: تفەنگ و تۆپهاویشتن بۆ نیشان.
ئەندازە: چەندێتیی شت لە درێژی یا پانی یا بەرزی یا قەبارەیی (هندسە).
ئەندازەگر: کەسێک کە پیشەی گرتنی ئەندازە بێ (مهندس).
ئەندازەگرتن: گرتنی چەندێتی و قەبارەی شت.
ئەندازیار: ئەندازەگر (مهندس).
ئەندام: جەستە، یەکێکە لە لیژنەیەکی چەندکەسی.
ئەندێش: مەترسی. ئەندێشی لێ مەکە.
ئەندێشە: ئەندێش.
ئەنگاوتن: لێدان و پێکانی شتێک.
ئەنگاوتە: دەردی کوتوپڕی، (ئەنگاوتە) لە گۆی دڵی دا.
ئەنگۆ: ئێوە.
ئەنگوتک: گونک.
ئەنگورە: لەمەوپێش.
ئەنگوس: د. ئەنگوست.
ئەنگوست: پەنجە.
ئەنگوستەویلە: ئەموستەویلە.
ئەنگوستنما: ئەنگوشتنما.
ئەنگوستیلە: ئەموستیلە.
ئەنگوشت: ئەنگوست.
ئەنگوشتنما: کەسێکە ئەوەندە ناسراو بێ بەئەنگوشت پیشان بدرێ.
ئەنگوشت نیشان: شتێکە کە نرابێتەوە بۆ دزین، ئەنگوشتنما.
ئەنگوشتەویلە: ئەنگوستەویلە.
ئەنگوشتیلە: ئەنگوستیلە.
ئەنگووتن: هەڵکردنی با بەهێواشی: بای بەیان (ئەنگووت). هەڵەنگووتن.
ئەنگوچک: فەقیانەی کراس.
ئەنگوور: ترێ.

ئەنگیر: ل. ترێ.
ئەنی: با. ناوچەوان.
ئەنێش: د. ئەندێش.
ئەنیشک: با. ئانیشک.
ئەنیسوون: بەری گیایەکە وەک کونجی وایە بەڵام ئەم تۆزێک گەورەترە بۆ دەرمان بەکاردێنرێ.
ئەو: وتەیەکە تاقە شتێکی دوور یا نادیاری پێ پێشان دەدرێ.
ئەوا: پیتی ئێستایی (أداتی حال): ئەوا دەنووسم، واتە ئێستا. ئەو(ز).
ئەواگل: د. گەڕانەوە.
ئەوان: وتەیەکە چەند شتێکی دوور یان نادیاری پێ پێشان دەدرێ.
ئەوانە: ئەوان.
ئەوانەی: وتەی پەیوەست (موصول) بۆ چەند کەسێک: (ئەوانەی) ژیرن بەبیرن.
ئەوباش: د. سەرسەری.
ئەوتۆ: وتەیەکە پەیوەستی دەخاتە ناوەندی دوو وتارەوە: پیاوی (ئەوتۆ) بووە هەرگیز درۆی نەکردووە.
ئەوتەو: ئەوتۆ.
ئەوجە: د. پێویست: (ئەوجە) بەوە ناکا. زۆرتر لە نەبووندا بەکاردێنرێ.
ئەودالّ: د. عەودالّ.
ئەورا: هـ. برسێتی.
ئەورە: ئەوێ.
ئەوسا: ئەو حەلە.
ئەوسار: هەوسار.
ئەوقەدبوون: ئاوقەدبوون.
ئەوکێ: ز. وتەیەکە لە جیاتی وتەی (یارو) بەکاردێنرێ.
ئەوگار: د. پەرێشان و گرفتار. بریندار.
ئەوەنە: د. ئەوەندە.
ئەوک: با. قورگ.
ئەوە: وتەیەکە تاقە شتێکی دووری پێ پێشان دەدرێ.
ئەمە.
ئەوەئامای: هـ. هاتنەوە.
ئەوەتە: ئەوەتەی. وتەیەکە شتێکی لە دوورەوە پێ پێشان دەدرێ: مانگ (ئەوەتە).
ئەوەتەی: وتەیەکە سەرەتای کاتی ئیشێک دەگەیەنێ: (ئەوەتەی) بیرم کردووەتەوە درۆم نەکردووە.
ئەوەتی: ئەوەتەی.
ئەوەجە: ئەوجە.
ئەوەندە: ز. وتەیەکە ئەندازەی شتێکی دیاری پێ پێشان دەدرێ.
ئەوهەی : ئەوەی.
ئەوەی: وتەی پەیوەست (موصول): (ئەوەی) کوردە گوردە. ئەوە: (ئەوەی) بێنە.
ئەوێ: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ پێشاندانی جێگایەکی تۆزێک دوور.
ئەوێها: ز. ئەوە.
ئەوی: وتەی پەیوەست وەک وتەی (ئەوەی): (ئەوی) زانایە بەختیارە. ئەوە: (ئەوی) بێنە.
ئەهـ: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتێکدا کە مەردووم شتێکی ناخۆش لە دەست خۆی یا یەکێکی تر بقەومێ: (ئەهـ) لە کاتێکدا شتێک بەدەستەوە بشکێت. وتەیەکە نەخۆش بەدەم نەخۆشییەوە بەبێ پەروا دەیڵێت.
ئەها: وتەی بێدارکردنەوە :(ئەها) فیسار کەس! وتەی سەرسوڕمان، (ئەها) لە کاتی بیستنی شتێکی سەیردا. وتەی تەڵفیس: (ئەها) لە وەرامی یەکێکی بێ نموودا کە هەڕەشەیەکت لێ بکات، واتە تۆ چیت؟ کە شتی وات لە دەست بێ.
ئەهاک :ل.قسڵ.
ئەهای : د. وتەی بێدارکردنەوە.
ئەهۆ: ئەها.
ئەهێو: وتەی تەڵفیس و گاڵتەپێکردن.
ئەی: وتەی بانگکردن: (ئەی) خواداد لە دەست ڕۆژگار. وتەی پرسیار: (ئەی) نەرمان لە کاتێکدا کە پێت بڵێن: (وریا) و (نەژاد) چوون بۆ دەرەوە.

وتەی وەرام: (ئەی) لە وەرامی یەکێکدا کە پێت بڵێ خوێندووتە؟ واتە بەڵێ. هەی.
ئەیار: مانگی مایس کە سی و یەک ڕۆژە.
ئەیارە: عەیارە.
ئەیرۆ: هەی ڕۆ.
ئەیلول: مانگی نۆیەمی ساڵی ڕۆژییە کە لە ناوەندی ئاب و تشرینی یەکەم دایە و سی ڕۆژە.
ئەین: ڕۆژی جومعە.
ئەینا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە وەرامی یەکێکدا کە پرسیارت لێ بکا لە کردنی کارێک کە تۆ زۆر سووربیت لە کردنیدا: (ئەینا) لە وەرامی یەکێکدا کە لێت بپرسێ ئایا تۆ ئارەزووی یارمەتیدانی هەژارانت هەیە؟ واتە چۆنم نییە؟
ئەینو: ئەین.
ئەینە: ه. ئەوێ.
ئەینی: ئەینو.
ئەیە: ه. ئەمە.
ئەیەڕۆ: وتەیەکە ژنان دەیڵێن لە کاتی سەرسوڕمان و بیستنی شتێکی ناخۆشدا.
ئەیهۆ: وتەی پێ هەڵشاخان و وەڕسبوون لە گوفتارێک یا کردارێک. (ئەیهۆ) لە کاتێکدا کە یەکێک درێژە بدا بە وتارێک یا کردارێک، واتە بیبڕەوە.
ئەیهوو: ئەیهۆ. وتەی ڕابردووی هەرە دوور. (ئەیهوو) لە کاتی گێڕانەوەی بەسەرهاتێکی زۆر کۆندا، واتە ئەم بەسەرهاتە زۆر کۆن و دوورە.
ئەیی: وتەیەکە داوای دڵنیایی لە وتارێکدا پێ دەکرێ: (ئەیی) لە کاتێکدا کە یەکێک قسەیەکت بۆ بگێڕێتەوە، واتە بەڕاستی وایە ئەیی.
ئەیی: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە وەرامی یەکێکدا کە قسەیەکت بۆ بکا و تۆش باوەڕی پێ نەکەیت و لەگەڵ ئەوەشدا تەڵفیسی پێ بکەیت. (ئەیی) لە وەرامی یەکێکدا کە پێت بڵێ لێت دەدەم، واتە شتی وا لە دەست تۆ نایەت.
ئێ: پیتی باوەڕکردن: (ئێ) لە وەرامی یەکێکدا کە قسەت بۆ بکا، واتە ڕاست دەکەیت. ئا.پیتێکە قسەی پێ دادەمەزرێنرێ لەگەڵ یەکێکدا: ئێ فیسار کەس! لە کاتێکدا کە بتەوێ بیهێنیتە قسە. پیتی سەرسوڕمان.
ئیبراهیمی: جۆرە مقامێکە.
ئێجگار: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ زۆریی شتێک: فیسار کەس (ئێجگار) زیرەکە.
ئێجگارەکی: ئێجگاری.
ئێجگاری: وتەیەکە بڕانەوە و نەوبەڕی شت پێشان دەدا: فیسار کەس (ئێجگاری) ڕۆیی، واتە جارێکی تر نایەتەوە.
ئیختیار: ئادەمیزادی پیر. ئیختیاربوون: پیربوون. (ئیختیاری) پیری.
ئێد: ه. ئەمە.
ئێدەک: ز. یەدەک.
ئیدی: ئیتر.
ئێر: ه. ئاگر.
ئیراق: ه. بەربەڕۆچکە.
ئێرانە: ئێرە.
ئێرڤست: ز. دارێکی گەڵا وردی هەمیشەسەوزی دڕکاوییە.
ئێرۆ: ز. ئیمڕۆ.
ئێرە: وتەی پێشاندانی جێگای نێزیک.
ئێرەق: دارێکی دووپەلە، پەلە کورتەکەی گاسنی پێدادەکرێ و پەلە درێژەکەی مژانی لێ دەدرێت. ولاخی یەکسم کە کێری ڕەپ بێ.
ئێرەقان: نەخۆشیی زەردوویی.
ئێرەقبوون: ڕەپبوونی کێری ولاخی یەکسم، (ئێرەقکردن) ڕەپکردنی کێری ولاخی یەکسم.
ئێرەقە: ئێرەقی جووت.
ئێزا: د. پاداش: خوا (ئێزا)ت بداتەوە.
ئێزرەم: چوار یەکی حۆقە.
ئێژگڵ: ل. پشکۆ ئاگر.
ئێسا: ئێستا.
ئێساکە: ئێستاکە.
ئیساڵ: ز. ئیمساڵ.
نیست: وەستانێکی کەم لە کاتی کردار یا

گوفتارێکدا. (ئیستکردن) وێستانێکی کەم.
ئیستا: ئێستا.
ئێستا: ئەودەمەیە کە تۆی تێدایت.
ئیستاکانی: ئێستاکانێ.
ئێستاکانێ: ئێستاکە.
ئیستاکونی: ئێستاکونی.
ئێستاکونێ: ئێستاکانێ.
ئیستاکە: ئێستاکە.
ئێستاکە: ئێستا.
ئێستر: وڵاخێکی چوارپەل قەوی و بارەبەر، دایکی
مایـنە و باوکی کەر.
ئێسترسوار: سوارەی ئێستری دەوڵەتی.
ئیستە: ئێستە.
ئێستە: ئێستا.
ئیستەکانی: ئێستەکانێ.
ئێستەکانێ: ئێستا.
ئیستەکە: ئێستەکە.
ئێستەکە: ئێستا.
ئیستەکونی: ئێستەکونێ.
ئێستەکونێ: ئێستەکە.
ئیستیکان: پیاڵەی چای.
ئێسقان: شتێکی ڕەقی سپییە لە جەستەی گیانداردا
گۆشت و دەماری بەسەردا دێ.
ئێسک: ئێسقان، شێوە و تەحر: فیسار کەس
(ئێسک)ی سووکە.
ئێسک سووک: بریتییە لە شتی جوان کە بچێتە
دڵەوە.
ئێسک قورس: بریتییە لە شتی ناشیرین کە نەچێتە
دڵەوە.
ئێسک گران: ئێسک قورس.
ئێسک و پروسک: ئێسقانی بوواوی ڕزیو: فیسار
کەس نەوەندە دەمێکە مردووە (ئێسک و
پروسک)یشی نەماوە.
ئیسلام: کەسێکە کە لەسەر ئاینی حەزرەتی محەمەد
بێ.
ئێسە: ئێستە.
ئێسەتێ: ئێستە.
ئیش: د. وتەی نەفرین: ئیش لەو شتە، واتە تف لەو
شتە.
ئیشک: با. بەروو لە دارێکە گوریسی شلبووەوەی پێ
توند دەکرێتەوە.
ئێش: ژان و ئازار.
ئێشان: ژانکردنی ئەندام.
ئێشک: ئاگاداری و بەدیارەوەبوونی شتێک.
ئێشکچی: کەسێکە کە بەلای شتێکەوە بێ و
ئاگاداری بکا.
ئێشکگر: ئێشکچی.
ئێشکگرتن: ئاگاداریکردنی شتێک و بەدیارەوەبوونی.
ئێغنی: ز. یەغنی.
ئیفتادە: ئادەمیزادی پیری کەفتەکار.
ئیفلیج: کەسێکە کە شەپلە لێی دابێ.
ئیفلیجی: نەخۆشیی شەپلە.
ئێڤار: ز. ئێوارێ.
ئێق: هێلنج.
ئێقدانەوە: هێلنجدان. قرقینەدانەوە. بریتییە لە
شەپۆلدانی قەلەباڵغیی زۆر بەرەنگێکی وا کە
پاشەوپاش بگەڕێتەوە لەبەر زۆری.
ئێقکردنەوە: ئێقدانەوە.
ئێقلاب: بەرکوت.
ئێک: هێلکە.
ئیگرەمبێژرەم: شانزە یەکی حۆقە.
ئێگجار: ئێجگار.
ئێگجارەکی: ئێجگارەکی.
ئێگجاری: ئێجگاری.
ئێگە: هـ. لێرە.
ئێل: عێل.
ئێلاخ: کوێستان.
ئێلاخ: ئێلاخ.
ئێلجاڕی: عیلجاڕی و گەلەکۆمەکی.
ئێلچی: سەفیر و نماینده ، پۆستەچی.
ئێلەک: هێلەک.
ئیلیان: هـ. هێلانە.

ئیم: ئەم: ئیمڕۆ، ئیمشەو، واتە ئەمڕۆ، ئەمشەو.
ئیمچوون: دەستەیەک ناڵ و بزمار.
ئیمڕۆ: ئەو ڕۆژەیە کە تۆی تێدایت.
ئیمساڵ: ئەو ساڵەیە کە تۆی تێدایت.
ئیمشەو: ئەو شەوەیە کە تۆی تێدایت.
ئێمە: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ پێشاندانی خۆت و ئەو کەسانەی کە لەگەڵتان و بەناوی ئەوانیشەوە قسە دەکەیت.
ئێمەمانان: ئێمە و ئەو کەسانەی کە وەک ئێمە وان: (ئێمەمانان) لە یارمەتیی نیشتماندا کۆتایی ناکەین.
ئێمە و مانان: ئێمەمانان.
ئینج: دوانزە یەکی فووتێک.
ئینجا: ئنجا.
ئینجارە: ز. ئەمجارە.
ئینجاکوو: ئنجاکوونێ.
ئینجاکوونێ: ئنجاکوونێ.
ئینجانە: شتێکی گڵینی سوورەوەکراوە، وەک بنکە گۆزە وایە گوڵی تێدا دەڕوێنرێ.
ئینجە و فینجە: د. دەعیە و دەماری بەبێ جێ.
ئێنە: د. ئەوێ.
ئێوارە: کاتی ڕۆژئاوا.
ئێوارێ: ئێوارە.
ئێوە: وتەیەکە دەوترێ بەچەند کەسێک کە ڕووی قسەیان تێ کەیت.
ئێوەمانان: ئێوە و ئەو کەسانەی کە وەک ئێوە وان.
ئێوە و مانان: ئێوەمانان.
ئیهی: ئەها.
ئی: هـ. ئەم: (ئی) پیاوە، واتە ئەم پیاوە.
ئێی: وتەیەکە هەڕەشەی پێ دەکرێ: (ئێی) با ئەوەت کردبێ. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتێکدا کە چاوەڕوانی تەواوکردنی قسەی یەکێک بکەیت. (ئێی) لە کاتێکدا کە یەکێک قسەیەکت بۆ بکا، واتە دڵم لێتە.
ئیتر: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ دەستهەڵگرتن لە شتێک و دەستکردن بە شتێکی تر: (ئیتر) تەمەڵی بەسە.
ئیسا: ئێستا.
ئیساکوونێ: ئیساکێ.
ئیساکە: ئێستاکە.
ئیساکێ: ئیساکە.
ئیسال: ز. ئیمساڵ.
ئیسک: ز. قڕقێنە.
ئیسە: ئێستا.
ئیسەتێ: ئێستا.
ئیش: کار و فرمان.
ئیش بەدەست: کەسێکە کە فەرماندەر بێ و کارێکی لەژێر دەستدا بێ.
ئیشک: ز. دارێکی باریکە دەناڵێنرێتە ئەو گوریسەی کە باری پێ بەستراوە و شل بووەتەوە بۆ توندبوونەوەی گوریسەکە.
ئیشکردن: کار و فرمانکردن.
ئیشکەر: کەسێکە کە ئیش باش بکا.
ئیشگوزار: کەسێکە کە ئیش باش ڕاپەڕێنێ.
ئیشلک: ز. کورتەک.
ئیش لێهاتن: جوانی و ڕێکوپێکیی ئیش لە یەکێکەوە.
ئیش لێهاتوو: ئیشگوزارێکە کە ئیشەکانی زۆر ڕێکوپێک بێ.
ئیشەڤ: ز. ئیمشەو.
ئیکە: ئیتر.
ئیل: ئێل.
ئین: ز. ڕۆژی جومعە.
ئینە: هـ. ئەمە.
ئینەشا: هـ. ئەمەیان.
ئیوەر: ز. ئەوکێ.

ب

ب: پیتیکە دەچێتە سەر ئەمری حازر و غائب: (بـ)خـوێنە!، (بـ)نووسە!، (بـ)خـوێنێ، (بـ)نووسێ. پیتیکە دەچێتە سەر هێندێ کار (مصدر) لەپاش فرێدانی نیشانەی کاری دەیکا بە کارکەر (اسمی فاعل): (بـ)زان، (بـ)نووس، (بـ)خۆر.

با: شتێکی نادیارە بەهۆی جوولانەوەی قەبارەیەک لەناو بۆشیدا پەیدا دەبێ. پیتی پەلە و تەنکیدە دەخرێتە سەر ئەمری غائب: (با) بێ، (با) بڕوا. دەبێ بە وەرام بۆ پرسیار لە نەبوونی کارێک: (با) لە وەرامی یەکێکدا کە بلێ: ئەرێ ئیمڕۆ ئەرێمان نەچووە بۆ قوتابخانە؟ واتە چووە. جۆرە ئازارێکە دەداتە ئەندامی هێندێ گیاندار: قاچم (با)ی تێ داوە. دەچێتە سەر مازیی ئینشائی و مضارع: (با) بچوویتایە، (با) بچیت، واتە چوونت چاکترە لە نەچوونت. ئارەزووکردنی دەلی سەگ و بەراز بۆ نێرە: ئەو دەلە هاتووەتە (با). تەنیشت (ز).

بانەگێو: کونێکە بای لێ بێتە ژوورەوە.

باب: باوک.

بابا: هـ. باوکی باوک.

بابان: باوان. ناوە بۆ بەرەی فەقێ ئەحمەدی دارەشمانە کە ساڵەهای ساڵ فەرمانداری کوردستان بوون. ناوە بۆ قەڵەمڕەوی بابان.

بابەدەست: ز. مەردوومی نابووتی بێ پارە و پوول.

بابدەستی: ز. نابووتی.

بابردوو: بریتییە لە شتی زۆر سووک.

بابردی: جۆرە قوماشێکی تەنکی گوڵگوڵییە وەک شێلە.

بابلیچک: ز. پەنجەتووتە.

بابن: ز. گوڵە بابوونە.

بابۆ: باوک. وتەیەکە وەک وتەی (باوکە) لە ڕووی خۆشەویستییەوە بەکاردەهێنرێ.

بابۆڵە: پارووەنانی پێچراوەی درێژی ئەستوور. مەلۆتکە.

بابۆڵەپێچ: د. پەتێکە مەلۆتکەی پێ دەپێچرێ.

بابوتان: ز. جۆرە یارییەکی منداڵانەیە.

بابوونە: گیایەکی بەهارییی بۆنخۆشە، گەڵای وەک گەڵای شوبیت وایە و گوڵێکی زەردی خڕ دەگرێ، وەک چا جۆش دەدرێ و دەخورێتەوە بۆ هەڵامەت و سک ئێشە.

بابوێر: بادرز.

بابە: وتەیەکە باوکی پێ بانگ دەکرێ.

بابەت: جۆر: گەلێ (بابەت) شت هاتووەتە بازاڕ. لایەن. لە (بابەت) چییەوە قسە دەکەیت؟ واتە لە لایەن چییەوە.

بابەخولێ: جۆرە یارییەکی منداڵانەیە بەگردی خۆیاندا دەخولێنەوە.

بابەعەمرە: بەیەکێک دەوترێ کە بەدیەن منداڵکار بێ و کەچی وەکی تر زۆر بەعەمر بێ.

بابەلیسک: ز. گێژەڵووکە.

بابی بابی: یارییەکە دەستەیەک تێ دەکەون و دەستەیەک سواریان دەبن و بەدەست چاویان دەگرن، وەستاکەیان بەسەر ئەو یەکەیاندا دەماڵێ کە خۆی سواری بووە دەڵێ: (بابی بابی لە چەند بابی) و لەو حەلەدا چەند پەنجەیەک هەڵ دەبڕدرێ، ئینجا ئەوی ژێرەوە ئەگەر هەڵی هێنا دەستەکەی ئەو دەیبەنەوە و سواردەبن و ئەو کەسەش دەبێ بە وەستا.

بابینی: د. هەلامەت.

باپوسکە: د. خۆلەمێشی کاغەزی سووتاو کە با بیبا.

باپووک: ز. بایەکە کە لەگەڵ بەفرباریندا بێ.

باپەڕ: دەردێکە دووچاری مەردووم دەبێ لە ساردی و گەرمی کەوتنەوە. (باپەڕکردن) دووچاربوون بە باپەڕ.

باپێچ: شوێنێکی چەپەکە کە با گێژی تێدا بخوا. پێچێکە کە بە سکی مەردوومدا بێ.

باپێچک: ز. پێچانەوە و بەستنی شت.

باپێدان: پێچدان بە شتێک.سووڕدان و سەماکردن.

باپێش: ز. چاوێشە.

باپێشک: ز. بای باران.

باپیر: باوکی باوک و باوکی دایک.

باپیرە: باپیر.

باپیری: هەنارێکی مزرە کە ترشی زۆرتر بێ.

باپیڤان: ز. هەتیوچە.

باپیڤانی: هەتیوچەیی.

باتزۆک: ز. مەردوومی خونکی بێ شەرم و شوورەیی.

باتسمی: ز. جەژنی گەورەی یەزیدی.

باتلاخ: د. زۆنگاو. چورتم.

باتمان: ئەندازەیەکە لە کێشان کە شەش حۆقەیە.

باتۆڤ: ز. جۆرە گیایەکی سوورە.

باتوو: گون.

باتەقا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەباتی وتەی بە(قەد):(باتەقا)ی تۆ نەریمانم خۆش دەوێ، واتە بەقەد تۆ.

باتینک: با. خونچەی تازە پشکووتوو.

باتینۆک: با. گوڵاڵەسوورە.

باتی: بریتی: ئەمە لەباتی ئەوە.

باج: دراوێکە کە لەلایەن گەورەیەکی بەدەسەلاتەوە لە هەموو بارێک دەسێنرێ.

باجان: ز. باینجان.

باجگر: کەسێکە کە باج کۆبکاتەوە.

باجگرتن: سەندنی باج لە شت.

باجگە: شوێنێکە کە باجگر باجی تێدا وەردەگرێ.

باج لێگرتن: بریتییە لە هەڵگرتنی شتێک لە شتێک بە ناخۆنەک: تۆ هەرچی بسینیت (باجی لێ دەگریت).

باجە: باجی. قەفەزەیەکە لە بانک و سینەما و شەمەندەفەردا یەکێکی تێدا دادەنیشێ چەک و بلیتی تێدا دەبڕێ (د).

باجەوان: د. باجگر.

باجی: خوشکی گەورە.

باچک: ز. گەنەشامیی سوور.

باچیک: ز. هەرزن.

باخ: شینایی لە گوڵ یا بەرزەدرەخت.

باخچە: باخی بچکۆلە.

باخلە: دەفرێکە تۆوی تێ دەکرێ.

باخواردن: پێچخواردن.

باخۆر: بادرز.

باخە: باقەی گیا و شتی تر. دەنگ نووساو (ز).

باخەڵ: دووتوێی کالا و بەرگ لە عاستی پەراسوو.

باخەوان: کەسێکە کە چاودێری و سەرپەرشتیی باخ بکا.

بادار: کەسێکە (با) دابێتیە ئەندامی. خواردنێکە کە ببێ بەمایەی باکردن. بریتییە لە مەردوومی بەفیز.

بادارۆک: ز. جۆرە قردێلەیەکە دەدرێ لە سەری منداڵ.

باداری: دووچاربوون بە نەخۆشی (با).

باداک: ز. گیایەکە بەدار و درەختدا هەڵدەچێ.

بادام: شتێکە وەک چەقالە بەلام ئەم گەورەتر و خۆشتر و سەختترە.

بادامچە: چەقالە.

بادامی: بە شتێک دەوترێ کە لە وێنەی بادام بێ.

بادان: پێچدانی شتێک. بەبادانی شت.

بادانەوە: بەیەکدا بادانی دوو ڕیس و کردنیان بەیەک هەودا. بریتییە لە پەشیمانبوونەوە لە قسەیەک یا کردەوەیەک.

باداوە: بادەوە.

بادرخان: ز. جۆرە گیایەکە.

بادرز: درزی زۆر باریک لە شت.

بادرەنگ: د. گیایەکی بۆنخۆشە بەپەنیرەوە دەخورێ.

بادگیر: جۆرە موغەربییەکە لە ساردا وی هێندێ کۆشکدا دروست دەکرێ بۆ باکێشی هاوینان.

بادە: پیاڵەی ئاوخواردنەوە.

بادەرچوون: د. بریتییە لە لووت بەبەرخۆدا هاتنەوە.

بادەوان: د. قوماشێکی ئەستووری پانی گەورەیە بە دارێکی بەرزەوە، جۆرە پاپۆڕێکی پێ دەڕوا بەهێزی با.

بادەوە: تۆف و سارد و سەرما.

بادی هەڤا: ز. بادی هەوا.

بادی هەوا: خۆڕایی و فیڕۆ.

بادی: جامی ئاوخواردنەوە.

بادین: بادی. زێیەکی گەورەیە لە ناوەندی هەولێر و مووسڵدا.

بادییە: هـ. جامی گەورە.

بار: شتێکی قورسی دووتاییە بەوڵاخ هەڵدەگیرێ. دیوی ڕاست و ڕووی ڕێکی شت: ئەم قاڵییە لە (بار)ی خۆی ڕانەخراوە یا ئەم بەردە لە (بار)ی خۆی دانەنراوە. تونژاڵێکە دەنیشێتە سەر لێو لەبەردەم وشکی: لێوی (بار)ی گرتووە. بریتییە لە ئەرک: باری قورسە.

باراش: ئەندازەیەکە لە دانەوێڵە کە ئامادەکرابێ بۆ هاڕین و ناردنی بۆ ئاش.

باراش لێکردن: باراشکردن لە ئاش بریتییە لە تێهەڵکردن و درێژەدان بە قسە: فیسار کەس (باراشی لێ کردووە).

باراشهاڕ: ئاشەوان.

باران: ئاوێکە دڵۆپ دڵۆپ لە هەور بکەوێتە خوارەوە.

باراناو: ئاوێکە بەهۆی بارانی زۆرەوە کۆبووبێتەوە لە شوێنێک.

بارانبڕان: مانگی حوزەیران کە سی ڕۆژە، ئیتر بارانی تێدا نابارێ.

بارانپێو: شتێکە ئەندازەی بارینی باران پێشان دەدا.

بارانە: باجێکە لە هێندێ بار دەسێنرێ. جۆرە گۆرانییەکی کوردیی خۆشە.

بارانی: سەردەرییەکە لە باراندا دەکرێتەبەر بۆ تەڕنەبوون.

باربوو: یارمەتی و دەستگیرۆییی یەکێک لەکاتی لێقەومان و زیان لێ کەوتنێکیدا یا لە ژنهێنان و شایی و زەماوەندێکیدا. (باربووکردن) یارمەتیدانی یەکێک و شت پێ دانی.

باربوویی: باربوو، (باربوو پێکردن) باربووکردن.

بارتەقا: باتەقا.

بارخانە: شوێنێکە کە باری زۆری یەک لەسەر یەکی تێدا دابنرێ.

بارخانوو: ز. شتومەکی ناوماڵ.

بارخانی: ز. بارخانوو.

بارخستن: کردنەوەی بار و خستنی لە شوێنێک. جۆرە کەوتنێکی مریشک و کەڵەشێرە لەسەر تەنیشت.

باردار: د. گیانداری ئاوس.

باردان: ز. بادان.

بارڕ: بەچکەی هێندێ پەلەور کە لە جووجەڵەیی دەرچووبێ.

بارڕاندن: بارەکردنی مەڕ و بزن.

بارڕن: د. شوێنێکە با بیگرێتەوە.

بارڕۆکە: مریشکی بارڕ.

بارڕە: دەنگی مەڕ و بزن، (بارڕە بارڕ) بارڕەی یەک لەسەر یەک.

بارەش: ڕەشەبا.

بارێزە: جۆرە گیایەکی سەوزی سێ پەڕەیە لە گوێ کانیاو سەوز دەبێ. وردەیەکە کە لە شت بێتەوە.

بارێسە: د. فرفرۆکەی منداڵان کە با دەیخولێنێتەوە.

بارسایی: بارست.

بارست: قەبارەیەکە لە زەوی بەرز بووبێتەوە.

بارستایی: بارست.
بارسووکی: بریتییه له بوونی مەردووم بەسووکبار و کەم ئەرک.
بارش: بارشت.
بارشت: بارانی وردی لەسەرخۆ.
بارکردن: کۆچکردن.
بارکەوتن: بریتییه له بەدبەختی و نەهاتی.
بارکەوتوو: بریتییه له یەکێک که بەدبەختی و نەهاتی ڕووی تێ کردبێ.
بارکەوته: بارکەوتوو.
بارکێش: وڵاخ. بریتییه له یەکێک که ئەرکێکی قورس کەوتبێتە سەری.
بارکێشان: بریتییه له هەڵگرتنی ئەرکێکی قورس.
بارکێشی: خەریکبوون بەهەڵگرتن و هێنان و بردنی باری ئەم و ئەوەوه.
بارەگاه: بارەگا.
بارگر: دارێکه دەدرێتە بەرباری هەرە سەروو له چەند بارێکی زۆر کە بارخانە کرابن بۆ ئەوەی کە نەرووخێ.
بارگە: نوێن و کەلوپەلێکە کە ڕێبوار بیکا بەبار و لەگەڵ خۆیدا هەڵیگرێ بەوڵاخ.
بارگەچی: کەسێکە هەر ئاگای له بارگە بێ.
بارگیلی: ز. بارگیر.
بارگیر: ئەسپی بارەبەر.
بارگیل: ز. بارگیلی.
بارگین: بارگیر.
بارمته: شتێکە دادەنرێ لەلای یەکێک بۆ دڵنیایی له بەرامبەر شتێکیدا کە له لاتە بەرەنگێکی وا کە بارمتەکە بەنرختر بێ.
بارنامه: د. کاغەزێکە ناوی ئەو شتانەی یەک بەیەک تێدا دەنووسرێ کە دەنێردرێ بۆ شوێنێک.
بار و بنه: ماڵ و کۆچ.
بارۆشه: د. باوەشێن.
باروونه: د. بادرەنگ.
باروو: بارووت (ز). قەڵا و قوولله (د).
بارووت: دەرمانێکی بەهێزی ئاگرسێنە فیشەک و گوولەی پێ پڕ دەکرێ.
بارووتپێچ: ز. کەسێکە کە بارووت دروست بکا.
بارووود: ل. بارووت.
بارە: لایەن؛ له (بارە)ی منەوە چیت بیستووه؟ مووچه و بەش. عەرەبانەی دەستی (ز).
بارهاتن: د. هاتنەبەر و پێگەیین؛ درەختەکە یا منداڵەکە بارهاتووه: واتە پێ گەیشتووه.
بارەبوو: باربوو.
بارەبەر: وڵاخێکە کە بار بەرێ.
بارەچە: د. مووچە و بەش.
بارەکی: بارەبەر.
بارەگا: کۆشک و سەرای گەوره.
بارهنگێف: ز. کەسێکە مەردووم تووڕە و پەست بکا.
بارێ: وتەیەکە لە جێی وتاری (هیچ نەبێ) بەکاردێنرێ: (بارێ) کە خێرت نییە شەڕیشت نەبێ.
بارێزە: د. باخۆر، درەختێکە کە با بەری وەراندبێ.
باریە: نوێڵ.
باریک: شتێکە ئەستوور نەبێ.
باریکان: ڕیسی زۆر باریک.
باریکایی: عاستی باریکیی شت.
باریکبوون: بریتییه له لاوازبوون.
باریک و بنێسی: لاوازبوون لە نەخۆشیی دووروودرێژەوە: فیسار کەس داویەتییە (باریک و بنێسی).
باریکه: دروومانی سەر پەڕاوێزی کەوا. ناوی دێیەکە لە ناوچەی عەربەت.
باریکەڕێ: ڕێگای باریکی تەسک.
بارین: هاتنەخوارەوەی باران. هێنان (ل).
بارینە: وەنەوز.
باز: باڵندەیەکی تیژڕەوی گۆشتخۆری ڕاوکەری چاوجوانە. بازد. دووبارە: (باز) هاتەوە. وتەیەکە بەدوای هەر وشەیەکەوە نووسا دەیکا بە(صیفەتی مشبّه): قومار (باز)، فێڵ (باز).

بازاڕ: چەند دوکانێکە کە جێگای کڕین و فرۆتنی تێکرایی بێ.
سەودا: (بازاڕ)ی گەرمە.
بازاڕتیژی: د. بازاڕگەرمی.
بازاڕکەساسی: بریتییە لە بێ بازاڕی.
بازاڕگەرم: کەسێکە کە کڕین و فرۆتنی زۆر بێ.
بازاڕگەرمی: بریتییە لە فرۆتنی زۆر و برەو لە بازاڕدا.
بازاڕی: بریتییە لە ئادەمیزادی هیچ و پووچی بێ مایە. بریتییە لە شتومەکێک کە تایبەتی و چاک نەبێ.
بازبازان: د. بازدبازدێن.
بازبازۆکێ: بازبازێن.
بازبازێن: بازدبازدێن.
بازبەند: بازیبەند.
باز: خۆهەڵدان لە جێگایەکەوە بۆ جێگایەکی تر.
بازدان: ز. مردن. بەتایبەتی مردنی بزن و مەڕ.
بازدبازدۆکێ: بازدبازدێن.
بازدبازدێن: بازدی یەک لە دوای یەک.
بازدبردن: بازددان.
بازدپەڕین: د. بازدبردن.
بازددان: بازدبردن.
بازدەبەران: ناوەڕاستی بەهارە کە شەوی دوو دەقیقە درێژ دەبێ.
بازدەڵبازد: بازدبازدێن.
بازڕ: مەلێکی گۆشتخۆرە بەقەد ڕیشۆڵەیەک دەبێ ڕەنگی بۆرە قنەیە.
بازڕە: د. گەڕانەوەی گوللە لەپاش ئەوەی کە لە نیشان بدا.
بازرگان: کوتاڵفرۆش.
بازرگانی: کڕین و فرۆتنی کوتاڵ.
بازرە: د. کەوانە.
بازرەقە: لەپڕ دەرچوونی گیاندار بەچالاکی: مارەکە (بازرەقە)ی بەست، فیچقە بەستنی خوێن لە جەستە و شتی شل لە دەفرێک کە کونی تێ بێ.
بازگ: بەڵەک.
بازگوور: ز. هیوا و ئومێد. یارمەتی.
بازگووری: ز. یارمەتی.
بازگە: شوێنێکە کە بازدی لێوە بدرێ.
بازگەشت: پەشیمان.
بازگەشتی: پەشیمانی.
بازمان: د. منداڵێکە لە دوای باوکی بەجێ مابێ: (با زمانەکان) خۆش بن.
بازن: شتێکە لە زێڕ یا زیو و یا شتی تر، ژنان بۆ جوانی دەیکەنە مەچەکیان.
بازنە: تەوقێکە لە ئاسن وەک بازن دروست دەکرێ و لە شتێک دەگیرێ کە درزی تێ بووبێ.
بازۆڕ: د. واشە.
بازۆڕی: بازۆڕ.
بازۆڵە: قۆڵ و بازووی قەڵەو.
بازوو: ناوەندی شان و ئانیشک لە پەلی ئادەمیزاد. بەڵەک. لاشیپان.
بازووبەند: شتێکە لە زێڕ یا زیو و یا چەرم دروست دەکرێ و دەکرێتە بازوو.
بازە: بەڵەک: جۆرە تەنراوێکە.
بازەبەران: مانگی شوبات کە بیست و هەشت ڕۆژە و شەوگار درێژ دەبێتەوە و، هەموو شەوێک دوو دەقیقە درێژ دەبێ.
بازەڵە: شتێکە کە کەمێک بەڵەک بێ. منداڵێکە کە کزر و گەورە بووبێ.
بازەڵە خوێندن: بریتییە لە بێ شەرمی و چاونەترسیی یەکێک: فیسار کەس چاک (بازەڵەی خوێندووە).
بازەوان: کەسێکە کە باز بەخێو بکا.
بازی: یاری.
بازیبەند: بازووبەند.
باژاڕ: ز. شار.
باژاڕی: ز. شاری.
باژەڵە: دەردێکە بەمنداڵی ساوا دەگا و هەموو لەشی دەکا بە لیر.
باژێر: بازاڕ. شار (با).
باژێڵە: د. باژەڵە.

باژیلە: باژەلە.
باس: دوان لە بابەت شتێکەوە: (باس)ی کەس بەخراپە مەکە.
باستورمە: باسورمە.
باستێک: ز. باسوق.
باسقەندە: داردەستێکە کە لە داری بەلالووک کرابێ. هەموو دارێکی باریکی لووسی کونکراوە کە کرابێ بەدەسکی قەندە.
باسقەنگە: باسقەندە.
باسک: ناوەندی مووچەی دەست و ئانیشک. شانی شاخ و باڵ.
باسکردن: گفتوگۆکردن لە شتێک.
باسکە: باسک.
باسکەسەگ: جۆرە سەگێکی باریکەڵەیە باوکی گەماڵە و دایکی تانجییە.
باسکەمەلە: جۆرە مەلەیەکە بەجوولاندنی باسک دەکرێ.
باسکێش: مژان.
باسمباز: ز. هەفتەیەکی باراناوییە لە مانگی ئازاردا.
باسمبێل: ز. مەردوومی بەفیزی خۆپەرست.
باسمبێلی: ز. خودپەرستی.
باسنامە: نامیلکەیەکە کە چەند سەرگوزەشتەیەکی تێدابێ.
باسوخ: د. باسوق.
باس و خواس: دەنگوباس.
باسورمە: گۆشتی قیمەکراوی سوێرخوێیە لەگەڵ بەهاراتدا لەناو ڕیخۆڵەدا هەڵدەگیرێ.
باسوق: جۆرە خواردەمەنییەکە لە نیشاستە و شیلەی ترێ دروست دەکرێ و سەلک سەلک دەبڕدرێ.
باسەرە: شوێنێکە کە با زۆر بیگرێتەوە. ناوە بۆ ڕووبارێک لە ناوچەی بازیان. ناوە بۆ دەربەندێک لە ناوچەی ناوبراو.
باسیکردن: ز. لاساییکردنەوە.
باش: شتی چاک.
باشار: ژیان. چارەکردن.
باشقەپان: جۆرە مارێکی ئەستووری درێژی زەردە سەر کلکی خڕە.
باش و بۆشی: دەست بلاوی و ماڵ بەفیڕۆدان.
باشوکە: باڵندەیەکی دەنووک کەوانەییە لە واشە بچووکترە ڕاوە چۆلەکەی پێ دەکرێ.
باشەڵ: باشێل.
باشێل: باشێل.
باشێل: چارۆکەیەکە ژنان دەیگرنە کۆڵیان و دوو سەرەکەی خوارەوەی دەبەستنە پشتیان بۆ ئەوەی شتی تێ بخەن.
باشی: چاکی.
باشیل: باشێل.
باشیلا: ز. مەردوومی ئاوارە.
باشی و بۆشی: باش و بۆشی.
باعاندن: باڕاندن.
باعە: باڕە، (باعەباع) باعەی یەک لە دوای یەک.
باغ: باخ.
باغە: جۆرە شتێکە لە بنێشت دروست دەکرێ. جۆرە برینێکی پیسە لە چوارپەلی ولاخی بەرزە دێ.
باغەڵ: باخەڵ.
باغەوان: باخەوان.
بافت: شایستە، فیسار کەس بافتی ئەوەیە بخرێتە سەر سەر. ڕیس و چنین: ئەم قالییە (بافت)ی کاشانە.
بافتە: جۆرە قەیتانێکی تەنراوی پانە دەگیرێ بەلێواری کەوا و سوخمەدا.
بافرە: کەتیرەی سپی.
بافلە: ز. نۆ موسڵمانی کۆنەگاور.
بافوو: د. تلیاک.
بەفیاگ: د. شتی چنراو.
بافین: د. تەنین. هۆنینەوە.
بافبرا: ز. برای باوکی.
بافی: با. بادام.
باق: با. پووز.
باقاندن: باقەکردن.

باقانن: باقاندن.
باقر: ژەنگی دەفری مسین. عەیبی ونی نادیار: پیاوی نەخوێندەوار کە قسەی کرد، (باقر)ی دەردەکەوێ.
باقلک: با. سلێق.
باقلە، پاقلە: بەری (لو) (ھ).
باقۆ: ھەنجیری نەگەییو.
باقـە: چەپکێک لە گیـا یا لە گـوڵ. دەنگێکە وەک دەنگی بزن و ڕێوی.
باقە باق: باقەی یەک لە دوای یەک.
باقە بەس: شتێکە کە گەنم و دەسکەگوڵ و شتی تری پێ ببەسترێ. (د) شتێکە کە بە باقە بەسترابێ.
باقە بەست: باقە بەس.
باک، ترس: فیسار کەس بێ (باک)ە.
با کردن: پەیدابوونی با لە سکدا. ئاوسان، بریتییە لە تووڕەبوون.
با کۆڤە: ز. میوەی نەگەییو.
باکور: لای چەپ (شیمال).
باکوزیرک: با. بەفرێکە کە بەباوە بیارێ.
باکەش: کەڵەشاخ. بابوێر.
با کەشگرتن: کەڵەشاخ گرتن لە شوێنێک لە ئەندام بەبێ جنینی.
باکـەڤ: خشـتێکە کـە باش سـوور نەبووبێـتـەوە و، بەخستنە ناو ناو ھەڵ بوەرێ.
باکێش: بادگیر.
باگا: د. شوێنی باگر.
باگر: شوێنێکە کە با بیگرێتەوە.
باگردان: باگردێن.
باگردێن: شتێکی خڕی ئەستووری درێژکۆلەی قورسە لە دار یا لە بەرد بانی پێ دەگـێـردرێ لە کـاتی باران بارینا.
باگژە: د. بایەکە لە ناوەندی شەماڵ و سەبادا.
باگوردان: باگردێن.
با گونە: جۆرە نەخۆشییـەکە دەداتە گونی نێرینە لە غوبابییەوە و، ھەڵیدەئاوسێنێ.
باگەڕ: ز. بای بەھێز.
با گەڕێن: ز. بانگوش. باگردێن.
باگێژە: گێژەڵووکە.
باگیر: با گا.
باڵ: پەلی گـیـاندار. دوو ئەندامـە بەڕاست و چەپی باڵدارەوە، پێی دەفڕێ.
بالا: درێژیی شت.
بالابەرزە: پەنجەی سێیەمی دەست.
بالاپۆش: عەبا.
بالادەست: کەسێکە کە بەدەسەلاتتر و دەست ڕۆیووتر بێ لە یەکێکی تر: ئەم (بالادەست)ی ئەوە.
بالاروان: ئاوێنەی گەورەیە کە بالای مەردوومی تێدا دیار بێ. پەنجـەرەیەکـە لە نزیک بنمـیـچـەوە دەکرێتەوە بۆ ڕووناکی و باکێش.
بالاشمە: د. باڵیشمە.
بالاشەمە: د. باڵیشمە.
بالافڕ: ز. فڕۆک.
بالاڤ: ز. بەرگـو. کـالایەکـە کـە بۆ شـوشتن ئامـادە کرابێ.
بالاڤی: ز. سوێنەی جل شوشتن.
بالاڤ: با. جلشۆرین.
بالاکردن: درێژبوونی قەد و بالا. بریتییە لە گەشەکردن: گەز گەز (بالا دەکەم) واتە لە خۆشیاندا گەشە دەکەم.
بالاگـەردان: کـەسـێکە کـە خـۆی بگێـڕێ بەدەوری یەکێکدا.
بالانوێن: ئاوێنەی بالاروان.
بالانی: جۆرە ئێسترێکی بچکۆلانەیە کە پێی دەڵێن: (ئێستره گایلکه).
بالباز: سەرباز.
باڵبـەست: کـەسـێکە ھەردوو باڵی لە پشـتـەوە بەسترابێ.
باڵبـەسـتکردن: بەسـتنی ھەردوو باڵی مـەردووم لە پشتەوە.
باڵبەستن: باڵبەستکردن.
بالتوز: ز. ژن خوشک.

باڵته: ل. تەشوێ. تەور.
باڵخەنجەرە: مەلێکە لە کۆتر بچووکترە لە کاتی فڕیندا باڵی وەک خەنجەر لێ دێ.
باڵدار: گیاندارێکە کە بەباڵ بفڕێ.
باڵگرتن: فڕین.
باڵگرتنەوە: فڕینی باڵندە.
باڵگک: ز. سەرین.
باڵگە: ز. سەرین.
باڵگیف: ز. سەرین.
باڵندە: باڵدار.
باڵنگو: د. بادرەنگ.
باڵویک: با. باڵووکە.
باڵۆ: ز. وتەیەکە لە جیاتی وتاری: (بە لای کەمەوە) بەکار دەهێنرێ.
باڵۆرە: جۆرە گۆرانییەکی کوردییە.
باڵۆرێ: باڵۆرە.
باڵۆز: باڵیوز.
باڵۆکە: باڵووکە.
باڵۆن: جۆرە فڕۆکەیەکە.
باڵوور: ز. قنگی مریشک.
باڵووک: د. باڵووکە.
باڵووکە: گرێیەکی بچکۆلانەیە لە جەستەی گیاندار پەیدا دەبێ.
باڵوولە: پاروو.
باڵە: مەردوومی گێلی تێ نەگەیشتوو (ز). بارەی کارژۆلە. دەسکێشی چەرم.
باڵە: دەسکێشی چەرم. پێڵاسن (هـ).
باڵەبان: باڵندەیەکی گۆشتخۆری خێرای ڕاوکەرە لە باز گەورە ترە. جۆرە ئێسترێکی زەلامە. پارچەیەکە لە پارچەکانی مۆسیقا.
باڵەتە: ز. سەرەتای گەیینی میوە.
باڵەتەپە: باڵەتەپێ.
باڵەتەپێ: باڵەفڕێ.
باڵەخانە: سەرخان.
باڵەشنە: ز. سەرینی بچکۆلانە.
باڵەشۆرە: باڵەشۆڕی.
باڵەشۆڕێ: جۆرە نەخۆشییەکە دەگا بەجووجەڵەی مریشک باڵەکانی شۆڕ دەکا و دەیکوژێ.
باڵەفرە: باڵندەیەکە تازە باڵی گرتبێ. فرەفرکردنی مەل بەباڵی.
باڵەفڕێ: باڵەفرە.
باڵەکرە: دارێکی درێژە تەختەیەک بە سەریەوەیە خۆڵ و خاشی پێ کۆدەکرێتەوە.
باڵەوان: باڵندەیەکی گۆشتخۆری ڕاوکەرە.
باڵێ: هـ. باڵەدارینە.
باڵیشت: ل. سەرین.
باڵیشمە: داری سەرینی گورگە و دارەڕا و سەرتاق.
باڵێف: سەرین.
باڵیفک: با. سەرین.
باڵێن: د. سەرین. پشکۆڵ.
باڵیوز: شابەندەر.
باڵیوزخانە: کۆشکێکە شابەندەری تێدا دادەنیشێ بۆ بەجێهێنانی کاروباری مەردووم.
باڵیف: باڵێف.
باڵین: د. سەرین.
باڵینە: شتێکە بەگردی لە پەڕۆ دروست دەکرێ لەسەر تەنەکەی منداڵ دادەنرێ و لە سەری ڕادەهێڵرێ، یا کرێکار دەیخاتە سەر سەری و شتی قورسی لەسەر دادەنێ.
بام: پیتی پەلە و تاکیدە دەخرێتە سەر نەمری غائب و متکلمی وحدە و متکلمی مع الغیر: (بام) بڕوا، (بام) بڕۆین، (بام) بڕۆم.
بامجان: د. باینجان.
بامجان مەزرەنگی: د. تەماتە.
بامێ: گیایەکی بەرزی گەڵاپانە بەرێک دەگرێ وەک بەروو، دەکرێ بەچێشت.
بامیە: بامێ.
بان: سەر سەری شت، سەربان.
بانبارگە: بەربووکێکە کە لەسەر بارگەی بووکەوە سوار دەکرێ دەنێردرێ بۆ ماڵی زاوا.

بانبـانک: مـشکێکی درێژکـۆلەیە دەڵـێن گـوایە هەر لەسەر کۆمای زێڕ دەنوێ.
بانپووشین: لاگیرە.
بانتلێن: بانگردێن.
بانجیلە: د. بانی نزمی بچووک.
بانسەر: دراوێکە دەدرێ لە تەوقەسەری کلاوی ژنان بۆ پێداکردنی ئەڵقەی دەسماڵی.
بانق: شوێنێکی تایبەتییە پیشەی هەر پارەوەرگرتن و پارەدانە بەم و بەو بەسوود.
بانقۆ: جۆرە قومارێکە.
بانگ: چەند وتارێکی ئاینیی تایبەتییە (بانگدەر) لە سەرەتای هەمـوو نوێژێکەوە بەدەنگی بەرز دەیڵێ بۆ ئاگـادارکـردنەوەی نوێژکـەران. هاوار. (بانگە بانگ) بانگی یەک لە دوای یەک. بانق.
بانگاواز: بانگکردن بەدەنگی بەرز. ئەندازەیەکـە کـە دەنگی بەرز بیگاتێ.
بانگدان: وتنی بانگ بۆ نوێژکەران.
بانگدەر: کەسێکە کە بانگ بدا بۆ نوێژ.
بانگرۆزبوونەوە: گلۆربوونەوە.
بانگکردن: هاوارکردن. بانگێشتن.
بانگردێن: باگردێن.
بانگلێر: باگردێن.
بانگلێن: بانگلێر.
بانگوش: کەسێکە کە بان بگێڕێ بەپارە.
بانگەڕ: باگردێن (ز). بانگوش.
بانگەواز: بانگاواز.
بانگهەڵدان: گریان بەدەنگی بەرز.
بانگێڕ: بانگوش. باگردێن.
بانگێشتن: بانگکردن بۆ سەر شیرینی و نانخواردن.
بانگێن: د. شتێکە کە لە سەری سەرەوە بێ.
بانما: د. شـتـێکە ئەندازەی با و گـەرمی و سـاردی پێشان دەدا.
بانماڵ: د. بەفرماڵ. سەربان.
بانۆک: کـەسـێکە کـە سـاوا بەدایکە نەبانەکـەی هەڵبگرێتەوە. نەبان.
بانوو: خانم: لێم بووە بە(بانوو)ی بانووان.
بانە: ئەو خانانەیە کە جووتیار لە وەردا دەیکێشێ بۆ ئەوەی کـە تۆوی پێـوە بکا و بزانێ کە چەندی تۆو کـردووە لە زەوییـەکـە. جێ لەوەڕی بەهاری ئاژاڵ (ز). بـەرزایـی نـاوەنـدی دوو دێـراو (ل). نـاوی شارێکی کوردە لە ڕۆژئاوای کوردەواریی ئێران.
بانەگا: جێی ڕووانی مووی خوار بەرمووسڵدان.
بانەناو: هـ. سواخ.
بانەوبان: بازدان لە بانێکەوە بۆ بانێکی تر.
بانی: تەپڵـەسـەری شـاخ یا گـردێکە کـە تەخت بێ. سەربان.
بانیژە: بانی نزمی بچووک.
باو: دەسـتـوور: فـیـسـار شت بووە بە(باو). باوک. زیادەی شتێک بەسەر شتێکی تردا: ئەم کۆمەڵە گـەنمە (باو)ی هەیە بەسـەر ئەو کـۆمـەڵەدا، یا نەریان لە زیرەکیدا (باو)ی بەسەر سالاردا هەیە، واتە لەو زیاترە.
باوا: باوکی دایک. باوک (ل).
باوام: ل. بادام.
باوان: ماڵە باوک.
باوانی: ئەو شـتـومەکـەیە کـە لە ماڵی باوکەوە لەگـەڵ بووکدا دەنێردرێ.
باوبژە: بایەکە کە لەناو سکدا قۆڕەقۆڕ بکا.
باوجو: باوجوود.
باوجـوود: وتەیەکـە بەکـاردێنرێ لە جـیـاتی وتەی (لەگـەڵ): نەریـان (باوجـوود)ی نەخـوێندەواریشی لە وشیـار زیرەکترە، واتە لەگەڵ ئەمەشدا هێشتا هەر ئەو وریاترە.
باودیان: د. شتێکە کەرێکی ئارەزووبێ: ئەو خواردنە یا ئەو فـاسـۆنە (باودیان)ی فـیـسـار کـەسـە واتە بەئارەزووی ئەوە.
باو سەندن: زاڵبـوون بەسەر شـتـێکدا: فەرهاد (باوی سەند) بەسەر ڕۆستەمدا. بوونی شت بە باو.
باوکـــە: چۆلەکـــەی نێـــر. وتەیەکـــە لە ڕووی خۆشەویستییەوە بەیەکێک دەوترێ.
باوکەڕۆ: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتی شیوەندا.
باوکـەلێ: وتەیەکـە دەوترێ بەیەکـێـک لە ڕووی

خۆشەویستییەوە.
باوش: باوەش.
باوشک: باوێشک.
باوک: نێرینەیەکە کە مندالی لێ بکەوێتەوە.
باوڵ: باوەڵ.
باوەنیرک: ز. نەلقەی مسین یا ئاسنین.
باوەپیاو: مێردی دایک.
باوەت: د. بابەت.
باوەجوو: باوجوود.
باوەخولێ: بابەخولێ.
باوەخون: بردنەوەی بووکی تازە لەلایەن مالی باوکیەوە لەپاش چەند ڕۆژێک لە گوێزانەوەی.
باوەخۆن: باوەخون.
باوەخوون: باوەخۆن.
باوەڕ: چوونە دلی قسەیەک.
باوەڕکردن: چەسپینی قسەیەک لە دلدا.
باوەڕپێکراو: کەسێکە کە باوەڕ بەقسەی کرابێ. کەسێکە کە بیکەی بە جێنشینی خۆت لە کارێکدا و باوەڕت پێی بێ.
باوەڕپێکردن: باوەڕکردن بەیەکێک.
باوەژن: ژنی باوک.
باوەش: کۆش و بەرسنگ.
باوەش پیاکردن: باوەشکردن بە شتێکدا.
باوەشگرتن: گرتنە باوەشی شتێک.
باوەشێن: شتێکە بەسووڕانەوە و ڕاوەشاندنی بای فێنک پەیدا بکا.
باوەقۆت: د. پیاو و ژنی بچکۆلەی بالا نزم.
باوەڵ: جۆرە سندووقێکە کە کالا و کەلوپەلی تێ دەخرێ و بەدەست هەلدەگیرێ.
باوەلبوون: گۆتبوونی کار و بەرخ بەهۆی نەخۆشیی (باوەلی)یەوە.
باوەلی: جۆرە نەخۆشییەکە دەداتە ئەژنۆی کار و بەرخ دەیناوسێنێ و گۆتی دەکا.
باوێشک: جۆرە دەم داچەقاندنێکە بەبێ ئارەزوو لە کاتی خاوبوونەوەی جەستە و خەوبردنەوەدا.
باوێشکدان: دەم داچەقاندن لە کاتی باوێشکدا.
باویلکە: پەپوولە پایزە: (باویلکە) بایەکی بەسە.
باوی: بادام. بادار (ز).
باهاتن: هاتنەبا.
باهوڕ: ز. ڕەشەبا.
باهۆڕ: با. ڕەشەبا.
باهوو: شان و قۆڵ. دارێکی شووشەییە دەکرێ بەچوارچێوەی پەنجەرە و دەرگا و شتی تر. ئاسۆ.
باهوودار: ئادەمیزادی چوارشانەی بەخۆرە.
باهەنجیر: هەنجیرێکی بێ تامە لەپێش هەنجیری تردا پێ دەگا.
باهێر: د. زەوییەکە کە شتی تێدا نەڕوێ. سەراسیمە.
باهێف: با. بادام.
بای: شقارتە.
بایام: ل. بادام.
بایجان: د. باینجان.
بایس: بایست.
بایست: هۆ: بوویت بە(بایست)ی کوشتنی فیسار کەس.
بایستی: هۆیەتی.
بایسی: بایستی.
بایلکە: باویلکە.
بایلە: د. جۆرە تەنراوێکی زۆر تەنکی ناسکە.
باینجان: گیایەکی گەلاپانە بەرێکی قاوەیی تۆخ دەگرێ وەک چەکەی هەلاج دەکرێ بەچێشت. تەماتە.
باینجانی: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی باینجان وابێ.
بایەخ: دەگەر و باوەڕ: (بایەخ)ت نییە یا (بایەخ)ت پێ ناکەم.
بایەف: داری چەقالە.
بایەقوش: جۆرە بالندەیەکە لە کوندەبەبوو دەچێ.
بایەو: بایەف.
بایی: کەسێکە لە خۆی خەرۆ بووبێ. وتەیەکە پرسیاری نرخی شتی پێ دەکرێ: ئەم شتە (بایی) چەندە. بادام. جامی ئاو خواردن.

بایده: لەگەن.
ببرای ببرای: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ نەکردنەوەی کارێک بەنێجگاری: (ببرای ببرای) ئیتر ئەو کارە بکەم.
ببلە: د. بەچکەی گیاندار.
بت: وێنەیەکی قەبارەداری دروستکراوە بۆ پەرستن.
بتپەرست: کەسێکە کە بت بپەرستێ.
بتپەرستی: پەرستنی بت.
بتخانە: شوێنێکە کە بتی تێدا بپەرسترێ.
بتر: شتێکە کە لە هاوەڵەکانی زووتر پێ بگا و بەخۆیدا بێ (ز).
بتربوون: ز. زووتر پێگەیشتن و زیاتر بەخۆداهاتنی شتێک لەناو هاوەڵەکانیدا (ز) زۆرتربوون.
بتەو: پتەو.
بتەوی: عاستی پتەویی شت.
بچران: پچران.
بچراندن: پچراندن.
بچرک: ناوساجی (ز).ناسکەنان (با).
بچریان: د. پچران.
بچرین: د. پچرین.
بچرک: ز. کولێرە بەرۆن.
بچکۆلانە: پچکۆلانە.
بچکۆلە: پچکۆلە.
بچکەلە: د. پچکۆلە.
بچکەڵە: پچکۆلە.
بچۆلە: د. بچکۆلە.
بچووک: پچووک.
بچووکی: پچووکی و بەندەگی.
بچەنگانی: ز. چنگەپۆپانێ.
بختیان: بوختان.
بخۆر: زۆرخۆر. کەسێکە کە خواردنی باش بخوا.
بخورد: شتێکە وەک کەتیرە دەسووتێنرێ بۆ بۆنخۆشی.
بخوردان: دەفرێکی تایبەتییە بخوردی تێدا دەسووتێنرێ.
بخوز: د. گایەکە کە لە کاتی کاردا بنوێ.
بخوور: بخورد.
بخووردان: بخوردان.
بخێری: ز. موغەیری.
بدوو: کەسێکە کە بزانێ بدوێ.
برا: نێرینەیەکە کە لە باوک و دایکت یا لە یەکێکیان بێ.
برابەش: کەسێکە کە لە شتێکدا لەگەڵتدا هاوبەش بێ.
برادەر: دۆست و ئاشنا.
برادەری: دۆستی و ئاشنایەتی.
برازا: منداڵی برا.
برازازا: منداڵی منداڵی برا.
برازاڤا: ز. برازاوا.
برازاگ: د. برازا.
برازاوا: برا یا برادەرێکی زاوایە کە لە رۆژی بووک گواستنەوەدا پشتێنی بووکەکە ببەستێ.
برازە: ز. شتێکە کە شتی قورسی پێ بەرز بکرێتەوە. برازا.
برازی: ز. برازا.
براژن: ژنی برا.
براڵوو: هـ. پەلاڵووک.
برالە: وتەیەکە دەوترێ بەیەکێک لە رووی خۆشەویستییەوە. جۆرە گیایەکە. ناوە بۆ دێیەک لە ناوچەی پێنجوین.
براڵە: برالەی خۆشەویست.
برامازگ: د. جۆرە بەرێکە لە بەری مازوو.
برایتووتە: پەنجەی تەنشت پەنجەتووتە.
برایەتی: بوونی دوو کەس بەبرا. برادەری.
برایی: برایەتی.
برت و بۆڵ: لەبەرخۆوە بۆڵەبۆڵکردن.
برجی پیرێژن: حەوت رۆژی زۆر ساردە لە دواییی زستاندا، چواری بەر شوبات و سێی بەر ئادار دەکەوێ.
پرچی: ز. برسی.
بردن: لەگەڵ خۆدا هەڵگرتنی شتێک لە جێگایەکەوە بۆ

جێگایەکی تر.

بردنەبەست: ڕێگرتنی یەکێک یا شتێک لە یەکێک: فیسار کەس ڕێگای لێ (بردووینەتە بەست)، یا ئاوەکە ڕێگای (بردۆتە بەست).

بردنە سەر: تەواوکردنی کارێک یا وتارێک: هەرچی دەکەی (بیبەرە سەر).

بردنەوە: سەرکەوتن و زاڵبوون لە یاریدا. بردنی شتێک بۆ شوێنێک دووەم جار.

بڕ: لق: (بڕ)ێک دار. هێند (بڕ) ێک دانیشە. گۆترە: لە (بڕ) ئەم کارەم بۆ بکە. بوار: ئەم ئاوە (بڕ) نادا.

برادە: ڕێزە ئاسنی وردە کە لە ئاسنی ڕنراو دەبێتەوە.

بڕان: پچڕان: گوریسەکە (بڕا). بڕینداربوون بەتیغ: دەستم بەچەقۆ (بڕا).

بڕانەوە: نەمانی شت. پچڕانەوە: تەزبێحەکەم (بڕایەوە) واتە پچڕایەوە.

بڕبڕاگە: بڕبڕەی پشت.

بڕبڕە: ئێسکی زنجیرەداری موورغەی پشت. داسێکی پچکۆلەی کەوانەدارە وەک مشار. نەتەوەی ساغی تیرەیەک: ئەم پیاوە لە (بڕبڕە)ی بابانە.

بڕبوون: جیابوونەوە و لێکبڕانی هێندێ گیاندار لە یەک.

بڕبەند: پارچە پۆلایەکی درێژکۆلەی گرنج گرنج و ڕووشە شتی پێ دەکرێنرێ.

بڕبەنک: بڕبەند.

بڕدان: جوێکردنەوەی شتێک لە شتێکی تر.

بڕس: د. بڕست.

بڕست: هێز و هەناو: (بڕست)ت بڕیم.

بڕشت: پارچەی سەرەمەقەست. تیژیی مەقەست و تیغ: ئەم قەیچییە یا ئەم چەقۆیە بێ (بڕشت)ە. پیت و بەرەکەت: دەغڵودانی ئیمساڵ بە(بڕشت)ە. دەگەر و فەرمانڕەوایی: فیسار کەس بە(بڕشت) یا بێ (بڕشت)ە.

برفێن برفێن: د. فران فران.

بڕک: بنجی کاڵەک و شووتی و خەیار و ترۆزی. شووتی و کاڵەکی تازە لە بڕک کراوە. قرقێنە (با).

بڕکردن: توانین لە ڕێڕۆیندا: بەپێ (بڕناکەم). کارکردن و جێگیربوونی فەرمان و قسە: فیسار کەس وتە یا فەرمانێ (بڕ ناکا). جیاکردنەوەی دوو شت لە یەک.

بڕکە: پلار. بڕکی بێستان. کۆمەڵی ئاژاڵ. گیایەکی کوێستانیی بۆنخۆشە بۆ لەوەڕی ئاژاڵ زۆر باشە. پارچە (د).

بڕگە: لەلەی قەراغی هێندێ شت. (بڕگەبڕگە) شتێکە بڕگەی زۆری پێوەبێ.

بڕمەبڕم: دواندن و خوڕین بە وتاری قەبەی زبر. تۆ چ (بڕمە بڕم)ێکتە.

برمێن: بڕیتییە لە مەردوومی ئازادی بەدەستوبردی جوامێر.

بڕناخ: کونەلووت. لووت.

بڕناخە: بڕناخ.

بڕندە: تیغێکە کە باش شت ببڕێ.

بڕنووتی: دەرمانێکە لە تووتن دەکرێ و دەکرێتە لووتەوە بۆ پژمین.

بڕوا: باوەڕ، (بڕوابوون) بڕواکردن، (بڕواکردن) باوەڕکردن.

بڕوایی: دڵکرانەوە بەبینینی شتێک یا شوێنێک: دڵم (بڕوایی) نادا بچم بۆ لای فیسار کەس.

بروسک: شتی کەم: (بروسک)ێک ئاوم بدەرێ.

بڕۆش: بڕوێش.

بڕووش: بڕوێش.

بڕوێش: گەنمی پەڵخوردکراو.

بڕوێشکردن: بڕیتییە لە قسەکردن بەهەڵەیی: فیسار کەس کەوتە (بڕوێشکردن) واتە کەوتە قسەی بێ سەر و پێ. مووکردن.

بڕوێشین: د. چێشتی بڕوێش.

بڕۆیی: بڕوایی.

بڕە: کەڵبەی بەراز. یەکانە. قرتاندنی گوڵەزەرات بۆ کوتاندن: زەراتەکە (بڕە) بکە. کەڵەمێرد. کچ (ل). بەیارێکە لە زەوی لە ناوەند دوو وەردا

(د). گۆترە (د).

بڕەک: ز. مشار.

بڕیار: پەیمان.

بڕیان: د. پچڕان.

بڕیانەوە: د. بڕانەوە. پچڕانەوە.

بڕێژ: قاڵبێکە کە شتی تواوەی تێدا دابڕێژرێ.

بڕێس بڕێس: سمڕ سمڕ.

بڕێش: د. بڕوێش.

بڕێشت: د. بڕینی کــاڵا: ئەم کــەوایە (بڕێشت)ێ جوانە. بڕشت.

بڕین: کەرتکردنی شتێک بەشتێکی تیژ.

بڕینەوە: هەڵپـــــاچینی تـووکی ئاژاڵ بە(بـرنـگ). گرتنەوەی ساوا لە شیری دایکی. دووکەرتکردنی دار یا ئاسن بەمــشــار. دواهێنان بەگـوفــتــار یا کردارێک.

برژان: سوورەوەبوونی هێندێ شت بەئاگر. برژانگ.

برژاندن: سوورەوەکردنی شت بەئاگر.

برژاندنەوە: تیـمارکردنی برینی تازە بەدەرمـانێکی تیژ بۆ ئەوەی کە تەشەنە نەکا.

برژانگ: مووی سەر پێڵووی چاو.

برژانەوە: ژانکردنی برین لە کاتی برژاندنەوەیدا.

برژاو: شتێکە کە لەسەر ئاگر برژابێ. برژانگ.

برژۆڵ: ڕیشووی خاولی و سووزەنی و هێندێ شتی تر. پڕی گوڵە گەنم و جۆ.

برژیاگ: برژاو.

برژیان: برژاو.

برژیانەوە: برژانەوە.

برسێتی: پێویستی گیاندار بەخواردنێک کە بەری دڵی بگرێ.

برسی: گـیـاندارێکە کـە پێویـست بێ بەخواردنێک کە بەری دڵی بگرێ، (برسـیـبـوون) پێـویـسـتـبـوونی گیاندار بەخواردن.

برشـهـەلاتن: تەنگەنەفـەس بوون و پـیـشـهـەلاتن لە گەرماندا.

برقەندەرە: ل. چەقەڵ.

برک: ژانێکە لە دەماری پشت و کەلەکەدا پەیدا دەبێ بەهۆی سـەرمـابوونەوە. (برککردن) دووچاربـوونی ئازاری برک. پەڵ: (برک)ێکی تێ گـرت. حـەوز (با).

برکدان: فڕێدان.

برکە: پەڵ: (برکە)یەکی تێ گرە.

برمە: جۆرە خـواردمەنییـەکە لە هەویر و شـەکر و گوێز دروست دەکرێ. ناڵەی تادار. (برمەبرم) ناڵەناڵی تادار.

برن: ز. بردن.

برنج: دانەوێڵـەیەکـە وەک گـەنم بەڵام ئەم سـپـییـە، دەکوترێ و دەکرێ بەگەلێ جۆرە چێشت.

برنجاڕ: شوێنی مەرەزە.

برنج کـوت: کەسـێکە کـە هەر برنج بکوتێ بۆ مـەردووم بەپارە.

برنجـۆک: شـتـێـکی تەنکی کـون کـونی جـوانە ژنان دەیکەن بەکراس و دەسماڵ.

برنجە: هـ. زەردێکە کە شتی لێ دادەڕێژرێ.

برنگ: تیـغـێـکی دوودەمە وەک مـەقـەست ئاژاڵی پێ دەبڕدرێتەوە. پلار.

برنگدان: د. فڕێدان.

برنگە: برنگی ئاژاڵ بڕینەوە.

برۆ: ڕیزە موویەکی کەوانەییە بەسەر کالانەی چاوەوە.

بروسک: ز. بروسکە.

بروسکاندن: بروسکەدان.

بروسکانەوە: بریقەدانەوەی هێندێ شت لە دوورەوە.

بروسکە: چەخـماخە و ئاگر هێنانێکە کە لە هەور یا لە لێکەوتنی دوو شتەوە پەیدا دەبێ.

بروسکەدان: چەخـمـاخـەدانی ئاسـمـان. پەیدابوونی ئازارێکی کوتوپڕی لە جەستەدا.

بروسکیان: د. بروسکەدان.

برۆش: ز. بەرووش.

برووزسـەندن: زۆربوون و زاڵبـوونی شـتـێـک بەسـەر شتێکدا: ئاگرەکە یا فـیـسـار کەس بەسـەر فـیـسـار کەسدا (برووزی سەند).

بره: برژانێکی ناوەنجییە بۆ هێلکە و کڵ کە نابێ لەوە زیاتر ببرژێن: هێلکەکە یا گۆزەکە ئەوەندە برژاوە و سووربووەتەوە لە (بره) چووە.

برەش: ز. هەژار.

برەڤان: با. ناوبژیکەر.

برەو: بەرزبوونەوە یا زیادبوونی نرخی شت: فیسار کەس لە برەو دایە یا ئەو شتە لە (برەو) دایە.

برەوبردنەوە: برەوسەندن.

برەوپێدان: برەودان بەکەسێک یا بەشتێک.

برەوسەندن: برەوپەیداکردنی شتێک.

بریّ: برە.

بریا: وتەی ئاواتخواستن: بریا کورد هەموو خوێندەوار دەبوون.

بریانی: بەرخ و مریشکی ناوسک ئاخنراوی لە ڕۆندا سوورەوە کراو.

برێژیا: هـ. برژاندن.

بریسکە: تیشکی شووشە و هێندێ شتی تر کە خۆر لێی بدا. (بریسکە بریسک) بریسکەی یەک لەدوای یەک، (بریسک و هووڕ) بریسکە بریسکی زۆر.

بریسکەدان: بروسکەدان.

بریسکەدانەوە: تیشکدانەوەی شووشە و هێندێ شتی تر کە خۆر لێی بدا.

برێشتە: هـ. برژاندن.

برێشکە: دانەوێڵەی برژاو بەئاگر.

برێشگە: برێشکە.

برێنە: برنگی ئاژاڵ بڕینەوە.

بری: بریتی. برۆ (با).

بریتی: شتێکە کە لە جیاتی شتێکی تر بێ: چای بۆ هەژار (بریتی) چێشتێتی. (کنایە).

بریخە: بریقە. بەریەخەیە کە بۆ قایی لە دیوی ناوەوە دەدرێ بەیەخەی کراسدا.

بریق: ل. مەسینە.

بریقانەوە: بریقەدانەوە.

بریقە: درەوشانەوەی شت لەبەر هەتاو و چرا. (بریقە بریق) بریقەی یەک لەدوای یەک. (بریق و هووڕ) بریقە بریقی زۆر.

بریقەدانەوە: درەوشانەوەی شت لەبەر هەتاو و چرا.

بریکە: د. بریسکە.

بریکەنێ: بریا.

برین: شتێکی بەسفت و سۆیە لە جەستەی گیاندار پەیدا دەبێ و دەم دەداتەوە.

بریندار: گیاندارێکە کە برین بەجێگایەکیەوە بێ. هێندێ شتە کە کونی تێ بووبێ. (برینداربوون) پەیدابوونی برین لە شتدا. (بریندارکردن) پەیداکردنی برین لە شتدا.

برینداری: بوونی جەستە بەبریندار.

برینگە: برنگی ئاژاڵ بڕینەوە.

برینە: ژانگرتنی ژن لە کاتی منداڵ بوونیدا.

بز: چاوی زەقی داپچڕاو. کێڕێکە لە یاریی (بزێندا) دەکێشرێ.

بزن: (هـ). جۆرە ماسییەکی گەورەیە. بەز. (د).

بزان: کەسێکە کە لە کارێکدا زۆر شارەزا و زانیار بێ.

بزاوتن: بزواندن.

بزبزۆکە: هـ. و بیز و بیزە.

بز پێوەکردن: پەنجەکردن بەقنگی یەکێکدا بەگاڵتە. بریتییە لە گاڵتە پێکردن: (بزی پێوە مەکە) واتە گاڵتەی پێ مەکە.

بزدان: پچڕان (با). ترسان (ز).

بزداندن: ز. ترساندن.

بزدۆنەک: ز. ترساندن.

بزدین. بەزدین.

بزر: شتی ون. (بزربوون) ونبوونی شت. (بزرکردن) ونکردن. ڕۆنی کەتان (ز).

بزربزر: شتێکە کولۆ کولۆ و گرۆگرۆ بوەستێ وەک ڕۆندووگ.

بزڕکان: تێکچوونی شیر و ماست و هێندێ شتی تر و گرۆگرۆ وێستانی. تێکچوون و شپرزەبوونی گیاندار لە ترساندا. (بزڕ کاندن) وڕێنەکردن.

بزڕکاو: ماست و شیر و هێندێ شتی ترە کە

تێکچووبێ. گیاندارێکە لە ترسا شپرزە بووبێ.

بزرکرن: ز. خۆهەنوون بەڕۆنی کەتان.

بزرۆک: ز. زیپکەی ئەندام.

بزگ: د. پزووی دەرپێ. شیلانی سوور کە ژنان دەیکەنە ملیان.

بزگوڕ: پارچەیەکی بێ نرخە لە بەرگ و پێخەف و ژێرەخەر. بریتییە لە دراوێکی کەم نرخ: (بزگوڕ)ێکم پێ نییە.

بزگیر: ڕژد.

بزگیلە: بەربووک.

بزلماجی: جۆرە کولێرەیەکە لە پێشەوە دەخرێتە سەر ساج تا نیوە برژ دەبێ ئینجا دەخرێتە سەر مادە و دیوەکەی تری بەتوندی دەدرێ بەسەر ساجەکەدا.

بزلە: هـ. کارژۆلە.

بزماتە: توێژی ئەستووری سەر برین.

بزمار: ئاسنێکی باریکی درێژی سەریانی لووت تیژە دادەکوترێ بە هێندێ شتدا بۆ قایمی.

بزمارڕێژ: شتێکە کە بزماری زۆرێ پیادا کوترابێ.

بزمارکوت: ترتییەکە کە هێشووی زۆر پڕبێ.

بزمارە: وردە پوازێکە دەدرێ لە گێڕی ئاش تا نەمیێزێ.

بزمک: بلامک.

بزمەتە: بزماتە.

بزن: جۆرێکە لە ئاژالی مالی.

بزنانە: سەندنی چل یەکە لە ئاژالی مالی لەلایەن دەولەتەوە.

بزن ترێنە: گیایەکی بەهارییە گەلای وەک کەوەر وایە بنکێکی خڕی هەیە وەک پیازی پچووک.

بزنلەر: مەلێکی بۆری گەورەیە وەک قاز، گۆشتی دەخورێ.

بزن مژ: دەعبایەکی کێویی کاوێژکەرە لە (قومقمۆکە) گەورەترە، چنگی وەک چنگی مندال وایە، گۆشتی دەخورێ و پێستەکەی دەکرێ بەکالانی خەنجەر.

بزن مژە: بزن مژ.

بزن مژەک: بزن مژ.

بزن مشک: بزن مژ.

بزنەدۆخە: بزنێکە بەکار و شیرەوە هەموو مالێک سالەوسال دەیدەن بەئاغا بۆ ماست و دۆ خواردنی.

بزنەڕیشە: گیایەکی بەهارییە گەلای وەک شوبیت وایە، بنجێکی پچووکی هەیە.

بزنەکوڕانە: بزنێکە هەموو مالە مسکێنێک دەینێرن بۆ مالی ئاغا لە حەلێکدا کە کوڕی ببێ.

بزنەکێفی: بزنە کێوی.

بزنە کێوی: گیاندارێکی کێوییە لە ئاسک دەچێ بەلام ئەم شاخی لق لقە.

بزنەوەس: مەشکەیەکە لە پێستی بزن کرابێ.

بزواندن: جوولاندن.

بزۆز: بزێو.

بزۆک: بزێو. گیاندارێکە کە سک و زا بکا. ئافرەتێکە کە زۆر سک و زا بکا.

بزوو: ز. داری بی.

بزووت: بڕە دارێکە سەرەکەی سووتابێ.

بزووتک: بزووت.

بزووتن: جوولانی شت. هاتنەخوارەوەی شیر بەمەمکدا بۆ مندال.

بزووتنەوە: جوولانەوە. بریتییە لە سەرکەوتنی نرخی شت بەرەبەرە. بریتییە لە زیادبوونی ناو بەرەبەرە.

بزووک: د. گیانداری بزێو.

بزوێن: جوولێنەر.

بزە: زەردەخەنە. زەقەی چاو،

بزەبز: زەقەزەقی چاو.

بزەفتن: ز. بزووتن.

بزەکردن: بریتییە لە پێکەنینی بێ دەنگ.

بزەگرتن: بزەکردن.

بزەن: مەردوومی ئازای لێهاتووی لێدەر.

بزەلە: بەچکەی بەراز. بەچکەی گیاندارێکە کە بەخۆیداهاتبێ و گەورە بووبێ. (بزەلەبوون) گەورەبوون و بەخۆداهاتنی بەچکەی گیاندار.

بزەلەر: بزنلەر.

بزێبزێ: گیایەکی بەهاریی کوێستانییە سێ چوار پەل دەردەکا، گولێکی سپیی واش دەگرێ.

بزیسک: پزیسک.

بزیشک: ز. کەرە.
بزێن: جۆرە یارییەکە منداڵان کێرێکی گرد دەکێشن، یەکێک دەچێتە ناویەوە ئەوانی تر تێی هەڵدەدەن.

بزێو: کەسێکە کە زۆر بجووڵێ.
بزێوی: جولانی زۆر.
بزی: ڕەشەولاخێکە کە پێی نابێتە سێ تا چوار ساڵ.
بژ: مووی گیف. پژ.
بژار: پاککردنەوەی شینایی لەو گیایانەی کە زیانی پێ دەگەیەنێ. گیایەکە لەناو شیناییدا بژار دەکرێ.
بژارتن: ز. بژاردنی دانەوێڵە.
بژاردن: پاککردنەوەی وشکەدان لە زیوان. ژماردن. دانی نرخی شتێک بەخاوەنی کاتێک شتەکەت بەدەستەوە چووبێ.
بژارکردن: پاککردنەوەی شینایی لە گیا و سەوزی بێگانە.
بژارکەر: کرێکارێکە کە هەر بژار بکا.
بژارە: ڕاستکردنەوەی ڕایەڵی جۆلا کە پاش و پێش بکەوێ. ژماردن.
بژارەکردن: خەوزڕان و خەیاڵکردن لەبەر مەراقێک: ئیمشەو تا بەیانی من هەر (بژارەم کردوە).
بژانگ: ڕیشووی شت (ز).
برژانگ. خۆدۆزین (د).
بژانن: هەڵبژاردن. برژاندن.
بژبژە: پەسپەسە کۆڵە.
بژنک: ز. پرشنگی ئاو و بەرد لە کاتی شکاندنیدا.
بژنیاگ: د. هەڵبژێردراو.
بژنین: د. هەڵبژاردن.
بژوون: ز. سووژن.
بژوولک: برژانگ.
بژوێن: زەبەند و لەوەڕی زۆر.
بژوین: پاک و خاوێن.
بژیاگ: د. برژاو.
بژێو: خواردەمەنییەکە کە هۆی ژیانی مەردووم بێ. بژوێن.

بژی: با. چەند مووییەکە لەپێش ناوچەوانەوە دەهێڵرێتەوە لەلایەن لادێیی و کۆچەرییەوە.
بس: بستی گیاندار. بلۆسکی ئاش.
بسبسۆک: ز. گوڵە ئەستێرە.
بست: پانیی دەست لە سەری پەنجەتووتەوە تا سەری پەنجە گەورە. بلۆسکی ئاش. بستک (ز).
بستک: با، شیشی گۆشت برژاندن.
بستوو: کۆسپایی. بلۆسک.
بستە: شتێکە وەک چەقالە، سوێر دەکرێ و دەخورێ. چەقەنەی دەست.
بستەلێدان: چەقەنەلێدان.
بسک: با. ئەگریجە.
بسکۆک: بسک.
بسکە: ڕووخۆشی و زەردەخەنەیەکە پەیدا دەبێ لە یەکێکی سەر و دڵ خۆشەوە: فیسار کەس (بسکە)ی لێوەدێ، یا (بسکە)ی سمێڵی دێ.
بسمار: بزمار.
بسمارە: د. مێخەکە.
بسە: د. بستە.
بسێن: د. کڕیار. کەسێکە کە بەزۆر شت لە مەردووم بسێنێ.
بشکافتن: ز. هەڵپچڕاندنی دروومان.
بشکانن: د. گریان بەنووکەنووک.
بشکوژ: ز. دوگمەی کراس و شتی تر.
بشکوشک: خونچەی گوڵ.
بشێونە: د. کەسێکە ئاشووب بنێتەوە.
بشێوە: ئاشووب و پشێوی.
بشێوی: پشێوی.
بعۆک: ز. ئادەمیزادی ناشیرین.
بغورد: بخورد.
بغوردان: بخوردان.
بغوز: بخوز.
بفرۆش: د. فرۆشیار.
بف: وتەیەکە منداڵی ساوای پێ دەترسێنرێ لە دەستبردن بۆ شتێک.

بفر: ز. تەور.
بفە: شتێکە کە بەوتەی (بف) منداڵی لێ بترسێنرێ.
بقـێنقێ: ز. وتەیەکـە بەکـاردێنرێ لە باتی وتاری: (دەبێ هەروابێ).
بکوژ: شـتی کـوشندە: بەگـرانەتایەکـدا کـەوتووە زۆر (بکوژ)ە. مەردوومی پیاوکوژ. مەردوومی بزەن.
بکێڵ: د. جووتیار.
بکێڵگە: د. کێڵگە.
بگار: د. ڕێگا. بوارە (بگار)م نادا واتە بـوارەم نادا. بوار.
بگاردن: تێپەڕاندن. جێبەجێکردن. بواردن.
بگارە: د. بوارە.
بگارەدان: بوارەدان.
بگردگ: ڕابردوو.
بگردن: د. ڕابروودن.
بگرە: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی: (تقریباً): (بگرە) سێ ساڵە تۆم نەدیوە.
بگرەوبەردە: وتەیەکـــە ئاشـــووب و پشـــێـــوی و بەیەکداهاتنی مەردووم دەگەیەنێ.
بڵ: شـــتـــێکە زیاد لە ئەندازەی خـۆی نەرم بووبێ. (بڵبوون) نەرمبوونی شت زیاد لە ئەندازەی خۆی.

بلا: ز. پیـــتـــێکە دەخـرێتـە سـەر ئەمـری غـائب بۆ بەهێزکردنەوە (تاکید): (بلا) بڕوا، واتە بابڕوا.
بلا: بڵا.
بلاتە: ز. باڵەتە.
بلامک: دارێکە هەردوو سەری بەنی پێوە دەبەسترێ و دەکرێتە دەمی کار و بەرخ تا دایکیان نەچەکێنن.
بلاو: شتی لەیەک دوور. شاش: ئەم هێڵەکە (بلاو)ە.
بلاوبوونەوە: دوورکـــەوتنەوە و جـــیـــابوونەوەی چەند شتێک لە یەکتری.
بلاوکـــردنەوە: دوورخـــســـتنەوەی چەند شـــتـــێک لە یەکتری.
بلاوە: بلاوبوونەوە.
بلاوەکردن: بلاوبوونەوە.

بلاوە لێ کـردن: بلاوبوونەوە و دوورکـەوتنەوەی چەند شتێک لە یەکتری.
بلبل: باڵندەیەکی دەنگخـــۆشی بازەڵەیە، بەقـــەد چۆلەکەیەک دەبێ.
بڵـتـە: دەنگێکی پچووکە لە کـەوتنی شـتێکی ڕەق بۆ ناو شتێکی شل پەیدا دەبێ بەڕەنگێکی وا کە لە (قوڵتە) پچووکتر بێ. (بڵتەبڵت) بڵتەی یەک لەدوای یەک.
بلج: هـ. گزێژ.
بڵح: شتی بێ کەڵک.
بڵخ: د. تڵپە.
بڵسک: بلۆسک.
بڵفرە: باڵندەیەکی پچکۆلەی کەوەڵەیە لە فڕیندا باڵی ڕەپ ناکا.
بڵق: بۆشاییەکە لەناو ناو و هێندێ شتی تردا پەیدا دەبێ بەهۆی با تێچوونییەوە. بلۆق.
بڵقاو: د. زەلکاو.
بڵقدان: پەیدابوونی بڵق لە شتی شلدا.
بڵـقە: دەنگێکە لە هاتنە دەرەوەی با لەژێر ئاودا پەیدا دەبێ. (بڵـقـە بڵق) بڵـقـەی یەک لەدوای یەک. (بڵق و هوور) بڵقە بڵقی زۆر.
بڵقەدەرە: دەعبایەکی زەردی پانکەڵەیە وەک مارمێلکە وایە.
بڵق هەڵدان: بڵقدان.
بڵـمەبڵم: دەنگی قسە و گفتوگۆی مەردوومی پیری بێ دەم و ددان، یا نەخۆشێک کە لە سەرەمەرگدابێ.
بڵن: د. بڵند.
بڵنایی: د. بڵندایی.
بڵند: شتی بەرز.
بڵندایی: ئەندازەی بەرزیی شت.
بڵندبوونەوە: بەرزبوونەوە.
بڵندکردنەوە: بەرزکردنەوە.
بڵندەوەبوون: بڵندبوونەوە.
بڵندی: بڵندایی.
بلۆسک: بلووسک.

بلۆق: هەڵتۆقاوی ئەندامی گیاندار بە ئاوتێزانی لەکاتی سووتان یا ئازار پێگەیشتنێکیدا. (بلۆقکردن) هەڵتۆقینی ئەندامی گیاندار.
بلـوچە: کۆجەڵەیەکی پچکۆلەیە مـزەی ئاشی پێ دەگیرێ.
بلوور: شووشەیەکە دەکرێ بەسەر چرای لەمپادا. بلوێر. شووشەی ئەستووری ساخ.
بلووری: جـۆرە تەنراوێکی سـپـیی تەنکە، دەکـرێ بەکراس و دەرپێ و شتی تر.
بلووسک: ئاسنێکە لە هەردوو بەرداش هەڵدەکێشرێ، سەری ژوورووی دەکرێ بە(تەوەرە)دا بۆ ئەوەی کە بەرداشی سەرەوە بسوورێنێتەوە، سەرەکەی تری دەکـرێ بە(تۆپ)دا بۆ ئەوەی تۆپەکـە ئەم بسوورێنێتەوە.
بلووک: د. ناوچەیەکی گەورەیە کە چەند ئاوایی و دێیەکی تێدابێ.
بلوێر: دارێکی درێژی کون تێ کراوە لە وێنەی سەبیل منداڵ لە پێشکەدا میزی پێدا دەکاتە خوارەوە. لوولک.
بلوێربەزێن: چەنەباز.
بلوێرپێچ: پارچە پەڕۆیەکە بەلێواری بلوێری منداڵدا دەپێچرێ بۆ ئەوەی کە منداڵەکە بریندار نەبێ.
بلوێرپێچک: بلوێرپێچ.
بلوێرژەن: کەسێکە بلوێر باش لێ بدا.
بلوێرلێدان: فـووکـردن بەبلوێردا و دەنگ لێ پەیداکردنی.
بلەربەزێن: د. بلوێر بەزێن.
بلەکناجێ: د. پیاوی ژنانی.
بلەگاز: هەژار.
بڵەماج: جۆرە بەڵوڵەیەکی شل و شۆڵە.
بلەنگاز: ز. دەربەدەر.
بلەور: بلووری چرا.
بڵێزە: بڵێسەی ئاگر.
بڵێسە: کڵپەسەندنی ئاگر. (بڵێسە بڵێس) بڵێسەی یەک لەدوای یەک.

بلیت: پارچە نووسراوێکە دەدرێ بەکەسێک کە بەناسانی پێی بچێتە ژوورەوە بۆ هێندێ جێگای تایبەتی بەپارە.
بلیمەت: ئادەمیزادی بەکاری لێهاتووی هەڵکەوتوو.
بم: قەڵەوی تێکسمراو.
بمکردن: خۆ گێفکردن.
بن: ژێری شت. کچێنی.
بن ئاگرە: هەوێرێکە دەخرێتە بن ئاگر تا دەبرژێ.
بن ئاگری: بن ئاگرە.
بنار: داوێنی شاخ.
بناغە: چەند چینێکە لە دیوار کە لە بنەوە لەسەر ساغی دادەنرێ.
بناغەدانان: دانانی بناغەی دیوار لەسەر ساغی.
بناغەدانەوە: هەڵکەندنی بناغەی دیوار.
بناغەنان: بناغەدانان.
بناغەهەڵکەندن: بناغەدانەوە.
بناغە هەڵبەستن: بناغەدانان.
بناقاقا: د. بیناقاقە.
بناقاقە: د. بیناقاقە.
بناو: جۆرە دارێکە گۆچانی لێ دروست دەکرێ و لەبەر قورسی ژێر ئاو دەکەوێ.
بناوان: بەرهەڵستێکە لە بەردەمی ئاودا دروست دەکرێ بۆ هەستانی ئاوەکە. ئافرەتێکە کە لە ماڵدا گەورە بێ و سەرپەرشتیی ئیش و کار بکا: فیسار کەس بێ بناوانە.
بناوان هەڵبەستن: دانانی بەرهەڵست لە بەردەمی ئاودا بۆ بەرزبوونەوەی ئاوەکە و لادانی بۆ لایەکی تر.
بناوی: بناو.
بن باخەڵ: بن هەنگڵ.
بنبڕ: د. بنەبڕ.
بنبزوو: بن کلکی وڵاخ.
بن بەردووگ: گیایەکی یەک لقی بەهاریی کوێستانییە لاسکەکەی لە هێرۆ دەچێ، چەند گوڵێکی وردی سپی دەگرێ.
بنبەردەقیێ: گیایەکی کوێستانیی خۆشە وەک ڕێواس

وایە.

بنبێژنگ: وردەیەکە لە بێژنگ دەکەوێتە خوارەوە لە کاتی بێژانەوەی دانەوێڵەدا.

بنپاڵ: د. تەنشت.

بنپژان: نەمانی کچێنیی کچ بەهۆی کەوتنەخوارەوەی لە جێگایەکەوە.

بنتاتی: ز. جۆرە ترێیەکە.

بنتاو: د. نەمام.

بنتل: د. یەکەم گوێزە کە منداڵان لە یاریی مووشێندا دای دەکەن و تیلی تێ دەکەن. بەرد یا لیستێکە کە بخرێتە ژێر تاوێرێکی گەورە بۆ ئەوەی کە بە ئاسانی تل بدرێ.

بنتەک: د. بنپاڵ.

بنتیان: ئەو حەلوا گەزۆیەیە کە دەنووسێ بەبنکی تیانەوە.

بنتیک: پێکەوەنانی پارچەی کاڵا بەدروومان لەپێش (هەڵپێچدا).

بنج: ڕیشەی دار و درەخت. لق و پۆپی گوڵ و گیا.

بنجبەست: شتێکە کە ڕووابێ و ڕەگی داکوتابێ.

بنجبەستکردن: بریتییە لە دامەزراندن و جێبەجێکردنی کارێک.

بنج داکوتان: ڕیشەداکوتانی درەخت و سەوزایی. بریتییە لە جێگیربوونی شتێک: فیسار کەس (بنجی داکوتا).

بنجک: بنچک.

بنج و بناوان: سەرچاوە و بناغەی کارێک.

بنج و چکە: د. کلێنچکە.

بنجۆری: د. جوست و جۆکردن بەدووی شتێکدا.

بنجوو: کەسێکە کە باو و باپیری جوولەکە بووبێ. کلێنچکە.

بنجووری: د. بنجۆری.

بنچاخ: د. قەباڵە و سەنەدی کۆن: بۆ زەویوزارەکەم (بنچاخ)ی باو و باپیرم هەیە.

بنچک: بنە دەوەن یا بنە گیایەکی ئەستوور و پڕ و چڕە لە هاویندا بەسەوزی دەمێنێ و لە پاییزدا وشک دەبێ و بۆ سووتەنی هەڵدەکەنرێ. بن پاڵ (د).

بنچڵ: د. بن لق.

بنچین: دەمار و ڕەگ.

بنچینە: بناغە و تەمەڵەی دیوار.

بن خەرمان: دانەوێڵەیەکە کە لەژێر خەرماندا دەچەقێتە زەوی.

بندروو: جۆرێکە لە دروومان. جۆرێکە لە درەو کە سەپان دەست و داس لە بنەوە دادەگرێ بۆ ئەوەی کای زۆر بێ.

بندۆک: دۆووک.

بندەست: بن پەلی گیاندار.

بنقوڵ: پارچەیەکە لە کراسی ژنان کە سەرقۆڵی پێدا دەدروێ.

بنک: خوارووی شت.

بنکدار: بازرگانێکە کە شت بەکۆمەڵ بفرۆشێ. قاپ و دەفرێکە کە بنکێک گیرابێ بەژێرەکەیدا.

بنکڕ: چێشتێکە کە بەبنی مەنجەڵدا نووسابێ.

بنکلێشە: بندەست: فیسار کەس چۆتە (بنکلێشە)ی فیسار کەسەوە، واتە چۆتە بن دەستی بۆ هەڵخەڵەتاندنی.

بنکۆشک: ژێرخان.

بنکەش: د. بن دەست.

بنکەشی: گرتنی درزی بەردکاری و خشتکاری بەگەچ یا چیمەنتۆ.

بنکەن: بنکەند.

بنکەند: شتێکە کە بنکی هەڵتۆڵ بووبێ. بنکەندبوون: هەڵتۆڵبوونی شت. بنکەندکردن: هەڵتۆڵکردنی بنکی شت.

بنکەوش: بن هەنگڵ.

بنگس: د. بست.

بنگست: د. بست.

بنگوس: بنگس.

بنگوست: بنگست.

بنگۆزروان: بنی گیایەکی بەهاریی گەڵا وردە وەک شوییت، پێشی دەڵێن: سێفەزەمینە.

بنگۆزەڵە: بن گۆزروان.

بنگوڵ: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک کەرەوز وایە

بەبێخەوە هەڵدەکەنرێ و دەدرێ بە ڕەشەوڵاخ.
بنگووف: با. گەلەخان.
بنگە: بناغەی هەموو شتێک. جومگە.
بنگیری: د. بنجووری.
بن لق: وردە لقێکە لەبن لقی ئەستووری درەختەوە دەردێ.
بنۆک: گیایەکی دەشتییە وەک توێسی وایە بەووردی دەکرێتە برینی ئاژاڵەوە چاکی دەکاتەوە.
بنووس: نووسەر.
بنە: گیایەکە لە گێرەدا لە پەڕی ناوەوە دەبەسترێ. سووکە ماڵێکە کە ببرێ بۆ سەر ڕەز یا هەوار. گەهەک.
بنەبڕ: شتێکە کە دوایی هاتبێ و ببڕابێتەوە. (بنەبڕبوون) بڕانەوەی شتێک. (بنەبڕکردن) بڕاندنەوەی شتێک.
بنەبەنگە: د. بەستی بەردەمی ئاو.
بنەپیت: دەستمایە. سەرکۆزەری بن خەرمان کە لە پاشدا کۆ دەکرێتەوە.
بنەتۆم: بنەتۆو.
بنەتۆمە: بنەتۆم.
بنەتۆو: دانەوێڵەیەکە کە کشتیار دایدەنێ بۆ تۆوی ساڵی دوایی.
بنەجوو: د. بنجوو.
بنەجووت: بنەتۆو.
بنەجڵ: بنچین.
بنەچە: وەگەز.
بنەخڵ: د. بن باخەڵ.
بنەڕەت: بناغە.
بنەفش: ز. وەنەوشە.
بنەفشی: ز. وەنەوشی.
بنەکردن: نانەوەی شت لەلایەن دزەوە لەپێش دزینیدا بۆ ئەوەی لە هەلێکدا بیدزێ. دۆزینەوەی ئەو شوێنەی کە شتی دزراوی تێدا حەشاردراوە. لە سەربیستن.
بنەگا: د. هەوارگە.

بنەماڵ: خانەدان.
بنەماڵە: بنەماڵ.
بنەوا: د. بناوان. بنەبەنگە.
بنەوان: بناوان.
بنەوانە: ژنێکە کە لە ماڵدا بنەوان بێ.
بنەوش: وەنەوشە.
بنەوشە: پارچەیەکی ئاوریشمیی مۆرە ژنان دەیکەن بەکالا. وەنەوشە.
بنەوشی: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی بنەوشە وابێ.
بنەوشیلە: بەری داری وەنەتەق.
بن هەنگڵ: بن باخەڵ.
بنیات: بناغە.
بنیسک: تەنکە سابوونێکە کە دوای کارکردن لە سەلک مابێتەوە.
بنیسکە: بنیسک.
بنێسی: دەردەبارێکە.
بنێشت: شتێکی سپیی جیری بەکەشە لە (دارەبەن) پەیدا دەبێ.
بنیچە: بنەچە.
بنیلە: فڕێدانی کولۆش بۆ ژێرپێی گا لە کاتی گێرەدا لە دیوی خەرمانەوە.
بۆ: پیتی پرسیار لە هۆی شت: بۆ ناخوێنیت؟. پیتێکە کردنە قەبەڵ و تەرخانکردنی شتێک بەشتێکەوە دەگەیەنێ: ئەسپەکە (بۆ) تۆ، زینەکە (بۆ) ئەسپەکە. پیتێکە هۆیەتی (تعلیل) دەگەیەنێ. (بۆ) خوێندن هاتووم، واتە هۆی هاتنەکەم خوێندنە. بۆن: ئەم گوڵە (بۆ)ی خۆشە. وەرە (هـ).
بوارۆو: د. بۆژوو.
بۆبا: شتێکە بەهۆی با لێدانیەوە بۆنی ناخۆش بووبێ وەک ڕۆن.
بۆبڕە: بۆنبڕە.
بۆبلات: ز. کۆستی گەورە.
بۆپرووز: بۆ کوڕووز.
بۆت: ئاویارە (با). دارێکی درێژکۆلەیە ناوەکەی وەک

پلوسک هەڵکەندرابێ (ز).
بۆتە: د. تەپکە خاکێک یا گوڵ و سەوزاییییەکە کە لە زەویی بەرزبوویێتەوە. (بۆتە) جۆرە دەفرێکی پچووکی گڵینە، زێڕ و زیو و شتی تری تێدا دەتوێنرێتەوە.
بۆتیمار: د. خەمەخۆرە.
بۆج: بۆچی.
بۆچاڵ: بۆنێکی ناخۆشە لە دانەوێڵەیەکەوە دێ کە لە چاڵدا زۆر مابێتەوە.
بۆچرووک: بۆنی چەوری سووتاو.
بوچک: د. پچکۆلە.
بوچکە: پچووک: ئەموست. کلکی گیاندار.
بوچکەلانە: پچکۆلانە.
بوچکەلانە: د. بچکۆلانە.
بوچە: بۆچی.
بۆچەک: بۆچرووک.
بۆچەکوهوور: بۆچەکەوور.
بۆچەکەوور: بۆچرووک.
بۆچەکەوەر: د. بۆچرووک.
بۆچی: وتەی پرسیار لە بۆنە و هۆی شت.
بوحتیان: بوختان.
بوحشت: ز. بەهەشت.
بوخاری: موغەیری.
بوختان: شتی ناشیرین هەڵبەستن بەمەردوومەوە و گێڕانەوەی بۆ ئەم و ئەو.
بوختیان: بوختان.
بوخچک: ز. بوخچەی پچکۆلە کە لەوانە بێ ببەسترێتە پشت.
بوخچە: شتێکی پانی چوار سووچە کاڵا و کەلوپەلی تێ دەخرێ و گرێ دەدرێ.
بوخچەبەگەردانە: بوخچەبەگەردانێ.
بوخچەبەگەردانێ: یارییەکە کۆمەڵێک بەگردی دادەنیشن بوخچەیەک بۆ یەکتری دەهاوون، یەکێک بەدووی بوخچەکەدا ڕادەکا لە دیوی دەرەوەیان، لە دەست هەر کەسێکدا گرتی ئەو کەسە وەکو ئەم تێ دەکەوێ.

بوخچەی گەردان: د. بوخچە بەگەردانێ.
بوخچەی نەکراوە: بریتییە لە پیاوێک کە هەر کوڕ بێ و هێشتا ژنی نەهێنابێ.
بوخورد: بخورد.
بوخوردان: بخوردان.
بۆخۆشکە: هـ. کەنیرە.
بۆخۆیی: دەردێکی بەناڵۆشە بەچاو دەگا.
بۆدان: بۆن پێدان.
بۆدانەوە: د. بۆندانەوە.
بۆدڕ: بۆن دڕ.
بۆدڕن: جۆرە بۆنێکی ناخۆشە بەهۆی چڵکنییەوە پەیدا دەبێ.
بۆدرە: شتێکی سپیی وردی بۆنخۆشە وەک سپیاو دەکرێ بەجەستەوە.
بۆ دوکەڵ: شتێکە کە بۆنی دوکەڵی گرتبێ.
بۆر: جۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی خۆڵەمێش. زەمینێکە کە ساڵێک لەوەپێش نەکێڵرابێ. نیشانەیەکە وەک واوێکی پچووک لەسەر هێندێ پیتی عەرەبی دادەنرێ.
بۆران: کاتی تۆف و سەرما و باران.
بۆرانی: جۆرە خواردەمەنییەکە لە هێلکە دروست دەکرێ.
بۆراو: چێشتێکە لە بروێشی گەنمی برژاو دروست دەکرێ و ڕۆنی داخی دەکرێ بە سەردا.
بۆرچیل: د. شتی ڕەشکەوە.
بۆرچین: د. بۆرچیل. مراویی مێ.
بۆڕ: جێگایەکی فێنکە لە ژێر پووش و گەڵایدا لە زەویدا دروست دەکرێ بۆ میوەهەڵگرتن. کەسێکە کە بۆڕی خواردبێ.
بۆڕاندن: بۆڕەکردن.
بۆڕخواردن: دەمکوتبوونی یەکێک لە قسە و گفتوگۆیەکدا. زەبوونبوونی یەکێک لە یارییەکدا.
بۆڕدان: زەبوونکردنی یەکێک بەقسە یا لە یارییەکدا.
بورمان: دەنکە هەناری وشکەوەبوو.
بۆڕە: دەنگی بەرزی ڕەشەوڵاخ. (بۆڕەبۆڕ) بۆڕەی یەک لە دوای یەک.

بوڕێش: د. بڕوێش.
بوڕێشین: د. چێشتی بڕوێش.
بۆڕیە: شتێکی کولۆری دەم واڵی سەرتەسکە سەرباز فووی پێدا دەکەن بۆ پێدا ڕاگەیاندنی فەرمانێک پێیان. بۆری.
بۆڕیەزەن: سەربازێکە کە بۆڕیە لێ بدات.
بۆڕی: بۆڕیە.
بۆڕێزەن: بۆڕیەزەن.
بورغوو: بزمارێکە کە سەرەکەی پێچ پێچ بێ.
بورغی: بورغوو.
بۆرە: ئەسپ و ماین و سەگێکە کە بۆر بن. بوورە.
بۆرەبنار: دەمقاڵی.
بۆرەپنە: د. قەلەباچکە.
بۆرەپیاو: پیاوێکە کە ناسراو و ناودار نەبێ.
بۆرەجرە: باڵندەیەکی بۆرە وەک (فشەکلاونە) بەڵام ئەم پچووکترە و بێ کلاوە.
بۆرەخزم: خزمی دوور.
بۆرەسوار: سوارێکە کە ناسراو و ناودار نەبێ.
بۆرەقانی: هـ. گیای سوورەوەکراو.
بۆرەقنە: شتێکە کەمێ بۆربێ.
بۆرەک: باڵندەیەکی بۆری پچووکی دەشتییە. جۆرە خواردەمەنییەکە لە ئارد و هێلکە و قیمە و ڕۆن دەکرێ.
بۆرەڵووک: بۆرەقنە.
بۆریە: لوولەیەکی بۆشی کوناودەرە لە شووشە یا ئاسن یا تەنەکە یا گڵی سوورەوەکراو.
بۆری: بۆریە. بوونی شت بەبۆر.
بۆز: ڕەنگێکە لە تێکەڵبوونی ڕەش و سپی پەیدا دەبێ.
بۆزە: شتی بۆز.
بۆژانە: گیایەکی گەڵا وردی لاسک درێژە گوڵێکی بۆری پچکۆلە دەگرێ بۆنێکی توندی هەیە دەکرێتە ناو جلوبەرگەوە بۆ ئەوەی مۆرانە نەیخوا.
بۆژۆ: گیا و ئالیکێکە کە لە بەردەمی ئاژاڵ و ولاخدا مابێتەوە.

بۆژۆکردن: بریتییە لە سەرکردنەسەر یەکێک و بێزارکردنی.
بۆژە: بۆژۆ.
بۆژەکردن: بۆژۆکردن.
بۆسار: بۆنی زۆر ناخۆش.
بۆسان: بێستان.
بۆسۆ: بۆنی پەڕوێ سووتاو.
بۆسۆ لێ هەستان: بریتییە لە بڵاوبوونەوەی دەنگوباسێکی ناشیرین لە یەکێکەوە.
بۆسۆ لێ هەڵنەستان: بریتییە لە زۆر ڕووتی و هەژارایی یەکێک: فیسار کەس ئەوەندە ڕووتە (بۆسۆی لێ هەڵناسێ).
بۆسە: بووسە.
بۆسەخواردن: بووسەخواردن.
بۆش: شتی هەڵۆڵ. زۆز (ز).
بۆشایی: هەڵۆڵیی شت.
بۆشکە: د. بەرمیل.
بۆشناخ: گیانداری بالابەرزی تێکسمڕاوی چوارشانە.
بۆشی: بۆشایی.
بوغمە: وتەیەکە لەباتی وتەی (قوززەقورت) دەوترێ.
بۆق: دەعبایەکی پانکەڵەی چوارپێی مەلەوانە، بەقونە دەڕوا. هەڵم: ئەم حەمامە (بۆق)ی زۆرە. چاوی زەق (د).
بۆق پێوەنان: پاڵ پێوەنان.
بۆقژە: جۆرە دەم ئێشەیەکە تووشی منداڵی ساوا دەبێ.
بوقل: ز. پووز.
بۆقلەموت: د. بۆقلەموون.
بۆقلەموون: مەلێکی ماڵییە بەقەد قازێک دەبێ، گۆشتی دەخورێ، نێرەیان خۆی گیف دەکا و سەردەندووکی پارچە گۆشتێکی پێدا شۆڕ دەبێتەوە.
بۆقەبۆق: جۆرە دەنگێکی ڕەشەولاخە لە بۆڕە نزمترە.
بۆقەتە: پشتی مل.
بۆقە مەلە: جۆرە مەلەیەکە وەک مەلەی بۆق.
بۆقی مل: بۆقەتە.
بۆ کردن: د. بۆگەنبوون.

بۆ کرووز: بۆنی خوری و مووی سووتاو.

بۆکـر: جـۆرە بۆنێکە لە هێندێ مـاست و چێشت دێ بەهۆی زۆر مانەوەیەوە لەسەر ئاگر.

بوکلە: بووکی مندالآنە.

بۆکلیشە: بۆ درن.

بۆگنتگ: جۆرە بۆگەنییـەکە لە میـوەی ڕزیو و هێندێ شتی تر دێ.

بۆگەن: شـتی بۆن ناخۆش. بۆگـەنبـوون: گـەڕانی شت بەبۆگـەن. بۆگـەنکردن: بۆگـەنبـوون: گـۆشـتـەکـە (بۆگەنی کردووە).

بۆگەنکە: خورما. سیچان. گیایەکی بۆگەنە.

بۆڵ: دەنکی ترێ. زەنگێکی زلە دەکـــرێتـــە ملی پێشەنگ. هێشووی ترێ و خورما. خۆڵەمێش.

بۆلآندن: بۆڵەکردن.

بۆڵمـازوو: جۆرە ترێیـەکی سپییە وەک (سادانی) وایە بەڵام ئەم مزرە و لەو ناسکترە.

بوله: بۆڵە.

بۆڵە: لەبەرخـۆوە خوتەکـردن لەسـەر شـتێک کـە پێت ناخـۆش بێ. بۆڵەبۆڵ: بۆڵەی یەک لەدوای یەک. بۆڵەکردن: بۆڵەبۆڵ.

بۆڵەمڕ: خۆڵەمێشی گەرم.

بۆڵەغە: مـــاتەدانی بەری بەرزە درەخت: ئەم مـــێـــوە (بۆڵەغە)ی تێ کەوتووە، واتە ماتەی داوە.

بۆڵەغێ: بۆڵەغە.

بۆم: د. بۆمبا.

بۆمارانە: سیرمۆکە.

بۆمـبا: شـتێکی بۆشە پڕە لە پارچە ئاسن و باڕووت، دەهاوێژرێ بۆ دوژمن.

بۆمباباران: هاویشـتنی بۆمبا بەفڕۆک.

بۆمباران: د. بۆمبادومان.

مومباردومان: بۆمباباران.

بۆمباهاوێژ: فڕۆکێکە کە بۆمبا هەڵگرێ و بیدا بەسەر دوژمندا.

بۆمچ: بۆ گنتک.

بۆمچک: بۆمچ.

بۆمچە: د. بۆمچ.

بۆمچەوە: د. بۆمچ.

بۆن: هالآوێکی خـۆش یا ناخـۆشـە لە هێندێ شت دەبێتەوە و دەچێ بەلووتدا.

بۆنبرە: چەند شـتێکی تایبەتی بۆنخۆشە لەگەڵ گڵێکی پاکـدا تێکەڵ دەکـرێ و بەئاوەوە دەکـرێ بەدەمی منداڵێکەوە کە بەبۆن کەوتبێ.

بۆن پێدان: نیوە برژکردنی هێندێ شت لەسەر ئاگر.

بۆنخۆشکە: با. ڕێحانە کێویلە.

بۆنخۆشکەرە: گیایەکی بەهاریی کوێستانیی بۆنخۆشە دەخرێتە ناو کەلوپەلەوە.

بۆنخۆشی: بوونی شت بەبۆنخۆش.

بۆندار: تووتنی بۆنخۆش.

بۆندان: بۆن پێدان.

بۆندانەوە: بلآوبوونەوەی بۆنی شت.

بۆندڕ: بۆ دڕ.

بۆندڕن: بۆ دڕن.

بۆنکردن: بۆکردن.

بۆن و بەرامـە: هالآ و بۆنێکی خـۆشە کە لە شـتێکەوە بلآوبووبێتەوە.

بۆنە: هۆی شت: بە(بۆنە)ی تۆوە هاتم.

بوو: کوندەبەبوو.

بوار: تەنکاییی ئاو کە ڕێی هاتوچۆ بدا.

بـواردن: هەڵبـــواردن. ڕەنگگرتنی کـــالآ و پارچە بەڕەنگێکی جیـاواز لە خـۆی بەجـۆرێک کە ئیـتـر لێی نەبێتەوە.

بوارەدان: ڕێدان بۆ قسـەکـردن: فیـسـار کـەس (بوارەی قسەی کەس نادا).

بۆ و بەرامە: بۆن و بەرامە.

بووتـک: با. پلوسک. دارێکی هەڵکۆڵراوە کـە ئاوی پێدا بپەڕێتەوە لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی تر.

بوودڕ: کونێکە لە زەوی کە هەڵکەنرابێ.

بوودەڵە: مەردوومی هیچ لێ نەهاتوو.

بوودینە: نەعنا.

بوور: زەمینێکە کە ساڵێک بێ نەکێلرابێ.

بووراندن: ز. هێنان و بردن.

بوورانەوە: بووردنەوە و لەسەرخۆ چوون.
بووردن: خۆشبوون و چاوپۆشی. زۆر گەیین و تەپینی کاڵەک و شووتی: ئەم کاڵەکە یا ئەم شووتییە بووردووە.
بووردنەوە: لە هۆشخۆچوون.
بووردوو: شووتی و کاڵەکێکە کە زۆر گەییبێ و لووس بووبێ.
بوورە: بوور.
بووری: ل. بۆڕیەی سەماوەر.
بوورین: ز. ڕابووردن.
بووڕ: با. بوار.
بووزوو: شاڵی ڕانک و چۆغە.
بووژانەوە: ژیانەوەی گیاندار یا سەوزایی لەپاش کزی و زەبوونی.
بووسە: حەشار. کەڵەمەی جووت (ز).
بووسەخواردن: خۆحەشاردان.
بووسەلی: با. ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
بووش: با. ناوی زۆر.
بووق: ز. نێرکە پیازێکە کە تۆوەکەی بەسەرەوەبێ.
بووک: ئافرەتێکە کە تازە شووی کردبێ. ژنی کوڕ. گوڵاڵە سوورە (با). شتێکە لە وێنەی بووک منداڵان دروستی دەکەن لە قامیش و واڵا بۆ یاری.
بووکبووکێنە: یاریکردن بەبووکی قامیش.
بووکک: ز. سیچکە سڵاوە.
بووکڵە: بووکی منداڵانە.
بووکەبەبارانە: بووکە بەبارانێ.
بووکەبەبارانێ: شتێکە وەک داهۆڵ منداڵان دەیکەن لە دار و پەڕۆ لە حەلی بێ بارانیدا ماڵەو ماڵ دەیگێڕن بۆ ئەوەی ئاوی بەسەردا بکەن بۆ نوقڵانەی باران بارین.
بووکە سەماکەرە: شتێکە وەک بووکە بەبارانێ منداڵان لە بەڕۆ و لۆکە دەیکەن بۆ یاری پێ کردن.
بووکەشووشە: جۆرە بووکێکی منداڵانەیە لە شووشە.
بووڵ: هـ. خۆڵەمێش.

بوولە: مەردوومی بوودەڵە.
بووم: ساختمانی جەستە: فیسار کەس (بووم)ی باشە یا خراپە. خاک و زەویوزار: فیسار شوێن بەر و (بووم)ی باشە.
بوومەلەرزە: جوولانەوەی هێندێک لە زەوی بەهۆی هورووژم هێنانی هەڵم و بۆقی ناویەوە.
بوون: پەیدایی و هاتنە ناوی شت لە دوای نەبوونی. بۆن (ل). بریتییە لە دارایی و دەست ڕۆین.
بوونەوە: بووژانەوەی مەردووم لە دوای لێکەوتنی.
بۆوڕەتەگە: بۆنێکی ترشەڵۆکی ناخۆشە لە سابرێن و بزنەوە دێ.
بووە: کەسێکە کە دارا و دەوڵەمەند بێ. کوندەبەبوو (هـ).
بووەتەقلە: هـ. کوندەبەبوو.
بوودکوێرە: بایەقوش.
بووەکەڕە: کوندەبەبوو.
بوهر: با. بەش.
بوهرزاوی: جۆرە مقامێکە.
بوهن: ز. بۆن.
بوهندار: ز. بۆندار.
بوهیشت: ز. بەهەشت.
بۆیاخ: جۆرە ڕەنگێکە شتی پێ ڕەنگ دەکرێ.
بۆیاخچی: کەسێکە بۆیەکاریی بکا.
بوێژ: گۆیندە. قسەکەر. شاعیر.
بۆیسان: بێستان.
بویش: با. شۆینی زەبەندی دێم.
بۆینباخ: شتێکی تایبەتی جوانی درێژە لە قوماش دەبەسترێتە مل.
بۆیە: بۆیاخ. وتەیەکە لە وەرامی پرسیارێکدا دەبێژرێ کە وەرام دەرەوەکە لەو پرسیارە سەغڵەت بێ. (بۆیە) لە وەرامی یەکێکدا کە پێت بڵێ بۆچی وادەکەیت؟
بۆیەچی: بۆیاخچی.
بۆیەکاری: خەریکبوون بەکاری بۆیەوە. شوێنێکە کە بۆیە کرابێ: خانووی فیسار کەس هەمووی

بۆیەکارییە.

به: بەگەلێ مەبەس هاتووە، (١) هۆیەتی و سببیتی ئەو وتەیەی کە ئەم دەچێتە سەری بۆ وتارێک کە لە دواوە دێ: (بە) هاتنتان دلم کرایەوە، واتە مایەی کرانەوەی دلّم هاتنتان بوو. (٢) بۆ سوێندخواردن: (بە) خوا. (٣) بۆ یاریدەدان: (بە) قەلّەم دەنووسم، (بە) پارە شت دەکڕم (٤) بۆ ظرفیت: (بە) ڕۆژ کار دەکەم، (بە) شەو دەنووم. (٥) بۆ بەرزێتی: کرا (بە) دارا. (٦) بۆ هاوڕێتی: (بە) خۆشییەوە دەچم بۆ قوتابخانە. (٧) بۆ تشبیه: کەسم نەدیوە (بە) ڕەنگی تۆ. (٨) بۆ چەندێتی و ئەندازەی شت: گەنم لە هێندێ شوێن (بە) کێشان و لە هێندێ شوێن (بە) پێوانە. (٩) بۆ پێکەوە نووسانی دوو شت: دەردی دواکەوتن (بە) گەلی نەخوێندەوارەوەیە، یا لە ڕێ گەیشتم (بە) نەریمان. (١٠) بۆ کردنی اسم بە صفەت: منداڵی (بە) هۆش، پیاوی (بە) هێز واتە منداڵی هۆشیار و پیاوی هێزدار. (١١) بۆ لێکدانی دوو وتە: ڕوو (بە) ڕوو، موو (بە) موو، دەست (بە) دەست، سەر (بە) سەر.

بەئاگاهاتن: بێداربوونەوە و هاتنەوەهۆشی ئادەمیزاد.

بەئاواتگەیشتن: گەیشتن بەمەبەست.

بەئاوادان: بریتییە لە بەفیڕۆدانی شت: فیسار کەس داراییەکەی (دا بەئاودا)، یا ڕەنجی سەد ساڵەی باوکی (دا بەئاودا).

بهار: با، بەهار.

بهارە: ز. گەنمە بەهارە.

بەئۆک: ز. شتی خراپ و ناشیرین.

بە با: سەگ و بەراز و پشیلەیەکی مێینەیە کە ئارەزووی نێر بکا.

بەبرشت: بریتییە لە مەردوومی دەمڕاستی فەرمانڕەوا.

بەبک: ز. منداڵی ساوا.

بەبلوانە: بووکی پچووکی قامیشین کە منداڵ لە بووک بووکێنەدا لە تەنیشت بووکی گەورەی قامیشینەوە دایدەنێن.

بەبلە: د. منداڵی ساوا.

بەبۆکە: بووکێکە لە وێنەی منداڵ لە شووشە یا لاستیک یا قامیش دەکرێ. وتەیەکە لە خۆشەویستییەوە بەمنداڵی ساوا دەوترێ.

بەبۆلە: د. بەبۆکە.

بەبە: وتەیەکە منداڵی ساوا بەمنداڵی ساوای تری دەڵێ. تیرەی بابان.

بەپێ: ئادەمیزادێکە کە لە ڕێ ڕۆیندا ئازابێ.

بەپێچ: بریتییە لە فێڵباز، ڕێوی (بەپێچە).

بەت: باڵندەیەکی سپییە لە مراوی گەورەترە.

بەتار: ز. بیناییی چاوان.

بەتارە: د. لفکە.

بەتاڵ: دەفری خاڵی. کاری بێ کەڵک. مەردوومی بێ ئیش.

بەتالایی: عاستی بەتاڵیی شت.

بەتاڵی: بێکاری. عاستی بۆشی شت.

بەتاناچوون: بەتاناهاتن.

بەتاناهاتن: ژمارەکردن و باسکردنی چاکە یا خراپەی شتێک بەدووردرێژی.

بەتانوبۆداهاتن: بەتاناهاتن.

بەتانیا: جۆرە پێخەفێکی ئەستووری خوریی تەنراوی سووراوەیە.

- بەتانیە: بەتانیا.

- بەتانی: بەتانیە.

بەترپێر: بەسرپێرێ.

بەترپێرار: بەسرپێرار.

بەترەف: د. شتی لەکار کەوتوو.

بەتلاندن: لەدەستدانی شت.

بەتلانە: ز. ڕۆژی تەعتیل.

بەتلین: ز. ماندووبوون.

بەتوون: د. وتەیەکە لەجێی وتەی (قیروسیا) بەکاردێنرێ.

بەتوێکڵ: بریتییە لە وتەیەک کە دوو مەعنای ببێ.

بەتەقەکەوتن: دەستهەڵگرتن لە شتێک لە شەرماندا.

بەتەنگەوەبوون: دەربایستی و مەبەستبوونی شتێک.

بەتیە: عەبای هاوینە.
بەجا: بەجێ.
بەجگە: بێجگە.
بەجووج: ز. زۆر بلێ. داوێن پیس.
بەجەرگ: بریتییە لە ئادەمیزادی ئازای چاونەترس.
بەجێ: گوفتار یا کردارێکە کە لە جێی خۆیدابێ.
بەجێگە: بەجێ.
بەجێمان: پاشکەوتنی شتێک لە شتێک.
بەجێماو: شتێکە کە پاشکەوتبێ لە شتێکی تر.
بەجێهاتن: جێبەجێ بوونی کارێک.
بەجێهانین: بەجێ هێنان.
بەجێهێشتن: دواخستنی شتێک و جوێبوونەوە لێی.
بەجێهێنان: جێبەجێکردنی کارێک.
بەچ: بەچکە. شەڵغە.
بەچاوکردن: بەدیکردن.
بەچاوەوەبوون: تووشی زیانبوون بەهۆی چاوی پیسەوە.
بەچاوەوەکردن: چاوی پیس هەڵهێنان بەشتێک و هەڵپەرداوتنی.
بەچک: د. بەچکە.
بەچکە: بێچووی گیاندار.
بەچنگ: بریتییە لە گیاندارێک کە بەپچڕ بێ لە پەیداکردنی شتدا.
بەچوو: بێچوو.
بەچوە: بێچوو.
بەچە: ل. منداڵ. زاوا. بووک.
بەچەباز: د. هەتیوباز.
بەچەبازی: نەخۆشیی گەشکە کە تووشی منداڵ دەبێ. هەتیوبازی.
بەچەخۆرە: دەردێکە تووشی گیاندار دەبێ و هەرگیز تێر ناخوات.
بەچەدان: ل. منداڵدان.
بەحەشت: بەهەشت.
بەخت: تالع و ناوچەوان و بەش.
بەختدار: بەختیار.

بەختداری: بەختیاری.
بەخترەش: بەدبەختی کوڵۆڵ.
بەختکردن: چوونەوەی ڕەنگ. خەرجکردن و بڵاوکردنەوەی دراو.
بەختکەنۆک: ز. بەختیاری.
بەختە: بەران و سابرێن.
بەختەباران: مانگی مایس کە سی و یەک ڕۆژە.
بەختەمام: ز. مەردوومی ئەمینی ڕاستگۆی دڵسۆز.
بەختەمامی: ز. ئەمینی و ڕاستگۆیی و دڵسۆزی.
بەختەوار: ز. مەردوومی ئەمینی بەوژدان.
بەختەوەر: بەختیار.
بەختیار: خاوەن بەخت.
بەختیاری: خۆشبەختی و کامەرانی. ناوە بۆ تیرەیەکی گەورەی کورد لە ئێران.
بەخزمەت: خزمەتگوزار.
بەخشایش: بەخشش.
بەخشش: بەخشیش.
بەخشندە: کەسێکە زۆر شت بدا بەمەردووم. کەسێکە کە چاو بپۆشێ لە مەردووم.
بەخشندەیی: شت دان بەمەردووم بەزۆری.
بەخشیش: شتێکە کە گەورەیەک بیدا بەپچووکێک.
بەخشین: شت دان بەیەکێک بەخۆڕایی، چاوپۆشیکردن لە یەکێک.
بەخشینەوە: بەشینەوە.
بەخۆداهاتن: خۆدارشتن و گەورەبوون.
بەخۆژیو: کەسێکە کە ئازا و ئیشکەر بێ و بە ڕەنجی شانی خۆی بژی.
بەخۆکردن: د. بەخێوکردن.
بەخۆنازین: بایبوون.
بەخۆوەبوون: قەڵەوی و تێکسمڕاوی.
بەخۆوەبەستن: بەستنی یەکێک بەخۆتەوە لە کارێکدا.
بەخوێکردن: د. بەخێوکردن.
بەخەبەر: کەسێکە کە نووستوو نەبێ. ئاگادار بە شت.
بەخەڵ: د. باخەڵ.
بەخەمکردن: گەورەکردن و پەروەردەکردنی شتێک.

بەختیوکردن: پەروەردەکردن و بەرهەمهێنانی گیاندار.
بەد: گیانداری خراپی نالەبار.
بەدانکەوتن: نەخۆشکەوتنی ئاژاڵ لە زۆرخواردنی ئالیکەوە.
بەدئەخم: د. ڕووگرژی، ڕووترش.
بەدابکردن: ناڵەناڵ و نکەنکی نەخۆش بەدەم نەخۆشییەوە.
بەدبەخت: کەسێکە کە بەختی لە هیچدا نەبێ. ستەمکار: فیسار کەس زۆر خراپ و (بەدبەخت)ە.
بەدبەختی: کوڵۆڵی و بێ چارەیی. ستەمکاری.
بەدبێژ: د. بەدگۆ.
بەدبێژی: بەدگۆیی.
بەدبین: کەسێکە کە ئەنجامی کار بەباش نەبینێ.
بەدبینی: بینینی ئەنجامی کار بەخراپ.
بەدتوخم: مەردوومی نارەسەن.
بەدتەرەف: د. بەرتەرەف.
بەدچارە: ئێسک قورس.
بەدخواە: کەسێکە کە خراپەی مەردوومی بوێ.
بەدخواهی: ویستنی خراپەی مەردووم.
بەدخوو: گیاندارێکە کە خووی خراپ بێ. (بەدخووبوون) خراپبوونی خووی گیاندار. (بەدخووکردن) خراپکردنی خووی گیاندار.
بەدخوویی: خراپی ڕەوشت و خوو.
بەد دڵ: د. دڵپیس.
بەدرەسەن: نارەسەن.
بەدرەفتار: بەدخوو.
بەدرەقە: ڕابەری شارەزا.
بەدرەقەکردن: ڕابەریکردن لە ڕێ ڕۆیندا.
بەدرەمە: جۆرە هەنگێکە لە هەنگی ماڵی پچووکترە و، هەنگوینەکەشی لە هەنگوینی ماڵی جیرتر و خۆشتر و بەنرخترە و پێی دەڵێن: هەنگوینی (شەمەتلێنکە).
بەدزبان: کەسێکە کە چاکە بە زبانیدا نەیەت.
بەدزەرە: د. مەردوومی ئێسک قورس.
بەدسروشت: کەسێکە کە بەسکماک بەدخوو بێ.

بەدکار: کەسێکە کە کردەوەی بەد بێ.
بەدکاری: بەدیی کردەوە.
بەدکردار: بەدکار.
بەدکرداری: بەدکاری.
بەدگۆ: کەسێکە کە باشەی کەس نەڵێ.
بەدگومان: کەسێکە کە بیری دەربارەی مەردووم باش نەبێ.
بەدگۆیی: وتنی خراپەی ئەم و ئەولای مەردووم.
بەدڵبوون: چوونی شتێک بە دڵدا.
بەدڵەوەنووسان: بریتییە لە خواردن و خواردنەوەیەک کە لەسەر پشت و بەحەسانەوە بێ: نانەکەم (بەدڵەوە نووسا).
بەدمەست: کەسێکە کە سەرخۆش بوو زۆر بێهۆش بکەوێ.
بەدمەستی: بێهۆشیی زۆر لە سەرخۆشییەوە.
بەدناو: کەسێکە کە ناوی بەخراپە زڕابێ. (بەدناوبوون) ناوزڕان بەخراپە. (بەدناوکردن) ناوزڕاندن بەخراپە.
بەدناوی: ناوزڕان بەخراپە.
بەدنگین: بەدبەخت.
بەدنگینی: بەدبەختی.
بەدنەک: کەسێکە کە بەرامبەر بەچاکە خراپە بکا.
بەدنەکی: سپڵەیی.
بەد نهاد: بەد سروشت.
بەد نیهاد: بەد نهاد.
بەدوێژ: د. بەد بێژ.
بەدوێژی: د. بەد بێژی.
بەدەردخواردن: بەکارهاتن.
بەدەس: بەدەست.
بەدەست: مەردوومی دەست ڕۆیو.
بەدەستگرتن: بریتییە لە چوونی مێرد بۆ لای ژنی خۆی یەکەمین جار.
بەدەستەوەبوون: بریتییە لە نیازی کردنی کارێک: (بەدەستەوەدم) بچم بۆ بازاڕ.
بەدەستەوەدان: دانی شتێک بەیەکێک لە ڕووی زۆر یا

فروفێڵ لێ کردنەوە: فیسار کەس پیاوکوژەکەی دا بەدەستەوە. لاوازبوون و بەناوداچوونی نەخۆش: فیسار کەس بەم نەخۆشییە (داویە بەدەستەوە).
بەدەق: گیاندار و سەوزاییی بەکەیف.
بەدەم: ئادەمیزادی قسەڕەوان.
بەدەمار: مەردوومی بەفیز.
بەدەم و پل: بەدەم.
بەدەم و دوو: مەردوومی قسەزانی قسەخۆش.
بەدەمەوەدان: بریتییە لە لغاو شلکردن بۆ یەکێک. دەرخواردنی شتێک بەدەم شتێکی ترەوە وردە وردە: ئەو چیلکە و چەوتێڵـــە (بدە بە دەم ئاگرەکەوە).
بەدەن: ز. شوورە و دیواری بەرز.
بەدەو: گیانداری چەسپان. جوان (ز).
بەدیارەوەبوون: ئاگاداریکردنی شتێک.
بەدێلڤانی: ز. یارمەتی.
بەدیی: خراپەکردن: (بەدی) مەکە. (بەدیکردن) خراپەکردن.
بەدیکردن: بینینی شت لە دوورەوە و کردنی خراپە.
بەدیل: ز. نۆرە.
بەر: پێش: پچۆرە (بەرەوە). بەری درەخت و شینایی و گیاندار و مەشکە. مووی خوار بەرموسڵدان. لایەک لە شتێک یا لە شوێنێک کە سنوورێک جیای بکاتەوە لە لاکەی تر: ئەم (بەر) یا ئەو (بەر). بەرد (با). بەرگ (ز). پانیی شت: چیتەکە (بەر)ی پانە. پارچەیەکە دەگیرێ بەبەری کالادا لە دیوی ناوەوە. پیتێکە بەهەر ناوێک (اسم)ەوە نووسا دەیکا بە اسمی فاعل: ڕەنج (بەر)، فەرمان (بەر)، ڕا (بەر). دەرگا (هـ).
بەرا: ل. بەرخ. کارژۆلە .
بەرابەر: بەرامبەر.
بەرابەری: بەرامبەری.
بەرات: مووچەیەکی ساڵانەیە کە گەورە دەیبڕێتەوە بۆ پچووک. بەڵگە (ز).
بەراتخۆر: مووچەخۆر.
بەراتە: ز. لاکە تۆپیوێکە کە لە دەشتدا فڕێ درابێ.
بەراتی: شتێکە کە بە بەرات دەدرێ.
بەراردەی: هـ. هەڵکەندن.
بەراز: دەعبایەکی کێویی مل کورتی بەزیانە بەقەد بەرانێک دەبێ. بریتییە لە مەردوومی بەهێزی بەکێش.
بەرازخۆر: تیرەیەکن لە قەراخ سیروان لە بەشی ئێراندا دادەنیشن.
بەرازە: دوو دانی گەورەیە بەرزە ولاخ لە شەش ساڵیدا دەری دەکات. چەند دارێکە دەخرێتە بن بەرداشی ژێرووی ئاشەوە (ز). شتێکە کە شتێکی تری پێ بەرز بکرێتەوە (ز).
بەراش: ز. بەرداش.
بەراڤ: ز. بالاڤ.
بەراڤێژک: ز. حەلوا و دیارییەکە کە لە جەژندا بنێردرێ بۆ ئاشنایەک. (بەرامای) هـ. دەرهاتن.
بەرامبەر: دوو شتی ڕووبەڕووی یەک.
بەرامبەرکێ: د. بەرامبەری کردن.
بەرامبەری: وێستانی دوو شت بە ڕێکی یەک.
بەرامبەریکردن: بەرزە بڵێس وێستانی یەکێک لە ڕووی یەکێکی تردا.
بەرامە: بۆن و هالاوێکی خۆشە کە لە شتێکەوە بێ.
بەران: شەکی نێری چوار ساڵە.
بەرانبەر: بەرامبەر.
بەرانبەری: بەرامبەری.
بەرانبەری کردن: بەرامبەری کردن.
بەرانپیچ: جۆرە بەروانکەیەکی گەورەیە ژنان لە کاتی فرماندا دەیگرن بەبەرسنگیانەوە.
بەرانپێڵ: بەرانپیچ.
بەرانگە: ز. بەچەی مەڕ و بزن.
بەرانەکێوی: جۆرە بەرانێکی کێویی سوورکاری شاخداری قوڵ هەڵکراوی تووک کورتە.
بەراو: زەمینێکە کە لەبەر ئاوابێ.
بەراوپشت: د. بەر و پشت.
بەراوردکردن: تاقیکردنەوە.

بەراوەژوو: ئاوەژوو.

بەراویتە: گیاندارێکە کە بەری بەناکامی فڕێدابێ.

بەرایی: پێشڕەویی شتێک: بەرایی ئاوەکە یا لەشکرەکە گەیشت.

بەراییدان: چاوهەڵهاتن بەبینینی شتێک یا شوێنێک و دڵ بڕوایی دان بۆ تەماشاکردنی: چاوم (بەرایی نادا) فیسار کەس ببینم.

بەراییهاتن: بەراییدان: چاوت (بەرایی هات) فیسار کەس ببینیت؟.

بەربا: دانەوێڵەیەکی پووچە کە لە کاتی شەنکردندا با بیبا. بەرباد.

بەرباخت: ز. کچێکە کە کاتی شووی هاتبێ.

بەرباد: شتی لەکارکەوتووی پەرێشان. (بەربادبوون) لەناوچوون و پەرێشانبوونی شت. (بەربادکردن) لەناوبردن و پەرێشانکردنی شت.

بەربار: وڵاخێکی یەک سمە کە کاتی بارکردنی هاتبێ و هێشتا نەگیرابێ.

بەربازن: بازنێکی باریکی پچووکە لە دوای بازنەکانی ترەوە لە دەست دەکرێ بۆ ئەوەی دانەماڵرێن.

بەربانگ: خواردنێکە کە ڕۆژووەوان ئێوارە بیخوا.

بەربانگ کردنەوە: خواردنی بەربانگ لە ئێواراندا.

بەربای گوێکەوتن: بریتییە لە سووسەکردنی قسەیەک.

بەربچان: ز. کەسێکە ڕەوشت و خووی لە خەڵق بەدەر بێ.

بەربر: ز. کەسێکە بەرد بشکێنێ. سەرتاش.

بەربژاری: ز. ئیمتیاز.

بەربن: د. بەربەست.

بەربو: ز. ئەو کەسانەن کە دەچن بۆ بووک.

بەربوودی: ز. بەربووک.

بەربوورە: پێشبینین و چاوپێکەوتن: تۆ لە (بەربوورە) بڕیار مەدە، واتە تا شت بەچاو نەبینیت باوەڕ مەکە.

بەربووق: ز. گونجی ئاو.

بەربووک: ژنێکە لەگەڵ بووکدا بچێ بۆ ماڵی زاوا.

بەربوون: بەرەڵابوونی بەندی. ڕاییبوونی ئاو. بەرەڵابوونی گیاندار لە پەت یا لە قەفەس. لاچوونی ڕەشیی مانگ و ڕۆژ بەهۆی گیرانیانەوە. ترازانی دوو شتی قایمکراو لەیەک: تەختەی ئەم کورسییە، یا ئەم دروومانە (بەربووە).

بەربوونەوە: کەوتنە خوارەوە. ڕاییبوونی ئاو.

بەربەر: سەرتاش. دەنگێکە جووتیار لە گای جووتی دەکا لە کاتێکدا کە بیەوێ گاکان لابکەنەوە بۆ لای بوورەوە.

بەربەرۆچکە: شوێنی پەنابای ڕووەو هەتاو.

بەربەرۆشک: ز. مەردوومی بێ ئیشوکار. کەسێکە کە هەمیشە لە مدبەقدا بێ.

بەربەرە: دارێکی چەوتە دەخرێتە گێڕی هەوجاڕ بۆ تەختکردنی گێر. بەفرماڵ.

بەربەرەکانێ: ملەملەکردن و چەنەبەچەنە وێستانی یەکێک لەگەڵ یەکێکی تردا.

بەربەرەکانی: بەربەرەکانێ.

بەربەژن: ز. نوشتە.

بەربەس: بەربەست.

بەربەست: بەرهەڵستێکە لەبەر بانی ئاو یا لەسەر ڕێگا دادەنرێ بۆ نەڕۆین و هاتوچۆ نەکردن.

بەربەستکردن: بەرهەڵست دانان. هەڵکێشانی ڕیسی ڕەنگکراو لە زاخاوی گەرما بۆ ئەوەی کە ڕەنگە نەچێتەوە.

بەربەسکردن: بەربەستکردن.

بەربەسێڵ: گۆشتێکە کە لەناو ساجدا سوور دەکرێتەوە لەگەڵ ڕۆندا و ماستی دەکرێ بەسەردا.

بەربەش: ز. شتێکە کە لە مەعدەن دروست کرابێ.

بەربەق: بەربەستێکە دروست دەکرێ لە مەرەزەی (تیر) لە زەوییەکدا کە بەرز و نزم بێ بۆ ئاوخواردنەوەی مەرەزەکە بەیەکسانی.

بەربەن: د. بەربەست. جۆرە خورمایەکە.

بەربێژ: ز. چەنەباز.

بەربێڵ: بەرەجووت.

بەربین: قوڕقوڕاگە لە دیوی دەرەوە.

بەرپابوون: هەڵگیرسانی هەرا و ئاژاوە. (بەرپاکردن) هەڵگیرساندنی هەرا و ئاژاوە.

بەرپاش: ز. پێچەوانە.
بەرپرسیار: ز. کەسێکە بەرامبەر شتێک مەسئوول بێ و پرسیاری لەسەر بکرێ.
بەرپرسیاری: ز. مەسئوولیەت.
بەرپەچدانەوە: قسە بردنەدواوەی یەکێک بەقسە هێنانەوە بەسەریدا. بەرە و بڕیی دانەوە لە ڕۆیندا.
بەرپەرچ: د. پەرژین.
بەرپەرچدانەوە: بەرپەچدانەوە.
بەرپێچ: د. مووروولەیەکە لە سەری ئەو سەری بورغو توند دەکرێ بۆ ئەوەی کە بورغوەکە دەرنەیەت.
بەرتل: د. پارە یا میچێکە کە لە یاریی (مووشێن)دا لە بەرتیلی هەڵماتدا دادەنرێ.
بەرتەرەف: شتێکە کە لە کەڵک کەوتبێ.
بەرتەلانە: بەنێلانە.
بەرتە و بۆڵە: برت و بۆڵ.
بەرتیشت: ز. بەرچایی.
بەرتێلانە: د. دیارییەکە لە ماڵی زاواوە دەنێردرێ بۆ ماڵی بووک بەر لە گواستنەوەی.
بەرتیل: شتێکە کە بیدەیت بەیەکێک کە کارێکت پێی بێ بۆ ئەمەی ئەو کارەت بۆ بکا.
بەرتیل خواردن: بریتییە لە بەرتیل وەرگرتن.
بەرتیلخۆر: کەسێکە کە بەرتیل بخوا.
بەرتیلکردن: د. قسە کێشانەوە لە یەکێک.
بەرجفت: د. بەرەجووت.
بەرجل: ز. بەروانکە.
بەرجەوەن: د. چەشمەنداز: ئەم خانووە (بەرجەوەن)ی خۆشە.
بەرجەوەنگکردن: لێکدانەوەی قسە لەپێش کردنیدا بۆ بەراوردی چاکی و خراپیی قسەکە: قسە تا (بەرجەوەنگ) نەکەیت مەیکە.
بەرجێنک: ز. بەرچاوگەی ژنان.
بەرچا: بەرچایی.
بەرچاڤک: ز. چاوێلکە.
بەرچاو: شتێکە کە هەمیشە لە پێش چاو بێ.
بەرچاو تاریکبوون: بریتییە لە ڕقهەستان و توورەبوون.
بەرچاوتەنک: مەردوومی ڕژدی چرووک.
بەرچاوتەنگی: بریتییە لە ڕژدی و چرووکی.
بەرچاوتێر: مەردوومی دڵفراوان.
بەرچاوتێری: بریتییە لە دڵفراوانی.
بەرچاوگە: پارچە خشڵێک یا چەند زەنگیانە و مووروویەکی هۆنراوەیە ژنان بۆ جوانی دەیکەن بەپێش سەریاندا.
بەرچاوە: د. بەرچاوگە. مێش ڕەوێن.
بەرچایی: خواردنێکە کە بەیانیان لەگەڵ چاییدا دەخورێ.
بەرچنۆکە: بەرچنەی پچووک.
بەرچنە: سەبەتەی توولینی قووڵی لاپانە میوەی تێدا دەبرێ بۆ دوور.
بەرچەپ: د. مێمڵ: فیسار کەس (بەرچەپ)ی فیسار شتە.
بەچینەک: ز. چیکڵدانەی مەل.
بەرچیخ: بەرچیغ.
بەرچیغ: سەرپەلی سپیدار کە باریک و درێژ بێ. تێلا.
بەرچێلک: با. چیقڵدانە.
بەرچین: زەوییەکە کە (خەرتە) نەکرا بێ، بەڵکو هەر تۆوی پێوە کرابێ و کێلرابێ.
بەرچینە: بەرچنە.
بەرخ: ساوای مەڕ. چەنێرچە مێ تا کاتی برینەوەی بەرگنەکەی.
بەرخستن: فڕێدانی بەچکە لە سکدا بەناکامی.
بەرخوار: خواردەمەنییەکی کەمە کە جوێ کرابێتەوە لە ئارووخەیەکی زۆر بۆ ئەوەی کە لەبەر دەستدابێ بۆ خواردن. شتی خوار و خێچ (ز).
بەرخوان: ز. بەرخەلەوان.
بەرخۆر: بەرخوار. کەسێکە کە بەمێچکە مێچکە و قسەی خۆش خۆی بباتە پێشەوە لای مەردووم بۆ ئەوەی کە بەروبوومیان بخوا.
بەرخوردار: کەسێکە کە عەمری ئەوەندە درێژ بێ لە بەری نەتەوەی خۆی بخوا. کەیفخۆش (ز).

بەرخورک: ز. تەرزەی پچووک.
بەرخۆلە: بەرخی ساوا.
بەرخەل: بەرغەل.
بەرخەلەوان: بەرغەلەوان.
بەرد: شتێکی ڕەقی تورتی قورسی ئاشکرایە لە زەویدا.
بەردار: درەخت و سەوزاییییەکە کە بەری ببێ.
بەرداش: بەردێکی پانی گەردە کونێک لە ناوەڕاستیایەتی، دانەوێڵەی پێ دەهاڕدرێ.
بەرداشت: گونجان.
بەردان: بەرەڵاکردنی شتی گیراو.
بەردانەوە: بەردانی ئاوی گیراو. فڕێدانی شتێک لە بەرزییەوە.
بەردانی: بەردەڵان.
بەرداوێژ: ئەندازەی هاویشتنی بەردەدەستی زەلامێک: خانووی ئێمە لە خانووی ئێوەوە (بەرداوێژێک) دوورە. (بەرداوی) بەردانی.
بەردای: بەردانی.
بەردتاش: کەسێکە کە بەرد ڕێک بخا بۆ دیوار (نقار).
بەردڕکانە: خواردەمەنییەکە ئامادە کرابێ لەلایەن یەکێکەوە کە کالایەکی تازەی لەبەر کردبێ بۆ چەند هاوڕێیەکی.
بەردڕەکانە: بەردڕکانە.
بەردکێش: کەسێکە کە بەپارە بەرد بگوێزێتەوە بۆ ئەم و ئەو.
بەردڵ: د. بەرقلیان.
بەردڵخستن: خواردنی بەرقلیان.
بەردلک: ز. خۆشەویست. توورەگەی مەمک.
بەر دڵکەوتن: حەزکردن لە شتێک و چوونی بەدڵدا.
بەردۆڵە: د. سوێنەیەکە نانی تێدا هەڵدەگیرێ. تەغاراوی پینەچی و ئاسنگەر.
بەردووخ: بەردێکە دەخرێتە سەر پێچکەی خەڕەک بۆ ئەوەی کە نەبزوێ.
بەردووگ: پێستی ژێر دووگی مەڕ.
بەردە: د. بەندەی زەرخریدە چ نێر چ مێ.
بەردەئازەبە: بەردە عازەبە.
بەردەئەستێ: جۆرە بەردێکی شینکارە بەلێدانی ئەستێ ئاگر دێنێ.
بەردەئەموستیلە: نقێمی ئەموستیلە.
بەردەبار: ز. پیاوی ژیر کە سەری لە هەموو شتێک دەرچێ.
بەردەباران: بەرد فڕێدان بۆ یەکێک بەزۆری.
بەردەباری: ز. حیکمەت و پسپۆڕی.
بەردەباز: بەردێکە لەناو ئاودا دانرابێ بۆ پەڕینەوە.
بەردەبیرۆ: بەردێکی زۆر سەختە شتی شل کە زۆر توند بووبێتەوە پێی دەشوبهێنرێ: دۆشاوەکە ئەوەندە خەست بووەتەوە بووە بە(بەردەبیرۆ).
بەردەپێ: جۆرە بەردێکی زبری سووکە لە حەمامدا دەهێنرێ بەبن پێدا بۆ لابردنی چڵک.
بەردەتووتن: شیشێک تووتنە لە هەموو (کەلارێک) دەردەکرێ بۆ ئاغا لە پاش سێیەک.
بەردەرگانە: د. پارەیەکە لەبەر دەرگای ماڵی بووک لە زاوا دەسێنرێ بۆ ئەوەی کە دەرگاکەی لێ بکەنەوە.
بەردەساو: هەسان.
بەردەست: کەسێکە لەژێر دەستی یەکێکدا هەڵسووڕێ بۆ فرمانکردن. شتێکی سووکەڵەیە لە بەردەستدا دادەنرێ بۆ فرمانی هەمیشەیی. بەرێکە دەگیرێ بەسەر قۆڵی سەڵتە و کەوادا لە دیوی ناوەوە.
بەردەستە: پارچەیەکە دەدرێ لە سەردەستی کەوا و سوخمە و سەڵتە لە دیوی ناوەوە.
بەردەستی: ئیشکردن لەبەر دەستی یەکێکدا. کرێکار (ز).
بەردەستیکردن: هەڵسووڕانی یەکێک لەبەر دەستی یەکێکدا.
بەردەشۆرکردن: شوشتنەوەی برنج و نیسک و ماش بەڕەنگێک کە بەردەکەی لێ بگیرێ.
بەردەعازەبە: بەردێکی قورسە کوڕانی هەرزەکار بە بەرزکردنەوەی هێزی خۆیانی پێ تاقی دەکەنەوە.
بەردەڤک: ز. یاوەر (مرافق).
بەردەقانی: قۆچەقانی.

بەردەلان: بەردەلانی.
بەردەلانی: شوێنێکە کە بەردی زۆر بێ.
بەردەلبەرد: دەربەدەری و سەرگەردانی بەڕەنگێک کە هەر دەمەی لە جێگایەک و هەر ڕۆژەی بەشاخێکەوە بێ.
بەردەم: پێش دەمی شت.
بەردەمۆرە: شتێکی پچکۆلانەی تەنکە لە قوڕی (کەربەلا) و (نەجەف) سوور دەکرێتەوە، شیعە لە نوێژدا ناوچەوانی دەخاتە سەر.
بەردەنوێژ: بەردێکی پانی تەختی درێژە نوێژی لەسەر دەکرێ.
بەردەواز: بەردەباز.
بەردەهاڕ: بەرداش.
بەردەی: هـ. بردن.
بەردێلی: ز. گۆڕینەوەی شت بەشت.
بەردیل: مەڕی سێ سالانە.
بەڕ: بەرە. شالینە.
بەڕانی: بێگانە.
بەر ڕەتخستن: بەرگیرخستن.
بەر ڕەتکەوتن: بەرگیرکەوتن.
بەڕۆژوو: ڕۆژووان. (بەڕۆژووبوون) ڕۆژووگرتن.
بەڕوو: بەری دارێکی گەلا پانی کێوییە، درێژکۆلەیە و توێکڵ و کڵاوی هەیە. ئەو دارەیە کە بەڕوو دەگرێ.
بەڕوودار: داری بەڕوو.
بەڕوولە: دارێکی پچکۆلەیە دەکرێ بەکونی (هەپە)دا تا هەپەکان دەرنەیەن. ترۆزی و خەیاری ناسک. چەند سنگێکی باریکە تەختەی دەواری پێ لێک دەدرێ. گاینجە.
بەڕوولە خۆرە: کونی هەپە.
بەڕە: ژێرەخەرێکە لە بەن دروست دەکرێ.
بەڕەپۆ: د. کلیم.
بەڕەزا: گیایەکی گەلاوردی پڕی کێوی بەهارییە لە تەڕەتیزە دەچێ.
بەڕێکردن: خستنەڕێی گیاندار و پێکهێنانی پێویستیی ڕێگای.

بە ڕێ و جێ: کردار یا گوفتارێکە کە لە جێی خۆیدابێ.
بە ڕێ و شوێن: بە ڕێ و جێ.
بەڕێوەبردن: سەرپەرشتی و چاودێریکردنی شتێک.
بەڕێوەچوون: بریتییە لە گوزەرانکردن.
بەرز: بڵند.
بەرزا: د. مندالی نۆبەرە. بەرزایی.
بەرزاخۆر: ولاخێکە ئالیکی زۆری کرابێتەبەر و ئەوەندەی خواردبێ خواردنی لەبەرچاو کەوتبێ، یاخۆ خواردنی خۆشی درابێتێ و خواردنی تری پێ نەخورێ.
بەرزاخ: د. دامێنی کێو.
بەرزایی: ئەندازەی بڵندیی شت. شوێنی بەرز.
بەرزبوونەوە: بڵندبوونەوە.
بەرزفڕین: بریتییە لە کەسێک کە زیاد لە ئەندازەی خۆی بخورێ و قەپ دابگرێ.
بەرزۆک: ز. بەرهەڵستێکە کە لە دار دروست کرابێ.
بەرزکردنەوە: بڵندکردنەوە.
بەرزە: چێشتی پلاو. ون: (بەرزە)م کرد، واتە ونم کرد.
بەرزەبڵێس: کەسێکە لە هەموو قسە و گفتوگۆیەکدا تێ هەڵ بچێ بەڕەنگێک کە بەرامبەرەکەی دەمکوت بکا.
بەرزەبڵێس وێستان: تێ هەڵچوون لە هەموو قسە و گفتوگۆیەکدا و بەگژ دەمدا چوونەوە.
بەرزەجرە: جۆرە ویزویزەیەکە لە بەرزەجوڕە گەورەترە.
بەرزەجوڕە: جۆرە ویزویزەیەکە هەر جرەجر دەکا.
بەرزەچرە: بەرزەجرە.
بەرزەحەوایلە: د. کۆلارەی مندالان.
بەرزەربینە: ز. زوبەرجەد.
بەرزەکی بانان: وتەیەکە تەشبیهی یەکێکی پێ دەکرێ کە لە چورتمێک بەئاسانی ڕزگاری بووبێ.
بەرزەگەوە: قیسپێکی هەڵ نەپاچراوە دەکرێ بەپەرژین بەبێ تەنین.
بەرزەلنگ: گیایەکی بۆنخۆشی کوێستانییە دەیخەنە

ناو لێفە و سەرینەوە بۆ بۆنخۆشی.
بەرزەولاخ: ماین و ئەسپ و ئێستر.
بەرزەوەبوون: بەرزبوونەوە.
بەرزەهەوایلە: د. بەرزەحەوایلە.
بەرزی: بەرزایی.
بەرزیلان: د. یاریی شێر و خەت بەپارە.
بەرزین: ولاخێکە کەکاتی زینی هاتبێ.
بەرژەنە: ژەمەنێک کەرە.
بەرژەنەک: دارێکی تەنکی پانە لە بەردەمی (دانە) و (گـــورد) دادەنرێ بۆ ڕاگـــرتنی ئەندازەی پانیی تەنراوەکە بۆ ئەوەی کە خوار و گێڕ نەبێ.
بەرستە: با. بەردە ئەستێ.
بەرستۆ: ز. بەرۆک.
بەرسڤ: ز. وەرام.
بەرســـمێـڵ: مـووی سـمێـڵـە کـە لە لێـو تێـپـەڕێ، (بەرسمێڵکردن) قرتاندنی مووی بەرسمێڵ.
بەرســووڤ: ز. هەمـوو شـتـێـکی پاش و پێـشـکراوی هەڵگەڕاوە.
بەرسێڵ: جۆرە کولێرەیەکە بەساج دەکرێ.
بەرسـینگ: ز. قـایشـێکە کـە دەکـەوێتـە بەرسنگی ولاخی بەرزە لە کاتی زین کردنیدا.
بەرسیلە: بەری مێو کە هێشتا ترش بێ.
بەرسینە: سینەبەرە.
بەرشووش: ز. بەرسووڤ.
بەرشێو: خۆراکی ئێواران. بەرشێوکردن: نانخواردنی ئێواران.
بەرشییەی: هـ. دەرچوون.
بەرغەل: ڕانی کار و بەرخ.
بەرغەلەوان: شوانی کار و بەرخ.
بەرف: ز. بەفر.
بەرفخورک: ز. تەرزە.
بەرفرێدان: دانانی بەچکە و منداڵ بەنەبەکامی.
بەرفماڵک: ز. بەفرماڵ.
بەرفەشۆ: ز. بەفرێکە کە لەگەڵ باراندا بباری.
بەرفەک: ز. جۆرە پێچ و مێزەرێکە.

بەرڤالە: ز. دەست ڤالە.
بەرڤانک: ز. بەرکۆش.
بەرڤین: ز. مردن لە ڕێگایەکی ناشیرندا.
بەرقلیان: بەرچایی.
بەرک: گوللە (ز). ئەستێرەیەکە بەعەرەبی پێی دەڵێن: شیعرای شامی.
بەرکار: کەرەسەی خانوو کە ئامادەکرابێ بۆ کردنی.
بەرکاز: ز. پەنجەرە.
بەرکانی: ز. بەردەقانی.
بەرکاو: د. بەرزاخ.
بەرکردن: د. لەبەرکردن.
بەرکۆ: د. قەرپووسی زین.
بەرکـوت: دانەوێڵـەیەکە لە پێش کـوتانی خـەرمـاندا دەکوترێ بۆ نان.
بەرکور: ز. گۆشتی ژێر چەناگەی مەردوومی قەڵەو کە دادەکەوێ.
بەرکۆستە: ز. پیاوی ڕیش تەنک.
بەرکۆسە: ز. بەرکۆستە.
بەرکۆش: پەشتەماڵێکە دەگیرێ بەبەرکۆشەوە لە کاتی فرماندا بۆ پاک و خاوێنی.
بەرکـــوڵ: ئەندازەیەکـــە لە چێـــشـت کـــە لەپێش پێگەیشـتـنیدا بخورێ. (بەرکوڵ کردن): خواردنی کەمێک لە چێشت لەپێش پێگەیشتنیدا.
بەرگـۆڵە: دارێکە وەک (چاکڵ) دەخـرێتـە ناوەندی (مژان) و (ئێرەق) تا کار باش بکا.
بەرکەتی: ز. شتی گران مایە و بەنرخ.
بەرکەش: ز. سینی.
بەرکەک: ز. پەیژە. پێپیلکە.
بەرکـەکـردن: وتەیەکـە لە وتاری نژادا بەکـاردەهێنرێ: مانگاکەت (بەرکە کا) شیری زۆرە.
بەرکەڵ: ئێوونێکە کە کاتی کەڵگرتنی هاتبێ.
بەرکەمەر: گیایەکی بۆنخۆشی گەرمیانییە.
بەرکەوتن: پێشکەوتن. کەوتنی شتێک لە شتێک: شـووشـەکـە بەردێکی بەرکەوت. نۆرە هاتنە سـەر: ئیـمـرۆ زوو نۆرەت (بەرکـەوت). پێ بران: تۆش

ئەوەندەت (بەردەکەوێ).

بەرکەیە: ز. نوێنەر. یارمەتیدەر.

بەرگ: کاڵا. مقەببای ئەملاو ئەولای کتێب. گەڵای دار و درەخت و سەوزایی. ئەو ڕێگایەیە کە مەردووم لە ڕەوشت و خوودا دەیگرێ (مبدا). ز. پێشوو: جاری (بەرگ) هاتم، واتە جاری پێشوو.

بەرگاز: ز. درێژییەکە کە نێزیک گەزێک بێ.

بەرگایلکە: باڵندەیەکی پچکۆلەی شینە زۆرتر لە بەردەمی گای جووتدا دەنیشێتەوە.

بەرگایی: پێشکەوتنی یەکێک لە بەردەمی گایەکەوە کە تازە خرابێتە ژێر جووت یا گێرە بۆ ڕاهێنانی.

بەرگدروو: کەسێکە کاڵا بدروێ.

بەرگر: بەرگرد.

بەرگرتن: پڕژاندنی ترش و خوێ بەدەموچاوی یەکێکدا کە (ئاگرە)ی پێ گەیشتبێ لەلایەن یەکێکەوە کە منداڵی بەئاگر سووتابێ بۆ ئەمەی کە چاک بێتەوە. بەربەستکردنی شتێک: بەری ئەو ئاوە یا ئەو ڕانە بگرە. هاتنە بەری درەخت. بەرگەگرتن: ئەم وڵاخە بۆ ئەم بارە (بەرناگرێ)، واتە بەرگە ناگرێ. ئاوسبوونی گیاندارێک کە ئادەمیزاد نەبێ (ز). بەربەستکردنی شتی ڕەنگکراو.

بەرگرد: شتێکە کە لەبەردەستدابێ و بەکار بێنرێ بۆ ئەمەی ئەو شتەی کە لەم باشترە جارێ بەکار نەهێنرێ و بێنێتەوە.

بەرگن: تووکی بەرخی تازەبوو کە یەکەمجار برابێتەوە.

بەرگورد: دارێکە دەخرێتە تەونەوە بۆ ئەوەی کە ڕێک بوەستێ. بەرگرد.

بەرگەر: جامخانە و شووشەی بەردەم.

بەرگەڕەکی: گیانداری جوانی ڕێکوپێکی شۆخ و شەنگ: ئەم پیاوە یا ئەم ئەسپە یا ئەم کەڵەشێرە (بەرگەڕەکی)یە.

بەرگەش: ز. سینیی زۆر گەورە.

بەرگەشتە: بەدبەخت.

بەرگەشتەیی: بەدبەختی.

بەرگەشتەیی هاتن: بەدبەختبوون.

بەرگەشتی: بەرگەشتەیی.

بەرگەگرتن: خۆڕاگرتنی شت لەژێر بارێکی گراندا.

بەرگەل: بەرغەل.

بەرگەلەوان: بەرغەلەوان.

بەرگەمێ: هـ. کووزەڵە.

بەرگیر: ز. جۆرە مارێکی ژەهراویی کوشندەیە.

بەرگیرخستن: پەیداکردنی شتێک و خستنە ژێر دەستی.

بەرگیرکەوتن: هاتنە ژێردەستی شتێک کە بەدوویدا عەوداڵ بووبێت.

بەرگیریکردن: د. بەرهەڵست وەستان.

بەرگێن: د. پێشوو.

بەرما: ز. بەرماوە.

بەرماخ: کاغەزێکی لوولەکراوە تووتنی تێ دەکرێ و دەکرێ بەجگەرە.

بەرماغ: بەرماخ.

بەرمال: ز. ماوەیەکی تەختە لەبەر دەرگای ماڵدا.

بەرماڵ: پارچە تەنراوێکی تایبەتییە نوێژی لەسەر دەکرێ. دوو تەختە دەواری لێکدراوی ئامادەیە بۆ ئەوەی هەر کاتێک بایەکی بەهێز هات بگیرێ بەتەنیشت ڕەشماڵدا و، بەچەند (سوولە) یەک بەدەوارەکەوە قایم بکرێ بۆ بەربەستی بایەکە.

بەرماڵک: با. جاجم.

بەرماڵی: ز. کەیبانووی ماڵ.

بەرماوە: پاشماوە.

بەرموور: جۆرە ملوانکەیەکە کە ژنان بۆ جوانیی ڕاست و چەپ دەیکەنە ملیان.

بەرموورە: بەرموور.

بەرمووسڵدان: خوار ناوک.

بەرمەجێڵ: د. دەرگای چەپەر.

بەرمەمکانە: منداڵی شیرەخۆرە.

بەرمیل: جۆرە سندووقێکی گردی قووڵە لە لەوح یا تەختە.

بەرناف: ز. لەقەب.

بەرنامە: مەنهەج و پرۆگرام.

بەرنوێژ: کەسێکە پێشنوێژی بکا.

بەرنوێژی: پێشنوێژی.
بەروار: با. کوێستان. ناوە بۆ ناوچەیەک لە ئامێدی.
بەروال: ز. ڕێگای خـوار و خـێـچی سـەخـتی ناو شاخوداخ.
بەروان: پارچەیەکی تایبـەتیـیە لە کـاتی نانخواردندا دەدرێ بەسەر کۆشدا. بەروانکە.
بەروانک: بەروانکە.
بەروانکە: سـەردەرییـەکی تەنکە دەکـرێ بەبەرسنگی منداڵدا بۆ ئەمەی کە کاڵاکەی پیس نەبێ.
بەرواوپشت: د. بەر و پشت.
بەروبووم: پیت و فـەڕی شت: یاخـوا لە (بەروبووم)ی منداڵەکانت بخۆیت.
بەر و بێشکە: بەبێـشکەیەک دەوترێ کـە دۆشـەکـە و دەسرازە و شتومەکی نوستنی منداڵی تێدابێ.
بەر و پشت: ئاوەژوو. (بەروپشت کـردن) وەرگـێـڕانی یەخەی کراس بەجۆرێک کە پشتەکەی لەبەر ساغی بکەوێتـە پێـشـەوە و پێـشـەکـەی لەبەر دڕاوی بکەوێتە پاشەوە.
بەر و دوا: یەک لەدوای یەک: فـارس و نەریمان بەر و دوا لە دایکبوون.
بەر و دواخستن: پاش و پێشکردن.
بەر و دواکردن: بەر و دواخستن.
بەر و دواکەوتن: پاش و پێشکەوتن.
بەر و دوانان: ڕاونان.
بەروڤاژی: با. شتی پێچەوانە.
بەرۆژ: ز. بەربەرۆچکە.
بەرۆش: ز. مەنجەڵۆکە.
بەرۆک: یەخە.
بەرۆک بەردان: بریتـیـیـە لە وازهێنانی یەکـتـیک لە یەکێک.
بەرۆکگرتن: بریتییە لە شەڕ فرۆتن بەیەکێک.
بەروو: پێشوو.
بەرووج: ز. جـۆرە ئاسنێکە کـە تفـەنگی لێ دروست دەکرێ. تفەنگ.
بەرووستا: با. شاگرد.
بەرووسێل: ز. ئاگردان.
بەرە: وتـەیەکـە جـووتیـار بەگـای جـووتی دەڵێ لە کـاتێکدا کـە گـاکە پشت هێڵ بێ، واتە ڕووی لە بوورە بێ. نەتەوە: ئەمە (لە بەرە)ی فیسار کەسە. شـتـێکی سێ پەلە، پەلێکی بەتەنگەوە و دوو پەلەکـەی تری بەقـەڵتـاغـەوە توند دەکـرێ. دەرگـا (هـ). خۆشیی دوای باران (د).
بەرەبەرە: وتەیەکە کردنی کارێک یا وتنی گوفتارێک دەگەیەنێ کە لەسەرخۆ، وردە وردە بێ.
بەرەبێڵ: د. بەرەجووت.
بەرەبەیان: د. دەمەدەمی بەیانی.
بەرەبیبین: زاربێن.
بەرەتەشی: دارێکی گـردی کـونداری دەکـرێ بەکلکی تەشـیدا لە حەلێکدا کە سووک بێ و زۆری لەسەر هەڵ نـەکــــرابێ بۆ ئەوەی قــــورس بـێ و باش بسووڕێتەوە.
بەرەتی: د. بریتی.
بەرەجفت: د. بەرەجووت.
بەرەجـووت: بەو ئەندازە زەوییـە دەڵێن کە کـشـتـیـار جـووتی تـێـدا دەکـا. بەو دەغـڵـودانە دەوترێ کـە ساڵەوساڵ کشتیار لە زەویی خۆی هەڵی دەگرێ.
بەرەجـەژنان: چەند ڕۆژێکە لەپێش جەژنەوە کـە خۆی تێدا ئامادە دەکرێ بۆ جەژن.
بەرەخوار: بەرەخوارە.
بەرەخوارە: بەرەوخوارە.
بەرەخەر: د. شوێنێکی تایبەتییە کە باری وڵاخی تێدا دەخرێ. مێینەیەکە کە بەر فرێدا.
بەرەدەمووکە: دەمووکانە.
بەرەڕەت: د. چاڵێکە داوی تێدا دەنێنەوە.
بەرەزیانە: بەرەزمانە.
بەرەزمانە: د. ئاوزوونەی پشتێن.
بەرەزوانە: د. بەرەزمانە.
بەرەزە: د. وێڵ و ئاوارە.
بەرەزەی: بەری دڕکــەزی کــە لە (پانکە)ی مــازوو دەچێ.

بەرژان: وردە ژانێکی دەم دەمییە لەپێش منداڵبووندا بەچەند ڕۆژێک تووشی ئافرەت دەبێ.
بەرژە: د. جەوی.
بەرژوور: بەرەوژوور.
بەرژوورە: بەرەوژوورە.
بەرژەنە: بەرژەنە.
بەرژێر: بەرژێرە.
بەرژێرە: بەرەوخوارە.
بەرستە: با. بەردەئەستێ.
بەرڤان: ز. ناوبژیکەر.
بەرەک: بەرۆک. بەروانکەی پەزیشک.
بەرەگە: د. سەرەڕێ.
بەرەگەلا: بەرێکی سووری سپیاوشە لە گەڵای مازوودار دەردەچێ.
بەرەلا: بەرەڵڵا.
بەرەڵڵا: گیاندار و ئاوێکە کە لە ڕۆیندا بەرهەڵستی نەبێ. بریتییە لە مەردوومی سەرسەریی بێکارە. (بەرەڵڵابوون) بەربوونی گیاندار و ئاوێکە کە گیرابن. (بەرەڵڵاکردن) بەردانی گیاندار و ئاو.
بەرەمز: کار و بەرخ و گوێلکێکە کە فێری مژینی دایکی بووبێ بەرەنگێکی وا کە بە بەستنەوە نەبێ چاری نەکرێ.
بەرەمۆم: بەرەمێو.
بەرەمەشکە: ژەمەنەیەک کەرە.
بەرەمێو: مێوی تلپەی هەنگوین.
بەرەنگاربوون: گەیشتنی دوو گیاندار بەیەک لووت و بزووت.
بەرەواژ: شتی ئاوەژوو.
بەرەو ئیزباربوونەوە: بەرەوڕووبوونەوە.
بەرەو ئیزبارکردنەوە: بەرەوڕووکردنەوەی دوو کەس بۆ دەرخستنی درۆ و ڕاستیی قسەیەک لە ناویاندا.
بەرەوبردانەوە: پێش ڕێگرتن لە یەکێک.
بەرەوبڕی دانەوە: بەرەو بردانەوە.
بەرەوپێڵ: بەرانپێخ.
بەرەوپیری: بەپێش دەمەوە چوونی یەکێکی گەورە.

بەرەوخوار: لای خواروی شت.
بەرەوخواربوونەوە: ڕۆین بۆ لای خواروو.
بەرەوخوارکردنەوە: ناردنی شتێک بۆ بەرەوخوار.
بەرەوخوارکە: بەرەوخوارە.
بەرەوخوارە: شوێنی سەرەولێژ.
بەرەوخواری: بەرەوخوارە.
بەرەودوا: بەرودوا.
بەرەودوانان: بەرودوانان.
بەرەوڕووبوونەوە: هاتنەڕووی دوو کەس بۆ دەرخستنی قسەیەک کە لەناویدا کرابێ.
بەرەوڕووکردنەوە: ناردنی یەکێک کە شتێکی لە سەرت بێ بۆلای یەکێکی تر کە تۆ شتێکت لای بێ بۆ ئەمەی کە بچێ لێی وەربگرێتەوە بۆ خوێ. بەرەو ئیزبارکردنەوە.
بەرەوژوور: لای ژووروو.
بەرەوژووربوونەوە: ڕۆین بۆ لای ژووروو.
بەرەوژوورکردنەوە: ناردنی گیاندار بۆ لای ژووروو.
بەرەوژوورکە: بەرەوژوورە.
بەرەوژوورە: هەوراز.
بەرەوژێر: بەرەوخوار.
بەرەوژێرکە: بەرەوخوارە.
بەرەوژێرە: بەرەوخوارە.
بەرەولا: د. لابەلا.
بەرەولێژ: بەرەوخوارە.
بەرەولێژایی: هەڵدێرگە و بەرەوخوارە.
بەرەولێژنە: بەرەولێژە.
بەرەولێژە: سەرەولێژە.
بەرەولێژی: بەرەولێژ.
بەرهوور: ز. تفەنگی لوولە تەسک.
بەرەوەبوون: بەربوونەوە.
بەرهەڤ: با. شتی ئامادەی دەردەست.
بەرهەڵبینە: چارەکەیەکە ژنان لە کاتی فرماندا لە پشتێن بەرەوخواریان دەیگرن بەبەریانەوە.
بەرهەڵست: شتێکە کە پەکی کارێک بخا و نەیەڵێ سەربگری.
بەرهەمهێنان: پێگەیاندن و هێنانە ناوی شتێک.

بەریان: ڕێگوزاری ناو و با: (بەریان)ی ناوەکە یا باکە بگرە.
بەری پەڕەگەڵا: شتێکی وردی خڕە لە پشتی گەڵای مازوو پەیدا دەبێ.
بەریڤانی: ز. شوان.
بەری: بەروو: بەڕوو (ل). شتی بەردار. گیرفان (ز).
بەریک: با. گیرفانی بەرباخەڵ.
بەرین: پان. بەروو.
بەرینایی: پانایی.
بەز: چەوریی ئەندامی گیاندار جگە لە دووگ.
بەزات: مەردوومی ئازای نەترس.
بەزاج: ز. دووزبانی و بەدی و چرغولی.
بەزاجکەر: ز. مەردوومی دووزبانی بەد.
بەزاندن: کۆڵپێدان و زەبوونکردنی یەکێک. هاتنە دەرەوەی میزی منداڵ لە دەمی بلوێرەوە بەڕەنگێک کە ناو بێشکە تەڕ کا.
بەزتن: د. بەزین و بارخستن لە شوێنێکدا.
بەزدۆنەک: ز. ترسنۆک.
بەزدین: ز. ترساندن.
بەزرک: بزرۆک.
بەزرەک: د. گیایەکە بەرێکی وردی هەیە دەکوترێ و دەنرێ لە ئەندام بۆ نەمانی ئازاری.
بەزرەونج: گیایەکی هەمیشەییە گەڵایەکی خڕ و ورد و بۆنخۆشی هەیە.
بەزگەر: ل. جووتیار.
بەزم: یاری و ڕابواردن و کۆڕگرتنی کۆمەڵێک بەخۆشی.
بەزمژک: ز. گەنە.
بەزمگا: شوێنی بەزم و ڕەزم.
بەز و بنێشت: دەرمانێکە لە بەز و بنێشت دروست دەکرێ، بۆ برین زۆر باشە.
بەزە: ز. گوناهبار. بەهەڵەچوو.
بەزەتاو: چەورکردنی شوێنێکی قەڵەشاو یا سووتاو لە ئەندام بەبەزی داخکراو.
بەزەک: ز. نەخۆشیی زەردوویی.
بەزەوی پیاهاتنەوە: دڵسووتان بەگیاندار لەکاتی کزی و زەبوونیدا.
بەزەیی پیاهاتنەوە: بەزەوی پیاهاتنەوە.
بەزیان: د. کۆڵدان.
بەزێن: جۆرە یارییەکە منداڵان کێڕێکی گرد دەکێشن یەکێک دەچێتە ناویەوە ئەمانی تریش تێی هەڵدەدەن.
بەزی: جۆرە سابوونێکە لە بەز و قڵیە دروست دەکرێ.
بەزین: کۆڵدان لە کارێکدا. خستنی ماڵ و کۆچ لە شوێنێک: جاف لە شارەزوور (بەزیوە). بەڕینی ولاخی بەرزە. هەڕاکردن.
بەژ: بەشی وشکایی لە زەوی (بەڕ). شینایییەکە کە بێ ئاویی کێشابێ (ز).
بەژا: هاوتەمەن.
بەژقین: ز. وردەی شتێکە کە شکابێ بەهۆی کەوتنی شتێکی قورس بەسەریدا.
بەژک: ز. شینایییەکە کە بەبێ ئاو بڕوێ و سەوز ببێ (دێمەکار).
بەژن: باڵا.
بەژی: ز. زەوییەکی دێم کە کشتوکاڵی تێدا بکرێ.
بەس: وتەیەکە بەدیمەن ناو (اسم) و لە مەعنای (فعل)دایە، واتە دەست لەو کارە یا لە و گوفتارە هەڵگرە. بەستێکە کە پەنای پێ ببرێ. بەستن.
بەسات: د. پێویستیی شت: سبەینێ دەچین بۆ سەیران هەرچی (بەسات)ی هەیە تۆ ڕێکی بخە، واتە پێویستانی.
بەست: بەرهەڵست. شوێنێکی مووفەڕکی خۆشەویستی وایە ئەگەر یەکێکی گوناحبار خۆی تێ بهاوێ ئیتر کەس نەتوانێ دەستی بۆ درێژ بکا. ڕووبارێکە کە لە (زێ) پچووکتربێ. حەماڵی خانوو (ز). شیوێکی وشک کە ئاوی لێ بڕابێ.
بەستران: بوونی شت بە بەستراو. پەککەوتنی پیاو لە چوونە لای ژنی لەبەر سامێک یا خورپەیەک یا شتێکی پڕوپووچ. (بەستراو) شتی گرێدراو، بریتییە لە پیاوێک کە پەکی خرابێ لە دروستبوون لەگەڵ ژنیدا.
بەستن: ڕەقبوونی شتی شل و بوونی بەسەهۆڵ لەبەر

ساردی. پێچان و گرێدانی شتێک. بریتییە لە یەکخستنی پیاو لە دروستبوون لەگەڵ ژنیدا. داخستن.
بەستنەوە: بەستنی گیاندار بەپەت.
بەستوو: کووپەڵەی شین. بستوو.
بەستوورە: چەمێکە کە لە زێ پچووکتر بێ.
بەستە: جۆرە مقامێکە. چەند شتێکن کە پێکەوە بەسترابن.
بەستەک: دەستە نوێنێکی پێچراوەی بەستراوە لەناو شتێکدا. دەنگ. (ز).
بەستەگی: د. پەیوەندی.
بەستەڵۆک: شوێنێکە کە سەهۆڵی زۆر تێدا بەستبێتی.
بەستەڵەک: بەستەڵۆک.
بەستەنی: د. بەستەڵەک. دۆندرمە.
بەستی: ز. خڕی چەم. کەوێکە کە بۆ ڕاوەکەو ببرێ.
بەستیر: ز. قاڵی.
بەسرپێر: بەسرپێرێ.
بەسرپێرار: سێ ساڵ لەمەوپێش.
بەسرپێرێ: سێ ڕۆژ لەمەوپێش.
بەسزمان: گیانداری هێمنی لەسەرخۆ.
بەسزوان: بەسزمان.
بەسڵەک: د. بەستەڵەک.
بەسە: د. بەستەی شت کە پێکەوە بەسترابن. بەستەگی. بەستەی گۆرانی. (بەس)ی بەمەعنا واز بێنە!
بەسەراچوون: چوونی یەکێک بەسەر یەکێکدا لەکاتی کارێک یا گوفتارێکدا.
بەسەرادان: چوونە سەر یەکێک لە ناکاو.
بەسەراهاتن: نامۆژگاریکردن. هاتنی یەکێک بەسەر یەکێکدا لە کاتی کارێک یا گوفتارێکدا.
بەسەربردن: بردنە سەری کات هەر چۆنێک بێ. بردنە سەری کارێک هەر چۆنێک بێ.
بەسەرچوون: برانەوەی کاتی شت: توو (بەسەرچوو) واتە کاتی تێپەڕی. ئاوهاتنەوەی گیاندار: فیسار کەس (بەسەرچوو) واتە ئاوی هاتەوە.
بەسەرگرتنەوە: دۆزینەوەی وڵاخ و ئاژاڵی ونبوو: بزنەکە یا مانگاکەم لای فیسار کەس (بەسەرگرتەوە). تێهەڵچوونەوە لە گوفتارێک یا کردارێک لە نووکەوە بۆ تەواوکردنی: قسەکە یا نیشەکەم (بەسەر گرتەوە).
بەسەرگێران: بریتییە لە خەریککردنی یەکێک و سەر لێ تێکدانی: بەسم (بەسەر بگێرە).
بەسەرهات: خۆشی و ناخۆشییەکە کە لە ژیانتدا بەسەرتدا هاتبێ.
بەسەرهاتن: هاتنی خۆشی و ناخۆشییە بەسەرتدا لە ژیانتدا.
بەسەرەوە گرتن: گرتنی پیاوێکی بێگانە بەسەر ژنێکەوە.
بەسەرەوە گەڕان: بریتییە لە مووشەکردن و خۆ بەخێوکردنی یەکێک بەم و بەو: فیسار کەس هەر (بەسەرەوە دەگەڕێ).
بەسەزمان: بەسزمان.
بەسەزوان: بەسەزمان.
بەسەڵەک: د. بەستەڵەک.
بەسیاگ: د. بەستراو.
بەسیان: د. بەستران.
بەسی: د. کەسێکە کە لە (بەستدا) بێ.
بەش: هێندێ لە شتێک کە بردرابێ بۆ یەکێک. گیانداری ناوچەوان سپی (ز). کوڵۆڵی چارەڕەش. شتێکە کە دەمی دابێتەوە: فیسار کەس دەمی (بەشە)، یا دەمی برینەکەی (بەشە) واتە کراوەیە. (بەشبوون) واڵابوون. (بەشکردن) واڵاکردن. دەمت (بەش کە) واتە بیکەرەوە.
بەشاوەند: ز. قافیە.
بەشبەر: کەسێکە لە کەلەپووری مردوویەکدا خاوەن بەش بێ.
بەشدار: خاوەن بەش.
بەشکا: بەشکم.
بەشکایەک: بەشکا.

بەشكايەكم: بەشكا.
بەشكايەكو: بەشكايەكم.
بەشكردن: دابەشكردنی شتێک بەسەر چەند کەسێکدا. بەسبوون و کفایەتکردنی شتێک بۆ کەسێک: ئەمە (بەشم دەکا).
بەشکم: تەقوو.
بەشکوو: بەشکم.
بەشکە: بەشکم.
بەشکی: بەشکوو.
بەشگا: د. شوێنێکی تایبەتییە بۆ بەشکردنی ئاو کە بۆ سەر کشتوکاڵ بچێ.
بەشگە: د. بەشگا.
بەشۆ: شتی شۆدار.
بەشووار: سابوونێکە کە زۆر کەف بکا.
بەشیری: جۆرە قوربانێکە.
بەشینەوە: دابەشکردنی شتێک بەسەر چەند کەسێکدا بەخۆڕایی.
بەعە: وتەیەکە منداڵ بەکاری دەهێنێ بۆ مەڕ و بزن.
بەعیجاندن: ز. ڕق هەڵساندن.
بەعیجین: ز. ڕق هەستان.
بەعیف: ز. بادام.
بەعیڤتەر: چواڵە بادام.
بەغمە: د. بوغمە.
بەفاڵ: ماکەر و ماینێکە کە ئارەزووی نێرەکەر و ئەسپ بکەن.
بەفر: شتێکی سپیی وردە وەک وڕەی هەلاج لە زستاندا لە کوێستان دەبارێ.
بەفراو: ئاوێکە کە بەفری تێ کرابێ.
بەفرخۆرکە: هەورێکی خۆڵاوییە لە بەهاراندا دەنیشێتە سەر بەفری کوێستان دەیتوێنێتەوە.
بەفرماڵ: دارێکی دەم پانی کلک درێژە بەفری سەربانی پێ دەماڵرێ.
بەفرمژیلکە: بەفرە لووکە.
بەفرەسەر: کاتێکە کە بەفر باریبێ و بەستبێتی و مابێتەوە.
بەفرەلوو: بەفرماڵ.
بەفرەلووکە: بەفرێکی دەنک وردە لە تەرزە وردترە.
بەفش: ز. شتێکە وەک شانە وایە بەڕەی پێ پاک دەکرێتەوە.
بەفشک: ز. بەفشی پچکۆلە.
بەفەڕ: بەکەڵک.
بەق: نێرەکەو (هـ). بۆق (با).
بەقاڵ: تەڕەفرۆش.
بەقاڵی: فرۆشتنی تەڕە.
بەقبەقۆک: ز. بڵقەبڵقی ئاو.
بەقتاندن: ز. تەقاندن.
بەقلە: د. قەلەموون.
بەقلەمووت: د. قەلەموون.
بەقلەوا: ز. پاقلاوە.
بەقلیسۆک: ز. بێ ئابڕووی ڕووهەڵماڵراو.
بەقنگداخستن: بریتییە لە دواخستنی کارێک.
بەقنگەوە خستنە کەندەڵان: بریتییە لە دەمکوتکردنی یەکێک.
بەقنگەوەنانە کەندەڵان: بەقنگەوە خستنە کەندەڵان.
بەقەم: ڕەنگێکە کە زوو بچێتەوە.
بەقیە: جۆرە دروومانێکە لە کالادا.
بەقیناکەوتن: ڕق هەستان و مانەوەی لەسەر ئەو شتەی کە ڕقی لەسەر هەڵگرتووە.
بەکار: گیانداری ئیشکەری لێهاتوو.
بەکارخواردن: بەکەڵک هاتن.
بەکارهاتن: بەکارخواردن.
بەکامگەیشتن: بەکام گەیین.
بەکام گەیین: بەئاوات گەیشتن.
بەکرووک: با. کەسێکە کە چاو و ڕاو بکا لەم و لەو (موشاغب).
بەکرە: تەختەیەکی کونداری گردە دەزووی درووومانی لەسەر هەڵدەکرێ.
بەکسەمە: پسکوێتێکە بۆ سەفەر هەڵدەگیرێ.
بەکسەمەد: بەکسەمە.
بەکەرەم نەمان: لە کەڵک کەوتن.

بەکەرەم هاتن: بەکەلک هاتن.
بەکەل: مانگایەکە ئارەزووی کەلەگای ببێ.
بەکەلک: شتێکە کە بەهرە و سوودێکی لێ وەربگیرێ.
بەکەلک هاتن: بەکارهاتن.
بەکەیف: کەیفخۆشی بەدەق.
بەکێش: مەردووم یا گیاندارێکە کە لە ئیشوکاردا بەپشوو بێ.
بەگ: وتەیەکە بۆ گەورەیی بەهێندێ کەس دەوترێ.
بەگزادە: نەتەوەی بەگ.
بەگژاپەڕین: د. بەگژاچوون.
بەگژاچوون: ئاوقەدبوونی شتێک بە شتێکدا: سالار چوو (بەگژ) نەریاندا، یا مێوەکە (چوو بەگژ) چنارەکەدا.
بەگژاهاتن: بەگژاچوون.
بەگون: نێرێکە لە گیاندار کە ئارەزووی پەرینی زۆربێ.
بەگەن: شتی پەسند. (بەگەنکردن) پەسندکردنی شتێک.
بەگوێدادان: وتنی شتێک بەیەکێک لە پەردەدا.
بەگیر: گیاندارێکە لەژێر کەشمەکەشی ڕۆژگاردا خۆی بگرێ.
بەگیرکەوتن: دەستکەوتنی شتێک.
بەگیروەستان: هاتنە ژانی شوێنێک لە ئەندام.
بەگیروێستان: بەگیروەستان.
بەگیرهاتن: گیرۆدەبوونی گیاندارێک و دووچاربوونی بەشتێک.
بەگیرهێنان: زۆرهێنان بۆ گیاندارێک و تەنگەتاوکردنی.
بەل: بزنی گوێ لوول. شتێکە کە شۆڕ بوویێتەوە و تەکەتەکی بێ. (بەلەبەل) تەکەتەک. گیانداری گوێ قوت (ز).
بەلا: چەپۆکی ڕۆژگار.
بەلاتە: ز. بەراتە.
بەلاتیتک: با. پەپوولە.
بەلاش: شتی خۆڕایی.
بەلاشە: جۆرە تەنراوێکی هەرزانە دەکرێ بەکالا.
بەلاڤ: ز. بلاو.
بەلاگەردان: بەلاگێڕ.
بەلاگێڕ: کەسێکە کە خۆی بگێڕێ بەدەوری یەکێکدا. خێرێکە کە بکرێ بۆ گەڕانەوەی بەلایەک.
بەلالووک: ز. بەلالووک.
بەلالووک: دارێکی کێوییە بەرێک دەگرێ وەک گێلاس بەلام وردترەوە و ناوکەکەی ڕەوانی دەدا.
بەلالیسک: ز. جۆرە گوڵێکی پچکۆلانەیە.
بەلام: وتەیەکە دەبێژرێ لە دوای چەند وتارێکەوە بۆ لابردنی بیرێک کە بگونجێ لەوێدا ببرێ: چووم بۆلای فیسار کەس (بەلام) لەوێ نەبوو.
بەلامک: دارێکی بارێکە ئەمسەر و ئەوسەری لەلە دەکرێ و بەنێکی تێ دەخرێ و دەکرێتە دەمی کار و بەرخ بۆ ئەوەی دایکیان نەمژن.
بەلان: پیاوی کەلەمێرد.
بەلان: بەلام.
بەلاوەگێڕ: بەلاگێڕ.
بەلبوون: ز. بزووتن و بۆ پێشەوەچوون.
بەلبەلەگۆش: د. مەردوومی گوێ لە مشت.
بەلچم: ز. گەلای درەخت.
بەلخ: جۆرە چلکێکە بەهۆی تەڕییەوە لە هەندێ شت پەیدا دەبێ.
بەلخە: د. یەکانە.
بەلشین: ز. بەگژداچوون. قینەبەریکردن.
بەلغ: بەلخ.
بەلغەم: ملتەیەکە لە دەروونەوە دێتە ناو دەم.
بەلقتین: ز. بەرقتین.
بەلک: ز. نەرمایی گوێ.
بەلکا: بەشکا.
بەلکانک: ز. جۆرە مەلێکە.
بەلکم: بەشکم.
بەلکو: بەشکوو.
بەلکە: بەلکو: جۆرە گیایەکە (د).
بەلکی: بەلکو.

بەلگ: ز. گەڵای گوڵ. قەڵافەت. شێوەی مەردووم. گەڵای درەخت (با).
بەڵگ: د. بەرگ.
بەڵگ و بن: لەناوبردنی شت: ماڵەکەی (بەڵگ و بن) کرد، واتە لەناوی دا.
بەڵگە: نیشانەیەکە کە لە شتێکی دزراودا دەربکەوێ: (بەڵگە)ی ماڵەکەم گرتووە.
بەڵم: لاسکی چەڵتووک. پەڵپ.
بەڵمەپڕ: تفەنگێکە کە لە قنگەوە دابگیرێتەوە.
بەڵمەریشە: بریتییە لە پیاوێک کە ڕیشێکی گەورەی گڤی ببێ.
بەلۆچە: د. شتێکە وەک ئەسپۆن کالای پێ دەشۆرێ.
بەلۆک: ز. کەسێکە نهێنی ئاشکرا بکا.
بەلۆکە: قیتکە.
بەلوو: هـ. بەڕوو.
بەلووجـە: دارێکی پچکۆلەیە دوو سـەرەی (وێژە)ی جووتی لە (وێژانبەر) پێ توند دەکرێ. بەڕوولەی دەوار.
بەلوور: ز. بلوور. بلوێر.
بەلوەشێن: ز. نەخۆشییەکی زۆر سەختە.
بەلەباریکە: مەردوومی باریکی ڕەقەڵە.
بەلەباقە: دەردێکە تووشی بزن دەبێ و دەیکوژێ.
بەڵەبل: د. مەردوومی زیان درێژ.
بەلەپا: هـ. کەسێکە لە ڕۆیندا زۆر بەپێ و خێرابێ.
بەلەچەک: شـتـێکە شـۆڕبووبێـتـەوە و تەکـەی بێ. کەلەپچە. کوولەکەی پاککراوی چنراو.
بەڵەد: شارەزا. (بەڵەدبوون) شارەزابوون.
بەڵەدی: تریشقە (با). شارەزایی.
بەلەزووانە: ئاوزوونە.
بەلەسە: گیانداری یاخی. (بەلەسەربوون) یاخیبوون.
بەلەشوانە: گیایەکی کوێستـانییە گەڵای وەک گەڵای (بەنا) وایە، بەڵام لاسکی باریکترە.
بەلەفیرە: نەخۆشییەکە تووشی بزن و مەڕ و گا دەبێ دەفیرێنێ بەخۆیدا.
بەلەفیرێ: بەلەفیرە.
بەلەک: جۆرە گیـایەکی بەرزی شـیلەداری لاسکدارە گەڵای وەک بی وایە، بەڵام پچووکترە، بنکەکەی بۆ گەڵێ دەرمان دەشێ. پووزی ئادەمیزاد. بەڵەک (ز).
بەلەک: شتی بازوو.
بەلەکان: ناوی تیرەیەکە لە کورد لە ناوچەی (سێرت).
بەلەکبردێن: ز. شتی ڕەنگاوڕەنگ.
بەلەکبردێنی: ز. نەخشکردن بەچەند ڕەنگێک.
بەلەکناچێ: د. پیاوی ژنانی.
بەڵەکی: بوونی شت بەبەڵەک. دەردێکی پیسە تووشی ئادەمیزاد دەبێ ئەندامی پڵپڵ دەکا.
بەلەگوشک: ز. ئێسقانی گوێ.
بەلەم: شتێکی درێژکۆلەی قووڵە لە دار دروست دەکرێ و لە ئاودا پێی دەپەڕنەوە. دەورییـەکی شـووشـەیی درێژکۆلەیە وەک بەلەم.
بەلەنگاز: ز. سواڵکەر.
بەلەنگازی: ز. سواڵکردن.
بەڵێ: وتەی وەرامدانەوە: (بەڵێ) لە وەرامی یەکێکدا کە لێت بپرسێ ئایا خوێندووتە؟
بەڵیاندن: ز. ڕازیبوون. پێکهاتن.
بەڵێن: پەیمان و دەستەبەربوون.
بەڵێندان: پەیمان دان.
بەم: پارچەیەکـە لە دەسـتـەی مـۆزیقـە. دەنگی قـەبە: فیسار کەس دەنگی (بەم) بووە (د). بم.
بەمبوولە: د. مەردوومی دەغەڵ.
بەمبوون: د. فشبوون و بەرزبوونەوە.
بەمێرد: ژنی بەشوو.
بەن: ڕێسـراوی خوری. داری قەزوان. دەورووپشـتی دێ (ز).
بهن: ز. بۆن.
بەنا: گـیـایەکی کـوێسـتـانیـیـە لاسکی وەک کـەنگر و گەڵای وەک کەرەوز وایە. وەستای دیوار.
بەناشـوانە: گـیـایەکی بۆنخـۆشـە دەکـرێتـە مـاست و تۆراخەوە.
بەناف: ز. داری بناو.
بەناف: ز. داری ئەستووری پتەوی قایم.
بەناو: بەدناو. (بەناوبوون) بەدناوبوون.

بەناواچوون: بریتییە لە پیربوونی مەردووم.
بەناوی: بەدناوی.
بەنبر: بریتییە لە تیخ: (بەنبر) دائمه.
بەنبوون: بەندبوون. سەندنی شتێک لە یەکێک بەبێ پارە (د).
بەنپێڵاو: د. قەیتانێکە پێڵاوی پێ دەبەسترێ.
بەن تفەنگ: د. قایشی تفەنگ.
بەن تەنگ: ز. مەردوومی تووڕەی تەنگەتیلکە.
بەن جگەر: بەندی جگەر.
بەند: گیرۆدەیی و گرفتاری: فیسار کەس کەوتووەتە (بەند)ەوە. بەندبوون: مانەوە و گیربوون. جوگە گەورە. پارچەیەکی تایبەتییە لە هۆنراوە و پەخشان. بەرزاییەکە لە ناوەندی دوو زەویدا کە جیایان بکاتەوە (ز). بەربەستی ئاو (ز). قەدەغە (ز). ئەندازەیەکە لە کاغەزی سپی کە پێنج سەد تەبەقە.
بەندان: وتەیەکە بەهێندێ وتەی تایبەتییەوە دەنووسێ لەکاتێکدا کە ئەو شتە تێکڕایی بێ. خەنەبەندان: لە کاتێکدا کە خەنە لە ماڵێکدا بەتێکڕایی بەکار بهێنرێ بەبۆنەی شاییەکەوە، یا (سەهۆڵبەندان، یەخبەندان) لەکاتێکدا کە هەرچی ئاو و تەڕی هەیە بووبێ بەسەهۆڵ و یەخ.
بەندک: پەت (با). گیایەکی بۆنخۆشە تێکەڵ بەپەنیر دەکرێ لەکاتی دروستکردنیدا (ز). بۆینباخ (ز).
بەندڵ: د. بەندی دڵ.
بەند و باو: دەنگوباسێکی ناشیرین کە بکەوێتە دوای یەکێک: فیسار کەس هەر ڕۆژەی (بەند و باوێکی) بەدواوەیە.
بەندۆکە: گیایەکی بەهاریی ئاوییە گەڵای وەک کەرەوز وایە بەترشەوە دەخورێ. ژێر چەناگە.
بەندۆڵ: پانتۆڵی ساعات.
بەندە: مزوور و کارگوزارێکە کە کڕدرابێ.
بەندەخوێن: پەتێکی درێژە لە پزووی دەرپێ و شەرواڵ و ڕانک هەڵدەکێشرێ بۆ بەستن.
بەندەر: ڕۆخ و میناى قەراخ دەریا. لەنگەر. شارێکە کە لەسەر ڕۆخی دەریابێ.
بەندەقـە: ز. ئاسنێکە لەژێر پێی ئاشدا دادەنرێ بۆ ئەوەی بەرداشی لەسەر بسووڕێتەوە.
بەندەگی: پچووکی و مزووریکردن بۆ یەکێک.
بەندەن: شوێنی سەخت لە شاخ.
بەندەیی: بەندەگی.
بەندی جگەر: بریتییە لە کەسێکی زۆر خۆشەویست وەک منداڵ و کەسوکارت: فیسار کەس (بەندی جگەر)مە، واتە زۆر خۆشەویستمە.
بەندی دڵ: بەندی جگەر.
بەندێر: بەیداخ.
بەندی: کەسێکە کە لە بەندیخانەدا گیرابێ. بارەدار (ز).
بەندیخانە: جێگایەکە بەندی تێدا بەند و گیرۆدە بکرێ.
بەنژین: ز. پڕمین.
بەنسامۆتە: بەنێکی هۆنراوەیە بەلای ڕاست و چەپی زیندا پاشکۆی پێ دادەبەسترێ.
بەنسەعات: بەن یا زریزەیەکە دەخرێتە سەعاتی قەدەوە.
بەنک: ز. بەنی ڕێـــــــراو. پەتی ژێرچەنەی ژنان. درەختی قەزوان.
بەنکەشی: بنکەشی.
بەنکەوانە: گوریسێکی باریکە بەهەردوو پێچکەی (شەخرە)وە.
بەنگ: بەری گیایەکە کێشانی سەرخۆشی دەدا. گیانداری قەتیس ماو. نیشان (ز). کات (ز).
بەنگبوون: بەندبوون.
بەنگا: هـ. کەلەبەری ئاو.
بەنگکێش: کەسێکە فێری بەنگکێشان بووبێ.
بەنگەڵە ژیلە: جۆرە گیایەکە زۆرتر لە مێرگ و تەڕاییدا دەڕوێ.
بەنگ و باو: بەند و باو.
بەنگۆکە: بەندۆکە.
بەنگە: د. شوێنی هەڵبەستنی ئاو.

بەنگەڵ: هـ. بەنگڵە ژیلە.
بەنگی: بەندی. بریتییە لە یەکێکی گێژ و وێژ.
بەنەخوون: ز. بەندەخوێن.
بەنەر: د. بەندەر.
بەنەری: د. کەری سواری.
بەنەن: د. بەندەن.
بەنی: ز. سوجوق. خشڵی پلپلەدار.
بەنیر: ز. بەنی کەڵەمەی ملی گای جووت.
بەنیشت: ز. بنێشت.
بەور: جۆرە پڵنگێکی گەرمیانییە تووکی ڕەنگاوڕەنگە. بەفر.
بەورەشینکە: جۆرە برینێکی بەناسۆرە.
بەوز: جۆرە دارێکی گەورەیە وەک توو، بەڵام گەڵای باریکترە.
بەوش: دارێکی دانەداری پانە دەیخەنە ناوەندی تانوپۆی جاجمەوە بۆ ئەوەی کە پێی بکوتن و سفتی کەن.
بەوشی قۆڵ: لە ئانیشکەوە تا سەرشانی ئادەمی.
بەون: بوورە. بۆن (ل).
بەوەرز: هـ. دەعبایەکی چوارپێی دڕندەیە لە پشیلە پچووکترە.
بەوەسیری: د. مایەسیری.
بەه: وتەی پەسندکردن: (بەه) لەو گوڵە جوانە.
بەها: نرخ.
بەهار: سێ مانگەی دوای زستان.
بەهارات: داو و دەرمانی چێشت.
بەهارارا: شیعر وتن بەسەر بەهاردا.
بەهاربەند: جێیەکی تایبەتییە کە وڵاخی تێدا ببەسترێتەوە.
بەهاروو: بەهارە.
بەهارە: گەنمێکە کە لە بەهاردا چەنرابێ. بەهاری: دەستێک جلی (بەهارە)م کردووە.
بەهاری: شتێکە کە لە بەهاردا بەکار بهێنرێ.
بەهانە: تەشقەڵە و بیانوو.
بەهانە گرتن: بیانووگرتن بەیەکێک و تەشقەڵە پێکردنی.
بەهانەهێنانەوە: بیانووهێنانەوە بۆ خۆ ڕزگارکردن لە کارێک کە نەتەوێ بیکەیت.
بەهبەه: وتەی پەسندکردن: (بەهبەه) لەم منداڵە چەند پاک و خاوێنە.
بەهر: ز. بەش.
بەهرپار: ز. بەش.
بەهرک: ز. دەریاچە.
بەهرکردن: ز. بەشکردن.
بەهرە: بەشێکی باش کە خوا بیدا بەیەکێک.
بەهرەدار: خاوەن بەهرە.
بەهرەمە: مەتکەی دارتاشی.
بەهرەمەند: بەهرەدار.
بەهرەوەر: بەهرەدار.
بەهرێز: ز. پارێز.
بەهس: ز. باس.
بەهسک: ز. مێشوولە.
بەهلنگی: ز. پشتییەکە دەخرێتە ژێر پێ بۆ پاراستنی لە شێ و تەڕی.
بەهەجاندن: ز. تووڕەکردنی یەکێک.
بەهەجۆک: ز. مەردوومی تووڕە و تڕۆ.
بەهەشت: ئەو جێگا خۆشەیە کە خوا ئامادەی کردووە لە ڕۆژی دواییدا بۆ چاکان.
بەهەشتی: کەسێکی زۆر چاکە کە شایستەی چوونە بەهەشت بێ.
بەهێ: مێوەیەکی خڕی زەردی بۆنخۆشە بەقەد پرتەقاڵێک دەبێ. داری بەهێ.
بەهیڤ: ز. بادام.
بەهیڤتاژنگ: ز. بادامی تاڵ.
بەهیڤتەرک: ز. بادامی سەوز.
بەی: بەهێ.
بەیات: جۆرە مقامێکە.
بەیاتە: ڕۆنی بەز و دووگ.
بەیاخ: بەیداخ.
بەیاخدار: کەسێکە کە بەیداخ هەڵگرێ. بریتییە لە

ئافرەتی بێ شەرمی شیرەت.
بەیادیکردن: بێ خەوی و بێ کەیفییەکە لە نەخۆشی یا لە ڕانەهاتنی شوێنێک پەیدا دەبێ.
بەیار: زەوییەکە کە چەند ساڵێک بێ نەکێڵرابێ. قسەی پێچراوەی نادیار.
بەیان: دەمەدەمی بەیانی.
بەیانە: بەهێ.
بەیانەکی: بەیانی.
بەیانی: کاتی دەرکەوتنی ڕووناکیی ڕۆژ.
بەیایکردن: بەیادیکردن.
بەیبوون: گوڵە بەیبوونە.
بەیبوونە: بابوونە.
بەیت: داستان: (بەیت)ی دوازدە سوارەی مەریوانم بۆ بکە.
بەیتلشا: ز. شتی بێ کەڵک.
بەیچەڵ: ئافرەتی نەزۆک.
بەیداخ: پارچە تەنراوێکی ڕەنگاوڕەنگە دەکرێ بەسەری دارێکی درێژدا و لەسەر کۆشکی دەوڵەتی هەڵدەدرێ و، هەر دەوڵەتەی جۆرە بەیداخێکی هەیە.
بەیداخدار: بەیاخدار.
بەیدەست: کەسێکە کە دەستەپاچە کرابێ. (بەیدەستبوون) دەستەپاچەبوون. (بەیدەستکردن) دەستەپاچەکردن.
بەیلووت: ز. جۆرە هەڵپەڕکێیەکە.
بەینەت: د. پەیمان. وەفا.
بەینەتدار: د. بەوەفا.
بەیەخەداکێشان: بریتییە لە کردنی منداڵێکی بێگانە بەمنداڵی خۆت.
بەیەکاچوون: چوونی چەند شتێک بەناو یەکدا. بریتییە لە بەگژدا چوونی دوو کەس لەگەڵ یەک.
بەیەکادان: دانی دوو دەستە یا دوو لەشکر لە یەک. ئاوێتەکردن (د).
بەیەکگەیشتن: گەیشتنی دوو کەس یا دوو شت بەیەک.
بەیجە: پەیژە.
بهیستن: ز. بیستن.
بێ: پیتی دووەم لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. پیتی نەبوون (نفی): (بێ) کارە هەموو کەس لێی بێزارە. بەهێ. وەرە. درەختی بی. پیتی دەریواردن: ئەم ئەسپە بە(بێ) زینەکەی بەچەندە؟
بێ ئابڕوو: بێ شەرم.
بێ ئار: ز. بێ ئابڕوو.
بێ ئارام: گیاندارێکە کە ئۆقرەی نەمابێ.
بێ ئاری: ز. بێ شەرمی.
بێ ئاگا: بێ خەبەر.
بێ ئاگایی: بێ خەبەری.
بێ ئاوڕوو: د. بێ ئابڕوو.
بیابان: دەشتی چۆڵی کاکی بەکاکی. ئادەمیزادێکە دڵی چووبێ و بێ هۆش کەوتبێ. (بیابانبوون) دڵچوون و بێ هۆش کەوتن.
بیانک: بیانوو.
بیانگ: بیانوو.
بیانوو: بەهانە.
بیاوان: بیابان. بێخود.
بێ ئوورت: ز. کەسێکە کە بێ بەڵێن بێ و درۆ و هەلاتی زۆر بێ بەرەنگێک کە کەس بڕوای پێ نەکا.
بێ ئەنوا: بێ نەوا.
بێ ئەنوایی: بێ نەوایی.
بێ بار: مەردوومی نالەبار. شتی بێ بەر.
بێ باسک: ز. مەردوومی بێ کەسی بێ ئەنوا.
بێ باسکی: ز. بێ کەسی و بێ ئەنوایی.
بێ باڤ: ز. زۆڵ.
بێ باڤی: ز. فروفێڵ و تەڵەکە.
بێباک: نەترس.
بێباکی: ئازایی و نەترسی.
بێ بن: کچێکە کە کچێنی نەمابێ. بریتییە لە ئاو و بیری زۆر قووڵ.
بێ بەر: بریتییە لە ئافرەت و وڵاخی نەزۆک.

بێ پەڕ و باڵ: بریتییە لە هەژاری ڕووتی بێ دەق.
بێ پەروا: بێباک.
بێ پەروایی: بێباکی.
بێ پەی: ناوی بێ بن. بریتییە لە شتی زۆر.
بێ پیڤان: ز. شتی زۆر و بێ ئەندازە.
بێ تابی: ز. ماندوویەتی.
بێ تار: ز. فەلاکەت و چورتم.
بێتام: بریتییە لە شتێک کە نەچێتە دڵەوە.
بێ تاوان: بێ سووچ و گوناح.
بێتر: ز. پتر.
بێ تڤاب: ز. بێ هێز.
بێ توان: ز. بێ دەرەتان.
بێ تووتە: ز. هەژاری دەربەدەر.
بێتووک: بریتییە لە مەردوومی ڕووتی بێ کەیف.
بێ تەرەف: مەردوومی کەنارەگیر.
بێتەرەفی: کەنارەگیری.
بێ تەشە: ز. مەردوومی بێ هێزی کەفتەکار.
بێتەل: مەکینەیەکە بەبێ تەل قسەی پێ دەدرێ و پێی وەردەگیرێ.
بێجا: شتی بێ جێ و نالەبار.
بێجاکردن: بریتییە لە وتنی قسەیەکی وا کە بەدڵت نەبێ.
بێجگە: وتەی دەرهاوێتن (استثناء): (بێجگە) لە تۆ کەس نەهاتووەتە لام.
بێ جێ: بریتییە لە کردار یا گوفتارێک کە لە جێی خۆیدا نەبێ.
بێ چارە: دەستەپاچەی هەژار.
بێچارەیی: دەستەپاچەیی و هەژاری.
بێ چاو و ڕوو: مەردوومی بێ شەرم.
بێ چاوێنی: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە نزاکردندا بۆ یەکێک کە چاوی پیس کاری لێ نەکا: فیسار کەس (بێ چاوێنی) بێ لە پۆلی خۆیدا هەمیشە یەکەمە.
بیـچم: شێوە: (بیچم)ێکی جوانی هەیە. نادەمی فێڵباز: فیسار کەس زۆر (بیچم)ە.
بێچوو: ساوای گیاندار. جۆرە دراوێکی پچکۆلەی زیوینە.
بێچوولە: ساوای گیاندار. پارچەیەکە دەکەوێتە عاستی نافەکی دەرپێی ژن.
بێچی: ز. بزن و مەڕ.
پێچیڤان: ز. شوان.
بێحاڵ: بریتییە لە نەخۆشی کەشەنگ. بریتییە لە مەردوومی کەمدەست.
بێخ: بنکی شت. گوڵێکی جوانی کوێستانییە.
بێخبڕ: د. بنەبڕ. (بێخبڕبوون) بنەبڕبوون.
بێخود: کەسێکە کە لە هۆش خۆی چووبێ.
بێخودی: لە هۆش خۆچوون.
بێخۆست: بێ هەست. بێخوستبوون: بێدەنگبوون.
بێخێر: بێ کەڵک.
بێداد: بریتییە لە زۆریی شتێک بەجۆرێکی وا کە لێی بێزار بوو بیت و هاواری لە دەست بکەیت. میوە لە بازاڕی سلێمانیدا (بێدادە).
بێدار: هۆشیار. (بێداربوونەوە) هۆشیاربوونەوە. (بێدارکردنەوە) هۆشیارکردنەوە.
بێداری: هۆشیاری.
بێداوی: ز. بێ دوایی و بێ بڕانەوە.
بێدۆش: ز. جامی شیر تێدا دۆشین.
بێدووندان: ز. نەزۆک.
بێدەر: بێ دەرەتان.
بێ دەرەتان: مەردوومی بێ جێ و ڕێ.
بێدەست: بریتییە لە مەردوومی نەدارا.
بێدەستی: بریتییە لە هەژاری و دەستکورتی.
بێدەم: بریتییە لە کەسێک کە قسەی ڕەوان نەبێ.
بێ دەم و پل: بێدەم.
بێ دەم و دووان: بێ دەم و پل. کەم دوو.
بێدەنگ: مەردوومی کەم قسە. ئەو پیتانەیە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی کە دەنگیان لێوە نایەت وەک (ئەلف، واو، هێ، یێ).
بێدەنگی: کەم قسەیی.
بێ دین: کەسێکە کە لە خوا نەترسێ.
بێ دینی: لە خوا نەترسان.
بێر: دارێکە دادەچەقێنرێ یەکێک لە سەری دادەنیشێ

و، یەکە یەکە سەری ئاژاڵی دۆشەنی دەگرێ بۆ دۆشینی. بێڵ (ز).

بێرایی: هەیوانێکە پێشەکەی هەموو بەرەڵلا نەبێ بەڵکو لەمسەر و لەو سەریەوە دیوار هاتبێتە پێشەوە.

بێ ڕوو: شەرمن. بێ شەرم.

بێ ڕێ: لاڕێ.

بێرک: خاکەنازی گەورەی دەم پان.

بێرگ: شوێنێکی تایبەتییە مەڕی تێدا دەدۆشرێ.

بێرە: هاتنەوەی ئاژاڵ لە نیوەڕواندا بۆ دۆشین. کۆکردنەوەی ئاژاڵ بۆ دۆشینی لە نیوەڕوان یا ئێواراندا.

بێری: ز. بێرگ.

بێریڤان: ز. ئەو کەسانەن کە دەچنە (بێری) بۆ دۆشینی ئاژاڵ.

بێریکردن: ز. بیرکردن.

بێز: ڕەنگ: ئەم قاڵییە لە (بێزی) ئەو قاڵییەیە. قێز.

بێزا: گیایەکی بۆنخۆشی کوێستانییە.

بێ زات: ترسنۆک.

بێزار: مەردوومی وەڕسبوو. بێزاربوون: وەڕسبوون. (بێزارکردن) وەڕسکردن. بێ دەم و پل (ز).

بێزران: لەبەرچاوکەوتنی شتێک.

بێزراو: شتێکە کە لەبەرچاو کەوتبێ.

بێزکردنەوە: دڵ هەڵشێوان لە شتێک.

بێزگ: بێزوو.

بێزگەوان: ژنێکە کە بێزوو بکات.

بێزنەهاتن: بڕوایی نەهاتنی دڵ بۆ وتن یا کردنی شتێک لەبەر هیچ و پووچیی ئەو شتە: (بێزم نایە) بچمە لای فیسار کەس، یا (بێزم نایە) ئەو شتە بڵێم.

بێزووکردن: ئارەزووکردنی ژنی تازە ئاوس بۆ خواردنی هێندێ شت.

بێزووکەر: ژنێکی سکپڕە کە بێزوو بکات.

بێزە: جۆرە دراوێکی کەم نرخە.

بێزەڕوو: گیایەکی گەڵا وردی توونی ئاوییە گەڵای وەک کەرەوز وایە دەخورێ.

بێزیاگ: بێزراو.

بێزیان: بێزران.

بێژ: وتەیەکە بەدوای هێندێ وتەوە دەنووسێ و دەیکا بەکارکەر: گۆرانی(بێژ)، وتە(بێژ).

بێژار بێژار: شتی کون کونی هەلاهەلا: بەرگ و کاڵای هەژار (بێژار بێژار)ە.

بێژان: گیایەکی بۆنخۆشە، گزرە دەکرێ بۆ ئاژاڵ. قسەکردن. وێرانکردنی شوێنێک: هەرچی هەستاوە کوردستانی (بێژاوە). بێژانەوە.

بێژاندن: بێژانەوە. وتنی شت.

بێژانن: بێژاندن.

بێژانە: بۆژانە.

بێژانەوە: لە هێڵەک و بێژنگ و قەڵبیردانی شتی کوتراو یا هاڕدراو بۆ جیاکردنەوەی درشت و وردی.

بێژن: دەنگی جووڵەی شت (ز). سەرەن.

بێژنگ: شتێکی کون کونە لە هێڵەک شاشترە، دانەوێڵەی پێ دەبێژرێتەوە.

بێژۆک: ز. چەنەباز.

بێژوو: ژنی کەم شیر.

بێژەک: گیانداری کەم شیر لەپاش زانی. غەرامەفۆن.

بێسامان: شتی زۆر.

بێسان: بێستان.

بێسانەوان: بێستانەوان.

بیست: ناوە بۆ ژمارەیەک کە دوو دەیە.

بێستان: باخی شووتی و کاڵەک و خەیار و ترۆزی.

بێستانەوان: کەسێکە چاودێریی بێستان بکا.

بیستراو: دەنگێکە کە بەرگوێ بکەوێ.

بیستن: هاتنەگوێی دەنگێک یا وتەیەک.

بیستنەوە: کەوتنەوەی قسەیەک بەرگوێت کە دەربارەت کرابێ.

بیستۆک: تەلەفۆن.

بیستەم: شتێکە لە پایەی بیستەمیندا بێ.

بیستەمین: بیستەم.

بیسمیلکردن: بریتییە لە شۆرین و ئاوی پاککردن بەسەر شتێکدا.
بیسیرە: با. بەرسیلە.
بێسوس: ز. شتێکە مۆمی داگیرساوی تێدا دادەنرێ.
بێسوو: ز. مەکۆیەکە کە خۆی تێدا حەشار دەدرێ. بۆسۆ.
بێ سەر و بن: بریتییە لە شتی نارێکی تێکەڵ و پێکەڵ.
بێ سەر و پا: د. بێ سەر و پێ.
بێ سەر و پێ: بێ سەر و بن.
بێسی: با. ماستێکە کە تامی تێک چووبێ.
بێ سیم: بێتەل.
بێش: ز. خەرجێکە کە دەوڵەت دەیسێنێ.
بێشک: بێشکە.
بێشکە: شتێکە لە دار و تەختە دروست دەکرێ و منداڵی ساوای تێدا دەپێچرێتەوە بۆ نووستن.
بێ شۆ: د. بێ شومار.
بێ شومار: شتی زۆر و زەبەندە.
بێشە: دارستانی چڕ.
بێ شەرم: بێ ئابروو.
بێشەلان: بێشە.
بێشیرە: ز. بەرسیلە.
بێعار: کەسێکە لە هیچ شتێک پەند وەرنەگرێ.
بێفرشک: ز. شتی بێ مایە و سوود.
بێفەڕ: شتی بێ کەڵک.
بێڤاج: ز. شتێکە کە بیر و عەقڵ نەیگرێ (بدون منطق).
بێڤل: ز. لووت.
بێڤەری: ز. ناهومێدی.
بێ کار: بێ ئیشی دەستەپاچە.
بێ کارە: گیانداری بێ کەڵکی دەستەوسان.
بێکاری: بێ ئیشی.
بیگ: ز. پیادەی شەترەنج.
بێگار: کردنی ئیشوکار بەمەردووم بەزۆر و بەبێ پارە.
بێگارچی: کەسێکە بەبێگار ئیشی پێ بکەن.
بێگاری: بێگارکردن بەمەردووم. ئیشێکە کە بەبێگار بەمەردووم بکرێ.
بێگاڤی: ز. ناچاری.
بێگانە: کەسێکە کە خزم و خوێشت نەبێ.
بێگانە بەدەر: کردنی کارێک خۆ بەخۆیی و بەپەنهانی.
بێگانە پەرست: کەسێکە کە بێگانەی لە کەسوکار و گەلی خۆی لەلا خۆشەویستتربێ.
بێ گوێ: بریتییە لە کەسێک کە ئامۆژگاری نەچێ بەگوێیدا.
بێگەڤی: ز. گەوجی و ڕاڕایی.
بێگەن: بۆگەن.
بێڵ: ئاسنێکی کلکدارینی ئەسپەرەداره دەمی لە خاکەناز باریکترە زەوی پێ دەکێڵرێ.
بێلا: با. باڵەخانە.
بێ لانە: بریتییە لە مەردوومی بێ جێگا و ڕێگا.
بێڵتەپکردن: کێلانی بنکی دار و درەخت لە بەهاردا.
بێڵچە: بێڵی پچووک.
بێڵکار: د. بێڵوچکە.
بێڵکاری: ئیشکردن بەبێڵ.
بێلۆ: د. سەرچاوەیەکە کە بەهاران بڕیەتەوە.
بێڵووچکە: بێڵێکی دارینی کلک کورتە ئاردی پێ دەکرێتە ناو دەفرەوە. بێڵچە.
بێڵووز: ز. جۆرە هەرمێیەکە.
بێڵەدارینە: بێڵووچکە.
بێڵەکان: دارێکی دادواو یا دارێکە ئاسنێکی دەمپانی تیژی پێوەیە کەنگر و گیای پێ هەڵدەکەنرێ.
بێڵەهەڕ: گیایەکی کوێستانیی بەهارییە وەک (گونۆڕ) وایە، گزرە دەکرێ بۆ ئاژاڵ.
بێلیتڤان: ز. کەسێکە کە بەگۆرانییەوە سەما بکا.
بێلێتە: ز. گۆرانی وتن بە سەماوە.
بێلیتە: ز. گۆرانیی قوتابخانە.
بێلیتەڤان: ز. کەسێکە کە گۆرانیی قوتابخانە باش بڵێ.
بێماد: ز. ڕووگرژ.
بێمرێس: ز. ڕووگرژ.

بێمەژگ: بێ مێشک.
بێمک: با. قەزوانی بنەوشیلە.
بێ مێشک: بریتییە لە مەردوومی گێل و گەوج.
بێن: بۆن.
بێنا: ز. بێ برانەوە.
بێ ناز: بێ ئەنوا.
بێناهی: ز. بینایی.
بێنایی: ز. جۆرە هەنجیرێکە.
بێندۆش: ز. بێدۆش.
بێندەر: ز. خەرمان.
بێ نوێژ: بریتییە لە ئافرەتێک کە لە حەیزدا بێ.
بێ نوێژی: چەند ڕۆژێکە لە هەمـوو مـانگێک کـە ئافرەت خوێنی پێ دادێ و نوێژی تێدا ناکات.
بێ نەوا: هەژاری گەدا.
بێ نەوایی: هەژاری و گەدایی.
بێ نیاز: دارای خاوەن دەسەلات. بریتییە لە خوا.
بێوار: ز. نەزۆک.
بێوڵە: بەچکەی ورچ و بەراز.
بێوڵەت: مەردوومی هەژاری بەدبەخت.
بێـوڵەتی: بەدبەخـتی و نەهاتی: فـیـسـار کـەس (بێوڵەتی) گرتوویەتی.
بێوە: بێوەژن. بێوەپیاو.
بێوەپیاو: پیاوێکە کە ژنی نەمابێ.
بێ وەج: مەردوومی کەودەنی بێ کەڵک.
بێ وەخت: کـاتی ترس و تەنگانە و بیم: نیـوەشـەو مەچۆرە دەرەوە چونکە (بێ وەختە).
بێوەژن: ژنێکە کە مێردی نەمابێ.
بێوەژنکۆشی: ڕەنجدانی بێوەژن بۆ بەخێوکردنی خۆی و منداڵی.
بێ وەی: مەردوومی بێ زیان.
بێویژان: با. گیایەکی بۆن ناخۆشە مار حەزی لێ ناکا کەچی زۆرتر لەبەر کونەکەیدا سەوز دەبێ.
بێ هاوتا: شتی تاقانەی نایاب.
بێ هۆش: مەردوومی کەم بیر. بێخود: (بێ هۆشبوون) بێ خودبوون.
بێ هۆشکردن: بێخودکردن.
بێ هۆشداروو: دەرمانێکە کە مەردوومی پێ بێ هۆش دەخەن.
بێ هۆشکەوتن: بێ خوودبوون.
بیهن: با. هەناسەدان.
بێهۆشی: بێخودی. بێ بیری.
بێهوودە: شتی بێ کەڵکی بێ قازانج.
بی: دارێکی بێ بەرە گـەڵایەکی تاڵی باریک و درێژی هەیە.
بیبار: بیبەر.
بیبک: با. بیبیلەی چاو.
بیبن: هـ. پشتێن.
بیبەر: دەلوبیبەر.
بیبی: بووکی منداڵان (هـ). بیبیلەی چاو (ل).
بیبیلکە: باڵندەیەکی پچووکی بازەڵەی دەشتییە.
بیـبـیـلە: شـتـێکە بەقـەد نیـسـکێک لە ناوەڕاسـتی ڕەشێنەی چاودا، بەو شت دەبینرێ.
بیبیلە گەورە: هـ. قومقومۆکەی پچکۆلە.
بیبین: هـ. بیبن.
بیتووتە: ز. مەردوومی بێ کەسی بێ پارە.
بیج: زۆڵ.
بیجا: پەچەی ژنان.
بیـجادە: جۆرە زەنگیـانەیەکی ڕەشی درێژکـۆلەیە ژنان دەیکەن بەژێر چەنە و بەرچاوگە.
بیر: یاد: (بیر)ت دەکەم. چاڵێکی قووڵی تەسکە لە زەویدا.
بیـــارکـــردن: زیرکـــردنەوەی دیوی ناوەوەی بەرداش و دەستاڕ دوای سووانی. کەل و کون گرتنی دیواری وشکە کەڵەک. دیوارکردنی ئەملا و ئەولای کارێز و گۆڕ بەوشکە کەڵەک. بریتییە لە لێدانی زۆر.
بیرچوون: دەرچوونی شت لە یاد لە دەمێکدا.
بیرچوونەوە: دەرچوونی شت لە یاد بەئێجگاری.
بیرخستنەوە: خستنەوەیادی شتێک بۆ یەکێک.
بیرک: ز. نەنک.
بیرکردن: یادکردنی شتێک.
بیرکردنەوە: بەدڵ وردبوونەوە لە شتێک.

بیرکەوتنەوە: هاتنەوەیادی شتی بیرچوو.
بیرنامە: دەفتەرێکە کە شتی تێدا بنووسیت بۆ ئەوەی لەکاتی خۆیدا بیرت بخاتەوە.
بیـــرۆ: جـــۆرە برینێکی وشکی زبرە لە ئەندامی ئادەمیزاددا پەیدا دەبێ.
بیرۆڤ: ز. بیرۆ.
بیرهاتن: لە یادبوونی شتێکی کۆن.
بیرهاتنەوە: بیرکەوتنەوە.
بیـرەوەری: مـاوەیەکـە لە کـات کـە لەوانەبێ مـەردووم شـتی تێـدا لە بیـر بێ: بە(بیـرەوەری) من بەفری وەک ئەمـــســـاڵ نەباریوە، واتە ئەوەتی من هەم و بیرم کردۆتەوە.
بیرەوەکردن: بیرکردنەوە.
بیزا: بەیزا.
بیژیرەڕەش: ز. گەنمێکە کە گوڵی ڕەش بێ.
بیـژوک: با. بزن و مـەڕێکە کـە بەگـیـسکی و کـاوڕی ئاوس بێ و بزێن.
بیژوو: زۆڵ.
بیژی: ز. زۆڵ.
بیش: با. بێشە.
بیشە: ز. پیشە.
بیشی: ز. بێشە.
بیڤر: تەور.
بیـکمار: ز. مارمێلکە.
بیکۆڵ: دارییەکە لە خۆیەوە ڕوابێ.
بیلبیلە: بیبیلە.
بیلەکەڕە: هـ. شەوگەرد.
بیم: ترس لە شتێک کە لە مەولا ڕوویدا.
بیمار: نەخۆش.
بیمارسان: د. بیمارستان.
بیمارستان: خەستەخانە.
بیماری: نەخۆشی.
بیمە: د. سیگۆرتە.
بیمەلەرز: با. بوومەلەرزە.
بێن: پشوو: با (بینێک) بدەم. قورقوڕاگە: لە (بینم) گیرا.
بینا: د. کەسێکە کە چاوی تیژ بێ و شت باش ببینێ.
بینافتی: با. جۆرە هەنجیرێکە.
بیناقاقە: بینەقاقا.
بینایی: ڕووناکیی چاو.
بیناییی چاوان: بریتییە لە خوا.
بینگ: د. بێن و هەناسە.
بینـگرتن: خـولانەوەی هێنـدێ شت چەند هەناسـەیەکی دوور و درێژ: ئەم مـــزراحـــە بـاش (بێن دەگـــرێ). قورقوڕاگە گرتنی یەکێک.
بینەقاقا: قورقوڕاگە.
بینەقاقە: بینەقاقا.
بینین: چاوپێکەوتن: بەستێ (هـ).
بینینەوە: دۆزینەوەی شتی ونبوو.
بیوور: تەور.
بیویژان: با. گیایەکی بۆنخۆشی کوێستانیی بەهارییە.
بیهەنجیر: د. گەرچەک.

پا: د. پێ. پله. پەلەپیتەکەی تفەنگ و دەمانچە. ڕکێف.
پانەوشار: د. تەختەی ژێر پێی جۆلا.
پابەرە: هـ. دەرپێ.
پابەند: پاشبەند.
پابێڵ: پێ بێڵ.
پاپ: ز. خلتەی شتی خواردنەوە لە بنکی پەرداخدا.
پاپا: باپیر (ل). گەورەی ئاینی گاوران. وتەیەکە منداڵی ساوا بەکاری دەهێنی بۆ پێ.
پاپاجانە: پاپەجان.
پاپاچینە: پەیژە. جێگاپێیەکە لە دیواری بیردا دەهێڵرێتەوە بۆ پێدا چوونە خوارەوە.
پاپل: د. وردە گەڵایەکە لەژێر لقەوە دەردەچێ.
پاپۆڕ: کەشتی گەورەی دەریایی کە بەئاگر بڕوا.
پاپۆڕەوان: کەسێکە کە پاپۆڕ لێ بخوڕێ.
پاپۆش: ئاوەڵکراس. پێڵاو (د).
پاپووج: جۆرە پێڵاوێکە وەک پانی بەرز ژنان لەپێی دەکەن.
پاپەجانە: جۆرە کەوشێکی ئاوزوونەداری منداڵانەیە.
پاپەجانێ: پاپەجانە.
پاپەنجە: پەیژە.
پاپیاساوین: د. بریتییە لە پۆشین و چاوقووچاندن لە شتێک.
پاپی: جاسووس. مفتش.
پاتاڵ: پەڕۆی شڕ. بریتییە لە مەردوومی بێکارە.
پاتاوە: هـ. پێتاو.
پاتک: با. پشتمل.
پاتن: ز. سووتاندن.
پاتۆ: ز. کۆڵووی نان.
پاتۆف: ز. گیایەکە پشتی ڕەشەوڵاخی پێ پاک دەکرێتەوە لە تۆز.
پاتەتە: پێ تەتە.
پاتەخت: د. پایتەخت.
پاتێڵ: د. مەنجەڵۆکە.
پاتیل: د. مەنجەڵۆکە.
پاتیلە: پاتێڵ.
پاجقە کرن: ز. وەرگێڕانی شتێک لە شتێکەوە بۆ شتێکی تر وەک تەرجەمەی عەربی بۆ کوردی.
پاچ: ئاسنێکی لووت تیژی کلکدارینە زەویی پێ هەڵدەکەنرێ.
پاچاڵ: پێچاڵ.
پاچرا: د. چرادان.
پاچکاری: ئیشکردن بەپاچ.
پاچکە: پێچکە.
پاچولکە: پاچی پچووک.
پاچە: سەر و پێی ئاژاڵی وردە. پارچە.
پاچەچی: کەسێکە هەر سەر و پێ بفرۆشێ.
پاچەقوڵی: د. پاشقول.
پاچەکوڵە: جۆرە پاچێکی دەمکوڵی پچکۆلەیە ناو دێراو و بن شینایی پێ دەکوڵرێتەوە بۆ بژارکردن. کۆڵینەوەی ناو دێراو و بن شینایی بۆ بژارکردن.
پاچین: د. هەڵپاچین.

پاچینە: ل. پلیکانە.
پاخ: ز. پەڕۆ.
پاخراو: هـ. پێخاوس.
پاخستن: د. پێخستن.
پاخل: ز. باخەڵ.
پاخوا: خەرمانێکە گێرە کرابێ و شەن نەکرابێ. پێخوتییەک قوڕ.
پاخۆشە: د. پێخوست.
پاخەسوو: بەربووک.
پاخێڵ: ز. تەختەیەکە لەسەر پێچکە دەبەسترێ بەولاخەوە شتی قورسی لەسەر دادەنرێ و دەگوێزرێتەوە.
پادار: گیاندارێکە کە بەپێ بڕوا. قەدی درەخت و کۆڵەکە (د). پایەدار (د).
پاداش: چاکەیەکە دەکرێ لەگەڵ یەکێکدا بەرامبەر بەچاکەی خۆی.
پاداشت: پاداش.
پاداشدانەوە: چاکەکردن لەگەڵ یەکێک بەرامبەر بەچاکەی خۆی.
پادان: د. پیادان.
پاداو: د. جۆرە داوێکە.
پادشا: گەورە و سەرۆکی دەوڵەت.
پادشاهی: گەورەیی و سەرۆکایەتیی دەوڵەت.
پادشایی: پادشاهی.
پادەشت: د. پێدەشت.
پار: ساڵی ڕابردوو. ماشەر.
پارازتن: د. پاراستن.
پاراستن: چاودێری و دوورخستنەوەی زیان لە شتێک: خوا بتپارێزێ.
پاراو: شتی تەڕ و تێراو.
پارپار: ز. پەڵپینە.
پارت: دەستە.
پارتی: د. دۆست و برادەر.
پارج: د. پاچ.
پارچە: کەرتی شت. قوماش: (پارچە)ی ئەم کەوایە زۆر چاکە. بریتییە لە لاکێش و قاڵی. پاچەی ئاژاڵ.
پارچەفرۆش: د. بازرگان.
پاردە: د. خەندەق. کەند. دیوار.
پاڕانەوە: داواکردنی شتێک لە یەکێک بەلالانەوە.
پارۆ: خاکەنازە دارینە.
پارۆکلە: د. ڕەوڕەوەیەکە منداڵی ساوا دەستی پێی دەگرێ و پێی فێری ڕۆین دەبێ.
پارۆکە: د. منداڵی پێرەوکە.
پارۆنک: جۆگەیەکە بەقەراغی چیغ و ڕەشماڵدا هەڵدەکەنرێ بۆ ئاوەڕۆ.
پارەوکە: د. پارۆکە.
پاڕیانەوە: د. پاڕانەوە.
پارزونک: با. شاڵینەی کۆڵی ژنە لادێیی.
پارزوون: ز. شیرپاڵێوی شاڵێن.
پارسکردن: ز. سواڵکردن.
پارسەک: ز. سواڵکەر.
پارسەنگ: شتێکە دەخرێتە تای سووکی تەرازوو بۆ بەرامبەر وێستانی لەگەڵ تاکەی تریدا لەکاتێکدا کە دەفرێکی بۆشی تێ بخرێ بۆ دەرکەوتنی قورساییی دەفرەکە.
پارسەنگ خستنەپاڵ: بریتییە لە ناو و نەتۆرە و شتی سووک خستنە پاڵی یەکێک.
پارسەنگ گرتنەوە: گرتنەوەی پارسەنگی دەفرێکی بۆش کە لە تایەکی تەرازوودا دانرابێ بۆ دەرکەوتنی قورساییی دەفرەکە.
پارشەو: پارشێو.
پارشێو: کاتی خواردنی ڕۆژووەوان لە بەشی دواییی شەودا. (پارشێوکردن) خواردنی ڕۆژووەوان لە بەشی دواییی شەودا بۆ بەڕۆژووبوونی سبەینێی.
پارکەر: د. تەشیلەیەکە کلافەی لەسەر هەڵدەکرێ.
پارگوێز: پاڕێن.
پارگێن: باڕۆنک.
پارگیر: د. پارکەر.
پارگین: پارگێن.
پاروو: ئەندازەیەکە لە خواردەمەنی کە بەجارێک بخرێتە دەمەوە.

پارووگرتن: کردنی خواردەمەنی بەپاروو.
پاروو گلاندن: پارووی زل گرتن.
پارووگلێن: کەسێکە کە پارووی زل بگرێ.
پاروونەک: ز. پارێن.
پارە: پارچە. (پارە پارە) شـــتی هەلا هەلا. دراو. لەوێ (هـ).
پارەپیس: بریتییە لە مەردوومی ڕژدی چرووک.
پارەدار: کەسێکە کە پارەی زۆری بێ.
پارێز: پارێزگـە: فـیـسـار کـەس لە (پارێز)ی مـەڕە کـێـویـیـەکـە دایە. نەخـواردنی نەخـۆش هی خـواردەمـەنـیـیـەک کـە بۆی باش نەبێ تا چاک دەبێـتـەوە: فـیـسـارکـەس ئەوەتی نەخـۆشـە لە (پارێز)دایە یا (پارێز)ێتی. بێـسـتـانی ترۆزی و کاڵەک و خەیار (ز).
پارێزچوون: چوونە کەمین.
پارێزڤان: ز. بێـستانەوان.
پارێزکردن: خۆ دوورگرتن لە شتێک: فیسار کەس زۆر (پارێز) دەکا.
پارێزکەر: کەسێکە خۆی بپارێزێ.
پارێزگا: شوێنی خۆ تێداحەشاردان.
پارێزگار: کەسێکە کە دووربین بێ و پارێز لە هەمـوو شتێک بکا.
پارێزگاری: دووربینی و پارێزکردن لە شت.
پارێزگە: پارێزگا.
پارێڤ: ز. گۆشتێکە کە بەتەندوور ببرژێ.
پارێن: گوێرەکەی دوو ساڵە.
پارێنە: د. پارێن.
پاری: ز. پاروو.
پاریهێ: ز. جۆرە گیایەکە دەخورێ.
پازار: جۆرە مووروویەکە دەکرێ بەتەزبیح.
پازدە: پانزە.
پازدەمین: پانزەمین.
پازدەهەم: پانزەهەم.
پازدەهەمین: پانزەهەمین.
پازگـە: چاڵێکە لە ناوەڕاسـتی بێـسـتـاندا، خـاوەن بێـسـتـان بەشـەو دەچێـتـە ناوی بۆ پاسی بێستانەکەی.
پازناوک: دارێکە وەک بێـلـەکـان دەکـرێ بەنوێڵ و بەرداشی پێ هەڵدەگیرێ.
پاژ: د. هێندێک لە شتێک (جزء).
پاژنۆ: پاژنە.
پاژنە: گولمە گۆشتی بەشی دواوەی پێ.
پاژنەکێش: پاژنەهەڵکێش.
پاژنەهەڵکێش: شـتـێکی پانی لووسە پاژنەی هێندێ پێلاوی پێ هەڵدەکێشرێ.
پاژوخ: پاسوخ.
پاژەرەژ: هـ. گژێکە گەڵا گوێز کە تازە دەم دەداتەوە.
پاژی: د. جزئی.
پاژینە: د. کەپەک. زیوانی ناو دانەوێڵە.
پاس: پارچە کــاغـــەزێکە لەلایەن دەوڵەتەوە بۆ سەربەستی لە هێندێ شتدا وەردەگیرێ.
پاسا: د. پێشێل. سەرپۆش.
پاسار: گوێسوانە.
پاســاردان: داخی دڵرشتن بەیەکـێک: (پاسـار)ێکی فیسار کەس دەدەم.
پاسارە: پاسار.
پاساری: جۆرە چۆلەکەیەکە زۆرتر لەناو پاساردا هێلانە دەکا.
پاسقاڵ: مەردوومی قەشمەری گاڵتەچی.
پاسقاڵی: قەشمەری و گاڵتەچییەتی.
پاسکردن: ئاگاداریکردنی شتێک.
پاسگە: پازگە.
پاسوخ: وەرام.
پاسە: هـ. وەها.
پاسەبان: پاسەوان.
پاسەبانی: پاسەوانی.
پاسەرنیان: د. بەشوێن شتێکدا ڕۆیین.
پاسەوان: کەسێکە ئاگاداری شت بکات.
پاسەوانی: ئاگاداریکردنی شتێک.
پاش: دوای شت.
پاشا: پادشا.

پاشاپاشاێنه: جۆرە یارییەکی منداڵانەیە یەکێک لە خۆیان دەکەن بەپاشا.

پاشاخوڕ: کا و کۆتەڵێکە کە لە ئاخوڕی وڵاخ و ئاژاڵدا دەمێنێتەوە.

پاشاراو: ئاراوێکە کە لەپاش (سەراراو) شتێکی تری پێ بشۆرێ.

پاشاگەردانێ: پاشاگەردانی.

پاشاگەردانی: پشێویی شوێنێک بەهۆی نەمانی گەورە و سەرۆکییەوە.

پاشام: پارشێو.

پاشاو: ئاوێکە کە جاری دووەم بکرێتەوە بەسەر چایی ناو قۆریە و بەسەر گوڵەباخێکدا کە ئارەقەکەی بگیرێ. قنگاو. ئاوێکە کە لە خواردنەوەی یەکێک بمێنێتەوە (د).

پاشبارە: دەستەدوو.

پاشبەن: پاشبەند.

پاشبەند: زنجیرێکە پێی وڵاخی پێ دەبەسترێتەوە.

پاشتەرک: پاشکۆ.

پاشتەرکی: پاشتەرک.

پاشتێلانە: میواندارییەکی تێکراییە لە ماڵی زاوا دەکرێ لەپاش سێ ڕۆژ لە گواستنەوەی بووکەکە.

پاشخستن: دواخستنی شتێک.

پاشخوان: پاشماوەی سەرخوان.

پاشخوانە: د. پاشخوان.

پاشدار: چەند سەربازێکە لە ڕۆییندا دەکەونە دوای لەشکرەوە.

پاشدز: کەسێکە کە لە دوای دزەوە بوەستێ بۆ ئاگاداریکردنی.

پاشدزە: پاشدز.

پاشقول: پێ دانە بەرپێی ئەو کەسەی کە زۆرانێی لەگەڵ دەگریت بۆ ئەوەی کە بیدەیت بەزەویدا.

پاشکۆ: شتێکە کە سوار لەپاش خۆیەوە دای ببەستێ.

پاشکەوان: پاشدز. پاشماشە.

پاشکەوتن: دواکەوتن.

پاشکەوتوو: کەسێکە کە دواکەوتبێ.

پاشکەوتە: دواکەوتووی بەجێماو.

پاشگەز: پەشیمان. (پاشگەزبوونەوە) پەشیمانبوونەوە (پاشگەزکردنەوە) پەشیمانکردنەوە.

پاشل: ز. باخەڵ.

پاشڵ: پاڵوویەکە چەند زەنگوڵەیەکی پێوەبێ. پاشەڵ.

پاشماشە: پارچەیەکە لە تفەنگ کە فیشەکی پێ فڕێ دەدرێ.

پاشمامان: مامانێکە کە لە پشتی زەیستانەوە دادەنیشێ لە منداڵبوونیدا.

پاشماوە: خواردەمەنییەکە کە لەبەردەمی یەکێک بمێنێتەوە.

پاشملە: کاتی باسکردنی یەکێک کە خۆی دیار نەبێ: لە (پاشملە) باسی کەس مەکە.

پاشملەیی: باسکردنی یەکێک لە پاشملە.

پاشمەرگە: منداڵێکە کە لەپاش مردنی باوکی لە دایک ببێ.

پاشمەندە: د. پاشخوان.

پاشمەنە: د. پاشمەندە.

پاش و پێش: دوو شتێ کە بەناڕەوا پێشوو یان پاشوویان پێش خرابێ.

پاشۆڵ: پاشەڵ.

پاشوو: هەردووپێی وڵاخی یەکسم.

پاشوەن: د. پاشبەند.

پاشەبەرە: بەری دوایی بێستان. دواهەمین منداڵی ئادەمیزاد.

پاشەخورج: د. پاشکۆ.

پاشەڕۆژ: ڕۆژانی لەمەودوات.

پاشەرۆک: پاشماوەی سەوزی و کشتوکاڵێکە کە خاوەنی بەرەڵڵای کردبێ.

پاشەکەفت: د. پاشەکەوت.

پاشەکەوت: شتێکە کە گلت دابێتەوە بۆ تەنگانە و نامانگووری. (پاشەکەوتکردن) گلدانەوەی شت بۆ پاشەڕۆژ.

پاشەکەوتی: پاشەکەوتکردن.

پاشەڵ: داوێنی دواوەی کراس و کەوای درێژ.

پاشەلەقە: ڕۆژێکە دوای تەواوبوونی جەژنەکان کە قوتابیان و شاگردان لەو ڕۆژەدا ناچنەوە سەر

نیشیان.
پاشەوانە: شتێکە دەنرێ بەپاشی پلوورەی هەنگەوە بۆ ئەوەی شانی تێدا هەڵبەستێ.
پاشەوپاش: گەڕانەوەی شت پشتاوپشت.
پاشێو: د. پارشێو.
پاشێڵ: د. لەقەشێل.
پاشیف: ز. پارشێو.
پاقژ: ز. پاکژ.
پاقژە: پەلەقاژە.
پاقلانچکە: گیایەکی بەهارییە گەڵایەکی درێژی برگە برگەی هەیە، بەرێکی وردی سوور دەگرێ و زۆر ڕەوانە.
پاقلاوە: جۆرە خواردەمەنییەکی خۆشە لە شەکر و گوێزی کوتراو و ڕۆن و نانی تەنکی چین چین دەکرێ و لە شێوەی (لەبزینە) دەبردرێ.
پاقلە: جۆرە گیایەکی بەهارییە، دەچێنرێ، بەرێکی کەلووداری درێژ دەگرێ، چەند دەنکێکی تیایە بەکولاوی دەخورێ.
پاقلینچکانە: د. جۆرە گیایەکە وەک پەلپینە دەخورێ.
پاقلیر: هـ. گوێزێکە کە توێکڵە سەوزەکەی لێ کرابێتەوە.
پاقولاخ: د. سمی مەڕ و بزن و ئاسک.
پاک: شتێکە کە خاوێن بێ. پیتی گشتی (عمومی): کتێبەکەی (پاک) خوێندەوە واتە هەمووی.
پاکار: د. نۆکەر.
پاکانە: دڵ پاککردنەوەی یەکێک بەسوێند بۆ خواردنی.
پاکایی: شوێنێکی پاک لە زەوی.
پاکبوونەوە: نەمانی چڵک یا پیسیی شت. بریتییە لە مردنی پیاوی خراپ: پیاوی خراپ خوا زوو (پاکی کاتەوە).
پاکردن: توێکڵ گرتنەوەی هێندێ شت: ترۆزی (پاک بکە) ئینجا بیخۆ. زیوان و خاک و خۆڵگرتن لە دانەوێڵە.
پاکردنەوە: لابردنی چڵک و پیسی لە شت.
پاکژ: پاک. لەوەڕی قەدەغەکراو.
پاکردان: نەهێشتنی گیا و خەڵە لە زەویدا بەهۆی دروێنە یا دەسکەنەوە، یا بەهۆی خواردنی ئاژاڵەوە.
پاککردن: پاکردن.
پاککردنەوە: پاکردنەوە.
پاکڵ: د. ئاگر خۆشکەر. کڵی پرد.
پاکڵە: د. پاکڵ.
پاکلیرە: پاگردنی (کەمکوڵ).
پاک و پووککردن: بەختکردن و بەفیڕۆدانی شتێکی بەنرخ: دەست مایەکەت هەموو (پاک و پووک کرد).
پاک و پیسکردن: جیاکردنەوەی شتی چاک و خراپ لەیەک.
پاکوت: د. پێشێل.
پاکوترە: گیایەکە لە (پاقلانچکە) دەچێ و دەخورێ.
پاکوتکێ: د. پێدان بەزەویدا.
پاکۆدان: دروێنەکردنی گژوگیا بەدەست. بریتییە لە نەهێشتنی شت.
پاکورە: کوللەی باڵ نەگرتوو. پیادە.
پاکە: د. پاکی.
پاکەپاکە: پەتاتە.
پاکەت: کاغەزێکە لە کارخانەدا پێچرابێتەوە و سرێشی لێ درابێ وەک پاکەتی جگەرە و شقارتە و شتی تر.
پاکەمی: د. ماندوویەتی.
پاکەوەبوون: پاکبوونەوە. بریتییە لە مردن و نەمانی یەکێک کە نەتەوێ.
پاکی: خاوێنی.
پاکیزە: شتی پوختەی خاوێن.
پاگرتن: د. پێگرتن.
پاگە: تەویلە (ز). بوار (د). ئاسانەی دەرگا (د).
پاگیر: د. گرفتار.
پاگیرە: د. پائەوشار.
پال: ز. تەپۆڵکە.
پالی: با. پارچە چەرمێکی پانە لە کورتان دەکەوێتە لای ڕانی گوێدرێژەوە.

پاڵ: قەد شاخ و گرد. تەنیشتی گیاندار.
پالا: هـ. پێلاو.
پالاخ: گـوێرەکـەی گـامـێش. گـەڵای وشکی وەریوی درکوداڵ.
پالادرانه: د. حق القدم. حق السعي.
پالافتن: د. پالاوتن.
پالافته: د. پالاوته.
پالامز: کـەرەیەکـە کـە شوان دەیچنێتـەوە لەبری مـزی شوانانەی.
پالان: ز. کورتان.
پالان: پالان.
پالانته: پالانجەی گونج.
پالانچـە: ماسولکە گۆشتی پاڵ بڕبڕەی پشت. بەرد و قوڕ و قسلێکە دەدرێتە پاڵ گونجکاری. ماسولکە خـوریـیـەکـە بەسـەریـشـتـی هێندێ بەران و مـەڕی جوانەوە دەهێلرێتەوە بۆ جوانی.
پالانە: خـوری و مـوویـەکـە لە کـاتی بڕینەوەدا دەهێلرێتەوە بەسەر پشتی مەڕ و بزنەوە بۆ جوانی.
پالانی: گوێدرێژێکە کەکاتی کورتان لێکردنی هاتبێ.
پالاوتن: خـەوشگرتنی شـتی شل بەشـتـێکی چنراو. بریتییە لە زۆر ترسان: فـیسـار کـەس لە ترساندا (پالاوتوویەتی).
پالاوته: شتی پالێوراو.
پاڵپـشت: شـتـێکی نەرم و شلە دروست دەکـرێ بۆ پاڵپێوەدانی.
پاڵپێوەدان: پاڵدان بەشتێکەوە.
پاڵپێوەنان: پاڵنان بەشتێکەوە.
پاڵتاو: پاڵتۆ. پاڵوو (د).
پاڵتۆ: سەربەرگێکی ئەستووری زستانییە.
پاڵتـەک: دەردێکە لە قـورگی ڕەشـەوڵاخ پەیا دەبێ، دەئاوسێ و هەڵی دەدرن و گـەڵی تێ دەخـەن و چاک دەبێتەوە.
پاڵخستن: ڕاکشاندنی گیاندار.
پاڵدان: پاڵدانەوە. پاڵپێوەنان.
پاڵدانەوە: پشت بەشتێکەوە دان بۆ حەسانەوە.

پاڵدامێن: قـەراخی خوارووی داوێن. داوێنی شاخ و گرد.
پاڵداوێن: پاڵدامێن.
پاڵداینه: د. پاڵداوێن.
پاڵدم: پاڵدێم.
پاڵدوو: پاڵووی کورتان.
پاڵده: پاڵدوو.
پاڵدێم: داوێن.
پاڵشت: پاڵپشت.
پاڵفته: د. بێژراوە. پالاوته.
پاڵکەفتن: د. پاڵکەوتن.
پاڵکەوتن: ڕاکشان.
پاڵ لێدانەوە: بریتییە لە دڵنیابوون لە شتێک.
پاڵمه: د. پاڵمە.
پاڵمـە: گیایەکی بەهاریی گەڵا پانە تامی (هەڵەکۆک) دەدا.
پاڵنان: پاڵپێوەنان. هەڵپەساردنی شتێک بەشتێکدا.
پاڵنگ: هـ. پڵنگ.
پاڵوانە: باڵـندەیەکی ڕەشی باڵ درێژی قـاچ کـورتی تیژڕەوە کە کەوتە زەوی ناتوانێ هەڵفڕێ.
پاڵوبەن: د. پشتیوان و یارمەتیدەر.
پاڵوبەنی: پشتیوانی و فریارەسی.
پاڵودان: د. پاڵدانەوە.
پاڵوو: کـەلەکە. پارچەیەکە لە کـورتان دەکـەوێتـە ژێر کلکی وڵاخەوە.
پاڵووگیر: دارێکە دەدرێتە بەر (نێ)ی ئاش کاتێک کە بەلایەکدا لاسەنگ بێ.
پاڵه: شـاری گـەورە (د). کـرێکار: (ز). سـەپان (هـ). بریـتـییـە لە ئەندازەیەک لە دانەوێڵە کە سـەپانێک لە ڕۆژێکدا بـیـدرووێـتـەوە: (پاڵە)یەک جـۆ یا نیـــسـکم هەیە واتـە ئەوەندەی کـــە بەڕۆژێک بدرووێتەوە لەلایەن سەپانێکەوە.
پاڵەپەستۆ: پاڵنانی زۆری بەنهێتم بەگیاندارێکەوە.
پاڵەقە: د. پێلەقە.
پاڵەنگ: د. ڕەشمە و مەهار.

پاڵەوان: پیاوی بەهێزی دارێژراوی زۆرانباز.
پاڵەوانبازی: زۆرانبازیی پاڵەوانان.
پاڵەوانە: جۆرێکە لە مازوو. فیلپایە. کوڵەکە یا پایەیەکە بدرێتە ژێر شوێنێکی زەدەداری شکست.
پالەهەنگ: زنجیری گەورە کە دەکرێتە پێی بەندی.
پاڵێ: هـ. کەوش.
پالیک: ز. مووی ڕیشە کە بخرێتە سەر سمێڵ بۆ درێژی.
پاڵێن: د. کەوگیر.
پاڵێوکە: دەفرێکی پانی کون کونە شتی پێ دەپاڵێورێ.
پامال: پایەمال.
پامال: د. پێشێل.
پامالە: شتێکی چوارچێوەدارە بەتەیان دەتەنرێ و مالەی زەوی پێ دەدرێ دوای تۆو پێوەکردنی.
پاماو: لووسکردنی سواغی گەچ بەپەڕۆی تەڕ.
پامز: د. پالادرانە.
پامووره: جۆرە پاوانەیەکە لە زەنگیانەی ڕەش و شین بە سێ لیسپ دەهۆنرێتەوە و دەکرێتە پێ.
پامێزه: گووی هەنگە کە لەسەر کانی دەیکا دوای ناو خواردنەوەی، سەرێکی خڕ و سەرێکی باریکە، هەنگ دۆز تەماشای دەکا سەرە باریکەکەی ڕووی لە هەر لابێ دوای دەکەوێ تا پلوورەکەی دەدۆزێتەوە. خوری و مووی دەست و پێی ئاژاڵ. ئاوی وشکەوەبووی ناولنگی سابرێن لەکاتی ئارەزووکردنی پەڕیندا.
پان: شتێکە کە تەسک نەبێ.
پانایی: ئەندازەی پانیی شت.
پانبوونەوە: پلیشانەوەی شت.
پانبەپان: بریتییە لە وتنی قسەیەک بەبێ پەردە.
پانپانۆکە: پانپانۆکێ.
پانپانۆکێ: سواربوونی ئافرەتە بۆ ئافرەتێکی تر و کوت پێوەدانی.
پانتاو: تەپڵەسەری کێو و گردێکە کە تەخت بێ.
پانتاوی: شوێنی پان و تەخت.

پانتۆڵ: دەمەر قۆپان. جۆرە دەرپێیەکی لنگ درێژی تەسکە لە قوماش دروست دەکرێ و لەگەڵ چاکەت لەبەر دەکرێ. تەلێکی زۆر باریکە لەناو سەعاتدا.
پانجەقولێ: هـ. پاشقول.
پاندان: جۆرە قەڵەمێکە مەرەکەبی تێ دەکرێ و پێی دەنووسرێ.
پانزە: ناوە بۆ ژمارەیەک کە پێنج و دەیە.
پانزەمین: شتێکە کە لەپایەی پانزەهەمدا بێ.
پانزەهەم: پانزەمین.
پانزەهەمین: پانزەهەم.
پانکردنەوە: پلیشاندنەوە.
پانکە: جۆرێکە لە بەری دارمازوو لە قۆپچە دەچێ. جۆرە ماسییەکی پانکەڵەی گۆشت خۆشە پێستی زگی ئەستوورە. جۆرە باوەشێنێکە بەنەوت یا بەکارەبا دەسوورێتەوە.
پانکەڵە: شتێکە کە کەمێک پان بێ.
پانوپۆڕ: شتی پانی فراوان.
پانەکی: جۆرەقفڵێکی پانکەڵەیە.
پانەوەبوون: پانبوونەوە.
پانیبەرز: پێڵاوێکی ژنانەیە وەک سۆل بەلام پاژنەی ئەم بەرزە.
پانیبەرز دروو: کەسێکە هەر پانیبەرز دروست بکا.
پانێر: پارێن.
پانی: پاژنەی پێ. بەری شت لەلای تەسکییەوە.
پاوان: جێ لەوەڕی ئاژاڵ.
پاوانە: شتێکی زەنگوڵەدارە لە زێڕ یا لە زیو دەکرێتە پێی منداڵ بۆ جوانی.
پاویل: د. پێ و پل.
پاوموری: جۆرە مقامێکی کوردییە.
پاونە: د. پێوەندێکە دەکرێتە پێ.
پاروشک: د. بریتییە لە کەسێک کە پێ و قەدەمی خێر نەبێ.
پاوە: لەوەڕی قەدەغەکراو. ناوی دێیەکە لە هەوراماندا.
پاوەپاکردن: د. پێ دزکێکردن لە کارێکدا.

پاوەجێ: د. پایەدار.
پاوەجێکردن: د. قایمکردنی شت.
پاوەجێگە: د. پاوەجێ.
پاوەرە: هـ. دەرپێ.
پاوەرێ: دەرپێ.
پاوەمانگ: د. ژنێکی ئاوسە کە پێی نابێتە مانگی نۆیەمی.
پاوەند: لەوەڕی قەدەغەکراو. پێوەند.
پاوەیو: هـ. پێ خەسوو.
پاهەڵکەوتن: د. پێ هەڵکەوتن.
پاهەڵگرتن: د. پێ هەڵگرتن.
پای: بەخت (ز). بۆ: (پای) بالاکەت.
پایان: دوایی شت: وتەی کوردی (پایان)ی نییە.
پایتەخت: شارێکە کە پاشا یا سەرۆکی دەوڵەتی تێدا دابنیشێ.
پایدۆست: بڕانەوەی جەنگی دەوڵەتی و ئاشتبوونەوە یان تەواوبوونی هەموو کار و کردەوەیەک.
پایز: سێ مانگە دوای هاوین.
پایزە: جۆرە ترێیەکی پایزەی دەنک خڕی سپیی ئاوداری مزری ناسکی هێشوو بزمارکوتە. شتێکە کە لە پایزدا بەکار بێنرێ. میوە و سەوزییە کە لە پایزدا پێ بگا.
پایزەبرا: بەدۆستێک دەوترێ کە کەم کەم سەرت بدا.
پایزەڕێز: د. شتێکە سەرمای پایز لێی دابێ و کاری تێ کردبێ.
پایزی: جۆرە هەنجیرێکە وەک (یەحیابەگی) (با). پایزە.
پایکردن: ز. دابەشکردنی شتێک بەسەر چەند کەسێکدا.
پاینار: د. چەند وتارێکی جوانە کە لە خۆشهاتن و بەخێرهاتنی یەکێکدا بوترێ.
پایناو: قنگاو. سەوزییەکی پاراوی نازاوە (د).
پایە: دیوارێکی باریکی بەرزە لە خشت یا بەرد دروست کرابێ. ئەندازەی بەرزی و ڕێزی کۆمەڵایەتیی یەکێک: یاخوا (پایە) بەرز بێ.
پایەبەرز: بریتییە لە گەورەیەکی بەنرخی دەست ڕۆییو.
پایەدار: بەردەوام.
پایەداری: بەردەوامی.
پایەماڵ: شتێکە بەرباد بووبێ و لەناوچووبێ.
پاین: لای خوارووی شت.
پت: لووت (ل). نوختە (ز). پەلەپیتکەیەکە بەپشتی پەنجەی دەست لە شتێک دەدرێ.
پتاپت: ز. پسە پسکردن.
پتات: ز. زۆربێژی پڕوپووچ.
پتپتوک: ز. شتێکە کە چەند خاڵێکی ڕەنگاوڕەنگی پێوەبێ.
پتر: زۆرتر.
پترووز: د. پەترۆک. پترووخە.
پترووخە: د. قەتماغەی سەر برین.
پترووکە: د. پەترۆک.
پتکە: شتێکی کەم لە پیسی یا لە قوڕ.
پت و پووز: د. دەم و کاوێژ.
پتەپت: پرتەپرت.
پتەو: شتی قورسی توند و تۆڵی مایەدار.
پتیلە: ل. پلیتە.
پچ: ز. کەم: (پچ)ەک ئاف بینە، واتە کەمێک.
پچانن: د. چپەکردن.
پچران: کەرتبوونی هەودا و تەل و هێندێ شتی تر. پسانی گیاندار: (پچڕا)م.
پچراندن: پچڕین.
پچرانن: پچڕاندن.
پچڕانەوە: پسانی کشتەکی ملوانکە و تەزبیح و هەموو شتێکی هۆنراوە.
پچڕاو: شتێکە کە پچڕابێ.
پچڕاوە: شتێکە کە پچڕابێتەوە.
پچڕپچڕ: شتێکە لە گەلێ لاوە پچڕابێ. قسەی بزرپزڕ: قسەکانت (پچڕپچڕ)ن واتە بەیەکەوە نانووسێن. کردەوەیەکە کە سەر و مڕ نەبێ: کارەکەت (پچڕپچڕ)ە واتە سەر و مڕ نییە.
پچرک: با. کولێرەی ناوەشکێنە.
پچڕۆک: شتێکە کە زوو بپچڕێ.

پچڕپاگ: د. پچڕاو.
پچڕیان: د. پچڕان.
پچڕین: کردنەوەی شتێک لە شتێک بەنهێم.
پچڕینەوە: بردانی یەکێک لە یەکێک یا لە شتێک: چاک لە فیسار کەست (پچڕیەوە)، یا چاکم لە قومار (پچڕینەوە). شالاوبردن بۆ یەکێک و ڕنینەوەی ئەندامی. سەندنی شتێک لە یەکێک بەزۆر: بەسم (پچڕەوەوە).
پچکۆل: پچکۆلە.
پچکۆلانە: شتی زۆر پچووک.
پچکۆلە: پچکۆلانە.
پچکۆڵە: پچکۆلە.
پچکەلە: پچکۆلە.
پچکەڵە: پچکۆلە.
پچووک: شتێکە کە گەورە نەبێ.
پچووکبوونەوە: بوونی شتێکی گەورە بەپچووک. (پچووککردنەوە) کردنی شتێکی گەورە بەپچووک. خواردەستی گەورەیەک: من (پچووک)ی تۆم.
پچووکی: خواردەستی. بوونی شت بەپچووک.
پچە: د. چپە، (پچەپچ) چپەچپ.
پچین: ز. شەق تێ هەڵدان.
پخ: وتەیەکە کوتوپڕ و لە ناکاو دەوترێ بۆ ترساندنی یەکێک.
پخک: ز. پخ.
پخکردن: برینی شت بەگردەبڕ. پخەکردن.
پخمە: د. پیسی پۆخڵ.
پخەکردن: وتەیەکە منداڵ بەکاری دێنێ بۆ سەربڕینی گیاندار.
پڕ: ز. پرد.
پراش: د. ورد، (پراش پراش) شتی ورد و خاش.
پریرە: پەڵپینە.
پریریک: ز. گیایەکی بەهارییە.
پریە: با. هەزارپێ.
پرتاپرتا: ڕاکردنی یەک لە دوای یەک بەپرتەپرت.
پرتاڵ: ز. کوتاڵ.
پرتدان: د. فڕێدان.
پرتکردن: د. فڕێدان.
پرتکە: د. وردەی شت. (پرتکە پرتکە) شتی ڕێزە ڕێزە.
پرت و پەلا: د. شتی هیچ و پووچی بلاوبووەوەی ناو ماڵ.
پرتۆکە: د. پرتکە.
پرتوکیاک: د. شتی پواو.
پرتوکیان: د. پوان.
پرتوێژی: د. قسەی شاش و وێشکردن.
پرتە: لێدانی دەمار. جوولانەوەی گڕی چرا. فرتە، (پرتە پرت) پرتەی یەک لەدوای یەک.
پرچ: مووی سەر کە لە عاستی پشت شۆڕ ببێتەوە.
پرچانن: د. قرتانن.
پرچن: کەسێکە کە پرچێکی زۆری ناشیرینی ببێ.
پرچنە: پرچن.
پرچە: د. دەنگی قرتاندنی شت.
پرخاندن: پرخەکردن.
پرخن: کەسێکە کە لە خەودا بپرخێنێ.
پرخە: دەنگێکە لەکاتی نووستندا لە دەم و لووتی هێندێ کەسەوە دێ. (پرخەپرخ) پرخەی یەک لەدوای یەک. (پرخ و هوڕ) پرخە پرخی زۆر.
پرد: شتێکە لە دار یا لە بەرد یا لە ئاسن دروست دەکرێ بەسەر ئاوەوە بۆ پێدا پەڕینەوە.
پردژ: د. وچان. دەسرەس.
پردوخیاگ: د. هەڵپرووزاو.
پردوخیان: د. هەڵپرووزان.
پردوو: د. پەردوو.
پردەڵە: چەند دارێکە لەسەر (خەردار)ی ئاش ڕایەڵ دەکرێن و بەرداشیان لەسەر دادەنرێ. دارێکی درێژە لەسەر دوو سنگ داکوتراوە لە ناوەندی (مۆلەق) و (نەوەرد)دا، ڕایەڵی جۆلا ڕاگیر دەکا.
پردی: هە. پرد.
پڕ: دەفر یا بۆشاییەکە کە لێوانلێو شتی تێدابێ. شتی سفت: ئەو قاڵییە تانەکەی زۆر (پڕ)ە واتە سفتە.

پراوپڕ: شتێكە كە بۆشاییەك پڕ بكاتەوە بەبێ كەموكوڕی: ئەم تۆیەوانەیە (پراوپڕ)ی دەمی گۆزەكەیە.
پڕبار: د. درەختێكە كە بەری زۆر بێ. دەغڵودانەوێڵەی قەڵەو.
پڕبوون: لێوانلێوبوونی دەفرێك یا بۆشاییەك لە شتێك. بریتییە لە تووڕەبوون و پیشخواردنەوەی یەكێك لە یەكێك.
پڕبوونەوە: لێوانلێوبوونی دەفرێك یا بۆشاییەك بەرە بەرە. بریتییە لە تێرخواردن و داكەوتن: فیساركەس هەرگیز (پڕ نابێتەوە) واتە چاوی تێر نابێ.
پڕ بەپڕ: پراوپڕ.
پڕبەر: د. پڕبار.
پڕبێژ: با. سازندە.
پڕپچی: با. چاوی كزی پرووپووشاوی.
پڕپۆڵ: پارچەی كۆنی شڕ: (پڕپۆڵ)ێك شتم لە ماڵدا نییە. مەردوومی چەپەڵی بێ كەڵك.
پڕپۆلە: ئاردێكە كە ئاوی لێ پرژێنرابێ و دانە دانە وێستابێ بۆ ئەوەی كە بكرێ بەچێشت یا بدرێ بەجووجەڵە و مریشك. چێشتی پڕپۆلە.
پڕپیاكردن: پەلاماردانی شتێك بەچالاكی بۆ فڕاندنی.
پڕتاف: د. پڕتاو.
پڕتافانن: د. تاودانی ولاخ.
پڕتاو: تاودانی ولاخ بەتوندی.
پڕچەك: مەردوومێكە كە چەكی تەواوی پێ بێ.
پڕدان: هەڵمەت بردنە شتێك: پڕی دایە ئەو كارە واتە هەڵمەتی بۆ برد.
پڕزۆڵ: پارچەی پچكۆلانە كە لە شتێك بووبێتەوە. (پڕزۆڵ پڕزۆڵ) شتی ورد و خاش.
پڕزۆڵە: پڕزۆڵی پچووك لە هەموو شتێك.
پڕشنگ: پرشنگ.
پڕقینە: قرقینە.
پڕكردن: لێوانلێوكردنی دەفرێك یا بۆشاییەك لە شتێك. بریتییە لە هاندانی یەكێك دەربارەی یەكێكی تر.
پڕكردنەوە: لێوانلێوكردنی بۆشاییەك بەرە بەرە.
پڕكێشی: زاتكردن و بەخۆدا ڕاپەڕموونی كردنی كارێك: فیساركەس (پڕكێشی) هەموو شتێك دەكا.
پڕگۆشت: بریتییە لە گیانداری زۆر قەڵەو.
پڕمە: هەناسەدان بەلووت بەتوندی بەجۆرێك كە دەنگی لێوەبێ: فیساركەس دایە (پڕمە)ی گریان، یا ولاخەكە (پڕماندی). (پڕمە پڕم) پڕمەی یەك لەدوای یەك. پڕم و هوڕ: پڕمە پڕمی زۆر.
پڕمێشك: بریتییە لە مەردوومی زۆر ژیر.
پڕنۆ: د. دەلیل و بەڵگە.
پڕنۆڵ: پارچەیەك كاڵای شڕ: فیساركەس (پڕنۆڵ)ێك بەرگی لەبەردانییە.
پڕوپا: د. قاچ و قوڵ.
پڕوپاتاڵ: شتومەكی پڕوپووچی بێ نرخ.
پڕوپۆشتە: د. پۆشتە و پەرداخ.
پڕوپووچ: درۆی زلی هەڵبەستراوی لە ژیری و بیرەوە دوور. شتی بێ كەڵك.
پڕوپەشێو: شوێنێكەكە پڕبێ لە كەلوپەلی ناوماڵ بەنارێكی.
پروبیت: ورده شتی ناوماڵ.
پرووزكان: پچڕان.
پرووزكاندن: پچڕاندن.
پرووزكاو: پچڕاو.
پرووزیان: د. سووتان.
پرووسقان: د. پچڕان.
پرووسقانن: د. پچڕاندن.
پرووسقاو: د. پچڕاو.
پرووسقیان: پچڕان.
پرووسك: د. پزیسك.
پرووسكان: پرووزكان.
پرووسكاندن: پرووزكاندن.
پرووسكاو: پچڕاو.
پروكیاگ: د. پچڕاو.
پروكیان: پچڕان.

پرۆکیاو: د. پرووکاو.
پرووز: نارێکی و چەوتیی کەناری کاغەز و پارچەی تەنراو کە هێشتا لێی نەبووبێتەوە: (پرووز)ی کەواکەم دەرکەوتووە، واتە قەراغی ناوەوەی هاتووەتە دەرەوە. بریتییە لە نەنگ و شوورەییی یەکێک: فیسار کەس (پرووز)ی دەرکەوت واتە نەنگ و و شوورەییی ئاشکرابوو. بۆ کورووز.
پرووزە: بۆ کورووز: لە تینوانا (پرووزە)م لێوەدێ.
پرووش: وردە تووکی دار و گەلێ شتی تر کە هەڵی دابێ.
پرووشەکردن: بارینی بەفر بەوردی. بریتییە لە کەم کەم خواردنی منداڵی ساوا و نەخۆشێکەوە کە دەمێ بێ خواردنی نەخواردبێ.
پرووکان: پچڕان: تەزبێحەکەم (پرووکا). هەڵپرووزان لە گەرماندا.
پرووکاندن: پچڕاندن.
پرووکانن: پرووکاندن.
پرووکاو: پچڕاو.
پرەوەبوون: د. پڕبوونەوە.
پریشک: چەند پارچەیەکی وردە کە لە شتێک ببێتەوە: (پریشک)ی ئاوەکە یا بەردەکەم لێ کەوت. پزیسک.
پزانگ: پزدان.
پزک: ز. برین و زیپکەی ئەندام.
پزۆڵ: پزۆڵ.
پزۆڵە: پزۆڵە.
پزە: هەناسە: (پزە)ی بڕیم.
پزەبڕاو: کەسێکە کە تەنگەنەفەس بووبێ. بریتییە لە کەسێک کە زیانێکی زۆری لێ کەوتبێ.
پڕژ: پڕی شت. تەرزی سەوزایی وەک مێو و لاولاو و ترۆزی. پەرش و بڵاو (د).
پڕژان: ڕژان و بڵاوبوونەوە.
پڕژاندن: ڕشتن و بڵاوکردنەوە.
پڕژۆڵ: پڕی شت. برژۆڵ.
پرس: داواکردنی زانینی شتێک کە نەیزانیت لە یەکێک: هەرچی نازانیت (پرس کە).
پرسا: د. کەسێکە کە دوای شت بکەوێ بۆ زانینی.
پرسانە: د. شتێکە کە لە پرسەدا دەبرێ بۆ ماڵە مردوو.
پرسکردن: پرسین.
پرسە: سەرەخۆشی کردن لە خاوەن مردوو. پرسیار.
پرسەکەر: کەسێکە پرسە بکا لە خاوەن مردوو.
پرسەگورگانە: پرس کردنە بەیەکێک بۆ کارێک کە نەتەوێ بەقسەی بکەیت بەڵام هەر بۆ گلەییی دواڕۆژ بێ.
پرسەگورگانێ: پرسە گورگانە.
پرسیار: پرسکردن لە شتێکی نادیار.
پرسین: پرسیار.
پرسینەوە: بەسەرکردنەوەی شت بەپرسین دەربارەی: فیسار کەس لە پچووکی خۆی (دەپرسێتەوە).
پرش: بڵاو.
پرشنگ: پرشەی ڕۆژ و مانگ و ئەستێرە و ئەو شتانەی کە لەبەر هەتاو دەبریسکێنەوە. پریشکی ئاگر.
پرشە: بریسکانەوەی شتی بەشەوق وەک ئەستێرە و مانگ و ڕۆژ و گەلێ شتی تر. (پرشەپرش) پرشەی یەک لەدوای یەک.
پرگ: شتێکی سپییە دەکەوێتە سەر شتی شل لەبەر زۆر مانەوەی. پەڵەیەک لە زەوی یا دەغڵ.
پرگ هەڵهێنان: پەیدابوونی پرگ لەسەر شتی شل یا تەڕ.
پرواندن: وەراندنی گوڵی شینایی و دانەوێڵە. ولێنی کاڵا و شتی تەنراو بۆ لێکردنەوەی شتێک کە پێوەی وشک بووبێتەوە.
پرۆت: ز. کەسێکە دەفری گڵێن دروست بکا.
پرۆژە: مەشروعێکی تێکرایی.
پروسک: پزیسک (د). دەبێ بەتاکیدی (ئێسک): ئێسک و (پروسک).
پروسکە: د. پروسک.
پرووز: د. بۆکرووز.

پرووش: د. پروسک.
پرووشە: د. پرووش.
پرووکە: د. پرووشە.
پرووکەپرووک: د. نووکە نووکی گریان.
پریاسکە: پارچە پەڕۆیەکـە کـە شـتـێکی تێـدا گـرێ درابێ.
پریسک: د. پزیسک.
پریش: د. شتی وردبوو. (پریش پریش) هەلا هەلا.
پریق و هوڕ: پێکەنینی قاقا.
پریک و هوڕ: پریق و هوڕ.
پزان: ز. پزدان.
پزدان: پێـسـتـێکی تەنکە لە سکی بزن و مـەڕ و مانگادا بێچووی تێدا بەرهەم دێ.
پزگ: پزووی دەرێ. پزوویەکە تووشی ئاژاڵ دەبێ.
پزۆر: ز. ناو سک و ڕیخۆڵەی گیاندار.
پزوسک: د. پزیسک.
پزوسکە: د. پزوسک.
پزوو: دەردێکە تووشی بزن و مەڕ دەبێ وەک هەلامەت وایە بۆ ئادەمی. نوشتـاوەی دەرێ و سەرین کـە بەندەخوێن یا کشتەکی تێ هەڵدەکێشرێ. دەمی ڕەشکەی کاکێشان.
پزە: پزوو.
پزیسک: پریشکی ئاگر.
پزیشک: دوکتۆری نەخۆشی.
پزینک: بلامک.
پژ: پرژۆڵی گوڵی گەنم و جۆ. سەرلقی دار و درەخت.
پژاڵ: د. پژی سەر لقی درەخت.
پژان: وەرین و بڵاوبوونەوەی دانەوێڵــە. بەربوونی خوێنی لووت و کچێنیی کچ.
پژاندن: بڵاوکـردنەوەی دانەوێڵـە و بەردانی خـوێنی لووت و کچێنیی کچ.
پژگاڵ: کار و فرمان.
پژمــە: هاتنە دەرەوەی باو تەزوویەکـە لە لووتەوە بەتەکـان بەجـۆرێکی وا کـە دەنگی لێـوە بێ. (پژمـەپژم) پژمــەی یەک لەدوای یەک. (پژم و هوڕ) پژمە پژمی زۆر.
پژمێن: پرنووتی.
پژمین: پژمە.
پژنچە: د. فلچە.
پژ و پۆ: د. لق و پۆپی درەخت کە برابێ.
پژوو: با. یالی ولاخ.
پژوون: ز. گزرەگیا.
پژوێن: پشتێن.
پژوێنە: پشتێنە.
پژە: چەند پرشەیەک لە ئاو.
پژیاگ: د. پژاو.
پژیان: پژان.
پژێ: با. پژوو.
پس: کوڕ (ز). کەسێکە کە بەسەری زمان قسە بکا.
پســان: پچــران. پروکــانی گــیــاندار بەهۆی زۆر پێکەپشتنێکەوە.
پساندن: پچڕاندن پروکاندن.
پســانەوە: پچــڕانەوە: تەزبێــحــەکـەم پسـایەوە، یا لەشکرەکە ئەوەندە زۆر بوو هەر نە(دەپسایەوە).
پســپـان: ز. پارچەیەکــە کــالای پێ پینە دەکـرێ. (پسپانکردن) پینە کردن.
پسـپس: ز. وتەیەکە پشـیلەی پێ بانگ دەکرێ وەک (پشپش).
پسپاندن: ز. بەچریە قسەکردن.
پسپسـیک: ز. پشیلە.
پسپستلی: هـ. جالجالۆکە.
پسپۆڕ: ئاژاڵدارێکە کە لە بەسەرکردنەوە و ناسینەوەی ئاژاڵدا زۆر وریا و شــارەزا بێ. کــەســێکە لە کارێکدا زۆر بزان بێ.
پستان: فستان.
پسترک: ز. پەیژە.
پستوو: با. یەخە.
پستەق: ز. مێوژی خراپ.
پسک: پشیلە (با). زمان پس. پرچ.
پسکە: د. ورد ڕۆینی ڕاوچی بۆ لای نێــچــیــر. باڵ بەیەکــدادانی بەچکەی چۆلەکــە و باڵندەی تر

لەبەردەمی دایک و باوکیدا بۆ ئەوەی کە دانی بداتێ.

پسکەپسک: پسکەی یەک لەدوای یەک.

پسکیان: د. پسکە.

پسڵ: لووشەیەکە کە دەکرێتە ناو چێشتی دۆکوڵیوەوە.

پسمام: با. ئامۆزا.

پسمیران: با. خانەدانی میرزادە.

پسیان: د. پسان.

پسیزک: پزیسک.

پش: وتەیەکە پشیلەی پێ بانگ دەکرێ.

پشاقیک: ز. بنیسکی سابوون.

پشام: د. ئاوسان و هەوکردن.

پشپشۆکە: گیایەکی پژپژی زبرە وەک کلکی پشیلە.

پشپێنت: پشتێن.

پشت: لە مل بەرەوخواری گیاندار تا سەر سمتی. باوک و باپیرە: فیسار کەس لە (پشت)ەوە دەچێتەوە سەر تیرەی جاف. یارمەتیدەر و پشتیوان: تۆ بەپشتی کێ ئەمە دەکەیت؟ دیوی ئەودیوی هەموو شتێک: پشت گوێژە شاربازێرە. دیوی قۆقزی میچ. وتەیەکە پشیلەی پێ دەردەکرێ وەک (ختە).

پشت ئەستوور: کەسێکە کە پشتیوانی بەهێزی بێ و دڵنیابێ.

پشتدار: شتی قایم و دارێژراو: ئەم فاسۆنە (پشتدار)ە، واتە قایمە. خاوەن پشتیوان.

پشتدان: بریتییە لە وێستانی گیانداری مێینە بۆ نێرەی.

پشتدانەوە: هەڵدانەوەی ئاگری ناو تەنوور پاش دامردنی تا گەرم دابێتەوە، پاڵدانەوە.

پشترێژ: گیانداری ناوکەرێژ.

پشتکووڵ: د. پشکۆڵ.

پشتگوێخستن: بریتییە لە بیردەرکردنی کارێک و نەکردنی.

پشتگوێکردن: هەڵپاچینی وردەتووکی بن پرچی ژنان بەمەقەست.

پشتگێن: د. دواهەمین.

پشت لێدان: جۆرە یارییەکە چەند کەسێک یەک لەدوای یەک بەکووری دادەنیشن و بەرودوا بەسەر یەکدا هەڵدەچن بەلێدانی پشتیان لە پشتی ئەوی تر.

پشت لێدانەوە: بریتییە لە دڵنیابوون لە پێکهاتن یا پێک نەهاتنی کارێک: فیسار کەس لە کارەکەیدا (پشتی لێ دایەوە) واتە دڵنیابوو کە دەبێ یا نابێ.

پشت لێکردنەوە: پشت لێدانەوە.

پشتماڵە: دراوسێیەکە کە ماڵی لە پشت ماڵتەوە بێ.

پشتمێر: پشتیوان و یارمەتیدەر.

پشتووری: د. پشت ئەستووری.

پشتوێن: پشتێن.

پشتە: پشتی میچی قاپێن. دەنگێکە پشیلەی پێ دەردەکرێ. ناوە بۆ دێیەک لەوبەری سیروان.

پشتەپا: د. پشتەپێ.

پشتەپێ: بریتییە لە شەق.

پشتەرێژ: د. پشترێژ.

پشتەرێشە: د. برینداربوونی پشتی وڵاخ بەهۆی بارەوە.

پشتەسەر: جۆرە خشڵێکی پلپلەدارە لە زێڕ یا زیو ژنان دەیدەن لە پشتی سەریان.

پشتەک: خوری و موویەکە لەکاتی برینەوەدا بەسەر پشتی مەڕ و بزنەوە دەهێڵرێتەوە. پشتیوانێکە بدرێتە بەر شتێک.

پشتەملە: بریتییە لە زۆرکردن لە یەکێک بۆ کارێک: بە(پشتەملە) ئیشی پێ دەکا.

پشتەملێ: پشتەملە.

پشتەمەلە: جۆرە مەلەیەکە لەسەر پشت دەکرێ.

پشتەوەشکێن: دیوارێکە کە بەپشتدا شکابێتەوە.

پشت هەڵکردن: بریتییە لە زویربوون لە یەکێک.

پشت هەیوان: ژوورێکە کە کەوتبێتە پشتی هەیوانەوە.

پشتەیوان: پشت هەیوان.

پشتێر: د. پشتیر.

پشتێن: شتێکە دەبەسترێتە پشت.

پشتێنە: دارێکە بەناو (بەرزەگەوە) دارەت دەکرێ بۆ ئەمەی نەجوولێ. شتێکە بەریەستی فیچقەی ئاوی نێو ئاشی پێ دەکرێ. پشتێنێکە بەسترابێتە ناوقەدی هێندێ شت بۆ قایمی.

پشتی: جۆرە سەرینێکی درێژکۆلەی تەنکە پشتی پێوەدەدرێ. پاشەوانەی هەنگ (د). شتێکەکە بەکۆڵ هەڵبگیرێ (ز).

پشتیر: هۆدەی ئاژاڵ. گەنجینەی پشت کەلەگی.

پشتیوان: یارمەتیدەر. دارێکە لە پشت دەرگاوە دادەچەقێنرێ بۆ ئەمەی بخرێتە بەر (پشکۆڵ) بۆ قایمی. دارێکە لە باری پانی بەپشتی تای دەرگا و دەرابەدا دادەکوترێ.

پشتیوانی: یارمەتی و خاوەنداری.

پشتیوانی کردن: یارمەتیدان و خاوەنداری کردن.

پشروون: ز. چێشتی پیرخەنیلە.

پشقل: پیسی دانەدانەی خڕی ئاژاڵی وردە.

پشک: با. گۆیکەی درەخت.

پشک: چیلکەیەکە دەخرێتە کونی مەشکە و کوندە و هیزەوە بۆ ئەوەی ئەوی تیایەتی نەڕژێ. بەش: ئەم کۆمەڵە بکە بەچوار (پشک). پلێک گۆشت. جەرگ (ز). چەند شتێکە دەدرێتە دەست یەکێکی نەشارەزا لەلایەن چەند کەسێکەوە کە بەشەریکی شتێکمان کڕیبێ و بەشیان کردبێ بۆ ئەوەی کە هەر یەکێک لەو شتانە لەسەر بەشێک لە بەشەکان دابنێ، تا هەر کەسە بەپێی پشکەکەی خۆی بەشەکەی بێ قرە هەڵگرێ.

پشکخستن: دانانی چەند پشکێک لەلایەن یەکێکی نەشارەزاوە لەسەر چەند بەشێک لە شتێک کە بەشەریکی کڕیبێتیان.

پشکڤین: ز. هەڵپچڕانی درومان.

پشکل: پشقل.

پشکڵ: پشقل.

پشکنین: گەڕانی جێگەیەک یا گیرفان و باخەڵی یەکێک بۆ شتێک.

پشکۆ: دەنکە ئاگری گەش.

پشکول: ز. پشقل.

پشکۆڵ: دارێکی درێژە لە دیوی ناوەوە دەدرێتە پشت دەرگا بۆ قایمکردنی.

پشکووتن: دەمدانەوەی خونچەی گوڵ. گۆیکەکردنی درەخت لە بەهاردا. وردبوونی بەردی قسڵ لە دوای ئاو پێداکردنی. هەڵتۆقینی گەنمەشامی لەسەر ساج.

پشکووڵ: د. پشکۆڵ.

پشکەڵ: پشقل.

پشکیل: د. پشکیلان.

پشکیلان: یاریی گۆرەویبازیی تاقمان لە جووت. کاڵە مستێ.

پشوو: هەناسە: (پشوو) نادا.

پشوودان: بریتییە لە حەسانەوە: ئەمڕۆ هێشتا (پشووم نەداوە).

پشووگرتن: پشوودان.

پشە: ژە (د). پشیلە.

پشیان: د. پژانی ئاو.

پشێ پشێ: وتەیەکە پشیلەی پێ بانگ دەکرێ.

پشی: پشیلە (ل). کولیچە بەڕۆن (هـ).

پشی پشی: جۆرە یارییەکی منداڵانەیە.

پشیک: ل. پشیلە.

پشیلە: دەعبایەکە لە وێنەی پڵنگ بەڵام گەلێ پچووکترە، و مێملی مشکە.

پشیلەسوورە: جۆرە یارییەکە یەکێک تێ دەکەوێ، ئەوانی تر دەست بەیەکەوە دەگرن و، ئەوی تێ کەوتووە دەیگرنە ناو خۆیان، ئەویش تەقەلا دەدا کە لەناو لنگیانەوە دەرچێ، ئەمانیش نایەڵن و دەڵێن: (پشیلە سوورە کوێرا چوو، عەرزی دڕی و پیایدا چوو) ئینجا لەناو لنگی هەر کامێکیانەوە دەرچوو ئەو کەسە تێ دەکەوێ.

پشیلەسوورێ: پشیلەسوورە.

پشیلەشۆر: بریتییە لە شوشتنی ئەندام بەناتەواوی و کەموکوڕی: ئیمڕۆ لە حەمام لەبەر ساردیی ئاوەکەی خۆم (پشیلەشۆر کرد).

پشێوینی: پشێوی.
پشێوی: ئاشووب و تێکچوونی ئاسایشی شوێنێک.
پف: فوو. وتەیەکە لەکاتی دڵ هەڵشێوان لە شتێک دەوترێ: (پف) لەم بۆنە ناخۆشە. (پفکردن) فووکردن.
پفدان: شت فوودان.
پفدریاگ: د. شتی فوودراو.
پفە: وتەیەکە منداڵی ساوا بەچێشتی دەڵێ.
پفەڵ: شتی فش و فۆڵ.
پف هەڵدان: فووکردنە شتێک و ئاوساندنی بە فوو.
پف هەڵدراو: شتی فوودراو.
پگڕ: د. گەمرە.
پل: کوتە گۆشت. پەڕی باڵندە (د). پەنجە (د).
پڵ: خاڵێکە کە لە شتێکدا پەیدابووبێ: (پڵ)ێک لە دەستم پەیدا بووە.
پلپڵ: شتێکە کە پڵی زۆری پێوەبێ. جۆر (د). زبان: فیسار کەس دوو (پڵ)ە، واتە دووزبانە (د). ڕوو (د).
پلار: کورتە دارێکە کە بگیرێتە شتێک. توانج.
بلارتێگرتن: بریتییە لە توانج گرتنە یەکێک.
پلاس: هـ. پەلاس.
پلاسماسی: جۆرە ماسییەکە وەک سفرە خۆی دەکاتەوە لەسەر ئاو بۆ ئەوەی هەر مێش و مەرۆشێکی لێ بنیشێ بیخوا.
پلاش: د. پووش و پەلاش.
پلان: د. ئێسقان.
پلانن: د. تلدان بەشت.
پلانەوە: د. تلاندنەوە.
پلاو: برنجی کوڵاوی پاڵێوراوی ڕۆنی داخ بەسەردا کراو.
پلاو پالا: د. پلاو پاڵێو.
پلاو پاڵێو: دەفرێکی شوولینی پەلە برنجی پلاوی پێ دەپاڵێورێ.
پلاو پلاو: جۆرە یارییەکە هەر یەکەی دە جار لەسەر یەک دەبێ بەدەنگی بەرز بڵێ (پلاو) بەلام جار لە جار دەنگی بەرزتربێ.
پڵپ: د. مەردوومی بێ کەڵک.
پلپسکیان: نەخۆشیی باڵەشۆرێ.
پڵپڵە: پارچەیەکی پچکۆلانەیە لە زێڕ یا لە زیو کە بەخشڵێکەوە بەند کرابێ.
پڵپڵی: د. شتی پڵپڵ.
پڵتۆک: پەلەپیتکە بەپشتی پەنجەیەک.
پڵتە: تڵپەی شت. دەنگێکە لە کاتی بەنهێنانەدەرەوەی شتێک لەناو شتێکی تردا پەیا دەبێ.
پلتەقاندن: چەقەنە لێدان بە پەنجەی دەست.
پلچ: د. پان.
پلچانن: د. پانکردنەوە.
پلدان: لێدان و جووڵانەوەی شوێنێک لە جەستە.
پلک: پوور. پیس (ل).
پلکانن: د. پلانن.
پلکیان: د. تلخواردن.
پل لێدان: پلتەقاندن.
پلمژیاگ: شتی پەژمردە.
پلمە: د. پرمە.
پڵندار: با. کورتە دارێکە دەگیرێتە درەختی گەورە بۆ ئەوەی بەرەکەی بکەوێتە خوارەوە.
پڵنگ: جانەوەرێکی گەورەی بەچنگی بەڵەکی چالاکی کوشندەیە کلکێکی باریکی درێژی هەیە.
پڵنگیان: ئاڵۆزکانی موو.
پل و پا: د. قاچ و قول. تەلاش و کۆشش.
پل و پۆ: کەوتنەسەر فاک و فیکی کارێک: (پل و پۆ)ی ژنهێنانی پێ کەوتووە.
پلوپووش: د. پر و پووشی ناو ماڵ.
پڵوپووش: پلوپووش.
پلۆر: ز. پەڵوولە.
پلوسک: شتێکی بۆشە ئاو و چۆڕاوگەی پێدا دێتە خوارەوە.
پلوور: پلوسک (هـ). شمشاڵ (د).
پلوورژەن: د. بلوێرژەن.

پلووره: شــتــێکی بۆشــه هەنگ شــانی تێــدا هەڵدەبەستێ.
پلووسگرد: هـ. پەڕەسێلکه.
پله: پوور. جێگاپێتی پەیژه و پێپیلکه. ڕیز و حورمەت و پایه: فــیــســار کــەس (پله)ی بەرزه. هەڵ: خوا هەڵتخا له (پله) یەکدا بتگرم. ئەنگوشت (د).
پلەپرتکێ: د. پەلەپرووزێ.
پلەترازیان: د. پەشیمانبوونەوه. شلبوونەوه.
پلەتسیان: د. پلەترازیان.
پلەزیقان: د. خۆشی خۆشی.
پلەکان: پلیکانه.
پلەکانه: پلیکانه.
پلەمەته: د. مەتەی دارتاش.
پلەنیان: د. هانەهانەدانی یەکێک.
پلیان: د. گلان و کەوتن.
پلیکانه: پێپیلکه.
پلیته: د. پڵیته.
پڵیته: شتێکی بادراوه که له شتێکی تر هەڵکێشرێ.
پڵیتەکێش: دارێکی سەر لەلەکراوه پڵیتەی له شت پێ هەڵدەکێشرێ.
پلیسرگ: پەڕەسێلکه.
پلیــشــاندنەوه: پانکردنەوەی شــتــێک بەهۆی قورساییەکەوه.
پلیــشــانەوه: پانبــوونەوەی شــتــێک بەهۆی قورساییەکەوه که بکەوێ بەسەریدا.
پلیشاوه: شتێکه که پان بووبێتەوه.
پلیکه: پلیکانه.
پن: زڕچ. نوخته (ز).
پنتک: شتێکی کەم له قوڕ یا له پیسی.
پنتێ: کەسێکه که زۆر گوێ نەداته پاک و خاوێنی و خۆڕێکخستن.
پنج: دەرمانێکه له قسڵ و لۆکه و ماست دەگیرێتەوه بۆ پینه کردنی دیزه و گۆزەی شکاو. پنجی گــیــا (ز).
پنجار: ز. گیای سوورەوەکراو.
پنچک: بنچک.
پنچکردن: پینەکردن بەپنج. بریتــیــه له چارەکــردنی کارێک.
پند: ز. قنگ.
پندر: پنر.
پندربوونەوه: پنربوونەوه.
پنر: جــەســتــەیەکــه که بەهۆی مــانەوەی زۆرەوه لەناو ئاودا ناسک بووبێتەوه.
پنربوونەوه: ناسکبوونەوەی جەسته.
بنکاف: ز. گوڵاو.
پنگ: د. پونگه.
پنگر: پندر. پەنگر.
پنگربوونەوه: پندربوونەوه.
پنگرکێش: مەقاش.
پنگه: پونگه.
پنۆک: خاڵ و پەڵەی ورد له شتدا.
پنه: شــتــێکی پانی تەختــه له دار یا له گــەچ دروست دەکرێ و نانی تیری لەسەر دەکرێتەوه.
پنیــوز: با. ڕۆیشــتن له شــوێنێک بۆ چەند دەمــێک: (پنیــوز) دەکـەم واته ئێــســتــا دەڕۆم له پاش چەند دەمێ دێمەوه.
پۆ: ئەو شــتـەیه که لەســەر ڕایەڵ دەتەنرێ. لۆ و پۆپ (د).
پۆبر: توندکــردنەوەی ڕایەڵی تەون بەجــۆرێکی وا کــه پۆی پێدا دەچێ.
پۆپ: پۆپنەی کەڵەشێر و مریشک. قژی ژن.
پۆپکه: پۆپه.
پۆپنه: گۆشتێکی سووری برگەبرگەیه بەسەری کەڵەشێر و مریشک و بۆقلەموونەوه.
پۆپه: تەپلەسەری شاخ و درەخت. پۆپنه.
پۆپەڕەشـه: دەردێکه دەگـا بەکـەڵەشـێـر و مـریشـک و پۆپنەی ڕەش هەڵدەگێرێ و دەیکوژێ.
پۆپەژمین: د. پۆپەشمین.
پۆپەشمین: پێخەفێکی شاشی هاوینییه له خوریی ڕێسراوی باریک دروست دەکرێ.

پۆت: لۆچ.
پۆتلاک: سەر و پێچ.
پۆتەلاک: پۆتلاک.
پۆتین: جـۆرە قـۆندەرەیەکی لاسکدارە بەقـەیتـان دادەخرێ.
پۆخ: گۆیکەی دار و درەخت لەپێش پشکووتنیدا.
پۆخ: با. میوەی زۆر گەیوو.
پوخت: شتی ڕێکوپێکی خاوێن.
پوختکردن: خاوێن و ڕێکوپێککردنی شت.
پوختە: پوخت. (پوختەکردن) پوختکردن.
پۆخ دەرکـەوتن: بریتـیـیـە لە نەنگ و شـوورەیی دەرکەوتنی یەکێک.
پۆخڵ: شتی پیسی ناخاوێن.
پۆخین: قاووت.
پۆدای: هـ. پێوەدان.
پۆدرە: بۆدرە.
پۆدوو: ز. پووک.
پۆرتک: د. کڵاو و دەسماڵی ژنانە.
پۆرتکان: ڕزین و داوەشانی شت.
پۆرتکاو: شتی ڕزیو.
پۆرخز: گیانداری مۆنی سەهەندەی لاساری مانگر.
پۆڕ: باڵندەیەکی بۆرە لە کـەو پچووکـترە و گـۆشـتی خۆشترە.
پۆڕاو: شتی ڕێکخراو.
پۆڕک: ناومـاڵی کـۆچەری. دوو چیـغی لوولەکراوە کـە کرابن بەبن بار.
پۆڕیان: ل. شتی ڕێکوپێک کە بەکار بێت.
پۆڕین: ل. پۆڕیان.
پۆرگ: توێکێکی ناسکی تەنکە بەسەر برین و هێندێ شتی ترەوە. بەرگی خونچەی گوڵی نەپشکووتوو.
پۆز: ز. لووت.
پۆزنکان: ڕزین.
پۆزە: لووت. کۆسپایی.
پۆزەبەند: د. شتێکە دەکرێتە دەمی هێندێ وڵاخەوە بۆ بەستنی دەمی.
پۆزەخـووگـە: جـۆرێکە لە بەری دارمـازوو وەک لۆزی بەراز وایە.
پۆزەوانە: ئاسنێکە دەخـرێتـە سـەر لووتی وڵاخ و ڕەشمەی پێ بەند دەکرێ.
پۆس: پیر: هەواڵی لاو و پۆسیان دەپرسم. چەرم (د). توێک. پۆستە (د). قەرەووڵ و ئێشکچی (د).
پۆست: پێست.
پۆستکەندن: پێست گرتنەوەی گیاندار.
پۆسـتکەندە: بریتـیـیـە لە شـتێک کە زۆر چاک لێی کۆڵرابێتەوە و ئاشکراکرابێ. (پۆسـتکەندەکردن) بریتییە لە لێکۆڵینەوەی شتێک و دەرخستنی.
پۆست گرتنەوە: کەوڵکردنی گیاندار.
پۆسـتنشین: کـەسـێکە کـە لە تەکـیـە یا خانەقـایەکدا دانیـشـتـبێ و بەچاکـە و ئامـۆژگـاریی مـەردووم خەریک بێ.
پۆسـتـە: کـاغـەز و پەیامـێکە کـە بەهۆی دەوڵـەتەوە بگەیەنرێ.
پۆستەچی: کەسێکە کە پۆستە بگەیەنێ بەخاوەنی.
پۆسـتـەخـانە: شـوێنێکی تایبـەتیـیـە کە پۆسـتـەی تێدا دابەش دەکرێ.
پۆسکەندن: د. پۆستکەندن.
پۆسکەندە: د. پۆستکەندە.
پۆسەخانە: د. پۆستەخانە.
پۆسیان: د. ڕزین.
پۆسین: د. پۆسیان. کەوڵ پۆست.
پۆش: بزنی ڕەشی گوێ سپی.
پۆشاک: کاڵای لەبەرکردن.
پۆشاڵ: د. ڕیشووی شت.
پۆشان: د. پۆشین.
پۆشت: مەردوومی حیز.
پۆشتە: کەسێکە بەرگی باشی نوێی لەبەردابێ.
پۆشتەکردنەوە: کردنی کاڵا بە بەری یەکێکی ڕووتدا.
پۆشـتـە و پەرداخ: کـەسـێکە زۆر پۆشـتـە و ڕێکـوپێک بێ.
پۆشەن: د. پۆشاک.

پۆشەنی: پۆشاک.
پۆشی: ز. پووشوو. پووشینی سەری ژنان.
پۆشین: لەبەرکــردنی کــاڵا. ونکردنی دەنگوباس بۆ ئەوەی بڵاو نەبێتەوە.
پۆغە: گوێرەکەی نەخەساو.
پۆک: با. پەککو.
پۆکە: گریانی نەرم.
پۆکــە پۆک: سکاڵا و گلەیی لەبەرخــۆوە. گــریانی نەرمی یەک لەسەر یەک.
پۆکەر: جۆرە قومارێکە بەکاغەز دەکرێ.
پۆل: پشکۆ ئاگر. کۆمەڵێک گیاندار.
پۆلا: شتێکە وەک ئاسن بەڵام ئەم پوختتر و بەنرختره، تیغ و شتی برندەی لێ دەکرێ.
پۆلاخۆر: د. بریتییە لە مەردوومی ئازا و دلێر.
پۆلانیا: تیژکردنەوەی گاسن و تەور بەخســتنەوەی پۆلا لەسەر دەمیان.
پۆلایین: شتێکە لە پۆلا کرابێ.
پۆلکە: گیایەکی بەهارییە بەرێک دەگرێ وەک پاقلە، بەڵام ئەم وردترە.
پۆلوو: پشکۆ ئاگر.
پۆنژین: ز. وەنەوز.
پونگ: پونگە.
پۆنگ: پۆنگاو.
پۆنگاو: ئاوێکە یەقی کردبێتەوە و مەفەری دەرچوونی نەبێ.
پۆنگخــواردنەوە: کــۆمــەڵبــوون و دەرنەچوونی ئاو و دوکەڵ لەبەر گیرانی بەریان.
پونگە: گیایەکی بەهاریی ئاویی بۆنخۆشە وەک نەعنا وایە.
پووار: پاکژ. شتی زۆر رزیو: ئەو دارە ئەوەندە رزیوە بووە بە(پووار).
پووارتک: رزیویی ناو داری گەندەڵ.
پوواز: جــۆرە سنگێکە لە دار یا لە ئاسن بەداردا دادەکوترێ بۆ قەڵەشتنی.
پووازناو: دارێکی تۆزێ خوارە سەرێکی پان و دادراوە بەرداشی ســەرووی پێ بەرز دەکـرێتـەوە بۆ ئەوەی (گردەڵە)ی بخرێتە ژێر.
پووان: رزین.
پوواو: شتی رزیو.
پووت: پووچ، ســەنگێکی کێشــانەیە لە کــوردەواریی ئێــران. گــزرەگــیــایەکی وشکە لەســەر یەک هەڵدەچنرێ بۆ زستانی ئاژاڵ، بت (ز).
پووتک: د. خۆرە.
پووتەڵ: پووچەڵ.
پووچ: شتی بێ ناوکی بۆشی کلۆر. بریتییە لە قسە و گفتوگۆی بێهوودە.
پووچەک: پووچەڵی دانەوێڵە و شتی تر.
پووچەڵ: شتی پووچی بێ ناو.
پووخک: ز. گوڵنگەی فێست و کڵاو.
پووخین: ز. ئاردی زۆر وردی بێژراوە.
پوور: خوشکی باوک یا دایک. پووچ (ز).
پوورت: ز. موو.
پوورزا: منداڵی پوور.
پوورزازا: منداڵی پوورزا.
پوورکە: پوور.
پوورە: کۆمەڵەی هەنگ.
پوورەدان: کۆمەڵبەستنی هەنگ.
پووز: گوڵمەگۆشتی خوار رەفیسک.
پووزەوان: د. پووزەوانە.
پووزەوانە: جۆرە گۆرەوییەکی لاسک درێژە کە هەموو پووز داپۆشێ.
پووس: ل. پێست.
پووش: گیای وشکەوەبوو.
پووشـانە: دراوێکە ئاغـا لە خـاوەن ئاژاڵێک دەیسـێنێ کە پووش بخوا.
پووشبەقنگە: دەعبایەکی کلک درێژە چوار باڵی یەک لەسەر یەکی هەیە.
پووشپەڕ: مانگی حوزەیران کە سی رۆژە.
پووشـدانەدەست: بریتـیـیـە لە نابووتکردنی یەکـێک: (پووشکێت دایە دەستم) واتە نابووتت کردم.

پووشکە: تاقە پووشێک.
پووش و پەلاش: پڕ و پووشی ناو ماڵ.
پووشوو: شتێکی نەرمی وشکی پفەڵە لە بەڕوو و دار و دارگـــوێز پەیدا دەبێ و بەبەرد و ئەســـتێ دادەگـیرسـێنرێ. شـتـێکی نەرمـە لە کـارگ و کـــەمکوڵ پەیدا دەبێ و بەبەردە ئەســـتێ دادەگیرسێنرێ.
پووشەلان: شوێنێکە کە پووشی زۆر بێ.
پووشێن: پووشەلان. دێیەکە لە ناوچەی سرۆچک.
پووشی: جۆرە پەچەیەکی تەنکە.
پووشین: پارچەیەکی ئاوریشمیی ڕەشی ئەستوورە ژنان دەیبەستن بەسەریانەوە. شتێکە کە لە پووش دروست کرابێ. پووشێن.
پووشـینپـێچ: جـۆرە خـشـڵـێکی ژنانەیە دەپێـچرێ بەپووشیندا.
پووشینە: سەلەی پووش.
پووف: ل. سیی گیاندار.
پووک: ڕیزە گۆشتێکە لەناو دەمدا کە ددانی لەسەر دەڕوێ. چەپۆک (ل). پووچ (د).
پووکانەوە: کەمبوونەوە و بەناواچوون و چرچبوون و پچووک بوونەوەی شت.
پووکاووڵ: چەمۆڵە.
پووکە: پۆکە. (پووکەپووک) پۆکەپوک (د). بەفری کەرەپوو (ز). پووگ (ز). بای بەهێز.
پوول: دراوێکی مسینی کەم نرخە. پارچە کاغەزێکی چاپکراوی دەوڵەتییە دەنرێ بەپۆستە و سەنەدەوە. ئێسقانی دەفەی شان (ز).
پووڵ: دراو: دراوی مسین.
پوولاد: ل. پۆلا.
پووڵک: د. پوولەکەی ژنانە.
پووڵکە: د. پووڵک.
پوولەزەرتکە: جـۆرە دراوێکی کـەم نرخـە لە زەرد دروست دەکرێ.
پوولەکـە: شـتـێکی گـردی زەردی تەنکی پچـووکی بریسکەداری کـونداره بۆ جـوانی بە کـالای ژناندا دەدروێ. شتێکی تەنکی گردی ڕەقە بەسەر پشتی ماسییەوە.
پووڵەکـە: پوولەکـە. پارچە چەرمـێکی پچـووکی سێ سووچە دەدرێ لە ڕاست و چەپی کەوش.
پوولەکەرێز: دەسماڵ یا کراسێکی ژنانەیە کە بەپوولەکە دراوبێ.
پووڵەکەرێز: پوولەکەرێز.
پوولەکی: ئادەمیزادی ڕژدی پارەپەرست.
پوولی: پشکۆ ئاگر.
پووە: د. کەرەپوو.
پوویاگ: د. پوواو.
پوویان: د. پووان.
پۆیشی: با. مێشوولە.
پۆیلانە: دیارییـەکـە دەبرێ بۆ ژنێک کـە تازە شـووی کردبێ یا منداڵی بووبێ.
پۆیلە: زڕ و زەنگیانەی سەری ژنان. پۆیلانە.
پەپک: ز. قاچی مەڕ.
پەپکە: خەرمانی گێرەنەکراو کە هێشتا شەن نەکرابێ. خەروای هەنجیر و پەنیر و قیر. گونک (د).
پەپکەبەستن: پەپکەدان.
پەپکەخواردن: پەپکەبەستن.
پەپکەدان: پەپکەخواردن.
پەپکەمەلیچکانە: د. تۆڵەکە.
پەپلانیوز: ل. نێرکی زەل کە بەناسکی کە دەخورێ.
پەپوک: ز. کـوندەبەبوو. وتەیەکـە ژنان بەکـاری دێنن وەک وتەی (هەی ڕۆ).
پەپۆکە: کولێرەی پچکۆلە کە بۆ منداڵ دەکرێ.
پەپۆلە: سـەرە گـونکە هەویرێکە کـە لە دوای نانکردن دەمێنێتەوە و دەکرێ بەنیوە نانێک.
پەپوو: بایەقوش.
پەپووسـلـێـمـانکە: باڵندەیەکی ڕەنگاوڕەنگی جـوانی کلاودارە بەقەد کۆترێک دەبێ.
پەپوسلێمانە: پەپووسلێمانکە.
پەپووقژە: باڵندەیەکە وەک پەپووسلێمانکە بەلام ئەم بێ کلاوە.

پەپووکەرە: کوندەبەبوو.
پەپوولە: باڵندەیەکی پچکۆلانەیە لە گوڵ و گوڵزار دەنیشێ و گەلێ جۆری هەیە.
پەپوولەپایزە: شتێکی قژقژاوی سووکی گردە پایزان لە گوڵی دڕکی کەڵەوێ پەیدا دەبێ.
پەپوولەهەڵهێنان: جۆرە نەخۆشییەکە لە تینوێتی یا لە گەرمای زۆرەوە دووچاری ناژاڵ دەبێ.
پەپە: وتەیەکە منداڵ بەکولێرەی دەڵێ.
پەت: تیلمەیەک یا پارچەیەکی باریک لە شتێک.
پەتا: درم: (پەتا) داکەوتووە، واتە درمێک هەیە لە ناودا. لەپەیەکی گەرمە دەنرێ لە جێگایەکی بەئازار لە ئەندام.
پەتاتە: سێفە زەمینە.
پەتپەتی: د. تیمار و پێچانی برین. چەرمەسەرێ.
پەتپەتی پێکردن: بریتییە لە دەردی سەری و چەرمەسەرێ دانی یەکێک.
پەترمە: با. موتوربەی دار و درەخت.
پەترۆ: توێژی تەنکی سەربرین.
پەترۆک: پارچەیەکی پچووک لە نان یان لە شتێکی تر: (پەترۆک)ێک نان لە ماڵمدا نییە.
پەتک: پارچە پەتێکی بادراوی ئەستوورە.
پەتکردن: پەت خستنە ملی گیاندارێک و ڕاکێشانی.
پەتڵە: هـ. ساوەری نەهاڕداو. دانەوێڵە.
پەتۆ: هەناسە: دەردێکی گرت (پەتۆی) نەدا.
پەتۆت: ز. شتی کۆنی ڕزیوی پەڕپووت.
پەتوو: پێخەفێکی خوریی ئەستووری نەرم و شلی تووکنی سووڕاوەیە.
پەتە: نانکردن (هـ). پارچە کاغەزێکی تایبەتی نووسراوە دەدرێ بەو کەسەی کە پارەیەکی لێ وەربگیرێ (وصل).
پەتەرێ: مەردوومی پەتیارەی شێتۆکە.
پەتیارە: مەردوومی شێتۆکەی بەرەڵا.
پەتی: ڕووت: پێی (پەتی)یە، یا وتارەکەی کوردییەکی (پەتی)یە، واتە ڕووتە لە وتەی بێگانە.
پەچ: بزمار یا سینگێکی ئاسنە کە سەرێکی لە دیوی ناوەوە پەرچ درابێتەوە.
پەچدانەوە: پەرچدانەوە.
پەچنین: کۆکردنەوەی خەفەت لە دڵدا: مەردم ئەوەندەم خەفەت (پەچنی)یە دڵم.
پەچە: جێگای مۆڵدانی ناژاڵ. پارچە تەنراوێکی تەنکی ڕەشە ژنان لە کاتی چوونە دەرەوەیاندا دەیگرن بەدەم و چاویاندا. نانکردن (هـ).
پەچەتە: پارچەیەکی چوارگۆشەی سپییە لە کاتی نانخواردندا دەدرێ بەسەر کۆشدا.
پەح: پەحح.
پەحتێ: ز. کوڵاندن.
پەحح: وتەی سەرسوڕمان: پەحح: چەند زیرەکە.
پەححا: پەحح.
پەحلوان: ز. پاڵەوان.
پەحن: با. پان.
پەحنی: با. پاژنەی پێ.
پەخ: شتێکە کە قۆقزی و تیژییەکەی تەخت بووبێ. (پەخبوون) کوڵبوونی قۆقزی و تیژیی شت. پەخکردن: لابردنی قۆقزی و تیژیی شت و تەختکردنی.
پەخش: بلاو: پرچی بەسەر شانیدا (پەخش)ە.
پەخشان: پەخش. (پەخشانبوون) بلاوبوونەوە. (پەخشانکردن) بلاوکردنەوە.
پەخشانبوونەوە: بلاوبوونەوە.
پەخشانکردنەوە: بلاوکردنەوە.
پەخشە: مێش: (ل). مێشوولە.
پەخشە کوورە: ل. مێشوولە.
پەر: مەڕی دەموچاو و مل ڕەش. پەڕ (ز).
پەراسوو: چەند ئێسقانێکی کەوانەدارە لە ڕاست و چەپی گیاندار سەرێکیان بەئێسقانی سنگ و سەرەکەی تریان بەمووڕەغەی پشتەوەیە.
پەراسووە: ڕایەڵی زنج.
پەراگندە: پەراگەندە.
پەراگەندە: گیاندارێکە کە لە چەند گیاندارێکی تر بڕبووبێ و بلاو بووبێتەوە.

پەراوێز: پارچەیەکی باریکە دەنرێ بەقەراغی کەواوە لە دیوی ناوەوە.
پەرپتین: ز. ڕووتاندنەوەی پەڕی باڵندە.
پەرپەرۆک: ز. پەپوولە.
پەرینە: پەڵپینە.
پەرت: بلاو: بیـرم (پەرتە). (پەرتبوون) بلاوبوون. (پەرتکردن) بلاوکردنەوە. فڕێدان (ھ). پەل.
پەرتەوازە: پەرەوازە.
پەرچ: سـەر پەلی بەرزەدرەخت کـە قـرتابێ. پەچ. پەرژین (د).
پەرچان: با. پەرژین.
پەرچاندنەوە: د. پەرچدانەوە.
پەرچانن: د. پەرچدانەوە.
پەرچاوە: شتی پەرچدراوە.
پەرچدانەوە: نوشتـاندنەوەی لووتی بزمـار لە دیوی ناوەوە.
پەرچەم: بەرچاوگە. مووی ناوچەوان کە بە(قەیچی) خشت کرابێ بۆ جوانی.
پەرداخ: پیـالەیەکی گـەورەی درێژکـۆلەیە ئاوی پێ دەخورێتەوە. شتی پەرداخکراو.
پەرداخکردن: لووسکردن و ڕێکوپێککردنی شتـێک: گەچکارییەکە (پەرداخ کە).
پەرداغ: پەرداخ.
پەرداغکردن: پەرداخکردن.
پەردوو: زەل و ھەلاشـێکە کـە لەسـەر دارەڕاوە دادەنرێ و گڵەبانی لەسەر دەکرێ.
پەردە: پارچەیەکە دەگیـرێ بەدەرگا و پەنجـەرەدا. توێی شت: پیاز (پەردەپەردە)یە. بەستە (د).
پەردەپلاو: جـۆرە پلاوێکە پڕ لە کـشـمـیش و بادام و کـفـتـەی ورد لەناو دەفـرێکی مـسـینی قـوولی تایبـەتیـدا دادەچێنرێ و پەردەیەکی لە ھەویر بۆ دەکرێ.
پەردەدار: کـەسـێکە کـە ھەر ھەڵدانەوە و دادانەوەی پەردەی پێ سپێردرابێ.
پەردەدڕان: بریتییە لە ئاشکرابوونی شتێکی نهێنی.

پەردەک: موعەمما و مەتەڵ.
پەردەگیـر: زاوایەکـە کـە لە پەردەی زاواییـدا بمرێ یا نەخۆش کەوێ.
پەردەیی: د. ئافـرەتێکە کە ھەمـیـشـە لە پەردەدا بێ و نەیەتە دەرێ.
پەڕ: شـتـێکی نەرمـە بەنەندامی باڵندەوە کـە بەھۆی ئەوەوە دەفـڕێ. کـەناری شت: فـیـسـارە شـوێن (پەڕ)ە.
پەڕاندن: بواردنی شت. پەیکردنی شت. چاکـردنی وڵاخی نێری یەکسم لە مێی.
پەڕاندنەوە: تێپـەڕاندنی یەکـێک بەسـەر ئاوێکدا. بریتییە لە ڕزگارکردنی یەکێک لە چورتمێک.
پەڕانن: پەڕاندن.
پەڕانەوە: پەڕینەوە.
پەڕبازی: یاریکردنی باڵندە بەپەڕ و باڵی خـۆی بۆ شـۆخی یا بۆ ئەوەی کـە خـۆی فـێـری فـڕین بکا. بریتییە لە شۆخیکردن و بەخۆدا نازینی یەکێک.
پەڕبوون: دەرکەناربوون و گۆشەگیربوونی یەکێک.
پەڕپووت: شـتی کـۆنی بێ ھێـزی لە یەک بەبوو: ئەم کـالایە یا ئەم خـانووە یا ئەم پیـاوە (پەڕپووت) بووە. جۆرە مراوییەکە.
پەڕش: جـۆرە گـەنمێکی سـوورە وەک چەڵتـووک لە پۆرگـدایە، وەک سـاوەر دەھاڕدرێ و دەکـرێ بەچێشت.
پەڕشت: پەڕش.
پەڕشە: پەڕش.
پەڕگار: ئاسنێکی دووپەلە کێڕی گرد و کەوانەیی پێ دەکێشرێ.
پەڕلەپێ: جۆرە کۆترێکە ھەردوو قاچی پەڕ داپۆشیوە.
پەڕندە: باڵندە.
پەڕۆ: پارچە تەنراوی کۆن.
پەڕۆک: با. کوتاڵ.
پەڕوو: کالایەکە کە ببەخشرێ.
پەڕە: چەند دارێکە سـەرێکیـان وەک کـەوچک وایە سەرەکەی تریان دادەدرێ و دەکرێ بەتوێی ئاشدا بۆ

ئەوەی کە ئاوەکە لێیدا و تۆیەکە بسووڕێتەوە. گەڵای دار و درەخت و گوڵ. تەبەقی کاغەز. شتێکی تەنکە بەسەر کلک و پشتی ماسییەوە. نەرمایی لووت. نەرمایی گوێ. توێی دڵ.

پەڕەپا: د. پەڕ لە پێ.

پەڕەخەڕەک: پەڕەیەکی گەورەیە لە خەڕەکدا بەبادانی دەسکە لووجەکەی دەخولێتەوە.

پەڕەسلێنکە: پەڕەسێلکە.

پەڕەسێلکە: باڵندەیەکی باڵ و سەر ڕەشی ژێر سک سپیی بەرچەنە سووری کلک دوو فاقی پچکۆلەیە.

پەڕەکە: پەراسوو (د.). پەڕەی شتی پەڕەدار.

پەڕەکەر: کەسێکە کە بەچەک و کەوان لۆکە بکاتەوە.

پەڕەناو: هەڵدانەوەی کولۆش بۆ ژێرپێی گاگێڕە لە کاتی گێرەدا لە دیوی دەرەوە.

پەڕەوازە: گیاندارێکە لە شوێن خۆی دوور کەوتبێتەوە. (پەڕەوازە بوون) دوورکەوتنەوە و ئاوارەبوونی گیاندار. (پەڕەوازەکردن) ئاوارەکردن.

پەڕین: هەڵاتنی نێر لە مێ. ترازان و دەرچوونی شت لە جێی خۆی. لە گۆچوونی ئەندام بەهۆی سەرماوە.

پەڕینەوە: تێپەڕین بەسەر ئاودا. بریتییە لە ڕزگاربوون لە چورتێک.

پەرژان: دەست گەیشتن بۆ کردنی کارێک.

پەرژیان: پەرژان.

پەرژین: پەرژان. ریزە دڕکەزیی یا قامیش یا شتێکی تڕە دروست کرابێ بەگردی شتێکدا بۆ پاراستنی.

پەرستش: پەرستن.

پەرستن: بەندەگیکردن بۆ خوا و بەجێ هێنانی فەرمانەکانی.

پەرش: بڵاو: گورگ پێی نایە ناو ڕانەکەوە (پەرش) و بڵاوی کردەوە.

پەرکال: ز. جوانی و بریقە و ڕێکوپێکیی شت.

پەرکولۆڵ: مەڕی دەموچاو و مل ڕەشی سەرلووت سپی.

پەرکەم: فێ.

پەرگ: هەودایەکی بادراوە لە دەزوو یا بەن سەری کەڵاشی پێ دەچنرێ. پەرگ.

پەرگەما: دەزوویەکە بەکەناری بنکی کەڵاشدا دادەدروێ و پەرگی لەسەر دەچنرێ.

پەرموون: پەرموونەوە.

پەرموونەوە: هیوای لێ شێوانەوەی شتێکی چاک یا خراپ لە یەکێک: پیانا (دەپەرمووم‌ەوە) یا (ناپەرمووم‌ەوە) بۆ کردنی ئەو کارە. کۆکردن و سڵەمینەوە لە شتێک: فیسار کەس لە هیچ نا پەرموێتەوە.

پەروا: ترس و بیم: (پەروا)م لە کەس نییە.

پەروار: دابەستە.

پەرواری: پەروار.

پەرواز: فڕینی باڵندە.

پەروانە: جۆرە پەپوولەیەکە بەگردی چرادا دەسووڕێتەوە. هەموو شتێک کە بەگردی چەرخێکدا بسووڕێتەوە.

پەرۆش: پەرێشانی و سەغڵەتیی دڵ.

پەروەردگار: ناوێکە لە ناوەکانی خوا.

پەروەردە: گیاندار یا دار و درەخت و سەوزاییی یا هێندێ شتی تڕە کە بەرەنج و کۆشش بەرهەم هێنرابێ: ئەم منداڵە یا ئەم درەختە یا ئەم گوڵە یا ئەم دەرمانی چاوە (پەروەردە)ی خۆمە. (پەروەردەبوون) بەرهەم هاتنی شت. (پەروەردەکردن) بەرهەمهێنان.

پەروەرش: د. پەروەردەکردن.

پەروەری: مامۆستای بەرهەمهێنان (تربیة).

پەرە: بۆ: (پەرە)ی دیدەی یار غەریب جەشارم (هـ). پارە (ز).

پەرەبەستن: پەرەسەندن.

پەرەسەندن: تەنینەوە و زۆربوونی شت.

پەرەسێن: شتێکە کە زوو بتەنێتەوە.

پەرەکردن: شیکردنەوەی لۆکە و خوری.

پەرەگرتن: پەرەسەندن.

پەرەنێشک: گیای نووسەنەک.
پەرهێز: پارێز. (پەرهێزکردن) پارێزکردن.
پەرهێزگار: کەسێکە لە کاروباری خۆیدا هەمیشە بەپەرهێز بێ. بریتییە لە خوا، چونکە هەمیشە بەندەی خۆی دەپارێزێ.
پەرهێزی: پارێزکردن.
پەرێ: پێرێ (د)، بەمەعنا (بۆ)یە کە بۆ تەرخان بێ: ناوم (پەرێ)بێنە واتە بۆم بێنە (هـ).
پەرپیتاندن: ز. پەرپتین.
پەرێز: شوێن دروێنەی دەغڵودان. پارێزگە: فیسار کەس لە پەرێزی مەڕە کێویدایە.
پەرێشان: گیانداری شپرزە. شتی شێواو. (پەرێشانبوون) شێوان و شپرزەبوون. (پەرێشانکردن) شێواندن و شپرزەکردن.
پەرێشانی: شپرزەیی. شێواوی.
پەری: جۆرە گیاندارێکی خەیاڵیی زۆر جوانە گوایا دەتوانێ خۆی بەهەموو ڕەنگێک بگۆڕێ.
پەریبر: منداڵێکی نێرینەیە کە سکماک چەرمی چووکی نەبێ.
پەز: مەڕ. ڕانی مەڕ یا بزن (با).
پەزاو: ئاودانی سەوزاییی دووەم جار.
پەزە کێفی: د. مەڕەکێوی.
پەزێرە: د. خواردەمەنییەکە کە شەو مابێتەوە.
پەزیشک: پزیشک.
پەزیانک: سیقەتۆرەی کەڵەشێر.
پەژارە: خەفەت و پۆکەپۆک بۆ شتێک.
پەژراندن: با. بەپیرەچوون.
پەژک: ز. دەستەچیلەی ئاگر.
پەژم: هـ. خوری.
پەژمردە: پەژموردە.
پەژموردە: گیاندار و سەوزایی و درەختی سیسی ژاکاوی بێ کەیف
پەژیراندن: ویستن و قبووڵکردن.
پەژێو: د. پەشێو.
پەژیوان: پەشیمان.
پەژیوانی: پەشیمانی.
پەس: مەڕ (ل). پەست.
پەسا: د. پێخوێیەک قوڕ.
پەساپۆرت: جۆرە پاسێکە دەدرێ بەیەکێک کە بیەوێ بچێ بۆ شارێکی بێگانە.
پەساخوڕ: د. پاشاخوڕ.
پەساکردن: د. خووساندن.
پەساو: د. پاشاراو.
پەسپۆر: ز. ژنی چەنەباز.
پەسپەسکەرە: دەعبایەکی زەردی چنگ چنگاوییە وەک جاڵجاڵۆکە وایە.
پەسپەسەکۆڵە: پەسپەسکەرە.
پەسپەسەکەرە: پەسپەسەکۆڵە.
پەسپەندە: ز. پیاوی کەم نرخی بێ ناو.
پەست: شوێنی نزمی تەنگ. مەردوومی بێ مایە و نرخ. مەردوومی زویر. (پەستبوون) زویربوون. (پەستکردن) زویرکردن.
پەستاپەستا: وتەیەکە ڕۆین یا هاتن یا ناردنی شت پێشان دەدا یەک لە دوای یەک و بێ پسانەوە: عێلی جاف (پەستاپەستا) دەچن بۆ کوێستان، یا ئاوەکە (پەستاپەستا) دێ.
پەستان: پەستانەوە.
پەستاندن: پەستان.
پەستاندنەوە: پەستانەوە.
پەستانەوە: کوتانەوە و لە یەک توندکردنی شتی فشی هەڵۆڵ.
پەستاوتن: پەستانەوە.
پەستراو: شتی کوتراوەی لە یەک توندکراو.
پەستراوە: پەستراو.
پەستن: پەستانەوە.
پەستنەوە: پەستانەوە.
پەستەک: جۆرە کاڵایەکە وەک سوخمەی بێ قۆڵ لە مەرەز یا کورک دروست دەکرێ و لەسەر هەموو کاڵایەکەوە لەبەر دەکرێ.
پەستەکۆڵە: کۆبوونەوەی ژن و پیاوی دێیەکە لەناو

تیرەی (ئاکۆ)، هەر شەوە لە ماڵێک بۆ سۆونەوەی پەستەک و فەرەنجی.
پەستی: نزمی. خەفەتباری.
پەسقەلە: ز. ئادەمیزادی پاسقاڵ.
پەسمەندە: شتی ماوەوەی بەسەر یەکدا کەوتوو.
پەسمەنە: د. پەسمەندە.
پەسن: ز. مەدح و ستایش.
پەسند: پەسەند.
پەسندان: ز. ستایشکردن.
پەسە: د. ئەو شتانەن کە خواردنیان لێ دروست دەکرێ وەک ئاو و ئارد بۆ نان.
پەسەک: د. پەستەک.
پەسەن: د. پەسەند. (پەسەنکردن) پەسەندکردن.
پەسەند: شتی هەڵبژاردە لەبەر باشی. (پەسەندکردن) هەڵبژاردنی شتێک لەبەر چاکی.
پەسێو: پەنا و قوژبن.
پەسیرە: بەرسیلە.
پەسیسە: چێشتێکە زۆر کوڵابێ و چنگی دابێتە یەک.
پەسیف: با. هەلامەت.
پەسیو: پەسیف.
پەش: ز. دەنگێکە گاجووتی پێ دەردەکرێ.
پەشتەماڵ: تەنراوێکی چوارگۆشەی درێژکۆلەیە لە حەمامدا دەگیرێتەوە بەناوەندی ناوک و ئەژنۆدا. خاولی دەست سرین.
پەشک: ز. دڵۆپەی ئاو و شتی تر.
پەشم: خوری. بریتییە لە قسەی بێ نرخ: ئەم قسەیە لەلام (پەشم)ە.
پەشمەک: جۆرە شیرینییەکی ریشاڵ ریشاڵە وەک خوری شی کراوە.
پەشمین: شتێکە لە خوری دروست کرابێ.
پەشمینە: پەشمین.
پەشۆکان: شپرزەبوون و سەر لێ شێوان.
پەشۆکاندن: شپرزەکردن.
پەشۆکاو: گیانداری شپرزەی سەر لێ شێواو.
پەشۆکیان: د. پەشۆکان.

پەشووش: ز. شتی شل و شێواوی نەرم.
پەشە: مێشوولە.
پەشەبەند: د. پەردە و کوللەی نووستن.
پەشیلاندن: ز. ڕووخاندن.
پەشیلین: ز. ڕووخان.
پەشێو: سەر لێ شێواوی شپرزە.
پەشێوان: پەشۆکان.
پەشێواو: پەشۆکاو.
پەشێویان: د. پەشێوان.
پەشێوی: شپرزەیی و سەر لێ شێوان.
پەشیمان: مەردوومێکە کە لە کردنی کارێک یا گوفتارێک پاشگەز بووبێتەوە. (پەشیمانبوونەوە) پاشگەزبوونەوە. (پەشیمانکردنەوە) پاشگەزکردنەوە.
پەشیمانی: پاشگەزی لە کارێک یا گوفتارێک.
پەقرەج: جۆرە سەتڵێکە.
پەقژک: با. بڵقی زۆری وردی ناو ئاو.
پەک: دەستەوسانی: ئەگەر ئەم کارە وا بێ ئیتر (پەک)مە، واتە دەستەوسان دەمێنم.
پەکخستن: دەستەوسانکردن و لە کارخستنی شتێک.
پەکک: پەککو.
پەککو: وتەی سەرسامبوون. (پەککو) لە پیت و فەڕی کوردستان چەند زۆرە.
پەککەفتن: د. پەککەوتن.
پەککەوتن: دامان و لە کارکەوتن.
پەککەوتوو: پەککەوتە.
پەککەوتە: داماوی دەستەوسان.
پەکەر: د. پەشێو.
پەل: دەفری دەم واڵ. قۆڵ و باسکی گیاندار: (پەل)م بگرە. شیو و دەرە: پەڕی پەلەور (هـ). پشکۆ ئاگر (با). لک: درەختەکە (پەل)ی لێ بۆتەوە. پارچە: (پەل)ێ نانم بەرێ، (پەل پەل) پارچەپارچە.
پەڵ: بەرد یا کوڵۆیەکی گەورەیە کە بهاوێژرێ.
پەلاس: جۆرە ژێرەخەرێکە لە جاجم ئەستوورتر و لە بەڕە تەنکترە.
پەلاش: پووشێکە لە بنجەکەی بووبێتەوە و کەوتبێ.

پەلامار: هەڵمەت: فیسار کەس زۆر بە (پەلامار)ە.
پەلاماردان: هەڵمەتبردن.
پەلان: د. ئێسقان.
پەلپ: بیانو.
پەلپگرتن: بیانوگرتن بەیەکێک.
پەلپەلان: د. پەلهاویشتن بۆ یەکتری.
پەلپینە: گیایەکی ئاوییە لەناو سەوزاییدا پەیدا دەبێ گەڵایەکی ورد و ئەستوور و ترشی هەیە، دەکرێ بەچێشت.
پەڵتەک: پاڵتەک.
پەلچقاندن: ز. هارین. شێلان.
پەلچم: ز. گەڵایەکە گزرە کرابێ بۆ ئاژاڵ.
پەڵخ: گوێرەکەی گامێش. بەچکەی بەراز.
پەڵخوورد: شتی نیوە وردکراو. پەڵخوردبوون: نیوە وردبوونی شت. (پەڵخوردکردن) نیوە وردکردنی شت.
پەلک: پرچ. گەڵای درەخت و گوڵ (هـ). لقی درەخت. داری پەلک (ز).
پەلک: درەختێکی باڵابەرزی ئەستوورە گەڵای لە گەڵای گوێز دەچێ. پێڵووی چاو (د).
پەلکدار: ئاسنێکی دووپەلی لووت تیژە نەخش و کێری پێ دەکێشرێ.
پەلکردن: برین و بەیکردن.
پەلکوتان: دەست کوتانی کوێر یا چاوساغ لە تاریکیدا. بریتییە لە ڕەنج و هەوڵدان.
پەلکە: پرچی هۆنراوە.
پەلکەڕەنگینە: پەلکەزێرینە.
پەلکەزێرینە: شتێکی ڕەنگاوڕەنگی کەوانەییە پەیدا دەبێ لەسەر ڕووی هەور بەهۆی تیشکی ڕۆژەوە کە دەدا لە دڵۆپی بارانەکەی و، حەوت ڕەنگی لێ بەدی دەکرێ، بنەوشەیی، لاجیوەردی، شین، سەوز، زەرد، پرتەقاڵی، سوور.
پەلگرک: با. مەقاش.
پەڵماو: ئاوساو.
پەل و پۆ: لق و پۆپی دار و درەخت. پەڕ و باڵی باڵندە. بریتییە لە وەچە و نەتەوەی زۆر.
پەڵۆخ: پۆخڵ.
پەڵۆش: پەڵۆشە.
پەڵۆشە: بنکە گیایەکی ئەستوور و درێژە و قژقژاوییە، دەردەهێنرێ و بەدەست شی دەکرێتەوە و دەکرێ بەچاوکی ئاگر. گەوون.
پەڵوو: پەڵوولەیەکی بێ چەورییە دەکرێ بۆ کار و بەرخ.
پەڵوولە: جۆرە خواردەمەنییەکی شلە لە ئارد و ڕۆن دروست دەکرێ.
پەلە: دەستوبردی لە فرماندا، پەلە پەل: پەلەی یەک لە دوای یەک. داوێنی کاڵا (د). داوێنی شاخ و گرد (د). پەڕەی کاغەز (د) تای شت وەک تای بار و تەرازوو (د).
پەڵە: بارانێکی تێکڕاییە لە ناوەڕاستی پایزدا دەبارێ و دەغڵودان و گیای پێ دەڕوێ و جووتی پێ دەکرێ. پارچەیەک لە هەور یا لە دەغڵ یا لە هێندێ شتی تر: (پەڵە) یەک بێستان یا تووتنم هەیە. خاڵێکی گەورە یا پچووکە لە کاڵا یا لە جەستە کە لە ڕەنگی کاڵا و جەستەکە نەبێ و تازە لێی پەیا بووبێ. پەڵە (د).
پەلەپچوڕکێ: پەلەپەلکردن بۆ خۆ ڕزگارکردن لە شتێک.
پەلەپرووزکێ: پەلەپچوڕکێ.
پەلەپرووزە: پەلەپچوڕکێ.
پەلەپرووزێ: پەلەپرووزە.
پەلەپرووسکە: پەلەپرووزە.
پەلەپرووسکێ: پەلەپچوڕکێ. خۆکوتان بۆ گەیشتن بەشتێک: بە (پەلەپرووسکێ) لە تینواندا خۆم گەیاندە کانییەکە.
پەلەپسکێ: د. باڵە شۆڕێ.
پەلەپفە: نانێکی تیرییە کە بەئاگر گەرم بکرێتەوە بۆ ئەوەی سووربێتەوە و ناسک بێ.
پەلەپیتکە: شت هاویشتن بەپەنجەی دۆشاوەژەی هەردوو دەست. پلتۆک: پێی تفەنگ و دەمانچە کە پەنجەی دەخرێتە سەر و ئاگر دەدرێ.

پەلەپیتک: د. پەلەپیتکە.
پەلەتک: پارچەیەکی درێژە لە گوریس یا گوش یا شتێکی تر.
پەلەخ: با. شوێن پووش و پاوەن.
پەلەسیسە: جۆرە نەخۆشییەکە لە مێو دەدا، هێندێ پەلی سیس دەکا.
پەلەفرتکێ: پەلەقاژە.
پەلەفرتێ: پەلەفرتکێ.
پەلەفرتە: پەلەفرتکێ.
پەلەقاژە: چنگ قژکردنەوە و شالاوبردن لەکاتی زۆر بۆ هاتندا.
پەلەکردن: خێراکردن لە کارێکدا.
پەلەکوتێ: دەست کوتانی کوتر یا چاوساغ لە تاریکیدا.
پەلەنگ: ل. پلنگ.
پەلەور: باڵندە.
پەلەورگ: پارچە ورگی ئاژاڵ.
پەلەوەر: پەلەور.
پەلیک: با. خواردەمەنییەکە کە بووبێ بەپەسیسە.
پەم: د. بم.
پەمبی: با. پەموو.
پەمگ: لۆکە.
پەملەپرێ: د. تفەنگێکە داگیرابێ بەباروت و پەڕ و بەبێ گوللە.
پەموانە: تۆوی لۆکە.
پەموو: گیایەکە دەچێنرێ قاوخێک دەردەکا لە پایزدا بەقەد گوێزێک، ناوەکەی پڕە لە لۆکە.
پەمووانە: پەموانە.
پەموورە: شتێکە ژنان بۆ جوانی دەیکەنە پێیان لە زێڕ یا لە زیو یا لە زەنگیانە و مووروو.
پەمە: د. پەمگ.
پەمەتۆمە: ه. پەموانە.
پەمەدانە: د. پەموانە.
پەمەیی: ئاڵی رووناک.
پەمیان: ئاوسان.
پەمین: د. ئاوسان.
پەن: د. پەند. کەتن.
پەنا: قوژبن و پەشێو. بریتییە لە داڵدە: فیسار کەس (پەنا) یە بۆ لێقەوماوان.
پەنابات: جۆرە دراوێکی کەم نرخە.
پەناباد: پەنابات.
پەنابردن: هانابردنی لێقەوماوێک بۆ لای یەکێک بۆ کارێک.
پەنابەر: کەسێکە پەنا ببا بۆ یەکێک.
پەناپەسێو: سووچ و قوژبنێکە کە لەبەر چاو نەبێ.
پەناگا: د. داڵدە.
پەناگرتن: خشتبوونی مانگ و هەڵاتنی بەجۆرێک کە بکەوێتە دوای ئاوابوونی رۆژ. چوونە پەنا و داڵدە.
پەناگە: د. پەناگا.
پەنام: د. ئاوساو. خۆحەشاردان.
پەنامگا: د. مەکۆی خۆحەشاردان.
پەناهێنان: هاناهێنانی لێقەوماوێک بۆ لات بۆ پاراستنی.
پەنای بێدەنگ: یارییەکە کۆمەڵێک بەگردی دادەنیشن، وەستاکەیان لە یەکێکیان دەدا ئەویش لەوەی تەنیشتی خۆی دەدا، هەر بەو جۆرە تا دەگاتەوە لای وەستاکە.
پەنجا: ناوە بۆ ژمارەیەک کە پێنج دەیە.
پەنجاهەم: شتێکە کە لە پایەی پەنجادا بێ.
پەنجاهەمین: پەنجاهەم.
پەنجایی: دراوێکی زیوینە بە پەنجا فلس دەچێ.
پەنجوولە: د. چەپۆڵە.
پەنجە: ئەموست.
پەنجەتووتە: پەنجەی پچکۆلەی دەست و پێ.
پەنجەر: د. پەنجەرە.
پەنجەرە: شتێکی چوارچێوەدارە بۆ رووناکی دەخرێتە کەلەبەری ژوورەوە. چەند کونێکە دەکرێتە تۆپی ئاشەوە بۆ ئەمەی کە زیانەی (پەڕە)ی پێدابکرێ.
پەنجەشیر: ز. شێرپەنجە.

پەنجەکێشیی: کولێرەیەکی درێژکۆلەیە کە لەکاتی پێوەدانی بەتەنووردا پەنجەی پێداهێنرابێ بەجۆرێک کە جێگا پەنجەکان لە کولێرەکەدا چاڵ ببێ.
پەنجەی مریەم: گیایەکە وەک پەنجەی دەست.
پەنچ: با. چنگی دڕندە.
پەنچک: پەترۆک.
پەنچەر: تایە و چووپی ئۆتۆمۆبێل و پایسکل و شتی تر کە کون بووبێ. (پەنچەربوون) کونبوونی تایە و چووپی ئۆتۆمۆبێل و پایسکل و شتی تر.
پەند: ئامۆژگاری.
پەندپێدان: بریتییە لە تەڕنکردن بەیەکێک.
پەندەمووسکردن: وتەیەکە لە رووی سووکییەوە دەوترێ بەنووستنی یەکێک: (پەندەمووس) کە یا (پەندەمووس)ی کرد واتە نووست.
پەنک: ز. ڕیسێکە کە لەسەر ماشەر هەڵکرابێ.
پەنگ: پەند. مەنگ.
پەنگاو: پۆنگاو.
پەنگ پێدان: پەندپێدان.
پەنگخواردنەوە: پۆنگخواردنەوە.
پەنگر: پشکۆ ئاگر.
پەنگرکێش: مەقاش.
پەنگل: پەنگر.
پەنگلکێش: پەنگرکێش.
پەنمان: ئاوسان.
پەنمین: ئاوسان.
پەنهان: شتی ونی نادیار.
پەنهانی: وتنی گوفتار و کردنی کردارێک بەڕەنگێک ئەوی کە بتەوێ لێی بشاریتەوە نەیزانێ.
پەنەرشکە: د: نووسەنەک.
پەنەرێشکە: د. پەنەرشکە.
پەنەمیان: هـ. ئاوسان.
پەنەمیاو: هـ. ئاوساو.
پەنەمین: ئاوسان (هـ). پەندە مووسکردن (د).
پەنی: با. پڵ. (پەنی پەنی) شتی پڵپڵ.
پەنێر: پەنیر.
پەنێرۆکە: پەنیرۆکە.
پەنێرە: پەنیرە.
پەنیر: خواردەمەنییەکە لە شیر دروست دەکرێ و بەهەوێن دەمەیەنرێ.
پەنیرۆکە: گیایەکی گەڵاباریکە گوڵێکی پچووک دەگرێ شتێکی سپیی تێدایە وەک پەنیر وایە دەخورێ.
پەنیرە: دەغڵێکە کە شیرەی وەک پەنیری لێ هاتبێ: دەغڵەکەم (پەنیرە) بووە. تۆڵەکە (د).
پەوکی: هـ. وتەیەکە بەکاردێنرێ لەباتی وتەی (بۆیە).
پەهن: ز. پان.
پەی: وردە دەماری جەستە کە بەئەندامدا بڵاوبوونەتەوە و جەمسەریان بەمێشکەوەیە. پیتی پرسیار لە هۆی شت: (پەی) چێش واتە بۆچی (هـ). لای پشتەوە لە هەموو شت (ز). شوێن ئەتەر: (پەی) هەڵگرتووە واتە شوێن ئەتەری هەڵگرتووە (د). بن و بێخ: (پەی) هەیە یا (پەی) نییە.
پەیا: پەیدا. پیادە (ز).
پەیاپەی: پەی دەرپەی.
پەیام: دەنگوباسێکە کە بنێردێ بۆ یەکێک.
پەیامبەر: کەسێکە کە پەیام ببا.
پەیامنێر: کەسێکە کە دەنگوباس بنێرێ بەمەلا و بەولادا.
پەیبردن: د. پەی پێ بردن.
پەی پێ بردن: دۆزینەوەی شتی شارراوە یا شتی زۆر ورد و گران: فیسار کەس (پەی برد) بەو شتەی کە لێی شاردراوەتەوە یا بەو فێڵەی کە لێی کرابوو.
پەیتاپەیتا: پەستاپەستا.
پەیتووکە: باڵندەیەکی وریای چوست و چالاکە.
پەیجۆ: کەسێکە کە جوست و جۆ بکا لە شتێکدا.
پەیجۆر: پەیجۆ.
پەیجۆری: جوست و جۆکردن.
پەیجوور: پەیجۆر.

پەیخام: پەیام. کەسێکە کە پەیامت بۆ بێنێ.
پەیخامبەر: پێغەمبەر.
پەیخەمبەر: پێغەمبەر.
پەیدا: شتی دیاری ئاشکرا. (پەیدابوون) دیاردان و دەرکەوتن. (پەیداکردن) دەرخستن و دەردەستکردن.
پەیدان: ڕێدانی ئاو بۆ پێدا پەڕینەوەی: ئەم ئاوە (پەی دەدا) یا (پەی نادا).
پەیدەرپەی: پەیاپەی.
پەیڕەو: کەسێکە کە لە گوفتار یا کردارێکدا چاو لە یەکێک بکا. (پەیڕەویکردن) چاوکردن لە یەکێک لە گوفتار یا کرداریدا.
پەیزەن: گیاندارێکە لە ڕۆیندا قاچی لە یەک بکەوێ.
پەیزەنی: پێ لە پێدان لە ڕۆیندا.
پەیژە: دوو داری درێژی پلەپلەیە مەردوومی پێدا سەر دەکەوێ بۆ جێی بەرز.
پەیغام: پەیخام.
پەیغەمبەر: پێغەمبەر.
پەیغەمەر: پێغەمبەر.
پەیڤین: ز. قسەکردن.
پەیک: کەسێکە نامەی مەردووم ببا بۆ خاوەنی. ئەستێرەیەکە لە هێزی کێشندەدا بەدوای ئەستێرەیەکی گەورەتر لە خۆیەوە بێ وەک مانگ بۆ زەوی. بریتییە لە بەردەستێکی پچووک کە هەمیشە لە گەورەکەی جیانەبێتەوە.
پەیکار: پەیکان. جەنگ و ئاژاوە.
پەیکان: نووکێکی تیژی ئاسنینە دەکرێ بەسەری تیر و ڕمەوە.
پەیکردن: بڕین و داهێنانی شتێک: فیسارکەس ڕەزەکەی (پەی کرد).
پەیکۆڵ: گیایەکی بەهاریی بۆرە تەرزە فڕێی دەدا و دەنکێکی دڕکاوی دەردەکا.
پەیمان: بەستنی شتێک لە ناوەندی دوو کەس یا دوو دەوڵەتدا: من و تۆ پەیمانی برایەتیمان بەستووە.
پەیمانە: پەیمان. پێوانە.

پەیوەس: د. پەیوەست.
پەیوەست: شتێکە کە بەشتێکی ترەوە نووسابێ. (پەیوەستبوون) نووسانی شتێک بەشتێکی ترەوە. (پەیوەستکردن) نووساندنی شتێک بەشتێکی ترەوە.
پەیوەستی: نووساوی شتێک بەشتێکی ترەوە.
پەیوەند: پەیوەستی و ئاشناییی دوو شت بەیەکەوە.
پەیوەندکردن: موتوربەکردنی درەختێک لە درەختێکی تر.
پەین: پیسیی وڵاخی بەرزەی یەکسم.
پەینجە: پەیژە.
پەینچی: کەسێکە کە هەر پەین کۆ بکاتەوە بۆ سۆختی حەمام.
پەینکە: ئاردێکە دەکرێ بەگونکەوە لەکاتی کردنەوەیدا بەنان.
پەینکێش: پەینچی.
پێ: ئەندازەیەکە لە قاچ کە دەچێتە ناو پێڵاوەوە. پیتی سێیەم لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. دارێکە سەرێکی لە ژێرەوە دەبەسترێ بە(خوانکەی) ئاشەوە و سەرەکەی تری بەدەرەوە دەبێ بەرداشی پێ بەرز و نزم دەکرێتەوە. پەلەپیتکەی چەک. کەسێکە کە بەرۆژوو بێ: ئیمساڵ فیسارکەس (پێ)یە واتە بەرۆژووە. وتەیەکە بەمەعنا (لەگەڵ) بەکاردێنرێ: فیسارکەس پارەی (پێ)یە. وتەیەکە بەمەعنا (بە): (پێ)ی بڵێ واتە بەو بڵێ.
پیابردن: بردنی شتێک بەناو شتێکدا.
پیاپەڕیگ: د. بریتییە لە شێت و دێوانە.
پیاچزان: چزانی شوێنێک لە ئەندام بەشتێکی داخدا.
پیاچزاندن: چزاندنی شوێنێک لە ئەندام بەشتێکی داخدا یا چزاندنی شتێکی داخ بەجەستەدا.
پیاچوون: چوونی شتێک بەناو شتێکدا.
پیاچوونەوە: وتنەوەی شتێک لەبەر یا لەناو نووسراودا: بەدەرسەکەتدا پچۆرەوە. دووبارە پاتکردنەوەی هەموو شتێک: ئەم دروومانە یا ئەو

گەچکارییە (پیابچۆڕەوە) واتە بەسەریدا بڕۆرەوە.
پیاچەقاندن: چەقاندنی شتێک بەشتێکدا.
پیاچەقین: چەقینی شت بەشتێکدا.
پیـادان: مـاڵینی شـتێک بەشـتێکدا: دارێکی (پیـا دا). داپۆشینی شتێک بەشتێک: لێفەکەی (پیـا دە). بریتییە لە شەق هەڵدان لە یەکێک: هەر کە دی دەستی کرد بە(پیادان)ی. بریتییە لە دزینی شتێک: هەرچی بەردەست کەوێ (پیا دەدا).
پیادروون: دروونی شتێک بەسەر شتێکی تردا.
پیـادە: کـەسـێکە کـە بەپێ بڕوا. داشـێکە لە یاری شەترەنجدا. بریتییە لە مەردوومی کەودەنی نەزان لە کارێکدا: فیـسار کەس لە خوێندندا (پیادە)یە واتە هیچ نازانی.
پیادەیی: بوونی مەردووم بەپیادە.
پیـاڕاگـەیاندن: دابەشکردن و گـەیاندنی شـتـێک بەشـتـێکدا بەکـەمـوکـوڕی: ئەم چێـشت و نانە بەمـیـوانەکـان (ڕاگەیەنە) لە کـاتێکدا کـە نانەکە کـەم و مـیـوانەکـان زۆربن. فـریاخـسـتـنی شـتـێک بەشـتـێکدا بەچالاکی: ئەم ئاوە (ڕاگـەیەنە) بەو ئـاگـــــــرەدا واتـە زوو بـیـگـەیـەنـە ڕێ و پـێی بکوژێنەرەوە.
پیارزک: پریاسکە.
پیـاز: گـیـایەکی تـوونە دەچێنرێ، بنکێکی خڕی توێ توێی هەیە، چەند گەڵایەکی کلۆر دەردەکا.
پیاراو: جۆرە گۆشتاوێکە کە بەشی زۆری پیاز وابێ.
پیاز پاکردن: بریتییە لە ڕووپامایی کردن بۆ یەکێک.
پیازۆکە: گیایەکی کوێستانیی بەهارییە سەلکی وەک پیـازی فیـسقە و گەڵای وەک (کنیـواڵ) وایە بەڵام ئەم هەر لە شاخدا دەڕوێ.
پیـازەخـوگـانە: گـیـایەکی کـێـوییە لە پیـاز دەچێ بەڵام ئەم ناخورێ.
پیازی: شتێکە کە ڕەنگی وەک پیاز وابێ.
پیاساوین: پیاسوون.
پیاسوون: هەڵسوونی شتێک بەشتێکدا.
پیاسە: ڕاوێچکە.

پیاکردن: کردنی شتێک بەناو شتێکدا.
پیاکێشان: ماڵـینی شتێک بەشتێکدا.
پیاگ: پیاو.
پیاگرتن: گرتنی شتێک بەڕووی شتێکی تردا.
پیاگەیاندن: فریاخستنی شتێک بەشتێکدا.
پیاگەیشتن: فریاکەوتنی شتێک بەشتێکدا.
پیاگێران: گێرانی شتێک بەسەر شتێکدا.
پیاڵە: دەفرێکە لە شوشە، ئاو و چای و هێندێ شتی تری پێ دەخورێتەوە.
پیاماڵین: ماڵینی شتێک بەشتێکدا.
پیان: پیادەیی لە ڕۆیندا.
پیانان: دانانی شتێک لەسەر شتێک بەنهێم.
پیانۆ: پیانوو.
پیانوو: پارچەیەکە لە پارچەکانی مۆزیقە.
پیانووسان: لکانی شتێک بەشتێکدا.
پیانووساندن: لکاندنی شتێک بەشتێکدا.
پیـاو: ئادەمـیـزادی نێرینە کـە لە منداڵی تێپـەڕیبێ. بریتـیـیە لە مـەردوومی جوامـێری مـەرد: فـیـسـار کـەس زۆر (پیــاو)ە. نۆکــەر: نەریمان (پیـــاو)ی جوامێرە.
پیاوانە: کردەوە یا شتێکە کە هەر لە پیاو بوەشێتەوە.
پیاوچاک: مەردوومی خواپەرستی بێ زیان.
پیاوخراپ: مەردوومی بەزیانی ستەمکار.
پیــاوفـرۆش: بریتـیـیـە لە ئافـرەتی زمـان لووسی بەفرۆفێڵ.
پیاوەتی: مەردایەتی.
پیـاهاتن: باسکردنی شـتێک بەدووررودرێژی: فـیـسـار کـەس (بەباسی فـیــــارە شـتـدا هات). هاتنی شـتێک لە شـوێنێکەوە: ئەم ڕێگایە (پیـاهاتووم) یا ئەم جۆگەیە ئاوی (پیاهاتووە).
پیاهاتنەوە: پیاچوونەوە.
پیاهانین: هێنانی شتێک بەشتێکدا.
پیاهاڵپڕان: هەڵپڕانی شتێک بەشتێکی بەرزدا.
پیاهەڵپڕاندن: هەڵپڕاندنی شتێک بەشتێکی بەرزدا.
پیــاهەڵپــەڕین: هەسـتــان و ئـاوقــەدبوونی یەکــێک

بەیەکێکدا. پیاهەڵپژان.
پیاهەڵپەساردن: هەڵپەساردنی شتێک بەشتێکدا.
پیاهەڵتەقان: پیاهەڵپەڕین.
پیاهەڵتەقین: پیاهەڵتەقان.
پیاهەڵچوون: هەڵگەڕانی گیاندار یا تەرزی سەوزایی بەشتێکی بەرزدا.
پیاهەڵچەقین: چەقینی شتێکی تیژ بەشتێکی تردا.
پیاهەڵخوێندن: پیاهەڵخوێندن.
پیاهەڵخوێندن: هاتن بە تانی یەکێکدا بەخراپی.
پیاهەڵدان: هاتن بە تانی یەکێکدا بەباشی.
پیاهەڵڕوانین: سەر بەرزکردنەوە و تەماشاکردنی شتێکی بەرز.
پیاهەڵزنین: هەڵگەڕانی گیاندار بەشتێکدا.
پیاهەڵسپاردن: پیاهەڵپەساردن.
پیاهەڵشاخان: تووڕەبوون و قسەی ناخۆش وتن بەیەکێک و تەریق کردنەوەی.
پیاهەڵشاخین: پیاهەڵشاخان.
پیاهەڵکالان: پیاهەڵشاخان.
پیاهەڵکالین: پیاهەڵشاخین.
پیاهەڵگەڕان: پیاهەڵچوون.
پیاهەڵمیزان: میزکردن بەپێوە بەقەد شتێکی بەرزدا.
پیاهەڵمیزتن: پیاهەڵمیزان.
پیاهەڵمیزین: پیاهەڵمیزان.
پیاهەڵنان: پیاهەڵپەساردن.
پیاهەڵواسین: هەڵواسینی شتێک بەشتێکی بەرزدا.
پیاهێنان: پیاهانین.
پێبـاز: بەردەباز. ناوە بۆ ناوچەیەک لە گوێ ڕووباری سیروان.
پێبازە: گیایەکە گەڵای وەک پێی باز وایە.
پێبران: بەرکەوتنی بەشێک بەکەسێک: منیش ئەمەم (پێ دەبڕێ) واتە بەرم دەکەوێ.
پێبژیو: نازووقەیەکە کە مەردووم پێی بژێ.
پێبوون: بەرۆژووبوون.
پێبەتاڵ: پێڵاوی گەورەی فراوان.
پێبەدارە: ئێسقانێکە بەدەم ڕان و قوڵی گیاندارەوە سەرەکەی وەک چاکڵ وایە.
پێبەقنگە: دەعبایەکی ئاویی پێ پەڕەدارە وەک مراوی بەڵام ئەم پچووکترە.
پێپلیکانە: پێپیلکە.
پێپیلکە: چەند پلەیەکە لە بەرد و قوڕ یا لە تەختە و دار دروست دەکرێ بۆ پێیدا سەرکەوتن لە نزماییەوە بۆ بەرزایی.
پێ پێوەنان: بریتییە لە ڕۆین بە چالاکی.
پێت: ز. بڵێسەی ئاگر.
پێتـاو: پارچە تەنراوێکە لە پێوە دەپێچرێ و کاڵای لەسەر لە پێ دەکرێ.
پێتاوە: د. پێتاو.
پێتەتە: دوو تەختەیە لەناو پێچاڵدا جۆلا پێی دەخاتە سەر و بەرز و نزمی دەکاتەوە.
پێتەک: ز. شتێکی کەم.
پێتەک: کەلوپەلێکە لەگەڵ بووکدا دەنێردرێ بۆ ماڵی زاوا.
پێتێ: ز. وتەیەکە وەک وتەی (کچێ) و (کەنی) ژنی پێ بانگ دەکرێ.
پێجامە: جۆرە کاڵایەکە لەکاتی نووستن و حەسانەوەدا لەبەر دەکرێ وەک چاکەت و پانتۆڵ وایە بەڵام ئەم بێ بەرە.
پێچ: چەوتی و خواری لە هەموو شتێک: ئەم ڕێگایە (پێچ)ی تێدایە. (پێچ پێچ) شتێکە کە پێچی زۆری تێدابێ. سەرپێچ: فیسار کەس (پێچ)ی جوان دەبەستێ.
پێچاڵ: چاڵێکە لەکاتی کارکردندا جۆلا قاچی تێدا شۆڕ دەکاتەوە و ئاسنگەر تێیدا دەوەستێ.
پێچـان: ئالاندنی شتێک لە شتێکی تر. زۆر بۆ هێنانی یەکێک بۆ یەکێک لەسەر شتێک: فیسار کەس (پێچامی).
پێچاندن: ئالاندنی شتێک لە شتێکی تر.
پێچاندنەوە: پێچانەوە.
پێچانن: پێچاندن.
پێچانەوە: قەدکردن و لوولکردنی شت. بریتییە لە

شاردنەوەی قسە لە یەکێک: ئەو قسەیەم لێ (مەپێچەوە).
پێچاوپێچ: شتی پێچ پێچ.
پێچیان: بادانی شتێک. بریتییە لە دەربازبوون و خۆ گومکردن: فیسار کەس لەلام بوو ئەوەندەی نەبرد (پێچێکی پیادا) و دەرچوو. بریتییە لە سووڕدان.
پێچ پیاهاتن: ژانێکە لەناو سکدا پەیدا ببێ و بجوولێ و پێچ بخوا.
پێچپێچۆکە: شتێکە کە پێچی زۆری تێ کەوتبێ.
پێچخواردن: لوولبوون و با خواردنی شتێکی درێژ لە خۆیەوە.
پێچدان: لوولکردن و بادانی شتێک.
پێچران: ئالان و پێچخواردن.
پێچراو: شتێکە کە پێچ درابێ.
پێچراوە: شتێکە کۆکرابێتەوە و پێچرابێ.
پێچک: گولۆلە: (د) پێچکە.
پێچکردنەوە: لادان لە ڕێڕەودا بەلای ڕاست یا بەلای چەپدا.
پێچکە: دەست و پێی ئاژاڵی وردە. پێی تەخت و کورسی و شتی تر.
پێچ لێدان: بریتییە لە فێڵکردن و قوماربازی.
پێچ و پلووچ: شوێنێک یا شتێکە کە نارێک بێ و پێچی زۆری تێدابێ.
پێچ و پەنا: شوێنی نارێکی پێچ و پلووچ.
پێچۆلکە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک کەرەوز وایە گوڵێکی زەردی پچووک دەگرێ.
پێچوون: مانەوەی کەسێک لە کردنی کارێکدا. فیسار کەس لەو کارەدا زۆری (پێ چوو). تەریقبوونەوە: فیسار کەس بەقسەکە (چوو) واتە زۆر تەریق بووەوە. مردنی یەکێک بەدەردێک: فیسار کەس گرانەتێی گرت و (پێی چوو).
پێچە: پەچەی ڕووپۆش.
پێچەک: ز. شتی کەم.
پێچەک: شتێکە کە شتی تری پێ بپێچرێتەوە.
پێچەکولو: لۆکەیەکی کراوەیە کە پارچە پارچە کرابێ بەدرێژکۆلەیی بۆ ئەوەی کە بەخەرەک برێسرێ.
پێچەلپاچ: گوفتار یا کردار یا شتێکی نارێکی نالەبار.
پێچەلپێچ: پێچەلپاچ.
پێچەن: پێچانەوەی دەوار بەدوو بەش بۆ بارکردنی. ئیشک. دارێکە ڕیسی لەسەر هەڵدەکرێ (د).
پێچەوانە: شتی پاش و پێش یا ئاوەژوو.
پێچیاگ: د. پێچراو.
پێچان: پێچران.
پێچیاو: پێچراو.
پێخاووس: مەردوومی بێ پێڵاو.
پێخستن: پەککەوتن لە ڕێ ڕۆیندا لەبەر ماندوویەتی.
پێخواس: پێخاووس.
پێخۆر: شتێکە کە بەنانەوە بخورێ.
پێخۆست: شوێنێکە کەزۆر بەسەریدا ئامشۆ بکرێ.
پێخۆشبوون: دڵخۆشبوون بەشتێکی خۆش. خۆشبوون بەناخۆشیی یەکێک.
پێخۆشحاڵ: کەسێکە بەشتێک دڵخۆش بێ.
پێخولە: منداڵی پێرەوکە.
پێخوێ: کۆمەڵێک لە قوڕی گیراوە. خەرمانێکە کە گێرە کرابێ و شەن نەکرابێ.
پێخەسوو: بەربووک.
پێخەف: نوێنێکە کە مەردووم پێی بنوێ.
پێخەنین: پێکەنین.
پێدان: دانی شتێک بەیەکێک.
پێدزکێ: هەنگاو پچووککردنەوە و خۆ دواخستنی یەکێک لە هاوڕێی لە ڕێ ڕۆیندا.
پێدزە: پێدزکێ.
پێدەشت: عاستی تەختی لە داوێنی کەژ و کێو.
پێر: پێرێ.
پێرار: دوو ساڵ لەمەوپێش.
پێرارەکە: پێرار.
پێران: د. وەناق.
پێرەوک: پێرەوکە.
پێرەوکە: منداڵێکە تازە کەوتبێتە سەر پێ.

پێروو: کۆمەڵە ئەستێرەیەکە کە پێی دەڵێن (کۆ).
پێرەکە: پێرێ.
پێرێ: دوو ڕۆژ لەمەوپێش.
پێرێ شەو: دوو شەو لەمەوپێش.
پێز: کەشی هەویر: ئەم هەویرە بە(پێزە).
پێـزانین: زانینی شـتـێکی شـاراوە. لەبەرچاوبوونی چاکەی یەکێک.
پێزە: د. کەمێک لە شتێک. گەوهەری یەکدانە.
پێس: د. پێست.
پێست: چەرمی سەر ئەندامی گیاندار.
پێسترک: با. پەنجەرە.
پێستە: پێستی گیراوەی گیاندار.
پێسە: بێزە. پێستە (د). وەها (ه).
پێسیر: ز. گیرفانی بەرباخەڵ.
پێسیرە: ز. بەرسیلە.
پێش: بەردەم. کاتی ڕابردوو: (پێش) نیوەڕۆ هاتم.
پێشانگ: د. پێشەنگ .
پێشانی: ناوچەوان.
پێشاو: بریتییە لە ئاودەستخانە.
پێشبار: چەند بارێکە لەپێش ماڵ و کۆچدا بنێردرێ بۆ هەوارگە.
پێشبەست: بەرهەڵستێکە لەبەردەمی ئاودا دروست بکرێ.
پێشبەند: زنجیرێکە دەکرێتە دەستی ولاخەوە.
پێشتەرکی: جۆرە فیشەکبەندێکە بەسەر قەڵبووسی زیندا شۆڕ دەکرێتەوە و بەقایش و ئاوزوونە بەند دەکرێ.
پێشخانە: د. جێی چاوەڕوانی کردن (صالون انتظار).
پێشخڕ: د. سەوزخڕ.
پێشخزمەت: نۆکەر.
پێشخستن: خستنەپێشەوەی شتێک.
پێشخۆر: د. پارەیەکی پێشەکییە لە دوای کڕین و لە پێش وەرگرتندا دەدرێ.
پێشدار: چەند کەسێکن لەپێش لەشکرەوە دەڕۆن.
پێشدەستی: دەستپێشکەری.
پێشڕەو: پێشدار.

پێشقلیان: بەرقلیان.
پێشک: ز. پاشەڵ.
پێشکار: د. یارمەتیدەر (معاون).
پێشکۆ: قەڵپووزی زین.
پێشکە: با. مێشوولە.
پێشکەشکردن: دانی شتێک بەیەکێک بەخۆڕایی.
پێشکەوتن: چوونە پێشەوە.
پێشکەوتوو: کەسێکە چووبێتە پێشەوە.
پێشمامان: ئافرەتێکە لەبەردەمی زەیستانەوە دادەنیشێ بۆ لەنگەرگرتنی لەکاتی منداڵبوونیدا.
پێشمەرگ: پێشمەرگە.
پێشمەرگە: چەند کەسێکن لەپێش لەشکرەوە دەنێردرێن بۆ جوست و جۆ و تاقیکردنەوەی ڕێگا.
پێشنوێژ: بەرنوێژ.
پێشنوێژی: نوێژکردنی بەرنوێژ (إمام) بۆ مەردووم.
پێشنیار: سەرەتایەکە بەتایبەتی بۆ نووسراوێک بنووسرێ.
پێشنیاری: پێشنیار.
پێشواز: بەپیرەوەچوون.
پێشوازی: پێشواز.
پێشۆر: لێوارێکە لەناو حەوزدا پێی دەخرێتە سەر.
پێشوو: شتی ڕابردووی کۆن. مێشوولە (ز).
پێشوولە: مێشوولە.
پێشە: ئێسقان. ناوکی ڕەقی میوە. پیشە (د).
پێشهاتن: د. ڕێکەوت.
پێشەخۆرە: د. هوما.
پێشەقان: بێڵەکانێکە سەرەکەی ئاسن بێ.
پێشەکی: وتن یا کردنی کارێک لەپێش کاتی خۆیدا: (پێشەکی) بەڵێن مەدە.
پێشەنگ: ولاخێکی شۆخ و شەنگی جوانی بەنرخە پێش کاروان دەخرێ.
پێشەوا: کەسێکە کە بەرنوێژی بکا. زانای گەورەی وەها کە مەردووم پەیڕەوی بکەن.
پێشێل: شوێنێکە کە بەهۆی هاتوچۆی زۆرەوە بەسەریدا شێلرابێ.
پێشی: مێشوولە (با). بەردەم (ز).

پێشین: لەمەپێش: (پێشین) پێم وتی ئەم کارە مەکە.
شتێکە کە پێشەکی بدرێ (سلفە).

پێشینان: باو و باپیری کۆنی ڕابردووی هۆزێک.

پێشینیان: پێشینان.

پێغەمبەر: کەسێکە لەلایەن خواوە بەڕابەر و پێشەوا نێـردرابێ بۆ سـەر مـەردووم لەگـەڵ چەند دەستوورێکی جواندا بۆ ئەوەی کە بیانگێڕێتەوە لە خراپە و بیانبا بۆ چاکە.

پێغەممەر: پێغەمبەر.

پێغەمەر: پێغەمبەر.

پێـقـۆتکە: هەڵپـەڕکێی گـەرم. سـەرچلی و هەڵبـەز هەڵبەز.

پێقەلە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک کەلەوێ وایە تامی گەڵاتوور دەدا.

پێک: ئەندازیەکە لەو شتـانەی کـە دەخـورێنەوە و سـەرخـۆشی دەدەن کـە بکرێنە ناو پیـاڵەوە بۆ خواردنەوە.

پێکان: لە شتدان بەتێگرتنی شتێک بۆی. بریتییە لە دۆزینەوەی مـەبەست لە نووسـراوێکی گـرانی نادیار: مەعنای شیعرەکەی نالیم (پێکا).

پێکانین: پێکهانین.

پێکاهاتن: هاتوچۆکردنی چەند کەسێک بەنارێکی و پەرێشانی.

پێکراو: ئەنگێوراو.

پێکرا: تێکرا.

پێکمانەوە: وتەیەکە دەبێژرێ لە وەرامی یەکێکدا کە جـەژنە پیـرۆزەت لێ بکا کـە خـۆشی هاوبەش بێ لەو جەژنەدا واتە جەژنی هەردوولامان پیرۆزبێ.

پێکوڕە: بەچکەی باڵ نەگرتووی کـوللە. بریـتـییـە لە پیـادەی لەشکر. بریـتـیـیـە لە دەست و پێـوندی یەکێک.

پێکهاتن: جێبەجێبوونی شتێک.

پێکهانین: جێبەجێکردنی شتێک.

پێکەنین: دەم کردنەوە و گەشانەوەیەکە لە دەم و ڕووی مـەردوومـدا پەیدا دەبێ بەهۆی بینین یا بیـستنی شتێکی خۆشەوە.

پێکەوتن: ڕێـکەوتن و دەستدانی شتێک بۆ شتێک: دەرمانەکەم (پێ کەوت).

پێکەوەبوون: لەگەڵ یەکدابوونی دوو شت.

پێکهێنان: پێکهانین.

پێکیان: ئەنگێوران: (پێکیام) واتە ئەنگێورام.

پێکێشـان: سەر کێشـانی کارێک بۆ کارێکی تر: ئەم کارە (پێ دەکێشی) بۆ زویری و دڵ یەشان.

پێگرتن: کەوتنە سەر پێی گیانداری ساوا.

پێگوتن: پێ وتن.

پێگەیاندن: گەیاندنی قسـەیەک یا شتێک بەیەکێک. بەرهەمـهـێنان: منداڵەکە یا باخـەکـەی باش (پێ گەیاند).

پێگەیشتن: گەیشتنی شتی کاڵ لە میـوە و چێشت و شتی تر. تووشبـوونی دووگیـاندار بەیەک: ئەریمانم پێ گەیشت. گەورەبوونی منداڵ بەڕەنگێک کە لە خەم بڕەخسێ. گەیشتنی مەردووم بەپایە و ئاواتی خـۆی: فـیـسـار کـەس باش (پێ گـەیشت). گـەورەبوونی درەخت و سـەوزی و هاتنەبەری: باخـەکـە یا بێـسـتـان و دەغـڵـەکـە باش (پێ گەیشت).

پێگەیشـتـوو: شـتـێکە کـە بەرهەم هاتبێ و پێ گەیشتبێ.

پێگەیک: د. پێگەیو.

پێگەین: پێگەیشتن.

پێگەیو: پێگەیشتوو.

پـیـل: ز. شـەپۆلی ئاو. ئەندازەیەکـە لە کـات کـە بەرودوابێ.

پێڵ: کـۆیارەی سـەرملی گـاجـووت. شـان و ملی مەردووم. پرد (د).

پێلا: د. پێلاو.

پێلاڤ: ز. پێلاو.

پێلاو: شتێکە لە ڕۆیندا لە پێ دەکرێ.

پیلکە: تیلکردنی هەڵمات بەپەنجـە: فـیـسـار کـەس (پیلکە)ی ڕاستە.

پێڵوو: قەراخی چاو کە برژانگی لەسەر دەڕوێ. پشکۆ ئاگر.

پێــڵــه: ڕەشــەوڵاخــێکە کــە شــاخی بۆ لای چەنەی هاتبێتەوە. مەردوومی بەدمەست (د). قۆزاخەی کرمی ئاوریشم (د). پێڵوو (د).

پێ لە زەوی نەکەوتن: بریتییە لە کەیفخۆشی.

پێلەقە: لەقە وەشاندن بەیەک پێ.

پێلەوار: پێڵەوار.

پێڵەوار: بڕەداری سووتاندنی نەستووری گەورە.

پێ لێ بڕین: وازهێنان لە ئامشۆکردنی یەکێک.

پێ لێ پاراستن: چاودێریکردنی شتێک بۆ ئەوەی کە پێی پێدانەنێیت.

پێ لێ خستن: بریتییە لە چاوقوچاندن لە شتێک و لەسەر نەڕۆینی.

پێ لێ داگرتن: بریتییە لە زۆرکردن لە کەسێک و میچ لەسەر گرتنی بۆ کارێک. دانەواندنی پێی ئاش بۆ ئەوەی کە ورد بهاڕێ.

پێ لێ ڕاکێشان: بریتییە لە پشت دانەوە لە کارێک.

پێ لێنان: بریتییە لە ڕاستی وتنی شتێک. پێنان بەشتێکدا.

پێ لێ وەرگێڕ: تەنراوێکە لەکاتی تەنینیدا جۆلا پێی بەلایەکدا وەردەگێڕێ نیتر ئەو تەنراوە دووباد دەردەچێ.

پێ مـریشکە: گـیایەکی بەهاریی لق لقـە لە چنگی مریشک دەچێ.

پێمەرە: بێڵ.

پێمەلە: جۆرە مەلەیەکە بەپێوە و بەجووڵاندنی هەردوو پێ دەکرێ.

پێــمــێــو: با. دارێکە کــە بدرێتــە بەرمــێــو بۆ بەرزبوونەوەی.

پێنازین: خوڕین و نازین بەیەکێک.

پێناسین: ناسینی شتێک بەیەکێک.

پێناو: ڕێ و بۆنە: لە (پێناو)ی تۆدا دووچاری زیان بووم، واتە لە ڕێی تۆوە و بەبۆنەی تۆوە.

پێنج: ناوە بۆ ژمارەیەک کە لە ناوەندی چوار و شەش دایە.

پێنجتیر: تفەنگ و دەمانچەیەکە کە پێنج گوللە بخوا.

پێنج چاوگەی دڵ: د. پێنج هەستە (حەواسی خەمسە) کە بینین و بیستن و بۆنکردن و تامکردن و لێک کەوتنە.

پێنج خشتەکی: شیعرێکە کە سێ نیوە شیعری تری خرابێتە سەر و، دواییەکەیان لەسەر وێنەی دوایی نیو شیعری یەکەم بێ.

پێنجدەری: ژوورێکە کە پێنج پەنجەرەی لە ڕیز یەکەوە تێدابێ.

پێنج شەممە: پێنج شەموو.

پێنج شەموو: ڕۆژی شەشەی حەفتە لە هەینی بەدواوە.

پێنج شەمە: پێنج شەموو.

پێنجگا: ناوە بۆ جۆرە مقامێکی کوردی.

پێنجگۆشە: شتێکە کە پێنج سووچی ببێ.

پێنج گەنج: د. پێنج چاوگەی دڵ.

پێنج گەنجینە: د. پێنج گەنج.

پێنجوار: پێشبار.

پێنجە: ز. پەنجا.

پێنجەم: شتێکە کە لە پایەی پێنجدا بێ.

پێنجەمین: پێنجەم.

پێنجهەم: پێنجەم.

پێنجهەمین: پێنجەمین.

پێنجەیتار: پێنج ڕۆژە لە ناوەندی زستان و بەهاردا کە ساڵ تەواو دەبێ ئەم پێنج ڕۆژە دەمێنێتەوە. پێشینان ساڵیان بەدوانزە مانگ و مانگیان بە سی ڕۆژ داناوە، بەم پێیە ساڵ دەکاتە سێ سەد و شەست ڕۆژ، پێنج ڕۆژ دەمێنێتەوە لە ساڵی ڕاستەقینە کە لەسەر هیچ مانگێک نییە.

پێنج یەک: لە پێنج بەش بەشێک.

پێنکی: د. وەنەوز.

پێنگ: پێشخواردنەوە. پونگە.

پێنۆکە: د. گیایەکی بۆنخۆشە گوڵێکی سپیی هەیە.

پێنوواندن: بەسەر هانینی کارە ڕەهاتێک بەسەر یەکێکدا لە تۆڵەی کردەوەیەکی خراپیدا: فیسار کەس سوێندی درۆ (پێی نوواند).

پێنەزان: سپڵە.

پێنەزانین: سپڵەیی.

پێواز: پێیاز.

پێوان: ئەندازەگرتنی شتێک بەگەز یا بەبست یا بەشتێکی تر بۆ دەرخستنی پانی یا درێژییەکەی. پێوانەکردنی شتێک بەدەفر.

پێوانە: پێوان. (پێوانەکردن) پێوانی شتێک بەدەفرێک.

پێ و پل: قاچ و قول.

پێ و شوێن: شوێنپێی شتێک کە خۆی لە نارادا نەبێ: (پێ و شوێن)ی دزەکەم هەڵگرت. بریتییە لە سۆراخکردن: کەواکەم دزرابوو چووم بە(پێ و شوێن)یەوە، واتە بۆ سۆراخکردنی.

پێ وتن: وتنی قسەیەک بەیەکێک.

پێوور: ز. ئەستێرەی کۆ.

پێورچە: گیایەکی کوێستانییە گەڵای وەک کاهوو وایە ولاخ دەیخوا.

پێوشک: د. پاووشک.

پێوەبوون: گیرخواردنی شتێک بەشتێکەوە یا لە شتێکدا: بەم کارەوە چاک (پێوەبووم) یا ئەو گەماڵ و دێڵە (پێوەبوون). نیازکردنی شتێک: (پێوەم) بچم بۆ بەغدا.

پێوەچوون: ڕۆین بەدەم شتێکەوە: بوو بەهەرا منیش (پێوەچووم). چوونی شتێک بەشتێکەوە.

پێوەدان: گەستنی مار و چەقاندنی چزوودار چزووەکەی بەگیاندارردا. جووتکردنی دەرگا و پەنجەرە. ناندان بەتەنوور و ساجەوە بۆ برژاندنی.

پێوەڕوێشتن: هەڵوەشان یا دڕانی شوێنێک کە کەمێک لە خۆیدا هەڵوەشابێ یا دڕابێ: کەواکەت بدرووروەوە با لەوە زیاتر (پێوەنەڕوا). چوونی گیاندار بەدەم شتێکەوە.

پێوەرکردن: وێڵکردن.

پێوەژەنن: د. تێوەژەندن.

پێوەکردن: کردنی شتێک بەشتێکدا. بریتییە بە لە دووچارکردنی یەکێک بەچورتمێکەوە: چاک فیسار کەست (پێوەکرد).

پێوەن: د. پێوەند.

پێوەنان: نووساندنی شتێک بەشتێکەوە.

پێوەند: ئاسنێکی زنجیرداره دەکرێتە پێی بەندی و ولاخەوە.

پێوەندکردن: پەیوەندکردن. کردنی پێوەند بۆ پێی گیاندار. چووز کردنی درەختێک لە درەختێکی تر.

پێوەنیشتن: ڕووکردن و چوونی مەردووم بەزۆری بۆ سەر شتێک: شایییەکە مەردوومی زۆری (پێوە نیشت). نیشتنی مێش و مەرۆش لە شتێک.

پێوەهاتن: هاتنی مەردووم بەدەم شتێکەوە: پرسەی فیسار کەس مەردوومی زۆری (پێوەهاتبوو). پێ و قوودووم چاکیی شتێک بۆ کەسێک: فیسار کەس خانووەکەی (پێوەهات).

پێویس: د. پێویست.

پێویست: کەسێکە کە شتێکی پێ بوێ: (پێویست)م بەدراوە. شتێکە کە پێت بوێ: دراو لە هەموو شت (پێویست) ترە.

پێویستی: نامانگوری بۆ شتێک.

پێهاتن: پێگەیشتن و بەخۆداهاتن. داننان بەشتێکدا (اعتراف).

پێ هەڵپەڕین: گەیشتنی برین بەیەکێک: ئەندامم برینی (پێ هەڵپەڕیوە).

پێ هەڵگرتن: بریتییە لە خێرا ڕۆین. هەڵگرتنی شتێک بەیەکێک.

پی: پیو. پووک (با). وتەیەکە لە جیاتی وتەی (بەو) بەکاردێنرێ: وەشڵەی (پی) کەسەی، واتە خۆزگە بەو کەسە (هـ).

پیبک: ز. بیبیلەی چاو.

پیبەر: ز. بیبەر.

پیپ: جۆرە دەفرێکی خڕی گەورەیە لە تەختە یا لە لەوح.

پیت: حەرف: فیسار کەس دوو (پیت) و لەتێکی خوێندووە. خێر و بەرەکەت: کشتوکاڵی ئیمساڵ بە(پیت)ە. پەنجە تووتە.

پیتاک: کۆکردنەوەی شت لەلایەن چەند کەسێکەوە بۆ باربوویی کردنی یەکێک. کۆکردنەوەی دراو لەلایەن چەند کەسێکەوە کە شتێکی پێ بکڕن بەهەموویان بیخۆن. پڕ و پیتی ناو ماڵ (د).

پیتدانەوە: خێردانەوە.

پیتک: پەلەپیتکە (د). شوورەیی.
پیتکخستن: د. پەلەپیتکە هاویشتن.
پیتووکە: د. جۆرە گیایەکە دەکرێ بەگزرە بۆ ئاژاڵ.
پیتە: پووشی چەڵتووک و گاڵ. چێشتی گۆشتاو.
پیتەبرە: کرمێکی پچکۆلانەیە لەناو قەفی گەنم و جۆدا پەیدا دەبێ گوڵەکەی لە بندا دەقرتێنێ.
پیتەپیتە: د. وردە وردە.
پیچ: پێچ (با). بیچ (ز).
پیچان: ز. پێچان.
پیچک: گیایەکی یەک لقی سێ کووزی یەک ریشەییە دەکرێ بەکەلانە. کوبەی ساوەری بێ ناو (ز).
پیچی: ز. پەنجەی دەست.
پیداروو: د. جۆرە دەرمانێکە لەنیو و لۆکە و قسڵ دروست دەکرێ و گونجی پێ پینە دەکرێ.
پیر: گیاندار و درەختی بەساڵاچوو. پیاوی باشی خواپەرست کە بەئامۆژگاری مەردووم بێنێتە سەر رێی چاکە.
پیران: لە هۆش خۆ چوون: (پیران)ی کردووە. ناوی دێیەکە لە سنووری ئێران لە ناوەندی هەورامان و مەریواندا.
پیرانبردنەوە: هۆش رۆین لەبەر لێکدانەوەی خەفەتێک.
پیرایی: د. بەپیرەوە چوون.
پیرپنتک: منداڵێکە کە کردار و گوفتاری لە گەورە بچێ.
پیرخەنی: پیرخەنیلە.
پیرخەنیلە: شۆربای وردە ساوەر.
پیراندن: پرمەکردنی ئەسپ و ماین.
پیرانن: پیراندن.
پیرک: ئەستێرک.
پیرە: پرمە. (پیرەپیر) پرمەی یەک لەدوای یەک.
پیرسوز: شتێکە وەک فانۆس بەڵام لەباتی شووشە بلووری مێو لێدراوی تێ دەپێچرێ و مۆمی تێدا دادەگیرسێنرێ.
پیرۆز: شتی بەپیت و فەڕ: جەژنت (پیرۆز) بێ.
پیرۆزانە: شتێکە یەکێک بتداتێ لە کاتێکدا کە کالایەکی تازەی لەبەر کردبێ یا بەپایەیەک گەیشتبێ لە پاداشی ئەوەی کە پێت وتبێ (پیرۆزت) بێ.
پیرۆزبایی: پیرۆزانە.
پیرۆزە: بەردێکی شینی بەنرخە دەکرێ بەنقێم. هوما.
پیرۆزی: وتنی وتاری (پیرۆزت بێ) بەیەکێک.
پیرۆک: د. پیرەلۆک.
پیرە: وتەیەکە بەهێندێ شت دەوترێ لە رووی سەرسوڕمان لەو شتەوە: (پیرە) چەقۆ زۆر تیژە، یا (پیرە) ناو زۆر بەهێزە.
پیرەباب: پیرپنتک. ناوی دێیەکە لە ناوچەی شاربازێڕ.
پیرەزا: منداڵێکە کە لە کاتی پیریی باوکی یا دایکیدا بووبێ.
پیرەژن: پیرێژن.
پیرەک: شتی چرچی کۆنی پیر. ژن (ز).
پیرەلۆک: داری پیری گەندەڵ. ئەندامێکە لەبەر زۆر مانەوە لەناو ئاودا پنر بووبێتەوە.
پیرەمێر: ز. پیرەمێرد.
پیرەمێرد: ز. پیاوی پیری بەساڵاچوو.
پیرهەڤوک: ز. جاڵجاڵۆکە.
پیرێژن: ژنی پیری بەساڵاچوو.
پیرێژنە سەرئاسنینە: دەعبایەکی پچووکە بەقەد (زج)ێک دەبێ لەژێر خاکدا هێلانە دەکا.
پیری: بوونی شت بەپیر. پیرایی (د).
پیزپیزاک: ز. جۆرە چۆلەکەیەکی کلاو درێژە.
پیزڵ: گیایەکی ناویی هەمیشەیییە گەڵای وەک کەوەر وایە ریشەکەی دەکوترێ و گەرم دەکرێ و لەبەر مووسڵدان دەنرێ بۆ میزگیران.
پیزۆکە: زیپکەیەکی پچووکە لە جەستە دەردێ.
پیزی: د. قنگ.
پیژان: د. بێژانەوە.
پیژگ: ز. پیشۆک.
پیس: شتێکە کە پاک نەبێ.
پیسار: د. خوێنی حەیزی ژن.

پیسایی: گووی ئادەمیزاد.
پیسبوون: بوونی شت بەپیس. تێکچوونی هێلکە.
پیس پیسۆک: پەسپەسەکۆڵە.
پیسکردن: لابردنی پاکیی شتێک. هەڵنەهێنانی هێلکە و بۆگەنکردنی.
پیسکە: ڕژدی چرووک.
پیسکەیی: ڕژدی و چرووکی.
پیسۆ: ز. بۆسۆ.
پیسۆز: د. پیرسۆز.
پیسی: پیسایی.
پیشان: پوختەبوونی هێندێ شت لەژێر ئاگردا. تەنگبوونی هەناسەی گیاندار لەژێر قورساییەکدا.
پیشاندان: بەرچاوخستنی شتێک بۆ گیاندارێک.
پیشاندن: پوختەکردنی شت لەژێر ئاگردا.
پیشانگا: شوێن ڕانوواندنی شت بۆ تەماشاکردنی (معرض).
پیشانن: پرماندنی ولاخ (د). پیشاندن.
پیشاو: شتێکە لەژێر ئاگردا پوختە بووبێ.
پیشخواردنەوە: خەفەت پەچنینە دڵ بەدەست شتێکەوە و دەسەلات نەبوون بۆ دەربڕینی.
پیشکان: بێڵەکان.
پیشکردن: پیشخواردنەوە.
پیشن: د. کەسێکە کە هەمیشە پیش بخواتەوە.
پیشۆک: گیایەکی بەهاریی سەلکدارە دەخورێ.
پیشە: کاری پێ بژێو (صنعت). کردەوە و ڕەوشت: تا لەسەر ئەم (پیشە)یەبیت سەر ناکەوێت.
پیشەگەر: کەسێکە کاری وا بزانێ کە پێی بژی.
پیشەوەر: پیشەگەر.
پیشیاگ: پیشاو.
پیشیان: پیشان.
پیف: ل. شتی پووتی پف هەڵدراو.
پیفک: پووشوو.
پیفۆک: بیشۆک.
پیفوو: پووشوو.
پیفیاگ: شتی ئاوساو.
پیفیان: ئاوسان.
پیفی: پیفوو.
پیڤاز: ز. پیاز.
پیڤۆک: ز. بیشۆک.
پیک: چەکوشێکی قورسی ئاسنینە بەردی پێ دەشکێنرێ. لاسکی گەنم و جۆ و ئەو گیایانەی کە لاسکدارن. فیقەنە.
پیکە: قامیشێکی باریکی پتەوە چیغی لێ دروست دەکرێ.
پیکەبڕە: پیتەبڕە.
پیل: پەلی گیاندار.
پیلاف: با. پلاو.
پیلان: فێڵ.
پیلانباز: فێڵباز.
پیلانبازی: فێڵبازی.
پیلانگێڕ: کەسێکە کە پیلان باش بگێڕێ.
پیلک: پۆستەچی (با). پەنجە.
پیم: پیو.
پینۆک: وەنەوز.
پینە: پارچەیەکە بدرێ لە شتی دڕاو. کەپەک (با).
پینەپەڕۆ: پینە و پەڕۆ.
پینەچی: کەسێکە کە هەر پێڵاو پینە بکا.
پینەدۆز: پینەچی.
پینەساز: پینەچی.
پینەک: پینۆک.
پینەکردن: گرتنی پینە بەسەر شتی دڕاودا. بریتییە لە بەسەرگرتنەوەی وتارێک بەلادانی بەجۆرێکی تر: فیسار کەس لە قسەکەی نەریمان دڵگیربوو بەلام باش بوو ئەمیش زوو (پینە)ی کرد.
پینە و پەڕۆ: پینەکردنی کالای دڕاو بەپارچەی کۆن.
پیو: چەورییەکە لە بەز و ناوسکی گیاندار بگیرێ.
پیوار: د. پاشملە.
پیواز: پیاز.
پیوە: پووشوو.
پییە: ل. پیو.
پێین: لای خوارووی شت.

ت: (ضـمـيـر)ی تاکی قسـه لەگەڵکراو (مـفـردی مخاطب): کالاکه (ت)، بۆ نەهاتی(ت)؟

تا: بۆ دوایـیی شـتـێکه کـه خـاوەنی بڕانەوە بێ: (تا) کرماشان چووم واته دوایی ڕۆینم کرماشان بوو. هۆیەتی شـتـێک بۆ شـتـێـک دەگـەیەنێ: زمـانت شـیـرین بێ (تا) خـۆشـەویست بیت، واته زمـان شیرینیت مایەی خۆشەویستییه لای مەردووم. بۆ بەستنەوەی شتێکه بەشتێکەوە (شرط): بەخێوت دەکەم (تا) بخوێنیت، واته بەخێوکردنت بەستراوە بەخوێندنتەوە. بۆ بەستنەوەی شتێکه بەکاتێکەوە: (تا) لـه جـیـهـانـدا بیت خـواردن و خـواردنەوەت دەوێ. هاتووه بەمەعنا (بۆ ئەمەی): هەسته (تا) دەرچین، واته بۆ ئەمەی دەربازبین. گەرمییەکه له نەخۆشییەوە پەیدا دەبێ له ئەندامی گیانداردا. لایەک له بارێک. هەودا و تاڵ: (تا)یەکم لەو دەزووه بدەرێ واته تاڵێک. تاک (د). هاولف: ئەمە هاو(تا)ی ئەوەیه (د).

تا: با. لقی درەخت.

تابار: تاقه تایەکه بخرێته سەر پشتی ولاخ.

تابان: درەخشان.

تابگه: شوێنێکی تایبەتییه له کوێ ڕووبار و دەریا که کەڵەک یا کەشتیی تێدا بوەستێ.

تابەره کلکل: شـتـێکی گـردی تەنکی لووسـه منداڵان لەسەر شان تلۆری دەکەنەوە.

تاپر: تفەنگی ڕاو.

تاپۆ: تارمـاییی شت. جـۆره قـەباڵەیەکی دەوڵەتییه دەدرێ بەخاوەن زەوی و خانووبەره.

تاپوو: د. تاپۆ.

تات: ئافرەتێکه کـه ئێـسقـان یا پارچه گۆشت لەبەر زێـیـدا بێ. تەلەبەردی پانی درێژ. شـاخ و کـێـوی سەخت. عەرەبی: من زبانی (تات) نازانم.

تاتا: ل. مام.

تاتک: خوشکی گەوره.

تاتۆ: ه. باوک.

تاته: تاتۆ (ه). خوشکی گەوره.

تاتەبەرد: بەردی تەنکی پانی گەوره.

تاتەشۆر: تەختـەیەکی پانی درێژی پێچکەداره مردووی لەسەر دەشۆرێ.

تاتی: لبـادی ڕاخـستن. سـەر و بۆر و ژێر و زەنه (د). تاته (د).

تاج: کـڵاوێکی تایبەتییه پاشایان دەیکەنه سـەریان. شتێکه له وێنەی تاجێکی پچکۆله هێندێ گەورەی سەرباز دەیدروون بەسەر شانیاندا.

تاج خورووس: جۆره ترێیـەکی سووری دەنک خـوار و خێچه له پۆپنەی کەڵەشێر دەچێ. جۆره گوڵێکی سـووره وەک پۆپنەی کـەڵەشـێـر پێی دەڵێن گـوڵه قەیفه.

تاجی: تانجی.

تاخورک: ز. جۆره عەرەبانەیەکی قۆقزی بێ پێچکەیه بەسەر بەفردا ڕادەکێشرێ.

تاخه: باقەیەک له گەڵای توتن و شتی تر.

تار: شـتـێکه وەک کـەمـانچـه لێ دەدرێ و دەنگێکی

خۆشی لێوەدێ. نان. تاریک. پێنجەی تار. تاڵێک لە دەزوو. گیاندارێکە کەتەرەبووبێ. (تاربوون) تەرەبوون. (تارکردن) تەرەکردن. کەمەی دەف و شتی تر (ز).

تارا: شتێکی ئاوریشمیی ئاودامانی جوانە دەدرێ بەسەر بووکدا لەکاتی گواستنەوەیدا بۆ ماڵی زاوا.

تاراج: تاڵان.

تاراندن: تەراندن.

تارانن: د. تەراندن.

تارانی: جۆرە دراوێکی زیوینی ئێرانییە.

تارچی: ز. کەسێکە کە شتێک بەش بکا. تارژەن.

تارژەن: کەسێکە کە تار باش لێ بدا.

تارکردن: تەرەکردن.

تارکرن: ز. بەشکردن.

تارگان: ز. جۆرە گەنمێکی خراپە.

تارم: خەرمانی هەڵدراوە دوای کوتاندنی ڕووەو با بۆ شەنکردنی. بەرهەیوان. جەڵەب (د).

تارمایی: قەبارە و تاریکاییی شت.

تارمە: تارم.

تارومار: پەرش و بڵاو. (تاروماربوون) پەرش و بڵاوبوونی شت. (تارومارکردن) بڵاوە پێکردن.

تاریاگ: د. گیاندارێکە کە تار بووبێ.

تاری: با. تاریک.

تاریک: شوێنێکە کە ڕووناک نەبێ.

تاریکایی: تاریکی.

تاریک داهاتن: پەیدابوونی تاریکی لە ڕۆژئاوا بەدواوە.

تاریک و ڕوون: تاریکیی دوای شەو کە لەگەڵ ڕووناکیی بەیاندا تێکەڵ دەبێ، یا ڕووناکیی دوای ڕۆژ کە لەگەڵ تاریکیی ئێوارەدا تێکەڵ دەبێ.

تاریک و ڕوونە: تاریک و ڕوون.

تاریک و لێڵ: تاریک و ڕوون.

تاریک و نووتەک: شوێنی زۆر تاریک.

تاریکە: تاریکایی.

تاریکەشەو: شەوی زۆر تاریک.

تاریکی: نەبوونی ڕووناکی. شوێنی تاریک: وەرە ئەم (تاریکی)یە.

تازە: شتی نوێ. شتی جوان کە ئادەمیزاد نەبێ (با).

تازەبرین: بریتییە لە یەکێک کە تازە مردوویەکی مردبێ.

تازە بەتازە: خواردەمەنییەکە لەگەڵ پێگەیشتنی بخورێ: میوە (تازە بەتازە) خۆخە.

تازەپیاکەوتوو: بریتییە لە کەسێک کە لە پاش هەژاری دەوڵەمەند بووبێ.

تازەقەڵا: شتی تازەداهاتوو.

تازەکردنەوە: نوێکردنەوەی شتی کۆن.

تازەگی: شتی تازەی نوێ.

تازێ: ز. ڕووت و قوت.

تاری: تازە (ز). عەرەبی.

تازیلە: برۆیش.

تاژانک: ز. قامچی.

تاژی: تانجی.

تاس: جۆرە جامێکی دەم واڵی تەنکە.

تاسان: هەناسە لێ برانی گیاندار بەجۆرێک کە بخنکێ یا نیوە خنکاو بێ.

تاساندن: دەست نانە بەربین و هەناسەبرینی گیاندار بەجۆرێک کە بخنکێ یا نیوە خنکاو بێ.

تاسانن: تاساندن.

تاساو: گیاندارێکە کە تاسابێ.

تاس بردنەوە: واق ورمانێکە دێ بەسەر مەردوومدا لە کاتی بیستن یا بینینی شتێکی سەیردا.

تاس بەسەرداهاتن: تاس بردنەوە.

تاسکردن: تاسان.

تاسکڵاو: جۆرە کڵاوێکی پۆڵایینە لە جەنگدا دەکرێتە سەر.

تاسکەباب: دەفرێکە تاسکەبابی تێدا لێ دەنرێ. تاسکەبابی.

تاسکەبابی: جۆرە چێشتێکە لە گۆشت و ناو و پیاز و بەهارات دروست دەکرێ.

تاسکەچەڵە: هـ. سیسارکە کەچەڵە.

تاسکەواو: تاسکەباب.

تاسنای: هـ. تاساندن.
تاسوخ: تاسوق.
تاسوق: خواردەمەنییەکی نایابە کە کەم دەست بکەوێ.
تاسولکە: تاسی پچکۆلە.
تاسە: بیر و ئارەزووی شت. تاسەکردن: ئارەزووکردنی شتێک.
تاسەخوار: کەسێکە کە تاسە و ئارەزووی یەکێک بکا.
تاسەمەند: تاسەخوار.
تاسەوی: بەرچنەی گەورەی ترێ.
تاسین: تاسان.
تاش: بەردی گەورە.
تاشتێ: ز. خواردنی نیوەڕۆ.
تاشین: ڕێکخستن و لووسکردنی شتێک بەتیغ. (تاشراو) شتێکە کە بەتیغ لووس کرابێ.
تاف: ئاوێکی زۆرە کە بەخوڕ بڕژێتە شوێنێکەوە: کارێزەکە (تاف)ێک ئاوی پێدادێ. (تافەتاف) ڕۆینی ئاوی زۆر بەگوڕ. ئاوەڕاستی جوانی: لە (تاف)ی جوانیمدا کۆڵم نەدەدا. تۆف (د).
تافاڵ: ل. گوێسوانە.
تافاو: تافە ئاوی زۆر.
تافتە: جۆرە چنراوێکی ئاوریشمیی جوانە.
تاڤ: با. تیشکی ڕۆژ.
تاڤگە: جێگایەکی بەرزە کە ئاوێکی زۆری بەخوڕی لێ بێتە خوارەوە.
تافە: د. دەنگی ئاو و با.
تاڤ: ز. مانگ. ڕۆژ.
تاڤل: دەستبەجێ.
تاڤی: ز. تاوەبارانێک.
تاق: تاک. کەلەبەرێکی تایبەتییە لە دیوار دەهێڵرێتەوە بۆ شت تێدادانان. سەر پەنجەرە و دەرگا و پردی بەکەوانەیی هێنراوە. بەشێک لە بیست و چوار بەشی ئاو، هەموو ئاوێک بەبیست و چوار بەش دەژمێردرێ هەموو بەشێکی ئاو دەبرێ بە(تاق)ێک: لە بیست و چوار (تاق)ەی ئەم کارێزە هەشت (تاق)م هەیە. ڕێی نیوەڕۆژێک: لێرەوە تا چەمچەماڵ ڕۆژ و (تاق)ێکە. پێستی مەڕ و بزن.
تاقانە: منداڵێکە کە برا و خوشکی نەبێ.
تاقچە: تاقی پچکۆلە.
تاقتاقکەرە: باڵندەیەکی شەو بێدارە بەشەو هەر دەڵێ: (تاق).
تاقم: دەستەیەک لە شتێک.
تاقمان لە جووت: جۆرە یارییەکە یەکێک چەند شتێک دەخاتە دەستییەوە و بەهاورێکەی دەڵێ: (تاقمان لە جووت)، ئەویش ئەگەر وتی تاق یا جووت و بەتاق دەرچوو یا بەجووت ئەوی ناو مشتی دەباتەوە، ئەگەر وادەرنەچوو ئەوا بەقەد ئەوەی ناو مشتی دەدۆڕێنی.
تاقمانەجفت: د. تاقمان لە جووت.
تاق و لۆق: چەند شتێکە لەپاڵ یەکدا بن و ناڕێک وەستابن: برژانگی (تاق و لۆق) وەستاوە، یا ڕایەڵی جاجمەکە تاق و لۆق کەوتووە. تاک و تووک.
تاقە: جۆرە پارچەیەکی جوانی بەنرخە لە ئاوریشم و سورمە دروست دەکرێ.
تاقەت: هێز و تەوانا.
تاقەتچوون: بێ تاقەتبوون لە شتێک.
تاقەتکردن: حەوانەوەی گیاندار: میوانەکان (تاقەت کە). دامەزراندنی شتومەک بەڕێکوپێکی لە شوێنی خۆی.
تاقەتگرتن: ئارامگرتن.
تاقە و لۆقە: تاق و لۆق.
تاقیکردنەوە: بەراوردکردنی شتێک.
تاک: شتێکە کە دووەمێکی نەبێ.
تاکاننەوە: د. تەکاندنەوە و جیاکردنەوە.
تاکانە: د. تاقانە.
تاکبوونەوە: جوێبوونەوەی گیاندارێک لە کۆمەڵێک.
تاکتاک کەرە: تاقتاقکەرە.
تاکمان لە جووت: تاقمان لە جووت.

تاک و تووک: یەکــەیەکــەی پەراگــەندە لە هەمـــوو شتێک: تووتنەکەم (تاک و تووک) سەوز بووە، واتە چلەچلە.
تاک و تەرا: تاک و تووک.
تاک و لۆ: تەک و لۆ.
تاکە: تارانی.
تاکەوتاک: جووتە پێلاو یا گۆرەوییەکە کە لە یەک ئەندازەدا نەبن، بەم رەنگە تاکــێکیــان گــەورە و ئەوی تریان پچووک بێ. جووتە پێلاوێکە راست و چەپ لە پێ کرابێ.
تاکە و لۆکە: تاقە و لۆقە.
تاڵ: شــتــێکە تامی وەک تامی تاڵیــشــاری وابێ. جەوت یا مازووی کوتراوە کە مەشکەی پێ خۆش دەکـــرێ. هەودای دەزوو. شـــەو یا رۆژێکی هەورلەسەری بەبار. شتی سارد و سەرما: ئەمشەو شەوێکی (تاڵ)ە. پارچەیەک گۆشتی رەشە وا لە ناوەندی سی و جگەردا. گــیـــانداری رەشکەڵە: (حەمەتاڵ). توورە.
تالان: شــتــومــەکــێکە بەزۆر و ســتــەم لە مــەردووم بسـێنرێ. (تالانکردن) مــاڵی مــەردووم بەزۆر و ستەم.
تالان و برۆ: ئاخــۆران و بخــۆران و تالانکردنی ئەم و ئەو.
تالانە: د. باخچە.
تالانی: ماڵێکە کە بەتالان برابێ.
تالاو: بریتییە لە جەخار و خەفەت: ئەگەر نەخوێنیت (تالاو) دەکەم بەدەمتدا.
تالاوی: تالاو.
تاڵبوون: بریتییە لە توورەبوون و گرژبوون.
تالخ: سنوور.
تاڵدان: کردنی جەوت و مازووی کوتراو بەمەشکەوە.
تاڵشاری: د. تاڵیشاری.
تاڵگ: د. تاڵیشک.
تاڵگە: د. تاڵگ.
تاڵوو: گــیـایەکی گــەورەی گــەلاپانی تووکنە بنکێکی توێ توێی هەیە.
تاڵووکە: پەلەپەل و دەســتــوبردکــردن. (تاڵووکەکــردن) پەلەپەلکردن.
تاڵە: گیانداری رەشی دێز. مەڕی لەش سپیی دەموچاو بۆر. تاڵوو.
تاڵەکە: د. مرۆر.
تاڵەوەکەرەی خۆشەوەکەرە: بریتــیــیــە لە کــەســێک دەمێک کەیف خۆشت بکا و دەمێکیش دڵتەنگ.
تاڵیشاری: دەرمانێکی زەردباوی زۆر تاڵە.
تاڵیــشــک: گــیــایەکی تاڵی گــەلاپانی درێژکــۆلەی بەهارییە دەدرێ بەکەو.
تالینتووس: گیایەکە لە تاڵیشک دەچێ.
تاڵی: بوونی شت بەتاڵ.
تاڵیش: تاڵیشک.
تام: چۆنێــتــیــکی خــۆش یا ناخــۆشــە لە خــواردن یا خواردنەوەی شت پەیدا دەبێ لە دەمدا. رۆنێکە کە بکرێتە چێشــتــەوە: ئەم چێشــتــە (تام)ی کــەم تێ کراوە.
تامازرۆ: د. تامەزرۆ.
تامان: تەیمان.
تامدان: ز. ئاڵدووزکردن بە زێڕ.
تامژاندن: ز. فێرکردنی منداڵی شیرەخۆرە بەخواردن.
تامـژین: ز. تازە دەســتــپــێکردنی منداڵی شـیــرەخۆرە بەخواردن.
تامسار: ز. خواردن و خواردنەوەی شتی ناخۆش.
تام و بۆ: بۆن و بەرامە.
تامەتیتک: ز. خواردەمەنیی خۆش.
تامەزرۆ: کەسێکە کە زۆر ئارەزووی خواردنی شتێک بکا لەبەر ئەمەی کە دەمێ بێ نەیخواردبێ.
تامی تامــیــدان: خــواردنی شــتــێکی خــۆش لەبەرچاوی یەکێک بۆ ئەوەی حەزی لێ بکا و بەشی نەدەیت.
تامیــسـک: زیپکەیەکە لە دەم و لێــوی مــەردووم پەیدا دەبێ.
تامێسک: تامیسک.
تان: با. تەیمان.
تان: رایەڵی شــتی تەنراو. چەند دارێکە وەک پەنجــەرە

لە ناوەڕاستی ژووردا دادەنرێ بۆ ئەوەی کە بیکا بەدوو بەش (ز).
تانج: تاج.
تانجۆکە: مووی ناوچەوانی کچی پچکۆلە کە بهۆنرێتەوە و بەسەریەوە ببەسترێتەوە بۆ ئەوەی کە نەچێتە ناو چاوی.
تانجی: جۆرە سەگێکی باریکی تیژڕەوی ڕاوییە.
تانجیی پێغەمەرانە: جۆرە کوللەیەکی لۆقنی باریکی بێ زیانە.
تانجییەوان: کەسێکە کە هەر خزمەتی تانجی بکا.
تانشین: د. خڵتەیەکە کە بکەوێتە بن ئاو.
تانوپۆ: بریتییە لە بنەچە و ڕەگەز: (تانوپۆ)یان دەناسم.
تانوپۆ ئاوریشم: بریتییە لە کەسێک کە لەلایەن باوکیشی و دایکیشیەوە ڕەسەن بێ.
تانووت: توانج.
تانە: پەڵەیەکی سپییە دەکەوێتە سەر بیبیلەی چاو تاریکی دەکا. تەشەر.
تاو: بارانێکی لێزمەی کەم. هەودایەک لە بەن و دەزوو و شتی تر. دەمێکی کەم: (تاو)ێک دانیشە.
تاوتاو: دەم دەم. غارکردنی وڵاخ و خێرا ڕۆینی مەردووم: بە(تاو) هات. هەتاو. ترس و بیم: لە (تاو) تۆ نازانم چی بکەم. تای نەخۆشی (د).
تاوا: ل. تاوە.
تاوان: گوناح: بێ (تاوان) کوژرا. تواندنەوە: (ه). پاداش (د).
تاواندان: د. بژاردنی شتێک. پاداش دانەوە.
تاواندن: تواندنەوە.
تاواندنەوە: تواندنەوە.
تاواندەر: د. کەسێکە کە شتێک ببژێرێ.
تاوانن: د. تواندنەوە.
تاوتوکردن: سەنگ و سووککردنی دوو دەفر کە شتێکیان تێدابێ بۆ ئەوەی کە بەقەد یەکیان لێ بێ.
تاوتێ: تایەکە بەهۆی ئازارێکەوە لە ئەندامدا پەیدا دەبێ: ئەمە (تاوتێ)ی دوومەڵەکەیە.
تاودان: غارکردن بەوڵاخ. پێچدان (د). خولخواردن و گەڕان (د). سوورکردنەوە بەئاگر.
تاوسان: هاوین.
تاوسەندن: گەرمبوون و سووربوونەوەی شت.
تاوکردن: لاسدانی یەکێک بۆ کردنی شتێک.
تاوکێش: تەنراوێکە کە ناوبەناو تاوی لێ دەرهاتبێ. (تاو کێشبوون) دەرهاتنی تاوی شتی تەنراو ناوبەناو، تاوکێشکردن: دەرهێنانی تاوی شتی تەنراو ناوبەناو.
تاوگرتن: تاوسەندن.
تاوڵە: تەویلەی وڵاخی بەرزە. نەرد. گیای گژنیژ (د).
تاوڵەمە: ئاگر گەشکەرەوە.
تاولێهاتن: د. بێ تاقەتبوون. تا لێهاتن.
تاونیان: د. ڕاونان.
تاووس: باڵندەیەکی ڕەنگاوڕەنگی ئێجگار جوانە کلکی وەک چەتر لێ دەکا.
تاووشت: د. تاقەت و توانایی.
تاووک: تایلە.
تاووڵ: ڕەشماڵ.
تاوە: دەفرێکی پەلە شفتە و هێندێ شتی تری تێدا سوور دەکرێتەوە. بەردێکی پانە ئاشەوان کولێرە ئاشی پێ دەبرژێنێ.
تاویار: د. تاوێرێک لە برێشکە و شتی تر.
تاویان: د. توانەوە.
تاویانەوە: د. توانەوە.
تاوێر: تاشەبەردی زۆر گەورە. بەشێک لە قاوە و قاورمە و شتی تر کە بەنۆرەیەک سوور بکرێتەوە یا لە کەشک کە بەجارێک لە سوێنەدا بسووڕێتەوە.
تاویلکە: تاوەی پچووک.
تاویەتی: د. تایبەتی.
تاوی: جۆرە دارێکە.
تاوین: د. توانەوە.

تاوینه: توانەوە.
تایەتی: شتی دانسقە.
تایلە: دارێکی دێمییە گەڵای وەک هەڵووژە وایە، بەرێکی شیرینی پایزەی زەردی خڕی هەیە وەک نۆک دەخورێ.
تاینچە: تایەکی پچووک.
تایە: گزرە گیایەکە کەڵەک کرابێ بۆ زستانی ئاژاڵ. چەند مەلۆیەکە لەسەر یەک دانرابن بۆ ئەوەی بکرێن بەخەرمان. لاستیکی پێچکەی ئۆتۆمۆبێل و هێندێ شتی تر.
تایەفی: جۆرە ترێیەکی سووری درێژکۆلەیە.
تایەن: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ کەسێک کە لەسەر کارێک سەرزەنشتی بکەیت و ئەویش بەرهەڵستت بووەستێ: من دەڵێم بخوێنە کەچی کابرای(تایەن) یەخەم دەگرێ.
تبل: با. پەنجە.
تخل: د. مەردوومی کەنەفتی لە پێش چاو کەوتوو.
تخووب: سنوورێکە دوو دێ یا دوو زەوی لە یەک جیا بکاتەوە.
تر: پیتێکە باوی ناو (اسم)ێک بەسەر ناوێک یا بەسەر چەند ناوێکی تردا دەدا لە صفەتێکدا کە هەردووکیان تێدا بەشداربن: نەریمان لە کامەران یا لە هەموو براکانی زیرەک(ترە). پیتێکە جیاوازیی شتێک لە شتێکی تر دەگەیەنێ: پیاوەکەی (تر)م بۆ بانگ کە. کەسێکە کە لە قسەدا پەلەپەل بکا و بیدا بەسەر یەکدا. ترەتر: قسەکردن بەپەلەپەل.
ترار: با. جامی ناوخواردنەوە.
تراک: با. دەوری.
تراز: د. جۆرە گیرە و ئەشکنجەیەکە کە شتی پێ توند دەکرێ. تەرازووی بەنا.
ترازان: دەرچوونی شتێک لە جێی خۆی.
ترازاندن: دەربەڕاندنی شتێک لە شوێنی خۆی.
ترازاو: شتێکە کە لە شوێنی خۆی دەرچووبێ.
ترازوو: شتێکی دوو تایە شتی تری پێ دەکێشرێ. شتێکە شووشەیەکی تێ براوە دڵۆپێک جیوەی تێدایە بەرزی و نزمی و ڕاستی و چەوتیی دیوار و شتی تری پێ دەردەکەوێ. چەند ئەستێرەیەکی ڕێکی بەرامبەری یەکن لە ناوەندی (کۆ) و (گەلاوێژ)دا. ناوی کەلوو (برج)ێکە لە دوانزە کەلووی ئاسمان. دوو شتێ کە لە کێشدا بەرامبەر بن. شتی تەخت و ڕێک: ئەم شوێنە یا ئەم دیوارە (تەرازوو)وە واتە تەخت و ڕێکە.
تەرازووباز: کەسێکە لە کێشان بەتەرازووودا فێڵ بکا.
تەرازووبازی: فێڵکردن لە کێشان بەتەرازووودا.
ترازیان: ترازان.
تراش: تەراش.
تراشە: د. تەلاش.
تراشین: تاشین.
ترافانن: د. فڕاندن.
ترافیاگ: د. ترافیدە.
ترافیدە: گیاندارێکە کە تار بووبێ.
ترانە: ز. قەشمەری و یاری لە قسە و گفتوگۆدا.
تراو: شتی زۆر شل و ڕوون کە بەشی ئاوی زۆرتر بێ.
تربێ: هـ. شەوی ناوەڕاستی زستان.
ترپ: توور. تریە. گوڕ (ز).
ترپۆکە: د. شێلم.
تریە: دەنگی کەوتنەخوارەوەی شتێکی نەرمی قورس لە جێگایەکی بەرزەوە. تریەترپ: تریەی یەک لە دوای یەک. ترپ و هوڕ: تریەتریی زۆر.
ترت: تورت. پەنجە (د).
ترتروک: ز. سوورێنچک.
ترترە: ز. پیاوی درێژی قەڵەو.
ترتری: با. مەردوومی تر.
ترچماق: مەردوومی زۆر درێژ.
ترخان: ل. ترخێنە.
ترخە: تێکچوونی دەروون و ترشانی خواردەمەنی تیایدا بەهۆی زۆر خواردنەوە.
ترخێنە: شتێکی مزرە دەگیرێتەوە لە بروێش و شێلمی چنراو و، سەلک سەلک وشک دەکرێتەوە. چێشتێکە لە ترخێنەی وشک و نیسک و نۆک و

چەوەندەر و گۆشت دروست دەکرێ.
تڕ: بایەکی بۆگەنە دێتە دەرێ لە قنگی گیاندار بەدەنگەوە.
تڕاندن: بریتییە لە زەبوونکردن و زیان گەیاندن بەیەکێک.
تڕتڕە: دەردێکە لە هێندێ سەوزاییی دەدا وشکی دەکا. گیایەکە لەناو پەمووودا سەوز دەبێ و چواردەوری زەبوون دەکا.
تڕتەپان: د. گیانداری تەمەڵی تەوەزەل.
تڕحێو: تڕهێو.
تڕ زل: بریتییە لە مەردوومی بەفیز.
تڕشکێن: کەسێکە کە شکابێ و تەریق بووبێتەوە. (تڕ شکێنکردن) تەریقکردنەوەی یەکێک.
تڕکەن: گیاندارێکە کە زۆر تڕ بەرپداتەوە.
تڕکەندن: تڕبەردانەوە.
تڕلەیلی: بریتییە لە مەردوومی بێ نموودی هیچ و پووچ.
تڕلێدان: تڕکەندن. بریتییە لە خۆهەڵکێشان.
تڕن: تڕکەن. بریتییە لە گیانداری بێ کارەی هیچ و پووچ.
تڕنوسقاو: چەورییەکی کەمە کە بکەوێتە سەر ئاوی گۆشتی کولاو: گۆشتەکە نەوەندە لەڕە (تڕنوسقاو)ی بەسەرەوە نییە.
تڕنیسق: کۆترە باریکە.
تڕۆ: توورە.
تڕ و زڕ: دەعیە و دەماری بێ جێ.
تڕۆکردن: دەرکردنی یەکێک بەسووکی.
تڕۆڵ: ل. شیاکە.
تڕولاق: ل. تڕۆڵ.
تڕەتڕ: فیز و دەمارکردن بەسەر یەکێکدا: چ (تڕەتڕ)ێکتە، یا چ (تڕەتڕ)ێکم بەسەردا دەکەیت؟
تڕەک: ز. پیاو و ژنی داوێن پیس.
تڕەکەڵەکی: بریتییە لە کارێک کە باش بنج و بناوانی نەبەسترابێ و لەوانەبێ کە سەر نەگرێ و برووخێ.
تڕەمەڕۆ: بریتییە لە تفەنگ و دەمانچەیەکی خراپ کە کەم گوللەی بڕوا.
تڕەوڕاوێ: د. چەنەبازی سازندە.
تڕهێو: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە ڕووی گاڵتەکردن بەکەسێکەوە کە قسەیەک یا کارێک بکا و جێی خۆی نەگرێ.
تڕیزە: د. قنگ.
تڕین: تڕکەندن.
ترس: چونێتییەکە دێ بەسەر گیانداردا لە کاتی بینین یا بیستنی شتێکەوە کە گیانی لێی سڵ بکا و دڵی بکەوێتە گورپە گورپ.
ترسان: هاتنی ترس بەسەر گیانداردا.
ترساندن: ترس خستنە دڵی یەکێکەوە.
ترسانن: ترساندن.
ترساو: گیاندارێکە کە ترسابێ.
ترسناک: شتێک یا شوێنێکە کە مەترسی لێ بکرێ.
ترسنۆک: گیاندارێکە کە زۆر بترسێ.
ترسەترس: پارێزگاری لە شتێک بەترسەوە: بۆچی بە(ترسەترس) دێیتە ژوورەوە؟
ترسیان: د. ترسان.
ترسێن: ترسێنەر.
ترسێنەر: شتێکە کە مەردووم بترسێنێ.
ترش: بەری دارێکە بەهێشوو دەیگرێ دەنکی وەک نیسک وایە. شتێکە لە دەمدا تامی وەک سماق وابێ. بریتییە لە مەردوومی ڕووگرژ.
ترشان: ترشبوونی شت بەهۆی کۆنبوون و مانەوەیەوە. وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بەیەکێک کە نووستبێ: فیسار کەس (ترشاوە) واتە پەندەمووسی کردووە.
ترشاو: شتێکە لەبەر کۆنی ترش بووبێ. چێشتی مزرۆکە. ئاوی کان (معدن) کە لە خۆیدا ترش بێ. نوستوو.
ترشتە: د. ترێشتە.
ترشک: ز. هەموو خواردەمەنییەکی شلی ترش.
ترشکە: ترشۆکە.
ترش و تاڵ: بریتییە لە مەردوومی ڕووگرژی مۆن.

ترش و تەڵاش: چێشتی چەوەندەر بەترش.
ترش و شیرین: شتی مێخۆش. جۆرە شەربەتێکە لە دۆشاو و ترشی سماق دروست دەکرێ.
ترشۆک: ز. ترشۆکە.
ترشۆکە: گیایەکی بەهاریی گەڵاپانی درێژکۆلەی ترشە.
ترشەڵۆک: شتی ترشاوی ناخۆش.
ترشەڵووک: ترشەڵۆک.
ترشیات: جۆرە ترشییەکە لە سرکە و سەوزەواتی چنراو دەگیرێتەوە.
ترشی: لەپە برنجێکە ترشی تێ کرابێ. تامێکە وەک تامی بەرسیلە.
ترغەل: ز. شلەپەتە.
ترفاڵ: د. تلپەی شت.
ترفە: ترپە.
ترقە: هەڵووژە سیقەتۆرەیی.
ترکانی: جۆرە سەمایەکە لەگەڵ جووڵاندنی ئەندامدا.
ترکەش: تەنیشت.
ترنج: نارنج، ترنجۆک: جۆرە نەقشێکە لە قاڵی و شتی تر دەکرێ.
ترنجان: گیربوون و چەسپبوونی شتێک لەناو شتێکدا.
ترنجاندن: گیرکردنی شتێک لە شتێکدا.
ترنجانن: ترنجاندن.
ترنجۆک: جۆرە گیایەکی گەڵاپانە بۆنی وەک نارنج وایە.
ترنجوو: تیغی برندە.
ترنجە: ز. پەیژە و پێپیلکە.
ترنجەبین: جۆرە شەربەتێکی مزرە وەک سکەنجەبین.
ترنجەمین: ترنجەبین.
ترنجیان: د. ترنجان.
ترنگ: تراو: پلە و پایەی بەرز (د). پلتۆک (د).
ترنگە: دەنگێکە وەک دەنگی تەلی تار و عوود. (ترنگەترنگ) ترنگەی یەک لە دوای یەک. (ترنگ و هوڕ) ترنگەترنگی زۆر. پلتەقاندن (د).
ترۆزی: خواردەمەنییەکە وەک خەیار.

تروسک: گیانداری چالاک.
تروسکان: تروسکانەوە.
تروسکاندن: تروکاندنی چاو.
تروسکانن: تروسکاندن.
تروسکانەوە: ڕووناکیدانەوەی چرا و ئاگر و بروسکە لە دوورەوە.
تروسکایی: ڕووناکییەکی کەم: چاوی بەئاستەم (تروسکایی) دەکا.
تروسکە: تروسکایی: بروسکە.
تروسکیانەوە: تروسکانەوە.
ترووشکە: د. ترشۆکە.
تروقیان: د. ترووقە.
ترووقانن: د. ڕەتاندن.
ترووقە: د. شکان و ڕاکردن.
ترووکاندن: هەڵبڕین و دانانی پێڵووی چاو. دەست بەپەلەپێتکەداهێنانی چەک بەبێ فیشەک. کونکردنی هێلکە بەدەنووک لەلایەن مریشکەوە بۆ دەرهێنانی جووجەڵەکەی. دەرهێنانی ناوکی تۆ کوولەکە و تۆ بێستان بەددان.
ترووکایی: تروسکایی.
ترووکە: ترووکایی.
تروم: د. نەژاد و ڕەسەن.
ترە: ز. ترێ.
ترەقە: تریقەی پێکەنین (د). تەرەقە.
ترەقیان: د. پێکەنین.
ترەک: د. درز و قڵیشی شت.
ترەکان: درزبردنی شت. بریتییە لە زانی سەگ و بەراز.
ترەکاندن: قەڵەشاندنی شت.
ترەکیان: ترەکان.
ترەکین: ترەکان.
ترەو: هـ. توور.
ترەوکە: هـ. خەرتەلە.
ترەوژە: کۆرکۆرە.
ترێ: بەری درەختی مێوە کە بەهێشوو دەیگرێ.

تریاک: تلیاک.
تریاکخۆر: کەسێکە هۆگری خواردنی تلیاک بووبێ.
تریاکی: کەسێکە کە زۆر تریاک بخوا.
تریان: قوولینە.
تریانە: سەبەتە.
تریسکە: شەوقی شووشە و گەلێ شتی تر، (تریسکەتریسک) تریسکەی یەک لە دوای یەک. (تریسک و هوڕ) تریسکە تریسکی زۆر. مۆڕبوونەوە و گوێ قوتکردنەوەی ئێستر لە کاتێکدا کە بگاتە شیوێک یا کەندەلانێک.
تریشتە: تەشوێ.
تریشقە: بروسکەی هەور کە بدا لە شتێک.
تریقە: د. تریقەی پێکەنین.
تری: ز. ترێ.
تریت: نانێکە کە گوشرابێتە شتی شلەوە.
تریفە: شەوقی مانگ. (تریفەتریف) تریفەی یەک لەدوای یەک. نەخۆشییەکی ئاژاڵە سییەکەی دەنووسێ بەلای ورگییەوە. ناوی دێیەکە لە تەنیشت هەڵەبجەوە. جۆرە دەردێکە لە تینوێتییەوە تووشی ئاژاڵ و ولاخ دەبێ ریخۆڵەی رەش دەکا.
تریفەتێکەوتن: بریتییە لە زۆر تینووبوون.
تریقە: دەنگی پێکەنینی بەرز. تریقەتریق: تریقەی یەک لەدوای یەک. (تریق و هوڕ) تریقەتریقی زۆر.
تریکاندن: قیژاندن.
تریکە: قیژە.
ترین: پیتێکە باوی ناوێک لەناو چەند ناوێکدا دەدا لە صفەتێکدا کە لە هەموویاندا ببێ بەلام لەمیاندا زیاتر بێ: سەردار زیرەکترینی کوڕەکانمە، واتە ئەم لە هەموویان زیرەکترە.
ترزبە: ز. تەزبیح.
تژی: زۆر. شتی پڕ: چاڵەکە تژی بوو (با). پرد (ز).
تس: بایەکی بۆگەنە لە قنگی گیاندار بەبێ دەنگی دێتە دەرێ.
تسدانەوە: بریتییە لە سەرنەکەوتنی یەکێک لە ئەنجامی کارێکدا و دەست لێ هەڵگرتنی.
تسقل: د. جۆرێکە لە بەری دار مازوو.
تسقڵە گورگانە: گیایەکە وەک قارچک ناوەکەی بەتەری وەک سیرێژ و بە وشکی وەک خەنە وایە.
تسکەن: کەسێکە زۆر تس بکەنێ.
تسکەندن: تس بەردانەوە.
تسڵەگورگانە: هـ. تسقڵە گورگانە.
تسن: تسکەن. بریتییە لە مەردوومی تەمەڵی تەوەزەل. ناوی دێیەکە لە ناوچەی کەرکووک.
تسوێ: توێسی.
تسەک: کەوش.
تسی: ز. نانی بێ پێخۆر.
تسین: تسکەندن.
تش: هـ. ترش.
تشاو: هـ. مزرۆکە.
تشت: ز. شت.
تشرین: ناوە بۆ دوو مانگ لە ناوەندی ئەیلوول و کانوونی یەکەمدا لە ساڵی رۆژی، تشرینی یەکەم مانگی دەیەمە و سی و یەک رۆژە، تشرینی دووەم مانگی یازدەهەمە و سی رۆژە.
تشڵەکەین: هـ. شۆربای ترشی.
تشین: هـ. لەپەترشی.
تف: ناوێکی لینجە هەمیشە لە ژێر زبان و ناودەمدا هەڵدەقوڵێ
تفاق: پێویستانی ناوماڵ لە ئازووقە و شتی تر.
تفاندنە ناودەم: بریتییە لە دەرسدانی یەکێک: منداڵەکانی نەریمان هەموو دایکیان (تفاندوویەتیە دەمیانەوە) واتە فێری رەوشتی خۆی کردوون.
تفاندنە دەم یەک: بریتییە لە دوو کەس یا زیاتر کە لە قسەیەکدا هەموو وەک یەک وابن: دارا و دلێر دەڵێی (تفاندوویانەتە دەم یەک) واتە دەڵێی خەبەریان لە یەک گێڕاوەتەوە لە قسەکەدا.
تفاندنەوە: فڕێدانی خواردەمەنی ناو دەم لەگەڵ تفدا لەبەر شتێک.

تفت: تامێکە لە ناوەندی تاڵ و ترشدا وەک تامی مازووی هاڕاوە، دەم تورت دەکا.
تفتی: دانوولە: (ز). بوونی شت بەتفت.
تفسک: با. هەنجیرە کێویلە.
تفک: ز. سێکوچکەی ژێر مەنجەڵ.
تفکردن: ڕۆکردنی تف.
تفکردنەوە: تف فڕێدانی زۆر لەبەر شتێکی ناخۆش.
تف لێکردن: تفکردن لە یەکێک لەسەر شتێکی خراپ.
تفەڕەوەن: هـ. شاتوو.
تفەک: ز. تفەنگ.
تفەنگ: چەکێکی درێژی سووکی لوولەدارە گوللەی پێ دەتەقێنرێ.
تفەنگاوێژ: ماوەی هاویشتنی گوللەیەک بەتفەنگ: لێرەوە تا بناری گۆیژە (تفەنگاوێژێکە).
تفەنگتەقێن: تفەنگاوێژ.
تفەنگچی: کەسێکە کە نیشان بەتفەنگ باش بپێکێ.
تفەنگساز: کەسێکە کە تفەنگ بەدەست دروست بکا.
تفی: هـ. توو.
تفیریک: ز. گوێزەپانە.
تفینەوە: تفکردنەوە.
تڤر: با. توو.
تڤیلک: ز. پۆڕ.
تک: بریتییە لە ئەندازەیەکی کەم لە شت. دڵۆپێک لە شتی شل.
تکا: ڕوونان لە یەکێک بۆ شتێک.
تکاکار: تکاکەر.
تکاکردن: تکا.
تکاکەر: کەسێکە کە تکایەک بکا.
تکاندن: شتی شل کردنە ناو شتێک بەدڵۆپ.
تکانن: تکاندن.
تکە: دڵۆپەی هەموو شتێک. تکەتک: تکەی یەک لە دوای یەک.
تکەکردن: دڵۆپەکردن.
تگر: تەرزە.
تگە: سابرێن. ئارەزووکردنی بزن بۆ سابرێن: بزنەکە هاتووەتە (تگە).
تگەگرتن: جووتگرتنی بزن لەگەڵ سابرێندا.
تل: تاوێرەبەرد. پەنجە (ز).
تل: با. ورگ.
تڵ: چڵێک لە سەوزایی. پیسیی شلی ئاژاڵی وردە. سەگی تووڵە. شتی بێ هاوتا (د). شتی هەڵبژاردە (د).
تلا: ل. تەلا.
تلار: ز. تەمەڵ.
تلان: د. گلان. تلخواردن.
تلاندنەوە: تلدان بەشت.
تلانن: تلاندنەوە. گلاندن (د).
تلاننەوە: تلاندنەوە.
تلانەوە: تلخواردنی گیاندار لە پاڵەوە.
تلاوتل: تلبوونەوەی شتێک لە لێژاییەکەوە.
تلبژێن: د. هەڵبژاردن.
تلبوونەوە: خلبوونەوەی شتێک لە بەرزییەکەوە.
تلپ: ز. تلپە.
تلپە: توێکڵ و گەلای شتێک کە ئاو و تامی گیرابێ وەک ترێ و تەماتە.
تلتای: هـ. خلبوونەوە.
تلخواردن: تلبوونەوە.
تلدان: پاڵنان بەشتێکەوە بەڕەنگێک کە تل بخوا.
تلف: د. تلفە.
تلفار: د. تلفە.
تلفە: د. تلپە.
تلقە: شلقەی مەشکە و کوندە و شتی تر. (تلقەتلق) تلقەی یەک لەدوای یەک.
تلک: تیلماسکێک لە ترێ.
تلکردنەوە: تلۆرکردنەوەی شتێک لە لێژییەکەوە.
تاوخوێ: شتی زۆر سوێر.
تلۆر: شتی گلۆربووەوە.
تلۆربوونەوە: گلۆربوونەوەی شتێک لە لێژییەکەوە.
تلۆل: ز. لیتە و قوڕ.

تلۆلۆک: ز. حەلوای شەکر کە بەناردی برنج کرابێ.
تلـوخ: ز. ژنی کاولـیی بێ شـەرم. شتێکی تایبەتییە سەهۆڵ و بەفری تێ دەخرێ.
تلە: د. نێڵەی ئاگر. (تلەتڵ) نێڵەنێڵ.
تلیـاک: شیـرەی گـوڵی خاشخـاشە خۆش دەکـرێ و بۆ گەلێ شت بەدەرمان دەشێ.
تلیاکخۆر: کەسێکە کە هۆگری خواردنی تلیاک بووبێ.
تلیاکی: کەسێکە زۆر تلیاک بخوا.
تلیـاگ: د. کـەسـێکە کـە گـلابێ. شـتـێکە کـە گلۆر بووبێتەوە.
تلیـان: قـوولـینەیەکـە لە تووڵ دروست دەکـرێ. ناوی دێیەکە لە ناوچەی (قەلاسێوکە). تلخواردن (د). گلان (د).
تلیان: د. تلێن.
تلیانە: تلیانی قوولـینە.
تلێر: د. تلۆر.
تلێران: هـ. تلۆربوونەوە.
تلێربوونەوە: گلۆربوونەوە.
تلی: ز. پەنجە.
تلیس: تلیس.
تلیس: د. شتی تەڕی خووساوە.
تلیسان: تلیسانەوە.
تلیساندن: تلیساندنەوە.
تلیسانن: تلیساندن.
تلیساننەوە: تلیساندنەوە.
تلـــیـــســـانەوە: خـــووســـانەوەی هێندێ شت بەهۆی تەڕبوونییەوە. بریتییە لە مردنی یەکێک.
تلیسانەوە: تلیسانەوە.
تلیساو: شتی تەڕبووی خووساوە.
تلیساو: تلیساو.
تلیساوە: تلیساو.
تلیساوە: تلیساو.
تلیسیانەوە: د. تلیسانەوە.
تلیش: قلیش.
تلیشان: قلیشان.
تلیشاندن: قلیشاندن.
تلیشانن: قلیشانن.
تلیش بردن: تلیش تێبوونی شتێک.
تلیشیان: د. قلیشان.
تلیلی: ز. تلیلیلی.
تلیلیلی: هەلهەلەکێشان لە شاییدا.
تلێن: د. هێشتن. دووچاربوون.
تما: ز. تەمەع.
تماشا: تەماشا. (تماشاکردن) تەماشاکردن.
تماق: هـ. جامی ئاوخواردنەوە.
تماندن: نەواندنی شـتـێک: سـەری خـۆی (تماند) واتە نەواندی.
تمەز: تومەز.
تمەن: ناوە بۆ دە قرانی ئێرانی.
تن: قنگ (د). توند: (تن) بەستم واتە توند بەستم.
تناز: ز. نانکردن.
تناور: ز. گیانلەبەر.
تنراو: چنراو.
تنگێلکە: کوندە و مـەشکەیەکە زۆر پڕکرابێ لە ئاو یا شتی تر. بریتییە لە گیاندارێک لەبەر زۆرخواردن تەنگەتیلکە بووبێ: خۆی (تنگێلکە) کردووە.
تننە: ز. نییە.
تنۆک: دڵۆپ.
تنە: ز. تننە.
تۆ: بەکەسێک دەوترێ کە قسـەی لەگەڵ بکەیت. کەرە (ز).
تۆێ (د). تۆو: هێشتا خەیار (تۆێ)ی نەکردووە.
توانا: تەوانا.
توانایی: تەوانایی.
توانج: سەرکۆنەکردن و قسە هاوێتن بۆ یەکێک.
توانین: تەوانایی و دەسەلات بەسەر شتێکدا.
توایهم: پیتی پەسندکردن وەک ئافەرین.
تۆپ: تەمـووی ئاش. شـتـێکی خـڕی سـووکـە منداڵان یـاری پێ دەکـەن. چەکـێـکی گـەورەی لوولەدارە گـوللەی پێ دەهاوێژرێ. دارێکی درێژە سـەرەکـەی

پەڕۆی پێوە دەبەستن و گونجی ئاوی پێ تۆپکەشی دەکەن. پیتی تێکڕایی: (تۆپ)ی جاف چوون بۆ کوێستان واتە هەموویان. ئەندازەیەکی تایبەتییە لە قوماشی قەدکراو: (تۆپ)ێک فاسۆنم کڕی.

تۆپ ئاگردان: بریتییە لە ئابووتبوونی یەکێک.

تۆپان: د. تۆپ تۆپێن.

تۆپاندن: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بۆ کوشتنی گیاندارێک.

تۆپانن: تۆپاندن.

تۆپتاو: د. تۆپتۆپێن.

تۆپتۆپێن: یاریکردن بەتۆپ.

تۆپچی: کەسێکە کە تۆپ ئاگر بدا. بریتییە لە مەردوومی هیچ نەزان.

تۆپز: داردەستێکە وەک کوتەک بەڵام ئەم سەرەکەی قیر و بزماری پێدا دادەکوترێ.

تۆپقاڕ: یاریی قەلەمرداریێ.

تۆپقاڕێن: تۆپقاڕ.

تۆپکەشی: تۆپدان لە گونجی ئاوی گیراو بۆ بەردانی.

تۆپلاخ: کۆسپایی.

تۆپلاخە: تۆپلاخ.

تۆپەڵ: قوڕ و گەچ و هێندێ شتی تر کە بەدەست خڕ هەڵدرابێ.

تۆپەڵە: تۆپەڵ.

تۆپەڵەبوون: گرمۆڵەبوونی شت.

تۆپەڵەشەڕێ: شەڕەتۆپەڵ.

تۆپەوانە: پارچە پەڕۆیەکی پێچراوەی خڕ هەڵدراوە دەئاخنرێتە دەمی کوپە و گۆزە.

تۆپێن: یاریکردن بەتۆپ.

تۆپیک: تۆپیو.

تۆپین: وتەیەکە لە باتی وتەی مردن بەکاردێنرێ لە ڕووی سووکییەوە بۆ سەگ و بەراز و هێندێ گیانداری تر. بریتییە لە نووستن (لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بەیەکێک).

تۆپیو: مرداروەبوو. نوستوو، (لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ).

توت: ز. دەنگێکە سەگی پێ دەردەکرێ.

تۆت: ز. کوندەبەبوو.

تۆتکە: ئارام و سرەوت.

تۆتکەخواردن: توێتکەخواردن.

تۆتکەگرتن: توێتکەگرتن.

تۆتۆیی: کولێرەیەکە توێ توێ دروست دەکرێ و پیاز و کاکڵە گوێزی تێ دەکرێ.

تۆتیا: کل. ڕۆح تۆتیا. بریتییە لە شتی زۆر ورد: ئاردەکە بووە بەتۆتیا واتە وەکو تۆتیا وردە.

تۆخ: هەموو جۆرە ڕەنگێکی تێر.

توخس: گیانداری چەمووش.

توخم: تۆو. نەژاد و ڕەسەن (د).

توخن کەوتن: قەرەکەوتن و نزیکبوونەوە لە شتێک.

توخوب: با: سنوور.

توخوت: ز. ئیزرەم لە شت.

تور: مەردوومی تر. (تورەتور) ترەتر.

تۆر: تۆران: (تۆر)ی کردووە واتە تۆراوە.

تۆراخ: ماستێکە کرابێتە کیسەوە و ئاوەکەی ڕۆیی بێ. هیزە (د). مەشکە (د).

تۆراغ: تۆراخی ماست.

تۆراغان: د. تۆراغدان.

تۆراغدان: دەفرێکە تۆراغی ماستی تێ دەکرێ.

تۆران: دڵگیربوون لە شتێک و دەست لێ هەڵگرتنی.

تۆراندن: دڵگیرکردنی یەکێک بەڕەنگێک کە بتۆرێ.

تۆرانی: ز. تۆرتۆرە. سەگێکە کە تۆرا نەتەیەوە ماڵی خاوەنی.

تۆراو: کەسێکە کە تۆری کردبێ.

توربە: جۆرە کیسەیەکی گەورەی تەنراوە شتومەکی تێ دەکرێ.

تورت: شتێکە لە شکانا زوو بپەڕێ. جۆرە تامێکە لە تفت کەمتر.

تورتبوونەوە: پنربوونەوەی شت.

تۆرتۆر: ز. جۆرە ترێیەکی ڕەشی دەنک پچووکە.

تۆرتۆرە: ز. کەسێکە لەبەر تەمەڵی هەڵنەسوورێ و نان پەیا نەکا.

تۆرتەماڵ: د. لاپاڵ و هەڵدێرگە.
تۆڕ: وڵاخی بزێو. شتێکی چنراوی کون کونە ماسی و پەلەوری پێ ڕاو دەکرێ. کەوبار. پەردەیەکە لە چاویەشەوە پەیدا دەبێ بەسەر چاودا دەکشێ.
تۆڕتۆڕاویلکە: شتی زۆر تراو.
تۆڕتۆڕکاو: تۆڕتۆڕاویلکە.
تۆڕتۆڕە: تۆڕتۆڕاویلکە.
تۆڕەوان: کەسێکە بە تۆڕ ماسی و پەلەور بگرێ.
تۆڕی: گیانداری خوێڕی.
تورش: ترش.
تورشیات: ترشیات.
تورشیاگ: د. شتێکە کە ترشابێ.
تورشیان: د. ترشان.
تورشی: ترشی.
تۆرکردن: تۆران.
تورمە: زیوی پاکی بێ خەوش. ئاوریشم: ئەم کاغەزە یا ئەم شاڵە (تورمە)یە.
تورنتە: باڵندەیەکە لە واشە پچووکترە ڕاوی چۆلەکە و کۆتر دەکا.
توورمتە: د. هەلەکە سەما.
تۆرینۆک: کەسێکە کە زۆر بتۆرێ.
تۆری: ز. چەقەڵ.
تۆرین: تۆران.
تۆز: گەرد و وردە خۆڵێکە کە لە شت بێتەوە. شتێکی زۆر کەم: (تۆز)ێ ئاوم بەرێ واتە کەمێک.
تۆزاڵ: تۆزقاڵ.
تۆزقاڵ: کەمێک لە شتێک.
تۆزکردن: بریتییە لە ئاژاوەنانەوە: فیسارکەس لەهەر شوێنێک بێ (تۆز دەکا) یا خۆی لێرەیە و کلکی لەوێ (تۆز دەکا).
تۆزلانە: د. تۆزاڵ.
تۆزلقان: تۆزقاڵ.
تۆسی: د. توێسی.
تۆسقاڵ: تۆزقاڵ.

تۆشل: ز. توێکڵی دار.
تۆشە: توێشوو.
تۆشەبەرە: توێشەبەرە.
تۆشەدان: تێشوودان.
تۆف: کاتی سەرما و بەفر و با.
تۆفاڵ: د. تلپە.
تۆفل: د. تۆشل.
تۆفە: مووری دیوار: ئەم دیوارە (تۆفە)یە، واتە بەموور کراوە.
تۆڤ: ز. تۆو.
تۆقاندن: ترساندن. تەقاندنی بلۆق.
تۆقانن: تۆقاندن.
تۆقکردن: ماندووبوونی منداڵی ساوا لەبەر زۆر گریانی.
تۆقلە: شوێنێکە لە ئەندام کە هەڵتۆقیبێ.
تۆقلەکردن: هەڵتۆقین.
تۆقیان: د. تۆقین.
تۆقین: زۆرترسان. تەقین.
تۆک: د. توێک.
تۆکل: د. توێکڵ.
تۆکمە: شتی قورسی پتەو.
تۆکمەچی: کەسێکە شتی تۆکمە دابڕێژێ.
تۆل: جۆرە تەنراوێکی دەستییە سەوز دەکرێ و دەکرێ بەکالا. کوڕی لاو. سەگێکە کە تووکی کورت بێ (ز). حەیف (ز).
توڵ: د. توولە.
تۆلا: تەلاشێکی ئەستوورە لە پەنیر و گەزۆی داگیراو. تەلا.
تۆلاز: ز. کەسێکە هیچ شتێکی پێ نەنگ نەبێ.
تۆلاش: تەلاش.
تۆلاشە: د. تەلاش.
تولە: ل. تۆڵەکە.
توڵە: توولە.
تۆڵە: پاداشی چاکە یا خراپەدانەوە. بژاردنی شتێک: لە (تۆڵە)ی ئەسپێکدا ماینێکم دا.

تولەک: گیاندارێکە کە تووکی وەربێ. (تولەککردن) هەڵوەرینی تووکی گیاندار.
تۆڵەکە: گیایەکی بەهاری گەڵا گردە دەکوڵێنرێ و بۆ ڕەوانی دەخورێ.
تۆم: تۆو.
تۆماتێز: تەماتە.
تۆمار: چەند کاغەزێکی نووسراوی جوانی خەتخۆشە کە بە سەرێش لە یەک درابێ و لوولەکرابێ بۆ ئەوەی کە قوتابی بەر و دوا بیخوێنێ و لە بەری بنووسێتەوە و لە سەری فێری کاغەزنووسین و خوێندنەوە بێ.
تۆمانی: ز. جۆرە هەرمێییەکە.
تۆمپز: ه. مستەکۆڵە.
تۆمە: تۆو.
تومەز: وتەیەکە دەبێژرێ لە کاتێکدا کە بەتەمای شتێک بووبیت و کەچی بەپێچەوانەی ئەوە شتەکە بووبێ: چووم بۆ لای فیسار کەس کەچی لەوێ نەبوو (تومەز) لەپێش مندا چووبووە دەرێ، یا چووم بۆ فیسارە شوێن کەچی فیسار کەس لەوێ بوو (تومەز) ئەویش بانگ کرابوو.
تون: توند.
تونبوون: توندبوون.
تونجک: ز. پەرچەم.
توند: شتێکە شل نەبێ. شتی قایم کە لە شوێنی خۆی نەلەقێ: ئەم سنگە (توند)ە واتە نالەقێ. مەردوومی توورە. شتی کەسکێن. خێرا: (توند)برۆ واتە خێرا برۆ.
توندبوون: توورەبوون. قایمبوونی شت.
توندبوونەوە: خەستبوونەوەی شتی شل. قایمبوونەوەی شتی لەقیو.
توندکردن: توورەکردن.
تاودانی وڵاخ: تاریکبوونی بەری ئاسمان بەهەوری تاڵ. قایمکردنی شت.
توندکردنەوە: قایمکردنەوەی شتی لەق. خەستکردنەوەی شتی شل.
توندە: بریتییە لە چێشتی قوبووڵی و پلاو.

توندی: کەسکوونی. سەختی و ئاڵۆزی. توورەیی.
تونگ: توند. گۆزە (د). شەربە (د).
تونگبوون: توندبوون.
تونگبوونەوە: توندبوونەوە.
تونگکردنەوە: توندکردنەوە.
تونگە: بەن یا دەزوویەکە جۆلا لەپاش ڕایەڵکردنی دەیکا بەگلۆڵە. پارچەیەکی تەنراوی سفتی هەڵدرواوە وەک جەوەندە ئاوی تێ دەکرێ. توندە. شەربە و گۆزە.
تونگی: توندی.
تونی: توندی.
تونەوبوون: د. توندەوەبوو.
تونەوکردن: د. توندکردنەوە.
توو: درەختێکی بەرزی گەڵاپانە بەرێکی وردی شیرین دەگرێ لە بەهاردا. بەری داری توو. تۆو. تۆ: توێژ (د). توێی شت (د).
تۆو: چەند دەنکێکە لەناو بەری هەموو میوە و سەوزییەکدا هەر حەلێ بنێژرێ دەڕوێ.
تووا: د. شتی توێبوو. تواکردن توێکردنی شت.
تواشا: د. تەماشا.
تواشاخانە: د. تەماشاخانە.
توانا: د. تەوانا، تەوانایی: (توانا)م نییە.
توانایی: د. تەوانایی.
تواندنەوە: شلکردنەوەی شت بە ئاگر.
توانشت: د. تەوانایی.
توانەوە: شلبوونەوەی شت بە هۆی گەرمی یا تەڕییەوە.
تووبرە: ل. توورەکەی سەری وڵاخ.
تووبەرە: د. توورەکەیەکە تۆوی تێ دەکرێ بۆ سەر زەویوزار بۆ چەندن.
تۆوبێستان: تۆوی کاڵەک و شووتی.
تووت: ل. توو.
تووتاک: ز. قومری.
تووتانن: د. دواندن و سەرنانە سەر بۆ هێنانە قسە.
تووترک: جۆرە دڕکێکی هەمیشە سەوزە لە گەڵا و

بالادا وەک گوڵەباخ وایە بەرێکی مێخۆشی خڕ دەگرێ وەک شاتوو بەڵام ئەم وردترە.
تووترواسک: مەڵێکە وەک چۆلەکە بەڵام ئەم کلکی درێژترە و زۆر بزێوە.
تووتک: بەچکەی سەگ. تووتی (د).
تووتکە: تووتک. کرمێکە کەسێک کە هاربووبێ دایدەنێ.
تووتم: د. ترشی سماق.
تووتن: گیایەکی گەڵاپانی تاڵە دەچێنرێ لە پاشا وشک دەکرێ و بە جگەرە یا قەندە یا سەبیل یا نێرگەلە دەکێشرێ.
تووتنانە: شەکر یا دراوێکە ئاغادێ لە خاوەن تووتنی دەسێنێ.
تووتنەوان: کرێکارێکە تووتن بەرهەم بێنێ.
تووتە: پەنجە پچکۆلەی دەست و پێ. تووتکە سەگ. سەگ (هـ).
گۆشتێکی زیادە لەسەر پێڵووی چاو پەیدادەبێ (د).
تووتەکۆڵە: هـ. تووتکە سەگ.
تووتەڵە: تووتک.
تووتی: باڵندەیەکی سەوزی سەر خڕی دەندووک کەوانەییە بەقەد واشەیەک دەبێ دەڵێن فێری هێندێ وتە دەبێ.
تووجی: د. بڵاوکردنەوە. بەشکردن.
تۆوچان: چارەکەیەکە تۆوکەر تۆوی تێ دەکا بۆ چاندنی.
تووچانن: د. فلیقاندنەوە. پانکردنەوە. کوتان.
تووچن: د. شتی لینج.
تۆوچێن: کەسێکە کە تۆو بووەشێنێ بەزەوییدا.
توودرک: تووترک.
توور: گیایەکی پایزیی توونی گەڵاپانە سەلکێکی گەورەی توونی کلکداری هەیە دەخورێ. جەواڵی پچووک (ز).
تووراق: ز. تۆراخ.
تووڕاندن: فیڕاندن. هەڵتیزاندنی وڵاخ.
تووڕدان: فڕێدانی شتێک.
تووڕک: تووترک، توورک.
تووڕکە: زەویی سوورکاری دادڕ دادڕ.
تووڕە: کەسێکە زۆر زویر ببێ و هەڵچێ. (تووڕەبوون) زویربوون و دڵگیربوون. (تووڕەکردن) زویرکردن و دڵگیرکردن.
تووڕە و تڕۆ: کەسێکە لە خۆیەوە هەڵچێ و زویر ببێ.
تووڕەیی: بوونی مەردووم بەتووڕە.
توورک: ز. چەقەڵ.
توورە: ز. لقی مێو و شتی تر.
توورەکانە: بەشێکە لە خەرمان کە دەدرێ بە سەرکاری ئاغادێ.
توورەکە: دەفرێکە هەڵدەدروێ بۆ شت تێکردن.
توورەکەڕێژ: گردێکە لە گڵ کە بەکوڵی مەردووم دروست کرابێ.
تووز: درەختێکە چووز کرابێ. تۆز (ز).
تووزان: خلیسکان. چووزانەوە (د).
تووزانن: د. چووزانەوە.
تووزانەوە: چووزانەوە.
تووزک: ز. گیای توون.
تووزکردن: پەیوەندکردنی درەخت.
تووزیان: کسپە و چووزانەوە. هەڵخلیسکان.
تووزیانەوە: د. چووزانەوە.
تووژ: توێژ (د). تیژ (ز).
تووژاڵ: د. توێژاڵ.
تووژگ: توێژ (د). خەنجەر (ز).
تووژی: د. تووجی.
تووش: گیانداری چەتوون. ڕۆژی سەرما و سۆڵە. ڕێوبانی سەخت.
تووشاڵ: د. توێژاڵ.
تووشبوون: گەیشتنی دوو شت بەیەک. بریتییە لە دووچاربوون بەچورتمێک.
تووشک: د. تووژگ.
تووشکردن: دووچارکردنی یەکێک بەچورتمێک.
تووشیار: د. دووچار. گەیشتنی دووکەس بەیەک. (تووشیاربوون) دووچاربوون. بەیەکگەیشتن.
تووفانە: د. مێشوولە.

تووک: مووی گیاندار. ڕەوشت و خوو (با). کەیف: فیسار کەس بە (تووک)ە.
تووکانن: د. ترووکاندنی هێلکە.
تووکڕوونی: بریتییە لە بوون و دڵنیایی و بێ خەفەتیی یەکێک: فیسار کەس زۆر (تووکی ڕوون)ە.
تووککردن: دەرهاتنی پەڕ لە بەچکەی باڵندە.
تووکن: شتی تووکدار.
تووکنە: تووکن. زەڕنەقووتە.
تووکە: د. پرووشەی باران. تووکەتووک: پرشەکردنی باران. تووکەکردن: بارانی وردبارین.
تووکەسەر: کەسێکە بە سەرنانەسەری تووڕە بووبێ. (تووکەسەربوون) تووڕەبوون و ڕق هەستان. تووکەسەرکردن: تووڕەکردن و ڕق هەستاندن.
تووکەی سمێڵ هاتن: بریتییە لە کەیفخۆشی و بزەگرتن.
توول: جۆرە برنجۆکێکە.
تووڵ: لقی باریکی تازەی نەرمی درەخت. قەڵەم (د).
تووڵبڕ: بریتییە لە کەسێک کە بەدیەن بەشتێکەوە خەریک بێ و کەچی بەدڵ گوێی بۆشتێکی تر هەڵخستبێ: فیسار کەس و فیسار کەس قسەیان دەکرد من خۆم لێ کردن بە(تووڵبڕ).
تووڵکێش: ڕاکێشانی تووڵی مێو بەسەر زەویدا و داپۆشینی لە هێندێ لاوە بەگڵ تا لەو جێگایانەوە ڕەگ دابکوتێ و بڕوێ، ئینجا ناوەندەکانی ببڕێ تاکو هەریەکە ببێ بەمێوێکی سەربەخۆ.
توولە: جۆرە سەگێکی پچووکە.
توولەزەڕە: توولەزەڕە.
تووڵەزەڕە: گیایەکی هاوینییە بەرێکی سووری وردی مزری ناسکی هەیە.
توولەک: مەردوومی گەنجی تازە پێگەیشتوو. گیاندارێکە کە تووکی وەرببێ.
تووڵەک: ڕێوییەکە تووکی وەرببێ. (تووڵەکبوون) وەرینی تووکی ڕێوی. (تووڵەککردن) تووڵەکبوون.
توولەمار: ماری باریکی پچووک.
تووڵی سەوز: گیایەکی لێ لقە بەرێک دەگرێ وەک گۆیژ بەڵام نەم درێژکۆلەیە.
تووڵینە: قوولینەیەکە کە لە تووڵی باریک دروست کرابێ.
تووم: د. تۆو.
تووماتە: د. تەماتە.
توومە: د. تۆمە.
توومەدان: د. تۆمەدانە.
توومەدانە: د، توومەدان.
توون: شوێنی ئاگرکردنی حەمام. شتی کەسکوون.
توونا: گیانداری دەربەدەر.
توونابوون: دەربەدەربوون. (تووناکردن) دەربەدەرکردن.
تووناوتوون: توونا.
توونچی: کەسێکە لە تووندا ئاگر بکا.
توونخانە: توونی حەمام.
تووەڕەشە: شاتوو.
تووەسوورە: جۆرە توویەکی سووری مزرە.
تۆی: لۆیەک لە شتێک: (توێ)یەک بەرگم لەبەردایە.
تۆیانە: نوقڵێکە دەخرێتە ناو کاڵای بووکەوە لە ماڵی زاواوە دەنێردرێ.
توێتکە: دانیشتن و سرەوتن.
توێتکەخواردن: ئارامگرتن و سرەوتن.
توێتکەگرتن: توێتکەخواردن.
توێتوێ: جۆرە گۆرانییەکە دەوترێ بۆ مانگا لە کاتی دۆشینیدا. شتی توێ لەسەر توێ.
توێخ: توێکڵێکی تەنکە بەسەر هێندێ شتەوە.
توێژ: چەوریییەکی تەنکە دەکەوێتە سەرماست و شیر بەهۆی کولاندنیانەوە. قەتماغەیەکە دەکەوێتە سەر برین و هێندێ شتی تر.
توێژاڵ: توێژی تەنک.
توێژگرتن: پەیدابوونی توێژ لەسەر هێندێ شت. گرتنەوەی توێژی شت.
تویسوو: تویسی.
تویسی: گیایەکی دڕکاوییە لا قەدەکەی بریندار دەکرێ

تا جەوی دەربدا.
تویشوو: خواردەمەنییەکە کە رەفتەنیی لەگەڵ خۆیدا ببیا بۆ رێگا.
تویشوویەرە: تویشوودان.
تویشوودان: شتێکە کە تویشووی تێ دەخرێ.
تویشووکردن: دروستکردنی تویشوو. نانخواردنی بەیانی.
تویشەبەرە: تویشوودان.
تویک: تویخ.
تویکردن: تویژاڵ تویژاڵکردنی گۆشت بۆ برژاندنی.
تویکڵ: پێستێکە بەسەر دار و درەخت و میوە و هێندێ شتی ترەوە.
تویڵ: د. تەویڵ.
تویلاش: تەلاش.
تویڵبەن: د. دەسرۆکەیەکە ژنان دەیبەستن بەناوچەوانیانەوە.
تویری: ز. چەقەڵ.
تویل: ناوچەوان.
تە: ز. تۆ.
تەبا: کەسێکە کە لەگەڵتدا رێک بێ: فیسار کەس لەگەڵتدا (تەبا)یە.
تەباخچە: ز. سینی فنجانی قاوە.
تەبارە: کەڵەکێک یا نیشانەیەکە لە ناوەندی دوو شوێندا بکرێ بۆ جیاکردنەودیان لە یەکتری. دەغڵێکە کە هێشتا بەپێوەبێ و دروێنە نەکرابێ. قەبارە.
تەبانە: ز. بانگردێن.
تەبر: ل. تەور.
تەبوور: ز. شەن.
تەبەتۆر: ز. خانووی جاڵجاڵۆکە.
تەبەرزین: تەورزین.
تەبەش: ز. جۆرە مەرێکە.
تەبەق: دەردێکە وەک (شەلکە) تووشی رەشەوڵاخ دەبێ و ژێر سمی بریندار دەکا.
تەبەقە: تەبەق.
تەبەقەترانە: شتێکە دەسێنرێ لە یەکێک کە لەناو مەردوومدا تری لێ بەربوویێتەوە.
تەبەک: لەنگەریی.
تەبەلیە: ل. جۆرە پشتێنەیەکە پێی سەر دەکەون بەدارخورمادا.
تەبەنە: سووژنی کلاش چنین.
تەپ: پیسیی ئادەمی یا رەشەوڵاخ کە پان بوویێتەوە. فروفیڵ (ز). فێ (با). تەپۆڵکە و گرد (د). کۆمەڵەیەک لە شت.
تەپارک: ز. قوڕ و شیاکەیەکە تێکەڵ کرابێ و دەمی کوورەی هەنگی پێ سواغ درابێ.
تەپاڵە: شیاکەی وشکەوەبوو.
تەپان: گرێژەنەی دەرگا. خوانکەی ئاش. گەڵا کوتک (ز).
تەپاندن: قویاندنی بان و هەموو شتێک کە ژێری بۆش بێ. ئاخنین و پرکردنی شت: لەکاتی خواردندا زۆری تێ (مەتەپێنە).
تەپانن: تەپاندن.
تەپاوتل: تلدان بەپاڵکەوتنەوە.
تەپە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی پێی وڵاخ و زەلام.
تەپتەپان: د. تەپەتەپکردن.
تەپتەپە: ئەسپە ئاسنینێکە کە بەناگر دەروا و تەپەتەپی لێ دێ.
تەپخ: شوێنێکە کە رووخابێ و تەخت بووبێ. (تەپخبوون) رووخان و تەختبوون. (تەبخکردن) رووخاندن.
تەپدان: د. خڕکردنەوە و کۆمەڵکردنی شت. تەپدانەسەر.
تەپدانەسەر: هەڵمەت بردنەسەر شتێک و داگیرکردنی.
تەپرەش: ز. فێڵباز.
تەپس: د. تەپین.
تەپشوو: تێشوو.
تەپک: ز. تەپکە.
تەپکردن: ز. خۆ متکردن لە ترسی شتێک.
تەپکە: گەمرە یابەردێکە لەسەر چاڵێک بەچیلکەیەک بەناستەم رادەگیرێ بۆ ئەوەی ئەگەر باڵندەیەک بچێتە ناویەوە تەپکەکە بەسەریدا بکەوێ و

بیگرێ. تەپالە. تەپۆلکەی پچووک.
تەپل: نەقشی سەر پەنجەی دەست کە لەسەر کاغەز دەگیرێ.
تەپڵ: چەرمێکی خاوە دەگیرێ بەدەمی دەفرێکی قووڵدا بۆ ئەمەی کە بەدار لێی بدەن و دەنگی لێوە بێ.
تەپڵژەن: کەسێکە کە تەپل باش لێ بدا.
تەپلک: ز. تەپڵ.
تەپلۆس: مەردوومی تەمەڵی کارلێ نەهاتوو.
تەپلە: جۆرە کڵاوێکی قووڵی یەک پارچەیە لە خوری یا مەرەز یا کورک یا بەرگن دروست دەکرێ. تەپکە (د). تەپڵەکی جگەرە.
تەپڵە: کەلارە.
تەپڵەسەر: تەوقەسەری هەموو شتێک.
تەپلەقوو: دارێکی کێوییە لە بەلاڵووک دەچێ.
تەپڵەقوو: تەپلەقوو.
تەپڵەک: سەرە دارێکی درێژکۆلەیە دەخرێتە سەر کۆڵەکە و نیرگەی لەسەر دادەنرێ. پارچەیەکی گردە لە ناوەڕاستی کڵاودا. مێزێکی پچکۆلەی بەرزە لەبەردەمی کورسیی دانیشتندا دادەنرێ بۆ جگەرە و چایی لەسەر دانانی. دەفرێکی پچکۆلەیە جگەرەی داگیرساوی لەسەر دادەنرێ. خانوویەکە سەربانەکەی گڵەبان نەکرابێ بەڵکو هەر زەلی لەسەر دانرابێ بەڕەنگێکی وا کە ئاو بڕپژێ.
تەپۆ: جۆرە مێشوولەیەکی گەورەیە.
تەپ و تل: تەپاوتل.
تەپ و تۆز: تۆز و گەردی زۆر.
تەپوخ: د. مەردوومی سەرەنگرێ.
تەپ و کۆ: کەوتن و هەستانەوە: فیسار کەس بەشەو هەر (تەپ و کۆ)یەتی واتە لەبەر کزیی چاوی هەر دەکەوێ و هەڵدەستێتەوە.
تەپۆکە: تەپۆڵکە.
تەپۆلکە: کۆسپاییی زەوی.
تەپۆڵە: تەپۆڵکە.
تەپۆنکە: تەپۆڵکە.
تەپونم: بارانی هێواشی لەسەرخۆ لەکاتێکدا کە تەمومژ دای دابێتە سەر زەوی.
تەپە: تەپپە. (تەپەتەپ) تەپەی یەک لەدوای یەک. (تەپ و هوڕ) تەپەتەپی زۆر. گردی پچکۆلە. دارێکی گردی لووسە بەبنمیچەوە ڕایەڵی تەونی دەخرێتە سەر.
تەپەترە: بریتییە لە منداڵی تازە پێ گرتوو کە زوو زوو بکەوێ.
تەپەدان: د. تەپدان.
تەپەدۆر: جۆرە دارێکی نەرمە وەک پووشوو سەرقاپی شووشەی لێ دروست دەکرێ.
تەپەدوکەڵ: چەرەدوکەڵ.
تەپەکڵاو: د. تەپڵەکی کوڵەکە و ستوونی دەوار.
تەپەڵۆک: تەپاڵەیەکە کە بۆ سووتاندن پان کرابێتەوە.
تەپیان: د. تەپێن.
تەپێن: قوپانی بان و هەموو شوێنێک کە ژێری بۆش بێ لەبەر قورسی. قوپانی کاڵەک و شووتی لەبەر کۆنی. بریتییە لە بەناوداچوونی مەردووم لەبەر پیری. لێدانی دەمار (د).
تەتاڤک: ز. نەعنا.
تەتک: ز. دەستکێش.
تەتلەمیران: کرمێکی بازەڵەی بەهارییە دوو ریز قاچی هەیە.
تەتن: قوڕ.
تەتە: وتەیەکە منداڵی ساوا بەشتی جوانی دەڵێ. بوکڵەیەکە لە هەویر یا قوڕ دروست دەکرێ و منداڵان یاریی پێ دەکەن. تەختەیەکی تەنکە گۆزە و دیزەی پێ لووس دەکرێ لەکاتی دروستکردنیدا.
تەتەر: کەسێکە بەدەستوبرد نامەی مەردووم ببا بۆ خاوەنی.
تەتەشۆر: د. تاتەشۆر.
تەتەڵە: پارچە تەختەیەکی لووسە ئەلفوبێی تێدا نووسرابێتەوە بۆ منداڵ. سێبەندە (ه). ڕوومەت (د). پاککردنی دانەوێڵە بەهەڵتەکاندنی بەلەنگەری.

تەتەڵەکردن: پاککردنی دانەوێڵە و بەرد لێ گرتنی بەهەڵتەکاندنی بە سینی یا بەلەنگەری. هەڵەکردن لە گفتوگۆدا. سەرکردنی گوللە و پلار لە نیشان شکاندندا.

تەتەڵەمیران: تەتڵەمیران.

تەجەنەر: سابرێن.

تەحاتەحا: باس و خواسێکە کە بەسەر دەمی هەموانەوە بێ و مایەی سەرسوڕمانیان بێ.

تەحت: شاخ و داخی بەردین.

تەحح: پەحح.

تەححا: پەححا.

تەحر: شێوە.

تەحرە: ز. قرچەی نیوەڕۆ.

تەحسین: ز. پێ هەڵخلیسکان.

تەحفیل: ز. شوشتنی شتی گڵاو حەوت جار.

تەحل: با. تاڵ.

تەحلک: ز. پیاوی ڕەشتاڵە.

تەحلەسیڤ: ز. کاڵەکە مارانەیەکە دەخورێ.

تەحلیشک: ز. ئاوی تاڵی سوێر.

تەحلی: ز. گیایەکی تاڵە. تاڵیی هەموو شتێک.

تەحین: با. دۆشاوی کونجی.

تەخ: ز. دەنگێکە گاجوتی پێ دەگێڕدرێتەوە.

تەخار: تەغار.

تەخاراو: تەغاراو.

تەخت: شتی پانی ڕێکی بێ گرێ و قۆرت. جۆرە کورسییەکە لەسەری دادەنیشن. چارپایە (ل).

تەختان: تەختایی.

تەختانی: شوێنی تەخت لە زەوی.

تەختایی: تەختانی.

تەختبوون: ڕێکبوونی شوێنێک. بریتییە لە نەمانی گرێ و قۆرت و بەرهەڵست لە کارێکدا.

تەختڕەوان: د. تەختەڕەوان.

تەختکردن: ڕێکخستنی شوێنێک. بریتییە لە بەزەویدا دانی یەکێک.

تەختە: دارێکی پانی تەنکی داهێنراوە. پارچەی دەوار و جاجم و پۆیەشمین و بەرماڵ و مەوج کە لە یەک دەدرێ: جاجمەکە یا دەوارەکە چوار (تەختە)یە.

تەختەبەن: تەختەبەند.

تەختەبەند: جۆرە کورسییەکی گەورەی بەرزە لێک دەدرێ و خێزان لەسەری دەنوێ.

تەختەپۆش: شوێنێکە کە بەتەلەبەرد داپۆشرابێ. فەرشکردنی شوێنێک بە تەلەبەرد.

تەختەڕەوان: ژوورێکی پچکۆلەیە لە تەختە لەسەر پشتی دوو وڵاخ یا زیاتر هەڵدەگیرێ و چەند کەسێکی تێدا دادەنیشێ.

تەختەزەنگ: د. پارچە ئاسنێکی هەڵواسراوە لە مەکتەب و کارگەدا هەر ساتە ناساتێ لێی دەدرێ بۆ پێشاندانی کات.

تەختەسڕ: شتێکە تەباشیری سەر تەختەی ڕەشی مەکتەبی پێ دەسڕدرێتەوە.

تەخدەمە: ز. بەرکوت.

تەخسیر: ز. نچەتا.

تەخشک: با. ڕفەی سەرتاق.

تەخشەلاکوم: د. جووڵەجووڵ.

تەخلیت: ز. نەوع: ئەمە دوو (تەخلیت)ی هەیە واتە دوو نەوعی هەیە.

تەخنک: ز. لەنگەری.

تەرابوون: ز. کەوتنە خوارەوە لە بەرزییەوە.

تەرات: د. سەڵەفکردن و تاودان.

تەراتێن: هاتوچۆکردنی گیاندار بەهەڕا کردنەوە.

تەراخومە: جۆرە دەردێکی پەرەسێنە دەگا بەچاو.

تەرار: با. جامی ئاوخواردنەوە.

تەرازوو: ترازوو.

تەرازووباز: ترازووباز.

تەراش: تاشینی سەر یا ڕیش: (تەراش)بووم یا (تەراش)م کرد.

تەراشتن: ز. تاشین.

تەراف: ز. قوناری مێو.

تەرافکرن: قونارکردنی مێو.

تەرکرن: ز. هاویشتنی شت لە بەرزییەوە.

تەراڵ: ز. پیاوی تەمەڵ.

تەرانە: ز. یاری و گاڵتە.
تەری: دارێکی کوێستانیی هەمیشە سەوزە بەرێکی خڕی سوور دەگرێ وەک بەلاڵووک بۆ ڕەوانی دەخورێ.
تەرپلین: ز. سەرسمدانی وڵاخ.
تەرپۆش: د. تەڕپۆش.
تەرتوول: ز. هاریە.
تەرچک: د. گیای تازە دەرهاتووی ناسکی نازاو.
تەرح: جۆر: ئەم (تەرح)ەم دەوێ. تاحر. شووتیی نەگەییو.
تەرحەک: کۆڵە درک.
تەرحی: ز. سەرپۆشی ژن.
تەرخان: ترخێنە. شوێنێک یا شتێکە کە قەدەغە کرابێ. (تەرخانکردن) جیاکردنەوە و قەدەغەکردنی شتێک یا شوێنێک بۆ کارێک.
تەرخوون: گیایەکی توونی خۆشی گەڵا باریکە بەگۆشتەوە دەخورێ.
تەردەس: د. تەڕدەست.
تەردەسی: د. تەڕدەستی.
تەڕ: شتێکە کە شێی ئاوی بێ. شتی ڕوون: ئەم دۆیە (تەڕ)ە واتە ڕوونە. تەڕە (د).
تەراد: ڕمبازێکردنی چەند سوارێک. سمت.
تەراف: پارچە گۆشتێکی تەنکی پانە وا لە ناوەندی ڕیخۆڵە و جەرگ و سیدا. گۆشتی بۆشاییی خوار کەلەکە.
تەراڵ: د. تەمەڵ.
تەراو: سپیکردنەوەی ناوماڵ بەگڵەسپی گیراوە.
تەڕا و بەڕابوون: با. پەرشوبڵاوبوونەوە.
تەڕایی: شوێنی تەڕ.
تەڕبوون: بریتییە لە عارنان و پەند وەرگرتن: فیسار کەس هەرگیز (تەڕ نابێ) هەر لە نەبووندا بەکاردێنرێ.
تەڕبوونەوە: بریتییە لە ژنهێنانی پیاوێکی بەساڵاچوو لە پاش مردنی ژنی پێشووی یا تەڵاقدانی.
تەڕپۆش: بریتییە لە یەکێکی بەساڵاچوو کە بەرگ و کاڵای جوان لەبەر بکا.
تەڕدەست: بریتییە لە یەکێک کە بەدەستوبردبێ لە ئیشوکاردا.
تەڕدەستی: بریتییە لە چالاکی لە ئیشوکاردا.
تەڕدەم: بریتییە لە مەردوومی قسەزانی قسەڕەوان.
تەڕزمان: د. تەڕدەم.
تەڕفرۆش: تەڕەفرۆش.
تەڕک: داری تەڕی ئەستوور.
تەڕکردنەوە: بریتییە لە گیادان بەوڵاخی بەرزە لەباتی کا و جۆ لە بەهاردا.
تەڕلان: گیانداری شۆخ و شەنگ. بازی گەورە
تەڕلە: گیایەکی بەهارییە لەناو دار و دەوەندا دەڕوێ و بەسەوزی دەخورێ.
تەڕن: زیان گەیاندن بەیەکێک بەبێ ئەمەی کە خۆی پێی بزانێ: فیسار کەس (تەڕن)ێکی پێ دام یا (تەڕن)ێکی پێ کردم. فیرۆ: بە(تەڕن) خانووەکەم لە دەست چوو.
تەڕ و بڕ: شتی تەڕ بەجۆرێک کە ئاوی لێ بتکێ.
تەڕ و تازە: شتی تەڕ و بڕ.
تەڕ و تووشی: کاتی باران و قوڕ و چڵپاو.
تەڕە: بریتییە لە سەبزە و میوە.
تەڕەبنە: د. جۆرە گیایەکە ئاژاڵ دەیخوا.
تەڕەپیاز: پیازی سەوزی گەڵادار.
تەڕەتۆڵەکە: بریتییە لە شتی هەرزان: گەنم بووە بە(تەڕەتۆڵەکە).
تەڕەتوو: تووی تازە و تەڕ.
تەڕەتوورە: تەڕەتیزە.
تەڕەتیزە: گیایەکی گەڵا وردی توونە بەگۆشتەوە دەخورێ.
تەڕەزەن: گیانداری تازە زاو کە شیری زۆر ڕوون بێ. گیایەکی کوێستانیی بۆنخۆشە بۆ مەڕ زۆر باشە.
تەڕەژەن: د. تەڕەزەن.
تەڕەساز: خواردەمەنییەکی مزرە لە بروێش و شێلمی جنراو دروست دەکرێ، لە ترخێنەی تەڕ تراوترە.
تەڕەساڵ: ساڵێکە کە بەفر و بارانی زۆر بێ.
تەڕەسلێمانە: د. جۆرە گیایەکە.
تەڕەفرۆش: کەسێکە کە میوە و سەوزە بفرۆشێ.

تەڕەکاڵ: گەنمی بەراو.
تەڕەماست: با. کەرە. سەرتوێی ماست و شیرە کە لە پایزاندا چین چین لە دیزە یا لە پێستەدا دادەنرێ و لە زستاندا دەخورێ.
تەڕەماش: فەریکە ماش. وتەیەکە شتی هیچ و پووچی پێ دەشوبهێنرێ: (تەڕەماش)م خواردووە لە وەرامی یەکێکدا کە لێت بپرسێ چیت خواردووە؟ واتە شتێکی هیچ و پووچم خواردووە.
تەڕەماڵە: د. هێلەساوکردنی سواخ.
تەڕەماڵێ: د. تەڕەماڵە.
تەڕەنداز: تەڕپۆش.
تەڕەوکردن: د. تەڕکردنەوە.
تەڕەوون: دارێکی پچووکی تاڵی ئاوییە.
تەڕیانە: هـ. سەبەتەیەکە لە شووڵ دروست کرابێ.
تەڕی: تەڕایی.
تەڕیزە: بۆشاییی کەلەکە.
تەڕینە: هـ. دارێکی کوێستانییە گەڵای لە گەڵای هەنار وردترە و زۆر تاڵە، بەرێکی هەیە وەک (ڕەزڵە) بۆ ژانە سک زۆر چاکە.
تەرز: سەرلقی ناسکی هێندێ سەوزاییی وەک مێو و کاڵەک و شووتی. تەرزە.
تەرزە: شتێکی سپیی خڕی وردی ساردە وەک بەفر، هێندێ جار دەبارێ.
تەزرەشکێن: تەرزەکوت.
تەزرەکوت: بریتییە لە سەرزەنشت و نامۆژگاری یەکێک یەک لەسەر یەک: (تەرزەکوت) دایگرت.
تەرزەلووکە: شتێکە نە وەک تەرزە ڕەقە نە وەک بەفر نەرمە و زۆر زوو دەتوێتەوە.
تەرس: پیسیی ماین و ئەسپ و ئێستر. کاری پێچەوانەی نالەبار: ئەم کارە (تەرس) هاتووە.
تەرسەقول: پیسیی کەر.
تەرفک: ز. پارچە گوریس.
تەرفین: ز. چاوبەشان بەهۆی شتێکەوە کە تێی بکەوێ.
تەرک: تەنیشت. تەرزەی دەنک گەورە. بڕین و دڕینی شت لە باری درێژی. پاشکۆ. خشڵی ژنان (د). چەکی جەنگ (د).
تەرکبەن: د. بەن سامۆتە.
تەرکبەند: تەرکبەن.
تەرککەوتن: لەجێ چوونی دەستی کەر.
تەرکە: پیکە. تووڵی تەڕ (د).
تەرکیبەس: بەن سامۆتە.
تەرکیبەن: د. تەرکبەن.
تەرکی: پاشکۆ.
تەرلان: تەڕلان (ز). بازی گەورە (د).
تەرم: حەوتەوانەی گەورە (ز). گۆلێتی مێو (ز). لاشەی گیانداری مردوو (ز). دارەمەیت.
تەرماڵ: ز. کەفەڵی گیاندار. شێوە و کالا.
تەرو: تەربی. تەڕەوون. کفر.
تەرواڵ: د. تەرواڵە.
تەرواڵە: هـ. هەرزاڵ.
تەروو: تەرو.
تەرووزی: د. ترۆزی.
تەروەندە: شتی نایاب.
تەرە: گیاندارێکی ماڵییە کە ڕەهەندە بووبێ. (تەرەبوون) دەربەدەربوونی گیاندار. (تەرەکردن) دەربەدەرکردنی گیاندار.
تەرەجە: ل. تاق.
تەرەدوا: د. تەرەکردن و ڕاونان.
تەرەدین: ز. مەردوومی دەلووکار.
تەرەس: وتەیەکە لە وتەکانی جنێو و هەر بەپیاو دەوترێ.
تەرەقە: شتێکە وەک پوولەکە بەسەر قەوانی فیشەکەوە بەترووکاندنی دەمانچە و تفەنگ دەتەقێنرێ.
تەرەوون: تەڕەوون.
تەریڤین: ز. تووڕەبوون و ڕق هەستان.
تەری: ز. کلێنچکە. دووگ.
تەریب: ڕاستە درومانێکە چەپ و چێر بەسەر (باریکە) و (جوستە)دا دەڕوا.
تەریبدان: درونی شت بەتەریب.

تەریدە: جەردە.
تەریق: شەرمەزار: (تەریقبوونەوە) شەرمەزاربوون. (تەریقکردنەوە) شەرمەزارکردنی یەکێک.
تەریقی: شەرمەزاری.
تەریک: مەردوومی کلای کەنارەگیر.
تەریکی: کەنارەگیری.
تەز: د. تەزوویەکە بەجەستەدا دێ.
تەزان: تەزین.
تەزاندن: بریتییە لە ئازاردان و دڵگیرکردنی یەکێک بەجۆرێک کە چاوترسێن ببێ. سارد و سڕکردنی شت بە بەفر یا بەسەهۆڵ.
تەزرە: تەرزە.
تەزگ: تەزوو. تەرزەی دەنک گەورە (با).
تەزوو: مووچڕک و لەرزینێکی بێ پەروایە دێ بەسەر ئەندامی گیانداردا لە سەرما یا لە ترسا یا لە بیستنی کیرەی هێندێ شتەوە. تەرزە.
تەزی: با. شتی زۆر سارد.
تەزیگ: تەزیو.
تەزین: سڕبوونی ئەندام لە سەرما یا لەبەر زۆر کەوتن بەسەریدا.
تەزیو: شتێکە کە زۆر ساردبووبێ. شتێکە کە سڕبووبێ.
تەژاندن: با. گوشین: دەستیم (تەژاند).
تەژگ: هەژگ. جۆرە کالایەکە کە لە کەتان کرابێ (ز).
تەژنە: هـ. تینوو.
تەژە: ڕایەڵی بنمیچ. بریتییە لە مەردوومی درێژی زەلام.
تەژی: با. پڕ. تێر.
تەس: وتەیەکە بزنی پێ لێ دەخوڕدرێ. وتەیەکە ئەسپ و ماین و ئێستری پێ لێ دەخوڕدرێ.
تەسک: شتێکە کە پان نەبێ.
تەسک و تروسک: شتی زۆر تەسک.
تەسە: نانگێن (هـ). کوولی هەویر تێدا شێلان.
تەسەل: گیانداری تێر. (تەسەلبوون) تێربوون. (تەسەلکردن) تێرکردن.
تەشاوی: د. کلاورۆژنە.
تەشبی: د. تەبەقەترانە.
تەشبی ترانە: د. تەبەقەترانە.
تەشپی: دەفرێکی پەلی دارینە.
تەشپی ترێن: بریتییە لە مەردوومی زۆرخۆر.
تەشپیلۆکە: تەشپی پچووک.
تەشت: دەفرێکی گەورەی دەم واڵی لێوداره لە مس یا تەنەکە یا لەوح.
تەشتولکە: تەشتی پچووک.
تەشتۆلکە: تەشتولکە.
تەشتیر: ز. گیسکە مێ.
تەشخەڵە: د. تەشقەڵە.
تەشق: تەوژمی ساردی: بەم بارانە (تەشق)ی ساردیی شکا.
تەشق شکان: نەمانی تەوژمی ساردی.
تەشقەڵە: گەڕ و فێڵ. (تەشقەڵەکردن) گەڕکردن بەمەردووم و بەگیرهێنانی بەنارەوا بۆ داگیرکردنی شتێک لێی. بەلا و چەپۆکی ڕۆژگار. بەرهەڵست و گرێیەکە کە نیشوکارت قەتیس بکا.
تەشقەڵەباز: مەردوومی گەڕکەر.
تەشک: تەنیشت. قەوارە و قەلافەت (د). لاق (ز).
تەشککەوتن: تەرککەوتن.
تەشکەبەرە: وتەیەکە نووسراوی دووورودرێژی پێ دەشوبهێنرێ لە کاتێکدا کە لەسەر پارچە کاغەزی گەورە نووسرابێ: فیسار کەس (تەشکەبەرە)یەکی نووسیبوو.
تەشگاه: ل. مەقەڵی.
تەشوو: تەشوێ.
تەشوێ: ئاسنێکی مۆدەداری دەمپانی تیژی کلک دارینە داری پێ دەتاشرێ.
تەشە: د. تەشاوی.
تەشەر: توانج.
تەشەنەکردن: خۆخواردنەوە و تەنینەوەی برین.
تەشی: دارێکی کلک باریکی سەرخڕە قولاپێکی

پێوەیە لۆکە و خوری بەدەست پێ دەڕێسرێ.
تەشی ڕستن: ڕستنی مووخوری و لۆکە بەتەشی. بریتییە لە مێچکە مێچکەکردن بۆ یەکێک.
تەشیریس: کەسێکە کە تەشی بڕێسێ.
تەشیرێسی: گوزەرانکردن بەڕستنی تەشی.
تەشیلان: ل. هەڵماتێن.
تەشیلە: لۆکە یا خورییەکە کە بەخەڕەک ڕێسرابێ و لە دووخ داماڵرابێ. خولخولۆکەیەکی دارینە ماشەری پێدا دەکرێ و لەسەری دەکرێ بەگولۆلە. هەڵمات (ل).
تەشی هەڵکەر: دووداره یەکی کونێکی تێدایە ئەمسەر و ئەوسەری تەشیی پێدا دەکرێ و ڕێسراوی لەسەر هەڵدەکرێ.
تەعل: ز. تەحل.
تەعەد: ز. جۆرە گۆیژێکە.
تەغار: ئەندازەیەکە لە کێشان و پێوانی دانەوێڵە. سی ڕبە لە گەنم و جۆ و برنج (تەغار)ێکە. سی دانەیە لە هێندێ شت: سی گورگە (تەغار)ێکە.
تەغاراو: دەفرێکە پینەچی ئاوی تێ دەکا و چەرم و پێڵاوی کۆنی تێدا دەخووسێنێتەوە.
تەف: دیوێکە لە میچ.
تەفاری: ز. جۆرە هەنجیرێکی نایابە.
تەفاریک: ز. کەسێکە کە لە دێیەک دانیشتبێ و خەڵکی ئەوێ نەبێ، یا خەڵکی ئەوێ بێ و زەویوزاری لەوێ نەبێ.
تەفتیک: ز. کورک.
تەفر و توونا: کەسێکە لە شوێنێک ئاوارە و دەربەدەر بووبێ. (تەفر و توونابوون) دەربەدەربوونی گیاندار لە شوێنێک. (تەفر و تووناکردن) دەربەدەرکردن.
تەفرە: فریو.
تەفرەخواردن: فریوخواردنی یەکێک.
تەفرەدان: هەڵخەڵەتاندنی یەکێک.
تەفشۆ: ز. تەشوێ.
تەڤ: کۆمەڵ (ز). لەگەڵ (با).
تەڤتەڤیک: ز. کەمانچە.
تەڤدان: ز. تێکدانی چێشت لەسەر ئاگر.
تەڤدیر: با. تەگبیر.
تەڤر: ز. تەور.
تەڤز: ز. تەوس و گاڵتەپێکردن.
تەڤزین: ز. تەزین.
تەڤژین: با. شیاکەی شل.
تەڤلیهەڤ: ز. چەند شتێکن دانرابن بۆ ئەوەی کە ئامێتە بکرێن.
تەڤن: ز. تەون.
تەڤەر: ز. تەوزین.
تەقالا: تەقەلا.
تەقالک: ز. ولاڵە.
تەقاندن: ئاگردانی چەک.
تەقاندنەوە: لە بێژنگ و قەڵبێردانی دانەوێڵە بۆ گرتنی وردەی.
تەقانن: تەقاندن. تەقاندنەوەی دانەوێڵە (د). چەسپاندنی شتێک بەشتێکەوە.
تەقاننەوە: تەقاندنەوە.
تەقاویت: کەسێکە کە ماوەی کارگوزاریی دەوڵەتی تەواو بووبێ.
تەقتەقووک: ز. چەقەنەی ئاش.
تەقکردن: بریتییە لە زۆر گریان و ماندووبوونی منداڵی ساوا. وتەیەکە بەمنداڵی ساوا دەوترێ لە جیاتی وتەی (لێدان): (تەقی کە) واتە لێی دە.
تەقلە: کڵاو. یەکەم بەری هەنجیر کە بەنەبەکامی هەڵدەوەرێ.
تەقڵە: خۆهەڵگێڕانەوە بە سەردا.
تەقڵەباز: کۆترێکە بەئاسمانەوە تەقڵە لێ بدا. کەسێکە تەقڵە باش لێ بدا.
تەقن: با. قوڕ.
تەقن: ز. قوڕی زۆر.
تەق و پۆق: د. تەق و تۆق.
تەق و تۆق: چەند دەنگێکی بەرز و نزمن کە هەر دەنگەی لەلایەکەوە بێ.

تەق و دەو: د، تەق و ڕەو.
تەق و ڕەو: نەمانی ئاسایش و ڕەوکردن لە ترساندا.
تەقوو: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ گەیاندنی بیمی بوون یا نەبوونی شتێک: بۆچی بنووم (تەقوو) خەبەرم نەبووەوە.
تەقە: دەنگێکە لە بەیەککەوتنی دوو شتی زەق پەیدا دەبێ. (تەقەتەق) تەقەی یەک لەدوای یەک. (تەق و هوڕ) تەقەتەقی زۆر.
تەقەتێکەوتن: بریتییە لە چۆڵبوونی شوێنێک لە مەردووم بەرەبەرە: بازاڕ تەقەی تێ کەوت: واتە چۆڵ بوو.
تەقەداکەوتن: پەیدابوونی تەقە لە چەند لایەکەوە. بریتییە لە پەیدابوونی قسەی ڕەق لەناو چەند کەسێکدا.
تەقەفیرە: د. سکچوون.
تەقەڵ: دانەی دروومان.
تەقەلا: هەوڵ و کۆشش بۆ شتێک.
تەقەڵبەست: د. کۆکی دروومان.
تەقەڵ تێهەڵدان: دروومان بەدەرزی.
تەقەمەنی: فیشەک و گوللە و بۆمبایە کە دانراین بۆ تەقاندن.
تەقیاگ: د. دانەوێڵەیەکە کە تەقێنرابێتەوە.
تەقیلێن: ز. هەڵخلیسکان.
تەقیلە: تەقلە.
تەقیلە لەسەر تەقیلە: ناوە بۆ یارییەک کە چەند کەسێک بەگردیی دادەنیشن، وەستاکەیان لەو کاتەدا دەڵێ (تەقیلە لەسەر تەقیلە، هەر کەس نەیبێ زەلیلە، پشکۆ لەسەر سەبیلە).
تەقین: دەرچوونی چەک. درزبردنی پیالە و بۆریە و هێندێ شتی تر لە گەرما یا لە سەرما. لەتبوونی بەرد و هێلکە و بەڕوو لەناو ئاگردا بەڕەنگێک کە دەنگیان لێوەبێ. دەنگی ترازانی جومگەی گیاندار: پشتم (تەقی). لە قوڕ چەقین (ز). شەق بردنی شت.
تەقینەوە: تەقینی گوللە لەو کاتەدا کە لە شت دەکەوێ. بریتییە لە بڵاوبوونەوەی دەنگوباسێک زۆر بەگوڕجی. چەوسانەوە و هەوڵدان: هەر چەند بەشەو و بەڕۆژ (دەتەقێمەوە) پێبژیوی خۆم پەیا ناکەم.
تەک: تەنیشت. تەنها. قووڵ. تەیکە (د).
تەکان: تەوژم. بریتییە لە شەق: دایە بەر (تەکان).
تەکانخواردن: جووڵانی شت لەجێی خۆی بەهێزی تەوژمێکەوە.
تەکاندان: خۆکوتان بەتەوژم.
تەکاندن: ڕاوەشاندنی شت: درەختەکە (بتەکێنە) بۆ کەوتنە خوارەوەی بەرەکەی، یا بەڕەکە (بتەکێنە) بۆ لێبوونەوەی تۆزەکەی.
تەکانەوە: تەکینەوە.
تەکبەند: پشتێن.
تەکدان: چوونەپێشەوە بەنهێم: فیسار کەس (تەکی دایە پێشەوە). تەکەدان.
تەککەوتوو: کەسێکە کە دوای یەکێک کەوتبێ.
تەککەوتە: تەککەوتوو.
تەکمە: جۆرە لبادەیەکی ناوداری پڕ تەریبە تا سەر ئەژنۆ، لەسەر کاڵاوە لەبەر دەکرێ.
تەک و دەو: تەق و دەو.
تەکووز: با. شتی تەواو و ئامادە.
تەکە: پاڵدانە یەکی چەند کەسێک بۆ جێکردنەوەی یەکێک.
تەکەدان: پاڵدان.
تەکەکردن: تەکەدان. تەگە (د). هاتوچۆ و جووڵەی شتی شۆڕەوە بوو. (تەکەتەک) بەلەبەلی شتی شۆڕەوەبوو.
تەکەڵتوو: چەند قەد لبادێکە لەژێر قەڵتاغی زیندا دادەنرێ.
تەکەمە: لبادێکی پچووکی یەک کەسییە.
تەکیە: سەکۆیەکی باریکە لە سەری دادەنیشن. جێیەکی تایبەتییە کە دەروێشان یادی خوای تێدا دەکەن.
تەکیەگا: تەکیەی دەروێشان.

تەکیمە: لبادەی ژێرەخەری پچووک.
تەکینەوە: دەست هەڵگرتنی یەکێک لە یەکێک یا لە کارێک و لێ دوورکەوتنەوەی بەرەبەرە.
تەگرگ: ل. تەرزە.
تەگە: تگە.
تەگەرە: تێکدانی کارێک و دواخستنی. دار یا ئاسنێکە دەخرێتە ناوەڕاستی بەرداشی خواروو (د).
تەگەرەتێخستن: تێکدانی کار و دواخستنی.
تەگەرەتێکەوتن: تێکچوونی کار و دواکەوتنی.
تەگەرەدان: تەگەرەلێدان.
تەگەرەلێدان: تەگەرەتێخستن.
تەل: شتێکی باریکی درێژە لە ئاسن یا لە مس یا لە شتی تر دروست دەکرێ.
تەڵ: داوێک موو یا دەزوو یا شتێکی تر. چلێک لە شتێک: (تەڵ)ێک دار.
تەلا: شتێکی زەرد یا سپی گران مایەیە لە کان دەردەهێنرێ دراو و چەکی ژنانەی لێ دروست دەکرێ.
تەلار: باڵەخانە. کۆشک.
تەلاسابوون: دەرچوونی مەردووم لە ئەندازەی خۆی: فیسار کەس (تەلاسا بووە).
تەلاش: تەقەلا، (تەلاشکردن) هەوڵدان.
تەلاش: با. تەڵاش.
تەڵاش: تەڵەزمی تەنک لە شت. تەلاش (د). (تەڵاشکردن) تەلاشکردن.
تەلاکاری: ئاڵدووزکردن بە ئاڵتوون.
تەلاکفت: د. تەلاکاری.
تەلان: تەڵان. ناوی دێیەکە لە ناوچەی سووورداش.
تەڵان: پلەی شاخ و کێو و هەرد. (تەڵان تەڵان) شوێنی پلە پلە لە شاخ.
تەلانترە: گیایەکی بەهاریی قەفقەفە بەشوێنی تەلانەوە سەوز دەبێ.
تەلبەند: شوێنێکە چواردەوری بەتەل تەنرابێ.
تەڵخ: شتی ڕەشی تاریک. ژینی بەناز و سزا: فیسار کەس گوزەرانی (تەڵخ)ە. ڕووگرژ: فیسار کەس پیاوێکی زۆر (تەڵخ)ە.
تەلسز: بێ سیم.
تەڵفیز: گاڵتە.
تەڵفیس: تەڵفیز.
تەڵمیت: کۆتەڵی شیوەن. وڵاخی زینکراوی بارگە لێ نراوی ڕازاوەیە کە ژنی ئاغا یا کوێخا سواری دەبێ.
تەل لێدان: نامەناردن بەتەل.
تەلوار: ز. تەرواڵ.
تەڵۆک: چەند تووڵێکی دارینە دەخرێتە ئەمسەر و ئەوسەری چیخ بۆ قایمی.
تەڵووک: درکێکە وەک زی بەڵام ئەم بێ بەرە. درکەزی (د).
تەڵووکە: د. تاڵووکە.
تەڵە: داوێکە بۆ گرتنی ڕێوی و مشک و هێندێ جانەوەری تر دەنرێتەوە.
تەڵەبەرد: بەردی پانی تەنکی درێژ.
تەڵەتەقێن: بریتییە لە مەردوومی فێڵباز.
تەڵەڕێوی: تەڵە و ڕێوی.
تەڵەزم: پارچەیەکی تەنکە کە لە دار یا بەرد بێتەوە.
تەڵەکە: فروفێڵ.
تەڵەمەشکێنە: چەڵەمەشکێنە.
تەڵە و ڕێوی: جۆرە یارییەکە بە دوو کەس دەکرێ، یەکێکیان دەبێ بەتەڵە و هەردوو دەست و قاچی دەبەستن، ئەوی تریان دەبێ بەڕێوی قاچێکی دەکەن بەناوەندی هەردوو دەستی تەڵەکەدا و قاچەکەی تری دەکەن بەناوەندی هەردوو قاچیدا و سەری دەکەن بەژێر سکیدا و پاڵێک دەنێن بەتەڵەکەوە.
تەلهە: با. تەڵە.
تەلیس: ز. تێر.
تەلیسە: د. سووکە بارێکە دەنرێ لە وڵاخ و لە سەریەوە سوار دەبن.
تەم: هەڵمێکی سپییە لە زەوی تەڕ یا لە ئاو هەڵدەستێ. تۆز (د). خەم (د). لێلایی سەرچاو (د).

تەما: هیوا و چاوەڕوانی.
تەماتم: ز. قسەکردن بەتورەتور لەکاتی تووڕەبووندا.
تەماتە: باینجانی سوور.
تەمادار: کەسێکە بەهیوای شتێک بێ.
تەماداری: هیواداریی شتێک.
تەمار: ز. ڕەگ و پەیی جەستە.
تەمارتن: ز. شاردنەوەی شت لەژێر گڵدا.
تەماشا: ڕوانین.
تەماشاخانە: پێشانگا.
تەماشاکردن: ڕوانین بۆ شتێک. خوێندنەوەی شتی نووسراو بەوردی: لە پێش وتنەوەی دەرسدا (تەماشای) کە.
تەماکار: تەمادار.
تەماکۆ: تووتن.
تەماڵ: دیاریکردنی گیاندارێک کە ڕاودەکرێ و بەدیکردنی.
تەمباف: با. شوێن گێژاو لە ناوی زۆر کە مەلەوان نەوێرێ خۆی لێدا.
تەمتەراق: د. گەورەیی و پایەبەرزی.
تەمتەم: زەویی سەختی بەردەڵانی دەمار دەمار.
تەمتەمە: بزمارێکی سەرخڕی نووک تیژە بەلووتی مزراحدا دادەکوترێ بۆ ئەوەی باش بخولێتەوە.
تەمرین: ز. تۆپین.
تەمشوو: تەشوێ.
تەموخ: تاوێرە بەردێکە لە لم پەیدا بووبێ.
تەموو: دارێکی ئەستوورە هەڵدەکۆڵرێ و پەڕەی ناشی پێدا دەکرێ.
تەموورە: پارچەیەکە لە پارچەکانی مۆزیقە ملێکی درێژی هەیە.
تەموورەژەن: کەسێکە تەموورە باش لێ بدا.
تەمەرە: د. قۆرت و بەلا.
تەمەزی: ز. دەستەسڕی ئاوریشم.
تەمەسی: ز. تەمەزی.
تەمەڵ: گیانداری لەش قورسی فرمان نەکەر.
تەمەڵخانە: شوێنێکە تەمەڵی تێدا بەخێو دەکرێ.
تەمەڵە: بناغەی دیوار.
تەمەڵی: لەشقورسی و تەوەزەلیی گیاندار.
تەمەڵێت: شتێکی پێچراوەیە کە بەپاشکۆی وڵاخدا دابەسترێ. تەمەڵە.
تەمەن: ماوەی ژیانی گیاندار لە جیهاندا (عومر).
تەمیان: د. خەم داگرتن.
تەمێبوون: عارنان و پەند وەرگرتن لە شتێکەوە.
تەمێ خواردن: تەمێبوون.
تەمێخۆر: کەسێکە کە تەمێ بووبێ.
تەمیشک: د. تووڕک.
تەمێکردن: عار بەیەکێک نان.
تەمیز: شتی پاکی خاوێن.
تەمیس: تەمیز.
تەمین: د. تەمیان.
تهن: ز. تینوو.
تەن: جەستە. ڕەشیی مەنجەڵ.
تەناباز: د. تەنافباز.
تەنابازی: تەنافبازی.
تەناف: پەت یا تەلێکە کە بە بەرزییەوە بگیرێ بۆ شت پیادانی.
تەنافباز: کەسێکە لەسەر تەناف یاری بکا.
تەنافبازی: یاریکردن لەسەر تەناف.
تەنانە: تەنانەت.
تەنانەت: وتەیەکە بەکار دێنرێ لە جێی وتەی (بەتایبەتی): (تەنانەت) بۆ لای تۆ هاتم.
تەنبوو: گەنە (ز). تەموو.
تەنبووڕ: ز. تەموورە.
تەنبووری: ز. کاکۆڵی پیاو.
تەن بەتەن: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بەرامبەریکردنی دوو کەس لەگەڵ یەک بەبێ ئەمەی هیچیان یارمەتیدەرێکیان لەگەڵ بێ: نەرێمان (تەن بەتەن) دەرەقەتی سالار نایەت.
تەنبەکی: ز. تووتنی نێرگەلە.
تەنبەڵە: تەمەڵە.
تەنپەروەر: کەسێکە هەمیشە بەخواردن و پۆشین و حەسانەوەی خۆیەوە خەریک بێ.

تەنپەروەری: پەروەردەکردنی جەستە بەخواردن و خواردنەوە و پۆشین و حەسانەوە.
تەنتەنە: فیز و دەمار.
تەنخوا: تەنپەروەر. سەرمایە (د). بریتی (عوض) (د).
تەندروست: لەشساغ.
تەندروستی: لەشساغی.
تەندوور: تەنوور.
تەندوورە: تەنوورە.
تەنراو: شتی تانوپۆدار کە تەنرابێ.
تەنشت: لای شان لە ڕاست و چەپی شت.
تەنشدەر: ز. لاشیپانی دەرگا.
تەنک: شتێکە ئەستوور نەبێ. شتی شاش.
تەنکاو: بووار.
تەنک و تیواڵ: شتی زۆر تەنک.
تەنکەکردن: شاشکردنی شینایی پڕ بەهەڵکێشانی لقی ناو بەناو.
تەنگ: شتی تەسکی بێ دەرەتان: ئەم ژوورە یا ئەم پێلاوە (تەنگ)ە تەنگە(د). (د) پشتیوان (د).
تەنگەنەفەسی: هەناسەتوندی.
تەنگانە: کاتی تەنگ و چەڵەمە.
تەنگاو: گیاندارێکە لە تەنگانەدا بێ. (تەنگاوبوون) زۆر بۆ هاتنی گیاندار و تەنگەتاوبوونی.
تەنگ پێ هەڵچنین: زۆر بۆهێنان و لا لێ بڕینەوە.
تەنگدان: د. تەنگەدانی ولاخ.
تەنگدەس: بریتییە لە مەردوومی هەژاری نەدارا.
تەنگدەست: تەنگدەس.
تەنگدەستی: بریتییە لە نەدارایی.
تەنگدەسی: تەنگدەستی.
تەنگز: درەختێکی باڵا پچووکی دڕکاوییە بەرێکی هەیە وەک چوالە بەلام ئەم تاڵە بەخۆشکراوی دەخورێ.
تەنگوچەڵەمە: کاتی سەغڵەتی و بێ دەرەتانی.
تەنگە: قایشێکی پانە زین یا کورتانی پێ قایم دەکرێ لەژێر سکی ولاخەوە. دەرووی تەنگی دەریا.
تەنگهاتن: د. زۆر بۆهاتن.
تەنگەبەر: شوێنی تەنگی تەسک.
تەنگەبەری: بوونی شوێنێک بەتەنگەبەر.
تەنگەتاو: گیاندارێکە لە ڕوویەکەوە زۆری بۆ هاتبێ و گیری خواردبێ. (تەنگەتاوبوون) بەگیرهاتن. (تەنگەتاوکردن) بەگیرهێنان.
تەنگەتیلکە: کەسێکە زووتووڕە ببێ. گیاندارێکە لەبەر قەڵەوی و خڕ و پڕی نەتوانێ زۆر بجووڵێ.
تەنگەدان: تەنگە بەستنی ولاخ.
تەنگەکێشان: تەنگەدان.
تەنگەگرتن: بریتییە لە دڵگیربوونی یەکێک لە وتار یا کرداری یەکێکی تر، (لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ).
تەنگەڵان: د. دەرووی تەنگی دەریا.
تەنگەنەفەس: کەسێکە کە هەناسەی توند بووبێ.
تەنگ هەڵچنین: زۆرهێنان بۆ شتێک و لا لێ بڕینەوەی.
تەنگەهەڵکێش: چەرمێکی باریکە تەنگەی پێ قایم دەکرێ.
تەنگی: بێ دەرەتانی.
تەنواوی: مەردوومی چڵکنی بۆرەڵووک.
تەنوور: شتێکی گەورەی دەم واڵە لە قوڕ دروست دەکرێ و لە زەویدا دادەنرێ و ئاگری تێدا دەکرێتەوە بۆ نان پێ برژاندنی.
تەنووردا خستن: هەڵگیرساندنی ئاگر لە تەنووردا بۆ نان پێکردنی. بریتییە لە کۆبوونەوەی چەند کەسێک و باسی یەکێک کردنیان بەخراپە.
تەنوورشێوێن: کۆڵەوژ.
تەنوورە: دۆڵیانی ئاش کە لە بەرد و قوڕ و قسڵ دروست کرابێ. ئاخلە (د). گێژەڵووکە (د). جۆرە کراسێکی ژنانەیە.
تەنووشک: ز. ئازار بەهۆی ئاڵوو کەوتنەوە.
تەنوویی: ز. تینوێتی.
تەنە: د. تەن.

تەنها: تاقە یەکێکە لە شتێک کە هاوونەی خۆی لەگەڵ نەبێ: (تەنها) دانیشتبووم.
تەنهایی: بوونی شت بەتەنها بەبێ هاووێنەی خۆی: (تەنهایی) هەر بۆ خوا باشە.
تەنەکە: شتێکی تەنکی سووکی سپییە سەماوەر و هێندێ شتی تری لێ دروست دەکرێ.
تەنەکەچی: کەسێکە کە تەنەکەکاریی بکا.
تەنەکەساز: تەنەکەچی.
تەنێ: تەنیا.
تەنیا: تەنها.
تەنیاباڵ: بریتیە لە کەسێک کە بێ یارمەتیدەر بێ. تاقانە.
تەنیاگ: چنراو.
تەنیایی: تەنهایی.
تەنیشت: تەنشت.
تەنی: ڕەشیی مەنجەڵ. تەنیا (د).
تەنین: چنین و تێکهەڵکێشانی ڕایەڵ و پۆ.
تەنینەوە: پەرەسەندن و بڵاوبوونەوەی شت.
تەو: مەرێکە دەم و چاو و لەشی بۆرەڵووک بێ.
تەوا: د. تەما و ئومێدەواری.
تەوات: ز. لەسەرخۆ.
تەوادار: د. تەمادار.
تەوار: بازی مێچکە. گیانداری هەراش: بەرخەکە (تەوار) بووە.
تەواسانن: د. دڵ ساردکردنەوە.
تەواسیان: د. دڵ ساردبوونەوە.
تەواسیانەوە: د. تەواسیان.
تەواش: ز. ڕۆن.
تەواشا: تەماشا.
تەواشیر: د. تەباشیر.
تەوانا: گیانداری بەهێز و دەسەڵات. هێز و دەسەڵات: (تەوانا)م نییە.
تەوانایی: هێز و دەسەڵات.
تەوانج: توانج.
تەوانچە: د. دەمانچە.
تەواو: شتێکە کە دوایی هاتبێ. تەواوبوون: دوایی هاتن و برانەوەی شتێک. (تەواوکردن) دوایی هێنان و برینەوەی شتێک.
تەواوی: بوونی شت بەتەواو.
تەوتێن: ز. لەسەرخۆیی.
تەوخ: ژێر زەمینێکی گەورەیە زستانان لە کوێستان ئاژاڵی تێ دەکرێ.
تەور: ئاسنێکی تیژی دەم لەسەر شانە داری پێ لەت دەکرێ.
تەوراس: تەورداس.
تەورداس: ئاسنێکی کلکداری دەم پانی کەوانەداری تیژە، داری پێ دەبڕێتەوە.
تەورزین: ئاسنێکی تیژی دەم لەسەر شانی کەوانەییە کلکێکی درێژی دارینی تێ دەبرێ.
تەورێزی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک. سەنگێکی کێشانەیە لە کوردەواریی ئێران.
تەوزە: گاڵتە.
تەوزە پێکردن: گاڵتەپێکردن.
تەوزیم: پێویستی (واجب) و ناچاریی (ضرورة): (تەوزیم) نییە ئەو کارە بکەم واتە واجب و ضرورە نییە.
تەوس: پلارهاویشتن لە گفتوگۆدا بۆ یەکێک بەرەنگێک کە هەموو کەس تێی نەگات.
تەوشوو: تەشوێ.
تەوشوێ: تەشوێ.
تەوغێن: جۆرێکە لە یاریکردن بەمیچ.
تەوقە: شتێکی دووفاقە لە زێڕ یا لە زیو یا لە باغە، ژنان دەیدەن لە ئەگریجەیان کە تێک نەچێ.
تەوقەتە: د. تەپلەسەری شت.
تەوقەسەر: شوێنی هەرەبەرز لە شت.
تەوقەکردن: دەست خستنە ناو دەستی یەکێک و گوشینی لە ڕووی تاسە و خۆشەویستییەوە.
تەوقەن: تەوقەتە.
تەوقەتە: د. تەوقەن.
تەومان: ز. دەمەرقۆیان.

تەون: ڕایەڵی بەرە و قاڵی کە بەدارەوە بێ بۆتەنین.
تەونگەر: کەسێکە تەون بکا.
تەوژم: هێزی شت لەگەڵ هاتن و جووڵانیدا: ئاوەکە بە(تەوژم) هات.
تەووسکە: هەنجیرە کێویلە.
تەووشق: تەشق.
تەوەرگ: تەرزە.
تەوەر گمژێلە: تەرزەلووکە.
تەوەرە: دارێکی کونداره لە کونی بەرداشی سەرووی ئاش گیر دەکرێ و بلووسکی تێ هەڵدەکێشرێ. ئاشووب و بەلا (د).
تەوەزەل: گیانداری زۆر تەمەڵ.
تەوەق: تەبەق. تەبەک.
تەوەل: مەردوومی سەرسەری.
تەوەن: هـ. بەرد.
تەوەنە: د. کۆمەڵە.
تەوەنەدان: د. کۆمەڵەدان.
تەوێل: ناوچەوان.
تەویلە: هۆدەی وڵاخی یەکسم.
تەی: د. ڕامبووی دەرهاتوو: فیسار کەس (تەی) بووە واتە ڕام بووە.
تەیاخ: د. تێلا.
تەیار: د. ئامادە.
تەیارە: د. شوێنێکە کە باز لێی دەنیشێتەوە. فڕۆک.
تەیان: کارەکەر. تیان.
تەیجە: د. تەیکە.
تەیرۆک: ز. تەرزە.
تەیکە: سەلەی تووڵێن.
تەیمان: خەڵفەدارێکی باریکی درێژە ناوەندی قیسپی پێ دەتەنرێ. چەپەرێکە کە بەتەیمان و قیسپ چنرابێ.
تەیوانە: د. خواردەمەنییەکە کە لە ماڵی زاواوە دەنێردرێ بۆ ماڵی بووک لە ڕۆژی گواستنەوەیدا.
تەیەوبووگ: د. مەردوومی قاڵی دەرهاتوو.
تەیەوبوون: قاڵبوون و دەرهاتن.

تێ: پیتی چوارەمە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. تای ناساغی. پیتێکە ظرفیتی شتێک بۆ شتێک دەگەیەنێ: (تێ) فرێدان واتە فڕێدانی شتێک بۆ ناو شتێک. ناوەوەی شت: بیکە (تێ)ی واتە بیکە ناوی.
تێئاخنین: ئاخنینی بۆشاییەک بەشتێک.
تێئالان: ئالانی شتێک لە شتێکەوە.
تێئالاندن: ئالاندنی شتێک بەشتێکەوە.
تیابردن: د. لەناوبردن.
تیاترۆ: ژنێکە کە پیشەی یاری و سەماکردن و گۆرانی وتن بێ لەناو پیاواندا.
تیاترۆخانە: شوێنێکە کە تیاترۆ سەمای تێدا دەکا.
تیاچوون: لەناوچوون یا تووشی زیانبوونی یەکێک لە پێناوی کارێکدا.
تیاڕامان: سەرسامان لە کارێکدا.
تیامان: تیاڕامان.
تیان: مەنجەڵی زۆر گەورە وەک مەنجەڵی حەلواچی و حەمام.
تیانچکە: مەنجەڵۆکە.
تیانچە: تیانچکە.
تیانە: تیان.
تێبـردن: زیادکردنی وتەیەک یا زیاتر لە ناوەڕاستی نووسراوێکەوە، یا خستنی دارێکی ساغ لە شوێنی دارێکی شکاو لە دارەڕادا بەبێ هەڵگرتنی بانەکە: ئەم شوێنە لەم کتێبە ناتەواوە پێویستە ئەم دێڕەی (تێ ببرێ) یا ئەم داری دارەڕایە شکاوە پێویستە دارێکی ساغی (تێ ببرێ). قایمکردنی شتێک لەناو شتێکدا وەک نقێم لەناو ئەموستیلەدا.
تێبڕین: کردنی شتێک بەشتێکی تردا بەتوندی و پڕبەپڕ.
تێبەربوون: بەربوونی کار و بەرخ بۆ مژینی دایکیان. سواربوونی نێر بۆ مێیەکەی لەکاتی خۆیدا بەتێکرایی.
تێبەردان: بەردانی کار و بەرخ لە دایکیان بۆ مژینی. بەردانی گیاندارێک لە گیاندارێکی تر بۆ

بەگژداچوونی: تانجییەکەی لە کەروێشکەکە (بەردا). بەرەڵاکردنی نێر بۆ سەرمێ: ماینەکەی بەتەڵەب بوو (ئەسپەکەی تێ بەردا).

تێبین: کەسێکە لە ناکامی شت ورد ببێتەوە.

تێبینی: وردبوونەوە و دووربینی لە کاردا.

تێبینین: تێبینی.

تێپەڕاندن: ڕافڕاندن و بردنی شتێک بۆ شوێنێک بەگورجی. بریتییە لە جێبەجێکردنی کارێک بەدەستوبردی: فرمانەکە زوو (تێپەڕێنە).

تێپەڕبوون: گوزەرکردن بەشوێنێکدا. بەسەرچوونی کاتی شتێک.

تێپەڕکردن: تێپەڕبوون.

تێپەڕین: تێپەڕبوون.

تێپەستان: تێ ئاخنین.

تێپێچان: پێچانی شتێک لە شتێک. بریتییە لە تکاکردن بەجەختی لە یەکێک: فیسار کەس زۆرم (تێ پێچا) تا کارەکەی پێ کردم. ئالاندنی کەسێک بەکارێکەوە.

تێپێچاندن: ئالاندنی شتێک لە شتێک. ئالاندنی کەسێک بەکارێکەوە.

تێتراندن: بریتییە لە زۆرخواردن، ئەم وتەیە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ.

تێترنجان: گیرخواردنی شتێک لە شوێنێکی تەنگەبەردا.

تێترنجاندن: گیرکردنی شتێک لە شتێکی تەنگەبەردا.

تێتکان: تکانی شتێکی شل بۆ ناو شتێک لە خۆیەوە.

تێتکاندن: کردنی شتێکی شل بۆ ناو شتێک بەدڵۆپ دڵۆپ.

تێتلیسک: گیایەکی ئاویی هەمیشە سەوزە گەڵای وەک کەوەر وایە دەدرێ بە ئاژاڵ.

تێچاندن: کردنی شتێکی ورد بۆ ناو شتێکی شل کەم کەم بۆ ئەوەی کە باش تێکەڵ بێ: ئاردەوا لەسەر ئاگر ئاردەکەی (تێ دەچێنرێ). بریتییە لە قسەی خراپکردن دەرباری یەکێک لای گەورەیەک.

تێچران: کۆبوونەوە و بەسەر یەکدا کەوتنی مەردووم بەزۆری لە شوێنێک، شایبی فیسار کەس ئەوەندەی (تێ چرابوو) شان دەسوا.

تێچراندن: کۆکردنەوەی گیاندار بەزۆری و بەناڕێکی لە شوێنێکدا.

تێچوون: شان دانە ژێر کارێک و هەوڵدان بۆ کردنی بەگەرم و گوڕی: فیسار کەس بۆ یارمەتی هەتیوان باش (تێ چووە).

تێچەقاندن: چەقاندنی شتێک لە شتێکی تردا.

تێچەقین: چوونی شتێکی تیژ بەشتێکی تردا.

تێچەندن: تێچاندن.

تێچێن: تێچاندن دەربارەی یەکێک لای گەورەیەک. ئەندازەیەکی کەمە لە دانەوێڵە کە لە ناوەندی دوو باراشدا بهاڕدرێ لەبەر پەلەپەل.

تێخ: تیغ.

تێخزان: چوونە شوێنێکی تەنگ و بەزۆر جێی خۆکردنەوە.

تێخزاندن: ترنجاندن و چراندنی شتێک بۆ ناو شوێنێک بەپاڵەپەستۆ.

تێخزین: تێخزان.

تێخستن: خستنی شتێک بۆ ناو شوێنێک. داکردنی هێندێ کەس لە یاریدا: فیسار کەسم لە کەوشەکدا تێ خست.

تێخوڕین: دەنگکردن لە گیاندار بەتوندی بۆ ڕۆیینی: لە وڵاخەکەی (خوڕی). دەنگکردنی یەکێک لە یەکێک بۆ وێستانی لە قسەکردن یا ڕۆیندا: شەو چەرخەچی (تێی خوڕی) یا نەریمان قسەی دەکرد باوکی (تێی خوڕی).

تێخونجان: لەباربوون و گونجانی شتێک لە شوێنێکدا.

تێدان: درێژکردن یا پانکردنی پارچەیەک لە کاڵا یا شتێکی تر بەخستنی پارچەیەک لە سەری: کەواکەم یا لیفەکەم کورت بوو بستێکم (تێدا). دانی شتێک لە شتێک: نەو گەنمە ئەسپێ (تێی داوە).

تێدانەوە: تێدانی پارچە لە شتێک. دەستکردنەوە

بەشتێک کە لەوە پێش دەستت لێ هەڵگرتبێ:
دەستم لە جگەرە هەڵگرتبوو کەچی (تێم دایەوە).
تیر: گیاندارێکە کە لە خواردەمەنی تەسەل بێ. هەموو ڕەنگێکی تۆخ بێجگە لە سپی. ئەم ڕەنگە سوورە یا سەوزە یا شینە (تیر)ە. تێر (ز). بریتییە لە مەردوومی دەوڵەمەند.
تیراو: دار و درەخت و شینایی تەڕ و پاراو.
تێراوی: بوونی دار و درەخت و شینایی بەتەڕ و پاراو.
تێربوون: بەسەرچوونی برسێتی بەهۆی خواردنەوە. بریتییە لە کەسێک کە بێ نیاز بووبێ لە شتێک.
تیرپ: ل. توور.
تێرخواردن: تێربوون لە خواردنی شت.
تێڕ: دەفرێکی دوو لاییە وەک جەواڵ بەڵام ئەم دەمی لە تەنیشتەوەیە. مەردوومی مۆڕەوەبوو (د).
تێڕادان: ئاوکردنە ناو دەفرێک و تێوەردانی.
تێڕاکردن: تێڕۆکردن.
تێڕامان: تیاڕامان.
تێرتێرە: ه. قومقمۆکەی گەورە.
تێرک: تێڕ.
تێرکە: خورجی گەورە.
تێروانین: تەماشاکردنی شتێک و لێ وردبوونەوەی.
تێڕۆکردن: کردنی شتێک بەشتێکی تردا.
تێرەوەبوون: د. مۆڕبوونەوە.
تێروو: دارێکە بەرێکی وەک تووڵەزەڕە دەگرێ گەڵای وەک چواڵە تاڵە وایە. گیاندار و دڕندەی کێویی وەک شێر و پڵنگ و گورگ و ورچ.
تێرویی: تەربی.
تێرەخۆر: تێرەخۆرە.
تێرەخۆرە: ئەندازەیەکە لە خواردن کە زەلامێک تێری پێ بخوا.
تێرێتی: تێری.
تێری: بوونی گیاندار بەتێر. بوونی هێندێ ڕەنگ بەتۆخ.
تێز: کونێکە لای پێی هێندێ تفەنگ و دەمانچەوە باڕووتی دەخرێتە سەر و ئاگری پێوە دەنرێ.
تێزاب: دەرمانێکی شلی زۆر تیژە بەسەر هەر شتێکدا بکرێ دەیسووتێنێ.
تێزاو: تێزاب. تیژاو.
تێزە: د. نووکی شتی تیژ. قوتکە.
تێزکە: تێز.
تێزەتێزەدان: پەلەپەلکردن لە یەکێک بۆ کردنی کارێک: بەس (تێزەتێزە)ی بدە، واتە بەس پەلەی لێ بکە.
تێژ: تیژ. گورج و گۆڵ.
تێژک: بەچکەی ساوای دڕندە.
تێساوین: تێ هەڵسوون.
تێسرەواندن: لێدان لە کەسێک بەکوتوپڕی.
تیسک: چەند دانە خوری یا موویەکی درێژە.
تیسکن: شتێکە کە توون بێ و تیسکی پێوە بێ.
تەیسین: با. بریقەدانەوە.
تێسکە: تێز.
تێسمڕیاگ: تێکسمڕاو.
تێسمڕیان: تێکسمڕیان.
تێسوون: تێ هەڵسوون.
تێشت: با. نانخواردنی نیوەڕۆان. چێشت.
تیشک: ڕووناکیی ڕۆژ یا مانگ یا چرا یا شتێکی تر کە لە دوورەوە بدا لە شوێنێک.
تێشکان: هەڵخەڵەتان لە کارێکدا. شکانی شتێک لەناو شتێکدا.
تێشکاندن: هەڵخەڵەتاندن. شکاندنی شتێک لەناو شتێکدا.
تێشکاو: هەڵخەڵەتاو: شتێکە بەسەر یەکدا شکابێ.
تێشوو: توێشوو.
تێشووبەرە: تێشوودان.
تێشوودان: شتێکە کە تێشووی تێ بخرێ.
تێشووکردن: نانخواردنی بەیانی. دروستکردنی تێشوو.
تێغ: تیغ.
تێغە: تیغەی دیوار. دەمەی تیغ (د).

تێ فڕێدان: فڕێدانی شتێک بۆ ناو شتێکی تر.
تێ قڵپاندن: قڵپکردنەوەی شتێک بۆ ناو شتێکی تر.
تێ قویان: بریتییە لە لاوازبوون و بەناوداچوونی گیاندار.
تێ قوپاو: گیانداری لاوازی بەناوداچوو.
تێکبردن: تێک پەڕاندنی دوو شت بەناو یەکدا.
تێکبەربوون: بەگژیەکداچوونی دوو گیاندار یا زیاتر.
تێک بەردان: بەگژیەکداکردنی گیاندار.
تێک پەڕاندن: تێکبردن و تێکخستنی شت بەناو یەکدا.
تێکچوون: ئەمانی ڕێکوپێکیی هەموو شتێک: خانووەکە تێکچوو یا دۆستایەتی ئەو دوو برایە (تێکچوو) یا فیسار کەس بەتەریقکردنەوەکەی (تێکچوو).
تێکخراو: دوو شت یا چەند شتێکن کە برابێتنە ناو یەکەوە: پارچەکانی ئەم دەرگایە پاش (تێکخراون).
تێکخستن: تێکبردنی چەند شتێک بەیەکدا.
تێکدان: شێواندنی هەموو شتێک.
تێکردن: کردنی شتێک بۆ ناو شتێکی تر. تێبەردانی کار و بەرخ لە دایکیان بۆ مژینی.
تێکرا: وتەیەکە لە جیاتی وتەی (هەموو) بەکاردێنرێ.
تێکرایی: تێکرا.
تێکسمران: قەڵەوی و داڕێژراویی گیاندار.
تێکسمراو: گیانداری قەڵەوی داڕێژراو.
تێکشان: تێپەڕین بەبێ خشە.
تێکشکان: شکانی شتێک و تێکەڵبوونی پارچەکانی.
تێکشکاندن: شکاندنی شتێک بەسەر یەکدا.
تێکشکاو: شتێکە بەسەر یەکدا شکابێ و پارچەکانی تێکەڵ بووبێ.
تێکلهەڤ: ز. تێکەڵاو.
تێکمە: د. شتی پڕ.
تێکوتان: کوتان و پیابردنی شتێک بەشوێنێکدا بەنهێم.
تێکوتاندن: تێکوتان.
تێکوتانن: تێکوتاندن.
تێکۆشان: تێکۆشین.
تێکۆشی: هەوڵدان و پەلەکردن بۆ شتێک.
تێکۆشین: تێکۆشی.
تێکەڵ: چەند شتێکن کە ئاوێتەی یەک بووبن. ئاشنا و دۆست.
تێکەڵاو: شتی تێکەڵ، (تێکەڵاوبوون) تێکەڵبوون. تێکەڵاو کردن) تێکەڵکردن.
تێکەڵبوون: ئاوێتەبوونی چەند شتێک بەیەک.
تێکەڵدان: تێکهەڵدان.
تێکەڵکردن: ئاوێتەکردنی چەند شتێک بەیەک.
تێکەڵ و پێکەڵ: شتی بەیەکداچووی ناڕێک و نالەبار.
تێکەڵی: ئاشنایەتی و هاتوچۆکردنی دووکەس لەگەڵ یەکدا بەگەرم و گوڕی.
تێکەوتن: دۆڕاندنی هێندێ یاری: فیسار کەس لە قەلەمڕەداریدا (تێکەوت). چوونە ناو ئاو و مەلەکردن. خەریک و وێڵبوون بەدوای شتێکدا بۆ پەیداکردنی: بۆت (تێ دەکەوم) تا ڕزگارت دەکەم.
تێکەولێکە: بێ سەر و پێیی شوێنێک بەجۆرێک کە پرسینەوەی تێدانەبێ.
تێکهەڵچوون: بەگژیەکداچوونی دوو گیاندار.
تێکهەڵدان: ئاوێتەکردنی دوو شت بەیەکدا.
تێکهەڵشێلان: شێلانی چەند شتێک بەسەر یەکدا.
تێگرتن: هاویشتنی شتێک بۆ شتێکی تر. نانی نیوەڤەک و موشەمما لە ئەندام. گرتنی خەنە و وسمە و بۆیە لە سەر و ڕیش یا دەست و پێ. گرتنی بەرگ یا شووشە بەهێندێ شتدا: ئەو وێنەیەم لە چوارچێوە و شووشە (بۆ بگرە) یا ئەو نوشتەیەم لە بەرگ و موشەمما (بۆ بگرە).
تێگرا: تێکرا.
تێگرایی: تێکرایی.
تێگرماندن: تووڕەبوون لە یەکێک و هەڵشاخان بەسەریدا.

تیگوشین: تریتکردنی نان بۆ ناو خواردەمەنیی شل. بریتییە لە بەختکردنی دراو لە ئەندازە بەدەر لە شتێکدا: فیسار کەس ئەمساڵ لە تووتن کڕیندا زۆری (تێ گوشیوە) واتە دراوێکی زۆری بلاوکردۆتەوە.
تێگەیاندن: وادارکردنی کەسێک لە شتێک.
تێگەیشتن: واداربوون و زانینی شتێک کە لەوەپێش نەزانرابێ.
تێگەیشتوو: مەردوومی زیرەک و ژیر.
تێگەین: تێگەیشتن.
تێگەیو: تێگەیشتوو.
تێگیران: بریتییە لە زۆر هاتن بۆ یەکێک. بریتییە لە دەمقاڵێی دوو کەس.
تێگیرکردن: گیرکردنی شتێک لە شتێک. بریتییە لە زۆرهێنان بۆ یەکێک.
تێگیریان: تێگیران.
تێل: تەل.
تێلا: دارێکی ڕاستی لووسە لە گورگە درێژترە.
تێلاترێن: بریتییە لە لێدانی یەکێک بەدار بەزۆری.
تیلکە: دیزە.
تیلماسک: پارچەی باریکی درێژکۆلەی پچووک لە هێندێ شت. چەند دەنکێک لە هێشوویەک ترێ بەلاسکەوە.
تیلمە: پارچەی باریکی تەسک لە شت.
تێلەگە: هـ. کۆلێکی بەستراو بۆ ئەوەی کە بەکوڵ هەڵبگیرێ.
تێمرووکان: تێورووکان.
تێنان: خستنی شتێک لەناو شتێکدا.
تێنوارین: تێڕوانین.
تێنەوین: دەست دانە شتێکی قورس بۆ هەڵگرتنی یا هەڵکەندنی بەنهێم.
تێنیشتن: تێوەچوون لە کارێک و شان دانەبەری.
تێوڵە: د. تەویلە.
تێورووکان: کۆبوونەوەی چەند گیاندارێک لە شتێک.
تێووشین: تیگوشین.
تێووڵین: تێووشین.

تێوەپێچان: پێچانی شتێک بەشتێکدا. لە دەمەوەدانی یەکێک لە کارێکی خراپدا.
تێوەچوون: تێوەگلانی شتێک لە شتێکی شل: کەواکەم لە ماستەکەوە (چوو). تێوەگلان و شان دانەبەر کارێک بۆ کردنی: فیسار کەس بۆ کردنی شتی باش چاک (تێوە دەچێ).
تێوەدان: دەرخواردنی شتێکی کەم لە شتێکی تر بەتێکەڵکردنیان: هەویرەکە شلە کەمێ ئاردی (تێوەدە)، یا واغێنەکە گوێزی تری (تێوەدە)، یا ئەو پارەیەی کە بلاوت کردووەتەوە پارەی تری (تێوەمەدە) ئەوەک بۆت کۆ نەبێتەوە. هەڵسوونی شتێکی شل لە شتێکی تر: کە دەستت سووتا ماستی (تێوەدە). دووچارکردنی یەکێک لای گەورەیەک بەگوناهێک: لای زۆردار کەس (تێوەمەدە).
تێوەردان: ئاو کردنە ناو دەفرێک و ڕاوەشاندن و ڕشتنیەتی بۆ پاکبوونەوەی.
تێوەژاندن: ئاگادارکردنەوەی گیاندار بەدەست یا بەشتێکی تر.
تێوەژەندن: تێوەژاندن.
تێوەشاندن: ڕاوەشاندنی بەرگ و کالا لەسەر ئاگر بۆ کەوتنە خوارەوەی مۆریان لێی.
تێوەگلان: دووچاربوونی کەسێک بەکارێکەوە کە حەزی لێ نەکا: نیمساڵ بەتووتن کڕینەوە (تێوەگلام). تێوەچوونی شتێکی شل.
تێوەگلاندن: دووچارکردنی کەسێک بەشتێک کە حەزی لێ نەکا. تێوەدانی شتێکی شل لە شتێکی تر.
تیویل: ل. تەوێل.
تێهاتن: هاتنی شتێک بۆ ناو شتێکی تر: حەوزەکە ئاوی (تێ هات). داهاتن و هەڵمەتدانی شتێک بۆ شتێک.
تێهانین: سەرفرازی و سەرکەوتنی یەکێک لە کارێکدا: فیسار کەس باش (تێی هانی).
تێهەڵچۆ: کەسێکە بەبێ بیرکردنەوە پەلاماری هەموو کارێک بدا.
تێهەڵچوون: پەلاماردان و باوەشکردن بەکارێکدا.

تێهەڵچەقین: هەڵچەقینی شتێکی تیژ بەشتێکی تردا.
تێهەڵدان: لێدان لە گیاندار بەشەق. تێکەڵکردنی شتێک لە شتێکی تر: برنجەکە لەتکەنۆکی (تێ هەڵدە). بریتییە لە دەرکردنی یەکێک.
تێهەڵساوین: تێهەڵسوون.
تێهەڵسوون: سوونی شتێک لە شتێکی تر: ڕۆنەکە لە کولێرەکە (هەڵسوو)، یا خۆتم (تێ هەڵمەسوو).
تێهەڵقورتان: لە خۆوە چوونە ناو کاری ئەم و ئەو.
تێهەڵکردن: تێهەڵچوون لە قسە یا کردەوەیەک بەبێ پرس و ڕا.
تێهەڵکێش: تێبردنی شتێک بەناو شتێکی تردا.
تێهەڵکێشان: هەڵکێشانی شتێک لەناو شتێکدا.
تێهەڵنگان: هەڵەنگووتن.
تێهێنان: تێهانین.
تی: با. لێوار و قەراغی شت.
تی: تینوو. کۆنە شووبرای ژن (ز). پیتێکە دەبێ بەپاشـداری هێندێ ناو مـەعنای (مـصـدر) دەگەیەنێ: پیاوە(تی)، مەردایە(تی) واتە بوونی بەپیاو، بوونی بەمەرد.
تیپ: کۆمەڵێک لە گیاندار.
تیپەن: کۆمەڵێک لە سوار.
تیت: پرچ (هـ). توو (ل).
تیتاڵ: د. گاڵتە.
تیتاڵباز: د. گاڵتەچی.
تیتاڵی: د. گاڵتەکردن.
تیتر واسک: تووتر واسک.
تیتک: ئەگریجە. تووتکە سەگ (ل). نوشتـە و مووروی ناوچەوانی منداڵ (با). خوشکی باوک.
تیتکزا: پوورزا.
تیتلە بیجاغ: تیتر واسک.
تیتە: د. چەکی ژنانە.
تیتی: وتەیەکە بزنی پێ بانگ دەکرێ.
تیتیلە و بیبیلە: بەچکەی وردی گیاندار. داستانی بزن و گورگە کە بۆ منداڵ دەکرێ.
تیر: شتێکی ڕاستی لووت تیژە بەکەوان دەهاوێژرێ وەک گوللە. چەند جۆگەیەکی باریکی ڕاستە بەناو مەرەزەدا دەبرێ بۆ ئاودانی.
تیراوێ: برینێکی زۆر پیسە چاکبوونەوەی نییە ئەگەر ساڕێژیش بێ هەر هەڵدەداتەوە.
تیراوێژ: ئەندازەی هاویشتنی تیرێک.
تیر ئەناز: د. تیرئەنداز. تیراوێژ.
تیرئەنداز: کەسێکە کە تیر باش بهاوێ.
تیرئەندازی: تیرهاویشتن.
تیرباران: ئانەوەی یەکێک بەنیشانە و، بە تیر یا تفەنگ دەسترێژ لێ کردنی.
تیردان: شتێکە تیری تێدا هەڵدەگیرێ.
تیرک: د. دیرەگ.
تیرکێش: د. تیردان.
تیرۆژ: ز. ڕووناکیی ڕۆژ کە لە کـلاوڕۆژنەوە بێتە ژوورەوە.
تیرۆژوو: پارچەیەکە لە کراس سەرێکی پان و سەرێکی باریکە لەکـاتی لەبەرکـردندا دەکـەوێتـە لای قەبرغەوە.
تیرۆک: دارێکی باریکی ڕاستی لووسی خرتە نانی تیری پێی دەکرێتەوە.
تیروو: جۆرە دارێکی دێمییە وەک (تەروو)، بەشاخەوە دەڕوێ و هەرگیز زۆر زل نابێ.
تیرە: چەند هۆزێکە کە بچێتەوە سەر ئێلێک. چەند زوبیـڵـێکە لە چەرمی خـاو کـە وەک ڕایەڵ پلێتەکانی ژێری کلاشی تێ هەڵدەکێشرێ. کندر (ز). بروسکە و چەخماخەی ئێشی ئەندام (د).
تیرەباران: تیرباران.
تیرەشان: شـانە هەنگوینێکە کـە لەسـەر لا هەڵبەسترابێ. تیغە شان.
تیرەغە: بڕبڕەی پشت.
تیرەمار: جۆرە مارێکی زەردی باریکی تیژڕەوە بەقەد تیرۆکێک دەبێ.
تیرەنان: نانی تیری. تیرۆک.
تیرەنداز: تیرئەنداز.
تیرەندازی: تیرئەندازی.
تیرێژ: تیرۆژوو.

تیرێژوو: تیرۆژوو.
تیری: نانێکە کە بەتیرۆک کرابێتەوە.
تیز: تیتاڵی.
تیزانگ: د. میزڵدان.
تیزپێکردن: گاڵتەکردن بەیەکێک.
تیزپێوەکردن: تیز پێکردن.
تیژ: شتی بڕندە. شتی کەسکوون. برێتییە لە کەسێک کە زۆر سوور بێ لە کردنی کارێک.
تیژاو: ناوی قڵیە کە سابوونی پێ دروست دەکرێ. خوڵەمێشاوێکە ژنان لەگەڵ سابوون کالای پێ دەشۆن.
تیژبوون: برێتییە لە سووربوونی یەکێک لەسەر کارێک. بوونی شت بەتیژ.
تیژکردن: برێتییە لە هانەهانەدانی یەکێک لەسەر کردنی کارێک. خۆشکردنی ئاگر: ئاگرەکە (تیژ) کە. بڕشت پەیداکردن بەتیغ.
تیژی: بوونی شت بەتیژ. بوونی شت بەکەسکوون.
تیش: ز. کێو.
تیشە: ل. تەشوێ.
تیغ: ئاسنی تیژی بڕندە.
تیغە: خشتی لەسەر شان دانراو بەگەچ یا بەقوڕ.
تیغەرە: تیرەغە.
تیغەشان: زنجیرەی شاخ. تیغەی دیوار.
تیفتیفە: شەوق و بریقەیەکە کە لەدوای تەراش پەیدا دەبێ.
تیفتیفەدان: خۆ لووسکردن و ئارایشدان.
تیفتیفەکردن: تیفتیفەدان.
تیڤرگ: ز. کڵاو کوڕە.
تیڤل: با. توێکڵ.
تیک: جۆرە دروومانێکە لەپێشدا دوو پارچە لە یەک دەدرێ و هەڵدەدروێ و لەپاشان جەمەری هەردووکیان دادەگیرێتەوە.
تیکلە: د. مەنجەڵۆکەی پچووکی مسین. جەڕە.
تیکە: پاروو. پارچەیەک لە قالی. پارچەی شت. (تیکە تیکە بوون) پارچەپارچەبوون، (تیکەتیکەکردن) پارچەپارچەکردن، (تیکەتیکە) پارچەپارچە.
تیل: کەسێکە کە بەگۆشەی چاو تەماشا بکا. هاویشتنی هەڵمات بەپەنجە بۆ دانی لە شتێک: فیسار کەس (تیلی) ڕاستە. (تیلکردن) هاویشتنی هەڵمات بەتیل. مەردوومی خێل.
تیلاک: کەسێکە کە پێشی سەری مووی پێوە نەبێ.
تیلایی: ڕوانین بەگۆشەی چاو.
تیلیمە: تیلمە.
تیلە: د. ڕەشتاڵە.
تیلی بەرامبەرێن: تیلکردنی دوو کەس بۆ هەڵماتی یەکتری.
تیلێن: تیلی بەرامبەرێن.
تیماج: د. تیمانج.
تیمار: دەرمانی برین. ناوی دوو دێیە لە قەرەداغ و سورداش.
تیمارخانە: شوێنێکە کە هەموو جۆرە دەرمانێکی تێدابێ.
تیمارکردن: دەرمانکردنی برین. ڕنەک و قاشاوکردنی وڵاخ.
تیمارکەر: کەسێکە دەرمانی برین بکا. کەسێکە ڕنەک و قاشاوی وڵاخ بکا.
تیمارکردن: د. شاڵ و قاشاوکردنی وڵاخ.
تیمانج: چەری مەڕ و بزن و گوێرەکە کە خۆش کرابێ و ڕەنگ کرابێ.
تیمچە: د. کاروان سەرا.
تین: هێز. تینوو (ز).
تینشیر: با. شیرتێن.
تینگ: تینوو. ئاڵوو.
تینگکەوتن: ئاڵووکەوتن.
تینگی: تینوێتی.
تینوو: گیاندارێکە ئارەزووی خواردنەوەی ئاو بکا. گەروو.
تینوێتی: ئارەزووکردنی خواردنەوەی ئاو.
تیوتیوە: تیفتیفە.
تیوتیوەدان: تیفتیفەدان.

ج

جا: وتەیەکە قسەکەر بێباکیی خۆی پێ پیشان دەدا لە بوون یا نەبوونی شتێک: (جا) بابێ یا با نەیەت لەکاتێکدا کە بڵێن فیسار کەس دێت یا نایەت، واتە بێ یا نەیەت باکم نییە. کات: کە تۆ هاتی ئەو(جا) من دەڕۆم. بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (ئیتر): (جا) چی بکەم واتە ئیتر. جێگە (د).

جا ناستە: هـ. بەجێهێشتن.

جاپلووس: ڕیاکاری زبانلووس.

جاپلووسی: ڕیاکاری و زبانلووسی.

جاترە: گیایەکی گەڵاباریکە وەک تەرخون وایە دەچێنرێ و دەکرێتە ناو هێندێ چێشتەوە.

جاترە کێویلە: گیایەکی بەهاریی کێوییە لە جاترە دەچێ بۆ ژانە سک جۆش دەدرێ و دەخورێتەوە.

جاجر: ز. خواردەمەنییەکە لە گوێزی کوتراو و هەنگوین دروست دەکرێ.

جاجک: بنێشت.

جاجکەتاڵە: بنێشتەتاڵ.

جاجکەخۆشە: بنێشتی خۆشکراو.

جاجگ: د. جاجک.

جاجم: پێخەفێکی تەنراوی سفتی ڕەنگاوڕەنگی خورییە.

جاچک: جاجک.

جاچکە: جاجک.

جاخ: توورەکەیەکی پچووکە لە موشەمما تووتنی تێدا دادەگیرێ. دیوارێک کە لە دار دروست کرابێ (ز). زێد و نیشتمان (د). چاخ (د).

جاخولکە: جاخی پچووک.

جادار: د. جێنشین.

جادوو: چاو بەندیکردنی شتی درۆ و دەلەسە لە پەردەی شتی ڕاستدا وەک کردنی پارچە کاغەزی بڕاو لە شێوەی دراودا بەدراو لەپێش چاوی مەردووم. جادووگەر: چی بکەم لە دەست ئەم (جادوو)ە.

جادووباز: جادووگەر.

جادووبەند: تەنەکەیەکە لە زێڕ یا لە زیو نوشتەی چاوەزاری لێ دەنووسرێ.

جادووگەر: کەسێکە کە جادوو بکا.

جادووگەری: خەریکبوون بەکردنی جادووەوە.

جار: نۆرە: ئەوەتی هەم (جار) یێک چووم بۆ بەغدا. (جارجار جارجارە) نۆرەنۆرە.

جاران: وتەیەکە دەمی ڕابردوو پێشان دەدا: (جاران) برایەتی زۆر خۆش بوو.

جارجیم: ز. جاجم.

جاڕ: جێگای هەموو دانەوێڵەیەک کە دروابێتەوە. بانگەواز: جاڕچی (جاڕ) دەدا. وتەیەکە بەهێندێ ناوەوە دەنرێ دەیکا بە(اسمی مکان): نێرگسە (جاڕ) مەرەزە (جاڕ) واتە جێی نێرگس و مەرەزە. زەمینی سەختی نەکێڵراو (د).

جاڕچی: کەسێکە پیشەی هەر جاڕدان بێ.

جاڕدان: بانگەوازکردن بۆ شتێک.

جاڕ ڕاهیشتن: جاڕدان.

جاڕس: کەسێکە لە کارێک وەڕس بووبێ.

(جــاڕســـبـــوون) وەڕس بوون، (جــاڕسکردن) وەڕسکردن.

جاڕوو: شتێکە لە قسلّی بێژراوە و خۆڵەمێشی پەینی سووتاو دەگیرێتەوە و حەوزی پێ سواغ دەدرێ. گەسک (د).

جاڕووبەند: شوێنێکە کە بەجاڕوو سواغ درابێ.

جاڕووکاری: جاڕووبەند.

جارماز: د. بەرماڵی نوێژ.

جارویار: جارجارە.

جارە: د. تاوێ. سینەکەمان (جارەجارە) جارجارە.

جــارێ: وتەیەکــە بەدیمەن (إسم) و وەکی تر فــعله: (جارێ) لە وەرامی یەکێکدا کە بڵێ دەڕۆم، واتە مەڕۆ. جارێک.

جاری جاران: وتەیەکە چەند دەمێکی ڕابردوو پیشان دەدا.

جارێک: نۆرەیەک.

جارێکیان: د. جارێک.

جـاسـووس: کـەسـێکە کـە بەدزییـەوە هەواڵ و باسی یەکێک یا شوێنێک ببا بۆ یەکێکی تر.

جاسووسی: بردنی هەواڵ و باسی یەکێک یا شوێنێک بۆ یەکێک بەدزییەوە.

جاش: بەچکەی کەر.

جاشک: جاشولکە.

جاشکۆڵە: جاشولکە.

جاشولکە: جاشی پچووک.

جاگە: هـ. جێگا.

جاڵجاڵۆکە: دەعبایەکی چنگ چنگە لە کون و قوژبنی دیوار و بن میچدا بەداوێکی زۆر باریک هێلانە دەتەنێ بۆ گرتنی مێش و مەرۆش.

جـام: دەفــرێکی مــسین یا زەردی قــووڵی دەم پەلە. ئاوێنە. شووشە.

جـامـانە: پارچەیەکی تەنراوی بەدەزووچنراوی گــوڵ گوڵییە، جۆرێکیان پیاو دەیبەستێ بەسەریەوە و جۆرێکیشیان ژنان دەیکەن بەکراس و دەسماڵ.

جـامـبـاز: کـەسـێکە دەست بەدەست شت بکڕێ و بفرۆشێتەوە. بریتییە لە مەردوومی فێڵباز.

جامـبازە: یاریکردن و هەستـانە سەر پاشووی وڵاخ و حوشتر.

جامبازی: کڕین و فرۆتنەوەی شت دەست بەدەست.

جامخانە: هۆدەی شووشەبەند.

جامدانە: د. جامانە.

جامولکە: جامی پچووک.

جامۆلکە: جامولکە.

جامۆڵە: د. جامولکە.

جامەدانە: جامانە.

جامەدانی: جامانە.

جامەلووس: مەردوومی دەم تەڕی زبانلووس.

جامەلووسی: زبانلووسی و کلکە لەقێ کردن.

جامیر: با. جوامێر.

جامێر: ز. جوامێر.

جان: گیان.

جـانانە: مـەردوومی زۆرزانی فـێـڵـبـازی زبانلووس. دۆستی گیانی گیانی.

جانباز: جامباز.

جانبازە: جامبازە.

جانبازی: جامبازی.

جـانتـا: شـتـێکی چەرمـینی دەسکدارە وەک سندووق کەلوپەلی تێ دەخرێ و بەدەست هەڵدەگیرێ.

جـانفـاس: کـاڵای ئاوریشـمـینی ڕووت (ز). جـۆرە تەنراوێکە وەک گونیە.

جانکووشک: ز. کەسێکە بەبانگکردن یا بەتەقەکردن گاوران لە خەو هەستێنێ بۆ چوونە کڵێسە.

جانگ: جاو.

جانگی: د. ناوەندی چاو و گوێ.

جانماز: بەرماڵی نوێژ لەسەرکردن.

جـانەر: ز. گـیـایەکی بۆنخـۆشـە گـوڵێکی سـپـیی بۆرەڵووک دەگرێ.

جانەوەر: گیانداری دڕندەی بە زیان.

جانی: ز. جوانوو.

جـاو: تەنراوێکە وەک بلووری بەڵام ئەم ڕیسـەکـەی

ئەستوورترە و بەخەرەک دەرێسرێ و جۆلا دروستی دەکا.
جاوپێچک: نەوەرد.
جاوراوە: جووراوە.
جاونانەوە: ڕایەڵکردنی جاو. بریتییە لە کەسێک کە زۆر هاتوچۆ بکا.
جاووگ: د. جاو.
جاهێڵ: لاوی گەنج.
جاوین: جوونی شت.
جاوینەوە: جوونەوە.
جاینگ: لاجانگ.
جبۆ: ز. وتەیەکە وەک وتەی (کابرا) و هەر بۆ نێرینە بەکاردێنرێ.
جبە: کالایەکی ئاودامانی قۆڵدارە زانایان و دادپرسان و هێندێ پیاوی گەورەی تر لەبەری دەکەن لەباتی (بالاپۆش).
جبەخانە: کۆگای چەکی جەنگی.
جججە: ز. دەنگێکە مەڕی پێ دەردەکرێ.
جدەو: جۆرە برینێکە لەناو شانی ولاخ پەیدا دەبێ بەهۆی گرتنی بار یا زین و کورتانەوە. (جدەوبوون) بریندارپوونی پشتی ولاخ لەبەر بار یا زین یا کورتان. شتی عەیبدار (د).
جدەوبوون: عەیبداربوون و لە کارکەوتنی شت.
جر: ز. هاودەمی و ڕابواردن.
جراجر: ز. دەمقالێ لەسەر شتێک.
جرپن: مەردوومی دەلووکاری بزێو.
جرپ و جۆپ: جرت و فرت.
جرت: جرت. مەردوومی هەرزە (د).
جرتاو: جەرەتاو.
جرت و فرت: هاتوچۆکردن بەپەلەپەل و بەبێ جێ.
جرتە: پاڵتۆی لەبەرکردن.
جرتەکردن: جرپنی و بزێوکردن.
جرج: دەعبایەکی چوارپێیە لە مشک گەورەترە.
جرجەکوێرە: مشکەکوێرە.
جرد: ز. جرج.
جر داهێشتن: د. جرتکێشان.
جڕ: د. وتەیەکە بۆ گاڵتەپێکردن بەکاردێنرێ: (جڕ) لە خوێندەواریت.
جڕبۆزە: وتەیەکە بەرازی پێ لە کون دەردەپەڕێنرێ.
جڕت: ترکەندن بەدەم.
جڕجڕە: د. بەرزەجڕە.
جڕجونگانێ: د. مەردوومی توورە و تڕۆ.
جڕجینگانێ: د. جڕجونگانێ.
جڕ و جانەوەر: پڕ و پیتی بێ کەڵک.
جڕ و جیاز: پڕ و پیتی ناوماڵ.
جڕ و جیاری: جڕ و جیاز.
جڕە: باڵندەیەکی پچکۆلەیە کە پێی دەڵێن (جوڕە).
جڕها: د. جڕ.
جڕهاتن: د. تەنگەتاوبوون.
جڕەبەگزادە: باڵندەیەکی جوانی ڕەنگاوڕەنگە بەقەد پۆڕێک دەبێ بەلام ئەم باریکترە.
جرنگاندن: بریتییە لە دانی دراوێک کە پێت ناخۆش بێ.
جرنگە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی پارە. (جرنگە جرنگ) جرنگەی یەک لەدوای یەک.
جرووکە: دەنگی مەلی پچووکی وەک چۆلەکە. (جرووکە جرووک) جرووکەی یەک لە دوای یەک.
جریتان: د. جریتبازی.
جریتبازی: جلیتێن.
جریتێن: جلیتێن.
جریکە: د. جرووکە، (جریکە جریک) جرووکە جرووک.
جریوە: دەنگی چۆلەکە. جوولانەوەی نەستێرە لەپێش چاو. (جریوە جریو) جریوەی یەک لەدوای یەک.
جز: د. چزەی شیشی سوورەوەکراو کە بکرێ بەناودا.
جزدان: کیفێکی چەرمینە دراوی تێ دەکرێ.
جززە: جزە.
جزم: بەشێکی تایبەتی سەربەخۆ لە نووسراوێک: مێژووی کوردستان دوو (جزم)ە.
جزوبەند: بەیەکەوە بەستنی جزمی کتێب و لە بەرگ

گرتنی.
جـزمـه: پێـڵاوی لاسک درێژی چەرمین یا لاسـتـیـکی زستانییە وەک چەکمە وایە.
جزە: وتەیەکە منداڵی ساوا بەگۆشتی دەڵێ. کزە.
جعێتنی: جۆرە وڵاخێکی بەرزی ڕەسەنە.
جعیدۆک: ز. گیایەکی بۆنخۆشە دەخرێتە ناو کاڵاوە لەبەر مۆرانە.
جغارە: جگەرە.
جغـز: کێـرێکی گـردە لە یاریی جغزێندا دەکێشـرێ، دەستەی تێکەوتوو دەچنە ناویەوە.
جغزێن: جۆرە یارییەکی دوو دەستەییە، (جغز)ێک دەکێشرێ هەر دەستەیەکیان تێکەوت دەچێتە ناویەوە و دەسـتـەکـەی تر لە دەرەوە تۆپیـان تێ دەگرن.
جغەرە: جگەرە.
جغەرەچی: جگەرەفرۆش.
جغەرەخۆر: جگەرەخۆر.
جغەرەکێش: جگەرەکێش.
جفت: جووت (د). (جفتبوون) جووتبوون. جەوت (ل).
جفتە: شتێکە وەک مووکێش بەڵام نەم لووتی باریکە سەعاتچی پارچەی وردی سەعاتی پێ هەڵدەگرێ. جووتەی وڵاخ (د).
جفتەقزمیر: جۆرە چۆغەیەکی تەنکی سفتی ساغە.
جفتەوەشانن: د. جووتە وەشانن.
جفتەوەشێن: جووتە وەشێن.
جفتەهەڵخشتن: د. جووتە وەشاندن.
جفتیار: د. جووتیار.
جقە: جۆرە چۆڵەکەیەکی بۆرەڵووکە لە پاساری کەمێک گەورەترە. پەڕێکە کە پاشایان و پیاوی گەورە دەیدەن لە سەریان. گوڵی بادامی (د).
جک: د. میچ.
جگ: دیوی چاڵ لە میچ.
جگانێ: میچێن.
جگەر: جەرگ. بریتییە لە ڕۆڵەی ئادەمیزاد.
جگەر ئۆنی: گیایەکە جۆش دەدرێ و بۆ کۆکە دەخورێتەوە.
جگەرچی: کەسێکە پیشەی هەر جگەر برژاندن بێ.
جگەرسۆز: بریتییە لە یەکێک کە بەتەنگتەوە بێ و دڵی پێت بسووتێ.
جگەرسووتان: بریتییە لە مردنی ڕۆڵەی جگەرگۆشە.
جگەرسووتاو: بریتییە لە کەسێک کە ڕۆڵەی مردبێ.
جگەرگۆشە: بریتییە لە ڕۆڵەی مەردووم.
جگەرە: کاغەزێکی باریکی درێژی لوولەی پڕ لە تووتنە دادەگیرسێنرێ و دەکێشرێ.
جگەرەچی: کەسێکە کە پیشەی هەر فرۆشتنی جگەرە بێ.
جگەرەخۆر: جگەرەکێش.
جگەرەکێش: کەسێکە ئاڵوودەی جگەرە بێ.
جگێن: میچێن.
جل: کاڵا و بەرگی ئادەمیزاد. پەلاسێکە لە وڵاخ دەکرێ.
جلبڕ: کەسێکە کە بەرگ و کاڵا بۆ مەردووم ببڕێ.
جلبڕان: د. جلبڕین.
جلبڕۆکە: مزرۆکە.
جلبڕین: بانگێشتن (دەعوەت)ێکی تێکڕاییی ژنانەیە لەلایەن ماڵی بووکەوە بۆ بڕینی جلی بووک.
جلدان: چارۆکەی کۆڵی ژنان.
جلدروو: کەسێکە بەرگ و کاڵا بدروێ بۆ مەردووم.
جلشتن: شوشتنی بەرگ و کاڵا لە ماڵدا بەتێکڕایی.
جلشۆر: کەسێکە کە لە ماڵدا جلوبەرگ بشوا.
جلشۆرک: شوێنێکە بەرگ و کاڵای تێدا دەشۆرێ. گەڵا کوتک.
جلفڕ: جرپن.
جلێ: ناوە بۆ دراوێکی کەم نرخی بابانی.
جلقاو: د. چلکاو.
جلک: بەرگ و کاڵا.
جلکار: بەرگێکە هەر لەکاتی کاردا لەبەر دەکرێ.
جلگا: د. جۆرە ماسییەکە.
جل و جۆڕ: شڕەی ناوماڵ.

جله: گیانداریّكی ئاوییه وەک ماده لەناو ئاودا خۆی پان دەكاتەوە بۆ مڵ و مووش.
جلەشرە: گیایەكی ئاوییە وەک بەڕە بەسەر ئاودا پان دەبێتەوە. جلە.
جلەو: دەستە ڕەشمە. دانە لغاو. كۆمەڵێک لە ئاژاڵ.
جلەودار: سەرۆكی كاروان.
جلەو شلكردن: بریتییە لە بەرەلاكردنی منداڵ و بەردەست و گوێ نەدانیان.
جلەوكێش: جلەودار.
جلەوكێشان: ڕاكێشانی جلەوی وڵاخ.
جلەوگیر: كەسێكە كە جلەوگیریی یەكێک بكا.
جلەوگیری: بریتییە لە ڕێ نەدان بۆ كردن یا وتنی شتێک: (جلەوگیری) كوڕەكەت بكە لە هاوڕێی پیاوی خراپ.
جلەوهەڵتەكاندن: بریتییە لە جلەوگرتنی یەكێک.
جلەوهەڵكێشان: جلەوهەڵتەكاندن.
جلیتبازی: جلیتێن.
جلیتێن: یاریكردن بەگۆ بەسەر سوارییەوە.
جم: جووڵە.
جمان: جووڵان: خوێن (جمان)ە.
جمدان: جووڵان بەتەكانەوە.
جمس: د. جووڵە.
جمشرگ: د. مەچەک.
جمک: دووانەی منداڵ یا گیانداری تر.
جمكانە: جمک.
جمكوت: د. شتێكە كە چێوناخن كرابێ. شوێنی جەنجاڵ.
جمگە: جومگە. پارچەی شت. (جمگەجمگە): شتی كوت كوت.
جموجووڵ: جووڵە جووڵ.
جمە: جمە.
جمە: وتەیەكە بۆ كۆبوونەوە و بەسەر یەكدا كەوتنی مەردووم لە شوێنێكدا بەكاردەهێنرێ: ئیمرۆ بازاڕ (جمە)ی دەهات.
جمیان: جمان.
جمین: جمان.
جناور: ز. جانەوەر.
جنچک: د. ناوكی میوە. جنچک. جینچكە.
جنچكان: د. هەڵتووتان بەچیچكانەوە.
جنچكە: د. جنچكان.
جنراو: شتێكە بەتیغ وردكرابێ.
جنكە: د. ڕێژەیەک لە شتێک.
جنگدان: جمدان.
جنگز: مەردوومی توند و تووڕە.
جنگن: جنگز.
جنگ و جووڵ: جموجووڵ.
جننە: د. ژنی سۆزانی حەشەری.
جننەباز: پیاوێكە بەشوێن ئافرەتی حەشەریدا بسووڕێتەوە.
جننەخانە: د. شوێنێكە ئافرەتی حەشەریی تێدابێ.
جنۆكە: جۆرە گیانداریّكی نادیاری ونە كە هەرگیز نابینرێ.
جنیاگ: شتی جنراو.
جنێو: وتەی ناشیرین كە بە یەكێک بدرێ.
جنێودان: وتەی ناشیرین وتن بە مەردووم.
جنێو فرۆش: بریتییە لە یەكێک كە زۆر جنێو بدا.
جنین: ورد كردنی شت بەتیغ.
جۆ: دانەوێڵەیەكە وەک گەنم بەلام نەم زبر و گەورەترە. جۆگە.
جوار: ز. تووڕەكەی وڵاخ.
جوال: ز. جەواڵ.
جواڵ: د. جەواڵ.
جوامێر: پیاوی شۆخی ئازای دەرهاتوو.
جوان: شتی ڕێكوپێكی دڵگیر.
جواناو: ئارەقێكی سارده نەخۆش لەكاتی گیانەلادا دەری دەدا.
جوانچاک: مەردوومی گەنجی زۆر جوان.
جوانكە: جوانی خۆشەویست.
جوانكەلە: جوانی خنجیلە و پچووک.
جوانكیلانە: جوانكەلە.

جوانکیله: جوانکیلانه.
جوانن: د. جوولاندن.
جوامەرد: د. جوامێر.
جوامەردی: د. جوامێری.
جوانوو: بێچووی ماین.
جوانوولکه: جوانووی ساوا.
جوانەزووه: عازەبه.
جوانەزەوه: جوانەزووه.
جوانەگا: پارێنێکه پێی نابێته سالی سێیەم.
جوانەمەرگ: کەسێکه که بەگەنجی بمرێ.
جوانەمەرگه: جوانەمەرگ.
جوانی: تافی گەنجی. بوونی شت بەجوان: (جوانی) بەهرەیەکی خۆشه. جوانوو: (ز).
جۆبار: د. جۆگه.
جوتکه: جووتەی ولاخ.
جوچکه: کلێنچکەی گیاندار. کلکی گیاندار. جووجەڵه.
جوچکەبڕیاگ: د. وتەیەکه بەکاردێنرێ لەباتی وتەی (دوابڕاو).
جوچکەلەقێ: د. کلکەلەقێ.
جوچکه ناو گەڵگرتن: د. بریتییه له ڕەوکردن و شکان و خۆشاردنەوه.
جوجمێن: ز. تۆپین.
جۆخۆره: جۆره باڵندەیەکه وەک چۆلەکه.
جۆخێن: خەرمان.
جودا: جیاواز.
جۆداس: گیایەکی کێویی زبره وەک جۆ وایه بەلام ئەم شیرەی کەمه.
جۆدان: جۆره گرنجییەکه له دانی ولاخی یەکسمدا که جۆی پێ دەهارێ.
جۆدانه: د. جۆدان.
جودایی: جیاوازی.
جۆدرەو: کاتی دروێنەی جۆ.
جۆر: تەحر.
جورده: ل. بەرگ و کالا.
جۆڕک: توورەکه.
جۆڕکه: هـ. جۆڕک.
جوڕنه: قووڵکەیەکه به بەرزییەوه له حەمامدا ئاوی گەرمی تێ دەکرێ بۆ خۆ پێ شوشتن.
جوڕه: باڵندەیەکی بۆره له چۆلەکه پچووکتره. جۆره دەنگێکه وەک جیڕەی دەرگا.
جوڕەکلاونه: د. جوڕه.
جوڕیان: د. گۆڕان.
جورکه: توورەکه.
جۆری: گوڵێکی بۆنخۆشی جوانه وەک شەسپەڕ بەلام ئەم پچووکتر و ڕەنگی تێرتره.
جۆزەرد: جۆزەردان.
جۆزەردان: مانگی حوزەیران.
جوستوجۆ: دووکەوتنی شتێک و هەوڵ و تەقەلادان بۆ پەیاکردنی یا بۆ زانینی.
جوسته: ڕیزه دروومانی تەنیشت (باریکه). جەسته.
جوسوجۆ: د. جوستوجۆ.
جۆش: جۆره خشتێکی قورسی شین کاره که زۆر سوور بووبێتەوه. چەسپ: ئەم دوو دانه (جۆش)ن واته بەیەکەوه نووساون.
جۆشخواردن: تووانەوه و بەسەر یەکداچوونی هێندێ شت بەهۆی ئاگرەوه.
جۆشدان: هێنانه کوڵی هێندێ شت لەسەر ئاگر.
جۆش سەندن: هاتنه کوڵی شتی شل لەسەر ئاگر. بریتییه له تاوسەندنی جیهان له هاویندا. بریتییه له گەرمبوونی یەکێک له کارێکدا.
جۆشن: کەسێکه بەجۆش بێ خۆی لەم و لەو هەڵسوێ.
جۆشیان: هاتنه جۆش.
جۆشیره: جۆیەکی سەوزه که تازه شیرەی تێپەڕیبێ.
جۆشیله: جۆشیره.
جوقنه: باڵندەی زۆر پچووکی نابووت.
جۆگا: جۆگه.
جوگمه: جومگه.
جۆگه: هێلێکی گەورەیه که ئاوی پێدا بڕوا.
جۆگەله: جۆگەی باریکی پچووک.
جۆل: گیایەکه له مێرگدا دەڕوێ ئاژاڵ باشی دەخوا

(با). چەند سەرێک لە مەڕ (ز).
جۆلاّ: کەسێکە کە بەدەست شت بتەنێ لە پێچاڵدا.
جۆلانە: شتێکە لە دار و تەختە یا لە گوریس و پەڕۆ دروست دەکرێ و منداڵی تێدا ڕادەژەنرێ.
جۆلانێ: جۆلانە.
جۆلایی: تەنیی شت لەلایەن جۆلاوە.
جۆلایی کەرە: جاڵجاڵۆکە.
جولحا: ل. جۆلاّ.
جۆم: شوێنێکە لەناو شاخ و داخدا کە ئاو دایدڕیبێ.
جۆماڵ: پاککردنەوەی جۆگەی گەورە و قووڵکردنی.
جومبوش: جووڵانەوە و هاتوچۆی شت بەزۆری.
جومگە: جەمسەری دوو ئێسقان لە ئەندامی گیاندار.
جۆمەرد: جوامێر.
جۆن: جوێن.
جونگ: بزێکە کە دەکرێ بەیەکێکەوە. گیانداری تۆڕ (د). قین (د).
جۆنگ: لە جێچوونی پاشووی گوێدرێژ.
جونگ پێوەکردن: بزپێوەکردن.
جونگکردن: د. قینگرتن.
جونگە: دەنگی تڕی باریکی پچووک. (جونگە جونگ) جونگەی یەک لەسەر یەک.
جۆنەگا: ز. جوانەگا.
جۆنی: ز. دۆڵی دار یا بەرد کە شتی تێدا دەکوترێ.
جوو: جوولەکە: جۆگەلە (ل). جۆگە (ز).
جووبرک: ز. مڵە.
جووت: شتێکە کە تاک نەبێ. دوو ئێستر یا دوو گا یا دوو کەرە کە زەوی پێ بکێڵرێ.
جووتانە: شتێکە کە ساڵی جارێک لە خاوەن جووت بسێنرێ.
جووتبوون: جووتگرتن. ڕێکبوونی دوو شت بەقەد یەک.
جووتکردن: کێڵانی زەوی بەجووت. پێوەدان و داخستنی دەرگا و پەنجەرەی دوو دەری. خستنە پاڵ یەکی دوو شت.
جووتگرتن: یەککەوتنی نێر و مێ.
جووتە: لەقەی وڵاخی یەکسم بەهەردوو پاشووی. دوو گیاندارن کە بەیەک سک بووبن. وڵاخێکە کە دوو شارەگ لە ناوچەوانیدا بەرز بووبێتەوە کە ئەمەش گوایا نیشانەی بەدبەختیی خاوەنیەتی. دراوێکی زیوینی ئێرانییە بەدوو قران دەچێ.
جووتەوەشاندن: لەقەوەشاندنی وڵاخی یەکسم بەهەردوو پاشووی.
جووتە وەشێن: بریتییە لە ئادەمیزادی قسە تڕن.
جووتەی سەران: وتەیەکە کە دوو کەسی بێ (تشبیە) دەکرێ کە هەمیشە بەیەکەوە لە جێگایەک حازر بن.
جووتەی هەنجیران: دوو ئەستێرەن لە تەنیشت یەکەوە وەک چزوو وان بۆ چەند ئەستێرەیەک کە لە دووپشک دەچن، حەلێک کە لە ئێواراندا کەوتنە قیبلە ئیتر ئەوە کاتی پێگەیشتنی هەنجیرە.
جووتیار: کەسێکە کە بەساڵانە جووتت بۆ بکا.
جووتیاری: جووتکردن بۆ یەکێک بەساڵانە.
جووجک با: چۆلەکە.
جووجوو: وتەیەکە منداڵی ساوا بۆ هەموو گیاندارێکی پچووک بەکاری دەهێنێ.
جووجە: جووچکێکە کە کزر بووبێ و هێشتا نەبووبێ بەباڕۆکە. جووجوو.
جووجەقۆرە: فڕوجاوێکە بەناوی بەرسیلە کرابێ.
جووجەڵە: بێچووی مریشک.
جووچک: جووجەڵە.
جووخێن: جۆخێن.
جوور: جۆر.
جووراو: شتێکە کە لە دەمدا جووراب: ئەم بنێشتە (جووراو)ە.
جووراوە: ئاسنێکە کە بەهۆی لێدان یا پیاکەوتنی شتێکی قورسەوە زەدەدار و گرنج گرنج بووبێ.
جووڕک: جۆڕک.
جووڕکردن: سەندنی شتێک لە یەکێک بەقومار یا بە فڕ و فێڵ.
جووز: د. جووزە.
جووزان: ز. گوێزان.
جووزپێوەکردن: بزپێوەکردن.

جـووزە: دەنگێکی باریک و پچـووکـە وەک دەنگی سـەماوەر. (جـووزەجـووز) جـووزەی یەک لەدوای یەک.
جووزەلە: دووزەلە.
جـووش: د. جۆش. خـەڵقی درەخت کـە لە بنەوە دەری دەکا.
جووشانن: د. جۆشدان.
جووشخواردن: د. جۆشخواردن.
جووقن: جوقنە.
جووک: بزێکە کە دەکرێ بەیەکێکەوە. جۆگەلە (با). جووکی (د).
جووکاندن: جووکەکردنی چۆلەکە.
جووک پێوەکردن: جونگ پێوەکردن.
جووکن: گیاندارێکە کە زۆر بجووکێنێ.
جـــووکـــە: دەنـگێکە وەک دەنـگی جـــووچـک. (جووکەجووک) جووکەی یەک لەدوای یەک.
جووکەبڕین: بریتییە لە خەفەکردنی یەکێک.
جـووکی: کـەسـێکە کـە بە فــڕ و فـێـڵ مـەردووم هەڵخـەڵەتێنێ و چاوبەسـتی لێ بکا و نوشـتـەی ڕەشی و دێوبەنـد و شـــــتـی هـیـچ و پووچی بۆ بنووسێ.
جووڵان: بزووتن.
جووڵاندن: بزواندنی شت لە شوێنی خۆی.
جووڵاندنەوە: بزواندنەوەی شت.
جووڵانن: جووڵاندن.
جـووڵانەوە: بزووتنەوە. بریـتـیـیـە لە زیادبوونی شت: فـیـسـار شت نرخی (جـووڵاوەتەوە) یا ئاوەکـە (جـووڵاوەتەوە) یا ڕۆژ یا شـەو (جـووڵاوەتەوە) واتە زیادیان کردووە.
جوولک: د. جووجەڵە.
جووڵک: هـ. جۆڵا.
جووڵکی: هـ. جۆڵایی.
جووڵە: جووڵان. (جووڵەجووڵ) جووڵەی یەک لە دوای یەک.
جووڵەکردن: جووڵانەوەی شت.
جوولەکە: کەسێکە کە لەسەر ئاینی مووسا پێغەمبەر بێ.
جوولەمەرەسێ: جۆرە یارییەکە کە بەمیچ دەکرێ.
جووڵیان: د. جووڵان.
جووڵیانەوە: د. جووڵانەوە.
جوومەرد: ز. جوامێر.
جوون: دانانان بەشتێکدا نان بۆ وردکردنی. دۆڵی بەرد کە شتی تێدا دەکوترێ. جوێن. جۆر.
جـوونەوە: زەدەداری و گـرنجـبـوونی ئاسن و تەنەکـە و شـتـی تر بەهۆی لێـدان یا پیـاکـەوتنی شـتـی قورسەوە.
جوێ: جیا.
جوێبوونەوە: دوورکەوتنەوەی شتێک لە شتێک.
جوێکردنەوە: دوورخستنەوەی شتێک لە شتێک.
جوێن: جنێو.
جوێندان: جنێودان.
جوێنفرۆش: جنێوفرۆش.
جوین: جوونی شت بە ددان. جووڵان.
جە: وتەیەکە لە جێی وتەی (لە) بەکار دەهێنرێ (هـ). جۆی دانەوێڵە. جێ (ز).
جەباری: جۆرێکە لە کەتیرە. ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد کە لە لیوای کەرکووک دادەنیشن.
جـەبە: گـیـانداری یاخی: ئێـسـتـرەکـەم (جـەبە)یە. دەربوێردراو (مـسـتـثنی) لە شـتـێک: فیـسار کەس لە هەمـــوو کـــارێک (جـــەبە)یە. (جـــەبەبوون) یاخـیـبـوون. دەرچوون. (جەبەکـردن) یاخـیکردن. دەربواردنی شتێک لە شتێک.
جەبەرە: سەرما و سۆڵە.
جـەبەرەنـواندن: خـۆهەڵکێـشـانی چۆلەکـە لە ئاو لە زستاندا کە نیشانەی سەرما و کڕێوەیەکە.
جەبەش: ز. کاڵەک.
جەترەقە: جۆرە کولێرەیەکە بەساج دەبرژێنرێ.
جەحری: ز. زەهر.
جەحشک: ز. جاش.
جەحـفـەری: ز. جـۆرەپۆڵایەکـە کـە شـیـری لێ دروست

دەکرێ.
جەحێل: با. جەهێڵ.
جەحێڵ: جەهێڵ.
جەخار: خەفەت.
جەخت: هەوڵ و کۆششی پەیدەرپەی بۆ کارێک: فیسار کەس بە(جەخت) ئەو کارە دەکا. پژمەی یەک لەسەریەک.
جەخت هێنان: دووجار پژمین یەک لەسەر یەک لەکاتی قسەکردن لە کارێک و بڕیاردان لەسەری، کە ئەمەش نیشانەی فەڕی ئەو کارەیە.
جەختی: چالاکی و چاپووکی: بە(جەختی) هات.
جەدەو: ز. جدەو.
جەرابوون: ڕزگاربوونی گیانداری ئاوس کە جەڕابێ بەجیابوونەوەی سکەکە لێی.
جەربەزە: گیانداری بزێوی چەتوون.
جەربەزەیی: بزێوی و چەتوونی.
جەرجەر: ز. جەنجەڕ.
جەرجەڤان: ز. کەسێکە کە جەنجەڕ بگێڕێ.
جەرخەتوو: ز. ئاوگردان.
جەرخەتوون: ز. جەرخەتوو.
جەرد: ز. مشک.
جەردە: کەسێکە ڕێگا بەمەردووم بگرێ و بەزۆر ڕووتی کاتەوە.
جەردەیی: ڕێگا بەمەردووم گرتن و ڕووتکردنەوەی بەزۆر.
جەڕ: جۆرە بزمارێکە بەبادانی توند دەبێ.
جەڕان: گیربوونی شتێک لەناو شتێکی تردا بەڕەنگێک کە زۆر بەگران بێتەدەرەوە: فیسارە ئافرەت بەمنداڵەوە (جەڕاوە): یا فیسار کەس بەمیزەوە (جەڕاوە).
جەڕاندن: بەستن و شەتەکدانی شتێک.
جەڕانن: جەڕاندن.
جەڕبادەر: ئاسنێکی لووت پانی کلک درێژە جەڕی پێ با دەدرێ.
جەڕجەڕە: د. جەنجەڕی بیر.
جەڕدان: پێچدان بەتوندی.
جەڕومەنگەنە: دوو تەختەی ئەستووری پانە لە هەردوو سەرەوە جەڕی پێوەیە کتێبی تێ دەخرێ و جەڕەکانی توند دەکرێتەوە بۆ ئەوەی تەختەکان بێنەوە یەک و کتێبەکە لە ناویدا دەق بگرێ.
جەڕەباپەدان: بەستن و شەتەکدانی شتێک زۆر بەتوندی.
جەڕین: جەڕان.
جەرگ: سێ پارچە گۆشتی مۆری ناسکە لە خوار سیەوە و، بەقوڕقوڕاگەی گیاندارەوە نووساوە. بریتییە لە ڕۆڵە.
جەرگاووس: بریتییە لە کەسێک کە تەنگەتاو کرابێ و وەڕس بووبێ.
جەرگبڕین: بریتییە لە کوشتن.
جەرگ سووتان: جگەرسووتان.
جەرگسووتاو: جگەرسووتاو.
جەرگ قایم: بەجەرگ.
جەرگە: جەنگە: فیسار کەس لەناو (جەرگە)ی هەراکەدا بوو.
جەرگەبەز: ز. جەرگێکە لەگەڵ بەز و چەوریدا لە شیش بدرێ بۆ برژاندن.
جەرەتاو: چڵکاو.
جەریفک: با. گەسک.
جەریە: دوو تەختەیە وەک جەڕ و وەک مەنگەنە چەرمدروو چەرمی پێ دەگرێ لە کاتی دروونیدا.
جەزرەبە: ئازارێکە کە لە یەکێکەوە بگات بەیەکێکی تر.
جەزرەبە پێگەیاندن: جەزرەبەدان.
جەزرەبەدان: ئێش گەیاندن بەیەکێک و زریکە لێ هەڵساندنی.
جەزرەوە: د. جەزرەبە.
جەزوە: دەفرێکی تایبەتییە قاوەی تێدا لێ دەنرێ.
جەژن: ڕۆژی شایی و خۆشیی گەلێک.
جەژنانە: دراوێکە جەژنان بدرێ بەم و بەو.
جەژنە: جەژن. جەژنی گەلێکە کە موسڵمان نەبێ:

جوولەکە یا گاور ئیمرۆ (جەژنە)یانە.
جەژنەپیرۆزە: پیرۆزبکردن لە یەکتری لە جەژندا.
جەژنەپیرۆزی: جەژنەپیرۆزە.
جەژنەچەقالە: جەژنێکە جوولەکە هەر چەقالە و دەنکە کوولەکەی سوێری تێدا دەخوا.
جەژنەفەتیرە: جەژنێکە جوولەکە نانی فەتیری تێدا دەکەن.
جەسە: د. جەستە.
جەعبە: سندووقی پچکۆلە. فیشەکگیر.
جەعێتنی: جعێتنی.
جەفات: ز. جێی دانیشتن و کۆبوونەوەی مەردووم.
جەفت: جەوت.
جەگەر: ز. جگەر.
جەلاقی: ز. دۆشاوێکە بەکولاندن توند بووبێتەوە.
جەلالی: ز. تیرەیەکە لە کورد لە نزیک شاری (بایزید)ەوە.
جەلاوی: ز. جلە.
جەڵد: مەردوومی ئازا و خێرا.
جەڵغە: دوو دارە کە سەریان وەک قەڵەم دادرابێ و لەیەک درابن و کرابن بەیەک. کاری ناتەواوی ناپوخت.
جەڵغەمە: جەڵغە.
جەلە: پیشۆک و بنکە قومامێکە کە منداڵان وەک فیشەک لغ دەیهۆننەوە و دەیکەنە ملیان. جەڵەب و کۆمەڵە گاگەلێکە کە بەیەکەوە بەسترابن.
جەڵە: جەلە.
جەلەب: کۆمەڵێک لە ئاژاڵ یا وڵاخ کە بۆ فرۆشتن کردرابێ. چەشن و بابەت (ز).
جەڵەب: جەلەب.
جەڵەبچی: کەسێکە کە جەڵەب بکڕێ و بیفرۆشێتەوە.
جەڵەبدار: جەڵەبچی.
جەڵەبی: شتێکە هەرەمە بێ و تایبەتی نەبێ.
جەلەکردن: ریزکردنی ڕەشەوڵاخ و بەستنەوەیان بەگوریس بەیەکەوە.
جەڵەکردن: جەلەکردن.

جەڵەو: ز. جڵەو.
جەڵەو: جەڵەب.
جەڵەوی: جەڵەبی.
جەم: ز. تابار. وتەیەکە هاتووە بەمانای (لەکن).
جەمام: ئەندامێکە لە جەستە کە بەهۆی ماندووبوونەوە هاتبێتە ئێش. (جەمامبوون): ماندووبوون و هاتنە ئازاری یەکێک لە ئەندام.
جەمامی: ماندوویەتی و ئازاری جەستە بەهۆی زۆر کارکردنیەوە.
جەماوەر: کۆمەڵێک لە مەردووم کە لە شوێنێک کۆبووبنەوە.
جەمبلەیی: ز. تووتنی توند.
جەمجتین: ز. شڵەقانی شتی شل.
جەمجقاندن: ز. شلەقاندنی شتی شل.
جەمسەر: سەری دوو شت کە بگەنەوە یەک.
جەمک: ژەمک.
جەمک: با. دووانە.
جەمەدانی: جامانەی سەر.
جەمیداندن: ز. ساردکردنەوە.
جەمیدین: ز. ساردبوونەوە.
جەناب: وتەیەکە لە ڕووی گەورەییەوە بۆ کەسێک بەکاردێنرێ کە لە گەڵیدا قسە بکەیت یا ناوی ببەیت یا کاغەزی بۆ بنووسیت.
جەنتک: ز. جەوالی پچووک.
جەنجاڵ: کۆبوونەوەی مەردووم بەزۆری و نارێکی. سەرقاڵی و دەست نەپەرژان: سەرم (جەنجاڵ)ە.
جەنجەڕ: چەرخی ئاو پێ هەڵگواستن لە بیر. ئاسنی ئەمسەر و ئەوسەری بانگردێن. دارێکی ئەستووری گردە چەند دەمەتەورێکی پێدا کوتراوە خەرمانی پێ دەکوترێ.
جەندەرە: ز. شتێکە تەنراوی پێ دەقاق دەدرێ.
جەندەک: ز. لاک.
جەنگ: بەگژ یەکداچوونی دوو کەس یا زیاتر و هەرا و کێشەیان.
جەنگاوەر: مەردوومی ئازای شارەزا لە جەنگ.

جەنگە: ناوەڕاست و گەرمەی شت: پایز (جەنگە)ی میوەیە.
جەنگەڵ: دارستانی چڕ.
جەنگەڵی: کەسێکە زوو تووڕە ببێ و جەنگ بکا.
جەنگەنە: ز. کەسێکە شتی خراپی پێ نەنگ نەبێ.
جەنگی: جەنگاوەر.
جەنیقاندن: ز. ڕەتاندنی گیاندار.
جەنیقین: ز. هاژیانی گیاندار.
جەو: جۆ (ل). برنگ.
جەواڵ: دەفرێکە لە بەن و موو دروست دەکرێ بۆ کێشەی دانەوێڵە.
جەوان: جوان. گۆخڵ.
جەوبڕ: کەسێکە کە ئاژاڵ ببڕێتەوە.
جەوت: کڵاوی بەڕوو.
جەوتک: ز. هەگبەی چەرمین.
جەوز: شتێکی خڕی کووز کووزی درێژکۆلەیە لە مازوو گەورەترە بەری درەختێکی گەرمیانییە بۆ گەلێ دەرمان بەکاردێنرێ.
جەوسەق: ز. ڕێگایەکە هەمیشە هاتوچۆی پێدا بکرێ.
جەوکەر: ز. جۆڵا.
جەوکی: د. جووک.
جەهوورک: با. تووڕەکەی ئالیک.
جەووک: جەوی.
جەودرە: د. ئاشووب و سەختی. جەبەرە.
جەوەندە: پارچە کوندەیەکی هەڵدرواوە ناوی تێ دەکرێ.
جەوەنە: جەوەندە.
جەوهەر: گەوهەر. خاڵ و کێرێکە لەسەر دەمی هێندێ تیغی نایاب دەبریسکێتەوە. هەموو جۆرە ڕەنگێکی وردە کە لە قوتوودا دەفرۆشرێ. زرنگی و لێهاتن: فیسار کەس بە(جەوهەر)ە واتە هەموو شتێکی لێ دێ. چنار (د).
جەوهەردار: شتی بەجەوهەر.
جەوی: شتێکە وەک کەتیرە لە هێندێ درەخت و گیا پەیدا دەبێ.
جەهخودرک: ز. لارەی ناو ناو.
جەهداسی: ز. جۆداس.
جەهزەرا: جۆزەرد.
جەهەننەم: ئەو جێگا ناخۆشەیە کە لە ڕۆژی دواییدا گیانی خراپانی تێدا سزا دەدرێ. شوێن ئاگری حەمام.
جەهەننەمداشی: جۆرە بەردێکی شینکاری سووتێنەرە بەپێڵووی چاوی تەراخومەدا ڕادەهێنرێ بۆ ئەوەی کە بیسووتێنێ.
جەهەننەمی: کەسێکی خراپە کە شایستەی سزای جەهەننەم بێ.
جەهێڵ: گیانداری گەنجی تازە پێگەیشتوو.
جەیران: ئاسک.
جەینک: ز. زلفی کوڕی گەنج.
جێ: شوێنێکە بگونجێ شتی تێدا دابنرێ.
جیا: دوو شت یا زیاتر کە پێکەوە نەبن: ئەم دوو برایە (جیا)ن واتە پێکەوە نین. دوو شتێ کە وەک یەک نەبن: ئەم دوو قوماشە (جیا)ن واتە پێکەوەنین. دوو شتێ کە وەک یەک نەبن: ئەو دوو قوماشە (جیا)ن واتە لەیەک ناچن.
جیابوونەوە: جوێبوونەوە.
جیازی: ناوماڵ و کەلوپەلێکە کە لەگەڵ بووکدا بنێردرێ بۆ ماڵی زاوا.
جیاکار: د. جیاواز.
جیاکردنەوە: جوێکردنەوە.
جیاواز: شتی جوێی سەربەخۆ.
جیاوازی: جوێیی لە ناوەندی دوو شتدا.
جیاوەبوون: جیابوونەوە.
جیاوەکردن: جیاکردنەوە.
جیایی: بوونی دوو شت بەجیا.
جێبوونەوە: دامەزرانی شتێک لە شوێنێکدا.
جێبەجێ: کوتوپڕ. ناردم بەشوێنیدا (جێبەجێ) هات. کارێکە یا شتێکە کە تەواو بووبێ: ئەم کارە (جێبەجێ)یە. (جێبەجێبوون) ڕاپەڕین و پێکهاتنی کارێک. (جێبەجێکردن) ڕاپەڕاندن و پێکهێنانی کارێک.

جیپرک: با. مڵە.
جێپێ لەقبوون: جێپێ لێژبوون.
جێپی لەقکردن: جێپێ لێژکردن.
جێپێ لێژبوون: بریتییە لە نەتوانینی مانەوەی کەسێک لە شوێنێک بەهۆی شتێکەوە: بەهۆی زۆردارەوە (جێی پێی لێژبووە).
جێپێ لێژکردن: بریتییە لە دەربەڕاندنی یەکێک لە شوێنێک بەزۆر بۆ هێنانی.
جێپێ هەڵگرتن: دۆزینەوەی شوێنێکە کە ماڵی دزێتیی تێ برابێ بەهۆی جێگاپێی دزەکەوە.
جێ خۆشکردن: جێگە خۆشکردن.
جێخوون: جۆخێن.
جێدار: وەکیل. نوێنەر.
جێز: خەرمانی سوورکراو.
جێژن: جەژن.
جێژنانە: جەژنانە.
جێژنە: جەژنە.
جێژنەپیرۆزە: جەژنەپیرۆزە.
جێژنەپیرۆزێ: جەژنەپیرۆزێ.
جیقنە: ڕیقنەی پەلەوری دەشتی. ڕیپۆقی چاو.
جێکردن: جێگاکردنەوە. چاڵبوونی جەستە بەهۆی گیربوونی شتێک لێی: لەسەر حەسیرەکە نوستبووم کە هەستام دانەی حەسیرەکە لە کەلەکەم (جێی کردبوو).
جێکردنەوە: دامەزراندنی شتێک لە شوێنێک.
جێگا: جێ.
جێگاگۆڕکێ: گۆڕینی جێگا.
جێگرتن: دامەزران و چەسپانی شتێک لە شوێنێ خۆیدا: ئەم پیاوەتییەی کە کردت (جێی گرت).
جێگرتنەوە: دانیشتنی یەکێک لە جێی یەکێکی مردوو و، پڕکردنەوەی جێگەکەی.
جێگە: جێگا.
جێگە بەجێگە: د. جێبەجێ.
جێگە بەجێگەکردن: د. جێبەجێکردن.
جێ گەرمکردن: جێگە گەرمکردن.
جێگە خۆشکردن: بریتییە لە نیازی مانەوەی یەکێک لە شوێنێک.
جێگەدار: جێنشین.
جێگەگۆڕکێ: جێگۆڕکێ.
جێگە کردنەوە: جێکردنەوە.
جێگەگەرمکردن: جێگە خۆشکردن.
جێگەماگ: جێماو. کەلەپوور.
جێگەمان: جێمان.
جێگەماو: جێگەماگ.
جێگەنشین: جێنشین.
جێگەهاوردن: بەجێهێنان.
جێگەهێشتن: بەجێهێشتن.
جێگیر: شتێکە کە جێی خۆی گرتبێ. (جێگیربوون) دامەزرانی شتێک لە جێگایەک. (جێگیرکردن): دامەزراندنی شتێک لە شوێنێک.
جێڵ: د. جەهێڵ.
جێمان: بەجێمان.
جێماو: بەجێماو.
جێمک: ز. جمک.
جینچک: تۆزێک لە گۆشت.
جێنشین: کەسێکە کە لەجێی یەکێکی تر دانیشتبێ. قائمقامی قەزا.
جێوە: ل. دێراو.
جێووک: ز. جێمک.
جیهان: ئەم شەو و ڕۆژ و چوار فەسڵە و چۆنێتییەی کە بەسەر زەویدا دێ بەهۆی ڕۆژ و مانگ و ئەستێرە گەڕۆکەکانەوە بەم جۆرەی کە گیاندار تێیدا دەژی.
جێهێشتن: بەجێهێشتن.
جی: ز. جێ.
جیبوون: ز. جیابوونەوە.
جیچک: ل. جووجەڵە.
جیردۆ: ئاژاڵی کەم شیر.
جیڕ: شتی بەهێزی بەکێش.
جیڕاندن: جیرەکردن.

جیڕبوونەوە: ڕیچبوونەوە (د). بەهێزبوونەوە و بەکێشبوونی شت.
جیڕجیروک: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک تووتن وایە گزرە دەکرێ بۆ وڵاخ و ئاژاڵ.
جیڕە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی دەرگا لەکاتی کردنەوە یا پێوەدانیدا. (جیڕەجیڕ) جیڕەی یەک لەدوای یەک. (جیڕ و هوڕ) جیڕەجیڕی زۆر.
جیرە: بەشێکی هەمیشەییە کە یەکێک بۆ یەکێکی بڕیبێتەوە.
جیرەخۆر: کەسێکە کە جیرەی یەکێک بخوا.
جیزە: د. گیزە. (جیزەجیز) جیزەی یەک لەسەر یەک.
جیقاندن: جیقەکردن.
جیقانن: جیقاندن.
جیقڵدان: چیکڵدانە.
جیقڵدانە: چیکڵدانە.
جیقن: گیانداری لاوازی زەبوون. کەسێکە کە بجیقێنێ.
جیقنە: ڕیقنە. مەردوومی جیقن.
جیقە: جۆرە دەنگێکە لە هێندێ گیاندارەوە پەیدا دەبێ لەکاتی نقاندنیدا. (جیقەجیق): جیقەی یەک لە دوای یەک. (جیق و هوڕ) جیقەجیقی زۆر.
جیک: پاژنە.
جیکاندن: جیکەکردن.
جیکانن: جیکاندن.
جیکڵدان: چیکڵدانە.
جیکڵدانە: چیکڵدانە.
جیکنە: خەڕەک.
جیکە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی بێچوە چۆلەکە. (جیکەجیک) جیکەی یەک لەدوای یەک.
جیکەدان: ل. چیکڵدانە.
جیکەنە: شتێکەپەموانەی پێ لە پەموو جوێ دەکرێتەوە.
جیلەبڕین: د. جووکە بڕین.
جیم: پیتی پێنجەمە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
جیوە: دەرمانێکی شلی جووڵە جووڵکەری سپییە بۆ گەلێ شت بەکاردێنرێ.
جیوەجیو: جریوەی چۆلەکە.

چ: پیتێکه له هەورامی دادەنرێ بەدوای هێندێ وتەوە وەک (ش) له کـوردی تردا: (منیج) واتە منیش (هـ). پیتێکه بەدووبارەپاتی دەکەوێتـە ناوەندی دوو ناو یا دوو کردارەوە یەکسانییان پیشان دەدا: بەمندالْ بخـوێنە (چ) نێـر (چ) مێ، یا خـۆشم دەوێت (چ) بێـیت (چ) نەیەیت، واتە هاتن و نەهاتنت وەک یەک وایە. زۆر: (چ) خـۆشـە واتە زۆر خۆشە.

چا: چای. لەوی (هـ). کـورتکراوەی (چاک): (چا) بووە واتە چاک بووە.

چابک: د. چابوک.

چابوک: گیانداری چالاکی ئازا.

چابوکی: چالاکی و ئازایی.

چابوون: چاکبوون.

چابوونەوە: چاکبوونەوە.

چاپ: مـەکـینەیەکـە شـتی پێ دەنووسـرێ. درۆ و دەلەسە. پێوانەیەکە شتی پێ دەپێورێ. له شاری (وان) (ز). شەقلْ (د).

چاپالێو: شتێکی کون کونە لەکاتی چا تێکردندا چای پێ دەپالێورێ.

چاپباز: د. فێلْباز.

چاپخانە: شوێنێکە نووسراوی تێدا له چاپ دەدرێ.

چاپکردن: نووسینی شت بەچاپ.

چاپکەر: کەسێکە بەچاپ شت بنووسێ. فێلْباز.

چاپ لێـدان: چاپکردن. درۆ و دەلەسـە هەلْبـەستن: (چاپ لێ مەدە) واتە درۆ مەکە.

چاپ و چووپ: د. چاپ و گووپ.

چاپ و گووپ: بردنی شتی ئەم و ئەو بەناخونەک.

چاپەز: شـتـێکی دەسک و لوولەدارە له مس یا له فافۆن، چای تێدا لێ دەنرێ. چایچی.

چات: ز. پەرۆ.

چاتکیش: ز. ئاسنێکی باریکی پێچراوەیە پەرۆی پێ رادەکێشرێ له لوولەی تفەنگەوە بۆ پاککردنەوەی.

چاتۆلْ: داهۆلْ. چاتۆلە.

چاتۆلە: دەواری بەهارە و هاوینەیە کـە له دەواری زستانە تەنکترە.

چاچک: جاجک.

چاچۆلە: د. تەشقەلە.

چاچۆلەباز: د. تەشقەلەباز.

چاچەقولێ: چێشـتەقولێ.

چاچی: چایچی.

چاخ: ئاژالی قـەلەو. شـتی سـاز و لەبار: سـەعـاتەکـەم (چاخ)ە. تاف: له (چاخ)ی کـورێنیـمـدا. کـات (ز). چەک (د). قەبالە (د).

چاخان: د. درۆ و دەلەسە و فیشالْ.

چاخانە: شوێنێکە کە چای لێنراوی تێدا بفرۆشرێ.

چاخکردن: سازکردنی شت.

چاخـمـە: ئەلْقـەیەکـە دەخرێتـە ناو کـونی قـایشـەوە بۆ ئەوەی کە هەلْ نەقلْیشێ.

چاخـوچلْ: د. وتەیەکـە لەجـیـاتی وتەی (خـانومـان) بەکاردێنرێ: فیـسار کەس ئافرەتێکی (چاخوچلْ)ە واتە خانومانە.

چاخەوکردن: د. دابەستنی ئاژاڵ بۆ قەڵەوبوونی.
چادان: چاییدان.
چادر: خێوەت.
چادرگا: د. شوێنێکە کە خێوەتی زۆری تێدا هەڵ درابێ.
چار: مەڕی گوێ سپی. چارە: (چار)م نییە. چوار.
چارانچەقیلە: گوڵاڵە سوورە.
چارپا: چارپایە.
چارپایە: شتێکی چوارپێی تەختی بەرزە لە ئاسن یا لە دار وەک کورسی لە سەری دەنوون.
چارپێ: ز. چوارپێ.
چارچەک: ز. پیاوی پڕ چەک.
چارچیق: ز. زەوییەکە کە قوڕی زۆر بێ.
چاردار: ز. دارتەرم.
چاردە: چواردە.
چارشەب: ز. سەرپێچ.
چارشەمب: با. چوارشەممە.
چارشەو: د. چارشێو.
چارشێو: شتێکی چوارگۆشەی گەورەیە لە ئاوریشم و سورمە دروست دەکرێ ژنان لەجیاتی باڵاپۆش دەیگرنەوە.
چارک: برنگ.
چار کولۆڵ: مەڕی گوێ سپیی ناوچەوان ڕەش.
چارگۆشە: ز. چوارگۆشە.
چارمەشقە: چوار مەشقی.
چارۆکە: شتێکی چوارگۆشەیە ژنان دەیگرنە کۆڵیان. گیایەکە وەک بامێ بەڵام ئەم نزمتر و گەڵاکەی وردترە گوڵێکی زەرد دەگرێ ئاژاڵ باش دەیخوا. سەرپۆشی ژنان.
چاروە: ز. چەند ئاسنێکە سەماکەر دەیخەنە پەنجەیان و چەقەنەی پێ لێ دەدەن.
چارە: ڕەنگ و ڕوخسار: فیسار کەس (چارە)یەکی ناشیرینی هەیە. ڕێی دەرەتان و ڕاییکردنی کار: (چارە)ی خۆت بکە واتە دەرەتان بۆ خۆت بدۆزەرەوە.
چارەچەقیلە: چاران چەقیلە.
چارەڕەش: بریتییە لە مەردوومی کولۆڵی بەدبەخت.
چارەسەر: چارەدۆزینەوە بۆ خۆڕزگارکردن لە چورتمێک: (چارەسەر) م نییە یا (چارەسەر)ی خۆت بکە.
چارەک: چواریەکی شت.
چارەکردن: دۆزینەوەی دەرەتان.
چارەکە: چارۆکەی گرتنە کۆڵ.
چارەگران: شتی ناشیرینی ئێسک قورس.
چارەنووس: بەخت و ناوچاوی مەردووم بەچاکی یا بەخراپی: هەر چیم بێتەڕێ (چارەنووس)ی خۆمە.
چارەوا: ماین و ئەسپ.
چارەوێ: چارەوا.
چاری: چارەک.
چاریچی: ز. چەرچی.
چاریک: ز. چارەک.
چازوو: ز. فێڵباز.
چاشبوون: سەرسوڕمان لە کارێکدا.
چاشت: هـ. چێشت.
چاشتن: هـ. چەشتن.
چاشتێنگا: د. چێشتەنگاو.
چافکەر: ز. مەردوومی چاوپیس.
چاڤ: با. چاو.
چاڤک: با. چاویلکە.
چاڤۆک: ز. بەرچاڤک.
چاڤی چیچەکی: با. جۆرە ترێیەکە.
چاڤیگایی: با. جۆرە ترێیەکە.
چاڤینوک: ز. چافکەر.
چاق: ز. لاق.
چاقۆ: چەقۆ.
چاک: شتی باش و پەسند. داوێن.
چاکبوون: باشبوونی شت کە خراپ بووبێ. چاکبوونەوە.
چاکبوونەوە: باشبوونی شتێک کە خراپ بووبێ بەرەبەرە لەسەرخۆ.
چاککردن: باشکردنی شتێک کە خراپ بووبێ. بریتییە

لە ئەسپ خستنە سەر ماین.
چاککردنەوە: باشکردنی شتێک کە خراپ بووبێ بەرەبەرە.
چاکڵ: دارێکی دوو پەلە سەری گوریسی پێ دەبەسترێ و تەنگەی وڵاخی پێ دەدرێ لەسەر بارەوە.
چاکلە: چاتۆڵ و خانووی پچکۆلە. چاکڵ.
چاک و چۆنی: هەواڵپرسینی ناسیاو.
چاکووچ: چەکوش.
چاکە: کردەوەی باش.
چاکەت: جۆرە کاڵایەکی قۆڵدارە لەسەر پانتۆڵ یا کەواوە لەبەر دەکرێ.
چاکەکردن: کردەوەی باش لەگەڵ مەردوومدا.
چاکەل: قلیشی نەملا و ئەولای داوێنی کەوا و هێندێ کاڵای تر.
چاکەڵ: چاکەل.
چاکێتی: بوونی شت بەچاک.
چاکی: چاکێتی.
چاگە: هـ. لەوێ.
چال: ز. جەواڵ.
چاڵ: جێگای نزم و نەوی لە زەوی. قووڵکە.
چالاف: ز. سەرشۆرک.
چالاک: گیانداری ئازای بەدەست و برد.
چالاکی: دەستوبردی و ئازایی.
چالاو: بیری ئاو. گۆل.
چایی لا: چالی.
چاڵچالان: د. یاری چالێن.
چالک: ل. دنک.
چالمە: د. کیسەی تووتنی نێرگەلە.
چاڵ و چۆڵ: شوێنی بەرز و نزم لە زەوی.
چالۆک: تەنگز.
چالوێنک: چاڵێکە ئاو یا دۆی تێ دەکرێ بۆ ئەمەی کە سەگ لێی بخواتەوە.
چاڵەبەفر: چاڵێکی تایبەتیی گەورەی قووڵە لە کێو. لە زستاندا پڕ دەکرێ لە بەفر و دادەپۆشرێ بۆ هاوین.
چاڵەچەقیلە: چارەچەقیلە.
چاڵەقووتە: چاڵێکی پچووکی کەمێ قووڵ لە زەوی.
چالەکە: دەعبایەکی قەڵەوی پانکەڵەی چوار پێیە گۆشتی دەخورێ.
چالێن: جۆرە یارییەکە منداڵان چاڵێک هەڵ دەکەنن گوێز یا بادام یا شتی تری تێ فڕێ دەدەن ئەگەر جووت یا تاقی تێ کەوت لایەکیان دەیبەنەوە.
چالی: شوێنی نەوی و چاڵ.
چان: جۆرە چەپەرێکی شوولینە خەرمانی پێ دەکوترێ. جۆرە چەپەرێکی سێ سووچی شوولینە بەگوریس بەناو جۆگەدا ڕادەکێشرێ و جۆماڵی پێ دەکرێ. زەنگێکە بۆ ئاگاداریکردنەوە لێ دەدرێ.
چاندن: وەشاندنی تۆو بەزەوییەوە.
چاندنی: ز. کشتوکاڵ.
چانفدا: ز. جانفیدا.
چانکۆچ: ز. زەنگی گاوران.
چانن: د. چاندن.
چانە: هـ. چاگە.
چاو: ئەندامی بینین لە هەموو گیاندارێک. تووڵی تەڕ کە پێچرابێ بەشتێکدا (ز).
چاوان: ز. چۆن.
چاوانە: چالاو.
چاوئێشە: چاوێشە.
چاوباز: چاوباشقاڵ.
چاوبازە: گیایەکی دڕکاویی بازەڵەی بەهارییە گوڵێکی سپی دەردەکا.
چاوبازی: چاوبڕکێ.
چاوباشقاڵ: پیاوێک یا ژنێکە بەناپاکی تەماشای یەکتر بکەن.
چاوباشقاڵی: تەماشاکردنی پیاو و ژن بۆ یەکتری بەناپاکی.
چاوبڕ: کەسێکە چاو ببڕێ.
چاوبڕکێ: تەماشاکردنی پیاو و ژنێک بۆ یەکتری بەناپاکی لەگەڵ چاو لە یەک هەڵتەکاندنیان.

چاوبڕین: بڕینی چاوی پێڵوودار و موودار لە ناوەوە.
چاوبرسی: بریتییە لە کەسێک کە بەرچاوی تەنگ بێ لە شتی خواردندا.
چاویز: چاوزەق.
چاوبۆرە: گیایەکی دڕکاویی بەهارییە وەک چاوبازە وایە بەڵام ئەم بۆرە و ناخورێ.
چاوبۆق: د. چاوزەق.
چاوبەرمژێر: بریتییە لە مەردوومی تەریق بەرامبەر بەیەکێک.
چاوبەرەوژێر: چاوبەرمژێر.
چاوبەس: چاوبەست.
چاوبەست: دەسرۆکەیەکی تایبەتییە چاوی منداڵی پێ دەبەسترێتەوە. بریتییە لە هەڵخەڵەتاندنی یەکێک لە کارێکدا: ئەم قسانەی تۆ (چاوبەست)ن. بریتییە لە مەردوومی دەستبڕ: فیسار کەس پیاوێکی (چاوبەست)ە.
چاوبەستی: هەڵفریوان و هەڵخەڵەتاندنی مەردووم: فیسار کەس زۆر (چاوبەستی) دەکا لە مەردووم.
چاوبەسی: چاوبەستی.
چاوبەن: چاوبەند.
چاوبەند: چاوبەست.
چاوبەندی: چاوبەستی.
چاوبەنی: چاوبەندی.
چاوپۆشان: د. چاوپۆشی.
چاوپۆشی: بریتییە لە بووردنی تاوانی یەکێک.
چاوپۆشین: چاوپۆشی.
چاو پیاخشاندن: تەماشاکردنی شتێک بەخێرایی.
چاو پێ کەفتن: چاوپێکەوتن.
چاو پێکەوتن: چاوکەوتن بە شتێک.
چاو پێ هەڵهێنان: تەماشاکردنی مەردووم بەچاوی پیس و دڵی پیسەوە بۆ زیان پێ گەیاندنی.
چاوپیس: کەسێکە کە چاو بەهەر شتێک هەڵبێنێ زیانی پێ بگەیەنێ.
چاوتاریکبوون: بریتییە لە توورەبوون.
چاوترسێن: بریتییە لە گەورەیەک کە لە ماڵدا لێی بترسن.

چاوترووکاندن: تترووکاندن و بەیەکدا دانی چاو.
چاوترووکانن: چاوترووکاندن.
چاوترەکاندن: چاوترووکاندن.
چاوترەکانن: چاوترووکاندن.
چاوتەڕبوون: بریتییە لە گریان.
چاوتەنگ: بەرچاوتەنگ.
چاوتیژ: کەسێکە چاو ببڕێتە یەکێک بۆ وردبوونەوە لە گوفتار و کرداری (ڕەقیب).
چاو تێبڕین: تەماشاکردنی شتێک و چاو لێ نەترووکاندنی.
چاوتیژ: کەسێکە کە چاوی زۆر هەنا بکات.
چاوچلە: د. چاوپیس. بازیبەندێکە کە نوشتەی چاوەزاری تێ دەکرێ.
چاوچنۆک: چاوبرسی.
چاوچوونەخەو: خەو لێکەوتن.
چاوچەپ و چێڵ: چاوچەپ و ڕاست.
چاوچەپ و ڕاست: مەردوومی خێل.
چاوچێڵ: د. خێل.
چاوحیز: بریتییە لە یەکێک کە ڕووی نەیەت چاو هەڵبڕێ.
چاوحیزکردن: بریتییە لە چاو داخستن لە شەرما.
چاوحیزی: سەرشۆڕی و شەرمەزاری.
چاوداخستن: بریتییە لە شەرمەزاربوونی یەکێک.
چاوداری: د. چاودێری.
چاوداگرتن: ئیشارەتکردن بەچاو.
چاوداگیرسان: چاو هاتنە ئێش بەکوتوپڕی.
چاوداگیرسێن: چاوگی ئاگر.
چاودەربەڕاندن: بریتییە لە توورەبوون.
چاودێر: کەسێکە ئاگاداری شتێک بکا.
چاودێری: ئاگاداریکردنی شتێک.
چاوڕاو: چاو و ڕاو.
چاوڕۆشنکەرە: چاو داگیرسێن. بریتییە لە شتێک کە هۆی چاوڕوونی بێ.
چاوڕۆشنی: چاوڕوونی.
چاوەڕوان: بریتییە لە زۆر چاوەڕوانیکردنی کەسێک بۆ

شتێک: (چاوم ڕووا) فیسار کەس هەر نەهات.
چاوڕونی: پیرۆزی کردن لە یەکێک و وتنی (چاوت ڕوون) پێی لەکاتێکدا کە خۆشەویستێکی هاتبێتەوە لە دوور.
چاوسپیلکە: چاوبازە.
چاوسووتک: د. چاوپیس.
چاوسوور: کەسێکە کە پشتیوان و گەورەی یەکێک بێ: فیسار کەس (چاوسوور)ی فیسارە.
چاوسوورکردن: د. چاوسوورکردنەوە.
چاوسوورکردنەوە: بریتییە لە هەڕەشەکردن لە یەکێک.
چاوسوورکەر: چاوسوورکەرە.
چاوسوورکەرە: گەورە و سەرپەرشتیکەری یەکێک.
چاوشارکێ: یارییەکی منداڵانەیە یەکێکیان چاو دەقوچێنێ و ئەوانی تر خۆیان دەشارنەوە.
چاوشارەکێ: د. چاوشارکێ.
چاوشلکانێ: چاوشارکێ.
چاوشۆر: شووشەیەکە دەمەکەی بەقەد دەمی چاوێکە ئاوی تێ دەکرێ و چاوی پێ دەشۆرێ.
چاوشۆڕ: چاوحیز.
چاوشۆڕکردن: چاوحیزکردن.
چاوشۆڕی: چاوحیزی.
چاوفڕین: لێدانی دەماری چاو.
چاوقایم: بریتییە لە یەکێک کە چاوی لە هیچ نەترسێ.
چاوقایمی: بریتییە لە ئازایی و لە هیچ نەترسان.
چاوقرتانن: د. چاوداگرتن.
چاوقرتکێ: د. چاوقرتانن.
چاوقووجاندن: د. چاوقووچاندن.
چاوقووجانن: د. چاوقووچاندن.
چاوقووچاندن: نووقاندنی چاو. بریتییە لە چاوپۆشی لە شتێک.
چاوکردن: بەدیکردن.
چاوکردنەوە: بریتییە لە شارەزابوون و بەڵەدبوونی یەکێک.
چاوکوتکە: گیایەکی گەڵا خڕی گوڵ زەردە.
چاوکە: د. چاوگەی کانی. دەستەچیلە.
چاوکەڵەشێر: د. چاوکەڵەشێرە.
چاوکەڵەشێرە: تۆوی گیایەکە دەنکەکانی سوورە وەک چاوی کەڵەشێر.
چاوگە: سەرچاوە. چاوگی ئاگر. دەلاقەی برین.
چاوگە داکەوتن: دەمدانەوە و قووڵبوونی برین.
چاوگەرمکردن: بریتییە لە سەرخەو شکاندن.
چاوگێڕان: بەملا و بەولادا ڕوانین بۆ شتێک.
چاولەدوا: شتێکی خۆشەویستە کە لە دەست تۆ چووبێ و چاوت هەر لە دوای بێ.
چاولێبڕین: د. چاوتێبڕین. چاولێکەری.
چاو لێ بزکردنەوە: مۆڕبوونەوە لە یەکێک.
چاو لێ قووچاندن: چاوپۆشی لە یەکێک.
چاولێکردن: لاساییکردنەوەی یەکێک لە شتێکدا.
چاولێکنان: بریتییە لە نووستن یا مردنی یەکێک.
چاولێکەری: چاولێکردن.
چاو نەترس: چاوقایم.
چاونەترسی: چاوقایمی.
چاونەزیر: مەردوومی ڕژد.
چاو و ڕاو: بلاوکردنەوەی قسەی باش یا خراپ دەربارەی شتێک.
چاوگ: تەلاش و پووشێکە کە ئاگری پێ بکرێتەوە. سەرچاوە. مصدر.
چاوە: سەرچاوە. ڕووپامایی.
چاوەچاو: چاوەڕوانیکردن بۆ شتێک.
چاوەدوا: د. چاولەدوا.
چاوەڕاو: چاو و ڕاو.
چاوەڕوان: کەسێکە کە هیواداری شتێک بێ و چاوەچاوی بۆ بکا.
چاوەڕوانی: چاوەچاو و بەتەمابوونی شتێک.
چاوەڕێ: چاوەڕوان.
چاوەڕێگە: د. چاوەڕێ.
چاوەزار: ئازار و زیانێکە کە لە چاوی پیسەوە بەشتێک بگا. موفەرکێکە کە بۆ چاوەزار هەڵدەگیرێ.

چاوەش: شایەر و دەهۆڵ و زوڕناژەن. کەسێکە لە پایەی سەربازیدا بیست سەربازی بەدەست بێ.
چاوەقووڵە: دەردی ڕشانەوە.
چاوەنداز: چەشمەنداز.
چاوەنوار: چاوەڕوان.
چاوەنواری: چاوەڕوانی.
چاوەنوور: چاوەڕوان.
چاوهەڵاتن: د. بروایی هاتن بۆ تەماشاکردنی شتێک. چاوکردنەوە.
چاوهەڵتەکاندن: نیشارەتکردن بەچاو.
چاوهەڵتەکانن: چاوهەڵتەکاندن.
چاویار: د. چاودێر.
چاویاری: د. چاودێری. چاوەڕوانی.
چاوێری: چاودێری.
چاوێشە: دەردێکە تووشی چاو دەبێ و گل دەکا.
چاویلکە: دوو شووشەیە لە چوارچێوەدا بۆ شت بینین یا پاراستنی چاو لە تەپوتۆز دەکرێتە چاو. برینێکە لە لەش پەیدابووبێ و چاوگەی داکەوتبێ.
چاوێنی: چاوەزار.
چای: سارد (ل). چایی.
چاپیالوون: ل. چاپالێو.
چایخانە: چاخانە.
چایدان: قۆریەی چا.
چایک: د. سارد.
چایمانی: د. باپەڕبوون.
چایەر: لەوەڕ.
چایی: گیایەکی گەرمیانیيە گەڵاکەی بەوشکی لێ دەنرێ و بەشەکرەوە دەخورێتەوە.
چایچی: کەسێکە پیشەی هەر چالێنان بێ.
چاین: د. سەرمابوون.
چپاندن: چپەکردن.
چپانن: چپاندن.
چپچپ: ز. دەنگی تکەی ناو.
چپە: قسەکردن بەسریە. (چپەچپ) چپەی یەک لە دوای یەک، (چپ و هوڕ) چپەچپی زۆر.

چت: شت.
چتۆڤ: ز. وتەی پرسیار لە چۆنێتی شت: (چتۆڤ)ی واتە چۆنی؟!
چتوور: د. چتیر.
چتیر: بێچووی بزن لە تەمەنی یەک ساڵەوە تا دوو ساڵە.
چچک: با. مەمک.
چخ: چغ.
چخە: چغە.
چر: ز. شتی لینجی کەشدار.
چرا: شتێکە بۆ ڕووناککردنەوەی شوێنێکی تاریک دادەگیرسێنرێ.
چرابوون: فێربوونی ساوا بۆ خواردنی لەوەڕ.
چراخ: گیانداری بەدەماخ. کشتوکاڵی باشی نازاو.
چراخان: چرای زۆری داگیرساو لە شوێنێک.
چرادان: شوێنێکی تایبەتییە کە هەر چرای تێدا دابنرێ. قوتیلەی چرا.
چراغ: ز. قوتابیەکە کە پێی بخوێنیت و ڕەوشت و خووی فێر بکەیت.
چراکەران: د. کاتێکە کە چرای تێدا دادەگیرسێ.
چراموشی: د. دەستەچرا.
چراو: هـ. چرا.
چراوڵە: چیلکەیەکی پچووک یا پووشێکە کە منداڵ سەرەکەی داگیرسێنێ و یاریی پێ بکا.
چراووک: چۆڵەچرا.
چرپ: د. دزین.
چرپاندن: چرپەکردن بەگوێی یەکێکدا. دزین (د).
چرپانن: چرپاندن.
چرپایە: چارپایە.
چرپ و چاپ: چاپ و گووپ. دزی (د).
چرپە: قسەکردن بەسریە. دەنگی پێی زەلام کە سووک بڕوا و چاوت تێوە نەبێ. (چرپەچرپ) چرپەی یەک لەدوای یەک. (چرپ و هوڕ) چرپەچرپی زۆر. (چرپی) دارێکی داچەقاوە کە لقی مێوی خرابێتەسەر (ز). زەل و هەڵاشی ناویان.

چرتوون: ز. دۆزەقەی ئاش.
چرتین: ز. درانی کالا.
چرچ: شتێکە کە لۆچی تێ کەوتبێ.
چرچە: جۆرە ترێیەکی توێکڵ ئەستووری درێژکۆلەیە بەرەنگ هەر لە بەرسیلە دەچێ.
چرچهەلاتن: چرچبوونی شت.
چرچهەڵهاتن: چرچهەلاتن.
چرچیان: د. چرچبوون.
چر: دار و درەختی زۆری بەیەکداچوو. چارە: (چر) و چاوی خواتەوە. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (بێژ): گۆرانی (چر) واتە گۆرانی بێژ (د).
چراندن: بانگکردن.
چرک: دۆشاوی دووجار کوڵاو. خورما و رۆنێکە لە جیاتی هێلکە پەنیری تازەی شیرینی تێ کرابێ. چێرگ.
چرنووک: بەنینۆک شت بریندارکردن.
چروچاو: وتەیەکە لە رووی سووکییەوە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی دەموچاو: چروچاوی خواتەوە.
چر و چەنە: د. چروچاو.
چرە: بەیەکداچوونی مەردووم لەبەر زۆری. بێشەلان.
چرەبەندان: کۆبوونەوەی مەردوومی زۆر لە شوێنێکدا بەنارێکی.
چرین: بانگکردن. هۆرەکردن.
چرک: چڵک (ل). چەکەی هەلاج. چێرگ (ز). شاهۆ.
چرکاندن: تەقاندنی دەمانچە و تفەنگ بەبێ فیشەک. کردنەوەی لۆکە (ز).
چرکن: چڵکن.
چرکە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی سەعات یا بنمیچ. (چرکەچرک) چرکەی یەک لەدوای یەک. (چرک و هوڕ) چرکەچرکی زۆر. دۆشاوی دووجار کوڵاو. جووڵە: (چرکە) نەکەیت. (چرکەکردن) جوولانەوە.
چرکیان: د. چرکە.
چرکیانەوە: د. جوولانەوە.

چرۆ: گۆیکە.
چروسکە: تریسکە.
چرووسان: لاوازبوون لەبەر خەفەتخواردن یا کاری زۆر کردن: فیسار کەس زۆر (چرووساوە) واتە لاوازبووە.
چرووسانەوە: چرووسان.
چرووساو: گیاندارێکە کە چرووسابێ.
چرووساوە: چرووساو.
چرووک: مەردوومکی رژدی پیسکە. شتی ناقایم: ئەم چیتە (چرووک)ە.
چرووکانن: د. ترووکاندن.
چرورکە: د. دەنگێکە لە چرووکاندنەوە پەیدا دەبێ.
چروونەک: ز. پلوسک.
چریائێکی: با. تشرینی یەکەم.
چریاپاشی: با. تشرینی دووەم.
چریسکە: تریسکە.
چرێش: سرێش.
چریک: چیکەنە.
چریکە: دەنگی زۆر تیژی بەرز. (چریکە چریک): چریکەی یەک لەدوای یەک. (چریک و هوڕ) چریکە چریکی زۆر. جریوەی چۆلەکە (د).
چز: چزوو. کلک (د).
چزان: کەوتنی شوێنێک لە ئەندام بەئاگر یا لە شتێکی داخ: دەستم (چزا) بەئاگرەکەدا.
چزاندن: نانی شتێکی داخ بەئەندامدا. پێوەدانی چزوودار.
چزانن: د. چزاندن.
چزپێدان: د. بریتییە لە درێژکردنەوەی قسە.
چزکردن: کوژاندنەوەی نووسراو بەهێنانی خەت بەسەریدا.
چزلیک: بەز و دووگی بەئاگر هەلکزاو.
چزوو: نووکێکی تیژە بە کلکی دوویشک و هەنگ و زەردەواڵە و زەردەزیرە و بەهەر گیاندارێکیدا بچەقێنێ ئێشێکی زۆری پێ دەگەیەنێ.
چزە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی گۆشتی سوورەوەکراو

لەسەر ئاگر. چزەچز: چزەی یەک لە دوای یەک. (چزوهوڕ): چزە چزی زۆر.
چزەپێڵە: دووپشکی نە زۆر زلی نە زۆر پچووک.
چزە و پێڵە: چزەپێڵە.
چزە لێ هەستان: بریتییە لە ئازار یا زیانێکی کوتوپڕی بەیەکێک.
چزە لێ هەستاندن: بریتییە لە پێوەدانی چزوودار بەگیاندارەوە. بریتییە لە ئازار یا زیان گەیاندنێکی کوتوپڕ بەیەکێک.
چزە لێ هەڵسان: چزە لێ هەستان.
چزە لێ هەڵساندن: چزە لێ هەستاندن.
چزیان: د. چزان.
چزیلک: چزڵیک.
چش: وتەیەکە لەکاتی دڵگیربوون لە شتێک و قیروسیا لێکردنی بەکاردێنرێ: (چش) با ئەو کارە وابێ.
چشت: شت.
چغ: وتەیەکە سەگی پێ دەردەکرێ.
چغاچغ: ز. گێڕانەوەی دەنگی هێندێ باڵندە.
چغڵ و بەد: مەردوومی زبان بەد.
چغە: چغ.
چف: د. چغە.
چفاندن: د. چغە کردن.
چفانن: د. چفاندن.
چفە: قسەکردن بەسریە. (چفە چف) چفەی یەک لەدوای یەک.
چڤات: ز. کۆمەڵ.
چڤیک: ز. چۆلەکە.
چق: ز. لقی درەخت.
چقاس: ز. وتەیەکە لەجێی وتەی (چەند) بەکاردێنرێ.
چقڵ: درکی تیژی ڕەقی گەورە.
چقە: گرتیەکە لە قاچی هێندێ باڵندەدا. پەڕێکە پاشایان دەیکەن بەسەریاندا.
چقەچق: ز. گێڕانەوەی دەنگی جووڵانی هێندێ شت.
چک: کەمێک لە شتێک: (چک)ێک ئاو واتە کەمێک. شەپازلە (د). دڵۆپێک لە شتی شل.
چکان: وشکبوونی ئاوی بیر و کارێز (ز). تکان.
چکاندن: ڕواندنی شت (ز). تکاندن.
چکاندەرە: جۆرە یارییەکە.
چکانەوە: مانەوەی شتی شل لەسەر ئاگر بەڕەنگێک کە خەست و ئاوەکەی کەم ببێتەوە.
چکچکە: شوێنێکە لە شاخ کە دڵۆپ دڵۆپ ئاوی لێ بێتە خوارەوە.
چکرم: شتێکە بەقنجی بەزەویدا چەقێنرابێ.
چکڵەچزێ: بریتییە لە پەیاکردنی شت بەکەموکوڕی و بەڕەنجی شان و ئارەقی ناوچەوان.
چکمەساو: باقەیەکی گەورە لە گیا.
چکۆلە: پچکۆلە.
چکۆڵە: چکۆلە.
چکە: تکە. (چکەچک) تکەتک. چک (د).
چکەکردن: تکەکردن.
چکەلە: پچکۆلە.
چکەڵە: چکەلە.
چل: ناوە بۆ ژمارەیەک کە چوار جار دەیە.
چڵ: لقی درەخت و گیا.
چلاسک: د. چلۆسک.
چلاک: د. نەمام.
چلانن: د. دەرسکردنی شتێک و ئامادەکردن و وردکردنەوەی. شێلان.
چلاو: جۆرە پلاوێکی سووکە بۆ نەخۆش دەکرێ لە جیاتی ڕۆنی ڕووت ئاو و ڕۆنی بەسەردا دەکرێ.
چلبەردە: هەستان و دانیشتن چل جار لەسەر یەک لە ماوەی هەنگاوێکدا بۆ هەڵگرتن و دانانی بەردێک لە چل بەرد تا تەواو دەبێ.
چڵپانن: د. چەکاندنی مەمک. دەنگی ئاوخواردنەوەی سەگ و پشیلە.
چڵپاو: قوڕاو و پیساو.
چڵپ و لێس: د. دەنگی لستنەوە و هەڵلووشینی شت.
چڵپە: خواردنێکە کە بەچاوچنۆکی و ڕووهەڵماڵراوی پەیدا بکرێ و بهێنرێ بە لچدا. دەنگی خواردن و هەڵلووشین. (چڵپە چڵپ): چڵپەی یەک لە دوای

یەک.
چلتووک: ز. چەڵتووک.
چلچرا: چەند پارچە ئاوێنەیەکە دەگیرێتە تەنەکە و چرای پێدا دەکرێ بۆ ڕووناکی.
چلچنگ: هـ. شانە.
چلچەنگ: چنگاڵێکە دەکرێ بەتەڵەوە بۆ ئەوەی ئەگەر نێچیرەکە بڕوا و تەڵەکە ببا چنگاڵەکە لە شتێک گیر ببێ تا ڕاوچییەکە دەیگاتێ.
چلفرە: گۆشتی سوورەوەکراو.
چلک: چەوری و پیسیی ئەندام. کێم و زووخی برین.
چلکاو: ئاوێکی لێڵی چەوری پیسە لە شتی چلکنی شۆراو پەیدا دەبێ.
چلکاوخۆر: بریتییە لە مەردوومی پاشماوەخۆر.
چلک مردە: د. شتێکی چلکنە کە ناپوخت شۆرابێ.
چلکن: شتێکە کە چلکی زۆری پێوەبێ.
چللە: ز. چلەی هاوین و زستان.
چلم: تەڕییەکی سوێر و لینجە لە لووت پەیدا دەبێ.
چلمسین: ز. سیسبوونی گوڵ.
چلمن: گیاندارێکە کە چلمی زۆری بێ.
چلمەلەتە: د. ناوکی میوەیەکە هێشتا کامڵ نەبووبێ.
چلمێرده: نیرگەیەک و چەند دیرەگێکە کە درابێتە ژێر بانێک بۆ بەرزکردنەوەی.
چلمیرە: ز. پشکۆڵی دەرگا.
چلۆ: ز. گەڵای داربەڕوو کە بۆ زستانی ئاژاڵ هەڵگیرابێ.
چلۆسک: سەرەبزووت.
چلوفل: مەردوومی نەوسنی چلێس.
چلۆک: چلەپۆپەی دار.
چلۆن: وتەی پرسیار لە چۆنێتیی شت.
چلۆنها: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (دەگمەن): بەڕۆژ نانووم مەگەر (چلۆنها).
چلوورە: سەهۆڵێکە کە زستانان بەگوێسووانە و شوێنی بەرزدا شۆڕ دەبێتەوە. جۆرە خواردەمەنییەکی سارد و شیرینە بەپارچە تەختەیەکی باریک و تەنکەوە هەر دانەی لە ڕەنگێکە.
چلووک: د. مەردوومی چلکنی پیس.
چلە: ناوە بۆ چل ڕۆژ لە ناوەڕاستی هاوین و زستان. ناوە بۆ مانگی کانوونی دووەم. ڕۆینی چل ڕۆژە بەسەر بوونی منداڵێکدا یا مردنی یەکێکدا یا هێنانی بووکێک. چل ڕۆژە کە لە جێگایەکی تایبەتیدا هەر خواپەرستیی تێدا بکرێ.
چلە: چلەگە. زیادەخۆریکردن. ترووکە و هەنایی چاو: (چلە)ی چاوی دێ واتە بەئاستەم چاوی ترووکە دەکا (د).
چلەبڕکردن: هاتنەوەی حاجی لەق لەق لە چلەی زستاندا: ئیمساڵ حاجی لەق لەق (چلەبڕیی کردووە).
چلەپایە: دیلانێ.
چلەپچووک: چل ڕۆژ لە بەشی دوایی زستانەوە.
چلەپۆپە: شوێنی هەرە بەرز لە درەخت.
چلەچل: د. نیلەنیلی ئاگر.
چلەخانە: شوێنێکە چلەی تێدا بگیرێ بۆ خواپەرستی.
چلەدار: منداڵێکی تازە بووە کە چلەی نەچووبێ. زستانێکە کە چلەی نەچووبێ.
چلەدان: د. چیقلدانە.
چلەک: ز. چلێس.
چلەگە: دارێکی درێژی دووپەلە دەدرێتە بەر ئەو گوریسانەی کە بەمێخی دەوارەوە بەستراون لە حەلی شلبوونەوە یا داتەپینی دەوارەکەدا بۆ ئەوەی کە گورجی بکاتەوە.
چلەگەورە: چل ڕۆژ لە سەرەتای زستانەوە.
چلەمین: چلهەمین.
چلەوەزی: چزلیک.
چلەم: شتێکە کە لە پایەی چل دابێ.
چلەمین: چلەم.
چلیان: د. دروستبوون و جێبەجێبوونی کارێک: فیسار کەس کارەکەی بۆ (ناچلێ) واتە بۆی دروست نابێ. گلان.
چلیان: د. تترووکانی چاو.
چلی چلی: ز. شەمشەمە کوێرە.

چلێس: نەوسنی چاوچنۆک.
چلێسی: نەوسنی.
چلیک: ز. ئاسنی سەختی ساغ.
چما: وتەی پرسیارە وەک (بۆچی).
چمان: چما (د). شکانی شت (ز).
چمچم: کالا. کەلاشێکە ژێری چەرم بێ.
چمچمە: جۆرە پێلاوێکە لە سیرمە دروست دەکرێ.
چمچە: د. چەمچە.
چمک: گۆشەی کالا و بەڕە و شتی تر.
چمکە: د. چونکە.
چمە: چما.
چنار: درەختێکی جوانی بالابەرزی گەلا پانی لووس و پووسی راستە.
چنارەکلە: گیایەکە گەلای وەک چنار وایە بەکوتراوی دەخرێتە سەر بالووکە و برین زوو دەری دەکا.
چناگە: چەناگە.
چناکەدان: د. چەنەدان و قسە زۆرکردن.
چناکەشکیاگ: د. بریتییە لە مەردوومی سازندە.
چناوە: ل. چەناگە.
چنجرووک: چرنووک.
چنچرووک: چرنووک.
چنچک: برێشکە. ناوکی میوە (ل). جینچک.
چنراو: شتی تەنراو.
چنگ: پەنجە و نینۆکی هێندێ باڵندە و گیانداری تر.
چنگاڵ: قولاپیی ئاسن. نانی گەرمی لە رۆنی داخدا گوشراو. ئاسنێکی چنگدارە گۆشت و هێندێ شتی پێ هەڵ دەگیرێ بۆ خواردن.
چنگانە: جۆرە چنگاڵێکە هەنگوینی پێ لە کونی بەرد دەردەهێنرێ.
چنگاووڵ: د. چەمۆڵە.
چنگ پانکردنەوە: بریتییە لە سواڵکردن.
چنگ قرژکردنەوە: دەست بلاوکردنەوە لەگەڵ کووڕیی پەنجەکاندا بەهۆی ئازار یا ترسەوە.
چنگکەوتن: دەستکەوتنی شت.
چنگگرتن: چرنووک گرتن.

چنگلە: هـ. سەبەتۆلکەیەکە لە قامیش یا لە تووڵی باریک دروست کرابێ.
چنگلەچزێ: چکلە چزێ.
چنگلەسەرە: د. سەرقژن.
چنگنە: گیاندارێکی زۆر ورد و بەئالۆشە دەداتە بنکی مووی پیستی چلکن. گیایەکی گەلا وردی خڕە، ریشەی زۆرە هاوینان لە گەنکاودا دەڕوێ. ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد.
چنگنەسەرە: د. چنگلەسەرە.
چنگنی: دەعبایەکی چنگ چنگە لە دوویشک زلترە.
چنگەپۆیان: دەستبازی و شەڕە چنگ کردن.
چنگەپۆیانێ: چنگەپۆیان.
چنگەڕنێ: چنگ لە زەوی گیرکردن لەبەر ئازارێکی زۆر.
چنگەکرە: چنگەکرێ.
چنگەکرێ: سەرکەوتن بۆ شوێنێکی بەرز بەهۆی گیرکردنی چنگەوە. چنکلەچزێ.
چنگەلە: هـ. باڵندەیەکی بۆری کلاودارە لە چۆلەکە گەورەترە.
چنگەمریشکە: پێ مریشکە.
چنۆک: نەوسنی چاوبرسی.
چنۆکی: نەوسنی و چاوبرسێتی.
چنوندەر: چەوەندەر.
چنوور: گیایەکی کوێستانیی بۆنخۆشە لە شوێت دەچێ.
چنەچن کردن: هەڵپەکردن بۆ پەیاکردنی شت بەسووکی و ریسوایی.
چنەو: ل. وتەیەکە لەباتی وتەی (ئا ئاوا) بەکاردێنرێ.
چنیک چنیک: با. شتی رەنگاورەنگ.
چنین: تەنین. کـــردنەوەی بەری درەخت و هێندێ سەوزایی: شاتووەکە یا بامیێکە (بچنە). بژاردنی دانەوێڵە (د). پەستاوتن: (د).
چنینەوە: کۆکردنەوەی شتی ڕژاو دەنک دەنک.
چۆ: لەوێ (هـ). دەنگێکە کەر و ئێستری پێ لێ دەخوڕدرێ (ز).
چوار: ناوە بۆ ژمارەیەک کە لە ناوەندی سێ و پێنج

دایە.
چوارئاوێنە: جۆرە زرێیەکی جەنگییە لەبەر دەکرێ، چوار تەختە ئاسنی پێوەیە دەکەونە پێش و پاش و هەردوولای ئەو کەسەی لەبەری دەکا.
چوارئایینە: د. چوارئاوێنە.
چواریا: د. چوارپێ.
چوارپاچکە: د. چارپایە.
چوارپالوو: شتی ئەستووری چوارگۆشەی رێک (مکعب).
چوارپایە: د. چارپاپە.
چوارپوولەکە: چوار پارچە چەرمی قەبزە نوشتەییە بۆ قایمی دەدرێ لە راست و چەپی کەوش لە ئاستی جەمسەرەکانی.
چوارپەل: هەردوو دەست و هەردوو قاچ.
چوارپەل قەوی: بریتییە لە گیانداری قەڵەوی پتەو.
چوارپێ: گیاندارێکە بەچوار پێ بروا.
چوارپینە: چوارپینەیە دەدرێ لەسەر پەنجە و پاژنەی کەوش.
چوار چابوخ: چوارچاک. چوار بێچوولەی بچووکە دەکەوێتە بن باخەڵی کەواوە.
چوارچاک: هەڵدڕاوی چوار چمکی ئەملاو ئەولای کەوا.
چوارچاو: بریتییە لە پیاوێک کە دوو ژنی بێ.
چوارچاوبوون: بریتییە لە سەر لێ شێوان.
چوارچاوکردن: بریتییە لە سەر لێ شێواندنی یەکێک.
چوارچمک: چوارچاک.
چوار چنگۆڵە: ڕۆین لەسەر چوار چنگ یا هەڵگەڕان بەشتێکدا بەچوار چنگ.
چوارچەقەڵ: د. چوار چنگۆڵە.
چوارچێوە: دارێکی چوار پارچەی چوار سووچە دەرگا و پەنجەرە یا ئاوێنە یا نووسراوێکی جوان یا وێنەیەکی تێ دەخرێ.
چوار خاڵ کێشان: ڕەشکردنی ناوچەوان و هەردوو ڕوومەت و چەناگەی یەکێک بۆ ڕیسواکردنی.
چوار خرت: بزن و مەڕی چوار ساڵە (د). بریتییە لە مەردوومی قەڵەوی تێکسمڕاو.
چوارخشتەک: چوار پارچەی پچووکە لە کەوا هەر دووانیان دەکەوێتە بن دەستێک.
چوارخشتەکی: چوار نیوە شیعرە کە دوایی نیو شیعری یەکەم و دووەم و چوارەمی وەک یەک وابێ.
چواردانگ: برنجێکی کوتراوی وردەیە لە ناوەندی پلاوی و خاکەدا.
چوار دانگی: چواردانگ.
چواردە: ناوە بۆ ژمارەیەک کە چوارە لەگەڵ دەدا.
چواردەخانەی ڕەمڵ: چواردەخانە لەسەر کاغەز دەکێشرێ ڕەملی پێ دەگیرێتەوە.
چواردە ڕێیان: شوێنێکە کە ڕێگای زۆری لێ ببێتەوە.
چواردەستەکی: هەڵگرتنی شتێک بەچوار دەست.
چواردەمین: شتێکە کە لە پایەی چواردەدا بێ.
چواردەم: چواردەمین.
چواردەهەمین: چواردەم.
چواردیوار: بریتییە لە خانوو: هەموو کەس لە (چواردیوار)ی خۆیدا دەحەسێتەوە.
چوار ڕێگان: چوار ڕێیان.
چوار ڕێیان: شوێنێکە کە چوار ڕێی لێ ببێتەوە.
چوار سروشت: بەچوار شت دەڵێن کە بناغەی دروستبوونی هەموو شتێکن وەک با و ئاو و خاک و ئاگر بێ.
چوار سووچ: شتی چوارگۆشە.
چوارشانە: مەردوومی ئەستووری قەڵەوی داڕێژراو.
چوارشەم: چوارشەموو.
چوارشەموو: ڕۆژی پێنجەمی حەفتە لە هەینی بەدواوە.
چوارشەمە: چوارشەموو.
چوارشەمە: چوارشەموو
چوارقوڕنە: شوێنی چوار سووچ. ناوە بۆ دێیەک لە ناوچەی پشدەر.
چوارقەد: شتێکە کە چوار جار قەد کرابێ. (چوار قەدکردن) نوشتاندنەوەی شتێک چوار جار.
چوار قەمچ: د. کەسێکە کە مووی ڕیشی و سمێڵ و برۆ و برژانگی کرابێ. (چوار قەمچکردن): تاشینی مووی ڕیش و سمێڵ و برۆ و برژانگ.
چوارگا: ناوە بۆ جۆرە مقامێکی کوردی.

چوارگۆشه: شتێکی چوار سووچه که پانی و درێژیی بەقەد یەک بێ.

چوارلا: پێش و پاش و ڕاست و چەپی هەموو شتێک.

چوارلوو: چوالوو.

چوارمەشقان: د. چوارمەشقی.

چوارمەشقی: جۆرە دانیشتنێکە بە تێک پەڕاندنی هەردوو قاچ بە نوشتاوەیی.

چوارمێخە: چوار سنگی داکوتراوە بەزەویدا بۆ ئەوەی کە چوار پەلی یەکێکی پێوە ببەسترێتەوە.

چوارمێخە کێشانەوە: بەزەویدا دانی مەردووم لەسەر گازی پشت و بەستنەوەی چوارپەلی بەچوار مێخەوە بۆ سزادانی.

چوارمێردەکی: چوار مەشقی.

چوارنال: چوارنالە.

چوارنالە: ئاخاوتنی وڵاخ لە ناوەندی لۆقە و پرتاودا.

چوارنان: کەسێکە لە یاریی (قەلەمرداریێ)دا دەستەی بەرامبەری تێ خستبێ.

چوارە: د. چوارنالە.

چوارەم: شتێکە لە پایەی چواردابێ.

چوارەمین: چوارەم.

چوارهەم: چوارەم.

چوارهەمین: چوارەمین.

چوارهەنگڵ: شتێکە کە چوار هەنگڵی ببێ وەک خێگە و هەمانە.

چوارهەنگۆڵ: د. چوارهەنگڵ.

چواریەک: لە چوار بەش بەشێک.

چواریەکی: چواریەک.

چوالوو: چالەکە.

چوالە: درەختێکە گەڵای وەک بی وایە. بەری داری چوالە.

چوالەبادام: چوالەی ناوک شیرین.

چوالەتاڵە: جۆرە چوالەیەکی تاڵە.

چۆبەچۆ: د. بەرامبەر.

چۆپ: د. درۆ.

چۆپ چۆیان: کاتی بالاکردنی گیا لە بەهاردا بەرەنگێکی وا کە شوان نێوارە داردەستەکەی فڕێ بداتە ناو گیا و بەیانی نەیدۆزێتەوە.

چۆپ چۆیێن: چۆپ چۆیان.

چۆیر: ز. کوێر.

چویلمە: ز. ئازارێکە لە سنگی وڵاخدا پەیدا دەبێ.

جۆیی: جۆرێکە لە هەڵپەڕین.

چۆیی کێش: کەسێکە کە سەرچۆیی بکێشێ.

چۆییک: ز. مەردوومی بێ عەقڵ.

چوترم: پشوودان.

چوتورمە: د. ئاشووب.

چۆجەڵە: ڕیزێک قولفەیە بەتەختە دەوارەوە لەسەر باری درێژی لە کاتی هەڵدانیدا بەیەکدا دەکرێن.

چوچلە: قیتکە.

چۆچەک: جۆرە چەکێکی ژنانەی پانی پلپلەدارە بەلای ڕاست و چەپی سەریدا شۆڕدەبێتەوە.

چوخ: ز. چۆغە.

چوختی: مەردوومی چەقاوەسوو.

چوخک: با. چۆغەی شاڵی لەبەرکردن.

چوخم: تاقێکی گەورەیە کە بەسەر کۆڵانێکدا هاتبێتەوە و، سەرەکەی کرابێ بمژوور.

چوخمە: چوخم.

چوخوڕ: د. چەم و چوغورد.

چۆخە: چۆغەیەکە لەگەڵ ڕانکدا لەبەر دەکرێ.

چورت: وەنەوز. چوارچێوەیەکە چەند تەلێکی بەرایەڵ تێ هەڵکێشراوە، یەکی چەند دارێکی گردی تێدایە ژمارەی پێ دەکرێ. شەوژەن (هـ).

چۆرتان: ز. کەشک.

چورتاندن: د. ترووکاندنی پەلەپیتکەی تفەنگ و دەمانچە.

چورتانن: د. چورتاندن.

چورتدان: وەنەوزە کوتێ.

چورتک: د. چوڕ.

چورتکە: د. چورتی حسابکردن.

چورتم: نووچبردنی دانیشتوو بەدەم وەنەوزەوە. سەغڵەتی و دەردی سەری: فیسار کەس تووشی

(چورتم)ێکی گەورە بوو.
چورتم بردن: نووچبردن بەدەم خەوەوە.
چورتمدان: چورتم بردن.
چورتە: جـووڵە: (چورتە) ناکـا، واتە ناجـووڵێـتـەوە. (چورتە چورت) جووڵە پێکەوتنێکە کە لە ترسەوە بێ.
چورخ: ز. چەرخی چەقۆ تیژکردن.
چوڕ: سپێـتـیی شت: دەڵێی (چوڕ)ی شیـرە. پاسخ و وەرام.
چۆڕ: دڵۆپێک لە شتی شل. دێیەکە لە مەریوان.
چۆڕانەوە: هاتنە خوارەوەی شتێکی شل لە شتێکی تر بەخوارکردنەوەی بەرەبەرە. (چۆڕەچۆڕ) چۆڕانەوەی یەک لە دوای یەک.
چۆڕاوگە: باراناوێکە بە گوێسوانەدا بێتە خوارەوە.
چۆڕپڕ: وشکبوونی ئاو لە شوێنێک کە چۆڕی نەمێنێ: کـانیـیـەکـە. (چۆڕپڕە). (چۆڕپڕبوون) وشکبـوونی ئاو لە شوێنێک. (چۆڕپڕکردن) وشککردنی ئاو لە شوێنێک.
چوڕدانەوە: د. وەرامدانەوە.
چۆڕکە: شوێنێکە کە ئاوی لێ بچۆڕێتەوە. لوو.
چوڕنوسقاو: ترنوسقاو.
چۆڕە: دەنگی چۆڕانەوەی ئاو.
چۆڕیان: د. چۆڕانەوە.
چۆڕیانەوە: د. چۆڕانەوە.
چۆڕەک: جـۆرە خـواردەمـەنیـیـەکـە لە هەویر دروست دەکرێ.
چوریسک: با. پریشکی ئاگر.
چوست: گیانداری چالاک.
چوستی: چالاکی.
چۆش: د. وتەیەکـــە وەک (هۆش) گــــوێدرێژی پێ دەوەستێنرێ.
چوشتر: چتیر.
چوشتیر: چتیر.
چۆغـان: گیـایەکی بەهارییـە گەڵای وەک کـەرەوز وایە وەک ئەسپۆن دەکوترێ و کاڵای پێ دەشۆرێ.

چوغڵ: بەدی چەپخوون.
چوغڵی: بەدی و چەپخوونی.
چوغورد: چەم و دۆڵی چڕ.
چۆغـە: جـۆرە تەنراوێکی خـوریی خـاوداری جـوانی بەنرخە. جۆرە کاڵایەکی شاڵینی چاکەلدارە لەگەڵ ڕانکدا لەبەر دەکرێ.
چۆغەبازەڵە: بزەڵە.
چۆغەڕەش: بریتییە لە چێشتی ماشی ڕەش.
چۆغەڵ: چۆغەیەکە لەگەڵ ڕانکدا لەبەر دەکرێ.
چۆف: ز. داردەست.
چۆقـاندن: هێنانە لەرزەی مـەردووم لەلایەن لەرز یا ترسەوە. هەڵقرچاندن لەلایەن تاوە.
چۆقانن: چۆقاندن.
چۆقل: ز. قاچی گیاندار.
چۆقـە: دەنگی لە یەککەوتنی ددان لەکـاتی لەرز یا ترس یا سـەرمـادا. (چوقـەچۆق) چۆقـەی یەک لـەدوای یـەک. گـــــــــرە و تـەوژمـی تـا: تـا دەی(چوقێنێ).
چۆقـیـان: د. هاتنە چۆقـە بەدەم لەرزەوە. هەڵقـرچان بەدەم تاوە.
چۆقین: چۆقیان.
چۆک: ئەژنۆ.
چۆکـانی: ز. دانیـشتن لەسـەر ئەژنۆیەک و هەڵنانی ئەوی تر.
چۆکـدان: بریـتـیـیـە لە خـواردنی شـتێک بەتەواوی و نەهێشتنی. لەسەر ئەژنۆ دانیشتن.
چوکدادان: لەسەر ئەژنۆ دانیشتن.
چوکدانەسەر: تەپدانە سەر شتێک.
چوکـڵـە: پارچە دارێک یا چیلکەیەکی پچـووک. نووکـێکی بەرزی تیـژە بۆ هێندێ پیت دەنووسـرێ وەک (بێ) و (تێ) کـــە بەدەم پیــــتی ترەوە بنووسرێن.
چوکڵەخیگە: پشکی هێزە و مەشکە.
چوکـڵـەشکێن: د. بریتـیـە لە یەکێک کە چەڵتـووک بخاتە کاروباری ئەم و ئەوەوە.
چۆکـڵـەشکێنی: بریـتـیـە لە چەڵتـووک خـستنە کـاری

مەردوومەوە. چەڵەمەشکێنە (د).
چۆک هەڵنان: دانیشتن لەسەر قاچێک و هەڵنانی قاچەکەی تر.
چۆگە: هـ. لەوێ.
چۆڵ: چۆڵ.
چۆڵ: شوێنێکە کە ئاوەدانیی تێدا نەبێ.
چۆڵاوە: هـ. چەند دارێکی دوو پەلن دادەچەقێنرێن و رایەڵیان لەسەر هەڵدەکرێ.
چوڵبڕ: ڕۆیشتن بەبێ ڕێ.
چۆڵبوون: نەمانی ئاوەدانی لە شوێنێک.
چۆڵپەرست: کەسێکە بەتەنیا هەر لە چۆڵدا بژی.
چۆڵپەرستی: ژیان و ڕابواردن لە چۆڵیدا.
چۆڵچڕ: د. هۆزەیەکە هەر لە بیاباندا دەکرێ.
چۆلک: ز. ئاودەستخانە.
چۆڵکردن: بەجێهێشتنی شوێنێک و مانەوەی بەچۆڵی.
چۆڵگە: دەشت و بیابان.
چولوسک: د. چلۆسک.
چۆڵ و هۆڵ: شوێنێکە کە لە هەموو گیانلەبەرێک خالی بێ.
چۆڵەچرا: دارێکی تەڕە بەقەد گەزێک سەرەکەی دەکوترێ تا شی دەبێتەوە کە وشک بوو لە تاریکیدا دادەگیرسێنرێ لە باتی چرا.
چۆڵەچراو: هـ. چۆڵەچرا.
چۆلەکە: باڵندەیەکی بچکۆلەی بۆرە. دارێکە بەقەد مەچەکێک دەبێ دوو کونی تێدایە هەر کونەی چەرخێکی تێ براوە (گورد)ی جۆلای لەسەر هاتوچۆ دەکا لەکاتی کارکردندا.
چۆلەکە بکوژ: بریتییە لە ئادەمیزادێک: (چۆلەکە بکوژ)ی تێدا نییە واتە هیچ کەسێکی تێدا نییە.
چۆڵەمە: قوولاییی خوار قوڕگ.
چۆڵەمێ: چۆڵەمە.
چۆلی: چۆڵی.
چۆڵی: شوێنی چۆڵ.
چۆم: چەمی ئاو.
چۆماخ: تێلا.
چۆمە: ز. هیچ.
چۆمی: چەم.
چون: د. چونکە.
چۆن: وتەی پرسیار لە چۆنێتی شت: (چۆنیت)؟
چونکو: چونکە.
چونکە: وتەیەکە بۆ هۆیەتی (علت)ی شتێک بۆ شتێک بەکاردەهێنرێ: چووم بۆ بازاڕ (چونکە) کارم بوو.
چونکی: چونکە.
چۆنەر: د. چەوەندەر.
چۆنەرقەند: د. چەوەندەری شەکر.
چۆنەرین: چێشتی چەوەندەر بەترش.
چۆنێتی: بوونی شت بەجۆرێکی تایبەتی.
چونیەک: وتەیەکە لە جێی وتەی (وەک یەک) بەکاردێنرێ: ئەگەر لەکێن هەموو (چون یەکین).
چوو: میچ.
چۆو: د. داردەست.
چوواندن: نەکردنی نوێژ لە کاتی خۆیدا: نوێژەکەی بەیانیت (چوواند).
چوواو: نوێژێکە کە لەکاتی خۆیدا نەکرابێ.
چووپ: ز. داگیرکردنی شت.
چووتن: ز. جوونی شت.
چووچ: ز. چووکی کوڕی پچکۆلە.
چووچک: ز. کەوچکی ماستاو. چۆلەکە.
چووچی: ز. وتەیەکە وەک: (چی چی) بۆ دانیشتنی منداڵ بەکاردێنرێ.
چوور: ز. مەردوومی شەل. جۆرە مەڕێکە.
چووز: لقی ناسکی تازەی سەوزی درەخت. درەختێکە موتوربەکرابێ.
چووزاندنەوە: سۆڵاندنەوەی ئەندام.
چووزانم: وتەیەکە لە شوێنی وتاری (نازانم) بەکاردێنرێ.
چووزانەوە: جۆرە ئازار و سۆڵانەوەیەکە هێندێ جار لە لەشدا پەیدا دەبێ: دەستم (چووزایەوە) لە

کاتێکدا کە قەڵەشابێ یا لووتم (چووزایەوە) لە کاتێکدا کە سەرما لێی دابێ، یا دەمم (چووزایەوە) لە کاتێکدا کە شتێکی توونت خواردبێ. (چووزەچووز) چووزانەوەی زۆر.

چووزکردن: موتوربەکردنی درەختێک لە درەختێکی تر.

چووزە: د. چووەر.

چووزەرە: لاسکی ناسکی گیا.

چووزەشوانە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک بەڕەزاوایە لاسکەکەی بەناسکی دەخورێ.

چووک: بریتییە لە کێری ئادەمیزاد. بچووک: من برا (چووکی) تۆم. چۆک (با). چۆلەکە (ز).

چووگان: ز. گۆچان.

چوول: ل. دار.

چوولە: ز. ئادەمیزادی قەشمەر.

چوون: ڕۆین لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی تر. پەڕینی وڵاخی یەکسم. تەقینی هێلکە و ڕژانی بۆ ناو ئاگر. دامردنەوەی ئاگری گڕ: ئاگرەکە (چوو) واتە دامردەوە. تەزین و لە گۆچوونی ئەندام لە سەرماندا: دەستم (چوو) واتە تەزی. بوونی دراو بەڕەنگێکی وا کە لە شت کڕیندا لێت وەربگیرێت: ئەم دراوە (دەچێ) یا (ناچێ). شوبهانی شتێک بەشتێک: ئەم شتە لەو شتە (دەچێ) واتە وەک ئەو وایە.

چوونەبەست: نەتوانینی چوون بۆ شوێنێک بەهۆی شتێکەوە: بەهۆی فیسار کەسەوە ماڵەکەمان لێ چۆتە بەست، واتە لەبەر ئەو ناتوانین بچین.

چوونەژێر: دانان بەشتێکدا (اقرار).

چوونەسەر: بریتییە لە سەرگرتنی کارێک و بڕانەوەی بەئێجگاری.

جوونە سەراو: بریتییە لە چوونەسەر پێشاو.

چوونەلا: بریتییە لە دروستبوونی پیاو لەگەڵ ژنیدا.

چوونەوە: بەختکردنی ڕەنگی شت. چوونی یەکێک بۆ شوێنێک جاری دووەم.

چوونەیەک: کرژبوونی هێندێ تەنراو بەهۆی تەڕبوونیەوە.

چووەر: د. ژوور.

چوێ: ز. برین.

چوێدار: ز. بریندار.

چوێشکە: چۆلەکە.

چوێل: وڵاخێکە هەردوو پاشووی گێڕ و کەوانەداربێ و لە ڕۆیندا لە یەک بدەن.

چویت: جۆرە دەرمانێکی شینە دەکرێتە ئاوەوە متیلی سپی و هێندێ کاڵای تری تێوە دەدرێ بۆ جوانی.

چویتلی: شتێکە ڕەنگی وەک چویت وابێ.

چویک: ز. چۆلەکە.

چوین: ل. چۆن.

چە: وتەیەکە پرسیاری پێ دەکرێ لە شتێک کە ئادەمیزاد نەبێ: (چە) دەکەیت؟ واتە چی دەکەیت. پیتی پچووککردنەوە: (باخچە، دەریاچە). کەچی: هاتم بۆ لات (چە) لەوێ نەبوویت، واتە کەچی (د).

چەبت: ز. جەوت.

چەپ: لای بەرامبەری ڕاست لە شت. وتەیەکە هەمیشە لە نەفیدا بۆ جیاوازییەکی کەم لە ناوەندی دوو شتدا بەکاردێنرێ: ئەم خانووە (چەپ)ی نییە لەگەڵ ئەو خانووەدا واتە زۆر لە یەک جیاواز نین. چەپڵە (د). شتی کلا و کەنار: فیسار کەس خانووەکەیان زۆر (چەپ)ە.

چەپاڵ: پارچە تەنراوێکی ئەستووری کۆنی کەم نرخ.

چەپاڵک: چەپاڵ.

چەپاڵە: پارچەیەک لە هێندێ شت: (چەپاڵە) یەک بەرەم نییە. بریتییە لە زۆر و سزای زۆردار: خوا لە (چەپاڵە)ی زۆردار بەدوورت کا. چەپۆڵە (د). زللە (د).

چەپاڵەدان: پەنادان بەیەکێک کە پەنات بۆ بێنێ.

چەپانن: د. تێ تەپاندن.

چەپاو: تاڵان.

چەپاوکردن: تێکدانی ئاسایشی شوێنێک و شێواندنی. تاڵانکردن.

چەپخون: د. شەبەیخوون.

چەپخوون: گیانداری ئەگریسی هار و هاج.

چەپک: دەسکێک لە گوڵ و گیا. دەستپێچێک لە خوری.
چەپکوتان: چەپڵەلێدان.
چەپکوتانن: د. چەپکوتان.
چەپکە: چەپک.
چەپگەرد: بریتییە لە ڕۆژگاری ناهەموار.
چەپکەن: د. کونێکی ئەمسەر و ئەو سەرە دەکرێ لەژێر شاخدا بۆ هاتوچۆ پێداکردن.
چەپل: ز. قۆڵی گیاندار.
چەپڵە: بەیەکدادانی هەردوو بەری دەست بەڕەنگێک کە دەنگی لێوەبێ.
چەپلەر: مەردوومی چەپە.
چەپڵەڕێزان: چەپڵەلێدانی چەند کەسێک بەیەکەوە.
چەپڵەقوزێ: بریتییە لە دەرکردنی یەکێک لە شوێنێک بەسووکی و بەقاڵەی دەم.
چەپڵەکوتان: چەپڵەلێدان.
چەپڵەلێدان: لێدانی چەپڵە بە بەری هەردوو دەست.
چەپڵە لێ کوتان: بریتییە لە بەدناو و ڕیسواکردنی یەکێک.
چەپ و چێر: شتی خوار و گێر.
چەپ و ڕاست: چەلیپای گاوران. هەموو شتێک کە ڕاست و چەپ تێک پەڕیبێ.
چەپ و ڕاستکردن: ڕاکێشانی دەستی ڕاست و قاچی چەپ، یا دەستی چەپ و قاچی ڕاست بۆ چاکبوونی ئازاری دەماری پشت. بڕینی دەستی ڕاست و قاچی چەپ یا وەکی تر بۆ سزادان.
چەپوغان: کارکردن بەنهێنی.
چەپۆک: دەست بەسەردا ماڵین لەگەڵ کردنەوەی پەنجەکاندا.
چەپۆکان: هەردوو دەست بەزەویدادانی وڵاخی بەرزە.
چەپ و کووپ: چاپ و کووپ.
چەپۆڵە: دەست و پەنجەی گیاندار.
چەپۆڵەشێرە: گیایەکی کوێستانییە لقەکانی ڕوو دەکەنەوە یەک وەک چنگی شێر.
چەپە: گیاندارێکە کە بەدەستی چەپ کاربکا. چەپک (د). دەست بەندی وڵاخ. سەوڵی بەلەم لێخوڕین (د).
چەپەجاخ: ئاسنێکی دەم پانی تیژی کلکدارە گۆشتی پێ قیمە دەکرێ.
چەپەر: دەرگایەکە بەتەیان چنرابێ. پۆستەچی (د). سوپەر (ز).
چەپەربەن: د. ملپێچ.
چەپەربەندان: بریتییە لە وێستانی چەند کەسێکی زۆر بەگردی شتێکدا بەجۆرێک کە وەک تووڵی چەپەر بەتەنشت یەکەوە بن.
چەپەک: شوێنێکە ڕێی هاتوچۆی کەم تێ بکەوێ. چەند جۆگایەکی کەوانەدارە بەناو مەرەزەیەکدا ڕادەکێشرێ کە زەوییەکەی لێژبێ بۆ ئەوەی کە مەرەزەکە هەمووی ئاو بخواتەوە.
چەپەڵ: شتی چڵکنی پیس.
چەپەڵووک: چەپۆک.
چەپەڵی: پیسی و پۆخڵی.
چەپەوانە: شتی پێچەوانە.
چەپی: جۆرە هەڵپەڕکێیەکە هەر قاچی چەپی تێدا پێش دەخرێ. چەپەوانە.
چەت: کۆزەری دەغڵودان.
چەتارە: ز. کاڵای ئاوریشمین.
چەتاڵ: دارێکی دووپەلە دەچەقێنرێ و لوولەی تفەنگی دەخرێتە سەر بۆ ئەوەی لە حەلی تەقاندنیدا نەجووڵێ. دەواری پچووک. چنگاڵی ئاسن کە نانی پێ دەخورێ.
چەتاڵانە: بەشێکە لە خەرمان کە دەدرێ بەو سەرکارانەی دەغڵودان کۆ دەکەنەوە بۆ خاوەنی.
چەتان: پەردەی سەری عەرەبانەیەکە کە خەرمانی پێ دەگوێزرێتەوە.
چەتاوەڕوو: مەردوومی بێ شەرمی ڕوو هەڵماڵراو.
چەتر: شتێکە لە ژوور سەرەوە هەڵدەدرێ لە کاتی باران یا گەرمادا.
چەترکردن: هەڵپاچینی درەخت بۆ ئەوەی سەرەکەی وەک چەتری لێ بێ. خۆگیفکردنی قەلەموون و

تاوس.
چەترەقی: جەترەقە.
چەترهەڵدان: بریتییە لە خۆگیفکردنی قەلەموون و تاوس.
چەتفە: چەفتە.
چەتلەمەز: مەردوومی بزێوی فێڵباز.
چەتۆر: د. قرانی زیوینی زنجیرەدار. تیغی کولی ژەنگن.
چەتوو: ز. وتەیەکە وەک وتەی (کابرا) بۆ پیاو بەکاردێنرێ.
چەتوون: گیانداری هار و هاج.
چەتە: جەردە. پۆلیس (د).
چەتەکاری: جەردەیی.
چەتەگەری: چەتەکاری.
چەتەوڵ: مەردوومی درێژی زەبەللاح.
چەتەیی: چەتەکاری.
چەتیو: کچی بێ باوک.
چەتیوە: ئافرەتی ناکەس بەچە.
چەچ: د. چەچە.
چەچلە: د. چەچ.
چەچە: وتەیەکە منداڵی ساوا بۆ دەست بەکاری دەهێنێ.
چەخماخ: شتێکە پلیتەی تێ هەڵدەکێشرێ و جۆرە بەردێکی تێ دەخرێ و ئاگری پێ دەکرێتەوە: ئەستێ. بریتییە لە تفەنگ: دوو سەد (چەخماخ)م هەیە.
چەخماخچی: چەخماخساز.
چەخماخساز: کەسێکە تفەنگ و دەمانچە دروست بکا.
چەخماخە: بروسکەی ئاسمان.
چەخەر: ز. نیشانەی شت کە لە رێدا بەجێ مابێ.
چەدەنە: رێحانە کێویلە.
چەریا: چارپایە.
چەرپایە: چارپایە.
چەرچی: کەسێکە وردەواڵا بەرێتە لادێ و بەرۆن و دانەوێڵە بیگۆڕێتەوە.
چەرخ: ئاسنێکی کەوانەدارە کە لەسەر شان بسوورێتەوە. گەردشی جیهان و سووڕانەوەی: چی بکەم لە دەست (چەرخ)ی کەج ڕەفتار؟ تەختەیەکە لەسەر بیر دادەنرێ و ئاوی پێ هەڵدەگوزرێ. چەخماخی ئاگرکردنەوە. سەدە (قرن).
چەرخان: سووڕان.
چەرخاندن: سووڕاندن.
چەرخانن: چەرخاندن.
چەرخ خواردن: خولخواردن.
چەرخدان: چەرخاندن.
چەرخ لە چەمەر کێشان: بریتییە لە بەیدەستکردن و سزادانی یەکێک.
چەرخە: سووڕانەوە بەکەوانەیی.
چەرخەچی: زەلامێکە کە بۆ ئاسایش ئاوەدانییدا بسوورێتەوە. ئاوگردان.
چەرخەدان: سووڕانەوە بەگردی شتێکدا.
چەرخەکردن: چەرخەدان.
چەرخەمە: جۆرە سەبەتەیەکی گەورەیە لە قامیش دروست کرابێ.
چەرخیان: د. خولخواردن.
چەرخی: جۆرە دراوێکی زیوینی پچووکە.
چەرخین: چەرخیان.
چەرداخ: کەپر.
چەرداوەروو: چەتاوەروو. ناوە بۆ تیرەیەکی کورد لە ناوەندی سنە و هەمەداندا.
چەڕاگا: شوێن لەوەڕ.
چەڕەدوکەڵ: دوکەڵێکی ڕەشی زۆرە کە پۆنگی خواردبێتەوە و بەجارێک بێتە دەرەوە.
چەرم: پێستی گیاندار.
چەرمچی: د. کەسێکە کە پێستە خۆش دەکا.
چەرمقین: د. چرچ و لۆچی کاڵا و شتی تر.
چەرمگ: شتی سپی.
چەرمگسوور: مەری دەموچاو و مل سووری لەش سپی.

چەرمگی: د. سپێتی.
چەرموو: چەرمگ.
چەرمووسوور: چەرمگ سوور.
چەرمە: هـ. سپی.
چەرمەچەقاڵتە: گۆشتی لەڕ و لاواز.
چەرمەسەرێ: دەردی سەری.
چەرمەڵ: سپیکەڵە.
چەرمەڵانە: د. چەرمەڵە.
چەرمەڵە: چەرمەڵ.
چەرمێنە: د. سپێنەی هێلکە.
چەرمی: ل. سپی.
چەرمیلە: د. چەرمەڵە.
چەرمین: شتێکە لە چەرم کرابێ.
چەرمینە: د. چەرمین.
چەرندە: گیاندارێکە کە بلەوەڕێ.
چەرووەدار: ل. قەتارچی.
چەرەخۆرە: دارێکی کولۆرە سەرێکی دەبڕێتە دۆڵیانەوە و سەرەکەی تری (کەوچکە)ی پێوە دەبەسترێ.
چەرەز: ز. خواردنی خۆش.
چەرەس: دۆشـاو و باسـوق دروسـتکردن لەناو ڕەزدا. چەند خـواردەمـەنییـەکی وشکەیە لە کـۆبوونەوەدا دادەنرێ بۆ خواردن بەدەم گفتوگۆوە.
چەرەگە: بەرچیغ.
چەرەن و پەرەن: وڕێنەکردن.
چەرین: با. لەوەڕین.
چەس: چییە؟
چەسپ: سـەرێک لە تلیـاک. شـتێک کە بەشوێنێک توند و پڕ بەپڕی بێ.
چەسپان: خێرا. چەسپین.
چەسـپـانـدن: جـێگیـرکـردنی شـتـێک لە شـوێنێک. لکاندنی شتێک بەشوێنێکەوە.
چەسپانن: چەسپاندن.
چەسپیان: د. چەسپین.
چەسپین: جێگیـربوونی شـتـێک لە شـوێنێـک پڕ بەپڕ. لکانی شتێک بە شتێکی ترەوە.
چەسن: ل. چەس؟

چەش: گـیـانـدارێکی ڕاوییـە کـە دەمی بەگـرتن و خواردنی نێچیر شیرین بووبێ. خواردنێکە دەکرێ بەتەڵەوە بۆ گرتنی نێچیر: بەرازەکە (چەش)ی بۆ دابنێ.
چەشبوون: دەم شیرینبوونی گیانداری ڕاوی بەگرتن و خواردنی نێچیر.
چەشتن: تاقیکردنەوەی تامی شت بە زبان.
چەشتە: گیانداری چەش. چەشەیەکە دەکرێ بەتەڵەوە بۆ گرتنی نێچیر.
چەشتەخۆرە: چەشەخۆرە.
چەشکردن: فێرکردنی گیاندار بە ڕاو بەدەرخواردانی چەشە.
چەشکە: چەشە. مێلاک.
چەشکەکردن: چەشتنی خواردەمەنی.
چەشم ئەناز: د. چەشمەنداز.
چەشم ئەنداز: د. چەشمەنداز.
چەشمە: کانی و سەرچاوە. ئاودەستخانە (ز).
چەشمەنداز: شوێنی بەرچاوی خۆش.
چەشمیک: ز. جۆرە دەرمانێکی چاوە.
چەشن: تەحر و جـۆر: بەم (چەشن)ە واتە بەم تەحـر و جۆرە.
چەشنی: تەرەقـەی دەمـانچـە و تفـەنـگ. مـەزە و تام (د).
چەشە: خواردنێکە کە بکرێ بەتەڵەوە بۆ گرتنی نێچیر. چەش.
چەشەبوون: چەشبوون.
چەشـەخـۆرە: گـیـاندارێکە کـە چەشـە بخوا و بەتەڵەوە نەبێ.
چەشەکردن: چەشکردن.
چەعف: ز. چاو.
چەعفک: ز. چاویلکە.
چەفت: ل. چەوت.
چەفـتـە: پارچەیەکی ئاوریشـمی بە سـیم یا بە سـورمـە چنراوە. داڵیت (د).
چەفتە ڕێز: ئەڵقەڕێز.
چەفتەکەڵ: د. گای چوار ساڵە.

چەفــتــەلی: ئەنجــامــەی دەرگــا. جــۆرە بالا پۆشــێـكی ژنانەیە وەک چەفتەی بەسورمە چنراو.
چەفتە و شیرە: د. چەوتە و چیلە.
چەفتیاگ: د. شتی چەوتاوە.
چەفیە: چەفتەی ئاوریشمین.
چەقرەیی: ز. درەختێكە وەک بی وایە.
چەق: گــۆشــتــی لەڕی لاواز. ناوەڕاســتــی ڕێگا: لە (چەقی) ڕێگا مــەوەســتــە. دیوێكە لە مــیــچ. كەسێكە كە گیربێ لە كڕین و فرۆتندا (د).
چەقــاڵ و بەقــاڵ: بریتــیــیــە لە مــەردوومــی هەرزەی بازاڕی.
چەقــالە: شــتــێكە وەک بادام بەڵام ئەم پچووكــتــرە و ناوكەكەی تاڵە، خۆش دەكرێ و دەخورێ.
چەقاندن: داكوتانی شتێک بەشوێنێكدا.
چەقانن: چەقاندن.
چەقانە: د. چەقەنە.
چەقانەژەن: د. كەسێكە چەقەنە لێ بدا.
چەقاوەسوو: مەردوومی بێ شەرمی چوختی.
چەقــچــەقــۆک: گــیــایەكی بەهاریی گــەڵا خڕە بەرێک دەگرێ وەک گوێز بەڵام پچووكترە.
چەقچەقە: چەقەنەی ئاش. گیایەكە گەڵای لە گەڵا بی باریكــتــــرە جــــۆش دەدرێ و بۆ دەنـگ بەربوون دەخورێتەوە. قەزوان (ل).
چەقلانقوچ: ل. دەنگی قەزوان قرتاندن.
چەقلماست: ز. ماستاوی خەست.
چەقۆ: تیغێكی مشتووداره دەمەكەی دەنوشتێتەوە بۆ ناو مشتووەكەی.
چەقۆگەر: كەسێكە چەقۆ دروست بكا.
چەقــە: قــســە زۆركــردن بەبێ هوودە. (چەقــەچەق): چەقەی یەک لەدوای یەک.
چەقەچەناو: چەنەباز.
چەقەخانە: جێگایەكی تایبەتییە بۆ كۆبوونەوە و قسە تێداكردنی.
چەقەسوو: چەقاوەسوو.
چەقەڵ: دەعبایەكی كێوییە لە سەگ دەچێ. بریتییە لە گیانداری لەڕ. پێچكەی شت: ئەو كورسییە چوار (چەقەڵ)ە واتە چوار پێچكەیە.
چەقەن: زەویی ڕەقەن.
چەقەنە: دارێكە سەرێكی دەخرێتە ناو (كەوچكە)ی ئاش و سەرەكەی تری دەخرێتە سەر دیوار و دارێک بەناوەڕاستیدا شۆڕدەبێتەوە بۆ سەر بەرداش، بەسووڕانەوەی بەرداش چەقەنەكە دەجووڵێتەوە و دان دێتە خوارەوە. پل تەقاندن بەپەنجەی دەست. درەختێكە بەرێک دەگرێ وەک بەری مۆرد (ز). چەقەوانە.
چەقەوانە: چوار شتە لە زەرد یا لە شتێكی تر دروست دەكرێ شەكەرۆكە دەیكا بەسەری چوار پەنجەی دەستیەوە لەكاتی سەماكردندا چەقەنەی پێ لێ دەدا.
چەقیان: د. چەقین.
چەقێن: زەویی ڕەقەن. یاریی میچێن.
چەقین: ڕۆچوونی شتێكی ڕەق لە شتێكی نەرمدا.
چەقیو: شتێكە كە ڕۆچووبێ بە شتێكی نەرمدا.
چەک: هەر شتێكە لە ئاسن دروست بكرێ و جەنگی پێ بكرێ. زێڕ و زیوێكە ژنان بۆ جوانی دەیدەن لە خۆیان. نۆاڵەیەک لە ئاوریشمی ڕەشی خاو. پێڵاوی كۆنی سۆل كە دەكرێ بەسەرپێیەوە. چەكەی هەلاج. باریكە پینەیەكە بدرێ لە لایەكی پێڵاو بۆ ڕاستكردنەوەی. چەرمی پاژنەی كــڵاش. پارچە كاغەزێكی نووسراوی چاپكراوی تایبەتییە بەپارە دەگــــۆڕدرێتــــەوە لە بانـک. دار و بەرد (د). مەردوومی ڕووت و قووت (د). حوكمی حاكم.
چەكاندن: زۆر مژینی مەمک لەلایەن ساواوە.
چەكانن: چەكاندن.
چەكبەردە چەكبەردە: بەگیرهێنان و بگرە و بەردە: سالار و نەریمان ئەمڕۆ (چەكبەردە چەكبەردە): یەكیان بوو ئەوسەری نەبێ.
چەكبەند: ز. كالایەكی قۆڵ كورتە دەدرێ بەسەر شاندا و قۆڵی پێدا ناكرێ.
چەكدراو: كەسێكە كە حاكم حوكمی دابێ.

چەکـمـە: پێـڵاوێکی چەرمی لاسک درێژە لە قـوڕ و چلپاودا لە پێ دەکرێ.

چەکـمەبوون: بریتـییـە لە زۆر سـووتانی شـوێنێک لە ئەندام و دامـاڵینی پێستـەکەی: نەریمان قاچی وا سووتاوە (چەکمە بووە).

چەکوپووش: د. شڕەی ناوماڵ.

چەکوچ: چەکوش.

چەکوچڕدان: مژینی مـەمک بەجـۆرێ کە هـیـچی تێـدا نەمێنێ.

چەکوش: ئاسنێکی لووتداری مۆداره کلکێکی دارینی تێ دەخرێ بزماری پێ دادەکوترێ.

چەکوشکاری: کارکردن بەچەکوش.

چەکـە: دارێکی خـڕی لووسی دەسک داره هەلاجی پێ دەکرێ. مەردوومی ڕووتە (د).

چەکە چەک: تەکەتەک.

چەکەرداسی: مەردوومی زەبەللاحی شەپ و شۆڕ.

چەکەرە: شینابییەکە تازە سەری دەرهێنابێ. شتێکی سپـیـیـە لە باسوق و هەنجـیـر و هێندی شـتـی تری شیرین پەیدا دەبێ بەهۆی مانەوەیانەوە.

چەکـەرەشکێـن: د. کـێـڵانی زەوی و هەڵـگێـڕانەوەی بۆ ئەوەی بەهێزبێ.

چەکەرەکردن: سەوزبوونی شینایی و سـەر دەرهێنانی. پەیدابوونی شتێکی سپیی وەک شەکر لە باسوق و هەنجـیـر بەهۆی مـانەوەیانەوە. بریتـیـیـە لە دوودڵبوون.

چەکەرەهێنان: چەکەرەکردن.

چەکەووڕ: بۆچڕووک.

چەل: نۆرەدانەوەی یاری بەو کەسـەی کە دۆڕاندبێـتی. هەل: بەسەر ئەم (چەل)ەتەوە مەڕۆ. چەل و مل.

چەلاخ: ئەسپی بزێو.

چەلاک: ز. چەلاک.

چەلاک: دارێکی درێژە گوێز و مازووی پێ دەتەکێنرێ.

چەلاکە: با. قەلانگ.

چەلاکە: چەلاک.

چەلاو: گۆشتاو. ناوی سەرووێ.

چەلتک: ز. جەوالی پچووک.

چەڵتک: چەڵتووک.

چەڵـتـووک: برنجێکە کە هێشتـا لە پووشدا بێ و کرە نەکرابێ.

چەڵـتـووک تێ فرێدان: بریتـییە لە قسەی خراپکردن لە کاری ئەم و ئەودا.

چەڵتووک جاڕ: د. مەرەزە جاڕ.

چەڵتە: سـازندەییکردن. (چەڵتە چەڵت) چەڵتەی یەک لەدوای یەک. چوغلی (د).

چەڵماس: ل. چلێسی نەوسن.

چەڵماسک: ل. چەڵماس.

چەل و چۆمبوونەوە: پەلاماردان.

چەل و مل: کەسێکە کە بووبێ بەبار بەسەر شانتەوە.

چەلووز: ز. سواڵکەری نووزەدرێژ.

چەلە: گـوریس (ل). نۆرەکـایە لە یاریدا: ئەم جـارە (چەلە)ی منە.

چەلەپایی: جۆرە هەڵپەڕکێیەکە.

چەلەک: با. ڕەهوان.

چەلەکوڕە: هـ. باڵندەیەکی ڕاوکەری گۆشتخۆرە لە واشە پچووکترە.

چەڵەم: چاکڵ. تەپەی جۆلایی.

چەڵەمـە: ئێـسـقـانێکی باریکی دوویەلە لەبەر سنگی باڵندەدا. چاکڵ. کەشاکەش و سەغڵـەتی: یاخوا کەس تووشی (چەڵەمە) نەیەت.

چەڵەمەشکانێ: د. چەڵەمەشکێنە.

چەڵەمـەشکێنە: گرەوێکە دەکرێ بۆ تاقـیکردنەوەی یاد و بیر بەشکاندنی (چەڵەمە)ی باڵندەیەک.

چەلەنگ: لەنجە و لار. جوان (ز).

چەڵەوان: ل. یاریی چاڵێن.

چەلی: هـ. گیای دەرزیلە.

چەلیـپـا: شـتـی ڕاست و چەپ. ڕاست و چەپێکی تایبەتییە بەلای گاورانەوە مووفەرکە.

چەلی: ز. وتەیەکە مانگای پێ لێ دەخوڕدرێ.

چەم: ئاوێکی گـەورەیە کـە لە چەند ئاوێکی تر پەیدا بووبێ. چاو (هـ). شتێکە کە چەوتابێتەوە (د).

چەم ئاخوڕە: تەیمان.
چەماندن: چەماندنەوە.
چەماندنەوە: چەمانەوە.
چەمانن: چەماندن.
چەمانەوە: چەوتاندنەوەی شت.
چەمانەوە: چەمینەوە.
چەماو: چەمیلە تروزی. ئاوی چەم.
چەماوە: شتێکە کە چەوتابێتەوە.
چەمبل: ز. قولفەی دەفر و شتی تر.
چەمبۆڵە: چەمۆڵە.
چەمبەر: چەمەر.
چەمپال: ز. سەربار.
چەمپل: ز. پەلی گیاندار لە پەنجەیەوە تا بن باخەڵی.
چەمتاوە: چەماوە.
چەمچک: کەوچک.
چەمـچور: ز. جۆرە مێـشێکی گـەورەیە گـاز لە لقی ناسکی مێو دەگرێ و وشکی دەکا.
چەمچە: کەوچک.
چەمچیر: ز. ترێ ڕەشکە. مێلووی منداڵ.
چەمسووتەکە: چەنسووتەکە.
چەمک: د. چمک. مەعنا و مەبەستی شت.
چەموچو خمۆ: د. چەم و چوغورد.
چوم و چوغـورد: چەم و دۆڵێکە کـە زۆر زەبەند و چڕ بێ.
چەم و خەم: د. ناز و نووز.
چەمــۆڵە: ڕاســتکردنەوەی دەست بەبلاوکــردنەوەی پەنجــەکــانی بەرامــبــەر بەڕووی یەکــێک بۆ تەریقکردنەوەی.
چەمۆڵەگرتن: چەمۆڵەنان لە یەکێک.
چەمۆڵەلێنان: نانی چەمۆڵە لە یەکێک.
چەمۆڵەنان: چەمۆڵەگرتن.
چەمووش: گیانداری سرکی چەتوون.
چەمـە: چاوگـەیەک لە خـانوو یا لە کـەپر. سـەرچاوە (هـ). کەمەی بێژنگ و شتی تر (د).
چەمەر: شیوەن و گریان بۆ مردوو بە کۆمەڵی. چەمەرە.
چەمەرانە: دەهۆڵ و زوڕنایەکە لە شیوەن و چەمەردا لێ بدرێ. شیوەنێکی دوو دەستەییە دەستەیەک پیاو و دەســتـەیەک ژن بەپێــوە وەک ئەڵقــەی چەمــەرە دەوەستن بۆ شیوەنکردن.
چەمــەرچۆپی: هەڵپــەڕین بەکـۆمــەڵ بەدەم گــریان و شیوەنەوە.
چەمەرە: دارێکە کە بەتەڕی چەمێنرابێتەوە بەڕەنگێک کە هەردوو سـەری گـەیشـتـبێـتـەوە یەک. هەمـوو شتێک کە وەک ئەڵقە وابێ.
چەمەری: د. دەهۆڵێکە کە بۆ شیوەن لێ دەدرێ.
چەمەسیاوڵە: هـ. قەیتەران.
چەمەن: د. چیمەن.
چەمەنتۆ: د. چیمەنتۆ.
چەمیاگ: چەوتاوە.
چەمیانەوە: چەمینەوە.
چەمیحانی: ز. شوێنێکە درەختی تووی زۆر تێدابێ.
چەمیش: ل. کەوش.
چەمیلە: بەڕوولە تروزیی ناسک کە لە بەرئاودا کرابێ.
چەمین: چەمینەوە.
چەمینەوە: نوشتانەوەی شت بەکەوانەیی.
چەن: چەند. دەرزی (هـ). چەناگە (ز).
چەناخ: د. چەناگە.
چەناکە: چەناگە.
چەناگە: جەمــەری هەرووود شەویلە لە خوار لێوەوە.
چەناگەدان: بریتییە لە زۆر قسەکردن.
چەناگە درێژ: بریتییە لە چەنەباز.
چەناگە کوتان: چەناگە کوتێ.
چەناگە کوتێ: بریتییە لە گیاندان.
چەنتک: با. توێشەبەرە.
چەنچووز: ز. ڕژدی چرووک.
چەند: وتەی پرسیـار لە ژمارە یا ئەندازەی شت: پارەت (چەند) پێـیـە؟ یا ئەو ئاوە (چەند) قـووڵە؟. وتەیەکە زۆرێتی شتێک پێشان دەدا: (چەند)م پێ وتیت واتە زۆرم پێ وتیت.
چەندان: وتـەیەکـە هەمـیـشـە لە نەفـیـدا بۆ گـەیاندنی

شتێک بەکاردێنرێ کە زۆر نەبێ: فیسار کەس پارەیەکی (چەندان)ی نییە، واتە زۆری نییە.
چەند و چوون: گیرەگیری زۆر لە سەودادا.
چەند و چونی: چەندوچوون.
چەندە: چەند.
چەندەوەر: چەوەندەر.
چەندیتی: ئەندازەی شت لە رووی ژمارە یا زۆر و کەمییەوە (کمیە).
چەنسووتەکە: چێشتێکە لە ترخێنەی وشک و ساوەر یا برنج دروست دەکرێ.
چەنک: ز. چنگی ئادەمیزاد. باڵی باڵدار.
چەنگ: چەند. ناوە بۆ پارچەیەکی مۆسیقا.
چەنگاڵ: ز. چنگاڵ.
چەنگان: چەندان.
چەنگە: چەندە.
چەنگەک: د. قولاپ.
چەنە: چەناگە.
چەنەباز: زۆربلێ. فێلباز (با).
چەنەبازی: زۆر قسەکردن.
چەنەبەچەنەوێستان: بەرامبەری کردنی یەکێک بۆ یەکێکی تر بەقسە لە رووداکردنەوەی.
چەنەچەن: چەنەدان.
چەنەدان: چەنابازی.
چەنەوەر: چەوەنەر. چەنەباز.
چەنەوەری: چەنەبازی.
چەنی: دەرزی (هـ). لەگەڵ (هـ). چۆنی؟ (هـ). بۆچی (د).
چەو: وردە بەرد و زیخ و لم.
چەوا: با. چۆن؟
چەواشە: گیانداری سەرلێشێواو.
چەوت: شتی لار و خوار.
چەوتاندنەوە: چەماندنەوەی شت.
چەوتانەوە: خواربوونەوەی شت.
چەوتاوە: شتێکە کە خوار بووبێتەوە.
چەوتە: با. رێگای قەدپاڵ.
چەوتەک: شەقەمێو.
چەوتەکەل: گای چوار ساڵانە.
چەوتە و چیلەگرتنەوە: وردبوونەوە لە شت بەرەنگێک کە جوانی و ناشیرینی ئەو شتە دەرکەوێ.
چەوتی: خواری و گێڕیی شت.
چەودار: چەودەر. جامبازی رەشەوڵاخ.
چەودان: گیایەکی قەف قەفە وەک گەنم بەڵام ئەم دەنکی لەڕە.
چەودەر: شتێکە وەک جۆ بەڵام ئەم گیاکەی بەرزتر و دەنکی لەڕترە.
چەور: شتێکە کە رۆناوی بێ. (چەوربوون) رۆناویبوونی شت. (چەورکردن) رۆناویکردنی شت.
چەورێژ: رێگایەکە کە چەوی زۆری تێدا ڕاخرابێ.
چەورسان: چەورستان.
چەورستان: چەوری: (چەورستان)م لەماڵدا نییە.
چەورستانی: چەورستان.
چەورکە: جۆرە گیایەکە.
چەور و چلیک: د. شتی چڵکن و چەور.
چەورۆکە: گیایەکی بەهارییە گەڵاکانی بەسەر زەویدا پان دەبێتەوە. نێرکێکی درکاویی هەیە بەپاککراوی دەخورێ. گیایەکی گەڵا وردە گوڵێک دەگرێ تۆوێکی وردی تێدایە. دەسرۆکەی پچووک.
چەورە: دەسەسڕ. مەردوومی بێ شەرمی هار و هاجی بەرەڵا.
چەورەسان: تۆزێک چەوری کە بکرێتە سەرهەسان. کەڵەشاخ یا قوتوویەکی پچووکە دارتاش چەوریی تێ دەکا بۆ تیغ پێ تیژکردنەوە.
چەوری: دووگ و رۆن یا پیوی ناو سک.
چەوریدان: چەورەسانی دارتاش.
چەوسان: رەتان و ماندووبوونی مەردووم و گیاندار. (چەوساندن) رەتان و ماندووکردنی گیاندار.
چەوسانەوە: چەوسان.
چەولک: شوێنێکە کە زیخ و چەوی زۆربێ.
چەولۆک: سەرکۆزەری دانەوێڵە.
چەوە: ل. چاو.
چەوەڵ: پاشاخوری وڵاخ.

چەوەندەر: گیایەکی گەڵاپانی پایزییە بنکێکی گەورەی پانی شیرینی هەیە.
چەوەندەر بەترش: چێشتێکە لە چەوەندر و برنج و ئاوی ترش دروست دەکرێ.
چەوەنەر: چەوەندەر.
چەوێل: شتی چەوتی لار.
چەهرە: ز. چارە.
چێ: لێرە (هـ). گیاندارێکە کە چەش بووبێ بەشتێک. شتی چاک (با).
چیا: کێو. سارد (هـ).
چیاگ: ئاوێکە کە زۆر سارد بووبێ: ئاوەکە (چیاگ) ە.
چێبوون: چەشبوونی گیاندار. چاکبوون (با).
چیچکان: لەسەر هەردوو پێ دانیشتن بەجۆرێک کە قنگ لە زەوی نەکەوێ.
چیچکە: نەرماییی گوێچکە.
چیچکەکردن: دانیشتنێکی کەم بە چیچکانەوە.
چیچڵە: چیچکە.
چیچڵەمەچان: د. جۆرە یارییەکە منداڵان بەچیچکانەوە قونە دەکەن و بۆ یەکتری دەچن.
چێخ: چیغ.
چێر: ژێری هەموو شتێک (هـ). دۆست و برادەر (د). شێر (د).
چێرت: ز. ڕیقنە.
چێر چێر: ز. جیرەجیری قەڵەم.
چێر: د. تێر.
چێرۆک: چیرۆک.
چێرگ: باڵندەیەکی گەورەی قاچ و مل درێژە لە قەلەموون دەچێ و گۆشتی دەخورێ.
چێرۆک: ز. چیرۆک.
چێر و مێر: د. دۆست و برادەر.
چێرە: لەوەڕ (ز). دەموچاو (د). قەرەبوو (د).
چێژیلە: چۆلەکە.
چێشت: خواردەمەنییەکە بەئاگر کولابێ.
چێشتانە: شتێکە لە ڕووی وەڵیفەتەوە دەدرێ بەپیشەگەر لە پاش ئەوەی کە کارێکت بۆ تەواو بکا.
چێشتخان: چێشتخانە.
چێشتخانە: جێگایەکە هەر چێشتی تێدا لێ بنرێ.
چێشتکەر: کەسێکە پیشەی هەر چێشت لێنان بێ.
چێشتن: چەشتن.
چێشتە: گیانداری چەش.
چێشتە خۆشە: د. بریتییە لە تفاقی چێشت.
چێشتەقولێ: کۆکردنەوەی چەند جۆرە خواردەمەنییەکە لەلایەن چەند منداڵێکەوە و دابەشکردنیەتی لەناو خۆیاندا.
چێشتەکولێن: د. چێشتە خۆشە.
چێشتەنگاو: کاتی هەتاو گەرمبوون لە پێش نیوەڕۆدا.
چێشتەنوێژ: نوێژێکە کە لە چێشتەنگاواندا دەکرێ.
چێشکەکردن: چەشکەکردن.
چێکردن: چەشکردنی گیاندار. چاکردن (با).
چیکلە: د. چوکلە.
چیکنە: ل. چنینی شت بەوردی.
چێکە: هـ. لێرە.
چێل: ز. تاوێرەبەرد.
چێڵ: مانگا. چەوت.
چێڵک: د. داری سووتەنی.
چێڵکڕ: د. باڵندەی کڕ.
چیلکە: داری باریکی سووتاندن.
چیلکەچنێ: کۆکردنەوەی چیلکە بۆ چاوگی ئاگر.
چێلەک: ز. مانگا.
چینچک: شتێکی کەم.
چینچکە: چیچکە.
چینچینک: نوقورچ.
چێنراو: تۆوێکە کرابێ بەزەوییەوە.
چینکۆ: جۆرە تەنەکەیەکی ئەستوورە. جۆرە چیتێکە.
چێو: بڕەدار.
چێوبەس: چێوبەست.
چێوبەست: داربەست. کەپر.
چێوتاش: د. دارتاش.

چێـوجـەڵـە: دارێکی خـوارە بسـتـێـک دەبێ دەکـرێ بەقـوڵفـەی گـوریسـێکدا کـە ڕەشـەوڵاخی پێ بەسترابێتەوە. بەڕوولەی دەوار. پێنج پارچە داری تایبـەتیـیـە دەخـرێتـە ناوەندی پەنجـەی دەسـتی تاواندارەوە بۆ ئازاردانی.
چێودەس: د. چێودەست.
چێودەست: د. داردەست.
چێوشەقە: د. دارشەق.
چێوکاری: د. دارکاری.
چێوکوت: د. سیخناخ. دارکاری..
چێوەتەقێ: د. گۆچان کوتانی کوێر بۆ ڕێگا دۆزینەوە.
چێوەزمە: چلوورەی گوێسوانە.
چی: وتـەیەکـە پرسـیـاری پێ لە شت دەکـرێ: (چی) دەکـەیت؟. نیـشـانـەی (فـاعل)ە واتە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بـەفـاعـل: پینە(چی)، تەنەکـە(چی)، شـەکـر(چی). شت: (چی)م پێ نیـیـە (د). وتـەیەکـە لە جـێی وتەی (هێن) بەکاردێنرێ (چی) یەکەم لەبیرچوو واتە هێنەکە.
چیاو: شتی سارد.
چیت: جـۆرە پارچەیەکی ڕەنگاوڕەنگە ژنان دەیکەن بەکـاڵا. قامیـشـبەندێکە کە لە زستاندا بەگردی ڕەشماڵدا دەکرێ (ز).
چیتک: ز. لوولەی قامیش و ئاسن.
چیتۆکە: چیتی خراپی کەم نرخ.
چیجک: با. چیچک.
چیچرک: ز. سیسرک.
چیچک: چۆلەکە (با). مەمک. جووجەڵەی مریشک (ز).
چیچە: هـ. گۆی مەمک.
چیـچی: مـەمک (هـ). چیـچکان (د). وتـەیەکـە بەمنداڵی سـاوا دەوترێ بۆ ئەوەی دانیـشێ: (چیچی) واتە دانیشە.
چیچیلە: نەرمایی گوێ.
چیخ: چیغ.
چیخکردن: خشانی گوللە بەسەر شوێنێک لە جەستەدا و رووشـاندنی. بریتـییـە لە وێـسـتـانی مـەردووم بەگـردی شـتـێکدا بەزۆری و سـغی: بۆچی وا (چیختان کردووە) لە دەورم؟
چیر: با. نووزدرێژ.
چیرچیرۆک: چیرۆکی پچووک.
چیڕ: د. ڕیچ.
چیڕاندن: د. زیقەی کەو.
چیڕە: د. جۆرە دەنگێکە لە کەوەوە دێ.
چیڕەوەبوون: د. ڕیچبوونەوە.
چیڕەوەکردن: د. ڕیچکردنەوە.
چیرک: ز. لەتکەی سێو و هەڵووژە و هەرمێ.
چیرۆک: سەرگوزەشتە و داستان.
چیرۆکە: چیرۆک.
چیرین: ز. لەوەڕاندنی ئاژاڵ.
چیز: ز. خەرەنگەزە.
چیغ: شـتـێکە لە قـامـیـشی باریک دروست دەکرێ و بەبەن دەچنرێ.
چیغکردن: چیخکردن.
چیق: ز. قاچی گیاندار.
چیقاڵ: ز. گیانداری لاواز.
چیقڵدانە: چیکڵدانە.
چیک: ز. تانەی سەرچاو.
چیکڵـدانە: تـوورەکـەیەکـە لەبەر سنگی باڵندەدا خواردنی تێ دەچێ.
چیکەنە: شـتـێکە لە دار دروست دەکـرێ لۆکـەی تێ دەخرێ و پەموانەکەی پێ جوێ دەکرێتەوە.
چیل: ماکەو. پووشی کورتان (ز). ڕەشی بازوو (د). فیتڵ (ز).
چیڵ: هـ. ماکەو.
چیلان: ز. سۆرانیی باریکی درێژ.
چیلک: ز. بەلۆکە.
چیلە: تەیان. شـوێنێکە کە بەرز بێ و گژوگـیـای زۆر بێ. شوورە (ز).
چیلەچەپ: ز. زەلامەڕێ لە شاخ و کێودا.
چیم: ناوە بۆ پیـتـێک لە بیـسـت و حـەوت پیـتـەی کـوردی. ڕەنگ و قـوڕێکە کـە هەڵکەنرابێ بۆ

ناشتنی لە شوێنێکی تر (ز). مێرگ (د).
چیمن: ل. ڕۆیشتن.
چیمەن: زەمینێکی سەوزە کە فریز دایپۆشیبێ.
چیمەنتۆ: جۆرە لمێکی شینکارە لەگەڵ لمی تردا تێکەڵ دەکرێ و دەگیرێتەوە و، لە قسڵ بەهێزترە.
چین: ڕیزێک لە شتێک.
چیناوی: جـۆرە پارچەیەکی ئاوریشـمـیی جـوانی ڕەنگاوڕەنگە ژنان دەیکەن بەکالا.
چین چین: شتی خاڵدار. چین لەسەر چین.
چینک: ز. ئەگریجە.
چینە: ملوموشی باڵندە لە زەویدا. پشتی مەردووم لە باو و باپیرەوە.
چینی: جـۆرە دەفـرێکی گـڵـینی زۆر لووس و پووس و تەنکە وەک شووشە وایە. دانە مریشک (ز).
چییـە: چی. پۆیەی شت (د). تەوێڵ (د). نیـشـانەی شت (د).
چێیی: سارد.
چێییک: سارد.

ح

حا) وتەی پیاهەڵشاخان: (حا) لە کاتێکدا کە یەکێک شەش حەوت جار بانگت بکا لە سەریەک، واتە چیت کرد؟ سەرت لێ سەندم.

حاپولک: ڕێدان بەدوورخستنەوەی هەڵماتێک- کە لە تیلکردندا لە بەرهەڵستێک کەوتبێ و وێستاندبێتی- لە هەڵماتی یاریکەرەکانی تر بۆ ئەمەی کە نەیکوژن.

حاپوول: حاپولک.

حاتۆر: ز. دارێکە کە گەچی پێ بکوترێ.

حاجەت: قاپ و قاجاخی ناوماڵ. شتومەکێکە کە پیشەگەر پیشەکەی پێ دەکا وەک تەشوێ بۆ دارتاش.

حاجی: کەسێکە کە حەجی کردبێ.

حاجی بادام: خواردەمەنییەکی شیرینی ناسکە لە زەردێنەی هێلکە و نیشاستە دروست دەکرێ.

حاجی بایەف: جۆرە چەقالەیەکی دەنک وردە.

حاجی بایف: حاجی بایەف.

حاجی بایڤ: با. چەقالە.

حاجی بەیان: بەری گیایەکە لەناو دەغڵدا دەڕوێ.

حاجی ڕەش: ز. پەڕەسێلکە.

حاجی ڕەنگ: با. حاجی ڕەش.

حاجی لەقلەق: مەلێکی گەورەی ڕەش و سپیی دەنووک و قاچ و مل درێژە.

حاجیلە: گوڵێکی بەهاریی لاسک بەرزە وەک نێرگس وایە بەڵام ئەم چاوە زەردەکەی بەرزە. بەری گیایەکە لەناو دەغڵدا دەڕۆی و تاڵە.

حاچە: ئەمسەر و ئەوسەری درێژاییی ڕەشماڵ یا خانوو: لە (حاچە)ی ڕەشماڵەکەوە وەستابووم، واتە لە سەری درێژاییەوە. پەل و لقی شت: ئەم دارە دوو (حاچە) واتە دوو لقە (د).

حاحا: وتەیەکە ڕەشەوڵاخی پێ لێ دەخوڕێ.

حاش: ز. شتی بێ کەڵک.

حان: کەسێکە کە دنیای دیبێ و بەتەجرەبە بێ: فیسار کەس زۆر (حان)ە واتە خاوەن بەراوردە. عاست: لەم (حان)دوە تەماشاکە واتە لەم عاستەوە.

حانەحەپەشێ: دەمەوەری و چەنە بەچەنە وەستانی یەکێک بۆ یەکێک.

حرج: ل. ورچ.

حرحر: ز. لاسایی دەنگی ئەسپ.

حسکە: جۆرە تفەنگێکە بەدەست دروست بکرێ.

حشک: ز. وشک.

حل: د. حێل.

حلکردن: پەسندکردن و بەیاخکردن بەشتێک: ئەگەر تۆ گزی بکەیت لەم کایەدا من (حلی ناکەم).

حلحایی: گۆرانییەکە منداڵان بەدەم جۆرە یارییەکەوە دەیلێن.

حلەلاوی: جۆرە مقامێکی مۆسیقییە.

حلێب: شتێکە کە پەسند کرابێ و وەرگیرابێ: ئەم کارە (حلێبە یا حلێب) نییە.

حلێرک: با. لووی ناو گۆشت.

حلێو: حلێب.

حنگل: ل. سنجووق.

حنكل حنكل: ل. سنجووقێن.
حوبێ: هـ. بزغژه.
حوزەیران: مانگی شەشەم لە ساڵی ڕۆژیی لە ناوەندی مایس و تەمووزدا و، سی ڕۆژە.
حوژە: گیایەکی کوێستانیی بنکدارە بنکەکەی دەبێ بەئەسپۆن.
حوشتر: گیاندارێکی چوارپێی تووکنی پێ پانی قاچ و مل درێژی بەهێزی بارەبەرە.
حوشتر ئالووک: حوشترخوار.
حوشترانەقولقولێ: جۆرە یارییەکی منداڵانەیە لە کاتی کردنیدا ئەم وتارەی بەدەمەوە دەڵێن.
حوشترخوار: جۆرە گیایەکی گەرمیانیی دڕکاوییە حوشتر دەیخوا.
حوشترگەروو: چەند گونجێکە سەر بەرەوژوور لەسەریەک دادەنرێن لە گونج کاریدا بۆ بەرزبوونەوەی ئاو لەو ئەندازەیەی کە ڕاکێشراوە.
حوشترمرغ: باڵندەیەکی گەرمیانیی گەورەی مل درێژە لە حوشتر دەچێ.
حوشترەوان: کەسێکە کە حوشتر لێ بخوڕێ و بیلەوەڕێنێ.
حوقە: د. فێڵ و کەڵەکە.
حوقەباز: د. فێڵباز.
حوقەبازی: فێڵبازی.
حۆقە: سەنگێکە شتی پێ دەکێشرێ و، قورسی و سووکیی بەپێی شوێن دەگۆڕێ.
حۆل: گیانداری گێژ و وێژ. مەردوومی زل و زەبەللاح (د). خێل (د).
حۆلبوون: گێژ و وێژبوون.
حولحولی: مەردوومی ڕاڕا.
حوللەسێ: وتەیەکە لە کاتێکدا بەکاردێنرێ کە یەکێک قسەیەک یا کردەوەیەکی ناشیرین بکا و لەلایەن یەکێکەوە پێی وترابێ بەنەکردنی کەچی ئەم هەر بچێتەوە سەری و بیکا، لەو حەلەدا پێی دەوترێ: واچووەوە سەر (حوللەسێ) کەی خۆی.
حولووک: با. هەڵووژە.
حولویسک: با. شیلاوک.
حولوویی: با. لووس.
حولە: پشقلی حوشتر.
حولەسێ: حوللەسێ.
حۆلی بیابان: دێوێکە وەکو دەڵێن گوایا خۆی لە چۆڵدا لە ڕێبوار دەگۆڕێ و سواری دەبێ.
حولیچەک: با. هەڵووژە.
حولی: با. شتی لووس.
حولیک: با. حولیچەک.
حونجی: د. حینجە.
حوننەر: حونەر.
حوننەری: کردنی شتی هونەر.
حونەر: هونەر.
حونەری: کردنی شتی هونەر.
حوحانە: گۆرانییەکی کچانەیە دەیڵێن لە کاتێکدا کە بەرامبەری یەک هەڵدەقونن بەچیچکانەوە.
حوود: گڵێنەی لێوشکاو.
حویل: ل. سوور.
حۆیلانێ: جۆرە گۆرانییەکی جافەکییە.
حەبحەب: ز. وتەیەکە پاڵەوانان و ئازایان لە جەنگدا دەیڵێن بۆ دەرخستنی هێز و تواناییان.
حەبیشاندن: ز. زۆرخواردن بەپەلە.
حەبی: ز. لۆکەی نەکراوە.
حەپلەری: با. ناوە بۆ جۆرە هەنارێک.
حەپۆل: مەردوومی گێژ و وێژی قەپۆلە.
حەپۆل مێشخۆر: کەسێکە کە زۆر گێژ و وێژ بێ لەبەر گێژی مێش لە خۆی دەرنەکا.
حەپۆلە: حەپۆل.
حەپوو: هەموو.
حەپە: وەڕینی سەگ بەهێواشی. حەپە حەپ: حەپەی یەک لە دوای یەک.
حەپەسان: سەرسامبوون.
حەپەساندن: سەرسامکردن.
حەپەساو: گیاندارێکە سەرسام بووبێ.
حەپەنک: د. مەردوومی حەپۆلە.
حەتار: ز. کەسێکە کە گەچ بکوتێ.

حەتحەتۆکە: چەند تووڕەکەیەکی پچکۆلەیە دەرمانی بۆنخۆشی تێ دەکرێ و دەکرێتە ملی منداڵ بۆ ئەوەی کە بەبۆن نەکەوێ.
حەترەک: ز. لێدان بەنهێم.
حەتۆتە: حەتحەتۆکە.
حەج: چەند کردەوەیەکی تایبەتی ئاینییە لە شاری (مەکە) و لە مانگی قوربانەدا بەجێ دەهێنرێ.
حەجامەت: خوێنگرتن لەناو شان بەکەڵە شاخ.
حەجامەتگا: د. ئەو شوێنەیە لە جەستە کە حەجامەتی لێ دەگیرێ.
حەجامەتگر: کەسێکە کە حەجامەتت لێ دەگرێ.
حەجامەتگرتن: گرتنی خوێن بەکەڵەشاخ.
حەجکردن: دواترین مووشێکە کە لە یاریی مووشێندا دەخورێ. چوون بۆ حەج.
حەج: دارێکی سەرخوارە لە یاریی حەچاندا لە گۆی یارییەکەی پێ دەدرێ.
حەچان: یارییەکی دوو دەستەییە بەگۆ و بە (حەج) دەکرێ.
حەچاندن: هێنانەوەڕینی سەگ و هێنانە چەڵتە چەڵتی یەکێک.
حەچچە: وتەیەکە کەری پێ لێ دەخوڕێ.
حەچلوور: چەند حەچە و لوورەیەکە کە یەک بگرن.
حەچە: حەچچە. وەڕینی سەگ بە خێرایی لە کاتی تووڕەبوون و نزیکبوونەوەی دوژمن لێی. (حەچەحەچ) حەچەی یەک لەدوای یەک. چەڵتە. سابرێن (د).
حەچەل: د. گێچەڵ.
حەچیکە: ز. وتەیەکە لە شوێن وتەی (ئەگەر) بەکاردێنرێ.
حەدەف: ز. تەپۆڵکە.
حەراج: ز. هەڕاج.
حەرام: شتێکە کە خوا قەدەغەی کردبێ لێت لە کردنی یا وتنی یا خواردنی یا گوێ بۆ گرتنی.
حەرامخۆر: کەسێکە ماڵی ئەم و ئەو بەناڕەوا بخوا.
حەرامزادە: زۆڵ. جاڕوو.
حەرامزادەیی: زۆڵی و قوماربازی.
حەربلین: ز. گرێخواردنی گوریس.
حەرسیلە: با. بەردێکی گۆشەدارە لەسەر سیلەی دیوار دادەنرێ لە کاتی دروستکردنیدا لەلایەن وەستاوە.
حەرماندن: ز. پیسکردن.
حەری: ز. قوڕ.
حەریر: ز. حەلوایەکە لە دۆشاو و ئارد دروست دەکرێ بەپارچەکراوی وشک دەکرێتەوە و هەڵدەگیرێ بۆ زستان. ناوە بۆ دێیەک لە ناوچەی دزەیی.
حەریف: هاولف.
حەز: ئارەزوو: (حەز)م لە پیاوی درۆزن نییە. (حەزکردن) ئارەزووکردن. (حەزلێکردن): ئارەزووکردن و ویستنی شتێک.
حەزیا: ئمژدەها.
حەزایرانی: ز. جۆرە هەرمێیەکە لە مانگی حوزەیراندا پێ دەگا.
حەژ: با. حەز.
حەژدە: هـ. هەژدە.
حەژدەهی: کاتێکە کە مەردووم تێیدا کۆ دەبنەوە بۆ دیدەنی یەکتری.
حەژمەت: خەفەت.
حەژێکرن: ز. حەزلێکردن.
حەس: وتەیەکە لە کاتی سەرسوڕماندا بەکاردێنرێ.
حەسار: دیواری حەوش.
حەساندنەوە: بەسەربردنی ماندوویەتیی یەکێک.
حەسانن: د. حەساندنەوە.
حەسانەوە: بەسەرچوونی ماندوویەتی.
حەساو: حەساوە.
حەساوە: گیاندارێکە ماندوویەتیی نەمابێ.
حەسپن: د. دڵداری شێت و شەیدا.
حەسحەس: کەسێکە بەشەو ئێشکی ئاوایی بگرێ.
حەسس: حەس.
حەسیان: حەسانەوە.
حەسیانەوە: حەسانەوە.
حەسیر: ژێرەخەرێکە لە پووش دەچنرێ و دادەخرێ.
حەسیرباف: د. کەسێکە کە حەسیر دروست دەکا.

حەسیرمەیدان: ڕاخستنی یەکێک بەسەر زەویدا لەسەر دەم و لەبەرچاوی مەردووم دارکاری کردنیەتی.
حەش: ورچ.
حەشار: گەھەک.
حەشاردان: شاردنەوەی شتێک.
حەشاردراو: ز. شتێکە کە شاردرابێتەوە.
حەشت: ز. هەشت.
حەشتێ: ز. هەشتا.
حەشەرەڵا: د. هەراهەرا.
حەشەری: ئافرەتێکە کە ئارەزووی پیاوی زۆربێ.
حەشەنوورە: د. گیایەکە لەکاتی بێ تووتنیدا لە جیاتی تووتن دەکێشرێ.
حەشیفاندن: ز. نووسین.
حەفت: د. حەوت.
حەفتا: ناوە بۆ ژمارەیەک کە حەوت جار دەیە.
حەفتاد: د. حەفتا.
حەفتار: ز. کەمتیار.
حەفتانە: مووچەیەکە حەفتە و حەفتە بدرێ.
حەفتامین: حەفتاهەم.
حەفتاو: د. گڵاوەرکردنی شتێک کە گڵاو بووبێ بەحەوت ئاو.
حەفتاهەم: شتێکە لە پایەی حەفتادا بێ.
حەفتاهەمین: حەفتاهەم.
حەفتجۆش: د. حەوجۆش.
حەفت ڕەنگ: ز. غەزەلی حەوت ڕەنگ.
حەفت ڕەنگیلە: د. باڵندەیەکی پچووکی ڕەنگاوڕەنگە بەقەد چۆلەکەیەک دەبێ.
حەفت ڕنگە: چێشتێکە لەگەڵێ سەوزی دروست دەکرێ.
حەفتە: ناوە بۆ حەوت ڕۆژ کە لە یەکێک لە ڕۆژەکانەوە دەست پێ دەکا تا دەگاتەوە ڕۆژێکی تر وەک خۆی، واتە لە هەینییەوە بۆ هەینی یا لە شەممەوە بۆ شەممە... هەتاد.
حەفتەکۆک: جۆرە سەعاتێکە حەفتە و حەفتە کۆک دەکرێ.
حەفتەکێش: چاککردنی ماین و ماکەرە لە یەکەم حەفتەی زانیاندا.
حەفتەوانان: د. حەوتەوانە.
حەفتێ: ز. حەفتا.
حەفتی: ز. حەفتە.
حەفجۆش: د. حەوجۆش.
حەفک: با. ئەستۆ.
حەفی: د. ئەژدەها.
حەفیان: حەفی. زۆرخۆر.
حەڤدە: ناوە بۆ ژمارەیەک کە حەوت و دەیە.
حەڤدەم: حەڤدەمین.
حەڤدەمین: شتێکە لە پایەی حەڤدەدا بێ.
حەڤدەهەم: حەڤدەهەمین.
حەڤدەهەمین: حەڤدەمین.
حەقحەقکەرە: تاقتاقکەرە.
حەقلیمەمان: د. حەقلی مەقۆ.
حەقلی مەقۆ: د. یاریی کاڵەمستێ.
حەقەپەڵە: ناوەڕاستی پایزە کە دەبێ بارانی پەڵەی تێدا ببارێ.
حەقەوسێن: شتێکە کە تۆڵەی کەموکوڕی شتێکی پێش خۆی بکاتەوە.
حەل: کات.
حەلان: با. تاوێری بەرد.
حەلانە: دەفرێکی پووشینی چنراوە خورمای تێدا دادەگیرێ.
حەڵقەبەگۆش: بریتییە لە بەندە.
حەڵقەدان: دانیشتنی چەند کەسێک بەگردی. پێچخواردنی مار.
حەلکی: شتی بایەخ پێ کراو: ئەم کارە (حەلکی)یە واتە بایەخی پێ دەکرێ.
حەللەق مەللەق: حەلەق مەلەق.
حەللەلا: وتەیەکە لە کاتێکدا بەکاردێنرێ کە یەکێک قسەیەکت بۆ بکا و تۆش بەلاتەوە وانەبێ و زۆر دووربێ.
حەڵوا: خواردەمەنییەکە لە ئارد و ڕۆن و شەکر یا دۆشاو دروست دەکرێ.

حەلواچی: کەسێکە کە حەلوا بۆ فرۆشتن دروست بکا.
حـەلوایی: شـتـێکە کـە ڕەنگی وەک ڕەنگی حـەلوا سووربێ.
حەلووکە: هەلووژە.
حەلەبی: تەنەکە.
حەلەق مەلەق: قسـەی هیچ و پووچی بی سەر و پێ. وتەیەکە لە یاریی کالەمستێدا دەوترێ.
حەلەل: وتەیەکە بۆ تێپەردانی سەگ لە گیانداریکدا بەکاردێنرێ.
حەلیتو: حلیتب.
حەلیووچەک: با. هەلووژە.
حەلیم: کەشکەکی شل.
حەلیماو: ناوی پلاو. ڕنگاوی چێشتی شل.
حەماڵ: نیرگە. کۆڵکێش.
حەمـام: شـوێنێکی تایبەتی گەرمکراوە کە مەردووم خۆی تێدا بشوا.
حەمـامچی: خاوەن و سەرپەرشتیکەری حەمام کە دراو وەرگرێ.
حەمامکردن: بریتییە لە خۆ شوشتن لە حەمامدا.
حەمامۆکە: حەمامۆکێ.
حەمـامۆکێ: شتێکە منداڵان لە خۆڵ دروستی دەکەن وەک گـومـەزی حـەمـام و ناوی لێ دەپرژێنن و دەیپەستنەوە و لە پاشا بەچیلکە هەڵۆلی دەکەن وەک گومەز.
حەمـایەڵ: چەرمـێکە کـیـفـێکی پێوەیە نوشتـەی تێ دەخرێ و ڕاست و چەپ لە مل دەکرێ.
حەمایەلکردن: کردنە ملی حەمایەڵ و شیـر و شتی تر ڕاست و چەپ.
حەمتز: ز. کەری پچکۆلەی بەکار.
حەمحەم: چنگنە.
حەمزک: ز. جۆرە خواردەمەنییەکە.
حەمکە: هەموو.
حـەمل: ز. ڕابواردن بەقـسـەی خـۆش و گـفـتـوگـۆی شیرین.
حەموو: هەموو.
حەمەدەشێن: تەرەقی.

حەمەرەمزێ: د. بەربەرەکانێ.
حەمیسـەن: ز. جۆرە بزنێکە.
حەمی: ز. هەموو.
حەن: شوێن و عاشت.
حەنا: حەن.
حـەندەرحـۆ: یارییـەکی منداڵانەیە دارێکی درێژی ئەسـتـوور لەسـەر قۆقزاییـیەک دادەنێن دوو منداڵ هەریەکە سواری سەرێکی دەبن و هەرجار یەکێک خۆی قورس دەکا و ئەویتریان بەرزدەبێتەوە.
حەندەف: ز. تەپۆلکە.
حەندەگۆ: ز. ناوی جۆرە گیایەکە.
حەنەپەشێ: خانەحەپەشێ.
حەنەک: ز. گاڵتە و گەپ.
حەو: وتەی سەرسـوورمـان: (حـەو) ئەمـە کـاربوو تۆ کـردت؟ وتەیەکـە شـوان لەپێش ڕانەوە دەیڵێ بۆ ئەوەی کە دوای کەوێ.
حەوا: لای ژووررووی سەر.
حەوادان: فڕێدانی شت بەرەوژوور.
حەواق: بەرزی: بەو (حـەواق)ەوە دای مـەنێ واتە بەو بەرزییەوە.
حەوان: ز. حەوانەوە.
حەوانچە: د. شتێکە بەحەوادا فڕێ درابێ.
حەوانچەدان: د. فڕێدانی شت بەحەوادا.
حەواندنەوە: حەساندنەوە.
حەوانن: د. قەدرگرتن و بەمرۆڤ ژماردنی یەکێک.
حەوانەوە: حەسانەوە.
حەواویلکە: حەوانچە.
حەواویلکەیی: هاویشتنی شت بەحەوادا.
حەواوی: کەسێکە هەمیشە سەرەوژوور بڕوانێ.
حەوایی: حەواوی.
حەوبرا: حەوتەوانە.
حـەوت: ناوە بۆ ژمـارەیەک لە ناوەندی شـەش و هەشتدا.
حەوتا: حەفتا.
حەوتبەند: حەوت غەزەلە کە لەلایەن شاعیرێکەوە لە باسێکدا وترابێ و هەر غەزەلەی جۆرە قافیەیەکی

هەبێ.

حەوت خشتەکی: چەند شیعرێکە هەر بەندێکی حەوت نیوە شیعرە.

حەوتگۆشە: شتێکە حەوت سووچی ببێ.

حەوتم: ڕەشەوڵاخ یا مەڕ یا بزنێکە کە بەخێر بۆ منداڵ سەرببڕێ.

حەوتە: حەوت ڕۆژە بەسەر بووکدا دەڕوا دوای گواستنەوەی یا بەسەر زەیستاندا دەڕوا دوای منداڵبوونی. حەپەی سەگ. (حەوت حەوت) حەپە چەپ.

حەوتەحەمام: چوونە حەمامی بووکی تازە و زەیستانە لە ڕۆژی حەوتەیاندا.

حەوتەکێش: حەفتەکێش.

حەوتەم: شتێکە لە پایەی حەوتدابێ.

حەوتەمین: حەوتەم.

حەوتەوانە: حەوت ئەستێرەی گەشە چواریان بەرامبەر و سیانیان بەر و دوا لە نزیک قوتبی شیمالییەوە.

حەوتهەم: حەوتەم.

حەوتهەمین: حەوتەمین.

حەوتیر: جۆرە دەمانچەیەکە حەوت فیشەک دەخوا.

حەوجۆش: شتێکە وەک ئاسن بەڵام ئەم تورتە.

حەوحەو: دەنگی سوار لەکاتی تاودان و هەڵمەتبردندا.

حەودەل: ز. پەڵوولە.

حەوز: قووڵکەیەکی تایبەتییە ئاوی دێتە ناو.

حەوزانە: پارەیەکە کە میراو ساڵە و ساڵ لە خاوەن حەوزی دەسێنێ لە مزی ئاوەکەدا.

حەوش: ماوەیەکە لە بەردەمی خانوو یا لە چواردەوریدا کە دیواری بەدەوردا کرابێ.

حەوشە: حەوش.

حەوشێ: حەوش.

حەوق: ز. پلەی پەیژە.

حەوێق: حەواق.

حەوینج: شتێکی بۆنخۆشە وەک ڕازیانە دەکرێتە ناو نانەوە.

حەوینەوە: حەوانەوە.

حەی: حەو.

حەیاز: با. چقەی باڵندە.

حەیتە: مەردوومی زرتەبۆزی سەرسەری.

حەیچە: د. داد و فوغان. (حەیچە حەیچ) حەیچەی یەک لە دوای یەک.

حەیران: جۆرە گۆرانییەکی کوردییە. باڵاگەردان: ئەز (حەیران)ە تەمە، واتە من باڵاگەردانی تۆم.

حەیرانۆکێ: گۆرانیی حەیران.

حەیرانە: حەیرانۆکێ.

حەیزە: ترخە. بەناوکەوتن (د). سکچوون (د).

حەیزەران: جۆرەدارێکی نەرمی قەفقەفە وەک قامیش بەڵام ئەم پتەوە.

حەیشۆ: حەیا و شەرم: (حەیشۆ)ی لێ هەڵگیراوە، واتە حەیا و شەرمی نەماوە.

حەیشە: د. حەیچە. (حەیشە حەیش) حەیشەی یەک لە دوای یەک.

حەیف: وتەی داخ و خەفەت: (حەیف) بۆ کەسێک کە ماڵی خۆی بدا لە بەرد.

حەیفێ: حەیف.

حەینە: وتەیەکە لە جیاتی وتەی (وس) بەکاردێنرێ.

حەیوە: ل. بەهێ.

حێ: پیتێکە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. وتەیەکە وڵاخی پێ لێ دەخوڕێ.

حیجران: ز. بەڵا و مسیبەت.

حێچ: ز. گیانداری یاخی.

حێز: هێز.

حیشتر: حێشتر.

حێشتر: حوشتر.

حیشی: ز. گوریسی پانی ئەستوور.

حێل: بەرێکی خڕە وەک دەنکی پرتەقاڵ چەند دانەیەکی ڕەشی بۆنخۆشی تێدایە، لە وڵاتی زۆر گەرمدا دەبێ.

حیلکە: دەنگی پێکەنین. (حیلکەحیلک) حیلکەی یەک لە دوای یەک. (حیلک و هوڕ): حیلکەحیلکی زۆر.

حێلم: بەنێکە لە قاڵی هەڵدەپێچرێ وگرێ دەدرێ و دەقرتێنرێ لە کاتی تەنینیدا.

حینجه: خوێندنەوەی شت لەگەڵ خوێندنەوەی سەر و بۆر و ژێریدا.

حێولانه: حێولانێ.

حێولانێ: جۆرە یارییەکە کچان دەستی یەکتر دەگرن و بەگردی هەڵدەپەڕن و ئەم وتەیە دەڵێن.

حیت: ز. جۆرە بزنێکە.

حیز: گاندەر. پیاوی مێباز (با). مەردوومی گەمژی هیچ لێ نەهاتوو.

حیزانه: کردەوەیەکە هەر لە حیز بوەشێتەوە.

حیزبگیر: کەسێکە کە بەنامەردی و لە ناکاو بگیرێ.

حیزەڵ: ئادەمیزادی هیچ لە باردانەبوو.

حیزەڵە: حیزەڵ.

حیزێتی: بوونی مەردووم بەحیز.

حیزی حیزانگاو: بریتییە لە کەسێک کە لەبەردەستی حیزیشدا زەبوون بێ.

حیزی: حیزێتی.

حیش: ز. زەوییەکە خاکەکەی سوور یا شین بێ.

حیله: دەنگی ئەسپ و ماین و جوانوو. (حیله حیل): حیلەی یەک لە دوای یەک.

حیلەباز: فێڵباز.

حیلەبازی: فێڵبازی.

حیناوه: ل. چەناگە.

حینه: د. حیلەی وڵاخ.

حیوەکێ: جۆرە یارییەکی کچانەیە.

خ

خا: خاتوون: (خا) پیرۆز. هێلکە (ل).
خاپاندن: ز. هەڵفریواندن. خلافاندن.
خاپۆرە: خۆڵەپەتانی کردنی منداڵ.
خاپوور: شوێنی وێران. (خاپووربوون) وێرانبوون. (خاپوورکردن) وێرانکردن.
خاپەرۆک: پاشەرۆک و وردەی شتێکە کە مابێتەوە.
خات: خاتوون.
خاتر: خۆشەویستی و گەورەیی یەکێک لەلای یەکێک: فیسار کەس (خاتر)ی هەیە لە لام.
خاترانە: زیادەیەکە دەدرێ بەکڕیارێکی خۆشەویست لەکاتی شت پێ فرۆشتنیدا.
خاترجەم: دڵنیا.
خاترخۆیی: کردنی کارێک بۆ یەکێک لەبەر خاتری. بوونی یەکێک بەموختار و سەرپشک لە کردنی کارێکدا.
خاترگرتن: خاترخۆیی.
خاترلێکردن: تکاکردن لە یەکێک.
خاتر و خۆتر: کردنی ئیش بەخاترانە.
خاتو: خاتوون: (خاتوو) نازدار هات.
خاتوو: د. خاتوون.
خاتوون: خانم.
خاتە: خاتوون.
خاچ: دوو شتی ڕاست و چەپە لە زێڕ یا لە زیو یا لە شتێکی تر نیشانەی گاورییە.
خاچرگان: ز. سێپای ئاسن.
خاد: خاتوون.
خار: د. لم و قوم. ئەشکەوت (د).
خارا: د. غارا.
خاران: خارین.
خاراندن: پوختەکردنی گۆزە و دیزە و چەرم.
خاراو: شتی پوختەی دەرهاتوو وەک گۆزە و دیزە و کووپەیەک کە زۆر شتی شلی تێ کرابێ. چەرمێکە لەناو ئاودا زۆر مابێتەوە.
خارچک: ل. قارچک.
خارخار: شتی لەت لەت و بریندار.
خارسک: ز. ژنەگاور.
خارش: خارشت.
خارشت: ئاڵۆش.
خارووف: ز. گڵێنەی دەم پەل.
خارووک: ز. پێڵاوێکە لە گیایەکی ڕێسراو دروست کرابێ.
خاریز: ز. پەڵوولە.
خارین: پوختەبوونی گۆزە و دیزە و چەرم.
خاریو: خاراو.
خاز: کاردوو. کێرێکە کە لەسەر زەوی بکێشرێ (ز).
خازگینی: ز. خوازبێنی.
خاس: شتی باش. (خاسبوون) چاکبوون. (خاسکردن) چاککردنی شتێک.
خاسبوونەوە: چاکبوونەوە لە نەخۆشی.
خاسەڕەنگ: جۆرە گڵێکی سوورە بۆ دەرمان بەکار دەهێنرێ.
خاسەکی: د. خاسەیی.

خاسەیی: د. تایبەتی.
خاسی: باشی.
خاش: هـ. قاش.
خاشاڵ: د. خۆڵ و خاشی ناو ماڵ.
خاشخاش: تۆوی خەرتەلە. گیایەکە گوڵێک دەگرێ وەک گوڵە باخ تلیاکی لێ دروست دەکرێ. جۆرە پاوانەیەکی ژنانەیە.
خاشە: چرنووکێکە کە بریندارت بکا: (خاشە)ی لێ هێنا. خاشاڵ (د).
خاشیل: ز. چێشتێکە لە بروێش کە رۆنی بکرێ بەسەردا.
خافۆ: قەراغ و کەناری شت.
خاڤ: ز. خاو.
خاڤر: ز. گیایە کە رەگی بۆ مایەسیری باشە.
خاڤک: ز. کاڵای دڕاوی ڕزیو. کەلەکە.
خاک: گڵ.
خاکبازی: د. یاریکردن بەخاک.
خاک بەتوورەکە بێژان: بریتییە لە وێرانکردنی شتێک یا شوێنێک.
خاکبێژ: لەوحێکی کون کونە خاکی پێ دەبێژرێتەوە.
خاکرن: د. ماڵەدانی زەوی دوای کێڵانی.
خاکرێز: دەرگایەکە لە دیوی ژوورەوە خڕ داخرابێ.
خاکڕێ: ل. خۆڵەمێش.
خاکسار: بریتییە لە مەردوومی هەژاری بێ نەوا.
خاکساری: هەژاری و بێ نەوایی.
خاکنشین: د. خاکسار.
خاکویا: پەنا و داڵدە: چووە (خاکویای) واتە خۆی فڕێ دایە لای.
خاکەچەرمگە: د. گڵەسپییەکە کە تەڕاوی ناو ماڵی پێ دەدرێ.
خاکەسار: خاکسار.
خاکەساری: خاکساری.
خاکشیر: گیایەکی بەهاریی باڵابەرزە بەرێکی هەیە وەک تۆوی تووتن لەگەڵ شیری کچاندا دەدرێ بەمنداڵ بۆ فێنکی.
خاکە: وردەی برنج. جۆرە مێشوولەیەکی زۆر وردە.
خاکەڕۆ: کۆکردنەوەی بن خەرمان لە پاش هەڵگرتنی.
خاکەڕۆک: خاکەڕۆ.
خاکەلێو: مانگی مارتە کە سی و یەک ڕۆژە.
خاکەلێوە: دوایینی زستان و سەرەتای بەهار کە لەوەڕ تازە سەر دەردێنێ و ئاژاڵ لە دەم بۆ بردنیدا لێوی خۆڵاوی دەبێ. خاکە لێو.
خاکەناز: ئاسنێکی دەم پانی کلک دارینی درێژە قوڕەکاری پێ دەکرێ.
خاکی: جۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی خاک. بریتییە لە مەردوومی بێ فیز و دەمار کە ئارەزووی پۆشینی کاڵای جوانی نەبێ. جۆرە تەنراوێکی تایبەتی خاک ڕەنگە.
خاڵ: برای دایک. پڵێکی ڕەشی سروشتییە بەئەندامی هێندێ گیاندارەوە. پڵێکی شینی دەستکردە بۆ جوانی لە ئەندامی ئادەمیزاد دەکوترێ. پەڵەی ڕەش بەهەمـوو شتێکەوە: بەفری کوێستان (خاڵ)ی تێ کەوت واتە جێ جێ ڕەش بووەوە، (خاڵخاڵ) شتێکە خاڵی زۆری تێدابێ. نیشانەیەکە وەکو: (.) لە شوێنێکدا دادەنرێ کە باسێک ببڕێتەوە.
خاڵانە: وتەیەکە دەوترێ بەیەکێک لە حەلێکدا کە کارێک یا قسەیەک بکا و، ئەو کار و قسەیە یەکێکی تر کردبێتی و تۆ پێت ناخۆش بووبێ: دەبێژرێ بە یەکێک کە بڵێ من ناخۆتێنم- (خاڵانە)ی فیسار کەستە کە ئەویش وادەڵێ، واتە تۆش وەکو ئەو وایتە کە هەردووکتان خراپ دەکەن.
خاڵانی بریتی: نیشانەیەکە وەکو: (...) لە بریتی چەند وشەیەک دادەنرێ کە لەبەر ئاشکرایی یا شتێکی تر نەنووسرێن.
خاڵبەندی: دانانی چەند خاڵ و نیشانەیەکە لە میانەی نووسراوادا دادەنرێ بۆ جیاکردنەوەی ڕستەیەک لە ڕستەیەک یا وشەیەک لە وشەیەک.
خاڵخاڵۆک: ز. گیاندارێکە وەک ئەسپێ بەڵام ئەم پچووکترە.

خاڵخاڵۆکە: دەعبایەکی باڵداری پچووکی ڕەش و سوورە بەقەد مێشێک دەبێ.
خاڵدار: شتێکە کە خاڵی زۆری پێوەبێ.
خاڵکوت: د. کەسێکە کە خاڵ بۆ ئەم و ئەو بکوتێ.
خاڵکوتان: خاڵکوتاندن.
خاڵکوتاندن: خاڵ پەیداکردن بەنووکی دەرزی لەسەر جەستە.
خاڵکوتانن: خاڵکوتاندن.
خاڵۆ: برای دایک.
خاڵوان: بەرەی خاڵ.
خاڵۆزا: منداڵی خاڵ.
خاڵۆزازا: منداڵی منداڵی خاڵ.
خاڵۆزە: خەڵووزە.
خاڵۆژن: ژنی خاڵ.
خاڵومیل: نەقشی بەر سنگ و سەرباڵی کەو.
خاڵومیل ڕشتن: خاڵکوتانی ژنانە لەسەر ڕوومەت و چەناگە و گەردنیان. بریتییە لە خۆ جوانکردنی ژن. دەرکەوتنی خاڵ و میلی کەو لەکاتی گەورەبوونیدا.
خاڵوو: ل. خاڵۆ.
خاڵەڕەشە: گیایەکە گەڵای وەک گەرەوز وایە لاسکێکی باریکی ڕەشی هەیە.
خالیگە: بۆشاییی کەلەکە.
خام: تەنراوێکی سپییە لە جاو سفتترە. شتی ناپوخت. فیسار کەس (خامە). خاوێکە کە کرژ نەبێ.
خاماجی: د. خامباجی.
خامباجی: د. پووری خوشکی دایک.
خامۆش: گیانداری بێدەنگ. (خامۆشبوون): بێدەنگبوون.
خامۆشکردن: کوژاندنەوەی ئاگر و چرا. بریتییە لە کوشتنی یەکێک.
خامۆشی: بێ دەنگی.
خامووغ: ز. یەکەم ئاودانی زەویی داچێنراو.
خامە: قەڵەمی نووسین.
خامەک: جۆرە تەنراوێکی ئاوریشمی یەک ڕەنگی تەنکە.
خامەکی: شتێکە کە ڕەنگی وەک ڕەنگی خامەک وابێ.
خامینە: هـ. کاڵە.
خان: وتەیەکە بەهێندێ کەس دەوترێ لە ڕووی گەورەیییەوە: ڕۆستەم (خان)، گوڵچین (خان). چەند دوکانێکی زۆرە لە حەوشەیەکدا بازرگان تێیدا دادەنیشن بۆ کڕین و فرۆتن. خانوویەکی گەورەی هۆدە هۆدەیە کەر و وڵاخی تێ دەکرێ.
خانچی: کەسێکە سەرپەرشتی خان بکا.
خانخانەکێ: د. پاشا پاشایانەی منداڵان.
خاندووق: ز. بنکی گیایەکە دەخورێ.
خانک: پنە (با). زەمیلە (ز). خانوو.
خانگ: خانوو.
خانم: وتەیەکە لە ڕووی گەورەیییەوە بۆ ژنان بەکاردێنرێ.
خاننک: با. پنە.
خانوچکە: خانووی پچکۆلە.
خانومان: ئافرەتی شۆخی جوان. خانەدان.
خانوو: جێگای حەوانەوەی مەردووم کە لە دار و بەرد و قوڕ دروست دەکرێ.
خانوبەرە: خانووی گەورە.
خانە: خانوو (ل). بۆشاییی هێندێ شت: هەزار پیشەکە (خانەخانە)یە.
خانەبگیر: گرتنی یەکێک و بەیدەستکردنی لە خانووی خۆیدا.
خانەبێزار: کەسێکە لە ماڵی خۆی وەڕس بێ.
خانەخراپ: ماڵوێران.
خانەخوێ: خاوەن خانوویەکە کە تۆ میوانی بیت.
خانەخوێگ: خانەخوێ.
خانەدان: کەسێکە لە بنەماڵەیەکی گەورەی دیاربێ.
خانەدانی: بوونی مەردووم بەخانەدان.
خانەزا: گیاندارێکە لە دەرماڵی خۆتدا زابێ.
خانەزاد: خانەزا.

خانەزاو: خانەزا.
خانەشاری: دەست بەسەر.
خانەقا: شوێن و بارەگایەکە کە نەقشبەندی خەتم و خواپەرستیی تێدا بکەن.
خانەکولانە: وتەیەکە بەمریشک دەوترێ بۆ ئەوەی کەپچێتە کولانەکەیەوە.
خانەکی: د. گیانداری ماڵی.
خانەگا: خانەقا.
خانەگومان: بریتییە لە مەردوومی دڵپیس و بەدگومان.
خانەنشین: د. کەسێکە لە ماڵ دەرنەچێ.
خانەوادە: خانەدان.
خانەوخان: بازددان لە بانێکەوە بۆ بانێکی تر.
خانەی زین: ئەو شوێنەیە لە زین کە سوار لە سەری دادەنیشێ.
خانی: با. خانووی گڵێن.
خاو: شتێکە کە کرژنەبێ. چەرمی خۆش نەکراو. خەو. گیانداری سست. (خاوەخاو): سستەسست. تووکی چۆغە و قاڵی. گیایەکی گەڵا تووکنی گوڵ زەردی بۆنخۆشە دەکرێ بەمەشکەیەکەوە کە بۆگەن بووبێ.
خاوان: خاوەن. خەڵەفان بەکارێکەوە: فیسار کەس بەنووسینەوە (خاواوە).
خاواندن: خەڵەفاندنی یەکێک بەکارێکەوە: منداڵەکە (بخاوێنە).
خاوانن: خاواندن.
خاوانە: بەنێکە کە بۆ پۆی بەرە و شتی تر دانرابێ.
خاوبوونەوە: سستبوونی جەستە. نەمانی کرژیی شت. بریتییە لە ساردبوونەوەی یەکێک لە کارێک.
خاوپەڕ: بەنێکە نە زۆر خاو و نە زۆر کرژبێ.
خاوزان: د. کەسێکە مەبەستی خەو باش لێک بداتەوە.
خاوکردنەوە: نەهێشتنی کرژیی شت. شلکردنەوەی شتی توند: ماستەکە یا قوورەکە (خاوکەرەوە). بریتییە لە ساردکردنەوەی یەکێک لە شتێک.
خاوکەر: جۆرە مقامێکی خاوی خۆشی کوردییە لە مقامی ئەڵڵاوەیسی خاوترە.
خاولی: جۆرە تەنراوێکی نەرم و شلی تووکنی پەمووییە مەردووم خۆی پێ وشک دەکاتەوە.
خاونامە: د. خەونامە.
خاو و خلیچک: مەردوومی سستی شل و شێواو.
خاووخێزان: خێزانی ماڵ بەورد و درشتییەوە.
خاوە: سەرانەیەکە بەناڕەوا لە مەردووم بسێنرێ.
خاوەن: خێوی شت.
خاوەند: خاوەن. کەسێکە کە زەویوزار و خانووبەرەی زۆر بێ (ملاک).
خاوەندار: خاوەنی شت.
خاوەنداری: خاوەندی و چاودێریی شت.
خاوێن: شتی پاک.
خاوێنی: پاک و تەمیزی.
خاویر: گیانداری گێل و وێل. خەواڵوو (د).
خایاندن: پێچوونی کارێک بۆ چەند دەمێک: چوون و هاتنەوەم بۆ بازاڕ نیو سەعاتی (خایاند). هەڵخەڵەتاندن.
خایانن: خایاندن.
خایە: ل. هێلکە.
خایە و مایە: بریتییە لەسەر و ماڵ: فیسار کەس (خایە و مایەی) تێدا چوو واتە سەر و ماڵی.
خپ: گیاندارێکە لەبەر نووستن یا بێهۆشی بێدەنگ بووبێ: منداڵەکە (خپ)ە یا (خپ) خەوی لێ کەوت. (خپبوون) بێدەنگبوونی گیاندار بەهۆی نووستن یا بێهوشییەوە.
خپکردن: بریتییە لە کوشتن: دارێکم کێشا بەمارەکەدا (خپم) کرد.
خپلاک: ز. کورسی و دەرگای ڕزیوی کۆن.
خپەکردن: خۆ ماتدان.
خپ هەڵاتن: خپبوون.
خت: وتەیەکە پشیلەی پێ دەردەکرێ.
ختە: خت.
ختک: پشیلە.
ختکە: خوتووکە.

ختکێ: د. خوتووکە. پشیلە.
ختکێنە: د. ختووکە.
ختـووکـە: جۆرە تەزوویەکـە لە کـەوتنی شـتـێـک لە جەستەتدا پەیدا دەبێ.
ختووکەدان: دەسـتدان لە کەلەکە و بەری پێی مەردووم بۆ ئەوەی کە تەزوو بێ بەلەشیدا.
ختە: ختتە.
ختـەخـتـەدان: ختـووکـەدان. بریتـیـیـە لە هانەهانی مەردووم.
ختەدان: ختووکەدان.
ختێ: د. پشیلە. ختووکە.
ختیلکە: ختووکە.
خجڵ: ز. خەریک.
خدووک: ز. ختووکە.
خـراپ: شـتـی بێ فـەڕی بێ کـەڵـک. (خـراپـبـوون): لە کـەڵـک کـەوتنی شت. (خـراپـکردن) لە کـەڵـک خستنی شت.
خـراپە: کـردار و گـوفـتـاری ناپەسند. ناوی دێیـەکـە لە ناوچەی عەربەت.
خراپەکردن: کردنی شتی خراپی ناپەسند.
خراپەکەر: کەسێکە هەر کرداری خراپ بکا.
خراپی: بێ فەڕی و بەدی.
خرار: ز. خەرار.
خرارک: با. خرار.
خـرامـان: ئافـرەتی شـەنگ و شـۆخ. بژاردنی شـتـێـک لەلایەن یەکێکەوە کە ئەو شتەی لەناو بردبێ.
خراو: خراپ.
خراوە: کەلاوە. خراپە.
خراوی: خراپی.
خـرپ: زەمـینی چەولـک. وتەیەکـە بۆ کـەسـێـک بەکاردێنرێ کە کوتوپڕ خەوی لێ بکەوێ: فـیـسار کـەس هەر کـە سـەر بنێـتـە سـەر سـەرین (خرپ) خەوی لێ دەکەوێ.
خرپن: خەپەتۆڵە.
خرپنۆکە: خرپن. خرپنە: خرپن.

خـــریە: پرخـــەی خـــەو. دەنگی پێ لە دوور (د). گەلەکۆمەکێ (ز).
خرت: گیسکە نێرێکە پێی نابێتە ساڵی دووەم. شتی گردی خـڕ. ساڵ: ئەم بەرانە سێ (خرت)ە یا چوار (خرت)ە، واتە سێ ساڵە یا چوار ساڵە.
خرتک: گرتکە گۆشت. نەخۆشییـەکە تووشی منداڵ دەبێ (ز). خرک: (خرتک)ێک بگرە ئەو سەگە.
خرتکە: جومگەی ئەندام.
خرت و پرت: دوودڵی لە کارێکدا.
خرتۆڵ: کۆبوونەوە و کۆمەڵبوونی مەردووم (ز). شتی گردی خرتی پچکۆلە (د).
خرت و مرت: د. مەردوومی شل و مل.
خرتە: جۆرە دەنگێکی پچووکە وەک دەنگی خواردنی مشک. (خرتەخرت) خرتەی یەک لە دوای یەک. (خرت و هوڕ) خرتەخرتی زۆر.
خرتەخرتە: د. کڕکڕاگە.
خرتەک: د. خرتکە. پێچکەی عەرەبانە و شتی تر.
خرتەگل: د. گلۆربوونەوەی شت.
خرتەڵە: خڕیلە.
خرتیلانە: گیانداری خرتەڵە.
خرتیلە: خرتیلانە.
خرچ: د. کاڵەکی زرک.
خرچە: جۆرە کـاڵەکـێکی شیـرینی نەگـەییـوە. جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی لەتکردنی شـووتیی نازاو. (خرچەخرچ) خرچەی یەک لە دوای یەک. (خرچ و هوڕ) خرچەخرچی زۆر.
خـڕ: شـتی گـرد. جێ لافـاوێکە کـە خـڕەبەردی زۆر بێ. وتەیەکە بۆ داخـسـتنی کلـۆمی دەرگا بەئێـجگاری بەکـــاردێنرێ: دەرگـــاکـــە (خـــڕ) داخـــە واتە شمشێرەکەی تەواو ڕەت کە.
خڕبوون: گردبوون و تۆپەڵبوونی شوێنێک لە ئەندام لە نەخۆشییەکەوە.
خڕخاڵ: بازن. خاشخاشی پێ.
خڕخـاڵە: چەند دارێکە وەک بـازن دەکرێـتـە ئەمـسـەر و ئەوسەری بێشکە بۆ ئەمەی خڕەی بێ و منداڵ پێی

ژێر بێ.
خڕخاڵەدار: بێشکەیەکە خڕخاڵەی بێ.
خڕخڕە: د. بەکرە. پێچکەی عەرەبانە و ئۆتۆمۆبیل. خڕخاڵ.
خڕک: خڕەبەردە.
خـڕکـردن: تۆپەڵکردنی شـتـێک و خـڕ هەڵدانی. خڕکردنەوە.
خڕکردنەوە: کۆکردنەوەی شت.
خڕکە: نیوە نانێکی ئەستوورە کە لەسەر تەنوور دەکرێ بۆ خواردن. خڕەبەرد.
خڕکەلە: شتی خڕی پچکۆلە.
خڕکەڵە: خڕکەلە.
خڕناکە: بێچوە کەروێشک.
خـڕنووک: جـۆرێکە لە بەری مـازوودار، لە مـازوو پچووکترە. گیایەکی دەشتییە بەرێکی درێژکۆلەی تفت دەگرێ. ناوی دێیەکە لە ناوچەی پێنجوین.
خڕ و خەپان: ئافرەتی قەڵەوی خڕ و نەرم و شل.
خـڕە: دەنگێکە وەک دەنگی گـوێز و کـاڵای شـۆدار و ڕووخـانی دیوار. (خڕەخـڕ) خـڕەی یەک لەدوای یەک. (خڕ و هوڕ) خڕەخڕی زۆر.
خڕەڵە: خڕیلە.
خڕهەڵدان: خڕکردن و تۆپەڵکردن.
خڕید: کڕینی شت بۆ فرۆتنەوەی بەقازانج.
خڕیدار: کڕیار.
خـڕیدنامـە: د. نووسـراوێکە دەیدەیت بەو کـەسـەی کـە شتی لێ بکڕدرێ بۆ ئەوەی کـە ئاگای لە خـڕید و فرۆختەکەی خۆی بێ.
خڕیلانە: گیانداری خڕی کوڵەبنە.
خڕیلە: خڕیلانە.
خرس: ورچ. گیانداری تەمەڵی لەش گران.
خرستیان: گاوڕ.
خرسەک: کاڵای ئەستووری قورس. قاڵیی ئەستوور. کولێرەی ئەستوور.
خرماندن: کرماندنی شت.
خرمووتک: د. کورکورۆژە.
خرمووچک: د. خرمووتک.
خرمووشەک: ز. چڕنووک.
خرمـە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی خـواردنی ترۆزی. (خرمـەخرم): خرمەی یەک لەدوای یەک. (خرم و هوور): خـــرمـــەخــــرمی زۆر. دەنگی پێی کۆمەڵەسوار.
خرندال: ز. جۆرە گیایەکە دەخورێ.
خرندوول: ز. فرۆ.
خرنگ: ز. ژنی جوان.
خرنگە: جـۆرە دەنگێکە وەک دەنگی پاوانە. (خرنگە خـرنگ) خـرنگەی یەک لەدوای یەک. (خـرنگ وهوڕ) خرنگە خرنگی زۆر.
خرۆش: خوروۆش.
خرۆشان: خوروۆشان.
خرۆشاندن: خوروۆشاندن.
خرۆشاو: خوروۆشاو.
خرۆشیان: د. خوروۆشیان.
خرووسەک: خورووزەک.
خروێلکە: ئاوڵە.
خروێنکە: خروێلکە.
خرەفان: گەوجبوون لەبەر پیری.
خرەفاو: کەسێکە لەبەر پیری گەوج بووبێ.
خرەفیاگ: د. خرەفاو.
خرەفیان: د. خرەفان.
خرەفیو: خرەفاو.
خرێ: ددانی سەر و خواری هەردوو لاشەویلە.
خرێپ: خرێ.
خرێشکە: ڕەشەبا.
خریکاندن: ز. ڕاکێشانی شت بەسەر زەویدا.
خریکین: ز. پێ هەڵخلیسکان.
خـرێنە: بەنێکی سێ چوار لۆی بادراوە دوو تـای باری پێ دەدروێ و لێک دەدرێ. خرێ.
خرین: بەڵغەم.
خز: شـوێنی لووس کە گـیـانداری لێ هەڵخلیـسـکێ. شتی لووس.
خزان: هەڵخلیسکان.
خزاندن: خلیسکاندن.
خزانن: خزاندن.

خزبردنەوە: بەگازی پشتداکەوتن لەبەر قاقای پێکەنین.
خزخزۆک: ز. تەرزەلووکە.
خزگە: شوێنێکە گیانداری لێ هەڵخزێ.
خزلک: ز. هێشووی پچووکی ترێ.
خزم: کەسوکاری مەردووم.
خزمایەتی: نزیکی و کەسایەتی یەکێک لەگەڵ کەسێکدا.
خزمدۆست: کەسێکە نرخی خزمایەتی و دۆستایەتی بزانێ.
خزمەت: کارکردن بۆ یەکێک و قازانج پێ گەیاندنی.
خزمەتچی: کەسێکە هەر خزمەت بکا.
خزمەتکار: خزمەتچی.
خزمەتکاری: بوونی مەردووم بەخزمەتکار.
خزمەتکردن: کردنی خزمەت بۆ یەکێک.
خزمەتگوزار: کەسێکە خزمەت باش بکات.
خزن: د. قسن.
خزیان: د. خزان. هاتن بەهێواشی و بەبێ هەستی.
خزیلک: شوێنی خز.
خزین: خزان.
خستن: بەزەویدادانی شت. بریتییە لە زەبوونکردن و شکاندنی یەکێک: فیسار کەسیان (خست) واتە شکاندیان. فڕێدان.
خستنەکار: هێنانەکاری هێندێ شت: سەعاتەکەم (خستەکار).
خستنەگەڕ: خستنەکار.
خستنەوە: زاین و خستنە دنیای چەند منداڵێک: فیسار کەس منداڵی زۆری خستەوە.
خسکە: پیازی فیسقە.
خشان: بەسەر زەویدا کشان.
خشاندن: کێشکردنی شتێک بەسەرزەویدا.
خشانن: خشاندن.
خشپە: خشەیەکی پچکۆلەیە کە لە شتێکەوە پەیدابێ کە نەبینرێ: گوێم لە (خشپە)یەک بوو، (خشپەخشپ) خشپەی یەک لەدوای یەک.
(خشپ و هوڕ): خشپە خشپی زۆر.
خشپیلانە: گیانداری نەشمیلانەی ئێسک سووک.
خشپیلە: خشپیلانە.
خشت: شتی ڕێک و تەخت. قوڕێکە بەقاڵب بڕابێ بۆ دیوار پێ دروستکردن. شتی گرد: سینییە (خشت)ەکە بێنە.
خشتبڕ: کەسێکە بەقوڕ و قاڵب خشت دروست بکا.
خشتبڕین: دروستکردنی خشت بەقاڵب.
خشتبوون: ڕێکبوون: دەغڵەکە. (خشت بووە): واتە هەموو گوڵەکانی ڕێک وەستاوە.
خشتکردن: قرتاندنی شت بەڕێکی.
خشتە: نیوە شیعر.
خشتەنداز: کەسێکە خشت هەڵدا بۆ وەستای سەر دیوار.
خشتەک: پارچەیەکی پچکۆلەیە دەکەوێتە بن دەستی کەواوە.
خشتیلە: شتی خشتی (پچکۆلانە).
خشر: ز. خشڵ.
خشرووک: ز. خەرکانە.
خشک: هەزارێ.
خشکۆک: با. ژن و کچ و منداڵی جوان.
خشکە: د. خشک. دەنگێکە لە خشانی شتێکەوە پەیدا دەبێ.
خشکەیی: ڕۆیشتنی شت بەحەوادا بەنزمی و نزیک لە زەوی: پەڕەسێلکەکە بە(خشکەیی) فڕی. ڕۆیشتنی گیاندار بەتیژی و بێ هەستی: فیسار کەس بە(خشکەیی) بەتەنیشتمدا تێپەڕی.
خشڵ: زێڕ و زیوێکە ژنان بۆ جوانی بیدەن لە خۆیان.
خشندە: گیاندارێکە لەسەر سک بڕوا وەک کرم و مار.
خشۆک: خشندە.
خشە: دەنگێکە وەک دەنگی ڕاکێشانی شتێکی نەرم بەسەر زەویدا. (خشەخش) خشەی یەک لەدوای یەک. (خش و هوڕ) خشەخشی زۆر.
خشیان: د. خشان. خزان.
خشی: ل. هەزارێ.

خشین: خشان.
خشینەک: ز. شوێنی ڕاکێشانی شت بەسەر زەویدا.
خفتان: ز. کەوا.
خگ: لێدانی کوشندە.
خلافاندن: خلەفاندن.
خلافانن: خلافاندن.
خلانکە: خرخاڵی بێشکە.
خلانە: چاڵێکە میوەی وەک لیمۆ و پرتەقاڵی تێدا دادەپۆشرێ بۆ هەڵگرتن.
خلبوونەوە: گلۆربوونەوەی شتێک لە لێژییەوە.
خلت: د. خلتە.
خلتە: ملتەیەکە لە دوای پالاوتنی شتی شل دەمێنێتەوە.
خلکردنەوە: گلۆرکردنەوە.
خلنزەر: ز. مارمێلکە.
خلۆربوونەوە: خلبوونەوە.
خلۆرتە: هـ. باڵینەیەکە لەژێر کورتانەوە دەنرێ بەملاو بەولایەوە بۆ ئەوەی بار نەنیشێتە سەر کولۆکی ولاخەکە.
خلۆرکردنەوە: خلکردنەوە.
خلولیک: ز. تەرزەلووکە.
خلەتان: هەڵفریوان.
خلەتاندن: فریودان.
خلەتانن: خلەتاندن.
خلەتیاگ: د. کەسێکە کە هەڵخەڵەتابێ.
خلەخل: وتەیەکە بۆ گێرانەوەی ڕۆینی منداڵی تازە پێ گرتوو بەکاردێنرێ: نەرمان سەر پێ کەوتووە (خلەخل) دەڕوا.
خلەفان: خەریکبوون بەشتێکەوە بۆ بەسەربردنی کات. تێکچوونی مێشک لەبەر پیری.
خلەفاندن: خەریککردنی یەکێک بەکارێکەوە.
خلەوبوون: د. خلبوونەوە.
خلێ: د. وتەیەکە وەک (نۆنە) منداڵی ساوا بەمێوژ و برێشکەی دەڵێ.
خلیانەوە: د. تلۆربوونەوە.
خلێران: د. شتێکە کە تلۆربووبێتەوە.
خلێرە: د. شتی گردی گلۆڵە.
خلێرەوبوون: د. گلۆربوونەوە. گردبوونەوە.
خلێرەوکردن: د. تلۆرکردنەوە. گردکردنەوە.
خلیسک: شوێنێکە کە پێی لێ هەڵخزێ. پیازی فیسقە.
خلیسکان: هەڵخزانی پێ لە شوێنی خز.
خلیسکاندن: هەڵخزاندن.
خلیسکە: پیاز.
خلیسکیان: د. خلیسکان.
خلێف: توێک و کاژێکە کە ئەندامی گیاندار هەڵی دەدا.
خلێنکە: قالۆنچەیەکی زلی دەشتییە شیاکە خڕ هەڵدەدا و خلی دەکاتەوە بۆ ناو کونەکەی خۆی.
خلێنە: پیسی ناژاڵ کە بەپاشیەوە وشک دەبێتەوە.
خلێنە و بلێنە: تەگبیر و ڕایەکە کە چەند کەسێک بەنهێنی بیکەن بۆ پێکهێنانی کارێک.
خلیچک: کەسێکە زۆر خاو بێ لە نیشوکاردا.
خلیرە: د. دانەوێڵەیەکی ڕەشی زەردباوی خڕە.
خلینە: دار یا ئاسنێکی سێ پەلە ماستاوی پێ دەکرێ.
خم: خوم.
خمخانە: خومخانە.
خمخمک: با. کونەلووت.
خمخۆرک: شوێنێکە لە زەوی کە لە خۆیەوە ڕۆچووبێ.
خمگەر: خومخانەچی.
خمەگەروو: قومقمۆکە.
خناف: با. شەونم.
خنانەوە: جۆرە پێکەنینێکی نەرمە: فیسار کەس لە خۆشیاندا (خنایەوە).
خنج: خنجیلانە.
خنج و خۆڵ: د. شتی جوانی خنجیلانە.
خنج و منج: د. خنج و خۆڵ.
خنجەر: خەنجەر.
خنجەرە: د. کێلێکە لەبەردەمی گۆڕی مردوو دادەچەقێنرێ بۆ ئەوەی کە بزانرێ مردووەکە پیاوە

و ژن نییە.
خنجەڵە: خنجیلە.
خنجیلانە: شتی پچکۆلەی نێسک سووک.
خنجیلە: خنجیلانە.
خنچکە: د. خنج.
خنکان: مردنی گیاندار بەهۆی دەرنەچوونی هەناسەیەوە.
خنکاندن: کوشتنی گیاندار بەگرتنی هەناسەی.
خنکانن: خنکاندن.
خنکاو: گیاندارێکە بەهۆی دەرنەچوونی هەناسەیەوە مردبێ.
خنگلین: ز. شەلین.
خنەخن: دامان و نقاندن بەدەست کارێکەوە: فیسار کەس بەکارەکەیەوە (خنەخن) یەتی.
خنیە: ل. خەنە.
خنینەوە: خنانەوە.
خـۆ: ئاشنا و ناسیاوی تێکەڵ. ناوی شارێکە لە کوردستانی ئێران. پیتێکە لە سەرکۆنە و سەرزەنشتدا بەکاردێنرێ: (خۆ) تۆ لای خۆت پیاویت، واتە نەدەبوو ئەو کارە بکەیت، یا (خۆ) من زبانم نەسووتا، واتە نەدەبوو دڵگیرببیت.
خـوا: ئەو کەسەیە کە بووە و هەر دەبێ و خاوەن و دروستکەری هەموو جیهانە. خوێ. داواکەر بویست: فیسار کەس کورد (خوا)یە، واتە قازانجی کوردی دەوێ. ئەگەر: (خوا) نا (خوا) دەبێ بخوێنیت.
خواپەرس: د. خواپەرست.
خواپەرست: کەسێکە کە لە خوا بترسێ و بیپەرستێ.
خواپەرستی: پەرستنی خوا و بەجێهێنانی فەرمانی.
خواپێدان: میهرەبانی خوا لەگەڵ بەندەیەکی خۆی بەدانی بەهرەیەک پێی.
خواپێداو: کەسێکە کە خوا بەبەهرەیەک خوێندبیەتیەوە.
خواجا: وتەیەکە بەگاور و جوولەکە دەوترێ.
خواجە: خواجا. پیری گەورە.
خواجەنشین: دوو سەکۆی پچووکە لای ڕاست و چەپی دەرگای حەوش لە دیوی دەرەوە لە دیوار دەهێڵرێتەوە بۆ دانیشتن.
خواخواست: قەزا و قەدەر.
خـواداد: د. بەشێکی باش یا بەهرەیەکە خوا پێی دابێت.
خواداگ: د. خواداد.
خوادان: خوێدان (د). بەشی خوا.
خوار: شتی گێڕی چەوت. (خواربوون): چەوتبوونی شت.
خواربوونەوە: چەوتبوونەوەی شت.
خواردن: جوون و وردکردن و قووتدانی شت.
خواردنەوە: قووتدانی شتی شل قوم قوم.
خواردە: کەسێکە زۆر حەز لە خواردن بکا و هەمیشە پێوەی خەریک بێ.
خواردەس: خواردەست.
خواردەست: کەسێکە لەژێر فەرمانتدا بێ و چاوی لە دەستتەوە بێ.
خواردەستی: بوونی یەکێک بەژێردەستی یەکێک.
خواردەسی: خواردەستی.
خواردەمەنی: شتی خواردن.
خوارزا: خوشکەزا.
خوارزێ: ز. خوشکەزا.
خوارگ: د. خوارو.
خوارگێن: د. خوارگ.
خوارن: ز. خواردن.
خوارو: لای خوارووی شت.
خـوارەمـرێ: ئاشووب و ئاژاوە: جیهان پڕە لە (خوارەمرێ).
خواری: بوونی شت بەخوار. ئاستی خواریی شت.
خواز: خواست: فیسار کچ داوا (خواز)ی هەیە.
خوازبێنی: داواکردنی ژن بۆ مارەکردنی.
خوازبێنیکەر: کەسێکە کە خوازبێنی بکا.
خوازتن: د. خواستن.
خوازدراو: خوازراو.

خوازراو: شتێکە بەخواستن وەرگیرابێ.
خوازگار: د. کەسێکە کە شتێکی بوێ.
خوازگاری: د. ویستنی شتێک. خوازبێنی.
خوازڵۆک: د. خوازەڵۆک.
خوازمەنی: د. خوازگاری.
خوازە: د. خوایشت.
خوازەڵۆک: کەسێکە زۆر داوای شت لە مەردووم بکا.
خواس: خواز (د). خاوس.
خواست: ئارەزوو: (خواست)م وایە کە بخوێنم.
خواستن: داواکردنی شتێک لە یەکێک بۆ چەند دەمێک.
خواستەمەنی: شتی خوازراو.
خواکرد: شتێکە کە دەستکردی خوا بێ و هی بەندە نەبێ.
خواگرتن: بەندەیەکە خوا بە دەردێکەوە گرفتاری کردبێ.
خواگرتوو: کەسێکە کە خوا گرفتاری دەردێکی کردبێ.
خواگیر: خواگرتوو.
خوان: تەختێکی درێژە نانی لەسەر دەخورێ. خوانکە.
خواناس: کەسێکە خوا باش بناسێ و لە فەرمانی دەرنەچێ.
خواناسی: ناسینی خوا و بەجێهێنانی فەرمانی.
خواناسین: خواناسی.
خوانچە: تەشپی گەورە. خوانی نان. خواردن (د).
خواندن: د. خوێندن.
خونزایین: د. خانەی زین.
خوانکە: دارێکی ئەستوورە (موورە سەنگ)ی ناشی تێ دەبرێ. دەرخۆنە.
خوانووس: چارەنووس.
خوانە: پنە.
خوانەخواستە: وتەیەکە لە شوێنی (دوور بێ) بەکاردێنرێ، واتە ئەو شتە خوا نەیکا.
خوانەکا: خوانەخاستە.
خواوەن: د. خوای پەروەردگار.
خواوەند: خواوەن.

خواهیش: تکا: (خواهیش)ت لێ دەکەم. ئارەزوو: ئەگەر (خواهیش)تە ببی بەپیاو بخوێنە.
خواهیشت: خواهیش.
خوایش: خواهیش.
خوایشت: خواهیشت.
خوای: پێکەنین.
خوای هەوری: خوێی هەوری.
خوبان: مەردوومی ناهومێد.
خۆبردنە پێشەوە: بریتییە لە خۆ خۆشەویستکردن بەکردن یا وتنی شتێک بەپێی دڵی یەکێک.
خۆبڕین: بریتییە لە لەخۆدان.
خۆبزە: نۆکەر.
خۆبەردان: بریتییە لە زیادە خەرجکردنێک کە لەوە پێش نەتکردبێ.
خۆبینی: خۆپەسندکردن.
خۆپاراستن: خۆ دوورگرتن لە شتێک و پارێزگاری لێی.
خۆپارێزی: دفاع.
خۆپان: ز. کەلاوە. خراپە.
خۆپەرس: خۆپەرست.
خۆپەرست: کەسێکە کە خۆی زۆر پەسند بکا.
خۆپەرستی: پەسندکردنی مەردووم بۆ گوفتار و کرداری خۆی.
خۆپەسەن: خۆپەسەند.
خۆپەسەند: کەسێکە کە بەخۆی بنازێ لە هەموو کارێکدا.
خۆپەسەندی: بەخۆنازین لە هەموو کارێکدا.
خوت: د. خاڵی، زۆرتر لەگەڵ وتەی خاڵیدا دەوترێ: (خوت) و خاڵی.
خۆت: بریتییە لەو کەسەی کە قسەی لەگەڵ دەکەیت.
خوتا: خوای گەورە.
خۆتان: بریتییە لەو کەسانەی کە قسەیان لەگەڵدا دەکەیت.
خوترەک: بەرچیغ.
خوتن: کەسێکە زۆر بۆڵە و خوتە بکا.

خوتووکه: ختووکه.
خوته: بۆڵه. (خوتەخوت) خوتەی زۆر.
خـۆته: وتەیەکـه بەمـەڕ و بزن دەوترێ لەکـاتی دۆشینیاندا بۆ ئەوەی کە بووەستێ.
خوتەخوتکەر: کەسێکە کە خوتەخوتی زۆر بکا.
خوتەک: خوترەک.
خوتەکردن: بۆڵەکردن.
خۆتێگرتن: بریتییە لە خۆهاویشتنە شتێکەوە بۆ پچڕینی سوودێک.
خۆ تێ هەڵقورتاندن: خۆ قوتکردنەوە لە کاروباری مەردوومدا.
خوچۆک: ز. شتی پچووک.
خۆخلافاندن: سستەسست کردن و خۆ خەریککردن بەشتێکەوە.
خۆخلافانن: خۆخلافاندن.
خۆخلافکێ: د. خۆخلافاندن.
خـۆخـواردنەوە: پیـشـخـواردنەوە و ڕقـخـواردنەوە. چکانەوەی چێـشـت لەبەر زۆر کـولانی. شێ وەرگـرتنی زەوی لەکـاتی ناو خـواردنەوەیدا بەجۆرێک کە بەتەواوی وشکیی تێدا نەمێنێ.
خۆخۆر: بریتییە لە کەسێک کە زیانی بۆ ناوخۆ ببێ.
خۆخوراندن: بریتییە لەخۆ ئامادەکردن بۆ بەخشینی شتێک.
خودا: خوای گەورە.
خۆداری: دان بەخۆداگرتن.
خۆداکوتان: بریتییە لە خۆ دامەزراندن.
خـۆداگـرتن: خـۆحـەشـاردان بۆ گـوێگرتن لە قـسـەی مەردووم.
خۆداگیرکردن: دان بەخۆداگرتن و خۆڕاگرتن.
خودان: با. خاوەن.
خۆدانان: بریتییە لە سەر بەختکردن لە کارێکدا.
خوداوەند: خودا.
خودبینی: خۆپەسندکردن.
خودپەسەند: د. خۆپەسند.
خودپەسەندی: د. خۆپەسندی.
خـودتەراش: مـەکـینەیەکـە مـەردووم ڕیشی خـۆی پێ دەتاشی.
خودداری: دان بەخۆداگرتن.
خۆدزینەوە: خۆشاردنەوە.
خودسەر: کەسێکە هەر لە خۆیەوە بەبێ ڕاوێژ و پرسیار ئیش بکا.
خـودسـەری: تێـهـەڵچـوون لە ئیـشـوکـار بەبێ پرس و لێکدانەوە.
خودگیری: خودداری.
خودێ: با. خودا.
خۆر: ڕۆژێکە کە جیـهـان ڕووناک دەکـاتەوە. هەتاو. پیـتـێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بە(اسـمی فاعل): نان (خۆر)، گۆشت (خۆر)، پیاو (خۆر).
خۆرا: بخۆر.
خۆراک: خواردەمەنی. ئەندازەیەکی تایبەتییە لە چای وشک دەکرێتە ناو قۆریەوە بۆ لێنان.
خۆراکی: د. خواردەمەنی.
خوران: ئاڵۆشی ئەندام.
خوراندن: نینۆکدان لە شوێنێک کە ئاڵۆشی ببێ.
خـورانگاز: شـوێنێکە لە ئەندام کـە تیـشـکی خـۆر سووتاندبێتی.
خورانن: خوراندن.
خورانەوە: کلۆربوون و بۆشبوونی شت وەک د،دان.
خـوراو: شـتـێکە کـە مـۆرانە لێی دابێ یان گـیـاندار خواردبێتی.
خۆراوا: کاتی ئاوابوونی ڕۆژ. شوێنێکە کە لەبەرچاوی تۆ ڕۆژ لێی ئاوا دەبێ.
خۆراوایی: کەسێکە کە لە خۆراوا لە دایک بووبێ.
خوریە: داچڵەکینی دڵ لە شتێکی ناخۆش.
خوریپان: د. داخوریانی دڵ.
خـورت: وڵاخی بزێوی سـەرکێش. گـیـانداری قـەڵەوی تەنگە تیلکە. دەوڵەمەند (ز). کوڕی گەنجی جوان (ز).
خورتی: با. زۆر و دەگە نەگ: بە(خورتی) هێنای واتە بەزۆر.

خورج: دەفرێکی دوولای تەنراوە وەک قاڵی شتی تێ دەکرێ و بەپاشکۆی ولاخدا دادەبەسترێ.
خورجەزین: ز. هەگبەی پشتی سوار.
خورجین: د. خورج.
خوردە: وردە لە پارە و شتی تر.
خوردەگیر: ڕەخنەگر.
خوردەگیری: ڕەخنەگیری.
خوڕ: ئاوێکە خێرا بڕوا و مەنگ نەبێ.
خۆڕاگرتن: دان بەخۆداگرتن لەبەر شتێکی ناخۆشدا.
خۆڕایی: شتی بێ پارە.
خوڕگە: جێگایەکی لێژە کە ئاوی بەتوندی پێدا بڕوا. ناوی جۆگایەکە لە خوار شاری سلێمانییەوە کە ئاوەڕێژی شاری ناوبراو دەچێتەوە سەری.
خوڕم: خوڕەم.
خوڕە: دەنگی ئاو و شتی شل کە هەڵبڕژێ. (خوڕەخوڕ) خوڕەی یەک لە دوای یەک.
خوڕەم: هاتنەخوارەوەی باران بەلێزمە.
خوڕین: نازین بەیەکێک: تۆ بەکێ دە(خوڕیت) واتە بەکێ دەنازیت؟.
خورزم: خوڕەم.
خۆرزەدە: د. خۆرنەنگاز.
خۆرسک: درەختێکە لە خۆیەوە ڕوابێ.
خۆرش: خۆرشت.
خۆرشت: چێشتێکی شلەیە کە لەگەڵ چێشتی توندەدا بخورێ.
خۆرشید: خورشید.
خورشید: خۆر.
خورشیدی: جۆرە گۆرانییەکی خۆشی کوردییە. جۆرە کاغەزێکی سپیی لووسە وێنەی خورشیدی تێدایە.
خۆرکەوتن: کاتی خۆرهەلاتن. هەلاتنی ڕۆژ.
خۆر لە زەردە: کاتی زەردەپەڕ.
خورما: بەری دارێکی بەرزی گەرمیانییە زۆر شیرینە و بەهێشوو دەیگرێ.
خورماسیچان: گیاندارێکە وەک ڕێوی بەلام ئەم گەلێ پچووکترە.
خورما و ڕۆن: جۆرە خواردەمەنییەکە لە ڕۆنی داخکراو و خورما دروست دەکرێ.
خورمایی: جۆرە ڕەنگێکی سوورکارە وەک خورما.
خورمایلە: گیایەکی بەهارییە وەک هەڵەکۆک بەلام ئەم سەلکەکەی شیرینتر و گەلای شینترە.
خورمە: ز. خورما.
خۆرنشین: ئەو شوێنەیە کە بەدیمەن ڕۆژی لێ ئاوا دەبێ. کەسێکە لە خۆراوا لە دایک بووبێ.
خۆرنەوەزان: شوێنێکی سەختی نسرمە لە شاخ کە هەتاوی تێ نەکەوێ و گیای تێدا سەوز ببێ و دڵۆپ دڵۆپ ئاوی لێ بتکێتە خوارەوە.
خورۆش: ئاڵۆشی بەتین. خورۆشان.
خورۆشان: هەرا و هوریا و بەیەکداچوونی مەردووم.
خورۆشاندن: ورووکاندن و تێکدانی کۆمەڵێک.
خورۆشاو: چەند گیاندارێکن کە خورۆشابن.
خورۆکە: د. خورووکە.
خوروو: ئاڵۆش.
خوروو‌زەک: دەردێکە لە گەروودا پەیدا دەبێ و دەیهێنێتەوە یەک و پەکی هاتوچۆی هەناسە دەخا.
خورووک: ئاڵۆش.
خورووکە: د. خورووک.
خۆڕوەزان: د. بەر بەرۆچکە. خۆرهەلات.
خۆرە: جۆرە برینێکە بەهەر شوێنێک بگا دای دەوەشێنێ.
خۆرەتاو: هەتاو.
خۆرەزەرد: د. زەردەی ئێواران و بەیانیان.
خۆرەن: د. خۆراک.
خۆرەنگاز: شتێکە کە خۆر زەردەی کردبێ.
خۆرهەلات: دەمی خۆرکەوتن. شوێنێکە کە خۆر لێی هەڵبێ.
خوریان: خورانی جەستە (د). خواردن.
خوریانەوە: د. خورانەوە.
خورێن: مەردوومی زۆرخۆر: فیسار کەس بەدەورییەک چێشت (خورێن)ە.

خورێنی: ناشتا: بە(خورێنی) جگەرە مەکێشە.
خوری: تووکی مەڕ. ئاوڵە (ز).
خوریکە: ئاوڵە.
خورین: خورانی جەستە. خورین (د).
خوز: بۆشاییەکە لە کەناری ئاودا کە ماسی دەچێتە ژێری.
خۆزگا: خۆزگە.
خۆزگایەکوو: خۆزگە.
خۆزگە: وتەی ئاواتخواستن: (خۆزگە) هەموو وتەی کوردیم کۆدەکردەوە.
خۆزگە: شوێنێکە لە چەم و ڕووبار ماسی قولاغەی تێدا دەدا.
خۆزگەبردن: ئاواتخواستن.
خۆزگەخواستن: خۆزگەبردن.
خۆزە: د. خۆزگە.
خوزی: تف.
خوژە: گیایەکی بەهاریی کوێستانییە گەڵای باریک و سێ کووز و کولۆرە سرێش لە بنکەکەی پەیدا دەبێ.
خوژیلک: گیایەکی گەڵا ئەستووری هەمیشە سەوزی شیردارە، شیرەکەی بۆ (بیرۆ) زۆر باشە.
خوس: وس. (خوسبوون) وسبوون.
خوسپ: ناوبردنی مەردووم لە پاشملە بەخراپی.
خوسن: د. خۆسن.
خۆسن: د. جنێو.
خۆسەر: د. مەردوومی سەرەخەر.
خۆسەری: د. سەرەخەری.
خۆش: شتی دڵگیر لە خواردەمەنی و بیستراو و بینراو و بۆنکراودا: ئەم میوەیە یا ئەم دەنگە یا ئەم شوێنە یا ئەم بۆنە خۆشە.
خۆشا: خۆزگە: (خۆشا) بەحاڵی فیسار کەس، واتە خۆزگە بەحاڵی خۆشی.
خۆشاب: ز. خۆشاو.
خۆشاتن: د. بەخێرهاتن کردن.
خۆشاردنەوە: خۆ دزینەوە.
خۆشاو: جۆرە شەربەتێکە لە مێوژ و لەتکەی کولاو دروست دەکرێ.
خۆشاواز: دەنگخۆش.
خۆشاوازی: دەنگخۆشی.
خۆشباوەڕ: کەسێکە زۆر زوو بەهەموو شت باوەڕ بکا.
خۆشبوون: زۆربوونی گڕی ئاگر و چرا. پێگەیشتنی هێندێ خواردەمەنی: ترێ خۆش بووە: واتە ترشیی نەماوە. دووربوون لە ئازار و سزای ڕۆژگار: یاخوا هەر (خۆش بیت). بووردن لە گوناحی یەکێک: لە قەرزاری هەژار (خۆش بە). ڕێکوپێکبوونی شوێنێک: سلێمانی (خۆش بووە). پوختەبوونی قوڕ.
خۆشبوونەوە: چاکبوونەوە لە نەخۆشی.
خۆشبەخت: خاوەن نگێن و بەختیار.
خۆشبەختی: بەختیاری.
خۆشبەز: ولاخی خۆش ڕەوت.
خۆشحاڵ: مەردوومی دڵشاد.
خۆشحاڵی: دڵشادی و شادمانی.
خۆشخۆش: خێرا خێرا.
خۆشخوو: خۆشڕەفتار.
خۆشڕوو: مەردوومی ڕووخۆش.
خۆشڕوویی: ڕووخۆشی.
خۆشڕەفتار: کەسێکە ڕەوشتی جوان بێ.
خۆشڕەفتاری: جوانیی ڕەوشت و خوو.
خۆشڕەو: ولاخی خێرا.
خۆشڕەوت: خۆشڕەو.
خۆشزبان: مەردوومی زبان شیرین.
خۆشزووان: د. زبان شیرین.
خوشک: مێینەیەکە لە باوک و دایکت یا لە یەکێکیان بێ.
خوشکایەتی: بوونی دوو ئافرەت بەخوشک.
خۆشکردن: زۆرکردنی گڕی ئاگر و چرا. شیرینکردنی چەقالە و بنێشتەتاڵ بەکولاندنیان. ڕازاندنەوە و ڕێکوپێککردنی شوێنێک: ژوورەکەت (خۆش کردووە). شێلان و پوختەکردنی قوڕ.

خـۆشكردنەوە: بارانەكـە (خـۆشی كـرد). پوختەكردنی پێستە و هەمانە بەدەرمان.

خۆشكردنەوە: وەستانەوەی باران و بەفر و تەرزە.

خوشكۆك: ز. شتی جوان.

خوشكەزا: منداڵی خوشك.

خوشكەزازا: منداڵی منداڵی خوشك.

خـوشكەلێ: وتەیەكـە لە ڕووی خـۆشـەویسـتـییـەوە بەخوشك دەوترێ.

خوشكێ: خوشكەلێ.

خوشكێش: ز. وڵاخی ڕەهوان.

خۆش لێ هاتن: خۆشبوونی شتێك لەلات: (خۆشـیم لەو شتە دێ) یا نایەت.

خـۆشناو: جـۆرە ترێیـەكی ڕەشی دەنك گـەورەیە تا پایزێكی درەنگ دەمـێنێ. ناوچەیەكـە لە لیـوای هەولێر.

خۆش نەكەر: دیوێكە لە میچ.

خۆش و چۆنی: هەواڵ پرسینی دوو كەس لە یەكتری.

خۆش و دشی: د. خۆش و چۆنی.

خۆشویستن: ویستنی شتێك بەدڵ و بەگیان.

خۆش هاتن: خۆشاتن.

خـوشـە: دەنگێكە وەك دەنگی دۆشـینی شـیـر. (خوشەخوش) خوشەی یەك لە دوای یەك.

خۆشە: چەرمێكە كە پوختە كرابێ.

خۆشەبوون: پوختەبوونی چەرم و هەمانە. بریتـییە لە دەرهاتن و قاڵبوونی كەسێك لە فرمانێكدا.

خوشەتاڵوو: كاهووە كێویلە.

خۆشەچین: گـوڵەوەچن. بریتـییـە لە یەكێك كـە لە یەكێكی ترەوە بەهرەمەند بێ: من (خۆشەچین)ی زانینی تۆم.

خۆشەكردن: پوختەكردنی چەرم و هەمانە. بریتییە لە قاڵكردن و پوختەكردنی یەكێك لە فرمانێكدا.

خۆشەكراو: شتێكە پوختە و خوشە كرابێ.

خۆشەویبوون: د. خۆشبوونەوە.

خۆشەویس: خۆشەویست.

خۆشەویست: كەسێكە كە زۆرت خۆش بوێت.

خوشەویستی: بوونی شت بەخۆشەویست.

خۆشەویسی: خۆشەویستی.

خۆشەوی: با. خۆشەویست.

خـۆشێ: وتەیەكە لە جێی وتەی خـێرا بەكاردێنرێ: (خۆشێ) هاتەوە، واتە خێرا هاتەوە.

خۆشیان: چەند ڕۆژێكی خۆشە لە زستاندا كە باران و قوڕی تێدا نەبێ.

خۆشی خۆشی: شادمانی و كەیفخۆشی.

خوشیلك: خوژیلك.

خوشیلكە: د. خوژیلك.

خۆشی: دڵشادی و نەبوونی خەفەت.

خۆشیرین كردن: بریتـییە لە وتن و كردنی شتێك لای یەكێك بەڕەنگێك كە پێی پچێتە پێشەوە.

خوشیل: د. خوژیلك.

خۆكوشتن: بریتییە لە لەخۆدان.

خـۆكـێـشـانەوە: پاشگەزبوون و دەست هەڵگرتن لە كـارێك. كـێـشـمـانی جـەسـتـە. وتەیەكە لە ڕووی سووكییەوە دەوترێ بۆ مردنی یەكێك.

خۆكێشكردن: ڕۆیشتن بۆ شوێنێك بەبێ هێـزی و بێ كەیفی.

خۆگـرتن: گـوێگرتن بەنهـێنی لە قـسـەی مـەردووم. خۆداری.

خۆگورجكردن: خۆهەڵكردن.

خۆگێلكردن: بەدرۆ خۆ بێگانەكردن لە شتێك.

خۆگیر: د. كەسێكە كە دان بە خۆیدا بگرێ.

خۆگیری: دان بەخۆداگرتن لە كارێكدا.

خـول: سـووڕ و چەرخـەی شت: ئەو تـەشـیـە (خـول)ی خـۆشـە، (خـولە خـول) خـولی یـەك لە دوای یەك. گیاندارێكە ملی خواربێ و نەتوانێ بەرزی كاتەوە (ز).

خوڵ: د. خۆڵ.

خۆڵ: خۆڵ.

خۆڵ: خاكی وردی وشك.

خولا: خوا.

خولام: د. بەندەی كەمەربەستە.

خولامانه: کاکۆڵ.
خۆشەخانە: د. دەباخانە.
خولاندنەوە: سووڕاندنەوەی شت بەگردی خۆیدا.
خولانەوە: سووڕانەوەی شت بەگردی خۆیدا.
خۆڵاو: تیژاوی خۆڵەمێش.
خولخواردن: خولانەوە.
خولخولۆکە: شتێکە منداڵان دەیخولێننەوە.
خولخولە: خولخولۆکە. فرفرۆکە (د).
خولخۆلە: ملی شەربە و جەرە و گۆزەی شکاو.
خولخولە: غولغولە.
خولدان: خولاندنەوە.
خـولـوپانن: د. گـولـۆفـتنەوەی شت: تانجـیـیـەکـە کەرویشکەکەی (خولوپانەوە).
خولۆربوونەوە: گلۆربوونەوەی شتێک لە لێژییەکەوە.
خولە: د. سووڕانەوە: چییە هەر (خولە)ت دێ.
خولەپۆت: د. خۆڵەپەتانی.
خۆڵەپۆت: د. خۆڵەپەتانی.
خولەپۆتێ: د. خۆڵەپۆتێ.
خۆڵەپۆتێ: د. خۆڵەپۆت.
خۆڵەپەتانی: یاریکردنی منداڵ بەخۆڵ.
خۆڵەژان: د. ژانێکە لە خواردنی خۆڵەوە تووشی منداڵ دەبێ.
خۆڵەکەوە: خۆڵەمێش.
خۆڵەمڕ: خۆڵەمێش.
خولەمێش: خۆڵەمێش.
خۆڵەمێش: خۆڵی شتی سووتاو.
خولیا: مەراق پەڕینە سەر بۆ شتێک.
خولیانەوە: د. خولانەوە.
خولێنکە: خولخولۆکە.
خولی: ز. خۆڵەمێش.
خۆڵی: با. خۆڵەمێش. خوری.
خوم: جۆرە ڕەنگێکی شینی لاجیوەردییە بەن و کالای پێ ڕەنگ دەکرێ.
خۆم: بریتییە لە قسەکەرێکی تەنیا کە خۆی بەخۆی بلێ.

خومار: مەردوومی مەستی سەرخۆش. هەڵم و بوق و تۆزی ئاسمان.
خوماری: مەستی و سەرخۆشی.
خومالیک: ز. جەرەی گەورە.
خومالی: ز. شتی خۆماڵی.
خۆماڵی: شتی تایبەتی کە بۆ ماڵی خۆتت کردبێ.
خۆمان: بریتییە لە قسەکەرێک کە چەند کەسێکی لە گەڵدا بن و خۆی لە زمان ئەوانیشەوە بیڵێ.
خۆمانە: شتی تایبەتی خۆیی.
خۆمانەخۆمانە: بریتییە لە ماڵ جیایی کردنی یەکێک لەگەڵ یەکێکی تردا.
خۆمانی: خۆمانە.
خومچی: خومخانەچی.
خومخانە: جێگایەکە شتی تێدا لە خوم بدرێ.
خومخانەچی: وەستایەکە کە شت لە خوم بدا.
خومخۆرک: قلیشی زەوی.
خومری: ز. سووری تۆخ.
خـوم شـێـوان: بریتـیـیـە لە بلاوبوونەوە و بیـسـتنی درۆیەکی زلی دوور لە ژیری و بیر: لەکاتێکدا کە درۆیەکی زۆر زل بلاوبێتەوە (خوم شێواوە).
خومگەر: خومخانەچی.
خومێن: ز. دەنگی ڕووخانی شت.
خـومـەڕژە: باڵـندەیەکی سـەوزی شـینکارە بەقـەد (قژاڵکە)یەک دەبێ.
خومەڕەژە: د. خومەڕژە.
خومەشۆێنکە: د. خومەشێونە.
خومەشۆینە: د. خومەشێونە.
خومەشێونە: د. مەردوومی بەئاشووب.
خومیزین: ز. کوژانەوەی ئاگر.
خومی: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی خوم وابێ.
خومێن: خومی.
خۆناسین: بریتـیـیـە لە ناسـینی مـەردووم بۆ ئەندازە و پایەی خـۆی: فـیـسـار کـەس (خـۆی نا ناسێ). بریتییە لە بلووغبوون: (ئەوەتی خۆم ناسیوە) واتە ئەوەتی بلووغم بووە.

خوناف: شەونم (با). ئاوێکە لە شەودا هاتبێتە سەر شینایی (ز). بارانی ورد (ز).
خوناو: ئاوونگ.
خوناوکە: خوناو. بارانی ورد.
خونجان: گونجان.
خونجاندن: گونجاندن.
خونجانن: گونجانن.
خونجگا: د. شوێنێکە کە مەردووم بتوانێ تێیدا بسرەوێ.
خونجگە: د. خونجگا.
خونجیان: د. خونجان.
خونچە: گوڵێکە کە هێشتا نەگەشابێتەوە.
خونخوار: بریتییە لە زۆرداری ستەمکاری دڵڕەق.
خۆندن: خوێندن.
خۆندنخانە: خوێندنخانە.
خۆندنگا: خوێندنگا.
خۆندنگاه: خوێندنگاه.
خۆندنەوە: خوێندنەوە.
خۆندەوار: خوێندەوار.
خۆندەواری: خوێندەواری.
خونقین: ز. باران بارین بەوردی.
خونک: کەسێکە زۆر ئارەزووی دەستبازی و خۆ تێهەڵسوونی بێ. گونک ژمێر.
خونکار: وتەیەکە بەپاشایان دەوترێ.
خۆنمایی: د. خۆنواندن.
خۆنن: د. خۆندن. بریتییە لە گۆرانی وتن.
خۆننەوە: د. خۆندنەوە.
خۆنواندن: بریتییە لە خۆ دەرخستنی مەردووم بەکردنی شتی باش.
خۆنوانن: خۆنواندن.
خۆنووس: قەڵەمی قورقوشم.
خۆنوێن: کەسێکە کە خۆی بنوێنێ.
خۆنوێنی: خۆپیشاندان و خۆبردنە پێشەوە.
خۆنەوار: خوێندەوار.
خۆنەواری: خوێندەواری.

خۆنیشاندان: خۆنواندن.
خوو: ڕەوشتێکە کە گیاندار هۆگری بووبێ.
خووانچە: سینی.
خووز: هێز. نەخۆشەکە بێ (خووز)ە. زوقم.
خووز تێگەڕان: هاتنەوەی هێزی نەخۆش و کەوتنەوە سەرخۆی.
خووز تێگەڕانەوە: خووز تێگەڕان. ژیانەوەی درەخت.
خووز هێنانەوە: هاتنەوەیەکی برینی ئەندام و درەخت.
خووسار: ز. زوقمی سەر زەوی کە ببینرێ.
خووسان: نەرمبوونەوەی شتی ڕەق بەهۆی تەڕبوونیەوە. بریتییە لە دڵ نەرمبوونی کەسێک بەرامبەر بەیەکێک بۆ شتێک کە هیوای لێ نەکرێ.
خووساندن: نەرمکردنی هێندێ شت: سەرت (بخوسێنە) ئینجا بیتاشە. بریتییە لە دڵ نەرمکردنی یەکێک بۆ شتێک.
خووساندنەوە: نەرمکردنەوەی هێندێ شتی ڕەقەوەبوو.
خووسانەوە: تلیسانەوە و نەرمبوونی هێندێ شت.
خووساو: شتێکە بەهۆی تەڕبوونیەوە نەرم بووبێتەوە.
خووساوە: شتی خووساو.
خووسیاگ: د. خووساو.
خووسیان: د. خووسان.
خووگ: بەراز.
خووگەملە: گوریس کێشەکێ.
خوول: با. خۆڵ.
خوولی: با. خۆلی.
خوون: ز. خوێن.
خووهرا: ز. زۆرخۆر.
خووهری: ز. خۆزگە.
خووهستن: ز. خواستن.
خووهستەک: ز. خوازەڵۆک.
خووهستی: ز. خوازێنی.
خۆ وێلکردن: خۆگێلکردن.
خوە: با. ئارەقی ئەندام: من (خوە) دایە، واتە ئارەقم کردۆتەوە.
خۆە: ز. خوشک.

خۆهر: ز. خوار.
خۆهەڵبەست: شتێکی درۆیە کە یەکێک لە خۆیەوە هەڵی بەستێ.
خۆهەڵتراندن: بریتییە لە خۆ هەڵکێشانی یەکێک بۆ شتێک کە لێی نەوەشێتەوە.
خۆهەڵخستنەوە: هەڵپەڕ و داپەڕکردن.
خۆهەڵدان: خۆ هەڵکێشان.
خۆهەڵشرنگاندن: خۆ هەڵتراندن.
خۆهەڵکردن: چاککردن بەلادا و خۆ گردکرنەوە.
خۆهەڵکێش: کەسێکە کە زۆر خۆی هەڵبکێشێ بەقسەی پف هەڵدراو.
خۆهەڵکێشان: بریتییە لە مەدحکردنی یەکێک بۆ خۆی.
خوێ: شتێکی سپی زۆر سوێرە دەکرێتە ناو چێشت و نانەوە. خاوەن (د).
خۆی: بریتییە لە کەسێکی نادیار یا یەکێک کە رووی قسەت لێی نەبێ. ناوی شارێکە لە کوردستانی ئێران.
خۆیابوون: ز. پەیدابوون.
خۆیان: بریتییە لە چەند کەسێکی نادیار یا چەند کەسێک کە رووی قسەت لێیان نەبێ. پەیدابوون (ز).
خۆیانی: با. ئاشنا.
خوێ چەشتن: خواردنی کەمێک لە چێشت لەپێش تێکردنیدا بۆ ئەوەی کە بزانیت خوێی تەواوە یا نا.
خوێدار: د. خاوەندار. بریتییە لە شتی جوانی دڵچەسپ: ئەم شتە (خوێدارە) واتە جوانە.
خوێداری: د. خاوەنداری.
خوێدان: دەفرێکی تایبەتییە هەر خوێی تێ دەکرێ. رۆکردنی خوێ بۆ ئاژاڵ.
خوێدانە: دەفری خوێ.
خوێرایی: د. خۆڕایی.
خوێری: گیانداری بەرەڵای سەرسەری.
خوێرڕێژگە: چەند بەردێکی پانە خوێی لەسەر رۆ دەکرێ بۆ ئاژاڵ.
خوێز: د. زوقم.
خوێزا: خوشکەزا.
خوێس: د. سەهۆڵ.
خوێسە: د. زوقم.
خوێش: خزم.
خوێشایەتی: خزمایەتی.
خوێشک: خوشک.
خوێشکەزا: خوشکەزا.
خوێشی: خزمایەتی.
خوێک: خاوەن.
خوێل: خێل.
خوێن: شتێکی سووری شلی گەرمە لەناو دەماری گیاندارادا دێت و دەچێ. وتەیەکە بەدوای هێندێ ناوەوە دەنووسێ و دەیکا بە(فاعل): قورئان (خوێن)، شانامە (خوێن)، داستان (خوێن). پارەیەکە لە خوێنی کوژراودا بدرێ.
خوێناوی: شتێکە خوێنی تێوە چووبێ.
خوێنبایی: پارەیەکە لە خوێنی یەکێکدا دەدرێ.
خوێنبەردان: بەرەڵاکردنی خوێنی هێندێ دەمار بەنەشتەر.
خوێن تاڵ: بریتییە لە مەردوومی ئێسک قورس.
خوێن تاڵی: ئێسک قورسی.
خوێنجمان: خوێن جومان.
خوێن جومان: کاتی بەهارە کە جیهان گەرم دەبێ و خوێنی تێدا دەجووڵێتەوە.
خوێنخوا: د. کەسێکە داوای خوێن لە پیاوکوژ دەکا.
خوێنخوار: بریتییە لە دوژمنێکی وا کە بەخوێنی سەرت تینوو بێ.
خوێنخواری: د. داواکردنی خوێن لە پیاوکوژ.
خوێنخۆر: بریتییە لە پیاوکوژ.
خوێندن: فێربوونی نووسراو لای مامۆستا لەبەر یا لە پەڕاوەدا.
خوێندنخانە: جێگای خوێندن.
خوێندنگا: خوێندنخانە.

خوێندنگاه: خوێندنگا.
خوێندنەوە: دەورکردنەوەی شتی نووسراو.
خوێندەڤان: با. خوێندەوار.
خوێندەوار: کەسێکە کە خوێندبێتی.
خوێندەواری: بوونی مەردووم بەخوێندەوار.
خوێن ڕژاندن: بریتییە لە کوشتنی مەردووم.
خوێن ڕژانن: خوێن ڕژاندن.
خوێن ڕشتن: بریتییە لە کوشتنی مەردووم.
خوێنڕێژ: بریتییە لە یەکێک کە مەردووم زۆر بکوژێ.
خوێنڕێژی: بریتییە لە زۆر کوشتنی مەردووم.
خوێنسارد: بریتییە لە یەکێک کە دەرەنگ ڕقی هەستێ.
خوێنساردی: بریتییە لە دەرەنگ ڕق هەستان.
خوێن شیرین: بریتییە لە مەردوومی ئێسک سووک.
خوێنشیرینی: بریتییە لە ئێسک سووکیی مەردووم.
خوێنکردن: بریتییە لە کوشتنی مەردووم.
خوێن کردنە کاسە: بریتییە لە ڕەشکردنی یەکێک لای یەکێکی تر بەجۆرێکی زۆر خراپ.
خوێن کوژاندنەوە: بریتییە لە ئاشتی خستنە ناو کۆمەڵێکی خوێنە خوێ.
خوێنکەر: خوێنڕێژ.
خوێنگرتن: گرتنی خوێن لە هێندێ ئەندام بەهۆی جنینی بەگوێزان و هەڵمژینی بەکەڵەشاخ.
خوێنگەرم: بریتییە لە خوێن شیرین.
خوێنگەرمی: بریتییە لە خوێن شیرینی.
خوێنمژ: بریتییە لە زۆرداری ستەمکار.
خوێنمژی: بریتییە لە زۆرداری و ستەمکاری.
خوێنمژین: خوێنمژی.
خوێنەخوار: خوێنەخوارە.
خوێنەخوارە: دوژمنی خوێنی.
خوێنەخوێ: خزمی نزیکی کوژراو.
خوێن هەڵهێنانەوە: هێنانەوەی خوێن بەدەم.
خۆیەتی: تێکەڵی و دۆستایەتی.
خۆیهدان: ز. ئارەقکردنەوە.
خۆیی: خۆیەتی. خاوەن (ز).

خویرک: با. مۆرانە.
خویسان: خووسان.
خویساو: خووساو.
خویساوە: خووساوە.
خویل: با. خێل. شتی خوار.
خوین: ل. خوێن.
خەبات: با. کۆشش و هەوڵدان.
خەبەر: با. جوێن: بۆچ (خەبەر) دبێژیت، واتە جنێو دەدەیت.
خەپار: وتەیەکە لەگەڵ وتەی (خڕ)دا بەکاردێنرێ: فیسار کەس منداڵ خڕ و (خەپار)ە، واتە خەپەتۆڵەیە.
خەپراندن: ز. خۆشکردنی زەوی بۆ چاندنی.
خەپکە: شتێکی درێژە کە هەردوو سەری هاتبێتەوە یەک و ئەڵقەی دابێ. خەپلە.
خەپلە: جۆرە کولێرەیەکە لە گەنم نەبێ.
خەپوولێ: د. پوولپەرست.
خەپەتۆڵە: گیانداری خڕ و قەڵەو.
خەپەخەپ: دەنگی کاگۆڵکێی منداڵ.
خەپەرە: گیانداری ساوای قەڵەو.
خەپەرەبوون: قەڵەوبوونی ساوا.
خەپەرەکردن: نوستنی هێندێ گیاندار وەک تووتکە سەگ و پشیلە بەگرمۆڵەیی.
خەت: کێری سەر کاغە یا سەر زەوی.
خەتات: دەرمانێکە لە برۆ دەدرێ بۆ ڕەشبوونی.
خەتاتی: ئارایش بەخەتات.
خەتدان: بریتییە لە دەرهاتنی مووی ڕیش و سمێڵ.
خەتکێش: ڕاستەیەکە خەتی ڕاستی پێ دەکێشرێ.
خەتەنەسووران: شاییەکە کە بۆ خەتەنەکردن بکرێ.
خەتەنەکردن: برینی چەرمی سەر چووکی کوڕ.
خەتیرە: ز. چۆڵەچرا.
خەجیجووک: ز. گیایەکی گوڵ سوورە دەخورێ.
خەرار: جۆرە تەنراوێکی شاشی زبری مووینە زۆرتر تووتنی تێدا دادەگیرێ.
خەرامان: ئافرەتی شەنگ و شۆخ.

خەربەند: گیایەكی بەرزە تۆوێكی وردی هەیە دوكەڵەكەی بۆ ئەندامی قڵیشاو باشە.
خەربەندە: با. قەتارچی.
خەربەنگ: د. جۆرە گەرچەكێكە. خەربەند.
خەریشت: قوڕ و بەردێكە دەدرێتە پشت دیوار بۆقایمی.
خەرینگ: خەریونگ.
خەریونگ: گیایەكی بەهارییی ئاوییە وەک پونگە وایە بۆ برینی پشتی وڵاخ باشە.
خەریونگە: خەریونگ.
خەرت: مەتە و كەوان و تیغێكە دارتاش داری پێ خڕ و لووس دەكا.
خەرتا: جۆرە شەڵتەیەكی گەورەیە.
خەرتە: زەویی دووجار كێڵراو.
خەرتەڵە: گیایەكی گەڵاپانی بەهارییە وەک گەڵا توور وایە بەڵام ئەم سەلكی نییە.
خەرجی: جۆرە بافتەیەكی پانە دەنرێ بەقەراغی كەوا و سوخمەی ژنانەوە. ڕۆژانەیەكە دەدرێ بەمنداڵ.
خەردار: دوو داری ئەستوورە (پردەڵە) یان لەسەر ڕایەڵ دەكرێ.
خەرداڵ: پەلەوەرێكی گەورەی بۆری گۆشتخۆری كێوییە.
خەرات: دارتاشێكە كە دار خەرت بكا و كاسە و كەوچك و كەمۆڵەی لێ دروست بكا.
خەراتی: خەریكبوون بەخەرت و تاشینی كەوچك و كاسەوە.
خەرک: د. هەرگ.
خەرۆ: كەسێكە كە بایی بووبێ: بەكێ (خەرۆ) بوویت؟. كەسێكە كە تەفرەی خواردبێ. (خەرۆبوون) باییبوون. تەفرە خواردن: من بەقسەی تۆ (خەرۆ) بووم. (خەرۆكردن) تەفرەدان.
خەرە: د. مەردوومی خودسەری سەرڕەق.
خەرەک: شتێكی دارینە پەرەیەكی گەورەی هەیە دووخێكی پێوەیە بەدەسكەڵوجەیەک بادەدرێ و لۆكە و خوری پێ دەڕێسرێ. بەردكێشی دارینە.
خەرەمە: د. نێرەكەر.
خەڕی: ل. قوڕ.
خەرز: جووتگرتنی گیاندار بێجگە لە ئادەمی (ز). گەرای كوللە و شتی تر (با).
خەرسانن: د. خەسانن.
خەرسكردن: قەبڵاننی بەری بەرزە درەخت بۆ وەرگرتنی دەیەک لێی.
خەرسەک: سیپاڵی ئەستوور. كولێرەی ئەستووری زبر.
خەركان: د. خەركانە.
خەركانە: برینێكی بەئێشی تەڕی پەرەسێنە بەدەموچاوی منداڵ هەڵدەپەڕێ.
خەركاو: وتەیەكە هەمیشە لەگەڵ وتەی (خەریک) دەوترێ: خەریک و (خەركاو)ی كردم.
خەركۆڵ: كەركۆڵ.
خەركەمان: شتێكە وەک چیكەنەكەمەی دەف و بێژنگ و هێندێ شتی تری پێ دەچەمێنرێتەوە.
خەركەوان: د. خەركەمان.
خەرگۆلک: كەرەكێوی.
خەرمان: هێندێ شتی دروراوەی كۆمەڵەكراوی بەئاخڵە بۆ گێرەكردن و كوتانی وەک گەنم و جۆ و شتی تر دانراوە.
خەرمانان: مانگی حوزەیران.
خەرمانگا: جێ خەرمان.
خەرمان لۆخە: دانەوێڵەیەكە لەسەر خەرمان بدرێ بەهەژاران.
خەرمانلۆغە: خەرمان لۆخە.
خەرمانە: كێرێكە لە هەورێكی تەنک هێندێ جار بەگردی مانگا پەیدا دەبێ و نیشانەی باران بارینە.
خەرمشک: د. مشكی دەشتی.
خەرموورگ: د. مووروەكەرانە.
خەرناز: نازكردنی یەكێک كەلێی نەیەت.
خەروا: شتی پەپكەی پانەوەبوو وەک پەنیر و هەنجیر و قیری پان كراوە. تۆتوییە كە لەژێر ئاگردا برژێنرابێ.
خەروار: ناوە بۆ سەدمەن وشكەدان.
خەرە: ز. دیواری وشكە كەڵەک.

خەرەبەنگ: د. خەربەنگ.
خەرەفان: تێکچوونی ژیری و بیر لەبەر پیری.
خەرەفاو: کەسێکە کە خەرەفابێ.
خەرەفیاگ: د. خەرەفاو.
خەرەفیان: د. خەرەفان.
خەرەفین: د. خەرەفان.
خەرەنگەز: جۆرە مێشێکی زلی سەوزە.
خەرەنگەزە: خەرەنگەز.
خەریتە: شتێکە ڕاوچی بارووتی تێ دەکا لەکاتی ڕاوکردندا. نەخشەی جیهان.
خەریک: کەسێکە بەکارێکەوە ئاڵابێ. (خەریکبوون): ئاڵان بەکارێکەوە. (خەریککردن) ئاڵاندنی یەکێک بەکارێکەوە.
خەریکە: د. خەریک.
خەزام: ز. گەڵای زەردبووی درەخت لە پایزدا.
خەزن: د. ژن خوشک.
خەزوور: باوکی ژن و مێرد.
خەزووران: بەرەی خەزوور.
خەزوورە: خەزوور.
خەزڵ: بزنێکە کە تووکی دەست و شانی زەردباوبێ.
خەزێم: قوڵفەیەکی زێڕینە ژنان دەیکەنە لووتیان بۆ جوانی.
خەزیووک: ز. چێشتی ترخێنە.
خەس: خەست.
خەسارە: ز. نیرگەی خانوو.
خەساس: کەسێکە گیاندار بخەسێنێ.
خەسان: خەسێن.
خەساندن: کوتاندن یا دەرهێنان یا فلیقاندنەوەی گونی گیاندار بۆ ئەوەی کە نەپەڕێ. شکاندنەوەی تەرزی تەماتە بۆ ئەوەی پەل بهاوێ و بەر دابێڵێ. خەرسکردن (د).
خەسانن: خەساندن.
خەساو: گیاندارێکە خەسێنرابێ.
خەست: شتی شل کە ڕوون و تراو نەبێ.
خەستبوونەوە: توندبوونەوەی شتی شل.
خەستە: دۆیەکە کە کرابێتە ناو کیسەوە و توند بوویێتەوە. نەخۆش.
خەستەخانە: شوێنی دەرمانکردنی نەخۆش.
خەستەک: وتەیەکە شتی زۆر شینی پێ دەشوبهێنرێ: بووە بە(خەستەک)ی شین.
خەستەوی: جۆرە خورمایەکی نەرمە دەکرێتە حەلانەوە.
خەستی: بوونی شت بەخەست: چا بە(خەستی) مەخۆرەوە.
خەسرەوانی: د. جۆرە کووپەیەکی زۆر گەورەیە.
خەسوو: دایکی ژن و مێرد.
خەسە: د. خەستەی توورەکە. نەخۆش. ماندووی شەکەت.
خەسەخانە: د. خەستەخانە.
خەسیاگ: د. خەساو.
خەسیان: د. خەسان.
خەسیاو: د. خەساو.
خەشۆ: مەردوومی شێتۆکەی گێل.
خەشیل: ز. جۆرە گیایەکە.
خەشیم: مەردوومی گێلی نادان.
خەفاندن: د. سەرداخستن.
خەفانن: د. خەفاندن.
خەفتان: خەفتیان. داری ناخودای کەشتی (د). کەشتیوان (د).
خەفتگ: خەوتوو.
خەفتن: د. نوستن.
خەفتوو: د. خەفتگ.
خەفتیان: چلەی زستانە کە تۆوی تێدا نارووێ.
خەفگ: ز. فاقە.
خەفگە: د. شوێنی نوستن. چاڵێکە شیشە تووتنی تێدا دادەنرێ (د).
خەفۆک: گایەکە لە جووتکردندا بخەوێ. کەسێکە زۆر خەفەت بخوا.
خەفە: شوێنێکە کە کپ بێ و بابوێری نەبێ. سەماوەرێکە کونی گیرابێ و ئاگرەکەی ڕەش بوویێتەوە. گیانداری تاساو، (خەفەبوون) کپبوون.
خەفەت: خەم و دڵتەنگی.

خەفەتبار: کەسێکە کە خەفەتێکی ببێ.
خەفەتباری: دڵتەنگی.
خەفەتخواردن: بریتییە لە خەفەت پەچنینە دڵ.
خەفەکردن: کپکردنی شت بەرەنگێک کە بابوێری نەمێنی. بریتییە لە کوشتن و سەرنگوون کردنی یەکێک.
خەفیاگ: د. لقی درەختێکە کە لەژێر زەوی تووڵکێش کرابێ بۆ ئەوەی کە بنجێکی تری لێ سەوز ببێ.
خەل: با. کەڵکە بەرد.
خەلات: شتێکە کە یەکێکی گەورە بیبەخشێ بەیەکێکی بەرەو خوارتر لە خۆی لە رووی پیاوەتییەوە.
خەلاتی: شتێکە کە بەخەلات بدرێ.
خەلان: ز. شکانی دەست و پێ.
خەلپێت: ژەکێکە کرابێتە ئاگردانی گەرمەوە و مەیی بێ.
خەڵتان: شوێنێکە لە ئەندام یا شتێکە کە زۆر خوێناوی بووبێ: سەری یا کراسەکەی (خەڵتان)ی خوێنە. خەلیلە.
خەلتانە: خەلیلە.
خەڵف: لقی یەکساڵەی درەخت.
خەڵوا: خەروا.
خەڵووز: پشکۆ ئاگری کوژاوە.
خەڵووزان: شوێنێکی تایبەتییە لە ماڵدا کە هەر خەڵووزی تێ بکرێ.
خەڵووزدان: خەڵووزان.
خەڵووزە: دەردێکە تووشی بێستان دەبێ رەشی هەڵدەگێرێ. ناوی دێیەکە لە مەریوان لە سنووری شلێر.
خەلوول: میچی قاچی رەشەولاخ.
خەلە: دەغڵ.
خەڵەتان: تەفرەخواردن.
خەڵەتاندن: تەفرەدان.
خەڵەتانن: خەڵەتاندن.
خەڵەتاو: کەسێکە کە تەفرەی خواردبێ.

خەڵەف: د. توێکڵی درەخت.
خەڵەفاگ: خەڵەتاو.
خەڵەفان: تێکچوونی مێشک لەبەر پیری.
خەڵەفاو: کەسێکە لەبەر پیری خەڵەفابێ.
خەلەفرۆش: کەسێکە پیشەی هەر خەلەفرۆشتن بێ.
خەڵەفیاگ: خەڵەفاو.
خەڵەفین: خەڵەفان.
خەلەندوور: ز. جۆرە گیایەکی شیرینە دەخورێ.
خەڵێف: پلوورەی تووڵینی هەنگ.
خەلیت: ز. دەرمان و ئەسبابی تفەنگی شینکە.
خەلیلە: گیایەکی بەهارییە گوڵێکی پژپژی دانەدانە دەگرێ پژەکانی دانی پێ دەئاژنرێ.
خەم: خەفەتی دڵ و دەروون. پێچی شت: ئەم دارە (خەم)ێکی تێدایە واتە پێچێک.
خەمازە: د. چاکڵە.
خەمبا: ئاوسانێکی کەمە کە بکەوێتە جەستە و ئەندامی ئادەمیەوە.
خەمباتێکەوتن: کەوتنی خەمبا بۆ ناو جەستەی ئادەمی.
خەمبار: خەفەتبار.
خەمباری: خەفەتباری.
خەمخوار: کەسێکە کە بەخەم شتێکەوە بێ.
خەمخواری: بەتەنگەوەبوونی شتێک و خەم بۆ خواردنی.
خەمخۆر: خەمخوار.
خەمخۆرک: قلێش و کونێکە کە لە هاویناندا لەبەر وشکی لە زەوی پەیدا دەبێ.
خەمخۆرکە: خەمخۆرک.
خەمخۆرە: خەمەخۆرە.
خەمخۆری: خەمخواری.
خەمرەوێن: کەسێکە یا شتێکە کە خەم لە دڵدا لابەرێ.
خەمزە: غەمزە و ناز (د). ناوی دێیەکە لە شاربازێر.
خەمشەسەرێ: وتەیەکە بۆ کردنی کارێک بەکاردێنرێ کە بە ناپوختی و نارێکی بکرێ: تۆ کار

(بەخەمشەسەرێ) مەکە.
خەمگین: خەفەتبار.
خەمل: ز. ئەسبابی جوانی لە چەک و کالاّ و خشڵ.
خەملان: خەملین.
خەملاندن: خەملکردن.
خەملانن: خەملاندن.
خەملکردن: دانانی ئەندازەیەک لە بر بۆ وشکەدان و بەری رەز و باخ بۆ باج لێ سەندنی.
خەملین: پێگەیشتن و بەخۆداهاتنی هەموو شتێک.
خەملیو: شتێکە کە بەخۆیدا هاتبێ.
خەمناک: د. خەمبار.
خەمۆش: خامۆش.
خەمۆشی: خامۆشی. سەبووری: زووزوو وەرە لام چونکی (خەمۆشی)م پێت دێ.
خەموور: ز. مەرێکە کە ناوچەوانی خاڵخاڵ بێ.
خەمەخۆرە: باڵندەیەکی گەورەی قاچ و مل درێژە هەمیشە بەماتی لە کەناری ئاو هەڵدەنیشێ.
خەمیلاندن: ز. جوانکردن.
خەمیر: ل. هەویر.
خەن: گەردن.
خەناوکە: ز. ملوانکە.
خەناووک: خەناوکە.
خەنجۆک: خەنجەر.
خەنجەر: تیغێکی تیژی کەوانەداری دەم پانی لووت باریکی دووخداری مشتووداره دەخرێتە کێلانەوە و دەکرێ بەبەر پشتێندا.
خەنجەریازی: جۆرە یارییەکە هێندێ کەس بەخەنجەری رووت دەیکا.
خەنجەربالاّ: باڵ خەنجەرە.
خەنجەربالە: خەنجەربالاّ.
خەنجەردەم: دار کونکەرە.
خەنجەردەمە: خەنجەردەم.
خەنجەرەدەمە: جۆرە کوللەیەکی کلک درێژە.
خەنجەلیس: ز. بنکی گیایەکە دەخورێ.
خەندەق: چاڵێکی قووڵی درێژە کە لە زەوی هەڵکەندرابێ.
خەندەق دانەوە: بناغەدانەوەی دیوار. هەڵکەندنی خەندەق.
خەنزراندن: ز. هەڵکرووزاندنی مووی سەر و پێی ئاژاڵ لەسەر ئاگر بۆ پاککردنی.
خەنۆک: تانجییەکە لەبەر پیری بێ هێز بووبێ و نەتوانی راو بکا و، لەبەرچاوی خاوەنەکەی خۆی بکوتێ و پەلاماری نێچیر بدا بەلاّم کە دوور کەوتەوە خۆی بخلافێنێ. بریتییە لە کەسێک لەبەر بێهێزی خۆی بخلافێنێ لە کارێکدا.
خەنە: گەلاّیەکی سەوزە دەهاڕێتەوە و ژنان بۆ جوانی لە سەر و دەست و پێیانی دەگرن. پێکەنین (د).
خەنەبەندان: بەکۆمەڵی خەنە تێگرتن لە شاییدا.
خەنەک: خەنۆک. خەندەق (د).
خەنیم: کەسێکە کە وەک یەکێکی تر وابێ لە دەسەلاّت و هێز و تەواناییدا: فیسار کەس (خەنیم)ی دە کەسە واتە دەرقەتی دەکەس دێ، یا تۆ (خەنیم)ی فیسار کەس نیت، واتە هاوشانی ئەونیت.
خەنین: پێکەنین.
خەنینەوە: پێکەنین بەکوڵ کە بەدەنگی بەرز نەبێ.
خەو: بێ هۆشییەکە بەسەر گیانداردا دێ و دەبێ بەمایەی حەسانەوەی.
خەوار: ز. گیاندارێکە کە زۆر بنوێ.
خەواڵوو: کەسێکە کە خەو گرتبێتی.
خەوبردنەوە: نووچبردن بەدەم خەوەوە.
خەو بەسەر چوون: خەوزڕان.
خەوبینین: بینینی شت لە خەودا.
خەوپەڕین: خەوزڕان.
خەوتن: نوستن.
خەوتنان: کاتی نوستن لە شەودا.
خەوتوو: نوستوو.
خەوتەقین: خەوزڕان.
خەوخۆش: کەسێکە زوو خەوی لێ بکەوێ و درەنگ بێداربێتەوە.
خەورەوتن: شتێکە کە خەو نەهێڵێ.

خەوڕەوین: ڕەوینەوەی خەو و نەمانی.
خەوزڕان: خەوڕەوین.
خەوش: زیوان و پیسی ناوخەلە.
خەوگا: د. شوێنێکە بۆ نووستن دانرابێ.
خەوگران: کەسێکە کە خەوی قورس بێ و درەنگ بێداربێتەوە.
خەوگرتن: سەردانی خەو لە یەکێک و خەواڵووبوونی. قەدەغەکردنی خەو لە یەکێک بۆ سزادانی.
خەو لێکەوتن: هاتنی خەو بەسەر گیانداردا.
خەون: خەو.
خەوۆک: کەسێکە کە زۆر بنوێ.
خەوون: ز. خەوبینین.
خەوەنوچکە: وەنەوزەکوتێ.
خەوەنوچکێ: خەوەنوچکە.
خەیات: کالادروو.
خەیاتە: جۆرە هەودایەکی ڕەنگاوڕەنگی ئاوریشمە.
خەیاتەکێش: جۆرە دەرزییەکی باریکی کون پچووکە زۆرتر خەیاتەی پێوە دەکرێ.
خەیاتی: خەریکبوون بەدروومانی کالاوە.
خەیار: خواردەمەنییەکی سەوزە وەک ترۆزی.
خەیار چەمبەر: جۆرە درەختێکی گەرمیانییە بەرێکی هەیە وەک لوولە قامیش وایە ناوەکەی خانەخانەیە چەند پەڕەیەکی تێدایە لەناویاندا دانەیەکی زەردی تێدایە پەڕەکانی لە ئاودا دەسووڕێنەوە بۆ ڕەوانی دەدرێ بەمنداڵ.
خەیارە: جۆرە دومەڵێکی گەورەیە لە ئەندام پەیدا دەبێ و بەقەد خەیارێک دەبێ.
خەیانن: د. خایاندن.
خەیر: وتەیەکە لە وەرامی پرسیاردا دەوترێ و نەبوون دەگەیەنێ: (خەیر) لە وەرامی یەکێکدا کە لێت بپرسێ خوێندووتە؟ واتە نەمخوێندووە.
خێ: ئاوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. خوێ.
خێت: د. کێڕ لەسەر کاغەز یا لە سەر زەوی.
خێپشنە: خێپشەملە.
خێپشەملە: مەردوومی کوڵەبنەی مل کورتی تێکسمڕاو.
خێچ: وتەیەکە هەمیشە لەدوای وتەی خوارەوە بەکاردێنرێ و، هەر مەبەستی ئەو دەگەیەنێ: خوار و (خێچ).
خێر: چاکە بەکردار یا بەگوفتار لەگەڵ مەردووم یا گیانداری تر.
خێرا: گیانداری گورج و گۆڵ.
خێراتن: د. بەخێرهاتن کردنی کەسێک.
خێراندار: خێرەومەند.
خێراو: ئاوێکە لە سەرەڕێدا دابنرێ لە شوێنێکی دوور لە ئاو بۆ خواردنەوەی ڕێبوار بەخێر.
خێرایی: چاپوکی و گورج و گۆڵی.
خێردانەوە: بەهرە و کەڵکی شتێک بۆ یەکێک: ئەم باخە زۆر (خێر)ی دایەوە.
خێڕوو: خوێڕی. سەوزاییەکە لە جاری پێشووی خۆی سەوز بوویێتەوە.
خێرکردن: چاکەکردن.
خێر لێ بینین: بەهرە و کەڵک دەستکەوتن لە شتێکەوە.
خێرهاتن: خێراتن.
خێرەومەن: خێرەومەند.
خێرەومەند: کەسێکە زۆر خێر بکا.
خێرەوەدەر: شتێکە کە بەهرە و کەڵکی زۆری لێ وەچنگ بکەوێ.
خێز: ز. کێڕ.
خێزان: ژنی مەردووم. ئەو کەسانەن کە لەناو ماڵدا بەخێویان دەکەیت.
خێزاندار: کەسێکە خێزانی زۆری بێ.
خێزەرە: چیلکە و چەواڵێکە لەسەر قامیشبەندی خانووەوە دادەنرێ.
خێزیان: د. هەستان.
خێسەکردن: مۆڕبوونەوە.
خێڵ: کەسێکە کە چاوی خوار و گێڕبێ. ئەو ژنانەن کە دەچن بۆ بووک (ز).

خێڵ: چەندماڵێکی کۆچەری.
خێلاتی: کەسێکە کە خێڵنشین بێ.
خێڵەوخوار: کاتێکە کە خێلاتی پایزان لە کوێستانەوە دێن بۆ گەرمیان.
خێڵەوژوور: کاتێکە کە خێلاتی لە هاویناندا دەچن بۆ کوێستان.
خیلی: ز. سەرپۆش.
خێو: خاوەن. درنج.
خێوکردن: د. بەخێوکردن.
خـێـوەت: پارچە تەنراوێکی گـەورەیە لە دەشـتـدا هەڵدەدرێ وەکو خانوو.
خێوەتگا: شوێنێکە کە خێوەتی زۆری تێدا هەڵبدرێ.
خیچ: خێڵ. کێڕ (با). ژەک (ز).
خیز: زیخ.
خیزار: ز. مشاری گەورە.
خیزان: هەژار.
خیزخوڕ: با. کەناری چەم و ڕووباری گەورە کە هاوینان ئاوەکەی کشایەوە بکرێ بەشینایی.
خـیزە: دەنگێکە لە سنگەوە دێ لە کـاتی هەناسـەداندا لەبەر نەخۆشی. (خـیزەخیز) خـیزەی یەک لە دوای یەک.
خیسار: با. سیخوار.
خیشکردن: مـتبوون و خۆ گیڤکردن لە قیندا.
خیشەخیش: نیخەنیخ و دامان بەدەست شتێکەوە.
خیگۆلکە: د. خیگەی پچووک.
خیگە: هیزە.
خین: خوێن.

دا: پیــــتــێکە بۆ بەســـتنەوەی دوو وتار بەیەکـــەوە بەکاردێنرێ: لەگەڵ نەریمان(دا) بچۆ بۆ قوتابخانە، یا پیاوی باش لە جیهان (دا) خۆشەویستە. پیتی ورپاکردنەوە: (دا) وەرە. پیتێکە دەکەوێتە پێش هێندێ ناو (اسم)ەوە مــەعنای جــووڵانەوەیەکی ســەر بەرەوخــوار دەگــەیەنێ: (دا)مــاڵین، (دا) درین، (دا) خستن. دایک (ز).

داب: ز. گــوریســێکە لە مــووی کلکی ولاخ دروست کرابێ.

دابارین: کــۆبوونەوەی چەند کـــەســـێک یا چەند گیاندارێک بەسەر شتێکدا.

داباش: ز. باسکردنی شتێک.

دابران: جوێبوونەوەی شتێک لە شتێک: مەڕەکە لە ڕانەکە (دابرا). لەتبوونی شتێک بەهۆی شتێکی تیژەوە.

دابڕکردن: بڕکردنی شتێک لە شتێک.

دابڕین: بڕدان و جـوێکردنەوەی شــتێک لە شــتێک: لایەکی لە زەوییەکەم (دابڕی).

بڕین: چەقــۆکــە یا دەزووەکــە پەنجــەی (دابڕیم). لەلەکردنی شتێک.

دابوون: ســەرقــەلانکردن و پشت دانەواندن لە هێندێ یاریدا لەکاتی تێکەوتندا.

دابەرزین: ز. سنگدانە پێشەوە بۆ جەنگ.

دابەزاندن: هێنانەخوارەوەی سوار لەسەر پشتی ولاخ.

دابەزین: هاتنەخوارەوە لەسەر پشتی ولاخ.

دابەستن: بەستنەوەی هێندێ ئاژاڵ و ئالیک پێدانی و چاودێریکردنی بۆ قەڵەوبوونی. بەستنی شتێک بەســەر شـتێکی ترەوە: پاشکۆکەت (دابەستــە). نیــیــەت هێنان و چوونە ناو نوێژەوە: نوێژەکــەی دابەست.

دابەستە: ئاژاڵێکە کە بۆ قەڵەوبوون بەسترابێتەوە.

دابەشکردن: بەش بەش کـردنی شـتێک بەســەر چەند کەسێکدا.

دابەلاندن: ز. قووتدان.

دابێــژان: بێــژانەوەی دانەوێڵــە و ئارد بەبێــژنگ و هێڵــەک. کـون کـون بوونی شت بەهۆی گـوللە یا مۆرانەوە.

دابێژدابێژ: شتێکە کە کون کون بووبێ.

دابین: گـیـاندارێکە کـە ئارامی گـرتبێ. (دابینبـوون): ئارامگرتنی گـیــاندار. (دابینکردن) ئارام پێ گرتن.

داپاچین: داهێنانی لق و پۆپی درەخت بەڕەنگێک کـە تیغەکەی سەر بەرەوخوار لێ بدرێ.

داپچڕان: داچەقـان و دەمدانەوەی چاو و دەم و هێندێ شتی تر.

داپچڕاندن: داچەقاندن و دەمدانەوەی هێندێ شت.

داپچڕین: داپچڕاندن.

داپرووزقان: داپرووسقان.

داپرووزقانن: د. داڕووتاندن.

داپرووزقیان: د. داڕووتان.

داپرووسقان: د. داڕووتان.

داپرووسقانن: د. داپرووزقانن.

داپرووسقیان: د. داپرووزقان.
داپژان: ڕژان و پژان و بلاوبوونەوەی دانەوێڵە و شتی تر.
داپسکیان: د. فسدانی مریشک بۆ کەڵەشێر.
داپسیان: د. داپسکیان.
داپلۆخان: سووتان و داماڵانی شوێنێک لە جەستە بەهۆی ئاگر یا ئاوی لە کوڵەوە.
داپلۆخاندن: سووتاندن و داماڵینی شوێنێک لە ئەندام بەئاگر یا بەئاوی لە کوڵ.
داپلۆخین: داپلۆخان.
داپلۆسان: داپلۆساندن.
داپلۆساندن: داپلۆستن.
داپلۆستن: داپلۆسین.
داپلۆسکان: د. دارووتان.
داپلۆسکانن: د. دارووتانن. ڕووتکردنەوە.
داپلۆسکیان: د. ڕووتبوونەوە. دارووتان.
داپلۆسین: داگرتنی یەکێک بەلێدانی یەک لەسەر یەک.
داپۆشین: شاردنەوەی شتێک بەدانی شتێکی تر بەسەریدا. بریتییە لە ونکردنی دەنگوباسێک یا ئەنگی یەکێک.
داپەڕین: هاتنە خوارەوەی گیاندار بەچالاکی لە بەرزییەوە بۆ نزمی.
داپێچان: پێچانی شتێک بەسەر شتێکی تردا.
داپیرۆشکە: ز. جاڵجاڵۆکە.
داپیر: نەنک.
داپیرک: با. مامان.
داپیرۆکە: داپیرۆشکە.
داپیرە: داپیر.
داتاشراو: شتێکە کە تاشرابێ.
داتاشین: تاشینی شتێک سەر بەرەوخوار. دروستکردنی وشەیەک لە وشەیەک.
داتروسکان: داچڵەکین.
داتروسکاندن: داتروسکانن.
داتروسکانن: داچڵەکاندن.
داتروسکیان: د. داتروسکان.

داتسیان: داتەپین.
داتسین: داتسان.
داتلیشان: تلیشان و لەتبوونی هێندێ شت لەباری درێژی.
داتلیشاندن: تلیشاندن و لەتکردنی هێندێ شت لە باری درێژی.
داتورسکان: ترسان و ڕاچەنینی گیاندار.
داتورسکاندن: ترساندن و داچڵەکاندن.
داتەپین: نزمبوونەوە و داتسانی بان و گوێسوانە. بریتییە لە پیربوون و بەناوداچوونی گیاندار.
داتەقاندن: کردنی نوێژ بەپەلە و دەستوبرد: نوێژەکەت (داتەقێنە).
داتەکاندن: تەکاندن و ڕاوەشاندنی هێندێ شت سەر بەرەوخوار بەجۆرێک کە هیچی تێدا نەمێنێ.
داتەکیان: د. داتەکین.
داتەکین: بریتییە لە نابووتبوونی مەردووم: ئەوەندەم لە منداڵەکانمدا بەخت کرد (داتەکیم): واتە هیچم بەدەستەوە نەما. چۆڵبوونی دەفر لەو شتەی کە تیایەتی بەجۆرێک کە هیچی تێدا نەمێنێ. بریتییە لە پیربوون و بەناوداچوونی گیاندار.
داتەمیان: د. داتەمین.
داتەمین: د. نیشتنی تەم و خەم لە یەکێک.
داچاندن: تووەشاندن بەزەوییەوە. چین لەسەر چین دانانی هێندێ شت: بامێکە داچێنە: واتە لەگەڵ گۆشت و تەماتەکەدا چین چین داینێ.
داچزان: چزانی شوێنێک لە ئەندام بەئاگر یا بەشتێکی داخ.
داچڵەکان: داتروسکان.
داچڵەکاندن: داتروسکاندن.
داچڵەکیان: د. داچڵەکین.
داچڵەکین: داچڵەکان.
داچنین: چنین و ڕیزکردنی شت لەسەر شت.
داچۆڕان: هاتنەخوارەوەی شتێکی شل لە شتێکی تر.
داچۆڕاندن: خوارکردنەوەی دەفرێک بۆ هاتنەخوارەوەی شتێکی شل لێی بەڕەنگێک کە هیچی تێدا نەمێنێ.

داچۆڕانن: داچۆڕاندن.
داچۆڕیان: د. داچۆڕان.
داچۆڕین: داچۆڕان.
داچوون: ڕۆچوون.
داچەقان: داچەقین.
داچەقـاندن: بردنەخـوارەوەی شـتـێک بەشـتـێکی تردا بەنهێم. داپچڕاندن.
داچەقانن: داچەقاندن.
داچەقیان: د. داچەقان.
داچەقین: چەقینی شتێک بەشتێکی تردا.
داچەکان: نارێکی و خواروخێچیی شان و مل.
داچەکاو: شان و ملی نارێکی خواروخێچ.
داچەکین: داچەکان.
داچەندن: داچاندن.
داحلاندن: داهێشتن.
داخ: خەفەت. پیتی دەربڕینی خەفەتی دەروون: (داخ) لە دەست ڕۆزگار. شوێنێکە لە جەستەی گیاندار کە سووتێنرابێ: لاجانگی (داخ)ی پێوەیە. شتی زۆر گەرم: چایەکە زۆر (داخ)ە، واتە زۆر گەرمە. ناسنێکی سەرپانە جەستەی گیانداری پێ داخ دەکرێ.
داخدار: داخ لە دڵ.
داخـراو: شـتی ڕاخـراو. شـتی فـرێدراو. دەرگـا و پەنجەرەی هەڵپێکراو.
داخریاگ: د. داخراو.
داخزان: ترازان و خلیسکانی شتێک لە شوێنێک.
داخزین: داخزان.
داخـستن: ڕاخـستن: قـایمکردنی نەڵقـەڕێز و قـفڵ و شمشێرەی دەرگا و هێندێ شتی تر. هەڵکەندن و چاڵکردنی شوێنێک لە زەوی: بناغەی دیوارەکە (داخە). گەرمکردنی حەمام و تەنوور. فرێدان.
داخکردن: سووتاندنی شوێنێک لە جەستەی گیاندار. گەرمکردن و قرچاندنی ڕۆن لەسەر ئاگر.
داخ لە دڵ: کەسێکە دڵی پڕ بێ لە داخ و خەفەت لە دەست شتێک.
داخم ناچێ: داخەکەم.
داخۆ: ئاخۆ.
داخوا: داخۆ.
داخواز: کەسێکە شتێکی بوێ و هەوڵی بۆ بدا.
داخوازی: ویستنی شتێک و هەوڵدان بۆی. شتێکە کە بەدوایدا دەگەڕێیت.
داخواستن: خواستنی شتێک.
داخوران: داڕووخان و کەلەبەر تێکەوتنی شوێنێک لە سەرەوە بۆ خوارەوە: ئەم دیوارە (داخوراوە).
داخوریان: داتروسکان.
داخوریاندن: داتروسکاندن.
داخوریان: د. داخوریان.
داخوزین: د. دابەزین لەسەر وڵاخ.
داخوستن: د. داخوزین.
داخۆم: د. داخۆ.
داخەکەم: وتەی دەربڕینی خەفەت.
داخی بەجەرگم: داخەکەم.
داخی داخانم: داخەکەم.
داخی گرانم: داخەکەم.
داد: نەکـردنی جـەور و سـتـەم. وتەی دەربڕینی داخ و خەفەت: (داد) لە دەست پیاوی خراپ.
دادا: نەنک (ل). دایک (د). دایەن (د).
دادار: خوا.
دادان: تیـژکـردنی سـەری دار و قـەڵەم. قـوڕ ڕۆکـردن لەسـەر چینی دیوار. چوونە خـوارەوە و دەلاندنی شتی شل: حەوزەکە ئاو (دادەدا) یا کوویەکە ڕۆن (دادەدا). دامـەزراندنی کـەلووی گۆزەوی و لفکە: سـەری لفکەکـە یا گـۆزەوییـەکـە (دادە). دامـەزراندنی مـەشق بەنووسـینی دێرێک لە سـەری لاپەڕەوە بۆ ئەوەی کە لەبەری بنووسرێتەوە: مەشقم بۆ (دادە). داخستنی دەرگا (ز).
دادانەوە: شۆڕکردنەوەی پەردە و دەڕابە و هێندێ شتی تر.
دادبەر: کـەسێکە کـە شکات لە یەکـێـک بکات و داد بباتە لای داد پرسێک.
دادپرس: کەسێکە هاواری جەور و ستەم بپرسێ.
دادپەروەر: کـەسێکە کـە جەور و سـتـەمی پێ ناخـۆش

بێ.
دادخوا: د. دادبەر.
دادخواز: د. دادخوا.
دادخوازی: د. دادخوایی.
دادخوایی: د. سکاڵاکردن.
دادڕان: دڕانی کاڵا و هێندێ شتی تر لەسەر باری درێژی.
دادڕ دادڕ: کاڵایەکە لە گەلێ لاوە سەربەرەوخوار دڕابێ. شوێنێکە لە زەوی کە ناوبەناو ئاو دایدڕیبێ.
دادڕەس: فریاڕەس.
دادڕەسی: فریاڕەسی.
دادڕین: دڕاندنی شت لەسەر باری درێژی.
دادروون: دروونی شتێک بەسەر شتێکی تردا. بریتییە لە خەنجەردان لە یەکێک.
دادگە: مەحکەمە.
دادنووس: کاتبی عدل.
داد و بێداد: داد و فوغان.
دادۆشین: دۆشینی گوانی گیاندار بەنهێنی. دەست بەئەندامی لەجێچووودا هێنان لەناو ئاوی گەرمدا بۆ هێنانەوەجێی خۆی. بریتییە لە داڕووتاندنی مەردووم بەناخونەک.
داد و فوغان: هاوار و کرووزانەوە.
دادوەر: قاضی.
دادوەری: قضاء.
دادە: خوشکی گەورە. دایک (د).
دادی: د. دایەن.
دار: لقی گەورەی درەخت کە لێی بووبێتەوە. درەخت: لەژێر سێبەری دارەکەدا نوستم. ئەندازەیەکە وەک ربە خوێی پێ دەپێورێ. پیتێکە دەنرێ بەدوای هێندێ ناوەوە، خاوەنداریی یەکێک دەگەیەنێ بۆ ئەوناوە: دەفتەر (دار)، کلیل (دار)، خەزنە (دار)، تاج (دار).
دارا: دەوڵەمەند. جۆرە دەرمانێکی تیژە لەگەڵ دەرمانی چاودا بەکاردێنرێ.
دارانەوە: بووردنەوە و بەلاداهاتن: فیسار کەس کوتوپڕ (دارایەوە).
دارایی: دەسەڵات و دەست ڕۆیشتن. جۆرە پەشتەماڵێکە. دەرمانێکی تیژە بۆ چاو بەکاردێنرێ کە پێی دەڵێن (دارا).
درابساقەندە: جۆرە دارێکە دارجگەرە و داردەستی لێ دروست دەکرێ.
داربساقەنگە: داربساقەندە.
داربڕ: ز. گیاندارێکی پچکۆلەیە لە درندە.
داربڕ: دارکەر.
داربۆکردن: بریتییە لە تۆڵەسەندن لە یەکێک: فیسار کەس دارێکی بۆ فیسار کەس کرد، واتە تۆڵەی خۆی لێ سەند بەتەواوی.
داربەس: داربەست.
داربەست: چەند دارێکە لە شوێنی بەرز لێک دەدرێن وەستا کاری لەسەر دەکا.
داربەند: داربەست.
داربەندەخوێن: دارێکی لووسی بارێکی کورتە بەندە خوێنی پێ هەڵدەکێشرێ لە دەرپێ و ڕانک و شەرواڵ و دەمەرقۆپان.
داربێرە: دوو داری دوو پەلە سەرە دوو پەلەکانیان دەخرێتە سەر زەوی، سەرەکەی تریان یەکێکیان بستێک بەرەوخوار کونێکی تێدایە، سەری ئەوی دیکەیانی پێدا دەکرێ بەڕەنگێک کە سەری هەردووکیان تێکپەڕێ، ئەم دارە لە مۆڵگەی ئاژاڵ دادەنرێ بۆ ئەوەی کە شوان لە سەری دانیشێ و سەری ئاژاڵە دۆشەنییەکان بگرێ بۆ دۆشین.
دارپاچ: د. تەورداس.
دارتاش: وەستایەکە لە دار و تەختە شت دروست بکا.
دارتاشخانە: شوێنێکە کە دارتاشیی تێدا بکرێ.
دارتاشی: پیشەی دارتاش.
دارتەپان: تەپەی جۆلایی.
دارتەرم: شتێکی درێژی لاوانەداری دەسک دارینە مردووی پێ هەڵدەگیرێ.
دارتەقێنە: د. دار کونکەرە.
دارتەل: کۆڵەکەیەکی دار یا ئاسنە کە تەلی کارەبا یا تەلەفۆنی پێدا ڕائەنگێورابێ.

دارجگەرە: دارێکی کــــون تێکراوە جگەرەی پێ دەکێشرێ.
دارچین: دارچینی.
دارچینی: توێکڵـە دارێکی سـوورکـاری بۆنخـۆشی گـەرمـیــانیـیــە لێ بەچایی دەنرێ و لەگـەڵ بەهاراتیشدا بەکاردێنرێ.
داردەست: دارێکی ڕاســتی لووســە کــە بگیــرێ بەدەستەوە.
دارزان: ڕزان و داوەشانی شت.
دارزاو: شتی ڕزاوی داوەشاو.
دارزیاگ: د. دارزاو.
دارزیان: د. دارزان.
دارزین: دارزان.
دارژان: هاتنە خوارەوەی باران بەلێزمە.
دارژاندن: دارشتنی هێندێ شت بەقاڵب.
دارژیان: د. دارژان.
دارسان: پەلاماردان.
دارسکاندن: ڕاپسکاندن.
دارشتن: تواندنەوەی شـتـێـک و کـردنە ناو قـاڵبی. دارژان.
دارشتە: شتی دارێژراو.
دارنین: دەستهێنان بە لق و پۆپی درەختدا بۆ داماڵینی گەلای. داتاشینی سواغی کۆنی دیوار.
دارۆچکە: شــتـی شـۆڕەوەبوو، (دارۆچکەکـــردن): شۆڕکردنەوەی شتێک لە بەرزییەوە.
دارور: دەرمـانێکی تیـژە لە قـسڵ و زەرنیق دروست دەکــرێ لە هـەر شـــوێنێـکی مـــوودار بدرێ دەیڕووتێنێتەوە.
داروتان: ڕووتبـوونی درەخت لە گـەڵا و لق و پۆپ. ڕووتبوونی سەر و پێ لە موو.
داروتاندن: ڕووتاندنـەوەی لقی درەخت لە گـــەڵا. ڕووتکردنەوەی یەکـێـک و هیچ پێ نەهێـشـتنی. کردنەوەی موو لە سەر و پێ.
داروتانن: داروتاندن.
داروجان: گـیـایەکی بالا بەرزە زۆرتر لەناو مـەرەزەدا دەڕوێ، دەنکی وەک دەنکی (کەردڕ) وایە.
داروخان: ڕووخانی دیوار و کۆسپایی سەربەرەوخوار. داروخانە (د).
داروخـــاندن: ڕووخـــاندنی دیوار و کـــۆســـپـــایی سەربەرەوخوار.
داروخـانە: شـوێنێکە لە حـەمـام کـە دارووی تێـدا دەگیرێ.
داروخیان: د. داروخانی دیوار و شتی تر.
داروگرتن: هەڵسوونی داروو لە موو لە حەمامدا.
دارێژگە: قاڵب.
دارێژی: دارشتن.
دارژمــێــر: ژمــاردنی هێندێ شت بەدار وەک ئاژاڵ و خشتی هەرەکراو.
دارستان: شوێنێکە کە درەختی زۆری تێدا بێ.
دارسان: دارستان.
دارشەق: دوو دارە دەدرێتە بن باخەڵ بۆ پێ ڕۆیشتنی لەکاتی شەلیدا.
دارشەقێن: دارێکی تایبەتییە یاریی (شەقێن)ی پێ دەکرێ.
دارڤان: با. دارکەر.
دارقـەپان: دارێکی گـردی لووسـە دوو کـەس دەیخـەنە سەر شانیان و شتی پێ لە قەپان دەدەن.
دارقـەندە: دارێکی درێژی کـونکراوە دەکـرێ بەکـونی قەندەدا.
دارقـــەوام: ز. شـــتـــێـکە داری خـــواری پێ ڕاست دەکرێتەوە.
دارک: لاسک و دەماری وشکەوەبووی توتن.
دارکاری: لێدانی گیاندار بەدار یەک لەسەر یەک.
دارک بژێر: کەسێکە دارک لە توتن جیا بکاتەوە.
دارکردن: بڕینی دار بۆ سووتاندنی.
دارکنێر: درەختێکی بۆنخۆشی کوێستانییە دارەکەی لە داری چوالە دەچێ.
دارکـونکەرە: باڵندەیەکی دەنووک درێژی سـەر سـووری بەرسنگ زەردی سـەر باڵ ڕەش و سـپـییـە بەقـەد ڕیشۆڵەیەک دەبێ.

دار کەپیچان: وتەیەکە مەردوومی زۆر لەڕ و لاوازی پێ دەشوبهێنرێ: فیسار کەس دەڵێی (دار کەپیچان)ە، واتە وەک دارێکی ڕەق وایە کە پەڕۆی تێوە پێچرابێ.
دارکەر: کەسێکە کە دار بەزۆری ببڕێ بۆ سووتاندن.
دارگوڵ: دارێکە ڕەنگی لە داری بناو دەچێ گوڵێکی سپی دەگرێ. شتێکە لە وێنەی بنجی گوڵەباخ لە دار و کاغەزی ڕەنگاوڕەنگ دروست دەکرێ.
دارگەز: دارێکی باریکی جیرە لە داری سەرو دەچێ لە قەراغ ڕووبار شین دەبێ، گەڵای ڕیشاڵ ڕیشاڵە و بەتەڕی دەسووتێ، لقەکانی لە گەزی پێوان دەچێ.
دارماڵ: بریتییە لە دەفرێک کە لێوانلێو بێ لە شتێکی وشک بەبێ قەڵاکردنی. دارماڵکردن: لێوانلێوکردنی دەفرێک لە شتێکی وشک.
داروبار: بریتییە لە قەڵافەت و قەبارەی شت: نەریمان (داروبار)ێکی بەهێزی هەیە.
دارودەسە: د. دەستە و دایەرە.
دارۆغە: کەسێکە لەلایەن دەوڵەتەوە پاسەوانی ئاسایشی پێ سپێردرابێ.
دارۆغەبازاڕ: حەسحەسی بازاڕ.
دارەبەن: درەختێکی بۆنخۆشە قەزوان دەگرێ و بنیشتەتاڵ دەردەدا.
دارەت: چونێتی و حاڵەت: خۆت لەو (دارەت)ە مەدە واتە خۆت واپێشان مەدە، ئەم وتەیە هەر لە نەبوون (نفی)دا بەکاردێنرێ.
دارەتەرم: د. دارتەرم.
دارەدار: د. دارەدارە.
دارەدارە: هەستانە سەرپێی منداڵی ساوا لەپێش پێ گرتنیدا.
دارەڕا: ئەو دارانەیە کە ڕایەڵی خانووی پێ دەکرێ.
دارەڕەش: داری بناو.
دارەسمە: د. دارکونکەرە.
دارەشکێنە: دەرمانێکی سەوزی تیژی سووتێنەرە دەکرێ بەهێندێ برینی پیسەوە.
دارەکەوە: هـ. دارکونکەرە.
دارەگەز: دارگەز.
دارەگەڵ: درەختێکی گەورەیە کە لە سەرەوە دوو ئاوپەلی قووڵی ببێ گەڵای داربەڕووی تێدا هەڵچنرێ بۆ ئاژاڵ.
دارەمەیت: دارتەرم.
دارەوان: گیاندارێکە لە هەڵگەڕان بە دار و درەختدا چالاک بێ.
دارەوەن: درەختێکی تۆیی چری گەڵا وردی خڕە، قۆزاخەیەک دەگرێ ناوەکەی پڕە لە مێشوولە.
دارهەلووک: دارێکە لە هەلووکی پێ دەدرێ.
دارێ: هـ. داس.
داریانەوە: د. دارانەوە.
داریلانک: با. گوڵێکی جوانی کوێستانییە کە (ئسترانە)ی لەسەر بوترێ یا لەسەری بلاوێنرێتەوە گوڵەکەی هەڵدەوەرێ.
دارین: شتێکە لە دار دروست کرابێ.
دارینە: دارین. ئانەشان.
دارینەوە: دارانەوە.
داژەنین: کردنەوە و لەیەک هەڵوەشاندنی پارچەی سەعات و تفەنگ و دەمانچە و شتی تر.
داس: ئاسنێکی کلک دارینی دەم کەوانەییە دروێنەی پێ دەکرێ.
داسپارن: د. ڕاسپاردن.
داستان: بەسەرهات و سەرگوروشتە.
داسخاڵە: داسێکە هەرگیای پێ دەدروێ.
داسرەفتن: د. سرەوتن.
داسرەوین: د. داسرەفتن.
داسک: دەزوو: فیسار کەس بووە بە(داسک) و دەرزی.
داسماڵ: باکۆدانی گیا بەداس.
داسولکە: داسی پچووک.
داسووک: ز. داسولکە.
داسەکنان: ئارامگرتن و دامرکان.
داش: چەند پارچەیەکە لەسەر تەختەی دامە و شەترەنج یارییان پێ دەکرێ. کوورەی ئاگر (د).

داش بەداش: دانی داشێک بەداشێک لە یاری دامەدا. بریتییە لە وتن یا کردنی شتێک بەرامبەر بەشتێکی تر.
داشت: هێشتنەوەی ئاژاڵی مێینە بۆ سک و زا.
داشتن: داشۆرین.
داشدیار: بنەوانی مەردووم لە ماڵدا.
داشکاندن: شکاندنی ئاو بۆ سەر زەویوزار. حیسابکردنی شتێک لەباتی شتێکی تر: لەو پارەیە کە لەلاتە ڕۆژانەکەی ئیمڕۆتی لێ (داشکێنە).
داشکانن: داشکاندن.
داشکەلەرم: قومری.
داشۆڕیان: د. شۆڕبوونەوەی شتێک بەجۆرێک کە تەکەتەکی بێ.
داشۆرین: شۆرینی شتێک بەبەرزییەکەوە سەربەرەوخوار.
داشەهارە: تاقە داشێکە بەدەست یەکێک لە یاریکەرانی دامەوە دەمێنێتەوە و، لە ڕاستە دەتوانێ بەهەموو لایەکدا بجوولێ.
داشێ: د. برای گەورە.
داشێلان: شێلانی هەویر و قوڕ و هێندێ شتی تر بەدەست یا بەپێ.
داغ: داخ.
داغانکردن: بەربادکردنی شت.
داغدار: داخدار.
دافرەقان: داوەشان.
دافرەقیان: د. دافرەقان.
دافرەقین: دافرەقان.
دافەتان: دافرەقان.
دافەتین: دافرەقین.
داقرچیان: د. هەڵقرچان.
داقڵیشان: قڵیشانی شت لەباری درێژی.
داقڵیشاندن: قڵیشاندنی شت لەباری درێژی.
داقنین: دافەتان: یاخوا (داقنییت) واتە داوەشێیت.
داقەڵەشان: داقڵیشان.
داقەڵەشاندن: داقڵیشاندن.
داک: دایک.
داکاسیان: د. داکاسین.
داکاسین: هێدیبوونەوە و دامرکان.
داکتن: ز. شۆڕکردنەوەی شتێک.
داکردن: ڕۆکردنی وشکەدان لە دەفرێکەوە بۆ دەفرێکی تر. دامەزراندن و تاقەتکردنی گیاندار: میوانەکان یا ئاژاڵەکە (داکە). دەستپێکردنی باران: باران (دایکرد). تێخستنی یەکێک لە یاریدا. دانانی دراو یا گوێز لە یاریی مووشێندا بەڕیز: مووشەکان (داکە).
داکرمان: داکرماندن.
داکرماندن: وردکردن و هاڕینی شتی ڕەق بە ددان.
داکشان: هاتنەخوارەوەی شتێک لە بەرزییەوە بەگورجی.
داکشاوی: ئەلفێکی پچکۆلانەیە لەژێر پیتێکی عەرەبیدا دەنووسرێ کە (ی)ی بەدەمەوە بێ.
داکوتان: بردنەخوارەوەی سنگ و بزمار بەشوێنێکدا بەنهێنی.
داکوتاندن: داکوتان.
داکورۆژین: داکورۆشتن.
داکورۆشتن: خواردن و وردکردنی شتی ڕەق بە ددان.
داکوژان: بڕانەوەی چنینی گۆرەوی و لفکە و هێندێ شتی تر.
داکوژاندن: بڕینەوەی چنینی گۆرەری و لفکە: لفکەکە (داکوژێنە) واتە ئیتر لێی مەچنە.
داکوژانن: داکوژاندن.
داکوژیان: د. داکوژان.
داکۆکی: د. پشتیوانداری. کۆشش و هەوڵ و تەقەلا.
داکەسین: داسەکنان.
داکەفتن: د. داکەوتن.
داکەندن: داماڵینی کاڵا یا هێندێ چەک لە ئەندام وەک ئەموستیلە و گوارە.
داکەنن: داکەندن.
داکەوتن: کەوتنە خوارەوەی شتێک لە بەرزی.

نزمبوونەوەی شتێکی بەرز: نیرگەکە (داکەوتووە) واتە نەویوە. دەست هەڵگرتن و وازهێنان لە کارێک: (داکەوە) واتە وازبێنە. بریتییە لە پیربوون و بەناوداچوونی گیاندار. قەناعەتکردن بەو بەشەی کە هەتە.

داکەوتوو: شتێکە کە داکەوتبێ.

داکێشان: ڕاکێشانی شتێک لە سەرەوە بۆ خوارەوە.

داگا: نەنگ.

داگرتن: هێنانەخوارەوەی شتێک لە بەرزییەوە. داپۆشین و داگیرکردنی شتێک بۆ شتێک: هەور ئاسمانی داگرت. پڕکردنی هێندێ شت لە وشکەدان و هێندێ شتی تر. باری خۆت (داگرە). بریتییە لە لێدانی یەکێک بەزۆری: فیسار کەس فیسار کەسی (داگرت) واتە دەستی کرد بەلێدانی. بریتییە لە قسەکردن بەزۆری: فیسار کەس فیسار کەسی بەقسە (داگرت).

داگرتنەوە: پەستانەوە و گێڕانی بان بۆ ئەوەی توند ببێتەوە و دلۆپە نەکا. هەڵپێچانی سەری دوو پارچە بەدروون کە لە پێشەوە لە یەک درابن. پڕکردنەوەی قەوانی فیشەک بەباروت و تەرەقە.

داگوشین: گوشین و دەستهێنان بەشتێکی نەرمدا سەربەرەوخوار.

داگەڕان: هاتنەخوارەوە لە شوێنێکی بەرز.

داگیرسان: هەڵگیرسانی ئاگر و چرا. بریتییە لە داهێزران و تا لێ هاتنی جەستە: لەشم (داگیرساوە).

داگیرساندن: هەڵگیرساندنی ئاگر و چرا.

داگیرسانن: داگیرساندن.

داگیرسیان: د. داگیرسان.

داگیران: گرانبوونی گوێ. قورسبوونی جەستە لە نەخۆشییەوە. داگیرسان.

داگیراندن: داگیرساندن.

داگیرانن: داگیراندن.

داگیرکراو: شوێنێکە کە دەوڵەتێکی بێگانە داگیری کردبێ. شتێکە کە یەکێک داگیری کردبێ.

داگیرکردن: بردان و بردنی شتێک بەزۆر.

داگیرکەر: کەسێکە کە شتێکت لێ داگیر بکا. دەوڵەتێکی بێگانەیە کە خاکی دەوڵەتێکی تر داگیر بکا.

داگیریان: د. داگیران.

دال: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.

داڵ: مەلێکی گەورەی گۆشتخۆری بەسزمانە. هێشوە ترێی شاش. بریتییە لە گیانداری لاواز.

داڵاش: مەلێکی گۆشتخۆرە لە داڵ بچووکترە.

دالان: جێگایەکی سەرگیراوە بەدەم قاپیی حەوشەوە.

دالاندار: ل. خانچی.

دالان دوورەپ: ژنی قووچی لۆقنی لاواز.

داڵبوون: بریتییە لە لاوازبوونی گیاندار.

داڵدە: پەنا و پشتیوان: فیسار کەس (داڵدەیەکی) باشە.

داڵدەدان: پشتیوانیکردن و پەنادان.

داڵدەهێنان: پەنابردنی یەکێک بۆ یەکێک.

دالستن: لستنەوەی شت.

دالک: ل. دایک.

دالکان: د. نووسان و لکانی شتێک بەسەر شتێکی تردا.

دالکاندن: نووساندن و لکاندنی شتێک بەسەر شتێکی تردا.

دالکانن: دالکاندن.

دالکەدزان: د. دەستەک دز.

دالکیان: د. دالکان.

داڵۆچکە: شتێکە لە شوێنێکی بەرزەوە داهێڵرابێتە خوارەوە.

داڵۆزکە: د. داڵۆچکە.

داڵووت: د. داڵیت.

داڵووچانن: د. داڕۆچکەکردن.

داڵووچکە: د. داڵۆچکە.

داڵووچە: د. داڵۆچکە.

داڵووچیان: د. شۆڕبوونەوەی شتێک لە بەرزییەکەوە.

داڵووزان: د. داڵۆچکە.
داڵووزکە: د. داڵۆچکە.
داڵووسکە: د. داڵووزکە.
داڵەرۆچکە: دارۆچکە.
داڵەقاندن: ز. هەڵواسینی شتێک بەشتێکدا.
داڵەکەرخۆر: مەلێکی گۆشتخۆرە و لە هەموو جۆرە داڵێک گەورەترە.
داڵە کەرخۆرە: داڵە کەرخۆر.
داڵیە: ل. سی پێوانە یا سی ژمارەیە لە شتێک.
داڵیت: مێوێکە کە چووبێ بەقەد درەختێکدا.
دام: داو.
داماگ: د. داماو.
داماگی: د. داماوی.
داماڵان: لێبوونەوەی شتێک لە شتێک: پەتەکە لە ملی دابەستەکە (داماڵاوە). بریتییە لە لاوازبوونی یەکێک: فیسار کەس پەنجەتایەک (داماڵاوە).
داماڵیاگ: د. داماڵاو.
داماڵیان: د. داماڵان.
داماڵین: داکەندنی شتێک لە شتێک. لابردن و ماڵینی شتێک لە شتێک بەدەست: مەنجەڵە ماستاوییەکە (داماڵە).
دامان: دەستەوسانبوونی مەردووم و پەککەوتنی لەسەر شتێک.
داماو: کەسێکە کە لەسەر شتێک پەکی کەوتبێ.
داماوی: دەستەوسانی.
دامردن: نەمانی گڕی ئاگر.
دامردنەوە: دامردن.
دامرکان: لە بزووتن و جووڵەکەوتنی شتێک.
دامرکاندن: لە بزووتن و جووڵەخستنی شتێک.
دامرکانن: دامرکاندن.
دامرکیان: د. دامرکان.
داملەچەقان: نێوونی بەرکەڵ.
دامۆچانن: د. تیژکردن و هانەهانەدان.
دامۆچیاگ: د. کەسێکە کە تیژ کرابێ و هانەهانە درابێ.
داموسک: مووی کلکی وڵاخی یەکسم.
داموچانن: د. دامۆچانن.
داموچیاگ: د. دامۆچیاگ.
داموس: داموسک.
داموسک: داموسک.
دامە: جۆرە یارییەکە بەدوو کەس دەکرێ لەسەر تەختەیەکی شەست و چوار خانەیی و، هەریەکەی بەشانزە داش.
دامەرزان: د. دامەزران.
دامەرزاندن: د. دامەزراندن.
دامەرزانن: د. دامەزراندن.
دامەرزیان: د. دامەزران.
دامەزران: جێگیربوونی شتێک لە شوێنێک.
دامەزراندن: جێگیرکردنی شتێک لە شوێنێک.
دامەزرانن: دامەزراندن.
دامەزراو: شتێکە کە لە شوێنێک جێگیربووبێ.
دامەلاغاسی: کەسێکە کە رووت کرابێ هیچی پێ نەهێڵرابێ. (دامەلاغاسیکردن) رووتکردنی مەردووم و هیچ پێ نەهێشتنی.
دامەن: دامێن.
دامێن: لای خوارووی هەموو شتێک. چمکی کەوا.
دامێنگرتن: بریتییە لە هانابردن بۆ یەکێک.
دامێنگیر: بریتییە لە کەسێک کە هانات بۆ بێنێ.
دامێنگیری: دامێن گرتن و هانابردن.
دان: دووریز ئێسقانی دانەدانەیە کە لەسەر پووکی گیاندار دەڕوێ و خواردەمەنیی پێ ورد دەکا. بەخشینی شتێک بەیەکێک. دانوێڵەیەکە بدرێ بەباڵندە. بەری چێشتی شل: ئەم چێشتە (دان)ی کەمە. بریتییە لە کەمێک لە هەموو شتێک: (دان)ێک گۆشتم بەرێ، واتە کەمێک. پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بە(اسمی مکان): ئاگر(دان)، خوێ (دان)، گوڵ(دان). پیتێکە دەنرێ بەهێندێ ناوەوە دەیکا بە(مصدر): فرێ(دان)، ئاو(دان)، ئازار(دان).

دانا: مەردوومی تێگەیشتووی وریا.
دانار دانار: شتێکە کە دانەدانە وەستابێ و نەچووبێ بەسەر یەکدا: ئەم قوبووڵییە (دانار دانار)ە.
دان ئاڵبوونەوە: سڕبوونی ددان بەهۆی خواردنی شتی ترشەوە.
دانامە: د. مووی ڕەش و سپی.
دانان: جێگیرکردنی شتێک لە شوێنێک.
داناو: د. ئاودانی گەنم لە کاتی دان گرتنیدا.
دان بەخۆداگرتن: بریتییە لە ئارام و خۆگیری لەبەر بارێکدا.
دانپیانان: بریتییە لە ڕاستی وتنی شتێک.
دان جیرکردنەوە: دان ڕیچکردنەوە.
دان چوونەکلیلە: دەم چوونەکلیلە.
داندۆک: دۆینە.
دان ڕیچکردنەوە: لچ هەڵقورتاندن و دەرخستنی ددان.
دانساز: کەسێکە کە ددان دروست بکا.
دانسازی: خەریکبوون بەپیشەی ددان دروستکردنەوە بۆ ئەم و ئەو.
دان سپیبوونەوە: بریتییە لە سام لاچوون و ترس شکانی یەکێک لە یەکێک: دانی خۆت (سپی مەکەرەوە) لە منداڵەکانت.
دانسقە: شتی تایبەتی و نایاب.
دانشتن: د. دانیشتن.
دانکردن: د. دانگرتن: گەنمەکە دانی کردووە: واتە دانی گرتووە.
دانکە: دەردێکە تووشی هێندێ باڵندە دەبێ.
دانگ: بەشێک لە شەش بەشی زەویوزار: سێ (دانگی) ئەو دێیە هی منە. شەش یەکی قڕانێک. ئەندازە و پلە: فیسار کەس سی ساڵ لەمەوپێش چۆن بووە ئێستاش هەر لەو (دانگە)دا ماوە.
دانگا: دەمێک: مەڕەکان (دانگا)یەک لەوەڕین واتە کەمێک.
دانگە: لای خوارووی شت.
دانگیر: دانەوێڵەیەکە کە نیوەکوڵ بووبێ. چیکەنە (د).
دان لێ تیژکردن: بریتییە لە چاوبڕینە شتێک و بەتەمابوونی.
دانوشتان: نوشتانەوە و ڕەقبوونی شت.
دانوشتاندن: دوو قەدکردن و دەقکردنی هێندێ شت.
دانوشتانن: دانوشتاندن.
دانوشتاو: شتی نوشتێنراوەی دەقکراو.
دانۆکە: دانکە. دانە چۆلەکە.
دانوو: دانکە. ساوەر (ز). پەلکە.
دانووکە: دانۆکە.
دانوولە: گەنمی کوڵاو. چێشتی گەنم و نۆک. جۆرە گیایەکە ئاژاڵ دەیخوا (د).
دانە: دەنکێک لە شتێک. لای ژووررووی مەرەزە. ددانە: دانەی مشارەکە مەشکێنە (د). شتێکە وەک شانە بەڵام گەورەتر و درێژترە هەودای ڕایەڵی تەنراوی پێدا هاتوچۆ دەکا لەکاتی جۆلاییدا.
دانەچۆلەکە: گیایەکی بەهارییە بەرێک دەگرێ وەک کەلووی نۆک پڕە لە تۆوی ورد.
دانەخۆرە: دانەیەکە دەکرێ بەفاقە و تەڵەوە بۆ گرتنی پەلەوەر.
دانەدوو: هـ. دۆینە.
دانەدەم: خستنی شتێک بۆ سەر شتێک و پێیدادرووونی: پەردەکە کورتە قولانجێکی (بدە دەم).
دانەر: کەسێکە شتێک لە شوێنێک دابنێ. کەسێکە بناغەی شتێک دابنێ کە لەوەپێش نەبووبێ. کەسێکە کتێبێک دابنێ.
دانەڕۆکە: چێشتێکە لە گەنم و نۆک دروست دەکرێ و دەبەشرێتەوە بەسەر دراوسێدا لە کاتێکدا کە منداڵی ساوای ئەو ماڵە تازە ددانی ڕوابێ.
دانەڕێز: فڕێدانی ئاش دانەوێڵە بۆ ناو ئاردەکە.
دانەقەتێ: گیایەکی بەهارییە بەرێکی خڕ دەگرێ وەک دانە چۆلەکە پڕە لە دانەی ورد.
دانەکولانە: دانوولە.
دانەواندن: نزمکردنەوەی شت لە زەوی.

دانەوانن: دانەواندن.
دانەوە: دانی شتێک بەیەکێک دووبارە. هەڵکەندن: زەوییەکە (بدەرەوە).
دانەوێڵە: هەموو جۆرە وشکەدانێک.
دانەوین: چەمینەوە و خۆ نزمکردنەوەی گیاندار.
دانەوینەوە: دانەوین.
دانهێر: با. گەنمە کوتاو.
دانهێرک: با. دانهێر.
دانەیەک: چنگدانەیەک و پڕبوون و چڕبوونی هێندێ شت: هەرێزەکە (داویەتە یەک).
دانیان: د. دانان.
دانیشتن: قنگدانەوە لەسەر زەوی یا لەسەر شتێکی تر.
دانیشتوو: کەسێکە قنگی دابێتەوە. کەسێکە ماوەی مووچەخۆریی میریی تەواو کردبێ.
دانی: دابەستە.
دانین: ز. دانان.
داو: جۆرە تەڵەیەکە بۆ گرتنی هێندێ گیاندار دەنرێتەوە. تاوێک لە دەزوو. داوێن (ز).
داوا: ویستن و خواستن بەزمان.
داواچی: کەسێکە کە دەعوا لەسەر یەکێک بکا.
داواخواز: کەسێکە داوای ئافرەتێک بکا بۆ مارەکردنی. کەسێکە داوای شتێک بکا.
داواخوازی: داواکردنی ئافرەتێک بۆ مارەکردنی. داواکردنی شتێک.
داواکار: داواخواز.
داواکردن: ویستنی شتێک لە یەکێک.
داواکەر: داواخواز.
داوباز: د. ڕاوچی. بریتییە لە فێڵباز.
داوبازی: د. ڕاوچێتی. فێڵبازی.
داوداخستن: داونانەوە.
داوکەفتن: د. کەوتنە ناو داوەوە.
داوگە: د. جێگایەکە داوی لێ دەنرێتەوە. جێی بەهەڵەچوون.
داولێدەر: د. ڕاوچی. کەڵەکباز.
داونانەوە: نانەوەی داو بۆ نێچیر. کەڵەک و فێڵ دروستکردن بۆ مەردووم.
داوودەرمان: بەهاراتی چێشت..
داوودێرونکل: ز. پەپووسلێمانە.
داووڕداووڕ: د. دابڕدابڕ.
داووڕین: دابڕین. قسە بڕینەوە.
داووڵ: داهۆڵ.
داووڵین: وڵینی شت بەزۆری بەسەریەکدا.
داوەت: با. شایی و هەڵپەڕکێ.
داوەر: خوا.
داوەراندن: وەراندنی شت بەزۆری.
داوەرانن: داوەراندن.
داوەڕێس: ئاوەڕێس.
داوەزاندن: دابەزاندن.
داوەزین: دابەزین.
داوەستن: دابەستن.
داوەشان: هەلا هەلا و پارچەپارچە بوونی شت.
داوەشاندن: دەست هەڵهێنانەوە بۆ لێدانی شتێک: دەست (دامەوەشێنە). تێوەشاندنی بەرگ و کاڵا لەسەر ئاگر. هەلا هەلاکردنی شتێک.
داوەشاو: شتی هەلاهەلابوو.
داوەشیاگ: داوەشاو.
داوەشیان: د. داوەشین.
داوەشین: داوەشان.
داوەکۆستە: باڵندەیەکی کێوییە لە کەو پچووکترە بەهەنگاو دەڕوا، دوو تەڵ موو بەپشت ملیەوەیە لە حەلی ڕۆیندا مووەکان قنج دەبنەوە.
داوێن: دامێن.
داهاتک: داهاتوو.
داهاتن: ڕامبوونی گیاندار. دوولەتبوونی دار بەمشار. سوور بوونی چاو و هاتنە گلی. دانەدانە و ڕێک وەستانی مووی سەر و ڕیش بەهۆی داهێنانی بە شانە. تازە پەیدابوون و باو سەندنی شتێک: ئەم گۆڕانییە تازە (داهاتووە). ڕووتبوونی درەخت بەهۆی داپاچینی لقەکانیەوە.

داهاتوو: گیانداری ڕامبوو. دارێکە بەمشار دوولەت کرابێ. چاوێکە هاتبێتە گل. مووی شانەکراو. شتێکە تازە باوی سەندبێ. درەختی هەڵپاچراو.
داهانین: داهێنان.
داهاوردن: داهێنان.
داهۆڕ: د. شتی دەڵبی شەپ و شۆڕ.
داهۆڵ: شــتــێکە وەک زەلام لە دار و پەڕۆ دروست دەکرێ لەناو کشتوکاڵدا دادەچەقێنرێ بۆ لێ سڵەمینەوەی باڵندە و جانەوەر.
داهێـزران: لەش قـورسـبـوون و تێکچـوونی بەهۆی نەخۆشییەوە. شلبوونەوە و ئاودانەوەی هەویر لەبەر زۆر مـانەوەی. هەویرەکـە داهێـزراوە: نانی لێ نایەت.
داهێزیان: داهێزران.
داهێشتن: شۆڕکردنەوەی شت.
داهێنان: ڕامکردنی گیاندار. لەتکردنی دار بەمشار. شانەکردنی موو. کردنی شتێک بەباو. داپاچینی دار و درەخت.
دایان: د. دایەن.
دایانی: د. دایەنی.
دایک: مێینەیە کە منداڵی ببێ.
دایکە: چۆلەکەی مێ. دایک.
دایکەلێ: وتەیەکە لە ڕووی خۆشەویستییەوە بەدایک دەوترێ.
دایکەمارانە: دەعبایەکە لە ڕەنگدا وەک مارمێلکە و لە شێوە و گەورەییدا وەک قومقومۆکە وایە.
دایکێن: جۆرێکە لە یاریی شەقێن.
داینە: د. داوێن. بناری شاخ.
دایە: دایک. دایەن.
دایەخ: کەڵک: بە(دایەخ)م دەرنایەت.
دایەق: دایەخ.
دایەڵکە: بەتێکە سـەرێکی بە(کـەوچکە)ی ئاشـەوە دەبەسـترێ و ناوەڕاسـتـیـشی دەبەسـترێ بە(مـەچەکە)وە و سـەرەکەی تری بەردێکی پێوە دەبەسترێ بۆ کەم و زۆرکردنی دان.

دایەن: ژنێکی بە شـیـرە کـە مـەمک بدا بەمنداڵی شیرەخۆرە.
دایی: ز. دۆوکە.
داین: ز. دایەن.
دبدب: د. وتەیەکـە پەلەور و مـەڕ و بزنی پێ بانگ دەکرێ.
دبێدبێ: د. دبدب.
ددان: دانی گیاندار.
ددانە: ددانەی چەرخ و مشار.
دددۆ: ز. دوو.
دراخە: ز. مەڵۆ.
دراف: ز. شـوشـتـنی کاڵای خـێـزان. قـڵـیـشی دیوار. دراو.
دران: ز. ددان.
دراو: پارەی دەوڵـەتی. جـۆرە تامـێکی خـۆشـە کـە لە سـەبیل و گـۆزە و گـڵـێنەی تازەوەدێ: گـۆزەکـە (در)ی خۆشە.
دراوسێ: کەسێکە کە ماڵی لە ماڵتەوە نزیک بێ.
دراوسێ وەزن: کەسێکە کە ئازاری دراوسێ بدا.
دریشە: درەوش.
دردۆنگ: کەسێکە لە یەکێک دڵگیربووبێ.
دردۆنگی: دڵگیریی لە یەکێک.
دڕ: شتی زۆر زبر. گیانداری هار و هاج.
دڕان: لەتبـوون و کـون تێـبـوونی شت. بریتـیـیـە لە بڵاوبوونەوەی باسێکی شاراوە: فیسار باس (دڕا) واتە هەمـووکـەس پێی زانی. بریتـیـیـە لە قەڵەوبوونی گیـاندار: مەڕەکە ئەوەندە قەڵەوبووە (دڕاوە). بریتـیـیـە لە مـردنی بێ دینی بێ باوەڕ: هامان (دڕا).
دڕاندن: پارچەکردنی شت.
دڕاو: شتێکە پارچە بووبێ.
دڕاوی: ئاستی دڕان لە شت.
دڕدان: تەکەکردن و جێ کردنەوە.
دڕک: شـتـێکی تیـژە وەک دەرزی لە هێندێ درەخت و سەوزایی پەیدا دەبێ.
دڕکاوی: شتێکە دڕکی زۆری پێوە بێ.

درکــه: دەردێکه وەک گــرمــژنه منداڵ دەری دەدا و سەری زیپکەکانی وەک درک تیژ دەبێ.
درکەئاسنینە: کەڵەوێ.
درکەزی: جۆرە درکێکی قایمی باڵابەرزی هەمیشە سەوزە دەکرێ بەپەرژین.
درکی مەموزین: بریتییە لە یەکێک کە بەشتێکەوە ئالا ئیتر لێی نەبێتەوە.
درکێن: د. درکاوی.
درکینە: د. درکێن.
درگە: د. دەرە.
درن: چلک: فیسار شت بۆ (درن)ی لێ دێ.
درناڵ: گرناڵ. (درناڵ درناڵ): شتی گرناڵ گرناڵ. دەروویەکە لە ئاو کە دوو دەریا بەیەک بگەیەنێ.
درندە: گیانداری گۆشتخۆری چوارپێی بە زیان.
درننە: درندە.
دروو: درک.
درەی: هـ. تووترک.
دریاگ: دراو.
دریان: دران.
درێڵە: گیایەکی بەهارییە وەک چاوبازە. بەڵام ئەم بنجی پچووکترە. درکە.
دری: درک.
درین: لەتکردنی تەنراو و هێندێ شتی تر.
درز: قڵیشی باریکی شت.
درزبردن: قڵیش تێبوونی شت.
درزدان: درزبردن.
درزین: ز. درزبردن.
درژ: د. شتی خاو کە کرژ نەبێ. مەردوومی توورە و ترۆ.
درشت: شتێکە کە ورد نەبێ. بریتییە لە مەردوومی قەبەی تێ نەگەیشتوو.
درشتی: قەبەیی و تێ نەگەیشتوویی.
درکاندن: دەربڕینی شتێک کە پێویست نەبێ بەوتن. دەربڕین.
درگا: د. دەرگا.
درگابوون: د. کونبوونی برین.
درگاژەنانە: د. کۆبوونەوە و قسەکردن بەبۆنەی کردنەوەی (إفتتاحیة) شتێکەوە.
درگاکردن: د. دەرگابوون.
درگانە: د. دەرگانە.
درگە: وشکاییەکە کە هەر چوار لای ئاوبێ (جزیرة).
درم: جۆرە دەردێکی سووکی تێکراییە وەک هەڵامەت: (درم) داکەوتووە.
درم داکەوتن: بڵاوبوونەوەی درم لە شوێنێکدا.
درنج: دێو.
درنگانەوە: دەنگی درنگەی شت لە گوێدا.
درنگە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی مس. (درنگە درنگ) درنگەی یەک لە دوای یەک.
درنە: ز. کرمی ناو سکی مەڕ.
درۆ: قسەی هەڵبەستراوی بێ بناغە.
درۆخەدرۆخ: چووزانەوەی سەر سنگ و دەروون لەبەر سەرمابوون.
درۆزن: کەسێکە زۆر درۆ بکا.
درۆزنانە: شتێکە کە ڕاستەقینە نەبێ: ئەم سەعاتە (درۆزنانەیە) واتە سەعاتی ڕاستەقینە نییە.
درۆزنە: درۆزنانە. ناوی دێیەکە لە نزیکی سلێمانی.
دروس: د. دروست.
دروسبوون: د. دروستبوون.
دروست: شتێکە کە ڕێکی دەستووری ئاسمانی یا زەمینی بێ: نوێژەکەت یا هەڵگرتنی دەمانچەکەت (دروست) نییە. شتی بەجێ: ئەمە کارێکی (دروست)ە، واتە بەجێیە.
دروستایی: سەر و بن بەستن و گەڵاڵەکردنی فرمانێک: بۆ نان خواردنی نیوەڕۆ (دروستایی) کراوە.
دروستبوون: پێکهاتنی کارێک. بریتییە لە کۆبوونەوەی پیاو لەگەڵ ژنی خۆیدا.
دروستکردن: ڕێکخستنی شتێک لە چەند جۆرە کەرەستەیەک: خانوو یا کورسیەکەی (دروست کرد).

دروستی: ساغی و بێ گەزەندی: بە(دروستی) سەری تۆ.
دروسکردن: د. دروستکردن.
دروسی: د. دروستی.
دروشم: نیشانەیەکی تایبەتییە کە هەموو دەوڵەتێک هەیەتی.
درۆشم: شێوە: بە(درۆشم) دەیناسمەوە. وێنە.
درۆڤ: ز. ڕوخسار.
درۆکردن: وتنی شت بەدرۆ.
دروو: د. درۆ.
درووتن: ز. دروون. دروێنە.
درووخە: د. چووزانەوە و کاوەکاوی قورگ و دەروون.
درووخیان: د. چووزانەوە.
درووزن: د. درۆزن.
درووشم: درۆشم.
درووشن: د. شتێکە کە بدرەوشێتەوە.
درووشە: د. ورشە.
درووشێ: ز. ئێسقانی خوار ئەژنۆ تا قولەپێ.
درووشیان: د. درەوشانەوە.
درووشین: د. درووشیان.
دروومان: دروونی شت بەتەقەڵ.
دروون: تەقـــەڵ هەڵدان لە شت بەدەرزی و دەزوو یا بەشووژن و بەن. بڕینی گیا بەداس.
دروونەوە: دروێنە. دووبارە دروونی شتی هەڵپچڕاو یا دڕاو.
دروێنە: دروونەوەی دەغڵودان بەداس.
دروین: دروون.
درەخت: دارێکی بەرزی سەوزە کە بەپێوە بێ.
درەخـشـــان: شـــتـــێکە کــە زۆر پرشنگ و ڕووناکی بداتەوە.
درەخـشـــانەوە: بریسکەدانەوە و پرشنگدانی شـــتـی درەخشان.
درەخشینەوە: درەخشانەوە.
درەم: درهەم. چل و هەشت حەببە لە زیو.
درەنگ: دوایی کـاتی شت: ڕۆژ (درەنگە) واتە هاکا بڕایەوە.
درەنگـان: کـــــاتـی درەنـگ: بـەم (درەنـگـان)ە بـۆچی دەڕۆیت؟
درەنگی: درەنگان.
درەو: دروێنە. درۆ.
درەوان: د. دروێنەکەر.
درەوش: دەرزییـــەکـی ئـەســتـووری گـەورەیە چەرمیْ پێ کون دەکرێ بۆ دروونی.
درەوشانەوە: درەخشانەوە.
درەوشە: درەوش.
درەوشینەوە: درەوشانەوە.
درەوکەر: سەپان.
درێخ: د. درێغ.
درێژ: شتێکە کە کورت نەبێ.
درێژا: د. درێژایی.
درێژایی: باری درێژیی لە شت.
درێژبوون: بریتییە لە پاڵکەوتن و ڕاکشان.
درێژبوونەوە: دواکـەوتنی کـارێک و قـەتیـسـبـوونی: ئیشەکەم چاک (درێژبووەوە).
درێژدادڕ: بریتییە لە مەردوومی سازندە.
درێژدادڕی: سازندەیی و چەنەبازی.
درێژ داهۆڵ: مەردوومی درێژی لەڕ و لاواز.
درێژکردن: بریتییە لە بەزەوی دادانی یەکێک.
درێژکردنەوە: درێژەدان بەقسەیەک یا کردەوەیەک.
درێژکۆلە: شتێکە کەمێک درێژبێ.
درێژەپێدان: درێژکردنەوە.
درێژەوکردن: د. درێژکردنەوە.
درێژی: باری درێژاییی شت.
دریسمە: گرێژەنە.
درێشک: ز. درەوش.
درێغ: حەیف: (درێغ) بۆ نەخوێندەواری کورد. کۆتاهی و قسوور.
درێغا: درێغ.
درێغکردن: کۆتاییکردن لە کارێکدا.
درێغی: درێغکردن.

دری: ز. تووترک.
دز: کەسێکە بەپەنهانی شتی ئەم و ئەو ببا.
دزدەسەک: د. دەستەک دز.
دزراو: شتێکە کە دز بردبێتی.
دزکۆشکە: شوێنێکە کە دز خۆی تێدا حەشار بدا.
دزگا: د. دزکۆشکە.
دزگێن: ز. دەستەجڵەو.
دزنەبەر: شتێکی بێ نرخە کە دز نەیبا.
دزە: پەنهانی: بە(دزە) کاری خۆی دەکا.
دزەخورجێنی: کردنی شتێک بەدزییەوە و پەنهانکردنی لەم و لەو.
دزەخەنە: د. زەردەخەنە.
دزەکردن: خۆدزینەوە.
دزیاگ: د. شتی دزراو.
دزێو: شتی ناشیرین.
دزی: دزیکردن: فیسار کەس پیشەی هەر (دزی)یە.
دزیکردن: دزینی شتی مەردووم.
دزین: بردنی شت بەپەنهانی.
دزینەوە: دزین و کەمکردنەوەی شت بەرەبەرە: لفکەکە لە ئاستی دەمەکەی هەر دەورەی دوو کەلووی لێ (بدزەرەوە).
دژ: گیانداری وەڕس لە شت: ئەو ولاخە (دژ) ناوە. ڕووگرژ. چەپەڵ (د).
دژایەتی: بوونی دوو شت بەجۆرێک کە هەرگیز کۆنەبنەوە (تضاد).
دژبوون: د. کرژبوون. ڕق هەستان. پیسبوون.
دژمان: جوێن.
دژمن: دوژمن.
دژمنایەتی: دوژمنایەتی.
دژمنی: دوژمنی.
دژمێن: د. دژمان.
دژمین: ز. دژمان.
دژوار: شتی سەخت و گران. توونی کەسکوون.
دژواری: سەختی و گرانی.
دژوون: ز. چلکن.
دژوێن: جوێن. چلکن.
دژوێنی: چلکنی.
دژهۆنی: کۆکردنەوەی دوو وشە کە دژایەتی بێ لە ناوەندیاندا لە ڕستەیەکدا (طباق).
دژی: جۆرە نەخۆشییەکە بەئاژاڵ دەگا.
دش: خوشکی مێرد. دژ (د).
دشکردن: خۆکێشانەوە لە کارێک و دەست لێ هەڵگرتنی: (دشکەم).
دشمن: د. دوژمن.
دشمنی: د. دوژمنی.
دفن: با. لووت.
دفمری: ز. مەردوومی بێ دەم و پل.
دفنزم: ز. مەردوومی زبان شیرین.
دفێل: ز. کونێکە چەرمی سەرپەنجەی نەعلی تێ هەڵدەکێشرێ.
دک: ز. سەکۆ.
دکێن: ز. چلکنیی کاڵا بەجۆرێک کە بواردبێتی.
دگدگە: مزراحێکە لە خولانەوەدا نەیەتە سەر دەست.
دگمە: ز. دوگمە.
دگەل: ز. لەگەڵ.
دل: با. دڵ.
دڵ: پارچە گۆشتێکی سوورە لەژێر گۆی مەمکی چەپی گیاندار و ناوەندی هەردووسیدا و، جەمسەری هەموو شادەمارێکە و خوێن لەوەوە هاتوچۆ دەکا.
دڵارا: شوێنێکە دڵی تێدا بکرێتەوە.
دڵازار: مەردوومی دڵ شکست.
دڵازاری: دڵشکان.
دڵ ئاوخواردنەوە: بریتییە لە باوەڕکردن بەشتێک بەدڵ.
دڵ ئاودان: بریتییە لە گەیاندنی خۆشی یا ناخۆشییەکی زۆر بەدڵی یەکێک: فیسار کەس بەو مژدەیە (دڵی ئاودام) یا بەو توانجە (دڵی ئاودا).
دڵ ئاورشێنکردن: بریتییە لە دڵخۆشکردنی یەکێک بەمژدە پێدانی.
دڵ ئاوەدان: بریتییە لە مەردوومی وریای زۆرزان.
دڵبردن: بریتییە لە تێکچوونی دڵ بەخواردنی شتێک:

هەنگوینەکە (دڵی بردم) ئارەزووکردنی خواردنی شتێک و توانینی: (دڵم هیچ نابا).
دڵ بەجێهێنان: بەجێ هێنانی ئارەزووی دڵی یەکێک.
دڵبەر: خۆشەویستێکە دڵت ڕاکێشێ بۆ خۆی.
دڵبەستە: کەسێکە ئارەزووی شتێک بکا و دڵی پێوەی بێ.
دڵبەند: دڵبەستە.
دڵ بەیەکاهاتن: دڵ تێکەڵاتن.
دڵبی: ز. جۆرە هەنجیرێکە.
دڵپاک: بریتییە لە کەسێک کە دڵی خاوێن بێ دەربارەی مەردووم.
دڵپاکی: بریتییە لە پاکیی دڵ و بێ خەوشی دەربارەی مەردووم.
دڵپڕ: کەسێکە لەبەر خەفەتێک دڵی تەنگ بووبێ و نزیک بێ بەگریان. کەسێکە ئەوەندەی خواردبێ سەر دڵی کەوتبێ. کەسێکە کە قینی لە یەکێک بێ پڕ بەدڵ. (دڵپڕبوون): بریتییە لە دڵ تەنگبوون بەجۆرێک کە نزیک بێ بەگریان. زۆر خواردن بەجۆرێک کە سەر دڵ بکەوێ. ڕقهەستان لە یەکێک پڕ بەدڵ.
دڵپڕی: بریتییە لە دڵتەنگی. قورسبوونی دڵ بەهۆی زۆر خواردنەوە.
دڵ پیاچوون: بریتییە لە حەزکردن لە شتێک.
دڵ پیاکاهاتن: دڵ پێکاهاتن.
دڵ پێ سووتان: بریتییە لە بەزەیی هاتنەوە بە گیاندارێکدا.
دڵ پێکاهاتن: دڵ تێک هەڵاتن.
دڵ پێوەبوون: حەزکردنی دڵ لە شتێک.
دڵپیس: بریتییە لە کەسێک کە دڵی باش نەبێ لەگەڵ مەردووم.
دڵپیسکردن: بریتییە لە گومان پەیاکردن دەربارەی یەکێک بەخراپی.
دڵپیسی: بریتییە لە ناپاکی و خراپی دڵ لەگەڵ مەردوومدا.
دڵتەڕ: بریتییە لە کەسێک کە حەز لە کاڵا و شتی جوان بکا.
دڵتەڕی: بریتییە لە حەزکردن لە بەرگ و کاڵای جوان.
دڵتەنگ: خەفەتبار.
دڵتەنگی: خەفەتباری.
دڵ تێچوون: حەزکردن لە شتێک.
دڵ تێکچوون: دڵ تێکهەڵاتن.
دڵ تێکهەڵاتن: دڵ بەیەکداهاتن بەجۆرێک کە نزیک بێ لە ڕشانەوە.
دڵچوون: بێخوودبوونی دڵ و سستبوونی.
دڵچوونەسەر: بریتییە لە حەزکردن لە شتێک.
دڵچەسپ: شتێکە کە بچێتە دڵتەوە و جێگیربێ تێیدا.
دڵ خاوبوونەوە: سستبوونی دڵ و تێکچوونی.
دڵخوا: د. دڵچەسپ. دڵخواز.
دڵخواز: شتێکە کە دڵت ئارەزووی بکا. دڵدار.
دڵخوازی: دڵداری.
دڵخۆر: د. دڵتەنگ.
دڵخورد: د. کەسێکە لە یەکێک دڵگیر بووبێ.
دڵخوردی: دڵگیری.
دڵخۆری: د. دڵتەنگی.
دڵخۆش: کەسێکە خۆشیی لە دڵیدا بێ. (دڵخۆشبوون) پەیابوونی خۆشی لە دڵدا. (دڵخۆشکردن) خۆشی گەیاندن بەدڵێک.
دڵخۆشکەرە: شتێکە ببێ بەمایەی خۆشیی دڵ.
دڵخۆشی: کەیف و خۆشیی دڵ.
دڵخۆشیدانەوە: بەسەر یەکێکداهاتن و خەفەت ڕەواندنەوە لە دڵی. لاواندن و ڕامکردنی یەکێک کە کارێکت پێی بێ: جووتیارەکە تۆراوە (دڵخۆشیی بدەرەوە).
دڵداخوریان: دڵڕاچەنین.
دڵداخورپیان: د. دڵداخوریان.
دڵدار: دڵبەر.
دڵدارانە: هۆنراوە و پەخشانی دڵداری.
دڵداری: عاشقێتی و دڵخوازی.
دڵداکەفتن: د. دڵداخوریان.
دڵداگ: د. کەسێکە دڵی دوای شتێک کەوتبێ و

شێت و شەیدا بووبێ بۆی.
دڵدزی: با. نهێنی ناودڵ.
دڵڕاگیرکردن: پارێزگاریکردنی دڵی یەکێک لە زویربوون.
دڵڕفێن: دڵفڕێن.
دڵڕوون: بریتییە لە دڵخۆش.
دڵڕزین: بریتییە لە بێخودبوون.
دڵڕەش: دڵڕەق.
دڵڕەشی: دڵڕەقی.
دڵڕەق: بریتییە لە مەردوومی بێ باکی نا میهرەبان.
دڵڕەقی: بریتییە لە بێ باکی و نامیهرەبانیی دڵ.
دڵڕەنجان: زویربوون.
دڵڕەنجاندن: زویرکردنی دڵی یەکێک.
دڵسارد: بریتییە لە کەسێک لە کارێکدا دوو دڵ بێ و گەرموگوڕ نەبێ. (دڵ ساردبوونەوە) دوودڵبوون لە کارێکدا. (دڵ ساردکردنەوە) دوودڵکردنی یەکێک لە کارێکدا.
دڵساردی: بریتییە لە دوودڵی و سارد و سڕی لە کارێکدا.
دڵسۆز: کەسێکە کە میهرەبان و دەربایستت بێ.
دڵسۆزی: میهرەبانی و بەتەنگەوەبوون.
دڵسووتان: بریتییە لە بەزەیی هاتنەوە بەیەکێکدا.
دڵسووتاو: مەردوومی خاوەن بەزەیی.
دڵسووتیاگ: د. دڵسووتاو.
دڵسووتیان: د. دڵسووتان.
دڵسەخت: دڵڕەق.
دڵسەندن: بریتییە لە هۆگرکردنی یەکێک و دڵ لێ سەندنی.
دڵشاد: کەسێکە کە بەئارەزوویەک گەیبێ و سەر و دڵی خۆشبێ پێی.
دڵشادی: سەر و دڵخۆشی.
دڵشکان: ڕەنجانی دڵ.
دڵشکاندن: دڵڕەنجاندن.
دڵشکست: کەسێکە کە دڵی لە شتێک ڕەنجابێ.
دڵشکستە: دڵشکست.
دڵشکستی: بریتییە لە دڵ ڕەنجان.
دڵشکیان: د. دڵشکان.
دڵفراوان: بریتییە لە مەردوومی هێمنی لەسەرخۆ.
دڵفراوانی: بریتییە لە هێمنی و لەسەرخۆیی مەردووم.
دڵفڕێن: شت یا شوێنێکی خۆشە کە دڵی مەردووم ڕابکێشێ.
دلق: جۆرە درکێکە لە (وڵ) دەچێ بەرێکی سووری ڕەوانی هەیە.
دڵکرانەوە: گوشادی دڵ بەهۆی هەر شتێکەوە بێ.
دڵکرمن: کەسێکە کە لە شتێک بەدگومان بووبێ.
دڵکرمۆڵ: دڵکرمن.
دڵکرمێ: دڵکرمۆڵ.
دڵکریانەوە: د. دڵکرانەوە.
دڵکورکان: ئارەزووکردنی شتێک و دڵ لێدان بۆی.
دڵکورکیان: دڵکورکان.
دڵگران: بریتییە لە مەردوومی زویر لە شتێک.
دڵگرانی: زویری.
دڵگوشا: دڵگوشاد.
دڵگوشاد: شوێنێکە کە دڵ تێیدا بکرێتەوە.
دڵگوشادی: کرانەوەی دڵ بەشوێن یا بە شتی دڵگوشاد.
دڵگەرم: بریتییە لە کەسێک کە لە کارێکدا سەرگەرم بێ.
دڵگەرمی: بریتییە لەسەرگەرمی لە کارێکدا.
دڵگیر: دڵگوشاد. کەسێکە کە لە یەکێک زویر بووبێ.
دڵگیران: دڵتەنگ بوون.
دڵگیری: دڵتەنگی.
دڵ لە دڵدان: بریتییە لە دوودڵی و گومان لە کارێکدا: (دڵ لە دڵ مەدە) واتە بێگومان بە و دوودڵ مەبە.
دڵ لێچوون: حەزکردن لە شتێک.
دڵ لێ سەندن: ڕاکێشانی دڵی یەکێک بەگوفتار و کرداری جوان.
دڵماین: ز. دڵشکان.
دڵمردگ: دڵمردوو.

دڵمردوو: بریتییه له کەسێک کە ئارەزووی شتی خۆش و جوانی نەبێ.
دڵنەوایی: ئاشتکردنەوەی دڵی یەکێک کە زویر بووبێ.
دڵنیا: کەسێکە کە بێگومان بێ و دوودڵ نەبێ لە کارێکدا. (دڵنیابوون) بێگومانی و یەک دڵی لە کارێکدا.
دڵنیایی: دڵنیابوون.
دلۆپ: ز. دڵۆپ.
دڵۆپ: تکەی ئاو و شتی شل.
دڵۆپە: تکەی بنمیچی بان.
دلۆرە: هـ. ڕاکشان.
دلۆڤانی: با. بەزەیی.
دلووڤان: ز. دۆستی خۆشەویست.
دڵەتەپێ: دڵەخورپێ.
دڵەخورپێ: دڵەگورپێ.
دڵەخورت: هێزی دڵ.
دڵەڕاوکێ: دوودڵی لە کارێکدا.
دڵەڕەپێ: د. دڵەخورپێ.
دڵهشتن: ز. دڵشکاندن.
دڵەکزە: دڵەکزێ.
دڵەکزێ: جۆرە دڵ تێکچوونێکە هێندێ جار لە خواردنی هێندێ شتەوە پەیدا دەبێ.
دڵەکوتێ: لێدانی دڵ یەک لەسەر یەک بەهۆی خورپە یا ماندوویبوونەوە.
دڵەکەڵەشێر: جۆرە ترێیەکی سپیی دەنک درێژی بنک ئەستووری سەر باریکە یەک دەنک ناوکی پچووکی تێدایە.
دڵەگورپێ: دڵەکوتێ.
دڵەلەرزە: دڵەگورپێ.
دڵەلەرزێ: دڵەلەرزە.
دڵ هەڵشێوان: دڵ تێکهەڵاتن.
دڵ هەڵشێوانەوە: دڵ هەڵشێوان.
دڵ هەڵشێویان: د. دڵ هەڵشێوان.
دڵ هەڵکەفتن: د. دڵ هەڵکەوتن.
دڵ هەڵکەنران: دڵ هەڵکەوتن.
دڵ هەڵکەنیان: د. دڵ هەڵکەنران.
دڵ هەڵکەوتن: لەپێش چاوکەوتنی شت.
دڵ هێنانەجێ: دڵنەواییکردنی یەکێک.
دلێ: هـ. پیتی تێدابوون (ظرفیت) وەک وتەی (ناو): (دلێ) دەر، واتە ناوچەم.
دلێر: پاڵەوان.
دلێری: پاڵەوانی.
دلێق: دلیق.
دلیق: دلق.
دلیوان: تەبەنە.
دم: کێر (هـ). کلک (ل). کات (ز).
دما: هـ. پاش.
دەمارەکۆڵ: دەمارەکۆڵە.
دەمارەکۆڵە: دووپشک.
دمانکردن: ز. بەئیجارەگرتنی دەیەکی دێهات و شتی تر.
دمە: هـ. دووگ.
دمەد: ز. شیشەتووتن.
دمەک: د. دومەک.
دمەڵ: د. دومەڵ.
دمەڵان: د. دومەڵان.
دمەهۆسنگنێ: کلک هەڵسەنگێنە.
دنان: ل. ددان.
دمبەک: د. دومەڵەک.
دندان: ز. ددان.
دندک: ز. تۆوی کاڵەک و شووتی و شتی تر.
دنگ: دۆڵێکی دارینە برنج و ساوەری تێدا دەکوترێ. دەنگ (ز).
دنگبوون: بریتییە لە تێرخواردن و توندبوونی ورگ.
دنگبێژ: ز. گۆیندەی دەنگ خۆش.
دنگچی: کەسێکە بەدەسک و دیبەگ برنج بکوتێ.
دنگکوت: د. دەسکی دنگ.
دنیا: ئەم جیهانەی کە تۆی تێدا دەژیت.
دنیاداری: خەریکبوون بەپەیداکردنی ماڵی دنیاوە.

دنیادیده: کەسێکە لە دنیا شارەزا بێ.
دنیاری: دنیاداری.
دنیایی: هـ. کاوڕ و بەرخ.
دو: ز. دۆ.
دۆ: ماستی ژەنراوی کەرە لێ گیراو.
دوا: پاش: (دوا) ڕۆژت لە بیربێ.
دوابڕان: بڕانەوەی شتێک و کۆتایی هاتنی.
دوابڕاو: بڕیتییە لە شتێک کە حەزی لێ نەکەیت و نەتەوێ ناوی ببەیت: ئەم گرانییە (دوابڕاوە) هەر نەبڕایەوە.
دوابڕیاگ: د. دوابڕاو.
دوابەدوا: کردنی کارێک لە دوای کارێکی ترەوە بەگورجی: (دوابەدوا)ی تۆ هاتم.
دوابینی: د. دووربینی و خوێندنەوەی ناکامی کار.
دوابینین: دوابینی.
دواپێهێنان: بڕینەوە و کۆتایی هێنان بەشتێک.
دواجەنگ: د. پاشداری لەشکر.
دواچۆڕ: دوادوایی هەموو شتێک.
دوادوایی: ئاخر و ئۆخری شت.
دوارۆژ: پاشەڕۆژ.
دوازدە: دوانزە.
دوازدەمین: دوانزەمین.
دوازدەهەم: دوانزەهەم.
دوازدەهەمین: دوانزەهەمین.
دواکەوتن: پاشکەوتن. دووکەوتنی شتێک.
دواکەوتوو: دواکەوتە.
دواکەوتە: پاشکەوتوو.
دواگین: د. دوایین.
دوان: دووجار یەک لە شتێک.
دوانزە: ناوە بۆ ژمارەیەک کە (دە) و (دوو)وە.
دوانزەمین: شتێکە لە پایەی دوانزە دابێ.
دوانزەهەم: دوانزەمین.
دوانزەهەمین: دوانزەمین.
دوانە: دووگیاندارن کە بەسکێک بووبن.
دواوان: شوێنێکە کە دوو ئاوی تێدا تێکەڵ ببێ.
دواوەدان: د. گێڕانەوە و ناردنەوەی شتێک.
دواهێنان: تەواوکردن و بڕینەوەی شتێک.
دوایەک: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (هەموو): (دوایەکیان) هاتن واتە هەموویان.
دوایی: ئاخری شت: (دوایی)مە، واتە ئاخریمە. لە پاشان: تۆ بڕۆ من (دوایی) دێم. دوایین (د).
دوایی پێهێنان: دوایی هێنان و بڕینەوەی شتێک.
دوایین: د. دواهەمینی شت.
دوایی هاتن: تەواوبوون و بڕانەوەی شت.
دوایی هێنان: دواهێنان.
دوبارە: ز. فێڵ.
دۆبە: ز. خڵتە و لێڵەی هەنگوین کە دەکەوێتە بنکی.
دۆپ: دۆڵ و دەرە. نزم.
دۆپەڕۆ: پشکی مەشکە.
دۆت: با. کچ.
دۆتن: ز. دۆشین.
دۆچ: گیایەکی بەهاری دڕە بەگژ دەغڵ و داندا دەچێ و کزی دەکا.
دۆچن: د. شتی لینج.
دۆخ: چۆنێتی شت: جیهان بە(دۆخ)ی خۆی نەماوە واتە تێک چووە. تاف و هەڕەتی شت: لە (دۆخ)ی گەنجیمدا واتە لە تافی لاویمدا. شتی تیژی کەسکوون (د).
دۆخاو: گەچی شلی گیراوە.
دوختەر: پەزیشک.
دوختەر کەیبانوو: ئافرەتی ژیری دەست ڕەنگین.
دوخشار: د. شتی سەخت و گران.
دۆخوا: د. دۆخەوا.
دۆخە: دانی ئاژاڵی دۆشەنی بەیەکێک بۆ بەخێوکردنی، سەری بەئەندازەیەک ڕۆن.
دۆخەوا: چێشتی دۆکوڵیو.
دۆخیان: هەڕەت و تافی شت.
دۆخیانەت: دۆخیان.
دۆخێن: بەندەخوێن.
دۆخین: ز. دۆخێن.

دۆدان: دۆدانە.
دۆدانە: توورەکەیەکە دۆی تێ دەکرێ.
دور: توخن: (دور) ئەم شتـە مەکـەوە، واتە توخنی مەکەوە.
دۆر: دەهۆڵ.
دۆراخ: شویت.
دوردی: قەیچی.
دوڕ: دور. بەردێکی جـوانی گـران بەهایە لە دەریا دەردەهێنرێ.
دوڕاجی: هۆزێکە لە کورد.
دۆڕان: لە دەست چوونی شـتـێـک لە گـرەو یا لە یارییەکدا.
دۆڕاندن: لە دەسـتـدانی شـتـێک لە گـرەو یا لە یارییەکدا.
دۆرژنگ: تۆز و دووکەڵی بنمیچە کە شۆڕ دەبێتەوە.
دۆرنج: دۆرژنگ.
دوروست: دروست.
دوروستایی: دروستایی.
دوروستبوون: دروستبوون.
دوروستکردن: دروستکردن.
دوروستی: دروستی.
دوروومان: دروومان.
دوریش: با. لە ئەژنۆوە تا قولەپێ.
دۆریە: دۆری.
دۆری: گونۆڕ.
دورین: دروون.
دورینەوە: دروونەوە.
دۆز: ئامانج.
دۆزراوە: شتێکە کە دۆزیبێتتەوە.
دۆزکرن: با. داواکردن.
دۆزەخ: ئەو جـێگا ناخـۆشـە ئاگـرینەیە کـە خـوا لەو جیهانەدا ئامادەی کردووە بۆ تاوانباران.
دۆزەخە: دۆزەقە.
دۆزەق: د. دۆزەخ.
دۆزەقە: کونێکە لەژێر ئاش ناوەکەی لێوە دەردەچێ.
دۆزین: گەڕان لەناو نوێن و کاڵادا بۆ کێچ و مێروویان. دۆزینەوە.
دۆزینەوە: دەسـتـکەوتنەوەی شـتـی ون بوو. پەی بردن بەشتێک کە لەوە پێش نەزانرابێ.
دوژ: شتێکە پێچەوانە و دژی شتێکیتر بێ.
دۆژ: د. دووری.
دۆژزر: ز. دۆزەقە.
دوژمن: کەسێکە کە ناحەزت بێ.
دوژمنایەتی: ناحەزی و ڕقەبەری کردن.
دوژمنی: دوژمنایەتی.
دوژوار: شتی گران و سەخت.
دۆژە: ز. دۆزەخ.
دۆژەن: د. دۆژەنک.
دۆژەنـک: دارێـکـی درێـژی زبـانـەدارە دەکـــــرێ بەلۆرەلەپەکانی مەشکەدا لەکاتی ژەندنا.
دۆژەنکە: دۆژەنک.
دۆژەنگ: د. چرچی ناوچەوان کـە لە ڕق هەسـتـاندا پەیدا دەبێ.
دوژێن: د. جنێو.
دوژێندان: د. جنێودان.
دوژێنفرۆش: د. جنێوفرۆش.
دۆس: د. دۆست.
دۆسایەتی: د. دۆستایەتی.
دۆست: کەسێکە ئاشنا و خۆشەویستت بێ. دۆستک.
دۆستایەتی: ئاشنایی و تێکەڵی لەگەڵ یەکێکدا.
دۆستک: ز. دۆستی دڵداری.
دۆستی: دۆستایەتی.
دۆسی: د. دۆستی.
دۆش: هـ. گۆشتی پاش ڕان و نزیک دووگ.
دۆشاب: ز. دۆشاو.
دۆشاف: با. دۆشاو.
دۆشانی: ز. ئاژاڵی دۆشەنی.
دۆشـاو: شـیلەی کـوڵـیـوی ترێ یا توو یا خـورمـا یا هێندێ شتی تر.
دۆشاومژە: پەنجەی تەنیشت پەنجە گەورەی دەست.

دۆشاوی: جۆرە ترێیەکی سپی درێژکۆلەی زۆر شیرینە. شتێکە ڕەنگی لە ڕەنگی دۆشاو بچێ.
دوشت: د. درشت.
دوشتە: د. درشتە.
دۆشدامان: دامان و بیرکردنەوە لە شتێک.
دۆشداماو: کەسێکە دامابێ و بیربکاتەوە لە شتێک.
دۆشراو: گیاندارێکی مێینەی شیردارە کە شیرەکەی دۆشرابێ.
دوشک: با. سەکۆ.
دوشمن: دوژمن.
دوشمنایەتی: دوژمنایەتی.
دوشمنی: دوژمنی.
دۆشەک: ژێرەخەرێکی پڕ لە لۆکە یا خوری یا پەڕۆیە.
دۆشەکلە: دۆشەکی پچکۆلانە.
دۆشەکە: دۆشەک.
دۆشەمە: دۆشەکێکە کە دابکوترێ بەکورسی دانیشتندا.
دۆشەنی: ئاژاڵی شیردار.
دۆشیاگ: د. دۆشراو.
دۆشیدەنی: د. دۆشەنی.
دۆشین: دەرهێنانی شیر لە گوانی شیردار.
دۆغاو: دۆخاو.
دۆغرمە: خواردەمەنییەکە لە ماست و خەیاری چناو دروست دەکرێ.
دۆغەوا: دۆخەوا.
دۆق: سورمە یا سیمێکی چناوی پانە دەگیرێت بەملیوانی عەبادا بۆ جوانی. پارچە تەنراوێکی ڕەشە ژنان دەیکەن بەعەبا. کوتەک (ز).
دۆک: د. دۆوک.
دوکان چەفتی: ل. شتی شەفتول و قەنگاس.
دوکتۆر: مامۆستایەکی زانیارە کە لە دوای سانەوی حەوت سالی خوێندبێ. پەزیشکێکە کە دەرمانی نەخۆش بکا.
دوکلە: د. دوکەڵ.
دۆکولیو: چێشتێکە لە دۆ یا ماستاو لەگەڵ برنج یا ساوەردا دروست دەکرێ.
دۆکەشک: دۆی کەشکی سووراوە. چێشتێکە لە دۆی کەشک و برنج دروست دەکرێ.
دوگمە: جۆرە گرێیەکی گەورەی گردە بەیەخەی سوخمەدا دەگیرێ بۆ داخستن.
دوگمە و دۆلاب: چەکێکی زێڕین یا زیوینی پلپلەدارە ژنان دەیدەن لە گۆشەی سوخمە و لە خوار مەمکیانەوە دای دەخەن.
دوگمە و قەیتان: دەستەیەکە لە دوگمە لەگەڵ قەیتاندا دەگیرێ بەقەراغی سوخمەدا بۆ داخستنی.
دوگون: ل. گرێ.
دوگم: هـ. پارچە دەوارێکە کە بەگردی دەواری زستانەدا دەگیردرێ بۆ بەرهەڵستی باران.
دۆڵ: شیو و دەرە. شتێکی قووڵە دروست دەکرێ لە دار یا لە بەرد شتی تێدا دەکوترێ. دەهۆڵ.
دۆلاب: تاقێکی قووڵی دوودەری دار یا سنووقێکی بالابەرزی دوودەری داری خانەخانەیە شتی تێ دەخرێ.
دۆلابە: کونێکی گەورەیە لەسەربانی ئاش دەهێلرێتەوە بۆ ئەوەی لەوێوە (نێ)دا بهێلرێتەوە خوارەوە.
دۆلاو: بەردی چاڵی پڕ لە ئاو.
دۆڵ ئەنگێو: دەهۆڵ ژەن.
دولبەر: دلبەر.
دۆڵچە: شتێکە وەک سەتڵ لە چەرم یا لە خامی ئەستوور دروست دەکرێ ئاو یا قوڕی ئاو بیری پێ هەڵدەهێنجرێ.
دۆڵکە: دەفرێکی پچووکی قووڵە لە مس یا لە تەنەکە ئاوی پێ دەخورێتەوە.
دۆڵکە: دۆلکە.
دۆڵمە: یاپراخ.
دۆڵە: کوول.
دۆڵەدرێژ: پەنجەی بالا بەرزە.
دۆڵەمێ: دەلەمەی هێلکە.
دۆڵیان: نێی ئاش.
دۆڵیانە: ئەو جێگایەیە کە دانەی ئاشی تێ دەکرێ.
دۆم: تیرەیەکە لە کورد زۆرتر پیشەیان کلاش دروستکردنە.

دوما: هـ. دوای شت.
دۆمانە: د. گورگەلۆقە.
دومبەلان: د. دومەلان.
دومدووک: دەندووک.
دوممەک: د. دومەلەک.
دۆمە: بەرماڵی دەوار.
دومەڵ: جۆرە برینێکی خڕی بەسوێیە لە جەستە دەردێ.
دومەلان: جۆرە قارچکێکی بەهاری خڕی گەرمیانییە لە زەوی هەڵدەتۆقێ.
دومەلەک: جۆرە دەهۆلێکە سەرێکی پان و سەرێکی تەسکە چەرمی خاو دەگیرێتە سەرە پانەکەی، دەخرێتە بن دەست و لە زەماوەند لێ دەدرێ.
دومەلەک ژەن: کەسێکە دومەلەک لێ بدا.
دۆمینە: ناوە بەجۆرە قومارێک.
دون: د. چیچکان. چۆک.
دۆن: د. توخن و قەرە.
دوندووک: دەندووک.
دوندە: لووتی هەوجارِ کە گاسنی پێدا دەکرێ.
دونگ: دووگ.
دونگلەفسە: کەڵەشێر و مریشکێکە کە یەک پەڕی درێژ بەکلکیەوە بێ.
دۆنێ: دوێنێ.
دوو: ناوە بۆ ژمارەیەک کە لە ناوەندی یەک و سێ دایە. دوکەڵ (ز). کلک (د).
دوو ئاوکردن: بڕینی ئاو خواردنەوە بەیەکێک.
دوو ئاوکەوتن: نەخۆشکەوتنی یەکێک بەهۆی ئاوی جێگایەکەوە کە تازە بۆی چووبێ و پێی ڕانەهاتبێ.
دووارد: هـ. قەیچی.
دووادرگ: دووارد.
دووان: گفتوگۆ کردن.
دوواندن: گفتوکۆکردن لەگەڵ یەکێکدا.
دوواندەر: کەسێکە کە خوتبە بدا.
دوواندەری: خوتبەدان.
دووانگە: جێیەکی تایبەتییە کە خوتبەی لەسەر دەدرێ.
دووانن: دوواندن.
دووباد: ڕیسی دوولۆنە. تەنراوێکە کە ڕیسەکەی دوولۆنە بێ: ئەم فاسۆنە (دووباد)ە. بریتییە لە مەردوومی قەڵەوی داڕێژراو.
دووبارە: وتەیەکە وتنەوە یا کردنەوەی کارێک دەگەیەنێ: (دووبارە) باسی فیساری کردەوە، یا (دووبارە) هاتەوە. نارەق و گوڵاوێکە کە دووجار بگیرێتەوە.
دووبارەپات: وتە یا کردەوەیەکە کە دووجار وترابێ یا کرابێ.
دووبارەکردنەوە: دووبارەپات.
دووبرا: باڵندەیەکی ڕاوکەرە وەک هەڵۆ وایە هەمیشە دوانیان پێکەوە دەفڕن.
دووبرالە: دووبرا. سەلکە پیازێکە کە دوو نێرکی ببێ.
دووبرە: جۆرە خشڵێکە ژنان دەیکەن بە سەریاندا.
دووبرِیاگ: د. دوابراو.
دووبەختی: فرمانێکە کە ئەنجامی بگونجێ باش یا خراپ بێ.
دووبەرە: شتێکی گردی کولۆرە لە دار یا لە قوڕ دروست دەکرێ و دەنرێ بەپاشەوانەی هەنگەوە کە شانی تێدا هەڵبەستێ.
دووبەرەکی: بەربەرەکانی و ملەملە وێستانی دوو کەس یا زیاتر لەگەڵ یەکدا.
دووپاتە: دووبارە.
دووپایلکە: دەعبایەکی کێوییە لە سمۆرە پچووکتر و لە مشک گەورەترە.
دووپایلە: د. دووپایلکە.
دووپشک: دەعبایەکی چنگ چنگی کلک گرێ گرێی چزووداره بەگیاندارەوە دەدا.
دووپڵ: شتێکە کە ڕەنگی پڵپڵ وەستابێ. بریتییە لە مەردوومی دووڕوو (د).
دووپڵی: د. دووڕوویی.
دووپەرە: گیایەکی بەهارییە وەک سێپەرە بەڵام ئەم

پەرەکانی دوان دوانە.
دووپەلان: د. شتی دووفلیچقانە.
دووپەللە: هـ. قنگاوڵە.
دووپەلەبوون: رووانی هێندێ سـەوزایی و پەل دەرکردنی.
دووتا: ز. گیانداری بەهێز لەسەر ئیشوکار.
دووتایی: جەواڵ یا هۆرێکە کە هەردوو تاکەی پێکەوە بێ.
دووچار: گیاندارێکە گرفتاری چورتمێک بوویی، (دووچاربوون) گرفتاربوونی گیاندار،
دووچارکردن: گرفتارکردنی گیاندار.
دووچاری: گرفتاری.
دووچەرخە: عەرەبانەی دەستی کە خاک و خۆڵی پێ فڕێ دەدرێ. پایسکل.
دووچەنانە: د. دووچەندانە.
دووچەندان: دووچەندانە.
دووچەندانە: شتێکە کە دوو ئەوەندەی شتێکی تر بێ: نەریمان (دووچەندانە)ی سالار زیرەکە، یا بەشەکەی تۆ (دووچەندانە)ی بەشەکەی منە.
دووحاچە: د. دووپەلان.
دووخ: شتێکی لووت تیژە بەخەرەکەوە ڕێسراوەکەی لەسەر هەڵدەکرێ.
دوو خاڵ: نیشانەیەکە وەکو: (:) لە شوێنێکدا دادەنرێ کە پاشەکەی ڕاڤەی پێشەکەی بێ.
دوو خشتەکی: تاقە شیعرێک.
دوو خەت: نائب عەریف.
دووخەوبوون: بێدارییەکی زۆر لە ناوەندی دوو خەودا.
دوو خەوی: دووخەوبوون.
دووختێن: بەندەخوێن.
دووخێن: با. دووختێن.
دوودانگ: دانەوێڵەیەکە کە دەنکەکانی دوو جۆر بێ: ئەم برنجە (دوودانگ)ە.
دوودک: با. شمشاڵ لێدان.
دوودڵ: بریتییە لە کەسێک لە وتن یا کردنی کارێکدا ڕاڕابێ.
دوودڵی: بریتییە لە ڕاڕایی لە کردن یا وتنی کارێکدا.
دوودووکەرە: جۆرێکە لە گۆزروان بەڵام ئەم ناخورێ.
دوودە: د. دوکەڵ.
دوودەری: دەرگا و پەنجەرەی دووتایی.
دوودەست بەناڵە: بریتییە لە یەکێک بەکڕین و فرۆتنی شتی هیچ و پووچ دەسمایەیەکی باش پێکەوە بنێ و دەست بکا بەکڕین و فرۆشتنی شتی گەورەتر.
دوودەسماڵە: د. جۆرە هەڵپەڕکێیەکە دوودەسەسڕی تێدا هەڵدەسوورێن.
دوودەمان: هۆزی گەورە. بنەماڵەی گەورە.
دوودی: د. دوودە.
دوور: شتێکە کە نزیک نەبێ.
دووراندوور: لە دوورەوە: (دووراندوور) تۆم دی.
دووران: د. دروونی شت.
دووراننەوە: د. دروونەوەی کاڵا.
دووراودوور: بوونی دوو کەس بەدوور لەیەک.
دوورئەندیش: کەسێکە زۆر بیر لە ئەنجامی شت بکاتەوە.
دوورپا: وتەیەکە لە شوێنی (خوانەکا) بەکاردێنرێ.
دوور بەدوور: دووراودوور.
دووربێ: دوورپا.
دووربین: دوور ئەندیش. شتێکە کە تەماشای شتی دووری پێ بکرێ نزیکی بخاتەوە.
دووربینی: وردبوونەوە لە ئەنجامی کارێک.
دوورخستنەوە: گێڕانی شت بەدوور لە خۆت.
دووردەس: دووردەست.
دووردەست: شتێکە کە دووربێ لێت و دەستت نەیگاتێ.
دووڕاز: د. مەردوومی دووڕوو.
دووڕوو: کەسێکە لە ڕوو جۆرێک و لەپاش ملە جۆرێکی تر بێ.
دووڕوویی: قسەکردن لە ڕوو جۆرێک و لە پاشملە بەجۆرێکی تر.
دوورەگ: گیاندارێکە کە باوک و دایکی لە جۆرێک نەبن. بریتییە لە ئادەمییەک کە باوکی لەگەڵێک

و دایکی لە گەلێکی تر بێ.
دووڕەنگ: بریتییە لە مەردوومی دووڕوو.
دووڕەنگی: دووڕوویی.
دووڕیان: شوێنێکە کە دووڕێی لێ بوو بێتەوە.
دووڕێویلە: گیایەکە دوو لقی لێ دەبێتەوە سەر بەرەوژوور، لە کلکی ڕێوی دەچێ.
دوورک: با. لەواشە. شمشێرەی دەرگا.
دوورکوژ: بریتییە لە شتێک ئەوەندەی لە دوورەوە جوان دەنوێنێ لە نزیکەوە وانەبێ.
دوورکەوتنەوە: جوێبوونەوەی شتێک لە شتێک و پێکەوە نەمانیان.
دوورنوار: د. دووربین.
دوورنیازی: کنایە.
دووروا: د. دووری.
دوور و نزیک: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ دواکەوتنی یەکێک بۆ گیاندارێک بەجۆرێک کە نەدووربێ لێی بەتەواوی و، نەنزیکیش بێ بەتەواوی: (دوور و نزیک) دوای فیسار کەس بکەوە.
دوورەبەرد: هاویشتنی بەرد لە دوورەوە: ئیمڕۆ بە(دوورەبەرد) مارێکم کوشت.
دوورەپەرێز: سڵکردن و هاتنە پێشەوەی یەکێک لە یەکێک بەپارێزەوە.
دوورەدەس: دوورە دەست.
دوورە دەست: دوور دەست.
دوورەوپەرێز: دوورە پەرێز.
دوورەوە کەفتن: د. دوورکەوتنەوە.
دوورەوەکەوتن: دوورکەوتنەوە.
دووریاگ: د. درواو.
دووری: بوونی شت بەدوور. جۆرە تەنراوێکی تەنکی کون کونە ژنان دەیکەن بەسەرپۆش.
دوورین: دروون.
دوورینەوە: دروونەوە.
دووز: با. بووزوو.
دووزاخەدان: سەغڵەت کردن و بەگیرهێنانی یەکێک.
دووزبان: دووڕوو.
دووزبانی: دووڕوویی.
دووزمان: دووزبان.
دووزمانی: دووزبانی.
دووزوان: د. دووزمان.
دووزوانی: د. دووزمانی.
دووزەلە: دوو لوولە قامیشی باریکە لەپاڵ یەکدا بەقیر پێکەوە دەنرێن و هەر یەک چەند کونێکی تێدایە فووی پێدا دەکرێ و دەنگێکی لێ پەیدا دەبێ.
دووژ: ز. دۆزەخ.
دووژنە: پیاوێکە دوو ژنی ببێ.
دووژەنگ: دۆژەنگ. چینی برۆ و ناوچەوان.
دووسم: بریتییە لە گا و مانگا و مەڕ و بزن.
دووسمە: د. دووسم.
دووشاخە: د. شتی دوو لپ.
دووشک: مەردوومی دوودڵ.
دووشەمب: با. دووشەممە.
دووشەممە: ڕۆژی سێیەمی حەفتە لە هەینی بەدواوە.
دووشەموو: دووشەممە.
دووشەمە: دووشەممە.
دووشەویلە: هەردوو لای شەویلە.
دووفاق: شتی دووپەل.
دووفلیچقانە: شتێکە دوو پەلی لێ بوو بێتەوە و پەلەکانی لەیەک نزیک بن.
دووفلێقان: د. دووقلیچقانە.
دووفلیقان: د. دووفلیچقانە.
دووڤ: ز. کلکی گیاندار.
دووڤرەیک: ز. چۆلەکەیەکی کلک ڕەپی بۆرە.
دووڤسنک: ز. جۆرێکە لە کوللە کلکێکی هەیە وەک بەرد ڕەقە.
دووڤسۆرک: ز. ئالیسۆر.
دووڤ مەساس: ز. جۆرە مەلێکە شەو بەچنگ خۆی هەڵدەواسێ بەدرەختدا و دەفیکێنێ بۆ ئەوەی کە خەوی لێ نەکەوێ نەوەک بیگرن.
دووقات: تەنراوی دووباد: ئەم فاسۆنە (دووقات)ە. خانووی دوو نهۆم.

دووقۆچکە: د. جۆرە کلاوێکە دەکرێتە سەر وەک کلێتە وایە.
دووقەد: شتی دوو توێ.
دوو قەدەرە: بلقەدەرە.
دوو قیمەکردن: دوو نیمەکردنی شتێک.
دووک: خـــەرەک (هـ). لقی وردی داربەڕوو کـــە لە قەدەوە دەری دەکا.
دووکـان: ژوورێکی دەرابەدارە لە بازاڕ شـــتی تێـدا دادەنرێ بۆ فـرۆشتن. خـانەیەکی چوارگـۆشـەی بڕدراوە لە زەوی بۆ شت تێدا چەندنی: باخەکەی هەموو (دووکان دووکان) کردووە. ناوی دوو دێیە لە ناوچەی سورداش و قەرەداخ.
دووکـاندار: کـەسـێکە لە دووکـان دابنیـشێ بۆ شت فرۆشتن.
دووکایچ: هـ. دووخ.
دووکلکە: دەعـبـایەکی ڕەش و سـووری درێژکـۆلەی شـاخـدارە لە قـالۆنچـە دەچێ کلکێکی دووفـاقی هەیە.
دووکلە: تەشیلە.
دووکوڕ: جۆرە مراوییەکە.
دووکولیە: هـ. دووکلە.
دووکۆیی: د. شتی دوو بەشی لە ناوەندی دوو کەسدا (مشترک).
دۆکە: شتێکی سپی لینجە دەدا لە هێندێ شینایی لە کەلکی دەخات.
دووکەک: هـ. چیکەنە.
دووکـەڵ: هەڵمـێکی ڕەشی تاریکە لە شـتی سـووتاو بەرز دەبێتەوە.
دووکەڵدان: دووکەڵکێش.
دووکەڵکێش: بۆڕییەکە دووکەڵی لێوە دەردەچێ.
دووکەڵگیر: دووکەڵکێش.
دووکەوتن: لەپاش شتەوە ڕۆیشتن.
دووگ: چەورییـەکی نەرم و شلی سـپـیـیـە بەپاشی مەڕەوە.
دووگاسنە: زەوییەکە دووجار کێڵرابێ.

دووگـرد: پێـخـەفـێکە وەک جـاجم بەڵام ئەم لە لۆکـە دەڕێسرێ.
دووگردی: جاجم و مەوجی پێ لێ وەرگێر.
دووگور: ز. دووگردی.
دووگورد: دووگردی.
دووگوردی: دووگردی.
دووگومان: دوودڵ.
دووگومانی: دوودڵی.
دووگـونە: تۆوێکی تاڵی پچـووکی شـەنکۆڵە لەناو خەلەدا دەبێ.
دووگـــــــــوە: ز. دارێـکـی دوو پـەلـە درکـی پـێ دەشکێنرێتەوە.
دوولا: دوولۆنە.
دوولازەن: د. دووڕوو.
دوولانە: دووقەد.
دوولایی: لووتەوانەیەکە دەدرێ لە دەرگا بۆ داخستن و هەڵپێکانی.
دوولۆ: دوولانە.
دوولۆرە: د. کەسێکە کە بەسەر دەمدا کەوتبێ.
دوولۆنە: دوولۆ.
دوولەپان: د. شتی دووپەل.
دوولەقان: د. دوولەپان.
دووماڵەکی: ماڵ جیایی کردن لەگەڵ یەکێکدا.
دوومان: ز. تەم و تومان.
دوومۆهر: ز. وڵاخی جووتە.
دوومەشقان: د. دانیشتن بەچۆکدا.
دوومەڵ: دومەڵ.
دوومەلان: دومەلان.
دومەڵەک: دومەڵەک.
دوونان: کـەسـێکە لە یاری (قـەلەمـرداڕێ)دا دوو جـار لەسەر یەک لە تۆپ بدا.
دوونیـمـە: شـتـێکە بووبێ بەدوولەتی ڕاسـتـەوە، (دوونیـمـەبوون) بوونی شـتـێک بەدوولەتی ڕاسـتـەوە، (دوونیـمـەکـردن) کـردنی شـتـێک بەدوولەتی ڕاستەوە.

دۆوشکە: دۆینە.
دۆوک: چڵکی کەرەی گەرم کراو.
دووە: هـ. هەڵمێکە لە کەناری ئاسماندا پەیدا دەبێ لە گەرمادا.
دووەم: شتێکە لە پایەی دوودا بێ.
دووەمین: دووەم.
دووهۆیی: د. دووڕوویی.
دووهەم: دووەم.
دووهەمین: دووهەم.
دوهێشە: د. وەرد.
دووینە: د. دۆینە.
دووین: دوێنێ.
دۆە: دوێنێ.
دوهی: ز. دوێنێ.
دوێ: دوێنی. دوو (هـ).
دوێت: شتێکی پچکۆلەی قووڵە مەرەکەبی نووسینی تێ دەکرێ. کچ.
دوێتە: کچ: دادە ببینە و (دوێتە) بخوازە.
دوێداندۆک: خەستەی توورەکە.
دوێرد: دوێردگ.
دوێردگ: قەیچی.
دوێردە: قەیچی.
دوێردی: دیاری کردن.
دوێساندن: ز. ئاخنین و داگرتنی شت.
دوێشەو: شەوی پێش ئەو شەوەی کە تۆی تێدایت.
دوێکە: دوێنی.
دوێکەرە: دوودووکەرە.
دوێڵ: ز. زوێلی چەرم کە درومانی پێ بکرێ.
دوێڵ: د. تەلەبەرد.
دوێڵبەن: د. شوێنی تەختەپۆش کراو بەتەلەبەرد.
دوێن: دۆینە (با). دوێنێ.
دۆینە: برویێشێکە لەگەڵ دۆدا تێکەڵ کرابێ و وشک کرابێتەوە. دۆکولیو.
دوێنە: د. دوێنێ.
دوێنێ: ڕۆژی پێش ئەو ڕۆژەی کە تۆی تێدایت.
دوێنێ شەو: دوێ شەو.
دویر: با. دوور.
دوین: دۆینە (با). گفتوگۆ کردن (د).
دۆین: چێشتی دۆینە.
دە: ناوە بۆ ژمارەیەک کە لە ناوەندی نۆ و یازدە دایە. پیتی هاندانە دەچێتە سەر (فعلی ئەمر)ی حازر لە ئێستادا: (دە) بنووسە، (دە) برۆ، واتە ئێستا. پیتی ڕابووردووی درێژەدار (ماضی استمراری)ە: پار (دە)م خوێند، واتە هەمـوو پار لە خوێندندا بووم. پیتی لەمەولا (استقبال): (دە) خوێنم، واتە لەمەولا.
دەبا: پیتی هاندانە دەچێتە سەر (فعلی ئەمر)ی حازر و غائب بۆ لەمەولا: (دەبا) بچیت، (دەبا) بڕوا، واتە لەمەولا.
دەباخانە: شوێنێکە پێستەی تێدا دەباخ بدرێ.
دەباخچی: کەسێکە پێستە دەباخ بدا.
دەباخدان: خۆشکردنی پێستە بەجەوت و مازوو.
دەباخکردن: دەباخدان.
دەباشیر: شتێکی سپییە وەک گەچ لەسەر تەختەی ڕەش پێی دەنووسرێ.
دەبان: جـۆرە پۆلایەکی جـەوهەرداره خـەنجـەری لێ دروست دەکرێ.
دەبدەبە: هەرا و زەنا لەگەڵ کۆبوونەوەی مەردوومدا: فیسار کەس بە(دەبدەبە) ژنیان بۆ هێنا.
دەبر: ز. ژیان و گوزەران.
دەبلاخ: بەچکە وشتری یەک ساڵە.
دەبوقان: ز. دەمووکانە.
دەبووش: ز. شتی لینج.
دەبە: سـواغ یا دیوارێکە هەڵتۆڵ بووبێ و ورگی دابێ. بریتییە لە هێندێ گیانداری سکپڕ. بریتییە لە مەردوومی قۆڕ. بەرمیل.
دەبەنگ: مـەردوومی وری گـێـژ و وێژ. مـەردوومی دەویت (د). قەحبە (د).
دەبیش: با. لینج.
دەپ: ز. لەوحی دار.
دەتیر: دەمانچە و تفەنگێکە کە دە گوللە بخوا.

دەحادەحا: د. تەحاتەحا.
دەحبە: ز. دڕندە.
دەحشک: ز. جاش و جوانوو.
دەحل: دارستانی کەم (با). باخ و بێستان (ز).
دەخس: ز. مەردوومی ڕژد.
دەخسین: ز. حەسادەت و قین.
دەخڵ: د. دەغڵ.
دەخڵودان: د. دەغڵودان.
دەر: دەرگا. دەرەوە: بچۆرە (دەر) واتە بچۆرە دەرەوە. دەشت (د).
دەرابدان: ز. قارسکردنی کاڵا.
دەرازینک: با. ئاستانەی دەرگا.
دەرامەد: دەستکەوتێکە گوزەرانی پێ بکرێ.
دەرانین: ز. دەرهانین.
دەراو: دەربەند: (دەراو)ی گوێژە فێنکە. دراوی گوێزە و دیزە و سەبیلی تازە. شوێنێکە کە ژنان بەرگی تێدا بشۆن.
دەربات: ز. هاوشان لە هێز و بازوودا.
دەربار: دەربارە.
دەربارە: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (لەلایەن): (دەربارە)ی مەردووم باش بدوێ.
دەرباز: کەسێکە لە چورتمێک ڕزگار بووبێ، (دەربازبوون) ڕزگاربوون، (دەربازکردن) ڕزگارکردن.
دەربازگە: شوێنێکە کە مەردووم لێوەی دەرباز ببێ.
دەربان: دەرگەوان.
دەربایست: دەربەست.
دەربایستی: دەربەستی.
دەربردن: هەڵکردن و گوزەران کردن. دەربواردن.
دەربڕین: درکاندنی شتێک کە لە دڵتدا شاردبێتتەوە.
دەربک: ز. دارێکی پچکۆلەی کولۆرە بارووتی تێ دەکرێ بۆ هەڵگرتن.
دەربواردن: دەربردن و فڕێدانی شتێک لەناو چەند شتێکی تردا: لە نووسینەکەدا دێرێکت (دەربوارد).
دەربوون: گەیین و دەرگا تێ بوونی دومەڵ.
دەربوونە: کۆڵانی تەسکی باریک کە دەر نەچێ.
دەربەدەر: کەسێکە کە لە شوێنی خۆی ئاوارە بووبێ، (دەربەدەربوون) ئاوارەبوون، (دەربەدەرکردن) ئاوارەکردن.
دەربەدەری: ئاوارەیی.
دەربەس: د. دەربەست.
دەربەست: کەسێکە بەتەنگ شتێکەوە بێ.
دەربەستە: دەربایست.
دەربەستەیی: دەربایستی.
دەربەستی: دەربەستەیی.
دەربەسە: د. دەربەستە.
دەربەن: دەربەند (د). قوڵفەی دەفر (ز).
دەربەندن: دەرەیەکە لە ناوەند دووکێودا.
دەربێن: د. دەم بێن.
دەرپاچە: د. دەرەلنگ.
دەرپوشک: با. سەرقاپ.
دەرپۆقین: هاتنەدەرەوەی گلێنەی چاو.
دەرپۆقیو: گلێنەی چاوێکە کە دەرپەڕی بێ.
دەرپەڕاندن: دەرکردن و دوورخستنەوەی شتێک لە شوێنێک بەزۆر. زەقکردنەوەی چاو یا قوتکردنەوەی شوێنێک لە ئەندام: چاوی یا سمتی (دەرپەڕاند).
دەرپەڕانن: دەرپەڕاندن.
دەرپەڕین: دەرچوونی شتێک لە شوێنێک.
دەرپەڕیو: شتێکە کە لە شوێنێک دەرچووبێ.
دەرپێ: کاڵایەکی پزووداری دوو لنگە دەکرێتە پێ.
دەرتەقێن: د. ئاسنێکە بەدەرگاوە پێی لێ دەدرێ.
دەرچاو: ز. دەسەسڕ.
دەرچڕانن: د. دەرکردن.
دەرچک: ز. ژێردەرگا.
دەرچوون: دەربازبوون بەچالاکی. تەقینی چەک لە خۆیەوە. پوختە و قالبوونی هێندێ شت: پیاڵەکە یا گۆزەکە (دەرچووە) واتە لە تەقین و شکان ڕزگاربووە. لە خرتکە چوونی ئەندام: دەستم (دەرچووە) ڕزگاربوون و سەرکەوتنی یەکێک لە

تاقیکردنەوە (امتحان)دا.

دەرحەسین: با. خلیسکان.

دەرخستن: ئاشکراکردنی شتێک.

دەرخـوارد: هاوشـان و هاولف: من (دەرخـوارد)ی تۆ نیم.

دەرخـوارددان: پێ خواردنی شـتێک بەیەکێک بەزۆر. وردە وردە تێـوەدان و تێکەڵکردنی شـتێکی ورد لەگـەڵ شـتـێکی شلدا: ئاردەکـە (دەرخـواردی) سەمەنیەکە بدە.

دەرخون: ز. دەرخۆنە.

دەرخۆنە: سەرپۆشێکی گڵێنی دەسکدارە دەخرێتە سەر دەمی مەنجەڵ لەسەر ئاگر. جۆرە پنەیەکە.

دەرخوینک: دەرخۆنەی دار.

دەرد: نەخۆشی.

دەردان: هەڵ هێنجـانی شـتـێک لە دەفـرێک یا لە شوێنێک. دەرکردنی لق و پۆپی سەوزایی: مێوەکە چرۆی (دەرداوە). پەیابوونی ئاوڵە و سـوورێژە و شتی تر لە جەستە.

دەردانک: ز. پەرۆیەکە کە پەنیری تازەی تێ دەکرێ بۆ ئاوە چۆڕ بوونی.

دەرداوی: شتێکە کە دەردێکی پێوە بێ.

دەردمردە: گیانداری دەغەزاری دەردەدار.

دەردۆک: د. دەردۆنک.

دەردوو: د. دەربێن.

دەردەباریکە: دەردی سیل.

دەردەدار: گیاندارێکە کە دەردێکی پێوەبێ.

دەردەداری: بوونی گیاندار بەخاوەن دەرد.

دەردەست: شتێکە کە لەژێر دەستدابێ، دەردەستبوون: هاتنە ژێر دەستی شتێک، دەردەستکردن: هێنانە ژێر دەستی شتێک.

دەردەکـۆیان: دەردێکی گـرانە تووشی هێندێ منداڵ دەبێ لە عـەزرەتدا کـەف دەچێنێ و چنگ قـژ دەکاتەوە.

دەردی سەر: بریتـییـە لە ڕەنج و سـەغـڵەتی: تووشی (دەردی سەر)م مەکە. سەرئێشە.

دەردی سەری: دەردی سەر.

دەردی کاری: دەردی بێ دەرمان.

دەڕ: مالۆس. دەڵ (د). دڕندە (د).

دەڕابە: شتێکی پانە لە تەختە یا لە چینکۆ دەگیـرێ بەپێشی دوکاندا.

دەڕاشۆ: د. ژنی بێ حەیا.

دەرز: ئەندازەیەکە لە نووسراو کە بەقوتابی دەوترێ.

دەرزە: هـ. کۆمەڵێک لە (لۆ).

دەرزەن: دوانزە دانە لە هێندێ شت.

دەرزی: ئاسنێکی باریکی نووک تیـژە سـەرێکی کـونێکی تێـدایە هەودای تێ هەڵدەکـێشـرێ و درووماني پێ دەکرێ.

دەرزی ئاژن: دەرزیکردن بەشتێکدا یەک لەسەر یەک.

دەرزی دان: شـتـێکی کـولۆری باریکە دەرزی تێ دەخرێ.

دەرزی لۆکە: گیـایەکی بەهاریـیـە بەرێک دەگرێ وەک دەرزی وایە.

دەرزیلە: دەرزی لۆکە.

دەرسۆک: با. دەسەسڕ.

دەرشۆ: ز. شاڵی کاسە و کەوچک شووشتن.

دەرفەت: هەل: لە (دەرفەت)ێکدا وەرە.

دەرڤە: ز. چوونە دەرەوەی شتێک لە شوێنێک.

دەرقیل: ز. چاکڵ.

دەرک: دەرگا.

دەرکـردن: ڕۆیاندن و دوورخـسـتنەوەی یەکـێک لە شـوێنێک. خـوێندنەوەی نووسـراوێک بەئاسـانی: فـیـسـار کـەس کـاغـەزەکـە (دەرناکـا) واتە نازانێ بیـخـوێنێـتـەوە. دەربازکـردنی شـتـێکی قـاچاغ و ڕزگارکردنی. دەرگا تێکردنی برین. پەیابوونی گەڵا و لق و پۆپ لە درەخـــتـــدا. دەردانی ئاوڵە و سوورێژە. جیاکردنەوەی مووچەخۆر لە پیشەکەی.

دەرکـــردە: ئەو بەروبوومـــەیە کـــە لە وڵاتێکەوە بۆ وڵاتـێـکی تر دەنـێـــردرێ بـەبـازرگـــانـی. ئەو نووسراوانەیە کە ژمارەیەکی تایبەتی دەخرێتە سەر و لە دائیـرەیەکـەوە دەنێـردرێ بۆ دائرەیەکی تر

(صادرە).
دەرکوت: د. دەرتەقین.
دەرکودوو: دەرماڵ: یاخوا لە هیچ (دەرکودوو)یەکدا نەبیت.
دەرکە: دەرگا.
دەرکەتن: ز. دەرکەوتن.
دەرکەفتن: د. دەرکەوتن. تەرەبوون.
دەرکەفتە: گیانداری تەرە و توونا بوو.
دەرکەنار: مەردوومی گۆشەگیر. چەند دێڕێکی کورتە کـە نووسـرابێ لە داوێنی نووسـراوێکی ترەوە لەلایەن گەورەیەکی دەوڵەتییەوە.
دەرکەناری: گۆشەگیری.
دەرکـەوتن: ئاشکرا و نمایانبـوونی شت. چوونە دەرەوە لە شوێنێک.
دەرکەوتوو: شتی ئاشکرا و ئمایان. کەسێکە چووبێتە دەرەوە.
دەرکەوتە: دەرکەوتوو.
دەرکێشان: هێنانە دەرەوەی شتێک لە شتێک بەزۆر.
دەرگا: دەلاقـەیەکە لە ژوور و حەوشدا هاتوچۆی پێدا دەکـرێ. چوارچێـوە و تەختـەیەکـە کـە بگیـرێ بەدەلاقەی دەرگادا. دەمی هەموو دەفر و کونێک.
دەرگـابوون: کـونبـوونی برین لە خـۆیەوە: دومـەڵەکـە (دەرگای بووە).
دەرگـابێن: پەتێکە دەرگـای هەمـانە و شـتی تری پێ دەبەسترێ.
دەرگاخن: پڕکردنی دەفرێک لە شـتێک و ئاخنینی تا دەرگاکەی.
دەرگاکردن: دەرکردنی برین.
دەرگاکەل: دەرگا.
دەرگڤانک: با. سەرقاپی کووپە و گۆزە.
دەرگوشادانە: د. درگاژەنانە.
دەرگە: دەرگا.
دەرگـەوان: کـەسێکە هەمیـشـە ئاگای لە دەرگـابێ بۆ کردنەوە و داخستنی.
دەرگیل: ز. چەپەر.
دەرماڵ: خانووبەرە: لە (دەرماڵ)ی فـیسار گەورە بووە. دۆمە.
دەرماڵە: ز. دابەستە.
دەرمـاڵی: کـار و بەرخـێکە بەهۆی درەنگ لە دایکبوونیەوە لەناو ماڵدا بەخێو بکرێ. خانەزا.
دەرمـان: شـتێکە بۆ چاکـبـوونەوە بدرێ بەنەخـۆش. بریتییە لە داڕوو.
دەرمانخانە: کۆگای دەرمان.
دەرمانخوار: د. دەرمان خوارد.
دەرمانخوارد: کەسێکە زەهری درابێتێ. باروت.
دەرمانخوارد کردن: زەهردان بەیەکێک بۆ کوشتنی.
دەرمـانخـواز: چاوێکە کـە بیـەشێ و پێـویست بێ بەدەرمان.
دەرمـانـساز: کـەسێکە دەرمـان دروست بکا بۆ نەخۆش (صیدلی).
دەرمانک: با. ئاڵەت.
دەرمانکردن: تیمارکردنی نەخۆش.
دەرمـانکوت: کـەسـێکە پیـشـەی هەر باروت دروستکردن بێ.
دەرمانکەر: د. پەزیشک.
دەرمانگە: شوێنێکە کە دەرمانی تێدا دەفرۆشرێ.
دەرمانگەر: کەسێکە کە دەرمان بگرێتەوە (صیدلی).
دەرمـانگەری: خـەریکبـوون بەگـرتنەوەی دەرمـانەوە (صیدلە).
دەرمەجێڵ: د. دەرمەنجەڵە.
دەرمەجێڵە: د. دەرمەجێڵ.
دەرمەنجێڵە: ه. دەرمەنجەڵە.
دەرمەنجەڵە: چەپەر.
دەرمەنە: د. داماو.
دەرنخوون: د. دەمەونخوون.
دەروازە: دەرگای گەورەی دووتاییی حەوش.
دەروازەوان: د. دەرگەوان.
دەروان: د. دەرگەوان.
دەروبان: دەورویەری خـانوو: نەخـۆشـەکـە (دەروبان) دەکا.
دەروبانکردن: دەرودەشت کردن.
دەرودراوسێ: دراوسێی نزیکی دەوروبەرت.

دەرودوو: دەروبان.
دەرودەشت کردن: هاتوچۆکردنی دەشت و دەر: فیسار کەس (دەرودەشت دەکا).
دەرۆر: هـ. سەرکەوتن بەناوشیو و دەرەدا.
دەرۆزان: خاکەرۆ.
دەروژوور کـردن: هاتنە دەرەوە و چوونەوە ژووری منداڵی تازە پێ گرتوو، نەخۆشی تازە چاکەوە بوو: منداڵەکە یا نەخۆشەکە (دەروژوور) دەکا.
دەرۆم: د. ژەقنە.
دەروو: دەربەند. دەرەتان: خـوا (دەرووت) لێ بکاتەوە.
دەروون: دیوی ناوەوەی بۆشی جەستە.
دەروەن: د. دەربەند و دەرە.
دەروەنجەڵە: د. دەرمەنجەڵە.
دەروێش: کەسێکە کە بەراستی خواپەرست و بەبەشی ئەو دابکەوێ.
دەروێشی: خواپەرستی و بەبەشی ئەو داکەوتن.
دەرە: ناوشیوی قووڵ.
دەرهاتن: هاتنە دەرەوەی شـتێک لە شـوێنێک. پوختەبوون و پێگەیشتنی شتێک: منداڵەکە باش (دەرهاتووە) واتە ژیر و زرنگ بووە، یا گـوزەکـە (دەرهاتووە) واتە باش دەرچووە.
دەرهاتوو: مەردووم یا شتێکە کە پوختە بووبێ.
دەرهانین: دەرهێنان.
دەرهاوردن: دەرهێنان.
دەرهاوێژران: دەرهاویشتن.
دەرهاوێژراو: شتێکە لە شتێکی تر فرێ درابێ.
دەرهاویشتن: فرێدانی شـتێک لەناو چەند شـتێکی تردا.
دەرەبۆڵە: جۆرە ترێیەکی سووری دەنک گەورەی خڕە.
دەرەبەگی: ئاژاوە و تێکچوونی ئاسایشی وڵات بەهۆی زۆرداری ئاغا و دەست ڕۆیشتووەوە.
دەرەتان: ڕێگای ڕزگـاری و دەرچوون: (دەرەتان)م نییە، یا بێ (دەرەتان)م.
دەرەوە: هـ. باخی ناو چەم و دۆڵێکە کە کەوتبێتە لای خواروو.
دەرەقەت: توانین و دەسەڵات.
دەرقـەت هاتن: توانایی و دەست ڕۆیشتن بەسـەر شتێکدا: (دەرقەت)ی ئەو فرمانە یا ئەو زەلامە نایەم.
دەرەک: ز. جێگای نەزانراو.
دەرەکی: گیاندارێکە کە بێگانە بێ لەناو ئەو کۆمەڵەدا کە تێدایەتی.
دەرەلنگ: کونی خوارووی دەرپێ و شەرواڵ و ڕانک و پانتۆڵ کە پێی پێدا دەکرێ.
دەرەنگ: ز. درەنگ.
دەرەو: درۆ (ز). دەرەوە (د).
دەرەوری: هـ. باخی ناوچەم و دۆڵێکە کە کەوتبێتە لای ژووروو.
دەرەوە: دیوی ئاشکرا و بینراو لە شت کـە لە ڕووی ناوەوە نەبێ.
دەرهێنان: هێنانە دەرەوەی شتێک لە شتێکی تر.
دەرهێنراو: شتێکە کە لە شتێکی تر هێنرابێتە دەرێ.
دەرێ: دەرەوە.
دەریا: ئاوێکی ئێـجگار زۆری بێ پەیە کـە ئەم پەڕ و ئەو پەڕی دیار نەبێ و لەوانە بێ کـە کـەشـتی و پاپۆڕی بەسەرەوە بگەڕێ.
دەریاچە: دەریای پچووک.
دەریاگر: جەردەی ناو دەریا.
دەریایی: کەسێکە کە هەر لە دەریادا ئیش بکا.
دەرێخستن: ز. دەرخستن.
دەریزان: ز. بەردەمی قاپی.
دەری: ز. دەرگا.
دەریچە: دەرگا یا پەنجەرەی پچووک.
دەزبێنک: د. بازن.
دەزگ: دەزوو.
دەزگا: شتێکی پانە لە ئاسن یا لە دار دروست دەکرێ و ئاسنگەر یا کالادروو کاری لەسەر دەکا.
دەزگـر: پەڕۆیەکی درێژی ئەم سـەر و ئەوسـەر پانە مەنجەڵی لەسەر ئاگر پێ دادەگیرێ. کارێکە زوو بەدەستەوە نەیە و دەست بگرێ.
دەزگێر: فرۆشیارێکە شت بەدەست بگێرێ بۆ فرۆشتن.
دەزگیر: دەستگیر. دەزگر.

دەزگیران: کوڕ یا کچێکە کە ناویان بۆ یەکتری برابێ و خوازبێنی کرابێ و بەتەمای یەک بن.
دەزوو: هەودای باریکی ڕێسراو لە لۆکە.
دەزووران: دەزگیران.
دەزوولە: شتێکە وەک دەزوو لە کشانی شتی لینج پەیدا دەبێ.
دەزوولەبەستن: دەزوولەکردن.
دەزوولەکردن: پەیدابوونی دەزوولە لە شتی لینجەوە: شەربەتەکە یا دۆشاوەکە دەزوولە دەکا: واتە خەست بووەتەوە.
دەزی: ز. دەزوو.
دەزیران: دەزگیران.
دەژ: شتی دەست نەزەدە.
دەژاندن: داخکردنی دانی کولۆر بۆ ژان شکانی.
دەس: دەست.
دەسا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە ناوەندی دوو وتاردا هۆیەتی (علیت)ی پێشووەکەیان دەگەیەنێ بۆ پاشووەکەیان: (دەسا) بخۆ لە وەرامی یەکێکدا کە بلێ زۆرم برسییە.
دەس ئاژۆ: د. دەستەمۆ. دەسەسر.
دەس ئاگر: د. دەستەچیلە.
دەس ئاوان: د. دەسکەوان.
دەس ئاوێژ: د. هەلمەت: فیسار کەس (دەس ئاوێژ) بوو، واتە هەلمەتی دامێ. وچان.
دەسان: د. داستان.
دەساندەس: د. بەرامبەر. دەستاو دەست.
دەساو: د. دەستاو. دەستیاو.
دەساودەس: د. دەستاودەست.
دەسبازی: د. دەستبازی.
دەسبڕ: د. دەستبڕ.
دەسبڕی: د. دەستبڕی.
دەسبڕین: د. دەست بڕین.
دەسبەجێ: د. دەستبەجێ.
دەس بەدەس: د. دەست بەدەست.
دەسبەن: د. دەستبەند.
دەسپەرژان: د. دەستپەرژان.
دەسپەرژیان: د. دەستپەرژان.
دەسپێچ: د. دەسرازە. پەڕۆیەکە نان پێوەدەر لە دەستی دەئالێنێ لەکاتی نان پێوەداندا.
دەسپێچک: دەسپێچ. ئەندازەیەکە لە خوری شیکراوە کە لە دەستەوە بئالێنرێ بۆ ڕستن.
دەسپێچەنە: دەسپێچک.
دەسپێکردن: د. دەست پێکردن.
دەست: پەلی گیاندار لە شانیەوە تا پەنجەکانی. بریتییە لە دەسەلات: فیسار کەس (دەست)ی هەیە. بریتییە لە قاتێک کالا. جۆر و چەشن: کەواکەم لە (دەست)ی کەواکەی تۆیە، واتە لە چەشنی ئەوە. وتەی پەسند و ئافەرین: لە کاتێکدا کە یەکێک کارێکی جوانی لە دەست دەرچێ دەلێت (دەست) واتە ئافەرین دەستت خۆش بێ.
دەست ئاژۆ: د. دەس ئاژۆ.
دەستار: دوو بەردی پانی گردە بەدەست دەگێردرێ و دانەوێلەی پێ دەهاڕدرێ.
دەستان: داستان.
دەستاو: مەلوولاوێکی شلە دەگیرێتەوە لە ئارد و ئاو بۆ کار و بەرخی ساوا. دەست بەئاو گەیاندن (ز).
دەستاوبرد: دەستوبرد.
دەستاودان: دەست تەڕکردنی هەویرشێل بۆ ئەوەی کە هەویرەکەی باش بۆ بشێلدرێ یا بۆی شل ببێتەوە. دانی دەستا و بەکار و بەرخ.
دەستاودەست: چوونی شتێک لە دەستی ئەمەوە بۆ دەستی ئەو.
دەستاوێز: جێگە دەست لە شت بۆ دەست پێوەگرتنی.
دەستاوێژ: ماوەی هاوێشتنی بەردێک بەدەست: مالی ئێمە تا بازاڕ (دەستاوێژێکە).
دەستبازی: چنگە پۆیان و یاریکردن.
دەستبڕ: بریتییە لە فێلبازی مەردووم خەلەتێن.
دەستبڕی: دەستبڕین.
دەستبڕین: بریتییە لە فێلبازی و مەردووم خەلەتاندن.
دەست بلاو: بریتییە لە کەسێک کە مالی خۆی بەفیڕۆ

بدا.

دەست بڵاوی: ماڵ بەفیڕۆدان.

دەست بووری: ز. کەسێکە کە هەر قسەی ببێ و کردەوەی نەبێ.

دەستبوون: بریتییە لە دەسەڵات و دەستڕۆیشتن: یاخوا زۆردار هەرگیز دەستی نەبێ: بریتییە لە بەشداربوون لە شتێکدا: فیسار کەس دەستی هەیە لەو کارەدا، یا دەستی کەریەتی هەیە، واتە بەشدارە تیایاندا.

دەست بەئاو گەیاندن: بریتییە لە چوونە سەر پێشاو.

دەست بەتاڵ: بریتییە لە مەردوومی بێ کار.

دەست بەتاڵی: بریتییە لە بێ ئیشی.

دەست بەجێ: کوتوپڕ.

دەست بەدەست: دەست بەجێ.

دەست بەدەستادان: بریتییە لە پەشیمانی و دەرچوونی هەلێک لە دەستت.

دەست بەردار: بریتییە لە کەسێک کە دەستی لە کارێک هەڵگرتبێ، (دەست بەرداربوون) بریتییە لە دەست هەڵگرتن لە کارێک.

دەست بەرداری: دەست بەرداربوون.

دەست بەردان: بریتییە لە جیابوونەوەی دوو کەس لە یەک: ژن و مێردەکە (دەستیان لە یەک بەردا) واتە لە یەک جیابوونەوە.

دەست بەڕووەوەنان: بریتییە لە جوابدان و ناهومێدکردنی یەکێک کە داوای شتێکت لێ بکا.

دەست بەزاخا کردن: بریتییە لە دەست بڕین و هەڵخەڵەتاندنی یەکێک.

دەست بەستن: بریتییە لە دەست خەڕۆکردن: فیسار کەس چاک (دەستی بەستم).

دەست بەستە: بریتییە لە مەردوومی دەست خەڕۆ.

دەست بەسەر: کەسێکە بەفەرمانی دەوڵەت لە شارێک یا لە شوێنێک نەتوانێ بچێتە دەرەوە.

دەست بەسەراگرتن: بریتییە لە داگیرکردنی شتێک.

دەست بەقرپ: کەسێکە هەر شتێکی بێتە دەست زوو لە ناوی ببا.

دەستبەند: گوریس یا زنجیرێکە کە دەستی وڵاخی پێ ببەسترێتەوە.

دەست پانکردنەوە: بریتییە لە سواڵکردن.

دەستپەڕ: خۆ ڕەحەت کردنی ئادەمی بەدەست.

دەستپەرژان: دەست نەگیران و فریاکەوتن بۆ کردنی کارێک.

دەستپێچک: دەسپێچک.

دەست پێشکەری: دەست پێشخستن لە یەکێک لە کردار یا گوفتارێکدا کە ئەو کەسە بەتەمای کردن یا وتنی بێ لەپێش تۆدا.

دەست پێکردن: دەستدانە کردار یا گوفتارێک و لەسەر ڕۆیشتنی.

دەست پێوەنان: بریتییە لە دەربازکردنی یەکێک یا شتێک.

دەست پیس: بریتییە لە مەردوومی گەندەدزی ناو ماڵ.

دەست پیسی: بریتییە لە وردە دزی ناو ماڵ.

دەست تەنک: بریتییە لە مەردوومی کەم دەست.

دەست تەنکی: بریتییە لە کەم دەستی.

دەست تەنگ: دەست کورت.

دەست تەنگی: دەست کورتی.

دەستچن: شتێکە بەدەست و تەقەڵ چنرابێ.

دەستچێن: شتێکە بەدەست چێنرابێ لە زەویدا.

دەستخورێنە: گەزگەزۆک.

دەستخۆشانە: د. بەخشیشێکە کە بدرێ بەیەکێک لە ئەنجامی کارێکدا.

دەستخەت: شتێکە کە بەدەست نووسرابێ.

دەستخەڕۆ: کەسێکە تەفرە درابێ و دەستەشکێن کرابێ، (دەستخەڕۆبوون) تەفرەخواردن، (دەستخەڕۆکردن) تەفرەدان و دەستەشکێن کردنی یەکێک.

دەستخەڕۆیی: تەفرەخواردن و دەستەشکێن بوون.

دەستدار: بریتییە لە مەردوومی دارای بەدەسەڵات.

دەستداری: دارایی و دەسەڵات.

دەستدان: بەکارهاتنی شتێک بۆ شتێک: ئەم زینە بۆ

ئەم وڵاخە (دەست دەدا).
دەست دروو: کاڵایەکە بەتایبەتی دروابێ.
دەست درێژ: دەستدار.
دەست درێژی: دەستداری. زۆر و ستەم.
دەستڕاست: کەسێکە شت زوو بئەنگێوێ.
دەستڕۆیشتن: بریتییە لە دەسەڵات بەسەر شتێکدا.
دەستڕۆین: بریتییە لە دەوڵەمەندی.
دەستڕۆیو: دەوڵەمەند.
دەستڕەس: شتێکە دەستکەوتنی ئاسان بێ.
دەستڕەش: بریتییە لە کەسێک کە هەر شتێکی لێوە دەستکەوێ فەڕی لێ نەبینرێ.
دەستڕەنگین: بریتییە لە کەسێک کە بەدەستی خۆی پیشەی جوان بزانێ.
دەستڕێژ: تەقاندنی چەند گوللەیەک بەجارێک لەلایەن چەند کەسێکەوە ڕووەو شتێک.
دەست سپی: بریتییە لە کەسێک کە پیشەیەکی وا نەزانێ خۆی پێ بژیەنێ.
دەستشۆر: شوێنێکی تایبەتییە کە هەر دەستی لێ بشۆری.
دەسشۆرک: دەستشۆر.
دەستشێل: هەویر یا قوڕێکە بەدەست شێلرابێ.
دەستفرۆش: دەزگێڕ.
دەستقاڵە: ز. دەست بەتاڵ.
دەستقلپ: دەست بەقرپ.
دەستقووچان: بریتییە لە ڕژدی و چرووکی.
دەستقووچاو: بریتییە لە مەردوومی چرووک.
دەستقەرز: قەرزێکە کە دەست بە دەست بدرێ بەیەکێک.
دەستک: ز. چەپکێک لەگوڵ یا لە گیا.
دەستکار: دەستکرد.
دەستکاری: زۆر دەستدان لە شتێک.
دەستکراوە: بریتییە لە مەردوومی دڵفراوانی بەخشندە.
دەستکرد: شتێکە بەدەست دروست کرابێ، شتی تایبەتی دروست کراو.

دەستکردنەوە: بریتییە لە دەست وەشاندن لە جەنگدا.
دەستکوتان: دەستگێرانی کوتر یا چاوساغ لە تاریکیدا.
دەستکورت: بریتییە لە مەردوومی نەدارا.
دەستکورتی: بریتییە لە نەدارایی.
دەستکەلا: هەڵمات یا گوێزێکە کە هەمیشە تیلی پێ بکرێ.
دەستکەوت: دەرامەتێکە کە گوزەرانی پێ بکرێ.
دەستکەوتن: شت هاتنە دەست.
دەستکێش: تەنراو یا چەرمێکە دەکرێتە دەست. چاوساغێکە کە پەلی کوێر بکێشێ.
دەستکێشان: ڕاکێشانی دەستی کوێر.
دەستکێشاندنەوە: کارسەندنەوە لە یەکێک کە کارێکی پێ سپێردرابێ.
دەستکێشانەوە: دەست هەڵگرتن لە کارێک.
دەستگر: دەزگر.
دەستگرتن: دەزگیرۆیی. بریتییە لە جڵەوگیری یەکێک لە کارێک.
دەستگرتنەوە: دەست کێشانەوە. دەست پانکردنەوە. خوێندنەوەی بەری دەست. بریتییە لە پاشەکەوتی کردن.
دەستگرتی: ز. خەریکی بەکارێکەوە.
دەستگەیشتن: دەست پەڕژان..
دەستگێر: دەزگێر.
دەستگێرانەوە: گێڕانەوەی دەست لە کارێک و پەشیمان بوونەوەی لێی.
دەستگیر: پیرێکی خواپەرستی خوێندەوارە کە بەئامۆژگاری جوان دەستی مەردووم بگرێ بۆ ڕێی ڕاست. یارمەتیدەر.
دەستگیران: خەریکی بەکارێکەوە. دەزگیران.
دەستگیربوون: دەستکەوتن.
دەستگیرۆیی: یارمەتیدانی یەکێک بەشت پێدانی.
دەست لێدان: دەستکاری کردنی شتێک.
دەست لێک بەردان: بریتییە لە جوێبوونەوەی دوو کەس لەیەک بەئێجگاری.

دەست لێ کێشانەوە: کێشانەوەی دەست لە شتێک.
دەست لێنان: دەست نانە سەر شوێنێک لە ئەندامی ئادەمی بۆ ئەوەی کە بزانرێ لێ دەدا یا نا.
دەست لێ وەشاندن: دەستکردنەوە لە یەکێک.
دەست لێ هەڵگرتن: وازهێنان لە کارێک.
دەستمایە: دراوێکە کە خرید و فرۆختی پێ بکرێ.
دەستمایەدار: کەسێکە دەستمایەی بەدەستەوە بێ.
دەستمز: حەقدەست.
دەستمیز: خۆ ڕەحەت کردنی گیاندار بەهێنانەوەی ئاوی.
دەستنوێژ: دەموچاو و دەست و سەر و قاچ شووشتنە بۆ نوێژ کردن.
دەست نەزەدە: شتی دەست لێ نەدراو.
دەستنێژ: نەمامێکە کە بەتایبەتی نێژرابێ. بریتییە لەیەکێک کە پێت گەیاندبێ و داتمەزراندبێت.
دەستنیشان: شتێکە لەبەر نایابی دەستنیشانە کرابێ کە دەستکاری نەکرێ. نانەوەی شتێک بۆ دزینی. نامزەدکردنی یەکێک بۆ کارێک.
دەستوبرد: خێرایی لە فرمان و کاردا.
دەستوپێوەند: ئەو کەسانەن کە لەژێر دەستتدا کارت بۆ دەکەن.
دەستومشتاخ: دەستومۆچ.
دەستومۆچ: ماچکردنی دەستی یەکتری لە ڕووی خۆشەویستییەوە.
دەستوور: باوی کۆمەڵایەتی. شتێکە سابووناوی لە کۆمی نەخۆشەوە پێ تێ دەکرێ بۆ ڕەوانبوونی. یاسای بنەڕەتی دەوڵەت.
دەستووردان: فەرماندان بەکارێک.
دەستوورکردن: ڕاپیکردنی گرفتی نەخۆش بەهۆی دەستوورەوە.
دەستە: کۆمەڵێک لە گیاندار. دەرزەنێک لە هێندێ شت. ژمارەیەکی تایبەتییە لە سەرباز (فصیل).
دەستەئەژنۆ: بریتییە لە مەردوومی پەک کەوتە.
دەستەبرا: چەند کەسێکن کە دۆستایەتی و برادەرییان خۆش بێ.
دەستەبوخچە: دەسەبوخچە.
دەستەبوخچەڵە: دەستەبوخچە.
دەستەبەر: کەسێکە کە بەڵێنی بەشتێک دابێ، (دەستەبەربوون) بەڵێندان بەکردنی کارێک.
دەستەبەرە: شتێکە لە تەختە دروست دەکرێ و بەچوار دەستەکی شتی پێ دەگوێزرێتەوە.
دەستەبەری: بوونی یەکێک بەدەستەبەری شتێک.
دەستەپاچە: مەردوومی دەستەوسان.
دەستەپارچە: دەستەپاچە.
دەستەجڵەو: قایشێکە لە لغاو هەڵدەکێشرێ.
دەستەچرا: چرای دەستی.
دەستەچیلکە: دەستەیەکە لە چیلکەی وشکی باریک کە ئاگری پێ بکرێتەوە.
دەستەچیلە: دەستەچیلکە.
دەستەخورد: لۆرە لەپ.
دەستەخوشک: چەند کچێکن کە دۆستایەتییان خۆش بێ.
دەستەدز: دەستەک دز.
دەستەدوو: دارێکە دەکوترێ بەسەر هەوجاڕدا و دەستی پێ دەگیرێ لەکاتی جووت کردندا.
دەستەر: شەقڵ.
دەستەرە: دەستەر.
دەستەریقانە: د. دیارییەکە کە بەدەستی خۆت بیبەیت بۆ کەسێک.
دەستەسڕ: دەسەسڕ.
دەستەسوار: ئەندازەیەکە لە سەربازی سوارە (کتیبە).
دەستەشکێن: مەردوومی دەستخەڕۆ.
دەستەک: داری دارەڕا لە داربەڕوو.
دەستەکچ: کچێکە لە تەمەنی هەشت و نۆساڵەدا بێ، واتە نە زۆر منداڵ و نە تەواو پێگەیشتبێ.
دەستەک دز: کەسێکە کە ماڵ بنێتەوە بۆ دزینی.
دەستەکردن: کردنی شت بەدەستە.
دەستەکوڕ: کوڕێکە لە تەمەنی هەشت و نۆ ساڵەدا بێ، واتە نە زۆر منداڵ و نە تەواو پێگەیشتبێ.
دەستەکەوشە: دەستەدوو.

دەستەگوشە: دەستەکەوشە.
دەستەگیرە: گیرگەیەکە مۆر هەڵکەن مۆری پێ دەگرێ بۆ هەڵکەندنی.
دەستهلانێن: ز. دەستکردنەوە.
دەستەڵە: گۆزەی پچووکی بێ لوولە.
دەستەمۆ: گیانداڕێکی ماڵییە کە ڕام بووبێ و هەر دەمێک دەستی بۆ ببرێت بگیرێ.
دەستەنک: دەست تەنک.
دەستەنکی: دەست تەنکی.
دەستەنگ: دەست تەنگ.
دەستەنگی: دەست تەنگی.
دەستەوا: دەستیاو: شێن و شایی (دەستەوا)یی.
دەستەوارە: چەند نان یا چەند کولێرەیەکە کە لەسەر یەک دانرابێ.
دەستەوانە: چەند مووروویەکی هۆنراوەیە منداڵان دەیکەنە دەستیان.
دەستە و ئەژنۆ: دەستەئەژنۆ.
دەستەوسار: هەوسار.
دەستەوسان: مەردوومی دەستەپاچە.
دەستەوکێرد: گیانداریکە کە کەوتبێ و چرچی لنگی لێ ڕاکێشابێ.
دەستەوناو: ڕێگایەکە کە تۆزێک سەر بەرەوخوار بێ.
دەستەویەخە: دەستدانە یەخەی یەک لەکاتی جەنگدا. شوێنی زۆر نزیک: فیارە شوێن (دەستەویەخە)یە، واتە زۆر نزیکە.
دەست هەڵبەست: درۆیەکە بەتایبەتی ڕێکخرابێ.
دەست هەڵگرتن: بریتییە لە وازهێنان لە کردارێک یا گوفتارێک.
دەستەی فەقێیان: سفرەی فەقێیان.
دەستیار: یارمەتیدەر (معاون).
دەستیار ئەفسەر: (نائب ضابط).
دەستیاو: چاکەکردن لەگەڵ یەکێک بەرامبەر بەچاکەی ئەو.
دەستی دەستی: تەفرەدان و هەڵفریواندن.
دەستی: شتێکە دەست بەدەست بدرێ بەیەکێک.
دەسک (ز).
دەسچەپەڵ: د. دەس پیس.
دەسخۆش: بەیەکێک دەوترێ کە کارێکی جوانی کردبێ، واتە ئافەرین.
دەسخۆشانە: د. مزێکە دەدرێ لەباتی کارێکی باش کە بۆت کرابێ.
دەسخەت: دەستنووس.
دەسخەڕۆ: دەستخەڕۆ.
دەسخەڕۆبوون: دەستخەڕۆبوون.
دەسخەڕۆکردن: دەستخەڕۆکردن.
دەسخەڕۆیی: دەستخەڕۆیی.
دەسخەرە: د. دەستخەڕۆ.
دەسدار: دەستدار.
دەسداری: دەستداری.
دەسدرێژ: دەستدرێژ.
دەسدرێژی: دەست درێژی.
دەسرازە: پەتێک یا بەنێکی هۆنراوەیە منداڵی لە بێشکەدا پێ دادەپێچرێ.
دەسڕۆیگ: د. دەستدار.
دەسڕۆین: دەستڕۆین.
دەسڕەس: دەستڕەس.
دەسڕەش: دەست ڕەش.
دەسڕۆک: دەسەسڕ.
دەسڕۆکە: پارچەیەکی ڕەشی چوار سووچی تەنکی قەراخ سپییە. دەسەسڕ.
دەسفرۆش: دەست فرۆش.
دەسقووچان: دەست قووچان.
دەسقووچاو: دەستقووچاو.
دەسقووچیاگ: د. دەسقووچاو.
دەسقووچیان: د. دەسقووچاو.
دەسقووچیاو: دەسقووچاو.
دەسقەرز: دەست قەرز.
دەسک: جێی دەست پێوەگرتن لە هەموو شتێک. دەزگ (د).
دەسکاری: دەستکاری.

دەسكراوە: دەستكراوە.
دەسكوتان: دەست كوتان.
دەسكە: چەپكەیەک لە گوڵ یا شتی تر.
دەسكەجۆنی: دەسكە دۆڵ.
دەسكەفتن: د. دەسكەوتن.
دەسكەڵووجە: جێی دەست پێوەگرتنی خەرەک لە كاتی بادانیدا.
دەسكەنە: ڕنینەوەی گیا و خوری و موو و هێندێ شتی تر بەدەست.
دەسكەوان: شتێكی قووڵە لە زەرد دادەڕێژرێ و دەسكێكی سەر خڕی هەیە شتی تێدا دەكوترێ.
دەسكەوت: دەستكەوت.
دەسكەوتن: دەستكەوتن.
دەسكێش: دەستكێش.
دەستكێشان: دەستكێشان.
دەسكێشانەوە: دەست كێشانەوە.
دەسكیسی: ز. یارمەتیدانی یەكێک بەدزییەوە.
دەسگا: دەزگا.
دەسگر: دەزگر.
دەسگرتن: دەستگرتن.
دەسگرۆیی: د. دەسگیرۆیی.
دەسگوشاد: دەست كراوە.
دەسگیر: دەزگیر. یارمەتیدەر. دەزگر.
دەسگیران: دەزگیران.
دەسگیرۆیی: دەستگیرۆیی.
دەسگیری: دەست گیرۆیی.
دەس لەملان: دەست لەملان.
دەسلێدان: دەست لێدان.
دەس لێ كێشانەوە: دەست لێ كێشانەوە.
دەس لێ هەڵگرتن: دەست لێ هەڵگرتن.
دەسماشانن: د. لەپەكوتێی كوێر.
دەسماڵ: جۆرە لە چكێكی سێ سووچە كلک درێژە ژنان دەیگرنە كۆڵیان. دەسەسڕ. جامانەی سەر (هـ).
دەسمایە: دەستمایە.
دەسمایەدار: دەستمایەدارا.
دەسمەڕێزانە: د. دەسخۆشانە.
دەسمێژ: ز. دەستنوێژ.
دەسمیز: دەستمیز.
دەسندە: شت دان بەمەردووم بەئەندازە و كەموكوڕی.
دەسندەخۆر: كەسێكە هەر بەدەسندە شتی بدرێتێ.
دەسنگە: دەسندە.
دەسنگەخۆر: دەسندەخۆر.
دەسنووس: دەستخەت.
دەسنوێژ: دەستنوێژ.
دەسنویس: دەسنووس.
دەسنیشان: دەستنیشان.
دەسوبرد: دەستوبرد.
دەسوبۆس: دەستومۆچ.
دەسوپەیان: د. دەسوپێوەند.
دەسودیم: هـ. دەستنوێژ.
دەسوكار: د. دەستكرد.
دەسومشتاق: دەسوبۆس.
دەسومۆچ: دەستومۆچ.
دەسوور: د. دەستوور.
دەسووشک: د. پیاوی ڕژد.
دەسە: د. دەسكی شت. دەستەیەک لە شتێک: (دەسە)یەک گوێزانم كڕی. چەپک: (دەسە)یەک گوڵم بۆ بكە. دەستوپێوەند.
دەسها: د. دەستاو.
دەسهاوردن: پەیداكردنی شت و هێنانە ژێر دەستی.
دەسەبرا: دەستەبرا.
دەسەبوخچە: توورەكەیەكی پچكۆلەیە ژنان وردە شتومەكی ناو گیرفانی تێ دەخەن.
دەسەپاچە: دەستەپاچە.
دەسەپارچە: دەستەپارچە.
دەسەجڵەو: دەستەجڵەو.
دەسەچرا: د. دەستەچرا.
دەسەچڵەو: د. دەستەجڵەو.
دەسەچینە: د. سەبەتولكەیەكی دەسكدارە میوەی تێ

دەکردرێ.

دەسەخلافکێ: خڕخاڵەی ئەم سەر و ئەوسەری بێشکەیە کە منداڵی ناو بێشکە خۆی پێ دەخلافێنێ.

دەسەخوشک: دەستەخوشک.

دەسەداس: د. تەورداس.

دەسەداو: د. داو.

دەسەژەن: لۆرەلەپ.

دەسەسر: پارچە تەنراوێکی چوارگۆشەیە هەڵ دەگیرێ بۆ دەست سڕین.

دەسەسەر: د. سەرگەردان.

دەسەشکێن: دەستەشکێن.

دەسەک: د. دەستەک.

دەسەکردن: د. دەستەکردن.

دەسەکەشتی: کەشتی پچکۆلانە.

دەسەکەوشە: د. دەستەکەوشە.

دەسەگیرە: د. دەستەگیرە.

دەسەلات: تەوانایی و دەست ڕۆین.

دەسەڵقوت: هـ. لۆرەلەپ.

دەسەناو: د. دەستەناو.

دەسەنە: د. بەخشش.

دەسەنەدار: د. کەسێکە خاوەنی پیاوەتی و بەخشش بێ.

دەسەوار: د. دەستەوارە.

دەسەوارە: د. دەستەوارە.

دەسەواکردن: د. پەلەکردن.

دەسەوانە: د. دەستەوانە.

دەسەودەس: د. دەساودەس.

دەسەوسار: د. دەستەوسار.

دەسەوسان: د. دەستەوسان.

دەسەوەرە: د. دەستەبەرە.

دەسەویەخە: د. دەستەویەخە.

دەسهەرە: د. جۆرە مشارێکی پچکۆلەیە وەک چەقۆ دەنوشتێتەوە، لقی گوڵی ناو باخی پێ دەبردرێ.

دەسهەڵبەس: د. دەستهەڵبەست.

دەسهەوسار: د. دەستەوسار.

دەسیاری: د. دەستگیرۆیی.

دەسیدەسی: د. دەستیدەستی.

دەسی: دەستی.

دەشت: شوێنی چۆڵی تەختی ڕووتەن.

دەشتان: دەشتانی.

دەشتانی: جێگای تەختی پانی ڕووت لە دار و درەخت.

دەشتایی: دەشتانی.

دەشتەکی: گیاندار و گوڵ و گیای دەشت کە ماڵی نەبێ.

دەشتی: جۆرە مقامێکی خۆشە. دەشتایی. شتی دەشتی.

دەشۆ: ز. دەڤشۆ.

دەعبا: بریتییە لە گیاندارێک کە ناوی نەزانرێ.

دەعجانی: دەعەجانی.

دەعەجانی: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ گیانداری زۆر ناشیرین: فیسار کەس دەڵێی (دەعەجانی)یە، واتە زۆر ناشیرینە.

دەغڵ: گەنم و جۆ.

دەغڵکردن: دەستدان لە شتێک و توخن کەوتنی: (دەغڵی مەکە).

دەغڵودان: دانەوێڵەیەکە کە چێنرابێ.

دەغمە: د. ئەشکەوت.

دەغەزار: گیاندار و درەختی لەڕ و لاوازی دەردەدار.

دەغەڵ: گیانداری بڵحی بێکارەی فێڵباز.

دەغەڵباز: د. فێڵباز.

دەغەڵە: د. دەغەڵ.

دەغەڵی: بڵحی و بێکارەیی و فێڵبازی.

دەف: کەلە بێژنگێکە چەرمی خاو گیرابێتە دیوێکی بۆ ئەوەی کە بەلەپی دەست لێی بدەن تا دەنگی بێ.

دەفتەر: سیپارەیەکی پەرە پەڕەی سپییە شتی تێدا دەنووسرێ.

دەفتەرخانە: د. نووسینگا.

دەفتەردار: نووسەر.

دەفر: شتێکە کە شتێکی تری تێ بکرێ.
دەفزک: د. بریتییە لە مەردوومی زگ زل.
دەفزەن: کەسێکە کە دەف باش لێبدا.
دەفک: با. دەف.
دەفگەم: ز. ئاستی لغاو کە دەکەوێتە ناو دەمی ولاخەوە.
دەفن: ز. لووت.
دەفە: تەختەیەکی پانە جۆلا لە کارکردندا تەنراوی پێ سفت دەکا. ئێسقانی شانی گیاندار.
دەفەزکە: د. دەفزک.
دەڤ: با. دەم. کەناری شت.
دەڤخۆر: ز. دەسەلات بەسەر ئەم و ئەودا.
دەڤشۆ: ز. ئاڤشۆ.
دەڤە: ز. حوشتری نێر.
دەڤەدەشتی: ز. تەپاڵە کێویلە.
دەڤەر: ز. ڕێژەی دەمی تیغ. شوێن.
دەڤی: ز. درەختی پچووکی لە یەکەوە نزیک.
دەق: قەدی شتی قەدکراو، کەیف: ولاخەکە بە(دەق) یا بێ (دەق)ە. تەواو: بە دە ڕۆژی (دەق) گەیشتمە کرماشان، واتە بە دە ڕۆژی تەواو. میچ (ز). ئەندازە و پایە: فیسار کەس لە (دەق)ی خۆیدا ماوە، واتە هەر وەک خۆیەتی.
دەقاق: کەتیرە یا جەوییەکە دەدرێ لە ڕووی هێندێ تەنراو بۆ دەق بەستن و جوانی.
دەقاقدان: وتوودان (د). کەتیرەدان لە شتی تەنراو بۆ جوان وێستانی.
دەقاقلی: تەنراوێکە دەقاقی لێ درابێ.
دەقاودەق: شتێکە لەپاش کێشانەوەی یا دابەشکردنی دەق دەرچێ: گەنمەکەم کێشایەوە (دەقاودەق) دەرچوو یا گۆشتی قوربانییەکەم دابەش کرد بەسەر گەڕەکدا (دەقاودەق) دەرچوو.
دەقبەستن: دەق گرتنی شتی قەدکراو.
دەقدان: سافکردن. قەدکردن.
دەقدانەوە: دووبارە بێژانەوەی دانەوێڵە بەبێژنگ بۆ وردە لێ بڕینی. دووبارە کوتانەوەی برنجی نیوەکوتراو. بریتییە لە لێدانی یەکێک: ئەمڕۆ ئەچیت بۆ مەکتەب (دەقت دەدەمەوە).
دەقکردن: قەدکردنی شتێک.
دەقکراو: شتی قەدکراو.
دەقگرتن: نوشتانەوەی شتی قەدکراو بەڕەنگێ کە شوێنی دەقەکەی دیاربێ. وێستانی نرخی شت لە ئەندازەیەکدا: نرخی گۆشت (دەقی گرتووە) واتە ناجوولێ.
دەقل: ز. شوێنی زۆر سەخت لە زەوی کە نەکێڵرێ.
دەقلووس: ز. سەرمەوقولات.
دەقلووک: ز. مازوو.
دەقنە: ئازووخەیەکە قوتابییانی مزگەوت کۆی دەکەنەوە بۆ زستانیان.
دەقۆر: ز. مەڕێکە کە خورییەکەی لە ناوەندی کورک و خوریدا بێ. بزنێکە کە مووەکەی لە ناوەندی مەرەز و مووادا بێ.
دەقەقاندن: ز. خوتووکەدان.
دەک: وتەیەکە نزیکی شتێک لە شتێک دەگەیەنێ: (دەک) لە کاتێکدا کە بەردێک بگریتە شتێک و نزیک بێ لێی بدەیت، واتە وەختە بوو بەری بکەوێ. پیتی نزا: (دەک) بەرخوردار بیت، یا (دەک) دەستی شکێ.
دەکووش: ز. بێشکەی منداڵ.
دەگمە: ز. دەگمەن.
دەگمەن: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ کەمی و نایابی شتێک: فیسارە شت دەست ناکەوێ مەگەر بە(دەگمەن).
دەگەر: لێ هاتنی کاری گەورە و گران لە یەکێک و ڕەواییی فەرمانی: فیسار کەس بە(دەگەر)ە.
دەگەل: ز. گاڵتە.
دەگەڵ: لەگەڵ. ناخوای کەشتی (د).
دەگەنەگ: زۆر: بە(دەگەنەگ) کارت پێ دەکەم، واتە بەزۆر.
دەل: د. گیانداری ڕووقایمی ئازا.
دەڵ: سەگی مێ.
دەلاقە: کونی گەورە لە شت: دیوارەکە یا کەواکەم (دەلاقە)ی تێکەوتووە. دەرگا.

دەلاک: کەسێکە کە سەر بتاشێ یا چاکی بکا. ئاتری حەمام.
دەلاکخانە: شوێنێکە سەری تێدا چاک بکرێ.
دەلاڵ: کەسێکە شتی مەردووم بفرۆشێ.
دەلالانە: مزێکە کە بدرێ بەدەلاڵ.
دەلاڵخانە: شوێنێکە کە دەلاڵ شتی تێدا بفرۆشێ.
دەلالی: بوونی مەردووم بەدەلاڵ.
دەلالانە: (دەلالییەکە)ی لێ بسێنە.
دەلاندن: ئمدانی ئاو لە گۆزە و حەوز و شتی تردا.
دەلانن: دەلاندن.
دەلب: پێلاو و کالای زۆر فراوان.
دەلپ: دەلب.
دەلپ و دۆپ: شتی زۆر دەلب.
دەلقین: ز. ئابڕووچوون و نەمانی شەرم.
دەلە: ز. جبە.
دەلمە: ز. دەلەمە.
دەلنک: دەرپێ (ز). دەرەلنگ (با).
دەلوبیبەر: بەری گیایەکە توونە و ناوەکەی کولۆزە و زۆرتر بەترشیاتەوە دەخورێ.
دەلوقەل: مەردوومی ڕووهەلماڵراوی ئازای چەنەباز.
دەلوو: شێتۆکە. لۆتی.
دەلووکار: کەسێکە کەمێک دەلووبێ.
دەلۆیی: ل. دەلوو.
دەلەبەبا: سەگی مێ کە هاتبێتە با.
دەلەچە: مەردوومێکی پەستە کە مێچکە مێچکە بۆ ئەم و ئەو بکا.
دەلەچەیی: پەستی و مێچکە مێچکە کردن بۆ ئەم و ئەو.
دەلەدەل: زەردبوون و نەرمبـوونی دوومەل بەڕەنگێک کە کاتی دەربوونی هاتبێ.
دەلەسە: درۆ و فیشاڵ.
دەلەق: دەلەبەبا.
دەلەک: دەعبـایەکی سووری تاریکە پێستەکەی زۆر بەنرخە. دەلەبەبا.
دەلەکدان: ل. پاڵ پێوەنان: (دەلەکدە) واتە پالی پێوە نێ.

دەلەمە: شیرێکە لەبەر کەم کولاندنی ترش نەبووبێ و کەمێک مەیی بێ. هێلکەیەکە کە شل بێ و نیوە برژ بووبێ.
دەلیـا: دەریا، بریتـیـیـە لە شـتی زۆر: فـیـسـار کـەس (دەلیا) یەک دەخوا.
دەلیالووش: بریتییە لە گیانداری زۆرخۆر.
دەلیان: د. دەلاندن.
دەلیقانی: ئافرەتی بێ شەرم.
دەلینک: دەرەلنک.
دەلیـدوومـان: ز. کـەسـێکە کـە لـەسـەر زەوی لاسـایی پالـەوان بکاتەوە لەکاتی تەنافبازیدا.
دەم: کـونێکە لە ناوەندی هەردوو لێـودا شـتی پێ دەخورێ. کاتێکی کەم. دەمە (د).
تیغ: (دەم)ە خەنجەرێکم بوو دەسکێکم تێخست.
دەمـاخ: لووت: فـیـسار کـەس (دەمـاخ)ی کردووە، واتە بەرلووتی هەلبەستووە. کەیفخۆشی: فیسار کەس (دەماخ)ی هەیە.
دەمـاخ تەخـتکردن: بریتـیـیـە لە خۆ نواندن و هەوەس تەختکردن بەسەر مەردوومدا.
دەمـاخ شکاندن: بریتـیـیـە لە لووتدان و نەهێـشـتنی کەیف و خۆشی یەکێک.
دەماخ کردن: هەلبەستنی دەم و لووت بەلەچک.
دەماخ هەلبەستن: دەماخ کردن.
دەماخ هەلدان: دەماخ کردن.
دەمـار: ڕەگ. لاسـکی گـەلا تووتن. فـیـز و دەعـیـە: فیسار کەس زۆر بە(دەمار)ە.
دەمـار دەرهاتن: بریتـیـیـە لە تێن پێـگەیـن و تەنگەتاوبوونی مـەردووم لە شـتـێکەوە: بەدەست مندالەوە (دەمارم دەرهات).
دەمارە کۆڵ: دووپشک.
دەمانچە: چەکێکی ئاگرینی پچکۆلەیە دەکرێ بەقەددا وەک تفەنگ دەتەقێنرێ.
دەماندن: گەشاندنەوەی ئاگر بەمووشە دەمە.
دەمانن: دەماندن.
دەماودەم: بلاوبوونەوەی قسە لەم دەمەوە بۆ ئەم دەم.
دەماودەم کەوتن: دەماودەم.

دەماوەر: دەمەوەر.
دەمبڕ: بڕینەوەی نیشتێک لەگەڵ یەکێکدا بەگوترە: (دەمبڕ) ئەم کارەم بۆ بکە.
دەمبوون: پێگەیشتنی چایی و قووبوولی و پلاو.
دەمبوونەتاقیچرا: بەیەکێک دەوترێ کە لە شتێکی کوتوپڕییەوە واقی وڕمابێ و قسەی پێ نەکرێ.
دەمبوونە تەڵەی تەقیو: دەمبوونە تاقیچرا.
دەم بەدەم: د. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە باتی وتەی هەمیشە.
دەم بەردان: هەرزە چەنەیی کردن.
دەمبەس: دەمبەست.
دەمبەست: پەتێکە دەمی گای پێ دەبەسترێ لەکاتی گێرەدا بۆ ئەوەی هیچ نەخوا و باش گێرە بکا و، دەکرێتە دەمی کار و بەرخیش بۆ ئەوەی دایکیان نەمژن.
دەم بەیەکاهاتن: دەم پیاکاهاتن.
دەمبێن: چەڵەمەیەکە وەک دەمبەست دەمی گای پێ دەبەسترێ لەکاتی گێرەدا. پەتێکە دەمی هەمانە و جەواڵی پێ دەبەسترێ.
دەم پوخت: چێشتێکی شلەیە لە کشمیش و لەتکە نۆک و کفتەی ورد دروست دەکرێ.
دەم پووچ: دەم پووچەڵ.
دەم پووچەڵ: مەردوومی بێ دان.
دەم پیاکاهاتن: دەم تێکەڵبوون لە قسەدا لە ترسا یا لە شەرما.
دەم پیس: بریتییە لە مەردوومی جنێوفرۆش
دەم تاڵ: بریتییە لە مەردوومی قسەڕەق
دەم تەڕ: بریتییە لە یەکێک کە هەر بەدەم پیاوەتی بکا: فیسار کەس (دەم تەڕ)ی کاسە وشکە.
دەم تەڕکەرە: بریتییە لە میوە و هەرچی دەم تەڕ بکا.
دەم تێژەندن: دەم نانی گیاندار لە خواردەمەنی: پشیلەکە (دەمی ژەندە) ناو چێشتەکە. سەرکردنە شتێک و لەناودانی: فیسار کەس (دەمی ژەندە) دەوڵەتەکەی باوکی هیچی نەهێشت.
دەم تێکەڵبوون: دەم پیاکاهاتن.
دەم تێوەدان: دەم بردن بۆ قسەیەک و دووان لە بابەتییەوە.
دەمجاو: ئەندازەیەکە لە بنێشت کە لە دەمدا بجوورێ.
دەم چوونەکلیلە: بریتییە لە بەسترانی دەم و نەکرانەوەی لە ترساندا.
دەم چەپەڵ: د. دەم پیس.
دەمچەرخدان: بریتییە لە چەنەدان.
دەم چەفت: د. دەم چەوت.
دەم چەوت: بریتییە لە یەکێک کە قسەی بایەخی نەبێ و بەگوێی نەکەن.
دەم خاو: کەسێکە قسە بەخاوی بکا.
دەمخۆش: بەیەکێک دەوترێ کە قسەیەکی باشی کردبێ، واتە ئافەرین.
دەمخۆشانە: د. مزگێنی.
دەم داچەقاندن: دەم کردنەوە.
دەمدار: مەردوومی بەدەم و قسە و گفتوگۆ.
دەمدان: بریتییە لە لەوەڕێنێکی کەمی ئاژاڵ: ئاژاڵەکە بەریدە با (دەم)ێک بدەن. دەماندنی کوورە و شتی تر (د).
دەمدانەوە: گەشانەوەی گوڵ. دەرگا بوون و واڵا بوونی برین.
دەمدڕاو: بریتییە لە یەکێک کە قسە لە دەمیدا نەوەستێ.
دەمدروون: بریتییە لە دەمکوتکردنی یەکێ.
دەمدرێژ: بریتییە لە مەردوومی درێژ دادڕی بێ شەرم.
دەمدرێژی: درێژدادڕی و بێ شەرمی.
دەمدوور: زاربێن.
دەمدەمی: مەردوومی ڕاڕا. شتێکە کە ناو بەناو ببێت: سەرێشەکەم (دەمدەمی)یە.
دەمڕاس: د. دەمڕاست.
دەمڕاست: مەردوومی قسەزان و فەرمانڕەوا.
دەم ڕاستبوونەوە: بریتییە لە دەوڵەمەند بوون و تێرخواردنی یەکێک لەپاش برسێتی و هەژاری.
دەم ڕووت: بریتییە لە پیاوی منداڵکاری بێ نموود کە شەرمی لێ نەکرێ.
دەم ڕەش: بریتییە لە یەکێک کە هەر نوقڵانەی خراپ لێ بدا و شووم بێ.

دەم سپی: بریتییە لە پیاوی قسە ڕەوا کە شەرمی لێ بکرێت.
دەم سوور: د. بریتییە لە یەکێک کە پشت ئەستوور بێ لە کارێکدا.
دەمشڕ: دەمدڕاو.
دەمقاڵێ: مشتومڕی دوو کەس لەسەر شتێک.
دەمقڕە: دەمقاڵێ.
دەمکار: چینی دیوارە بەڕووکاری دیوی دەرەوەیدا.
دەمکردن: لێنانی چایی، (دەمکراو) چایی لێنراوی ئامادەکراو، دەمگرتن.
دەمکوت: کەسێکە لەبەر شتێک لە قسە و گفتوگۆ خرا بێ، (دەم کوتبوون): لە گفتوگۆ کەوتن لەبەر شتێک، (دەم کوتکردن): لە گفتوگۆ خستن.
دەمکێشان: دەمبوون.
دەمگرتن: بریتییە لە رووشکان و کردنی قسە بەبێ شەرم: فیسار کەس چاک (دەمی گرتووە).
دەم گرتنەوە: بریتییە لە خۆگێڕانەوە لە خواردن.
دەم گەرم: بریتییە لە مەردوومی قسەڕەوان.
دەم لارە: د. ئەو جۆرە سوراحییەیەکە تۆزێک دەمەکەی لارە.
دەم لێدان: سازندەیی.
دەم لێکنان: بریتییە لە مردن و هەناسەبڕان.
دەمنە: شتێکی درێژکۆلەی کون تێکراوە جگەرەی پێ دەکێشرێ.
دەمنێ: تەختەیەکە دەدرێ لە سەری خوارووی نێ و کونێکی تێ دەکرێ و (شاگونج)ی تێ دەبرێ.
دەم و پل: دەموچاو: (دەموپل)ی خواتەوە. بریتییە لە قسە ڕەوانی: فیسار کەس بە(دەموپل)ە.
دەموچاو: ڕووی گیاندار.
دەموچاوهەڵگر: ئافرەتێکە کە موو لە دەموچاوی ژنان بکاتەوە و جوانی بکات.
دەموچاوهەڵگرتن: موو هەڵکەندن لە دەموچاوی ژن بۆ جوانی.
دەم و دوو: بریتییە لە قسە و گفتوگۆ: فیسار کەس (دەم و دوو)ی خۆشە.
دەم و دووان: دەم و دوو.
دەمودەس: دەمودەست.
دەمودەست: کوتوپڕ.
دەم و فلچ: دەم و فلێق.
دەم و فلێق: دەم و دووی ناشیرین.
دەموقەوچە: د. دەم و فلێق.
دەموکانە: جۆرێکە لەبەری مازووودار وەک دەنکی بەلالووک وایە دەکوترێ و ناوە لینجەکەی خۆش دەکرێ و بۆ هێندێ شت بەکاردێنرێ.
دەم و کاوێژ: دەم و فلێق.
دەموکە: دەموکانە.
دەمووکە: دەموکانە.
دەمە: شتێکە ئاسنگەر و چەقۆگەر و مسگەر ئاگری پێ دەگەشێننەوە. ڕۆژی با و بۆران.
دەمهاتن بەیەکا: دەم بەیەکاهاتن.
دەم هار: دەم هەراش.
دەمەتەقێ: بریتییە لە قسە و گفتوگۆ کردن بۆ ڕابواردن.
دەمەجاو: ئەندازەیەکە لە بنێشت کە لە دەمدا بجوورێ.
دەمەداچەقێ: دەمدانی گیاندار بەیەکدا لەکاتی گیانەلاکە هەناسەی درەنگ دەردەچێ.
دەمەدەم: سەرەتای هەموو کاتێک: (دەمەدەمی) بەیانیان یا ئێواران خۆشە.
دەمەڕێزە: تیغێکە کە دەمی هەڵوەری بێ، (دەمەڕێزەبوون) هەڵوەرینی دەمی تیغ.
دەمەرقۆیان: جۆرە شەڕواڵێکە لەسەر دەرپێوە لەپێ دەکرێ.
دەمەزەردکردنەوە: تیژکردنەوەی دەمی تیغ بەبڕەند لەگەڵ ئاودانەوەی.
دەمەقڕە: دەم قڕە.
دەمەقەیچی: د. بڕشتی مەقەست.
دەمەکوتێ: دەمەداچەقێ.
دەمەلاسکە: لاسایکردنەوەی قسەی یەکێک و دەم خواردنەوە لێی لە ڕووی گاڵتە پێ کردنیەوە.
دەمەلاسکێ: دەمەلاسکە.
دەمەڵبێن: پارچە مسقاڵییەکی درێژکۆلەیە دەمی مردووی پێ هەڵدەبەسترێ.

دەمەنی: هەڵامەت.
دەمەوخوار: شتی دەمەونخون.
دەمەوڕوو: دەمەوخوار.
دەمەوژێر: دەمەوخوار.
دەمەونخون: دەفرێکە کە نخون بووبێتەوە.
دەمەونخونبوون: بەدەمداکەوتنی دەفر.
دەمەونخونبوونەوە: دەمەونخونبوون.
دەمەونخونکردن: بەدەمداخستنی دەفر.
دەمەونخونکردنەوە: دەمەونخونکردن.
دەمەوەر: خوار دەستێکە لە گفتوگۆدا بەگژ دەمتدا بێتەوە.
دەمەوەری: بەگژدەمدا چوونەوەی خواردەست بۆ گەورەی.
دەم هەراش: مەردوومی دەم گەرمی سازندە.
دەم هەراشی: سازندەیی.
دەم هەڵبەس: دەم هەڵبەست.
دەم هەڵبەست: قسەیەکە لە خۆتەوە هەڵت بەستبێت.
دەم هەڵپچڕان: بریتییە لە قسەکردن: بۆچی (دەم هەڵناپچڕێت) واتە قسە ناکەیت؟
دەمهەڵە: د. دەمشڕ.
دەم هەڵهێنانەوە: بریتییە لە خۆ ئامادەکردنی مەردووم بۆ قسەکردن.
دەمێکە: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ کاتێکی ڕابردووی زۆر دوور: (دەمێکە) کورد نوستووە.
دەمیەکنیان: د. دەم لێکنان.
دەن: هـ. پەراسوو.
دەنا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەجێی وتەی ئەگینا.
دەند: زبانەی ئێرەق.
دەندوکچە: با. ناوە بۆ جۆرە هەنارێک.
دەندووک: دوو ئێسقانی باریکە بەدەم باڵندەوە شتی پێ دەخوا.
دەنک: دانەی دانەوێڵە و هەنار و ترێ و گەلێ شتی تر.
دەنکە: دەنک.
دەنگ: ئاوازێکە پەیدا دەبێ لە لێکەوتنی دوو شت لە یەکتری بەتوندی و بەگوێ ببیسترێ، (دەنگە دەنگ) دەنگی یەک لەدوای یەک. باس و خەبەر: (دەنگ) بلاوە کە کارگەی شەکر لە سلێمانی دادەنرێ.
دەنگ بەرز: گیانداری دەنگ زل.
دەنگخۆش: گیاندارێکە ئاوازێکی دڵگیری ببێ.
دەنگخۆشی: خۆشی دەنگ و دڵگیری.
دەنگ دابڕین: قسە بڕینەوە لەگەڵ یەکێکدا.
دەنگدار: شتێکە کە دەنگی لێوەبێ. چوار پیتە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی کە دەنگیان لێوە دێ وەک (ا،و،هـ،ی).
دەنگدان: بانگێشتنێکی تێکڕاییە بۆ سەر شتێک: فیسار کەس شاییەکەی کرد ئاواییەکانی دەوری خۆی هەموو (دەنگ دا).
دەنگدانەوە: بلاوبوونەوەی دەنگوباس بەجۆرێک کە گەلێ کەس بیبیستێ. هاتنەوەی دەنگ لەناو شاخ و دۆڵ و گومەزدا.
دەنگ دڕان: بریتییە لە زۆر هاوارکردن.
دەنگ دەرچوون: چوونە دەرەوەی قسەیەک لە یەکێکەوە بۆ ناو مەردووم.
دەنگ دەرهاتن: دەنگ دەرچوون بەجۆرێک کە ئەم و ئەو بیبیستێ.
دەنگکردن: قسەکردن: (دەنگ) ناکەم یا (دەنگ) مەکە.
دەنگ لێکردن: بانگکردن یا دەرکردنی شتێک: نەریمانم پێویستە دەنگی لێ بکە، یا ولاخەکەم مانی گرتووە (دەنگێکی لێ بکە) با بڕوا.
دەنگ نووسان: کپبوونی دەنگ و دەرنەهاتنی، (دەنگنووساو) گیاندارێکە کە دەنگی کپ بوو بێ.
دەنگنێر: کەسێکە دەنگی گڕ و قەبەبێ.
دەنگوباس: قسە و گفتوگۆیەکە کە بکەوێتە سەر دەمان و بلاوبێتەوە.
دەنگەشە: د. دەنگە دەنگ و ژاوەژاو.
دەنگەوەرە: کەسێکە دەنگی یەکێک بەیەکێک یا بەچەند کەسێکی دوور بگەیەنێ وەک ئەو کەسانەی کە دەنگی پێشەوای نوێژ (امام) لە

مــزگــەوتێکی زۆر گــەورەدا دەگــەیەنن بەو نوێژکەرانەی کە دوورن لێی.
دەنووک: دەندووک.
دەنووک کەوچکە: جۆرێکە لە مراوی.
دەنووکە: د. دەموکانە.
دەو: پەلە و دەســـتــــوبرد: بە (دەو) هات. جـــۆرە ژمارەیەکە لەناو چەند کەسێکدا دەکرێ بەم ڕەنگە دوانیان یەکێ چەند پەنجەیەک دەهێنێتە پێشەوە و یەکـێکیـان دەڵێ (دەو) لە تۆ. ئینجـا پەنجـەکـان لێکدەدەنەوە و دە ژمـارەی تری دەخــەنە ســەر، کردییە هەر چەند لەو کەسەوە کە دەوی لێ کراوە دەژمێـردرێ. لەسـەر هەر کـامیـان تەواو بوو ئەو دەیباتەوە. دەم. دوو (با).
دەهۆ: دردۆنگ و زویر و دڵگیر.
دەواخ: د. دەباخ.
دەواخانە: د. دەباخانە. دەرمانخانە.
دەوار: پەلاســێکی پانی درێژی تەختــە تەخـتــەی لێکدراوە لە مـوو دەچنرێ کـوچەری هەڵی دەدەن و لەباتی خانوو دەچنە ناوی. چارەوێ. وڵاخ (با).
دەواساز: د. دەرمانساز.
دەوافرۆش: د. دەرمانفرۆش.
دەوان: گیانداری چەسپان. تیغی جەوهەردار.
دەوانچە: دەمانچە.
دەوردان: ئاخڵەدانی شتێک.
دەورگرتن: ئاخڵەدان. پارچەگرتن بەلێواری پێڵاودا.
دەوروپشت: ناوچە و دەوروبەر.
دەورەدان: دەوردان.
دەورەگرتن: دەورگرتن.
دەوری: دەفرێکی پەلی لێوداره.
دەوش: با. شوێن پێ.
دەوکیس: ز. خەستەی توورەکە.
دەهۆڵ: ز. دەهۆڵ.
دەوڵەت: دارایی. حکومەت.
دەوڵەتی: شتێکە کە هی حکومەت بێ.
دەوڵەمەن: دەوڵەمەند.
دەوڵەمەند: کەسێکە دارایی زۆر بێ.

دەوون: د. دەوەند.
دەوە: تەپاڵە. دەبە.
دەوەلان: ڕیزە تەپاڵەیەکە بەگردی دادەنرێ و ناوەکـەی پڕ دەکرێ لە تەپاڵەی ورد.
دەوەن: بنکە دار بەڕوو یا مـازوو کـە بڕدرابێ و هەڵی دابێتەوە.
دەوەن بەئاش: بریتییە لە قسە و گفتوگۆکردنێکی بێ هوودەی زۆر لەسەر شتێک.
دەوەند: دەوەن.
دەویقـانـدن: ز. تاقـیکردنەوەی سـەخـتـی و ناسـکی هێلکەیە بەماڵینی بەپێشی دانندا.
دەویک: ز. دۆوک.
دەویت: کـەسـێکە ژنان تاو بکا بۆ ئەم و ئەو. دوێتی نووسین (د).
دەوین: با. دۆینە.
دەهۆ: جاجمـێکە وەک شـەڵتـە هەڵدەدروێ و دەغـڵی لەسەر خەرمان پێ دەگوێزرێتەوە.
دەهۆڵ: شـتـێکی بۆشی گـەورەیە چەرمی خاو دەگـیـرێ بەهەردوو ڕوویدا و لێی دەدرێ.
دەهۆڵژەن: کەسێکە کە دەهۆڵ لێ بدا.
دەهۆڵکوت: دەهۆڵژەن.
دەهەم: شتێکە لە پایەی دەدابێ.
دەهەمین: دەهەم.
دەهیە: ز. درندە.
دەهیەک: دەیەک.
دەی: وتەی هاندان.
دەیز: ز. گەڵای گزرە بۆ ئاژاڵ.
دەیلەم: د. نوێڵ. تیرەیەکی گەورەیە لە کورد.
دەیم: دێم.
دەیمەرۆ: د. دێمەزار.
دەیمەکار: دێم.
دەیەک: لە دە بەش بەشێک.
دەیەم: دەهەم.
دەیەمین: دەهەمین.
دێ: چەند خانوویەکی ئاوای دوور لە شارە. گەڵای دار بەڕوو و مـــازووەکـــە لە پایزدا دادەپاچرێ و

لەناویەلی درەختدا هەڵ دەگیرێ بۆ زستانی ئاژاڵ. دەنگێکە لە ولاخ دەکرێ بۆ گێڕانەوەی لە کارێک. دایک (ز).

دیار: شتی بینراوی نمایان. دیدار (د). تەنیشت: دانیشت بە(دیار)یەوە، دیاربوون: دەرکەوتن و لەبەرچاوبوونی شتێک.

دیاردی: وتەیەکە لەکاتی بەدیکردنی کەروێشک و بەدەورداهاتنیدا ڕاوکەر دەیڵێ.

دیاردیکردن: بەدیکردنی نێچیر لەکاتی ڕاودا.

دیارناو: ناوی یەکێکی تایبەتی (علم).

دیار و ئاخربوون: مردنی یەکێک لە پێش بینینی خۆشەویستێکیدا.

دیارە و ئاخربوون: دیار و ئاخربوون.

دیاری: شتێکە ببرێ یا بنێردرێ بۆ دۆستێک.

دیاریدان: دەرکەوتنی شتێک.

دیاری کردن: نیشانەکردنی دەزگیران بەناردنی دیارییەک بۆی لە دوای خوازبێنی.

دیان چەرمگەوبوون: دان سپیبوونەوە.

دیانڕۆکڵە: د. دانەڕۆکە.

دیان کلێلەبوون: د. دەم چوونە کلیلە.

دیان لێ تیژکردن: دان لێ تیژکردن.

دیانە: د. دانەی شت. ناوی دێیەکە لە نزیک مووسڵ.

دیانەڕیکێ: د. دانەچیرێ.

دیباچە: چەند گوفتارێکی ڕێکوپێکە کە لە سەرەتای هێندێ کتێبەوە دەنووسرێ.

دیبکە: جەوەندە.

دیبەر: ڕۆژە جووتێکە لە زەوی.

دیدک: با. سپلی گیاندار.

دیدەکانێ: هـ. دیلانێ.

دیدێ: هـ. خوشکی گەورە.

دیر: درەنگ.

دیران: جێبوونەوەی شتێک لە شتێکدا: ئەم دەفرە دوو مەن (دەدیرێ) واتە دوو مەنی تێدا جێ دەبێتەوە (د). تەتەڵەکردنی دانەوێڵە (ز). ئاوەدانی زەوی.

دیرانن: د. ئاوەدانی زەوی.

دیراو: جۆرە جۆگەلەیەکی هەڵدراوەیە هێندێ سەوزی لەم بەر و ئەو بەری دەڕوێنرێ.

دێر: ڕیزێکە لە نووسراو.

دێرس: د. درەنگ.

دێرسی: د. درەنگی.

دێرندێز: ز. ئاگرێکی گەورەیە کە گاوران لە ڕۆژی چواردەی شوباتدا دەیکەنەوە.

دێری: درەنگی.

دێرین: شتێکە کە زۆر کۆن بێ و ساڵی زۆری دی بێ.

دێرینە: دێرین.

دێز: شتی بۆزی ڕەشتاڵە. دیزە (ز).

دێزداشە: شەوکراس.

دێزک: شتی دێز.

دێزگ: دێزک. مەردوومی کلۆڵ.

دێزە: دیزە.

دیسک: با. سوێنەیەکی پچکۆلانەیە لە قووری سوورەوەکراو بەقەد لەگەنێک دەبێ ماستی تێدا دروست دەکرێ.

دێسە: ز. مەڕەکێوی.

دێق: د. دیق.

دێکانە: با. دەمۆکانە.

دێکانی: لادێیی.

دێگە: پوور.

دێل: ز. دێڵ.

دێڵ: سەگی مێ.

دێڵە: د. دوێڵ.

دێڵەبەبا: دەڵەبەبا.

دێڵەبەن: د. دوێڵ بەن.

دێلەکانێ: د. دێڵەکانێ.

دێڵەکانێ: دیلانێ.

دێلەمار: ز. بزغژە.

دێڵێ: چەند تەڵەبەردێکە لەسەر دارەڕاوە دادەنرێ و قوڕپەستی لەسەر دەکرێ (هـ). ناوی دێیەکە لەوبەری سیروان.

دێم: زەوی بێ ئاو.

دێمکە: جۆرە جەوەندەیەکە ئاوی تێ دەکرێ.

دێمونایە: جۆرە یارییەکە چەند منداڵێک بەر و دوا

دەست بەپشتی یەکەوە دەگرن و گۆرانی دەڵێن.
دێمەڕۆک: شوێنی دێم.
دێمەرووک: دێمەڕۆک.
دێمزاز: د. دێمەڕۆک.
دێمەکار: دێمەزار.
دێمی: شتێکە لە شوێنی دێم پەیابووبێ.
دێمیلە: کەردڕ.
دینج: ئاسوودەی بێ خەفەت.
دێو: شتێکی ونی سامداری هەڵبەستی پڕوپووچە. ڕووی شت.
دێواچە: د. دێباچە.
دێوان: د. کوێخا.
دێواندەر: دیواندەر.
دێواندێوکردن: دیواندیوکردن.
دێوانە: شێتۆکە. ناوی ڕووبارێکە لە ناوچەی قەرەداخ.
دێوبەند: نوشتەیەکە دەڵێن گۆیا بەهەر کەسێک بێ دێو و درنج زیانی پێ ناگەیەنێ.
دێوجامە: پارچەیەکی ڕەنگاوڕەنگە ڕاوکەر لەکاتی ڕاوە کەودا هەڵی دەواسێ بۆ ئەوەی کە کەو لێی کۆببنەوە و بیان کوژێ.
دێودڵ: د. دڵ قایم.
دێوەدەر: د. شتی کون بووی دیواودەر.
دێوەرژەن: دۆرژنگ.
دێوەڵووکە: وتەیەکە بەهێندێ مەردوومی زلی کوڵکنی چڵکن دەوترێ.
دێوی: کردەوەیەکە لە کردنەوەی دێو بچێ.
دێە: وتەیەکە وڵاخی بەرزی پێ دەردەکرێ.
دیهات: دێهات.
دێهات: چەند دێیەک.
دیهاتی: دێهاتی.
دێهاتی: لادێیی.
دی: وتەیەکە لەجێیی وتەی (تر) بەکاردێنرێ: ئەوی (دی) یا جارێکی (دی).
دیان: گاوور.
دیای: هـ. تەماشا کردن.
دیبەگ: دنگی گەورەی برنج کوتان.
دیتن: چاو پێکەوتن.
دیتنەوە: دۆزینەوەی شتی ونبوو.
دیخوون: بەندەخوێن.
دیدار: ڕوخسار.
دیداربینی: د. دیدەنی.
دیدە: چاو.
دیدەن: دیدەنی.
دیدەنی: چوون بۆ لای یەکێک بۆ چاوپێکەوتنی و تازەکردنەوەی دۆستایەتی.
دیرەک: کۆڵەکە.
دیرەکی: با. جۆرە هەنجیرێکە.
دیرەگ: دیرەک.
دیزە: دەفرێکی گلێنی خڕی سوورەوەکراوە.
دیزە بەدەرخۆنە: بریتییە لە داپۆشین و شاردنەوەی کارێک: ئەم کارە با هەر دیزە بەدەرخۆنە بێ.
دیزە بەکوڵ: بریتییە لە کەسێک کە خاوەنی ماڵ و منداڵ یا داراییەکی زۆر بێ و نەتوانێ بەئاسانی کۆچ و بار بکا.
دیزەڵۆکە: دیزەی پچکۆلانە.
دیزەڵە: دیزەڵۆکە. چاڵاییی ژوور هەردوو سمت.
دیسا: ز. دیسان.
دیسان: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (دووبارە).
دیسانەوە: دیسان.
دیش: د. پڕ و پیتی ناوماڵ.
دیشلەمە: چای بێ شەکرە کە شەکرەکە بخرێتە دەمەوە و چا تاڵەکەی بکرێ بەسەردا.
دیڤ: با. کلک.
دیڤەلان: با. یەکێکە کە هەمیشە وەک کلک بەدوای یەکێکەوە بێ.
دیق: سوێ و خەفەتی دەروون.
دیق پێکردن: سوێ خستنە ناودڵ.
دیق چوونەدڵ: سوێ چوونەدڵ.
دیقکردن: سوێبوونەوە.
دیقە دیقەدان: قینەقینەدانی یەکێک.

دیکل: ز. کەڵەشێر.
دیل: یەکێکە لە جەنگدا دوژمن گرتبێتی.
دیلان: د. مەردوومی گێل و گەمژ و شێتۆکە.
دیلانە: دیلانێ.
دیلانێ: لە گوریس نیشتن. زەماوەند.
دیلباز: ز. مەردوومی کارامەی شارەزا.
دیلۆک: ز. گۆرانی هەڵپەڕکێ.
دیلۆکڤان: ز. گۆرانیبێژی هەڵپەرکێ.
دیلەک: ز. تکا.
دیلەکچی: ز. تکا کەر.
دیم: هـ. ڕوخسار.
دیماتی: ز. دێکانی.
دیماری: ز. باوەژن.
دیمان: تەحر و شێوە.
دیمانە: دیمان: (دیمانە)ت بەخێر.
دیمەشۆر: دیمە شۆرە.
دیمەشۆرە: شتێکی سپییە وەک سابوون ژنان دەموچاوی پێ دەشۆن بۆ جوانی.
دیمەک: زیانەی ئێرەق کە گاسنی پێوە دەکەن. مووری چوار پاڵوو کە بۆ قایمی دەخرێتە چینی دیوارەوە.
دیمەن: دیمان.
دین: بینین. شێت: مرۆڤێکی (دین)ە واتە شێتە (با). ئاین. زان: ئەمشەو کوڕێکی (دی) واتە بووی.
دینار: جۆرە دراوێکی بەنرخی دەوڵەتییە.
دینج: دینج.
دیندار: کەسێکە لە دینی خۆیدا قایم بێ. درەختێکە وەک مازوو دار بەڵام گەڵای ئەم زەردە (ز).
دینە: دۆزینەوە.
دینەوە: دۆزینەوە. بینینی شتێک جاری دووەم و سێیەم.
دیو: ژوور. ڕووی جوانی کاڵا و پێخەف و هێندێ شتی تر: ئەم قوماشە یا ئەم قاڵییە دیوی خۆی نییە.
دیواخان: شوێنێکە لە خانوو کە تەرخان کرابێ بۆ میوان.
دیواخانە: دیواخان.
دیوار: بارستاییەکی ئەستووری ڕێکی بەرزە دروست دەکرێ لە خشت و قوڕ یا بەرد و گەچ.
دیواربڕ: ئاسنێکی لووت تیژە دز دیواری پێ دەبڕێ.
دیوارە: د. زێواری شت.
دیوان: دیواخان. کتێبی شیعری شاعرێک.
دیوانخانە: دیواخان.
دیواندڕ: مەردوومی دەمڕاست.
دیواندەر: دیواودەر.
دیواندیوکردن: هەڵگێڕانەوەی شت ئەم دیو بۆ ئەو دیو.
دیوانی: جۆرە خەتێکی تێهەڵکێشە وەک خەتی شکستە.
دیواودەر: دیواندەر.

ڕا: جار: ئیمڕۆ لە دوو (ڕا) هاتمە لات. ڕێگە. ڕای: (ڕا)م لێ نییە.
ڕائەسپاردە: ڕاسپاردە.
ڕائەنگاوتن: ڕایەڵکردنی دار یا ئاسن بەسەر شوێنێکدا.
ڕابردوو: ڕابوردوو.
ڕابگار: د. ڕێبوار.
ڕابگردن: د. ڕابواردن.
ڕابواردن: کات بەسەر بردن.
ڕابوردن: تێپەڕینی شتێک: فیسار کەس بە بەردەممدا (ڕابورد).
ڕابوردوو: شتێکە کە تێپەڕی بێ.
ڕابوردە: ڕابوردوو: قسە لە (ڕابوردوو) مەکە.
ڕابوون: ز. هەستان.
ڕابەر: کەسێکە نامە یا ڕاسپاردەی مەردووم بەیەک بگەیەنێ.
ڕابەری: گەیاندنی نامە یا ڕاسپاردەی مەردووم بەیەکێک
ڕابەریکردن: ڕێ نیشاندان.
ڕابین: با. ڕابوون.
ڕابینین: ڕاپەرموون.
ڕاپسکان: ڕاپسکاندن.
ڕاپسکاندن: فڕاندنی شتێک لە دەست یەکێک لە ناکاو.
ڕاپۆرت: نامەیەکی پەنهانییە کە بنووسرێ لە یەکێک.
ڕاپۆرتچی: کەسێکە نامەی پەنهانی لەم و لەو بنووسێ.
ڕاپەڕاندن: جێبەجێکردنی کار بەدەستوبردی. داچڵەکاندنی یەکێک لەناکاو.
ڕاپەڕین: ڕاستبوونەوە لە پڕ، داچڵەکین.
ڕاپەرموون: ئومێدکردنی شتێک لە یەکێک کە لە باریدا بێ: وات پێدا (ڕادەپەرمووم) کە هەر دەستی هەژار بگریت.
ڕاپێچان: ڕاپێچکردن.
ڕاپێچکردن: فڕاندنی شتێک بە خێرا لەلایەن با، یا ئاو، یا گیاندارێکەوە.
ڕاپیتە: پیاسە و هاتوچۆکردنی زۆر لە شوێنێکدا.
ڕاتلەقان: ڕاتلەقاندن.
ڕاتلەقاندن: ژەندنی مەشکە. ڕاژەندنی بێشکە. ئاو تێوەردانی دەفرێک.
ڕاتوو: ڕۆژانە لە خەرجی یا نان کە دەدرێ بەهەژار.
ڕاتەکان: ڕاچڵەکین: دڵم ڕاتەکی جووڵانەوەی شت بەهۆی ڕاتەکاندنیەوە.
ڕاتەکاندن: ڕاکێشانی شت بەتوندی.
ڕاجە: د. داری درێژ وەک بەرچیغ.
ڕاچڵەکان: داچڵەکان.
ڕاچڵەکاندن: ڕاپەڕاندنی گیاندار لە ناکاو.
ڕاچڵەکین: ڕاچڵەکان.
ڕاچوون: ڕۆچوون.
ڕاچەنین: ڕاچڵەکین.
ڕاخستن: بڵاوکردنەوەی ژێرەخەر لەسەر زەوی، (ڕاخراو) شتێکە کە ڕاخرابێ. خستنە ڕێ (د).

ڕاخوڕین: خوڕین: بەکێ وا (ڕادەخوڕیت).
ڕاخوستن: ز. پەنابردن.
ڕاخەر: ژێرەخەر.
ڕادار: د. کەسێکە کە ئاگاداری ڕێ و بان بکات. جەردە. باجگر.
ڕادارانە: د. باج.
ڕادارخانە: د. باجگە.
ڕاداری: د. باج.
ڕاداشتن: ڕاهێشتنی منداڵ.
ڕادان: ڕامالینی شت سەر بەرەو خوار: ئەو لیتەیە بەخاکەناز (ڕادە). بریتییە لە دڕینی ورگی یەکێک: بەخەنجەر سکی (ڕادا).
ڕاددە: ئەندازە و پلە: فیسار کەس بە(ڕاددە)یەک چرووکە مشک لە ماڵیدا کلکی چەور نابێ.
ڕادووکەوتن: دواکەوتنی ئافرەت بەشوێن پیاوی بێگانەدا.
ڕادوونان: ڕاونان.
ڕادیۆ: جۆرە سندوقێکە بەهۆی هێزی کارەبا یا پیلەوە گۆرانی و قسە و گفتوگۆ وەردەگرێ لە ئێستگەی شارانەوە.
ڕار: سەگی یاخی. شتی زۆر کوڵاو (د).
ڕاڕا: کەسێکە هەردەمە لەسەر ئارەزوویەک بێ.
ڕاڕایی: بوونی مەردووم هەردەم لەسەر ئارەزوویەک.
ڕاڕفان: هەڕاکردنی گیاندار بەهۆی ڕاڕفاندنیەوە.
ڕاڕفاندن: ڕاوەدوونان و دواکەوتنی گیاندارێک.
ڕاڕفین: ڕاڕفان.
ڕاڕەو: داڵانێکە کە هاتوچۆی بەسەردا بکرێ.
ڕاز: قسەی نهێنی: (ڕاز)ی دڵی خۆت لای کەس مەڵێ. داستان و سەرگوزەشت. قسە و گفتوگۆ: چووم بۆ ماڵی فیسار کەس (ڕاز) یان لێ گرتبوو، واتە کۆڕی قسەیان گەرم کردبوو.
ڕازان: ئامادە و سازبوون: (براز)ێ. واتە ئامادەبە. پاڵکەوتن (با). نووستن (ز).
ڕازاندن: ڕازاندنەوە.
ڕازاندنەوە: جوان کردن و ڕێکوپێک کردنی شت.
ڕازانن: د. ڕازاندن.
ڕازاننەوە: ڕازاندنەوە.
ڕازانەوە: جوانبوون و ڕێکوپێک بوونی شت: باخەکە جوان ڕازاوەتەوە.
ڕازاوە: شتی ڕازێنراوە.
ڕازقی: جۆرە ترێیەکە وەک سپیکە بەڵام ئەم نەختێ تفتە. جۆرە گوڵێکی بۆنخۆشی پەسەندە گەڵای وەک گەڵای بامێ وایە.
ڕازیانە: بەری گیایەکە لە زیرە دەچێ بۆنی خۆشە و دەکرێتە ناو نانەوە گەڵای وەک شوێیت وایە، بۆ ژانە دڵ باشە. ناوی دێیەکە لە دەستەڕاستی ڕۆژهەڵاتی سلێمانییەوە.
ڕازیانەوە: ڕازانەوە.
ڕازێنەر: کەسێکە یەکێک یا شتێک برازێنێتەوە.
ڕازین: ڕازان و ئامادەبوون. ڕاکشان (با).
ڕاژە: کاریتەی کەپر. دەستەک و داری دارەڕا.
ڕاژەندن: ڕاوەشاندنی بێشکە و جۆلانە
ڕاژەنین: ڕاژەندن.
ڕاس: د. ڕاست.
ڕاسا: د. ڕاستەوخۆ: لەم (ڕاسا)یە برۆ، واتە ڕاستەوخۆ.
ڕاسایی: د. تەختایی.
ڕاسپاردن: ناردنی وتەیەک بەیەکێکدا بۆ یەکێکی تر.
ڕاسپاردە: کەسێکە کە وتەی یەکێک ببا بۆ یەکێکی تر. وتەیەکە بەیەکێکدا بنێردرێ بۆ یەکێکی تر.
ڕاسپارە: ڕاسپاردە.
ڕاسپێر: کەسێکە کە یەکێک ڕاسپێرێ.
ڕاسپێراو: کەسێکە کە ڕاسپاردەی یەکێک بگەیەنێ بەیەکێکی تر.
ڕاسپێرە: ڕاسپێردراو.
ڕاسپێری: وتەیەکە بەیەکێکدا بنێردرێ بۆ یەکێکی تر.
ڕاست: شتێکە کە خوار نەبێ، وتەیەکە درۆ نەبێ، ئاقار: لەو (ڕاست)ە واتە لەو ئاقارە. جۆرە مقامێکی کوردییە. ڕاستگۆ. لای بەرامبەری چەپ لە شت.
ڕاستاڵ: کەسێکە کە زۆر ڕاستگۆ بێ.
ڕاستان: ڕاستایی.

ڕاستایی: عاستی ڕاستی شت.
ڕاستبوونەوە: هەڵسان لە پاڵکەوتنەوە بۆ دانیشتن یا لە دانیشتنەوە بۆ سەر پێیان. لاچوونی چەوتی و خواری شت.
ڕاستبێژ: ڕاستگۆ.
ڕاستبێژی: ڕاستگۆیی.
ڕاستڕۆ: ڕاستڕەو.
ڕاستڕۆین: قسەی ڕاست کردن. داننان بەقسەیەکی پەنهانا و دەرخستنی.
ڕاستڕەو: ڕاستگۆ.
ڕاستکار: ڕاستگۆ.
ڕاستکردن: وتنی قسەی ڕاست.
ڕاستکردنەوە: لابردنی چەوتی و خواری شت. هەڵساندنی گیاندار لە پاڵکەوتنیەوە بۆ دانیشتن یا لە دانیشتنەوە بۆ سەرپێیان.
ڕاستگوتن: ڕاست وتن.
ڕاستکەرەوە: کەسێکە هەڵەی شتی نووسراو ڕاست بکاتەوە.
ڕاستگۆ: کەسێکە لە گفتوگۆدا درۆ نەکا.
ڕاست گوتن: ڕاستگۆیی.
ڕاستگۆیی: درۆنەکردن لە گفتوگۆدا.
ڕاست و چەپ: ز. ئاسنێکی خواری لووت دارە زمەی تفەنگی پێ دەردەهێنرێ لە کاتێکدا کە گیر ببێ.
ڕاست و چەپکردن: بەدەمەوەخستنی یەکێک و دەستی ڕاست و قاچی چەپ یا دەستی چەپ و قاچی ڕاستی لە یەکدان بۆ ناوک هێنانەوەی یا بۆ نەرمکردنی پشتی.
ڕاستوێژ: ڕاستگۆ.
ڕاستوێژی: ڕاستگۆیی.
ڕاستە: دارێکی دوو پەلە دەکرێ بە(بلۆسکە)دا بەرزی و نزمی بەرداشی پێ تاقی دەکرێتەوە. دار یا ئاسنێکی ڕاستە کێری ڕاستی پێ دەکێشرێ. جۆرە هەڵپەڕینێکە قاچی ڕاستی تێدا پێش دەخرێ و بەلای ڕاستدا سووڕدەخورێ. کۆڵانێکی ڕاستە چەند دەرگا یا دوکانێکی لەسەربێ.
ڕاستەڕێ: ڕێگای ڕاستی بێ پێچ و پەنا.
ڕاستەقینە: شتێکە کە درۆزنە نەبێ.
ڕاستەک: ز. ڕاستە.
ڕاستەکی: ڕاستەقینە.
ڕاستەکینە: ڕاستەقینە.
ڕاستەوانە: شتێکە کە پێچەوانە نەبێ.
ڕاستە و چەپە: جۆرە یارییەکە لە هەلووکێنندا بەدەستی ڕاست و چەپ لێی دەدرێ.
ڕاستەوخۆ: وتەیەکە کردن یا وتنی کارێک دەگەیەنێ، بەبێ پێچ و پەنا (ڕاستەوخۆ) برۆ واتە هیچ لامەدە، یا (ڕاستەوخۆ) قسەکەت بکە واتە درۆی تێدا مەکە.
ڕاستە و ڕاست: ڕاستەوخۆ.
ڕاستەوڕێ: ڕاستەوڕاست.
ڕاستەوە بوون: ڕاستبوونەوە.
ڕاستەوەکردن: ڕاستکردنەوە.
ڕاستی: بوونی وتە بەڕەنگێک کە درۆ نەبێ. بوونی شت بەجۆرێک کە خوار نەبێ.
ڕاسڕۆین: د. ڕاست ڕۆین.
ڕاسوێژ: ڕاستگۆ.
ڕاسە: د. ڕاستە.
ڕاسەقانی: د. ڕاستەقینە.
ڕاسەوبوون: د. ڕاستبوونەوە.
ڕاسەوکردن: د. ڕاستەوەکردن.
ڕاسی: د. ڕاستی.
ڕاشوڕووت: د. ڕەشوڕووت.
ڕاشەکان: ڕاشەکاندن.
ڕاشەکاندن: ڕاوەشاندنی شت.
ڕافران: ڕارفان.
ڕافراندن: ڕارفاندن.
ڕافرین: ڕارفین.
ڕاڤە: ز. شرح.
ڕاڤەکار: ز. ڕاڤەکەر.
ڕاڤەکرن: ز. شەرحکردن.
ڕاڤەکەر: ز. کەسێکە کە ڕاڤەی شتێک بکا. دوو خاڵی لەسەریەکە لە هەر شوێنێک کە دانرا پێشان

دەدا کە پاشووەکەی ڕاڤەی پێشووەکەی دەکا.
ڕاکردن: ڕۆینی گیاندار بەتاو هەڵگرتن (با).
ڕاکردن: ز. مانەوە لە شوێنێکدا.
ڕاکشان: پاڵکەوتن.
ڕاکشاندن: پاڵخستن.
ڕاکشاو: بریتییە لەگیانداری درێژی بەقەڵافەت. پاڵکەوتوو.
ڕاکەوتن: ز. نووستن.
ڕاکەوتن: خۆئامادەکردن بۆ دزین یا فڕاندنی شتێک.
ڕاکێشان: گرتنی شتێک و بەزۆر کێشکردنی.
ڕاگر: شتێکە کە مایەی ڕاوەستانی شتێکی تر بێ. سەرۆکی خێزان. سەرۆکی دانشگای بەرز (عمید).
ڕاگرتن: بەندکردنی شت: کەس لە سەرەڕێ (ڕامەگرە).
ڕاگوزار: ڕێیەکە کە هاتوچۆی پێدا بکرێ.
ڕاگوزەر: ڕاگوزار. ڕێبوار (د).
ڕاگە: هـ. ڕێگا.
ڕاگەیاندن: گەیاندنی قسەیەک یا شتێک بەیەکێک.
ڕاگەیشتن: گەیشتن بەشتێکدا.
ڕاگەیێن: کەسێکە کە دەنگوباس بلاویکاتەوە.
ڕاگیربوون: بەندبوون مانەوە.
ڕاگیرکردن: ڕاگرتن.
ڕام: گیاندارێکە کە هۆگری شتێک بووبێ.
ڕامان: بێدەنگبوون و بیرکردنەوە لە شتێک.
ڕاماڵبوون: ڕاپێچبوونی قوڕ و لیتە. ڕافڕانی گیاندار.
ڕاماڵدان: ڕاماڵین.
ڕاماڵکردن: ڕاپێچکردنی قوڕ و لیتە و ڕادانی لەسەر زەوی. ڕافڕاندنی گیاندار.
ڕاماڵین: ڕاماڵکردن.
ڕامان: بیرکردنەوە لە شتێک.
ڕاماو: کەسێکە کە بێ دەنگ بووبێ و بیر لە شتێک بکاتەوە.
ڕامبوون: ڕاهاتن.
ڕامکردن: ڕاهێنانی گیاندار بەشتێک.
ڕامکە: ڕاوکە.
ڕامووز: با. ماچ.
ڕامووس: ڕامووز.
ڕامووسان: با. ماچ.
ڕامووسین: ڕامووسان.
ڕامە: د. ڕاوکە.
ڕامیار: مەردوومی سیاسی.
ڕامیاری: سیاسەت.
ڕان: ئەستوورایی لاق لە سمت بەرەوخوار تا ئەژنۆ. گەلەی بزن و مەڕ.
ڕانان: ڕاونان.
ڕاناو: ضمیر.
ڕاندن: لێخوڕین.
ڕانک: جۆرە دەرپێیەکی شاڵینی شاشە.
ڕانکە: مووی لا ڕانی بزنە کە لە بەهاراندا لە کاتی برینەوەی ئاژاڵدا دەهێڵرێتەوە بۆ ئەوەی کە دڕک لە گوانی نەدا.
ڕانما: د. ڕابەر.
ڕانموونی: د. ڕێ نموونی.
ڕانواندن: پیشاندانی شت بەمەردووم.
ڕانە: ڕانک.
ڕانەکی: د. پاڵدوو.
ڕاو: هەوڵدان بۆ گرتن یا کوشتنی گیاندارێک کە گۆشتی بخورێ لە دەشت یا لە ئاودا. فێڵ و تەڵەکە (د).
ڕاوار: د. خۆشڕەوت.
ڕاوبان: ڕێوبان.
ڕاوچی: کەسێکە کە بزانێت ڕاو بکات.
ڕاوکردن: نێچیرکردن لە دەشت یا لە ئاودا.
ڕاوکە: هێلکەیەکە کە دانرابێ بۆ مریشک بۆ ئەوەی کە هێلکەی لە لاوە بکات.
ڕاوکەر: ڕاوچی.
ڕاوگە: جێی ڕاو.
ڕاونان: بەر و دوانانی گیاندار.
ڕاونیان: د. ڕاونان.

ڕاووڕوو: د. ڕووپامایی.
ڕاووڕووت: ڕووتکردنەوەی مەردووم لەلایەن جەردەوە بەزۆری.
ڕاوڕێس: ڕایەڵ و ڕیسی شتی تەنراو: ئەم جاجمە (ڕاوو ڕێسێکی) جوانی هەیە.
ڕاووڕیو: د. کەلەک و فێڵ.
ڕاووک: توورەکەیەکی شاڵینە دەنکە ترێ و هەناری تێ دەکرێ و لەسەر (کۆلیت) دادەنرێ و بەپێ دەشێلرێ بۆ ئەوەی کە ئاوەکەی بگیرێ.
ڕاوەدوونان: ڕاونان.
ڕاوەڕاوە: ڕاونانی گیاندار وردە وردە بۆ گرتن یا دەرکردنی.
ڕاوەڕێوی: بریتییە لە پێچ و پەنا هێنانەوە لە کاروباردا.
ڕاوەستان: بەپێوە وەستانی گیاندار و هێندێ شتی تر. مانەوەی ئاو لە شوێنی خۆی بەبێ ڕۆین. لە جووڵەکەوتنی هێندێ شت: سەعاتەکەم یا ئاشەکەم (ڕاوەستاوە)، یا دەبێژرێ بەیەکێک کە قسە بکا یا بنووسێ یا کارێکی تر بکا (ڕاوەستە) واتە مەدوێ یا مەنووسە یا مەکە.
ڕاوەستاندن: بەپێوە ڕاگیرکردن. لە جووڵە خستنی شت.
ڕاوەستاو: شتێکە کە وەستابێ.
ڕاوەشان: ڕاوەشاندن.
ڕاوەشاندن: جووڵاندنەوەی شتێک بەتوندی.
ڕاوەک: توورەکەی دۆ.
ڕاوەکانی: جۆرە ڕاوە کەوێکە کە لەسەر کانی دەکرێ.
ڕاویار: ڕێبوار (د). ڕاوچی.
ڕاوێچکە: هاتوچۆکردن. بیرکردنەوە لە شتێک.
ڕاوێژ: لێکدانەوەی ئەنجامی کارێک لەگەڵ یەکێکدا: هاتووم کە (ڕاوێژ) ێکت پێ بکەم، بیرکردنەوە لە شتێک: تا لە دڵی خۆمدا (ڕاوێژ) نەکەم هیچ کارێک ناکەم.
ڕاوێژکردن: ڕاوێژ.
ڕاوێژکە: ڕاوێچکە.
ڕاوێژگا: د. شوێنێکە کە هەر ڕاوێژی تێدا بکرێ.
ڕاوێژگە: ڕاوێژگا.
ڕاوێژەر: کەسێکە کە ڕاوێژی لەگەڵ بکرێت (مشاور).
ڕاوێژیار: ڕاوێژەر.
ڕاوێستان: ڕاوەستان.
ڕاوێستاندن: ڕاوەستاندن.
ڕاوێستاو: ڕاوەستاو.
ڕاوێشکە: ڕاوێچکە.
ڕاوی: توولە و تاجی و باڵندەیەکە کە ڕاویان پێ بکرێ.
ڕاە: ڕێگا.
ڕاهاتن: ئاشنابوون بەشتێک کە لەوە پێش پێی ئاشنا نەبووبێت.
ڕاهاتوو: گیاندارێکە کە ڕاهاتبێ.
ڕاهانین: ڕاهێنان.
ڕاهشتن: ز. پەلاماردانی شتێک.
ڕاهێشتن: دانانی منداڵی ساوا بۆ میز و گو کردن.
ڕاهێلان: ڕاهێشتن.
ڕاهێڵبوون: ڕەهێڵبوون.
ڕاهێڵکردن: ڕەهێڵکردن.
ڕاهێنان: ڕامکردن.
ڕاهی: ڕایی، (ڕاهیبوون) ڕاییبوون، ڕاهیکردن: ڕایکردن.
ڕایاخ: ڕایخ.
ڕایج: شتی خراپی ناپەسند: زێڕەکە یا قوماشەکە (ڕایج).
ڕایخ: ژێرەخەر.
ڕایە: دەسەڵات و تەوانایی و سزاواری یەکێک بۆ قسە یا کردەوەیەک، ئەم وتەیە هەر لە نەبوون (نفی)دا بەکاردێنرێ: کەس (ڕایە)ی نییە دەربارەی تۆ خراپە بکات.
ڕایەخ: ڕایخ.
ڕایەکەوتن: شایانی و لێهاتن، ئەم وتەیە هەر لە نەبووندا بەکاردێنرێ: فیسار کەس (ڕایەی ناکەوێ) جوێن بەفیسار بدا.

ڕایەڵ: چەند هەودایەکی ڕاستە کە پۆی شتی لەسەر دەتەنرێ. دارەڕا.
ڕایەڵکردن: کردنی هەودا بەڕایەڵ. دانانی داری دارەڕا بەسەر دیواردا.
ڕایەڵکە: ڕاویچکە.
ڕایەڵە: د. ڕایەڵکە.
ڕایی: شتێکە خرابێتە ڕێ، ڕایی بوون: ئەمانی بەرهەڵست و کەوتنە ڕێی شت، (ڕاییکردن) خستنە ڕێ و ڕەوانەکردنی شتێک بۆ شوێنێک.
ڕایی ڕایی: ڕاڕا.
ڕایێڵ: ڕایەڵ.
ڕبە: ناوە بۆ ئەندازەیەک لە وشکە دان. جۆرە دەفرێکە دانەوێڵەی پێ دەپێورێ.
ڕبەنار: دۆشاوی هەناری گوشراو.
ڕپارپ: ز. ڕەپەڕەب.
ڕپن: ز. باقەیەک لە گیا.
ڕپندان: ز. بنج داکوتانی گیا.
ڕتل: با. گون.
ڕتورۆین: شێوەی ڕۆین: فیسارە کەس (ڕتوڕۆینێکی) جوانی هەیە.
ڕجرجین: ز. سووربوونەوەی شوێنێک لە ئەندام لەگەڵ زەردبوونی بەهۆی لێدانی یا کەوتنی لە شتێک بەنهێم.
ڕجوا: ڕەوا: من ئەم کارە بەتۆ (ڕجوا) نابینم.
ڕجوا بینین: ڕەوا بینین.
ڕجوادین: ڕجوابینین.
ڕچ د. بەستەڵەک و سەهۆڵ.
ڕچان: بەستنی بەفر و ئاو بەهۆی زۆر ساردییەوە.
ڕچاندن: بەستن و مەیاندنی سەرماهی شتێکی تەڕ.
ڕچانن: د. ڕچاندن.
ڕچە: باریکە ڕێگایەکە کە کرابێتەوە لەناو بەفردا. بەفرێکە کە بەستبێتی (د).
ڕچە شکاندن: ڕێگاشکاندن لەناو بەفردا. بریتییە لە کردنی کارێک لەلایەن یەکێکەوە بۆ ئەوەی کە چاوی لێ بکرێ.
ڕچەکوتانن: د. ڕچەشکاندن.
ڕچیان: د. ڕچان.
ڕچین: ڕچان.
ڕچیو: شتی مەیو لەبەر سەرمای زۆر.
ڕدۆز: ڕۆز.
ڕدێن: ڕیش.
ڕزان: ڕزین.
ڕزاندن: پوواندن و هەلاهەلاکردن.
ڕزانن: ڕزاندن.
ڕزدە: ز. ئەڵقەڕێز.
ڕزق: دەعبایەکی سپییە لە مشک گەورەتر و لە سمۆرە پچووکترە.
ڕزگار: گیاندارێکە لە چوورتمێک قوتار بووبێ، (ڕزگاربوون) قوتاربوون.
ڕزگارکردن: قوتارکردن.
ڕزگارگە: جێگای ڕزگاری.
ڕزگاری: گوشادی و دەروو لە چوتم.
ڕزن: د. قەتارە و ڕێچکەی شت. دێڕ.
ڕزۆک: مێوژێکە کە ڕزی بێ و کرم تێی دابێ. ڕزەڵۆک.
ڕزەک: د. ڕزۆک.
ڕزەڵ: د. بریتییە لە مەردوومی کەنەفت.
ڕزەڵۆک: شتێکە لەبەر ڕزیوی لەخۆیەوە هەڵوەرێ.
ڕزیاگ: ڕزیو.
ڕزیان: د. ڕزین.
ڕزیانک: ز. ڕازیانە.
ڕزین: پۆرتکان و لە کارکەوتنی شتێک لەبەر کۆنی.
ڕزیو: شتی پۆرتکاو.
ڕژان: پەرش و بلاوبوونەوەی شتی شل یا دانەوێڵە.
ڕژاندن: پەرش و بلاوکردنەوەی شتی شل یا دانەوێڵە.
ڕژانن: د. ڕژاندن.
ڕژانە یەک: بەیەکدادانی دوو دەستەی گەورە و تێکەلاوبوونیان.
ڕژاو: شتی شل یا دانەوێڵەیە کە پەرش و بلاوبووبێتەوە.

ڕژتن: ڕشتن.
ڕژد: مەردوومی چرووک.
ڕژدکردن: د. باڵاکردن.
ڕژدی: چرووکی.
ڕژیاگ: ڕژاو.
ڕژیان: د. ڕژان.
ڕژیانە یەک: د. ڕژانە یەک.
ڕژێم: نظام.
ڕژی: ز. خەڵووز. چێشتی بێ ڕۆن.
ڕژین: ز. ڕژان.
ڕس: ڕست.
ڕست: ڕیزێک شتی هۆنراوە: (ڕست)ێک مووروو یا بامێ. تەناف. پەتێکە دەکرێتە ملی تانجی کە ببرێ بۆ ڕاو.
ڕستک: ملوانکە (ز). تەناف.
ڕستکردن: هۆنینەوە و بەپەتەوەکردنی هێندێ شت. پەت خستنە قەڵاتەی ملی تانجی بۆ ڕاکێشانی.
ڕستگ: با. تەناف.
ڕستگار: ڕزگار، (ڕستگاربوون) ڕزگاربوون (ڕستگارکردن) ڕزگارکردن.
ڕستگاری: ڕزگاری.
ڕستن: بادانی لۆکە و خوری بەخەڕەک یا بەتەشی بۆ کردنیان بەدەزوو یا بەن. بریتییە لە زۆر قسەکردن.
ڕستە: گوریس. هەر شتە (ز). بریتییە لە چەند وشەیەک کە مەبەستێکی تەواو بگەیەنن (جملە). ڕشتە.
ڕسق: ڕزق.
ڕسکان: گیرسان و لکانی خەڵفی درەخت کە موتوربە کرابێ. بەستن (تجمد). لکان.
ڕسکاو: خەڵفێکە لەپاش موتوربەکردن پەیوەست بووبێ.
ڕسگار: د. ڕزگار.
ڕسگارکردن: د. ڕزگارکردن.
ڕسگاری: د. ڕزگاری.

ڕشاندن: ڕژاندن. ئاو ڕشێن کردن.
ڕشانەوە: هێنانەوەی خواردەمەنی بەدەم. وەرینی گوڵی بەرسیلە لەپێش خڕبوونیدا.
ڕشتن: ڕژاندن. کل بەچاودا هێنان بەکلچێوک.
ڕشتنەوە: بەدەمەوەدانی مەردووم و تێوەگلاندنیان لە چوڕمێکدا: فیسار کەس ئەم شارەی (ڕشتەوە).
ڕشدە: ل. هەرشتە.
ڕشک: گەرای ئەسپێ.
ڕشکن: مەردوومێکە کە ڕشکی زۆری پێوەبێ.
ڕشێنە: بارانی وردی لە سەرخۆ.
ڕفاندن: پەلاماردانی شتێک و بردنی بەدەستوبردی.
ڕفانن: د. ڕفاندن.
ڕفۆک: چنگ.
ڕفە: تاقێکی بەرزە لە دیوار ڕا بۆ شت تێدا دانانی.
ڕفیاگ: فڕێنراو.
ڕفێدە: مادەی نان پێوە دان.
ڕفین: باڵ گرتنەوە و کەوتنە ئاسمانی باڵندە و فڕۆک.
ڕق: توندی و تووڕەیی گیاندار.
ڕقاوی: ڕق ئەستوور.
ڕق ئەستوور: کەسێکە کە ڕقی هەستا درەنگ هێواش بێتەوە.
ڕق جوین: ڕق هەستان.
ڕق خواردنەوە: دان بەخۆداگرتن و ڕق بەسەربردن لە کاتی هەستاندا.
ڕقدار: ڕق ئەستوور.
ڕقرقۆک: ز. خڕە خڕی کاڵای تازە.
ڕق گرتن: قین گرتن و دانەمرکانەوەی مەردووم.
ڕق لە سک: کەسێکە ڕقێکی لە دڵدابێ.
ڕق لێکێشان: قینەبەریکردن لەگەڵ یەکێکدا.
ڕق لێ هەڵگرتن: ڕق هەڵگرتن لە دڵدا لە یەکێک بۆ تۆڵە لێ کردنەوەی لە هەلێکدا.
ڕقن: د. مەردوومی ڕقاوی.
ڕقەبەری: بەربەرەکانی کردن لەگەڵ یەکێک لە ڕقی ئەو.
ڕقە کێشان: هەڵگرتنی ڕق لە دڵدا بەرامبەر

بەیەکێک.

ڕق هەستان: توند و تووڕەبوونی گیاندار.

ڕق هەڵسان: ڕق هەستان.

ڕق هەڵساندن: ڕق هەستاندن.

ڕک: ڕق. پەتێکە دەکرێتە ملی کار و بەرخ بۆ بەستنەوەیان.

ڕکدابردن: د. ڕق گرتن.

ڕککۆیی: ز. ڕق ئەستوور.

ڕکگرتن: د. ڕق گرتن.

ڕکن: د. ڕقن.

ڕکە: لاپاڵی سەرەولێژ لە شاخ و گرد. قەفەز (با).

ڕکەو: ز. قەفەز.

ڕکێشە: گیایەکی گەڵا پانی ڕەگ ڕەگاوییە بۆ برین باشە.

ڕکێف: ناوەزنگی وڵاخ. بریتییە لە دەسەڵات: فیسار کەس لە (ڕکێف)ی کەسدا نییە.

ڕکێف دواڵ: د. قایشی ئاوزەنگی.

ڕکێو: ڕکێف.

ڕم: دارێکی درێژی قەفقەفی لووسە ئاسنێکی لووت تیژی بەسەرەوەیە لە جەنگدا بەکاردێنرێ.

ڕمان: ڕووخان.

ڕماندن: ڕووخاندن.

ڕمانن: د. ڕماندن.

ڕمباز: ز. کەسێکە باش ڕم بوەشێنێ.

ڕمبازی: یاریکردن بەڕم لەکاتی وڵاخ تاودانداً. غارکردن بەوڵاخ.

ڕمبە: ڕمە.

ڕمبێز: ز. ڕێواس.

ڕمبێشک: دەفرێکی پچکۆلەی گوێچکەدارە چێشتی تێدا لێ دەنرێ.

ڕمتوودە: گیانداری هۆگر.

ڕمەوزن: وتەیەکە گیانداری ئێسک قورسی پێ دەشوبهێنرێ.

ڕمە: دەنگێکە وەک گرمە. (ڕمە ڕم) ڕمەی یەک لە دوای یەک.

ڕمیاگ: ڕووخاو.

ڕمیان: د. ڕمان.

ڕمین: د. ڕمان.

ڕنک: لاسکی کەنگرە کە بەناسکی وەک ڕێواس پاک دەکرێ و دەخورێ.

ڕنگ: شێلەی خەستی بێ گرێ و قورتی شیرین.

ڕنگاڵ: هەنگوین و دۆشاوی پوختی پاڵاوتە.

ڕەنگانەوە: وتنەوەی قسەیەک چەند جارێک بەبێهوودە.

ڕنگاو: سرکەیەکە کە هێشووە ترێی ڕەشی تێ خرابێ بۆ خواردنی لە زستاندا.

ڕنگە: ڕەندە.

ڕنوو: پارچە سەهۆڵ و بەفری گەورە.

ڕنە: وردە بارانێکە کە دەوار دای دەدا. چنین و کردنەوەی بەری هێندێ شت (د).

ڕنەک: ئاسنێکی درێژکۆلەی کولۆری گرنج گرنجە وڵاخی پێ پاک دەکرێتەوە.

ڕنیاگ: شتی ڕنراو.

ڕنین: ڕووشاندنی شتێک بەنینۆک یا بەشتێکی تر. کردنەوەی بەری هێندێ درەخت و سەوزایی: میوەکە یا بامێکە کاتی (ڕنین)ی هاتووە.

ڕنینەوە: دروونەوەی گیا و خەڵە بەدەست.

ڕۆ: وتەیەکە لە شیوەنی خۆشەویستێکدا دەوترێ: باوکە (ڕۆ) یا برا (ڕۆ). ڕۆژ (ه). جۆگەی پچووک. شوێنێکە لە دەریا کە چووبێتەوە ناو زەوییەوە (خلیج).

ڕوانین: تەماشاکردن.

ڕۆب: جۆرە باڵاپۆشێکی قۆڵداری فراوانە هەر لەناو ماڵدا لەبەر دەکرێ.

ڕۆبنار: ڕبە نار.

ڕوت: د. ڕووت.

ڕۆت: ز. داری درێژ.

ڕۆجیار: د. ڕۆژگار.

ڕۆجیار پەرس: د. گوڵەبەڕۆژە.

ڕۆچن: ڕۆشن (ه). کلاوڕۆژنە (د).

ڕۆچنایی: ه. ڕۆشنایی.

ڕۆچنە: هـ. کڵاوڕۆژنە.
ڕۆچوون: چوونە خوارەوەی شتێک بەناو ئاو یا بەناو زەویدا.
ڕۆچە: ڕۆژوو.
ڕۆچەوان: ڕۆژووەوان.
ڕۆچێ:س هـ. ڕۆچە.
ڕۆچیار: ڕۆژگار.
ڕۆچێ: هـ. ڕۆچێ.
ڕۆحتۆتیا: کانێکە جۆرە دەفرێکی لێ دروست دەکرێ، ئاسکە زوو دەپەڕێ.
ڕۆح چوون: بریتییە لە ترسان.
ڕۆح زل: بریتییە لە مەردوومی بەفیز.
ڕوخ: ناوە بۆ دوو داش لە داشەکانی شەترەنج.
ڕۆخ: کەنار و قەراغی دەریا.
ڕۆخان: د. ڕووخان.
ڕوخانن: د. ڕووخاندن.
ڕوخانە: هـ. چەمی ئاو.
ڕوخسار: دەموچاو.
ڕوخسارە: د. ڕوخسار
ڕوخە: د. ڕوخەک
ڕوخەک: د. شتی داڕوخاو.
ڕوخیاگ: ڕووخاو
ڕووخیان: د. ڕووخان.
ڕۆدی: ز. ڕیخۆڵە.
ڕۆز: لە یەک دان و دروونی پارچەی کـــاڵا لە دوای بڕینی.
ڕوزقە: گیایەکی بەهارییە لە گێلاخە دەچێ و بەبرژاوی دەخورێ.
ڕۆزگار: کات و دەمێکە کە بەرەبەرە دێت و دەڕوا.
ڕۆزی: پێ بژیوو.
ڕۆژ: خۆر. لە خۆرهەڵاتنەوە تا خۆرئاوابوون.
ڕۆژاڤا: با. ڕۆژاوا.
ڕۆژانە: مـووچەیەکـە لە دراو کـە دەدرێ بەکـرێکار یا بەیەکێکی تر.
ڕۆژاوا: کـاتی ئاوابوونی ڕۆژ. شـوێنێکە کـە بەدیمەن کەوتبێتە لای ئاوابوونی ڕۆژەوە.
ڕۆژاوایی: ئەو کەسانەن کە لە خۆرنشین دادەنیشن.
ڕۆژبڕ: ڕۆژانە: (بەڕۆژبڕ) ئەم کارەم بۆ بکە.
ڕۆژبوونەوە: نەمانی شەو و هاتنی ڕۆژ.
ڕۆژ بەسـەربردن: بریتـیـیـە لە دان بەخـۆداگـرتن و گوزەرانکردن هەر چۆنێک هەڵسووڕا.
ڕۆژپەرست: گـیـاندارێکە وەک مـارمـێلکە بەڵام لەو گەورەترە هەمـیـشـە ڕوو دەکـاتە ڕۆژ، لەبەر هەتاو بەگەڵێ ڕەنگ دەنوێنێ. گوڵەبەڕۆژە. کەسێکە کە ڕۆژپەرستێ.
ڕۆژ ڕەش: بریتییە لە بەدبەخت.
ڕۆژ ڕەشی: بەدبەختی.
ڕۆژکردنەوە: نەنووستن و دانیشتن لە شەو تا بەیانی.
ڕۆژگ: ڕۆژوو.
ڕۆژگـــار: درێژاییی ڕۆژ لە بەیانیـیــەوە تا ئێــوارە. ڕۆزگار.
ڕۆژگارپەرست: گوڵەبەڕۆژە.
ڕۆژگەوان: ڕۆژووەوان.
ڕۆژگـیـران: نەمـانی ڕووناکی ڕۆژ بەهۆی بەرگـرتنی لەلایەن مانگەوە.
ڕۆژمژ: د. ڕۆژبڕ.
ڕۆژن: ز. کڵاوڕۆژنە.
ڕۆژنامـە: نووسـراوێکە ڕۆژ و مـانگ و سـاڵ پیـشـان دەدا. نووسـراوێکی چاپ کـراوە ڕۆژبەڕۆژ دەردەچێ بۆ بڵاوکردنەوەی دەنگوباس.
ڕۆژنامەچی: کەسێکە ڕۆژنامە دەرکا.
ڕۆژنامـەگـەری: خـەریکـبـوون بەدەرکـردنی ڕۆژنامـەوە (صحفي).
ڕۆژنامەنووس: کەسێکە کە لە ڕۆژنامەدا بنووسێ.
ڕۆژناهی: ڕۆشنایی.
ڕۆژنایی: ڕۆژناهی.
ڕۆژنشین: ڕۆژاوا.
ڕۆژوو: نەخـواردن و نەخـواردنەوە و نەکـردنی هێندێ شـتی تری تایبـەتیـیـە لە شـەبەقی بەیانەوە تا ڕۆژئاوا بەنیازی خواپەرستی.

ڕۆژووگر: ڕۆژووەوان.
ڕۆژووگرتن: بەڕۆژووبوون.
ڕۆژووەوان: مەردوومی بەڕۆژوو.
ڕۆژە جــووت: ئەندازەیەکــە لە زەوی کــە بەڕۆژێــک بەجووت بکێڵرێ.
ڕۆژە ڕێ: ئەندازەیەکــە لە ڕێگا کــە بەڕۆژێک بەپێ ببڕدرێ.
ڕۆژەن: کلاو ڕۆژنە.
ڕۆژهەلات:س دەمی هەلاتنی ڕۆژ. شــوێنێکە کــە بەدیەن کەوتبێتە لای هەلاتنی ڕۆژەوە.
ڕۆژهەلاتی دوور: ئەوبەری ئاسیا بەلای ڕۆژهەلاتەوە.
ڕۆژهەلاتی ناوەڕاست: ناوەڕاستی ئاسیا.
ڕۆژهەلاتی نزیک: قــەراغی ئاســیــا بەدیوی دەریای سپیدا.
ڕۆژی: پێ بژیوێکە کە خوا بتداتێ. ڕۆژوو (ز).
ڕۆژیدەر: ئەو خوایەیە کە ڕۆژیت دەدا.
ڕوشتە: هەودای بادراو.
ڕۆشن: ڕووناک.
ڕۆشنا: ڕۆشن (د). وتەیەکــە زۆرتر لەگــەڵ وتەی (ئاشنا)دا بەکاردێنرێ: ئاشنا و (ڕۆشنا).
ڕۆشنایی: ڕووناکی.
ڕۆشنبوونەوە: ڕووناکبوونەوە. بریتییە لە دەرکەوتنی مەبەستی شتێکی نادیار: دەرسەکە (ڕۆشن بووەوە).
ڕۆشنکردن: د. داگیرساندن.
ڕۆشنکردنەوە: ڕووناک کردنەوە. دەرخستنی مەبەست لە شتێک.
ڕۆشنی: ڕۆشنایی.
ڕۆغان: ل. ڕۆن.
ڕۆڤک: ز. مووی بەر.
ڕۆڤی: ز. ڕێوی.
ڕۆکردن: داکردنی شتێک لە دەفرێک بە سەربەرەوخوار کردنەوەی، (ڕۆکراو) شتێکە لە دەفرێکدا کرابێ.
ڕۆکەوتن: پاڵکەوتن.
ڕۆڵە: منداڵ.
ڕۆڵە خوای: هـ. ڕیخۆڵە

ڕۆمان: چیرۆکی گەورە (روایة).
ڕۆمەڵغەزا: د. هۆمەڵغەزا.
ڕۆن: چەورییەکە لە ماست و گەلێ شتی تر دەگیرێ. ڕوون.
ڕۆنان: دانان: (ڕۆی نێ) واتە داینێ.
ڕۆناو: چەورییەکە لەگەڵ ئاودا تێکەڵ بێ.
ڕۆناهی: ڕووناکی.
ڕۆنایی: ڕووناکی.
ڕۆنتک: فرمێسک.
ڕۆندان: شوێنێکە کە ڕۆنی تێدا دادەنرێ.
ڕۆندک: با. فرمێسک.
ڕونگ: خوری دابەستەیە کە لەپاش بڕینەوەی دووبارە ڕوابێتەوە.
ڕۆنگرتن: گرتنی ڕۆنی گوێز و بادام و هەموو شتێکی تر کە ڕۆنی ببێ.
ڕۆنە کەرە: کەرە.
ڕۆنیاس: گیایەکی کوێستانییە بەنی پێ سوور دەکرێ.
ڕۆنیاسی: شتێکە کە ڕەنگی وەکو ڕەنگی ڕۆنیاس وابێ.
ڕۆنیشتن: دانیشتن.
ڕۆنی: ز. ڕووناکی. شتی ڕووناک.
ڕۆنین: ڕۆنیشتن (با). ڕوانین.
ڕوو: دەمــوچاو. دیوی دەری شت. گــوســتــاخی و زاتکردن: فیسار کەس بە(ڕوو)ە یا (ڕووی) نایە.
ڕووار: د. ڕووبار.
ڕوواس: هـ. ڕێوی.
ڕوواڵ: هەرزەکار.
ڕوواڵەت: وتن و کردنی گوفــتــار و کرداری چاک بۆ چاوەی مەردووم.
ڕوواڵەتباز: د. ڕیاکار.
ڕوواڵەتبازی: د. ڕیاکاری.
ڕووان: ڕەگ داکوتان و سەوزبوونی درەخت و گیــا و مووی لەش و دانی گیاندار.
ڕوواندن: چەقــاندنی گــوڵ و درەخت و سەوزایی بۆ ڕیشە داکوتانی.

ڕووانگە: جێگایەکی تایبەتییە کە بەئاسانی مانگی یەک شەوە و ئەستێرەی تێدا بدۆزرێتەوە.
ڕووانەکردن: د. ڕەوانەکردن.
ڕووانەوە: خەستبوونەوە و توندبوونی دۆشاو و هیندێ شتی تر.
ڕوواو: شتێکە کە سەوز بووبێ و ڕەگی داکوتابێ.
ڕوواوە: شتێکە کە خەست بووبێتەوە.
ڕووبار: چەمی گەورە.
ڕووبارببوونەوە: د. بەرەو ڕووببوونەوە.
ڕووباز: د. ڕیاکار.
ڕووبازاڕی: بریتییە لە ئافرەتی جوان. بریتییە لە شتی بەدیمەن جوان کە زوو بفرۆشرێ.
ڕووبازی: د. ڕیاکاری.
ڕووبال: ز. بەرەو ڕووببوونەوە.
ڕووبەڕوو: بوونی دووشت بەجۆرێک کە ڕوویان لە یەک بێ.
ڕووبەڕووبوونەوە: بەرەو ڕووبوونەوەی دوو کەس.
ڕوو بەڕوویی: بەرامبەری.
ڕووبەند: ڕووپۆش.
ڕووبەنە: د. ڕووبەند.
ڕووپامایی: ڕووالەتکردن.
ڕووپۆش: پارچە تەنراوێکی تەنکە ژنان لە کاتی چوونە دەرەوەیاندا ڕوویانی پێ دەپۆشن.
ڕووپەڕە: دیوێک لە پەڕەیەک کاغەز.
ڕووپێدان: ڕووخۆشی لەگەڵ یەکێکدا و زۆر دواندنی.
ڕووت: شتی بێ کاڵا و بەرگ.
ڕووتاڵ: ڕووگرژ.
ڕووتاندن: د. داڕووتاندن.
ڕووتاندنەوە: کردنەوەی گەڵای دار و دەسکەنەی مووی گیاندار و هەڵکێشانی پەڕی باڵندە. بریتییە لە شت سەندن لە یەکێک بەزۆر: زۆردار پیشەی هەر ڕووتاندنەوەی مەردوومە.
ڕووتان: د. ڕووتاندن.
ڕووتانەوە: هەڵوەرینی گەڵای دار و مووی گیاندار و پەڕی باڵندە.
ڕووتاوە: درەخت و گیاندار و باڵندەیەکە کە گەڵا یا موو یا پەڕی وەری بێ.
ڕووتبوون: نەمانی گەڵای دار و مووی گیاندار و پەڕی باڵندە.
ڕووتبوونەوە: داکەندنی کاڵای بەر.
ڕووترش: بریتییە لە مەردوومی ڕوو گرژ.
ڕووترشیاگ: د. ڕووترش.
ڕووتکردن: ڕووتکردنەوە. هەڵوەشاندنی تفەنگ و دەمانچە بۆ پاککردنەوەی. کردنەوەی لق و پۆپی درەخت و ڕووتانەوەی مووی سەر و پێ.
ڕووتکردنەوە: داماڵینی بەرگ و کاڵا لەبەر یەکێک.
ڕووتوقووت: شتی زۆر ڕووت و بێ بەرگ.
ڕووتە: مەردوومی لاتی بێ ناونیشان
ڕووتەخت: د. تارایەکە دەدرێ بەسەر ئەو تەختەی کە بووکی تێدا سوار دەکرێ.
ڕووتەڵ: ڕووتەڵە. دارو درەخت و گوڵی کزی کەم گەڵا.
ڕووتەڵە: مەردوومی ڕەش و ڕووتی کزی بێ بەرگ.
ڕووتەن: شوێنێکە کە گژ و گیا و درەختی پێوە نەبێ.
ڕووتەنی: ڕووتەن.
ڕووتەوبوون: د. ڕووتەوەبوون.
ڕووتەوکردن: د. ڕووتەوە کردن.
ڕووتەوەبوون: ڕووتبوونەوە.
ڕووتەوەکردن: ڕووتکردنەوە.
ڕووتیانەوە: د. ڕووتانەوە.
ڕووتێکردن: ڕووکردنە شتێک.
ڕووتی: بوونی شت بەڕووت.
ڕووچک: دەموچاو.
ڕووخان: هەرەسهێنان و کەوتنی دیوار و شاخ و شتی بەرز.
ڕووخاندن: ڕماندنی دیوار و شتی بەرز.
ڕووخانە: ڕۆخانە.
ڕووخاو: شوێنێکە کە هەرەسی هێنابێ.
ڕووخۆش: بریتییە لە یەکێک کە زبانی شیرین و ناوچەوانی ڕوون بێ لەگەڵ مەردوومدا.
ڕووخۆشی: بریتییە لە زبان شیرینی و ناوچەوان ڕوونی لەگەڵ مەردوومدا.

ڕوودار: نەترس و خاوەن ڕوو.
ڕووداماڵراو: ڕووهەڵماڵراو.
ڕووداماڵیاگ: د. ڕووداماڵراو.
ڕوودان: قەومان و پەیدابوونی شتێک: ئیمڕۆ شتێکی سەیر (ڕوویدا). ڕووپێدان (د).
ڕووداو: شتێکە کە ڕووی دابێ.
ڕوودەربایست: ڕووگیر.
ڕووڕەش: بریتییە لە مەردوومی شەرمەزاری تەریق.
ڕووڕەشی: بریتییە لە شەرمەزاری و تەریقی.
ڕووزەرد: بریتییە لە مەردوومی شەرمەزار.
ڕووزەردی: بریتییە لە شەرمەزاری.
ڕووسارد: بریتییە لە کەسێک کە سارد و سڕ بێ لەگەڵتدا.
ڕووساردی: بریتییە لە ساردی لەگەڵ یەکێک.
ڕووسپیتی: بریتییە لە کچێنیی بووک.
ڕووسپی: بریتییە لە نافرەتی سۆزانی.
ڕووسوور: بریتییە لە یەکێک کە سەری بەرز بێ و هیچ جۆرە نەنگێک ڕووی تێ نەکردبێ.
ڕووسووری: بریتییە لەسەربەرزی و بێ نەنگی مەردووم. ڕووسپیتی.
ڕووسەخت: ڕووقایم.
ڕووسەختی: ڕووقایمی.
ڕووش: شتی زبر. بریتییە لە مەردوومی دەموچاو ئالاوی. جۆرێکە لە بەری دار مازوو کە چڵ چلاوییە. پرووش: تەختەکە (ڕووش)ی هەڵداوە.
ڕووشاڵ: د. ڕووش.
ڕووشان: برینداربوونێکی کەمی جێ جێیە لە جەستەی گیاندار و هێندێ شتی تر بەهۆی کەوتنیان لە شتێکی زبر.
ڕووشاندن: بریندارکردنێکی کەمی جێ جێیە لە جەستەی گیاندار و هێندێ شتی تر.
ڕووشانن: ڕووشاندن.
ڕووشاو: شتێکە کە جێ جێ کەمێک بریندار بووبێ.
ڕووشاوی: شتێکە کە ڕووشی هەڵدابێ.
ڕووشکان: بریتییە لە تەریق بوونەوەی مەردووم.
ڕووشکاندن: بریتییە لە تەریق کردنەوەی مەردووم.
ڕووشکانن: ڕووشکاندن.
ڕووشکێن: بریتییە لە کەسێک کە زۆر مەردووم تەریق بکاتەوە.
ڕووشکێنی: ڕووشکاندن.
ڕووشیان: د. ڕووشان.
ڕووڤی: ڕێوی (با). ڕیخۆڵە (ز).
ڕووقایم: بریتییە لە کەسێک کە هەرگیز تەریق نەبێتەوە.
ڕووقایمی: تەریقنەبوونەوە.
ڕووک: د. ڕووش.
ڕووکار: دەمکار.
ڕووکان: د. ڕووشان.
ڕووکانن: د. ڕووشاندن.
ڕووکرانەوە: بریتییە لەلاچوونی شەرم: فیسارە کەس (ڕووی کراوەتەوە) واتە شەرمی شکاوە (ڕووکراوە) کەسێکە شەرمی شکابێ.
ڕووکراوەیی: بریتییە لە شەرم شکان.
ڕووکردن: بریتییە لە شەرم کردن.
ڕووکردنەوە: بریتییە لە شەرم شکاندنی یەکێک.
ڕووکرن: ز. ڕووکردن.
ڕووکە: د. ڕنە.
ڕووکەش: شتێکی جوانە کە بەدیوی ناشیرینی شتێکی تردا بگیرێ لە دیوی دەرەوە.
ڕووکەش کردن: داپۆشینی دیوی ناشیرینی شتێک بەشتێکی جوان.
ڕووکیان: د. ڕووکان.
ڕووکێش: د. ڕووکەش.
ڕووکێشکردن: ڕووکەش کردن.
ڕووگرتن: بریتییە لە شەرم کردن و لە ڕوودا دامان.
ڕووگرتی: ز، قالب بەستنی ماست و شتی تر.
ڕووگرژ: بریتییە لە مەردوومی تووڕە و ترۆ.
ڕووگرژی: بریتییە لە تووڕە و ترۆیی.
ڕووگە: ئەو شوێنەیە کە لە نوێژدا دەبێ ڕووی تێکەیت (قبلە).

ڕووگەش: ڕووخۆش.
ڕووگیر: کەسێکە کە لە ڕووی یەکێکدا دامابێ.
ڕووگیری: لە ڕوودا دامان.
ڕوول: ژاڵە (با). گیایەکی سەوزە بەدرەختدا هەڵدەگەڕێ.
ڕوولک: ژاڵە.
ڕوولکەن: ز. ڕووخۆش.
ڕوولە: منداڵێکە هێشتا لە سکی دایکیدا بێ.
ڕوولێنان: بریتییە لە تکاکردن لە یەکێک بۆ کردنی کارێک.
ڕوولێ وەرگێڕان: بریتییە لە زویربوون لە یەکێک.
ڕووم: مووی بەر.
ڕوومەت: تەختاییییەکی بێ مووە لە خوار چاو و تەنیشت لووتەوە. شەڕەف (ز).
ڕوومەتگرتن: د. دەموچاو هەڵگرتن.
ڕوومەتگیر: دەموچاو هەڵگر.
ڕوون: شتی شلی تراو. ڕووناک. ڕۆن. بریتییە لە کەسێک کە سەر و دڵی خۆش بێ. فیسار کەس (ڕوونە)ە واتە دڵی خۆشە.
ڕووناک: شوێنێکە کە بە باشی چاو تێیدا ببینێ.
ڕووناکایی: ڕووناکی.
ڕووناکبوونەوە: ڕۆشنبوونەوە.
ڕووناککردنەوە: ڕۆشن کردنەوە.
ڕووناکی: شەوقێکە کە بە هۆی ئەوەوە تاریکی لابچێ.
ڕووناهی: با. ڕووناکی.
ڕوونبوونەوە: ڕۆشنبوونەوە.
ڕوونبێژی: زانینێکە کە بەهۆی نەوەوە بتوانیت تاقە یەک مەبەست بەچەند دەستەواژەیەکی جۆێ جۆێ لێک بدەیتەوە (بیان).
ڕوونکردنەوە: ڕۆشن کردنەوە.
ڕوونووس: د. وێنەگرتنی شتی نووسراو.
ڕوونویس: د. ڕوونووس.
ڕوونی: ڕووناکی. بوونی شت بەشل و تراو.
ڕوو وەرگێڕان: لادانی ڕوو لە شتێک لەبەر نارەزایی لێی.
ڕووە: د. بەری کاڵا.
ڕووهاتن: بریتییە لە شەرم نەکردن لە گوفتار و کرداردا.
ڕووهن: ڕۆن.
ڕووهەلچەرخاندن: ڕوو وەرگێڕان.
ڕووهەڵماڵاو: بریتییە لە مەردوومی بێ شەرم.
ڕووهەڵماڵراو: ڕووهەڵماڵاو.
ڕۆهستێن: گیان ستێن (ئیزرائیل).
ڕوهن: ز. ڕۆن.
ڕۆهن: شتی شلی ڕوون.
ڕوهنی: ز. ڕووناکی.
ڕویال: با. شوێنی کرێن.
ڕۆێز: گومان.
ڕۆیشتن: چوون لە جێگایەکەوە بۆ جێگایەکی تر.
ڕۆین: ڕۆیشتن.
ڕۆینە: جۆرە هەڵپەڕکێیەکە بەهێواشی سووڕدەخۆن بەبێ خۆ بەرز کردنەوە و، پێشڕەوە بۆ (سێ پێیی).
ڕوی: ڕێوی (ل). ڕوو (با).
ڕویت: (با). ڕووت.
ڕویس: با. ڕویت.
ڕویڤک: با. ڕیخۆڵە.
ڕویل: با. جۆرە دارێکی بچکۆلانەیە گولێکی سوور دەگرێ.
ڕوین: ڕۆیشتن.
ڕۆین: ڕۆیشتن.
ڕوینیشتن: با. دانیشتن.
ڕە: لە: (ڕە) گەڵی خە، واتە لەگەڵیدا بینێرە.
ڕە: با. ڕیش.
ڕەبەت: جێگایەکە کە ڕاوچی خۆی تێدا حەشار دەدا بۆ نێچیر. ناوی دێیەکە لە ناوچەی قەرەداخ.
ڕەبەق: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ ئەندازەیەک لە کات بەبێ کەموکوڕی: ئەمە مانگێک یا ساڵێکی (ڕەبەق)ە تۆم نەدیوە.

ڕەبەن: زەلامی گەنجی بێ ژن و ماڵ. کەسێکە سەری خۆی هەڵگرتبێ و ئاوارە بووبێ. هەژاری بێ نەوا (ز). گەمژ (با).
ڕەبیت: ز. گیاندار یا گیایەکە کە خێرا پێ بگا.
ڕەپ: شتی ڕاستی ڕەق.
ڕەپال: ز. کاڵای کۆنی دڕاو.
ڕەپاندن: تەپە هەستاندن لە شتێک بەدەست پێدانی: خۆ تۆ قورئانت (ڕەپاند) کە درۆ نەکەیت.
ڕەپاوڕەپ: بریتییە لە وتنی شت بەبێ پەردە.
ڕەپبوون: ئێرەقبوونی کێر. ئاوسانی جەستە بەجۆرێک کە گرێ و قۆرتی تێدا نەمێنێ.
ڕەپڕەپان: د. تەپەتەپ کردن.
ڕەپکردن: ئێرەق کردن.
ڕەپە: تەپە، (ڕەپەڕەپ) تەپەتەپ.
ڕەپەڵ: د. دەستەیەک لە یاریکەران.
ڕەپەڵگا: د. جێی یاری. ڕەپێڵگە.
ڕەپەڵە: د. ڕەپەڵ.
ڕەپێڵگە: ڕێیەکە کە زۆر هاتوچۆی پێدا کرابێ.
ڕەت: گەهەک. بیر: (ڕەت)ت لێ تێک داوم. شتێکە کە لە شوێنی خۆی تێپەڕیبێ: کوڵۆمی دەرگاکە (ڕەت)کە. دەستکەوتن: فیسار کەس بەر (ڕەت) ناکەوێ. ڕووت (د).
ڕەتان: ماندووبوونی گیاندار لە بەر زۆر لنگدانی.
ڕەتاندن: هێنان و بردن و ماندووکردنی گیاندار.
ڕەتانن: ڕەتاندن.
ڕەتاو: گیاندارێکە کە لەبەر زۆر هێنان و بردنی ماندوو بووبێ.
ڕەتبردن: نووچ بردنی گیاندار.
ڕەتبوون: تێپەڕین.
ڕەتدان: ڕەتبردن.
ڕەتکردن: تێپەڕاندنی شتێک لە شوێنێک.
ڕەتن: ز. ڕشتن.
ڕەتەوە: د. بنەچە: ڕەسەن نامە (شجرە).
ڕەتەوی: د. بەچکەی مەڕێکە کە لە ناوەندی کاوڕی و شەکیدا بێ.

ڕەتیاگ: ڕەتاو.
ڕەتیان: د. ڕەتین.
ڕەتیماندن: ز. پڕکردنەوەی چاڵ بەقوڕ.
ڕەتین: ڕەتان.
ڕەجاڵ: مەردوومی هەژاری ڕووتی بێ نەوا.
ڕەجاڵی: نەبوونی و بێ نەوایی.
ڕەجڵ: شتێکە کە شایستە بێ و بشێ: ئەم کارە (ڕەجڵ)ی تۆ نییە واتە بۆ تۆ ناشێ. هەر لە نەبووندا بەکاردێنرێ.
ڕەجوا: ڕجوا.
ڕەجوان: ز. وڵاخی ڕەهوان.
ڕەچەڵەک: بنەچە.
ڕەچەڵەکناس: کەسێکە بنەچەی مەردووم باش بناسێ.
ڕەحت: ز. ماندوو.
ڕەحەتی: شتێکی دەمپانی کلک تەسکە نەوت و شتی شلی پێ تێ دەکرێ بۆ ئەوەی کە نەڕژێ.
ڕەخ: ز. قەراغی شت. ڕوخی شەترەنج. بەرێک لە شوێنێک: ڤی ڕەخی، واتە ئەمبەر، یاوی ڕەخی واتە ئەویەر.
ڕەخت: جۆرە خشڵێکی زێوینە بۆ جوانی دەدرێ لە وڵاخ.
ڕەختە: شتی ساغی توند و تۆکمە.
ڕەخدار: ز. قۆڵچی «انحصار».
ڕەخسان: گەیشتنی شتێک لە لایەکەوە کە چاوەڕوانی نەکرابێ.
ڕەخساندن: گەیاندنی شتێک لەلایەن خواوە بۆ بەندەی خۆی لە لایەکەوە کە هیچ بەتەمای نەبووبێ.
ڕەخساو: شتێکە کە لەلای لابەلاوە گەیشتبێ.
ڕەخسین: ڕەخسان.
ڕەخسیو: ڕەخساو.
ڕەخش: ڕەخت.
ڕەخشان: درەخشان.
ڕەخنە: ڕەغنە. کەلەبەر (د).سستی (ز).
ڕەخنەگر: ڕەغنەگر.
ڕەخنەگرتن: ڕەغنەگرتن.

ڕەخنەگری: ڕەغنەگری.
ڕەدبوون: ڕەتبوون.
ڕەدە: پیتاکێکە کۆ دەکرێتەوە لەلایەن چەند کەسێکەوە بۆ شتێک.
ڕەدکردن: ڕەتکردن.
ڕەدووخستن: هەڵگرتنی ئافرەت و بردنی لەلایەن یەکێکەوە.
ڕەدووکەوتن: ڕادووکەوتن.
ڕەدووکەوتوو: ئافرەتێکە کە دووی پیاوێکی بێگانە کەوتبێ کە هەڵی گرتبێ.
ڕەدیماندن: ز. پڕکردن و سەرڕێژکردنی شت.
ڕەز: باخی مێو.
ڕەزا: شێوە و تەحر: (ڕڕەزا)ی قورسە.
ڕەزاتاڵ: ئێسک قورس.
ڕەزا سووک: ئێسک سووک.
ڕەزا شیرین: ڕەزا سووک.
ڕەزا قورس: ئێسک قورس.
ڕەزاقی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
ڕەزاگران: ڕەزاقورس.
ڕەزانە: باجێکە ساڵەوساڵ لە بەری ڕەز دەسێنرێ.
ڕەزبەر: مانگی ئەیلوول.
ڕەزڕەزۆک: تووڵە زەڕە.
ڕەزڤان: ز. ڕەزەوان.
ڕەزەڵە: تووڵە زەڕە مووڕغەی پشت. ناوە بۆ دێیەک لە سنووری سرۆچک.
ڕەزم: بەزم.
ڕەزەڵخوا: کەسێکی داماوە کە شایستەی شت پێدان بێ.
ڕەزەڵخوایی: داماوی و بێ نەوایی.
ڕەزەوان: کەسێکە کە ڕەز بەخێو بکا.
ڕەزیل: مەردوومی چرووک.
ڕەژتن: د. ڕشتنی چاو.
ڕەژتنەوە: د. ڕشتنەوە.
ڕەژمیری: ڕەشمیری.
ڕەژوو: خەڵووز.

ڕەژی: با. خەڵووز.
ڕەسا: شتی پانوپۆڕ.
ڕەسایی: پانوپۆڕی.
ڕەسەن: مەردوومی خانەدان. وڵاخی بەناوونیشان.
ڕەسیدە: کوڕ و کچێکە کە قەدرە بووبن.
ڕەش: جۆرە ڕەنگێکی تاریکە وەک ڕەنگی خەڵووز. جۆرە هەنجیرێکە.
ڕەشاو: جۆرە ئاوێکی ڕەشە دەچێتە ناو پەردەی چاوەوە و کوێری دەکا. خەڵووزاوێکە دارتاش داری پێ خەت دەکێشێ بۆ داهێنانی.
ڕەشایی: تارماییەکە لە دوورەوە ڕەش بکاتەوە. لادێییەکە کە جووت و بەرەی نەبێ (د). پارچەیەکە لە زەوی کە لەناو بەفردا دیار بێ.
ڕەشایی داهاتن: بریتییە لە تاریکبوونی چاو.
ڕەشباز: ڕەشبازوو.
ڕەشبازگ: ڕەشبازوو.
ڕەشبازوو: شتی ڕەش و سپی.
ڕەشبام: د. ڕەشباو.
ڕەشباو: شتێکی بۆرەڵووکە کە بەسەر ڕەشدا بڕوانێ.
ڕەشبگیر: گرتن و کۆکردنەوەی مەردوومە لەلایەن دەوڵەت یا گەورەیەکەوە بۆ فرمانێکی قورس.
ڕەشبۆرە: وڵاخی بەرزەی بۆرە کە بەسەر ڕەشدا بڕوانێ.
ڕەشبوون: بریتییە لە ئێسک قورسبوون لە پێش چاوی یەکێک.
ڕەشبوونەوە: دامردنەوەی ئاوڵە و سوورێژە. چوونەوەی بەفر. بوونی ئاگر بەخەڵووز لە خۆیەوە. بریتییە لە کوژانەوەی چرای دەروون: ئەوەندەت سوێندی درۆ خوارد (ڕەشبوویتەوە).
ڕەشبەڵەک: هەڵپەڕنی ژن و پیاو بەتێکەڵی. شتی ڕەش و سپی (د).
ڕەشبین: بریتییە لە مەردوومی بەدبین.
ڕەشپۆش: کەسێکە سەرتاپا کاڵای ڕەشی لەبەر کردبێ لە ماتەمدا.
ڕەشتاڵ: ڕەشتاڵە.
ڕەشتاڵە: مەردوومی ڕەشباو.

ڕەشتن: چاوڕەشکردن بەکل و کلچێوک.
ڕەشتنەوە: د. ڕشتنەوە.
ڕەشتی: مشکی سەرپێچ یا کۆڵی ژنان.
ڕەشخوێن: کەسێکە کە قورئان بە ناپوختی بخوێنێ.
ڕەش داگەڕان: ڕەش هەڵگەڕان.
ڕەش داگەڕیان: ڕەش داگەڕان.
ڕەش داگیرسان: ڕەشبوونی ئەندام لەبەر هەتاو یا لە ڕقاندا.
ڕەش ڕاهاتن: ونبوون و نەمانی شتێک بەکوتوپڕی.
ڕەشڕەشک: ز. زیزانە.
ڕەشک: کلاشی پەڕۆ (ز). کالا و پێتاوی لباد.
ڕەشکار: ڕەشباو.
ڕەشکردن: بریتییە لە نێسک قورسکردنی یەکێک لای یەکێک. بریتییە لە زەردکردن و مراندنی کاردوو بەترش و خوێ.
ڕەشکردنەوە: داپۆشینی زەلی سەربانی تازە بەگڵ. دیاربوونی شتێک لە دوورەوە بەڕەشی: ئەو شتە لە دوورەوە (ڕەش دەکاتەوە). نووسینەوەی مەشق بەپری.
ڕەشکوژ: بریتییە لە یەکێک کە نازاری مەردووم بدا بەبێ لێکدانەوە و کۆڵینەوە: فیسارە کەس (ڕەشکوژ)ە یا هەر لە (ڕەشی دەکوژێ) واتە دەست ناپارێزێ.
ڕەشکۆیی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
ڕەشکە: گیایەکی بەرزی گەڵا وردە دەنکێکی ڕەش دەگرێ و دەکرێتە ناو نانەوە. جۆرە ترێیەکی ڕەشی پێست ئەستوورە. دەفرێکی کون کونی گرێ چنە لە موو دروست دەکرێ کا و کۆلۆشی پێ دەگوێزرێتەوە.
ڕەشکەلە: ڕەشتاڵە.
ڕەشکەڵە: ڕەشکەلە.
ڕەشکەن: د. ڕەشایی ناو بەفر.
ڕەشکە و پێشکە کردن: تارمایی ڕەش و سپی هاتن بەپێش چاودا بەجۆرێک کە شت باش نەبینێت.
ڕەشکە و سپیکە: بریتییە لە شتی نووسراو: خۆ تۆیە (ڕەشکە و سپیکە)تدا ڕوانیوە، واتە خوێندووتە.
ڕەشکەووگ: ڕەشکەوە.
ڕەشکەوە: ڕەشێکە کە بەسەر بۆردا بڕوانێ.
ڕەشکەوەگ: د. ڕەشکەوە.
ڕەشمار: جۆرەمارێکی زۆر ڕەشە.
ڕەشماڵ: دەواری ڕەشی هەڵدراو.
ڕەشمە: شتێکە دەکرێ بەسەر ولاخی بەرزەدا گوریسێکی پێوەیە بۆ ئەمەی کە پێی ببەسترێتەوە.
ڕەشمێو: با. مێوی زۆر ڕەش.
ڕەشمیری: جۆرە ترێیەکی دەنک گەورەی درێژی ڕەشی هێشوو شاشە.
ڕەشوبازگ: ڕەشبازگ.
ڕەشوڕووت: مەردوومی ڕووتی هەژاری کەساس.
ڕەشۆکی: شتێکە کە تایبەتی نەبێ.
ڕەشۆڵە: ڕیشۆڵە.
ڕەشوە: ڕەشمە.
ڕەشە ئۆلاخ: د. ڕەشەولاخ.
ڕەشەبا: بایەکی بەهێزە لە هێندێ شوێن لە ڕۆژهەلاتێکی دەستە چەپەوە ناو بەناو هەڵ دەکا.
ڕەشەجوو: جوولەکەیەکە کە زۆر باوەڕی بەدینی جوولەکە بێ.
ڕەشەخێزان: خێزانی زۆر.
ڕەشەداڵ: جۆرە داڵێکە.
ڕەشەڕێحانە: جۆرە ڕێحانەیەکی ڕەشی گەڵا پانە.
ڕەشە ساڵ: وشکە ساڵ.
ڕەشە سیل: دەردی سیلە کە بگاتە ئەندازەیەک چاکبوونەوەی نەبێ.
ڕەشەک: باسێکە کە یەکەمجار نووسرابێ و لێی کووژابێتەوە (مسودە).
ڕەشەگاور: گاورێکە کە زۆر باوەڕی بەئاینی خۆی بێ.
ڕەشەگرانەتا: ڕەشەگرانەتێ.
ڕەشەگرانەتێ: تایەکی زۆر گرانە پەیدا دەبێ لە ئەندامی مەردوومدا بەڕەنگێکی وا لە گرانەتا قورستر و لە مردن نزیکترە.
ڕەشەگەوون: جۆرە گەونێکی ڕەشە.

ڕەشەموسڵمان: موسڵمانێکی سادەیە کە زۆر باوەڕی بەنایینی خۆی بێ.
ڕەشەمە: ڕەشەمێ.
ڕەشەمێ: مانگی شوباتە کە (٢٨) ڕۆژە.
ڕەشە نەخوێندەوار: مەردوومی زۆر نەخوێندار.
ڕەشەوبوون: د. ڕەشبوونەوە.
ڕەشەوڵاخ: گا و مانگا و گامێش.
ڕەش هەڵگەڕان: ڕەش داگیرسان.
ڕەشێلە: ز. چۆلەکەیەکی ڕەشی دەنک خۆشە.
ڕەشێنە: ڕەشیی گلێنەی چاو.
ڕەشی: بوونی شت بەڕەش. ڕەشایی.
ڕەغنە: نەنگ.
ڕەغنەگر: کەسێکە نەنگ لە شت دەربێنێ.
ڕەغنەگرتن: نەنگ گرتن لە شت.
ڕەغنەگری: خەریکبوون بەنەنگ گرتن لە شت.
ڕەف: جوێن دان بەمەردوومی زۆر موسڵمان.
ڕەفتار: کردارێکە کە خووی پێوە گیرابێ.
ڕەفتەنی: کەسێکە لەسەر ڕۆیشتن بێ.
ڕەفک: ز. ڕفە.
ڕەفکە: ڕفە.
ڕەفە: ڕفە.
ڕەفیسک: قووڵایی ژێر ئەژنۆ.
ڕەفیسکە: ڕەفیسک.
ڕەفی: با. قەراغ و کەناری شت.
ڕەڤاندن: ز. شکاندنی دوژمن.
ڕەڤدە: ز. گەلەی سەگ و گورگ.
ڕەڤۆ: ز. ڕەووک.
ڕەڤین: ز. شکانی لەشکر و ڕەوکردنی.
ڕەق: شتی زۆر توندی سەخت. ڕدقە.
ڕەقاڵە: پێچکەی بێشکە.
ڕەقان: شوێنی ڕەق.
ڕەقاندن: لە دەرگادان.
ڕەقاندنەوە: گەڵاڵە کردن و ڕێکخستنی ناسن لە پاش ساردبوونەوەی.
ڕەقانن: ڕەقاندن.
ڕەقاننەوە: ڕەقاندنەوە.
ڕەقانی: ڕەقەن.
ڕەقایی: ڕەقانی.
ڕەقبردنەوە: ڕەقبوونەوەی گیاندار.
ڕەقبوون: ڕەقیتە کردن لە سەرما. توندبوون و سەختبوونی هێندێ شت: چیمەنتۆ یا قوڕ و قسڵەکە (ڕەقبووە).
ڕەقبوونەوە: مردن لە سەرماندا.
ڕەقشاندن: ز. ئاوڕشێن کردن.
ڕەقفاندن: بەردڕێژکردن.
ڕەق و تەق: شوێنی خاڵی: لە خانوویەکی (ڕەق و تەق)دا دانیشتووە. شتی ڕەق و وشک.
ڕەق و ڕەواڵ: د. ڕەقوتەق.
ڕەق و فیق: د. ڕیق و فیق.
ڕەق و وشک: شتی لەڕ و لاواز.
ڕەقە: دەعبایەکی ناوی ڕەقی کلکدارە وەک کیسەڵ وایە.
ڕەقەڵ: ڕەقەڵە.
ڕەقەڵاتن: ڕەق هەڵاتن.
ڕەقەڵاتوو: ڕەق هەڵاتوو.
ڕەقەڵە: گیانداری ڕەقی لاوازی بێ گۆشت. کەشکە ئەژنۆ و لوولاقی گیاندار.
ڕەقەن: زەوی سەختی بەردەڵان.
ڕەقەنی: شوێنی ڕەقەن.
ڕەقەوبووگ: د. گیانداری ڕەق بووەوە.
ڕەقەوبوون: د. ڕەقبوونەوە.
ڕەق هەڵاتن: وشکبوونەوە و ڕەقبوونی شت.
ڕەق هەڵاتوو: شتی وشک و ڕدقەوە بوو.
ڕەق هەڵگەڕان: ڕەق هەڵاتن.
ڕەق هەڵهاتن: ڕەق هەڵاتن.
ڕەقیاو: ڕەقە.
ڕەقێڵە: د. کەمێڵ.
ڕەقێن: ڕەقان.
ڕەقێنە: ڕەقەڵەی قاچ. کەمێڵ. کورکوڕۆژە.
ڕەقی: سەختی. جۆرە سابوونێکە.

ڕەقیتە: دەردێکە لە ساردی و گەرمییەوە تووشی گیاندار و، ئەندامی ڕەق دەبێ.
ڕەگ: چەند لوولەیەکە لە جەستەی گیانداردا کە خوێن پێیدا هاتوچۆ دەکا. ڕیشەی دار و درەخت و سەوزایی.
ڕەگ داکوتان: چوونە خوارەوەی ڕەگی دار و درەخت و سەوزایی. بریتییە لە مانەوە و جێگیربوونی یەکێک لە شوێنێک.
ڕەگەز: بنەماڵێکە کە (عێل)ی لێ کەوتبێتەوە. جنس.
ڕەگەزناس: ڕەچەڵەکناس.
ڕەم: سڵ.
ڕەمکار: گیاندارێکە سڵ بکا.
ڕەمکردن: سڵکردن.
ڕەمڵکردن: ڕەشکە و پێشکەکردنی چاو.
ڕەمڵگرتنەوە: گرتنەوەی ڕەمڵ بۆ دۆزینەوەی شتێکی نادیار.
ڕەمڵ لێدان: قسەکردن لە شتێکی نادیار کە هێشتا ڕووی نەدابێ.
ڕەمڵگرەوە: کەسێکە ڕەمڵ بۆ مەردووم بگرێتەوە.
ڕەمەدانە: جۆرێکە لە گاڵ.
ڕەمەکی: شتی ڕەشۆکی.
ڕەمەن: گیاندارێکە لە ترسا هەڵاتبێ.
ڕەن: زنجیرە کوڵۆشێکە بەگردی لە جێ خەرمان دادەنرێ و لە پاشا ناوەکەی پڕ دەکرێتەوە و دەکرێ بەخەرمان. ڕەند (د).
ڕەنج: ماندوێتییەکە کە لە هەوڵ و تاقەلایەکەوە تووشی مەردووم دەبێ.
ڕەنجان: دڵشکان لە شتێک.
ڕەنجاندن: دڵشکاندنی یەکێک.
ڕەنجانن: ڕەنجاندن.
ڕەنجاو: دڵشکاو.
ڕەنجبەر: کرێکارێکە کە گیرابێ بەمانگ یا بەساڵ.
ڕەنجبەری: کردنی کارێک بۆ یەکێک بەمانگانە یا بەساڵانە.
ڕەنجدان: خۆ ماندووکردن و تەقەلادان لە کارێکدا.
ڕەنجدەر: ڕەنجبەر.
ڕەنجەڕۆ: کەسێکە زۆر ڕەنج بدا لە کارێکدا کەچی بێ هوودە دەرچێ.
ڕەنجەڕۆیی: ڕەنجدان لە کارێکدا و بێ هوودە بوونی.
ڕەنجیاگ: ڕەنجاو.
ڕەنجیان: د. ڕەنجان.
ڕەنجیدە: د. ڕەنجاو.
ڕەنجین: ڕەنجان.
ڕەند: مەردوومی ڕوو خۆشی قسە خۆش. زەمینێکە کە پەیا بووبێ لەناو چەمدا بەهۆی لافاوەوە.
ڕەندە: ئاسنێکی دەمپانی تیژە براوەتە ناو دارێک و دارتاش داری پێ لووس دەکا. تەنەکەیەکی کون کونی زبرە پەنیر و چەوەندەر و هێندێ شتی تری پێ ورد دەکرێ.
ڕەنگ: چۆنێتی شت لە ڕەشێتی و سپێتی و سوورێتی و... هتد. جۆر: بەم (ڕەنگ)ە واتە بەم جۆرە.
ڕەنگار: شتی پڕ ڕەنگ.
ڕەنگاڵ: ڕنگاڵ.
ڕەنگاڵە: مەلێکی ڕەنگاوڕەنگی جوانە بەقەد ڕیشۆڵەیەک دەبێ.
ڕەنگاندن: جوانکردنی شتێک بەگەلێ جۆر ڕەنگ.
ڕەنگاو: ڕنگاو.
ڕەنگاوڕەنگ: شتێکە کە گەلێ ڕەنگی پێوەبێ.
ڕەنگ بەستن: بەربەستکردنی ڕەنگ بۆ نەچوونەوەی. سەرگرتنی کارێک: نەوکارە (ڕەنگی بەست) واتە جێگیربوو.
ڕەنگپەڕیگ: د. ڕەنگ پەڕیو.
ڕەنگپەڕین: تێکچوونی ڕەنگ و دیمەن لە ترسا یا لەبەر نەخۆشی. کاڵبوونەوەی ڕەنگی شت.
ڕەنگپەڕیو: کەسێکە ڕەنگی تێکچووبێ.
ڕەنگدانەوە: لێبوونەوەی ڕەنگ لە شتێک.
ڕەنگڕژاندن: ڕەنگڕشتن.
ڕەنگڕژانن: د. ڕەنگڕژاندن.
ڕەنگڕشتن: نیشانەکردنی بناغەی خانوو بەشتێک بۆ

هەڵکەندن و بناغە دانەوەی.
ڕەنگڕەز: د. کەسێکە کە شت ڕەنگ بکا.
ڕەنگڕێژ: نقاش.
ڕەنگکردن: ڕەنگدان لە شت.
ڕەنگگرتن: بریتییە لە سەرگرتنی کارێک.
ڕەنگوارەنگ: د. ڕەنگاوڕەنگ.
ڕەنگ و ڕێس: شێوەی تەنراو بەڕەنگ و تەنینەوە: ئەم قوماشە (ڕەنگوڕێس)ێکی جوانی هەیە.
ڕەنگ و ڕێسە: د. ڕەنگوڕێس.
ڕەنگ و ڕوو: شێوە و ڕەنگی ڕوخسار.
ڕەنگە: ڕەندە. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (دەگونجێ): (ڕەنگە) بێمەلات.
ڕەنگە ڕژیلە: هـ. گوڵە عەمرۆکە.
ڕەنگ هەڵبزرکان: ڕەنگ پەڕین لە ترس یا لە شەرما.
ڕەنگین: شتی ڕەنگاوڕەنگی جوان.
ڕەنە: ڕنە. ڕەندە.
ڕەو: گورێز و ڕاکردن.
ڕەوا: شایستە: ئەمە (ڕەوا) نییە. بڕکردنی قسە و فەرمانی یەکێک: فیسار کەس قسەی یا فەرمانی (ڕەوا)یە.
ڕەوابینین: بینینی شتێک بەشایستە.
ڕەوادیتن: ڕەوابینین.
ڕەواڵ: ز. کوڕێکە کە مووی لێ نەهاتبێ.
ڕەواڵ: ڕەجاڵ.
ڕەوان: شتی بێ گیروگرفت: ئەم ولاخە (ڕەوان)ە، یا دەرسەکەم (ڕەوان)ە. گیاندارێکە کە گووی شل بێ.
ڕەوانبوون: زانین و خوێندنەوەی نووسراو بێ گیروگرفت. گوو شلبوونی یەکێک.
ڕەوانبێژ: کەسێکە نووسین و گفتوگۆی زۆر جوان و ڕەوان بێ (بلیغ).
ڕەوانبێژی: جوانی و ڕەوانی لە نووسین و گفتوگۆدا (بلاغة).
ڕەواندن: بڵاوکردنەوەی شت و تەفر و تووناکردنی: نێچیرەکان (مەڕەوێنە).
ڕەواندنەوە: بڵاوکردنەوەی شتی هاتووەوەیەک وەک پزووی سەرین و دەرپێ و قەفی گۆچان.
ڕەوانکردن: زانینی شت بەهۆی زۆر پێداچوونەوەیەوە: دەرسەکەم (ڕەوان کرد). ڕەوانەکردن.
ڕەوانن: ڕەواندن.
ڕەواننەوە: ڕەواندنەوە.
ڕەوانەکردن: ناردنی شتێک یا کەسێک بۆ شوێنێک. بەڕێ کردنی میوانێک و لە گەڵیا چوونی تا ئەندازەیەک.
ڕەوانەوە: ڕەوینەوە.
ڕەوانی: شلبوونی گووی گیاندار.
ڕەوت: ڕۆینی وڵاخ.
ڕەوڕەوە: پێچکەیەکی خڕە دەخرێتە هێندێ شتەوە بەئاسانی دەخولێتەوە و دەڕوا بەسەر زەویدا.
ڕەوسە: سوور.
ڕەوش: ز. ڕەونەق و جوانی شت.
ڕەوشەن: ڕۆشن.
ڕەوق: د. قەبارە.
ڕەوکردن: ڕۆین و بەجێ هێشتنی جێیەک لە ترسا.
ڕەوکەوان: ڕەوگەوان.
ڕەوگ: د. ڕەووگ.
ڕەوگە: شوێنێکە لە نیشتمانی یەکەمەوە بۆی بچێت و بیکەیت بەنیشتمانی دووەم (مهجر).
ڕەوگەوان: د. ڕەووگەوان.
ڕەونە: د. ڕەووندە.
ڕەووز: د. ڕێ پێڵکە.
ڕەووش: ڕەوشت.
ڕەووشت: خوو.
ڕەووگ: گەلەی وڵاخی بەرزە.
ڕەووگەوان: کەسێکە کە ڕەووگ بلەوەڕێنێ.
ڕەوونج: ڕەقیتە.
ڕەووندە: ڕێبوار.
ڕەوە: ڕەووگ. لیستێکی گەورەیە گەزۆی پێ دەتەکێنرێ.
ڕەوەک: ڕەوەکی.

ڕەوەکی: د. گیاندارێکە کە بەدەمی خۆی بلەوەڕێ و شوانی نەبێ.

ڕەوەن: کۆچەری (با). ڕێبوار (د).

ڕەوەند: ڕەوەن.

ڕەوەوان: کەسێکە کە بەدارگوێز بتەکێنێ.

ڕەویانەوە: د. ڕەوینەوە.

ڕەوێتن: ز. تاشینی شت.

ڕەویژەک: ز. تیغێکی کەوانەییە ناوی کەوچک و کاسەی پێ هەڵ دەکۆڵرێ.

ڕەوین: ڕەوکردن.

ڕەوینەوە: کرانەوە و بلاوبوونەوەی پزووی دەرپێ و سەرین و قەفی کۆچان. لاچوونی خەو. بلاوبوونەوەی هەور و لاچوونی. بلاوبوونەوەی شوێنێک لە جەستە کە خڕبووبێ. بلاوبوونەوەی ژەمەنەکەرە لە مەشکەدا لە حەلێکدا کە لەکاتی کەف و کوڵدا دەستی لێ بەردرێ. قەڵەوبوون یا ئاوسانی زۆر.

ڕەه: ڕەگ (با). پەی (ز).

ڕەها: شتی ڕایی. ڕەگ (ز).

ڕەهابوون: ڕاییبوون.

ڕەهاکردن: ڕ اییکردن.

ڕەهبەر: کەسێکە کە پەیام یا ڕاسپاردەی یەکێک بەیەکێک بگەیەنێ.

ڕەهبەری: گەیاندنی پەیام و ڕاسپاردەی مەردووم.

ڕەهڕەو: ڕاڕەو. ڕێبوار.

ڕەهندە: دەربەدەر.

ڕەهندەیی: دەربەدەری.

ڕەهواڵ: ز. ڕەهوان.

ڕەهوان: ولاخی خۆش ڕەوت.

ڕەهەنە: د. ڕەهندە.

ڕەهیسیابۆ: با. لاسکی گیایەکی تام خۆشە دەکرێتە ناو ماستەوە.

ڕەهێل: ڕەهێڵە.

ڕەهێڵبوون: لنگە و قووچکەوتن بەهۆی هەڵەنگووتنەوە.

ڕەهێڵکردن: لنگە و قووچخستنی یەکێک.

ڕەهێڵە: بارانی لێزمە و بەخوڕ.

ڕێ: ڕێگا. پیتێکە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.

ڕیاڵ: جۆرە دراوێکی دەوڵەتییە.

ڕیان: گووکردن.

ڕێبار: با. باخ.

ڕێباری: با. هاوڕێیی.

ڕێباز: ڕێگا.

ڕێبازگە: مذهب.

ڕێبڕ: جەردە.

ڕێبڕی: جەردەیی.

ڕێبڕین: ڕێبڕی.

ڕێبگار: ڕێبوار.

ڕێبوار: کەسێکە بە ڕێگادا بڕوا.

ڕێ بەدیکردن: بریتییە لە شارەزایی و سەر لێ دەرچوون لە شتێک: فیسار کەس لە خوێندندا (ڕێ بەدی) دەکا واتە شتێکی لێ دەزانێ.

ڕێبەر: باخچە. جەردە (ز). ڕەهبەر (با).

ڕێ بەرخستن: ڕێگا خستنە بەر یەکێک کە پێی گران بێ.

ڕێ بەرنان: پیشاندانی ڕێگایەکی خراپ بۆ یەکێک: ئەم (ڕێیە مەنێرە بەرم). ڕێ بەرخستن.

ڕێ بەندان: کانوونی دووەم.

ڕێ بیر: بیروباوەڕێکە کە مەردووم لە سەری بێ (مبدأ).

ڕێ پێبردن: دۆزینەوەی نهێنی شاراوە.

ڕێ پێگرتن: چوونە سەر ڕێی یەکێک بۆ بەگژداچوونی.

ڕێ پێڵگە: ڕەپێڵگە.

ڕێتن: ڕیتن.

ڕێ تێچوون: گونجان و بەرداشتی شتێک بۆ شتێک: (ڕێی تێ دەچێ) کە نەریمان ببێ بەپیاوێکی گەورە.

ڕێ تێکەوتن: چوونە جێگایەک بەڕێکەوت. دۆزینەوەی مەبەستی شتێکی نادیار بەڕێکەوت.

ڕێجە: د. ڕێژە.

ڕێچ: ز. جێگا پێ. ڕۆینی گیاندار.

ڕێچکە: ڕیزێکە لە گیاندار کە قەتارەیان بەستبێ. باریکە ڕێ.

ڕێچکەبەستن: قەتارە بەستنی گیاندار.

ڕێچکەکردن: ڕێچکەبەستن.

ڕێحانە: گیایەکی گەڵا پانی ڕەشی بۆنخۆشە.

ڕێحانە ئەستەموولی: جۆرە ڕێحانەیەکی گەڵا وردی سپییە.

ڕێحانە کێویلە: جۆرە ڕێحانەیەکی دەشتی بۆنخۆشە.

ڕێخ: د. وردە چەو.

ڕێخت: د. سروشت.

ڕێختمان: ئەو کەرەسەیەیە کە شتی لێ دادەڕێژرێ: فیسار کەس (ڕێختمان)ێکی باشی هەیە.

ڕێختە: ڕەختە.

ڕێخستن: ڕێکخستن.

ڕێخەر: کەسێکە کە شت ڕێک بخا.

ڕێخەلۆ: ڕیخۆڵە.

ڕێدار: ڕێبوار.

ڕێ داگرتن: مل نان و بەئاسانی بەڕێدا ڕۆیشتن.

ڕێدان: ڕێگا کردن.

ڕێدەر: مفتی.

ڕێڕۆ: ڕێبوار.

ڕێڕەو: کاتی بەڕێدا ڕۆین: مەگەر بە(ڕێڕەو) بتبینم، واتە مەگەر لە ڕێ ڕۆیندا. ڕێبوار.

ڕێڕێ: زەوییەکە کە ئاو ناوبەناو دڕیبێ. تەنراوێکە ناوبەناو چووبێ و ڕایەڵی دەرکەوتبێ. تەنراوێکە کە پویەکەی ناو بەناو جووت نەبووبێ.

ڕێز: ڕیز (ز). وردە بەرد (د). حورمەت.

ڕێزاڵ: پارچەیەکی پچووک لە شتێک.

ڕێزاڵ ڕێزاڵ: شتی هەلا هەلا.

ڕێزان: شارەزای ڕێگاوبان.

ڕێزلانە: د. ڕێزاڵێک لە شتێک.

ڕێزۆڵە: د. ڕێزلانە.

ڕێزە: نەختێک لە شتێک: ڕێزەیەک نانی بەرێ. ئەندازە: تۆ نەگەیشتوویتە ئەو (ڕێزە)یەی لە خۆتەوە شت بکەیت.

ڕێزەڕێزە: هەلا هەلا.

ڕێزەلۆک: بەردێکە کە لە خۆیەوە هەڵوەرێ.

ڕێزەڵە: ڕەزەڵە

ڕێزە و پێزە: د. وردەیەکە کە لە شت دەبێتەوە.

ڕێزەووڵ: شتێکە کە بە وڵێن ڕێزە ڕێزە بووبێ.

ڕێژاف: با. ڕێژاو.

ڕێژان: ڕشتنی شت: ئاوەکەی (ڕێژا). پیت و بەرەکەت (د).

ڕێژاو: تاڤگە.

ڕێژگاو: ڕیژگاو.

ڕێژگە: جێگای لێوە ڕژانی شت.

ڕێژوو: خەڵووز.

ڕێژە: د. بەردێکە کە شووشەی لێ دروست دەکرێ. بۆتە.

ڕێژەن: پیت و برشت: خەڵەی ئیمساڵ بە(ڕێژەن)ە.

ڕێژەو: ڕێژەن.

ڕێس: ڕیس: ئەم قاڵییە ڕەنگ و (ڕێس)ێکی جوانی هەیە، (ڕێسراو) خوری یا دەزوو یا موویەکە کە بەتەشی یا بەخەرەک ڕێسرابێ. ئەستوورایی مل: پێی نایە (ڕێس)ی ملی.

ڕێسپی: ز. گەورەی دێ. ریش سپی.

ڕیسوا: کەسێکە کە ئابرووی چووبێ، (ڕیسوابوون) ئابرووچوون (ڕیسوا کردن) ئابرووبردن.

ڕیسوایی: نەمانی ئابروو.

ڕێسە: درێژە دان بەشت (اطناب).

ڕیشوە: ڕیشوو.

ڕێڤینگ: با. ڕێبوار.

ڕیڤیگ: با. ڕیخۆڵە.

ڕیڤینگ: با. ڕێڤنگ.

ڕێڤنگ: با. ڕیڤینگ.

ڕێق: د. ڕیق.

ڕیقنە: گووی باڵندە. بریتییە لە ڕیپۆقی چاو.

ڕێک: شتی ڕاستی بێ گرێ و قۆرت. ڕێگا (با).

ڕێکایی: عاستی ڕێکی و تەختی شت.

ڕێکبوون: بێ گرێ و قورتبوونی شت. بریتییە لە ناشنایەتی و تێکەڵی لەگەڵ یەکێکدا.
ڕێکخستن: ڕاستکردنەوە و ڕیزکردنی شت. جێبەجێکردنی کارێک بەڕێکوپێکی.
ڕێککردن: ڕێکخستن.
ڕێککەڤتن: د. ڕێککەوتن.
ڕێککەوتن: ڕێکەوتن.
ڕێکوپێک: شتی ئامادەی ڕێکخراو.
ڕێکۆک: کۆڵانی باریک.
ڕێکەوت: هەل: مەگەر بە(ڕێکەوت) بتبینم.
ڕێکەوتن: یەککەوتنی چەند کەسێک. جێبەجێبوونی کارێک. هەڵکەوتنی هەل (تصادف).
ڕێکەوتوو: شتی ئامادە و ساز. شتی جێبەجێ بوو.
ڕێکی: بوونی شت بە ڕێک. تێکەڵی.
ڕێگا: شوێنێکە کە گیاندار پێیدا بڕوا.
ڕێگاوبان: ڕێ و بان.
ڕێگا کردن: ڕێدان بەیەکێک بۆ ڕۆیشتن.
ڕێگر: جەردە.
ڕێگرتن: بەرهەڵست وەستانی شتێک لە ڕێیەکدا.
ڕێگری: جەردەیی.
ڕێ گومکردن: ڕێ ونکردن.
ڕێگە: ڕێگا. کێرێکە لە چیغ دروست دەکرێ لە چەشنی ڕێگا.
ڕێگەخستن: د. خستنەڕێ.
ڕێگەکەفتن: د. کەوتنە ڕێ.
ڕێگەگیر: د. ڕێگر.
ڕێگەوبان: ڕێگاوبان.
ڕێگیر: جەردە.
ڕێگیری: ڕێگری.
ڕێل: با. لێرەوار.
ڕێ لەبەرچوون: ڕێ بڕین بەئاسانی.
ڕێڵە خۆ: د. ڕیخۆڵە.
ڕێلی: گۆیژ.
ڕێن: ڕدێن.
ڕێنامە: بەرنامە.
ڕێنج: ڕەنج.
ڕینجبەر: ڕەنجبەر.
ڕینجەبر: ز. ڕەنجبەر.
ڕینک: لەڕی لاوازی بێ هێز.
ڕێنکە: د. کۆبوونەوەی چەند کەسێک.
ڕێنکەدان: د. کۆمەڵەبوونی گیاندار.
ڕینگ: ڕنگ.
ڕێنگ: خورییەکی کورتە کە لە پێستە دەسکەنە کرابێ.
ڕێنگاڵ: د. ڕنگاڵ.
ڕینگانەوە: ڕینگە ڕینگ کردن. ڕنگاڵ: دەردانی شتی شیلەدار، هەنگوینە کە بخەرە سەر سەبەتەکە با (برنگێتەوە).
ڕینگەڕینگ: زۆر وتنەوەی شتێک بەبێ هوودە: بەس (ڕینگە ڕینگ) بکە.
ڕینگەڕینگکەر: کەسێکە زۆر ڕینگە ڕینگ بکا.
ڕێنما: د. نیشانەیەکە لەسەر ڕێگا دادەنرێ بۆ پیشاندانی ڕێبوار.
ڕێ نوێن: ڕێ نیشاندەر.
ڕێنوێنی: ڕێ نیشاندان.
ڕێ نیشاندان: بریتییە لە ئامۆژگاری کردن بۆ سەر ڕێی ڕاست.
ڕێو: د. کەڵەک و فێڵ.
ڕێوار: د. ڕێبوار.
ڕێواز: د. ڕێ پێڵگە. ڕێباز.
ڕێواس: گیایەکی کوێستانی بەهاری گەڵاپانە نێرکێکی خڕی ئاسکی خۆشی هەیە.
ڕێواسی: گیایەکی کوێستانی بەهارییە گەڵای لە (کاڵا قنگ) دەچێ بەڵام ئەم لاسکی باریکترە گەڵاکەی بۆ کوشتنی کرم دەخورێ.
ڕێوان: پۆلیسی سەر ڕێگا.
ڕێوبان: ڕێگایەکە کە هاتوچۆی زۆری بەسەردا کرابێ.
ڕێوڕا: ڕێوڕاست.
ڕێوڕاست: ڕاستەوخۆ: ئەگەر وا بڕۆیت. (ڕێوڕاست) دەچیتە فیسارە شوێن.

ڕێوشوێن: پلان و نقشەی شت.
ڕێ ونکردن: بریتییە لە سەر لێ شێوان.
ڕێوەنگی: ز. ڕێبوار.
ڕێوی: گیاندارێکی کێوی چوار پێی تووکنی کلک فشی گوێ قوتی فێڵبازە لە کەروێشک گەورەترە. ڕێبوار. (ز).
ڕێوی پێچ: فێڵ و تەڵەکە.
ڕیە: با. ڕیش.
ڕیەسپی: با. ڕیش سپی.
ڕێهەڤ: هاودەم.
ڕیپ: فێڵ (ز). تەکان (د).
ڕیپاڵ: شتی دڕاوی چڵکن.
ڕیپۆ: فێڵباز.
ڕیپۆق: چڵکی چاو. چڵمی وشکەوە بوو.
ڕیپوکار: ڕیپۆ.
ڕیپۆڵ: مەردوومی پۆخلی بێکارە. کاڵای شڕی هەڵا هەڵا: (ڕیپۆڵ)ێک کاڵای لەبەردا نییە.
ڕیت: د. تەکان. شڕە و کۆنە.
ڕیتاڵ: شیاکە. کەسێکە کە هەر گەشتوگوزار بکا (سیّاح).
ڕیتاڵە: ڕیتاڵ.
ڕیتک: د. ڕیت.
ڕیتک و پیتک: د. پڕ و پیت.
ڕیتکە: فریشک.
ڕیتن: ڕشتنی شت. ڕیان (ز).
ڕیت و پیت: د. ڕیتک و پیتک.
ڕیتە: شتێکە کاڵای خوری پێ دەشۆرێ.
ڕیچ: دانی گڕ. گیانداری گڕ.
ڕیچال: ز. میوەی پەروەردە لەناو شیلەی شەکردا کە پێی دەڵێن (مرەبا).
ڕیچبوونەوە: دان چیرکردنەوە. چاو بزکردنەوە لە یەکێک.
ڕیچکردنەوە: ڕیچبوونەوە.
ڕیچەو کردن: د. ڕیچکردنەوە.
ڕیخ: شیاکە. لم.
ڕیخن: گیانداری پیسی گەمژ.
ڕیخنە: ڕیخن. ڕیپۆق.
ڕیخۆڵە: شتێکی باریکی درێژە لە سکی گیاندارادا پیسی تێ دەچێ.
ڕیخۆڵە ئەستوورە: ڕیخۆڵەیەکی گەورەیە بەدەم ڕیخۆڵەی باریکەوە.
ڕیخۆڵەباریکە: ڕیخۆڵەیەکە لە پێش ڕیخۆڵە ئەستوورەوە.
ڕیخۆڵە کوێرە: سەرە ڕیخۆڵەیەکی پچکۆلەیە بەڕیخوڵەی گەورە وە، ئەو سەری بێ کونە کە شتی تێ چوو بۆگەن دەکا و ئەگەر فریای نەکەون گیاندارەکە دەکوژێ.
ڕیخەخۆرە: د. باڵندەیەکە هەر زیخ دەخوا.
ڕیخەڵان: زیخەڵان. شوێنێکە کە شیاکەی زۆری تێدا بێ.
ڕیخەڵۆک: ڕیخۆڵە.
ڕیخەڵوو: ل. ڕیخۆڵە.
ڕیز: چەند شتێکە بەقەتارە کە پاڵیان دابێتە یەک. حورمەت و پایەی مەردووم.
ڕیزبوون: پاڵدانی چەند شتێک بەیەکەوە بەڕێکی.
ڕیز پێوەگرتن: بەڕیزهاتن بەسەر چەند شتێکدا بەبێ بووارد نیان.
ڕیزکردن: دانانی چەند شتێک لە تەنیشت یەکەوە بە ڕیز.
ڕیزکێن: ڕیزێن.
ڕیزلێگرتن: ڕیز پێوەگرتن. حورمەتگرتنی یەکێ.
ڕیزلێنان: حورمەتگرتن.
ڕیزێن: یاری سێ ڕیزکێن یا نۆ ڕیزکێن کردن.
ڕیژگاو: کەسێکە بەخۆڕایی دووی مەبەستێکی هیچ و پووچ کەوتبێ.
ڕیژگاوی: خەڕۆیی و دواکەوتنی شتی هیچ و پووچ: ئەمە (ڕیژگاوی) پێ دەڵێن.
ڕیس: خوری یا موو یا لۆکەی ڕێسراو.
ڕیس و گوریس: بریتییە لە کردار یا گوفتارێکی دوور و درێژ: من تاقەتی ئەم (ڕیس و گوریسە)م نییە.

ڕیسی: ز. گزرەگیا.
ڕیش: مووی عاستی سەر شەویلە و چەناگە. زیبکەی ئەندام (ز).
ڕیشاڵ: ڕیشووی بەربووەوەی شتی دڕاو، (ڕیشاڵ ڕیشاڵ) ڕیشاڵی زۆر.
ڕیشالۆک: تەرخون.
ڕیشاڵە: ڕیشاڵ.
ڕیشبابا: جۆرەترێیەکی سپییە.
ڕیشباوا: د. ڕیشبابا.
ڕیشخەن: گاڵتە و قەشمەری: (ڕیشخەن) بەکەس مەکە.
ڕیشدار: گیانداری خاوەن ڕیش.
ڕیش سپی: بریتییە لە دەمڕاست و قسەڕەوای کۆمەڵێک.
ڕیشگاو: ڕیژگاو.
ڕیشگاوی: ڕیژگاوی.
ڕیشۆڵ: د. ڕیشوو.
ڕیشۆڵە: باڵندەیەکی ڕەشی کوڵجی دەنوک درێژە لە چۆلەکە گەورەترە و بەگەلێک جۆر دەخوێنێ. ڕیشۆڵ (د).
ڕیشوو: تاوی بادراوی جامانە و مشکی و هێندێ شتی تر.
ڕیشە: ڕەگی سەوزایی و درەخت. ڕەگی ئەندام. ڕیشوو (د).
ڕیشە بڕبوون: بریتییە لە بڕانەوەی خێزان یا تیرەیەک.
ڕیشەبن: د. شتێکە لە بنج و بن هاتبێتە دەرەوە.
ڕیشەداکوتان: ڕوان و ڕەگ داکوتانی سەوزایی. بریتییە لە جێگیربوونی یەکێک لە شوێنێکدا.
ڕیشەدەرهاتن: بریتییە لە کەنەفت بوونی یەکێک بەهۆی شتێکەوە: (ڕیشەم دەرهات) بەدەست تۆوە.
ڕیشە دەرهانین: بریتییە لە کەنەفتکردنی یەکێک.
ڕیشە دەرهێنان: ڕیشە دەرهانین.
ڕیشەکەشکردن: ڕیشەکێشکردن.
ڕیشەکەن: ڕیشەکێش.
ڕیشەکێش: گیاندار یا درەختێکە کە ڕیشەی دەرهاتبێ، (ڕیشەکێش بوون) ڕیشە دەرهاتنی شت، (ڕیشە کێشکردن) ڕیشە دەرهێنان.
ڕیشەی جگەر: بریتییە لە منداڵی خۆت.
ڕیشی: ز. ڕیشوو.
ڕیفیک: ڕیخۆڵە.
ڕیق: شتی نەرمەلیقەی تەنک.
ڕیق و فیق: شتی زۆر تەنکی نەرمەلیقە.
ڕیقووڵە: د. شتی ڕەقەڵە.
ڕیکە: د. کیرەی دان یا قەڵەم.
ڕیکەڕیک: ڕیکەی یەک لە دوای یەک.
ڕیگ: شتێکی وشکی وردی بریسکەدارە دەکرێ بەسەر نووسراوادا بۆ وشک بوونەوەی.
ڕیگی بیابان: جۆرە لمێکە لە دوورەوە دەبریسکێتەوە وەک ئاو.
ڕیل: ژاڵە.
ڕین: ڕیان. دەنگدانی سەگ (ز).
ڕیواو: هـ. ڕێواس.
ڕیوزن: هـ. ڕێحانە.
ڕیوەڕیو: ڕینگەڕینگ.
ڕیوەڕیوکەر: کەسێکە قسە زۆر بڕینگێنێتەوە.
ڕیوەڵە: گیانداری لەڕی لاواز.
ڕیوەن: بنکی ڕێواسەکە بۆ ڕەوانی دەدرێ بەمەردووم.

ز

زا: بەچکە: (زا)ی لە سکدایە.
زابووق: ز. سەرە نوێلک. دۆڵ و دەرەیەکە کە ئاوی باراناوی پێدا بڕوا.
زابەند: دەفتەرێکە کە هەر ناوی منداڵی تازەبووی تێدا بنووسرێ.
زاپان: ل. سافسافێن.
زات: نەترسان و ئازایی: فیسار کەس زۆر بە(زات)ە.
زاتبردن: بریتییە لە ترساندنی یەکێک.
زاتچوون: بریتییە لە ترسان.
زاتدار: گیانداری بەجەرگی چاو قایم.
زاتکردن: نەترسان و وێران بۆ کردنی شتێک.
زاج: دەرمانێکی سپییە دەکرێتە ئاو و چەرمی پێ ڕەش دەکرێ.
زاج و پەرچەم: پەرچەم و ڕیزەموویەکە دەهێڵرێتەوە بەکەناری سەری کوڕی منداڵدا بەرێکی لەبەر جوانی.
زاخ: شتێکی سپی یا زەردی ترش و تفتە وەک خوێ لە کان دەردەهێنرێ. کەورگ (د). تاوێری گەورە (د).
زاخاو: بریتییە لە داخ و خەفەت: ئەوەندە (زاخاو) مەکە بەدڵمدا. دەرمانێکە دەگیرێتەوە بەزاخ بۆ مشتومالی تیغ.
زاخاودان: زاخاودانەوە.
زاخاودانەوە: مشتومالکردنی شیر و خەنجەر بەزاخاو. بریتییە لەپێ خۆشبوونی دڵ بەتووشبوونی دوژمنت بەناخۆشییەک: بەدەرکردنی فیسار کەس دڵم (زاخاو درایەوە). بریتییە لە تەماشا کردنی یەکێک بۆ یەکێکی جوانی دڵبەر: ئەوەندە تەماشای فیسارە ئافرەتی کرد (زاخاوی) چاوی خۆی دایەوە.
زاخدار: تیغی جەوهەردار. بریتییە لە مەردوومی بەجەوهەر.
زاخڕ: ناودەرەیەکی سەرەولێژی بەردەلانی.
زاخۆ: جۆرە پاڵتۆیەکە لەبەر دەکرێ. ناوە بۆ شارێک لە کوردستانی عێراق.
زاخۆن: زاخە.
زاخوور: ئەشکەوت.
زاخە: ژێرزەمین.
زاخێ: د. قشقەڕە.
زاخێڕ: زاخڕ.
زاد: ئەو خواردنەیە کە پێی بژیت.
زاد دان: توێشەبەرە.
زادە: زا.
زادەگان: ئەوەی خانەوادە.
زار: دەم. دوو بەری شەش ڕووە هەر ڕووەی چەند خاڵێکی تێدایە یاری پێ دەکرێ. دەنگی گریان.
ژار: (زار)ی چاوی تێ ڕشت. خەفەتباری دڵتەنگ. وتەیەکە بە دوای هێندێ وشەوە کە نرا شوێنی ئەو شتە پێشان دەدا: گوڵ (زار)، لالە (زار) میرغو (زار) واتە شوێنی گوڵ و لالە و مێرگ.
زاراوە: اصطلاح.

زاربەست: زاربێن.
زاربێن: پەتێکە دەمی مەشکە و هیزە و کوندە و هەمانە و شتی تری پێ دەبەسترێ.
زارخەنە: د. پێکەنینێکە کە بە رق و قینەوە بێ.
زاردڕاو: دەم دڕاو.
زارڕۆ: با. منداڵ.
زارڕۆک: ز. منداڵ.
زارڕۆڵە: هـ. منداڵ.
زارگا: بەرموسڵدان.
زارنەرم: ز. زبان لووس.
زار نەرمی: ز. زبان لووسی.
زارۆ: ز. منداڵی پچووک.
زارۆک: با. زارڕۆک.
زاروو: زەروو.
زارووک: با. منداڵدان.
زارە: د. گەنمی نیوە هاڕدراو (د). زراو. بریتییە لە مەردوومی بەجەرگ.
زارە ترەک: کەسێکە لە ترساندا تۆقی بێ، (زارەترەکبوون) تۆقین لە ترساندا، (زارەترەککردن) ترساندن و تۆقاندن.
زارەزار: دەنگی گریان.
زارەگا: زارگا.
زارەوانە: زاربێن.
زاریان: د. گریان.
زاری: شیوەن و گریان.
زازا: بەچکەی بەچکە. تیرەیەکە لە کورد لە ڕۆژاوای کوردستانی تورکیا دایە.
زاغ: ز. کێڕ و خەت.
زاغوڕ: ز. زاخڕ.
زاغوری: ز. مشکی سەر.
زاڤا: ز. زاوا.
زاق: د. زەق. ڕەنگی کاڵ.
زاق و رووق: دەنگە دەنگی منداڵ.
زاقوزیق: زاق و زووق.
زاکوزووک: زاق و زووق.
زاکوزیک: زاقوزیق.

زاکە: جۆرە دەنگێکە دێ لە هێندێ گیاندارەوە لەکاتی زۆر بۆ هاتنیدا، (زاکە زاک) زاکەی یەک لە دوای یەک.
زاگ: د. زا.
زال: ز. هەزار.
زاڵ: گیانداری زۆردار.
زاڵبوون: زۆر سەندنی گیاندارێک بەسەر گیاندارێکی تردا.
زالۆ: زراو.
زالوو: زەروو.
زاڵە: د. زراو.
زاڵی: زاڵبوون.
زام: برین.
زاما: زاوا.
زامار: بریندار.
زامدار: زامار.
زامەت: کێم.
زان: بەچکە بوونی گیاندار. وتەیەکە بە هێندێ وشەوە کە نرا دەیکا بە(اسمی فاعل) زۆر(زان)، فرە(زان)، هیچ نە(زان)، پێ نە(زان).
زانا: خوێندەواری شارەزا.
زاناندن: زانین.
زاناهی: زانایی.
زانایی: شارەزایی و خوێندەواری.
زانست: زانای شارەزا. زانین و شارەزایی: فیسار کەس بە(زانست)ە.
زانستگا: زانستگە.
زانستگە: زانستگایەکە دوای سانەوی تێدا دەخوێنرێ.
زانستی: علمی.
زانوو: زەنگۆڵ. گونج یا لوولەی ئانیشکەدار.
زانەخرۆ: زیانەخرۆ.
زانەر: زانا.
زانیار: زانا.
زانیاری: مەعاریف.
زانین: ئاشکرایی و نمایانییەکە پەیدا دەبێ بۆ مەردووم

له کاتی بینین یا بیستنی شتێکدا.

زاو: گیاندارێکی مێینەیە کە تازە بەچکەی بووبێ.

زاوا: کەسێکە تازە ژنی هێنا بێ. مێردی خزمی نزیک: فیسار کەس (زاوا)مانە لە کاتێکدا کە خوشکت یا خوشکەزات یا یەکێکی نزیکت ژنی بێ.

زاوزۆ: زاوزێ.

زاوزوو: سککردن و منداڵبوون.

زاوزووە: زاوزوو.

زاوزێ: سککردنی مێینە یەک لە دوای یەک.

زاوما: تێکەڵکردنی کار و بەرخی ساوایە لەگەڵ دایکیاندا لە بەیانییەوە تا ئێوارە: ئیمڕۆ مەڕ و بەرخ (زاوما)یە.

زاوور: زراو. زات: فیسار کەس بە(زاوور)ە.

زاوورچوون: زراوچوون.

زاوە: د. تیر. ئەستێرەی عەتارید.

زاوەرە: د. زاوور.

زای: زاخ.

زایڵە: د. زایەڵە.

زایە: زا: فیسار کەس (زایە)ی لە سکە.

زایەبوون: بریتییە لە مردن.

زایەکردن: بەخشینی شتێک بەکەسێک.

زایەڵە: گریان و زاری.

زایچە: ڕاپۆرتی لە دایکبوونی منداڵ.

زایگە: شوێنێکی تایبەتییە کە منداڵی تێدا لە دایک دەبێ.

زاین: زانی گیاندار.

زبارە: ز. هەرەوەز.

زبان: پارچە گۆشتێکی پانی پفەڵە لە دەمدا قسەی پێ دەکرێ و پاروی پێ ئەم دیو و ئەودیو دەکرێ و تامی خواردەمەنی پێ دەچێژرێ. وتاری تایبەتی هەموو گەلێک کە قسەی پێ دەکەن و شتی پێ دەنووسن: زبانی کوردی (زبان)ێکی خۆش و زیندووە.

زبان بەد: کەسێکە کە دەربارەی مەردووم هەر بەد بڵێ.

زبان بەدی: بەدی وتن دەربارەی مەردووم.

زبانپاک: کەسێکە دەربارەی مەردووم هەر باش بڵێ.

زبانپاکی: بریتییە لەناو نەبردنی کەس بەخراپە.

زبانپیس: بریتییە لە جوێن فرۆش.

زبانپیسی: بریتییە لە جوێن فرۆشی.

زبانتاڵ: د. بریتییە لە مەردوومی قسە ڕەق.

زباندرێژ: بریتییە لە کەسێک کە لە ئەندازەی خۆی زیاتر و بەرەو ژوورتر دەربارەی مەردووم بدوێ.

زباندرێژی: بریتییە لە قسەی ناشیرین کردن دەربارەی یەکێک.

زبانزان: کەسێکە کە چەند زبانێک بزانێ.

زبانشکان: لە قسەکەوتنی مەردووم بەهۆی نەخۆشییەکی زۆر قورسەوە.

زبانشیرین: بریتییە لە یەکێک کە قسەی خۆشبێ لەگەڵ مەردوومدا.

زبانگرتن: هاتنە زبانی منداڵ. بریتییە لە قسەکردن بەبێ شەرمی: فیسار کەس چاک (زبانی گرتووە) واتە قسە بەبێ پەروا دەکات.

زبانگەستن: بریتییە لە پەشیمانبوونەوە و خەفەتخواردن بۆ شتێک کە لە دەستت چووبێ.

زبانگیران: زبان شکان. گیرانی زبان بە هۆی لاڵییەوە: فیسار کەس لە قسەکردندا (زبان دەگرێ).

زبان لووس: بریتییە لە کەسێک کە بەزبانی خۆش مەردووم لاس بدا.

زبانە: سەری دارێکی لە لە کراوی دادراوە بۆ ئەوەی کە بکرێ بەکونی دارێکی تردا، ئاسنێکی باریکە لە ئاوزوونەدا دەچێ بەکونی قایشدا. بڵێسەی ئاگر.

زبانە بچکۆلە: پارچە گۆشتێکی باریکە لەناو قوڕگدا.

زبر: شتێکە کە لووس نەبێ. شتی درشت: ئەم ساوەرە (زبرە) واتە درشتە.

زبران: شوێنی بەردەڵانی.

زبرە: سەر کۆزەری ساوەر و قەرەخەرمانی هاڕراو: (زبرە)ی ساوەرەکە بهاڕەرەوە.

زبری: بوونی شت بەزبر.

زبڵ: خۆڵ و خاش و پووش و پەڵاشی ناوماڵ.
زبڵچی: کەسێکە کە زبڵی ئاوایی کۆ بکاتەوە و فرێی بدا.
زبڵدان: سەرە نوێلک.
زبڵرێژ: زبڵچی.
زبڵکێش: زبڵچی.
زبڵگە: زبڵدان.
زپرکە: زیپکە.
زپک: ز. زیپکە.
زج: دەعـبـایەکی سـوورکـەڵەی پچـووکی چنگنە بەناژاڵەوە دەنووسێ.
زر: ز. زل.
زرازر: ز. زەرەزەر.
زراف: باریک (با). شتی ورد (ز).
زرانی: ئەژنۆ.
زراو: ئاوێکی زەردی تاڵە و لەناو توورەگەیەکدا بەدەم سی و جگەرە و هەمـیـشـە دلۆپ دلۆپ دەڕژێ بەسـەر خواردنی ئاشک (معـدە)دا بۆ ئەوەی کـە زوو بتوێتەوە.
زراوبردن: بریتییە لە تۆقاندن.
زراوتۆقین: بریتییە لە زۆر ترسان.
زراوچوون: زراوتۆقین.
زرب: د. زبر. شتی زل و قەبە.
زربان: د. شوێنی بەردەڵانی.
زربە: د. زبرەی شت.
زربی: د. زبری.
زرت: خۆهەڵکێشان (ز). مەردوومی زیت.
زرتۆڵە: گاڵتەکردن بە یەکێک.
زرتە: زەقـەی چاو: (زرتە)ی چاوی دێ، (زرتەزرت) زەقە زەقی چاو.
زرتەبۆز: بریتییە لە مەردوومی زەبەللاح.
زرتەک: ز. کەسێکە کە خۆی هەڵبکێشێ.
زرتی: د. بێکارەیی و هیچ لێ نەهاتوویی.
زرِ: درەختی بێ بەر. شـتی وشـک: قەرە خەرمـانەکە (زرِ) بووە.
زرِان: بڵاوبوونەوە و دەنگدانەوەی باسـێـک لەناو مەردوومدا.
زرِاندن: بڵاوکـردنەوەی باسـێک بەناو مـەردوومـدا. زرنگە زرنگ کردن بەشت.
زرِانەوە: دەنگدانەوەی زەنگوڵە و جام و هێندێ شـتی تر.
زرِباب: زرِباوک.
زرِباوک: باوەپیارە.
زرِبرا: برای دایکی.
زرِت: جرت.
زرِخوشک: خوشکی دایکی.
زرِخەسوو: باوەژنی ژن بۆ مێرد و باوەژنی مێرد بۆ ژن.
زرِداک: زرِدایک.
زرِدایک: باوەژن.
زرِزرِە: د. شتێکە منداڵان بەدەستیەوە دەگرن و زرِەزرِی پێ دەکەن.
زرِکتک: زرِکێتک.
زرِ کچ: کـچی ژن لە مـێـردێکی تری و کـچی مـێـرد لە ژنێکی تری.
زرِ کورِ: کـورِی ژن لە مێردێکی تری و کـورِی مێـرد لە ژنێکی تری.
زرِکێتک: با. زەردە زیرە.
زرِگـوێز: دارێکی گـەورەیە وەک دارگـوێز بەڵام گـەڵای باریکە و بێ بەرە. ناوە بۆ دوو دێی خـوار و ژوور لە دەستە راستی رۆژئاوای سلێمانییەوە.
زرِمام: برای دایکی باوک.
زرِنا: زورِنا.
زرِنوچقاو: چەورییەکی کەمە کە دەکەوێتە سەر چێشتی شلە.
زرِنووقاو: زرِنوچقاو.
زرِ و زنگیانە: متوموورروو.
زرِە: جـۆرە دەنگێکە وەک دەنگی پارە لە کـاتی ژماردنیدا، (زرِە زرِ) زرِەی یەک لە دوای یەک (زرِ و هوورِ) زرِەزرِی زۆر.
زرِە بلبل: جـۆرە باڵندەیەکی بۆرە لە فـیـسـقـەگـولە گەورەترە وەک بلبل دەخوێنێ.

زڕەکەو: سوێسکە. پۆڕ (د).
زڕەوەلی: هـ. گیایەکی درێژی تۆکمەیە وەک قامیش وایە لە گوێ ئاو دەڕوێ.
زڕیان: د. زڕان.
زڕیانەوە: د. زڕانەوە.
زرقتک: ز. جۆرە مێشێکی زەردە بەقەد هەنگێک دەبێ.
زرک: کاڵەکی نەگەیو.
زرکۆ: د. گزرە گیایەکە بۆ ئاژاڵ دابنرێ.
زرکوزینگ: د. چوست و چالاک.
زرکە: زرک.
زرکەتاڵ: جۆرە کاڵەکێکی زرکی تاڵە.
زرکێتک: با. زڕکێتک.
زرم: د. زرمە.
زرم و کوت: تەپ و هووڕ.
زرمە: دەنگێکە لە لێکەوتنی شتێکی قورس لە شتێکی تر کە دەنگ نەداتەوە پەیدا دەبێ، (زرمەزرم) زرمەی یەک لە دوای یەک. (زرم و هووڕ): زرمەزرمی زۆر.
زرمەزلێ: خۆ بەسەریەکا دان و زرمەزرمکردنی چەند کەسێک.
زرنگ: مەردوومی زیرەکی وریا. ڕۆنی قاڵی شل.
زرنگانەوە: زڕانەوەی دەفرێک کە لە مس یا لە زەرد یا لە زیو دروست کرابێ. زڕانەوەی گوێ. ڕوونبوونەوەی شتی شل بەنیشتنی خڵتەی: ئاوەکە یا ڕۆنەکە (زرنگاوەتەوە). بەناودا چوون و درەنگبوونی شەو: شەو تا (نەزرنگێتەوە) خەوم لێ ناکەوێ. کزربوونەوەی شتی تەڕ.
زرنگە: دەنگدانەوەی زێڕ و زیو و مس و زەرد لە کاتی کەوتنی شتێک لێیان (زرنگە زرنگ) زرنگەی یەک لە دوای یەک (زرنگ و هووڕ) زرنگە زرنگی زۆر.
زرنگی: وریایی و چالاکی.
زروو: د. زبری ڕووش. درشت.
زرووقان: ز. ڕەوکردنی گیاندار لە ترساندا.
زرووقانەوە: پێکەنینی منداڵ.
زرووکە: دەنگی باڵندەی پچووک.
زرووکە زرووک: زرووکەی یەک لە دوای یەک.
زروە: گیایەکی کوێستانییە گەڵای وەک (تەری) وایە (هـ). درشتەی شت (د).
زرویێ: زرووی.
زرووی: هـ. ئەسپۆن.
زرۆیی: ئەسپۆن.
زرە: ز. زرێ.
زرەقیان: د. پێکەنین بەدەنگی بەرز.
زرەک: وڵاخێکە کە ڕەشێنەی چاوی سپی بێ.
زرەکبوون: بەشەوارەکەوتنی بزن و مەڕ بەهۆی بروسکەوە.
زرێ: کاڵایەکی جەنگییە لە زریزەی ئاسن دەتەنرێ و لە جەنگدا لەبەر دەکرێ بۆ ئەوەی شیر و تیر نەیبڕێ. زەریا.
زریان: ڕەشەبا. بەفر و بارانی زۆر کە بەبای ساردی بەهێزەوە بێ. گۆێکەکردنی درەخت (د).
زرێبار: زەمینێکە کە ڕۆچوو بێ و بووبێ بەدەریاچە. ناوە بۆ دەریاچەکەی مەریوان.
زرێپۆش: کەسێکە کە زرێی لە بەردابێ.
زرێچە: دەریاچە.
زرێدار: زرێپۆش. فڕۆکە و ئۆتۆمبیل و کەشتی جەنگی پۆڵاین.
زریسک: زریشک.
زریشک: درەختێکی زۆر درکاوییە دەکرێ بەپەرژین، هێندێکیان بەرێکی خۆش دەگرێ و دەکرێ بەسەر پلاودا.
زرینچک: زرینچکاو.
زرینچکاو: ئاوێکی زەرد باوە لە برین دێ.
زرینگانەوە: زرنگانەوە.
زرینگە: زرنگە.
زرێوار: زرێبار. تەپۆڵکە.
زرێوان: کەشتی وان.
زریە: دەریا.
زریچ: ز. قورقوشم.

زریزانه: زیزانه.
زریزه: چەند پارچه تەلێکی لێک هەڵکێشراوی درێژه.
زریسک: مۆرد.
زریکاندن: توند قیژاندنی گیاندار.
زریکانن: زریکاندن.
زریکه: دەنگی بەرزی تیژی توندی گیاندار، (زریکه زریک) زریکەی یەک لە دوای یەک، (زریک و هوور) زریکه زریکی زۆر.
زریکه کردن: زریکاندن. بریتییه له تۆقین و ترسان: دەک (زریکه کەیت). پلدانی ئەندام بەئازارەوه.
زریکه لێ هەڵساندن: ئازار گەیاندن بەیەکێک بەجۆرێ که بزریکێنێ.
زرین: ز. زەڕین.
زرینگ: زرنگ.
زرینگه: زرنگه.
زریوه: دەنگێکه وەک دەنگی چۆلەکه و سیسرک (زریوه زریو) زریوەی یەک لە دوای یەک. ورشه و پرشەی شت (د).
زسان: زستان.
زستان: سێ مانگەی دوای پاییز.
زستانه: زستانی.
زستانەوار: زستانه هەوار.
زستانەیی: زستانی.
زستانی: شتێکه که هەر له زستاندا بەکار بهێنرێ.
زغاڵ: ل. خەڵووز.
زغرک: ز. ورده بەرد.
زفت: جۆرێکه له قیر بەڵام نەم بۆرەڵووکه.
زڤار: با. پارچەی شت.
زڤر: ز. زبر.
زڤران: با. سووڕدان.
زڤرک: با. شەنگه سووره.
زڤرین: گەڕانەوه (با). سووڕانەوه (ز).
زڤستان: با. زستان.
زڤنگ: با. ئەشکەوتێکه که بشێ بۆ ئەوەی تێیدا بحەسێیتەوه.
زڤاف: ز. گاسنێکه که دەستی لێ هەڵبڕابێ بۆ ئەوەی که زۆر بچەقێ.
زک: سک.
زکئێشه: سک ئێشه.
زکبەردان: بریتییه له زۆر خواردن.
زکپڕ: گیانداری ئاوس.
زکچوون: بریتییه له ڕەوان بوون و سەرپێیی کردن.
زکدڕاو: بریتییه له گیانداری زۆرخۆر.
زکڕۆین: زکچوون.
زکرەش: ز. قین ئەستووری دڵ پیس.
زکزل: زکدڕاو.
زککردن: ئاوسبوونی مێینه و زانی.
زک لەوەڕاندن: بریتییه له کەسێک که بەهەوانته خۆی بژیەنێ.
زک لەوەڕێن: کەسێکه بەهەوانته خۆی بژیەنێ.
زکماک: دەردێکه که تووشی گیاندار بووبێ له سکی دایکیدا.
زکن: د. نەوسن.
زکوزا: سکوزا.
زکوونی: ز. نەوسنی چڵێس.
زکه شۆره: زکه شۆرێ.
زکه شۆرێ: سکچوون.
زکه شۆرێ پێکەوتن: بریتییه له ماندووبوونی یەکێک بەهۆی هاتوچۆی زۆرەوه.
زکەماسێ: د. ئاوبەند.
زگ: زک.
زگار: هەرەوەزکردن بۆ تووتن شکاندنەوه. چنینەوەی خورما و مێوەی تر لەژێر دارەکەیدا (ل).
زگئێشه: سک ئێشه.
زگپڕ: سکپڕ.
زگچوون: سکچوون.
زگدڕاو: سکدڕاو.
زگڕۆین: سکچوون.
زگزل: سک زل.
زگسووتان: سکسووتان.
زگماک: سکماک.
زگەڕۆ: سکەڕۆ.

زگەشۆرە: سکەشۆرە.
زگەشۆڕێ: سکە شۆڕێ.
زل: شتی گەورە. پەلوپۆی گیای هەڵوەریو (ز).
زلان: ڕەشەبا.
زلبـوون: بەرزبوونەوە و نەسـتـووربوونی گـیـاندار و درەخت و سـەوزایی. بریتـیـیـە لە بەرزبوونەوەی پایەی یەکێک.
زلچـە: دەنگێکە لە خـواردن یا تێکردنی پلاو و قبوولی زۆر چەورەوە دێ: پلاوەکە (زلچە)ی دێ، (زلچە زلچ) زلچەی یەک لە دوای یەک.
زلحۆ: زلحۆرت.
زلحۆرت: بریتییە لە مەردوومی قەبەی زەبەللاح.
زلحۆل: زلحۆرت.
زلزلە: جەرە تاو و زەرداوێکە کە لە برین دێتە دەرەوە. ناوی دێیەکە لە ناوچەی سرۆچک.
زلف: ئەگریجە.
زلفگیـر: د. شـتـێکە دەدرێ لە زلف بۆ ئەوەی تێک نەچێ.
زلفنج: گـیـایەکی زۆر تاڵی بەهاریـیـە گـەڵای وەک کـەرەوز وایە بەهارڕاوەیی دەکـرێ بەبرینی کـرمـە ژنەی ئاژاڵەوە. قوززەڵقورت.
زلفنجکردن: وتەیەکـە لە ڕووی سـووکـیـیـەوە دەوترێ بەیەکێک لە جیاتی وتەی قوززەڵقورت.
زلق: سلق.
زلقاو: قوڕاو (د). سلقاو.
زلقیاک: د. قوڕی شلەقاو.
زلکوێر: چاوشلەقاو.
زلکە: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
زللە: لێدان بەبەری دەست لە بناگوێی یەکێک.
زلۆبی: ناوساجی.
زلووبیا: جۆرە شیرینییەکی کون کونە وەک پەنجەرە لە هەویر دەکرێ و شیلەی شەکری بەسەردا دەکرێ.
زلووک: ز. دەنک: (زلووک)ە شـقـارتەیەک واتە دەنکێکی.
زلووکە: ز. شقارتە.
زلە: زل: ئەم شتە (زلە)یە. زللە.
زلە: دەنگی چەند کـەسـێک بەکـۆمـەڵی، (زلە زل) دەنگە دەنگی چەند کەسێک.
زلە قیاگ: د. زلقیاگ.
زلەقیان: د. شلەقانی قوڕ و شتی تر.
زلیی: زەلامی و گەورەیی شت.
زماک: ز. شوێنی نسرم لە شاخ کە هەتاو نەی گرێ.
زمان: زبان.
زمانبەد: زبانبەد.
زمانبەدی: زبانبەدی.
زمانپاک: زبانپاک.
زمانپاکی: زبانپاکی.
زمانپیس: زبانپیس.
زمانپیسی: زمانپیسی.
زمانتاڵ: زبانتاڵ.
زماندار: مەردوومی بەدەم.
زماندرێژ: زباندرێژ.
زماندرێژی: زباندرێژی.
زمانزان: زبانزان.
زمان شڕ: دەم شڕ.
زمانشکان: زبانشکان.
زمانشیرین: زبانشیرین.
زمانکێشان: بریتییە لە تینوێتی یا ماندوێتی.
زمانگرتن: زبانگرتن.
زمانگەستن: زبانگەستن.
زمانگیران: زبانگیران.
زمانلووس: زبانلووس.
زمانە: زبانە.
زمانە پچکۆلە: زمـانێکی پچکۆلانەیە لە قـوڕگی گیاندار.
زمانە چکۆلە: زمانە پچکۆلە.
زمڕووت: جۆرە بەردێکی سەوزکاری جوانی بەنرخە.
زمرق: چزووی دووپشک و زەردەواڵە و زەردە زیرە.
زمسان: زستان.
زمسانە: زستانە.
زمسانی: زستانی.
زمـە: تەلێکی ڕاسـتـە وا بەژێر لوولەی تفـەنگەوە

گیروگرفتی ناو لوولەکەی پێ ڕایی دەکرێ. لوولە ئاسنێکی دەم تیژە چەرمی پێ کون دەکرێ بۆ تێ هەڵکێشانی (چاخمە).

زمـهـاڕ: د. ئاردێکە کـە بۆ زسـتـان دەهاڕدرێ و هەڵدەگیرێ.

زمهەڕ: زمهاڕ.

زن: ز. ژن.

زنار: ز. بەردی گەورە. ماهی زەرد (با).

زنتۆت: ز. پێکەنین بەمەردووم.

زنج: هۆدەیەکە لە قـامیش و چیلکە و پووش و قـوڕ دروست کـرابێ. چەناگـە (د). دووتاسـە کـە لە مۆسیقادا لە یەک دەدرێ.

زنجاف: ل. پەراوێزی کەوا.

زنجـیـر: چەند پارچە ئاسنێکی ئەسـتـووری تێکهەڵکێشراوی درێژە.

زنجیرە: هەڵبەستنی لێواری چەفتە و بەرماڵ و مشکی و هێندێ شـتـی تر بەدەزوو یا بەئاوریشم. چەند شتێکە کە لە تەنیشت یەکەوە بەقەتارە وەستابن. برگە برگەی لێواری شت.

زنجیرەبەستن: ویـسـتـانی چەند شـتـێکی زۆر بەگـردی بەتەنیشت یەکەوە.

زنجیرەدار: شتێکە کە زنجیرەی ببێ وەک پەنجا فلسی.

زنجیرەدان: زنجیرە بەستن.

زنچکاو: زرینچکاو.

زنگازنگ: ز. دەنگی زەنگ.

زنگرین: ز. تۆپینی سەگ.

زنگل: ز. زەنگوڵە.

زنێر: ماهی زەرد.

زۆ: گیـایەکی بەهاری کوێستانی بۆنخۆشە دەخورێ و گەڵای لە گەڵای چنوور دەچێ.

زوان: زبان. زیوانی ناو دەغڵ.

زوبەرجەد: جۆرە بەردێکی جوانی بەنرخە.

زۆپا: سۆپا.

زۆپە: سۆپا.

زۆتک: ز. لێواری کونی قنگ.

زوخ: د. هێز و تەوانایی.

زۆخ: زووخ.

زوخاڵ: خەڵووز.

زوخاڵدان: خەڵووزدان.

زوخم: د. بنکی گیایەکی تاڵی بۆنخۆشە.

زۆر: شـتـێکە کـە کـەم نەبێ. هێـز: بە(زۆر) شت لە کەس مەسێنە. ستەم: (زۆر)داری خراپە.

زۆران: باوەشکردنی دوو کـەس بەیەکـدا و هێنان و بردنی یەکتری بۆ دان بەزەویدا.

زۆرانباز: کەسێکە کە زۆران باش بگرێ.

زۆرانبازی: زۆرانگرتن.

زۆرانگرتن: ئامبازبوونی یەکتری بۆ زۆران.

زۆربگیر: شتێکە کە بەیەکێکی بکەی بە زۆر.

زۆربگیری: بێگاری.

زۆربڵێ: کەسێکە کە قسە زۆر بکا.

زۆر بڵێیی: سازندەیی و قسە زۆر کردن.

زۆر بۆ هاتن: تەنگەتاو بوونی گیاندار.

زۆر بۆ هێنان: تەنگەتاوکردنی گیاندار.

زۆربە: بەشی زۆر لە شت: مـەڕەکـان (زۆربە)ی زاوە. شـتی زۆر: فـیـسـار کـەس نان و چێشـتـێکی (زۆربە)ی دا.

زۆربەسەندن: زۆربوون و پەرەسەندنی شت: ئاگرەکە یا ئاوەکە (زۆربەی سەند).

زۆربێژ: زۆر بڵێ.

زۆربێژی: زۆر بڵێیی.

زۆرخانە: جێگایەکی تایبەتییە هێندێ جۆرە یاری تێدا دەکرێ بۆ بەهێزبوونی ئەندام و جەستە.

زۆرخۆر: گیاندارێکە کە زۆر بخوا.

زۆرخۆری: خووگرتن بەخواردنی زۆرەوە.

زۆردار: ستەمکار.

زۆرداری: ستەمکاری.

زۆردە: د. فەریکی جۆ و گەنم و نۆک.

زوڕات: زەڕات.

زوراتە کێویلە: جۆرێکە لە زورات.

زوڕنا: لوولەیەکی کـون کـونە سـەرێکی خـڕ و واڵە سەرەکەی تری باریکە (فیقەنە)یەکی پێوەیە فووی پێدادەکرێ و دەنگێکی زیقنی لێ پەیدا دەبێ.

زوڕناتک: گــیـــــایەکی بەهاری گـــەڵا وردی پڕە دۆشاوەکەی بۆ دەردی شوقاقی باشە.
زوڕناژەن: کەسێکە کە باش زوڕنا لێ بدا.
زوڕناسەقەتە: زەڕنەقووتە.
زۆرزان: بریتییە لە مەردوومی فێڵباز.
زۆرزانی: فێڵبازی.
زۆرگ: زنجیرە گردێکە کە خڕە بەردی زۆر بێ.
زۆرلێکردن: پێ نانە ڕێسی ملی یەکـێک بۆ کـردن یا وتنی شتێک بەزۆر.
زۆرم: د. زورمە.
زۆرملێ: د. زۆرەملێ.
زورمە: زوربە.
زۆرمە: زورمە.
زۆر و زەبەند: شتی زۆر.
زۆروەڕ: هەڵەوەڕ.
زۆر وێژ: زۆر بێژ.
زۆرە زمێ: د. زرمە زلێ.
زۆرەکی: زۆر بگیری.
زۆرەملە: زۆرە ملێ.
زۆرەملێ: زۆر لێکردن.
زۆرەملی: زۆرە ملێ.
زۆرەوانی: زۆرانبازی.
زۆرێتی: زۆری.
زۆری: بوونی شت بەزۆر.
زۆزان: با. کوێستان.
زوسان: زستان.
زۆسان: د. زستان.
زۆف: ز. هەزار پێ.
زوقم: شـتێکی سپییە وەک بەفر لە شـەوی سایەقـەی زستاندا پەیدا دەبێ.
زۆڵ: منداڵێکە کە لە باوکێکی هاوسەری شرعی پەیا نەبووبێ. زوێڵ. بریتـیـیـە لە مـەردوومی زۆرزانی فێڵباز.
زوڵاڵ: شـتـی بێ گـرێ و قـوڕت: دەنگی (زوڵاڵ)ە یا ئاوەکە (زوڵاڵە)ە واتە ڕوون و بێ خەوشە.
زوڵف: زلف.
زۆڵەک: جـۆرە دەنکێکە لەناو گـەنمەشـامی و نۆک و بەڕودا کە نابرژێ و ناکوڵێ. زۆڵ.
زۆنپ: پیکی بەرد شکاندن.
زۆنکاو: زونگاو.
زۆنگ: زەمینێکی چاڵە کە ئاوی تێدا وەستابێ.
زونگاو: زۆنگ.
زوو: پێش وەخت: (زوو) هاتیت. خـێـرا: (زوو) کە، واتە خێراکە.
زووالە: د. زوێل. هەڵـمـاتێکە کـە لە قـوور دروست کرابێ.
زووان: زبان.
زووانباز: د. درۆزن.
زووانبەد: زبانبەد.
زووانبەدی: زبانبەدی.
زووانبەس: دەمبەست.
زووانبەسە: د. بریتییە لە گیانداری بێ زبان.
زووانپاک: زبانپاک.
زووانپاکی: زبانپاکی.
زووانپیسی: زبانپیسی.
زووانتاڵ: زبانتاڵ.
زووانخۆش: زبان شیرین.
زووان‌دریژ: زبان‌دریژ.
زووان‌دریژی: زبان‌دریژی.
زووان‌دار: بریتییە لە مەردوومی دەم هەراش.
زووانزان: زبانزان.
زووانشکان: زبانشکان.
زوانشیرین: زبانشیرین.
زووانگرتن: زبانگوتن.
زووانگەستن: زبانگەستن.
زووانگیران: زبانگیران.
زووانلووس: زبانلووس.
زووانەلیچک: د. تۆوی درەختی بناو.
زووانە: زبانە.
زووانە پچکۆلە: زبانە پچکۆلە.
زووەاو: با. شتی وشک.
زووبـەزوو: شـــــتـی زۆر زوو: مـن دەڕۆم تـۆش (زوو

بەزوو) وەرە.
زووخ: کێماوی برین.
زووخاڵ: خەڵووز.
زووخاڵدان: خەڵووزدان.
زووخــــاو: زرینچکاوێکە لە دەروون دێتـــە دەرەوە. بریتـــیـــە لە تاڵاو: زۆرم (زووخـاو) بـەدەســتــەوە چەشت.
زوور: زبر. زەوی کرێنی کەم گڵ.
زووران: زبران.
زوورە: دەنگی گـریانی منداڵ کـە بەجـەخـتی بگری (زوورە زوور) زوورەی یەک لە دوای یەک.
زوورەز: جۆرە ترێیـەکی پێـست ئەسـتووری رەشە زوو پێ دەگا. ترێی یاقووتی.
زوورەس: زوورەز.
زوورە: زبرە.
زوورەبا: ئازارێکی کـوتوپڕییـە هێندێ جـار دەداتە جەستەی مەردووم.
زوورە زوور: ز. قوورە قووڕی سەگ.
زووری: زەروو (ز). زبریی.
زووز: گـیـایەکی ئاوییە گەڵای لە (پیـزڵ) دەچێ بەڵام ئەم نەرمتر و باریکترە.
زووسان: زستان.
زووشک: دووپشک.
زووگێن: د. لەمەپێش.
زووم: با. هاوینەهەوار.
زوونا: گـیـایەکی بەهارییـە گەڵای وەک رێحـانە وایە گوڵێکی شین دەگرێ.
زووە: د. زەوە.
زوهم: ز. رۆن و پیو.
زوهۆر: د. شوێنی ئاوەزێ.
زوێل: پارچە چەرمـــێکە لەســـەر باری درێژی هەڵ هێنرابێ. زیلی ناو ماڵ (د).
زویر: گیانداری زیزی دڵگیر لە شتێک
زویربوون: دڵگیربوون، (زویرکردن) دڵگیرکردن.
زویری: دڵگیری.
زوێل: زوێل.

زەب: ز. شتی زۆر رەق.
زەبر: هێز و نهێم: (زەبر)ی مەدەرێ.
زەبردار: زەبر بەدەست.
زەبر بەدەست: بریتـیـیـە لە مـەردوومی دەست درێژی زۆردار.
زەبرگەیاندن: نهێم گەیاندن بەشتێک.
زەبروزەنگ: توندوتیژی لە ئیشوکاردا.
زەبرەقوون: هێلکە.
زەبرەقوونە: زەبرەقوون.
زەبلۆق: ز. شتی لووس.
زەبوون: گیانداری کزی لاوازی بێ هێز، (زەبوونبوون) بێ هێز بوون، (زەبوونکردن) بێ هێزکردن.
زەبوونی: کزی و بێ هێزی.
زەبەر: ز. ژێر.
زەبەرجەد: زوبەرجەد.
زەبەردەست: زەبر بەدەست.
زەبەش: ز. شووتی.
زەبەللاح: گیانداری زلی چوارپەل قەوی.
زەبەن: زەبەنگ.
زەبەند: زەبەنگ.
زەبەنگ: شوێنی چری پڕ لە قامیش و دڕک و داڵ.
زەحف: ز. زۆر لە هەموو شتێک.
زەحفکردن: دڵچوون.
زەحفەران: زەعفەران.
زەحفەرانی: شتێکە کە رەنگی وەک رەنگی زەحفەرغان وابێ.
زەخت: ز. نەقیزە.
زەختە: زەخت.
زەخم: برین.
زەخماوی: بریندار.
زەخمدار: بریندار.
زەخم دەرکردن: پەیابوونی برین لە ئەندام.
زەخمک: ز. قایشێکە کە ئاوزەنگی پێ توند دەکرێ لە زین.
زەخمکردن: برینکردن لە یەکێک.
زەخمە: با. سوخمە.

زەخەڵ: قومارباز.
زەد و خورد: دانی دوو کەس یا زیاتر لە یەکتری.
زەدە: شتی شکست.
زەر: ز. زەرد.
زەرا: شتی زۆر کەم.
زەراقە: ز. کونی پچووکی دیوار.
زەرانی: ئەژنۆ.
زەراهی: زەردی.
زەرایی: زەراهی.
زەربەژ: یا. زەبەش.
زەرپچی: ز. مەردوومی لەڕی زەردەڵە.
زەرتک: گیایەکی بەهارییە بەتەڕی ڕەشباوە کە وشک بوو زەرد دەبێ و بەنی پێ زەرد دەکرێ. گەڵایەکی پچکۆلەیە لەبن گــەڵای پانی تووتنەوە وشک دەبێ. ناوە بۆ جۆرە ترێیەک (با).
زەرتکە: جۆرە گەنمێکی زەردی دەنک قەڵەوە.
زەرد: جـۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی زەردێنەی هێلکە. جۆرە شتێکی زەردە لە کان دەردەهێنرێ و دەکرێ بەسەماوەر و هێندێ شتی تر. شاخی زۆر سەخت.
زەردالوو: هەڵوژە زەردە.
زەرداو: شتێکی تاڵی زەردە لە دەروونی هێندێ کەس دێتە دەرەوە کە پێی دەڵێن (سەفرا).
زەردایی: زەردێنە. زەردێتی شت.
زەردایی کردن: بەئاستەم تروسکە کردنی چاو.
زەردباو: شتێکە کە بەسەر زەرددا بروانێ.
زەردبوون: ڕەقبـــوونی گـەنم و جـۆ. گـەینی برین و دوومەڵ. بریتییە لە ترسانی یەکێک.
زەردکـردن: بریتـییـە لە زۆر ترسـان. نیـوە کـولاندنی هێندێ سەبزە: بامێکە یا کاردووەکە (زەردکە).
زەرد و زۆڵ: شتی زەردی جوان.
زەرد و سوور: بریتییە لە منداڵ: فیسار کەس کۆشێک (زەرد و سوور)ی لە پاش بەجێ ماوە.
زەردۆیی: ناوە بۆ تیـــرەیەکی کـــورد لە ڕۆژهەڵاتی سیروان.
زەردویی: جۆرە مووروویەکی زەردە ژنان دەیکەنە مل و دەســتیـان. دەردێکە تووشی مـەردووم و مـەڕەزە دەبێ زەردیان هەڵ دەگیرێ.
زەردە: جـۆرە مـاسـیـیـەکـە وەک (قـاشـنە) بەڵام پوولەکەکانی ڕەق و زل نییە و، لە خواردندا فرێ نادرێ. ناوە بۆ جـۆرە ترێیـەک تیـشکی هەتاو لە بەیانیـان و ئێواراندا: (زەردە) کەوتووە یا (زەردە) ماوە. زەردەخەنە. حەڵوای شەکر (ز).
زەردەپەڕ: کاتی ئاوابوونی خۆر کە زەردە بەسەر کەلەوە بێ.
زەردەچۆ: د. زەردەچەوە.
زەردەچوو: زەردەچەوە.
زەردەچەوە: دەرمـانێکی زەردە دەهاڕرێتـەوە و دەکـرێتـە ناو هێندێ چێشتی شلەوە.
زەردەچێو: زەردە چەوە.
زەردەخەنە: پێکەنینی بێ دەنگ.
زەردەدرک: د. درکە زەردە.
زەردە زیرە: باڵندەیەکی پچـــووکی ســـەر ڕەشـــە لە هەڵفـڕیندا دەزیـڕێنێ. جـۆرە مـێـشـێکی چزووداری هێلانە لە بنمیچ و پاڵ دیواردا دەکات.
زەردەسیری: گیایەکی گەڵا وردی دڕکاوییە بۆ کەچەڵی زۆر باشە.
زەردەکەنی: زەردەخەنە.
زەردەڵپەڕ: زەردەپەڕ.
زەردەلوو: هەڵووژەزەردە (با). قەیسی (ل).
زەردەلە: مێوەیەکە بەهەتاو وشک کرابێ.
زەردەڵە: مەردوومی زەردباو.
زەردەمـــار: جـــۆرە مـــارێکی زەردی ڕەقی پیـــســی کوشندەیە.
زەردەواڵە: گیـانداربکی چزووداره لە هەنگ گەورەترە نیوەی زەرد و نیوەی ئاڵە.
زەردەوەلی: هـ. باڵندەیەکی زەردی جوانی باڵ ڕەشە.
زەردەی: هـ. زەردوویییەکە ژن دەیکاتە دەستی.
زەردیوەرە: هـ. باڵندەیەکی زەردی پچووکە.
زەردەیی: د. زەردوویی.
زەردێنە: شتێکی زەردە لەناو سپێنەی هێلکەدا.
زەردی: زەردێتی شت.
زەردینە: بریتـیـیـە لە زێڕ و چەکی ژنان: (زەردینە) لە

ماڵمدا نییە.

زەردیوی: زەردویی.

زەڕ: زێڕ. وتەیەکە بەرامبەر بەگوێدرێژ دەوترێ بۆ ئەوەی کە بزەڕێ.

زەڕات: گەنمەشامی.

زەڕاندن: زەڕینی کەر.

زەڕ خڕی: د. زەڕ خرید.

زەڕ خریدە: بەندەیەکە کە بەپارە کرابێ.

زەرکفت: شتێکی زەردی جوانە دەگیرێتەوە و دەدرێ لە ڕووی هێندێ شت بۆ جوانی.

زەرکەش: جوانکردنی دیوی دەری شت بەزێڕ.

زەرکەشی: ئاڵتوزکاری شت بەزێڕ.

زەڕگەر: زەڕەنگەر.

زەڕناس: سەنگی محەک (د). بریتییە لە مەردوومی دانای شارەزا لە شت.

زەڕنەقووتە: بەچکەی باڵندەی پەڕ دەرنەکردوو. پەنجەی باڵا بەرزە (د).

زەڕنیخ: د. زەڕنیق.

زەڕنیق: دەرمانێکی زەردی قورسە لە کان دەردەهێنرێ و بۆ گەلێ شت بەکاردێنرێ.

زەڕە: دەنگی زەڕینی کەر، (زەڕە زەڕە) زەڕەی یەک لە دوای یەک. تەحر و شێوە: فیسار کەس (زەڕە)ی تاڵە، واتە ئێسکی قورسە.

زەڕهاتن: بریتییە لە یاخیبوونی یەکێک بەجۆرێ کە بەرزتر لە خۆی بدوێ و قسە بکا.

زەڕەتاڵ: ئێسک قورس.

زەڕە شیرین: ئێسک سووک.

زەڕەنگەر: کەسێکە کە زێرکاری بکا.

زەڕین: تێ هەڵکردنی کەر بەزەڕە. بریتییە لە بایی بوونی یەکێک بەشتێک: فیسار کەس (زەڕیوە) واتە لە خۆبایی بووە.

زەرزانیق: ز. دارێکی درێژە ناوەڕاستەکەی لەسەر قۆقزاییەک دادەنرێ. دوو منداڵ سواری ئەم سەر و ئەو سەری دەبن هەر دەمەی یەکێکیان بەرزدەبنەوە.

زەرزەڤات: سەبزەوات.

زەرسک: جۆرە دارێکە توێکڵەکەی دەکرێ بەدەرمانی چاو.

زەرف: پاکەتێکە کە کاغەزی نووسراوی تێ دەخرێ. بریتییە لە هوشیاری و زرنگی لە کاروباردا: فیسار کەس بە (زەرف)ە یا بێ (زەرف)ە.

زەرقی: شتی جوانی ڕەنگاوڕەنگ.

زەرک: توێکڵی سەوزی گوێز. زەرگ. ناوە بۆ جۆرە ترییەک (با). زەردێنەی هێلکە (ز).

زەرکەتاف: ز. زەردی ئێواران.

زەرگ: شیشێکی درێژە وەک دووخی خەرەک، سەرێکی تیژە و سەرەکەی تری دەکرێ بەگۆیەکی داری ناو زریزەی بەبزمار لێ دەدرێ.

زەرگاڵ: با. کاڵەیەکە لە موو دروست کرابێ.

زەرگۆز: ز. پەلک.

زەرگەتە: زەردەزیرە. ناوی دێیەکە لە سەرچناری خواروو لە سلێمانی.

زەروو: کرمێکی ڕەشی ئاوی دەم تیژە دەگیرێتە جەستە بۆ هەڵمژینی خوێنی پیس.

زەروویی: ئاودەستخانە.

زەرووگر: کەسێکە بە پارە زەروو بنێ بەجەستەی مەردوومدا.

زەرەبی: ز. جۆرێکە لە داری بی.

زەرەک: ز. ملوانکەی کارەبا. نەخۆشی زەردوویی.

زەرەکەت: گیایەکە تۆوەکەی دەچێنرێ و گزرە دەکرێ بۆ ئاژاڵ.

زەرەکەو: ز. زرەکەو.

زەرەنگ: گیایەکی بەهاری گەڵا پانە دووبەر دەگرێ یەکێکیان وەک گوێچکە و ئەویتریان وەک شەمامە وایە بۆ کوشتنی کرم دەکرێ بەبرینی ئاژاڵەوە.

زەریا: دەریا.

زەریقین: ز. هەڵاتنی ڕۆژ و تریسک و هووڕی.

زەریف: شتی باش.

زەریلە: ز. باڵندەیەکی پچکۆلەی زەردە.

زەریوەن: هـ. گیایەکی کوێستانییە بنجەکەی وشک دەکرێ و دەهاڕێ و دەکرێ بەبرینەوە بۆ گۆشتە و

زوون زۆر باشە.
زەعـفـەران: گـوڵێـکی زەردی بۆنخـۆشی سـوورباوە زۆر بەنرخ و بەکەڵکە.
زەعفەرانی: شتێکە کە ڕەنگی وەک زەعفەران وابێ.
زەغەڵ: مەردوومی چاوکراوەی زیت و وریا.
زەفت: د. زفت.
زەڤی: ز. زەوییەکە کە کشتوکاڵی تێدا بکرێ.
زەق: شتی قۆقز. چاوی بز.
زەقکردنەوە: چاو بزکردنەوە.
زەقنە: شتی زۆر تاڵی ناخۆش.
زەقنەبووت: زەقنەمووت.
زەقنەپووت: ز. زەقنەمووت.
زەقنە کردن: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە ڕووی سووکییەوە بۆ خواردنی شتێک لەلایەن یەکێکەوە.
زەقنەمووت: ڕەقنە.
زەقنەمووتکردن: زەقنە کردن.
زەقە: بزەی چاو (زەقەزەق) بزەبزی چاو.
زەقەڵ: زەغەڵ.
زەقە هاتن: بزەبزی چاو: چاوی (زەقەی دێ).
زەقین: د. پێکەنین بەدەنگی بەرز.
زەگر: ز. وردە بەردی لەت بوو.
زەل: گـیـایەکی لق درێژی سێ کـووزە لە گـوێ ئاو دەڕوێ. جۆرە قورە ڕەشێکە بەنی پێ ڕەش دەکرێ.
زەڵاتە: جۆرە خواردەمەنییەکە دروست دەکرێ لە ترۆزی و تەماتە یا لە سرکە و هێندێ شتی چنراوی تر.
زەڵاڵ: د. زۆلاڵ.
زەلام: وتەیەکە بەکـاردێنرێ بۆ کـەسـێک کـە ناوی نەزانرێ یا بزانرێ و لەبەر بێ نموودی نەوترێ: (زەللام کـێـیت)؟ بەکـەسـێک کـە نەیناسـیت یا (زەلام)ێکم نارد حـەلێک کـە نەتەوێت ناوی ببەیت. شتی گەورە.
زەلامەڕێ: ڕێگایەکە کە هەر زەلام بتوانێ پێیدا بڕوا و سوار و وڵاخ نەتوانێ پێیدا بڕوا.
زەلان: ڕەشـەبا (هـ). ناوی دێیـەکـە لە ناوچەی سرۆچک.
زەلاندنەوە: حەواندنەوەی یەکـێـک بەسـەر یەکـێکەوە بەهەوانتە: مێوانەکەت بەسەر منەوە (زەلاندەوە).
زەلانەوە: ڕابواردن و حەوانەوە بەتێروپڕی: فـیـسـار کەس بەسەر ئەم سامانەیەوە چاک (دەزەلێتەوە). حەوانەوەی یەکێک بەسەر یەکێکەوە بەهەوانتە.
زەلکاو: شـوێنێکە کـە ئاوی بۆگـەنی تێدا وەستـابێ و ئاو بەناو زەل و گیای تێدا ڕوابێ.
زەلکۆ: د. زەلکاو.
زەلکە: شـۆربای برنجی بێ تام. ناوی دێیـەکـە لە هەورامانی ئێران.
زەلوو: زەروو.
زەلە: ز. زللە.
زەڵەویان: شلەژان.
زەلیقاندن: ز. نووساندنی شتێک بەشتێکەوە.
زەلینەوە: زەلانەوە.
زەما: هـ. زاوا.
زەماخوا: د. شیرینی زاوایی.
زەماوەن: د. زەماوەند.
زەماوەند: شایی.
زەمبەلەک: زەنبەلەک.
زەمـبـیلە: دەفـرێـکی پووشـینی دەم پەلە شـتی تێـدا هەڵدەگیرێ.
زەموورەک: تەنوورەی ئاش.
زەمەق: جۆرە گوڵێکی زەرد و سوور و سپییە گەڵاکەی وەک گەڵای قامیش وایە بەڵام پانترە.
زەمیلە: زەمبیلە.
زەمین: زەوی.
زەنبوور: ل. زەردەواڵە.
زەنبـەلەک: تەڵێکی پانی تەنکی درێژی هەڵکراوە لەناو سەعاتدا بەخاوبوونەوەی سەعاتەکە دەنوێ و بەکۆککردنی دەکەوێتە کار.
زەنبیل: د. زەمبیلە. ناوی دێیەکە لە موکریان.
زەنبیلە: زەمیلە.
زەنجەفیڵ: د. زەنجەفیل.
زەنجەفیل: ڕەگی گیایەکی گەرمیانییە زۆر توونە.
زەنجیر: زنجیر. ئەڵقەڕێز (ل).
زەندە زیرە: زەردە زیرە.

زەندەق: ورە: (زەندەق)ی چوو، واتە ورەی بەردا.
زەندەقچوون: تۆقین لە ترسانا.
زەندەک: ز. قۆڵ پێچێکە لە کاتی کاردا دەکرێتە قۆڵ.
زەنگ: شتێکی بۆشی دەم واڵە لە ئاسن یا لە زەرد یا لە مس دروست دەکرێ پارچە ئاسنێکی تێدایە بەکەوتنی لە کەنارەکانی دەزرینگێتەوە. ڕۆنی زرنگ. ئاو زەنگی (با). ژەنگ (ز). درز.
زەنگاڵ: ترێی هێشو و داڵ (ز). زەندەک (د).
زەنگبردن: درز بردنی شت، زەنگ زەنگ: شتێکە درزی زۆری تێ بووبێ.
زەنگزران: بریتییە لە ئابڕووچوون.
زەنگڵە: زەنگوڵە.
زەنگن: د. زەنگەن.
زەنگۆ: ز. ئاوزەنگی.
زەنگ و قۆڕ: زەنگێکی گەورە و چەند زەنگێکی پچکۆلانەیە دەکرێتە ملی پێشەنگ و دەشکرێ بەداری چەرخ و فەلەکدا بۆ ئەوەی کە دەنگی بێ.
زەنگوڵ: تەپڵە سەری شاخ. زەنگوڵە (ل). دڵۆپی ئارەق و فرمێسک.
زەنگۆڵ: ئەژنۆ.
زەنگۆڵە: د. زەنگوڵە.
زەنگۆڵە و پنچک: گیایەکی بنجدارە وەک گەسک تۆوێک دەگرێ وەک زەنگوڵە.
زەنگووڵ: زەنگۆڵ.
زەنگوڵە: زەنگی پچووک.
زەنگوون: ز. زەنگین.
زەنگەتە: زەردەواڵە.
زەنگە سوورە: زەردەواڵە.
زەنگەقڵیشە: داری وشکی بەتەور لەتکراو.
زەنگەن: جۆرە پاچێکی گەورەی لووت درێژی کەوانەدارە.
زەنگیانە: جۆرە مووروویەکی زۆر وردە و گەلێ ڕەنگی هەیە.
زەندە: مەردرمی بەزەبر و زەنگ.
زەنە: چاو سپییەکی پچکۆلەیە لەسەر پیتێکی عەرەبی دادەنرێ کە سەر و بۆر و ژێری نەبێ.

زەنەق: د. زەندەق.
زەنەقدار: نەترس.
زەو: زاوزێ.
زەوتکردن: داگیرکردنی شتی مەردووم بە ناڕەوا. دەرەقەت هاتن: هەر چەند دەکەم (زەوت)ی ناکەم.
زەوتی: شتی داگیرکراو.
زەود: ز. بێگار.
زەوزان: هاوینەهەوار.
زەوک: ئافرەتێکە کە زۆر منداڵی ببێ.
زەوونج: د. زۆنگ.
زەوونگ: د. زوونج.
زەوە: برینێکی پیسە لە خواردنی گۆشتی ئاژاڵی دەرد مردەوە پەیدا دەبێ و، جێگاکەی دوای چاببوونەوە چاڵ دەبێ. عارەبە (د).
زەوەن: گورگەی گوێسووانە (هـ). زەبەنگ.
زەوی زار: د. زەویوزار.
زەوی: ئەم ئەستێرە گەورە گەڕۆکەیە کە ئێمە لەسەری دەژین. پارچەیەکە لە دەشتێک، ئەم (زەوی)یە بەراوە.
زەوی بەچنگ هەڵکەندن: بریتییە لە ئێش و ئازاری زۆر.
زەوی پێو: مووچەخۆرێکی میرییە کە هەر زەوی بپێوی (مساح).
زەویوزار: کێڵگە.
زەوین: د. کێڵگە.
زەوین: د. زەمین.
زەوینگیر: د. بریتییە لە مەردوومی کەفتەکاری گردەنشین.
زەها: د. زێی گیانداری مێینە.
زەهاو: شوێنی ئاوەزێ (د). ناوە بۆ ناوچەیەک لە کوردستان.
زەهر: شتێکە کە خواردن و خواردنەوەی کوشندە بێ.
زەهراوی: شتێکە کە زەهری پێوە بێ.
زەهرەخەنە: د. زارخەنە.
زەهردار: شتێکە کە زەهری ببێ.
زەهرکردن: زەقنەکردن.

زەهرەترەک: زارەترەک، (زەهرەترەکـــــبـــــوون) زارە ترەکبوون، (زەهرە ترەک کردن). زارە ترەک کردن.
زەهرەمـار: ژاری مـار. وتەیەکە لە ڕووی سووکییـەوە بەخـواردەمـەنی یەکـێک دەوترێ: دە (زەهرەمـار)ە کەت بخۆ.
زەهرەمار کردن: زەهرکردن.
زەهری هەلا هەل: زەهری هەلا هەلا.
زەهری هەلا هەلا: جـۆرە زەهرێکی کـوشندەیە لە گـیـا دروست دەکرێ.
زەهلک: ل. زراو.
زەی: ل. زەوی.
زەیتـوون: جـۆرە درەخـتـێکە بەرێکی چەور دەگـرێ، بەخۆشکراوی دەخورێ.
زەیسان: زەیستان.
زەیستان: ئافرەتێکە کە تازە زابێ.
زەین: هێـزی بیـر و تێگەیشتن: فـیـسـار کـەس زۆر بە(زەین)ە.
زەین ڕوون: کەسێکە لە شت زوو بگا.
زەین کوێر: کەودەنی نازیرەک.
زێ: ناوی پیتێکە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. ژێ. جـۆگـە ئاوی زۆر گـەورە. ناومـالّی مـێـینە. ڕێگە. ڕەوشت. ئەندازە.
زیاد: شـتـێکە لە ئەندازەی خۆی بەدەربێ (زیادبوون) زۆربوون، (زیادکردن) زۆرکردن.
زیادە: شـتـێکە لە ئەندازە بەدەر بێ و پێویست نەبێت پێی. سیانزە.
زیادی: زیادە و لە ئەندازە بەدەری شت.
زیارەت: د. بریتییە لە گۆڕ.
زیارەتان: د. بریتییە لە گۆڕستان.
زیارەتگا: شوێنی زیارەت.
زیان: لەکیـسـچـوونی مـالّ: خـوا بکەم (زیـان)ت لێ نەکـەوێ. گـەزەند و ئازار: (زیـان)ت بۆ کـەس نەبێ.
زیاندار: شتی بەزیان.
زیانداری: بوونی مـەردووم بەجـۆرێک کـە زیانی لێ بووەشێتەوە.
زیانکار: گیاندار بەزیان.
زیانکردن: زیان گەیاندن.
زیانگەیاندن: لە کـیـسـدانی شـتی مـەردووم. ئێش و ئازار گەیاندن بەمەردووم.
زیانە خـورۆ: گـیـاندارێکە کـە گـیـاندارێکی تر بخـوا بەزیان یا شت بخوا بە زیان.
زیانی: زیانکردن.
زیپکە: وردە برینێکی سەر تیژە لە ئەندام دەردێ.
زیتکە: زیپکە. جـۆرە مـاسـیـیـەکی پچـووکـە بەقـەد پەنچەیەک و هەرگیز لەوە گەورەتر نابێ.
زیچ: ژەک. زیت (د).
زیچکاو: زرینچکاو.
زێد: نیـشـتـمـان. گـۆڕ. شوێنێکە کـە مەردووم تێیدا بحەسێتەوە.
زێدەوان: پاسەوانی گۆڕ. پاسەوان (د).
زێر: ز. زبر.
زێراب: گـۆڕیچـەیەکـە لەناو مـالّدا ئاوی پیـسی لێ دەربچێ.
زێراو: د. زێراب.
زێر: تەلا.
زێرباف: زێربافت.
زێربافت: تەنراوی گولّ سورمە.
زێرکار: زەڕەنگەر.
زێرکفت: زەڕکفت.
زێرگەر: زەڕگەر.
زێرین: شتێکە لە زێڕ دروست کرابێ.
زیرگ: د. چلک.
زیرگن: د. چلکن.
زێروو: زەردوو.
زێسان: د. زەیستان. ژێرزەمین.
زێڤار: ز. هەژار.
زێل: هـ. دلّ.
زێلکە: جـۆرە ترێیـەکی ناسکی مزری سپی بزمـارکوتە سالّی دووجار بەر دەگرێ.
زێلوو: زەروو.
زینات: ز. زۆر و ستەم.

زیناتکار: ز. زۆرداری ستەمکار.
زینان: زیندان. گویکە کردن (د).
زینچکاو: زرینچکاو.
زیندان: بەندیخـانەی قـوولّی تاریکی ناخـۆش لە زەویدا.
زیندانەوان: یاساوولّی زیندان.
زیندانی: کەسێکە کە لە زینداندا بێ.
زیندگ: زیندوو.
زیندوو: گیانلەبەر.
زیندووبوونەوە: بریتییە لە بەخۆداهاتنەوەی گیاندار و سەوزایی.
زیندووکردنەوە: بریتییە لە تازەکردنەوەی شتێک کە کۆن بوو بێ.
زیندوویی: زیندوویتی.
زیندوویتی: بوونی شت بەزیندوو.
زیندەبەچاڵ: گـیانداریکە کـە بەزیندوویی نێـژرابێ، (زیندەبەچاڵ کردن) مەردووم ناشتن بەزیندوویی.
زیندە بەگۆڕ: زیندەبەچاڵ.
زیندەچاڵ: د. زیندەبەچاڵ.
زیندەگانی: ژیان.
زیندەگی: زیندەگانی.
زیندەماڵ: ئاژاڵی ناو ماڵ.
زیندەوار: زیندەوەر.
زیندەوەر: زیندووی گیانلەبەر.
زیندەوان: سەرۆکی بەندیخانە (مدیری سجن).
زیندی: زیندوو.
زینگان: زیندان.
زینگانی: زیندانی.
زینگانەوان: زیندانەوان.
زینگوو: زیندوو.
زینگووبوونەوە: زیندووبوونەوە.
زینگووکردنەوە: زیندووکردنەوە.
زینگە بەچاڵ: زیندەبەچاڵ (زینگە بەچاڵ کـــردن) زیندەبەچاڵ کردن.
زینگەچاڵ: زیندەچاڵ.
زینگەوبوون: د. زیندووبوونەوە.
زینگی: د. زیندەگی.
زیننان: د. زیندان.
زیننە: د. زیندوو.
زێو: زیو.
زێوار: شتێکە کە گیرابێ بە قەراغی شتێکی تردا.
زێوارگرتن: گرتنی زێوار بەقەراغی شتدا.
زێوارە: زێوار.
زێوان: زێدەوان.
زی: زریشک. تەحرە کشتەکێکە کـەوشدروو کـەوشی پێ دەدروێ. بەرۆک. حـەواس: بەهەر پێنج (زی) خەریکە، واتە بەهەر پێنج حەواس. جۆرە دڕکێکی قایمی هەمیشە سەوزە دەکرێ بەپەرژین.
زیپ: ڕۆژانی ڕەشی شووم لە ساڵدا (ز). زۆر هێنان و تەنگەتاو کردن (-) زیپە.
زیپک:. تەرزە (ز). زیپکە.
زیپلک: ژیلەمۆ.
زیپە: با. برجی پیرێژن.
زیت: گیانداری وریا.
زیتبوونەوە: وریابوونەوەی گیاندار.
زیتک: لەقەی ولاخ.
زیتە: دارێکی باریکە لە فاقەدا سەرێکی بەکشتەکێک بەستراوە بەژێیەکەوە سەرەکەی تری کە دوو فاقە ئەو دەنکە گـەنمەی پێدا دەکرێ کە بەدەزوویەکـەوە بەستراوە بەژێکەوە.
زیتەڵ: زیت.
زیتەڵە: زیت.
زیتەوبوون: د. زیتبوونەوە.
زیخ: بەردی زۆر ورد. زیرەک (با).
زیخەڵان: شوێنێکە کە زیخی زۆر بێ.
زیخەڵانی: زیخەڵان.
زیراف: ئارد. شتی دوور.
زیراندن: قیژاندنی زۆر بەتوندوتیژی.
زیرە: دەنگی تیژی گەورەی گیاندار، (زیرەزیرە) زیرەی یەک لە دوای یەک، (زیڕ و هووڕ) زیرەزیری زۆر.
زیرەکردن: بریتییە لە ترساندنی یەکێک بەجۆرێک کە بزیرێنێ.

زیره لێ هەستاندن: پەیدابوونی زیره بە هۆی لێدان یا شت پێوەدانەوە.
زیره: دەرمانێکی دەنک وردی سەوز کاری بۆنخۆشە دەکرێتە ناو هێندێ چێشتەوە.
زیرەڤان: با. پاسەوان.
زیرەک: مەردوومی وشیاری زرنگی تێگەیشتوو.
زیرەکی: وشیاری و زرنگی.
زیرەوان: جاسووس.
زیز: گیانداری زویر. دڵی نەرم (ز).
زیزانە: گیایەکە لەناو دەغڵدا دەڕوێ بەرێکی ڕەشی تاڵی هەیە وەک زەنگیانە.
زیزیک: ز. جۆرە مێشێکی سەوزە بەقەد هەنگێک دەبێ دەنووسێ بەلقی مێو و دەمرێ.
زیڤ: ز. زیو.
زیڤار: هەژار.
زیڤاری: هەژاری.
زیڤزیڤ: هەزار پێ.
زیقاندن: زیقەکردن.
زیقانن: د. زیقاندن.
زیقاوڵە: مەلێکی سوورباوە لە کۆتر پچووکترە کە دەنیشێتەوە دەزیقێنێ. گیاندارێکی بۆری چوار پێیە لە دەڵەک گەورەترە پێستی بەنرخە.
زیقن: گیاندارێکە کە دەنگی زیقەی لێوە بێ.
زیقە: دەنگێکە لە زیلە گەورەتر و ناخۆشترە (زیقەزیق) زیقەی یەک لە دوای یەک (زیق و هوور) زیقە زیقی زۆر.
زیک: ز. کشتەکی مێوکراو.
زیکاندن: زیکەکردن.
زیکانن: زیکاندن.
زیکن: گیاندارێکە کە دەنگی زیکەی لێوە بێ.
زیکە: دەنگی تیژی ناسکی باریک (زیکەزیک) زیکەی یەک لە دوای یەک.
زیل: دەنگێکە کە زیلەی لێوە بێ. سەری گیا کە لە زەوی دەردێ. شتێکە کە دەستی پێدانرا دەنگێکی لێوە دێ بۆ بانگکردنی بەردەست. پارچەیەکە لە مۆسیقا.
زیڵ: د. دەنگی زیل.
زیلک: ز. قیتکە.
زیلۆ: ز. زەروو.
زیلە: دەنگێکە لە زیکە گەورەترە.
زیلەزیل: زیلەی یەک لە دوای یەک. زللە (د).
زیڵە: د. زیلە.
زیڵەمۆ: ژیلەمۆ.
زین: شتێکە لە چەرم و تەختە دروست دەکرێ و لەسەر پشتی وڵاخی بەرزە توند دەکرێ و سوار لەسەری دادەنیشێ.
زینپۆش: پەردەیەکی جوانە دەدرێ بەسەر زیندا.
زیندروو: کەسێکە کە زین دروست بکا.
زیندوور: د. زین دروو.
زینکردن: زین بەستن لە وڵاخ.
زینکۆ: د. قەڵپووسی زین.
زینگ: زیندوو.
زینگیر: د. سنگێکە لە تەویلەدا زینی پێدا هەڵدەواسرێ.
زینو: باسکی شاخ و یاڵ.
زینەماڵ: د. زیندەماڵ.
زینی: تەپۆڵکە (ز). تیغی تیژ.
زیو: شتێکی ڕەقی سپی گران مایەیە لە کان دەردەهێنرێ دراو و چەکی ژنان و گەلێ شتی تری لێ دروست دەکرێ.
زیوا: گوڵە زەنبەق.
زیواڵ: ڕیشووی کاڵا و شتی دڕاو.
زیوان: زیزانە.
زیوانن: د. جووڵاندن.
زیوزیوە: ویزویزە.
زیوور: زیڤزیڤ.
زیوە: د. جووڵە.
زیویان: د. جووڵان.
زیوین: شتێکە لە زیو دروست کرابێ.
زییە: دڕکەزی.

ژ: با. له: (ژ) بەختیمە، واتە لە بەختی ئێمە.

ژار: زەهر. لەڕ و لاواز (ز).

ژاراو: تالاو.

ژاراوی: شتێکە کە ژاری پێوەبێ.

ژاردار: ژاراوی.

ژارقەندە: ژارقەنگە.

ژارقـــەنگە: ژارێکە لە کلکی ســـەبیل و قـــەنگەدا کۆدەبێتەوە.

ژارماسی: جۆرە زەهرێکە ماسی پێ دەکوژرێ لە ئاودا.

ژاروژەنگ: ئاژاوە و ناکۆکی.

ژاژ: قامیش. قەڕەم. گیایەکی بۆنخۆشی کوێستانییە تێکەڵی پەنیر و سوێرەکە دەکرێ.

ژاژک: بنێشت.

ژاژکە: د. جاچکە.

ژاژەلان: قامیشەلان.

ژاژی: شـــیرێژێکە کـە لە پێســـتـەدا هەڵگیـرابێ بۆ زستان.

ژاژبیرۆن: ز. خواردەمەنییە کە لە ژاژی و ڕۆن و ئارد دروست دەکرێ.

ژاکان: چرچبوون و تێکچوونی شت: ئەم کەوایە یا ئەم کاغەزە یا ئەم گوڵە یا ئەم منداڵە (ژاکاوە).

ژاکاندن: چرچکردن و دەق شکاندنی شت.

ژاکانن: ژاکاندن.

ژاکاو: شتی چرچبووی دەقشکاو.

ژاکیاگ: ژاکاو.

ژاکیان: د. ژاکان.

ژاکیاو: ژاکاو.

ژاڵ: ژار.

ژاڵە: درەختێکی هەمیشە سەوزی تاڵە، گەڵای وەک گـــەڵای بی وایە گـــوڵی زەرد یا ســـوور یا ســـپی دەگـــرێ. ناوی دوو دێیـــە لە ناوچەی ســـەنگاو و تانجەڕۆ.

ژان: ئازار و ئێـشـێکە هێندێ جـار تووشی گـیـاندار دەبێ.

ژان بژاردنەوە: ژانێکی دەم دەمـــیـــیـــە لە پێش منداڵ بووندا بەچەند دەمێک تووشی ئافرەت دەبێ.

ژان پێـدا هاتن: ژانێکە بەگـیـانداری ئاوسـدا دێ لە پێش زانیدا.

ژاندار: گیاندارێکە تووشی ژان بووبێ.

ژاندن: ژەندن.

ژانکردن: هاتنە ژانی سکی گیاندار.

ژانگرتن: جۆرە ژانێکی سەختە لە کاتی زاندا تووشی گیانداری ئاوس دەبێ.

ژانوژوور: بەرەژانی پێش منداڵبوون.

ژانە زراف: ز. سیل.

ژانەسک: سک ئێشە.

ژانەسەر: سەر ئێشە.

ژاوە: دەنـگە دەنـگی زۆری تـێـکـەڵ. (ژاوەژاو) ژاوەی یەک لەسەر یەک.

ژاوین: جووینی شت بە دان.

ژبل: وتەیەکە لەباتی وتەی بێجگە بەکاردێنرێ.

ژبۆ: ز. لەبەر.

ژبەر: ز. لەباتی.
ژبەر ئاخەفتن: با. بزرکاندن و ورێنەکردن.
ژبەرکردن: ز. لەبەرکردن.
ژبەش: ز. کاڵەک.
ژ بیرکردن: ز. لەبیرچوون.
ژ ژۆ: ز. ژیژک.
ژڤۆی: ژیشک.
ژلووق: شلووق.
ژلووقـانـدن: د. شـێـواندنی شـوێنێک و پشـێـوی تێخستنی.
ژلووقانن: د. ژلووقاندن.
ژلووقاو: د. شڵەژاو. شڵەقاو.
ژلووقیاگ: د. ژلووقاو.
ژلووقیان: د. شڵەقان. شڵەژان.
ژلیقانن: د. ژلووقانن.
ژلیقیاگ: د. ژلووقیاگ.
ژلیقیان: د. ژلووقیان.
ژڵیوان: ژڵیویان.
ژڵیوانن: د. شێواندن.
ژڵیوە: د. پشێوی.
ژڵیویان: د. شێوان.
ژمار: ژماردن: لە (ژمار) نایەت.
ژمارتن: ژماردن.
ژمـاردن: بەسـەرکـردنی شـتی زۆر دانەدانە بەوتنی (یەک، دوو، سێ، چوار) تا تەواو دەبێ.
ژماردە: شتی ژمێردراو.
ژمارە: ژماردن.
ژمارەگر: ژماریار.
ژمارەگری: بەسەرکردنی ژمارەی شت (محاسبة).
ژماریار: کەسێکە پیشەی هەر ژمارە بێ (محاسب).
ژمێرە: ژمارە.
ژن: مێینەی ئادەمیزادێکە کە شووی کردبێ.
ژنانە: شتێکە کە بەتایبەتی هینی ژن بێ. گوفتـار یا کردارێکە کە هەر لە ژن بوەشێتەوە.
ژنانی: پیاوێکە کە خووی لە خووی ژن بچێ.

ژناوژن: د. ژن بە ژن.
ژنباز: مێباز.
ژنباف: باوەژن.
ژنبرا: برای ژن. ژنی برا.
ژن بەژن: ژندان بەیەکـێـک بەرامـبـەر بە ژن لێ خواستنی.
ژن خوشک: خوشکی ژن.
ژن خوێشک: ژن خوشک.
ژنک: ژن.
ژنۆ: ئەژنۆ.
ژنواژن: د. ژن بە ژن.
ژن و ژنخوازی: ژنهێنانی دوو تیرە لە یەکتری.
ژن هاوردن: ژنهێنان.
ژنەبی: ز. بێوەژن.
ژنەفتن: بیستن بەگوێ.
ژنەوا: د. کەسێکە کە گوێی سوک بێ و باش شت ببیستێ.
ژنەوایی: د. بیستن بەگوێ.
ژنەوتن: د. ژنەفتن.
ژنەوین: د. ژنەفتن.
ژنهێنان: مارەکردنی ژن و گواستنەوەی بۆ خێزانی.
ژنیای: هـ. ژنهێنان.
ژنێتی: بوونی ئافرەت بەژیری دەرهاتوو.
ژۆ: با. وتەیەکە لە جێی وتەی (لەبەر).
ژۆر: ز. لای ژووروو.
ژۆرین: لای ژوورووی شت.
ژومارە: ژمارە.
ژووان: بەڵێن. جێگایەکە کە ڕاوێژ و پەیمانێکی تێدا گیرابێ.
ژوور: هۆدە. ژووروو. بەرسیلە (ز).
ژووران: کاتی چوونە ژوورەوە لە سەرما
ژوورگ: ژووروو.
ژووگین: ژوورگ.
ژوورنگ: ژووروو.
ژووروو: لای بەرەو ژوور.

ژووری: ژوورەوەی شت: بچۆرە (ژووری).
ژووژانن: د. حەساندنەوە.
ژووژک: ژیشک.
ژووژوو: ژیشک.
ژووژیان: د. حەسانەوە.
ژووژیانەوە: د. حەسانەوە.
ژووژی: ژیشک.
ژووشک: ژیشک.
ژووڤان: پەشیمان.
ژوولان: جوولان.
ژوولە: د، جوولە.
ژوولیاگ: د. شتی ژاکاوی تێکەڵ و پێکەڵ.
ژوولیان: د. تێکچوون و دەق شکانی شت.
ژووم: کات.
ژە: ز. ژێ.
ژەبژ: ز. شوتی.
ژەحر: ز. زەهر.
ژەرمژ: هـ. کەو.
ژەقنە: زەقنە.
ژەقنەبووت: زەقنەمووت.
ژەقنەمووت: زەقنەمووت.
ژەقنە مووتکردن: زەقنە مووتکردن.
ژەک: شیرێکی خەستە لە گوانی گیاندار پەیدا دەبێ لەپاش زانی تا دوو سێ ژەم.
ژەم: نۆرەیەک تێرخواردن یا تێرخواردنەوە. نۆرە: ئیمڕۆ دوو (ژەم) هاتمە لات.
ژەمبوردوو: ژەمبوردە.
ژەمبوردە: کەسێکە لەپاش نەخۆشی و نەخواردنێکی زۆر ئارەزووی خواردنی کرابێتەوە.
ژەمک: ئەندازەیەکە لە ماست کە دانرابێ بۆ ژەندن.
ژەمەن: کەرەی بەرە مەشکەیەک.
ژەمەنبردە: ژەمەن بوردە.
ژەمەنبگردگ: د. ژەمەن بوردە.
ژەمەنبوردوو: ژەمەن بوردە.
ژەمەنبوردە: ژەمبوردە.
ژەمەنە: ژەمەن.

ژەن: وتەیەکە لە دوای هێندێ وتەوە دێ دەیکا بە(فاعل): زورنا (ژەن) بۆڕیە (ژەن).
ژەندن: هێنان و بردنی ماست لەناو مەشکەدا بۆ گرتنی کەرەکەی. داخستنی دەرگا و پەنجەرە: دەرگاکە (بژەنە) واتە دایخە. لێدانی زوڕنا و شمشاڵ. کردنی شتێک بە شتێکدا: نانەکە (بژەنە) بەئاوەکەدا. کردنەوەی لۆکە (ز). ئاگرکردنەوە بە بەرد و بەنەستێ. بریتییە لە هەڵپەڕین.
ژەنگ: جۆرە چڵکێکی سوورکارە دەکەوێتە سەر ئاسن و زەرد و مس و گەلێ شتی تر.
ژەنگار: ڕەنگی سەوزی تێر. موورووە شین.
ژەنگاری: جۆرێکە لە هەنجیر (با). ژەنگاڵی.
ژەنگاسن: د. گووراسن.
ژەنگاڵ: د. چەرمێکە دەپێچرێتە پێ.
ژەنگاڵی: د. ڕەنگی ئاسمانی.
ژەنگاوی: شتێکە کە ژەنگی پێوە بێ.
ژەنگ لێدان: ژەنگ کەوتنە سەرشت.
ژەنگن: شتی ژەنگاوی.
ژەنگ هاووردگ: د. ژەنگاوی.
ژەنگە سوور: زەردەواڵە.
ژەنگ هەڵهێنان: ژەنگ لێدان.
ژەنگ هێنان: ژەنگ هەڵهێنان.
ژەنن: ژەندن.
ژەنوو: ئەژنۆ.
ژەنیای: هـ. ژەندن.
ژەنی: هـ. ژن.
ژەنین: داخستنی دەرگا و پەنجەرە. هەڵپەڕین. ژەندن.
ژەهردار: زەهردار.
ژێ: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. ڕیخۆڵەی بادراوە کە دەکرێ بەکەوانی هەلاجەوە. ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد.
ژیان: مانی گیاندار و گوزەرانی لە جیهاندا.
ژیاندار: گیاندار.
ژیاندن: گوزەران دانی گیاندار.
ژیانن: ژیاندن.

ژیانەوە: تازەبوونەوەی هێندێ شت پاش کــزی و زەبوونی.
ژێر: بنی شت. نیشانەیەکی پچکۆلەی ڕاستە لەبن هێندێ پیتی عەرەبیدا دادەنرێ.
ژێر ئاگرە: بن ئاگرە.
ژێر ئاوی: ژێر دەریایی.
ژێر باڵخستن: بریتییە لە دەست بەسەر یەکێکدا گرتن و پەنادانی.
ژێر بەرەو ژوور: چاوێکە لەبەر بێ هۆشــبــوون ڕەشێنەکەی چووبێتە بەرەو ژوور.
ژێر پیاڵە: دەفرێکی پەلە پیاڵەی لەسەر دادەنرێ.
ژێر جلەکی: د. بریتییە لە شتی پەنهانی.
ژێر چەپۆکە: بریتییە لە کەسێک کە لەژێر دەستی زۆرداریکدابێ.
ژێر چەناکە: ژێرچەنە.
ژێرچەنە: ـــــووروو یا پەتێکە ژنان دەیگرن بەژێر چەنەیاندا بۆ ئەوەی کلاوەکەیان دانەماڵێ.
ژێرخان: نهومێ هەرە خوار لە خانوو.
ژێرخستن: بریتییە لە قەرزارکردنی یەکێک. بریتییە لە زەبوونکردنی یەکێک لە کارێکدا.
ژێرخوان: خوانکە.
ژێردار: پیتێکە کە ژێری ببێ. هێندێ دەفری بنکدار.
ژێر دەرگا: دارێکە لەژێر دەرگـادا گـرێژەنەی لێ هەڵ دەکەنرێ.
ژێر دەرگانە: ژێر دەرگا.
ژێر دەریایی: جۆرە پاپۆرێکی جەنگییە بەژێر دەریادا دەڕوا (غواصة).
ژێردەست: کەسێکە کە خواردەست و فەرمانبەرت بێ.
ژێردەستە: ژێردەست.
ژێردەستی: بوونی مەردووم بەژێردەست.
ژێردەسە: د. ژێردەست.
ژێر ڕاخەر: پارچە شتێکە کە ڕاخرابێ بۆ لەسەر دانیشتن.
ژێر زریە: ژێر دەریایی.
ژێر زووان: د. بریتییە لە بەرتیل: فیسار کەس (ژێر زووانی ناگە) واتە بەرتیلی داوەتێ.
ژێرزەمین: ژوورێکە لە زەویدا دروست کرابێ.
ژێرزەوین: د. ژێرزەمین.
ژێرزین: لباد یا پەتۆیەکە لەژێر زین و لەسەر پشتی ولاخ دادەنرێ.
ژێر سەماوەر: خشت یا تەنەکەیەکی تایبەتییە لەژێر سەماوەردا دادەنرێ.
ژێر قلیان: د. بەر قلیان.
ژێر قلیانی: د. خۆراکێکە کە بەیانیان لە ناشتا دەخورێ.
ژێر کراس: کراسێکی کورتی بێ قۆڵە منداڵ و ژنان لەژێر کراسەوە لەبەری دەکەن.
ژێرکە: ژیشک.
ژێرکۆڵ: د. شێرکۆڵ. بەچکەی شێر.
ژێرکەفتن: ژێرکەوتن.
ژێرکەوتن: بریتییە لە زەبوونبوونی یەکێک لە کارێکدا. بریتییە لە قەرزار بوون.
ژێر کێرە: بریتییە لە ژێردەستێکی سووک.
ژێرگ: ژێروو.
ژێرگێن: د. ژێرگ.
ژێر لچەکی: د. چپەکردن.
ژێرماڵە: ماڵێکە کە بەکرێ لە دەستەی خانوویەکتدا بێ کە خۆتی تێدا بیت.
ژێرەوژووربوون: وێرانبوونی شوێنێک بەجۆرێک کە سەرەونگوون بووبێ.
ژێرەخەر: ژێر ڕاخەر.
ژێرین: ژێرگێن.
ژێڵ: د. گـولوکی بەرسیلەی کە دەوەرێ لە کـاتی ڕشانەوەیدا.
ژێهاتن: ز. قاڵبوونی گیاندار.
ژێهاتن: ز. گیانداری دەرهاتوو.
ژی: ز. ژیان.
ژیبوون: ز. جوتیبوونەوە.
ژیدەرکەفتن: با. ڕابووردنی کارێک: ژی دەرکەفت: واتە ڕابوورد.

ژیر: مەردوومی تێگەیشتووی بەبیر.
ژیربوون: بێ دەنگبوونی منداڵی ساوا و نەگریانی.
ژیربوونەوە: دەست هەڵگرتنی منداڵ لە گـریان و بێ دەنگبوونی.
ژیرکردن: خلافاندنی منداڵ و مەیدان نەدان بەگریانی.
ژیرکردنەوە: بێدەنگ کردنی منداڵ لە گریان.
ژیرکەلە: منداڵی ژیری جوانکیلە.
ژیرکەڵە: ژیرکەلە.
ژیرەوبوون: د. ژیربوونەوە.
ژیرەوکردن: د. ژیرکردنەوە.
ژیری: تێگەیشتن و وریایی.
ژیژو: ژیشک.
ژیژی: ژیشک.
ژیشک: گـیـانداریکی خـرینەی نەندام دڕکـاویەیە گۆشتی دەخوری.

ژیڤان: با. پەشیمان.
ژیڤانی: با. پەشیمانی.
ژیکەلە: ژیرکەلە.
ژیل: ئاگـرێکە کـە بووبێ بەخـۆڵەمـێش و تێن و وردە پشکۆی مابێ.
ژیڵ: ژیل.
ژیلاووک: شیلاووگ.
ژیللک: ژیلاوک.
ژیلەمۆ: ژیل.
ژیڵەمۆ: ژیلەمۆ.
ژین: ژیان.
ژیوار: د. گوزەران و ژیان.
ژیوان: پەشیمان.
ژیوانی: پەشیمانی.

س

سا: پیتێکە دەچێتە سەر وەرامی شەرتێکی فڕێدراو لەبەر ئاشکرایی: (سا) منیش نایەمە لات لە وەرامی یەکێکدا کە پێت بڵێ ئیتر هاتوچۆت ناکەم، واتە ئەگەر نەیەیتە لام منیش نایەمە لات. سایەقە (هـ). سێبەر: لە (سا)ی تۆدا حەسامەوە (د). وەخت و کات: ئەو (سا) (ئیسا) لەو (سا)وە.

سابات: کەپرێکە کە بۆ سێبەر دروست کرابێ.

ساباق: شوێنی گەورەی وڕاقی بەر بەرەڵا.

سابرێن: بزنە نێرێکە کە پێی نابێتە ساڵی سێیەم و هێڵرابێتەوە بۆ تۆو.

سابوون: شتێکە لە چەوری و قەڵیە دروست دەکرێ شتی چڵکنی پێ دەشۆرێ.

سابووناو: کەفاوێکە لە وردە سابوون و ئاوی گەرم دەگیرێتەوە بۆ کاڵا پێ شووشتن.

سابوونچی: کەسێکە کە سابوون دروست بکا.

سابوونی: جۆرە کۆترێکە.

سابین: سابوون.

ساپ: ز. کۆمەڵەی گەنم و دانەوێڵە.

ساپیتک: با. ڕووی سەریان لە دیوی ژوورەوە.

ساپیتە: ساپیتک. چڵەپۆپە. بنمیچ.

سات: دەمێکی کەم.

ساتان: دەرپێ.

ساتاندن: ز. برنج کوتان.

ساتمەکردن: هەڵەنگووتن لە ڕۆیندا. هەڵەکردن لە گفتوگۆدا.

ساتۆر: ز. کێردی گەورە.

ساتۆرە: ساتۆر.

ساج: ئاسنێکی گردی لووسی قۆقزی تەنکە دەخرێتە سەر ئاگر و نانی پێ دەبرژێنرێ. جۆرە دارێکی سەختی جوانی بەنرخە لە دارتاشیدا بەکاردێنرێ.

ساجاخ: ساچاخ.

ساجلەخ: چەند پلپەیەکی زێڕین یا زیوینە دەکرێ بەسەر پرچدا.

ساچاخ: جۆرە ڕیشوویەکی بادراوی جوانە دەهێڵرێتەوە لە چوار کەناری سووزەنی و گۆشەی تاق و زین. بافتەی کەناری سەڵتە و کەوا.

ساچمە: وردە پارچەی قورقوشمە لەناو قەپاغی فیشەکدا، بەتفەنگ باڵندە و هێندێ نێچیری تری پێ دەکوژرێ.

ساچ و پەرچەم: زاج و پەرچەم.

ساخ: ساغ.

ساخت: د. کاری دەست: ئەم خانووە (ساخت)ی فیسار وەستایە.

ساختمان: کۆشکی گەورە.

ساخت و باخت: د. خلێنە و بلێنە.

ساختە: فڕوفێڵ و تەڵەکە.

ساختەچێتی: کردنی کاری ساختە و فێڵ.

ساختەچی: مەردوومی فێڵبازی درۆزن.

ساختەکار: ساختەچی.

ساختەکاری: ساختەچێتی.

ساخکردنەوە: ساغکردنەوە.

سادانی: جۆرە ترێیەکی سپی دەنک خڕی ناسکی هێشتوو شاشە.
سادە: شتی یەک ڕەنگ. بریتییە لە مەردوومی ساویلکە. کوڕێکە کە هێشتا مووی لێ نەهاتبێ.
سادەکار: سادە لۆح.
سادەکاری: سادەلۆحی.
سادەلۆح: مەردوومی بێ هۆش و بیر.
سادەلۆحی: سادەیی و بێ هۆش و بیری مەردووم.
سار: سارد (ز). وتەیەکە بە دوای هێندێ وتەی ترەوە کە نووسا زۆری مەعنای وتەکەی پێشوو دەگەیەنێ: کۆ (سار)، سەنگ (سار)، واتە شوێنێک کە کێو و سەنگی زۆربێ.
سارا: دەشت.
سارا کردنەوە: کردنی شوێنێک بەدەشت و تەختکردنی.
سارانشین: دەشت نشین.
سارد: شتێکە جگە لەوە نەبێ لە فێنکیش بەولاوە ترەوەبێ.
سارداو: ژێرزەمین، چاڵێکە لە دەشت هەڵکەنرابێ و سەرەکەی گیرابێ و ئاوی تێکرابێ بۆ خواردنەوە.
سارداوە: ل. حەوز.
ساردایی: تینی شتی سارد.
ساردبوون: نەمانی گەرما و هاتنی سەرما. بریتییە لە لووتەلابوونی یەکێک لە یەکێک.
ساردبوونەوە: لاچوونی گەرمی شت. بریتییە لە خاوبوونەوە لە کردنی کارێک. بریتییە لە مردن: فیسار کەس لە شەوەوە (ساردبۆتەوە) واتە مردووە.
ساردکردن: پەیدابوونی سەرما: پاییز هات و دنیا (ساردی کرد).
ساردکردنەوە: نەهێشتنی گەرمی شت. بریتییە لە کوشتنی گیاندارێک. بریتییە لە پەشیمانکردنەوەی یەکێک لە کارێک.
سارد و سڕ: شتی زۆر سارد. بریتییە لە کەسێک کە ڕووی خۆش نەبێ لەگەڵ مەردوومدا.
سارد و سڕی: بریتییە لە ڕوو پێ نەدانی یەکێک بەیەکێک.
سارد و سەرما: کاتی سەرما و سۆڵە.
ساردۆنیا: گوڵێکی سووری جوانی گەلا پانە.
سارد و گەرم: شتی شیرتێن.
سارد و گەرمکەوتن: بریتییە لە با پەڕکردن.
ساردە: برنجێکە کە ناوی پاییزی خواردبێتەوە.
ساردە سنگان: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بەیەکێک بانگت کا. ئازارێکە لە سەرماوە پەیدا دەبێ و ناو سک کرژ دەکا.
ساردەمەنی: هەموو شتێکی سارد کە بۆ خواردن و خواردنەوە ئامادە کرابێ.
ساردی: سەرما و سۆڵە: نەخۆشی بەشی زۆری لە (ساردی)یەوەیە. شتی سارد: (ساردی) مەخۆ.
سارێژ: برینێکە کە گۆشتە و زوونی هێنابێتەوە.
سارێژبوون: چاکبوونەوە و پێست بەسەردا هاتنەوەی برین.
سارێژکردن: بریتییە لە ئاشتکردنەوەی یەکێک و دڵهێنانەوە جێێ.
سارمە: گیایەکی پاییزییە گەڵای وەک شنگ وایە گوڵێکی زەردی پچووک دەگرێ. جۆرە تەقەڵێکی تێ هەڵکێشە زیندروو بۆ جوانی دەیکا لە زین. قۆزاخەی ئاوریشمی هەڵکراو (د).
سارۆخ: د. سەرپۆش.
سارومار: وتەیەکە شتی زۆر بۆگەنی پێ دەشوبهێنرێ: ئەو شتە بۆنی (سارومار)ی لێ دێ، واتە زۆر بۆگەنە.
سارە: سبەینێ.
سارەما: تێ بەردانی کار و بەرخ لە بەیانیاندا لە پێش دۆشینی دایکەکانیان.
سارەوان: حوشترەوان.
ساری: با. ساردی.
ساز: شتی جوانی ڕێکخراو. قامیش. پارچەیەکە لە پارچەکانی مۆسیقا.
سازان: ڕێکەوتنی یەکێک لەگەڵ یەکێکی تردا: فیسار کەس و فیسار کەس (سازان). ناوی دێیەکە لە ناوچەی هەڵەبجە.
سازاندن: ڕێکخستنی یەکێک یا شتێک.

سازبوون: ڕێکەوتن.
سازبەند: ز. کەسێکە کە (ساز) باش لێ بدا.
سازدان: سازکردن.
سازکردن: ڕێکخستنی شتێک.
سازگار: ئاووهەوایەکە کە سووک بێ و بەئەندام بکەوێ.
سازگاری: سووکی و خۆشی ئاووهەوای شوێنێک.
سازندە: چەنەباز. کار و فرمان ڕێکخەر.
سازندەیی: چەنەبازی.
سازنە: د. سازندە.
ساز و سەودا: کەلکەڵەی شتێک: تۆ منت خستە سەر ئەم (ساز و سەودا)یە.
سازیان: د. سازان.
سازین: سازان.
ساغ : شتی دروستی بێ کەل و کۆم. گیاندارێکە کە نەخۆش نەبێ. بریتییە لە مەردوومی ڕاستی بێ فڕ و فێڵ.
ساغبوونەوە: چاکبوونەوەی نەخۆش. فرۆشرانی شتێک و نەمانەوەی: تووتنەکەم هەموو بۆ (ساغ بووەوە) واتە فرۆشرا. دەرچوونی شەریک لە شتێکدا و مانەوەی بۆ تۆ: خانووەکەم بۆ (ساغ بووەوە) واتە هەموو بەشەکانی بوو بەهی خۆم.
ساغکردنەوە: چاککردنەوە. فرۆشتنی شتێک و نەهێشتنەوەی. دەرکردنی شەریک لە شتێکدا و هێشتنەوەی بۆ خۆت.
ساغڵەم: ساغ.
ساغی: بێ کەلوکۆمی شت. نەخۆش نەبوونی گیاندار. ڕاستی و بێ فروفێڵی مەردووم.
ساف : شتی لووس. شتی پاکی بێ خەوش: ئەم ئاوە (ساف)ە کندر (د).
سافسافێن: یارییەکە منداڵان بەردێک بەقنجەوە دادەنێن و لە دوورەوە بەردی پانی سافی بەخشکەیی تێ دەگرن.
سافیلکە: ساویلکە.
ساڤ: زۆکام.
ساڤا: با. ساوا.
ساڤار: ز. ساوەر.
ساق: ساغ. ڕیقنەی شلی پەلەوور. قەدی درەخت و سەوزایی.
ساقۆ: پاڵتۆ.
ساقۆڵ: سەبەتەی ترێ. لولاق (د). باسکی دەست (د).
ساقەتە: د. قەدی درەخت و سەوزایی.
ساقی: ساغی.
ساقی و باقی: گۆڕینەوەی شتێک بە شتێک لەگەڵ باقی دانەوەدا.
ساک: ز. بەچکەی گامێش.
ساکار: شتی یەک ڕەنگی بێ گوڵ.
ساکۆ: د. سەکۆ. کێوی سادە کە بەرد و داری پێوە نەبێ.
ساکۆل: ز. گیانداری گەمژ.
ساکوول: قووڵ.
ساڵ: ناوە بۆ دوانزە مانگ کە ڕۆژ چەرخەیەکی تەواوی تێدا دەکا لە کەلووی بەرخ (حمل)ەوە تا دوایی کەلووی ماسی (حوت).
سالار: سەرداری هۆزێک.
سالاری: سەرداری.
ساڵانە: مووچەیەکە ساڵە و ساڵ بدرێ بەیەکێک. خێرێکە دەکرێ بۆ مردوو لە پاش تێپەڕینی ساڵێک بەسەر مردنیدا.
سالم: د. سالە.
سالە: گیایەکی سەلکداری بەهارییە سەلکەکەی بەنرخە و بەکاری گەلێ شت دێ.
ساڵنامە: نووسراوێکە باسی هەموو ڕۆژێک دەکا لە ساڵ.
ساڵنما: د. ساڵنامە.
سالۆس: ز. ڕیاباز.
سالۆغ: سۆراخکردن.
سالووس: شتی سادەی ساف و لووس.
سالووق: تووکی نەرمی گیاندار.

سالیان: د. سالیانە.

سالیانە: سالانەی مردوو.

سالیس: تێلای لووسی بێ گرێ.

سام: ترس و بیمێکە کە هێندێ جار لە گیاندار دەنیشێ.

سامال: . سایەقە.

سامالکردن: لاچوونی هەور و پەیدابوونی سایەقە.

سامالە کردن: مالەکردنی دووبارەی زەوی.

سامان: دارایی و دەست ڕۆیشتن. ئامان: ئاو و ئاگر (سامان)یان نییە، واتە بێ ئامانن.

ساماندار: دەولەمەند.

ساماندن: د. ڕێکخستنی شت.

سامانگە: شوێنێکە دراو و سامانی تێدا دابنرێ.

سامتێن: جۆرە دەزوویەکی پوختی بریقەداری قایمە.

سامدار: شتی بە سام.

سامکردن: ترسان.

سام لێ کردن: ترسان لە شتێک.

سام لێ نیشتن: زۆر ترسان لە شتێک.

سامۆتک: تارمایی.

سامۆتە: بەن سامۆتە.

سامناک: شتی بە سام.

سامیتیل: ز. بەنێکە کە هەر دوو سەری نیلی پێ دەبەسترێ.

سامیر: ز. جۆرێکە لە هەرزن.

سان: وتەیەکە بەدوای هێندێ وتەوە دەنووسێ زۆریی مەعنای وتەی پێشوو دەگەیەنێ: کیو (سان)، گول (سان) کورد (سان) واتە جێگای کێو و گول و کوردی زۆر. وتەیەکە لە ڕووی گەورەییەوە دەوترێ بەهێندێ پیاو (هـ).

سانا: ئاسان.

سانالە: هـ. شوێنێکە کە سواغدرابێ و هێلەساو کرابێ بۆ میوە لەسەر هەلخستن.

ساناهی: با. ئاسان.

سانایی: ساناهی.

سانبەستن: کۆبوونەوە لە شوێنێک بۆ ڕۆین لەو شوێنەوە بۆ جێگایەکی تر: لەشکرەکە (سانی بەستووە).

سانتیمتر: سەد یەکی مەترێک.

سانتیم: سانتیمتر. سامتێن.

سانجۆر: ز. ژانەسک.

سانجۆل: ز. قەلاتەی ملی سەگ.

ساو: مەودای تیغ: ئەو تیغە لە (ساو) چووە، واتە مەودای نەماوە. هەتاو. سێو (هـ).

ساوا: بەچکەی کۆرپەی گیاندار. سەوزاییی تازە دەرهاتوو. لێکەوتنی ئەندام لە شتێک: ئەم شتە (ساوا)ی زبرە یا لووسە یا ساردە یا گەرمە (د).

ساوار: ساوەر.

ساویان: ساوین.

ساوایی: هەستی لێکەوتن (قوەی لامسە). کاتی مندالی گیاندار. سێو.

ساودان: سوونی تیغ.

ساورێن: سابرێن.

ساوور: د. ساوەر.

ساوورمە: داری سووتەمەنی وشکی لووسی بێ قەلبە.

ساوورین: د. چێشتی ساوەر.

ساوون: د. سابوون.

ساوەر: گەنمی کولاوی کوتراوی هاڕراو. سابرێن (د).

ساوەرکوت: کەسێکە ساوەر بکوتێ.

ساوەرین: سابرێن.

ساوەل: چوارچێوەیەکی دارینە دەخرێتە سەرپشتی ولاخ بۆ دار پێ کێشان.

ساویاگ: چەقۆیەکە سوورابێ. شتێکە کە ورد کرابێ و سوورابێتەوە.

ساویلکە: مەردوومی بەسەزمان.

ساوی: ز. خواردەمەنییەکە کە لە دێهات کۆبکرێتەوە.

ساوین: سوونی تیغ بۆ تیژبوونی. هاڕینەوە و وردکردنی شت.

ساوینەوە: سوونەوە.

ساهی: ز. سایەقە.

سای: سایەقە. سێبەر.

سایقە: د. سایەقە.
سایلە: پەلوولە.
سایە: سێبەر. خوێندنەوەی شت بەحینجە. ژەنگی ئاسن. ژمارەیەکە لە یاری ئەسکەملدا: پاپاز چوار (سایە) ڕادەکێشێ.
سایەبان: سایەچەور. شتێکە کە سێبەری بێ.
سایەچەور: بریتییە لە مەردوومی بەرچاو تێر کە مەردوومی تر لە سایەیدا بحەسێتەوە.
سایەدار: بریتییە لە کەسێک کە مەردووم لە سێبەریدا بحەسێتەوە.
سایەقە: ئاسمانی بێ هەور و تەم و مژ.
سایەک: ل. سێبەر.
سایەوان: د. سایەبان.
سایەوشک: بریتییە لە مەردوومی ڕژدی چرووک.
ساین: ساوین.
سبحەینێ: سبەینێ.
سبزوو: سبەینێ زوو.
سبە: ز. سبەینێ.
سبەی: سبەینێ.
سبەینان: دەمەدەمی بەیانیان.
سبەینە: د. سبەینێ.
سبەینێ: ڕۆژی پاش ئەو ڕۆژەی کە تێیدایت.
سبەینیان: سبەینان.
سبیل: سمێڵ (ل). سەبیل.
سپا: لەشکر.
سپات: شتێکە کە ڕەنگی سپی واش بێ.
سپارتن: ز. سپاردن.
سپاخانە: جێی سۆپا.
سپادار: سەرلەشکر.
سپاردن: دانانی شتێک لەلای یەکێک بۆ ئاگاداری کردنی. بەڕێکردن.
سپاردە: شتێکە لەلای یەکێک دانرابێ بۆ ئاگاداری کردنی. بەڕێکراو.
سپاردەیی: شتی سپاردە.
سپارانی: لەشکرگێڕی (قیادة).
سپاردە: سپاردە.
سپاردەیی: شتی سپاردە.
سپاس: د. سوپاس.
سپاسالار: سپادار.
سپاسکار: کەسێکە کە سوپاسی یەکێک بکا.
سپاگا: سپاخانە.
سپایی: ئەسپایی. سەرباز.
سپر: هەڵۆ.
سپڵ: لەپارە گوشتێکی شینکارە بەلای جەرگی گیاندارەوە.
سپڵۆ: ل. سەگ.
سپڵۆت: د. سپڵۆک.
سپڵۆتی: د. گلاوی.
سپڵۆک: سەگ. گلاو.
سپڵوێنک: دارێکی وشکی کەوتووە کە لەبەر کۆنی سپی هەڵگەڕابێ.
سپڵە: کەسێکە کە چاکەی لەبەرچاو نەبێ.
سپڵەیی: لە پێش چاونەبوونی چاکەی مەردووم.
سپڵی لاورگ: بریتییە لە کەسێک کە نەتەوێ و هەمیشە لووتیشی بەلووتتەوە بێ.
سپۆن: ئەسپۆن.
سپە: ئەسپێ (ز). سەگ.
سپەر: قەڵغان. سەنگەر.
سپەردە: د. سپاردە.
سپەناخ: ئەسپەناغ.
سپەهی: با. شتی زۆر چاک.
سپێ: ئەسپێ.
سپیاڤ: ز. سپیاو.
سپیان: مەڕ. گۆشتی مەڕ.
سپیاو: جۆرە دەرمانێکی وردی سپییە لە قەڵایی و هێندێ شتی تر دروست دەکرێ ژنان دەموچاوی پێ جوان دەکەن.
سپیاوکردن: سپیاودان لە دەموچاو.
سپیاوۆکە: هێلکاو.
سپیاهی: سپیایی.

سپیایی: بریتییه له شیر و ماست و دۆ و کەرە.
سپێتی: بوونی شت بەسپی.
سپێدە: با. سپیدە.
سپێر: سپەر.
سپێرراو: سپاردە.
سپیلک: گلە سپی. ئەسپی سپی.
سپیلکە: جۆرێکە لە مازوو کە پێستەی پێ خۆش دەکرێ.
سپێناغ: ئەسپەناغ.
سپیندار: سپیدار.
سپێنە: بەشی سپی لە هێلکە. بەشی سپی لە گلێنەی چاو.
سپێوون: ئەسپێ ون.
سپی: جۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی بەفر.
سپی بوون: سپی هەڵگەڕان. بریتییە لە ترسان.
سپی بوونەوە: کاڵبوونەوەی ڕەنگی شت و سپی واشبوونی.
سپیدار: چنار.
سپیدبالا: ڕووناکییەکە لە پێش بەیانیاندا بەرزدەبێتەوە بۆ ناوەڕاستی ئاسمان (فجری کاذب).
سپید پەهنا: ڕووناکییەکە دوای سپید بالا بەکەناری ئاسماندا بلاو دەبێتەوە (فجری صادق).
سپیدە: کاتی بەری بەیان کە کەناری ئاسمان ڕووناک دەبێتەوە.
سپیکاری: گەچکاری: هۆدەکانم هەموو (سپیکاری)ن.
سپیکردن: گوروونی پێستی ئاژالی سەربڕاو. پاککردنی بادام و هێندێ شتی تر لە توێکڵە تەنکەکەی.
سپیکردنەوە: گەچکاریکردنی شوێنێک. پاککردنەوەی قاپی مسین بەقەلایی.
سپیکە: جۆرە ترێیەکی دەنک درێژکۆلەی پێست ئەستووری سپی زۆر شیرینە.
سپیواش: شتێکە کەمێک سپی بێ.

سپی هەڵگەڕان: سپیبوون لە ترسا یا لەبەر نەخۆشی.
ستار: ئارام: منداڵەکە ئەمشەو (ستار)ی نەداوە.
ستارخانی: جۆرە کالایەکە وەک (مرادخانی) بەلام ئەم یەخە بەرەلا و چەسپترە.
ستار کردن: ئارامگرتن.
ستارگرتن: ئارامگرتن.
ستارە: دیوارێکی نزمی کون کونە بەگردی سەربانداا دەکرێ. ئەستێرە. ستار.
ستاف: هەتاو.
ستان: پیتێکە بەدوای هێندێ ناوەوە دەنرێ و دەیکا بە(أسمی مکان) کورد(ستان)، دار(ستان)، گۆڕ(ستان) واتە جێی ئەمانە.
ستاندن: سەندن.
ستاندنەوە: سەندنەوە.
ستانک: با. زەردەواڵە.
ستایش: مەدح و پیاهەڵدان.
ستایشت: د. ستایش.
ستر: با. پەیژە.
ستران: ز. گۆرانی.
سترانبێژ: ز. گۆرانیبێژ.
سترانڤا: ز. سترانبێژ.
سترد: ستر.
سترۆ: ز. سترۆە.
سترۆە: ز. شاخی گیاندار.
سترە: سترۆ.
ستری: با. تووترک. دڕک.
ستریبرک: ز. دارێکی دوو پەلە دڕکی پێ دەشکێنرێتەوە.
ستک: گیایەکە لە کاتی جۆدرەودا پەیدا دەبێ، بەرێکی شیرین بەهێشوو وەک ترێ دەگرێ.
ستۆ: با. ئەستۆ.
ستۆپارێز: ملپێچ.
ستوو: ز. ئەستۆ.
ستوور: ز. ئەستوور.
ستووری: ئەستووری.

ستووڤدان: گەواهیدان.
ستوون: ئەستوون. ڕیزە نووسینێکە کە لەسەر شان بێتە خوارەوە.
ستوونە: کۆڵەکە.
ستوونی: شتی ڕاستی عاموودی.
ستە: با. ئەستێ.
ستەرک: مێزی لەسەر نووسین.
ستەکان: ئیستیکان.
ستەم: ئازار و سزا بەناڕەوا. شتی گرانی بەئەرک: بەزستانان زۆر (ستەم)ە بێمە دەرێ.
ستەمدیدە: کەسێکە ستەمی لێ کرابێ.
ستەمکار: کەسێکە زۆر ستەم بکا لە مەردووم.
ستەمکاری: ستەمکردن بەپیشە.
ستەمکردن: ئازاردان و زیان گەیاندن بەمەردووم بەناڕەوا.
ستەمگەر: زۆردار.
ستەنک: با. زەردەواڵە.
ستەو: با. ئەستێ.
ستەور: نەزۆک.
ستێر: ز. ئەستێرە.
ستێرە: ز. ئەستێرە.
ستینک: با. کۆڵەکە.
ستینگ: شەنگە سوورە.
سج: زج.
سجووق: شتێکی درێژکۆڵەی شیرینی پڕ لە بادام و کاکڵە گوێزە لە نیشاستە و شیلەی ترێ دروست دەکرێ.
سجەمار: جۆرە مارێکە لە تیرەمار درێژترە هەر حەلێ ڕقی هەستا قەڵەمبازد دەبا بەقەد گوریسێک.
سچ: زچ.
سحالە: ل. ئاردە برنج.
سخ: سفت.
سخان: ل. ئێسقان.
سخمە: سوخمە.
سخێف: جوێن.

سر: ز. بای سارد.
سرپە: قسەکردن لەژێر لێوەوە بۆ ئەوەی کە کەس گوێی لێ نەبێ، (سرپە سرپ) سرپەی یەک لەدوای یەک (سرپ و هووڕ) سرپە سرپی زۆر.
سرت: ه. دڕک.
سرتە: سرپە.
سرد: ز، گیانداری سرک.
سردی: ه. پەیژە.
سردین: ز. کەوتنە قەف و گوڵی جۆ و گەنم و دانەوێڵە.
سڕ: شوێنێکە لە ئەندام کە تەزیبێ. گیاندارێکە کە لە سەرما کەسیرە بووبێ.
سڕبوون: تەزین. کەسیرە بوون.
سڕکردن: تەزاندن و بێ هەستکردنی ئەندام بە دەرمان.
سڕکەوان: سەرەنوێلک.
سڕنا: زورنا.
سڕناتک: زۆرناتک.
سڕناژەن: زوڕناژەن.
سڕوار: ڕیتاڵە.
سڕە: گەمرە.
سڕی: تەزینی ئەندام.
سڕین: لابردنی شتێک لەسەر شتێک. بەهۆی لێ خستنی دەست یا پەڕۆیەکەوە. فمکردنی لووت و پاککردنەوەی.
سڕینەوە: هەڵگرتنەوەی نووسراو بە زمان یا بەپەنجە.
سرشت: د. سروشت.
سرەفتن: د. سرەوتن.
سرک: گیانلەبەرێکە کە لە شت زۆر بسڵەمێتەوە.
سرکاسن: د. ڕەنگێکی ڕەشە کەوشدروو لە سرکە و ئاسن دروستی دەکا و چەرمی پێ ڕەش دەکا.
سرکاندن: چرپاندن بەگوێی یەکێکدا.
سرکانن: د. سرکاندن.
سرکە: شتێکی شلی ترشە لە ترێ و میوە دروست دەکرێ. سرپە، (سرکە سرک) سرکەی یەک لەدوای یەک، (سرک و هووڕ) سرکە سرکی زۆر.

سرکەی دە ساڵە: د. بریتییە لە ڤینی کۆن کە لە دڵدا مابێ.
سرکەیی: پارچە ئاوریشمێکی ڕەنگاوڕەنگی زۆر تەنکە ژنان دەیبەستن بە سەرەوە.
سرگ: سرک.
سرمە سرم: هەرا و زەنا.
سروشت: طبیعت.
سروشتی: سووروشتی.
سرووت: لاسکی گەنم و جۆ.
سروود: گۆرانی نیشتمانی.
سرووش: فەرمانێکە بەهۆی فریشتەوە لە خواوە بێ بۆ پێغەمبەران (وحي).
سروە: دەنگی بای سووک. سووسەکردنی دەنگوباسێکی تازە.
سرەوان: سرەوتگرتن.
سرەوانن: د. سرەوتگرتن بەیەکێک.
سرەوت: ئارام: نەخۆشەکە ئەمشەو (سرەوت)ی نەبوو.
سرەوتکردن: سرەوتگرتن.
سرەوتگرتن: سرەوتن.
سرەوتن: ئارامگرتن.
سرەوین: سرەوتن.
سریش: شتێکی لینجی کەشداره دەهاڕدرێتەوە و بەئاو دەگیرێتەوە بۆ بەیەکەوە لکاندنی کاغەز و هێندێ شتی تر.
سریشلەمە: بریتییە لە کاری جەڵغەمەی ناپوخت.
سرینچک: د. سنجوو.
سرینچکەتاڵە: د. جۆرێکە لە سنجوو.
سریوە: سروە.
سزا: ئازار و دەردی سەری.
سزاچشتن: سزا خواردن.
سزاخواردن: داخ و خەفەت چوونە دڵ.
سزادان: ئازار و دەردی سەری دانی گیاندارێک.
سزک: ئاوی پەنیرە کە دەکرێ بە لۆرک. ئاوی دۆیە کە سیرێژی لێ دەکرێ.
سژ: زیچ.
سس: د. سست.
سست: گیانداری بێ دەستوبرد، (سستبوون) نەمانی تەوژم و دەستوبردی.
سستەپەلە: کەسێکە کە لە کاروباردا سست و دەسەپاچە بێ.
سستەک: زەوی فشی بێ بەرد.
سستی: خاو و خلیچکی و بێ دەستوبردی، (سستەسست) خاوەخاوکردن لە کارێکدا.
سسە: د. سستەک.
سسێ: ز. سێ.
سسی: د. سستی.
سغ: سخ.
سفارش: سفارشت.
سفارشت: د. قسەیەکە بەیەکێکدا بنێردرێت بۆ یەکێک.
سفت: چنراوێکە کە شاش نەبێ.
سفتاح: فرۆشتنی شتێک یەکەم جار سەرلەبەیانی لەلایەن شت فرۆشێکەوە بە پارەی دەستی.
سفتبوون: د. سەختبوونی شت.
سفتۆ: ز. شتی بۆگەن.
سفت و سۆ: سفتوسوێ.
سفت و سوڵ: شتی زۆر سفت.
سفت و سوێ: ئازار و ئێشی برین: ئەم دەرمانە (سفتوسوێ)ی برین دەشکێنێ.
سفتە: د. شتی سووراوەی لووس.
سفرە: پارچە تەنراوێکی چوارگۆشەی درێژە نانی لەسەر دەخورێ.
سفرە برە: جۆرە قالۆنچەیەکی ڕەشی خێرایە سفرە کون دەکا.
سفرەچی: کەسێکە کە چاودێری نان و خوان بکا.
سفرە مار: جۆرەمارێکی کورتی کوێرە لۆچێک لە سکیدا هەیە کاتێک کە برسی بوو وەک سفرە یەکالای دەکاتەوە، مێش و دەعبای لێ دەنیشێ و دەیهێنێتەوە یەک و دەیانخوا.
سفرەی فەقێیان: د. هەشت ئەستێرەن لە ناوەندی ئەستێرەی دووپشک و ترازوودا.

سفرەی فەقیران: د. سفرەی فەقێیان.
سفری: ز. بەردە ئەستێی چەخماخی تفەنگی شینکە کە درێژکۆلە بێ.
سفک: با. هەیوانی خانووی یەک نهۆم .
سفکی: سووکی.
سفن: ز. بنج و بناوانی هەموو شتێک.
سفۆری: ز. کەولێکە لە پێستی سەگلاو دروست کرابێ.
سفەت: چاکە لە بەرچاو بوون (وفا): فیسار کەس بە(سفەت)ە.
سفی: د. سپی.
سفیدە: د. سپیدە.
سڤدەهـ: ز. سەر دەرگای خانوو کە بە خشت بەرزدەکرێتەوە.
سڤسڤیلک: ز. جۆرە چۆلەکەیەکی ڕەنگاوڕەنگە.
سڤک: با. سووک.
سڤنک: ز. گەسکێکە دەهێنرێ بەپشتی گادا بۆ پاککردنەوەی.
سڤۆک: سماق.
سڤووری: سمۆرە.
سڤیشک: ز. گومان و دوودڵی لە شتێکدا.
سڤیک: بنمیچ.
سقان: د. ئیسقان.
سک: بۆشاییییەکە لە گیانداردا ڕیخۆڵە و ورگی تێدایە. بریتییە لە منداڵی ناو سک: فیسارە ئافرەت (سک)ەکەی دانا. شتی ناشیرین لە هەموو شتێک.
سکاسن: د. سرکاسن.
سکاڵا: هەڵڕشتنی داخ و خەفەتی دڵ لای یەکێک، (سکاڵا کردن) سکاڵا.
سکاڵانامە: پێشکەشکردنی سکاڵا بەنووسین بۆ فەرمانبەرێک.
سکانن: د. چەسپانن. جوتێن دان.
سک ئێشە: ئازاری سک.
سکبەردان: زکبەردان.
سکپ: د. داری گرێژەنەی دەرگا.
سکپڕ: گیانداری ئاوس.
سک پڕبوون: ئاوسبوونی ئافرەت.
سکچوون: زکچوون.
سکدار: سکپڕ.
سکدڕاو: بریتییە لە گیانداری زۆرخۆر.
سکر: با. بەرهەڵستێکە دروست دەکرێ لە بەریانی ئاودا بۆ هەڵسانی بۆ شوێنێکی بەرز.
سکڕۆین: سکچوون.
سکزل: زکزل.
سکسووتان: بریتییە لە مردنی ڕۆڵە.
سکف: د. سکپ.
سککردن: زککردن.
سکڵ: پشکۆی ئاگر.
سکڵفوو: جۆرە یارییەکە پشکۆیەک ئاگر بەدەرزییەک و تاوێ دەزوو هەڵدەواسرێ بەبنمیچدا چەند کەسێک بەدەوریدا فووی لێ دەکەن، هەریەکە بەرەوڕووی ئەویتر.
سکماک: زکماک.
سکن: سکزل.
سکنانەسەر: بریتییە لە خواردنی شتێک بەهەڵمەت و ئارەزووەوە.
سکور: ملی گیاندار.
سکورد: سکور.
سکوزا: زاوزێ.
سکووم: ڕووخسار.
سکە: دراوی هەڵکەنراوی دەوڵەتی.
سکەڕۆ: سکدڕاو.
سکەشۆرە: سکەشۆرێ.
سکەشۆرێ: ڕەوانی مەردووم بەجۆرێک کە هیچی لە سکدا نەمێنێ.
سکەڵ: سکڵ.
سکەلێدان: دراولێدان بەزۆری.
سکەنجەبین: شەربەتێکە لە سرکە و هەنگوین دەگیرێتەوە.

سکێشه: ئازاری سک.
سکەنجەمین: سکەنجەبین.
سگار: د. جگەرە.
سگین: د. پێوەبوونی سەگی نێر و مێ.
سل: پیسی توندی درێژکۆڵەی مەردووم و سەگ و هێندێ گیانداری تر. سیل (د). (سڵ) ز. توورە.
سڵ: ترسان و کۆکردن، (سڵکردن) سڵ.
سلاریوونەوە: تلۆربوونەوە.
سلاڤ: با. سەلام.
سلاو: زیادەیەکە کە دەخرێتە سەر ئەو شتەی کە بەترازوو دەکێشرێ بۆ ئەوەی کە لە سەنگەکە قورستر بێ. سەلام.
سلاودانەوە: کێشانی شت بەترازوو بەڕەنگێک کە قورستر بێ لە سەنگەکە. لە نوێژبوونەوە بەئاوردانەوە بەلای ڕاستدا.
سلبوون: با. توڕان و زویربوون.
سلپ: د. مەردوومی تەمەڵ.
سلساردبوونەوە: بریتییە لە مردن.
سلساردکردنەوە: بریتییە لە کوشتن.
سلسلە: پۆیلە و پلپلەیە کە ژنان دەیدەن لە خۆیان.
سلسەردەوەبوون: د. سلساردبوونەوە.
سلف: د. تلپەی شت.
سلق: گیایەکی گەڵا پانی بنکدارە دەکرێ بەچێشت.
سلقاو: شۆربایەکە لە ئاو و سلق و گۆشت دەکرێ.
سلقی ڕووت: وتەیەکە مەردوومی بێکەسی پێ دەشوبهێنرێ: فیسار کەس وەک (سلقی ڕووت) وایە، واتە بێ کەسە.
سلک: ز. سلق.
سل کردن: سلەمینەوە لە شتێک.
سلۆرت: بێ ئیش.
سلەمانەوە: سلەمینەوە.
سلەمە: د. سلەمینەوە.
سلەمیانەوە: د. سلەمینەوە.
سلەمینەوە: کوتوپڕ گەڕانەوە لە شتێک و وردبوونەوە لێی.
سلەوەجە: جۆرە نەخۆشییەکە دەدا لە مەڕ و بزن خواردەمەنی بۆ قووت ناچێ و دەچێتە ناوەندی گووپ و دانیەوە.
سلەوەجێ: سلەوەجە.
سلێمانی: جۆرە مووروویەکی ڕەشی پانە کێرێکی سپی لە ناوەڕاستدایە، ژنان دەیگرنە زێڕ و دەیکەنە ملیان. ناوە بۆ جۆرە ترێیەک (با). ناوە بۆ شارێکی گەورە لە کوردستانی عێراق کە پایتەختی حاکمانی بەبە بووە.
سلێمانی: د. مووروی سلێمانی.
سم: شتێکی ڕەقە بەژێر چواریەلی ئاژاڵ و وڵاخی بەرزەوە وەک نینۆک بۆ ئادەمی وایە.
سماتە: سمارتە.
سمارتە: کاغەزێکی زبرە وەک بڕەبند ئاسن و گەلێ شتی تری پێ دەکرێنرێ.
سماق: داری ترش. بەری داری ترش.
سماق پالان: ز. سووزگییەکە برنجی پێ دەپاڵێورێ.
سماق دەرهێنان: بریتییە لە ئازار گەیاندنێکی زۆر بەیەکێک.
سماقە: د. ڕەوونج.
سمبر: ز. سم تەراش.
سبۆرە: سمۆرە.
سمبێل: سمێل.
سمبێل: سمێل.
سمبیلەک: ز. جۆرە ماسییەکی زەردە.
سمپارە: کاغەز.
سمت: دوو گولمە گۆشتی گەورەیە بەلای ڕاست و چەپی کۆمی گیاندارەوە.
سمتاش: سم تەراش.
سمت و ساتان: سمت و نەرمایی هەردوو ڕان کە لە پشتەوە دەردەکەوێ.
سمتۆڵ: د. سمت.
سمتەجۆڵە: ئێسقانی جەمسەری هەردوو سمتی گیاندار.
سمتەراش: ئاسنێکی پانی تیژە ناڵبەند سمی وڵاخی پێ دەتاشێ.

سمتەکڵ: گڵمتک.

سمدار: بریتییە لە گیاندارێک کە سمی ببێ.

سمڕ: هەرا و هوریا و دەنگە دەنگ: لە فیسارە شوێن (سمڕ) بوو، (سمڕ سمڕ) هەرا و هوریای زۆر.

سمقە: ڕاستە زەوییەکە کە بکرێ بە مەرەزە بەبێ کێڵان.

سمکاک: ز. دەنکی گیایەکی سوورە لەگەڵ بەزدا دەکوترێ و دەنرێ لە گوێچکەی منداڵ کە بیەشێ.

سمکۆ: د. سمکۆڵ.

سمکۆت: کەوچکی ماستاوی پچکۆلە .

سمکۆڵ: دەست بەزەویدا دانانی وڵاخی بەرزە و هەڵکۆڵینی.

سمکۆڵان: سمکۆڵ.

سمەکوتێ: سمکۆڵان.

سمڵ: بنکی گیایەکی بەهاری بۆنخۆشە.

سمنج: چرووک.

سمۆ: قەڵەمێکی پۆڵایینە ئاسنی پێ کون دەکرێ.

سمۆرچکە: سمی ئاژاڵی وردەیە کە دەرهاتبێ.

سمۆرە: دەعبایەکی چنگ تیژی کێوییە لە ڕێوی دەچێ بەڵام گەلێ پچووکترە پێستەکەی دەکرێ بەکیسە پارە.

سمووچک: سمۆرچکە.

سمە: سمۆ.

سمەخرتە: د. گیانلەبەرێکی دەست و پێ کورتە.

سمەر: هـ. کا.

سمەری: کا. کای کۆن.

سمەسا: ملەما: (سمەسا)ی بری واتە ملەمای بری.

سمە شەلە: د. شەلکە.

سمیارک: ز. سیسارک.

سمیتک: با. پیرخەنیلە.

سمێڕیان: د. تێکسمران و قەڵەوبوون.

سمێڵ: مووی سەر لچ و بەرلووتی گیاندار.

سمێڵ بابڕ: مەردوومی سمێڵ زل.

سمێڵە: جۆرە ماسییەکی سمێڵدارە.

سمین: کونکردنی شت.

سن: دەعبایەکی پچکۆلەی پشت قۆقزی بۆرەقنەی باڵدارە لە هەر گەنم و جۆیەک بدا بێ پێزی دەکات.

سنان: د. سندان.

سنپنک: ز. گیایەکی بۆن خۆشە تێکەڵی پەنیر دەکرێ.

سنتر: ز. منداڵی هەتیوی بێکەس.

سنجاخ: سنجاق.

سنجاف: پەراوێز.

سنجاق: دەرزییەکی سەر خڕە لە یەخە دەدرێ.

سنجراندن: ز. تەنوور داخستن.

سنجک: ز. دەفرێکی درێژکۆلەیە لە قوڕ دروست دەکرێ لەژێر بێشکەی منداڵ دادەنرێ بۆ پیسی تێچوونی.

سنجۆق: ز. ڕیخۆڵە گەورەی گیاندار.

سنجو: دارێکە گەڵای وەک بی وایە بەرێکی شیرینی هەیە وەک خورما بەڵام تۆزێک پچووکترە.

سنجووق: دارێکی تیژی سەر دادراوە منداڵان بەزەویدا دای دەکوتن لە یاری سنجووقێندا.

سنجووقێن: یاری کردن بەسنجووق.

سنجەق: سنجاق.

سنجەی: هـ. عەنناب.

سنجێری: ز. جۆرە ترێیەکی شیرینە دەکرێ بەدۆشاو.

سنجی: ز. درەختێکە دەنکێکی ترش دەگرێ.

سندان: سنگان.

سنداناوی: سنگاناوی.

سندانک: کووپەڵە.

سندان لێدراو: سنگان لێدراو.

سندک: ز. پیرخەنیلە.

سندم: پێوەندی ئاسن.

سندمکردن: پێوەندکردن.

سندۆڵ: دۆڵی بەرد کە شتی تێدا دەکوترێ.

سندووق: شتێکی چوار سووچی سەر قاپدارە لە تەختە یا ئاسن دروست دەکرێ بۆ شت تێخستن. غەرامەفۆن.

سنده: گڵمتک.
سندەگڵ: سنده.
سنسل: بڕبڕەی پشت.
سنک: سەمەندۆک.
سنک کردن: سەمەندۆک کردن.
سنگ: دار یا ئاسنێکی سەر تیژە بەدیوار یا بەزەویدا داکوترێ. پانایی ناوەندی هەر دوو مەمک و خوار چۆلەمەی مل. کرمی ناوسک (د). شووژن (د).
سنگان: جۆرە نەخۆشییەکی کوشندەیە تووشی گیاندار دەبێ. جۆرە نەخۆشییەکە دەدا لە کاڵەک و شووتی و ترۆزی و ڕەقی دەکا.
سنگاناوی: میوەی سنگان لێدراو.
سنگان لێدراو: سنگاناوی.
سنگدانە پێشەوە: دڕدان بە مەردووم و چوونە پێشەوە بۆ شتێک.
سنگ زەردە: مەلێکی پچکۆلانەی ژێر سک زەردی سەریشت ڕەنگاوڕەنگە بەقەد چۆلەکەیەک دەبێ زۆرتر لە کاتی جۆ درەودا دەبینرێ.
سنگک: ز. زیپکە.
سنگ کوتان: بەسنگداماڵین لە داخی شتێک.
سنگگ:: سنگ.
سنگ لێ کوتان: بەسنگداماڵین لەگەڵ نزاکردن لە یەکێک.
سنگە سنگ: د. نیخە نیخ و خۆ خەلافاندن بەشتێکەوە.
سنگەوباز: سنگەوبازد.
سنگەوبازد: هەڵچوون بەسەر یەکێکدا کە لە یاری کەوشەکدا تێکەوتبێ.
سنگ هەڵکێش: بریتییە لە مەردوومی بێ شەرمی ناڵەبار.
سننان: د. سندان.
سنوور: کەنار و قەراغی شوێنێک کە جیای بکاتەوە لە شوێنێکی تر.
سنوورچە: تازە گەڵا دەرکردنی درەخت و گژوگیا.
سنووردار: شتێکە کە سنووری بێ.

سنووق: سندووق.
سنەوبەر: درەختێکی تۆپیی گەڵا وردی باڵا بەرزی هەمیشە سەوزی جوانە.
سنەیی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک کە لە پێش (زووڕەز)دا پێ دەگات.
سنیتر: ز. شتێکە وەک قیر هەنگ لەبەردەمی پلوورەکەیدا دایدەنێ.
سۆ: کونی دەرزی. سوێ. بنەماڵە و وەچە: (سۆ)شیان هەر بڕە و ئازایە. گیایەکی بۆنخۆشە دەکرێتە پەنیرەوە بۆ تام و بۆنخۆشی. سبەینێ (د). کەپەک.
سوا: د. سبەینێ.
سواخ: سواغ.
سواخدان: سواغدان.
سواخکێشان: سواغدان.
سوار: کەسێکە بەسەر پشتی وڵاخەوە بێ. بریتییە لە شتێک کە بەسەر شتێکی تردا بڕوانێ و زاڵ بێ: بانی ئێوە بەسەربانی ئێمەدا (سوار)ە. منداڵێکە لەکاتی لەدایکبوونیدا لەپێشەوە قاچی بێ.
سواربوون: پەڕینە کۆڵی گیاندار.
سوارچاک: کەسێکە کە سواری باش بزانێ.
سوار خاس: سوارچاک.
سوارخە: ز. چیلکە.
سوارکردن: بریتییە لە ڕاپەڕاندنی کارێک: ئەو کارە زوو (سوارکە).
سوارە: کەسێکە کە بەسواری بڕوا. کۆمەڵە سوار.
سوارەی شەترەنج: ناوە بۆ شەش داش لە یاری شەترەنجدا کە پێیان دەڵێن: شا، وەزیر، فیل، ئەسپ، ڕوخ، پیادە.
سواری: بوونی مەردووم بەسوار: بە(سواری) چووم: ناوە بۆ دێیەک لە ناوچەی خورماڵ.
سواغ: قوڕ یا گەچێکە کە بەدەست یا بە ماڵە درابێ لە شوێنێک.
سواغدان: تێ هەڵسوونی قوڕ یا گەچی گیراوە لە شوێنێک بەدەست یا بەماڵە.
سواغکێشان: سواغدان.

سواف: تافگە.
سواڵ: داواکردنی شت لە مەردووم.
سواڵک: کوتەرە دارێکە هەڵکەنرابێ بۆ ئاو تێدا خواردنەوەی سەگ.
سواڵکردن: داواکردن و خوازەڵۆکی شت لە مەردووم.
سواڵکەر: کەسێکە داوای شت لە مەردووم بکا.
سواڵە: قولێک گەنم یا جۆ یا مەرەزەیە کە سەپان بەداس درووێتیەوە و هێشتا دای نەنابێتە زەوی.
سواڵەت: پارچەی شتی سوورەوەکراو وەک گۆزە و دیزە.
سوان: بڕبەند.
سواندۆکە: سواندووکە.
سواندولکە: سواندۆکە.
سواندووکە: چۆلەکە پاساری.
سواندە: سوانە.
سوانە: گوێسوانە.
سۆبە: سۆپا.
سوپا: لەشکر.
سۆپا: کوورەیەکی لوولەداری لەوح یا تەنەکەیە زستانان لە ژووردا ئاگری تێدا دەکرێتەوە.
سوپاخانە: سپاخانە.
سوپاڕان: سپاڕانی.
سوپاڕانی: سپاڕانی.
سوپاس: ستایشی یەکێک لە پاداشی چاکەیەکیدا.
سوپاسالار: سپاسالار.
سوپاسکردن: سوپاس.
سوپاگە: سپاگە.
سۆپە: سۆپا.
سوپەر: سپەر.
سوپێر: سپەر.
سۆتک: سەرەبزووت.
سۆتکە: سمڵ. ناوە بۆ دێیەک لە ناوچەی سەرچنار.
سۆتن: سووتان.
سۆتە: بێ باوەڕی بێ ئاین. داوێن پیس.
سۆتەک: سووتک.
سۆتەی: سووتان.
سوچیای: سووتان.
سوخاڵ: د. زوخاڵ.
سوخاڵدان: د. زوخاڵدان.
سوخت: مەردوومی بێ پارە و پوول. پەستی زوێر. سۆخت (د).
سۆخت: سووتەمەنی.
سوختبوون: بێ پارە و پوول و سامانبوون.
سوختکردن: داماڵە غاسیکردنی یەکێک و هیچ پێ نەهێشتنی.
سوختە: کەسێکە کە تازە دەستی کردبێ بەخوێندن لە مزگەوتدا و ئیشوکار بکا بۆ مامۆستای.
سۆختە: د. سوختە.
سوخرە: وغرە.
سوخمە: جۆرە کالایەکی دوگمەداری کورتە لەسەر کراسەوە لەبەر دەکرێ. دارێکە دادەچەقێنرێ و مێوی دەخرێتە سەر (ز).
سۆر: سوور. سوێر.
سوراحی: جۆرە شەربەیەکی شووشەیە ئاوی تێ دەکرێ.
سۆراخکردن: سووسەکردن و بەڵگەگرتنی شتی ون بوو.
سۆراغکردن: سۆراخکردن.
سۆراف: با. ناوە بۆ جۆرە ترێییەک.
سۆران: ناوە بۆ بەشێک لە کورد کە دادەنیشێ لە ناوەندی زێی گەورە و زێی پچووکدا.
سۆرانی: فەقیانەی کراس. کوردی سۆران. هەرمێ لاسوورە (ز).
سۆرپاز: ز.جۆرە سیرێکی کێوییە.
سورخ: دەرمانێکی سوورە وەک کل وایە. دەگیرێتەوە و شتی پێ دەنووسرێ.
سورخکاری: جوانکردنی نووسراو بەسورخ.
سورِ: د. شوێنی لێژ و خز و سەر بەرەوخوارە.
سورِسورە: باڵندەیەکی پچکۆلەی گێژ و وێژی نازیرەکە.
سورِنا: زورِنا.
سورِناتک: زورِناتک.

سورناژەن: زوناژەن.
سوڕیان: د. خلیسکان.
سۆرسۆرک: سوورێنچک.
سۆرک: سوورێژە (ز). هەرزن.
سۆرکە: سوورێژە.
سورمە: شتێکی باریکە وەک دەزوو لە زیو دروست دەکرێ بۆ دۆقی عەبا و گوڵەنگەی چەفتە و شتی تر. کل.
سورمەدان: ئەڵقە ئاسنێکە بەم سەر و بەو سەری تۆپی جەنجەڕە و میلەکانی ئەم سەر و ئەو سەری پێدا دەچێ. کلدان.
سورمەڕێژ: کاڵا یا پارچەیەکە کە بەسورمە جوان کرابێ.
سورمەیی: ڕەنگی شینی تاریک.
سۆرنجان: جۆرە گیایەکە.
سووروشت: تەبیعەت. خووی مەردووم.
سووروشتی: شتی طبیعی.
سۆرە: بۆنە: بە(سۆرە)ی تۆوەهاتم واتە بەبۆنەی تۆوە. بێگانە: (سۆرە) هەر (سۆرە)یە. هەنەزا (د).
سۆرە و تۆرە: خزم و خۆشی ژن بۆ پیاو و، هی پیاو بۆ ژن.
سۆریاس: گیایەکی کوێستانییە گەڵای وەک کەوەر وایە بەڵام باریکترە دەکرێ بەچێشت.
سۆریچک: ز. سوورێنچک.
سورین: سمتی ئادەمی.
سۆز: شەوق و کەیف: فیسار کەس زۆر بە(سۆز)ە.
سۆزان: سووتان.
سۆزانی: ئافرەتێکە کە لەناو پیاواندا سەما بکا و سوور بدا. ژنی بێ شەرم.
سۆزرەت: شتی سەیر.
سۆزکردن: گۆرانی وتن بەسەر خۆشەویستێکدا بەدڵێکی گەرمی بەکوڵەوە.
سۆزمانی: د. سۆزانی.
سۆزە: کزە بای سووک. سۆز (د).
سۆزەکردن: سۆزکردن.
سۆزیاگ: سووتاو.
سۆزیان: سووتان.
سۆزیاو: سووتاو.
سۆزی: سبەینێ.
سۆژە: بێگار.
سۆس: کەپەک.
سۆست: سۆس.
سۆسرەت: سۆزرەت.
سۆسک: د. سۆس. سوێسکە.
سۆسکە: سوێسکە.
سۆسن: سۆسەن.
سۆسەن: جۆرە گوڵێکی جوانی بۆنخۆشە گەڵێ ڕەنگی هەیە.
سوغرە: بێگارکردن بەمەردووم.
سۆغین: ز. ئەنجامی کار.
سۆفەقیتە: کڵاو کوڕە.
سۆفیلکە: کڵاو کوڕە. مەردوومی سۆفی خواپەرست.
سۆفیلە: دارێکە دادەچەقێنرێ بەخەرماندا دوای سوورکردنی.
سۆف: ز. گرانی.
سۆقان: ئێسقان.
سۆک: کوت، (سۆکە سۆک) کوت پێوەدانی یەک لەسەر یەک. سووک.
سۆکدان: د. کوت وەشاندن.
سوکوم: ز. تەحر و شێوە.
سۆکی: د. سووکی.
سوڵ: د. سڵ.
سۆل: پێڵاوێکە دەکرێ بەسەر پێوە.
سۆڵ: سوێر. وتەیەکە هەمیشە لە دوای وتەی (سفت)ەوە بەکاردێنرێ: سفت و (سۆڵ) واتە زۆر سفت.
سۆلاف: تاڤگە. ناوی شوێنێکە لە ناوچەی ئامێدی.
سۆلان: د. نەژاد و ڕەسەن.
سۆڵان: د.گوڵی سەوڵ.
سۆڵاندنەوە: چووزاندنەوە.

سۆلآننەوە: د. سۆلآندنەوە.
سۆلآنەوە: چووزانەوە.
سۆلاوکە: پلوسک.
سولتان: جۆرێکە لە زاخە.
سۆلدروو: کەسێکە کە سۆل بدروێ.
سۆلکەر: سۆلدروو.
سۆلۆلە: بەچکە دووپشک.
سۆلوخوا: د. شتی سوێر خوێ.
سولوسات: ز. کۆبوونەوەی پیاوان بەزۆری.
سۆڵە: سەرمای بەتین. شەوقێکی کەم کە لە دوورەوە دیار بێ (د). بلێسە (د). ناوە بۆ چوار دێ لە ناوچەی بازیان و قەرەداخ و مەریوان.
سۆڵەچرا: د. چۆڵە چرا.
سۆڵەسۆڵ: د. چووزە چووزی ئەندام: ناو دەمم (سۆڵەسۆڵ)ی لێوە دێ.
سۆڵکە: سوێرەکە.
سوڵیانەوە: د. چووزانەوە.
سۆلینە: با. گونجی ئاو.
سۆڵینەوە: سۆلآنەوە.
سۆما: بینایی چاو. ئاسۆ (د). ڕۆشنایی (د).
سۆمایی: بیبیلەی چاو.
سۆمایی داهاتن: بریتییە لە کوێر بوون .
سون: سن.
سوند: سوێند.
سۆند: سوێند.
سونکە: وردە کەشکێکە دوای سوونەوە مابێتەوە. بنیسکە سابوون (د).
سۆنگە: د. دەست پەرژان.
سوننی: نێزە. کەسێکە لەسەر پەیرەوی پێغەمبەر و یارانی بێ.
سۆنە: مراوی.
سوو: د. سوود: ئەم ئیشەبێ (سوو)د.
سووان: لەکارکەوتنی تیغ بەڕەنگێک کە بەهەسان تیژ نەبێتەوە. هەسان. لووسبوون و نەمانی زبری شت.
سوواندن: نەهێشتنی زبری شت.
سوواندنەوە: سوونەوە.
سوواندەر: ز. گوێسوانە.
سووانن: سوواندن.
سووانەوە: توانەوەی کەشک و هێندێ شتی تر بەهەڵگلۆفتن و خستنی لە شتێکی تر: کەشکەکە (سوواوەتەوە). لووسبوون و چوونە یەکی لباد و فەرەنجی لەبەر زۆر سوونەوەی.
سوواو: شتێکە کە لووس بوو بێ و بڕگەی نەمابێ.
سوواوە: شتی سووراوە.
سووبا: ز. مەلەوان.
سووباهی: ز. مەلەکردن.
سووپ: ز. چەند بەردێکە لە بەریانی ئاودا دادەنرێ و داری پێدا ڕادەنگێورێ بۆ ماسی گرتن.
سووت: ز. چاڵێکە تەپکەی لەسەر دادەنرێ بۆ گرتنی هێندێ باڵندە.
سووتار: مەردوومی سەرسەری (ز). قووڵ.
سووتاڵ: سووتار.
سووتان: ئاگر تێبەربوونی شتێک و نەمانی.
سووتاندن: ئاگربەردان لە شتێک و نەهێشتنی.
سووتانن: سووتاندن.
سووتانەوە: سووربوونەوە و هەڵ زڵەپینی شوێنێک لە ئەندام بەهۆی تەڕبوون و زۆر مانەوەیەوە لە تەڕیدا.
سووتاو: شتێکە کە ئاگری تێ چووبێ.
سووتاوە: شوێنێکە کە سووتابێتەوە.
سووتک: سووتوو.
سووتوو: خۆڵەمێشی شتی سووتاو.
سۆوتە: د. شتی سووتاو.
سووتەڵ: شتێکە کە لایەکی سووتابێ.
سووتەمەرۆ: داری نیوە سووتاوی هەڵپرووزاو.
سووتەمەنی: شتێکە کە ئامادە کرابێ بۆ ئاگرکردنەوە.
سووتەنی: سووتەمەنی.
سووتیان: د. سووتان.
سووتیانەوە: د. سووتانەوە.
سووتێن: شتێکە کە بسووتێنێ.

سووتێنەر: سووتێن.
سووجگەر: د. سیوجگەر.
سووجەرگ: د. سیوجگەر.
سووچ: گوناح و تاوان. قوژبن.
سووچدار: تاوانبار. شتی گۆشەدار.
سووچنای: هـ. سووتان.
سووچەر: سووچەڕ.
سووچەڕ: گیاندارێکە بەقەد قەلەموونێک کە ڕقی هەستا پەڕەکانی دەهاوێژێ بەر هەر شتێک بکەوێ برینداری دەکا و، گۆشتی دەخورێ.
سووچیو: مەقەڵی.
سووخار: ز. بەڵمی برنج.
سووخاڵ: خەڵووز.
سووخاڵدان: خەڵووزدان.
سووخۆر: د. سوود خۆر.
سوود: قازانج. کرێی پارەیەکە کە بەساڵ یا بەمانگ بدرێ بەیەکێک.
سوودخۆر: کەسێکە کە پارە بدا بەسوود.
سووددار: شتی بەکەڵک.
سوودکردن: پارەدان یا وەرگرتنی بەسوود.
سوور: جۆرە ڕەنگێکە وەک خوێن. شایی. سوێر.
سووراڤک: ز. سووراو.
سووران: شایی.
سوورانچک: سوورێنە.
سوورانە: پارەیەکە ئاغادێ دەیسێنێ لە زاوا لەکاتی ژن هێنانیدا.
سووراو: جۆرە ترێیەکی سوورە وەک (کاژاوی) بەڵام ئەم ناسکترە. دەرمانێکی سوورە ژنان بۆ جوانی سەر کوڵم و لێوی پێ ئاڵ دەکەن.
سووراوە: شتێکە کە سوورابێتەوە.
سوورباش: گزیر.
سوورباو: شتێکە ڕەنگی سوور کرابێ.
سووربلەتی: گوێژە سوورە.
سووربۆرە: وڵاخی بۆری سوورباو.
سووربوونەوە: سوور هەڵگەڕانی مەردووم لە کاتی تەریقی یا تووڕەبوونیدا. سوور هەڵگەڕانی گۆشت و شتی تر لە ڕۆنی داخدا.
سوور بەسوور: وتەیەکە وتنی شتێک بەیەکێک بەبێ پەردە نیشان دەدا: (سوور بەسوور) قسەکەم پێ وت.
سووربرنۆڵ: شتی سووری شلی ناشیرین.
سوور پیاز: هـ. زەردەواڵە.
سوورچک: سوورێنچک.
سوورچی: ناوە بۆ تیرەیەکی گەورە لە کورد.
سوورخون: سوورفل.
سووورداگەڕان: سوور هەڵگەڕان.
سوور داگەڕیان: سوورداگەڕان.
سووڕ: چەرخە و خول. سەما.
سووڕان: چەرخان و خولخواردن.
سووڕاندن: چەرخدان بەشتێک و خول پێدانی.
سووڕاندنەوە: خولاندنەوەی شتێک.
سووڕانگە: شوێنێکە تێیدا بسووڕێیتەوە.
سووڕانن: سووڕاندن.
سووڕاننەوە: سووڕاندنەوە.
سووڕانەوە: خولانەوە. گەڕانی مەردووم بەبێ ئامانج.
سووڕخواردن: خولخواردن.
سووڕدان: خولدان. سەماکردن.
سووڕک: با. جوڕنە.
سووڕگە: سووڕانگە.
سووڕناتک: سوورێنچک.
سووڕنەخۆش: مەردوومی جۆشنی سووڕدەر.
سووڕە: خولە و چەرخە بەگردی شتێکدا، (سووڕە سووڕ) سووڕ خواردنی یەک لەدوای یەک.
سووڕیان: د. سووڕان.
سووڕیانەوە: د. سووڕانەوە.
سوورسات: خەرج و باجێکە کە ئاغادێ بیسێنێ.
سوورشامی: جۆرە ترێیەکی سوورە دەنکی لە سادانی گەورەترە.
سوورفل: سوور پرنۆڵ.
سوورک: با. مۆرانە.

سووركردن: پاككردنی دانەویلّە لە خەرماندا بەجیاكردنەوەی كاكەی.

سووركردنەوە: ئەم دیو ئەودیو كردنی گۆشت و شتی تر لە ڕۆنی داخدا تا سوور هەلّدەگەڕێ. پشت ڕاگرتن بەڕووتی لەبەر ئاگر و دەست پێداهێنانی لە كاتی سەرمابووندا تا سوور دەبێتەوە. خستنی خشت و گۆزە و دیزە و شتی تر بۆ ناو ئاگر تا سوور دەبێتەوە.

سووركە: جۆرە میوژێكی سوورە لە تری سپیكە دروست دەكرێ. برنجێكە كە دەنكی سووری زۆر بێ. شوێنێكە لە زەوی كە سووربێ و سەوزی تێدا نەبێ. بریتییە لە منداڵی وردە.

سووركەلە: ئادەمی سووریاو.

سووركەڵە: سووركەلە.

سووركەووگ: د. سووركەوە.

سووركەوە: وڵاخی كەوەی سووریاو.

سوورگوم: شتی ونی بێ سەر و شوێن.

سوورگومكردن: ونكردن و بێ سەر و شوێن كردنی شتێك.

سوورگی: ئاسنێكی زبانە دارە لە دیوی ناوەوە پەنجەرە و دەرگای پێ دادەخرێ.

سوورم: د. زەوی سووری بێ گژوگیا.

سوورۆنە: گیایەكی كوێستانییە كە سەر دەردەهێنێ وەك چنگی كەو سوورە.

سوورەبنە: گیایەكی بەهاری كوێستانییە دەكرێتە ناو دۆكوڵیوەوە.

سوورەبی: جۆرە بییەكە.

سوورەپیاز: جۆرە پیازێكی سوورە.

سوورەتا: جۆرە تایەكی بێ موچڕك و لەرزە سێ شەو و سێ ڕۆژ دەخایەنێ.

سوورە چنار: پەڵك.

سوورە چێو: دارێكی سووریاوە بەقەد دار هەناریك بەرز دەبێتەوە گەڵای وەك بەهێ وایە.

سوورەداڵ: جۆرێكە لە داڵ بەڵام ئەم گۆشت خۆر نییە.

سوورە داڵە: سوورە داڵ.

سوورەڕێوی: جۆرە ڕێوییەكی سووریاوە.

سوورەقانگ: جۆرێكە لە مراوی.

سوورەماسی: جۆرە ماسییەكی سووركارە گۆشتی زۆر خۆشە.

سوورە مۆزە: شەنگە سوورە.

سوورە و بووگ: د. شتی سووربووەوە.

سوورەوبوون: د. سووربوونەوە.

سوورەوكردن: د. سووركردنەوە.

سوورەوكریاگ: د. شتی سوور كراوە.

سوورهووڵ: د. شڵی سوور پڕ نۆڵ.

سوور هەڵگەڕان: سووربوونەوەی مەردووم لە تووڕەبوون یا تەریقبوونەوە یا سەرمابوونیدا. ئاڵ و بۆڵبوونی خورما و هێندێ شتی تر.

سوورێتی: سووری شت.

سوورێجە: د. سوورێژە.

سوورێچكە: د. قوڕگ.

سوورێژە: دەردێكە وەك ئاوڵە بەڵام ئەم ئاو ناگرێ.

سوورێكە: سوورێژە.

سوورێنجە: سوورێژە.

سوورێنچك: سوورێنە.

سوورێنچكە: سوورێنچك.

سوورێنە: لوولەیەكە لە قوڕگی گیانداردا ئاوی پێدا دەچێتە خوارەوە.

سووری: بوونی شت بەسوور.

سووریجە: د. سوورێژە.

سووزان: سووتان.

سووزاندن: سووتاندن.

سووزمە: چێشتێكە كە بەرەكەی گوشرا بێ و تڵپەكەی فڕێ درابێ.

سووزن: سووژن.

سووزن ئاژن: سووژن ئاژن.

سووزەنەك: دەردێكی پیسە زۆرتر دەگا بەجێی میزی ئادەمی و بەئازارەوە میزی بۆ دەكرێ.

سووزەنی: دۆشەكڵەیەكی جوانی پڕ تەڕی بێ ساچاغداراە لە حەمامدا خۆی لەسەر پۆشتە

دەکرێتەوە.

سووزیان: گڕی دەروون: (سووزیان)م دەگرێ، واتە دەروونم جۆشی سەندووە.

سووزیاو: سووتاو.

سووژن: ئاسنێکی درێژی لووت تیژە کورتان و هێندێ شتی تری پێ دەدوورێ.

سووژن ئاژن: سووژن کردن بەشتێکدا بەزۆری.

سووژندان: چەرمێکی درێژکۆلەیە سووژنی تێ دەخرێ.

سووژیان: سووتان.

سووژیاو: سووتاو.

سووسک: ز. سوێسکە.

سووسکە: سوێسکە.

سووسە: دەنگوباسێکە کە هێشتا بلاونەبوویێتەوە: (سووسە) یەک هەیە لەلایەن فیسارە باسەوە، واتە دەنگوباسێکی کزی هەیە. بای سووک.

سووسە کردن: دەنگوباس وەرگرتنێکی کەم لە شتێکی نهێنییەوە.

سووسەلێ: بزنی ڕەشی دەموچاو سوور.

سووسەمار: بزغژە.

سووسەن: ز.سۆسەن.

سووسی: هـ. سوێسکە.

سووش: ز. جۆرە گیایەکی بۆن خۆشە.

سووقان: ئێسقان.

سووک: شتێکە کە قورس نەبێ. بریتییە لە مەردوومی بێ مایەی بێ نرخ.

سووکبار: بریتییە لە کەسێک کە ئەرکی کەم بێ.

سووکباری: بریتییە لە کەم ئەرکی.

سووکرە: دیزە.

سووککردن: بریتییە لە ئابڕووبردنی یەکێک.

سووکە: د. شیشێکە کە گۆرەوی پێ دەچنرێ.

سووکەڵە: شتێکە لە هەڵگرتندا سووک بێ.

سووکی: بوونی شت بەڕەنگێک کە قورس نەبێ. بریتییە لە بێ نرخی و بەدناوی یەکێک.

سوول: با. جوڕنە. تاڤگە. پلوسکی ئاو.

سوولاف: تاڤگە.

سوولاووک: سوولاوگە.

سوولاوگە: پلوسکی سەربان.

سوولک: منداڵی ساوا. سوولاووک.

سوولکە: بنیسکە سابوون. بریتییە لە منداڵ: دوو (سوولکە)م هەیە، واتە دوو منداڵ.

سووڵگە: شوێنی لێژ.

سوولە: چەند سنگێکی باریکی نووک تیژە (بەرماڵ)ی دەواری لە دەواردا پێ قایم دەکرێ. لاسکی هەرزن (ز).

سوولەڕمە: چلوورە.

سوولین: با. زێراب.

سوون: سن. ساوین.

سوونەوە: هەڵگلۆفتن و دەستهێنانی زۆر بەشتێکدا: کەشکەکە یا لباد و فەرەنجییەکە بسوورەوە.

سووەیل: د. ئەستێرەی سیوەیل.

سوویاگ: د. سواو.

سوویان: سووان.

سوویە: سپڵ.

سوهتن: ز. سووتان.

سوهون: ز. سام و ترس.

سوەی: سبەی.

سوێ: خەفەت و داخ: (سوێ)ی برد بەدڵیدا. ئێش و ئازار: ئەم برینە بە(سوێ)یە. تەماشا.

سوێبوونەوە: مردن لە داخا یا لە ئازارێکدا.

سۆیتەلی: مەردوومی هەڵەشەی سەرسەری.

سویجگەر: سیوجگەر.

سوێر: خواردنێکە کە تامی وەک تامی خوێ وابێ.

سوێر خوێ: خواردنێکە کە مەزەی سوێری بێ.

سوێرۆ: د. ڕیشۆڵە.

سوێرەکە: جۆرە خواردەمەنییەکە لە خەستەی دۆ دروست دەکرێ. جۆرێکە لە مازوو دەباخی پێ دەدرێ.

سوێرەڵووک: شتی سوێری ناخۆش.

سوێرێژک: سوورێژە.

سوێس: تارمایی.

سوێسکە: مەلێکە وەک کەو بەلام ئەم پچووکتر و

گۆشتی خۆشترە.
سوێسن: سۆسەن.
سوێسنایەتی: ناوە بۆ ناوچەیەک لە کوردستانی ئێران.
سوێسنە: گوڵێکی جوانی بۆنخۆشی کوێستانییە.
سوێگە: ئاسۆ.
سوێل: سمێڵ.
سوێڵ: سمێڵ.
سوێن: سوێند.
سوێند: پاکانە بە ناوی خوا.
سوێند خوار: دوو کەس یا زیارترن کە پاکانەیان بۆ یەکتری کردبێ لە شتێکدا و بووبن بەیەک.
سوێندخواردن: پاکانەکردن بەناوی خوا.
سوێندخواری: یەکێتی دوو کەس یا زیاتر بەهۆی سوێند خواردنەوە.
سوێندخۆر: کەسێکە کە سوێند بخوا.
سوێنددان: پاکانەکردن بە یەکێک.
سوێندگیر: کەسیکە کە سوێندی درۆ پێی نواندبێ.
سوێنکە: سونکە.
سوێنگ: سوێند.
سوێنگخوار: سوێندخوار.
سوێنگخواردن: سوێندخواردن.
سوێنگخورایی: سوێندخواری.
سوێنگخۆر: سوێندخۆر.
سوێنگدان: سوێنددان.
سوێنگ گیر: سوێندگیر.
سوێنە: دەفرێکی گلێنی سوورەوەکراوی پەلە بەرگ و کاڵای تێدا دەشۆرێ.
سۆیە: سبەی.
سویر: ل. شایی.
سویل: ل. سمێڵ.
سویلاڤ: با. تاڤگە.
سوین: سوونی شت.
سە: سەگ. سێ (ز). سێبەر (ز).
سها: سێبەر.
سەبا: ناوە بۆ جۆرە مقامێک.
سەبارەت: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (لەبەر): (سەبارەت) بەنەخوێندەوارییە کە کورد پاش کەوتووە.
سەبرگە: ڕیخ و شیاکە.
سەبرگەچی: کەسێکە ڕیخ و شیاکە پاک بکاتەوە و فڕێی بدا.
سەبزە: سەوزاییەکە بە کاڵی یا بە کوڵاوی بخورێ. هەموو جۆرە شینایییەک کە ڕوابێ.
سەبوون: بای گەرم.
سەبەتولکە: سەبەتەی پچکۆلە.
سەبەتە: دەفرێکی تووڵینی دەم پەلە.
سەبەتە بەسەرێ: جۆرە یارییەکە نەوی تێ بکەوێ دادەنیشێ و یەکێک دەبێ بەوەستا بەژوور سەریەوە پاسی دەکا و ئەوانی تر دێن لێی بدەن وەستاکەش نایەڵێ لەو حەلەدا دەستی بەر هەرکامێکیان بکەوێ تێ دەکەوێ.
سەبەتچن: کەسێکە کە سەبەتە دروست بکا.
سەبەل: جۆرە دەردێکە بەچاو دەگا زیادە گۆشتی تێدا پەیدا دەبێ.
سەبەڵ: د. سەبەل.
سەبیل: شتێکی خواری کونداری گڵینە سوور دەکرێتەوە و توتنی پێ دەکیشرێ.
سەبیلچی: کەسێکە کە سەبیل دروست بکا.
سەبیل خۆر: سەبیل کێش.
سەبیل ساز: سەبیلچی.
سەبیل کێش: کەسێکە کە سەبیل بکێشی.
سەبیلە: شتێکە وەک سەبیل ئەمسەر و ئەوسەری بۆریەی ئاوی پێ قایم دەکرێ.
سەپان: کەسێکە کە بە یازدە یەک دانەوێڵە بدروێتەوە و بیهێنێتە ناو بۆ خاوەنی.
سەپاندن: جێکردنەوەی شتێک لە شوێنێک بەزۆر.
سەپانی: وەرزێری.
سەپک: تێلا. دارێکە وەک چنگی ئادەمی دەواری پێ دەکوترێ لە کاتی تەنیندا بۆ سفتی. کولێرەیەکە لە کەپەک دروست دەکرێ بۆ سەگ.

سەپلە: جۆرە کولێرەیەکە بۆ سەگ دەکرێ.
سەپۆڵە: مەردوومی گەلحۆی گێژ و وێژ.
سەپوول: د. سەپۆڵە.
سەپەل: د. مەردوومی سەپۆڵە.
سەپەلیک: سپڵ.
سەتک: گیایەکی بەهارییە بەرێک بەهێشوو دەگرێ دەنکەکانی وەک نۆک وایە تام و بۆنی خۆشە.
سەتڵ: دەفرێکی قولفداری گەورەیە لە مس یا لە تەنەکە یا لەوح دروست دەکرێ و ئاو و هێندێ شتی تری پێ دەهێنرێ.
سەتماندن: ز. پڕکردنەوەی بیر. وێرانکردنی شوێنێک.
سەتمە: ز. ساتمە.
سەحکردن: ز. گوێگرتن.
سەحەری: جۆرە مقامێکی کوردییە.
سەحەن: دەفرێکی مسینە وەک دەوری پەلە بەڵام ئەم قووڵترە.
سەحەنچە: سەحەنی پچووک.
سەچیتین: ز. تەفتیش.
سەخت: شتی زۆر ڕەق. ڕۆژی سەرماو باوە. مەردوومی توورە بوو.
سەختبوون: توورەبوون. ڕەقبوون.
سەختکردن: توورەکردن.
سەختەگرێ: د. گرێ کوێرە.
سەختەوبوون: د. ڕەقبوون. توورەبوون.
سەختیان: کەوڵی نانکردن. شەقە چەرم.
سەختی: ڕەقی. سەرما و سۆڵە: بەم (سەختی)یە مەچۆرە دەرەوە. ڕاسپاردن: فیسار کەسم (سەختی) کرد واتە ڕاو سپارد. توورەیی.
سەخڵەت: د. سەغڵەت.
سەخڵەتکردن: د. سەغڵەتکردن.
سەخڵەتی: د. سەغڵەتی.
سەخوڕ: ڕیخی ناوسکی ئاژاڵ.
سەخوڕدان: توورەکەیەکە لەناو سکی ئاژاڵدا سەخووڕی تێدایە.
سەخوڕگا: د. شوێنێکە کە سەخوڕی تێ فڕێ بدرێ.
سەخورمە: د. سیخورمە.
سەخەری: د. پێستی کەفەڵی گا و گامێش و وڵاخی بەرزە کە ژێری پێڵاوی لێ دروست دەکرێ.
سەد: ناوە بۆ ژمارەیەک کە دە جار دەیە.
سەدارە: جۆرە کڵاوێکی لا پانە، هێندێ لە کارگوزەرانی دەوڵەتی عێراق دەیکەنە سەر.
سەدان: ئەو ژمارانەن کە لە پلەی سێیەمدا دەنووسرێن لە ژمارەدا. چەند سەدێک لە شتێک: فیسار کەس بە(سەدان) مەڕی هەیە .
سەدری: جۆرە برنجێکی دەنک باریکی درێژکۆڵەیە و بۆنێکی خۆشی هەیە.
سەدە: چەرخێکە کە بریتییە لە سەد ساڵ (قرن).
سەدەف: شتێکی سپی سەختی بریقەدارە قۆپچە و شتی تری لێ دروست دەکرێ.
سەدەم: سەدەمین. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (لەبەر) (ز).
سەدەمین: شتێکە لە پایەی سەددا بێ.
سەدهەم: سەدەمین.
سەدهەمین: سەدەمین.
سەر: ز. زڕ.
سەر: سەلکی گیاندار. لای ژووروی هەموو شتێک. نیشانەیەکی پچکۆلەی ڕاستە لە بان هێندێ پیتی عەرەبی دادەنرێ. جار: بەیانی (سەر)ێک هاتم بۆ لات. سەرقاپی شت: (سەر)ی شووشەکە شکاوە. دەمی دەفر: (سەر)ی دەفرەکە بنێرەوە. بریتییە لە تاقە گیاندارێک: خێزانی فیسار کەس چوار (سەر)ن. ئەندازەیەکە لە ئاو کە کشتوکاڵی پێ ئاو بدرێ: کارێزەکەم (سەر)ێک ئاوی هەیە.
سەرا: کۆشکێکی گەورەی دەوڵەتییە کە سەرۆک و فەرماندەری دەوڵەت و بەردەستەکانی پێشەی دەوڵەتی تێدا دەبێن.
سەراپا: وتەیەکە لەباتی وتاری (لە سەرەوە تا خوار) بەکاردێنرێ: کتێبەکەم سەراپا خوێندەوە، واتە لە سەریەوە تا خواری.
سەرا پەردە: پەردەیەکە بەدەرگای سەرا و ژووری پیاوی گەورەدا بگیرێت.

سەراپیتە: بنمیچ.
سەراراو: کەف و سابووناوێکە کە یەکەم جار بەرگی پێ دەشۆرێ.
سەرازا: سەربەخۆ.
سەرازایی: سەربەخۆیی.
سەرا سوێ: سەرە تاتکێ.
سەراسەر: سەراپا.
سەراسێ: سەرێشە: دراوسێ لە دراوسێ دەگرێ (سەراسێ).
سەراسیمە: کەسێکە کە سەری سوڕمابێ لە کارێک.
سەراک: ز. سەرۆک.
سەرامەد: مەردوومی قاڵی زیرەکی دەرهاتوو.
سەرانسەر: سەراپا. توێژاڵی سەرەوەی شت: (سەرانسەر)ی ماستەکە بگرە.
سەرانگوێلک: سەرەنوێلک.
سەرانە: باجێکە لە مەردووم بسێنرێ لە جیاتی سەری خۆی.
سەراو: پێشاو. ئاوێکی زەردە ئافرەت لە پێش منداڵ بوونیدا بەچەند دەمێک لە بەری دەڕوا، سەرچاوەی گەورە.
سەراو تۆقین: تەقینی ئەو پەردەیەی کە منداڵی تێدایە لە سکی دایکیدا و هاتنە دەرەوەی ئاوەکەی کەمێک لە پێش منداڵ بووندا.
سەراوورد: سەرەتا و بناوانی هەموو شتێک: جاف لە (سەراوورد)ەوە کۆچەری بووە. لای ژوورووی شت.
ساراوەرد: د. سەراوورد.
سەرئەژمێری: سەر ژمێرە.
سەرئەناز: د. لاکێشێکە لە ژوورقاڵیەوە ڕادەخرێ لەسەر باری پانی.
سەر ئەنجام: ئەنجام و ئاکامی کار.
سەر ئەنناز: ز. سەرپۆشێکە کە بدرێ بەسەر شتدا.
سەر ئێشان: سەر ئێشە.
سەرئێشاندن: بریتییە لە سەرکردنە سەر یەکێک.
سەر ئێشە: ژانەسەر.
سەرئێلچی: نوێنەری هەرە گەورەی دەوڵەتێک لە پایتەختی دەوڵەتێکی تردا.
سەربار: بریتییە لە ئیشوکارێکی لاوەکی کە خرابێتە سەر ئیشوکارێکی تایبەتیت. شتێکە کە خرابێتە سەر دووتای بار.
سەربارە: سەربار.
سەرباز: کەسێکە کە چووبێتە ژێرچەکی دەوڵەت بۆ پاسی نیشتمان.
سەربازخانە: شوێنێکە کە سەربازی دەوڵەت تێیدا دانیشێ.
سەربازکاری: خزمەتی سوپایی.
سەربازگە: سەربازخانە.
سەربازگیری: گیرانی لاوان بۆ سەربازی.
سەرباس: باسێکە کە قسەی لێ بکرێ (موضوع).
سەرباڵ: سێ پەڕی گەورەیە بەسەر باڵی باڵندەوە.
سەربان: سەری ژوور و خانوو.
سەربڕ: د. قەد بڕ.
سەر براو: گیاندارێکە کە سەری لە لەشی کرابێتەوە.
سەر بڕیاگ: سەر براو.
سەر بڕین: بڕینی سەر و جیاکردنەوەی لە لەش.
سەربزێو: بریتییە لە مەردوومی جەربەزەی هار و هاج.
سەر بزێوی: بریتییە لە جەربەزەیی و هار و هاجی.
سەربڵن: د. سەر بڵند.
سەر بڵند: بریتییە لە یەکێک کە ئەنگ ڕووی تێ نەکردبێ.
سەر بڵندکردنەوە: سەربەرزکردنەوە.
سەربڵندی: بریتییە لە بێ ئەنگی.
سەربڵنی: د. سەربڵندی.
سەر بە: وتەیەکە ئاشنایەتی یەکێک دەگەیەنێ بەکەسێک کە لە دوایەوە دەوترێ: (سەربە) من، (سەربە) تۆ، (سەربە) ئەو، واتە ئاشنای من یا تۆ یا ئەو.
سەر بەتاک: سەر بە تاڵ.
سەر بە تاڵ: شتی دانەپۆشراو.
سەربەخۆ: مەردوومێک یا گەلێکە کە لە کاروباری

خۆیدا ژوور دەستی نەبێ.
سەربەخۆیی: بوونی مەردووم یا گەل بەڕەنگێکی وا کە ژوور دەستی نەبێ لە کاروباری خۆیدا.
سەر بەدوو: ز. چێشتی دۆینە.
سەر بەدەرەوە: کەسێکە کە هاتوچۆی دەرەوە زۆر بکا.
سەربەرز: سەربڵند.
سەربەرزکردنەوە: بریتییە لە دووبارە پەیدابوونەوەی کارێک: جەردەکان (سەریان بەرز کردۆتەوە).
سەربەرزی: سەر بڵندی.
سەربەرەخوار: سەربەرەوخوار.
سەربەرەخوارە: سەربەرەوخوارە.
سەربەرەژوور: سەربەرەو ژوورە.
سەربەرە ژوورە: سەر بەرەو ژوورە.
سەربەرەژێر: سەربەرەوژێر.
سەربەرەژێرە: سەربەرەوژێرە.
سەربەرەوخوار: سەر بەرەوخوارە. شتێکە سەری کەوتبێتە خوارەوە و خۆی کەوتبێتە سەرەوە.
سەربەرەوخواربوون: دەمە و ژێربوونی شت.
سەر بەرەوخواربوونەوە: ڕۆین بەرێگایەکی لێژدا لە سەرەوە بۆ خوارەوە.
سەربەرەوخوارکردن: دەمە و ژێرکردنی شتێک.
سەربەرەوخوارکردنەوە: ناردنی شتێک لە سەرەوە بۆ خوارەوە. سەر بەرەوخوار کردن.
سەربەرەوخوارە: هەڵدێرگە و لێژی.
سەربەرەوژوور: شوێنێکە کە بەرز بێ و ژوور تۆ کەوتبێ.
سەربەرەوژووربوونەوە: ڕۆین بەرێگایەکی لێژدا لە خوارەوە بۆ سەرەوە.
سەربەرەوژوورکردنەوە: ناردنی شتێک لە خوارەوە بۆ سەرەوە.
سەربەرە و ژوورە: شوێنی هەوراز.
سەربەرەوژێر: سەربەرەوخوار.
سەربەرەوژێربوون: سەر بەرەوخوار بوون.
سەر بەرەو ژێربوونەوە: سەر بەرەوخواربوونەوە.
سەربەرەوژێرکە: سەربەرەوژێرە.
سەربەرەوژێرە: سەربەرەوخوارە.

سەربەس: سەربەست.
سەربەست: کەسێکە لە هیچ سڵ نەکا و شەرم نەکا. سەرپێچ. سەربەخۆ.
سەربەستکردن: نرخێکی زۆر دانانە لەسەر شتێک بۆ ئەوەی کە خاوەنەکەی دەستخەڕۆ بێ و لەو نرخە کەمتر نەیفرۆشێ و دایمێنێ بەدەستیەوە.
سەربەستە: بریتییە لە شتی پۆشراوی شاراوە.
سەربەستی: شەرم و سڵ نەکردن. سەربەخۆیی.
سەربەسە: د. سەربەستە.
سەربەسەر: گۆڕینەوەی دوو شت بەیەکتری بەبێ باقی دانەوە.
سەر بەسەرێ: سواربوونی دوو نێرینەی ئادەمی بۆ یەکتری و ئارەزوو بەجێ هێنانیان بەیەکتری.
سەربەسی: سەربەستی.
سەربەش: بەشێکی سەرپشکە لەناو چەند بەشێکدا لە شتێک.
سەر بەفەتارەتدان: تووشکردنی یەکێک بەچورتمێک بەرێکخستنی هەلاتێک بۆی بەڕەنگێک کە سەری تێدا بچێ.
سەربەکڵاوە: کاتی هاتنە خوارەوەی باران و بەفر بەلێزمە و ڕەهێڵە.
سەربەگوێبەنگ: کەسێکە لە هەموو شوێنێک هەر گوێبەنگ بنێتەوە.
سەر بەگێچەڵ: سەر بەگوێبەنگ.
سەر بەمۆر: قوتوو یا شووشەیەکە کە پڕ بێ لە شتێکی بەنرخ و سەرەکەی مۆر کرابێ.
سەربەن: ز. چەرمی سەر پەنجەی نەعل.
سەربەند: تاقە شیعرێکە کە لە (حەوت بەنددا) بوترێتەوە.
سەر بەهەوێ: ژنێکە کە هەوێی ببێ.
سەرپێشکە: پەردەیەکە دەدرێ بەسەر بێشکەی منداڵدا.
سەرپاچ: دروونەوەی گیایەکە کە لەناو مەرەزەدا ڕوابێ و کەوتبێتە سەر مەرەزەکە.
سەرپارێزەر: محامی.
سەرپاک: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی

(هەموو): مەرەزەکەم (سەر پاک) درووەوە.
سەر پالان: سەر کورتان.
سەریالە: سەپانیکە لەکاتی دروێنەدا پێش سەپانەکانی تر بکەوێ.
سەریایی: د. سەرپێیی.
سەرپڕ: دەفرێکە لێواولێو پڕبێ لە شت. سەر جەنجاڵ.
سەرپزوو: شوێنی بەندە خوێن لە دەرپێ و ڕانک و دەمەر قۆیان.
سەرپشک: شتێکی زۆر باشە لەناو چەند شتێکی تردا کە پشک خرابێ و بەر یەکێک کەوتبێ.
سەرپۆت: کردنی کارێک بەناپوختی: (سەرپۆت)ێک توونەکەم دارک بڕێر کرد.
سەرپۆرت: د. سەرپۆت.
سەرپۆش: پارچەیەکی تەنراوی چوارگۆشەیە کە بدرێ بەسەر شتدا. تەنراوێکە کە ژنان دەیدەن بەسەریاندا.
سەرپەتی: مەردوومی سەر ڕووت.
سەرپەرچەم: جۆرە چەکێکی ژنانانەیە دەکەوێتە سەر پەرچەم.
سەرپەڕ: شتێکە لەوپەڕی چەند شتێکی ترەوەبێ.
سەرپەرە: پارچە کاغەزێکی ڕەنگاوڕەنگە کە بۆ جوانی دەدرێ لە ڕووی شت.
سەرپەرشت: کەسێکە چاودێری شتێک بکا.
سەرپەرشتی: چاودێری کردنی شتێک.
سەرپەل: سەر لقی درەخت.
سەر پەلە: مانگی تشرینی دووهەم کە سی ڕۆژە.
سەرپەنجە: جومگەی یەکەمی پەنجە.
سەر پێ سپاردن: بریتییە لە دڵنیایی و پشت بەستن بەیەکێک: فیسار کەس لە وانەیە کە (سەری پێ بسپێریت).
سەرپێچ: شتێکە کە ببەسترێ بە سەرەوە. بریتییە لە کەسێک کە ئەو فەرمانەی پێ دراوە نەیکا.
سەر پێچانەوە: بریتییە لە سڵەمینەوە و کۆکردن: فیسار کەس لە هیچ شتێک (سەر ناپێچێتەوە) واتە کۆ ناکا.
سەرپێچی: خۆ دزینەوە لە کارێک و نەکردنی.

سەرپێل: سەرشان.
سەرپێوەنان: بریتییە لە ملنان و ڕاست ڕۆیشتن: لەشکرەکە (سەری پێوەنا) واتە ڕاست ڕۆیشت.
سەر پێیی: گوزەران پەیداکردن بەبۆنەی هاتوچۆکردنی دەرەوە.
سەر پێیی کردن: بریتییە لە ڕەوانبوون و زۆرچوونە سەر پێشاو.
سەرتا: میوەیەکی جوانە دەخرێتە سەر دەمی تا.
سەرتاپا: سەراپا.
سەرتاسەر: سەرانسەر.
سەرتاش: وەستای سەر تاشین. چەقۆیەکە کە سەر بتاشێ.
سەرتاشین: تاشینی سەر بەگوێزان.
سەرتاق: دارێکە ڕایەڵ دەکرێ بەسەر تاقدا و دیواری لەسەر دروست دەکرێ. پەتێکە دەبەسترێ بەدەمی جەواڵەوە بۆ دروونی.
سەرتاڵ: سەری تاوی بەکرە و کندر.
سەرتڵ: بریتییە لە شتی نایابی هەڵبژاردە.
سەرتلیک: ڕەحەتی. ئەموستیلەی درومان.
سەرتۆ: د. سەرتوێ.
سەرتۆپ: چەند قەدێکە لە تۆپی تەنراو لە سەرەوە کە لەوانی دیکە باشترە. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (هەموو): (سەر تۆپ)ی گەرەک چوونەتە سەیران.
سەرتوو: با. توێژی قەیماغ.
سەرتوێ: توێژی ماست.
سەرتوێژ: سەرتوێ.
سەرتەرز: تەرزی هەرە ناسکی هێندێ گیا و درەخت.
سەرتەریدە: گەورەی جەردە.
سەرتەریە: سەرتەریدە.
سەرتەڵ: د. شتی هەڵبژاردەی نایاب.
سەرتەنگ: تەنگەیەکە بەسەر باری وڵاخدا دەکێشرێ.
سەرتەنوور: سەرتەنوور.
سەرتەندوور: شوێنێکە کە تەنووری تێدا دانرابێ بۆ نانکردن.

سەرتیاچوون: بریتییە لە مردن لە پێناوی شتێکدا.
سەرتێشت: با. بەرچایی.
سەرتێکردن: بریتییە لە هاتوچۆکردن بۆ لای یەکێک: فیسار کەس (سەری تێ کردووم). بریتییە لە دەم ژەندنە شتێک و لەناودانی: فیسار کەس (سەری کردووەتە) داراییەکەی.
سەرتیپ: قائدی فرقە.
سەرتیل: چەند گوریسێکە سەرێکیان دەبەستری بەدەوارەوە و سەرەکەی تریان بەمێخەوە.
سەر تیلک: سەر تلیک.
سەرجل: پارچە هۆرێکە دەدرێ بەسەر کورتاندا بۆ ئاگاداری کورتانەکە.
سەرجەم: وتەیەکە لە جێی وتەی تێکڕا بەکار دێنرێ: جاف (سەرجەم) چوون بۆ کوێستان، یا (سەرجەم) ئەم کاڵەکانە بەچەند؟
سەرجەنجاڵ: کەسێکە کە زۆر خەریک بێ بەشتەوە و، نەپەرژێتە سەر شتی تر.
سەرجێیی کردن: بریتییە لە دروستبوونی پیاو لەگەڵ ژنی خۆی.
سەرچاوکە: د. سەرچاوگە.
سەرچاوگە: سەرچاوە.
سەرچاوە: شوێنێکە کە ئاوی کانی یا کارێزی لێ دەرکەوتبێ.
سەرچڵ: مەردوومی جەربەزەی چەتوون کە ئەنجامی کار لێک نەداتەوە.
سەرچڵی: سەرێتچی و سەر ڕەقی.
سەرچۆپی: هەڵپەڕین لە پەڕی لای ڕاستی ڕیزەوە.
سەرچۆپی کێش: کەسێکە لە پەڕی لای ڕاستی ڕیزەوە چۆپی بکێشێ.
سەر چەشمە: سەرچاوە.
سەرچەوت: کەسێکە لە پەیمان و بەڵێندا ڕاست نەبێ.
سەرچەوتی: ناڕاستی لە پەیمان و بەڵێندا.
سەرحەد: سنووری شوێنێک کە دووخاک لەیەک جوێ بکاتەوە.
سەرحەد دار: کەسێکە کە چاودێری سەرحەدێکی پێ سپێردرابێ.

سەرخان: نهۆمی سەرەوە لە خانوو.
سەر خستن: خستنی شتێک لە نزمییەوە بۆ بەرزییەک. بریتییە لە پەڕاندنی وڵاخی نێر. زاڵکردنی یەکێک بەسەر یەکێکدا یا بەسەر مەبەستێکدا.
سەرخستنە سەر: سەر نانەسەر.
سەرخواردن: بریتییە لە مردنی یەکێک دوای پەیدابوونی یەکێک: فیسار منداڵ (سەری باوکی خوارد).
سەرخوران: بریتییە لە ئارەزووکردنی یەکێک بۆ کارێک: فیسار کەس (سەری دەخورێ) لە ئاژاوە.
سەرخۆش: کەسێکە بە هۆی خواردنەوەی ئارەق و مەیەوە مەست و بێ هۆش بووبێ .
سەرخۆشبوون: بێ هۆشبوون بەهۆی خواردنەوەی ئارەق و مەیەوە.
سەرخۆشی: مەستی و بێ هۆشی.
سەرخۆشی کردن: دڵنەواییکردنی یەکێک کە مردووی مردبێ یا تووشی چورتمێک بووبێ لەگەڵ دڵخۆشی دانەوەی.
سەرخەو شکاندن: بریتییە لە نووستنێکی کەم بۆ حەسانەوە.
سەرخەو کردن: سەرخەو شکاندن.
سەرخێڵ: گەورە و سەرۆکی خێل.
سەرد: سارد (د). بریتییە لە مەردوومی بێ هەوەس لە شتێک.
سەرداب: سارداو.
سەرداخستن: بریتییە لە شەرمەزاری و تەریقی.
سەردار: گەورەی کۆمەڵێک.
سەرداری: گەورەیی کردنی کۆمەڵێک.
سەردان: دیدەنی کردنی یەکێک. بەسەرکردنەوەی شتێک.
سەر دانان: بریتییە لە گیان بەختکردن لە ڕێی شتێکدا.
سەردانەواندن: بریتییە لە شەرمەزارکردنی یەکێک: فیسار کەس چاک (سەری بەفیسار دانەواند).

سەرداو: د. سارداو.
سەرداهاوردن: سەرداهێنان. سەری قسە دامەزراندن (د).
سەر داهێنان: شانەکردنی مووی سەر.
سەر دڕ: شتێکە کە مەردووم بەدەستی خۆی تەنیێتی: جۆلا بە(سەر دڕی) خۆی ناڕازیایە.
سەردروو: کۆکی دروومان.
سەردۆشەک: تەنراوێکی جوانە دەدرێ بەسەر دۆشەکدا.
سەرد و گەرم: د. سارد و گەرم.
سەردولکە: ئەو وتارانەن کە لە پرسەی ژناندا سەردولکەبێژ دەیانڵێ و ئەوانی تر بۆی دەسێننەوە.
سەردولکەبێژ: ژنێکە کە لە پرسەی ژناندا بەچەند وتارێکی دڵگیر دەلاوێنێتەوە بەسەر مردووەکەدا و ژنەکانی تر بۆی دەسێننەوە.
سەردۆڵە: کەوڵی نان لەسەر کردن.
سەر دەرچوون: بریتییە لە شارەزایی لە شتێکدا: فیسار کەس لە هەموو شتێکدا (سەری دەردەچێ).
سەر دەرکردن: خۆ ڕزگارکردن لە چورتمێک.
سەردەرکەر: ڕابەری شارەزا.
سەر دەرگا: چەند دارێکە ڕایەڵ دەکرێ لەسەر دەرگا و دیواری لەسەر دروست دەکرێ.
سەردەرهاتن: بریتییە لە سەوزبوونی گیا.
سەردەرهاوردن: سەر دەرهاتن.
سەردەرهێنان: سەر دەرهاتن.
سەر دەری: کالایەکی قۆڵدارە لەسەر کالای ترەوە لەبەر دەکرێ.
سەردەست: سەر قۆڵی هێندی کالا.
سەردەستان: کاتی منداڵبوونی ئافرەت کە مامان دەیخاتە سەر دەستی. ساردە سنگان.
سەردەستە: شتی هەڵبژاردەی نایاب: سەعاتەکەم: (سەردەستە)یە. سەر دەست.
سەردەسێر: د. کوێستان.
سەردەفتەر: یەکەمین کەسێکە کە ناوی نووسرابێ لە سەرووی چەند ناوێکەوە.
سەردەق: دەقی دەست لێ نەدراوی هەموو شتێک.
سەردەق شکاندن: بریتییە لە کردنی کارێک یا وتنی قسەیەک کە هێشتا کەس نەیکردبێ یا نەیوتبێ: (سەردەقی) ئەم کارە یا ئەم وتارە مەشکێنە.
سەردەم: کات و حەلێکی تایبەتییە کە کارێکی تێدا کرابێ و ئێستا باسی بکەوێتەوە: لەو (سەردەمە)دا کە من دەمخوێند خوێندەوار زۆر بوو. (عصر).
سەردەمە: تەنراوێکی تەنکە دەدرێ بەدەمی منداڵدا لە ناو بێشکەدا.
سەردەمی: شتی دەمدەمی. (مؤقت).
سەردەنشت: سەرزەنشت.
سەردەوبوون: د. ساردبوونەوە.
سەردەوکردن: د. ساردکردنەوە.
سەردی: ساردی.
سەڕاد: ز. کەوی بێژانەوە.
سەڕاندن: زەڕاندن.
سەرڕا: سەرەڕا.
سەرڕاست: بریتییە لە کەسێک کە لە پەیمان و ئیشوکاردا ڕاست بێ.
سەر ڕاستی: بریتییە لە پەیمان دروستی و ڕاستی.
سەر ڕوشتە: بەڵگە: لە بابەت شتە دزراوەکەوە (سەر ڕوشتە)یەکم دەستکەوتووە. دەستمایەیەکی کەم لە خوێندەواری و ژیری: فیسار کەس لە خوێندندا (سەر ڕوشتە)یەکی هەیە، یا فیسار کەس بە(سەر ڕوشتە)، واتە ژیرە.
سەر ڕەق: بریتییە لە مەردوومی ڕق ئەستوور کە لە کێشی کەسدا نەبێ.
سەر ڕەقی: تووڕەیی و ڕق ئەستووری.
سەڕە: زەڕەی کەر، (سەڕە سەڕ) زەڕەی یەک لە دوای یەک.
سەڕهاتن: زەڕهاتن.
سەڕین: زەڕین.
سەرزارەکی: سەرزاری.

سەر زاری: قسەیەکە هەر بەدەم بووترێ و لە دڵ نەیەتە دەرەوە.
سەر زەردە: خشتێکە لە نیوەی کەمتری کەل بێ. کەسێکە بێ پرس و بێ پەروا بچێتە شوێنێک.
سەرزەنش: سەرزەنشت.
سەرزەنشت: تەریقکردنەوەی یەکێک لە ڕووی ئامۆژگارییەوە.
سەرزین: شتێکی جوانی ڕەنگاوڕەنگە دەدرێ بەسەر قەڵتاغی زیندا.
سەرژماردن: ژماردن و نووسینی سەری ئادەمی یا گیانداری تر بەتێکڕایی.
سەرژمێر: ئەو کەسەیە کە سەر دەژمێرێ.
سەرژمێرە: سەر ژماردن.
سەرژمێری: سەرژمێرە.
سەرژنانی: پیاوێکە کە خووی ژنانە بێ.
سەرساڵ: ز. ساڵیانە.
سەرسام: کەسێکە لە شتێک سەری سوڕمابێ.
سەرسامبوون: واق وڕمان.
سەرسامە: نیشانەیەکە وەکو: (!!) لە دوای ڕستەیەکەوە دەنووسرێ کە واتای سەرسامی ببەخشێ.
سەرسامی: سەرسوڕمان.
سەر سپاردن: خۆ بە دەستەوەدان و سەر تەسلیم کردن.
سەرسپی: ژنێکی پیرە کە ژنانی تر پرس و ڕای پێ بەکەن.
سەر سکڵی: هەویرێکی پانەوە کراوە وەک کولێرە کە لەسەر پشکۆ برژابێ.
سەرسم: نووچ.
سەرسم بردن: سەرسم دان.
سەرسم دان: هەڵەنگووتنی گیاندار.
سەرسواڵکەر: کەسێکە کە چاوی لە دەستی مەردوومەوە بێ.
سەرسوڕمان: سەرسامبوون لە شتێک.
سەرسووت: ز. سەرەبزووت.
سەرسووک: بریتییە لە مەردوومی کەم ئیش.
سەرسووکبوون: بریتییە لە کەمبوونەوەی ئیشوکار.
سەرسووکی: بریتییە لە کەمی ئیشوکار.
سەرسەخت: بریتییە لە گیاندارێک کە بەکێش بێ.
سەرسەختی: بریتییە لە بەرگە گرتن و بەکێشی گیاندارا.
سەرسەری: مەردوومی بەدخووی بێ وێڵی بەرەڵا. بێ مویالاتی و هۆش نەدانە شت: هەروا (سەرسەری) تەماشای نووسراوەکەم کرد.
سەرسەنگ: زیادەیەکە دەخرێتە سەر شتێکی فرۆشراوی کێشانە کراو بۆ خاترانە.
سەر شابەندەر: نوێنەری تێکڕایی دەوڵەتێک لای دەوڵەتێکی تر (قنصلی عام).
سەرشار: شوێنێکی تایبەتییە لە یاری چاوشارکێدا کە لەوێوە دەچن بۆ خۆشاردنەوە. سەر ڕێژکردنی لافاو (د).
سەرشان: سەریاڵ و تەپە و کێو. ئەندازەیەکە لە شت کە بەسەر شان هەڵ بگیرێ: (سەرشان)ێک ڕێواسم بۆ هات. بریتییە لە توێشە بەرەیەک کە تێشووی تێدا بێ.
سەرشکێنە: د. سەرەشکێنە. دابەشکردنی پاشماوەی شتێکی بەشکراو بەسەر خاوەن بەشەکاندا.
سەرشۆر: ئاتری حەمام کە مەردووم بشوا. سەر شۆرک.
سەرشۆڕ: بریتییە لە یەکێک کە لەبەر ئەنگ و بەدناوییەک تەریق بێ.
سەر شۆڕبوون: بریتییە لە تەریقبوونەوە.
سەر شۆڕکردن: بریتییە لە بەدناو کردنی یەکێک.
سەرشۆڕی: بریتییە لە بەدناوی.
سەرشۆرک: شوێنێکی کەناری تایبەتییە لە ماڵدا بۆ خۆ تێدا شوشتن لە هاویناندا.
سەر شۆرکە: سەر شۆرک.
سەر شوو: ز. سەر شۆرک.
سەر شەقێن: جۆرێکە لە یاری شەقێن.
سەر شێت: مەردوومی سەرلێشێواو.
سەرشێتبوون: سەرلێشێوان (سەر شێتکردن) سەر شێواندن لە یەکێک.

سەرشێو: د. بەریانگ.

سەرشێوان: سەر لێ تێکچوون.

سەرفراز: مەردوومی ڕزگار.

سەرفرازبوون: ڕزگاربوون لە چورتمێک.

سەرفراز کردن: ڕزگار کردن لە چورتمێک.

سەرفرازی: ڕزگاری.

سەرقاپ: شتێکە بخرێتە سەر دەمی هێندێ قاپ بۆ پاکی و خاوێنی.

سەر قاپ نانەوە: دانانی سەرقاپ لەسەر دەفر.

سەرقاڵ: کەسێکە لەبەر ئیشوکار زۆری نەپەرژێتە سەر هیچ (سەرقاڵبوون) نەپەرژان لەبەر کار زۆری.

سەرقاڵکردن: سەرشێواندن لە یەکێک بەسەرخستنە سەری.

سەرقاڵی: سەر قاڵبوون.

سەرقۆتی: سەرقۆتین.

سەرقۆتین: سەر ڕووت.

سەرقۆڵ: پارچەیەکە لە کراس بەسەر (بن قۆڵ)دا دادەدروێ. سەرۆکی حەسحەسی شەو.

سەر قوولە: جۆرە ترێیەکی سوورە وەک (مام برایمە) وایە سەری دەنکەکانی کەمێک قوولە.

سەر قەبلاندن: دانی ئەندازەیەک لە ئازووقە بەهەژار بەنیازی (سەرفیترە) لە جەژنی ڕەمەزاناندا.

سەرقەپاغ: سەرقاپ.

سەرقەل: د. لوتکەی شاخ.

سەرقەڵەم: سەرۆکی نووسەران.

سەرقەڵەمانە: وەڵیفەتێکە دەدرێ بەو کەسەی کە نوشتە دەنووسێ.

سەرک: ز. نیشانگای تفەنگ. زرِ.

سەرکار: کەسێکە کرابێ بە سەرگەورە و چاودێری چەند کەسێک لە فرمانێکدا.

سەرکارانە: شتێکە دەدرێ بەسەرکاری ناغادێ.

سەرکاری: گەورەیی و سەرپەرشتی یەکێک بۆ چەند کەسێک لە فرمانێکدا.

سەرکاوان: د. کۆساران.

سەرکردن: لاسەنگبوونی تەرازوو بەجۆرێک کە لایەکی سووکتر بێ. لێ نەدانی گوللە لە نیشانە و بەسەردا ڕۆیشتنی.

سەرکردن بەگوما: بریتییە لە لەناوبردنی شتێک.

سەرکردنەسەر: سەر نانە سەر.

سەرکردنەوە: بیرکردنەوە و ئەندێشکردنی یەکێک لە شتێک: فیسار کەس لە هەموو شتێک (سەر دەکاتەوە).

سەرکردە: فەرماندەری لەشکر.

سەرکردەیی: فەرماندەرێتی لەشکر.

سەرکز: بریتییە لە مەردوومی بێ دەنگ.

سەرکزی: بریتییە لە بێ دەنگی.

سەرکل: د. سەر کلۆم.

سەرکلاو: تەنەکەیەکە وەک کلاو کونێکی درێژکۆلەی تێدایە دەکرێ بەسەر بڵێتەی لەمپای چرادا.

سەر کلۆم: دەرگایەکە داخرابێ و کلۆمەکەی ڕەت کرابێ.

سەرکلاوە: سەرکلاو.

سەرکلە: د. سەرکل.

سەرکۆ: د. سەردەنشت.

سەرکورتان: سەرجل.

سەرکوزەر: پووش و پەلاشێکە دەکەوێتە سەر دانەوێڵە لە گێژ و تەتەڵە کردنیدا.

سەرکۆل: با. مەردوومی سەر ڕووت.

سەرکۆڵ: د. تەپڵەکی کۆڵەکە.

سەرکولۆم: سەر کلۆم.

سەرکۆمار: گەورەی چەند خێڵێکی کۆچەری. ڕەئیسی جمهوور.

سەرکۆنە: سەرزەنشت.

سەرکوێر: بریتییە لە مەردوومی سەر لێ تێکچوو، (سەر کوێربوون) بریتییە لە سەرلێشێوان، (سەرکوێرکردن) بریتییە لە سەرشێواندن لە یەکێک.

سەرکوێری: سەر کوێربوون.

سەرکەتن: با. سەرکەوتن.

سەرکەچ: د. مل کەچ.
سەرکەش: سەرکێش.
سەرکەشی: سەرکێشی.
سەرکەف: کەفێکی خەستە لە کوڵانی سابوونی بەزی پەیدا دەبێ و دەگیرێ و لە دەفردا دەمەیەنرێ و دەبێ بەسابوون. خوێیەکی سپییە کە لە سەرەوە دەگیرێ.
سەرکەفتن: د. سەرکەوتن.
سەرکەل: تەپڵەسەری شاخ.
سەرکەڵ: بەرچیغ.
سەر کەللە: شتێکە لە چەرم یا بەنی هۆنراوە دروست دەکرێ و سەرێکی بەلغاو یا بەرەشمەوە قایم دەکرێ و سەرەکەی تری لە سەری وڵاخ هەڵدەکێشرێ. پارچە دەوارێکە کە خرابێتە سەر تەختە دەوارێکی کورت لەسەر باری درێژی.
سەرکەنە: ز. چەند هەودا بەنێکی ئەستوورە دەبەسترێن بەچەند دارێکەوە کولۆشەی پێ دەگوێزرێتەوە.
سەرکەوتن: چوون لە نزمایییەکەوە بۆ بەرزایییەک. زاڵبوون لە کارێکدا.
سەرکەوتوو: کەسێکە لە نزمییەکەوە چووبێ بۆ بەرزییەک. کەسێکە کە لە کارێکدا زاڵ بووبێ.
سەرکێش: وڵاخێکە کە لە غاردا بۆت نەوەستێتەوە. بریتییە لە مەردوومی سەر ڕەق.
سەرکێشان: سەرەتاتکێ کردن. پێ کێشانی شتێک بۆ شتێک: ئەم کارە (سەر دەکێشێتە) فیسار شت.
سەرکێشک: د. سەرۆکی پاسەوانان.
سەرکێشی: نەوەستانەوەی وڵاخ لە غاردا. سەر ڕەقی.
سەرکێف: د. سەرکەل.
سەرگ: د. لای سەروو.
سەرگاویک: هـ. گیایەکی سەلکدارە وەک پێشۆک بەڵام گەڵای ئەم کورتترە و دەخورێ.
سەرگران: بریتییە لە مەردوومی سەرخۆش.
سەرگرتن: دارەڕا و گڵەبانکردنی سەربان. دروستبوون و پێکهاتنی کارێک: فیسار کار (سەری گرت).
سەرگندان: ز. سەرگەردان.
سەرگۆ: ز. سەرە نوێلک.
سەرگوروشتە: بەسەرهاتی یەکێک یا گەلێک.
سەرگوزەشت: سەرگوروشتە.
سەرگوزەشتە: سەرگوروشتە.
سەرگوڵ: یەکەم چا لە قۆریەی تازە دەم بوو کە هێشتا ئاوی بەسەردا نەکێشرابێتەوە.
سەرگوم: سوورگوم، (سەرگوم کردن) سوورگوم کردن.
سەرگۆم: گیسکی گەمژ.
سەرگوێلک: سەرە نوێلک.
سەرگەرد: بریتییە لە کەسێک کە خۆی کردبێ بەباڵا گەردانی یەکێک: بە(سەرگەرد)ت بم.
سەرگەردان: گیانداری سەرلێشێواو.
سەر گەردان بوون: سەرلێشێوان، (سەرگەردان کردن) سەرلێشێواندن.
سەرگەردانی: سەرگەردان بوون.
سەرگەڕ: سیسارک.
سەرگەرم: بریتییە لە کەسێک کە لە کارێکدا گەرموگوڕ و بەجەخت بێ. بریتییە لە سەرخۆش.
سەرگەرمی: بریتییە لە گەرموگوڕیی یەکێک لە کارێکدا. بریتییە لە مەستی.
سەر گەڤار: ز. سەر گەورە.
سەرگەورە: سەرۆک.
سەرگێجە: د. سەرە خولێ.
سەرگین: سەرگ (د). شیاکە.
سەرلق: لقی سەرەوەی درەخت. جۆرە هەنارێکە کە توێکڵی لای قنچکەکەی زۆر ئەستووربێ.
سەرلە: وتەیەکە یەکەم دەمی کات پێشان دەدا: (سەرلە) ئێوارێ بنوو، (سەرلە) بەیانی هەستە.
سەرلەشکر: قائدی فیرقە.
سەرلەنوێ: وتەیەکە لە باتی وتەی (دووبارە) یا (دیسان) بەکاردێنرێ: برینەکەم (سەرلەنوێ) هەڵی داوەتەوە.
سەر لێ بادان: بریتییە لە نارەزایی لە کارێک یا لە وتارێک.

سەر لێ تێکچوون: سەر لێ شێوان.
سەر لێ تێکدان: سەر لێ شێواندن.
سەر لێ خوران: سەر خوران.
سەرلێدان: سەردان لە شتێک.
سەر لێ دەرچوون: سەر لێ دەرکردن.
سەر لێ دەرکردن: بریتییە لە شارەزایی یەکێک لە کارێک.
سەر لێ سەندن: وەڕسکردنی یەکێک بە زۆر چوونەلای یا بەزۆر وتن لە گەڵیدا.
سەرلێشێوان: تێکچوونی بیر و ڕاوێژ لە یەکێک لە کارێکدا.
سەر لێ شێواندن: تێکدانی بیر و ڕاوێژ لە یەکێک.
سەر لێ شێواو: کەسێکە سەری لێ تێکچووبێ.
سەر لێ شێویاگ: د. سەر لێ شێواو.
سەر لێ شێویان: د. سەر لێ شێوان.
سەر لێ کردن: سڵەمینەوە لە کردنی کارێک لەبەر شتێک.
سەرکردنەوە: سەر لێ کردن.
سەرما: ساردی و سۆڵە.
سەرما بردگ: سەرما بردوو.
سەرمابردن: کارکردنی سەرما لە شتێک.
سەرمابردوو: شتێکە کە سەرما کاری تێکردبێ و ژاکاندبێتی.
سەرما بردە: سەرما بردوو.
سەرما بردەڵە: کەسێکە کە سەرما زوو کاری تێ بکا.
سەرمابوون: کارکردنی سەرما لە مەردووم.
سەرمازەڵە: قومقومۆکە.
سەرما و سۆڵە: کاتی سەرما و بادەوە.
سەرماوەز: تشرینی یەکەم.
سەرمایە: دەستمایە.
سەرمایەدار: دەسمایەدار.
سەرمایەداری: بوونی مەردووم بەخاوەن سەرمایە.
سەرمک: د. سەرجەم.
سەرملە: تەوقەسەری گرد و شاخ.
سەرملەگیر: د. جەردە و ڕێگر.
سەرمەلا: د. سەر وەستای یاری.
سەرمۆر: شتی سەر بەمۆر.
سەرمەس: سەرمەست.
سەرمەست: سەرخۆش.
سەرمەستی: سەرخۆشی.
سەرمەشق: نووسراوێکی جوانە لە سەری لاپەڕەوە بۆ ئەوەی لەبەری بنووسرێتەوە بۆ جوانبوونی خەت.
سەرمەشقانە: دراو یا پارچە زێڕێکە کە زاوا یەکەم شەو دەیدا بەبووک.
سەرمەشکانە: سەر مەشقانە.
سەرمەقولات: سەرمەوقولات.
سەرمەوقولات: سەر لە زەوی دانان و بەپشتدا خۆ هەڵگێڕانەوە.
سەرمیان: ز. سەرمایە.
سەرمێز: شتێکی جوانە دەدرێ بەسەر مێزدا.
سەرمێکوتە: دەعبایەکی سەرخڕی کلک باریکی پچکۆلەیە لەناو زەلکاودا دەژی.
سەرمێوژە: جۆرە مارێکی پچووکی بۆرە سەری وەک مێوژ وایە.
سەرناز: سەرەنداز.
سەرنامە: عنوانی نامە.
سەرنانە سەر: بریتییە لە قسە زۆر کردن لەگەڵ یەکێکدا بۆ تووڕەبوونی.
سەرنانەوە: بریتییە لە دەربەدەری و دوورکەوتنەوەی یەکێک لە شوێنی خۆیدا. پۆشینی سەری شتێک.
سەرناو: لەقەب.
سەرناوکانە: دراو یا دیارییەکە کە لە حەوتەی زەیستاندا دەبرێ و دەدرێ بە مامان لە لایەن دۆست و ناسیاوەوە.
سەرنج: تەماشاکردن بەوردی (تەدقیق).
سەرنجدان: وردبوونەوە لە شت بۆ لێ تێگەیشتن.
سەرنجدەر: وردبین (مدقق).
سەرنجە: سەرنج.
سەرنخوون: شتی دەمەونخوون.
سەرنزم: سەرشۆڕ.
سەرنزمی: سەرشۆڕی.
سەرنقاب: ز. عینوانی کاغەز.

سەرنوخوون: سەر نخوون.
سەر نڤیشت: (قەزا و قەدەر).
سەرنگوم: سەرنگوون.
سەرنۆگە: د. سەرۆکی یاساوڵ و حەسحەس.
سەرنووس: سەرژمێر.
سەرنەوی: سەرشۆڕ.
سەرنێ: دیوارێکە (نێ)ی ئاشی تێدا هەڵدەسپێنردرێ.
سەرنیان: د. سەرنانەوە.
سەرو: درەختێکی ڕاستی بەرزی هەمیشە سەوزە گەڵای ورد و خڕە.
سەروا: د. قافیە.
سەرواز: د. سەرباز.
سەروازخانە: د. سەربازخانە.
سەر و بن: جۆرە نەخۆشییەکە لە سەر و بنی مانگا دووچاری منداڵی ساوا دەبێ.
سەروبەر: شتێکە بەقەد پێویست بێ بەبێ زیاد و کەم: نان و چێشتەکە (سەروبەر) دەرچوو.
سەروبەند بەستن: ڕێکخستن و ئامادەکردنی شت.
سەروبەند گرتن: سەروبەند بەستن.
سەر و پاچک: سەروپێ.
سەر و پۆتلاک: سەر و پێچ.
سەر و پۆتەڵاک: سەر و پۆتلاک.
سەر و پۆرت: د. سەر و پۆرتک.
سەر و پۆرتک: د. سەر و پۆتلاک.
سەر و پەچک: د. سەر و پۆتلاک.
سەر و پێ: کەلە پاچە.
سەر و پێچ: شتێکە کە ببەسترێ بەسەرەوە: ئەو (سەر و پێچ)ەم بۆ بێنە. چۆنێتی بەستنی سەر و پێچ: فیسار کەس (سەر و پێچ)ێکی جوانی هەیە.
سەروچاو: بریتییە لە ڕووخسار.
سەر و دەروو: پەی بردن بەزانینی شتێکی ورد: ئەم کارە ئەوەندە گرانە (سەر و دەروو)ی لێ دەرناکەم.
سەروژێر: پێڵاوی بن کۆنی سەرتازە. ئاسنێکی نێر و مێی پچووکە وەک قرتێنە لە هێندێ چەرم هەڵ دەکێشرێ. خانووی دوو نهۆم.
سەروژێر بوون: ڕووخان و کەوتنی شوێنێک.
سەر وێژکردن: ڕووخاندن و وێرانکردنی شوێنێک.
سەروساخت: ناسیاوی و ئاشنایی لەگەڵ یەکێک: لەگەڵ فیساردا (سەروساخت)م هەیە.
سەروساختی: سەروساخت.
سەروسەکوت: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ لە جێی وتەی سەروچاو.
سەروسەمەنە: سەروسەنەمە.
سەروسەنەمە: پێ و قدووم: فیسار کەس منداڵەکەی (سەروسەنەمە)یەکی باشی نەبوو.
سەروسیما: شێوە و قەد و باڵا و ڕووخساری یەکێکی بەراوردوو کە شەرمی لێ بکرێ.
سەرۆک: گەورە و پێشەوای گەلێک.
سەروکار: سەرەوکار.
سەرۆکایەتی: گەورەیی و پێشەوایی گەلێک.
سەر و گوێلاک: سەر و سەکوت.
سەرومڕ: وتەیەکە لە جیاتی وتەی (هەمیشە) بەکاردێنرێ لە هێندێ شوێندا: فیسار کەس مانگێکە (سەرومڕ) کەوتووە.
سەر و مێقل: سەر و پۆتلاک.
سەر و میت: وتەیەکە لە یاری مووشێندا دەوترێ لە کاتێکدا کە لە پاش یەکێکەوە تیل بکەیت، واتە ئەگەر بەر مووش و بەر هەڵماتی هاوڕێکەت بکەوێ هەر حەل بێ.
سەر و ناوکردن: داکوتانی سنچووق لە ژوور سەر و پاین و ئەم دیو و ئەو دیوی سنجووقی هاوڕێکەت کە تێکەوتووە.
سەروو: لای ژووروو.
سەروونگ: سەرنگ.
سەروەر: گەورەی خۆشەویست.
سەروەری: گەورەیی.
سەروەستا: سەرۆکی وەستایان.
سەر وە سەرێ: سەر بەسەرێ.

سەرە: نۆرە: (سەرە)م هاتووە. مەردوومی نە زۆر گەنج و نە زۆر پیر. گای سەریەڕ.
سەرهات: د. بەسەرهات.
سەرهاتن: د. بەسەرهاتن.
سەرە بزووت: بزووتی ئاگر.
سەرەتا: دیباچەی نووسراو. پێشڕەوی شت.
سەرەتاتکێ: سەر خوارکردنەوە و تەماشاکردنی یەکێک.
سەرەتایی: (ابتدائی).
سەرەتەشی: سەرێکی دارینی ئەستووری گردە بە سەری تەشییەوە.
سەرەتیر: پەیکانی تیر.
سەرەخۆرە: بریتییە لە منداڵێک کە لە پاش بوونی، باوکی یا دایکی مردبێ.
سەرەخولێ: نەخۆشییەکە تووشی مەردووم دەبێ سەری گێژ دەبێ.
سەرەخەر: مەردوومی لاسار کە قسەی کەس نەچێتە گوێچکەیەوە. پێخەف. داهۆڵ (د).
سەرەخەری: لاساری.
سەرەد: بێژنگ.
سەرەدووگ: بەرە تەشی.
سەرەڕا: سەر بارە.
سەرە ڕم: ئاسنێکی تیژە دەکرێ بەسەری ڕمەوە.
سەرە ڕۆ: گیاندارێکە ناو بەناو بڕوا بۆ شوێنی دوور.
سەرەڕێ: ئاوچەقی ڕێگا.
سەرە ڕێگە: سەرەڕێ.
سەرەسوڕێ: د. سەرەسووڕێ.
سەرەسوڕە: سەرەسووڕێ.
سەرەسووڕێ: سەرەخولێ.
سەرە سەرنیان: د. سەر نانە سەر یەکێک.
سەرهشک: ز. ولاخی سەرکێش.
سەرە شکێنە: لابردنی سەری فەردە تووتن و ڕێکخستنەوەی. کردنەوەی کارێکە کە لەوە پێش کرابێ بەسووکتر لە جاری پێشوو.
سەرەشۆرگا: د. سەر شۆرک.
سەرەقەنگە: شتێکە وەک سەرە سەبیل لە زەرد یا ئاسن دروست دەکرێ و دارقەنگەی پێدا دەکرێ و تووتنی پێ دەکێشرێ.
سەرەقەننە: سەرەقەنگە.
سەرەک: سەرۆک. دارێکی درێژە چەند مەڵۆیەک گزرە گیای پێ هەڵ دەگیرێ. شتێکە کە مەلەوان لە ئاودا بەسەر بیپەڕێنێتەوە. سەرۆک.
سەرەگێجە: د. سەرە خولێ.
سەرەگێجێ: سەرەگێجە.
سەرەمر: مریشکی سەرە.
سەرەمڕ: د. سەر و مڕ.
سەرەمژان: ئاسنێکی دەم پەلە دەکرێ بەسەری مژاندا دەمی گاسنی بێ پاک دەکرێتەوە لە کاتی جووت کردندا.
سەرەمەرگ: کاتی گیانەلاو.
سەرەمەقەست: برشتی کالایە کە لە کاتی برینداپەیدا دەبێ. سەرە پارچەی حەڵوا کە بەمەقەست دەبردرێ. بریتییە لە ناخونەک.
سەرەن: کەوی شت بێژانەوە.
سەرەناز: لاکێشی باریکی درێژ.
سەرەند: سەرەن.
سەرەنگا: سەرین.
سەرهەنگافتن: دەست خستنە سەر سەر بۆ گەورەیی یەکێک.
سەرەنگرێ: گیاندارێکە کە بەسەردا کەوتبێ. بریتییە لە یەکێک کە تووشی چورتمێکی گەورە بووبێ، (سەرەنگرێ بوون) بەسەردا کەوتن و ڕەهێڵبوونی گیاندارێک، دووچاربوونی گیاندارێک بەچورتمێک، (سەرەنگرێ کردن) ڕەهێڵکردنی گیاندارێک. بریتییە لە دووچارکردنی یەکێک بەچورتمێک.
سەرەنگیا: د. سەرەنگا.
سەرەنوێلک: جێگایەکە زیڵ و پیسی لێ فڕێ بدرێ.
سەرەوخوار: سەر بەرەوخوار (سەرەو خواربوون) سەر بەرەوخوار بوون، (سەرەو خوار کردن) سەر

بەرەوخوار کردن.

سەرەو خواربوونەوە: سەر بەرەوخواربوونەوە.

سەرەوخوارکردنەوە: سەر بەرەوخوارکردنەوە.

سەرەوخوارە: سەر بەرەوخوارە.

سەرەوژوور: سەر بەرەوژوور.

سەرەوژووربوونەوە: سەر بەرەو ژووربوونەوە.

سەرەوژوورکردنەوە: سەر بەرەو ژوورکردنەوە.

سەرەوژوورە: سەر بەرەوژوورە.

سەرەوژێر: سەر بەرەو ژێر (سەرەوژێربوون) سەر بەرەوژێربوون، (سەرەوژێر کردن) سەر بەرەوژێرکردن.

سەرەوژێر بوونەوە: سەر بەرەوژێربوونەوە.

سەرەوژێرە: سەر بەرەوژێرە.

سەرهوستە: سەروەستا.

سەرەوکار: خەریک بوون بەکار و فرمانی خۆتەوە: برۆ بە(سەرەوکار)ی خۆتەوە.

سەرەوکاری: سەرپەرشتی کردنی کارێک.

سەرەولێژ: سەر بەرەوخوارە.

سەردولێژە: سەر بەرەوخوارە.

سەرەولێژی: سەرەولێژە.

سەرەوناو: دەستە و ناو.

سەرەوناوە: دەستە و ناو.

سەرەونخوون: شتی دەمەونخوون، سەرەونخوونبوون: هەڵگەڕانەوەی دەفر و بەدەمدا کەوتنی، (سەرەونخوون کردن) هەڵگێڕانەوەی دەفر و بەدەمداخستنی.

سەرەونگوون: گیاندار یا شتی ونی بێ سەر و شوێن، (سەرەو نگوونبوون) ونبوون و بێ سەر و شوێنی شت، (سەرەونگوون کردن) ونکردن و بێ سەر و شوێنکردنی شت.

سەرەوگرد: گەورەیەکە بەسەر منداڵێکی بێ باوکەوە دانرابێ بۆ سەرەو کاری و چاودێری تا گەورە دەبێ (وصی).

سەرەویر: پارچە خامێکی چوارگۆشەیە دەدرێ بەسەر هەویردا.

سەرهەڵدان: بریتییە لە پەیدابوونی شتێک: کوللە (سەری هەڵدا).

سەرهەڵگرتن: بریتییە لە ڕۆین و بەجێ هێشتنی شوێنێک.

سەرهەنگ: عقید.

سەرهەویر: سەرەویر.

سەریاڵ: هاشرمە. سەرملە.

سەرێش: ناوە بۆ هەموو پارچەکانی جووت.

سەرێشان: سەر ئێشە.

سەرێشە: ژانە سەر.

سەرینگا: سەرین.

سەرێنی: کاتی بوونی تۆ لە شتێکدا یا لە حەلێکدا: بە(سەرێنی) من دوو جەنگی تێکراییی بووە.

سەرین: شتێکی نەرمە سەری دەکرێتە سەر لە کاتی نووستن یا پاڵکەوتندا. لای سەرووی شت.

سەعات: ماوەی شەست دەقیقە. شتێکە کۆک دەکرێ و کار دەکا و کات پێشان دەدا.

سەعدانی: سادانی.

سەعلەب: گیا سالمە.

سەغڵەت: مەردوومی دڵتەنگ.

سەغڵەتبوون: دڵتەنگ بوون، شوێنی تەنگەبەر.

سەغڵەتکردن: دڵتەنگ کردن.

سەغڵەتی: دڵتەنگی.

سەفان: زنجیرە شاخ.

سەفتە: شتی یەک لەسەر یەک دانراو.

سەفتەکردن: دانانی شت یەک لەسەر یەک.

سەفەربەر: جەنگێکی تێکراییە کە هەرچی گیرا ڕاپێچ بکرێ و بنێردرێ بۆ جەنگ.

سەفین: سەفان.

سەفۆری: با. سمۆرە.

سەڤی: ز. سەوی.

سەقادان: د. ڕێکخستن.

سەقاقوش: باڵندەیەکی گەورەی درێژی قورگ ئەستوورە چیقڵدانەکەی ئاو زۆر هەڵدەگرێ.

سەقام: ڕێکی.

سەقامدان: ڕێکخستنی شت.
سەقامگیر: شتێکە کە لە شوێنێک جێگیر بووبێ.
سەقاو: د. دەردێکە لە (مقاو) قورستره تووشی ولاخی یەک سم دەبێ.
سەقا هەڵگرتن: پاراوبوونی زەوی بەهۆی زۆری بارانەوە.
سەقی: ز. جۆرە بەردێکی سەختی زەردباوە.
سهک: با. سرکە.
سەکار: سەلەیەکی گەورەیە هەنجیری تێدا دادەنرێ (ز). کورتان.
سەکاف: ز. سەگلاو.
سەکالا: د. سکالا.
سەکتین: ز. تۆپین.
سەکرە: ز. جامێکە هەر دۆی تێ دەکرێ.
سەکسار: مەیموونی نێری قنگ سوور .
سەکۆ: بەرزاییەکە لە قوڕ و بەرد دروست دەکرێ بۆ لەسەر دانیشتنی.
سەکوت: شێوە و سیما، ئەم وشەیە هەر لەگەڵ وشەی (سەر) بەکاردێنرێ: (سەر و سەکوت).
سەکوم: ز. سەر و سەکوت.
سەکەتبوون: مردن: فیسار کەس (سەکەت بوو) واتە مرد.
سەکەماتی: پیاوی سەرسەری.
سەگ: گیاندارێکی چوار پێی دڕە.
سەگاو: سەگلاو.
سەگاوی: د. سەگلاو.
سەگبەحەسار: سەگبەحەوش.
سەگبەحەوش: بریتییە لە خستنە ناوی یەکێک و لێدانی.
سەگپسێنکە: کەروێشکی یەک ساڵە.
سەگسار: سەکسار.
سەگلاو: دەعبایەکی ناوی درێژی چوارپێیە لە گوێرەکەی ساوا دەچێ، چنگی وەک چنگی سەگ وایە و پێستی زۆر بەنرخە.
سەگلاوی: جۆرە ئەسپ یا ماینێکی ڕەسەنە.

سەگ لوور: لوورەی زۆری سەگ.
سەگماسی: د. سەگی دەریایی.
سەگمان: نیشانێکە دەنرێتەوە بۆ ئەنگاوتنی.
سەگمان ئەنگێو: نیشان شکێن.
سەگمەرگ: بریتییە لە مەردوومی گیان سەخت.
سەگمەرگی: بریتییە لە گوزەرانکردن بە تاڵی.
سەگوەڕ: وەڕەی سەگی زۆر.
سەگە سەگە: بریتییە لە مێتبازی.
سەگەناز: دەردێکی گرانە تووشی سەگ دەبێ و دەیکوژێ.
سەگەناس: سەگەناز.
سەگەوان: کەسێکە کە هەر سەگ بەخێو بکا.
سەگەوانی: کردنی سەگ بەخێوکردن بەپیشە.
سەگێتی: قوماربازی و زۆرزانی و بەدی.
سەل: ز. تەلەبەرد.
سەلار: سەلارە.
سەلارە: ژنی شۆخ و شەنگ.
سەلارێ: سەلارە.
سەلاقوچکان: سەرمە و قولات.
سەلان: سەرەوە: فیسار کەس لە (سەلان)ە.
سەلبەند: ز. وشکە سی.
سەلپاندن: لێخورینی بەلەم لە ناودا بەسەوڵ.
سەلپی: سەوڵی بەلەم لێخورین.
سەڵت: مەردوومی تەنهای بێ کەس. گۆشتی لایەکە لە ئاژاڵ کە دەست و ڕانەکەی لێ کرابێتەوە.
سەڵتە: جۆرە کالایەکی قۆڵداری کورتە لەسەر کەواوە لەبەر دەکرێ.
سەڵتە دروو: وەستایەکە کە هەر سەڵتە بدروێ.
سەڵتەزەلام: ڕێبوارێکی سەڵتی بێ چەک.
سەلک: سەری گیاندار. بنکی خڕی هێندێ سەوزایی وەک پیاز و توور و شێلم و چەوەندەر. سەبەتە (ز).
سەلکە بزووت: سەرەبزووت.
سەلکدار: سەوزاییەکە کە سەلکی ببێ.
سەلک کردن: خڕبوونی سەلکی سەوزایی.

سەلکە: گوڵێکە لە تەوندا دروست دەکرێ لە وێنەی سەلکی گیاندار. سەلک (د).
سەلمان پیسە: ل. شەوگەرد.
سەڵمکە: گیایەکی بەهاری گەڵا پانە بەسوورکراوەیی دەخورێ.
سەلە: دەفرێکی پەلی پووشینە.
سەلەشیرک: با. جۆرە سەلەیەکی گەورەیە قاپ و قاچاخی تێدا دادەنرێ.
سەڵەف: لغاو. سوود: فیسار کەس (سەڵەف) خۆرە. غاری ولاخ: (سەڵەف) کە.
سەڵەفکردن: غاردانی ولاخ.
سەلەندە: ز. گوێسوانە.
سەڵیتە: ئافرەتی بێ شەرمی بێ ئابروو.
سەلیلانک: ز. ڕەوڕەوەی منداڵ کە پێی دەڕوا تا فێری پێگرتن دەبێ.
سەلین: ز. بەردی دەمەڵبێتینی گۆڕ.
سەما: هەڵپەڕین و قنگ سووڕدان و چەقەنە لێدان، (سەما کردن) سەما.
سەمار: بزغژ.
سەماکار: سەماکەر.
سەماکەر: کەسێکە کە سەما بکا.
سەماگە: شوێنێکە بەتایبەتی دروست کرابێ بۆ سەما تێداکردنی.
سەما نەک: ز. جۆرە چۆلەکەیەکی گەورەی قەڵەوە.
سەماوەر: دەفرێکی دوو توێیە لە زەرد یا تەنەکە، توێیەکی ئاو و توێیەکی ئاگری تێ دەکرێ بۆ هاتنە کوڵی ئاوەکە.
سەمتوور: شتێکە وەک کەمانچە لێ دەدرێ و دەنگێکی خۆشی لێوە دێ.
سەمسیر: ز. تلێپەی ترێی گوشراو.
سەموور: گیاندارێکە پێستەکەی زۆر بەنرخە و دەکرێ بەکەوڵ.
سەمەت: ز. لەسەرخۆیی و هێمنی.
سەمەرە: ئازار و چەرمەسەرێ. سەرگوزەشتە.
سەمەن: درەختی یاسەمەن.
سەمەندۆک: پەتێکە سەرێکی دەخرێتە ملی سەگ یا تانجی و سەرەکەی تری دەبەسترێ بەدارێکەوە بۆ ئەوەی ئەو کەسەی کە سەری دارەکە دەگرێ سەگەکە نەیگەزێ، (سەمەندۆک کردن) پەتکردنی سەگ بەسەمەندۆک.
سەمەنگوڵ: کەسێکە کە گێژ بێ و کوڵۆکێکی ساغ نەبێ.
سەمەنی: جۆرە خواردەمەنییەکە لە ئارد و قەرسیلی گەنمی ئاسک دروست دەکرێ و بەئاگر دەکوڵێنرێ.
سەناهی: با. ئاسان.
سەندن: وەرگرتنی شتێک لە یەکێک بەزۆر. کڕین.
سەندنەوە: وەرامدانەوە بۆ گۆڕانی یەکێک لە چەشنی گۆڕانییەکەی. وەرگرتنەوەی شتێک کە لێت سێنرابێ بەزۆر.
سەندەڵ: جۆرە دارێکی بۆن خۆشی گەرمیانی بەنرخە.
سەندەڵی: جۆرە کورسییەکی دانیشتنە.
سەنگ: بەرد. ئەندازەیەکە لە بەرد یا ئاسن کە شتی بەتەرازوو پێ بکێشرێ. جۆرە یارییەکی پاڵەوانانەیە.
سەنگاتی: د. سەنگایی.
سەنگانن: د. هەڵسەنگاندن.
سەنگایی: قورسایی شتێک: (سەنگایی) تۆ پارەی هەیە.
سەنگباران: بەردەباران.
سەنگتراش: کەسێکە کە بەرد بتاشێ و ڕێکی خا.
سەنگتراشی: بەردتاشین و ڕێکخستنی .
سەنگدادان: لاسەنگبوونی شتێکی قورس: ئەم دیوارە (سەنگی داداوە).
سەنگزاوەر: د. بەردی پازار.
سەنگتەراش: سەنگتراش.
سەنگتەراشی: سەنگتراشی.
سەنگکێش: جۆرە دارێکە لەسەر پشتی ولاخ دادەنرێ بەردی پێ دەکێشرێ.
سەنگ گا: د. سەنگزاوەر.
سەنگ لێنان: بریتییە لە حورمەت نان لە یەکێک.

سەنگ لێنیان: د. سەنگ لێنان.
سەنگ و بەردنان: بەردی زۆر دانان لەسەر شتێک بۆ دەقگرتنی.
سەنگ و سووکی: بریتییە لە چەند و چوونی کردن لە سەودای شتێکدا بۆ کەمکردنی نرخی. وەکو یەک لێکردنی چەند شتێک لە قورسی و سووکیدا بەزیاد و کەم کردنیان. بارەکان (سەنگ و سووک) بکە تا وەکو یەکیان لێ دێ.
سەنگوڵ: ز. شتی ناشیرینی ئێسک قورس.
سەنگەر: چاڵێکە مەردووم خۆی تێدا حەشار بدا لە کاتی جەنگ کردندا.
سەنگەربەستی: دروستکردنی سوپەر بەگردی شوێنێکدا بۆ پاراستنی لە دوژمن.
سەنگەربەندی: سەنگەربەستی.
سنگەسار: کەسێکە ئەوەندەی بەردەباران کرابێ مردبێ، (سەنگە سارکردن) کوشتنی یەکێک بە بەردە باران کردنی.
سەنگەکی: جۆرە نانێکی گەورەی درێژکۆلەیە.
سەنگەڵا: لاسەنگ.
سەنگەڵقۆ: شەیتان: دەڵێی (سەنگەڵقۆ)یە لە هەموو شتێکدا ئامادەیە.
سەنگیا: ل. سەرین.
سەنگی مەحەک: جۆرە بەردێکە کە زێڕ و زیوی پێ تاقی دەکرێتەوە.
سەنگین: شتی قورس و گران. بریتییە لە مەردوومی لەسەرخۆی ئاغر.
سەنگین و گران: مەردوومی لەسەرخۆی بەحورمەت.
سەنگینی: قورسی و گرانی. بریتییە لەسەربەخۆیی و ئاغری مەردووم.
سەنن: د. سەندن.
سەننەوە: د. سەندنەوە.
سەنەڵ: د. سەندەڵ.
سەنەلی: د. سەندەلی.
سەنیار: کەسێکە کە شت بکڕێ.
سەنێر: شیاکە.
سەنێرکێش: پەین کێش.
سەنێرگا: سەرەنوێلک.
سەنێروانک: سەرەنوێلک.
سەوا: سبەینێ (د). سەوداکردن.
سەواد: هێزی شت نووسین و شت خوێندنەوە: فیسار کەس بێ (سەواد)ە واتە ناتوانێ بنووسێ و بخوێنێتەوە.
سەوادار: د. خوێندەوار.
سەوادە: د. پیادەیەکی سەڵتی بێ تفاقی لەسەر سەفەر.
سەواڵە: چەپکێ گەنمی درواوە.
سەوچیان: پۆڕیان.
سەودا: دەردێکی زۆر بەئاڵۆشە لە جەستەی مەردوومدا پەیدا دەبێ و دەست و پێی شەقار شەقار دەکا. کەڵکەڵە: (سەودا)ی ژن هێنانی کەوتۆتە سەر. چەند و چوون لە کڕینی شتدا، (سەوداکردن) چەند و چوون کردن لەسەر کڕینی شتێک.
سەودادار: سەودایی.
سەوداسەر: کەسێکە کەڵکەڵەی شتێک کەوتبێتە سەری.
سەوداگەر: کەسێکە کە سەودا بکا.
سەوداگەری: خەریکبوون بە خرید و فرۆختەوە.
سەوداوی: شتێکە بۆ دەردی سەودا خراپ بێ. سەودایی.
سەودایی: کەسێکە دەردی سەودای پێوە بێ.
سەودە سەر: ز. سەوداسەر.
سەور: د. سەنێر.
سەورگا: د. سەنێرگا.
سەورگە: د. سەبرگە.
سەورۆ: ه. شیاکە.
سەوز: جۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی گیا.
سەوزاو: جۆرە ئاوێکی سەوزە دەچێتە ناو پەردەی چاوی هێندێ کەسەوە کوێری دەکا و میلی لێ نادرێ.
سەوزایی: شینایی.

سەوزبوون: ڕوانی گیا. بریتییە لە سەرگرتنی کارێک: کارەکەی فیسار کەس (سەوز بوو).
سەوزخڕ: کڕینی دانەوێڵە و میوە و شینانی لەپێش پێگەیشتنیدا.
سەوزفرۆش: د. سەوزەفرۆش.
سەوزکردن: بریتییە لە بنیاتنانی شتێک: شتێکم (سەوز کردووە) واتە بنیاتم ناوە.
سەوزە: مەردوومی گەنم ڕەنگ. سەبزە.
سەوزەکۆ: د. خومەڕەژە.
سەوزەڵان: شوێنێکە کە سەوزاییی زۆر بێ.
سەوزەڵانی: سەوزەڵان.
سەوزەوات: چەند جۆرێک لە سەبزە.
سەوزی: سەبزە. بوونی شت بە سەوز.
سەوقات: د. دیاری.
سەوقاتی: د. قەرتاڵە. ئەو شتەیە کە بەدیاری بنێردرێ.
سەوک: گیایەکی گەڵا پانی بەرزە گوڵێکی پانی سوور دەگری وەک پۆینەی کەڵەشێر. دوو داری درێژە سەریان کەمێ پانە بەلەم و کەڵەکی لەناو ئاودا پێ دەبرێ بەرێوە.
سەووڵک: ئەستێووڵک.
سەوە: د. گۆزە.
سەوەتە: سەبەتە.
سەویک: ز. کولێرەی باوەشکێنە.
سەوی: بەرچنەی گەورە.
سەویک: گۆزە.
سەویل: سەبیل. گۆزە (ز).
سەوین: د. دەفر.
سەهندە: مەردوومی لاساری نەگریس.
سەهندەیی: لاساری و نەگریسی.
سەهنگە: سەهندە.
سەهنگەیی: سەهندەیی.
سەهۆڵ: ئاوێکە لەبەر ساردی مەیی بێ.
سەهۆڵاو: ئاوی سەهۆڵی توواوە.
سەهۆڵبەنان: د. سەهۆڵبەندان.
سەهۆڵبەندان: کاتێکە لەبەر زۆر ساردی ئاو بیبەستێ و ببێ بەسەهۆڵ.
سەهۆڵخانە: ژوورێکی سەر نەگیراوە لە بەرد و قوڕ و قسڵ دروست دەکرێ لە زستاندا پڕ دەکرێ لە ئاو و دەیبەستێ و لە هاویناندا سەهۆڵەکەی بەکاردێنرێ. شوێنێکە کە سەهۆڵی تێدا دروست بکرێ.
سەهەن: د. سەهەند.
سەهەند: سێبەری چڕ.
سەهەندە: سەهندە.
سەهەنگ: سەهەند.
سەهەنە: سەهەندە.
سەی: سەگ.
سەیاف: با. سەگلاو.
سەیدا: مامۆستا.
سەیدک: چلەی زستان.
سەیدۆکە: د. ستک.
سەیر: تەماشا: چووم بۆ (سەیر)ی شایی. شتێکە کە سەرت لێی سوڕ بمێنێ: یەکێک دەستی بڕوا نەخوێنێ زۆر (سەیر)ە.
سەیرارا: گوڵێکی باریکی لاسک درێژە، پەڕەکانی ڕووی دەرەوەیان سوورە و ڕووی ناویان نیوەی سەوزە و نیوەی ڕەشە.
سەیران: چوونە دەشت لە کاتی خۆشیاندا بۆ گەشت.
سەیرانکردن: چوون بۆ سەیران.
سەیرانکەر: کەسێکە بچێ بۆ سەیران.
سەیرانگا: شوێنێکە سەیرانی لێ بکرێ.
سەیرانگە: سەیرانگا.
سەیرکردن: تەماشاکردنی شت.
سەیرکەر: کەسێکە کە تەماشای شتێک بکا.
سەیزان: د. ژێرزەمین.
سەیڤان: ڕاوچی (ز). سەیوان.
سەیوان: چەتر. خێوەت. گردێکە لە قەراخ شاری سلێمانی کە گۆڕستانی شارەکەیە.
سێ: ناوە بۆ ژمارەیەک لە ناوەندی دووان و چواردا.
سیا: ڕەش: بەختی (سیا)یە.

سیاتاڵە: د. ڕەشتاڵە. بەدبەخت.
سیاچارە: بەدبەخت.
سیاچەمانە: جۆرە گۆرانییەکی هەورامیانەیە.
سیار: د. یارمەتیدەر. شاگرد. بەرزاییەک لە ناوەندی شوێنێکی نزمدا (با).
سیاڕێحان: د. ڕێحانە کێویلە.
سیارە: ز. جۆرە گەنمێکە. زیادەی چوارچێوەی دەرگایە کە دەچێتە دیوارەوە. ناوی دێیەکە لە ناوچەی وارماوا.
سیا زاخ: گیایەکی بەهاری گەرمیانی کەم تەمەنە لە پێش هەموو گیایەکدا پێ دەگا و وشک دەبێ وەک چەوەدەر وایە بەڵام کەم گەڵا و باڵای کورت و گوڵێکی پژپژی هەیە. زاج (د).
سیازدە: سیانزە.
سیازدەمین: سیانزەمین.
سیازدەهەم: سیانزەهەم.
سیازدەهەمین: سیانزەهەمین.
سیا زووخاڵ: بریتییە لە شتی زۆر ڕەش.
سیا زەندوق: گیانداری ڕەش هەڵگەڕاوی ڕەق و تەق.
سیا ساڵ: وشکە ساڵ.
سیا ساڵی: وشکە ساڵی: بەم (سیا ساڵی)یە دەست بڵاوی مەکە.
سیا ماڵ: د. ڕەشماڵ.
سیان: سێ شتی ژمێرراو: میوانەکان (سیان)ن.
سیانزە: ناوە بۆ ژمارەیەک کە دە و سێیە.
سیانزەمین: شتێکە لە پایەی سیانزەدا بێ.
سیانزەهەم: سیانزەمین.
سیانزەهەمین: سیانزەهەم.
سیانکە: قوڕ.
سیاو: هـ. ڕەش.
سیاوا: هـ. ڕەشەبا.
سیاوپووزە: گیایەکی لاسک ڕەشی ناوبیە گەڵای وەک کەرەوز وایە.
سیاو سەدە: هـ. سمڵ.
سیاوڵە: د. ڕەشکەی ناو نان.
سیاوون: بزن.
سیاهە: د. ڕیزە نووسراوێکە لەسەر باری درێژی کە باسی تاکەتاکەی شتی کڕدراو و فرۆشراو بکا.
سیاهی: د. سیاهە.
سیایی: سیاهی.
سێبارە: وتەیەکە وتنەوەی کارێک یا کردنەوەی کارێک دەگەیەنێ بۆ جاری سێهەم.
سێبارەپات: وتە یا کردەوەیەکە کە سێ جار وترابێ یا کرابێ.
سێباز: سێبازد.
سێبازد: جۆرە یارییەکە کە سێ بازدی تێدا دەبرێ.
سێبکۆک: سێ پەرە.
سێبکۆڵە: گێلاخە.
سێبسکە: سێبسکۆک.
سێ بنهەرد: سێوی بن عەرد.
سێبەر: جۆرە تارماییەکە پەیدا دەبێ لە قەبارەیەک کە بەری ڕووناکی گرتبێ.
سێبەردە: بریتییە لە سێ تەڵاقە: فیسار کەس (سێبەردە)ی فڕێدا واتە سێ بە سێ تەڵاقی خوارد: سێ کوچکە.
سێ بەڕۆ: لەرز و تایەکە کە ڕۆژە نە ڕۆژێک بتگرێ.
سێبەندە: ناوەندی هەردوو سمت و مووڕغەی پشت.
سێبەندی: لۆتی.
سێپ: ز. دەستە دووی جووت.
سێپا: ئاسنێکی سێ پێیە لەسەر ئاگر دادەنرێ و مەنجەڵی دەخرێتە سەر. سێپک.
سێپاڵوو: شتی سێ سووچ. جۆرە درکێکی سێ سووچە.
سێپایە: سێپا.
سێپک: ز. سێپایە کە مەشکەی پێدا هەڵدەواسرێ بۆ ژەندن.
سێپەرە: گیایەکی سێ پەڕی لووسی گەڵا خڕە لە هێندێ شوێن دەچێنرێ و دوو سێ جار دەدرووێتەوە و گزرە دەکرێ بۆ ئاژاڵ.
سێپێ: سێپا.

سێپێیی: جۆرە هەڵپەرکێیەکە لە هەموو قونەیەکدا دووجار دەچێتە پێشەوە و جارێک دەچێتە پاشەوە.
سێتاڤ: با. هەتاو.
سیتکە سلاوە: سیچکە سلاوە.
سێتە: پەتک.
سێتەبەسەر: ناوە بۆ تیرەیەک لە هەمەوەند کە (سێتە) دەبەستن بەسەرەوە.
سێ جرتەکی: سێ مرەکی.
سیچکە: جۆرێکە لە بەری دارمازوو بەقەد (گزگل) دەبێ و چڵ چڵە بەلام چلەکانی کۆلن.
سیچکە سلاوە: برینێکی پچکۆلەیە لە پێڵووی چاو دێ.
سێ چوار: ناوە بۆ دوانزە ڕۆژەی دوای (سێ شەش).
سێ چوکڵە: شتێکە سێ دانەی بێ وەک دەدانەکانی پیتی سێن و شین.
سێ حاچە: د. سێپالوو.
سیخچوولە: ل. سیخوڕ.
سیخناخ: شتی پڕی ئاخنراو (سیخناخبوون) پڕبوونی شتێک لە شتێکی تر، سیخناخکردن: پڕکردن و ئاخنینی شتێک لە شتێکی تر.
سێداره: قەنارەی زەلام پێ خنکاندن.
سێدەری: ژوورێکە کە سێ پەنجەرەی لە ڕیز یەکەوە تێدابێ.
سێر: هـ. تێر.
سێرمەکی: سێ مرەکی.
سێرۆژگانە: خواردەمەنییەکە بەخێر بۆ مردوو دەکرێ دوای سێ ڕۆژ لە مردنی.
سێرۆژە: سێ ڕۆژگانە.
سێریان: ڕێگایەکە سێ قۆلی لێ بووبێتەوە.
سێرپزکێن: جۆرە یارییەکە وەک دامە.
سێرپزێن: سێرپزکێن.
سیرمە: چەرمی خاوی زویل زویل کراو. وێژەی جووت.
سیرمەکێش: شیشێکی باریکی درێژە سیرمەی بنکی کلاشی پێ هەلدەکێشرێ.
سێرۆچکە: قوڕقوڕاگە.
سێروو: ڕیشۆلە.
سێرە: تەمەن: لە (سێرە)ی تۆدا شەو و ڕۆژ خەریکی خوێندن بووم.
سێزدە: سیانزە.
سێزدەمین: سیانزەمین.
سێزدەهەم: سیانزەهەم.
سێزدەهەمین: سیانزەهەمین.
سێزۆ: د. سۆزی.
سێ سووچ: شتی سێگۆشە.
سێ سێخە: د. سێ پالوو.
سێ شەش: ناوە بۆ هەژدە ڕۆژ لە هەوەلی بەهاردا.
سێشەمب: با. سێ شەممە.
سێشەممە: چوارەم ڕۆژی حەفتە لە هەینی بەدواوە.
سێشەموو: سێشەممە.
سێشەمە: سێشەممە.
سێف: سێو. ناوی دوو دێیە لە مەریوان.
سیفتۆ: ز. شتی بۆگەن.
سێفزەمین: سێفەزەمین.
سێفۆکە: گیایەکە ئاژاڵ دەیخوا.
سێفە زەمینە: شتێکی خڕە وەک سێوی بن ئەرز تامی زەردێنەی هێلکە دەدا و دەکرێ بە گەلێ جۆر خواردەمەنی.
سێفەلووکە: گیایەکی بەهاری گەلا پانە بەرێکی خڕی شیرینی هەیە.
سێڤ: ز. سێو.
سێڤسێڤۆک: پیازە خووگانە.
سێک: ز. سرکەی ترێ.
سێکوچکە: سێپای ئاگر.
سێکووزە: گیایەکی ئاوی سێ سووچە گەزێک بەرز دەبێتەوە، گولێکی توپ دەردەکا بەدەوری گولەکەیدا گەلایەک دەردەکا وەک گەلای کەوەر.
سێگا: جۆرە مقامێکی خۆشی کوردییە.
سێگۆشە: شتی سێ سووچ.

سێگوه: ز. شەن.
سێل: با. ساج.
سێڵ: ساج.
سێلاخ: ز. لم.
سێلاو: لافاو.
سێڵخان: ز. لی ناو جۆگە.
سێلک: دارێکی سێ پەلە کای پێ ئەم دیو و ئەو دیو دەکرێ.
سیلکە: نێرەکەر.
سێلگا: شوێن لافاو.
سێلمی: جۆرە حەڵوایەکە دروست دەکرێ لە ئارد و دۆشاو و پەنیری کولاو.
سێلۆقی: سێبازد.
سێلوولە: لوولە و زنجیری ملی ژنان.
سێڵە: بەردێکی پانە لە جیاتی ساج ئاشەوان کولێرە ئاشی پێ دەبرژێنێ.
سێمرەکی: هەڵپەڕین و هەڵقونین بەکوڵ و بەجەخت.
سێن: وتەیەکە بەدوای هێندێ وتەی تردەوە دەنووسێ و دەیکا بە(اسم فاعل): مەڕ (سێن) حەقەوە (سێن).
سێنج: ز. پەرژینی باخ بە درک.
سینچکە: سیچکەی پچووک.
سینچکە: زیپکەی پچووک.
سینچکە سلاوە: سیچکە سلاوە.
سێنزە: سیانزە.
سێنزەمین: سیانزەمین.
سێنزەهەم: سیانزەهەم.
سێنزەهەمین: سیانزەهەمین.
سینگ: سنگ.
سینگە و بازد: سنگە و بازد.
سێنیک: با. دەوری.
سێنی: ز. سینی.
سێو: میوەیەکی خڕی گەورەی توێکڵ جیڕی تام و بۆن خۆشە.
سیوادبوونەوە: چاوکردنەوە لە خوێندن یا لە کاروباردا.
سێ و دووکردن: بریتییە لە دوو دڵی کردن لە کارێکدا.
سێوورسات: خەرج و باج.
سێوونگ: سیاوون. ناوە بۆ دێیەک لە شاربازێڕ.
سێ وەختە: بریتییە لە بەیانیان و نیوەڕۆان و ئێواران: فیسار کەس (سێوەختە) نان دەخوا.
سێوەر: سێبەر.
سێوەڕۆ: سێبەڕۆ.
سێوەزەمینە: پەتاتە.
سێوە لاسوورە: جۆرە سێوێکە لایەکی سوورە.
سێوەنگ: د. سێبەندە.
سێوەنگی: د. سێبەندە.
سێوهەرمێ: جۆرە هەرمێیەکە وەک سێو وایە.
سێوێ: سێوی.
سێویاگ: د. شتی سواو.
سێویان: د. سوان.
سێوی بن ئەرز: گیایەکی گەڵا پانی بەرزە بنکێکی خڕی خۆشی هەیە وەک پەتاتە.
سێوی: هەتیو (ز). کەسێکە کە دایکی مردبێ (با).
سێهەم: شتێکە لە پایەی سێدا بێ.
سێهەمین: سێیەم.
سی: ناوە بۆ ژمارەیەک کە سێ دەیە. پارچە گۆشتێکی سووری دوو پەلی پفەڵە لە ژوور جگەرەوە. جۆرە قازێکی کێوییە.
سیپ: ڕەبەت.
سیپارە: سی جزمەی قورئان کە جزم جزم بێ.
سیپاڵ: پارچە جلی کۆنی چڵکن.
سیپاڵ بە ڕۆن: شلکێنەیەکە کە لە دۆشاو و ڕۆن هەڵکێشرابێ.
سیپە: ڕەبەت. پارچە ئاسنێکە بەسەر پشتی تفەنگەوە بۆ ئەنگاوتنی نیشان بەرز و نزم دەکرێتەوە. (ز).
سیپە کووڕ: جۆرە تفەنگێکە کە سیپەکەی کووڕە.
سیپەل: شەپۆل.
سیپەلاک: سیپەلک.
سیپەلک: سی گیاندار.
سیتاڤک: با. سێبەری ئادەمی.
سیتل: ز. مەنجەڵی مسین.

سیته: با. تەپکەی ڕاو.
سیچک: سیچکە.
سیخ: شیشی ئەستووری لووت تیژ. سیخوار.
سیخ ئاخن: سیخاخن.
سیخاخن: شتی سیخناخ.
سیخن: گیانداری سیسی نەخۆش.
سیخوار: زوقم.
سیخوڕ: سووچەڕ. پیسی ناوسکی ئاژاڵ.
سیر: گیایەکی بەهارییە گەلای وەک کەوەر وایە دەچێنرێ و بنکێکی سپی بۆن ناخۆشی هەیە وەک پیاز.
سیراج: هـ. سیرێژ.
سیر ئەنجن: بریتییە لە شتێک کە زۆر ورد چنرابێ.
سیرە: جیرە. دەنگی سەماوەرێکە کە تازە هاتبێتە جۆش، (سیرە سیر) سیرەی یەک لە دوای یەک، (سیر و هووڕ) سیرە سیری زۆر.
سیرک: ز. جۆرە سیرێکە دەکرێتە ناو پەنیرەوە.
سیرکۆ: دیبەگی برنج کوتان.
سیرم: د. سیرمە.
سیرمۆکە: گیایەکی بەهارییە گەلای وەک گەلای سیر وایە بەڵام وەک ئەو بۆنی ناخۆش نییە.
سیرمووک: ز. سیرمۆکە.
سیرۆ: د. باڵندەیەکی دەنگ خۆشە.
سیر و ماست: نانی وردکراوە کە ڕۆنی داخ و ماستی کرابێ بەسەردا.
سیرە: وتەیەکە زەردەواڵەی پێ دەردەکرێ.
سیرەکۆ: هـ. بەردێکی پانی قورسی لووسە هێلەساوی پێ دەکرێ.
سیرە مۆزە: جۆرە زەردەواڵەیەکی زەردباوە.
سیرەمۆکە: سیرمۆکە.
سیرەنجن: سیر ئەنجن.
سیرێژ: جۆرە خواردەمەنییەکە وەک (سوێرەکە) بەڵام ئەم خوێی تێ ناکرێ.
سیس: سەوزایی و گیانداری لاوازی چرچەڵە، (سیسبوون) چرچ بوون و ژاکانی سەوزایی و گیاندار.
سیسارک: سیسارکە کەچەڵە.
سیسارکە کەچەڵە: باڵندەیەکە لە کۆلارە دەچێ بەڵام گەورەترە و سەری بێ تووکە.
سیسپەست: کردنی نیشی ژن و مێردایەتی بەتێ ئاخنینی بەسیسی.
سیسرک: دەعبایەکی زەردی پچکۆلانەیە وەک کوللە بەقەڵەمبازد دەڕوا.
سیسرگ: سیسرک.
سیسرە: سپیسرک.
سیس عەمەر: سیس عەنبەر.
سیس عەنبەر: گیایەکی سەوزی گەلا پانی تاڵی بۆنخۆشە.
سیسکە: سیسەمارە.
سیسۆڵە: د. سیسەڵە.
سیسەڵە: گیانداری سیس.
سیسە مار: جۆرە مارێکی زەردی ڕیوەڵەیە.
سیسە مارە: مەردوومی سیسی لاواز.
سیسەمرۆ: سیسە مارە.
سیسووک: دەعبایەکی زەردی پچکۆلەی چنگ چنگی دەنگ زلە.
سیسی: وتەیەکە هانەهانەی گەماڵی پێ دەدرێ بۆ پەڕینی لە دێڵ. بەری کەنگرە کە بەسوێرخوێیی و برژاوی دەخورێ.
سیڤاندە: با. گوێسوانە.
سیڤلە: ز. جرج.
سیق: معدە.
سیقەتۆرە: پارچە گۆشتێکی بۆشە لە سکی باڵداردا خواردەمەنی تێ دەچێ و لەوێوە دەچێتە ڕیخوڵەوە.
سیک: بای قنگ (ز). قنگ (د).
سیکارد: کێرد.
سیکەتۆرە: سیقەتۆرە.
سیکەنە و سەرخان: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتی زۆر وتنەوەی قسەیەک یا زۆر کردنەوەی کارێکدا: ئەیهوو دیسان (سیکەنە و سەرخانە).

سیل: دەردێکی کوشندەی زۆر گرانە تووشی مەردووم دەبێ و دەیکوژێ.
سیلاوی: سیلدار.
سیلایی: سیلە.
سیلدار: کەسێکە دەردی سیلی پێوە بێ.
سیلکردن: پاککردنەوەی سەعات و قاپ و قاچاخ لە ژەنگ و چڵک. بریتییە لە دیقکردن.
سیلە: سەر سووچی کۆلان. ڕەقە.
سیم: شتێکە وەک سورمە بەڵام ئەم زیو نییە. تەل.
سیماسین: بریتییە لە ڕق هەستان.
سیمبەند: تەلبەند.
سیمر: سیمرغ.
سیمرخ: سیمرغ.
سیمرغ: جۆرە باڵندەیەکی زۆر گەورەیە کە هەر ناوی هەیە.
سیمگڵ: جۆرە گڵێکی سپی زەردباوە بە کای ورد دەگیرێتەوە لە جیاتی گەچ ژووری پێ سواغ دەدرێ.
سیمورغ: سیمرغ.
سین: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
سینگ: سنگ.
سینە: سنگی گیاندار.
سینەباز: د. سنگە و بازد.
سینەبەرە: بەرەی وڵاخ. بەروانکە.
سینەبەن: سینەبەرە: گەردن بەند. (د).
سینەبەند: سینەبەرە. بەروانکە.
سینەپاڵوو: دەردی تەنگەنەفەسی.
سینەپۆش: بەروانکەیەکە دەگیرێ بە بەرۆکدا.
سینەک: جۆرێکە لە کاغەزی قومار.
سینە کەمان: پارچەیەکە لە مۆزیقە چەند تاڵێک ژێی لێ چەسپ کراوە بەکەوانەیەکی ژێدار لێ دەدرێ و دەنگێکی خۆشی لێ پەیدا دەبێ.
سینەما: مەکینەیەکە کە وێنەی شت بەگەورەیی بەهۆی کارەباوە پێشان دەدا.
سینەمەکی: گیایەکی گەرمیانی گەڵا وردی درێژکۆڵەیە بۆ ڕەوانی دەخورێ.
سینی: دەفرێکی پانی لێودارە نان و چێشتی لەسەر دادەنرێ لە کاتی نان خواردندا.
سیوا بوونەوە: چاو کرانەوە و ترس شکان: تازە ئامۆژگاری کەڵک ناگرێ چونکە (سیوای بووەتەوە).
سیواخ: سواخ.
سیواغ: سواخ.
سیواق: سیواخ.
سیوان: چەتر (ز). خێوەت.
سی و جگەر: جەرگ و سی گیاندار.
سیوسیوە: تیغ هێنانەوە بەسەر ڕیش و سەردا دوای تاشینی.
سیە: سێبەر.
سییە: ناوە بۆ سەنگی کێشانەیەک لە وڵاتی موکریان.
سییەک: د. سێ یەک.
سێ یەک: لە سێ بەش بەشێک.
سێ یەکی: سێ یەک.
سێیەم: سێیەم.
سێیەمین: سێهەمین.
سییەوشکە: جۆرە نەخۆشییەکە بەهێندێ گیاندار دەگا هەمیشە دەم و قووڕگی وشک دەبێ.

ش: پیتێکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (وەک):
منیش دەخوێنم واتە وەک تۆ.
شا: گەورەی دەوڵەتێکە کە نەگۆڕێ و لە دوای خۆی کوڕی بکرێ بە شا. هەنگ و زەردەواڵەیەکی گەورەیە کە شان هەڵ دەبەستن و گەرا دادەنێن. ناوە بۆ داشێک لە داشەکانی شەترەنج. شادمان (د). خۆشا: (شا) بەحاڵی فیسار کەس، واتە خۆشا بەحاڵی ئەو (د). اسمی فعلە بەمانای (تەماشاکە): (شا) کە، واتە تەماشاکە.
شاباز: بازی گەورە.
شاباش: دراوێکە کە هەڵدرابێ بەسەر یەکێکدا لە رووی خۆشەویستییەوە.
شاباشکردن: هەڵدانی دراو بەسەر یەکێکدا لە رووی خۆشەویستییەوە. وتنی (شاباش) لەلایەن گۆرانیبێژی هەڵپەرکێ و بۆ ئەوەی کە دراوی بدرێتێ.
شاباڵ: باڵی گەورەی پەلەوور. ئەندازەی باڵێکی گەورەی مەردووم لە شتێک: شا باڵێکم بلووری بدەرێ.
شابست: بڵۆسکێکە لە سەرەوە تا خوار ئاسن بێ.
شابک: ز. چۆغەی ڕانک.
شابوو: کوندەبەبوو.
شابوون: ز. شادبوون.
شا بەڕوو: د. کەستانە.
شابەندەر: نوێنەری دەوڵەتێکە بۆ ناو دەوڵەتێکی تر بۆ ئەمەی کە لەوێ سەرپەرشتی کاروباری دەوڵەتەکەی خۆی و خاوەنداری هاوولاتییەکانی بکا. بریتییە لە ئافرەتی بێ شەرم.
شابەندەرخانە: کۆشکێکە کە شابەندەر تێیدا دانیشێ.
شابەنەر: شابەندەر.
شاپ: د. لێدان بە بەری دەست.
شاپرزا: شپرزە.
شاپلێتە: دارێکە سەرێکی پەڕۆی پێوە پێچرابێ و نەوتی پێداکرابێ بۆ داگیرساندنی.
شاپووراخ: ل. پەپوولە.
شاپە: ز. پارچەیەکی گەورەیە لە بەفر کە لەسەر شاخەوە هەرەس بێنێ. تاوێرێکە کە لە شاخێکەوە برووخێ.
شاپەڕ: پەڕی گەورە و درێژی باڵدار.
شاپەسەن: د. شاپەسەند.
شاپەسەند: گوڵێکی جوانە گەڵێ جۆر ڕەنگی هەیە.
شاپینۆز: پینەی کاڵا.
شات: تووڵی یەکساڵە لە درەخت (هـ). شاتە (د).
شاتار: د. جۆرە تارێکی گەورەیە.
شاتاڵ:د. شالاو.
شاتاندن: قیژاندن.
شاتاوڵ: شاتاڵ.
شاتر: تەتەر.
شاتلوورە: تایەرە گلگل.
شات و شووت: شاتە شات کردن.
شاتوو: جۆرە توویەکی مۆری خڕی دەنک گەورەیە.

شاته: هەرا و دەنگە دەنگی بێ شەرمانە.
شاتەشات: شاتەی یەک لە دوای یەک. جۆرە نانێکی تەندوورییە (د).
شاتەڕە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک شویت وایە ئارەقی دەگیرێ و دەخورێتەوە بۆ فێنکی دەروون.
شاجوان: لاوی شۆخ و شەنگ.
شاخ: کێو. شتێکی ڕەقی درێژە بەپشتی سەری گا و بەران و بزن و هێندێ گیانداری ترەوە. دەفرێکی دارینە بارووتی تێ دەکرێ و دەکرێتە مل (ز).
شاخاندن: شریخە کردن.
شاخانن: د. شاخاندن.
شاخانە: پارەیەکە دەسێنرێ لە خاوەن ئاژاڵ بەرانبەر بەلەوەڕی شاخ.
شاخاو: جێی چڕنووک لە ئەندام.
شاخاوی: شوێنێکە کە کێو و شاخی زۆر بێ.
شاخدار: جۆرێکە لە بەری دارمازوو لە (پانکە) دەچێ بەڵام ئەم درێژکۆلەیەکی قژ قژە. گیاندارێکە کە شاخی ببێ.
شاخ سپی: جۆرە ترێیەکی سپیە وەک (مام برایمە) بەڵام ئەم سەر دەنکەکانی باریکە.
شاخستان: شاخاوی.
شاخکردن: هەستانە سەر پاشووی ماین و ئەسپ.
شاخ و بەڵەک: د. قەمزە و نان.
شاخە: دەنگێکە وەک دەنگی ڕووخانی خانووی بەرز و هەرس هێنانی تلی زۆر گەورەی قەد شاخ. لق و چڵی درەخت (د).
شاخەوان: گیاندارێکە کە باش بەشاخدا هەڵگەڕێ.
شاخی: شتێکە کە هەر لە شاخدا بێ: پڵنگ و بەوور، یابەڕەزا و ڕێواس (شاخی)ن، واتە هەر لە شاخ دەبن.
شاد: کەسێکە کە بەئارەزووی خۆی گەیشتبێ.
شادانە: د. تووی گوش.
شادبوون: بەئاوات گەیشتن.
شادمان: شاد.
شادمانی: شادی.
شادەمار: دەماری گەورەی گیاندار و درەخت.
شادەمەرگ: کەسێکە لە خۆشیاندا بمرێ.
شادەمەرگبوون: مردن لە خۆشیاندا.
شادە مەرگی: شادەمەرگبوون.
شادەنوێژ: پەنجەی دۆشاومژە.
شادی: کەیفخۆشی.
شار: چەند خانوویەکی زۆری ڕێکوپێکە کە لە دێ گەورەتر و جوانتر و ڕێکوپێکتر و ئاوەدانتر بێ. هێلانەی زەردەواڵە و مێروولە. شوێنێکی تایبەتی نیشانە کراوە لە هێندێ یاریدا وەک (چاوشارکێ) و (قەلە مردارێ) کە لێی کۆدەبنەوە.
شارا: کۆمەڵێکە لە کوڵۆش کە لە (مەڵۆ) گەورەتر و لە خەرمان پچووکتر بێ.
شاران: ز. گوێز و بادامێکە وەک ملوانکە دروست دەکرێ.
شارانگەڕ: کەسێکە کە زۆر گەڕابێ و شارانی دیبێ.
شارانگەشت: شارانگەڕ.
شاراوە: شتێکە کە پەنهان کرابێ.
شاربەدەر: کەسێکە کە لە ئاواییەک دەرکرابێ لەبەر خراپی، (شاربەدەرکردن) دەرکردنی یەکێک لە ئاواییەک لەبەر خراپی.
شاردار: متصرف.
شارداوە: شاراوە.
شاردن: شاردنەوە.
شاردنەوە: حەشاردان و ونکردنی شتێک.
شاڕاوە: شتی حەشاردراو.
شا ڕەگ: شادەمار.
شا ڕێ: ڕێگای زۆر پان و درێژ کە ڕێگا و کوڵانی زۆری بەسەرەوە بێ.
شا ڕێگە: د. شا ڕێ.
شا ڕیشە: د. شادەماری درەخت.
شارسان: د. شارستان.
شارسانی: د. شارستانی.
شارستان: شاری گەورەی ئاوەدان. شارێکی گەورەیە کە شارداری تێدا دابنیشێ.

شارستانێتی: ژیری و چاوکراوەیی.
شارستانی: کەسێکە کە لە شار دانیشێ. بریتییە لە مەردوومی زیری چاوکراوە.
شارگر: وتەیەکە دەوترێ لە یاری (چاوشارکێ)دا لە کاتێکدا کە بێتەوە سەر شار.
شارۆخ: چەمیلە ترۆزی.
شارەدێ: دێی زۆر گەورە.
شارەزا: کەسێکە کە ئاگادار و بەڵەد بێ بەشتێک (شارەزابوون) ئاگاداربوون بەشت.
شارەزایی: ئاگاداری و بەڵەدی بەشت.
شارەزوور: ناوچەیەکی گەورەیە لە کوردستانی عێراق.
شارە زەردەواڵە: کونێکە زەردەواڵە هێلانەی تێدا کردبێ.
شارە مرۆچە: د. شارە مێروولە.
شارە مێروو: کونێکە کە مێروولە هێلانەی تێدا کردبێ.
شارەمێروولە: شارە مێروو.
شارەوان: کەسێکە کە سەرپەرشتی ئاوەدانی و پاک و تەمیزی شارێک بکا.
شارەوانی: بلدیە.
شاریاگەوە: شاراوە.
شاریان: د. ونبوون.
شاری: شارستانی.
شارینەوە: شاردنەوە.
شازادە: نەوەی شا.
شازدە: شانزە.
شازدەمین: شانزەمین.
شازدەهەم: شانزەهەم.
شازدەهەمین: شانزەهەمین.
شا ژن: ژنی شا. بریتییە لە ژنی دەرهاتووی کارامە.
شاسوار: مەردوومی سوارچاک. مەردوومی چالاکی ئازای کارامە.
شاسە: شەستە.
شاسەیوان: خێوەتی شا.
شاش: شتێکە کە سفت نەبێ. سەرپێچ (با).
شاشخاپێن: ز. کەسێکە لەژێر پەردەی ئایندا دەستی مەردووم ببڕێ.
شاشک: با. سەرپێچی پیاو.
شاشوێش: شتی زۆر شاش.
شاشە: شاسە.
شاشیک: شاشک. مێزەر.
شاف: شتێکی باریکە لە هێندێ دەرمان دروست دەکرێ، مایەسیری دار دەیکا بەکۆمیدا بۆ لابردنی ئازاری مایەسیریەکەی.
شاف پێ هەڵگرتن: بریتییە لە هەڵخەڵەتاندنی یەکێک بەزمانی لووس.
شاف هەڵگرتن: شافکردن بەکۆمدا.
شاڤا: با. هەنگاو.
شاڤەشین: با. شینە شاهۆ.
شاڤین: با. دەنگی کەروێشک.
شاقاو: هەنگاو.
شاقروان: بۆق.
شاقڵ: چاکڵی کەوا.
شاقۆڵ: د. شاووڵ.
شاقولاب: قولاپی گەورەی چقە دار.
شاقولی ئاغا: دەعبایەکی ڕەشی پچووکە زۆرتر لە چاوی هەنجیردا دەبینرێ.
شاقووت: ز. پەلی دارگوێزێکە کە برابێ.
شاقوول: فاقە (ز). شاووڵ.
شاقەل: شاقڵ.
شاقەڵ: قەبارەی گیاندار.
شاقەڵدار: گیانداری گەورەی بەخۆوە.
شاکار: کردەوەی گەورەی گرنگ.
شاکوڵ: ز. پێڵاو.
شاکۆل: دار دەست.
شاگرد: منداڵی بەردەستی وەستا.
شاگردانە: دراوێکە بدرێ بەشاگرد لە کاتێکدا کە شتێکی تازەی دروستکراوت لای وەستاکەی بۆ بهێنێتەوە.
شاگردە: دارێکی درێژی قەڵانگەدارە جۆلا بژاری

ڕایەڵی پێ دەکا.
شاگونج: گونچێکی گەورەی دارینە دەبرێتە دەم نێ و گونجی تری تێ دەبرێ.
شاگوڵ: گوڵی زۆر گەورە لە شت.
شاگە: شەگە.
شاگەردانی: د. پاشاگەردانی.
شاگەشکە: چەموڵە.
شاڵ: جۆرە تەنراوێکی خورییە گەلێ جۆری هەیە.
شاڵاو: پەلاماردانێکی بێ شەرمانەیە لەگەڵ جووڵانەوەی دەستدا.
شالوور: بلبل.
شالیار: د. پاشا. وەزیر.
شاڵیگا: د. مەرەزە جاڕ.
شاڵینە: چەپاڵێکی چوارگۆشەی خورییە.
شام: د. ئێواریێ . نانی ئێواریێ.
شامار: ئەژدەها.
شامبۆز: مەردوومی دانای ئازا.
شامخواردن: شێوکردن.
شامکردن: نانخواردنی ئێواران.
شامۆیی: ز. جۆرە تووتنێکی بی کەڵکە .
شامێر: کەڵەمێروو.
شامێروو: شای مێروولان.
شامی: شووتی.
شان: ئێسقانی ڕاست و چەپی خوار مل کە هەردوو قۆڵی پێوە بەندە. شتێکی کون کونی گردە هەنگ و زەردەواڵە هەڵی دەبەستێ. تەنشت تەوقەسەری گرد و شاخ. گەورەیی و شکۆهی ئادەمی.
شانا: ل. شانە.
شانازی: نازین و خۆهەڵکێشانی یەکێک بەسەر یەکێکی تردا لەبەر شتێک.
شانای: هـ. تەکاندنی درەخت بۆ هەڵوەرینی بەری.
شان بەشان: بوونی دووکەسە بەڕەنگێک کە شانیان بەشانی یەکەوە بێ.
شانپۆش: دەسماڵی ژنان. شتێکە کە بدرێ بەشاندا.
شان داچەکان: شل و شێواوی یەخەی کاڵا.
شان داچەکاو: کەسێکە کە یەخە و ملیوانی کاڵاکەی شل و شێواو بێ.
شان دادان: بریتییە لە نووستنێکی کەم. بریتییە لە مردنی یەکێک و، لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ.
شان داهێشتن: د. شان دادان.
شاندن: چاندنی تۆو. ناردن (ز).
شانزە: ناوە بۆ ژمارەیەک کە شەش و دەیە.
شانزەمین: شتێکە کە لە پایەی شانزە دابێ.
شانزەهەم: شانزەمین.
شانزەهەمین: شانزەهەم.
شانس: بەخت.
شانشین: دوو سەکۆی پچکۆلەیە لای ڕاست و چەپی پێپیلکەیەکەوە کە پێیدا سەر دەکەوێت بۆ کۆشک. پایتەختی دەوڵەتێک. شکەم دوریدە.
شانۆ: شوێنێکی بەرزە لە تەختە دروست دەکرێ. سۆزانی لە سەری سەما دەکا. شوێنێکە تەمسیلی لەسەر دەکرێ.
شان و شەپیلک: وتەیەکە لە ڕووی گاڵتەپێکردنەوە بەیەکێکی شان داچەکاو دەوترێ: فیسار کەس (شان و شەپیلکێکی) ناشرینی هەیە.
شانوو: شانۆ.
شانە: شتێکی دانەدانەیە مووی پێ دادەهێنرێ. سەرکار (با).
شانەکار: ئافرەتێکە کە سەری ژنان ڕێک بخا.
شانەکردن: داهێنانی موو بەشانە.
شانەگەر: کەسێکە شانە دروست بکا.
شانەوشان: ڕۆین بەلەنجە و شان بادان.
شانەی جۆڵا: دەفەی جۆڵا.
شانی: ل. شانە.
شانین: د. فڕێدانی شت.
شاواز: د. شاباز.
شاواش: د. شەباش.
شاوانە: د. جۆرە گیایەکە.
شاووڵ: ئاسنێکی خڕی قورسە بەپەتێکەوە، وەستا خواری و گێڕی دیواری پێ بەراورد دەکا.

شاه: شای دەوڵەت:. ناوە بۆ داشێک لە داشەکانی شەترەنج.
شاهانە: شتی پاشایانە.
شاهۆ: شینەشاهۆ: ناوە بۆ کەژێکی بەرز کە کەوتۆتە ڕۆژهەڵاتێکی خوارووی هەڵەبجەوە.
شاهەنشاە: شایەکی گەورەیە کە قەڵەمڕەوێکی زۆری هەبێ.
شاهەنگ: هەنگێکی گەورەیە لەناو پوورە هەنگدا کە شان هەڵ دەبەستێ.
شاهێن: باڵندەیەکی بۆری گۆشتخۆرە لە باز گەورەترە.
شاهینەت: ز. کەیفخۆش.
شاهی: شایی.
شایار: د. شالیار.
شایان: شایستە.
شایانی: بوونی شتێک بەوەی کە شتێکی تری لێ بوەشێتەوە.
شایستە: شایان و سزاوار.
شایستەکار: شتێک یا چەند شتێکە دەبێ بەهۆی شایانی و سزاواری بۆ شتێک (مؤهلات).
شایستەیی: شایانی.
شایسە: د. شایستە.
شایەتی: شهادەت.
شایەتیدان: شهادەتدان لەسەر شتێک.
شایەد: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (بەشکوو).
شایەر: گۆرانیبێژی شایی.
شایەن: تەرازوو.
شایی: کۆبوونەوە و هەڵپەڕین لە خۆشیدا بۆ ژن هێنان یا خەتەنە سووران. هەڵپەڕکێ. ناوە بۆ دراوێکی زیوینی پچکۆلە.
شاێن: د. شاهێن. میلی ترازوو.
شاییکەر: کەسێکە کە بچێ بۆ شایی.
شایلۆغان: هەڵپەڕکێ و دەهۆڵ و زوڕنا لە شاییدا.
شپرێو: شپرزە.
شپرێوی: شپرزەیی.

شپرزە: گیانداری هەڵبزڕکاوی سەرلێشێواو، (شپرزە بوون) هەڵبزڕکان و سەر لێشێوان.
شپرزەکردن: هەڵبزڕکاندن و سەرلێشێواندن. شێواندن و بلاوکردنەوەی شت: شتەکانم (شپرزە) مەکە.
شپرزیاگ: د. شپرزە.
شپرزەیی: هەڵبزڕکاوی و سەرلێشێواوی.
شپک: ز. دارێکە ماڵەی زەوی پێ دەدرێ.
شت: ئەوەیە کە بگونجێ بزانرێ و باسی لێوە بکرێ.
شتران: ز. جۆرە بەردێکی نەرمە.
شتن: شۆرین. بریتییە لە جنێودانی زۆر بەیەکێک: فیسار کەسم (شت) واتە پڕ جنێوم کرد.
شتنەوە: پاککردنەوەی دانەوێڵە بە ئاو.
شتۆ: وتەیەکە سەگی پێ بەر دەدرێ لە شت.
شتومەک: وتەیەکە لەجێی وتەی (کەلوپەل) بەکاردێنرێ.
شتوو: ز. جۆرە هەرمێیەکە تا زستان دەمێنێ.
شتووک: ز. ناوێکی زەردە کە دەکەوێتە سەر دۆ و دەکوڵێنرێ و دەدرێ لە جەستەی هەتاوبردوو.
شتەو: شتۆ.
شتێن: کەسێکە هەمیشە چاوی لە شتی مەردوومەوە بێ و، بەبێ شت هیچ بۆ کەس نەکا.
شحنە: ز. داروغە بازاڕ.
شخارتە: شقارتە.
شخرە: ز. شەخرە.
شخوو: با. خۆڕایی.
شرتک: ز. تۆڵی مێو.
شرت و شۆڵی برین: بریتییە لە جنێودانی زۆر بەیەکێک.
شڕ: شتی دڕاوی هەلا هەلا. وتەی گاڵتە پێ کردن: (شڕ) لە پیاوەتیت، واتە شێر (د).
شڕپۆش: کەسێکە کە هەرچی لەبەردا بێ شڕو وڕ بێ.
شڕکردن: بریتییە لە جنێودانی زۆر بەیەکێک. هەلاهەلاکردن و دڕاندنی شتێک.
شڕم بڕم: وتاری بێ سەر و پێ.
شڕ و پڕ: شڕ و شیواڵ.

شڕ و دڕ: مەردوومی دڕی هار.
شڕ و شیتاڵ: شتومەکی شڕی هەلا هەلا.
شڕ و شیواڵ: شڕ و شیتاڵ. شڕۆڵ.
شڕۆڵ: مەردوومی ڕیپاڵی شڕپۆش.
شڕو وڕ: شتی زۆر شڕ.
شڕە: شڕو شیتاڵ.
شڕها: وتەی تیتاڵییە وەک (شیڕها).
شڕەگر: میراتگر.
شڕە و بڕە: شڕە و پڕە.
شڕە و پڕە: شڕ و شیتاڵ.
شڕە و شیتاڵ: شڕ و شیتاڵ.
شڕە و مڕە: شڕە و پڕە.
شڕشڕ: دەنگی چۆڕاوگە.
شرقە: قرمە.
شرک: ز. پلوسکی چۆڕاوگە.
شرن: ز. کەڵبەی بەراز.
شرنگە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی شیر و خەنجەر کە بوەشێنرێ.
شروە هەلاڵێ: هـ. گوڵێکی سوور و سپییە لە (هەلاڵە برمە) دەچێ بەڵام ئەم پچووکترە.
شرەق: د. درز.
شرەقیان: د. درز بردن.
شرینقە: شتێکی تایبەتییە دەرمانی شلی تێ دەکرێ و بەدەرزی لە جەستە دەدرێ.
شریت: پەتێکی ئەستووری بەهێزی دەزووینی بادراوە.
شریخاندن: شریخەکردنی هەور. قیژاندنی یەکێک زۆر بەتوندی.
شریخانن: شریخاندن.
شـــریخـــە: دەنگێکە وەک دەنگی هەورە بروسکە، (شـریخـە شـریخ) شـریخـەی یەک لە دوای یەک (شریخ و هووڕ) شریخە شریخی زۆر.
شریقە: شریخە.
شژ: کێم و زووخ.
شست: ز. سست.
شست و شۆ: شوست و شۆ.
شست و شۆدان: شوست و شۆدان.
ششت: شت.
ششتن: شتن.
ششتنەوە: شتنەوە.
شعەفی: ز. جۆرە ترێیەکی زوو ڕەسە .
شغاب: ز. مەتەی دارتاش.
شغارتە: شقارتە.
شـفـتـە: خـواردەمـەنییـەکـە وەک کـەباب لە گـۆشـتی قـیمـەکراو و نارد دروست دەکرێ و لە ڕۆندا سوور دەکرێتەوە.
شفتەژە:د. شفتە ژێ.
شفتە ژێ: سـک پڕبوونەوەی ژن لە کاتێکدا کە منداڵی شیرەخۆرەی بە بەرەوە بێ.
شفتێل: ز. تووڵی تەڕی باریک کە لە شت بپێچرێ.
شفتی: با. شووتی.
شفرە: بڕەی بەراز.
شف: با. شوێنی نزم و نەوڕێ.
شڤارێ: ز. زەلامەرێ.
شڤان: ز. شوان.
شڤر: با. فیلە گێژە.
شڤک: ز. شووڵ.
شڤن: با. بزنە کێوی.
شڤیلە: ز. شڤارێ.
شق: با. ماندوو: (شقێتە) خوا هێزت بدا.
شـقـارتە: قـوتوویەکی دوو پارچەی تەنکی پچـووکـە براونەتە یەک، چەند دانەیەکی باریکی تێـدایە سەرەکانیان دەرمانێکی پێوەیە دەدرێ لە دەرمانی تەنشتی قوتووەکە و دادەگیرسێ.
شقام: ز. شەقازللە.
شکار: ڕاو. کۆمەڵە بەرد. زەوی بەردەڵانی.
شکارتە: پەڵە دانەوێڵەیەکی پچووکە کە هەژارێک بۆ خۆی یا یەکێک بۆ دۆستێکی داچەند بێ.
شکارتە کێڵ: ئەندازەیەکە لە زەوی کـە کـێڵـدرابێ بۆ شکارتە.
شکارگا: د. شوێنی شکار.

شکان: لەتبوونی شتی ڕەق. ئەمانی ڕۆژوو بەهۆی خواردن یا خواردنەوەوە. بریتییە لە هاتنە خوارەوەی نرخی شت: گەنم (شکاوە). بریتییە لە ڕیسوابوونی یەکێک: بەدرۆکردن مەردووم (دەشکێ).

شکاندن: لەتکردنی شتی ڕەق. نەهێشتنی ڕۆژوو بە خواردن یا خواردنەوە. بریتییە لە هێنانە خوارەوەی نرخی شت. بریتییە لە ڕیسواکردنی یەکێک. بریتییە لە کۆڵدان بەلەشکر. بریتییە لە هەڵوەشاندنەوەی پەیمان و بەڵێن.

شکاندنەوە: شکاندنی لقی درەخت. گەڵا ڕنکردنی تووتن حەڵێک کە زەرد ببێ. هێنانە ژێر باری منداڵ کاتێک کە کزر بێ بۆ ئەوەی کە فێری کارێک ببێ: منداڵەکەت زوو (بشکێنەرەوە). ڕۆکردنی هێندێ لە چای تازە لێنراو و، تێکردنەوەی بۆ سەرەوخوار بوون و دەمکێشانی.

شکانن: شکاندن.

شکانەوە: پەژمووردەبوونی گیاندارێک کە لەوە پێش بەدەماخ بووبێ.

شکاو: شتێکی ڕەقە کە لەت بووبێ. شتێکە کە نرخی هاتبێتە خوارەوە. مەردوومێکە کە ڕیسوا بووبێ.

شکاوی: ئاستی شکانی شت.

شکس: د. شکست.

شکست: شتی زەردی درزبردوو.

شکستە: جۆرە نووسینێکی تایبەتی تێ هەڵکێشە وەک خەتی دیوانی. تاقێکی کەوانەییە کە کەوانەکەی نزم هێنرابێتەوە. شکست (د). لەشکری شکاو.

شکستی: شوێنی زەرد لە شت.

شکڵ: دیمەن و دروشمی شت.

شکڵنووس: نووسینەوە لەبەر شکڵی نووسراوێک بێ ئەمەی بزانیت دەڵێ چی.

شکۆ: د. سام و سامان گەورەیی. فیسار کەس زۆر بە(شکۆ)یە، واتە بەسامە و شەرمی لێ دەکرێ.

شکۆفە: گوڵووکی هێندێ درەخت کە تازە پشکووتبێ.

شکۆفیانەوە: د. پشکووتن و گەشانەوە.

شکووک: ز. هەرمێ.

شکوولک: شکەلووک.

شکەبەر: ز. دیوارێکە لە بەردی ڕووت دروست کرابێ.

شکەست: شکست.

شکەستن: ز. شکاندن.

شکەفت: ز. ئەشکەوت.

شکەڤ: ز. کاسەی چێشت تێدا خواردن.

شکەلک: با. پارچەی کووپە و گۆزەی شکاو.

شکە لووک: با. توێکڵی شت.

شکەم دوڕیدە: لادانێکی گەورەیە لەناو دیواری ژووردا شووشەبەند دەکرێ و لە زستاناندا تێیدا دەنوون.

شکەنجە: د. ئەشکنجە.

شکەو: کاسە.

شکیاگ: د. شکاو.

شکیان: د. شکان.

شکیانەوە: د. شکانەوە.

شکێر: ز. بەردی بەسەریەکدا کەوتوو.

شکێر: شکێر.

شگۆفە: شکۆفە.

شل: شتی ڕوونی تراو. شتی لەق. ئەم سنگە یا ئەم بزمارە (شل)ە. کەسێکە کە لە کارێکدا گیر نەبێ: فیسار کەس بۆ ئەو کارە (شل)ە واتە گیر نییە. شتێکە کە توند نەبێ: پشتێنەکەم (شل)ە، یا دەستم شل بوو.

شڵ: شتی سوور پڕ نۆڵی پلّپل.

شلاڵ: کۆکی درومان.

شلانە: د. شیلانە.

شلانەکوت: د. قەپسی وشکەوەکراو.

شلبوون: بێ هێزی و خاوبوونەوەی ئەندام. لەقبوونی شت.

شلبوونەوە: خاوبوونەوە.

شلّپ: مشتێک ئاو کە بدرێ بەدەموچاودا.

شلّپاو: د. شەپۆلی ئاو.

شلّپ و کوت: شلّپە و گرمەی لێدان: فیسار کەس (شلّپ و کوت) منداڵەکەی داگرت.

شڵپه: دەنگێکە لە لێکەوتنی شتێک لە شتێکی شل یا تەڕ پەیدا دەبێ، (شڵپە شڵپ) شڵپەی یەک لەدوای یەک (شڵپ و هووڕ) شڵپە شڵپی زۆر. بریتییە لە چێشت و گۆشتی زۆری مشە: لەماڵی فیسار کەس (شڵپە)یە.
شڵخە: پوورەی هەنگ.
شڵغە: د. شڵخە.
شلف: ز. نوکی خەنجەر و کێرد.
شلفە: شفرەی بەراز.
شـڵـقـە: دەنگێکە وەک دەنگی مـەشکە لە کـاتی ژەندنیدا (شڵقە شڵق) شڵقەی یەک لەدوای یەک (شڵق و هووڕ) شڵقە شڵقی زۆر.
شڵقیاگ: شتی فلیقاوەی زۆر بەسەر یەکداچوو (د). شڵەقاو (د).
شڵەقیاو: د. شڵقیاگ.
شلک: گیـانداری شلە پەتە. تەپڵی سـەر: شلکاسـەر واتە تەپڵی سەر (ز).
شلکاک: ز. جۆرە باڵدارێکە لە کۆتر گەورەترە.
شلکردن: خاوکردنەوەی شت. بریتییە لە خاوبوونەوەی یەکێک و بەدەسـتەوەدانی شـتێک کـە لەوە پێش گیرەگیری لەسەر کرد بێ.
شلکردنەوە: خاوکردنەوەی شتی توند.
شلکوتی مەرگکردن: بریتییە لە لێدانی زۆر لە یەکێک بەڕەنگێک کە شل ببێ.
شلکە: گوڵمە گۆشت.
شلکێنە: جۆرە نانێکە هەویرەکەی بەکەوچک دەکرێتە سەر ساج و پان دەکرێتەوە و دەبرژێنرێ.
شڵنگ: د. تەکان و هەڵمەت.
شلۆر: ز. میوەیەکی ترشە وەک هەڵووژە .
شل و شۆڵ: شل و شێواو.
شل و شـێـواو: مـەردوومی شـەپ و شـۆڕی شـان و مل داچەکاو.
شلۆڤە: با. باران و بەفرێکە کە بەیەکەوە بیارێ.
شلۆق: شلووق.
شل و مل: شتی نەرم و شل.
شلووق: شتێکە لە جێی خۆی لەقیبێ.
شلووقبوون: تێکچوون و شێوان: جیهان چاک (شلووق بووە).
شلووقیان: د. شلووقبوون.
شل و ول: د. د. شل و مل.
شلوێ: ناوی لێڵ.
شلە: چێشـتی شل. جۆرە تەنراوێکی تەنکی شـاش و وێشە ژنان دەیکەن بەکاڵا.
شڵە: بەڵەک.
شلەپەتە: شلک.
شلەپین: ز. هەڵخلیسکان.
شلەتین: شتێکی شلە کە کەمێک گەرم بێ
شلە جاف: جۆرە لەوەڕێکی زۆر باشە بۆ ئاژاڵ.
شلە جاو: د. جوونی شت بەوردی.
شلەحەیحەی: بریتییە لە شتی شلی ناشرینی ناخۆش.
شلەختە: د. شلەپەتە.
شلەژان: پەشۆکان.
شلەژاندن: پەشۆکاندن.
شلەژە: د. شلەژاو.
شلەژین: شلەژان.
شلەژیو: شلەژاو.
شلە شاری: شارستانی خاو و خلیچک.
شلەشل: خاوە خاو.
شـڵـەقـان: هاتوچۆکـردن و جـووڵانی شـتی شل لەناو دەفرێکدا.
شـڵـەقـاندن: ڕاوەشـاندن و جووڵاندنی شـتی شل لەناو دەفرێکدا.
شڵەقانن: د. شڵەقاندن.
شڵەقاو: شتێکە کە شڵەقابێ.
شلەقاورمە: چێشـتێکە لە قەیسی و کشـمیش و گۆشت دروست دەکرێ.
شڵەقیان: د. شڵەقان.
شڵەقین: شڵەقان.
شلەک: ز. شلکێنە.
شلەمار: جۆرە مارێکی شڵە.
شلیتک: با. تەناف.
شلێر: گوڵێکی بەهاری شاخییە بنکەکەی وەک سەلکە

پیــــاز و گـــوڵی وەک لاولاو وایە. ناوچەیەکی درێژکۆلەیە لە ڕۆژهەلاتی پێنجوینەوە.
شلێقانن: د. فلیقاندنەوە.
شلێقیاگ: د. فلیقاوە.
شلێقیان: د. فلیقان.
شلێل: ز. جۆرێکە لە جۆ.
شڵێوە: د. شلۆڤە.
شڵێویان: د. ئاشوب و ئاژاوە و تێکچوون.
شماردن: د. ژماردن.
شمارۆن: ز. مێو و ڕۆن.
شمارە: د. ژمارە.
شمامۆک: ز. شەمامۆکە.
شمتن: شووتی.
شمتوو: شمتن.
شمتی: با. شووتی.
شمش: سپڵ. سی گیاندار.
شمـشـاد: جـۆرە دارێکی جـوانی بێ گـرێ و قـۆرتە کەوچک و لەنگەری لێ دروست دەکرێ.
شمشاڵ: لوولک. شمشاد.
شمشە: دارێکی چوارگۆشەی ڕاستـە وەستـای سـواغ بەکاری دەهێنێ بۆ ڕاستی سواغەکەی.
شمشەکاری: سواغێکە کە بەهۆی شمشـەوە درابێ.
شـمـشـێـر: تیـغـێکی بڕندەی تیـژی درێژی دەمـپـانی کەوانەدارە. شمشێرە.
شمشێرە: دارێکە لە پشتی دەرگادا جێی کولۆمی لێ لەلە کراوە لە (کیسـەڵە)وە ڕەت دەکرێ و دەرگای پێ دادەخرێ. پارچەیەکە لە پارچەکـانی یەرەقی جووت.
شـمـقـاڕ: باڵندەیەکی گۆشت خۆری ڕاوکەری چوست و چالاکە.
شمک: ز. سۆل.
شملی براکە: د. شەنگلە.
شملی بەرەکەت: د. شەنگلە بەرەکەت.
شملی: شتێکی بۆنخۆشە وەک زیرە وایە دەکرێتە ناو نانەوە. شەنگلە (د).
شـمـۆرتک: د. شـتـێکە کە وترا هەر مەبەست لە خۆی بگەیەنێ و هیچی تر (جزئی).
شمووز: چەمووش.
شمە: هـ. ئێوە.
شناس: ناسیاو.
شناسایی: شناسی.
شناسنامە: دەفـتـەرێکی پچکۆلەیە ناوونیـشـان و جێگا و ڕێگای خاوەنەکەی تێدا دەنووسرێ (هوية).
شناسیار: ناسیاو.
شناسی: ناسیاوی.
شناسین: ناسین.
شناو: شنۆی زۆرخانە.
شناوە: پەڵەی پچووک لە کشتوکاڵ.
شنکی: شەن.
شنـک: گـیـــایەکی بەهاری لێ باریکی گـەڵا لوولی بنکدارە دەخورێ.
شنکڕ و شیواڵ: پڕوپاتاڵ.
شنۆ: جـۆرە جـوولاندنێکی تایبـەتی ئەندامە پاڵەوانان دەیکەن بۆ بەهێزبوونی ئەندامیان. ناوە بۆ شارێک لە ناوچەی سـابلاخ لە کـوردەواری ئێـران. شنەی با (د).
شنە: لەرینەوەیەکی هێـواشی لەسـەرخـۆ: (شنە)ی با دێ، (شنەشن): شنەی یەک لەدوای یەک.
شنەفتن: ل. شنەوتن.
شنەوا: د. بیسەر (سمیع).
شنەوتن: بیستن.
شنیان: د. شنینەوەی منداڵ.
شنین: د. شنیان.
شنینەوە: گـۆشـەکـردن و شـەشن کـردنی منداڵ. لەرینەوەی درەخت.
شـۆ: شـتـێکی لینجـە وەک کـەتیـرە دەدرێ لە هێندێ تەنراو بۆ دەق بەستن. شێف. شتی ئمدار.
شواشینک: درەختێکی بەهاری هەمیشە سەوزە گەڵای وەک مـۆرد وایە، بەرێک دەگرێ وەک چوالە تاڵە. ناوە بۆ جـــۆرە ترێیــــەک (با). ناوە بۆ جـــۆرە هەنجیرێک (با).
شـواڵک: خـەڵفـەدارێکی تازەی باریـک و درێژە کـە

لەناو چەند خەلفێکی تردا هاتبێتە دەرەوە.

شوان: کەسێکە کە ئاژاڵ بلەوەڕێنێ.

شوانانە: شتێکە کە بدرێ بەشوان.

شـوانخـەڵەتێنە: باڵندەیەکی بۆرەقنەیە لە چۆلەکـە گەورەترە هەڵ نافڕێ تا نزیکی نەبیتەوە.

شوانشوان: د. جۆرە یارییەکی منداڵانەیە.

شوانشوانەکێ: د. شوانشوان.

شـوانکارە: کـەسـێکە پیـشـەی هەر شـوانی بێ. ناوی تیرەیەکە لە جاف.

شوان هەڵخەڵەتێنە: شوان خەڵەتێنە.

شۆب: ز. بەڵگە و ڕێوشوێنی شت.

شوبات: مـانگی دووەم لە سـاڵی ڕۆژی کـە لە ناوەندی کـانوونی دووەم و مـارت دایە و بیـست و نۆ ڕۆژە لە سـاڵی (کـبیـسـە)دا و بیـست و هەشت ڕۆژە لە ساڵانی تردا.

شۆبە: ز. بێ هۆشبوون لەبەر نەخۆشی.

شۆپ: تیکە و پارووی زل: هیچ بەرگەی (شۆپ)ی تۆ ناگرێ. شەپی دەست.

شوپاژۆ: کەسێکە کە شوێن پێ هەڵگرێ.

شۆت: هـ. شیری گیاندار.

شۆتک: شۆرتکە.

شۆتیلە: هـ. گیایەکی بەهاری شیردارە لە ساڵە دەچێ.

شۆتێن: هـ. چێشتی شیر برنج.

شۆتینە: فرنی.

شۆباو: شۆربا.

شۆخ: مەردوومی باڵا بەرزی جوانی شەنگ و شۆخ.

شۆخی: گاڵتە و گەپ، (شۆخیکردن) گاڵتە کردن.

شۆدار: شتێکە کە شۆی پێوە بێ.

شۆدان: ئاوکردنی هێندێ شت و ئامانی.

شـۆر: سـوێر. گـیـانداری زۆر ڕەوان. جـۆرە مـقـامـێکی خۆشە. کەرەکێوی. شۆدار. عەشق: فیسار کەس (شۆر)ێکی هەیە، واتە سۆز و عەشقێک.

شۆران: شتن.

شۆراو: شتێکە کە بەئاو شۆرابێتەوە.

شۆراوە: دانەوێڵەیەکە کە بەئاو شۆرابێتەوە.

شۆربا: جۆرە چێشـتێکی شلی تراوە.

شۆرباڕێژ: دۆخاوکردنی شوێنێک بەگەچ یا بەچیمەنتۆ یا بەقسڵ.

شۆربە: ز. شۆربا.

شۆرتان: جۆرە پەنیرێکە.

شۆرتک: شۆرتکە.

شۆرتکە: جۆرە پشـتێنێکی جوانی پانی ئاوریشـمینە. سەر شۆرک.

شۆردراوە: شۆراوە.

شۆردن: شتن.

شۆردنەوە: شتنەوە.

شۆڕ: شـتێکە کە لە شـوێنێکی بەرزەوە داڕۆچکە بووبێ (شـــۆڕبوونەوە) داڕۆچکەبوونی شــتــێک لە بەرزییـەکـەوە (شـۆڕ کـردنەوە) داڕۆچکەکـردنی شتێک لە بەرزییەکەوە.

شۆڕاوگە: چۆڕاوگە.

شۆڕگە: جێی شت شوشتن لە ماڵدا.

شۆڕە: چۆڕە، (شۆڕە شۆڕ) جۆرە چۆڕ.

شۆڕەبی: جۆرە بییەکە لقەکانی سەر بەرەوخوار دەبنەوە و ڕوو دەکەنە زەوی.

شۆڕەژن: ژنی شۆخ و شەنگی جوان.

شـۆڕەسـوار: سـوار چاکـێکـە کـاڵای شـۆڕی جـوانی لە بەردابێ و بەسەر زینەکەدا هاتبێتە خوارەوە.

شۆڕەوبووگ: د. شتی شۆڕبووەوە.

شۆڕەوەبوون: شۆڕبوونەوە.

شۆڕش: هەرا و ئاژاوە.

شۆڕشگێڕ: کەسێکە کە شۆڕش هەڵگیرسێنێ.

شـۆرمەزە: جـۆرە چێـشـتـێکە بەنۆک و جاترە و گـیـا و دانوو دروست دەکرێ وەک چێـشـتـی (دانەڕۆکـە) بەڵام ئەم گەنمی تێ ناکرێ. شتی سوێر خوێ.

شۆروا: د. شۆربا.

شۆرواڕێژ: د. شۆرباڕێژ.

شۆرە: شتێکی سپییە وەک زاخ دەکرێتە ئاو بۆ جل پێ شوشتن و، بارووتیشی لێ دروست دەکرێ.

شۆرەزار: شورەکات.

شۆرەک: ز. شۆرەکات.
شۆرەکات: زەوییەکە خاکەکەی لەبەر سوێری گیای کەم لێ سەوز ببێ.
شۆریاگ: د. شۆراو.
شۆریان: د. شۆران.
شۆرین: شتن.
شۆرینەوە: شتنەوە.
شوست و شۆ: شتن.
شوست و شۆدان: بریتییە لە سەرزەنشت و سەرکۆنەکردنی یەکێک.
شۆستە: شۆسە.
شوس و شۆ: شوست و شۆ.
شۆسە: زەلامەڕێ لە لای ڕاست و چەپی شار ڕێوە.
شۆسیەخ: د. چلوورەی گوێسوانە کە شۆڕ ببێتەوە.
شوش: هـ. سی گیاندار.
شۆش: هۆش (ز). تاڤگە.
شووشتن: ششتن.
شۆشیەهەر: هـ. سی و جگەر.
شوفار: جاسووس.
شوغال: ل. چەقەڵ.
شۆڤ: ز. شێف.
شۆق: سەروەشاندنی مەڕ و بزن و گا.
شوقاق: د. شوقاقی.
شوقاقی: دەردێکە لە چوارپەلی ئاژاڵ دەدا شەقار شەقاری دەکا.
شۆق تێهەڵدان: لێدانی مەڕ و بزن و گا بە سەر.
شۆقدان: شۆق وەشاندن.
شۆقل: ز. پۆلکە.
شۆق وەشاندن: شۆق تێهەڵدان.
شۆق وەشێن: گیاندارێکە کە شۆق بوەشێنێ.
شۆق هاویشتن: شۆق وەشاندن.
شوقەللەت: شتێکە وەک سەکۆیەکی باریک لای سەرووی ژوورەوە دروست دەکرێ ژێرەکەی بۆش و خانخانە شتیان تێدا دادەنرێ و لە سەریشی شتومەک دادەنرێ.
شۆق هەڵدان: شۆقدان.
شۆک: جۆرە شیرنییەکە لە گەڵای مازودار و داربەڕوو دەنیشێ.
شۆکە: شۆک. دەردێکە دەدا لە گەڵای تووتن و هێندێ شتی تر زەبوونیان دەکا.
شۆڵ: سوێر. وتەیەکە هەمیشە لە دوای وتەی (شل)ەوە بەکاردێنرێ:
شل و شۆڵ: واتە زۆر شل.
شۆلاو: سوێراو.
شۆلەکە: دەفرێکی دوولاییە لە جەواڵ گەورەترە.
شۆم: شۆو.
شۆن: شوێن.
شوناس: شناس.
شوناسی: شناسی.
شۆن کۆمەکێ: شوێنەونی.
شۆن نیان: د. شوێن هەڵگرتن.
شۆن هەڵکردن: د. شوێن هەڵگرتن.
شوو: مێردی ژن.
شۆو: شێف.
شووار: شتن: سوێندم بەم ئاوە کە (شووار)ی هەموو کەسێکی پێ دێ. لێدانی دەمار.
شووارگرتن: دەست خستنە سەر دەمار بۆ زانینی لێدانی.
شووال: د. شەروال.
شووالپیس: د. شەروالپیس.
شوویرا: برای مێرد.
شوویراژن: هێوەرژن.
شۆو برین: شێف برین.
شوویایی: د. تەمەڵیت.
شوویەکان: جۆرە یارییەکی کچانەیە.
شووت: شتی لووس.
شووتک: ز. شۆرتکە.
شووتی: میوەیەکی خڕی گەورەی لووسە ناوەکەی شیرین و سوور و ئاودارە.
شووتی کۆڵە: شووتی پچکۆلەی گەیو.

شوور: شیری برندە (ز) فیلە گێژە.
شوورا: شوورە.
شوورتان: هیزە.
شوورک: شتی خوار.
شـــوورە: دیوارێکی پانی بەرزە بەگـــردی شـــار یا جێگایەکدا دروست دەکرێ بۆ قایمی.
شوورەیی: ئەنگ: ئەم کارە بۆتۆ (شوورەیی)یە.
شووژن: سووژن.
شووژن ئاژن: سووژن ئاژن.
شـووش: شـتی باریک و ڕاست و جـوان. سـیـپـەلک: (هـ).
شووشوو: هـ. شمش.
شووشوویەهەر: هـ. سی و جگەر.
شـــووشـــە: شـــتـــێکی لووسی ڕەقی تورتی ڕووناکـــە دەخرێتە پەنجەرەوە. پارچە زێر و زیوی دارێژراو.
شووشەبەند: شوێنێکە شووشەی زۆر لە دار و دیواریدا بێ.
شـووشـەکـاری: شـووشـەبەند. خـەریکـبـوون بەکـاری شووشەوە.
شووشەگەر: کەسێکە کە شووشە دروست بکا.
شووشەیی: شتی لووسی ڕاستی جوان.
شووکردن: مێردکردنی ئافرەت.
شـوول: با. شـووڵ. ئیـشـوکـار: (شـوول)م هەیە، واتە کارم هەیە، لە شغلی عەرەبییەوە وەرگیراوە.
شووڵ: تووڵ.
شوولاق: قامچی.
شوولاندن: فیڕاندن.
شوولک: تووڵی پچووک.
شووڵک: شوولک.
شـووڵ لێ هەڵکێشـان: بریـتـیـە لە دەرچوونی مـەردووم لە ئەندازەی خۆی لە هەموو کارێکدا.
شوولە: ئەندازەیەکە لە قوڕ کە بەبێڵ هەڵبگیرێ.
شوون: ز. شوێن.
شوونک: ز. گەڵا کوتک.
شوونەوار: ئەتەری مـەردووم و گـیـاندار: فـیـسـار کـەس (شوونەوار)ی نییە.
شو هۆڕ: د. شووڵی تەڕ.
شوێڵ: د. زەمینی باریک.
شوێن: جێگایەکە بگونجێ شتێکی تێدا دابنرێ.
شوێن بە شوێن: دوابەدوا.
شـوێنخـسـتن: ناردنی یەکـێـک بەدووی یەکـێـکدا بۆ جوست و جۆکردنی ئیشوکاری.
شوێنک: با. گەڵا کوتک.
شوێنکردن: جێکردنی شـتێک لە ئەندام بەهۆی تەسکی و زۆر چەسپ بوونـیـیـەوە: ئەمـوسـتـیلەکـە یا پشتێنەکە ئەوەندە توندە (شوێنی کردووە).
شوێن کەفتن: د. شوێن کەوتن.
شوێن کەوتن: دووکەوتن.
شوێنەزا: ئەو وڵاتەیە کە تۆی تێدا لە دایک بوویت.
شوێنە گومکێ: شوێنە ونێ.
شوێنەوار: شوونەوار.
شوێنەونکە: شوێنەونێ.
شوێنەونێ: شوێنەونی.
شوێنەونی: سەرشێواندن لە کەسێک بەکردار یا بە وتار بۆ شاردنەوەی کارێک لێی.
شوێن هەڵگرتن: دۆزینەوەی شـتی دزراو بەهۆی شـوێن پێوە لە زەوی.
شویت: گـیـایەکی گەڵا وردی تام و بۆن خۆشە دەکرێتە چێشتی یاپراخەوە.
شە: شێ: شەکرەکە (شە)ی هێناوە. شانە (با).
شەباقە: دەلاقە.
شـەبەق: ڕوونی کـەناری ئاسـمـان لە بەیاندا. کـونی گەورە لە کاڵاو دیوار.
شەبەق تێبوون: شەبەق تێکەوتن.
شەبەق تێکەوتن: کونبوونی کاڵا و دیوار بە گەورەیی.
شـەبەقـدان: ڕووناکـبـوونەوەی کـەناری ئاسـمـان لە بەیاندا.
شـەبەق شـەبەقـبـوون: کـون کـون بوونی دیوار و کـاڵا بەگەورەیی.
شەبەقی: بەیانیان کاتی شەبەق.

شەبەندە بەرۆژ: جۆرە خامەکێکی زۆر جوانە بەگەڵێ ڕەنگ دەنوێنێ.
شەبەنگە بەرۆژ: شەبەندە بەرۆژ.
شەبەیخوون: بەسەر دوژمن دادان لە شەودا.
شەبیکێن: ز. ڕەقیتە.
شەبیک: ز. نەقیزەی ولاخ لێخورین.
شەپ: بەری دەست: شەپێکی پێدادا واتە لەپێک. پڕ بەچنگێک لە شتێک: (شەپ)ێک کەرە، واتە پڕ بەچنگێک. پڕ (ل). وتەیەکە هەمیشە لە پێش وتەی شۆڕەوە بەکاردێنرێ: (شەپ و شۆڕ). شەپالە.
شەبازللە: کێشان بەڕوومەتی یەکێکدا بە بەری دەست بەتوندی.
شەبال: ز. شتی جوانی باش.
شەپالمە: شەپالە.
شەپالە: لێدان بەبەری دەست لە ئەندامی گیاندار.
شەپرەوی: چەپرەوی (یساری).
شەپرێو: مەردوومی شپرزە.
شەپریو: مەردوومی شەپ و شۆڕ.
شەپرزە: شپرزە.
شەپشەپان: د. شەپلی شۆیێن.
شەپقە: جۆرە کلاوێکی لێوارداری سێبەر لە دەموچاو دەکا.
شەپک: چۆغەی ڕانک.
شەپکە: پارچەیەکە لە پارچەکانی جۆلایی. شەبقە (د).
شەپلاخ: شەپازللە.
شەپلاخە: شەپلاخ.
شەپلە: دەردێکی کوتوپڕی گرانە دەدا لە ئەندامی گیاندار و وشکی دەکا.
شەپلی شۆیان: شەپلی شۆیێن.
شەپلی شۆیێن: یاریکردن بە سێو یا بە شتێکی وەک تۆپ لە حەوادا.
شەپلی شەپان: د. شەپشەپان.
شەپۆتە: دەفەی جۆلا.
شەپۆیە: شەپۆتە.

شەپۆر: شیوەنی تێکرایی بە کوڵ.
شەپ و شۆڕ: کەسێکە کە شل و شێواو و، داوێنی بەسەر زەویدا بخشێ.
شەپۆکان: د. پەشۆکان.
شەپۆکیان: د. شەپۆکان.
شەپۆل: تەکاندانی ئاو بە هێزی شتێکەوە.
شەپۆلدان: قۆندەرەکردنی ئاو.
شەپە: کۆمەڵە بەفر.
شەپەڕ: با. باڵی پەلەور و فڕۆک.
شەپەزللە: شەپازللە.
شەپە شەپ: دەنگی دڕ و داوێنی شۆڕ کە تەڕ بووبێ.
شەپەلۆخ: گیانداری چاوبرسی زۆرخۆر.
شەپەلووح: درەختێکی گەرمیانییە بەرێک دەگرێ وەک هەنجیر دەخورێ و، لقە گەورەکانی وەک شووتی تەرز دەهاوێ.
شەت: ڕووباری گەورە.
شەتاو: ئاوی سارد دان بەژێر سک و گەڵوگونی ولاخی بەرزەدا لە کاتی گەرمادا. شەت.
شەترنج: جۆرە یارییەکە وەک دامە بە شەش جۆر داش دەکرێ کە هەموویان سی و دوو داشن کە پێیان دەڵێن: (ڕوخ، ئەسپ، فیل، شا، وەزیر، پیادە).
شەتڵ: سەوزاییەکە لە شوێنی خۆی بەڕیشەوە هەڵکەندرابێ بۆ ڕواندنی لە جێگایەکی تر.
شەتڵجاڕ: شەتڵگا.
شەتڵگا: د. شوێنێکە کە شەتڵی تێدا بروێنرێ.
شەتوپەت: شتی لەت و پەت.
شەتوکوت: شەتوپەت.
شەتوور: با. شەفتوول.
شەتەرە: شاتەرە.
شەتەکدان: پێچانەوە و بەستنی شتێک بەتوندی.
شەخت: ز. گیاندارێکە شەلی لە هەردوو دەستیدا بێ.
شەختۆ: تەمەڵ. شتی تێکەڵ و پێکەڵ.
شەختە: سەهۆڵ.
شەخرە: شتێکە لە دار دروست دەکرێ وەک دوو پەیژەی لە یەک دراو وایە کرشەی پێ دەبرێتە سەر خەرمان.

شەخس: گۆڕی پیاوی گەورە ئاینی.
شەخسان: تێکچوون و گۆڕانی ئەندامی گیاندار بەهۆی ناساغییەکی گرانەوە.
شەخساو: گیاندارێکە ئەندامی شەخسی بێ.
شەخسین: شەخسان.
شەخسیو: شەخساو.
شەخف: ز. سواغی سەربان بەگەچ یا بەقوڕ.
شەخەڵ: چەم و چوغوردی خڕ و بەردەڵانی.
شەخەڵان: جێگایەکە کە قەرەمی تێدا ڕووابێ.
شەدار: شتی شێدار.
شەدانە: تۆوی گیای گونیە.
شەدە: مشکی سەرپێچ.
شەرا: بایەکی ناسازی گەرمە دەدا لە مەرەزە و هێندێ میوە وشکی دەکا.
شەراب: خواردنەوەیەکە لە مێوژ دروست دەکرێ و سەرخۆشی دەدا.
شەرابخانە: شوێنێکە کە شەرابی تێدا بفرۆشرێ یا تێیدا بخورێتەوە.
شەرابخۆر: کەسێکە کە خووی گرتبێ بەخواردنەوەی شەرابەوە.
شەرابردگ: شەرابردوو.
شەرابردوو: شتێکە کە شەرا لێی دابێ.
شەرابردە: شەرابردوو.
شەرابی: ڕەنگێکە کە وەک ڕەنگی شەراب وابێ.
شەرالێدراو: شەرابردوو.
شەراو: د. شەراب.
شەربک: ز. شەربە.
شەربە: گۆزەڵەیەکی گلێنی تەنکی بەچەرخ گێڕدراوی سوورەوەکراوی سپییە ئاوی تێ دەکرێ.
شەربەت: شیلەی شتی شیرین کە لەگەڵ ئاودا تێکەڵ بکرێ بۆ خواردنەوە.
شەربەتچی: کەسێکە کە شەربەت بگرێتەوە بۆ فرۆتن.
شەربەزە: ز. شپرزە.
شەڕانی: گیانداری شەڕ فرۆش.
شەڕفرۆتن: بریتییە لە بیانووگرتن بەیەکێک بۆ ئەمەی کە بچێت بەگژیدا.
شەڕفرۆش: بریتییە لە کەسێک کە بیانوو زۆر بگرێ بەمەردووم بۆ بەگژدا چوونیان.
شەڕفرۆشتن: شەڕفرۆتن.
شەڕواڵ: د. شەرواڵ.
شەڕە تۆپ: جۆرە یارییەکە بەتۆپ لە یەکتری دەدەن.
شەڕەتۆپەڵ: جۆرە یارییەکە تۆپەڵە بەفر دەگرنە یەک.
شەڕەجنێو: جنێودانی دوو کەس بەیەک.
شەڕە دەنووک: بریتییە لە وتنی قسەی ناشیرینی دوو کەس یا زیاتر بەیەکتری: بووک و خەسوو هەمیشە (شەڕە دەنووک) یانە.
شەڕەشۆق: شەڕە قۆچ.
شەڕەشەق: زرمەزلێی چەند کەسێک.
شەڕەقوچ: شەڕکردنی دووگیاندار بە سەر.
شەڕە قۆچەقانی: شەڕکردن بەهاویشتنی بەرد بە قۆچەقانی.
شەڕە گەڕەک: شەڕکردنی منداڵی دوو گەڕەک لەگەڵ یەکتری.
شەڕەنگێز: شەڕفرۆش.
شەڕهۆملکێ: هەرا و هۆریا کردن.
شەرم: ڕوونەهاتن و ئابڕوو.
شەرمدار: د. شەرمن.
شەرمسار: د. شەرمەزار.
شەرم ساری: د. شەرمەزاری.
شەرم شکان: نەمانی شەرمی یەکێک.
شەرمکردن: ڕوو نەهاتن بۆ کردن یا وتنی شتێک.
شەرمگا: د. بریتییە لە پاش و پێشی ئادەمی.
شەرمگە: شەرمگا.
شەرمن: کەسێکە کە خاوەن شەرم بێ.
شەرمندە: شەرمن. شەرمەندە.
شەرمنە: د. شەرمن.
شەرمنی: شەرمکردن.
شەرمۆک: شەرمن.
شەرمە: د. شەرم.
شەرمەزار: کەسێکە تەریق بووبێتەوە.

شەرمەزاری: تەریقی.
شەرمەسار: شەرمەزار.
شەرمەساری: شەرمەزاری.
شەرمەشکانێ: بریتییە لە خۆ نواندن و خۆ دەرخستنی یەکێک کە بیەوێ شەرمی خۆی بشکێنێ.
شەرمەندە: شەرمەزار.
شەرمێوون: شەرمۆک.
شەرواڵ:دەرپێ. دەمەر قۆپان.
شەرواڵ بەکوڵ: گیایەکی بەهاری سەلکدارە گەڵای وەک شاتەرە و تامی وەک شێلم وایە خواردنی ڕەوانی دەدا.
شەرواڵپیس: داوێن پیس.
شهرەزا: ز. شارەزا.
شەس: د. شەست.
شەست: ناوە بۆ ژمارەیەک کە شەش جار دەیە.
شەستپەڕ: گوڵێکی تۆپی زەردی بۆنخۆشە وەک گوڵە جۆری وایە بەڵام ئەم گەورەترە. گوڵەباخ.
شەستتیر: چەکێکی جەنگییە شەست گوللە دەخوا.
شەستکردن: بارین بە لێزمە و بەخوڕ.
شەستە: مانگی نیسان کە سی ڕۆژە.
شەستە باران: شەستە.
شەستە کردن: گۆڵ گۆلکردنی زەوی بە(ونار) بۆ ناشتنی توتن.
شەستەم: شتێکە کە لە پایەی شەستدابێ.
شەستەمین: شەستەم.
شەستهەم: شەستەم.
شەستهەمین: شەستەمین.
شەس: د. شەست.
شەسکردن: د. شەستکردن.
شەش: ناوە بۆ ژمارەیەک کە لە ناوەندی پێنج و حەوت دایە.
شەش ئاگر: جۆرە دەمانچەیەکە شەش گوللە دەخوا.
شەشپاڵور: د. شەشگۆشە.
شەشپەڕ: جۆرە جۆیەکە گوڵەکەی هەشت ڕیز دەنکی تێدایە.
شەشتیر: شەش ئاگر.
شەشخان: شەشخانە.
شەشخانە: ز. جۆرە تفەنگێکە لە ناوەوە شوێنی فیشەکی ببێ.
شەشدانگ: زەویوزارێکە کە هیچ بەشێکی لێ جیا نەکرابێتەوە، هەموو زەویوزارێک بە شەش دانگ دادەنرێ: (شەشدانگ)ی ئەو دێیەم کڕیوە، واتە هەمووی یا سێ دانگی ئەو دێیە هی منە، واتە نیوەی. بریتییە لە کەری چوار پەل قەوی بەرزی بەخۆوە.
شەشدەر: هەر شەش لاکە سەر و خوار و ڕاست و چەپ و پاش و پێشە.
شەشک: شەشەڵان (ز). ناوە بۆ دێیەک لە ناوچەی هەڵەبجە. مێژەر (با).
شەشکان: شەشەڵان.
شەشکلک: د. شەشە.
شەشگۆشە: شتێکە شەش سووچی ببێ.
شەشلا: شەشدەر.
شەشۆ: شەشە. ناوی دێیەکە لە کوردستانی ئێران.
شەشە: کەسێکە کە شەش بەنجەی دەست یا پێی ببێ.
شەشەڵان: مانگی دوای مانگی ڕۆژوو.
شەشەم: شتێکە کە لە پایەی شەشدا بێ.
شەشەمین: شەشەم.
شەشهەم: شەشەم.
شەشهەمین: شەشەمین
شەشیەک: لە شەش بەش بەشێک.
شەشیەکی: لە شەش بەش بەشێکە کە هێندێ میراتگر دەیبا.
شەعمووز: ز. وڵاخی سەرکێش.
شەعن: ز. بزنی بەڵەک.
شەغرە: شەخرە.
شەغرەکێش: جۆرە دەستەبەرەیەکە شەخرەی پێ دەگوێزرێتەوە.
شەفت: چەوت.
شەفتالوو: ل. هەڵووژە سیقەتۆرە.
شەفتر: پیرێ شەو.
شەفتوور: د. شەفتوول.

شەفتی: چەوتی.
شەفەلاح: شێفەلە.
شەفەلە: شەفەلاح.
شەڤ: ز. شەو.
شەڤخشک: با. کالیار.
شەڤخوونی: با. شەبەیخوون.
شەڤدەر: ز. کەسێکە بەشەو بەدەشتەوە بێ.
شەڤرۆنک: با. جەژنێکە لە جەژنەکانی تیرەی یەزیدی.
شەڤرەڤیک: ز. شەمشەمەکوێرە.
شەڤشەڤۆک: شەڤرەڤیک.
شەڤکوێر:ز. شەوکوێر.
شەڤگێر: ز. کەسێکە کە بەشەو بگەڕێ.
شەڤنەم: با. شەونم.
شەڤە: با. شەوە.
شەڤی: ز. شەوازۆ.
شەق: هەڵدان لە شتێک بە قاچ. شتی لەق.
شەقار: قڵیشی شت، (شەقار شەقار) شتی زەنگ زەنگی قڵیش قڵیش.
شەقازللە: شەپەزللە.
شەقاشەق: د. شەقشەقە.
شەقاقلووس: د. خۆرە.
شەقال: پێڵاوی کۆن.
شەقام: شاڕێ.
شەقان: شەقێن.
شەقانشەق: لە شوێنی وتەی (سەرانسەر) بەکاردێنرێ لە کاری گرنگ و بەنەرکدا.
شەقاو: هەنگاو. شەقام.
شەقاوشەق: د. شەقشەقێن.
شەقبردن: هەڵپچڕان و درز بردنی شت.
شەق تێهەڵدان: هەڵدان لە شتێک بەشەق.
شەقشەقان: د. شەقاوشەق.
شەقشەقە: تەنەکەیەکی سەر خڕی کلکدارە چەند زیخێک لە ناوەکەیایەتی منداڵ ڕای دەوەشێنێ و خۆی پێ ژیر دەکا. ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
شەققە: دەنگێکە لە ناوەندی تەقە و شڵپەدا وەک دەنگی قۆچەقانی.
شەقکردن: لەتکردنی هێندێ شت.
شەقل: ز. شەقڵ.
شەقڵ: جۆرە نەخشێکە بە(شەقڵە) لە خەرمانی سوورکراو دەکێشرێ بۆ ئەوەی دزی لێ نەکرێ. چاپ (د).
شەقڵ شکاندن: بریتییە لە ئابڕووبردنی یەکێک و شکاندنی لەناو مەردوومدا.
شەقڵکردن: نەخشکردنی خەرمان بەشەقڵ.
شەقڵە: تەختەیەکی نەخشکراوە شەقڵی پێ لە خەرمان دەدرێ.
شەق و پەق: شتی لەتوپەت، (شەق و پەقکردن) لەتوپەتکردنی شتێک.
شەق و شڕ: شتی شڕی لەقبوو.
شەق و شۆق: شتی شەق و شڕ.
شەقۆق: پەنا و پەسێو. هەرمێ کێویلە.
شەقووق: ز. درەختی قەزوانی زڕ.
شەق: چەوتەکی مێو. شەقە مشار. شەقە، (شەقەشەق) شەققەی یەک لە دوای یەک (شەق و هووڕ) شەقە شەقی زۆر. دەفەی جۆلا (د).
شەقەبەند: ڕەختی ولاخ.
شەقەزللە: شەقازللە.
شەقەکردن: لەتکردنی شت بە شەقە.
شەقەکێش: کەسێکە کە هەر دار شەق بکا.
شەقە گل: د. گلکردنی چاو.
شەقەمشار: مشارێکی دوو دەستەکییە بەدوو کەس داری زلی پێ دادەهێنرێ.
شەقەمێو: چەوتەکی مێو.
شەق وا شەق: د. شەقشەقان.
شەقێن: جۆرە یارییەکی دوو دەستەییە گۆیەکی خڕی دارین لە دەستێکدا دادەنێن، هەر دەستەی بەدارێکی چەوتاوەوە هەوڵ دەدا بۆ ئەوەی لەسەر شاری دەستەکەی ترەوە دەری بکا.
شەقیلە: پارچە چەرمێکە ژنان دەیگرن بەلای ڕاستیانەوە بۆ ئەوەی تەشی لەسەر با بدەن تا کالایان نەدرێ و باش بخولێتەوە.

شەک: بەرخێکە پێی نابێتە ساڵی دووەم. دیوێکە لە میچ.
شەکار: مێرگ.
شەکاڵ: ز. پێڵاوی دڕاو.
شەکان: د. تەکان.
شەکاندن: جوولاندن و هێنان و بردنی شت بەهۆی باوە: درەختەکە با دەی (شەکێنێ).
شەکاندنەوە: ڕاوەشاندن و هەڵگۆفتنی یەکێک هی یەکێک. شەکاندن.
شەکانن: د. شەکاندن.
شەکانەوە: لەرانەوەی شت.
شەکر: شتێکی سپی یا زەردی زۆر شیرینی خۆشە لە قامیش یا چەوەندەر دروست دەکرێ.
شەکراو: ئاوێکە شەکری تێ کرابێ.
شەکراو خواردنەوە: بریتییە لە خوازبێنی یەکێک بۆ یەکێک و دابەشکردنی شیرینی بەو هۆیەوە.
شەکر پەنیر: جۆرە نوقڵێکی پانە لە شەکر دروست دەکرێ و کاکڵەیەک گوێز دەخرێتە سەری.
شەکرخەندە: زەردەخەنە.
شەکرخەنە: شەکرخەندە.
شەکردان: دەفرێکی تایبەتییە هەر شەکری تێ دەکرێ.
شەکر شکاندن: بریتییە لە قسەکردن.
شەکرشکێن: ئاسنێکی دەم پانی تیژە وەک تەشوێ هەر شەکری پێ دەشکێندرێ.
شەکرلەمە: جۆرە خواردەمەنییەکە لە شەکر و گوێز و ئارد دروست دەکرێ.
شەکرۆک: ز. شەکرۆکە.
شەکرۆکە: شتێکی سپی شیرینچکە لە کەرتەشی پەیدا دەبێ.
شەکرە: جۆرێکە لە گیای (گوێنی) کە پێی دەڵێن (جەباری). شەکرۆکە.
شەکرەباوی: با. چوالە.
شەکرەپیاو: پیاوی خۆشخووی زبان شیرین.
شەکرەخەنە: شەکرخەندە.
شەکرەژن: ژنی خۆشخووی زبان شیرین.
شەکرەسێو: جۆرە سێوێکی شیرینچکە.
شەکشەکان: د. لەرەلەری شت بەدەم باوە.
شەکمەڕ: شەکەمێیەکە کە سکێکی کردبێ.
شەکە: بەرازی مێی یەک ساڵە (ل). جۆرە کڵاوێکی تووکنە لە پێستی بەرخ دروست دەکرێ. لەرە، (شەکە شەک) لەرەی یەک لە دوای یەک.
شەکەت: ماندوو، (شەکەتبوون) ماندووبوون، (شەکەتکردن) ماندووکردن.
شەکەتی: ماندوویەتی.
شەکەر بادام: د. جۆرە حەڵوایەکە.
شەکەر بۆرە: د. جۆرێکە لە حەڵوا.
شەکەر پەنیر: د. شەکر پەنیر.
شەکەرخەن: د. شەکرە خەنە.
شەکەر گریان: د. گریانێکە لە خۆشی و شادییەوە بێ.
شەکەرگری: د. شەکەر گریان.
شەکەرۆکە: ژن یا کوڕێکە کە خۆی جوان بکا و لەناو کۆمەڵێکدا سوور بدا و سەما بکا.
شەکەری: جۆرە ڕەنگێکی زەردباوە.
شەکەشەک: دەنگی دڕ و داوێنێکی دڕاوە کە تەکەتەکی بێ.
شەکە مەڕ: شەکەمێ.
شەکەمێ: بەرخە مێیەکە کە پێی نابێتە ساڵی دووەم.
شەکەمێنگە: شەکەمێ.
شەکەنێر: بەرخە نێرێکە پێی نابێتە ساڵی دووەم.
شەکی کاڵ: شەکەمێیەکە کە هێشتا نەزابێ.
شەکێن: یاری قاپێن.
شەکیلە: وتەیەکە شتی تەڕی شەپوشۆڕی پێ دەشوبهێنرێ.
شەگە: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی مەرحەبا، لە (شاگاە)ەوە هاتووە واتە کاتت وەکو کاتی شا خۆشبێ.
شەگەل: ڕانێکە کە هەمووی شەکەنێر بێ.
شەگێن: شەکێن.
شەل: گیانداری پێ لەنگ. قالێ و بەڕەی چرچی خوار. تاخەرار. پارچە زەوییەکە لە پاڵ جۆگە ئاوێکدا کە هەمیشە بەهۆی ئاودەلاندنەوە سەوز و غەدار بێ. ڕانک.

شەلاخ: زللە (ل). قامچی (د).
شەلاخکاری: د. لێدانی یەکێک بەشەلاخ.
شەلاق: هەڵمەت. شەلاخ.
شەلاقە: باڵندەیەکە بەقەد کۆترە باریکەیەک هەر لە بەهاراندا پەیدا دەبێ.
شەلالە: کۆکی درومان.
شەلاندن: ز. ڕووتکردنەوە لە لایەن جەردەوە.
شەلایی: د. جۆرە سەرپێچێکە ژنان دەیبەستن بەسەریانەوە، وەک هەوری وایە.
شەڵتاخ: د. گێچەڵ و تەشقەڵە.
شەڵتان: شەڵتە.
شەلتە: زوقمی پایز: (شەلتە) لێی داوە، یا (شەلتە) بردوویەتی.
شەڵتە: دەفرێکی دوولای گەورەی دەم بەرەڵلایە دەدرێ بەسەر پشتی ولاخدا و شتی تێ دەکرێ. جۆرە دەرپێیەکی ژنانەیە لە ژێر دەرپێی ترەوە لە پێ دەکرێ (د). شەلتە (د). نیوە نمەکێکی گەورە یا بڕوێشێکی کولاو یا سرێشێکی گەرمە کە بخرێتە سەر پەڕۆ و لە شوێنێکی بەئازار بپێچرێ.
شەڵخە: شەڵغە.
شەڵغە: پوورە هەنگ.
شەڵغەم: شێلم.
شەلکە: دەردێکە تووشی سمی بزن و مەڕ دەبێ و شەلی دەکا.
شەلم: ز. شێلم.
شەلە: ز. زیوانی ناو دەغڵ.
شەلوار: شەرواڵ.
شەڵوار: شەرواڵ.
شەل و پەت: شتی لەت و پەت.
شەل و شێت: مەردوومی شێتۆکەی شلەپەتە.
شەلووف: کەڵەشێری پچووک (ز). زۆڵ.
شەلە: ناوەشکێنە. حەوتەمین ئەستێرەی حەوتەوانەی گەورەیە کە دەکەوێتە لای خواروو.
شەلە شەل: ڕۆیشتن بەلەنگە لەنگ.
شەلەگە: کەلەبەرێکە لە جۆگەی مەرەزەدا کە ساڵێک لەوە پێش ئاوی لێ کرابێتە سەر قاڵبێک و نیمساڵ گیرابێ بۆ ئەوەی ئەو قاڵبە بەیاری بێنێتەوە و، لە خوارترەوەی کەلەبەرێکی تر کرابێتە ئاوەکەوە بۆ سەر قاڵبێکی تازە.
شەلەم: شێلم.
شەلەم شێوێن: د. دارێکی سەریانە شێلمی کولاوی پێ ئەمدیو ئەودیو دەکرێ لە مەنجەڵدا.
شەلەمە: د. گیایەکی ڕەوانە بنکەکەی وەک سێوی بن ئەرز وایە.
شەلەمین: چێشتی چەنسووتەکە.
شەلەمینکەرە: د. جۆرە گوڵێکی زۆر جوانە.
شەلیک: ز. پەڕۆیەکە دەدرێ بەسەر دەمی دەفرێکدا کە شیری تێ بدۆشرێ بۆ ئەوەی شتی تێ نەکەوێ.
شەلی: لەنگی لە ڕۆیشتندا. سپیدار (د).
شەلین: لەنگین.
شەم: جێی سێبەر (هـ). شەمع (د).
شەمار: هەزارێن.
شەماڵ: بایەکە لەلای ڕاستی قیبلەوە دێ.
شەماڵپا: برێتییە لە ولاخی خێرای تیژڕەو.
شەمالە: دانیشتنی ئافرەتە لە شەوی شەمموواندا لە سێ ڕیانێک لەگەڵ گرتنی نیازێک لە دڵدا، ئینجا ئەگەر ڕێبوارێک لەو ڕێگایانەوە هات و قسەیەکی خۆشی کرد ئەوا دەیکا بەنوقلانەی پێکهاتنی نیازەکەی و، ئەگەر قسەی ناخۆشی کرد ئەوا دەیکا بەنوقلانەی پێک نەهاتنی.
شەمالێ: شەمالە.
شەمامۆک: شەمامۆکە.
شەمامۆکە: شەمامە.
شەمامە: شتێکی خڕی خاڵخاڵی بۆنخۆشە وەک کاڵەک وایە بەلام ئەم پچکۆلانەیە.
شەمبلیلک: ز. قومام.
شەمبووز: با. ولاخی چەمووش.
شەمبە: شەمە.
شەمبێ: با. جۆرە توویەکی دەنک سپی درێژکۆلەی کەم ئاووکە. شەمە (با).
شەمتێن: هەڵخلیسکان.
شەمچک: فێڵباز.

شەمچە: شقارتە.
شەمدان: د. شەمعدان.
شەمزان: شەمزین.
شەمزاو: شتێکە کە شەمزی بێ.
شەمزین: تێکچوونی چەرم بەهۆی زۆر هەتاو لێدانییەوە.
شەمزیو: شەمزاو.
شەمسان: شەمزان.
شەمساو: شەمزاو.
شەمسین: شەمزین.
شەمسیو: شەمزیو.
شەمشەڵە: د. شەمشەمەکوێرە.
شەمشەڵەکوێرە: د. شەمشەمەکوێرە.
شەمشەمەکوێرە: باڵندەیەکی پچووکە سک و زا دەکا و قاچی بەباڵەکانیەوەیەتی.
شەمع: مۆم. بەرەمێو.
شەمعدان: شتێکە مۆمی بەداگیرساوی لەسەر دادەنرێ.
شەملک: با. بەرماڵ.
شەممە: ڕۆژی یەکەمی حەفتە لە هەینی بەدواوە.
شەمۆ: شەموو.
شەمۆز: چەمووش.
شەمۆس: شەمۆز.
شەموو: شەممە.
شەموولە: قوتیلەی نەوت.
شەمە: شەممە (د). ناوی دێیەکە لە ناوچەی تانجەرۆ.
شەمە بازاڕ: د. شوێنێکی تایبەتییە لە هێندێ جێگە هەموو شەمموانێک شتی تێدا دەفرۆشن هەروا لە ڕۆژەکانی تریشدا دەبێژرێ یەک شەمە یا دووشەمە یا سێ شەممە یا چوارشەممە یا پێنج شەمە یا هەینی بازاڕ بەپێی دەستوور و باوی ئەو شوێنە.
شەمەتلێنکە: هەنگوینێکی جیری خۆشی شانە پچکۆلەیە لە جۆرە هەنگێکی تایبەتی پەیدا دەبێ.
شەمەد: پۆیەشمین.
شەمەلەکۆرە: شەمشەمەکوێرە.
شەمەنیخە: چنگدانە چنگی یەکتری.
شەمێ: مێوی خلتەی هەنگوین.
شەمیتین: ز. هەڵشلەپین.
شەمیخین: ز. ترشانی چێشت لە گەرمادا.
شەمیراندن: ز. دەست هەڵگرتن لە کارێک .
شەمی: ز. شەموو.
شەن: دارێکی پێنج پەنجەیە خەرمانی پێ بەبا دەکرێ. وردە تەڵاش و پشقلێکە کە لە کاتی ساردبوونەوەی تەنووردا تێی دەکرێ بۆ گەرم داهاتنەوەی.
شەنکردن: بەباکردنی خەرمانی کوتراو بەشەن بۆ سوورکردنی.
شەنگ: مەردوومی شۆخ. وردە کەلوپەلی ناو ماڵ (د). فیشەک (د).
شەنگڵە: دوو گوێز یا دوو مازوو یا دوو شتی تری وایە کە بەیەکەوە نووسابن.
شەنگڵە بەرەکەت: شەنگڵە.
شەنگۆڵ: شەنگڵە. شەنگ.
شەنگە: شەنگ.
شەنگە بەرە: شەنگە بەرەکەت.
شەنگەبی: شۆڕەبی.
شەنگە سوورە: زەردەواڵە.
شەن و کەوکردن: بریتییە لە کردنی کارێک یا وتنی گوفتارێک بەجەختی و تۆخی: فیسار کەس ئەمڕۆ لە نانخواردندا (شەن و کەوی کرد) یا لە باسی فیسارە شتدا (شەن و کەوی کرد) واتە حەشری کرد.
شەنە: د. شەن.
شەو: کاتی ڕۆژئاوابوونە تا ڕۆژبوونەوە.
شەوار: شەوگار.
شەوارە: شەو و ڕۆژکردنەوە لە ئاهەنگدا. گرتنی پەلەور لە تاریکەشەودا بەچرا: ئیمشەو چووم بۆ (شەوارە) گەلێ پەلەورم گرت، گیاندارێکە کە شەو بەچرا کەوتبێ: ئەو چێرگە (شەوارە)یە.
شەوارەبوون: سەر تێکچوون لە گیاندار لە تاریکە شەودا بەهۆی بینینی ڕووناکییەکی نزیک و

نەمانی ڕووناکییەکەوە.
شەوارەکەوتن: شەوارەبوون.
شەواژۆ: لەوەڕاندنی ئاژاڵ بەشەو.
شەواشینک: دارێکە بەرەکەی وەک چواڵە وایە خۆش دەکرێ و دەخورێ و، پێی دەڵێن بایەف.
شەواڵ: ل. شەرواڵ.
شەواڵ بین: ل. بەندە خوێن.
شەواڵە سوورە: شەرواڵ بە کوڵ.
شەواندەر: چەوەندەر.
شەوبۆ: گیایەکە گەڵای وەک بی وایە گوڵێکی زۆر بۆنخۆش دەگرێ و بەشەو بۆن دەداتەوە.
شەوبەن: شەوبەند.
شەوبەند: شەوژەن. کۆسەکی خەنجەر.
شەوبێدار: کەسێکە کە بەشەو نەنوێ و ئاگادار بێ.
شەو بێداری: نەنوستن و ئاگاداری لە شەودا.
شەو بێری: شەوە ناشەوێک.
شەوت: ز. ئازارێکە پەیا دەبێ لە گوێی مەڕ و گادا.
شەوتا: تایەکە هەر لە شەودا تووشی مەردووم دەبێ.
شەو جومعانە: خواردەمەنییەکە لە شەوی جومعاندا دەبەشرێتەوە بەخێری مردوو.
شەوچرا: چرایەکە لە شەودا ڕاوی پێ دەکرێ.
شەوچەرە: خواردەمەنییەکە لە شەوگاری زستاندا دوای نانخواردن دەخورێ لە میوەی وشک و تەڕ.
شەوچەرەز: شەوچەرە.
شەوچەلە: شەوچەرە.
شەوخونی: شەبەیخوون.
شەوخەف: کالایەکە هەر لەکاتی نووستندا لەبەر دەکرێ. پێخەف.
شەودێر: کەسێکە کە بەشەو ئاودێری بکا.
شەودێری: ئاودێری لە شەودا.
شەودێز: بریتییە لە شتی ڕەشباو.
شەوڕۆ: شەوڕەو.
شەوڕەو: کەسێکە کە بەشەو بڕوا.
شەوڕەوی: ڕۆیشتن لە شەودا.
شەوزستان: د. یەکەم شەوی زستان کە لە هەموو شەوێک درێژترە.

شەوژەن: دارێکە وەک مەچەکی دەست دەکرێ بەکونی سەر دەرگادا بۆ داخستنی.
شەو سکڵ: پێخوێی شکێنەکراوی وردەکوت نەکراو لە خەرمان.
شەوسۆ: د. سۆزی.
شەو سوتکە: جۆرە برینێکی بەسوێیە وەک (بەورەشینکە) لە پەنجەی دەست و قاچ دێ.
شەوسۆتەکە: جۆرە مێشوولەیەکی وردی بەئاڵۆشە.
شەوسوو: بەیانی زوو.
شەوشین: ز. ترنج.
شەوق: ڕووناکی و بریقەی هێندێ شت.
شەوقدار: شتی خاوەن شەوق.
شەوقدانەوە: پەیدابوونی شەوق لە شتێکەوە.
شەوک: ز. کرمەکی زێڕ.
شەوکار: کارێکە کە بەشەو بکرێ.
شەوکراس: کراسێکە کە هەر لە شەودا لەبەر بکرێ.
شەوکلاو: جۆرە کلاوێکە هەر لە شەودا لەسەر دەکرێ.
شەوکۆر: شەوکوێر.
شەو کۆک: د. کەسێکە لە نیوەی شەودا لە شوێنێکی بەرزەوە مەردووم بانگ بکا بۆ هۆشیاربوونەوە.
شەوکوێر: گیاندارێکە بەشەو چاوی نەبینێ.
شەوگا: د. پەچەیەکە کە ئاژاڵ لە شەو تێیدا بحەسێتەوە.
شەوگار: ماوەی شەو لە ڕۆژئاوابوونەوە تا بەیانی.
شەوگڕ: د. چراخان.
شەوگەرد: دەعبایەکە وەک مارمێلکە بەڵام نەم پێوە دەدا. شەوگەڕ (د).
شەوگەڕ: د. حەسحەس.
شەولەبان: بریتییە لە بانگردێن.
شەو لەوەڕ: لەوەڕێکە بەشەو بکرێتە بەرگیاندار.
شەومەندە: شەوە سار.
شەومەنە: د. شەومەندە.
شەونخونی: شەونوخوونی.
شەونشین: کەسێکە بەشەو نەنوێ.
شەونم: دڵۆپە ئاوێکە لە بەهاراندا بەشەو دەکەوێتە سەرگیا.

شەونەخوونی: شەورۆژکردنەوە لەسەر نەخۆش.
شەونوێژ: نوێژێکە کە لە بەشی دوایی شەودا بکرێ لە دوای نووستن و هەستانەوە.
شەونەخووس: د. شەوبێدار.
شەونوخووسی: د. شەوبێداری.
شەووگ: د. بەردی شەوە.
شەوە: دەردێکە تووشی منداڵی ساوا دەبێ ئەندامی شین دەکاتەوە و دەمرێ. بەردێکی زۆر ڕەشی جوانی لووسی بەنرخە ژنان دەیکەن بەملوانکە.
شەوەر: سێپەرە.
شەوەڕ: شەوەر.
شەوەزەنگ: تاریکە شەوی ئەموستەچاو.
شەوە سارە: چیشتێکە لە ئێوارەوە مابێتەوە بۆ بەیانی.
شەوەکی: کردنی کارێک لە بەشی دواییی شەودا.
شەوی بێن: ز. وشکبوون و پێگەیشتنی گوڵی دانەوێڵە لە پێش کاتی خۆیدا.
شەویتاندن: ز. سووتاندن بەئاگر.
شەویلاک: شەویلە.
شەویلکە: شەویلە.
شەوی: کراس (ل). شتی شەو کە کەوتبێتەوە ڕۆژ: ئەم ناوە (شەوی)یە.
شەویلاک: شەویلە.
شەویلگە: شەویلە.
شەویلە: ئێسقانی ئەم لاو ئەو لای دەم کە دانی خوارووی لەسەر دەڕوێ.
شەوین: شەواژۆ. شەوێکی خۆشە لە بەهاردا کە باران باریبێ و خۆشی کردبێتەوە.
شەه: ز. شانە.
شەهبەلووت: ز. جۆرە خورمایەکی ڕەشە.
شەهک: ز. شانەی پچووک.
شەهکردن: ز. شانە کردن.
شەهلەوەند: هەرزەکار.
شەهمار: هەزار پێ.
شەهمێر: کەڵەمێرد.
شەهن: شەه.
شەهێن: شاهێن. دارێکی کێوی بێهێزی کولۆرە لە داری قەرە قاج دەچێ وە لە پێش هەموو درەختێکدا سەوز دەبێ.
شەهێن: ز. تەرازوو.
شەی: ل. کراس.
شەیپوور: پارچەیەکە لە پارچەکانی مۆزیقە.
شەیتان: هێزێکی خراپە لە ئادەمیدا بیری خراپی بەدڵدا دەهێنێ. بریتییە لە پیاوی خراپ.
شەیتانپەرست: تیرەیەکن لە کورد لە ناوچەی مووسڵ لە ترسی شەیتان ناوی بە گەورە دەبەن.
شەیتان پێ پێکەنین: بریتییە لە شەیتانیبوونی منداڵ یەکەمجار.
شەیتانۆکە: شتێکە لە کووژەکە کەرانە دەچێ و کرمێکی تێدایە.
شەیتانلغاو: قەمتەر.
شەیتانی: فێڵبازی و دەست بڕی.
شەیتانیبوون: بەسەرچوون و ڕەحەتبوونی ئادەمی لە خەودا.
شەیدا: کەسێکە کە لە خۆشەویستی شتێکدا شێت بووبێ.
شەیدایی: شێتی و سەرگەردانی بۆ شتێک .
شهێن: حیلەی وڵاخ.
شهی: ل. نزگەرە.
شێ: وڵاخێکە ڕەنگی سوورێکی کاڵ بێ: نم: ئەم زەوییە (شێ)ی هەیە. ڕەش (ل).
شیارۆک: هیزە. مەشکە.
شیارە: ز. کایەکە لەناو چاڵدا و لەژێر گەمدا ڕۆ دەکرێ بۆ ئەوەی کە گەمەکە نم هەڵنەهێنێ.
شیاق: جۆرە تەنراوێکی تەنکە گەلێ ڕەنگی هەیە.
شیاندن: ز. ڕەوانەکردن.
شیایین: با. توێین.
شێپێو: شتێکە ئەندازەی شێ و تەڕی نیشان دەدا.
شێت: مەردوومی بێ ژیری مێشک تێکچوو.
شێتانە: گوفتار و کردارێکە کە لە هی شێت بچێ.
شێتبوون: تێکچوونی مێشکی مەردووم و نەمانی ژیری.

شێتخانە: شوێنێکە کە شێتی تێدا تیمار بکرێ.
شێتکە: شێتۆکە.
شێتگیر: بریتییە لە کەسێک کە هان درابێ لەسەر کردنی شتێک: (شێتگیری) مەکە.
شێتۆکە: مەردوومی دەلووکار.
شێت و وێت: مەردوومی دەلووکاری بەرەڵا.
شێتە پەتەڕی: شێت و وێت.
شێتە و ژیرە: بریتییە لە کەسێک کە هەردەمە لەسەر بیرێک بێ.
شێتێتی: شێتی.
شێتی: شێت بوون.
شێخ: پێشەوای ئاینی خواپەرست.
شێخانە: جۆرێکە لە هەڵپەڕکێ.
شێخانی: شێخانە. ناوی تیرەیەکە لە کورد.
شێخەڵ: دار و درەختێکە کە هەڵپاچرابێ بۆ بالاکردن.
شێخەڵکردن: هەڵپاچینی دار و درەخت بۆ بالاکردن.
شێدار: شتێکە کە نمی بێ.
شێر: دڕندەیەکی شان و مل ئەستووری پاشوو پووتی ئازای بەهێزی شکێنەرە.
شێرزایی: ز. شیرازەی کتێب.
شێرانە: کردارێکی ئازایانەیە کە لە کرداری شێر بچێ.
شێریەنجە: برینێکی گەورەی بەسوێیە درەنگ چاک دەبێتەوە.
شێرداخ: پارچە تەنراوێکی میل میلی ئاوریشمی جوانە دەکرێ بەکەوا.
شێردڵ: بریتییە لە مەردوومی ئازای بەجەرگ.
شێردەم: د. بەلووعەی ئاو.
شیرشیرۆکە: خوژیلک.
شێرکوژ: د. بریتییە لە مەردوومی ئازا. ناوە بۆ گردێکی گەورە لە ڕۆژئاوای دەستە چەپی سلێمانییەوە.
شێرکوڵ: د. دارێکی چوار پاڵووە لە ژێر کوڵەکەدا دادەنرێ.
شێرکوڵە: د. شێرکوڵ.
شیروانی: دارەڕای دوو قەدە لەسەر یەک ڕایەڵ.
شێر و خەت: جۆرە یارییەکە بەدراو دەکرێ.
شێر و گورگە: چەند دارێکە لە هەر چوار لاوە دەدرێتە بەر کوڵەکە یا بەر نێی ئاش بۆ ئەوەی تا دادەمەزرێ نەبزوێ.
شێرەبەفرینە: شێرێکی گەورەیە دروست دەکرێ لە بەفر.
شیرەت: ز. ئامۆژگار.
شێرە کوللە: جۆرە کوللەیەکی گەورەیە.
شێرە کولە: شێرە کوللە.
شێرەکی: جلی ئەسپە کە لە قاڵی دروست کرابێ بۆ جوانی.
شێرەوان: کەسێکە شێر بەرهەم بێنێ.
شیرین: ز. شیرین.
شێس: شەست.
شێست: شەست.
شێف: زەوییەکە بەیەک گاسن کێڵرابێ.
شێفبڕین: کێڵانی زەوی بە یەکەم گاسن.
شێفدانەوە: شێفبڕین.
شێفەلەتە: بەری گیای (مارگیر)ەکە سوور و شین و خۆشە و دەم دەداتەوە.
شێفیار: د. جووتیار.
شێڤ: ز. شەو.
شێڤدەست: با. جۆرە داوێکە کەوی پێ دەگیرێ.
شێکر: شەکر.
شێل: پێخوتییەک قوڕ. تاویرێک هەویر کە بەنۆرەیەک بشێلرێ. وتەیەکە لە دوای هێندێ ناوەوە دێ دەیکا بەنیسمی فاعل: هەویر (شێل) قوڕ (شێل).
شیلاقە: شەلاقە.
شێلان: دەست یا پێنان بەشتێکدا بەتوندی.
شێلاندن: شێلان.
شێلانن: شێلاندن.
شێلانە: قەیسی.
شێلاوگە: تەڕییەکی زۆرە کە لە شتێک هەڵ نیشتبێ: بارە ترێکە (شێلاگە)ی لێ هەڵ نیشتووە لە کاتێکدا کە چووبێ بەسەر یەکدا و شیلەی لێ هاتبێتە خوارەوە.

شێلک: دەسرێژی تفەنگ.
شێلم: گیایەکی پایزەی گەڵا پانە بنکێکی خڕی سپی هەیە و دەخورێ.
شێلم بەترش: جۆرە ترشیاتێکە لە گێزەر و شێلم دەگیرێتەوە.
شیلنگ: شێلک.
شیلوو: با. قوڕاو. لێڵ.
شێلە: جۆرە تەنراوێکی دەزوو تێ هەڵکێشراوە وەک جامانە ژنان دەیکەن بە کاڵا.
شێمی: ز. تووە سوورە.
شێن: ز. ژنی جوان. هەموو شتێکی جوان.
شیندەبی: شینەبی.
شینکە: زەوی کرینی شینکار. ناوی تیرەیەکە لە کورد لە ناوچەی شارباژێڕ. جۆرە تفەنگێکە لە دەمەوە دادەگیرێ.
شینکەبی: شینەبی.
شێنەبی: هێواشی و لەسەرخۆیی.
شێو: خواردەمەنییەکە کە ئێواران بخورێ. کاتی ئێوارە.
شێواز: شێوەی تایبەتی نووسین یا قسەکردن (اسلوب).
شێوان: کاتی شێوکردن. تێکچوونی شت: خوا سەرت لێ (نەشێوێنێ).
شێواندن: تێکدانی شت.
شێوانن: شێواندن.
شێواو: شتی تێکچوو.
شێواوی: تێکچوویی.
شێوکردن: خواردنی نانی ئێواران.
شێو گۆڕ: گەرمە گۆڕ.
شێوە: جۆرە زەڕە و ڕوخسارێکی تایبەتی شتە کە بەهۆی ئەوەوە بناسرێتەوە و لە شتی تر جیا بکرێتەوە: ئەم دوو منداڵە (شێوە)یان لە یەک دەچێ.
شێوەرد: زەمینی کێڵراو.
شێوەڕەش: ماشێنە.
شێوەقولە: چێشتە قولێ.
شێوەکردن: ناسینی شت بەهۆی شێوەوە.
شێوەنما: د. سینەما.
شێویاگ: د. شێواو.
شێویان: د. شێوان.
شی: شتێکە لە یەک جیابووبێتەوە: قوورەکە یا خورییەکە (شی)یە.
شیاکە: پیسی گا و مانگا.
شیان: گونجان: ئەم کارە دەشێ وابێ. توانین: (دەشێم) واتە دەتوانم (با).
شیپ: لیسپی قۆچەقانی.
شیپان: چوارچێوەی دەرگا و پەنجەرە.
شیپانە: ز. لاشیپان.
شیپک: ژێر دەرگا.
شیپە: شیپ. پانایی (د).
شیپە شیپکردن: پارچەپارچە کردنی شت: یاخوا شیپە شیپە کرێ.
شیتاڵ: پارچەی دڕاوی کاڵا: (شیتاڵ)ی کەواکەی لە زەوی دەخشێ، (شیتاڵ شیتاڵ) کاڵای هەلا هەلا.
شیتان: د. زەوی نەرمان.
شیتانن: د. شاتاندن.
شیتک: با. پشتێن.
شیتە: قیژە، (شیتە شیت) شیتەی یەک لە دوای یەک.
شیخر: کێرد و چەقۆی تیژ.
شیر: شتێکی سپی شلی چەورە لە گوانی گیاندارێک دێتە دەرەوە کە ساوای بەبەرەوە بێ. تیغێکی دەمپانی درێژێ کەوانەدارە دەکرێ بەکاڵاندا. شێر (ل).
شیرا: د. ناژاڵی شیردار.
شیراز: شیرازە.
شیرازە: جۆرە چنینێکە کەناری هێندێ شتی پێ دەچنرێ بۆ قایمی.
شیرازەبەن: د. شیرازەبەند.
شیرازەبەند: شتێکە کە شیرازە کرابێ.
شیرازی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
شیراز: شیرێژ.

شیربایی: دراو یا شتێکی گران مایەیە کە کەسوکاری بووک بیسێنێ لە زاواکەیان.
شیربرا: برای شیری.
شیر برنج: چێشتێکە لە شیر و برنج دروست دەکرێ.
شیر بۆدان: بریتییە لە خێردانەوەی یەکێک بۆ یەکێک.
شیر پارزونک: شیر پاڵێو.
شیرپاک: بریتییە لە مەردوومی دڵ و داوێن پاک.
شیر پاکی: بریتییە لە دەست و دڵ و داوێن پاکی.
شیر پاڵۆک: کونێکە دەهێڵرێتەوە لە تەنشت (نێ) وە بۆ ڕاییکردنی گیروگرفتی.
شیر پاڵوو: شیر پارزونک.
شیر پاڵێو: شتێکی تەنکی کون کونە شیری پێ دەپاڵێورێ.
شیرتێن: شیرتین.
شیرتین: شلەتێن.
شیرخشت: شتێکی فێنکی سپییە لەگەڵ شیردا دەدرێ بەمنداڵ بۆ لابردنی گڕی دەروونی.
شیرخواردن: مژینی شیر لە لایەن ساواوە.
شیر خۆژیلک: گیایەکی بەهاری شیرداره جۆرە گوڵێک دەگرێ و شیرەکەی زۆر ڕەوانە.
شیرخوشک: خوشکی شیری.
شیرخەس: گیاندارێکە لە کاتی شیرەخۆرەیدا خەسێنرابێ.
شیردار: گیانداری بە شیر.
شیردان: مەمک دان بەساوا.
شیردەر: گیاندارێکە کە شیر بدا بە بەچکەی.
شیڕ: وتەی تیتاڵی: (شیڕ) لە پیاوەتیت.
شیڕاندن: نەڕاندن بەتوندی.
شیڕە: قیژەی توندی مەردووم و هێندی گیانداری تر. دەنگێکە وەک دەنگی دادڕینی بلووری و هێندێ شتی تر، (شیڕە شیڕ) شیڕەی یەک لە دوای یەک، (شیڕ و هووڕ) شیڕە شیڕی زۆر.
شیڕها: شڕها.
شیرکتک: گیاندارێکە کە زۆر بشیڕێنێ.
شیرکوڕۆژ: بریتییە لە مەردوومی ئازا.
شیرکێشان: بریتییە لە خۆئامادەکردن بۆ تێوەچوونی جەنگ: فیسار کەس بەرامبەر بە دوژمن (شیری کێشا).
شیرگەر: کەسێکە کە شیر و خەنجەر دروست بکا.
شیرمردە: گیاندارێکە لەبەر بێ شیری دایکی زۆر لاوازبێ.
شیرمژ: د. شیرەخۆرە.
شیرن: شیرین.
شیروا: شیربایی.
شیروایی: شیربایی.
شیر وەشێن: بریتییە لە مەردوومی ئازای دەستوەشێن.
شیرە: شیلەی شتی شیرین. چەند دانێکی شیرییە لە دەمی ڕەشەوڵاخ و وڵاخی یەک سمدا لە تەمەنی دوو ساڵ و نیوەییدا دەکەون. ڕۆن گەرچەک (د).
شیرە بەڕوو: د. لقی تەڕی داری بەڕوو.
شیرەپە: ئێرەق.
شیرەجۆ: جۆ شیرە.
شیرەخانە: د. شەرابخانە.
شیرەخۆرە: ساوای بەر مەمکانە.
شیرەدان: د. دیزەیەکە ڕۆن گەرچەکی تێدا هەڵدەگیرێ.
شیرەماڵ: دانەوێڵەیەکە دوای خەرمان هەڵگرتن بەدەست کۆ بکرێتەوە لە جێ خەرمان.
شیرەوا: شیر برنج.
شیرێژ: سیرێژ.
شیری: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی شیر وابێ: فیسار کەس برای (شریعە).
شیرین: شتێکە کە تامی وەک تامی شەکر وابێ. بریتییە لە شتێک کە کەم دەست بکەوێ: ئیمساڵ نان (شیرین)ە.
شیرین بوون: بریتییە لە خۆشەویست بوونی یەکێک لای یەکێک.
شیرینچک: شتێکە کەمێک شیرین بێ.
شیرین خوێ: خواردنێکە کە خوێی کەم بێ.
شیرین زبان: بریتییە لە مەردوومی زبانخۆش.
شیرین شاتەرە: شاتەرە.
شیرین شاهۆ: د. شینە شاهۆ.

شیرینە: شۆکە.
شیرینی: شتی شیرین. بریتییە لە خۆشەویستی. شەکر یا نوقـولێکە کـە لە شـەکـراو خـواردنەوەدا دابەش دەکرێ.
شیرینی خواردن: د. شیرینی خواردنەوە .
شیرینی خواردنەوە: دابەشکردنی شیرینی لە خوازبێنی بووکدا.
شیش: جۆرە ئاسن یا دارێکی باریکی درێژە.
شیشـان: ز. گیـایەکە کـە گـوڵێکی زەردی بۆنخۆشی هەیە.
شیشە: شووشە.
شیشەک: ز. شەک.
شیـعە: دەسـتـەیەکن لە موسـڵـمانان کـە هەر ئیـمـامی عەلی بەجێنشینی پێغەمبەر دەزانن.
شیڤ: ز. نانخواردنی شێوان.
شیڤک: با. کۆرە شیو.
شیڤێن: ز. دەنگی بەرز.
شیکراوە: قوڕ و خوری و لۆکەی خۆشکراو .
شیکردنەوە: لەیەک جوێ کردنەوە و خۆشکردنی قوڕ و لۆکە و خوری.
شیکە: بەچکەی بەرازی یەک ساڵە. کەڵەگا.
شیلان: جۆرە مووروویەکی سوورە. دلق. عەنناب.
شیلاووک: شیلاوگ.
شیلاوگ: پارچە گۆشتێکی لۆچ لۆچە لە سکی ئاژاڵدا وەک هەزار لۆغانە بەڵام ئەم پانترە پڕە لە پیسی.
شیلک: شیلاوگ.
شیلۆ: ز. ناوی لێڵ.
شیلە: شیرە.
شـیـلەپە: سنگێکە دەکـرێ بەکـونی (لاجـامـە) و (عەرەبانە)دا بۆ توند کردنیان لە یەک.
شیلەتێن: شلەتێن.
شیلەجۆ: شیرە جۆ.
شین: جـۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی ئاسـمـان. شـیـوەن. ناشیرین (با) ڕۆین (هـ). شوێن (با).

شیناو: ماستاو و دژی زۆر ڕوون.
شیناهی: شینایی.
شینایی: سەوزییەکە کە لە زەویدا ڕوابێ.
شینباو: شتێکە بڕوانێ بەسەر شیندا.
شین بوون: ڕوان و سەوزبوون.
شین چوونـەوە: دەرکـــەوتنی شت لە دوورەوە بەشـین: دەریا لە دوورەوە (شین دەچێتەوە).
شینک: پشتێن. گەڵا کوتک (با) شواشینک.
شین کردن: شیوەن کردن. ڕەنگکردنی شتێک بەڕەنگی شین.
شین کردنەوە: شین چوونەوە.
شـینـکە: جـۆرە تفـەنگێکە لە دەمـەوە دادەگـیـرێتـەوە. زەوی لم و زیخەڵان.
شین و شـەپۆڕ: شـیـوەن کـردنی تێکڕایی لەگـەڵ لەخۆ داندا.
شینەبی: شۆڕەبی.
شینەشاوە: شینەشاهۆ.
شینەشاهۆ: مەلێکی کەوەڵەی قاچ و مل درێژە.
شـینەوارک: با. شـوێنێکە کـە شـتـی تێـدا بوو بێ و کـۆکـرابێـتـەوە و لە پاشـا بچـیت بۆ شت تێـدا دۆزینەوەی.
شیو: چەم. چێشت.
شیوارە: د. لاکێش.
شیواز: شێواز.
شیووت: شوویت.
شـیــوەخــوار: لەوەڕاندنی ئاژاڵ ئێـواران لە دوای تێ بەردان و جوێ کردنەوەیان.
شیوەلۆکە: شیوی پچکۆلە.
شیوەن: گریانی بەکوڵ بۆ مردوو .
شیوەن کردن: شیوەن.
شیوەنگا: شوێنێکە کە بەکۆمەڵی شیوەنی تێدا بکرێ.
شیـوەننامە: وتار یا پارچە هۆنراوەیەکە کە لە شـیوەنی یەکێکدا بووترێ.
شیوی: با. نانخواردنی ئێواران.

ع

عا: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ لێخوڕینی کار و بەرخ.
عابا: د. عەبا.
عاجباتی: شتێکە مایەی سەرسوڕمان بێ.
عارنان: چاوترسان لە شتێک و دەست لێهەڵگرتن و تەمێبوون.
عارەق: ئارەق.
عارەقچن: د. کڵاو.
عارەقچین: عارەقچن.
عارەقخۆر: ئارەقخۆر.
عارەق دەردان: ئارەق دەردان.
عارەق فرۆش: ئارەق فرۆش.
عارەق کردن: ئارەق کردن.
عارەق کردنەوە: ئارەق کردنەوە.
عارەق گرتن: ئارەق گرتن.
عارەقگیر: ئارەقگیر.
عازەب: کوڕ و کچی گەورەبووی لە خەم ڕەخسیو.
عازەبە: وردە برینێکی نێرکدارە لە دەموچاوی عازەب دەردێ.
عاسا: عەسا.
عاست: حەن: لەو (عاست)ە، واتە لەو حەنە.
عاستەم: ئەسپایی و سووک: بە(عاستەم) دەرگاکە پێوەدە.
عاسمان: ئاسمان.
عال: شتی چاکی نایاب.
عالوسال: مەردوومی هێدی لەسەرخۆ.
عامباز بوون: ئاوقەد بوون.
عامبازدبوون: عامبازبوون.
عان: حەل: سبەینێ ئەم (عان)ە دێم بۆ لات.
عایلەمەن: د. عەینە مەل.
عرک: با. معدة.
عشتر: ل. حوشتر.
علعوول: ز. شتی زۆر پچووک.
عوشاق: ناوە بۆ جۆرە مقامێک.
عوشاقی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
عومەرەگێلە: جۆرێکە لە مقامی قۆریات.
عوور: ز. ورگی گیاندار.
عوورە: ز. گەنمێکە کە ئامادە کرابێ بۆ بەباکردن.
عوورێن: ز. دەنگی بەرزی گا و گامێش.
عوولی: ز. ژوور. قاتێک لە خانوو.
عویرگ: با. ورگ.
عە: وتەیەکە ئاژاڵی پێ لێ دەخوڕدرێ.
عەبا: کاڵایەکی پانوپۆڕی فراوانی بێ قۆڵە لەسەر هەموو کاڵاوە دەدرێ بەشاندا.
عەبداڵ: عەوداڵ. پۆڕی نێر.
عەبدۆیی: ناوە بۆ عێلێکی کورد.
عەبرەش: ئەبرەش.
عەبوور: ز. خۆژیاندن.
عەبووری: ز. پارچەیەکی ئاوریشمە دەبەسترێ بە سەرەوە.
عەبەنووس: جۆرە دارێکی زۆر سەختی ڕەشی بەنرخە هێندێ شتی نایابی لێ دروست دەکرێ.
عەپی: ز. وتەیەکە بەمنداڵی ساوا دەوترێ بۆ ئەوەی

که شت بخوا.
عەتفک: ز. تیلماسکه ترێ.
عەجەم: فارس.
عـەجـەمی: چەیە جـاخی گـۆشت کـوتانی کـەبابچی. بریتییە لە ئادەمی ناشی لە هەموو کاروبارێکدا.
عەجەنە: د. جنۆکە.
عەداب: ز. کێم بەتەنیا یا لەگەڵ خوێندا.
عەرد: زەوی.
عەڕە: زەڕە (عەڕعەڕ) زەڕەزەڕ.
عـەڕەبانە: شـتـێکە وەک گـالیـسکە بەڵام ئەم ئەسپ ڕایدەکێشێ.
عەرزێل: ز. هەرزاڵ.
عەرعەر: سپیداری ڕاستی بێ گرێ و قورت.
عەرن: ز. ڕق هەستان.
عەرنۆکی: ز. کەسێکە زۆر تووڕە ببێ .
عەرەق: ئارەق.
عەرەقچن: عارەقچن.
عەرەقچین: عارەقچین.
عەرەق خواردنەوە: عارەق خواردنەوە.
عەرەقخۆر: عارەقخۆر.
عەرەق دەردان: عارەق دەردان.
عەرەق فرۆش: عارەق فرۆش.
عەرەق کردن: عارەق کردن.
عەرەق کردنەوە: عارەق کردنەوە.
عەرەق گرتن: عارەق گرتن.
عەرەقگیر: عارەقگیر.
عەزرەت: ئارەزووکردنی زۆر بۆ شتێک بەناواتەوە.
عـــەزرەتی: کـــەســـێکە کـــە زۆر ئارەزوومـــەند و ناواتەخوازی شتێک بێ.
عـــەزنەوور: وتەیەکـــە بەکـــاردێنرێ بۆ گـــەورە و سـەرکـۆمـاری گـەلێک. وتەیەکـە بەکـار دێنرێ لە باتی وتەی دەعبا و جانەوەر.
عەزیزی: شەوکراس.
عەسپ: ل. ئەسپ.
عەسرین: ز. ڕقگرتنی منداڵ بەجۆرێک کە درەنگ ژێر ببێتەوە.
عـەســـەـ: ز. شـتـی ڕاست کـە گـاڵـتـەی تێـدا نەبێ (جدی).
عەسکەری: جۆرە ترێیـەکی کـشـمـیـشی زۆر ناسکی دەنک درێژە.
عەسەلا: دەوار بەخۆی و هەموو تفاقیەوە.
عەشامات: مەردوومی زۆری کۆبووەوە.
عەشرەفی: د. ئەشرەفی.
عەشیران: جۆرە مقامێکە.
عەعا: وتەیەکە منداڵی ساوا بەکاری دێنێ بۆ پیسی.
عەعە: عەعا.
عەفارە: ز. بن خەرمان. میـوەیەکە بەدرەختەوە مابێ لەبەر خراپی.
عەفت: ز. حەپەی سەگ.
عەقدال: ز. هەژاری ئاوارەی عەوداڵ.
عەگ: ز. بزنێکە زۆر سپی نەبێ.
عەلبەکی: ز. دەفری مسینی بنکدار.
عەلتۆش: ز. کردەوەی بێ سوود.
عەللە: ز. عال.
عەلۆ و جەلۆ: بریتییە لە مەردوومی هیچ و پووچ.
عەلووعەلوو: ز. عەلیشیش.
عەلەم: د. جێی بەشکردنی ئاو.
عەلەولەمانی: با. جۆرێکە لە هەنجیر.
عەلیخانی: شتێکە وەک مشکی سەر بەڵام ئەم تەختی ڕەش و قەراغی ڕەنگاوڕەنگە.
عەلیشیش: بۆقلەموون.
عەلیبوردە: ز. نانی مزەئاش.
عەلیفورنە: ز. کاغەزی زبری ئەستوور.
عـەمار: ژوورێکی گەورەی تایبەتییـە کە شـتی تێـدا هەڵبگیرێ.
عەماراو: دەفرێکی گەورەی قووڵە ئاسنگەر و پینەچی پری دەکەن لە ئاو لە کاتی کاردا. شتێکی گەورەی تایبەتییە کە پڕ بکرێ لە ئاو بۆ بەکارهێنانی.
عەمارتە: خانوویەکی یەک قاتە کە تەختەکەی کەمێک لە زەوی بەرز بووبێتەوە.

عەمارکردن: شت هەڵگرتن بەزۆری لە عەماردا.
عەمارەپۆ: تەنراوێکە لەبەر زۆر مانەوەی لە عەماردا پۆرتکابێ.
عەمانج: ز. نیشانێکە نرابێتەوە بۆ پێکانی.
عەمبار: عەمار.
عەمبازبوون: عەمبازدبوون.
عەمبازدبوون: ئاوقەد بوو.
عەمبە: عەمە.
عەمرۆکە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک گێلاخە وایە بەڵام ئەم ناخورێ.
عەمە: بەری درەختێکی گەرمیانییە.
عەنتەر: مەیموونی نێر.
عەنتیکە: شتی نایابی بەنرخ.
عەنتیکەچی: کەسێکە لە شتی عەنتیکەدا پسۆڕ و شارەزابێ.
عەنتیکەخانە: شوێنێکە کە شتی عەنتیکەی تێدا دابنرێ.
عەنتیکە فرۆش: کەسێکە کە هەر شتی عەنتیکە بفرۆشێ.
عەنزەڕووت: شتێکە وەک چەوی توێسی.
عەنناب: درەختی شیلان. شتێکە وەک خورما بەڵام پچووکتر و تۆزێک شیرینچکە.
عەنوا: ئەنوا.
عەنەزە: جۆرێکە لە ولاخی ڕەسەن.
عەو: وتەیەکە شوان ڕانی پێ لێ دەخورێ.
عەوتەعەوت: ز. وەڕەی سەگ.
عەوداڵ: کەسێکە کە بەدووی شتێکدا بگەڕێ و نەیدۆزێتەوە.
عەوارف: ز. هەورێکە لەگەڵ سایەقەدا تێکەڵ بێ.
عەوە: حەپە (عەوە عەو) حەپە حەپ.
عەیار: ئافرەتی زۆرزانی فێڵباز. پێستی مەڕ و بزن (ز).
عەیار شیرک: ز. مەشکە.
عەیارە: ئەندازەیەکە دانرابێ بۆ پێوانی شت بەتێکردنی.
عەی عەی: ز. دەنگێکە ئاژاڵی پێ لێ دەخوڕدرێ.
عەین: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
عەینەمەل: باڵندەیەکی بۆرەقنەی دەنووک تیژە بەقەد ڕیشۆڵەیەک دەبێ و زۆر مێملی کوللەیە.
عیسک: با. نزگەرە.
عێل: چەند هۆزێکە کە بچنەوە سەر یەک باپیرە گەورە.
عێڵ: د. عێل.
عیلالەت: کۆمەڵێکی زۆر گەورە لە مەردووم.
عێلجاڕی: گەلەکۆمەکێ.
عیسان: ئینسان.
عینسان: ئینسان.
عیوارش: ز. گێژەڵووکە.

غ

غائیز: دڵ سستبوون بەهۆی سەرمابوون یا گەرمای زۆرەوە.
غار: ڕاکردنی ولاخ: ولاخەکە (غاری) خۆشە.
غـارا: جـۆرە پارچەیەکی ئاوریشـمی جـوانە وەک خامەک.
غاران: خاران.
غاراندن: خاراندن.
غاراو: خاراو.
غاردان: تاودانی ولاخ.
غارغارێن: هێنان و بردنی ولاخ بەتاو.
غارکردن: تاودانی ولاخ.
غارین: خارین.
غاریو: خاریو.
غـازی: دوو جـۆرە لە دراو یەکـێکیـان پچکۆلە و زێڕ ئەوی تریان گەورە و زیوە.
غالیگە: بۆشایی کەلەکە.
غلتاندن: قسەکردن بەغلتە: نەخۆشەکە دەغلتێنێ.
غـلـتـە: قسـەکـردنی نەخـۆش بەگـەروو لە کـاتی گیانەلاودا، (غلتەغلت) غلتەی یەک لە دوای یەک.
غوباب: گیانداری قەڵەوی بەکەیف.
غوڵغوڵە: هەرا و هوریا و تێکڕژانی مەردووم.
غوڵە غوڵ: دەنگی خوێندنی یەکێک لە دوور کە پیت و وتەی جوێ نەکرێتەوە.
غونچە: خونچە.
غەریبۆک: ز. جۆرە هەرمێیەکە.
غەزایی: عەینەمەل.

غەزرین: تۆران و قسـەنەکردنی یەکێک لەگەڵ یەکێکی تر: فیسار کەس زۆر (دەغەزرێ) یا زۆر حەزی لە (غەزرینە).
غەز و بەز: گۆشتی زۆر چەوری قەڵەو.
غەزەتە: ڕۆژنامە.
غەزەتەچی: کەسێکە کە ڕۆژنامە دەربێنێ.
غەزەتەنووس: ڕۆژنامەنووس.
غـەزەل: پارچەیەکی ئاوریشـمـینی مـیل مـیلی ڕەنگاوڕەنگە وەک شیرداخ. هەشت نۆ شیعرە کە لە باسی دڵداریدا وترابێ.
غەزنە: شوێنێکی قایمە کە دراو و شتی گران مایەی تێـدا هەڵگیـرێ. شـتی گـران بەها وەک پارە و چەکی زۆر.
غەزنەکردن: ئاودز کردنی شوێنێک لە ئەندام و پڕبوونی لە کێم.
غەزێم: خەزێم.
غەزێنە: شوێنێکی تایبەتییە لە حەمام کە پڕ دەکرێ لە ئاوی گەرم. شوێنێکە کە غەزنەی تێدا دانرابێ.
غەزێنەکردن: غەزنەکردن.
غەڵبەغەڵب: دەنگی زۆری مەردووم و ژاوەژاویان.
غەڵدی: تووڵە.
غەمزە: ناز.
غـەنە: بردن و دەرکـردنی گۆی (شـەقێن)ە لەسەر شـار بە(قاشۆ) کەم کەم بەخشکەیی.
غـەوارە: بێگـانە. ناوی تیـرەیەکی کـۆچەری کـوردە لە ناوچەی سرۆچک.

غەور: کێم و زووخی ناو برین: ئەم دەرمانە (غەور)ی برین دەکێشێ، واتە چڵکی ناوی پاک دەکاتەوە.

غەوربوون: ڕۆچوون بەناخی زەویدا.

غەوغەرە: ز. ناوەندی نوستن و بێداری.

غەیدین: ز. ڕق هەستان.

غەین: ناوی پیتێکە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.

ف

فابریقە: کارگەیەکە کە بەزۆری شتی تێدا دروست بکرێ.
فاتنک: قومری.
فاتەبۆر: فاتە بۆرە.
فاتەبۆرە: جۆرە کاڵەکێکی ڕەشە. گیایەکی گەڵا پانە وەک کاڵەک بەرێکی درێژکۆلەی شیرین دەگرێ.
فارزک: کەسێکە زۆر حەزی لە خواردن بێ و هەمیشە خەریکی خواردن و کردن بێ.
فارس: گەلێکی کۆنی تایبەتی ئارییە. وڵاتێکە کە گەلی (فارس)ی تێدا دادەنیشێ.
فارن: با. خواردن.
فاسۆلیا: بەری گیایەکە وەک پاقلە وایە، دەنکەکانی لە ماشە سپی دەچێ و دەکرێ بەچێشت.
فاسۆن: جۆرە تەنراوێکی بەنرخە لە خوری دروست دەکرێ.
فاسۆنیا: فاسۆن.
فاش: دەنگوباسێکە کە بڵاوبووبێتەوە، (فاشبوون) بڵاوبوونەوەی دەنگوباس.
فافۆن: جۆرە کانێکی سووکی سپییە دەفری لێ دروست دەکرێ.
فاق: فاقە. لقی درەخت. جۆرە عەبایەکی ڕەشە ژنان دەیدەن بەسەریاندا (د).
فاقدان: بەناوداچوون و زەبوونبوونی گیاندار.
فاقە: دارێکە وەک قەفی گۆچان ژێیەک دەبەسترێ بەهەردوو سەریەوە، چەڵەمەیەک دەکرێ بەم سەر و بەوسەری ژێیەکەوە چۆلەکە و ریشۆڵەی پێ دەگیرێ.
فاک: فێڵ: هەزار (فاک)م بە(فیکێکت).
فاکوفیک: کەڵکەڵە: فیسار کەس کەوتۆتە سەر (فاکوفیک)ی ژنهێنان. هەوەس و ئارەزوو: فیسار کەس لە (فاکوفیک)ی خۆی ناکەوێ.
فاڵ: هاتنە بای ماکەر. نوقڵانەی باش.
فالا: ز. خاڵی.
فاڵچی: کەسێکە فاڵ بۆ مەردووم بگرێتەوە.
فاڵچێتی: خەریکبوون بە فاڵگرتنەوە.
فاڵگر: فاڵچی.
فاڵگرتن: هاتنە فاڵی ماکەر.
فاڵگرتنەوە: بەخت گرتنەوە.
فاڵگەر: فاڵچی.
فاڵۆزە: فڕنی.
فاڵهاتن: هاتنە فاڵی ماکەر.
فام: تێگەیشتن.
فامیلیا: خێزان و بنەماڵی بەناوبانگ.
فامیدە: مەردوومی تێگەیشتوو.
فامین: تێگەیشتن.
فانۆز: چرای دەستی شووشەدار.
فانۆس: فانۆز.
فانیلە: جۆرە تەنراوێکی دەزوو یا خورییە لەبەر دەکرێ.
فت: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتی فڕێدانی گۆرەوی یا فنجان لە یاری گۆرەویبازی و فنجانێندا: ئەم گۆرەوییە یا ئەم فنجانە (فت) واتە بۆشە و هیچی

تێدا نییه.
فتبوون: تێکەوتن و دەرچوون لە یاریدا.
فتخۆش: قەنگە.
فتراق: دڵ.
فتراندن: ز. بینین.
فترک: ز. قارچک.
فتروونە: ئەو شتەیە کە لە شتێکی تر متوربە بکرێ (لقاح).
فت کردن: فڕێدانی گۆرەوی و فنجان لە یاری گۆرەویبازی و فنجانێندا. فڕێدانی سووتووی سەبیل و قلیان بەفوو پێدا کردنی. دەرکردنی یەکێک لە یارییەکدا.
فت و فراوان: زۆر و زەبەند.
فتە فت: د. سرکە سرک.
فتێلە: پلیتە. فتیلە.
فتیلە: قوتیلەی نەوت.
فجووزکردن: با. ڕۆینێکی ئێجگارییە کە هاتنەوەی لەدوا نەبێ: فیسار کەس (فجووزی کرد) واتە بەئێجگاری ڕۆی یا مرد و کۆچی دوایی کرد.
فجوورکردن: فزرینی کەو و سوێسکە.
فجووق: دەنگێکە لە کەوەود دێ لە کاتی دەرپەڕیندا.
فجووقکردن: دەرپەڕین و باڵگرتنەوەی کەو.
فچک: دەنگێکە لە دەستی جۆلاوە دێ لە کاتی کارکردنیدا: چوومە لای فیسار کەس (فچک فچک) جۆلایی دەکرد.
فراژی: بەخۆداهاتن و گەشە کردن.
فراقێن: ز. خواردنێکە لە ناوەندی قاوەتی و ئێوارەدا. نانی نیوەڕۆ (با).
فراوان: شتی گوشادی گەورە.
فراوانی: گوشادی.
فراوین: با. نانخواردنی نیوەڕۆ.
فرتاندن: دەرپەڕاندنی شت.
فرتانن: د. فرتاندن.
فرتک: کونی لووت (ز) هێلنج.
فرتوونەک: ز. فەرتەنەی دەریا.
فرتە: پرتەی چرا. جووڵە و بزووتنەوە، (فرتە فرت) بزووتنەوەی یەک لە دوای یەک، (فرت و هووڕ) فرتە فرتی زۆر.
فرتەکردن: دەرپەڕینی شتێک لە شتێکی تر بەگورجی.
فرتێنە: فەرتەنە.
فرچک: فریشک.
فرچە: فلچە.
فرچیل: دانەوێڵەیەکە کە نیوەکوڵ بووبێ: نۆکەکە (فرچیل) بووە.
فر: قومێک لە چا یا لە قاوە کە لێوی پێوە بنێیت و بیخۆیتەوە. پەیوەندی شتێک بەسەر شتێکی ترەوە: فیسار کەس (فڕ)ی بەسەر ژنەکەیەوە نەماوە، واتە تەلاقی کەوتووە.
فران: هەلمەت و ڕاکردن: بە(فران)ێک بچۆ بۆ ماڵەوە.
فراندن: ڕفاندن.
فران فران: بریتییە لە ڕاوەڕووت و بێ ئاسایشی لە شوێنێکدا.
فرانن: د. فراندن.
فرفرۆک: فرفرۆکە.
فرفرۆکە: خولخولۆکەیەکە منداڵان لە کاغەز دروستی دەکەن و دەیکەن بە سەری دارێکەوە کە با لێی دەدا دەخولێتەوە.
فرفرە: فرفرۆکە. نێرگەلە.
فرفینگ: هەلامەت.
فرکافرکا: هەراکردنی مەردووم لە ترسدا لە کاتی تێکچوونی ئاسایشدا.
فرکان: فرکە: بە (فرکان)ێک بچۆ بۆ بازار.
فرکان فرکان: فران فران.
فرک و هووڕ: گێز و هووڕی بەرد و گوللە و پلاری هاوێژراو. هاتوچۆکردنی زۆر بەفرکە.
فرکە: چوون بۆ شوێنێک بەگورجوگۆڵی و چالاکی، (فرکەفرک) فرکەی یەک لە دوای یەک، (فرک و هووڕ) فرکەفرکی زۆر.
فرگە: ڕێگای دەربازبوون (د). جێی نیشتنەوە و هەڵفڕینی فڕۆکە.

فرن: کوورەی نان برژاندنی نانەوا.
فرندە: باڵندە.
فرنەگولە: فیرنەگولە.
فروفێڵ: فێڵ فەرەج.
فرنی: خواردەمەنییەکە لە شیر و شەکر و برنجی هاڕاوە دروست دەکرێ.
فرۆ: گەروو.
فڕۆک: شتێکی باڵ و پەروانەدارە بەئاگر و بەنزین دەفڕێ و زەلام هەڵ دەگرێ.
فڕۆکە: فڕۆک. باڵندە (د).
فڕۆکەخانە: شوێنێکە کە فڕۆکەی تێدا بنیشێتەوە.
فڕۆکەوان: کەسێکە کە فڕۆک لێ بخوڕێ.
فرووج: باڕۆکەی مریشک.
فرووجاو: گۆشتاوی فرووج.
فرووکە: دەستەچیلە.
فروون: فرن.
فڕە: دەنگی باڵی پەلەور، (فڕەفڕ) فڕەی یەک لە دوای یەک، (فڕ و هووڕ) فڕەفڕی زۆر. فڕکە: بە(فڕە) یەک بچۆ بۆ بازاڕ.
فڕەدان: فڕێدان.
فڕەکردن: دەرچوون و تێپەڕینی گیاندار: ئا (فڕەیەک بکە) ئەو شتە بێنە.
فڕێدان: دوورخستنەوەی شتێک لە خۆت بەهاویشتنی.
فڕی فڕی: جۆرە یارییەکە چەند کەسێک دەیکەن یەکێکیان دەبێ بە وەستا و دەڵێ (فڕی فڕی) فیسارە شت فڕی و پەنجەی بەرز دەکاتەوە، ئینجا ئەگەر شتێکی وای وت کە فڕندەبێ ئەوی پەنجە بەرز نەکاتەوە لە گەڵیدا تێ دەکەوێ و، ئەگەر شتێکی وای وت کە فڕندە نەبێ ئەوی پەنجە بەرز بکاتەوە لە گەڵیدا تێ دەکەوێ.
فڕین: باڵگرتنەوە و حەواکەوتنی باڵدار. لێدانی دەمار.
فڕیوە: جۆرە یارییەکە ئەوی تێدەکەوێ بەهەنگڵە شەلێ دەبێ بڕوا و ئەمانی تر تێی هەڵ بدەن ئەمیش لەوان هەڵ بدا، ئینجا ئەوی شەقی ئەمی بەرکەوت تێ دەکەوێ.
فرژین: ز. پرمەی وڵاخ.
فرس: هەرێز.
فرسادە: د. فرستادە.
فرستادە: کەسێکە لە لایەن یەکێکەوە نێردرابێ بۆ لای یەکێکی تر بۆ گەیاندنی قسەیەک.
فرسک: فرچک.
فرسەق: فرسەنگ.
فرسەنگ: ماوەی سێ میلە لە ڕێگاویان کە هەر میلێک چوار هەزار گەزە.
فرشتە: فریشتە.
فرشک: فرسک.
فرشە: فلچە.
فرفات: ز. کاڵای دڕاوی هەلا هەلا.
فرک: ز. فرێک لە ئاو و شتی شل.
فرکبوون: ز. زانی ماین.
فرکردن: ز. قومدان لە شتی شل.
فرمان: ئیشوکار.
فرمانکردن: ئیشکردن.
فرمانکەر: ئیشکەر.
فرمانگوزار: کەسێکە کە بەردەستیت بکا.
فرمێسک: دڵۆپەی ئاوی چاو.
فرمێسک بزە: گریانێکە لە خۆشییەوە بێ.
فرو: با. فرۆ.
فرۆ: ژەکی کوڵاوی توندبووەوە.
فرۆتن: دانی شت بەدراو.
فرۆتەنی: شتی فرۆشتن.
فرۆخت: برەوی شت لە فرۆتندا.
فرۆش: فروخت: کوتاڵ (فرۆش)ی نییە.
فرۆشتن: فرۆتن.
فرۆشتەنی: فرۆتەنی.
فرۆشیار: کەسێکە شت بفرۆشێ.
فرووزوو: هەرێز.
فرووزیی: ز. شتی پچکۆلە.

فره: زۆر.
فرەبەش: شتێکە کە بەشی زۆری تێدا بێ.
فرەبێژ: سازندە.
فرەخۆر: زۆرخۆر.
فرەخەیاڵ: کەسێکە کە ئاواتی زۆر بێ.
فرەڕوو: دووڕوو.
فرەز: قەیفە.
فرەزان: زۆرزان.
فرەگەڕ: کەسێکە زۆر بگەڕێ.
فرەماگ: شتی کۆن.
فرەوان: فراوان.
فرەوەڕ: بریتییە لە مەردوومی سازندە. سەگی هەڵەپاس.
فرەیی: زۆری شت.
فریاخستن: گەیاندنی شتێک بەکەسێک لە کاتێکی زۆر پێویستدا.
فریاڕەس: کەسێکە بگا بەهاواری یەکێکدا.
فریاکەوتن: گەیشتن بەهاواری یەکێکدا .
فریاگەیشتن: د. فریاکەوتن.
فرێتوون: با. جۆرە شیرینییەکە لە ئارد و هێلکە و شەکر دروست دەکرێ وەک پەنجەرە کون کونە.
فرێزە: کشتوکاڵێکە کە درووێنە کرابێ.
فریشتە: دروستکراوێکی فەرمانبەری خوان بەمەوو لانادەن لەوەی کە پێیان سپێردراوە.
فریشک: ژەکێکە کە لە سکی کار و بەرخ دەرهێنرابێ بۆ هەوێنی پەنیر.
فریبخواردن: هەڵفریوان.
فریبخۆر: کەسێکە زوو هەڵخەڵەتێ.
فریبدان: هەڵخەڵەتاندن.
فریبیاگ: د. هەڵخەڵەتاو.
فریبیان: د. هەڵخەڵەتان.
فریز: فریزوو.
فریزوو: گیایەکی باریکی بەیەکداچووی پان بووەوەی هەمیشە سەوزە.
فریو باز: فێڵباز.
فریوخواردن: لاس خواردن و هەڵخەڵەتان.
فریوخۆر: کەسێکە زۆر هەڵخەڵەتێ.
فریودان: لاس دان و هەڵخەڵەتان.
فریویاک: د. هەڵخەڵەتاو.
فریویان: د. هەڵخەڵەتان.
فز: د. فزە.
فزدووک: عازەبە.
فزرە: فزە.
فزە: جووڵە. نووکە و نقە: (فزە) نەکەیت، واتە نقەت لێوە نەیەت.
فزە لێ بڕین: بریتییە لە جووڵەخستنی یەکێک.
فس: تس. فس.
فستان: جۆرە عەزیزییەکی ژنانەی ئاودامانی ناوقەد باریکی داوێن والآیە.
فستک: ز. کەسێکە کە لە ڕۆیندا پێی هەڵخلیسکێ.
فستوقی: ز. کەسێکە کە گەڕۆک بێ و ڕێی نەکەوێتەماڵی خۆی. سەگی خوێڕی.
فسدان: بریتییە لە دەرکردنی یەکێک: فیسار کەسم (فس دا) واتە دەرم کرد. خۆ دانەواندن و خۆ فشکردنی مریشک بۆ کەڵەشێر.
فس دانەوە: بریتییە لە دەست هەڵگرتن و پەشیمانبوونەوە لە کارێک لەبەر سەرنەگرتنی. بەردانەوەی تس.
فس: وتەیەکە پشیلەی پێ دەر دەکرێ.
فسە: فس.
فسفس پاڵەوان: بریتییە لە یەکێک کە هیچی لەباردا نەبێ و کەچی هەر خۆی هەڵبکێشێ.
فسقە: فسکە.
فسکاگوری: ز. جۆرە گیایەکە.
فسکوول: گوڵنگەی فێستی سوور.
فسکە: پیازی فیسقە.
فسکێن: ز. پێ هەڵخلیسکان.
فسن: تسن.
فسنان: بریتییە لە دەرکردنی یەکێک .
فسوس: گەندە دەڵەک.
فسە: چپە، (فسەفس) چپەچپ، (فسەکردن)

چپەکردن.
فسەزمان: زمانپس.
فسەی فسە: هـ. شیلانی موورروو.
فسین: تسین.
فش: شتـێکە کە بلاو بێ و نەنیـشـێتـە سـەر یەک. چڵمی لووت (ز).
فشبوون: هەڵۆڵبـوونی شت. بریتـیـیە لە نەرمبـوون و هاتنە باری یەکـێک لە کـارێکدا کـە لەوە پێش نەیویســـــتــبێ بیکا. دەرچوونی با لە تایەی ئۆتۆمۆبێل و شتی تر.
فشقیات: فیشقیات.
فشکردن: بریتـیـیە لە نەرمبوون و هاتنە بار بۆ کردنی کارێک.
فش و فۆڵ: شتی فشی شل و شێواو.
فشۆڵ: فشەڵ.
فشە: گاڵتە و گەپ: هەروا بە(فشـە) مەیبەرە سەر. جـــۆرە دەنگێکە وەک دەنـگی تـس. فش فش: فشەی یەک لە دوای یەک.
فشـە کردن: بریتـیـیە لە خـۆ هەڵکێشـان. گـاڵتـە و گەپکردن. دەرچوونی دەنگ بەفشەوە لە شتێک.
فشە کلاونە: چنگەڵە.
فشەڵ: زەمینی سستەک و هەموو شتێکی فشۆڵ.
فکلە: ناوچەوان. چالایی پشتی مل.
فل: د. گیـانداری سستی شل و شێـواوی تەمەڵ. بڵێ (با).
فلت: فراوان.
فلتاندن: گفتوگۆ کردن بەفلتە.
فلـتە: دەنگێکە لە دەم و لێوی هێندی کەسەوە دێ لە کاتی گـفـتـوگـۆدا، (فلـتـە فـلـت) فلـتـەی یەک لە دوای یەک.
فلتە دەمە: کەسێکە لە گفتوگۆدا هەر فلتەی بێ.
فلـتیرم: نیوەی ئاڵـتیرەمە کە سەد و بیسـت و هەشت یەکی هۆقەیە.
فلـچە: شتێکی موویینی زبرە دەم و دانی پێ دەشۆرێ یا پێـلاو و کـالای پێ پاک دەکـرێتـەوە. جـۆرە دەنگێکە لە پێلاوەوە دێ لە کاتێکدا کە ناوەکەی تەڕ بێ، (فلـچەفلـچ) فلـچەی یەک لە دوای یەک، (فلچ و هوور) فلچەفلچی زۆر. فلتە.
فلس: دراوێکی مسینی کەم نرخی عێراقییە.
فلفل: مەیموون.
فلـق: ناوە بۆ کەمـتـرین دراوێکی بابانی. شـتـێکە کە گەورەتر بێ بەوەی کـە دەچێـتـە ناوی: پێـلاوەکـە بەپێم (فلق)ە.
فلقن: مێینەیەکە کە جار جار دەنگ لە زێیەوە بێ.
فلقنە: فلقن.
فـلـقـە: جـۆرە دەنگێکە وەک دەنگی کـالەکی بڵ کـە بدرێ بەزەویدا، (فلق و هوور) فلقەفلقی زۆر.
فـلـقـەفـلـق: وتـەیەکـە لە ڕووی سـووکـیـیـەوە دەوترێ بەیەکێک کە قسە بکا بۆ ئەوەی کە بێ دەنگ بێ، (فلق و هوور) فلقەی یەک لە دوای یەک.
فلقی: فلقن.
فلوفا: کەڵکەڵە.
فلوفاو: فلوفا.
فلووت: شمشاڵی لێدان.
فلەم: فەلە.
فلەهن: جۆرە ماسییەکە.
فلێقان: د. لقی دووپەلی درەخت.
فلـیتە: مەردوومی سەرسەری.
فلیـقـاندنەوە: پان کـردنەوەی هەنجـیـر و ترێ و هێندێ شتی تر.
فلیقانن: د. فلیقاندنەوە.
فلیـقـانەوە: پانبـوونەوە و بەیەکداچوونی ترێ و هێندێ شتی تر.
فلیقاو: شتێکە کە فلیقابێتەوە.
فلیقاوە: فلیقاو.
فلیقیاگ: د. فلیقاوە.
فلیقیـان: د. فلیقانەوە.
فلین: گرژبوون و هاتنەوەیەک.
فمکردن: لووت سڕین.
فنجان: شووشەیەکی بچووکی دەم واڵی قووڵە قاوەی

تێدا دەخورێتەوە. پیالە.

فنجـان بڕ: جـۆرێکە لە ئیـشی هەویر کـە بەفنجـان دەکرێ.

فنجانێن: جۆرە یارییەکە بەفنجان دەکرێ.

فند: مۆم. شقارتە.

فندانک: شمعدان.

فندق: شتێکە وەک بستە بەسوێرکراوی دەخورێ.

فندک: فند.

فندەگولە: فیرنە گولە.

فنق: فندق.

فنچقە: د. گۆیکە.

فنق شکانن: بریتییە لە چەقەنە لێدان.

فنکە فنک: فینگە فینگ.

فوارە: ئاوێکە لە کونێکەوە سەر بەرەوژوور هەڵقوڵێ.

فۆتک: ز. سەرپۆشی ژنان.

فۆتە: جۆرە مەرحەمەیەکە.

فورتان: ز. خۆ هەڵکێشان.

فۆدل: شتی جوان.

فۆرت: نازین.

فۆرتەک: مەردوومی بەخۆناز.

فۆقل: مەردوومی ڕێکوپێک.

فوو: بایەکە کە ئادەمی بەدەم و لێو بیکا لە شت.

فووت: فیکە. دوانزە ئینجە کە دەکاتە سی سانتیم و نیو.

فووتوو: پەیمان. بڕیاردانی شتێک لەسەر خۆت لە دڵدا (نذر).

فـوودان : فـووکـردنە ناو شـتـێک بەزۆری. هاتنە دەرەوەی فـوو لە شـتـێکی فـوودراو بەهۆی کونبوونیەوە.

فوورهە: تاڤگەی پچووک.

فووکردن: فووکردنە ناو شتێک.

فــووگـرە: فـووکـردن لە ئاگـر یەک لەسـەر یەک بۆ خۆشکردنی.

فوولەدۆنە کـردن: بریـتـییـە لە نەسـڵـەمـینەوە لە هەمـوو گوناحێک.

فوولێکردن: فووکردن بەدەم لە شتێک.

فوونکاهی: فێنکی.

فـۆیە: جـۆرە دەرمـانێکە لە جـیـوە و هێندێ شـتـی تر دروست دەکرێ و دەخرێتە ژێر نقێمی شووشەوە بۆ ئەوەی وەک ئەڵماس بنوێنێ.

فـەتاح پاشـایی: جـۆرە هەڵپـەڕکـێـیـەکـە (د). جـۆرە قوماشێکە لە کارگەی فتاح پاشا دەردەچێ.

فەتار: شـەقـار، (فەتار فەتار) شتی شـەقـار شـەقـاری هەلا هەلا.

فـەتارەت: لەناوچوون: فـیـسـار کـەس بە(فـەتارەت) چوو، یا سـەری بە(فـەتارەت) چوو، یا سـەری بە(فەتارەت) دام.

فـەتـیـر: هەویرێکە کـە هەڵ نەهاتبێ. نانێکە کـە هەویرەکەی هەڵ نەهاتبێ.

فەتیرە: نانی فەتیری هەڵ نەهاتوو.

فەخفووری: دەفری چینی.

فەدی: شەرم.

فەراشە: قفڵ.

فەراشێن: با. هاوینەهەوار.

فـەرامـۆش: شـتـێکە لەبیـرچووبێ: ئەم کـارە با (فەرامۆش) بێ، (فەرامۆشبوون) بیرچوونی شت، (فەرامۆشکردن) لەبیردەرکردنی شت.

فەرامۆشکار: کەسێکە شت زۆر فەرامۆش بکا.

فەرامـۆشی: بیـرچوونەوەی سـەغـڵـەتی و ئازار بەهۆی شتێکی خۆشەوە.

فەرامۆشی دان: لەبیربردنەوەی سەغڵەتی و ئازار.

فەرامۆشی هاتن: لەبیرچوونەوەی سەغڵەتی و ئازار.

فەراهەم هاتن: پێکهاتنی شتێک.

فەراهەم هێنان: پێکهێنانی شتێک.

فەرتووت: شتی پەرپووت.

فەرتەنە: ئاشووب. وەیشومە.

فەرخەس: ز. گیانداری نیوە خەس.

فـەرخی: جۆرە ترێیـەکی کـشـمـیـشی ناسکە دەنکی لە (عەسکەری) پچووکترە.

فەردە: تایەک لە بارێک.

فـەردەش: کـۆمـەڵ کـۆمـەڵکردنی (جێـز)ی دانەوێڵـە بەبێژنگ یا سەرەن بۆ ئەوەی کە یەکێکیان پێورا

ئەندازەی ئەوانی تر دەرکەوێ
فەڕ: کەڵک: ئەم شتە بێ فەڕە. پیت و بەرەکەت.
فەڕاقە: جۆرە پیوەندێکە دەکرێتە پێی بەندی.
فەڕدار: شتی بە کەڵک.
فەڕ و فیت: د. پیت و بەرەکەت.
فەڕەنگ: دانیشتوانی ڕۆژئاوا.
فەڕەنگستان: ولاتێکە کە فەڕەنگی تێدا دادەنیشێ.
فەڕەنگی: ئاتەشەک.
فەرز: فەرزین.
فەرزین: داشێکە لە داشەکانی شەترەنج کە پێی دەڵێن (وەزیر).
فەرژاندن: پچڕاندن و دڕاندن.
فەرژین: پچڕان و دڕان.
فهرس: فەهرست.
فهرست: فەهرست.
فەرش: ژێرەخەر.
فەرشک: مووچەی دەست.
فەرشکردن: تەختە پۆشکردنی ناو حەوش و ژوور بەخشتی سوور یا بەکاشی یا بەشتێکی تر.
فەرشە: پنە.
فەرفووت: پەڕپووت.
فەرقان: پیران. هاتنەوەیەکی قورگ لەبەر زۆر گریان یا خەفەت.
فەرکار: تێخوڕین و گەیاندنی فەرمان (ایعاز).
فەرکاندن: وێنەگرتنەوەی نووسراوێک. پەی بردن بەشتێکی نووسراوی گران. فەرمان دان.
فەرکەم: پەرکەم.
فەرمان: داواکردن و خوڕینی گەورە بەسەر پچووکدا بۆ شتێک. کاغەزێکە کە فەرمانی پاشای تێدا نووسرابێ.
فەرمانبەر: کەسێکە فەرمانی گەورەیەک بەجێ بێنێ (موظف).
فەرمانبەردار: فەرمانبەر.
فەرماندار: کەسێکە کە فەرمان لەسەر فەرمان بدا.
فەرماندەر: فەرماندار.
فەرمانڕەوا: کەسێکە کە فەرمانی بڕ بکا.
فەرمانکردن: فەرماندان: بەشتێک.
فەرمانگە: دائیرەی دەوڵەت.
فەرمانگێڕ: حکومەت.
فەرماننامە: تۆماری دەوڵەتی (سجل).
فەرمایش: قسە و گفتوگۆی پیاوی گەورە.
فەرمایشت: فەرمایش.
فەرموو: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بانگکردنی یەکێک بۆ لات یا بۆ ڕێدانی یەکێک بۆ قسە کردن لە رووی گەورەییەوە: (فەرموو) واتە وەرە یا بڵێ.
فەرموودە: فەرمایش.
فەرموون: فەرمایش.
فەرمەسۆن: کەسێکە کە هیچ ئاینێکی نەبێ.
فەرهاند: ترساندن.
فەرەجی: فەرەنجی.
فەرەشخانە: ز. دارێکە تەختەیەک دەدرێ لە سەرەکەی و زبڵی پێ کۆ دەکرێتەوە.
فەرەنجی: جۆرە کالایەکی سەردەرییە لە خوری یا بەرگنی سووراوە دروست دەکرێ.
فەرهەم: فەراهەم.
فەرهەنگ: کتێبێکە کە وتەی زمانێک بگرێ و ڕاڤەی بکا.
فەرهەنگۆک: فەرهەنگی پچووک.
فەریاد: هاوارکردن و لالانەوە (فەریاد کردن) فەریاد.
فەریادڕەس: فریاڕەس.
فەریک: دانەوێڵە و بەری هێندێ درەختە کە بەتەواوی پێ نەگەیشتبێ.
فەریکبوون: کزربوونەوەی شتی تەڕ.
فەریکە خورما: خورمایەکە هێشتا بەتەواوی پێ نەگەیشتبێ.
فەریکە قەزوان: قەزوانی سەوزی نە بەکام.
فەریکە گوێز: گوێزی سەوز کە هێشتا بەتەواوی کامڵ نەبووبێ.
فەریکە نۆک: نۆکی سەوز کە هێشتا ڕەق نەبووبێ.
فەساڵ: شێوە.
فەساڵدان: جێبەجێکردن و ڕاپەڕاندنی کارێک.
فەقفەقە: نەخۆشی کوشندە.

فەقێ: قوتابییەکە کە لە مزگەوتدا بخوێنێ.
فەقیانە: سۆرانی.
فەقی: د. فەقێ.
فەکلە: لاجانگ.
فەگڵ: د. ملپێچ.
فەلاقە: شتێکە دەکرێتە هەردوو قاچەوە و بادەدرێ بۆ دار لە بەری پێ دان.
فەلاقەکردن: لێدان لە بەری پێی یەکێک لە (فەلاقە)دا. بریتییە لە دارکاری کردنی یەکێک.
فەلە: ز. هۆزێکە لە ئاسووری.
فەلەڕەش: فەلە.
فەلەڕەشکە: فەلە ڕەش.
فەلەڕەشە: فەلە ڕەشکە.
فەلیت: ز. هەرزەکارێکە کە بەتەواوی ژێرنەبووبێ.
فەلیتە: ئافرەتی سەڵیتە.
فەنا: پەنا.
فەنا بێدەنگە: پەنا بێدەنگە.
فەنباز: فێڵباز.
فەنتازی: شتی جوانی مۆدە.
فەند: با. فانۆز.
فەن و فێڵ: د. فڕ و فێڵ.
فەننەر: فەنەر.
فەنەر: شتێکە وەک فانۆز لە جاو یا لە کاغەزی چەورکراو دروست دەکرێ و مۆمی تێدا دادەگیرسێنرێ. گوێزانی تەراش. جۆرە تیغێکی نەرمە دەنوشتێتەوە وەک تیغی مشار.
فەهرس: فەهرست.
فەهرست: ئەو سەرباسانەن کە لە کتێبدا هەن و لەپێش یا لە پاشیەوە بەڕیزکراوی دەنووسرێن لەگەڵ ژمارەی لاپەڕەکاندا بۆ دۆزینەوەی ئەو باسانە لە کتێبەکەدا بەئاسانی.
فەهۆ: شەرم و پاکداوێنی.
فەهێتکردن: ز. شەرم کردن.
فەهێتۆ: ز. شەرمن.
فەهێت: ز. شەرم.
فەهێتبوون: ز. فەهێتکردن.
فەهێتوو: ز. شەرمن.
فەیلی: ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد.
فێ: جۆرە دەردێکە کوتوپڕ تووشی هێندێ کەس دەبێ وەکەف دەچێنێ و بێ هۆش دەکەوێ. ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
فیتکە: فوویەکە دەکرێ بەسەبیلدا بۆ فڕێدانی سووتووەکەی: سەبیلەکەم (فیتکە)ی دوورە.
فیچقە: لوولەیەکە کە ئاو فڕێ بدا. پیازی فیسقە.
فیچقە بەستن: بازرەقە بەستنی شتی شل لە مەشکە و کوندەدا بەهۆی کونبوونیەوە.
فیچقە کردن: دەرچوونی شتی شل لە دەفرێک بەباریکی و توندی.
فێخستن: داگیرساندنی ئاگر و چرا.
فێدار: کەسێکە کە فێی لەگەڵ بێ.
فێر: کەسێکە کە هۆگری شتێک بووبێ.
فێرا: ز. وتەیەکە بەکاردێنری لە جێی وتەی (لەگەڵ).
فێربوون: شارەزابوون لە شتێک. هۆگربوون بەشتێک.
فیرنەگولە: باڵندەیەکی بچووکی کەوڵەی درێژە.
فێرز: پەلە.
فێرس: ز. بەهێز.
فێرکردن: شارەزاکردن. هۆگرکردن.
فێرگە: شوێنێکە کە شتێکی تێدا فێر ببێت.
فێس: فێست.
فێست: جۆرە کڵاوێکی سفتی سووراوەیە .
فیسقە: فیرنەگولە. پیازی ورد. فیچقە.
فیسقە بەستن: فیچقە بەستن.
فیسقە گولە: فیر نەگولە.
فێش: هـ. زۆر.
فیشتەر: هـ. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (زۆرتر).
فیشقە: د. دەنگی ئاو لە کاتێکدا کە بەدەم یا بەفیچقە فڕێ بدرێ.
فیشقی: کەسێکە کە هەر لە خۆیەوە تووڕە ببێ.
فیشکە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی مار، (فیشکەفیشک) فیشکەی یەک لە دوای یەک،

(فیشک و هوور) فیشکه فیشکی زۆر.
فیق: د. شتی لەڕ و باریک.
فیقن: د. فیق.
فیقی: میوە.
فیگرتن: فی لیهاتن.
فیل: ز. دەفری دەم واڵ.
فیڵ: بەکارهێنانی شتی درۆ و چاوبەست بۆ سەر تێکدان لە مەردووم. فیل (د).
فیلاوی: فیلباز.
فیلباز: کەسێکە کە فیل بکا.
فیلبازی: بەکارهێنانی فیل لەگەڵ مەردوومدا.
فیلزان: فیلباز.
فیلکە فیلک: حیلکە حیلک.
فیل و تەڵەکە: فیل و قوماربازی.
فیل و فەرەج: فیل و تەڵەکە.
فیلەزان: فیلزان.
فیلەگێجە: د. فیلەگێژە.
فیلیا: د. فیلپایە.
فی لیهاتن: دووچاربوونی مەردووم بەدەردی (فی).
فیناز: ز. کردەوەی ناشیرین.
فینجە: د. وتەیەکە هەمیشە لە دوای وتەی (ئینجە)وە بەکاردێنرێ بەمەعنای زیادە لە قسەدا: کە قسەت گێڕایەوە (ئینجە و فینجە)ی پێوە مەنێ.
فێنک: شتێک یا شوێنێکە نە سارد بێ و نە گەرم.
فێنکاوی: فێنکایی.
فێنکایی: شوێنی فێنک.
فینکە: فینگە، (فینکە فینک) فینکەی یەک لە دوای یەک.
فێنکی: فێنکایی.
فینگە: دەنگی گریان بە لووت (فینگەفینگ) فینگەی یەک لە دوای یەک.
فیهرست: فەهرست.
فیت: هۆی سووچ و گوناح: ئەمە هەمووی (فیت)ی تۆیە. پیت و بەرەکەت (د).

فیتفیتە: فیقفیقە. تیفتیفە (ل).
فیتۆ: عەرەبە.
فیتە: جۆرە دەنگێکە لە چوونە ژوورەوەی هێندێ شتەوە دێ بەکونێکدا: ئەم کونە (فیتە)ی دێ واتە بەهووژم بای پێدا دێ، فیتە فیت: فیتەی یەک لەدوای یەک.
فیج: گیاندارێکە دانی پێشووی کەوتبێ. شتی لار (هـ).
فیجان: وەرگەڕان و پێچکردنەوە.
فیراندن: پیسی کردنی گیاندار بەشلی و تەوژم.
فیرانن: د. فیراندن.
فیرکان: فیراندن.
فیرکە: دەردێکە بەگیاندار دەگا و بەخۆیدا دەفیرێنێ.
فیرن: گیاندارێکە کە زۆر بفیرێنێ.
فیرۆ: لە دەستچوونی شت بەخۆڕایی: پارە بەفیرۆ مەدە.
فیرە: دەنگێکە لە کۆمی گیانداری ڕەوانەوە دێ لە کاتی پیسی کردنیدا، (فیرەفیر) فیرەی یەک لەدوای یەک، (فیر و هوور) فیرەفیری زۆر.
فیز: دەعیە و دەمار.
فیزن: مەردوومی بەفیز.
فیزفیزۆک: فیکفیکە.
فیزە: دەنگێکە وەک فیکە.
فیس: فیز.
فیسا: فیز زل.
فیسار: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ یەکێک کە نەتەوێ ناوی ببەیت: فیسار کەس هات، واتە ئەو کەسەی کە خۆم و خۆت دەیزانین.
فیسارە: فیسار.
فیساندن: خووساندن.
فیسانن: د. فیساندن.
فیساو: شتی خووساو.
فیساوە: فیساو.
فیسقە: فیچقە.
فیسەڵ: د. شتی پووچ.
فیسیان: د. خووسان.

فیشاڵ: درۆی زل.
فیشاڵباز: خاوەن فیشاڵ.
فیشاڵچی: کەسێکە کە فیشاڵی زۆر لێ بدا.
فیشاڵکار: فیشاڵباز.
فیشاڵکردن: درۆ هەڵبەستن.
فیشەڵکەر: فیشاڵچی.
فیشاڵ لێدان: فیشاڵکردن.
فیشانن: د. پژاندن.
فیشە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی فیشەکە شێتە، (فیشە فیش) فیشەی یەک لەدوای یەک، (فیش و هووڕ) فیشە فیشی زۆر.
فیشەک: گوللەی تۆپ و تفەنگ و دەمانچە.
فیشەکبەند: چەرمێکی پان و درێژە فیشەکی پێدا دەکرێ و دەبەسترێتە پشت یا ڕاست و چەپ دەکرێتە مل.
فیشەکدان: فیشەکبەند.
فیشەک فڕێدەر: پارچەیەکە لە دەمانچە و تفەنگ فیشەک فڕێ دەداتە دەرەوە.
فیشەک گیر: شتێکە چەند دانەیەک فیشەکی تێ دەخرێ و دەخرێتە پاشی تفەنگ و دەمانچەوە.
فیشەک لغ: فیشەکبەند.
فیشەک لۆخ: د. فیشەک لغ.
فیشەکەشێتە: شتێکە وەک فیشەک لە کاغەز و باروت دروست دەکرێ و ئاگری پێوە دەنرێ و فیشە دەکا و دەچێ بە حەوادا.
فیشەنگ: فیشەک.
فیقاندن: فیقەکردن.
فیقانن: فیقاندن.
فیقفیقە: شتێکە منداڵان فووی پێدا دەکەن و فیقەی لێوە دێ.
فیقن: گیانداری لاواز.
فیقنە: قامیشێکە سەرێکی پتەوە و سەرێکی واڵە، لە سەرە پتەوەکەیەوە فووی پێدا دەکەن و فیقەی لێوە دێ.
فیقە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی فیقفیقە، (فیقە فیق) فیقەی یەک لەدوای یەک.
فیقەنە: فیقفیقەیەکە لە قامیش دەکرێ بەسەر زوڕناوە و فووی پێدا دەکرێ.
فیقی: با. میوە.
فیک: فیتڵ: هەزار فاکم بە(فیک)ێکت.
فیکاڤووی: ز. هەنگوین.
فیکاندن: فیکەکردن.
فیکانن: د. فیکاندن.
فیفیکە: فیقفیقە.
فیکە: جۆرە دەنگێکی باریکە بەلێو لێ دەدرێ، (فیکەفیک) فیکەی یەک لەدوای یەک، (فیک و هووڕ) فیکەفیکی زۆر.
فیکەکونێ: وتەیەکە لە یاری (قەلاقەلا)دا دەوترێ بۆ خۆشاردنەوە.
فیکە وا کونا: فیکەکونێ.
فیکەوەکونێ: فیکەکونێ.
فیل: گیاندارێکی گەورەی گەرمیانی سەر و مل قەوییە، دەمی ناگاتە زەوی لوولە گۆشتێکی گەورەی درێژ بە دەمییەوەیەتی، بەوە شت کۆ دەکاتەوە و دەیخوا. پایەی پچووکە لەناو ئاودا دروست دەکرێ بۆ بەش بەش کردنی. ناوی داشێکە لە داشەکانی شەترەنج.
فیلپایە: پایەیەکی ئەستوورە مار و دوو دروست دەکرێ لە بەردەمی دیوارێکدا کە ورگی دابێ.
فیلەتەن: گیانداری گەورەی زەبەللاح.
فیلەگێجە: فیلەگێژە.
فیلەگێژە: دەعبایەکی کێوییە بەقەد کەڵەکێوییەک دەبێ، دوو شاخی یەک لقی هەیە.

ڤا: ئەمە (ز). با.
ڤاچ: ناوچە. کەنار. منطق (ز).
ڤادار: بادار.
ڤادان: بادان.
ڤاران: باران.
ڤارک: ز. بارۆکە.
ڤاری: تەنها.
ڤارین: بارین.
ڤاژی: با. شتی هەلگەڕاوەی ئاوەژوو.
ڤالا: با. شتی بۆشی والا.
ڤالادکردن: ز. خالی کردنەوە.
ڤالاهی: ز. ڤالەهی.
ڤالە: ز. شوێنی چۆڵ.
ڤالەبوون: ز. خالی بوون.
ڤالەهی: ز. خالیتی.
ڤان: ویستنی شتێک و نیازکردنی (ز). ئەوان.
ڤتن: با. وتن.
ڤر: ز. درۆ. بوختان.
ڤرا: ز. ئێرە.
ڤراسەی: ز. دروون.
ڤراڤە: ز. وڕێنە.
ڤرال: با. ئیمپراتۆر.
ڤرتوڤین: ز. مەردوومی بێ مایە و نرخ.
ڤرچالە: ز. ترسنۆک.
ڤرچقین: ز. لاوازی گیاندار.
ڤرڤراندن: جوولاندن. تلدان بەشت.

ڤرڤرە: ز. بۆرە پیاو. درۆزن. سەرسەری.
ڤـرە: جـۆرە دەنگێکە پەیدا دەبێ لە شـتـێـک کـە بخـولێـتـەوە یا بهـاوێژرێ، (ڤـرەڤـر) ڤـرەی یەک لەدوای یەک، (ڤـر و هوور) ڤـرەڤـری زۆر. درۆ (ز).
ڤرسهاندن: ز. حەواندنەوە.
ڤرڤرۆ: با. ڤرڤرە.
ڤرڤرە: ز. زرنگە و ویزەی شت.
ڤرک: شۆربای دانەوێڵەیەک کە کوترابێ (ز). سنگی ئەستووری درێژ.
ڤرکا: ز. درۆ.
ڤرکرن: ز. درۆکردن.
ڤرکەر: ز. درۆزن.
ڤرگولی: ز. شتێکە کە ڕەنگی خەناوی بێ.
ڤرنی: ز. بەرخێکە دایکی درەنگ بووبێتی.
ڤروکەر: ز. ڤرکەر.
ڤرووڤی: ز. گۆشتی قەڵەوی کولاو.
ڤرە: ز. ئێرە.
ڤزاڤز: ز. دەنگی پوورەی هەنگ.
ڤزبوون: ز. سستی لە کارێکدا کە پێت سپێردرابێ.
ڤزک: ز. تیغی گەورەی دەم پان.
ڤزە: دەنگی لووت لە کاتی نووستندا، (ڤزەڤز) ڤزەی یەک لەدوای یەک.
ڤزەک: ز. کەسێکە کە سست بێ لە کارێکدا کە پێی سپێردرابێ.
ڤزین: ز. خورەی ئاو.

ڤژاب: ز. هەژدیها.
ڤژاندن: بووژاندنەوە.
ڤژانەوە: بووژانەوە.
ڤژۆکەر: دەرمانی ڕەوانی.
ڤنگە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی بەردی قۆچەقانی و ژێی کەوان، (ڤنگەڤنگ) ڤنگەی یەک لەدوای یەک، (ڤنگ و هووڕ) ڤنگەڤنگی زۆر.
ڤلۆشە: با. بروێش. ساوەر.
ڤۆک: با. میز.
ڤە: با. نێوە.
ڤەبرک: با. گاڵگاڵی.
ڤەبری: با. شتێکە نەگۆڕێ و هەر لە جێی خۆی بێ.
ڤەبوور: با. پاشەکەوتی.
ڤەبوون: ز. کرانەوەی دەرگا و شتی تر.
ڤەپچراندن: ڕوونکردنەوە و دەرخستنی شتێک بۆ زانین.
ڤەپڕلاندن: با. دەمقاڵی و ڕۆیشتن لەسەر قسەیەک.
ڤەپیرین: ز. بڕینەوەی سەودا و مامەڵە.
ڤەترسین: ز. چابوونەوە لە نەخۆشی.
ڤەچقین: ز. ڕاچڵەکین.
ڤەجنقاندن: ز. بازدان.
ڤەجنقین: ز. فەجنقاندن.
ڤەچناندن: ز. چنینەوەی شتی هەڵوەشاو.
ڤەچنین: ز. خۆ پاراستن لەشت. چنینەوەی گۆرەوی و شتی تر.
ڤەرخارن: با. ڤەخواردن.
ڤەخواردن: ز. خواردنەوە.
ڤەخواندن: ز. بانگێشتن.
ڤەخوماندن: ز. ڕاوەشاندن و تێکدانی شت.
ڤەخومین: شڵەژان و سەر لێ تێکچوون.
ڤەدان: ز. هەڵکەندنی زەوی بۆ خێوەت هەڵدان یا بۆ تەڵە نانەوە. خۆشکردنەوەی باران.
ڤەداندەر: ز. داهێنەر. خوا.
ڤەراڤەر: با. بەرانبەر.
ڤەڕووتاندن: ز. ڤەرووچکاندن.
ڤەرساندن:ز. کردنەوەی تەوق و پێوەند.
ڤەرسین: ز. ڕزگاربوون.
ڤەرڤە: ز. بەفر.
ڤەرق: ز. ڤەرک.
ڤەرقلین: ز. دواکەوتن لە کارێک.
ڤەرک: ز. گورگ.
ڤەرملین: ز. ماندووبوون.
ڤەرەشان: ز. ڕشانەوە.
ڤەرەشاندن: ز. هێنانەوەی خواردن.
ڤەرووچکاندن: ز. ئاوەرووتکردن.
ڤەریچاندن: با. ڤەرووچکاندن.
ڤەرێس: با. پێچکردنەوە بەشتێک.
ڤەزڤراندن: ز. ناردنەوەی شتێک.
ڤەزڤرین: ز. گەڕانەوە.
ڤەزەلاندن: ز. فڕێدان. تلدان بەشتێک.
ڤەژاندن: ز. بووژاندنەوە.
ڤەژین: ز. بووژانەوە.
ڤەسهاندن: ز. پشوودان و حەسانەوە.
ڤەشارتن: ز. شاردنەوەی شت.
ڤەشارن: ز، ڤەشارتن.
ڤەفر: ز. شکاندنی پەیمان.
ڤەقتاندن: ز. کردنی کەمێک لە کارێک.
ڤەکرن: ز. کردنەوەی شت.
ڤەکوشتن: ز. کوژاندنەوەی ئاگر و چرا.
ڤەکووداد: ز. بەرباد.
ڤەکێش: با. کێشان.
ڤەگرتن: با. داگیرکردن.
ڤەگەڕ: کەسێکە کە دوای کارێک کەوتبێ.
ڤەگەڕاندن: با. گێڕانەوە.
ڤەگەڕین: با. گەڕانەوە.
ڤەگەشبوون: با. گەشەکردن و بەخۆداهاتن.
ڤەگەڤزین: ز. پیا هەڵتەقین.
ڤەلا: با. قامچی.
ڤەمراندن: ز. کوژاندنەوەی ئاگر.
ڤەمرتی: ز. ڕەنگ هەڵبزرکاو.

ڤەمرین: ز. کووژانەوەی ئاگر.
ڤەمستن: ز. هەڵقوڵین.
ڤەنشتن: ز. نیشتنەوە.
ڤەنهراندن: ز. هەستاندن.
ڤەنهرین: ز. هەستان.
ڤەنی: ز. قەزوانی شین.
ڤەور: با. بەفر.
ڤەوەژارتن: ز. بژاردنی دانەوێڵە.
ڤەهاتن: ز. شێ هەڵهێنانی دانەوێڵە لە شوێنی نمدار.
ڤێ: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. ئەوێ (ز).
ڤیاد: ز. خاکێکە کە زوقم هەڵی تەکاندبێ.
ڤیان: با. خۆشەویستی و محبت: من تۆ (دەڤی) واتە تۆم خۆش دەوێ.
ڤێخستن: با. هەڵواسین. داگیرساندن.
ڤێرک: ز. پەرگی کەلاش.
ڤێرێ: ز. ئیرە.
ڤێسین: ز. جوێن.
ڤێڤراندن: ز. ڕاکێشان. دەرخستن.
ڤێڤرین: ز. دەرکەوتن. ئاشکرابوون.
ڤێک: ز. پێکەوە.
ڤێک ئێخستن: ز. کۆکردنەوەی شتی پەراگندە.
ڤێکدان: ز. کۆکردنەوەی شت.
ڤێکەتن: ز. ڕێکەوتن.
ڤێل: ز. نزم.
ڤێن: ز. ئارەزوو. داواکردنی شتێک.
ڤێنی: ز. ئەوە.
ڤی: ز. ئەوە.
ڤیان: ز. خۆشەویستی. خواست.
ڤیژک: ز. گووی شل.
ڤیس: ز. بسیت.
ڤیل: ز. جۆرە قاپ و قاجاخێکە.
ڤین: ز. داخوازی.

ق

قاپ: قاپ.
قابلەمە: مەنجەلۆکەیەکە کە سەر و قنگی وەک یەک وابێ.
قابلەمەکردن: گرتنەوەی پشت بە کاڵای کۆندا، گرتنی خشتی سوور بەپانی و لەسەر شان بە ڕووی دیواری خشتی کاڵا.
قابوور: ز. بنەگۆزەی شکاو.
قاپ: دەفری چێشت تێ کردن. قولەپێ. میچ. قەپاڵ. چوار چێوە (د). سەری سەعات: قاپی سەعاتەکە داخە.
قاپ ئاوێژ: قاپاوێژ.
قاپارگە: قولەپێ.
قاپان: د. قاپێن.
قاپانە: قاپێن.
قاپاوێژ: کەسێکە لە ڕۆیشتندا قولەپێی قاچی لە یەک بدا.
قاپچی: د. دەرگەوان.
قاپقاپ: پێلاوێکی سەرپێیی دارینی بەرزە چەرمێکی باریکی بەسەرەوەیە پێی پێدا دەکرێ.
قاپک: د. ئاوسانی قولەپێ.
قاپکزێنە: گیایەکی بەهاری گەڵا وردە بەکوڵاوی دەخورێ.
قاپگرتن: بریتییە لە بەگژداچوونی یەکێک بەیەکێکدا بەناڕەوا.
قاپلۆخ: د. قاپوور.
قاپۆر: قەواغی فیشەکی بۆش.
قاپوقاچاخ: بە هەموو جۆرە دەفرێکی ناوماڵ دەوترێ.
قاپووت: سەربەرگێکی زستانی ئەستووری ئاودامانە. فەرەنجی ئاودامان.
قاپووتکردن: بریتییە لە گرتنی سەد و بیست (سایە) لە یاری ئەسکەملدا.
قاپوور: شتێکە ناوەکەی دەرهاتبێ و بەبۆشی مابێتەوە.
قاپوولە: قولەپێ.
قاپ هاوێژ: قاپاوێژ.
قاپەڕەقە: قولەپێ.
قاپەکەوەلە: هـ. قەیتەران.
قاپێن: یاریکردن بەمیچ.
قاپێوان: قاپیوان.
قاپی: دەرگا.
قاپیوان: کەسێکە کە ئاگاداری قاپی بکا بۆ کردنەوە و داخستنی.
قاپیەوان: قاپیوان.
قات: نهۆمی خانوو: ئەم خانووە دوو یا سێ (قات)ە. توێ: ئەم بۆیەکارییە دوو (قات)ە. باد: ئەم فاسۆنە دوو قاتە واتە دوو بادە. دەستێکی تەواو لە کاڵا یا نوێن: (قات)ێک بەرگم دروست کرد واتە دەستێک. شتێکە کە دەست نەکەوێ: ئیمساڵ برنج (قات)ە.
قاتر: ئێستر.
قاترچی: کەسێکە کە قاتر لێ بخورێ.
قاتغ: ز. شیر و ئەو شتانەی کە لە شیر دروست

دەکرێن.
قاتقات: زەمینی تەم تەم.
قاتە: قانگلە.
قات و قڕ: کاتێکە کە دانەوێڵەی ساڵی کۆن نەمابێ و هی ساڵی تازەش پێ نەگەیبێ.
قات و قڕی: نەمانی زەخیرە و خواردەمەنی.
قــات و قــەیماغ: پەڵــووڵــەیەکی چەوری شــیــرینە بۆ زەیســتــان دەکــرێ. جــۆرە پەڵوویەکــە دەخــرێتــە سەربرین و شوێنی بەئێش.
قاتۆڵی: دۆشاوی هەنار.
قاتە: قەڵداسی داڕوجان.
قاتەلێوە: خاکەلێوە.
قاتە و لێوە: قاتەلێوە.
قاتی: ساڵی کووڕی بێ دەغڵوودان. ئاوێتە. قــاتی کە، واتە تێکەڵی کە.
قاتی و قڕی: قات و قڕی.
قــاچ: پێ . بەرد (ز). بەردێکە کــە یاری قــاچێنی پێ دەکرێ.
قــاچاخ: شــتــێکە باجی دەوڵــەتی بەســەرەوە بێ و لەبەرئەوە بەدزییــەوە بفــرۆشــرێ. گــامــێــشی سێ ساڵانە.
قاچاخچی: کەسێکە کە شتی قاچاخ بکڕێ و بفرۆشێ.
قاچان: مەردوومی جرپنی بزێو. قاپێن.
قاچاندن: دەربازبوون: فــیــســار کــەس (قاچاند)ی واتە دەربازبوو.
قاچاو: شوێنێکی بەرزە کە ئاوی پێوە ڕانەوەستێ.
قاچک: خێزەرە (ز). قارچک.
قاچ و قوڵ: لە ئەژنۆ بەرەوخواری مەردووم.
قــاچ و قووچ: دزی بە فــڕ و فــێڵ، قــاچ و قووچ کــردن: دزی کردن بە فڕ و فێڵ.
قاچێن: هەڵــمەقۆ.
قاچی: قەیچی.
قاچێن: د. هەڵپاچین بەقەمچی.
قاخ: د. شتی چەوتاوە.
قاخڵی: کاخڵی.
قادێ: ز. مەیدان.
قار: دەوی فەقێیان (ز).
قێن. مووچەیەکە هەموو ڕۆژ بدرێ بەهەژاران.
قارپچۆک: ز. مەردوومی زۆر لاواز.
قارپۆز: د. قەڵپووس.
قارچ: قارچک.
قــارچک: شــتــێکی ناسکی نێــرکــداری ســەرپانی پەڕە پەڕەیە لە بەهاراندا هەڵ دەتۆقێ لە دار و لە زەوی و لە گیا و دەخورێ.
قارچکە کولانە: قارچکەمارانە.
قارچکەمارانە: جۆرە قارچکێکە ناخورێ.
قاڕاندن: قاڕەکردنی مەڕ و بزن.
قارگە: سەر شار لە یاریدا.
قــاڕنان: دەســتــەیەکــە لە یاری (قــەلە مــرداری)دا کــە درەنگ تێ بکەوێ.
قاڕ و قووڕ: قاڕەقاڕی زۆر.
قاڕوونە: د. کرمی ناو میوەی وشکەوەبوو.
قاڕە: دەنگی باڕەی بزن و مەڕ، (قاڕەقاڕ) قاڕەی یەک لەدوای یەک.
قاڕێن: یاری قەلە مرداری.
قارژنک: د. قرژانک.
قــارس: کــەســێکە لە شــتــێک وەڕس بێ: بەدوکــەڵی جگەرە (قــارس)م. شــوێنێکە لە کــالا کــە هەڵ دراوبێ بۆ کورتبوونەوەی.
قارسبوون: سەغڵەتبوون.
قــارسکردن: سەغــڵــەتکردنی یەکــێک. کــورتکردنەوەی کالای درێژ بەنوشتاندنەوە و دروونی.
قارقار: ز. دەنگی بەرزی گیاندار.
قارقارۆک: ز. قارپچۆک.
قارنج: د. بابۆڵەپێچ.
قارووشە: ز. گەسکی پووش.
قارروونە: د. مۆرانە.
قارەمان: مەردوومی جوامێری ئازا.
قاردوانە: قەرەوانە.
قــاز: مــەلێکی گــەورەی مــل درێژی دەندووک پانی پێ پەڕەداری مەلەوانە لە مراوی گەورەترە.
قازاخ: جوان. پاک.

قازان: مەنجەڵی گەورە.
قازانج: سوودێکە لە کڕین و فرۆتنەوە دەست بکەوێ. قازانج بە(نیوەیی) کڕین و فرۆختی دوو کەس یا زیاترە بە سەرمایەی هەردوو لایانەوە بۆ ئەمەی کە قازانج بکەن بە دوو بەش یا زیاتر.
قازانجکردن: دەسکەوتنی قازانج.
قازانچە: مەنجەڵۆکە.
قازانقوڵفی: د. نێر و مێیەکە کە یەخەی پێ دادەخرێ.
قازانگ: قازان.
قازانە سەر: د. مەڵێکی چنکداری بەهێزە، سەری مەلی تری پێ هەڵ دەکەنێ.
قازلاخ: د. قازلاخی.
قازلاخی: باڵندەیەکی کێوییە لە چۆلەکە گەورەترە لە سەرەتای بەهاردا دەردەکەوێ.
قازم: ز. بەنێکە کە لە کورک و خوری ڕێسرابێ.
قازمانە: هەڵووژە.
قازمەکی: جۆرێکە لە بەری دارمازوو وەک دەنکە تەزبیح وایە.
قازەوان: شوانی قاز.
قازیاخە: گیایەکی بەهاری گەلا پانە بەکوڵاوی دەخورێ.
قازی قوڵنگ: د. قوڵنگ.
قاژ: باڵندەیەکە وەک قەلەڕەش بەلام ئەم گۆشتی دەخورێ. برۆ (ل).
قاژر: د. گرینۆک.
قاژقاژە: کەندەسمە.
قاژوو: قاژ.
قاژە: دەنگی قاژووی زۆر.
قاژە قاژ: قاژەی زۆر. دەنگی کوللە (د).
قاژی: قاژوو.
قاسپە: دەنگی خوێندنی کەو، قاسپە قاسپ: قاسپەی یەک لەدوای یەک.
قاسک: لاسک.
قاسناخ: دەفرێکە لە تەختە دروست دەکرێ و دانەوێڵەی پێ دەپێورێ.
قاش: پارچەیەک لە میوەی بە چەقۆ لەتکراو. شەقەمێو. بەردێکی بەنرخە کە لە زێڕ یا لە زیو گیرابێ.
قاشاخ: جۆرە لەوەڕێکە لە کەنگر دەچێ (د). بنجی گەنمەشامییە کە گوڵەکەی لێ کرابێتەوە.
قاشاو: هێنانی پەڕۆی زبری تەڕ بەسەر ئەندامی ولاخی یەکسمدا دوای ڕنەککردنی.
قاشقاش: شتی کووز کووز.
قاشقونجی: ئافرەتی جرپنی بێ شەرم.
قاشکردن: لەتکردنی میوە و هێندێ شتی تر بەقاش.
قاشم: ز. گیایەکی بۆنخۆشە.
قاشنە: جۆرە ماسییەکە پوولەکەی زەردی ڕەقی پێوەیە.
قاشۆ: دارێکە کە یاری (قاشوان)ی پێ دەکرێ. شەقەمێو.
قاشوان: شەقێن.
قاغەز: کاغەز.
قاغەنەک: ل. فرۆ.
قاف: ناوی پیتێکە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. هەڵ: لە(قاف)دا گرتم واتە لە هەڵدا.
قافقلۆز: ز. قاپ و قاچاخی گڵێن.
قافک: ز. سواڵەت.
قافکردن: گرتنی مەردووم بۆ سەربازی.
قافڵە: کاروان.
قافوو: ز. دارێکە کە لافاو بیهێنێ.
قافەرەش: ز. جۆرە کوولەکەیەکی ڕەشباوە.
قاق: د. وشک.
قاقا: دەنگی پێکەنینی بەرز. کاکە (د). وتەیەکە منداڵ بەخواردنی دەڵێ (با).
قاقلە جنۆکە: هێلکە شەیتانۆکێ.
قاقلە سۆنە: قاقڵە سوێنە.
قاقڵە سوێنە: قەپانجەرە.
قاقم: سەمووری سپی.
قاقوم: قاقم.
قاقە: د. قاقا.
قاقەز: شتێکی تەنکی سپی لووسە لە لۆکە یا پووش دروست دەکرێ بۆ لێ نووسینی.

قاقیشک: ز. قاژوو.
قاگەز: کاغەز.
قاڵ: شتی پوخت بوو: ئەم ژنە یا ئەم پیاوە (قاڵ)ە، واتە پوختە. قووڵە (د).
قالاخ: ز. تەپاڵەیەکە لەپاش شێلان پان کرابێتەوە بۆ سووتەمەنی.
قالاخی: د. کراسی ڕەش.
قالاخی پۆش: د. ڕەشپۆش.
قالان: ز. شیربایی.
قالانقۆزیلی: هـ. گوڵێکی زۆر سووری بەهارییە لە گوڵەباخ دەچێ بەڵام ئەم پچووکترە.
قالاو: قەلەڕەش.
قالاوە بووڵێنە: د. قەلەڕەش.
قالایی: د. قەلایی.
قالب: جەستە. پارچە زەوییەکە کە بە بەیار هێلرابێتەوە بۆ داچاندنی مەرەزە. چوارچێوەیەکە شتی تێدا دابڕێژرێ وەک قالبی خشت.
قالبوون: پوختبوون و دەرهاتنی مەردووم.
قالتاخ: قەلتاغ.
قالدرمە: پێپیلکە.
قالس: مەردوومی وەڕس.
قالسبوون: وەڕسبوون، قالسکردن: وەڕس کردن.
قالسی: سەغلەتی.
قالک: ز. توێکڵی گوێز و شتی تر. قاوغ.
قالکردن: پوختە و زرنگکردنی ڕۆن.
قالماسک: قۆچەقانی.
قالۆ: ز. خشتێکە لەسەر ئاگر دادەنرێ و نانی پێ دەبرژێنرێ.
قالۆچە: قالۆنچە.
قالۆر: قاپوور. ساقی گیایەکە کە کلۆر بێ.
قالۆرە: لاسکی چاوبازە.
قالۆنچە: دەعبایەکی ڕەشی چنگ چنگە گەلێ جۆری هەیە، هێندێکیان باڵدار و هێندێکیان بێ باڵن.
قالە: د. بارەی بزن.
قاڵە: قسەی زۆر لەگەڵ دەنگ بەرزکردنەوەدا: فیسار کەس کردی بە(قاڵە) یا بە(قاڵە)ی دەم ترسانی، (قاڵە قاڵ) قاڵەی یەک لە دوای یەک.
قاڵە قنگ: د. کالا قنگ.
قالی: ژێرەخەرێکی تەنراوی تووکنی بەنرخە.
قالیچە: قالی پچووک.
قام: مقام.
قامچێ: چەرمێکی هۆنراوەیە لە مەردوومی پێ دەدرێ.
قامک: ئەموست.
قامیش: گیایەکی ڕەقی ئەستووری قەفقەفی ناو کولۆری بالابەرزی گەلا پانە. بریتییە لە چووکی ئادەمی.
قامیشبەند: ڕیزی قامیشی ڕێکی چنراو.
قامیشەلان: شوێنێکە کە قامیشی زۆری تێدا ڕوابێ.
قامیشی شەکر: جۆرە قامیشێکە شەکری لێ دروست دەکرێ.
قان: شتێکە کە لە خوێنی یەکێکدا بدرێ. پوویتی توور.
قانتر: ز. ئێستر.
قانچە: گوێسوانە.
قانزاج: قازانج.
قانزاج بەنیوەیی: قازانج بەنیوەیی.
قانزاجکردن: قازانجکردن.
قانگ: خەریەنگ (د). پوویتی توور.
قانگدان: دوکەڵ کردن بەگژ شتێکدا. جارێک یاریکردنەوە لەگەڵ کەسێکدا کە دۆڕاندبێتی.
قانگلە: بەن و دەزوویەکە لەسەر پەنجە گەورە و پەنجە تووتەی دەست هەلکرا بێ. دارێکی لووتدارە باخەوان لقی درەختی بەرداری پێ ڕادەکێشێتە خوارەوە.
قانگە: خەندەق دانەوەی دیوار و شتی تر. قانگەی خانۆکەی داوەتەوە.
قانگەلە: قانگلە.
قانە: قەدێکی قوماشە لە قەدی کارخانەی. یارد (د).
قاو: پووشوو. دەنگوباسێکە کە بلاوبووبێتەوە.

قاوتاندن: ز. قاودان.
قاو داخستن: بلاوکردنەوەی دەنگوباسێک.
قاودان: دەرکردن.
قاوکردن: بانگکردن بەدەنگی بەرز.
قاولەمە: د. قابلەمە
قاووت: ئاردی دانەوێڵەی برژاو.
قاوور: قاپوور.
قاوورمە: گۆشتی سوورەوەکراو بۆ هەڵگرتن.
قاووغ: قاپوور.
قاو و قریشک: قیژ و هوور و دەنگەدەنگ.
قاو و قوو: د. قاوەقاو.
قاو و قیژ: قاو و قریشک.
قاوە: بەری گیایەکی گەرمیانییە دەنکی خڕ و سەوزە لە دوای برژاندن و کوتانی لێ دەنرێ بۆ خواردنەوە.
قاوەبرێژ: د. دەفرێکی تایبەتییە قاوەی تێدا دەبرژێنرێ.
قاوەتوون: قاوەڵتی.
قاوەتی: نانخواردنی نیوەڕوان.
قاوەجاخ: شوێنێکە کە قاوەی تێدا لێ بنرێ.
قاوەجۆش: گومگومەی قاوە.
قاوەچی: کەسێکە کە هەر قاوە لێ بنێ.
قاوەخانە: شوێنێکە کە قاوەی لێنراوی تێدا بفرۆشرێ.
قاوەدان: تێکردنی قاوە بۆ خواردنەوەی.
قاوەسینی: سینیەکی تایبەتییە قاوەی لەسەر دەگێردرێ.
قاوەقاو: بانگە بانگ.
قاوەڵتوون: قاوەڵتی.
قاوەڵتی: قاوەتی.
قاوەیی: شتێکە کە ڕەنگی لە ڕەنگی قاوەی برژاو بچێ.
قای: ز. پیتی پرسیار.
قایخ: جۆرە بەلەمێکە لە ناودا پێی دەپەڕنەوە.
قایخەوان: کەسێکە قایخ لێ بخوڕێ.
قایغ: قایخ.
قایغەوان: قایخەوان.
قایش: چەرمی خۆشکراوی ڕەنگکراوی گوێزەکە و پارێن.
قایم: شتی بەهێز.
قایمکار: کەسێکە کە شت قایم و باش هەڵگرێ.
قایمکردن: توندکردنی شت. شاردنەوەی شت: شتەکانت(قایم کە).
قایم نوێژ: کەسێکە نوێژی نەچێ.
قایە: خۆکۆکردنەوە و ئامادەبوون بۆ شتێک: فیسار کەس خەریکی (قایە)یە. کاتی تەنگانە: زەخیرەکە هەڵگرە بۆ (قایە). زۆربەی شت: (قایە)ی لە شەکرەکە هاتووە. یاساو دەستوورێکە لە یاری دامە و شەترەنجدا کە هیچ لایەک نەیبەنەوە.
قایەکاری: هەڵگرتن و قایمکردنی شت.
قایەکردن: قایەکاری.
قایی: توندی و بەهێزی شت.
قبراخ: یەکێکە کە بکەوێتە ناوەندی دوو کەسەوە بۆ یەکخستنیان (واسطە).
قت: فت: لە یاری گۆرەوی بازیدا دەوترێ لەم گۆرەوییە (قت)، (قتبوون) فتبوون لە یاریدا، (قتکردن) فتکردن لە یاریدا.
قتاو: د. کتێب.
قتاوخانە: د. قوتابخانە.
قتوفت: د. جووڵەجووڵ.
قجی: گیایەکی گەڵا وردی هەمیشەییە لە قەد شاخی غدار دەڕوێ، بنجەکەی زۆر بەکەڵکە بۆ ژانی (لێهاتن).
قجیلک: پەنجە تووتە.
قجیلە: جۆرە کوللەیەکە.
قخ: وتەیەکە منداڵی ساوای پێ دەگێردرێتەوە لە دەستبردن بۆ شتی پیس.
قخخە: قخە.
قخە: قخ.
قدە قد: قرتەقرتی مریشک.

قدیلکانی: خووتووکە دان.
قدیلکە: قدیلکانی.
قدیک: ز. دڵتەنگبوونی مەردووم.
قدیلە: قدیلکە.
قر: ز. زوقم.
قراج: ز. زەوییەکە گیای تێدا نەڕوابێ یا تێیدا ڕوابێ و ئاژاڵ خواردبێتی.
قراقر: ز. قرەقر.
قراش: د. قاشی شت، قراش قراش: شتی قاش قاش.
قربووز: ز. کەسێکە کە ڕیشی ماش و برنج بووبێ.
قرپ: تالان، (قرپکردن) تالانکردن. خەرجکردنی پارە و بەکارهێنانی خواردەمەنی زیاد لە ئەندازە: فیسارە ژن دەستی بەقرپە. قرقێنە. دەسکەنە کردن (د). لق و پۆپکردنی دار (د). قـرمـەی داری شکاو (د).
قرپاندن: هەڵپاچین.
قرپنە: خرینە.
قرپۆک: مێوژی وشکەڵ. قرپۆق.
قرپۆڵ: مێوژی وشکەڵ.
قرپە: د. دەنگی شکانی دار.
قرپێنە:قرقێنە.
قرت: د. مەردوومی جڵفن.
قرتاڵە: قەرتاڵە.
قرتان: پچڕانی شت بەهۆی لێکەوتنی شتێکەوە.
قـرتاندن: بڕینی شت بەقـەیچی یا بەشـتـێـکی تر. شکاندنی قـەزوان و دەنکە کـوولەکـە بە ددان بۆ دەرهێنانی ناوکەکەی. قرتەقرتکردنی مریشک.
قرتانن: د. قرتاندن.
قرتکردن: بڕینی شتێک بەخشتی وەک مووی ئەگریجە و سەر. قرخکردنی موو (د).
قرتکە: د. پارچەیەکی پچووکە لە شتی قرتاو.
قرتماخە: د. قەتماغە.
قـرتە: دەنگی مـریشکە بەکـڕ. جـۆرە دەنگێکە وەک دەنگی داخستنی قرتێنە، (قرتەقرت) قرتەی یەک لەدوای یەک، (قرت و هووڕ) قرتە قرتی زۆر.
قرتە لێبڕین: بریتییە لە نەهێشتنی شتێک: وڵاخەکە (قرتەی لە ئالیکەکە بڕی).
قرتیان: د. قرتان.
قرتێنکە: قرتێنە. ناوەخۆرەی مریشک و کەڵەشێر کە لە کاتی سەربڕیندا چەقۆی پێدا دەهێنرێ.
قرتێنە: دوگـمـەیەکی نێـر و مـێـیـە، دەچێ بەیەکـدا و قـرتەی لێـوە دێ. شـتـێـکی ڕەقی تەنکە لە ڕەگی وشکەوەبوو یا ئێسقان کە قەڵەمی قامیشی لەسەر ڕێک دەکرێ.
قرتیل: پاشا خوڕ.
قـرچ: لێـدانی تیلکەری دووەم لە دەسکەلای تیـلکەری یەکـەم لە یاری (مـووشـێـن)دا کـاتێ کـە یەکـەم مووشی نەخواردبێ. چرچ (د). ڕۆنی قرچاو.
قرچاندن: داخکردنی ڕۆن لەسەر ئاگر.
قرچانن: د. قرچاندن.
قرچاننەوە: برژاندنەوەی برین.
قرچاو: ڕۆنێکە لەسەر ئاگر داخ کرابێ.
قرچ و برێژ: د. قرچ و هووڕێ شت لەسەر ئاگر.
قـرچۆک: دار و بەن و دەزووی ناقـایم. مـەردوومی چرووکی پیسکە.
قرچۆڵ: شتی وشکەوەبووی چرچ بوو.
قرچۆڵە: د. قرچۆڵ.
قرچە: دەنگێکە وەک دەنگی شکاندنی دار و برژاندنی برێشکە لەسـەر ئاگـر، (قـرچەقـرچ) قـرچەی یەک لەدوای یەک، (قـرچ و هووڕ) قـرچە قـرچی زۆر. گەنم و جۆی درواوە.
قرچەشکێن: پەڵخوردبوونی کرشەی خەرمان بەگێرە.
قرچ هەڵاتن: چرچ هەڵاتن.
قرچیان: د. هەڵقرچان.
قرح: ز. ئەنگی هەموو شتێک.
قرخ: گـۆزە و کـووپەیەکـە لەبەر ئاو زۆرتێکردنی لووس بووبێ. تووکی سـەر و ڕیشـێـکە کـە زۆر کـورت کرابێتەوە. مەردوومی لەڕ و لاوازی قرچۆڵ. ئاوی وێستاوی لیخن.
قرخاندن: قرخەکردن.
قرخکردن: لە بنەکۆتەرەدانی مووی ئەندام.

قرخن: گیاندارێکە کە زۆر بقرخێنێ. قرخ (د).
قرخنە: قرخن.
قرخۆڵ: د. قرخن.
قرخۆڵە:د. قرخن.
قرخە: دەنگێکە لە گەرووی گیاندارەوە دێ لە کاتێکدا کە شتێکی تێ گیرابێ، (قرخە قرخ) قرخەی یەک لەدوای یەک، (قرخ و هوور) قرخەقرخی زۆر.
قرخەمەرەسی: ڕاکێشانی یەکێک بەزۆر و لە دوو نەچوونی.
قردێلە: تیلمە تەنراوێکی جوانە کچان دەیدەن لە مووی سەریان دوای داهێنانی بۆ نەوەی تێک نەچێ.
قڕ: مەرگی تێکرایی.
قڕاک: قەلەڕەش.
قڕاکە: باڵندەیەکی سەوزە بەقەد (قژاکە) یەک دەبێ.
قڕاڵێ: هـ. گوێزێکی پووچەڵە کە بەدارەوەبێ.
قڕان: ناوە بۆ جۆرە دراوێکی زیوین. قڕبوون.
قڕاندن: قڕەکردنی قەلەڕەش. بریتییە لە نوقلانەی خراپ: بۆمان مەقڕێنە واتە نوقلانەی خراپمان بۆ لێ مەدە.
قڕانن: د. قڕاندن.
قڕباق: قڕبۆق.
قڕبۆق: بۆق.
قڕبوون: مردنی گیاندار بەکۆمەڵێ و زۆری.
قڕپۆک: قڕبۆک. قڕبۆق.
قڕپۆڵ: قڕبۆڵ.
قڕ تێخستن: کوشتاری تێکرایی.
قڕتێکەفتن: قڕ تێکەوتن.
قڕتێکەوتن: قڕ کەوتنە ناو گیاندارەوە.
قڕقڕۆک: قوورقووراگە.
قڕقڕە: کندری بەکرە. چەرخی پچووک.
قڕقێنە: بایەکە لە دەروونەوە هەڵ دەقوڵێ و بەدەنگەوە لە دەم دێتە دەرەوە.
قڕک: ز. قورگ.
قڕکردن: قڕ تێخستن.
قڕناتە: پارچەیەکە لە پارچەی مۆزیقە.
قڕنوو: گەنە.
قڕنە: قڕنوو.
قڕنی: قڕنوو.
قڕواق: بۆق.
قڕ و قەپ: بێ دەنگی و قسە نەکردن.
قڕ و قەپۆز: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بەدەم و پلی یەکێکی ناشیرین.
قڕ و نیمقڕ: کالآیەکە ژنان دەیپۆشن چین چینە و هەر چینەی لە جۆرێکە.
قڕە: هەرا و دەنگەدەنگ.
دەنگی قەل و بۆق، (قڕەقڕ) قڕەی یەک لەدوای یەک.
دواهەمین کەس کە سەرەی پێیە سەر.
قڕهاتن: قڕ تێکەوتن.
قڕێژ: با. کرێش.
قرژاڵ: دەعبایەکی ئاوی چنگ چنگی ڕەقی دوو سەرە.
قرژانگ: قرژاڵ.
قرژە: جۆرێکە لە بەری دارمازوو دەباخی پێ دەدرێ.
قرسان: تەخمین.
قرساندن: ز. ترنجاندنی شتێک لە ناو شتێکی تردا.
قرش: ز. پووشی هەڵوەریو. لق و پۆپی درەخت کە لە خۆیەوە هەڵوەریبێ.
قرشە: کرشە.
قرقرتۆک: کرکراگە.
قرک: ز. قورک. قەلەڕەش.
قرم: د. مرخ: (قرم)ی لێ خۆش کردووە.
قرماندن: خوڕین بەدەنگی بەرز لە یەکێک: تێی قرماند.
قرمز: ئاڵ.
قرمزی: شتێکە کە ڕەنگی قرمز بێ.
قرمژن: دەنگی تەق و هووڕی چەک بەزۆری.
قرمە: دەنگێکە وەک دەنگی شکانی داری گەورە بەگردەبڕی، قرمەقرم: قرمەی یەک لەدوای یەک، (قرم و هووڕ) قەرمەقرمی زۆر.
قرمچی: با. شتێکە کە سیس بووبێ.

قرنجان: ڕووشان و برینداربوونی شت.
قرنجاندن: ڕووشاندن و بریندارکردنی شت.
قرنجانن: قرنجاندن.
قــــرنگە: دەنگێکە وەک دەنگی (خــــرنگە)، (قــرنگەقــرنگ) قــرنگەی یەک لەدوای یەک، (قرنگ و هوڕ) قرنگەقرنگی زۆر.
قرپیک: با. سێ شەشی بەهار.
قرێژ: چڵک. شتی چڵکن (ز).
قرێژاهی: ز. قرێژ.
قــــریشـکە: دەنگێـکە لە قــــیـــژە گــــەورەتر، (قریشکەقریشک) قریشکەی یەک لەدوای یەک، (قریشک و هوڕ) قریشکە قریشکی زۆر.
قرێن: ز. جەنگ و دەمقاڵێ.
قریواندن: قریوەکردن.
قریوانن: قریواندن.
قـریوە: دەنگێکی بەرزە کە لە خۆشـییـەوە پەیا ببێ، (قریوەقریو) قریوەی یەک لەدوای یەک.
قریوەکردن: قریواندن.
قـزگە: شـوێنێکە یەکـەمجـار گـوێی (شـەقـێن)ی لێ دادەنێن و بەدار لێی دەدەن.
قزە: ترسنۆک. ژنانی.
قژ: مووی درێژی سەر. کەفی شت (د).
قژاکە: باڵندەیەکی دەنوک درێژی سەر ڕەشی بەرسنگ سپییە بەقەد کۆترە باریکەیەک دەبێ.
قژاڵکە: قژاکە.
قژبەسەرە: بریتییە لە ئافرەت.
قژقژ: شتێکە لق و چڵی زۆری لێ بووبێتەوە.
قژقژاوی: قژقژ.
قژقژۆکە: شتی قژقژاوی.
قژقژە: جۆرێکە لە بەری دارمازوو و، قژقژاوییە.
قژگ: ز. قەلەباچکە.
قژکردن: د. ترشانی دۆ و کەفکردنی.
قژکە: قژقژە.
قژگە: قژقژە.
قژلاندن: ز. تواندنەوەی ڕۆن
قژن: کەسێکە کە قژی بەسەرەوەبێ.
قژنەسەر: سەر قژن.
قژە: د. کەف.
قژەسەر: قژێکە کە لە سەر بووبێتەوە.
قژە کردن: د. ترشانی شت.
قژیاک: ز. قەلەڕەش.
قسر: مێینەیەکە کە ساڵێک بەبێ ئاوسی مابێتـەوە. شتی بێ بەر (د).
قسکل: د. جۆرێکە لە بەری دارمازوو.
قسـڵ: شتێکی تیژی سووتێنەری سپییە لە سووتاندنی جۆرە بەردێک پەیدا دەبێ.
قسن: کەڵەکەبەردێکە کە بەگردی گۆڕێکدا کرابێ.
قـسنی: شـتـێـکی ڕەشـبـاوە، وەک مـێـوی هەنگوین بۆنێکی خۆشی هەیە.
قسە: گفتوگۆ.
قسەبردن: گێڕانەوەی قسەی یەکێک بۆ یەکێکی تر.
قسەبڕین: بڕینی قسە لەناوقەددا بەیەکێک.
قسـەبڕینەوە: دەنگ دابڕینی یەکێک لەگەڵ یەکێکی تردا لەبەر زوویربوونی لێی.
قسەبەر: کەسێکە کە قسـەی یەکێک ببا بۆ یەکێکی تر.
قسە بەسەر قسە داهێنانەوە: گورێزکردن لە قسەدا بۆ سەر قسەیەکی تر. قسەبڕین بەیەکێک.
قسە تاڵ: کەسێکە قسەی ناخۆش بێ.
قسـەخـواردنەوە: قـوتدانەوەی قـسـە و نەکـردنی لەبەر شتێک.
قسەخۆش: کەسێکە گفتوگۆی خۆش بێ.
قسەدابڕین: دەنگ دابڕین.
قـسـەدروست: کـەسـێکە کـە قـسـەی ڕێکوپێک بێ و درۆی تێدا نەبێ.
قـسـەدۆڕاندن: دەربڕینی قـسـەیەکی نەهێنی. شکانی قسەی یەکێک لای یەکێک.
قسە دەرهاوردن: قسە دەرهێنان.
قـســە دەرهێنان: دەرهێنانی قـسـەیەکی پەنهـانی لە یەکێک بەفێڵ.

قسەڕاست: کەسێکە لە قسەیدا ڕاست بێ.
قسەرەق: کەسێکە کە قسەی قورس و ناخۆش بێ لەگەڵ مەردوومدا.
قسە ڕەوا: کەسێکە لەناو کۆمەڵەدا قسەی بڕ بکا.
قسەڕەوان: کەسێکە لە قسەدا دانەمێنێ.
قسەزان: کەسێکە لە شوێنی خۆیدا بزانێ قسە بکا.
قسەزل: کەسێکە کە قسەی لە خۆی زلتر بێ.
قسەسارد: بریتییە لە کەسێک کە قسەی خۆش نەبێ.
قسەشکاندن: بەقسە نەکردنی یەکێک و لە فەرمان دەرچوونی.
قسەقوت: قسە نەستەق.
قسە قووتدانەوە: قسەخواردنەوە.
قسەکردن: گفتوگۆ کردن لەگەڵ یەکێکدا.
قسەکەر: کەسێکە گفتوگۆ بکا.
قسە گێڕانەوە: گێڕانەوەی قسەی یەکێک بۆ یەکێکی تر.
قسە لە ڕوو: کەسێکە کە هەموو قسەیەک لە ڕووی مەردوومدا بکا با دڵگیریش بێ.
قسە لەسەر داکێشان: قسە دەرهێنان لە یەکێک بە فێڵ.
قسە لێ کردن: دوان لە بابەت شتێکەوە.
قسە نەستەق: کەسێکە کە قسەی خۆش و قوت بێ.
قسە و باس: دەنگوباس.
قسەوەرگرتن: لە گوێ گرتنی قسەی یەکێک.
قسە هەڵبەست: کەسێکە قسەی درۆ هەڵبەستێ.
قسە هەڵبەستن: ڕێکخستنی قسەی درۆ.
قسەهێنان: هێنانی قسەی یەکێک بۆ یەکێکی تر.
قسەی نەستەق: قسەی بەرزی بەکەڵک.
قشپل: پشقل.
قشت: قشتیلانە.
قشتیلانە: شتی پچکۆلانەی جوانکیلە.
قشتیلە: قشتیلانە.
قشقەرە: قەلەباچکە.
قشکە: جۆرێکە لە بەری دارمازوو قژقژاوییە.
قشلاخ: هەواری زستانەی دەوارنشین. ناوی دێیەکە لە جوانڕۆ.
قفڵ: ئاسنێکە دوای ئەڵقەڕێزکردن دەدرێ لە دوولای دەرگا و سندوق بۆ قایمی و بەکلیل هەڵدەگیرێ.
قفڵدان: داخستنی دەرگا و سندوق بەقفڵ.
قفە: کۆکە.
قفین: کۆکین.
قل: دەنک: قلێک ترێ واتە دەنکێک.
قلاخ: کۆگای تەپاڵە.
قلاشتن: قلیشاندنی شت.
قلاشکەری: داری وشکی زەنگە قلیشە.
قلاق: ل. قەلەڕەش.
قلپاندنەوە: قلپکردنەوە.
قلپبوونەوە: ڕژان و دەمەوخواربوونەوەی شت.
قلپکردنەوە: ڕژاندن و دەمە و خوارکردنەوەی شت.
قلپ و قوپ: دەنگی هێلنج لەکاتی ڕشانەوەدا.
قلپە: دەنگی ڕژانی شت بەزۆری، (قلپەقلپ) قلپەی یەک لە دوای یەک، (قلپ و هووڕ) قلپەقلپی زۆر.
قلخ: ز. برنگ.
قلغ: د. ڕێخت و سووروشت.
قلقل: ل. بەری گیایەکە لە نیسک دەچێ بەبرێشکەیی دەخورێ.
قلکە جەوت: کڵاوە بەڕوو.
قلمبوونەوە: د. قلپبوونەوە.
قلمە: د. قلپە.
قلە: گەشی ئاگری پشکۆ کە خاڵی ڕەشی تێدا نەمێنێ: ئاگرەکە (قلە)ی دێ. (قلەقل) قلەی ئاگر بەزۆری.
قلیان: قەنگە.
قلیان ئاوی: نێرگەلە.
قلیاناوی: قلیان ئاوی.
قلیانخۆر: کەسێکە کە قلیان بکێشێ.
قلیاندار: کەسێکە هەر قلیان تێ بکا بۆ یەکێکی تر.
قلیان دیمی: د. قەنگە.
قلیانکێش: قلیانخۆر.

قلیاو: د. قلیە.
قلێ بلێ: قلی و بلی.
قلیچکە: هـ. کلک.
قلێچە: گیایەکی بەهاری گەڵا وردە گوڵێکی زەرد دەردەکا.
قلێزەنگیسی: جۆرە چێشتێکە لە برنج و هەڵووژە دروست دەکرێ.
قلێل: ز. کونی هەموو شتێک.
قلینچک: کلێنچکە.
قلێنچک: د. برای تووتە.
قلێنچکە: د. قلینچک.
قلێە: گیایەکی تیژە سابوونی پێ دەکرێ. قلێزەنگی (د).
قلینج: پەنجە تووتە.
قلینچک: قلینج.
قلێش: درزی گەورەی شت.
قلێشان: درزبردنی شت.
قلێشاندن: لەتکردنی دار و شتی تر بەتیغ.
قلێشاندنەوە: درز تێکردنی شت بەتیغ.
قلیشانەوە: دەم دانەوە و درز تێبوونی شت.
قلێشاو: شتێکە کە قلێشی تێ بووبێ.
قلیشاوە: قلێشاو.
قلێشبردن: قلێشان.
قلێف: د. کێلان.
قلیک: ز. داخستنی شمشێرەی دەرگا.
قلی و بلی: قسە یا نووسینی بێ مەعنای شرم برم.
قم: قوم.
قمار: قومار.
قمارباز: قومارباز.
قمباو: بەسەرداکشانی ئاوە بەزۆری بەسەر کشتوکاڵدا.
قمقمۆک: ز. قومقمۆکە.
قمقمۆکە: قومقمۆکە.
قملاخ: خمخۆرکی زەوی.
قمیش: قومووش.
قنج: شتی قیت. شتی چاک (با).
قنجبوونەوە: قوتبوونەوە.
قنجکردنەوە: قوتکردنەوە.
قنجە قنج: قوتەقوتکردن.
قنچک: لاسکی میوە و هێندێ سەوزی. کلێنچکە (د).
قنچکان: د. چیچکان.
قنچکە: زیپکە.
قنچکەسلاو: د. سیچکەسلاوە.
قنچکەسلاوە: قنچکەسلاو.
قنچکەکرد: دانیشتن بەچیچکانەوە.
قنک: ز. کولانەی مریشک.
قنگ: کونێکە لە ناوەندی هەر دوو سمتی گیانداردا پیسی لێوە دەکا.
قنگانیسک: د. ئانیشک.
قنگاو: ئاوێکە کە لە خوار کشتوکاڵەوە دەربچێ.
قنگاوڵە: گیایەکی بەهارییە کەمێک بەرز دەبێتەوە گەڵای لە گەڵای بی دەچێ و ڕەوانە.
قنچکاو: د. قنچکی چاو.
قنگدانەوە: بریتییە لە دانیشتنێکی کەم.
قنگدەر: بریتییە لە مەردوومی حیز.
قنگر: کنگر.
قنگرپاچ: بنجی کنگر.
قنگرتن: بریتییە لە دانیشتنی منداڵی شیرەخۆرە لەسەر قنگ یەکەمجار.
قنگرواج: قنگرپاچ.
قنگرەزا: د. جۆرە جەوییەکە لە کنگر پەیدا دەبێ.
قنگلاشک: بنجە دڕکی کنگری وشکەوەبوو.
قنگ لێ کەوتوو: بریتییە لە مەردوومی بێ هۆش و گۆش کە هەمیشە شتی لێ بکەوێ.
قنگەبان: بانی خانوو لە پشتەوە کە لە زەوییەوە نزم بێ.
قنگەجنۆکە: بریتییە لە شوێنی زۆر تەسک و تروسک و تەنگەبەر.
قنگەجووڕێ: قنگ قووچاندنی گیاندار بەهۆی زۆر

گوو هاتنی یا هێلکە کردنیەوە.
قنگەخشکێ: لەسەر قنگ خۆخشاندن.
قنگەخلیسکێ: لەسەر قنگ هاتنە خوارەوە لە شوێنی سەرە و لێژەوە.
قنگە خورۆکە: نەخۆشییەکە لە هێندێ گیاندارداا قنگی دێتە خوروو.
قنگەخەو: نووستن بەقنگەوە.
قنگەزە: د. پشتی هۆز: فیسار کەس لە قنگەزەی بابانە، واتە لەو نەژادەیە.
قنگەسووتەکە: دەردێکە دووچاری منداڵی ساوا و مەرەزەی کۆرپە دەبێ.
قنگەسووتەکێ: قنگە سووتەکە.
قنگەشەڕ: شەڕکردن لەگەڵ پێ دزکێدا پاشەوپاش.
قنگەقنگ: بریتییە لە دواخستنی کار بۆ نەکردنی: فیسار کەس لەم کارەدا (قنگەقنگ) دەکات.
قنگەگاز: برینێکە لەسەر کولۆکی ولاخ پەیدا دەبێ بەهۆی گرتنی بار یا زین یا کۆپانەوە.
قنگەلاشک: قنگلاشک.
قنگەڵتس: قنگدانەوەیەکی کەم بەچیچکانەوە.
قنگەڵفس: قنگەڵتس.
قنگەنشینکە: منداڵێکە کە تازە فێری دانیشتن بووبێ لەسەر قنگ.
قنگەنشینە: قنگەنشینکە.
قنگە و تلوور: پاڵکەوتن بەجۆرێک کە قنگ دەرپەڕێ.
قنگ هەڵتەکێنە: د. کلک هەڵسەنگێنە.
قنیات: داکەوتن بەبەشی کەم، قنیاتکردن: داکەوتن بەبەشی کەم.
قوبا: ز. ماستی بزرکاو.
قوبکە: د. گومەز. لوتکەی شاخ.
قوبووڵکردن: پەسندکردن.
قوبووڵی: چێشتێکە وەک پلاو بەڵام نەم ناپاڵێورێ.
قۆپ: ز. کەسێکە دەستی یا قاچی شلەپەتە بێ.
قوپان: چاڵبوون و بەناوداچوونی هێندێ شت بەهۆی نهێمێکەوە.
قوپاندن: چاڵکردن و بەناودابردنی هێندێ شت بەنهێم.
قوپاو: شتێکە چاڵ بووبێ و بەناوداچووبێ.
قۆپچە: شتێکی پچکۆلانەی گردە بەیەخەدا دادەدروێ بۆ داخستن. جۆرێکە لە بەری دارمازوو.
قۆپز: د. هاشە و هووشە.
قوپکە: د. قوبکە.
قوپۆز: قەپۆز (د). گرێیەکە لە ناوەڕاستی نیلی جووتدا.
قوپەن: چەند بنجە سەوزییەکە لەناو پەڵەیەکدا، کە بەرزتر و بەهێزتر بێ لە دەوروبەرەکەی.
قوپیان: د. قوپان.
قۆپی: جێگایەکە ئاوی تێدا وەستا بێ و گیای لێ ڕوابێ. ناوی شوێنێکی فێنکە لە شاخی قەرەداغ.
قوت: شتی قنج و قیت. شتی کورت (ز). هەرزە و بێ ژیر (د). قۆتێن.
قوتابخانە: جێگای دەرس خوێندنی قوتابی.
قوتابی: منداڵێکە چووبێتە بەر خوێندن.
قوتار: ڕزگار، (قوتاربوون) ڕزگاربوون، (قوتارکردن) ڕزگار کردن. چەند ولاخێکە بەر و دوا بەرێدا بڕۆن.
قوتاسە: خشڵی زیوینی ژنانە.
قوتان: ز. کوتان.
قۆتان: هەرزاڵ.
قوتاوی: قوتابی.
قوتایی: شوێنی قوت لە زەوی.
قوتبوونەوە: قنجبوونەوە.
قۆتر: ولاخی پیری پەککەوتە.
قوتومەپا: هـ. قولەپێ.
قوتحە: د. شتی زۆر چاک.
قوتفین: ز. سڕبوون لە سەرماندا.
قوتک: با. سوخمە.
قوت کردنەوە: قنج کردنەوە.
قوتکە: سەر لووتی شاخ و شوێنی بەرز.
قوتم: ز. کورتمە دارێکە کە لە زەویدا مابێتەوە دوای

بڕینی.
قوتوو: شتێکی بۆشی سەرقاپداره لە تەنەکە یا شتی تر دروست دەکرێ و شتی تێ دەکرێ.
قوتووله: قووتوویەکی تەنەکەیە نەوتی تێ دەکرێ و پلیتەی تێ هەڵ دەکێشرێ و دادەگیرسێنرێ.
قوته: د. قوتابی. مەردوومی قوت.
قوتەره: کۆتەره. دۆڵیانی ئاش.
قوته قوت: قنجه قنج و هەڵپەڕ و داپەڕ.
قوتەک: ز. کاڵایەکی کورتە لەسەر کراسەوه لەبەر دەکرێ.
قوتی: قوتوو.
قۆتی: قۆتین.
قوتیله: قوتووله.
قۆتین: سەری ڕووت، فیسار کەس سەری (قۆتین)ه.
قۆجه: د. جاوین.
قۆچ: قوربانی. پڕتاوی دوو سواره بۆ نەوەی یەکتری بەجێ بهێڵن: ئەو دوو سواره (قۆچ) دەکەن. تەڵەیەکە کە دڕندەی پێ بگیرێ (ز). شاخی گیاندار: شەڕەقۆچ.
قۆچاخ: مەردوومی خێرا.
قۆچان: پسوولەیەکە لە دەوڵەتەوه بدرێ بەیەکێک بەرامبەر بەباجێک.
قۆچبه هدر: گیایەکە بنکێکی ڕەوانی هەیه.
قۆچ تێهەڵدان: شوق تێهەڵدان.
قۆچدار: گیانداری شاخدار.
قۆچدان: قۆچ وەشاندن.
قۆچ قۆچانێ: شەڕە قۆچ.
قۆچک: جۆره قۆچکەیەکی ڕەشی چنراوه بەئاوریشمی سوور، ژنانی بلباس دەیکەنە سەریان.
قۆچکه: جۆره لەچکێکە دەکرێ بەسەری منداڵی ساوادا. دەسماڵی سەری ژنان.
قۆچکەتاش: قۆچی تاش.
قۆچکه سۆرانی: د. فەقیانه.
قۆچ لێدان: قۆچ وەشاندن.
قۆچ وەشاندن: شۆق وەشاندن.
قۆچ وەشێن: شۆق وەشێن.
قۆچ هاویشتن: شۆق هاویشتن.
قۆچەقانی: شتێکی دوو لیسپی هۆنراوەیە لە بەن یا دەزوو دروست دەکرێ، ناوەڕاستەکەی تۆزێک پانه بەردی پێ دەهاوێژرێ.
قۆچیتاش: ڕێکخستنی مووی پێشی ناوچەوان بەگوێزان بۆ جوانی.
قۆخ: میوەیەکی خڕی مزری تووکنی سپاتی ناوک ڕەقه لە قەیسی گەورەتره. قۆختە. شتی چەماوه. (د) زیخ.
قۆختە: ژوورێکی پچووکی نزمە لەناو باخدا دەکرێ بۆ باخەوان.
قۆخدان: د. چەمانەوه.
قۆخڵ: خانووی پچکۆلانه.
قۆخه: کۆکه، (قۆخەقۆخ) کۆکە کۆک.
قۆدک: با. ئاوێنه.
قۆدی: قوتوو.
قۆدیله: قوتیله.
قۆر:ز. گیانداری لاواز.
قورئان: ئەو کتێبەیە کە بەسروش بۆ پێغەمبەری ئیسلام هاتووه.
قورئان خواردن: سوێندخواردن بەقورئان.
قورئان دان: سوێندانی یەکێک بەقورئان.
قورافتن: ز. ڕنینی ترێ و بڕینی گوڵی دانەوێڵه.
قوربان: سەرگەرد. وتەیەکە لە ڕووی گەورەییەوه دەوترێ بەو کەسەی کە قسەی لەگەڵ دەکەیت.
قوربانی: مەڕ و بزن یا حوشتر و گایە کە لە چوار ڕۆژەی جەژنی قورباندا سەر ببڕێ بەناوی قۆچەوه.
قوربانیکردن: سەربڕدرینی قوربانی لە چوار ڕۆژەی جەژنی قورباندا بەناوی قۆچەوه.
قورپ: قرقێنه. هێلنج (د).
قۆرت: چەوتی و گیری لە هەموو شتێکدا، (قۆرت قۆرت) شتێکە کە قۆرتی زۆری تێدا بێ. چەپاڵەی ڕۆزگار: یاخوا هەرگیز قۆرت نەیەتە بەرت. چاڵ.
قورتاندن: هەڵقرچاندنی لچ.

قورتانن: د. قورتاندن.
قۆرتقۆرتاوی: شتی لق لق.
قورتم: قوڕقوڕاگە.
قۆرتم: د. قورتم.
قۆرتی: با. گۆترە.
قۆرچ: ز. توێکلی سەوزی فەریکە گوێز.
قورچمین: هەڵپچڕکاندنی گیا.
قورخ: ز. ئەستێرەی گەلاوێژ.
قۆرخ: قەدەغە، (قۆرخکردن) قەدەغەکردن.
قۆرخانە: گەنجینەی چەک.
قـۆردوون: زریزەیەکـە دەکرێتـە سـەعـات و دەکـرێ بە بەرۆکدا.
قوڕ: گڵێکە بە ئاو شل بووبێتەوە.
قـۆڕ: کەسێکە کە ڕیخۆڵەی ڕژابێتە نـاو گـونیەوە. زەنگی گەورەی ملی پێشەنگ. بریتییە لە شتی هیچ و پووچ.
قوڕاچکە: د. قوڕقوڕاچکە.
قوڕاد: بەربەسێل.
قوڕادە: گـیـایەکی کـێـوی تـوونی بەهارییـە وەک کەوەر وایە دەکرێ بەکەلانە. مسی شکاو. جۆرە پیازێکە سەلکەکەی هەرگیز گەورە و خڕ نابێ.
قوڕاڵە: گیای قوڕاوە.
قۆڕاندن: قۆڕەکردن.
قوڕاو: ئاوێکە بەهۆی قوڕەوە لێڵ بووبێ. بەربەسـڵ.
قـووڕاویلکە: باڵندەیەکـە وەک (بۆرە جـرە) بـەڵام ئەم گەورەتر و قاچی درێژترە.
قوڕاوی: شتێکە کە قوڕی تێوەچووبێ.
قوڕباق: بۆق.
قوڕبەسەر: بریتییە لە لێقەوماوێکی بەسەزمان.
قوڕبەسەری: لێقەوماوی و هەژاری.
قـوڕبەست: قـوڕێکە لەسـەر شـوێنێک ڕۆ کـرابێ بەئەستووری.
قوڕبەستکردن: ڕۆکردنی قوڕ بەئەستووری.
قـوڕپێـوان: قـوڕکـردن بەسـەردا بە هۆی خـەفـەت یا چورتێکەوە.
قـوڕپێـوەدان: بریتـییـە لە وێرانکردن یا تێکدانی شتێک.
قوڕتێکەر: کرێکارێکە کە هەر قوڕ تێکدا بۆ قوڕکێش.
قۆڕخانە: جبەخانە.
قوڕدادەر: کـرێکارێکە کە هەر قـوڕ دابدا لەسـەر چینی دیوار بۆ وەستا.
قوڕشێل: کرێکارێکە کە قوڕ خۆش بکا بەپێ.
قوڕقوڕاگە: قوڕقوڕاگە.
قـوڕقوڕاچگە: لوولەیەکە لە ملی گـیـانداردا هەناسـەی لێوە دەدا.
قۆڕقۆڕە: جۆرە مزراحێکە کونێک لە تەنیشتـیەوەیەتی لە کاتی داکوتانیدا قۆڕەی لێوە دێ.
قوڕقوشم: جۆرە کانێکە وەک زیو بەڵام ئەم نەرم وکەم نرخە.
قوڕقێنە: قرقێنە.
قۆڕک: ز. پشت مل.
قوڕکێش: کرێکارێکە کە هەر قوڕ بکێشێ بۆ وەستا.
قوڕکێشان: بردنی قوڕ بۆ وەستا.
قوڕکێشی: قوڕکێشان.
قوڕگ: قوڕقوڕاگە.
قوڕگدڕاو: بریتییە لە مەردوومی دەنگ زلی چەنەباز. بریتییە لە مەردوومی چاوبرسی زۆرخۆر.
قوڕگدڕپاک: د. قوڕگدڕاو.
قوڕگرتنەوە: کردنی گڵ بەقوڕ بۆ کارکردنی.
قورمساخ: گەواد.
قورمساغ: قورمساخ.
قۆڕن: د. تاوان و گوناح.
قوڕنازک: ئانیشک.
قوڕنانە سەرچاو: بریتییە لە داخ و خەفەتکردن بەدڵی یەکێکدا.
قـوڕناویلکە: دەعـبـایەکی درێژی پچکۆلەی ئاوییـە لە بەهاراندا پەیدا دەبێ و دەنگێکی زلی هەیە.
قوڕنە: گۆشەی ژوور یا حەوش.
قوڕنەت: با. قوڕنە.
قوڕواق: قوڕباق.
قـوڕ و قـسـڵ: شـتـێکە دەگـیـرێتـەوە لە گڵ و قـسـڵ بۆ

بەکارهێنانی لە بناغەی دیواردا.
قوڕوقوشم: قوڕقوشم.
قـوڕوقـە: د. بڵاوبوونەوەی چەند سـواریّ لەکـاتی هێرشدا.
قوڕ و قەپ: قڕ و قەپ.
قوڕ و قەپۆز: قڕ و قەپۆز.
قوڕۆل: کولۆر.
قوڕۆڵی: کولۆری.
قوڕونچک: نوقورچ.
قوڕوو: قورگ.
قوڕووگ: قورگ.
قوڕە: ز. دۆشای بەرسیلە.
قـۆڕە: دەنگی ڕەشەوڵاخ. جـۆرە دەنگێکە وەک دەنگی قـۆڕقـۆڕە، (قـۆڕەقـۆڕ) قـۆڕەی یەک لە دوای یەک. دەردێکە تووشی ڕەشەوڵاخ دەبێ و دەیکوژێ.
قوڕەڕەش: جۆرە قوڕێکی ڕەشە بەنی پێ ڕەش دەکرێ.
قـوڕەسـوور: جـۆرە قـوڕێکی سـووری پاکـە گـڵاوی پێ دەردەکرێ و بۆ لیر دەدرێ لە جەستە.
قوڕەکاری: خەریکبوون بەکاری قوڕەوە.
قووریانە: د. گیاندارێکە کە پێی دەڵێن قۆڕی.
قۆڕیانە زەردە: د. بزغژ.
قۆڕی: دەعبایەکە وەک مارمێلکە بەڵام ئەم گەورەترە. بوونی مەردووم بە قۆڕ. قۆڕیە (د).
قۆڕیجان: د. کۆڵنجان.
قۆڕێتان: وتەیەکی سووکە بەهێندێ ئافرەت دەوترێ.
قوڕین: شتێکە لە قوڕ دروست کرابێ.
قـورس: شـتێکە لە هەڵگرتندا گران بێ. گـوتیـە کـە بەگـران شت ببـەیت. بریتـیـیـە لە مـەردوومی سەنگین.
قورسایی: گرانی و سەنگینی شت.
قورس و قۆڵ: د. شتی دارێژراوی قایم.
قـورس و قـەمـەر: بریتـیـیـە لە مـەردوومی سـەنگین و گران.
قورسی کەمەر: بەری گـیـایەکی گەرمیـانییـە ناوکـێکی سـپی هەیە بەکـوتراوی دەکـرێ بەدەمی منداڵی ساوادا بۆ ڕەوانی.
قورسی نەعنا: نوقڵـێکی پانی گردە لە شەکر و ئارەقی نەعنا دروست دەکرێ.
قورسی: قـورسـایی. بریتـیـیـە لە سـەنگینی و گـرانی مەردووم. کورسی.
قورعان: قورئان.
قـۆرغ: حـەمـامـێکی تێکڕاییـیـە کـە بۆ یەکـێـک یا خێزانێک تەرخان کرابێ.
قـۆرغکردن: تەرخـانکردنی حـەمـامـێکی تێکڕایی بۆ یەکێک یا بۆ خێزانێک.
قۆرگ: ز. کلێنچکەی مەردووم.
قورم: با. بنکی درەخت.
قـورمـیش: کـۆکی سـەعـات: سـەعـاتەکەم قـورمـیشـە. دێیەکە لە موکریان، (قورمیشکردن) کۆککردنی سەعات.
قورنچک: نوقورچ.
قورژ: د. زوقم.
قورواق: بۆق.
قوروان: قوربان.
قوروانی: قوربانی.
قـورسـکان: نوسـکانەوەی سـەگ لە کـاتی ئازار پێ گەیشتنیدا.
قورسکە: دەنگی سەگ لە کاتی ئازار پێگەیشتنیدا، (قورسکە قورسک) قورسکەی یەک لەدوای یەک.
قورۆک: کولۆر. کورۆک.
قورۆڵ: کولۆر.
قورۆمە: هەوجار.
قورووقە: د. ڕاکردنی کۆمەڵێک و بڵاوبوونەوەیان.
قۆرە: بەرسیلە.
قۆرەقۆر: ز. قۆڕەقۆڕ.
قۆریات: جۆرە مقامێکە.
قورینگ: قولـنگ.
قـۆریە: شـتـێکی دەسک و لوولەدارە لە شـوشـە یا لە فـافـۆن چای تێدا لێ دەنرێ. ناوی گـەڕەکـێکە لە شاری کەرکووک.

قـۆڕی: قـۆریەی چا. کـادانێکە دروست دەکـرێ لە تەنشت مـاڵانەوە بەگردی لە تەپیان و، ناوەکەی پڕ دەکرێ لە کـا و سـەرەکەی بەقوڕقـزی سـواغ دەدرێ. لۆدەی گزرە گیا.

قوز: جێی میز و زانی مێینە.

قۆز: شتی زۆر چاک. گیانداری شەنگ و شۆخ.

قۆزاخە: گوڵی بەری پەمووە کە ناوەکەی پڕە لە لۆکە. شتێکی خڕە کرمی ئاوریشم هەڵی دەپێچێ.

قوزپرکە: دووکلکە. بریتییە لە چەقۆی پچووک. ملە.

قۆزتنەوە: گرتنەوەی شت بەدەست و بردی.

قـوززاوە: شـتـێکە کـە بەپڕ پێـداکـردن بەحـەواوە بگیرێتەوە.

قوزەڵقورت: جۆرە دەردێکە وەک سندان لە گـیـاندار و کاڵەک و شووتی و ترۆزی دەدا. وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە لە وەرامی یەکێکدا دەوترێ.

قۆزڵاخ: د. قۆزاخە.

قۆزڵاخە: د. قۆزاخە.

قۆزڵەمینە: چێشتی چەنسووتەکە.

قوزولقورت: د. قوزەڵقورت.

قۆزە: کۆکە، (قۆزەقۆز) قۆزەی یەک لەدوای یەک.

قۆزەڕەشە: د. کۆکەڕەشە.

قۆزە قوڕواق: د. قەوزە.

قوزەسووتەکێ: سووتانەوە و سووربوونەوەی زێی کچی منداڵ.

قوزەڵقورت: قوززەڵقورت.

قۆزێتی: کوڕێنی و خۆ بەقۆز نیشاندان.

قۆزێنی: قۆزێتی.

قۆزی: قۆزێتی.

قۆزین: کۆکین.

قوژبن: قوڕنە.

قۆژیانە: د. سووسەمار.

قوس: قوز.

قۆستنەوە: قۆزتنەوە.

قوسان: ز. ئاوسان و کوترانی پێ لەبەر زۆر ڕۆیشتن.

قوش: ز. خەرمانێکە ئامادەکرابێ بۆ کوتان.

قوشقن: قایشێکە لە کلکی وڵاخ هەڵدەکێشرێ و لە قەڵتاخ قایم دەکرێ.

قوشقنبوون: قوشقیبوون.

قوشقنە: قوشقن.

قوشقی: مەردوومێکە کە تووڕە بووبێ، (قوشقیبوون) تووڕە بوون، (قوشقیکردن) تووڕەکردن.

قۆشمە: مەردوومی گاڵتەچی.

قـۆشە: دراوێکی کـەم نرخی ئێـرانیـیـە. گـێژخـواردنی مووی ناوچەوانی ئەسپ و مـاین، ئینجـا ئەم مووە ئەگـەر لە یەک لاوە بوو ئەوا باشـە و ئەگـەر لە دوو لاوە بوو ئەوا شـوومـە و پێی دەڵێن جـووت قـۆشـە (د).

قۆشەن: د. لەشکر.

قـۆشـەنیـان: د. لنگدانی وڵاخ: ئەم شـوێنە مـەیدانی قۆشەنیانە.

قوفڵ: د. قفڵ.

قوفلین: ز. زۆر سەرمابوون و ڕەقبوونەوە لە سەرماندا.

قوففە: قایغ.

قوفە: قوففە.

قوفەوان: قایغەوان.

قۆق: ز. یەک سەر لە ئاژاڵ.

قۆقز: شتی زەق و دەرپەڕیو.

قۆقزایی: عاستی قۆقزی شت.

قۆقزی: قۆقزایی.

قـول: مـەردوومی زۆر ڕەش. لە ئەژنۆ بەرەوخـواری گـیاندار تا قـاپی. باقە: (قول)ێک گـیـام دروو. کـونی دیوار و شـتی تر (ز). باش وێـسـتـانی هەلووک بەجۆرێک کە ژێرەکەی بۆش بێ بۆ ئەوەی کە بەدار هەلووک لێت دا باش بەرزبێتەوە.

قوڵ: شتی کوڵ. قوڵپی شت لەسەر ئاگر. سەری تیژی هێلکە.

قۆل: قۆڵ.

قـۆڵ: ناوەندی شـان و ئانیـشـک. ئێـشـکچی شـەو کـە بەناو ئاوایـیـدا دەسـووڕێـتـەوە. دەسـتـەیەک لە مـەردووم: لەشکرەکـە (قـۆڵ قـۆڵ) بـوو. داری ئەم

لاو ئەولای عەرەبانە. شتی ئەستوور (د). ناوچە: لە قۆڵی مەڵکەندی.

قولاپ: درەوشێکی چقەداری تیژە بەلوتەکەی چەرمی پێ کون دەکرێ و بەچقەکەی دەزوو لەگەڵ خۆی دەهێنێتەوە دەرەوە. ئاسنێکی لووت تیژی چەوتاوەیە شتی پێدا دەکرێ. قولەپێ (د).

قولاپ دۆز: د. کەسێکە بەقولاپ شت بدروێ.

قولاپ دۆزی: دروونی شت بە قولاپ.

قولاپە: شتێکی لووت چەماوەی تیژە دەگیرێنرێتە هێندێ شت. قولەپێ.

قولاج: د. قولانج.

قۆلاچ: د. قولانج.

قولاچە: قالۆنچە.

قولاخ: جێگای دابەشکردنی ناو بۆ مەرەزە لای سەروویەوە. پارچەیەک لە ئەندامی ئاژاڵە کە درندە خواردبێتی یا مردار بووبێتەوە و شوان بە بەڵگە هێنابێتیەوە بۆ خاوەنی. کەوڵ و پێستی گیاندار (د). مۆڵبوونی ماسی و ئاژاڵ.

قولاخە: مۆڵبوونی ماسی و ئاژاڵ.

قولاخەدان: کۆمەڵبوون و بەسەر یەکداکەوتنی ماسی لە سەرمادا. کۆمەڵبوونی گیاندار.

قولانج: ماوەی پانی دەست لە سەری پەنجە گەورەوە تا سەری پەنجەی دۆشاومژە.

قۆلانج: د. قولانج.

قۆلانچە: قالۆنچە.

قولب: قوڵف.

قولبوون: ز. کونبوونی شت .

قۆڵبەست: بەندییەکە لە پشتەوە هەردوو قۆڵی بەسترابێ، (قۆڵ بەستکردن) بەستنی هەردوو قۆڵی بەندی لە پشتەوە بۆ ئەوەی کە ڕانەکا.

قۆڵبەن: بازیبەند (د). قۆڵبەست.

قۆڵبەند: قۆڵبەن.

قوڵپ: قولفی شت. بڵقی شتی شل لەسەر ئاگر. بڵقی ناو لەکاتی هەڵقولانیدا. هەنسکی گریان.

قوڵپدان: بڵقدانی ناو لە کاتی هەڵقولان یا کولانیدا. هەنسکی گریان.

قوڵپن: مەردوومی خرینەی قەڵەو.

قوڵپنە: قوڵپن.

قوڵپە: دەنگی کوڵینی شتی شل، (قوڵپەقوڵپ) قوڵپەی یەک لەدوای یەک. قوڵفە.

قوڵپەژێر: هـ. بەری گوڵە هێرۆ.

قۆڵپێچ: شتێکی درێژە نان پێوەدەر دەیپێچێ بەقۆڵیدا بۆ ئەوەی قۆڵی نەسووتێ.

قۆڵت: قۆرت.

قۆڵتر: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بەمەردوومی پیری داکەوتوو.

قوڵتە: مەڵێکی کەوەڵەی خاڵ و میلدارە لە (دارکونکەرە) پچووکترە بەشوێنی سەختەوە هێلانە دەکا وەک هێلانەی پەڕەسێلکە. جۆرە دەنگێکە لە کاتی خواردنەوەی شتی شل لە گەرووی هێندێ کەسدا پەیدا دەبێ ،(قوڵتەقوڵت) قوڵتەی یەک لەدوای یەک. دەنگی نقومبوونی شتێک لە ئاودا. قوڵپەی گەورەی شتی شل لەسەر ئاگر.

قوڵتەخۆرە: د. ژێردەریایی.

قوڵتەش: د. مەردوومی بێ شەرم.

قوڵتەشە: د. قوڵتەش.

قوڵتیان: د. قوڵتە کردن بۆ ژێر ئاو.

قولچماخ: هـ. مەردوومی قسەخۆشی قسەڕەوان.

قۆڵچی: کەسێکە باجی دەوڵەتی بسێنێ.

قۆڵچێتی: بوونی مەردووم بەقۆڵچی.

قۆڵداخ: بازن.

قولدر: د. مەردوومی بێ شەرمی بێ حەیا.

قولغ: جوان.

قولف: ز. قولب.

قوڵف: جێگا دەست لە هەموو شتێکدا کە پێی هەڵبگیرێ. قفڵ (د). ئەڵقەیەکە دەنرێ لە هێندێ شت.

قوڵف لێ نان: بریتییە لە سەنگێن و گران ڕاگرتنی یەکێک کە سەنگێن و گران نەبێ. پیاگرتنی قوڵفە

بەهێندێ شتدا.
قوڵفه: جۆره گرێیەکە کە بەڕاکێشانی لایەکی بکرێتەوە. ئەڵقەیەکە دەنرێ لە هێندێ شت.
قولقولان: جۆره یارییەکی دوو دەستەییە پەنجەی قاچی چەپ دەگرن لە پشتەوە بەدەستی ڕاست و لەسەر پێی چەپ بەهەنگڵە شەلێ دەچن بۆ یەکتری.
قولقولانچکه: د. قولقولانه.
قولقولانه: د. باڵینه.
قولقوڵه: د. قوڵەقوڵی شت لەسەر ئاگر.
قولکرن: ز. کونکردن.
قوللە: قەڵای بەرز.
قوله: کوللەی مەشکە دڕه.
قۆڵمه: د. لوولاق.
قۆڵنج: کۆڵنج.
قوڵنگ: باڵندەیەکی قاچ و مل درێژه لە شینەشاهۆ دەچێ. قوڵنگه.
قوڵنگه: پاچێکی کلک کورتی دەم خڕی لووت تیژه.
قولۆر: د. کلۆر. شتی نالەباری نارێک.
قولۆق: کلکی گەنمەشامی.
قولولولو: د. چاوشارکێ.
قولووچ: چاڵە قووته.
قولووچان: د. جۆره یارییەکه.
قولووچ قولووچ: شوێنی چاڵ و چۆڵ.
قوله: تەپلە سەری شاخ و درەختی بەرز. قوللە.
قوڵه: سەری تیژی هێلکە. ناوی دێیەکە لە سنووری خانەقین. گیانداری کلک کورت.
قۆله: د. قۆڵانچه.
قولەبازەڵە: د. قەلەباچکه.
قولەبانک: با. بەرهەیوانێکە لەسەربان دەکرێ نوێن و شتی تری تێدا دادەنرێ.
قوڵەبنه: کوڵەبنه.
قولەپسکێ: د. سستی لە ڕۆیندا.
قولەپه: د. قولەپێ.
قولەپێ: ئێسقانێکی ڕەقەڵەی بەرزە بەم دیو و بەودیوی قاچەوە.
قوڵەشێن: کەروێشک.
قولەفیسقه: د. قولەپێ.
قولەقاچ: قولەپێ.
قوڵە قۆڵ: کوڵەکوڵی شت لەسەر ئاگر.
قولەک: ز. گیایەکی گەڵا پانە بەسەر زەویدا پان دەبێتەوە.
قولەمشت: قولی مشت.
قولەمشتێ: شتێکە بەپەنهانی بیخەیتە قولی مشتی یەکێکەوە.
قوڵەنگ: قوڵنگ.
قوڵەنگه: قوڵنگه.
قوله نەخشینه: د. جۆره قالۆنچەیەکی ڕەنگاوڕەنگە.
قۆڵەوانه: بازووبەند.
قول هەڵکراو: گیانداری بەقولی گورجوگۆڵ.
قۆڵ هەڵماڵراو: قۆل هەڵکراو.
قوڵیان: د. کۆڵان.
قولی مست: ناوبەری دەست بەقووچاوی.
قولیک: ز. بەندیخانه.
قوم: پڕ بەگووپ لە ناو و شتی شل. لم. دیزەی دۆ (ز). دەفرێکی گەورەیە ئاوی تێ دەکرێ بۆ ئاژاڵ (د).
قوماته: پارچە تەنراوێکە منداڵی تازەبووی پێ دەپێچرێتەوە، (قوماتەکردن) پێچانەوە و شەتەکدانی منداڵی تازەبوو لە مەرحەمە یا شتێکی تردا.
قومار: چەند یاری کردنێکی تایبەتییە دەکرێ لەسەر پارە بردنەوە. یاری.
قوماربار: بریتییە لە مەردوومی فێڵباز.
قومارباری: بریتییە لە فێڵبازی.
قۆمارچی: کەسێکە یاری قومار زۆر بکا.
قومارخانه: شوێنێکە کە هەر قوماری تێدا بکرێ.
قومارکردن: خەریکبوون بەقومارەوە.
قومارکەر: قومارچی.
قوماش: کوتاڵ. ناوە بۆ جۆگە ئاوێک لە شارەزوور.
قومام: گیایەکی سەلکداری بەرزی قەفقەفی بەهارییە

سەلکەکەی شیرینچکە گوڵی وەک گەنم وایە بەڵام ئەم شیرەی کەمە.
قومامە: تەقەڵێکی گەورەی ئەم دیو و ئەو دیوە کە ناو بەناو لە دۆشەک دەدرێ.
قۆمان: قەومان.
قۆماندن: بەرپاکردنی کارێکی گرنگی ناخۆش.
قۆمانن: قەوماندن.
قومپارە: د. گوللە تۆپێکە کە ساچمەی زۆری تێدا بێ.
قومپاژنە: پاژنەی پێ.
قومپانی: قومپاژنە.
قومری: باڵندەیەکی پلپلی باریکی زۆر جوانی دەنگ خۆشە لە کۆتر پچووکترە. قەرنابیت (د).
قومقمۆک: قومقومۆکە.
قومقمۆکە: قومقومۆکە.
قومقومۆکە: دەعبایەکی پچکۆلەیە وەک مارمێلکە. گۆزەڵەیەکی مل باریکی بەرزە ناوملەکەی کون کونە لەکاتی ئاو لێ ڕۆکردنیدا بلقەبلقی لێوە دێ.
قومقومە: دەفرێکی مسینی قولفداری مل باریکی بن پانە.
قوملاخ: قورێکی ملی ئەستوورە کە پەیدابووبێ لە باران یا لە ئاوی ترەوە.
قوملێدان: وەرگرتن و هەڵمژینی شتی شل بەدەم بۆ خواردنەوە. مژدان لە جگەرە و سەبیل.
قوموش: قومووش.
قوموش لێدان: د. قومووش لێدان.
قومووش: زەوییەکی هەڵدڕاوی قووڵە لە باری درێژی لەژێر زەویدا.
قومووش لێدان: هەڵکەندنی قومووش لە زەوی بەیەخە دڕی.
قومەزە: د. زۆڵ.
قۆمیان: قەومان.
قۆمین: قەومان.
قۆناخ: قۆناغ.
قۆناخە: قۆناغە.
قۆناخەپێچ: قۆناغەپێچ.
قونار: لقی وردی مێوکە بەری نەبێ و لقە بەردارەکانی بێ هێز بکات، (قونارکردن) کردنەوەی قونار لە مێو.
قۆناغ: دیواخان: ماڵی فیسار کەس (قۆناغ)ێکی گەورەیە. ڕۆژەڕێیەک: ئێرە و کەرکووک سێ (قۆناغ). لای خوارووی تفەنگ کە دارێکی پانە.
قۆناغە: منداڵێکە لەناو مەرحەمەیەکدا پێچرابێتەوە و قوماتە کرابێ.
قۆناغەکردن: شەتەکدانی منداڵ و قوماتەکردنی.
قۆناغەپێچ: پارچە تەنراوێکە منداڵی پێ قۆناغە دەکرێ.
قونتاخ: ز. قۆناغی تفەنگ.
قونتک: ز. یاپراخ.
قونجک: ز. قوژبن.
قونجرکە: پەیکوڵ.
قونچرک: چرنووک، نوقورچ.
قونچک: قنچک، ئەغرەجگەرە.
قونچکە: قنچکە، (قونچکەکردن) قنچکەکردن.
قوندا: ز. قنگدەر.
قۆنداخ: قۆناغەی تفەنگ.
قۆنداخە: قۆنداخ.
قوندە: گیاندارێکە کە کلکی زۆر کوڵ بێ.
قۆندەرە: جۆرە پێڵاوێکی پاژنەدارە لە چەرم دروست دەکرێ.
قۆندەرەچی: کەسێکە هەر قۆندەرە دروست بکات.
قۆندەرەچێتی: خەریکبوون بەدروستکردنی قۆندەرەوە.
قۆندەرەکردن: بەرزبوونەوەی ئاوی خوڕ لە ناو چەم و ڕووباردا بەهۆی خڕەبەردی ناویەوە.
قۆنگرە: شوێنی بەرز بۆ چاودێری شتێک.
قونە: جۆرە ڕۆینێکە کە بەهەنگاو نەبێ: چۆلەکە بە(قونە) دەڕوا، قونەکردن: ڕۆینی بەقونە، قونەقون: قونەی یەک لەدوای یەک.
قۆنەقۆن: ڕۆیشتن بەهەنسکە بڕکێ و تەکەتەک: فیسار کەس بە(قۆنەقۆن) هات.

قۆنیاغ: جۆرە خواردنەوەیەکی گران مایەیە کە سەرخۆشی دەدا.
قونێر: دومەڵ.
قونیک: قولەپێ.
قوو: باڵندەیەکە گۆشتی دەخورێ و تووکی زۆر نەرم و شلە دەکرێ بەسەرین. قوولە و هەرا (د).
قوواش: ز. قوشقن.
قوواقوو: د. قاوەقاو.
قووپک: بەرزییەکە لە ناوەڕاستی تەختانییەکدا. پشتی دەربەڕیو.
قووت چوون: چوونە خوارەوەی شت بەناو شتێکی تردا: پارووەکە یا زەلامەکە لە ئاوەکەدا (قووت چوو).
قووتدان: بردنە خوارەوەی خواردەمەنی لە دەمەوە بۆ ناوسک.
قووتکردن: قووتدان. ڕووتکردن. نوقومکردن.
قووتە: ڕووتەڵ. نوقومبوون.
قووتەڵ: ڕووتەڵ.
قووتەڵە: قووتەڵ.
قووتی: ز. قوتوو.
قووجانن: د. قووچاندن.
قووچ: شتی بەرزی کەڵەگەت.
قووچان: لێک نراوی دەست و دەموچاو.
قووچاندن: لێکنانی دەست و دەموچاو.
قووچانن: قووچاندن.
قووچاو: دست و دەموچاوی لێکنراو.
قووچەک: چەند شتێکە لەسەر یەک دابنرێ بەقووچی.
قووچەکە: ئەموستیلەی دروومان .
قووڕاندن: هاوارکردنی سەگ و تانجی لە کاتی ئازار پێ گەیشتنیاندا.
قووڕانن: قووڕاندن.
قووڕە: دەنگی سەگ و تانجی لە کاتێکدا کە ئازاریان پێ بگا بەرەنگێک کە لە (قورروسکە) گەورەتر بێ، (قووڕەقووڕ) قووڕەی یەک لەدوای یەک.
قووڕی: ل. قۆریەی چا.

قووزە: قووڕە، (قووزە قووز) قووڕەقووڕ.
قووس: با. جۆرە کولێرەیەکی بێ ڕۆنە.
قووقاندن: تێ هەڵکردنی کەڵەشێر بەخوێندن.
قووقانن: قووقاندن.
قووقە: دەنگی خوێندنی کەڵەشێر، (قووقەقووق) قووقەی یەک لەدوای یەک.
قوول: قووڵ.
قووڵ: شوێنی زۆر چاڵ.
قوولاندن: بانگەوازی یەکێک لە دوورەوە: تێی قوولاند.
قوولانن: قوولاندن.
قووڵایی: عاستی قووڵی شت.
قووڵک: چاڵی پچووک.
قووڵکردنەوە: بریتییە لە زۆر وردکردنەوەی قسەیەک.
قووڵکە: قووڵک. چاڵێکە لە تەنیشت دۆڵیانی ئاشەوە ئاردەباری ئاشەوانی تێ دەکرێ. ئاگردان (د).
قوولە: جۆرە دەنگێکی بەرزی درێژە مەردوومی لە دوور پێ بانگ دەکرێ، (قوولە قوول) قوولەی یەک لەدوای یەک. ناوی دێیەکە لە ناوچەی سەنگاو.
قوولەکردن: قوولاندن. بریتییە لە پێ هەڵبڕین لە هەموو کردار و گوفتارێکدا.
قووڵی: قووڵایی.
قووڵینە: دەفرێکی شوولینی قووڵی دەم واڵە.
قوون: قنگ.
قوونار: قونار، (قوونارکردن) قونارکردن.
قووندان: قنگدان. سمتەجۆڵەی مریشک و کەڵەشێر.
قووندەر: قنگدەر.
قوونەبان: قنگەبان.
قوونە و تلوور: قنگە و تلوور.
قوونێر: دومەڵێکە کە لە دەوروبەری کۆم پەیدا دەبێ.
قووڵی: چێشتی قوبووڵی.
قوێخا: کوێخا.
قوێخایانە: مووچەیەکە دەدرێ بەکوێخا.

قویل: قووڵ.
قویلە: د. قوولە.
قوین: قنگ.
قەب: ز. زۆرانبازی.
قەبا: ز. قەبە.
قەباخ: بەرگی ڕەقی شت.
قەبارە: بارستایی شت.
قەبالە: ز. قەباڵە.
قەباڵە: نووسراوێکی مۆرکراوە لە خرید و فرۆختندا دەدرێ بەیەکتری.
قەبر: گۆڕ.
قەبران: گۆڕستان.
قەبراوقەبرکردن: ناشتنی مردوویەکی تازە بەسەر مردوویەکی کۆندا لە قەبرێکدا.
قەبرسان: قەبرستان.
قەبرستان: گۆڕستان.
قەبرخە: قەبرغە.
قەبرغە: کەلەکە.
قەبر هەڵبەستن: هەڵبەستن و چنینی قەبر بەبەرد یا بە خشتی سوور.
قەبر هەڵکەن: کەسێکە کە هەر گۆڕ بۆ مردوو هەڵ بکەنێ.
قەبر هەڵکەندن: هەڵکەندنی گۆڕ بۆ مردوو.
قەبز: کەسێکە کە ڕەوان نەبێ. مەردوومی دڵتەنگ.
قەبزە: قەوزەی ناو ئاو.
قەبزەنوشتە: شتێکە کە بەسێ سووچی نوشتێنرابێتەوە.
قەبزی پاییز: ناوەڕاستی پاییز.
قەبزی: دڵتەنگی. بوونی گیاندار بەجۆرێک کە ڕەوان نەبێ
قەبقاب: قاپقاپ.
قەبقەبۆک: جۆرە گیایەکە بەرێکی خڕی وردی سوور دەگرێ.
قەبلاندن: ئەندازەدانان بۆ شتێک لە بابەت نرخیەوە یا چەندێتییەوە.
قەبلین: ز. پێگەیشتن و بەخۆداهاتنی کشتوکاڵ.
قەبۆقەبۆ: قەبووقەبوو.
قەبووقەبوو: ز. وتەیەکە دەوترێ لەکاتی داواکردنی زۆرانبازی و جەنگدا، واتە وەرە مەیدان.
قەبە: شتی زلی ناشیرین.
قەبەدایی: مەردوومی قەبەی درشت.
قەبەیی: زلی و ناشیرینی.
قەپ: قەپاڵ.
قەپاتکردن: داخستنی هەموو شتێک.
قەپاخ: قاپۆڕی شت.
قەپاڵ گرتن: پڕ بەدەم ددان گیرکردن لە شتێک.
قەپان: شتێکە وەک تەرازوو بەڵام ئەم شتی قورسی پێ دەکێشرێ.
قەپانجەرە: بالینە.
قەپانچی: کەسێکە کە شت لە قەپان بدا.
قەپاندنەوە: خواردنی هێندێ شت بە لەوێچ وەک قاووت و برێشکە .
قەپانکردن: لە قەپاندانی شت. هەڵچنینەوەی ڕووی دیواری ڕووخاو.
قەپانن: د. فڕاندن.
قەپانی: مزی شت لە قەپاندان.
قەپ داگرتن: بریتییە لە داواکردنی ئەندازەیەکی زۆر لە نرخی شتێکدا.
قەپرخە: قەبرغە.
قەپگرتن: گازگرتن.
قەپلاخ: جۆرە کڵاوێکی تووکنە لە پێستی بەرخ دروست دەکرێ.
قەپوپڕ: د. قات و قڕ.
قەپوچک: پاروەنان کە وەک کەوچکی لێ بکرێ و ماست و شتی شلی پێ هەڵگیرێ بۆ خواردن.
قەپوچکە: قەپوچک. بەرزبوونەوەی ئاو لە کاتی لێکەوتنی دڵۆپی باران بەلێزمە.
قەپۆز: دەم و لووتی هێندێ گیاندار.
قەپوقڕ: کش و مات: منداڵەکان هەموو (قەپوقڕ) دانیشتبوون.
قەپۆل: قەپۆلە.
قەپولکە: ترۆزی و خەیار و باینجانی هەڵکۆڵراوە کە

لە هاویندا وشک دەکرێتەوە بۆ یاپراخی زستان.
قەپۆلە: مەردوومی ناشیرینی دەموچاو نالەبارە.
قەپوو: چەمۆڵە. قاوغ: قەپووی ئەو بەرووە فڕێدە.
قەپووک: قرپۆڵ.
قەپوولک: پاشقول.
قەپێلک: قاوغی ڕەق. پێڵوو.
قەت: وتەیەکە هەر لە نەبوونی کارێکدا بەکاردێنرێ، وەک وتەی (هەرگیز).
قەتار: جۆرە مقامێکی خۆشی کوردییە. چەند ولاخێکی بارییە کە بەر و دوا بڕۆن. هۆدەی شەمەندەفەری یەک لە دوای یەک.
قەتاربەستن: ڕیزبوونی گیاندار بەر و دوا.
قەتارچی: کەسێکە کە ئاگاداری قەتاری ولاخ بکات.
قەتارکردن: ڕیزکردنی شت.
قەتارە: شتی بەڕیز وەستاو.
قەتارەبەستن: ڕیزبوونی گیاندار.
قەتارەکردن: ڕیزکردنی شت.
قەتاندن: با. قرتاندن: سەرێ وی بقەتینە واتە بیقرتێنە.
قەتران: تیژاوێکی زۆر ڕەشە.
قەتک: خەیاری دێمی (ز). پارچەیەک لە شتێک (با).
قەتماخە: قەتماغە.
قەتماغە: توێژی سەربرین.
قەتمەر: مۆری تێر.
قەتێ: کوڕ کوڕ.
قەتیە: قەتێ.
قەتیز: د. قەتیس.
قەتیس: کەسێکە کە لەسەر کارێک دامابێ، (قەتیسبوون) دامان لەسەر کارێک، (قەتیسکردن) بەندکردن و دەستەوسان کردنی یەکێک لەسەر کارێک.
قەجەری: جۆرە کۆپانێکە.
قاچاغ: با. قاچاخ.
قەچاغچی: با. قاچاخچی.
قەحبک: قەحبە.
قەحبە: ئافرەتی سۆزانی.
قەحبەچی: کەسێکە کە قەحبەی ببێ.
قەحبەخانە: شوێنێکە کە هەر قەحبەی تێدابێ.
قەحفک: ز. دەفری گڵێن.
قەد: تەنیشتی شت: خەنجەرەکە بکە بە(قەد)ت. باڵا: فیسار کەس (قەد)ێکی بەرزی هەیە. چەند دێڕاوێکە کە (ئاوێر)یان لەیەک جۆگەوە بێ. دەق: لەسەر (قەد)ی خۆی داینێ. ئەندازە: ئەمە بە(قەد) ئەوە. چین: ئەمە (قەدقەد)ە واتە چین چینە. هەرگیز: قەد درۆ ناکەم واتە هەرگیز.
قەدبڕ: نزیکترین ڕێگایە بۆ شوێنێک کە چەند ڕێگایەکی تریشی بۆ بچێت.
قەدبەن: د. قەدبەند.
قەدبەند: د. پشتێن.
قەدپاڵ: لاپاڵی گرد و شاخ.
قەدرە: کچێک یا کوڕێکە کە تۆزێک بەساڵدا چووبێ.
قەدکردن: نوشتاندنەوەی شت بەڕێکی. بڕینەوەی دار: ئەو دارە (قەدقەدکە) واتە بیبڕەوە بەچەند پارچەیەک.
قەدەح: گوڵی پرتەقاڵ و لیمۆ.
قەدەخە: د. قەدەغە.
قەدەغە: دارستان یا پووش و پاوەندێکە کە خاوەنی نەیەڵێ لێی ببرێ، (قەدەغەکردن) نەهێشتنی توخنکەوتنی یەکێک بەلای شتێکدا.
قەدەک: قوماشێکی ئێرانی ڕەنگکراوە دەکرێ بەکەوا.
قەدەم خێر: کەسێکە کە هاتنی بەخێر بگەڕێ.
قەدەم شەڕ: کەسێکە کە هاتنی بەخێر نەگەڕێ.
قەدیفک: با. خاولی.
قەدیفە: قەیفە.
قەر: با. قەرد.
قەراج: قەرەقاج. ناوچەیەکە لە لیوای هەولێر.
قەراخ: قەراغ.
قەراردان: بڕیاردان.
قەرارگا: جێگایەکە کە لەشکر لێی هەڵ دابێت.

قەراغ: کەناری شت.
قـەراغگرتن: گـرتنی شـتـێک بەلێـواری شـتـێکی تردا بەتەقەڵ.
قەراغەگرتن: قەراغگرتن.
قەرافل: ز. لووتەوانەی ژنان.
قـەرام: ز. پارچە چەرمـێکە دەخرێتە سـەر دەمی گـۆزە و دەفری تر بۆ ئەوەی شتی تێ نەکەوێ.
قەران: قرانی دراو.
قەراو: د. شەونم.
قەربوونە: بەر و ورگی خڕ و پڕ.
قەرپال: ز. بەرگی زۆر پیناوی.
قەرپۆز: قەرپووز.
قەرپۆس: قەرپووز.
قـەرپووز: شـتـێکی بەرزە لە زین، دەکـەوێتـە بەردەمی سوار.
قەرپووس: قەرپووز.
قەرتاڵە: پەرچنۆکە. سەبەتە.
قەرتماخە: قەرتماغە.
قەرتماغە: قەتماغە.
قەرد: قەرز.
قەردار: قەرزار.
قەررازە: زنجیرێکە گوێدرێژی پێ دەبەسترێتەوە.
قەراڵ: پاشا.
قەراڵیچە: ژنی قەراڵ.
قەران: شـوێنێکی پانی تەختە کە چەند سوارێک تاوی تێدا بدەن بۆ تاقیکردنەوەی خێرایی وڵاخەکان.
قەرقەشە: د. گێچەڵ.
قەرەم: نەیجوول.
قـەرز: دراو و هێنـدێ شـتی تـرە کـە بۆ مـاوەیەک بدرێ بەیەکێک.
قەرزار: کەسێکە کە قەرزی لەسەر بێ.
قەرزاری: بوونی مەردووم بەقەرزار.
قەرزدار: قەرزار.
قەرزدان: دانی قەرز بەیەکێک.
قەرزدانەوە: دانەوەی قەرز بەخاوەنی.
قەرزکردن: سەندنی شت بەقەرز لە یەکێک.
قـەرز کـوێر: کـەسـێکە کـە قـەرز درەنـگ بداتەوە بەخاوەنی.
قەراسە: قەررازە.
قەرز کوێری: بوونی قەرزار بەڕەنگێک کە قەرز بەگران بداتەوە.
قـەرز و قـۆڵە: قـەرزێکی زۆرە کە بـتـبێ بەسـەر ئەم و ئەوەوە.
قەرژنگ: ل. قرژاڵ.
قەرساندن: با. بەستن و مەین.
قەرسەقول: تەرسەقول.
قەرسەقول تلەوەکەر: د. گووخلێنکە.
قەرسیل: گەڵا و لاسکی گەنم و جۆی سەوز.
قەرسین: ز. بەستن لە سەرماندا.
قەرفین: ز. شکانی دار لە خۆیەوە.
قەرقاش: ز. مەڕی سپی چاوڕەش.
قەرقاوڵ: مریشکە کێوی.
قەرقەش: قەرقەشە.
قەرقەشە: گێرە و کێشە.
قەرقـەمێ: هـ. مـەشکە کۆنێکە کە میـوەی وشکی تێ کرابێ.
قەرمیچین: ز. چرچبوونی پێستی ئەندام یا کاڵا.
قـــەرمین: ز. قـــەرسین. ڕەقـــبـــوونی ئەندام لەبەر ماندوویەتی یا سەرما یا باداری.
قەرواش: ز. کارەکەر.
قەرواقە: ل. بۆق.
قەرە: دارەت: خۆی لەو (قەرە)یە نادا، واتە خۆی لەو دارەتە نادا، توخن. گـوێەنگ و بڕ و بیـانوو: ئەم شـتـەی بۆ (قـەرە) داناوە، واتە بۆ ئەوەی کە بیکا بەگۆیەنگ.
قەرەباغی: جۆرە نقامێکە.
قەرەباڵغ: جەماوەر و جەنجاڵی زۆر.
قـــەرەبرووت: شـــتـــێکە ئەوەندە ســـووتابێ ڕەش هەڵگەڕابێ.
قەرەبوو: شتێکە کە بدرێ لە تۆڵەی شتێکی تردا.
قـەرەبووکـردنەوە: دانی شـتـێک بەکـەسـێک لە تۆڵەی شتێکدا.

قەرەبوون: د. دەم چەشتبوون.
قەرەبەشە: جۆرێکە لە مراوی.
قەرەبینا: جۆرە دەمانچەیەکی کۆنە لە دەمیەوە دادەگیرێتەوە.
قەرەج: تیرەیەکی کۆچەرین بێژنگ و هێلەک دروست دەکەن.
قەرەچ: قەرەج.
قەرەچناخ: مەردوومی چەنەبازی بێ شەرمی رووهەڵماڵراو.
قەرەچۆڵ: رەگەز و بنەچەی هۆزێک یا کەسێک: (قەرەچۆڵ)ی نەما، واتە رەگەزی نەما.
قەرەچەناخ: قەرەچناخ.
قەرەچی: قەرەج.
قەرەخەرمان: گەنمێکە بەسەوزی سووتێنرابێ.
قەرەداشی: جۆرە هەڵپەرکێییەکە.
قەرەزاخ: د. گرینۆک. هەرزەبێژ.
قەرەسەوە: د. جۆرە گومگومەیەکی مسینی مل درێژە ئاوی تێ دەکرێ.
قەرەقاچ: دارێکی پچووکە کرمی کەژ هەر بەوەوە قۆزاخە دەکا و، لە توولەکانی بەرچنە و سەبەتەی لێ دروست دەکرێ.
قەرەقاژ: گرینۆک.
قەرەقوش: د. دەردێکە لە بن دەست یا پێی ئەسپ پەیدا دەبێ.
قەرەکردن: بەدیکردنی شتێکی دوور.
قەرە قەرە: یاری چاوشارکێ.
قەرەکەوتن: توخنکەوتن.
قەرەمینا: قەرەبینا.
قەرەنتوو: تارمایی.
قەرەووڵ: پێشرەوی لەشکر. نیشانەی تفەنگ.
قەرەوونە: کرمێکی رەشی پچکۆلەیە لە کەشک پەیدا دەبێ.
قەرەوێڵە: چار پایە.
قەرەوی: کاڵەکی قەرەیی. قەرەبوو (د).
قەرەیی: جۆرە کاڵەکێکی گۆشت ئەستووری خۆشە.

قەزاتمە: جۆرە گۆشتاوێکە پیاز و لەتکە نۆکی تێ ناکرێ.
قەزاتە: رۆژنامە.
قەزاز: کەسێکە کە قەراغی چەفتە و مشکی هەڵبەستێ بەسورمە. جۆرە نقامێکە.
قەزازی: هەڵبەستنی قەراغی جەفتە و مشکی بەسورمە
قەزازیکردن: قەزازی.
قەزان: ل. مەنجەڵ.
قەزاوەگیر: شتێکە کە قەزا لە یەکێک بگێرێتەوە.
قەزخوان: د. قەزوان.
قەزقان: قەزوان.
قەزقوان: قەزوان.
قەزقەوان: قەزوان.
قەزک: با. داری قەرەقاچ.
قەزکوان: قەزوان.
قەزوان: بەری دارەبەن.
قەزوان سم: درەوشێکی تایبەتییە قەزوانی پێ دەسمرێ بۆ تەزبیح.
قەزەب: ز. جگەر.
قەژەکردگ: د. شتی ترشاو.
قەساب: کەسێکە ئاژاڵ سەربڕێ بۆ فرۆشتنی گۆشتەکەی.
قەسابخانە: کوشتارخانەی ئاژاڵ.
قەسابی: سەربڕینی ئاژاڵ و شەق و پەق کردنی گۆشتەکەی. قەسابی کردن: قەسابی.
قەساو: قەساب.
قەساوخانە: قەسابخانە.
قەساوی: قەسابی.
قەسپ: جۆرێکە لە خورما.
قەسپەتوو: جۆرە توویەکی شیرینی دەنک گەورەی سپییە.
قەستۆر: جۆرە تەنراوێکی تووکنی ئەستوورە.
قەستەقول: قەرسەقول.
قەستی: گوفتار یا کردکارێکە بەتایبەتی بکرێ: تۆ

بەقەستی ئەو قسەیەت کرد.
قەسخوان: قەزوان.
قەسران: کەسیرەبوون لە سەرماندا.
قەسریک: با. تەنەکەیەکە دەخرێتە بێشکەی منداڵەوە بۆ میز تێکردنی.
قەسرین: قەسران.
قەسسان: ز. قوسسان.
قەسفاندن: ز. پارچە پارچە کردنی گۆشت بۆ فرۆشتن.
قەسفین: ز. قەسرین لە سەرماندا.
قەسقان: قەزوان.
قەسقەوان: قەزوان.
قەسکان: قەزوان.
قەسکوان: قەزوان.
قەسناخ: قاسناخ.
قەسناغە: قاسناغ.
قەسنی: شتێکە وەک بەرەمێو بۆنی زۆر خۆشە.
قەسوان: قەزوان.
قەسەتۆرە: تیغێکە وەک شمشێر بەڵام ئەم کورتە و دەمەکەی پانە.
قەسەڵی: جۆرە تفەنگێکە.
قەسیان: د. هەژاری لات.
قەسیل: قەرسیل.
قەسیلە: کەوچک.
قەش: گیانداری چوارپێی ناوچەوان سپی. نەگبەت.
قەشا: ز. سەهۆڵ.
قەشان: بزنی ناوچەوان سپی. ناوە بۆ دێیەک لە ناوچەی ماوەت. گیانداری کولۆلی بەدبەخت.
قەشاووش: قاشاو.
قەشقە: کولۆلی بەدبەخت.
قەشمەر: مەردوومی گاڵتەچی. بەچکەی مەیموون (د).
قەشمەری: گاڵتەکردن.
قەشە: پیاوی پێشەوای ئاینی گاوران.
قەشەنگ: شتی زۆر چاک.
قەشەنگی: چاکی و جوانی شت.
قەشەم: ز. قەشا.
قەشتین: ز. ڕۆینی یەکێک کە حەز لە مانەوەی نەکەیت.
قەف: چەماوەی گۆچان. لوولەی قامیش و حەیزەران.
قەف قەف: قەفی یەک لەسەر یەک. قاپی مەردووم (د). کەورک (ز).
قەفانچەرە: ماشەی تووڵینی ماسی گرتن. باڵینەیەکی تووڵینە لەژێر دیزە و شتی قۆقزدا دادەنرێ بۆ وێستانی. قەپانچەرە.
قەفت: با. چەپکێک لە گیا یا لە گوڵ.
قەفش: ز. لەوەڕی کەم.
قەفلک: ز. ملوانکەی مەرجان و کارەبا.
قەف و گوڵ: کاتێکە کە دەغڵ بەتەواوی قەفی کردبێ و کەم کەم گوڵیشی کردبێ.
قەفەز: قەفەس.
قەفەزە: جۆرە دۆڵابێکە کتێب و هێندێ شتی تێ دەخرێ. قەفەزێکی گەورەیە لەسەر هێندێ گۆڕ دادەنرێ بۆ پاسی گۆڕەکە.
قەفەزەی سنگ: بۆشایی ناو سنگە بەپەراسۆکانەوە کە دەورەیان داوە.
قەفەس: شتێکی پەنجەرەدارە لە دار یا لە ئاسن دروست دەکرێ بۆ تێخستنی هێندێ باڵدار.
قەفەنگێو: چەند شیشە تووتنێکە کە لەسەر یەک دانرابێ بۆ گەین و ڕزیبێ.
قەقد: ز. مشتووی خەنجەر.
قەقنەس: دەڵێن گوایە باڵندەیەکی زۆر دەنگ خۆشە بەسۆزی خۆی دەسووتێ.
قەل: باڵندەیەکی زۆر ڕەشە بەقەد مریشکێک دەبێ. عەلیشیش. بزن و مەڕێکە کە تاقە گوێیەکی بڕرابێ. یەکێکە کە چاوێکی کوێر و پووچ بێ. قەفێک لە قامیش. بڕیتییە لە مەردوومی زباندار: فیسار کەس زۆر (قەل)ە واتە بەزبانە. سەرشار لە یاری (قەلە مرداریّ)دا.
قەلا: خانوویەکی قایمە بەشوێنێکی بەرزەوە. قەلایی. قەل (ل).
قەلاتیکچی: ز. کەسێکە کە دەفری مسین بەقەلایی سپی بکاتەوە.

قەڵاپەچن: دەفرێکە کە پڕ کرابێ لە شتێک بەجۆرێ کە بەرز بووبێتەوە.

قەڵات: قەڵای بەرز.

قەڵاتە: قایشێکە دەکرێتە ملی تانجی بۆ ڕستکردنی.

قەڵاچن: قەڵاپەچن.

قەلاچۆ: قڕانی گیاندار: ئەمساڵ ئاژاڵەکەم (قەلاچۆ)ی تێ کەوت، (قەلاچۆکردن) قڕ تێخستن.

قەڵاخی: د. شتی زۆر ڕەش.

قەڵادۆشان: د. قەڵاندۆشکان.

قالاس: قەڵداس. گیایەکی بەهارییە وەک کەرخێتنە وایە.

قەڵاش: قڵیش.

قەڵاشبوون: نابووتبوون.

قەڵاشتن: قڵیشاندن.

قەڵاشدن: قەڵاشتن.

قەڵاشکەری: داری زەنگەقڵیشە.

قەڵاشکێن: تۆپێکی بەهێزە قوللە و قەڵا دەڕووخێنێ. بریتییە لە مەردوومی بەهێز.

قەڵافەت: قەد و باڵای گیاندار.

قەڵاقەڵا: وتەیەکە لە یاری (چاوشارکێ)دا وەستا دەیڵێ.

قەڵاکردن: پڕکردنی شتێک لە شتێک بەجۆرێک کە بەرز بێتەوە

قەڵاکە:قەڵانگ.

قەلان: ز. هەڵکەندنی گیا.

قەڵانچە: قەلەباچکە.

قەلاندن: ز. قەلان. کوڵاندنی چێشت.

قەڵاندۆش: قەڵاندۆشکان.

قەڵاندۆشکان: هەردوو سەرشانی مەردووم لە کاتێکدا کە منداڵێکی بخرێتە سەر و هەردوو قاچی بەم لاو بەولای ملیدا شۆڕ بووبێتەوە.

قەڵانقۆچ: قەڵاندۆشکان.

قەلانکردن: دابوون و سەر بەناودا بردن لە یاری (سنگەوباز) و (یەکە و حەیزەران)دا.

قەڵانگ: دارێکی درێژی لووت چەماوەیە مازووی پێ دادەگیرێ.

قەڵای: ل. قەڵایی.

قەڵایی: شتێکە وەک زیو لەحیمی پێ دەکرێ و دەفری مسینی پێ سپی دەکرێتەوە.

قەڵب: دراوێکە کە نەچێ. گیانداری بێ فەڕ.

قەڵباز: د. قەڵەمباز.

قەڵبە: سەرەلووتێکی تیژە بەدار و دیوار و ئاسنەوە لە هەرچی بکەوێ برینداری دەکا. جێگەیەکە لە کاڵا یا لە جەستە کە (قەڵبە) لێی دابێ.

قەڵبەز: ڕیزە بەردێکی زلە لە گرد یا لە شاخ کە ژێری هەڵۆڵ بێ. قۆندەرەکردنی ئاو.

قەڵبەزە: قۆندەرەکردنی ئاو. ناوی دێیەکە لە سنووری سەنگاو.

قەڵبەزەن: کەسێکە کە دراوی قەڵب لێ بدا.

قەڵبەژەن: قەڵبەزەن.

قەڵبەن: د. پشتێن.

قەڵبیر: د. قەڵبیر.

قەڵبیر: شتێکی کون کونە لە بێژنگ شاشترە، دانەوێڵەی پێ دەبێژرێتەوە.

قەڵبیرە: د. قەڵبیر.

قەڵپ: قەڵب.

قەڵپاخ: قەپڵاخ.

قەڵپ و قولاپ: شتی خراپ. خوار و خێچ.

قەڵپووت: چاوێکە کە گلێنەی نەمابێ. گوێزێکە کە بەدارەوە ناوەکەی خورابێ.

قەڵپووز: قەرپووز.

قەڵپووس: قەڵپووز.

قەڵپە: د. قەڵپ.

قەڵپاخ: قەڵتاخ.

قەڵتاخ: قەڵتاغ.

قەڵتاخە کۆن: بریتییە لە مەردوومی پیری ڕزیو.

قەڵتاغ: چوارداره بەچەرمی خاو دادەبەسترێ و دەخرێتە سەر (تەکەڵتووی) زین.

قەڵتاغ لێدان: زینکردنی وڵاخ.

قەڵتاندن: دەرکردن و ڕاڕفاندن.
قەڵتە: د. قوڕمساخ.
قەڵتەبان: د. مەردوومی نەفام.
قەڵخ: پێستەی گیاندار.
قەڵخان: قەڵغان.
قەڵداس: قەڵلاس.
قەڵداسوو: قەڵلاس.
قەڵس: گیانداری لاواز (ز). چرووک (با).
قەڵس: قاڵس، (قەڵسبوون). قاڵسبوون، (قەڵسکردن) قاڵسکردن.
قەڵسۆک: ز. لاوازی بێ هێز.
قەڵسی: قاڵسی و سەغڵەتی.
قەڵش: قڵیش.
قەڵشان: قەڵشین.
قەڵشاندن: قڵیشاندن.
قەڵشین: لەتبوونی دار لە سەرباری درێژی.
قەڵغان: شتێکی گردی پانە لە چەرمی ئەستوور دروست دەکرێ و لەکاتی جەنگدا دەکرێ بە بەرهەڵستی شیر و تیری دوژمن.
قەڵغانبازی: بەکارهێنان و هەڵسووڕاندنی قەڵغان زۆر بەباشی.
قەڵغانە: نەقشێکە لە وێنەی (قەڵغان) دروست دەکرێ لە چیغدا.
قەڵفرکردن: بریتییە لە دەربازبوونی یەکێک.
قەڵفەز: تاڤگە.
قەڵقولە: ز. لووتەوانەی دەرگا.
قەڵقیشک: با. قەلەباچکە.
قەڵکردن: هەڵپاچین و قرخکردنی موو. کەلکردن (د).
قەڵلاس: پرژی گوڵی گەنم و جۆ و برنج.
قەڵلاش: د. بێ ئابڕوو.
قەڵماسک: قۆچەقانی.
قەڵماسن: قەڵماسک.
قەڵماسە: قەڵماسن.
قەڵماسەنگ: قەڵماسک.
قەڵمراو: باڵندەیەکی ڕەشی مەلەوانی ماسی خۆرە.
قەڵنە: قەنگە.
قەڵوبەرد: بریتییە لە دەست تەنگبوونی یەکێک بەجۆرێک کە دەستی بە پوولێکەوە بلەرزێ: فلان کەس کەوتۆتە قەڵوبەرد.
قەڵودەل: قسەزانی بەدەم.
قەڵۆکە: پۆڵکە.
قولولوولوو: د. چاوشارکێ.
قەڵوون: قەنگە.
قەڵوەز: قۆندەرەکردنی ئاو.
قەڵوەزە: قەڵبەزە.
قەلەباچکە: باڵندەیەکی ڕەش و سپی کلک درێژە بەقونە دەڕوا.
قەلەبازەڵە: قەلەباچکە.
قەلەپڕ: ژەکێکە کە کرابێتە ناو لوولە قامیشێک و بە ئاگر گەرم کرابێ تا بووبێ بە فرۆ.
قەلەخەرمان: قەرەخەرمان.
قەلەڕەش: باڵندەیەکی گەورەی ڕەشی یەک لەتی دەشتییە.
قەلەژارە: قەلەباچکە.
قەلەسابوونی: جۆرە قەلێکی دەنگ ناخۆشی بۆرەڵووکە.
قەڵەش: قڵیش.
قەڵەشان: قڵیشان.
قەڵەشاندن: قڵیشاندن.
قەڵەش بردن: قڵیش بردن.
قەڵەشت: قڵیش.
قەڵەشتن: قڵیشاندن.
قەلەفڕ: قەلەپڕ.
قەڵەم: شتێکی درێژی لووتدارە پێی دەنووسرێ. پارچە پۆلایەکی لووت درێژە دەخرێتە ناو لووتی (قەڵەمگیر)ەوە و بیرازی پێ دەکرێ. لقێکی بێ ڕیشەیە لە چنار و گوڵەباخ و هێندێ درەختی تر کە وەک قەڵەم دادەدرێ و دەڕوێنرێ. ئەندازەیەک لە شتێک: ئیمرۆ (قەڵەم)ێک تووتن یا گۆشتم کڕی واتە ئەندازەیەک.

قەڵەمان: قەڵەمدان.
قەڵەمانێن: جۆرە یارییەکە بەقەڵەمدان دەکرێ، بەم ڕەنگە لە هەر ڕوویەکی ژمارەیەک دەنووسرێ و وەک مۆرەی تاوڵە هەڵ دەدرێ، ئینجا ژمارەی هەر کامیان زۆرتر بێ ئەوەندە دار یا گورز لەوی تر دەدا.
قەڵەمباز: قەڵەمبازد.
قەڵەمبازد: بازدانی گەورەی بەگوڕ.
قەڵەمبڕ: جۆرە چەقۆیەکی تیژە قەڵەمی پێ دادەدرێ.
قەڵەمتاش: قەڵەمبڕ.
قەڵەمتراش: قەڵەمتەراش.
قەڵەمتەراش: قەڵەمبڕ.
قەڵەمچی: کەسێکە هەر خرید و فرۆختی توتن بکا.
قەڵەم دادان: دادانی قەڵەم بەجۆرێک کە پێی بنووسرێ.
قەڵەمدان: شتێکی درێژکۆلەی ناو بۆشە قەڵەمی تێ دەخرێ.
قەلە مرداریێ: جۆرە یارییەکی دوو دەستەییە بەتۆپ دەکرێ.
قەڵەمڕەو: ناوچەیەکە کە دەسەڵاتی کاربەدەستێک بیگاتێ.
قەڵەمکردن: تاشینی سەر و ژێری ڕیش بەرێکی. پەیوەندکردنی درەختێک لە درەختێکی تر. بڕینی سەر لقی دار و درەخت.
قەڵەمگیر: چەکوشێکی لووت کلۆرە قەڵەمی بیرازی تێ دەبرێ.
قەڵەموون: بۆقلەموون.
قەڵەموونە: قەڵەموون.
قەڵەندەر: کەسێکە کە دەربەستی جیهان و خواردن و پۆشین و دەستوور و باوی مەردووم نەبێ.
قەڵەندەری: بوونی مەردووم بەقەڵەندەر.
قەڵەنگ: قەڵاتە.
قەڵەو: گیانداری گۆشتن.
قەڵەوبوون: گۆشت گرتنی گیاندار.
قەڵەوەز: د. قەڵبەزەی ئاو.
قەڵەوی: گۆشتنی.
قەڵێتە: قەڵاتە.
قەلیسێل: ز. گۆشتێکی برژاوە کە ماست و سیری کرابێ بەسەردا.
قەلینجەک: پەنجە توتە.
قەلین: با. قەلوون.
قەم: لەوح یا تەنەکە یا دارێکی درێژی هەڵکۆڵراوە کە لە بەرزییەکەوە بۆ بەرزییەکی تر ئاوی پێدا بپەڕێنرێتەوە. کۆتە دارێکی گەورەی ناو هەڵکۆڵراوە ئاوی تێ دەکرێ یا ترێی تێدا هەڵدەگوشرێ. پووتی توور: ئەم توورە قەمە، واتە پووتە.
قەمار: قومار.
قەماندن: با. وشککردنەوەی داری تەڕ بۆ سووتاندنی.
قەمت: ز. دووگوێزە کە بەیەکەوە نووسابن.
قەمتار: د. کەمتیار.
قەمتەر: ئاسنێکە وەک لغاو دەکرێتە دەمی ئێستر و مەیوونەوە.
قەمتەربوون: بریتییە لە زۆر ڕژدی یەکێک بەجۆرێک کە دڵی نەیەت هیچ بخوات.
قەمتەرکردن: قەمتەر خستنە ناودەمی ئێستر و مەیوون. بریتییە لە دەمکوتکردنی یەکێک.
قەمتەرە: بەرگرتنی جۆگەلە ئاوە بەقات قات بە بەرد و گەڵا و گیا و، پلوسک دانانە لە هەموو قاتێکیدا بۆ ئەوەی ئاوەکە بەهێواشی داڕژێتە خوارەوە. تا زەوییەکە دانەدڕێ.
قەمتەری: بریتییە لە مەردوومی زۆر ڕژدی هیچ بەدەمدا نەچوو.
قەمچ: پێچ و گیر: پارەکەم کەوتە (قەمچ)ی فیسار کەسەوە. لەوێچ (ز).
قەمچان: ل. هەڵمەقۆ.
قەمچاندن: پێچدان.
قەمچک: ز. کلێنچکەی بزن.
قەمچکردن: د. هەڵپاچینی موو بەمەقەست.
قەمچین: چەرمێکی درێژی هۆنراوەیە وڵاخی پێ لێ

دەخورێ.
قەمزە: غەمرە.
قەمزە نوشتە: قەبزە نوشتە.
قەمک: د. دزی چالاک.
قەمکە: د. قەمک.
قەموور: مەردوومی پشت دەرپەڕیوی مل بەناودا چوو.
قەمە: تیغێکی دەم پانی درێژە نانوشتێتەوە.
قەمەری: دراوێکی کەم نرخە.
قەمەزەن: فێڵبازی بێ ناموس (د). شیعەیە کە لە شینی دەی محەڕەمدا قەمە لە خۆی بدات.
قەمیش: قامیش.
قەن: د. قەند.
قەنارە: دارێکی بەرزی درێژە مەردوومی پێدا هەڵدەواسرێ بۆ خنکاندن. دارێکە چەند قولاپێکی پێوەیە گۆشتفرۆش گۆشتی پێدا هەڵدەواسێ.
قەناری: د. مەلێکی پچووکی دەنگ خۆشە.
قەناس: د. قەنگاس.
قەنج: ز. شتی باش.
قەند: شەکری کەللە یا کولۆ.
قەنداخ: شەکر و ئاوی لە کوڵ.
قەنداغ: قەنداخ.
قەندان: شەکردان.
قەنداو: قەنداغ.
قەندشکێن: شەکرشکێن.
قەندە: قەنگە.
قەندی ئاوی: نێرگەلە.
قەندەدار:کەسێکە کە هەر قەنگە بۆ یەکێک تێ بکا.
قەندەڕێژ: تووتنی هەڵتەکاوی پوختەکراو.
قەندەکێش: قەنگەکێش.
قەندەهاری: جۆرە گەنمێکی دەنک وردی بەپێزە.
قەندیلە: نۆکی کولاو. قوتیلە.
قەنگاس: ژوور یا جێگایەکە کە سەرێکی پان و سەرێکی تەسک بێ.
قەنگە: سەبیلێکی دارینی کلک درێژە تووتنی پێ دەکێشرێ.
قەنگەدار: قەندەدار.
قەنگەڕێژ: قەندەڕێژ.
قەنگەکێش: کەسێکە کە هەر قەنگە بکێشێ.
قەنگەلاشک: دڕکی کەنگرە دوای وشکبوونی.
قەنگەهاری: قەندەهاری.
قەنگیلە: قەندیلە.
قەننە: د. قەنگە.
قەنەفلێ: هـ. گوریسی تەنگەی کۆپان.
قەنەفە: کورسیەکی تەسکی درێژی تەنشت و پاڵپشتدارە لە سەری دادەنیشن.
قەنەواچە: تەنراوێکی کەمێک ڕەقە دەخرێتە ناو دووتوێی کالاوە بۆ جوان وێستانی.
قەنەوز: تەنراوێکی ئاوریشمینی جوانی لووس و پرووسی تەنکی بریقەدارە.
قەینی: گیسکی نابووتی پایزەزێ. هەموو گیاندارێکی پچکۆلانە.
قەنیلە: قەندیلە.
قەواخ: د. قاوغی شت.
قەوارۆک: ز. کاکڵەی فەریکە گوێز.
قەوارە: قەبارە.
قەواش: ز. کەوگیر.
قەواق: ز. کەسێکە کە گۆزە و دیزە دروست بکا.
قەواڵە: قەباڵە.
قەوان: شتێکی تەنکی گردی پانە دەخرێتە سەر سندوقی گۆرانی و پێی لێ دەدرێ. قاپووری فیشەک. بریتییە لە دەنگوباسی هەڵبەستراو: ئەمە قەوانی ئەمڕۆیە.
قەوانچە: د. حەوانچە.
قەوانچەدان: د. حەوانچەدان.
قەوتی: ز. چاودێری و سەرپەرشتی شت (وصایة).
قەوتیکردن: وەسیەت کردن.
قەوچە: دەم بەیەکدادانی کەر، قەوچە قەوچ: قەوچەی یەک لەدوای یەک.
قەوچەبوون: بریتییە لە گەوشەکبوون.

قەوچەکردن: بریتییە لە گەوشەککردنی یەکێک. دەم بەیەکدادانی کەر.
قەور: قەبر.
قەوران: گۆڕستان.
قەورخە: د. قەبرغە.
قەورسان: قەبرستان.
قەورکەن: قەبر هەڵکەن.
قەورکەنە: گۆڕ هەڵکەنە.
قەورە: ل. برِبەند.
قەوزە: جۆرە ملتەیەکی سەوزە لەناو ئاودا پەیدادەبێ.
قەولاندن: قەبلاندن.
قەول و بڕ: پەیمان بەستن لەگەڵ یەکێکدا بۆ کردنی کارێک.
قەول و بڕی: قەول و بڕ.
قەولەق: ز. کلتور.
قەومان: ڕوودانی شتێکی ناخۆش.
قەوماندن: بەرپاکردنی کارێکی گرنگی ناخۆش.
قەوماو: کارێکی ناخۆشی گرنگ کە ڕووی دابێ.
قەومە: د. ڕووداوێکی ناخۆشە کە ڕووبدا (کارثة) لە قەومانەوە وەرگیراوە.
قەومیان: قەومان.
قەومین: قەومان.
قەوی: بەهێز.
قەوین: قەوی.
قەهبک: با. قەحبە.
قەی: ترس: قەی ناکات، واتە ترسی تێدا نییە.
قەیاخ: گیایەکی بەهارییە وەک گەنم وایە لە گەلا و بالادا، بۆ ئاژاڵ زۆر باشە. قەیاغ.
قەیاخەوان: کەسێکە کە قەیاغی ئاوی لێ بخورێ.
قەیار: زیادەی سمی ولاخی یەکسم. پنج (ز).
قەیارە: قەمە.
قەیاسە: پارچە کەرژوویەکی پانە، سەری پارچە گوریسێک یا قایشێکی تێ هەڵدەکێشرێ، سەرەکەی تری ئەڵقەیەکی پێوەیە لەسەر بارەوە تەنگەی ولاخی پێ دەدرێ.
قەیاغ: جۆرە کەڵەکێکە ئەم بەر و ئەوبەری ئاوی پێ دەکرێ.
قەیاغەوان: قەیاخەوان.
قەیتان: چەند تاوە دەزوو یا ئاوریشمێکی هۆنراوەیە دەگیرێ بەلێواری هێندێ کالادا.
قەیتەران: گیایەکە، گەلای وەک گەلای کەرەوز وایە لاسکەکەی وەک موو باریک و ڕەشە، بەقەد شاخێکەوە سەوز دەبێ کە ئاوی پێدا بێتە خوارەوە، بۆ دەردی گورچیلە زۆر باشە.
قەیچی: مەقەست.
قەید: ئاسنێکی تەنکی پانی درێژە، فەردەی کوتاڵی پێ قایم دەکرێ. قەی: قەیدی نییە، واتە قەی ناکات.
قەیدک: ز. ناوەندی قاپ و سمی ولاخ.
قەیران: ماوەیەکە لە کات کە لە لایەن پزیشکەوە دادەنرێ بۆ مردن یا ڕزگاربوونی کەسێک کە زۆر نەخۆش بێ.
قەیرە: قەدرە.
قەیسەر قووکردن: بریتییە لە چاوەڕوانی کردنی یەکێک لە شوێنێک بەتەنهایی.
قەیسەری: چەند دوکانێکە کە سەریان بەتاق گیرابێ.
قەیسی: میوەیەکی خڕی زەردی مزری ناوک ڕەقە وەک قۆخ وایە بەلام ئەم پچووکترە.
قەیسی و ڕۆن: خواردەمەنییەکە لە قەیسی و ڕۆنی داخکراو دروست دەکرێ.
قەیفە: پارچە تەنراوێکی لووس و پووسی تووکنە.
قەیفەیی: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی قەیفە وابێ.
قەیلۆک: داهۆڵ.
قەیماخ: قەیماغ.
قەیماغ: چەند توێژاڵێکی شیرە دەدرێ بەسەر یەکدا. پەڵوولەیەکی چەورە دەکرێ بۆ زەیستان.
قەیناغ: ز. دەسکێشی سەپان.
قیبلە: خانەی خوا لە شاری مەککە کە هەموو موسڵمانێک لە نوێژدا ڕووی تێ دەکا.
قیبلەنما: شتێکە وەک سەعات قیبلەی پێ دەدۆزرێتەوە.
قیتکە: پارچە گۆشتێکی زیادە لەناو زێی ئافرەتدا.

قیچ: کێچ.
قیخا: ز. کوێخا.
قیدقید: قرتە قرتی مریشک.
قێز: هەڵشیوانی دڵ لە شتێک.
قێزشێوانەوە: دڵ هەڵشێوان.
قێزشێویانەوە: د. قێزشێوانەوە.
قێزکردنەوە: دڵ هەڵشێوان لە شتێک.
قێزەوون: د. شتێکە کە دڵی لێ هەڵبشێوێتەوە.
قیسب: لقەدارێکی باریک و درێژە دەکرێ بەخێزەرەی خانوو. قۆرت و چورتم (د).
قیست: توولە زەرە.
قیفاڵ: رەگێکە لە ئەندامدا. لە هێندێ نەخۆشیدا خوێنی بەر دەدرێ.
قیلکە: د. چیلکە.
قیلومک: ز. کرژبوونی ئەندام.
قێلیچ: با. توێکلی گوێز و بادام و قەزوان.
قیت: شتی قوت. رۆنێکە کە بە (دۆخە) وەرگیرێ (ز).
قیتک: ز. قولی مەردووم.
قیتە قیت کردن: مل قوتکردنەوە و تەماشاکردنی یەک لەدوای یەک.
قیتەڵ: گیانداری قوتی پچکۆلەی نەشمیلە.
قیتەڵە: قیتەڵ.
قیچ: شتی قنج. خێل و خوار. شتی کەم: (قیچ)ێکم ناو بدەرێ واتە کەمێک.
قیچک: ز. قیتک.
قیچکردنەوە: تەماشاکردن بەنیوە قووچاندنی چاوێک لە رووی گاڵتە پێکردنەوە.
قیر: جۆرە کانێکی رەشی شلە رێگای پێ قیرتاو دەکرێ.
قیراخکردن: ز. خۆکۆکردنەوە و داوێنکردن بەلادا بۆ رێ رۆین.
قیر بەقەرەس: قیروسیا.
قیریاچ: قەمچی.
قیرتاو: شوێن یا شتێکە کە قیری تێ هەڵسوورابێ.
قیرتاوکردن: هەڵسوونی قیر لە شتێک.
قیرتەبەق: سەلەیەکی پووشبینە کە قیرتاو کرابێ.
قیڕ: قیر. ژاری سەبیل و قەنگە.
قیڕاندن: قیڕەکردنی گیاندار .
قیڕانن: قیڕاندن.
قیڕە: دەنگی قەبەی بەرزی ناساز، (قیڕەقیڕ) قیڕەی یەک لە دوای یەک، (قیڕ و هووڕ) قیڕەقیڕی زۆر. مەردوومی قوڕ: ئەوەندەی هاوارکرد (قیڕە) بوو.
قیڕە بوون: بریتییە لە دەنگ دەرهاتن لەبەر زۆر قیڕاندن. قوڕبوون.
قیڕەکردن: قیڕاندن.
قیڕەکەر: بریتییە لە گیاندارێک کە لە باریدابێ بقیڕێنێ.
قیڕەگون: کەسێکە لەبەر زۆر قیڕاندن قوڕبووبێ.
قیرسیا: قیروسیا.
قیرسیچم: قیرسیچمە.
قیرسیچمە: مەردوومێکە کە لە کاروباردا لاسار و بەگیروگرفت بێ.
قیرقاج: د. قیرقاج.
قیرقاج: وەرگەڕانەوەی سوار بەهەموو لایەکیدا لە کاتی تاودا بۆ تفەنگ تەقاندن.
قیروسیا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتێکدا کە کارێکی خراپ قەومابێ وتۆش رقت هەڵسابێ و لە رقاندا ئەو کارە خراپەت لەلا مەبەست نەبێ.
قیروقاج: قیرقاج.
قیرەتاو: قیرتاو.
قیری: شتێکە لە رەنگدا وەک قیر وابێ.
قیرین: شتێکە لە قیر دروست کرابێ.
قیزشێویانەوە: د. قێزکردنەوە.
قیزەوون: د. قێزەوون.
قیژاندن: قیژەکردن.
قیژانن: قیژاندن.
قیژۆک: ز. باڵندەیەکی سەوزە دەقیژێنێ.
قیژ و واژ: د. قیژ و هووڕ.
قیژە: جۆرە دەنگێکی بەرزی باریکی ناسازی

گیاندارە، (قیژەقیژ) قیژەی یەک لەدوای یەک،
قیژ و هوور: قیژەقیژی زۆر.
قیژەکردن: قیژاندن.
قیسکە تەنگ: مەردوومی کەم چیکڵدانە.
قیڤار: ز. گیایەکە دڕکاوییە کەر زۆری حەز لێ دەکات.
قیقبوون: ز. لاوازبوون.
قیقی: ز. دارکونکەرە.
قیقیداوکە: زیقاولە.
قیلکە: د. چیلکە.
قیمە: گۆشتی کوتراو.
قیمە قیمە: شتی لەت لەتی نەنجن نەنجن.
قیمەکردن: وردکردنی گۆشت و کردنی بەقیمە.
قیمەکێش: ئاسنێکی دەمپانی تیژە گۆشتی پێ قیمە دەکرێ.
قین: ڕق.
قیناوی: کەسێکە ڕقی ئەستووربێ.
قین ئەستوور: کەسێکە کە ڕقی هەستا درەنگ دابمرێتەوە.
قین جواندن: د. ڕق هەستاندن.
قین جوین: ڕق هەستان.
قین خواردنەوە: ڕقخواردنەوە.
قینکێشان: ڕق هەڵگرتن لە یەکێک.
قین لە دڵ: قیین لە سک.
قین لە سک: مەردوومی قیناوی.
قینوون: د. قیناوی.
قینەبەری: ڕقەبەری.
قینەقینەدان: قین هەستاندنی یەکێک.
قینەکێشان: ڕقە کێشان.
قینە ون: د. ڕق ئەستوور.
قین هەستان: ڕق هەستان.
قین هەستاندن: ڕ قهەستاندن.
قین هەڵسان: قین هەستان.
قین هەڵساندن: قین هەستاندن.
قین هەڵگرتن: ڕق هەڵگرتن.

ک

کا: لاسکی وشکەوەبووی گەنم و جۆ و کزن و گەلێ شتی تر.

کاک: (کا) محەمەد. کوانێ (ز) بکا: بە نەریمان بڵێین زوو (کا) واتە زوو بکا.

کائین: ز. کاوێژی وشتر و گیانداری تر.

کاب: با. میچ.

کابان: کەیبانوو.

کابانی: با. میچێن.

کابرا: بریتییە لە کەسێک کە نەتەوێت ناوی بەریت یا نەیناسیت.

کابە: خانەی خوا لە شاری مەککە کە لە نوێژدا ڕووی تێ دەکرێ.

کاپان: ز. ڕێگای تەسک و تەنگەبەر.

کاپک: ز. پارچە گوریس.

کاپۆخ: ز. کەسێکە کە بەکرێ گیرابێ بۆ کۆکردنەوەی گیای دروێنەکراو و کردنی بەخەرمان بۆ گزرە.

کاپۆل: ز. کایەکە کە زۆر ورد بووبێ و خۆڵی تێکەڵ بووبێ.

کاپۆڵ: د. کەپوو.

کاپۆڵک: د. کاپۆڵ.

کاپێچ: ژانێکە دووچاری ئاژاڵ دەبێ لە زۆر خواردنی کا وە.

کات: دەمێکی کەم. گەنم و جۆیەکە کە لە جاری پێشووی ڕوابێتەوە.

کاتار: ز. پۆپنەی کەڵەشێر.

کاتژمێر: سەعاتێکە کە کات دەژمێرێ.

کاتە: با. ودج.

کاخڵی: گیایەکی بەهاری بەرزە گوڵێکی زەرد دەردەکا، دەدرێ لە ڕووی گاڵگاڵی بۆ زەردی و جوانی.

کادان: کایەن.

کادز: ز. کێڕی کاکە شان لە ئاسمان.

کادوو: دوکەڵی کا.

کادە: با. کولیچە.

کادێن: کایەن.

کادی: با. کادوو.

کادین: ز. کادان.

کادین مێشی: ز. ژوورێکی پچکۆلەیە پوورەی هەنگی تێدا دادەنرێ.

کار: ساوای بزنە تا دوو سێ مانگانە. ئیش و فرمان. پێتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بەئیشکەر (فاعل): کرێکار، بەد (کار).

کاراک: ز. کانی ئاسن.

کارامە: مەردوومی دەرهاتووی کارزان.

کارامەد: کارامە.

کارامەیی: وریایی و ئامادەیی یەکێک لە کارێکدا.

کاربڕ: د. بریتییە لە یەکێک کە کاروباری مەردووم ببڕێتەوە، وەک قازی و حاکم.

کاربەدەس: کاربەدەست.

کاربەدەست: کەسێکە لە کاروباردا هەرخۆی حل بێ.

کار پێ سپاردن: سپاردنی کارێک بەیەکێک.

کار پێسپێراو: کەسێکە کە کارێکی پێ سپێردرابێ.

کارت: سەوزاییەکە لە جاری پێشووی ڕوابێتەوە. پارچە نووسراوێکی چاپکراوە بەناوی یەکێکی تایبەتییەوە.
کارتوک: ز. گوڵێکی زەردە پێی دەڵێن چاوەگا.
کارتە: کارتی سەوزایی. وەچی تووتن.
کارتێ: هەسان.
کارتێکەوتن: حەوجەتێ کەوتنی یەکێک بە یەکێک لە کارێکدا.
کارتێنک: د. پەسپە سەکۆڵە.
کارتێنە: د. کارتێنک.
کارتیخ: جۆرە بڕبەندێکی وردە.
کارتیغ: کارتیخ.
کارتیک: ز. کارتیغ.
کارچین: ز. جۆرە هەرمێیەکێ زۆر خۆشە.
کارخانە: شوێنێکە کە وەستا و شاگرد هەمیشە کاری تێدا بکەن وەک کارخانەی شەکر و جگەرە. بریتییە لە قەحبەخانە.
کارخانەچی: بریتییە لە کەسێک کە خاوەنی قەحبەخانە بێ.
کارخستن: خستنەکاری شتێک: بڕۆ بەکارخستنی خۆتەوە خەریک بە.
کارد: چەقۆ (هـ). کێرد.
کاردانەوە: کردار یا گوفتارێکە کە لە یەکێکەوە دەرچێ لە وەرامی کردار یا گوفتاری یەکێکی تردا کە بەعەرەبی پێی دەڵێن: (رد الفعل) .
کاردروست: کەسێکی ژیری زانای دانای وردی تێبین.
کاردۆژە: د. کاردەوەژە.
کاردوو: گیایەکی بەهارییە گەڵایەکی لاسک درێژی هەیە بەکاڵی زۆر تیژ و برندیە لە پاش زەردکردنی دەخورێ.
کاردو و پەنێر: د. بریتییە لە دوو شت کە هەرگیز کۆنەبنەوە.
کاردووە ڕەشە: جۆرە کاردوویەکی گەڵا پانە دەکرێ بە یاپراخ.
کاردووە کورانە: جۆرە کاردوویەکە.
کاردوومارانە: جۆرە کاردوویەکە ناخورێ.
کاردەپەلە: د. مەلێکە پێی دەڵێن تەڕنە نەبابیلە. زبر بوونی ئەندام لە سەرمان.
کاردەوەژە: هەڵکۆڵینی شت بەچەقۆ. بریتییە لە ملوموش و زۆر خواردن لە شتێک: ئەمەندە لەم خواردنە (کاردەوەژە) مەکە. فەریکە گوێز (هـ).
کاردی: کاردوو.
کارک: میوەی کاڵ و نەگەیو.
کارووش: گیایەکە لە هەرزن دەچێ بەڵام ئەم تۆوەکەی ڕەشە و باڵای بەرزترە.
کاررزان: کارامە.
کارزۆرەکی: د. بێگاری.
کارژۆلە: بەچکەی ساوای بزن.
کارژەلە: کارژۆلە.
کارژێلە: کارژۆلە.
کارس: ز. هەرزن.
کارساز: ناوی خوایە: ئەی کەریمی کارساز.
کارک: کارگ. کاڵە (با). کارژەلە (ز).
کارکردن: جێگیربوونی قسەیەک لە دڵدا: قسەی پیاوی ڕاست (کاردەکا). تائسیرکردنی دەرمانێک یا خواردنێک لە جەستە بەچاکی یا بەخراپی.
کارکردە: کەسێکە لە پیشەیەکدا شارەزابێ.
کارکەنار: کەسێکە بەپێی تەمەن ماوەی فەرمانی دەوڵەتی تەواو کردبێ و لێ خرابێ (متقاعد).
کارکەناری: لێکەوتن لە کارێک.
کارگ: قارچک.
کارگا: د. کارگە.
کارگوزار: کەسێکە کە کارێکی پێ سپێردرابێ (ساعی) کەسێکە ئەو کارەی کە پێی بسپێردرێ باشی بکا.
کارگوزایی: بەجێ هێنانی کار بەباشی.
کارگە: کارخانەی پیشەسازی.
کارگەچێ: کەسێکە کە فەرەنجی و لباد دروست بکا.
کارگەر: کەسێکە کە لە (کارگە)دا پیشەسازی بکا.
کارماخ: ز. بێژنگی گەورە.
کارناس: کەسێکە لە باسێکی زانستیدا بکۆڵێتەوە

(باحث).
کارنامە: د. دەفتەرێکی تایبەتییە کە کاروبارێکی تایبەتی تێدا دەنووسرێ.
کاروا: د. کارەبا.
کاروان: چەند ولاخ و بار و زەلامێکە لە جێگایەکەوە بچن بۆ جێگایەکی تر.
کاروان ئاشی: چێشتی هێلکاو.
کاروانچی: کەسێکە کە کاروان لێ بخورێ.
کاروانسەرا: خانوویەکی گەورەیە کە کاروان تێدا بخا.
کاروان قڕان: کاروانکوژە.
کاروانکوژ: د. کاروانکوژە.
کاروانکوژە: ئەستێرەیەکی گەشە هێندێ جار زۆر لە پێش بەیاندا هەڵدێ و کاروانچی بەئەستێرەی بەیانی دەزانێ و بار دەکات.
کاروانە: د. جۆرە باڵندەیەکی دەنووک درێژە بەقەد مراوییەک دەبێ.
کاروانە کردن: بریتییە لە زۆر هاتوچۆکردنی شوێنێک.
کاروانی: کەسێکە لەگەڵ کارواندا بێ.
کارویا: د. کارەبا.
کاروبار: ئیشوکار.
کارووس: ز. گیایەکی بۆن خۆشە تێکەڵی هێندێ خواردن دەکرێ.
کارووش: ز. کاڕووش.
کارەبا: شتێکی زەرد یا ڕەشە دانەی تەزبیحی لێ دروست دەکرێ و پووش و کا ڕادەکێشێ. هێزێکە لە گەلێ شتدا هەیە و بەمەکینەی تایبەتی وەردەگیرێ ئینجا یا ژووری پێ ڕووناک دەکرێتەوە بەگولۆپ یا مەکینەی پێ دەخرێنە کار، هەروەک گەلێ شتی تریشی پێ دەکرێ.
کارە ڕەهات: پەرێشانی بەهۆی زۆر لێدان یا زۆر جنێودان یا زیان پێگەیاندن یا سەرنانە سەرەوە.
کارەسات: کارە ڕەهات لە عەرەبییەوە وەرگیراوە.
کارەکەر: ئافرەتی بێگانەی بەردەستی ئیشکەر لە ماڵدا.
کارەکەو: ز. ڕاوکردنی کەو بەکۆمەڵ.
کارەگا: د. کارگا.
کارەوا: د. کارەبا.
کارەوان: شوانی کار.
کارپێچ: ز. شەن.
کارێز: ئاوێکە کە لە بیر و لەغەم لێدانی زەوی پەیدا بووبێ. شوێنی فێنک (ز).
کارێزاو: ئاوێکە لە کارێز بێتە دەرەوە.
کارێزکەن: کەسێکە کە کارێز لێ بدا.
کارێزلێدان: هەڵکەندنی کارێز.
کارێزە بازاڕ: سەرکانی و ئاوێکە کە دێهاتی دەچن شتی تێدا دەکڕن و دەفرۆشن.
کاری: دەردی کاریگەر دەردەکەم (کاری)یە، کاردوو (با). جۆرە گیایەکی ئاوییە (ز). دوکەڵ (با).
کاریتە: نیرگەی خانوو.
کاریگەر: وەستایەکە لە کاری خۆیدا شارەزا و ئیشکەر بێ. دەرمانێکە کە کار بکا لە جەستەدا بەچاکی یا بەخراپی.
کاریلە: کارژۆلە.
کارین: ز. توانین.
کازێوە: کازیوە.
کازیوە: بەرەبەیان.
کاژ: توێکڵێکی تەنکە لە پێستی هێندێ گیاندار دەبێتەوە. داری سنەوبەر (با). بەکرەی کندر (ز).
کاژاوی: جۆرە ترێیەکی ڕەشی بزمارکوتی مزرە.
کاژەڕە: کاژەڵە.
کاژەلاک: کاژەڵە.
کاژەڵە: کاسەی سەر.
کاژێر: دەلاقەی ناودیوار. شەویلە. گۆشە و سووچ.
کاژێلە: د. کاخلێ.
کاس: گیانداری وڕ و گێژ. کەڕ (ل). شتی کولۆر و بۆش.
کاسالاشینکە: کەندەسمە.
کاسبوون: وڕوگێژبوون.
کاسبی: خەریکبوون بەکسب و کارەوە.
کاسک: سەوزی مەیلەو زەرد. گڵێنە (ز).
کاسمە: نانێکی تیرییە کە ڕۆن کرابێتە هەویرەکەیەوە.

کاسنی: د. گیای چەقچەقە.
کاسۆ: قەشۆ.
کاسە: جۆرە دەفرێکی دارینە.
کاسە ئاوسێ: دوو دراوسێن کە ناو بەناو چێشت بۆ یەکتری بنێرن.
کاسەسفرە: چێشتێکە کە بنێردرێ یەکەم جار بۆ دراوسێیەکی تازە.
کاسەسەر: ئێسقانێکی گەورەی خرە مێشکی گیانداری تێدایە.
کاسە سم: کاسەی سمی وڵاخی دووسم.
کاسە شۆر: گیایەکی گەڵاپانی ئەستووری زبرە.
کاسەشەن: جۆرێکە لە بێڵەدارینە بەڵام ئەم دەمی درێژە، خەڵەی پێ ئەم دیو و ئەودیو دەکرێ.
کاسەلێس: بریتییە لە مەردوومی پاشماوە خۆر.
کاسەڵێسی: خەریکبوون بەخواردنی پاشماوەوە.
کاسەمەن: جۆرە کاسەیەکە هەر شتی پێ دەپێورێ.
کاسەی ئەژنۆ: چاڵاییەکە لە سەری خوارووی ئێسقانی راندا کە سەری ژووڕووی لوولاقی تێدا دەجووڵێ.
کاسەی سمت: چاڵاییەکە لە لای ڕاست و چەپی ئێسقانی سمتەوە کە ئێسقانی ڕانی تێدا دەبزوێ.
کاسەی سەر: کەللەی سەر.
کاسەی فەقیران: د. سفرەی فەقیران.
کاسەی هەتیوان: د. کاسەی فەقیران.
کاسی: گێژی و وڕی.
کاش: شیشی گۆشت برژاندن. کێلانی زەوی (د). تەپۆڵکە (ز).
کاشخانک: با. بنمیچ.
کاشکای: کاشکی.
کاشکایە: کاشکی.
کاشکایەکوو: کاشکی.
کاشکایەکی: کاشکایەکوو.
کاشکرن: ز. ڕاکێشانی شت لە بەرزییەوە بۆ نزمی.
کاشکی: بریا.
کاشمە: گیایەکی کوێستانی بەهاری بۆن خۆشە بەسوورەوەکراوی دەخورێ و، دەکرێتە ناو کەشک و سوێرەکەوە.
کاشوانێ: با. شەقێن.
کاشوو: با. دارێکە کە یاری شەقێنی پێ دەکرێ.
کاشی: دەفرێکی لووس و پووسی گڵینی بەئاگر سوورەوەکراوی تەنکی جوانە.
کاشیساز: کەسێکە کە کاشی دروست بکا.
کاغەز: قاقەز.
کاغەزدان: بەرگێکی مقەبایە کە وردە کاغەزی تێ بکرێ.
کاغەزساو: شتێکی قورسی لووسە کاغەزی پێ لووس دەکرێ.
کاف: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
کافرمان: گوێزانی سەرتاش.
کافرۆش: کەسێکە کە پیشەی هەر فرۆتنی کا بێ.
کافوور: شتێکی سپی ساردی بۆن خۆشی بەنرخە بۆ گەلێ شت بەکاردێنرێ.
کاڤر: ز. کاوڕ.
کاڤری: با. ناوە بۆ جۆرە هەنارێک.
کاڤل: ز. کەلاوە.
کاسە ئاوسێ: دوو دراوسێن کە ناو بەناو چێشت بۆ یەکتری بنێرن.
کاک: برای گەورە. جۆرە نانێکی ناسک و خۆشە بەبەرچایی دەخورێ (د).
کاکاو: شتێکە وەک قاوە لێ دەنرێ و بەشەکرەوە دەخورێتەوە.
کاکشان: د. کاکەشان.
کاکڵ: کاکڵە.
کاکڵە: ناوکی گوێز و بادام و شتی تر.
کاکڵە شێران: د. یاریی چاوشارکێ.
کاکڵە قووچە: کاکڵەی گوێزە کە بەچوارگۆشەیی بێتە دەرەوە.
کاکڵە مووشان: د. پەسپە سەکۆڵە. تاوی جاڵجاڵۆکە. حەمامۆکێی منداڵان.
کاکڵی: گوێز.
کاکنج: د. بووکی پشت پەردە کە هێشتا زاوا

نەچوویتە لای.

کاکوچ: ز. چەکوش.

کاکوچیل: ز. چێشتی ترخێنە.

کاکۆڵ: مووی پشتی سەری پیاو کە بەقرتاوی هێڵرابێتەوە.

کاکۆڵ مەل: د. فشە کلاونە.

کاکە: کاک.

کاکەشان: کێرێکی سپی پانی دووردرێژە لە ئاسماندا بەهۆی زۆری ئەستێرە و کۆبوونەوەیان لەو جێیە پەیدا بووە.

کاکەڵێ: وتەیەکە لە رووی خۆشەویستییەوە دەوترێ بەمەردووم .

کاکەیی: ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد.

کاکێژ: د. قەڵبیر.

کاکێشان: کاکەشان.

کاکی: کاکە.

کاکی بەکاکی: دەشتی پانی دووردرێژی چۆڵ و هۆڵ.

کاکیلە: شەویلە. کاکەڵێ.

کاگڵ: سواغی قوڕ.

کاگەز: د. کاغەز.

کاڵ: ز. پیر. خزم و خوێش.

کاڵ: شتی نەگەیو. ڕەنگێکە کە تیر نەبێ: ئەم سوورە یا ئەم سەوزە (کاڵ)ە. نەکوڵاو: گۆشتەکە هێشتا کاڵە. لەدوای وتەی کشتەوە بەکاردێنرێ: کشتوکاڵ. پیر. باپیر.

کاڵا: کەلوپەلی پۆشین. کوتاڵ.

کالات: د. تالان: بەکالات چوو.

کالاقنگ: گیایەکی کوێستانی بەهارییە لە ناوەڕاستدا نێرکێک دەردەکا پێی دەڵێن ڕێواس.

کالان: کێلان.

کالانە: چالاییە کە گلێنەی چاوی تێدایە.

کالانی: ز. کێردێکە کە کالانی بێ.

کاڵبوون: ز. پیربوون.

کاڵبوونەوە: چوونەوەی ڕەنگ.

کالک: دبا. کاڵە.

کالک: کاڵ.

کالۆش: شتێکە لەسەر پێڵاوەوە لە پێ دەکرێ بۆ ناو قوڕ.

کاڵ و کرچ: شتی زۆر کاڵی نەگەیو.

کالومە: ز. شمشێری ژەنگاوی کێلان شکاو.

کاڵە: چەرمێکی خاوە لە بەفر و باراندا لە جیاتی پێڵاو لە پێ دەکرێ و بەبەن دەپێچرێ.

کاڵە برێش: د. برێش.

کاڵەپێ: ئەندازەیەکە لە بەفر کە ببارێ بەقەد ئەستووری کالایەک: کاڵەپێیەک بەفر باریوە.

کاڵەپێچ: پەڕۆیەکە لە پێوە دەئاڵێنرێ و کاڵەی لەسەرەوە لە پێ دەکرێ.

کاڵەشێف: زەمینێکی کێڵراوە کە لە پاش کێلانی باران لێی نەدابێ.

کالەک: ز. خزم و خوێش.

کالەک: میوەیەکی خڕی گۆشتنی خۆشی گەورەیە ناوەکەی تۆوی تێدایە. کلاش (با). کاڵە (با)

کالەکال: ز. بارەباری مەڕ لە کاتێکدا کە بەرخەکەی ببینێت.

کاڵەکوت: مێوژێکە کە بەدەسک و دۆڵ یا بەدەسکەوان کوترابێ و کرابێ بە شەربەت.

کالەکەمارانە: گیایەکی دێمییە دوو جۆری هەیە، یەکێکیان وەک مێو تەرز دەهاوێ و بەرێکی خڕ دەگرێ و دەخورێ، ئەوی تریان بەرەکەی وەک شووتی کوڵە وایە و زۆر تاڵە پێی دەڵێن (کووژاڵک)

کاڵەمستانە: کاڵەمستێ.

کاڵەمستێ: جۆرە یارییەکە یەکێک شتێک دەشارێتەوە لە قوولی مستیدا. هەرکەس دۆزییەوە دەیباتەوە.

کاڵەمشتێ: کاڵەمستێ.

کاڵەوبوون: د. کاڵبوونەوە.

کاڵەهێش: د. زەمینێکە کە یەکجار تۆوی پێوەکرابێ.

کاڵێ: د. منداڵی سپیکەلە. دەکرێ بەناوی کچ.

کالیار: ترۆزی گەورەی گەیو.

کالیماست: ز. گەمێکە لەسەر خەرمان بدرێ بەهەژار

بەڵام بەناوی زەکاتەوە نەبێ.
کالیان: د. هەڵکالین بەسەر یەکێکدا.
کالیسکە: د. گالیسکە.
کالیۆش: د. جۆرە خواردەمەنییەکە لە کشمیش و گوێزی کوتراو و ڕۆن و کەشک دروست دەکرێ.
کاڵی: نەگەیوی میوە. نەکولاوی گۆشت: میوە، یا گۆشت بەکاڵی ناخورێ.
کالیت: د. کۆلیت.
کالیتگا: د. شوێنی کۆلیت.
کاڵین: د. کێلان.
کام: وتەیەکە پرسیاری پێ دەکرێ بۆ ناونووس (تعین)کردنی شتێک لە ناو چەند شتێکدا: نەمانە (کام)یان کوڕی تۆیە. ئارەزوو: بە(کام)ی خۆی گەیشت.
کام ئاژنین: شووژن کردن بەمەلاشووی کەردا لەکاتێکدا کە کامی کردبێ.
کاماخ: ز. سمتی ئادەمی و گیانداری تر.
کامار: ز. کەمەی بێژنگ و دەف.
کاماش: ز. تووتنێکە بەسەوزی وشک کرابێتەوە.
کاماڤ: ز. ئاوێکە کە لە جۆگەدا مابێتەوە دوای بڕینی لە سەرچاوەوە.
کامباخکردن: ز. وێرانکردن.
کامکردن: هەلاوسانی مەلاشووی ولاخی یەکسم لە حەلێکدا کە ولاخێکی تر لەبەرچاوی ئەم ئالیک بخوا.
کامڵ: شتی پێگەیشتووی گەیو.
کامۆخ: ز. کەسێکە کە ترێ بگوشێ.
کامۆیی: با. کامکردن.
کامە: وتەیەکە پرسیاری پێ دەکرێ بۆ ناونووس (تعین)کردنی شتێک لە ناو چەند شتێکدا: ئەمانە (کامە)یان هی تۆیە.
کامەتا: کامە.
کامەتانێ: کامە.
کامەتە: کامە.
کامەران: کەسێکە کە بەناواتی خۆی گەیشتبێ.
کامەرانی: بەناوات گەیشتن.
کان: کونێکە کە دارتاش بەئەسکەنە لە دار هەڵی دەکەنێ. جێگایەکە لە زەویدا کە دەستی سروشت شتێکی تێدا دروست کردبێ وەک زێڕ و زیو و بەرد و نەوت.
کانگا: شوێنێکە کە شتێکی تێدا پەیدا بێ بەزۆری: سلێمانی (کانگا)ی لۆکە و تووتن و میوەیە.
کانگە: کانگا.
کانوون: دوو مانگە لە ناوەندی تشرینی دووەم و شوباتدا لە ساڵی ڕۆژی، کانوونی یەکەم مانگی دوازدەهەمە سی و یەک ڕۆژە، کانوونی دووەم مانگی یەکەمە و سی و یەک ڕۆژە.
کانوونی: باڵندەیەکی ئاوی ماسی خۆرە وەک قەلڕاو وایە بەڵام ئەم بۆرە.
کانە زبانە: کانێکە کە زبانەی داری تێ دەخرێ.
کانە زووانە: کانەزبانە.
کانە شکاف: کانە شکافە.
کانە شکافە: کانێکی درێژکۆلەیە دارتاش بەشتێکی تایبەتی هەڵی دەکەنێ لەسەر باری درێژی بۆ تێبردنی شووشە یا تەختە.
کانەشکاو: د. کانەشکاف.
کانەنیا: د. ڕوواندن.
کانێ: ز. کوانێ.
کانیاو: ئاوی کانی.
کانی: ئاوێکە لە خۆیەوە هەڵ قوڵێ.
کانیلە: کانیاوی پچووک.
کاو: کەڵەی گری دڕ. کەوورگ: (د). مەردوومی بەدەعیە و دەمار (ز). تاقی ناو شاخ. قین و ڕقێکە کە لە دڵدا پەسەندە بووبێت دەربارەی یەکێک و پێی بڕێژێت: کاوی دڵی خۆی پێ ڕشت، واتە بەدڵی خۆی قسەی پێ وت و، دڵی خۆی ساڕێژکرد. زەرد.
کاواتر: هـ. کۆتر.
کاوان: هـ. ملە.
کاوانەوە: چووزانەوە.

کاودان: قاورمە.
کاولاش: کاول، لە کەلاوەی ئاشەوە وەرگیراوە.
کاولی: قەرەج. بێ شەرمی بێ ئابروو.
کاولِی: کاولی.
کاوور: ساوای مەڕە لەپاش بڕینەوەی بەرگنەکەی تا یەک ساڵانەی.
کاوول: جێگای وێرانی چۆڵ.
کاوول بوون: وێرانبوون .
کاوول کردن: وێرانکردن.
کاوە: ئازار و ئێشێکە کە لە ئەندامی مەردووم پەیدا ببێ بەهۆی ئیشی زۆرکردنەوە. ناوە بۆ ئاسنگەرێکی کورد کە (زوحاک)ی کوشت.
کاوەخۆ: هێواشی لەسەرخۆ: فیسار کەس زۆر کاوەخۆیە، واتە لەسەرخۆیە.
کاویان: د. چووزانەوە.
کاویانەوە: د. کاوانەوە.
کاوێژ: جوونەوەی ئاژاڵ شتی ناو سکی خۆی بەیەق کردنەوەی بۆ ناو دەمی.
کاوێژکەر: گیاندارێکە کە کاوێژ بکا.
کاویر: ز. وشتر خوار.
کاوین: د. مارەیی ژن.
کاهوو: گیایەکی گەڵا پانی بەهاری ناوەڕۆک چەوری سەلکدارە، زۆرتر بە سرکەوە دەخورێ.
کاهەرزانی: هـ. هەنجیری ڕەشی زل.
کاهێل: د. مەردوومی تەمەڵی سست .
کاهێلی: د. سستی و تەمەڵی.
کاهی: جۆرە خواردەمەنییەکە لە نیشاستە دروست دەکرێ.
کاهی چی: کەسێکە کە کاهی بۆ فرۆتن دروست بکات.
کایلۆش: د. دۆکەشک. کالیۆش .
کایە: نۆرەیەک لە یارییەک. یاری.
کایەکلێ: د. کایەی یاری.
کایەگا: د. شوێنی یاری.
کایەڵ: مەردوومی خاو و خلیچک.
کایەن: ژوورێکە کە کای تێ بکرێ.
کپ: گوێی گران: گوێم (کپ)ە. دەرگا و پەنجەرەی چەسپ کە بوێری نەبێ. بێ دەنگی و کشوماتی: دنیا (کپ)ە.
کپبوون: گوێ گرانبوون. جووت بوونی دەرگا و پەنجەرە و گەلێ شتی تر بەجۆرێک کە با بوێری نەبێ. بێ دەنگبوون.
کپەوبوون: کپبوون.
کپی: بێ دەنگی.
کت: کتە: تاکێک لە شتی جووت (ز).
کتان: ز. کوتان.
کت بەچە: هـ. بەچکە پشیلە.
کتە: وتەیەکە بەکاردێنری لە کاتێکدا کە منداڵ بکۆکێ یا شتێکی لە بین بگیرێ. ختە (ز).
کتری: چاپەز.
کتک: پشیلە.
کتکاڵ: وتەیەکە گفتوگۆی پێ دەکرێ لەگەڵ ئافرەتدا وەکو وتەی: (کچێ): (کتکاڵ) ئابێ، واتە کچێ وەرە.
کتکە کێفیلە: د. پشیلە کێوی.
کتکە نەفتینە: د. کتکە نەوتینە.
کتکە نەوتینە: بریتییە لە یەکێک کە بێ بەهۆی ئاژاوە و هەرایەکەوە.
کتۆ: وتەیەکە بەکاردێنری لە جێی وتەی چۆن.
کتوپڕ: کوتوپڕ.
کت و کوێر: کوت و کوێر.
کتومت: کوتومت.
کتووت: ز. نانی وشکەوەبووی کۆن.
کتۆیی: چۆنێتی.
کتە: پشیلە (هـ). کتە (ز).
کتێب: نووسراوێکی ڕێکخراوی چەند پەڕەییە لە هەموو زانیارییەک کە گۆڤار و ڕۆژنامە نەبێ.
کتێبخانە: شوێنێکە کە کتێبی زۆری تێدا بێ.
کتێو: کتێب.
کتێوخانە: کتێبخانە.

کچ: ئافرەتێکە کە هێشتا شووی نەکردبێ. نەوەی مێینەی باوک و دایک.
کچانە: شتێکە کە هەر بۆ کچ بشێ.
کچانی: کوڕێکە کە خووی کچی ببێ.
کچک: پچووک.
کچکە: د. شتی پچکۆلە.
کچۆلە: کچی پچکۆلانە.
کچەزا: منداڵی کچ.
کچەزازا: منداڵی منداڵی کچ.
کچێنە: ڕەشێنەی چاو.
کچێنی: ماوەیەکە کە ئافرەت بەکچی تێدا بمێنێتەوە. چۆنێتییەکە لە زێی کچدا بەیەکەم جار چوونە لای نامێنێ و خوێنی لێ دێ. خوێنێکە لە زێی کچ دێ لە کن چوونە لای یەکەمجار.
کخ: قخ.
کخس: با. پیازی فیسقە.
کخە: قخە.
کدارک: ز. کارگ.
کدوو: کوولەکە.
کدوولفکە: لفکەشامی.
کر: ڕایەڵی جۆڵا. شاڵی ڕانک و چوغە.
کراس: جۆرە کالایەکی قۆڵ و بەرۆکدارە لەژێرەوە لەبەر دەکرێ.
کراسی زرێ: شتێکە لە زرێ لە وێنەی کراس دروست کراوە لە کاتی جەنگدا لەبەر دەکرێ.
کراسەکردن: بەسابوونێکی بەزی دەڵێن کە بەتەواوی کولابێ و بڵقی گەورە گەورە هەڵ بدات.
کرانباوگاو: جۆرە جنێوێکی کوردییە.
کراو: کارێکە کە کرابێ.
کراوە: لۆکەیە کە هەلاجی کرابێ. شتی واڵ.
کراهە: د. کرێ.
کراهەپا: د. پێ مز.
کرتان: ز. گامێشی خەساو.
کرتاندن: قرتاندنی شت بە ددان.
کرتانکرن: ز. خەساندنی گامێش.
کرتکرن: ز. نیشانە کردنی دار بە لەلەکردنی بەمشار.
کرتمرت: ز. کەلوپەل.
کرتناک: ز. تیرۆک.
کرتویان: ز. کالاو بەرگێکە کە باش دروست نەکرابێ.
کرتوو: گیایەکی باریکی قایمە وەک زەڵ دەسکەگوڵ و شەتڵێ پێ دەبەسترێ.
کرتە: دەنگێکە وەک دەنگی شت خواردنی مشک، (کرتە کرت) کرتەی یەک لەدوای یەک، (کرت و هووڕ) کرتەکرتی زۆر.
کرتەک: ز. بەفرێکە کە بەستبێتی و بەهۆی بارانەوە دڕناڵ دڕناڵ بووبێ.
کرتی: کرتوو.
کرچ: گۆشت و میوەی کاڵ. شتی سیس (د).
کرچە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی پچڕینی دەزوو یا دەرکێشانی ددان، (کرچەکرچ) کرچەی یەک لە دوای یەک، (کرچ و هووڕ) کرچەکرچی زۆر. کرشە.
کرچیان: د. چرچبوون و ژاکان.
کردار: کردەوە.
کردگار: خوای گەورە. کردار.
کردم: وتەیەکە لە باتی وتەی (گیرەم) بەکاردێنرێ: تۆ بچۆ بۆ لای فیسار کەس (کردم) لەوێ نەبوو، واتە گیرەم.
کردن: بەجێهێنانی کارێک.
کردنەوە: شتی کردنەوەی لۆکە و خووری بە چەکە و کەوان. خاوکردنەوە و هەڵگرتنی قفڵی داخراو بەکلیل. خاو کردنەوەی گرێ و شتی پێچراوە: گرێکە یا بارەکە (بکەرەوە). خستنە سەر پشتی پەنجەرە و دەرگای پێوەدراو. ڕزگارکردنی پیاوێک کە لە ژنەکەی بەسترابێ بەڕەنگێکی وا کە بتوانێ لەگەڵیدا دروست ببێ. کردنی کارێک دووبارە و سێبارە: نوێژەکەت (بکەرەوە). چنینی میوە و گوڵ: گوڵەکە یا ترێیە کە (بکەرەوە). شکاندن و لەتکردنی دار: هێندێ دار (بکەرەوە). دەستکردن بەکارێکی گرنگ: حەفلەکەی بەوتارێک کردەوە.

کرد و کۆشی: هەوڵ و تەقەلا بۆ ژیان.
کرد و کێش: د. ئاسنێکی دەم پانی کلک درێژە بەدوو کەس دیراوێکی پێ هەڵدەدرێتەوە.
کردە: کردەوە: کردەپەشیمان بە، نەکردە پەشیمان مەبە.
کردەپەشیمان: کەسێکە لە کردەوەیەکی خۆی پەشیمان بووبێتەوە.
کردەوە: ئەوکارەیە کە مرۆڤ بیکا.
کڕ: مریشکێکە ئارەزووی کەوتنی سەر هێلکەی ببێ بۆ هەڵهێنانێ. گیانداری بێ دەنگ: منداڵەکە (کڕ)ە، واتە بێ دەنگە. (کڕبوون) بێ دەنگبوون (کڕکردن) بێ دەنگکردن.
کراژ: د. مێوی هەنگوین.
کراش: د. گراژ.
کراک: د. کڕکراگە.
کراکە: د. کراک.
کرال: د. کرێن.
کراندن: لابردنی شتێک لەسەر شتێک بە لووتی شتێکی تیژ.
کراندنەوە: گۆشت کردنەوە لە ئێسقان و داڕووتاندنی بە ددان یا بەچەقۆ.
کرانن: د. کراندن.
کراننەوە: د. کراندنەوە.
کرانەوە: کراندنەوە. ترۆخانەوەی قوڕگ بەهۆی سەرمابوونەوە
کراو: شتێکە کە کرێنرابێ.
کراوە: ئێسقانێکە کە کرێنرابێتەوە.
کڕبوون: کشوماتبوون: (کڕ بە) واتە بێ دەنگ بە.
کڕبوونەوە: نەمانی دەنگە دەنگ. نەمانی دەنگوباسێک کە بڵاوبووبێتەوە.
کرخەو: کەسێکە کە بەتەواوی خەوی لێ کەوتبێ.
کرراو: شتێکە کە کڕیبێتت.
کڕکردن: بریتییە لە کوشتنی یەکێک بەدزییەوە.
کڕکراگە: ئیسقانێکی تەنکی نەرمە لە گوێچکەی گیانداردا.
کڕکرانە: با. کڕکراگە.
کڕکڕک: با. کڕکراگە.
کڕکرە: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک (با). لوولەی هەناسە.
کڕ کەفتن: د. کڕکەوتن.
کڕکەوتن: کەوتنی مریشک بەسەر هێلکەدا بۆ هەڵهێنانی.
کڕ کەوتوو: مریشکێکە کە کەوتبێ لەسەر هێلکە بۆ هەڵهێنانی .
کرندە: کڕیار.
کرنک: کرنگ.
کرنگ: دەعبایەکی سوورکەلەیە وەک گەنە بەلام پچووکترە، گەرچەک (د).
کرنوو: کرنگ. کرنووش بردن.
کرنووش: کرنووش بردن.
کرنووش بردن: سەر دانەواندن و چەمینەوە لەبەردەمی یەکێکدا بۆ بەگەورە ڕاگرتنی.
کرنە: کرنگ.
کروک: ڕەگ و ڕیشە.
کڕ و کاش: د. کرد و کۆشی.
کرووز: د. کوڕووز.
کرووس: د. کەڕ.
کرووش: وتەیەکە کە کەری پێ بانگ دەکرێ.
کرە: شتێکە وەک بەرداش بازنکەی سەرەوەی لە تووڵی مێو دروست دەکرێ، لە پاشا بەچەند دارێکی بی ناوەکەی پڕ دەکرێتەوە و، کرەی چەڵتووکی پێ دەکرێ. جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی لە یەک خشانی دوو بەرد بەنهێم، کرەکر: کرەی یەک لە دوای یەک، (کڕ و هووڕ) کرەکری زۆر.
کرە کردن: چەڵتووک سپی کردن. بریتییە لە بوونی کەسێک بە مەمنوون لە شتێک: فیسار کەس بە فیسارە شت کرە دەکا، واتە زۆر حەزی لێیەتی.
کڕیار: کەسێکە کە بیەوێ شتێک بکڕێ.
کڕیاک: کڕراو. کراو.
کرێژ: کرێش.
کرێژاوی: کرێشاوی.

کرێش: چڵکی بەسەر یەکدا کەوتووی وشکەوەبوو. وشکەڵی شانە هەنگوین.
کرێل: مەردوومێکە کە قسە وەرنەگرێ.
کرێڵ: د. شوێنی کرێن.
کرێن: زەوی چەولگی سەخت.
کرێوکرێو: هـ. ترەوەژە.
کرێوە: کاتێکی زۆر ساردە کە بەفر یا باران بەباوە بباری.
کرین: سەندنی شت بەپارە.
کرینەوە: بریتییە لە ڕزگارکردنی یەکێک لە چورتمێک: ئەم پالتۆیە ئیمساڵ منی (کڕییەوە) یا تۆ منت (کڕییەوە) واتە ڕزگارت کردم.
کرژ: هەودای زۆر بادراو. شتی هەڵقرچاو: چەرمە کە هەتاو (کرژ)ی کردووە. خێرا و چەسپان (د). مووی لوول، (کرژبوون) با خواردن. هەڵقرچان. لوولبوونی موو، (کرژ کردن) لوولکردنی موو. خێرا کردن (د).
کرژهەڵاتن: هەڵقرچان.
کرژی: بوونی شت بەکرژ.
کرشە: کولۆشە.
کرک: شوێنی تەختی ڕووتەن .
کرکایکرک: کاکی بەکاکی.
کرم: گیانداریکی باریکی درێژی پچکۆلەیە.
کرماج: د. کرمانج.
کرماجی: د. کرمانجی.
کرمانج: ناوی هۆزێکی گەورەیە لە کورد.
کرمانجی: زبانێکە کە هۆزی کرمانج قسەی پێ دەکەن.
کرماندن: وردکردنی شت بە ددان.
کرمانن: د. کرماندن.
کرماوی: کرمێ.
کرمخواردوو: شتێکە کە کرم تێی دابێ و خواردبێتی.
کرمخوارده: کرمخواردوو.
کرمژنە: شتێکە کە کرم تێی دابێ.
کرمشین: ز. چرچبوونی کاڵا.
کرمکار: د. بەڵەد و شارەزا بە کارێک.
کرمکوژە: ڕێواسی.
کرمکە: جۆرە نەخشێکە لە چیغ دروست دەکرێ لە وێنەی کرمەکی ژنان. کرمەک (د).
کرمکیز: ز. نەخۆشییەکە لە کرمی زۆری ناوسکەوە پەیدا دەبێ.
کرمن: بریتییە لە مەردوومی قین لە سک.
کرمۆکە: کرمەک.
کرمۆڵ: شتێکە کە کرم خواردبێتی.
کرمووژن: د. کرمژنە.
کرمە: دەنگێکە وەک دەنگی خواردنی هێندێ شتی ڕەق بە ددان، (کرمەکرم) کرمەی یەک لە دوای یەک، (کرم و هوور) کرمە کرمی زۆر.
کرمەژن: کرمژنە.
کرمەژنە: کرمژنە.
کرمەک: جۆرە خشڵێکی زێڕینی دانەدانەی هۆنراوەیە، ژنان دەیدەن لەژێر چەنەیان. زبانەی شت (د).
کرمێ: کرمەژنە.
کرمی ئاوریشم: جۆرە کرمێکە ئاوریشم هەڵدەپێچێ.
کرن: ز. کردن.
کرناس: ز. مەردوومی دەم و چاو ناوڵاوی.
کرنگ: کرنگ.
کرینی: ز. کرنگ.
کرۆزرۆ: هـ. گیا توێسی.
کرواس: کراس.
کرۆتن: کورۆشتن.
کروج: شتی لەتوکوت.
کرۆژتن:کورۆشتن.
کروسک: درەختێکە لە هەرمێ موتوربە دەکرێ بەرێک دەگرێ وەک هەرمێ کێویلە وایە.
کرۆسک: کروسک. خەنجەری کۆنی ژەنگاوی (ز). هەرمێ کێویلە .
کرۆشتن: کورۆشتن.
کرویت: د. کبریت.
کرێ: مزێکە بەرامبەر بەکردنی کارێک بدرێ.
کریانەوە: د. کرانەوە.

کرێبار: کرێیەکە کە بدرێ بۆ هەڵگرتنی بارێک.
کرێت: شتی ناشیرین (با). کوڵۆ و کەرسەک (ز).
کرێچ: ز. سواڵەت.
کرێچی: کەسێکە بەکرێ لە شوێنێکدا بێ.
کرێداسی: سەپانی.
کریسک: با. پزیسک.
کرێشە: جۆرە تەنراوێکی کرژی تەنکە لە لۆکە دروست دەکرێ.
کرێڤ: ز. کەسێکە کە منداڵ بگرێتە باوەشی بۆ خەتەنەکردنی.
کرێڤا: ز. کرێڤ.
کرێکار: کەسێکە بەرۆژانە کار بکا.
کرێکاری: نیشکردن بەکرێ.
کرێگرتە: کرێچی. شتێکە بەکرێ گیرابێ.
کرێو: دۆستێکە کە خزمایەتی ببێت.
کریس: وتەیەکە کارژۆڵەی پێ بانگ دەکرێ.
کریڤ: با. هاورێ.
کرین: ز. گریان.
کرینچک: پەرچەم.
کز: گیاندار و سەوزایی بێ کەیف. هێندێ شتی کەم: نیمساڵ ترێ یا ئاو (کز)ە. هێندێ شتی بێ هێز: رەشەباکە (کز)ە. چرا یا ئاگرێکە کە گڕی کەم بێ. چاوی کەم هەنا.
کزاندنەوە: چووزاندنەوە.
کزانن: د. کزاندنەوە.
کزاننەوە: د. کزاندنەوە.
کزانەوە: چووزانەوەی ئەندام.
کزبوون: بێ کەیفبوون. کەمبوونی شت. بێ هێزبوون. کەم تینبوونی چاو. بێ شەوقبوونی چرا و ئاگر.
کزخاندن: ز. هەڵپاچینی درەخت بۆ جوانی و بەخۆداهاتن.
کزر: شتێکی تەڕە کە کەمێک وشک بووبێتەوە. گیاندار یا سەوزاییەکە کە بەخۆیدا هاتبێ و لە خەم رەخسیبێ.
کزران: شوێنێکە کە هەرچەند باران ببارێ ئەو هەر کزربێ.
کزراندن: ز. هەڵپرووزاندنی خوری.
کزربوون: خرەڵەبوون و بەخۆداهاتنی گیاندار و سەوزایی.
کزربوونەوە: کەمێک وشکبوونەوەی شتی تەڕ.
کزری: بوونی شت بەکزر.
کزک: ز. چزڵیک.
کزکردن: کەمکردنەوەی گڕی چرا و ئاگر.
کزکۆڵە: د. کزۆڵە.
کزکۆڵەکردن: د. کزۆڵەبوون.
کزکە: د. کزکۆڵە.
کزگرین: ز. داچڵەکینی تاڵی هاتوو.
کزمک: ز. سەرکۆزەری گەنم.
کزن: دانەوێڵەیەکە وەک ماش گەڵای وەک نیسک وایە، بەخووساوەیی لە زستاندا دەدرێ بەرەشەوڵاخ.
کزۆڵە: گیانداری کزۆڵ.
کزووری: ز. کاڵای خوری هەڵپرووزاو.
کزە: سرەوەی با. جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی گۆشتی سوورکراوە لەسەر ئاگر، (کزەکز) کزەی یەک لە دوای یەک، (کز و هووڕ) کزەکزی زۆر.
کزەبا: بای سووک.
کزەڵۆک: کزۆڵە.
کزەی جەرگ: بریتییە لە رۆڵەی خۆشەویست.
کزیان: د. چووزانەوە.
کزیانەوە: د. کزانەوە.
کزێنکە: هەویرێکی شلە بەدەست پان دەکرێتەوە بەسەر ساجدا بۆ برژاندنی.
کزی: زەبوونی و بێ کەیفی.
کزیر: ز. گزیر.
کژ: مووسم: ئێستا کژی تووە، یا کژی شەتڵی تووتنە.
کژبلۆک: ز. گیایەکە بنکێکی هەیە بەپاککراوی دەخورێ.
کژک: د. کەژوو.
کژگ: هـ. تیلمەیەکی درێژە دروست دەکرێ و تەنگە و قەیاسەی وڵاخی پێ دەدرێ.

کژوورەک: ز. خێزەرە.
کژەبارانە: بارانێکە کە لەکاتی خۆیدا بێ.
کس: وتەیەکە مەڕی پێ لێ دەخوڕێ.
کسپوکۆ: گڕ و گەرمییەکە لە دەروونە پەیدا دەبێ بەهۆی تووڕەبوون و ڕق هەستانەوە: ئەوەندەم قسە پێ وت تا (کسپوکۆ)ی دڵی خۆمم پێ ڕشت.
کسپە: دەنگێکە وەک دەنگی کردنی ئاو بەسەر ئاگردا، (کسپەکسپ) کسپەی یەک لە دوای یەک، (کسپ و هووڕ) کسپەکسپی زۆر.
کسس: کس.
کسکس: وتەیەکە سەگی پێ تێ بەردەدرێ لە شت.
کسک: با. چزلیک.
کسکۆڵە: د. کزۆڵە.
کسکە: د. کزۆڵە.
کسکیانەوە: د. کزانەوە.
کسۆک: تووتکە سەگ. سەگ.
کش: وتەیەکە باڵندەی پێ دەردەکرێ. سواربوونی یەکێک لە ئەندامەکانی شەترەنج بەسەر شادا.
کشان: ڕۆین. و تێپەڕینی شتێک بەگورجی: ئەو ئەستێرەیە یا ئەو زەلامە (کشا). کەشهاتنی شت.
کشاندن: خشاندن. کەشهێنان بەشت: لفکەکە (بکشێنە).
کشان کشان: وردە وردە کشان و تێپەڕینی شت: فیسار کەس (کشان کشان) هات.
کشانەوە: گەڕانەوەی شت بۆ دواوە: ئاوەکە یا لەشکرەکە (کشایەوە).
کشپل: پشقل.
کشت: دانەوێڵەی چێنراو. کرژ.
کشتسازی: إصلاحی زراعی.
کشتگە: مەزرەعە.
کشتوکاڵ: تۆوکردن و چاندنی شەتڵ لە زەویدا.
کشتەک: چەند هەودا دەزوویەکی بەیەکدا بادراوە.
کشتیار: خاوەنی کشتوکاڵ.
کشش: کش.
کششە: کش.
کشکش: د. هەڵپەڕین.

کشکە: هـ. بژار.
کشمیش: وشکەوەبووی ترێی دەنک وردی بێ ناوک.
کشمیشی: جۆرە ترێیەکی سپی دەنک وردی بێ ناوکە.
کشنیژە: د. گژنیژە.
کشومات: شتی بێ دەنگی بێ خشە.
کشوماتی: بوونی شوێنێک بەکشومات: کشوماتی جیهانی داگرتووە.
کشە: وتەیەکە پەلەوەری پێ دەردەکرێ.
کفت: ماندوو. شتێکی زەردی جوانە وەک زێڕ وایە لە ڕووی هێندێ شت دەدرێ بۆ جوانی. خۆرە (د).
کفتک: ز. شقارتە.
کفتکاری: بەکارهێنانی کفت لە هێندێ شتدا بۆ جوانی.
کفتوکۆ: سفتوسۆ. کسپوکۆ.
کفتە: جۆرە خواردەمەنییەکە دروست دەکرێ لە قیمە و برنج و خڕ هەڵدەدرێ و دەکوڵێنرێ یا سوور دەکرێتەوە.
کفتە شۆربا: چێشتی کفتە.
کفتە شۆروا: کفتە شۆربا.
کفتی: ماندوویتی.
کفر: دارێکی گەڵا وردە لە خڕ و چەم و ڕووباردا دەڕوێ و بۆ سووتاندن بەکاردێنرێ.
کفرێن: جۆرە یارییەکە بەمیچ دەکرێ.
کفە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی هاتنە دەرەوەی خوێن لە کاتی سەربڕینی ئاژاڵدا.
کفکێ: کێکف.
کفن: بلووری یا خامێکە کە لە مردووەوە بپێچرێ.
کفن دز: کەسێکە گۆڕی مردوو هەڵ بداتەوە بۆ دزینی کفنەکەی.
کفە: کففە، (کفەکف) کففەی یەک لە دوای یەک.
کڤارک: با. قارچک.
ککەو: کەووت.
کل: سورمەی چاو. شتی کلا. گومەز (ز). ناردن: (کلم کرد) واتە ناردم.

کڵ: گۆزە و دیزەی لەسەر یەک کەڵەکەکراوی ئاگر تێ بەردراو بۆ سوورکردنەوە. تاقی پرد. گڕی ئاگر: (کڵ)ی ئاگرەکە لە دوورەوە دیارە. کل (د).
کلا: شتێکە کە کەوتبێتە کەنارەوە، (کلابوون) کەوتنە کەناری شت.
کلاش: جۆرە پێلاوێکە ژێری لە پەڕۆ دروست دەکرێ و سەری لە بەن یا لە دەزوو دەچنرێ.
کلاشچن: کەسێکە کە سەری کلاش بچنێ.
کلاشدروو: کلاشچن.
کلاشدم: دووپشک.
کلاشەکردن: هەڵگیرانی قوڕ بە پێلاوەوە لە کاتێکدا کە زەوی بووبێ بە قوڕ.
کلاشین: د. خوراندن.
کلاف: د. کلافە.
کلافە: چەند هەودا دەزوو یان ئاوریشمێکە کە پێکەوە هەڵ کرابن بۆ ئەوەی تاوتاو دەرکێشرێ و کار بکرێ. شتێکە لە بەن دەهۆنرێتەوە و جوانووی پێ دەبەسترێتەوە بۆ ئەوەی دابێ و دەستەمۆ ببێ: ئەم نۆما بە (کلافە) نەکراوە بۆیە وا سرکە.
کلافەکردن: بەستنەوەی نۆما بە(کلافە).
کلافە هەڵکەر: گوڵەژەن.
کلاکردن: لاخستنی شتێک.
کلانە: قۆپچەی گەورە.
کلاو: شتێکی تەنکی گردە دەکرێتە سەر و سەرپێچی لەسەر دەبەسترێ.
کلاوئاڵتوون: کلاوێکی ژنانەیە غازی یا لیرەی پیادا دروابێ.
کلاوبۆرگە: کلاوێکی لبادینە بەسەر فەرەنجییەوە شوان لە باراندا دەیکاتە سەری.
کلاوبۆرە: کلاوبۆرگە.
کلاوچن: کلاودروو.
کلاودار: باڵندەیەکە کە لە تووکی سەری کلاوی ببێ.
کلاودروو: کەسێکە کە هەر کلاو بدروێ.
کلاوڕۆژنە: کونێکە لە ناوەڕاستی باندا بۆ ڕووناکی و دوکەڵ لێوە دەرچوون دەهێڵرێتەوە.
کلاوڕەش: دەردێکی کوشندەیە دووچاری بزن دەبێ، ناوسکی هەڵ دەئاوسێ و خوێنی تێ دەزێ.
کلاوزرێ: جۆرە کلاوێکی زرێدارە لە ڕۆژی جەنگدا دەکرێتە سەر.
کلاوزەڕ: کلاوزێڕ.
کلاوزێڕ: کلاو ئاڵتوون. جۆرە کلاوێکی ئاڵتوونە ژنان وەک تاس دەیکەنە سەریان لەسەر کلاوەوە .
کلاو فەڕەنگی: کلاوێکە دەدرێ بەسەر لولەی سۆپادا بۆ ئەوەی کە دوکەڵەکەی باش دەرچێ و با نەیگێرێتەوە.
کلاو کلاوێن: یارییەکی دوو دەستەییە وەک یاری گورەوی بازی، بەڵام ئەم بەکلاو دەکرێ. پشکیلان.
کلاوکورە: باڵندەیەکی پچکۆلەیە بەقەد چۆلەکەیەک دەبێ کلاوێکی لەپەڕ بەسەرەوەیە.
کلاوگەرە: کلاوبۆرە.
کلاونە: کلاودار.
کلاوە: ئاخڵەیەکە دروست دەکرێ لە قوڕ یا لە هەویر بەدەوری گوێرووی بەرداشدا بۆ ئەوەی (دانەرێز) نەکات. تەوقەسەری شاخ. پووچەکی زەڕات. زەڕاتی ئەمساڵمان هەمووی (کلاوە)یە. کلاونە (د). کەڵەمەی جووت.
کلاوەسوورە: گیایەکی بەهارییە وەک پیشۆک بەڵام ئەم تویکڵی زۆر سوورە.
کلاوەکردن: بڕیتییە لە باران و بەفری دەنک گەورە.
کلاوەی بەیاخ: د. ئاسنێکی لووت تیژە دەکرێ بەسەری بەیاخدا.
کلاوێن: کلاو کلاوێن.
کلب: ز. کەلبە.
کلبوون: گواستنەوەی یەکێک لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێک.
کلپە: دەنگێکە لە گڕی ئاگر پەیدا دەبێ، (کلپەکلپ) کلپەی یەک لە دوای یەک، (کلپ و هووڕ) کلپەکلپی زۆر.
کلتوور: توورەکەیەکی پچکۆلانەیە کلی هاڕراوەی تێ دەکرێ.

کلچان: ز. فانۆزی دەستی.
کلچۆڤ: ز. کلچێوک.
کلچـێـوک: شـتـێکی باریکی لووسە دەکرێ بەکلدا و چاوی پێ دەڕێژرێ.
کلچیڤ: با. کلچێوک.
کلدان: کلتوور.
کڵدان: کلدان.
کـڵـفـت: د. شتی ئەسـتووری زل. شـتی زۆر: فـیـسـار کەس پارەیەکی (کڵفت)ی هەیە.
کڵفتی: د. زۆری. ئەسـتووری شت .
کـڵـفـەت: د. بریـتـیـیـە لە خـێـزان و مـاڵ و منداڵ. کارەکەر.
کڵفەتبار: مەردوومی خێزاندار.
کلک: شـتـێکی باریکە وا بەعـاسـتی سـمـتـەجـۆڵەی هێندێ گیاندارەوە. قەڵەم (د). پەنجە.
کلکاف: د. مازوو.
کلکانی: بریـتـیـیە لە مـەردوومی شـێت و وێت: فـلان کەس پیاوێکی کلکانییە.
کلک بەس: د. بریـتـیـیـە لە کـەسـێـک کە دەسـتـەشکێن کـــرابێ. پەتـێکە لە پەنجـــە گـــرێ دەدرێ بۆ بیرخستنەوەی شتێک.
کلک بەسە: د. کلک بەس.
کلک پێوەکـردن: بریـتـیـیـە لە گـاڵـتـەکـردن بەیەکـێک. پەنجە کردن بەقنگی یەکێکدا.
کلک تەقێنە: کلک هەڵسەنگێنە.
کلکدار: شتی خـاوەن کلک. هێـنـدێ شـتی دەسکدار: ئەو ناوە (کلکدارە)م بدەرێ.
کلکردن: د. کەنارەگرتن. ناردنی یەکێک بۆ شوێنێک.
کلک گرتن: کلک بەرزکردنەوەی وڵاخی بەرزە لەکاتی سواربوونیدا.
کلکگیر: د. قوشقنە.
کلک نما: د. ئەنگوشت نما.
کلک نیشان: د. ئەنگوشت نیشـان.
کلکوانە: د. کلکەوانە.
کلکە: شـتـێکە وەک مـرۆر بەڵام ئەم پچـووکـتـرە و کلکێکی باریکی هەیە. داوێنی کێو.
کلکەتووتە: د. پەنجە تووتە.
کلکەڕەقە: ئەخشـێکە لە تەون دروست دەکرێ لە وێنەی کلکی ڕەقەدا.
کلکەڕێوی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
کلکەسووتەکە: کلکە لەقێ.
کلکەسووتەکێ: کلکەسووتەکە.
کلکەقنگێ: بریـتـیـیە لە جوولاندنی یەکێک بەکردار یا بەگوفتار: (کلکەقنگێ)ی مەدە، واتە مەیجووڵێنە یا سەر مەکەرە سەری.
کلکەکەڵە: د. کلکەگەورە.
کلکەگەورە: د. پەنجەی گەورە.
کلکەلەقە: کلکەلەقێ.
کلکەلەقێ: بریـتـیـیـە لە یاری و ڕوپامـایـی یەکـێـک بۆ یەکێکی تر بە گوفتار یا لەگەڵ کرداردا.
کلکەمار: بریتییە لە شتی زۆر تاڵ.
کلکە مارکردن: زەقنەکردن.
کلکەنما: د. کلک نما.
کلکەوانە: ئەموستیلە. ئەموستیلەی درومان.
کلک هەڵسـەنگێنە: باڵندەیەکی پچـووکی کلک درێژە هەمیشە کلکی هەڵدەسەنگینێ.
کلکە: پرد.
کلم: چلمی خەستەوەبوو.
کڵمن: چڵمن.
کلمیش: با کڵمیش.
کڵمیش: ز. چڵم.
کڵناشک: درک و داڵی دەشتە کە لە هاویناندا وشک دەبێتەوە و با دەیشکێنێتەوە و دەیباتە ناو دۆڵ و دەرەوە.
کلۆ: کوللە.
کلۆ: کولۆ.
کلۆت: کولۆت.
کلۆچ: ز. جۆرە مارمارۆکەیەکی پێچ پێچە وەک بازن.
کلۆخ: ز. یەک سەر لە ئاژاڵ.
کلۆخ: با. کاسەی سەر.
کلۆر: ز. کلۆچ.

کلوسک: با. کوویەڵە.
کلۆش: کوڵۆش.
کلۆفت: د. کلفت.
کلۆک: کلۆت.
کلۆل: کوڵۆل.
کـلـولاش: ه. گـیـایەکی بەرزە قـۆزاخـەیەکی دەنک دەنکی باریک دەگرێ و دانی پێ دەناژنرێ.
کلۆم: کوڵۆم.
کلوو: کولوو.
کلووک: گوڵووک.
کلە: کل (د). کڵی پرد.
کلەپێچ: ز. خشتی کاڵ.
کلەدان: د. کلدان.
کـلـەو: ناوێکە لە ڕووبارێکی گـەورەدا کـە بێ بەسـەر بەسـتێکدا و بەزەقی بکشێ بە سـەریدا: ناوەکـە (کلە)و دەکات.
کلێچە: کلێنچکە.
کـلـێس: شـتـێکـە کـە بنەبڕ بووبێ: تیـردی هەمـەوەند (کلێس) بوو، (کلێـس بوون) بنەبڕبوون.
کلێسمان: ز. کلێکە کە بۆ جوانی بەکار بهێنرێ.
کلێـسە: جێی خواپەرستی گاوران. ناوی دێیـەکە لە ناوچەی قەرەداخ.
کلێل: د. کلیل.
کلێل و کۆم: کلیل و کوڵۆم.
کلێلە: د. کلیلەی بەفر.
کلێلەبوون: د. دەم چوونە کلیلە.
کلێنچکە: ئێـسـقـانێکی باریکی گـرێ گـرێی کـورتە بەژوور قنگی بزن و مەڕ و هێندی گیانداری ترەوە لە جیاتی کلک.
کلیسا: کلێسە.
کلیسە: کلێسـەی گاوران.
کلێسە: کلیسە.
کلێش: شارای خەلە و خەرمان.
کلێشە: بن باخەڵ. وێنەی شت کە بەقەبارە دەربهێنرێ بۆ ئەوەی کـە وێنەی زۆری لەسـەر کـاغـەز پێ دەربهێنرێ.

کلیل: شـتـێکی زبانەدارە قـفڵ یا کـڵـۆمی دەرگای پێ دەکرێتەوە.
کلیل بەدەست: کلیلدار.
کلیلدار: کەسێکە کە کلیلی شوێنێکی بەدەست بێ.
کلیلدان: داخستنی شتێک بەکلیل.
کلیل و کۆم: کلیل و کوڵۆم.
کلیلە: بەفرێکی زۆرە کە با لە پەنایەکدا پێچی دابێ و کۆی کردبێتەوە.
کماخ: کاماخ.
کمکمە: با. قۆڕی.
کن: لای شت: لە کن تۆیە واتە لای تۆیە. شتی کورت (ز).
کنا: د. کناچە.
کناچە: ه. کچێکە کە شووی نەکردبێ. وتەیەکە وەکو وتەی (کچێ).
کناچێ: ه. کناچە.
کنج: د. شتی کاڵ و کرچ.
کنجڕ: با. پەڕۆ.
کندر: جـۆرە دەزوویەکی باریکە بەمـەکـینە دروست دەکرێ. کنگر. گۆشی شەکر و شریتی نەستوور.
کندر دڕک: کەرتەشی.
کندڕ: کندر دەزوو.
کندرە: کندری دەزوو.
کنر: کندر.
کنگ: قنگ.
کنگر: گـیـایەکی بەهاری دڕکـاوییـە هەڵدەکـەنرێ و دەخورێ.
کنگرەکەرانە: کەرتەشی.
کنوکۆ: د. کرد و کۆشی.
کنە: کـارکـردن لە پێکهـێنانی کـارێکدا هەمـیـشـە و لەسەرخۆ: هەر (کنە)یەتی.
کنێر: داری مەڵحەم.
کنێرە: کنێر.
کنیواڵ: جۆرێکە لە قووڕادە.
کۆ: کـۆمـەڵە ئەسـتـێـرەیەکی بەناوبانگە بەناوەڕاسـتی

ئاسمانەوە.

کۆمەڵ: منداڵەکان هەموو (کۆ)ن. دەردێکە دەدا لە چاوی ولاخی بەرزە و ئاژاڵ هێندێ جار کوێریان دەکات. کوێ. کمۆ (د).

کوا: وتەیەکە داوای پیشاندانی شتێکی پێ دەکرێ. کەوا (د).

کوارک: قارچک. دومەڵان (د).

کوان: دومەڵ و برین.

کوانک: ئاگردان.

کوانگ: کوانک.

کوانوو: کوانگ.

کوانێ: کوا.

کوانی خورما: برینێکە لە کاتی پێ گەیشتنی خورمادا بەئەندام هەڵدەپەڕێ.

کۆبوون: د. کۆبوونەوە.

کۆبوونەوە: گردبوونەوە.

کۆبە: پەراوێزی کەوا.

کۆپار: د. کۆپارە.

کۆپارە: گولمە گۆشتێکی گەورەی بەرزە بەسەر پشتملی حوشتر و ولاخەوە. کۆسپایی و بەرزییەکی کەم لە زەوی.

کۆپان: شتێکە ناواخنەکەی پووشە لەسەر پشتی کەر و ئێستر قایم دەکرێ و باری لەسەر دەبەسترێ .

کۆپان ئاخن: شیشێکی سەر دوو پەلە پووشی کۆپانی پێ دەئاخنرێ.

کۆپاندروو: کەسێکە هەر کۆپان بدروێ.

کۆپاندوور: کۆپاندروو.

کۆپانە: خورییەکە کە بهێلرێتەوە بەسەر پشتی مەڕ و بەرخەوە.

کۆپەڕ: هـ. کاتی پووشپەڕ .

کوت: سۆک. پارچەیەک لە شت: (کوت)ێک گۆشت یا نانم بەرێ، (کوت کوت) شتی پارچە پارچە. کوڵووی نان(ز).

کۆت: جۆرە پێوەندێکە دەکرێتە دەست و پێ. دوو تەختەی پانی پچکۆلانەیە دەدرێتە بەر کونی مەشکە و هێزە، لە دیوی دەر و ناوی و توند دەبەسترێ. کۆتە. وتەیەکە بەکاردێنرێ لەگەڵ وتەی سەردا بەمەعنا سەرقۆتین.

کۆتا: د. شتی باڵا کورت.

کۆتاسی: ز. کۆتاهی.

کوتان: لێدان لە شتێک بەدەست یا بە لیس: گەزۆکە (بکوتە). وردکردنی شت: گۆشتەکە یا قاوەکە (بکوتە). دەرزیکردن بەشوێنێکدا لە ئەندامی منداڵ بەماکی ئاوڵەوە بۆ دەردانی ئاوڵەکە. خاڵ هەڵکەندن لە ئەندام بەدەرزی. لێ کردنەوەی ئارد لە برنج بەدیبەگ یا بەمەکینە. سفتکردنی شتی تەنراو. بریتییە لە لێدانی زۆر: ئەگەر نەخوێنیت (دەتکوتم) واتە زۆرت لێ دەدەم.

کۆتان: شوێنێکە کە مەڕ و ماڵاتی تێدا مۆڵ بدرێ بەشەو.

کوتاندن: کوتان.

کوتاندنە چاو: کوتانەچاو.

کوتاندنەوە: سفتکردنی شتێکی چنراو. پەستاندنەوەی شوێنێکی فشەڵ.

کوتانک: با. پەچەی ئاژاڵ.

کوتانن: د. کوتاندن.

کوتاننەوە: د. کوتاندنەوە.

کوتانەچاو: شت بەچاودا دانەوە.

کوتانەماووش: د. لە خەرکەماندان.

کوتانەوە: کوتاندنەوە.

کۆتاهاتن: د. دوایی هاتنی شت.

کۆتاهی: برانەوەی شت. درێغی کردن لە کارێکدا: (کۆتاهی) مەکە لە خزمەتی نیشتماندا.

کۆتایی: کۆتاهی.

کوتر: د. کورت.

کۆتر: باڵندەیەکی جوانە لە کەو پچووکترە و، گەلێ ڕەنگی هەیە.

کوتران: گووانی شوێنێک لە ئەندام بەهۆی ئازار پێگەیشتنەوە.

کۆترباز: کەسێکە کە کۆتر ڕابگرێ.

کۆتربازی: ڕاگرتنی کۆتر و بەخێوکردنی.
کـــۆتره: داریکی پانه له ناوەندی (هەســـــوون) و (کۆمانج)ی دەواردا دادەنرێ. دیرەک.
کۆترهاتن: د. کۆتایی هاتنی شتێک .
کۆتره باریکه: جۆرە کۆترێکی بۆری پچووکی باریکه خوێندنی له خوێندنی کۆتری ماڵی ناچێ.
کۆتره بەرجیله: کۆتره باریکه .
کۆتره کێویله: جۆرە کۆترێکه.
کوتک: توتکه سەگ. بەچکەی ورچ و گورگ و هێندێ گیانداری تر (ز) چەکەی هەلاجیی (د). کوتەک.
کۆتک: کەمۆڵه.
کوتکردن: لەتکردنی شت. داکوتانی سنجووق بەزەویدا له یاری سنجووقێندا.
کۆتکه: تەشپییەکی گەورەی قوولی دەم واڵه.
کوتلک: ز. کفته.
کۆتن: کەوتن. کڕاندنەوەی گۆشت له ئێسقان به ددان (ز).
کوتوپڕ: وتەیەکه بەمەعنا وتەی (دەستبەجێ).
کوتوکولک: وردە خورییەکی ناشرینه که بڕێسرێ بۆ دروونی دەمی فەردە.
کوتوکوێر: مەردوومی چاوکز.
کوتومت: وتەیەکه بەکاردێنرێ بۆ هاووێنەیی دوو شت لەگەڵ یەکتری: نەژاد (کوتومت) دەڵێی فەرهادە .
کـوتومـزرەقی: وتەیەکـه بەکـاردێنرێ له جـێی وتەی کوتوپڕ.
کـــــوتە: دەنگێکە وەک دەنگی کــــــوتانی شت، (کوتەکوت) کوتەی یەک له دوای یەک.
کـۆتە: مـــوورەداری گـەورەی بێ بار. داریکی درێژی بەگوڵمێخ له زەوی داچەقاوی لەلەکراو له ڕاستی هەر لەلەیەکی قوڵفێکی ئاسنی تێدایه پێی بەندی تێ دەخرێ. کـۆتەرەداریکی بەرزە گـۆشـتـفـرۆش گۆشتی لەسەر لەت لەت دەکات.
کـۆتەرە: پارچەدارێکی خڕی نالەبار. ســەرەبزووت. بریتییە له پەلەورێک که باڵی نەمابێ.
کۆتەشکێن: د. پارچە ئاسنێکه لەبەردەمی موغەیریدا دادەنرێ بۆ شکاندن و تەکاندنی بزووت.
کوتەک: داردەستێکی سەرخڕە .
کوتەکوت: ز. وەڕینی سەگ .
کوته کەلەکه: د. سواڵەت.
کـۆتەڵ: سـەرکـۆزەری دانەوێڵـه. هەڵواسـینی کـاڵای مـردوو بۆ شـیـوەن لەسـەرکـردنی. کـۆمـەڵه دار و درەختێکی داربەڕو یا مازووە که چروپڕبێ. ناوە بۆ شوێنێک له بەردەمی دێی (سووورداش)دا که دار و دەوەنی زۆرە. نێی ئاش. گــەغێکه کــه لەناو قاپۆڕەکەیدا مابێتـەوە دوای کوتان و شەنکردنی. پەیکەر.
کۆتەڵبوون: گەورەبوونی منداڵ: منداڵەکە کۆتەڵ بووە، واته بەخۆیدا هاتووە و له خەم ڕەخسیوە.
کوتیاگ: د. کوتراو.
کوتیان: د. کوتران.
کوتیلک: با. کفته.
کوتی: ز. گوڵ.
کـۆتیله: هـ. درەخـتـێکی پچکۆلەیە لەبەر کـزی بەرز نەبێتەوە.
کوجەڵه: کـاسەی پچووک. شـتـێکه له قوڕ دروست دەکــــرێ له وێنەی لالەوێچ، دەنرێ بەقـــــەدی دارەبەنەوە بۆ ئەوەی بنێشتەکەی تێ بچێت.
کوجیله: کوچووله.
کۆجیله: کۆجەڵه.
کوچ: کوچک (ز). کەسێکە که دەردی (شەپڵە) لێی دابێ.
کۆچ: کەلوپەلی کۆچەرییە بەبارەوە. موورەدار (ز). بزن و بەرانی بێ شاخ.
کۆچاوکۆچ: گواستنەوە لەم کۆچەوە بۆ ئەو کۆچ: جاف هەر خەریکی (کۆچاوکۆچ)ە.
کۆچای کۆچ: د. کۆچاوکۆچ.
کوچچک: ل. بەرد.
کـــوچک: بەردی نه زۆر گـــەورەی نه زۆر پچـــووک. ئاگردان (با).
کۆچک: تووتک (ز). قۆچک.

کوچکتاش: د. بەردتاش.
کــوچکچن: د. کــەســێکە کــە دیواری بەرد بەوشکە کەڵەک دروست بکا. دیواری وشکە کەڵەک.
کۆچکردن: بارکردن بەماڵ و منداڵەوە لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی تر. بریتییە لە مردن.
کــوچکرێژە: د. جــۆرە بەردێکە شــووشــەی لێ دروست دەکرێ.
کــوچکوچ: ز. وتەیەکــە وەک وتەی (کــووت کــووت) سەگی پێ بانگ دەکرێ.
کــوچک و کوانگ: د. بریتــییــە لە وەجــاخی ئاگــر: بەم (کوچک و کوانگە) ڕازی نییە.
کوچک و کەڵەک: شوێنی بەردەڵان و ناخۆش.
کــوچکە: سێ بەردە دەخرێتــە ژێر مــەنجــەڵ و دیزە، لە باتی سێپا.
کۆچکە: قۆچکە.
کۆچڵــە بەس: چەند بەربەســتــێکە دەکرێ لە بەردەمی تیرەی مــەرەزە لە زەوی بەرز و نزمــدا بۆ ئەوەی کە ئاوەکە پۆنگ بخواتەوە و یەکســان مەرەزەکــە ئاو بدا.
کوچکەهەسان: د. بەردەهەسان
کۆچڵەبەست: کۆچڵەبەس.
کۆچوبار: ماڵی کۆچەری کە لە وڵاخ نرابێ.
کۆچوماڵ: کۆچوبار.
کــوچوولە: دەرمــانێکی بۆری کــوشندەیە. باقــەیەکــە لە گیــای گوش کە نرابێتــە نــاو ئاو بۆ نەرمــبــوونی بۆ ڕستن (ز).
کوچووڵە: کوچوولە.
کــۆچە: هـ. جــۆرە هەنجــیــرێکی وردی ســووری زۆر شیرینە.
کۆچەر: کۆچەری.
کۆچەری: کەسێکە کە نیشتەجێ نەبێ و، گەرمیان و کوێستان بکا.
کۆچەک: کوڕێکی جوانە کە جلی ژنانەی لەبەردا بێ و لەناو پیاواندا سەما بکا.
کۆچەکاو: هـ. جۆرە هەنجیرێکە وەک (کۆچە) بەڵام ئەم زەردە.
کۆچەکە: فێستی سەری ژنان.
کوچەڵە: کۆچەڵە. چاڵاو (د).
کۆچەڵە: کۆجەڵە. شتێکە وەک دەمەکەوچک لە قوڕ دروست دەکــرێ و دەنرێ بەقـــەد دار قـــەزوانەوە لەکــاتێکدا کــە دارەکــە بریندار دەکــرێ بۆ ئەوەی بنێشت دەربدا و بچێتە ناوی .
کــۆچەڵەبەس: چەند کــۆچەڵەیەکی قــوڕینە، دروست دەکــرێ لەناو جــۆگــە ئاوی تەنیــشت (تیــر)ی مەرەزەدا، بۆ ئەوەی ئاوەکە لەو کۆچەڵانەوە دابەش ببێ بەسەر تیرەکەدا بەیەکسانی.
کۆچ هەڵکۆچ: کۆچاوکۆچ.
کۆچی دوایی: بریتییە لە مردن.
کۆخ: زنجێکی پچکۆلەیە لەناو باخدا دەکرێ.
کۆخا: کوێخا .
کۆختە: قۆختە.
کوخک: ز. کۆکە.
کۆخک: ز. کۆکە. سەرپێچێکی ئاوریشمە دەبەسترێ بەسەری بووکەوە .
کوخێکی: ز. کەسێکە کە کۆکەی تووش بووبێ.
کۆخن: کەسێکە کە زۆر بکۆکێ.
کۆخواردنەوە: د. پارێزکردن و سڵەمینەوە لە شتێک.
کۆخە: کۆکە.
کۆخەڕەشە: کۆکەڕەشە.
کوخێن: با. کۆخێن.
کۆخێن: کۆکین.
کــۆد: کــاسەیەکی پچــووکە شــوان شیــری تێ دەدۆشێ (ز). قفڵ.
کوداندن: ز. جێبەجێ کردنی کار.
کۆدک: قفڵی پچووک.
کودوو: کەدوو.
کۆدە: ز. پووشانە.
کــودەری: جــۆرە تەنراوێکە کــاڵای لێ دروست دەکــرێ. جۆرە چەرمێکی تایبەتییە دەکرێ بەسەری پێڵاو.
کودی: کەدوو.

کور: ز. کوڕ. مەڕی کەڕیلە. شوێنی قووڵ لە زەوی.
کۆر: کوێر.
کۆراندنەوە: سەرزەنشت کردنی یەکێک چەند جارێ لەسەر یەک.
کۆرانەوە: کۆراندنەوە.
کۆرانەوە: کوڕووزانەوە.
کۆراو: کوێرەکانی.
کۆرایی: کوێرایی.
کۆرپە: ساوای گیاندار و سەوزایی. دارێکە هەڵپاچرابێ و تازە لق و پۆپی دەرکردبێتەوە: نزاری فیسار کەس بەشێکی کۆرپەیە و بەشێکی بڕەیە .
کۆرپەلە: منداڵێکە کە لەناو منداڵداندا بێ (جنین).
کورت: شتێکە کە درێژ نەبێ. چاڵ (ز).
کورتان: کۆپان.
کورتاندروو: کۆپاندروو.
کورتبڕی: وتن یا نووسینی مەبەستێک زۆر بەکورتی (ایجاز) .
کورتبوونەوە: کەمبوونەوەی شت لە باری درێژی.
کورتخەس: قرتاندنی نێرکی تووتن لەسەر گەڵاوە بۆ ئەوەی باڵا نەکات.
کورتکردنەوە: کەمکردنەوەی درێژیی شت.
کورتم: شتێکی کورتی ئەستوورە.
کورتمە: کورتم.
کورت و کوێر: کاڵای کورتی تەسک.
کورتە: ولاخی نارەسەن (ز). کورتەک. کورتکراوەی شتێک.
کورتەباڵا: شتێکە کە باڵای نزم بێ.
کورتەبنە: کورتە باڵا.
کورتەک: کاڵایەکی یەخە و قۆڵداری پڕ لە ناوی کورتە تا سەر ئەژنۆ. کەوا (با).
کورتە کەڵەکە: بۆشایی عاستی کەڵەکە.
کورتەکەوا: کەوایەکی کورتی پڕ تەریبی ناودارە لە لبادە درێژتر و لە کەوا کورتترە.
کورتەڵە: کورتە بنە.
کورتەوکردن: د. کورتکردنەوە.
کورتی: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (بەلای کەمەوە): فیسار کەس (کورتی) حوقەیەک ترێی خوارد. بوونی شت بەکورت. درێغ و کۆتاهی (د).
کورتیلە: کورتەڵە.
کورد: گەلێکی کۆنی ئارییە کەوتۆتە ناوەڕاستی ئاسیاوە، لە بیست ملیۆن زۆرترە.
کوردانە: وەک کورد: کوردانە و مەردانە وەرە پێشەوە.
کوردایەتی: خەریکبوون بەکاروباری کوردەوە.
کوردپەروەر: کوردێکە کە هەوڵ بدا بۆ خزمەتی گەلی کورد.
کوردپەروەری: هەوڵدان بۆ خزمەتی گەلی کورد.
کوردستان: ئەو جێگایەیە کە گەلی کوردی تێدا دانیشتووە کە سنووری نەختێک لە ژوور کەنداو (خلیج)ی فارسییە و بەدیوی ئێراندا دەست پێ دەکات تا نزیک دەریای ڕەش و، لە کرماشانەوە تا کەنداوی ئەسکەندەروونە و، چوارسەد هەزار کیلۆمەتر چوارگۆشەیە.
کوردشناسی: خەریکبوون بەباسێکەوە کە دەخڵی بەسەر کوردەوە بێ (الدراسات الكردية).
کوردکوژە: ناوە بۆ جۆرە خورمایەک. جۆرە ترێیەکە.
کوردۆ: جۆرێکە لەنقامی قۆریات.
کوردەرە: ناو دۆڵ و دەرەیەکە کە دەرنەچێ.
کوردە کوژە: د. کوردکوژە.
کوردەواری: شوێنێکە کە کورد تێدا دانیشتبێ.
کوردی: زبانێکە کە کورد قسەی پێ دەکات. جۆرە خواردەمەنییەکە کە لە هەرزنی کوتراو و دۆ و ڕۆن دروست دەکرێ (ز).
کوڕ: نێرینەیەکە کە هێشتا ژنی نەهێنابێ. ئەوەی نێرینەی باوک و دایک. کوڕوو. قوڕ (با).
کۆڕ: کۆمەڵی گیاندار: مەچۆرە ناو (کۆڕی) قومارکەرەوە.
کوڕادە: قوڕادە.
کۆڕاندن: پڕماندن و حیلاندنی ئەسپ.
کوڕانە: شتێکە کە هەر بۆ کوڕ بشێ.

کوڕانی: کچێکە کە خووی کوڕی بێ.
کۆڕپێگرتن: سەرنانە سەر یەکێک و بەزم پێ گرتنی.
کوڕش: کوڕوو.
کـوڕکـوڕ: باڵندەیەکـە بەقـەد کـۆتر، تـووکی لە هەمـوو تووکێک نەرمترە و، گۆشتی دەخورێ.
کوڕکوڕۆچکە: کرکراگە.
کوڕکە: قیتکە.
کوڕگ: د. جوانوو.
کۆڕگە: جێی کۆبوونەوەی چەند کەسێک.
کوڕنوو: کرنووش.
کوڕنووش بردن: کرنووشبردن.
کـوڕوکـاڵ: بەچەند کـوڕێکی گـەنجی تازە پێگەیشـتـوو دەڵێن کە کۆبووبنەوە.
کـوڕوو: وتەیەکـە وڵاخی یەکـسمی پێ بانگ دەکـرێ. جاشەکەر .
کوڕووز: گیاندار و درەختی سیسی بێ کەیف.
کـوڕووزانەوە: باسی نەبوونی و نەدارایی کـردن لەلای یەکـــێـک. نـاڵـە و گـــریـانی منداڵ بـەهۆی نەخۆشییەوە.
کوڕووزە کوڕووز: کوڕووزانەوە.
کوڕوولە: جاش.
کۆڕە: پرمەی ئەسپ لەکاتی غوبابیـدا. دەنگی بەرزی گـریان بەکـوڵ، (کـۆڕەکـۆڕ) کـوڕەی یـەک لە دوای یەک.
کوڕەبەشە: مەلێکی گۆشتنی قەڵەوە.
کوڕەپا: د. پێ کوڕە.
کوڕەدار: دارێکە کە مێوێک پێیدا هەڵگەڕابێ و، ئەو دارە بۆ ئەو مێوە تەرخان کرابێ.
کۆڕەدار: کۆمەڵە دارێکی چڕی بەیەکدا چووە.
کوڕەزا: منداڵی کوڕ.
کوڕەزازا: منداڵی منداڵی کوڕ.
کوڕەزاگ: د. کوڕەزا.
کوڕەکەڵ: نێری حەیوانە کێوییە کە پێی نابێتە دوو یا سێساڵە.
کوڕیژگە: کوڕی پچکۆلە.
کوڕێنی: تافی گەنجیی کوڕ.

کوڕی: مەڕێکە کە بێ گوێچکەبێ یا نیوە گوێچکەی ببێ. وتەیەکە دەبێژرێ بۆ لێخوڕین و بانگ کردنی جـاش و جـوانوو. جـاشـەکـەر. مـەڕێکە کـە خورییەکەی لێ کرابێتەوە.
کوڕیلە: کوڕوولە.
کوڕیس: کاوڕێکە کە گوێچکەی پچووک و دەموچاوی سوورکاڵ بێ.
کۆڕس: ز. جۆڵا.
کوڕسکەر: ز. جۆلا.
کـورسی: تەخـتـێکە لە دار دروست کـرابێ بۆ لەسـەر نووستن یا دانیشتنی.
کورسی کورسی: شـتـێکە وەک چەرخ و فـەلەک چوار کـــــورسی پێـــــوەیە منداڵان دەچنە ناوی و دەخولێنرێتەوە و بەرز و نزم دەبنەوە.
کورشک: کەروێشک.
کورشهەڵاتن: چیچکە کردن بەکزییەوە.
کـورک: تووکـێکی زۆر نەرمـە لە بن مـووی بزنەوە دەردێ. مریشک و باڵندەی کڕ.
کورکاندن: کورکە کردن.
کورکانن: کورکاندن.
کورکورژە: کرکراگە.
کـــوڕ کـــوڕە: باڵندەیەکی بۆرەقنەی بێ بیـــرە لە کـــوندەبەبووی پچـــووک دەچێ. کـــونێکە لە پاڵ دۆڵیـانی ئاشدا، ئاشەوان هاتوچۆی پێدا دەکا بۆ ژێر (دۆزەقە).
کورکە: دەنگی گریانی هێواشی. دەنگێکە لە وڵاخی بەرزەی یەک سـمەوە دێ لە کاتێکدا کـە وەخـتی ئالیکی هاتبێ، (کـورکـەکورک) کـورکـەی یەک لە دوای یەک.
کورکە نیسان: گوڵاڵەسوورە.
کۆرگ: د. کوێرووی دەغڵ.
کورکیان: د. کورکەکردنی وڵاخ.
کورن: ز. دۆڵی بەردەکە ئاوی تێ بکرێ.
کۆرنۆش: کوڕنووش.
کورۆتن: کورۆشتن.

کورۆچانن: د. کورۆشتن.
کورۆچ کرۆچ: د. کرکراگە.
کوروزمان: با. بەچەی مەڕ.
کۆڕۆژتن: کورۆشتن.
کورۆژین: کورۆشتن.
کورسک: با. هەرمێ کیویلە.
کورۆسک: هەرمێ کیویلە.
کورۆش: کولۆش.
کورۆشتن: داکرماندنی شتی ڕەق بە ددان.
کورۆشە: کرمێکی سوورکەلەیە لە دەمی قەف و گوڵ دەدا لە گەنم و وشکی دەکا. کولۆش.
کورۆک: نێرک. کاکڵە.
کورۆڵ: کولۆڵ (د). کولۆر.
کورووڕ: د. کولوور.
کۆرە: کوێر. فیسار کەس کۆرەیە .
کۆرە بەشک: ز. جۆرێکە لە مشکە کێوی.
کورەک: د. کورۆک. زبانەی شت.
کـــۆرەکـــە: کـــۆرکـــۆرەی ئاش. نێی ئاش: ناوی بە(کۆرەگە)ی ئاشدا چێ.
کۆرەلاش: هـ. گیایەکی بەهارییە لە شنگ دەچی بەلام ئەم گەلای پانترە.
کۆرەمار: کوێرەمار.
کۆرەمشک: ز. مشکە کوێرە.
کۆرەوەری: کوێرەوەری.
کۆریانەوە: د. کۆرانەوە.
کۆری: کوێری.
کۆریت: کولانەی مریشک.
کوریشک: لۆچی کالا و هەموو شتێکی تر.
کوز: قوز.
کـۆز: جێ مـۆلی ئاژالی وردە کـە بەتەپمان تەنرابێ. هەوارگە. لەوەڕگا.
کۆزانە: ز. جۆرە ترێیەکی دەنک گەورەی خڕە.
کۆزانین: مەجمەعی عیلمی.
کوزبڕکە: قوزبڕکە.
کۆزر و بەریانان: بریتییە لە لێدانی زۆر لە یەکێک.
کوزکەش: بریتییە لە مەردوومی گەواد.
کۆزەلاخ: ز. خانووی پچووکی نزم.
کوزماڵ: پاککردنەوەی جۆگەی پچووک.
کۆزمان: ئەنجومەنێکە کە لە وتەی زمانێک بکۆڵنەوە (مجمعي لغوي).
کۆزە: جێ مۆڵگەی کار و بەرخ.
کـــۆزەر: پووش و پەلاشـێکە لە دانەوێڵـە گـیـرابێ بەگێژکردنی.
کۆزەرە: کۆزەر.
کـــۆزەرەڕیشـــە: یەکـێکە ڕیشـێکی بۆزی هەڵپـروزاوی بێ.
کوزە سووتەکێ: قوزە سووتەکێ.
کوژاندن: کوژاندنەوە.
کـوژاندنەوە: نەهێشـتنی گـڕی ئاگـر و چرا. تێکدانی پیـتی نووسراو یا کـێـڕی سـەرزەوی. بریـتـیـیـە لە نەهێشتنی هەرا و ئاژاوەیەک.
کوژانەوە: کوژاندنەوە.
کوژاو: کوژراو.
کوژاوە: نووسراو و کێڕێکە کە تێک درابێ.
کوژتن: د. کوشتن.
کوژران: کوشتن.
کوژراو: گیانلەبەرێکە کە بێ گیان کرابێ. بریـتییە لە یەکێک کە لێی درابێ بەزۆری.
کوژنە: د. کوشندە.
کوژیاگ: کوژراو.
کوژیان: کوژران.
کوژیانەوە: کوژانەوە.
کوژێرک: با. گۆشە و قوڕنە.
کوژی: با. قوژبن.
کوژین: کوشتن.
کوس: قوز.
کۆس: د. کۆست. کۆسپایی.
کۆسار: د. شوێنێکە کە شاخوداخی زۆربێ.
کۆسپ: بەرزایی کەم لە زەوی. قووت و گرێی ڕۆزگار.
کۆسپایی: کۆسپ.
کۆسپە: کۆسپایی.
کۆست: بەلای گەورە.

کۆست کەوتن: بریتییە لە هاتنی بەڵایەکی گەورە بەسەر یەکێکدا.
کۆستە: پیاوێکە کە مووی ڕیشی نەبێ یا زۆر تەنک بێ. ناوی دوو دێی نزیک لە یەکن لە ڕۆژئاوای سلێمانی.
کۆستەک: قولفەیەکی چەرمینە بە کێلانی خەنجەرەوە لە مشتووەکەی هەڵدەکێشرێ بۆ ئەوە کە نەیەتە دەرێ.
کۆستە کۆستە: بریتییە لە چاو و ڕاوکردنی چەند کەسێک لەگەڵ یەکێک بۆ دەست بڕین و هەڵخەڵەتاندنی.
کۆستەوەوی: دوو زەلامن لە کاتی بێ بارانیدا یەکێکیان ڕووی خۆی ڕەش دەکا و ئەویتریان بەرگی بووک لەبەر دەکا و دەست دەدەنە دەستی یەکتری وماڵەوماڵ دەسوورێنەوە و ئاویان دەکەن بەسەردا بۆ نوقڵانەی باران بارین.
کوسک: ز. مەردوومی چاوشێن.
کوسکەش: بریتییە لە مەردوومی گەواد. بریتییە لە یەکێک کە کلکە لەقێ بکا بۆ یەکێکی تر.
کوسکەشی: گەوادی.
کۆسکەفتن: د. کۆست کەوتن.
کوسکی: ز. نۆێڵی ناسن.
کوسۆک: کسۆک.
کۆسە: مەردوومی کۆستە. جۆرە ماسییەکە.
کۆسەک: کۆستەک.
کوش: ز. وریایی و خۆپاراستن.
کۆش: ماوەی بەر ورگ و ڕانی مەردووم لە کاتی دانیشتندا.
کوشبوون: ز. هاتنە پێشەوە. بزووتنەوە.
کوشتار: کوشتنی زۆر لە مەردووم یا لە گیانداری تر: لە فیسارە جەنگدا (کوشتار)ێکی زۆر کرا، یا گۆشتفرۆشەکان ئیمڕۆ زۆریان (کوشتار) کردووە.
کوشتن: دەرکردنی گیان لەبەر گیاندار. بریتییە لە لێدانی زۆر و بەئازار.
کوشتنەوە: بریتییە لە سەربڕینی ئاژاڵ: ئیمڕۆ سەد مەڕیان (کوشتەوە). کوشتنی یەکێک لە خوێنی یەکێکی تردا.
کوشتوو: ئاژاڵی سەربڕاو.
کوشتە: گەچێکی گیراوەی کوژراوی بێ هێزە لەسەر گەچکارییەوە سواغی پێ دەدرێ و بەماڵە لووس دەکرێ.
کوشتەرا: ڕەندەیەکە دارتاش داری پێ لووس دەکا.
کوشتەرە: د. کوشتەرا.
کوشتی: کوشتوو.
کۆشش: هەوڵدان و قەڵاشکردن بۆ شتێک.
کۆشک: خانووی بەرزی خۆش. گلێنەی ئاو خواردنەوە (ز).
کۆشکار: ز. پینەچی.
کۆشکە: ز. جۆرە هەرمێیەکە. ناوی دێیەکە لە بۆتان.
کوشکەکردن: کورش هەڵاتن.
کوشکەڵاتن: کوشکەکردن.
کوشکەڵاتوو: کەسێکە کە کورش هەڵاتبێ.
کوشکەڵان: کۆگای تەپاڵەیە کە بەگردی دانرابێ و ناوەکەی بەبۆشی مابێتەوە. سەرەنوێلک (د).
کوشکهەڵاتن: کوشکەڵاتن.
کوشندە: شتێکە کە مایەی کوشتنی گیانداربێ.
کۆشە: کۆشین.
کۆشەڵان: د. گومەزێکە لە تەپاڵە ناوەکەی پڕ دەکرێ لە تەپاڵە بۆ سووتەنی.
کۆشەوە: د. کۆشش.
کۆشین: د. هەوڵدان.
کوفت: د. کفت.
کۆفی: ز. جۆرە گرێیەکە ژنانی کوردستانی زازا دەیدەن لە سەرپێچیان لە عاستی ناوچەوانیان بۆ جوانی.
کۆڤک: با. ڕەحەتی نەوت.
کۆک: جۆرە تەقەڵێکی زلە لە کاڵا هەڵدەدرێ لە پێش دروونیدا بۆ ڕێک وەستانی. شتی سازی لەبار: مەکینەکە زۆر (کۆک)ە. ڕەگ و ڕیشە (ز) پەلپ.
کۆکردن: سڵەمینەوە لە شتێک. کۆکردنەوە.
کۆکردنەوە: کۆمەڵەکردن و گردکردنەوەی شتی بڵاو.
کۆککردن: قورمیشکردنی سەعات. سازکردنی شت.

کـۆکگرتن: پەڵپ گـرتن. تەقـەڵ هەڵدان لە کـاڵا بەدرشتی بۆ ڕێک وێستانی.

کۆکلاش: گـیایەکی کوێستانییە لاسکەکەی بریندار دەکرێ و شتێک دەردەدا وەک بنێشت دەجوورێ.

کوکو: کوو کوو.

کوکوختی: گوگوختی.

کـۆکـە: دەنگێکە لە گـەرووی گـیاندارەوە دێتە دەرەوە بەتەکـان بەهۆی خـوورووبەکـەوە کـە لە گـەروویدا پەیدا دەبێ، (کـۆکـە کـۆک) کـۆکـەی یەک لە دوای یەک. ناوی دێیەکە لە کوردستانی ئێران.

کـۆکـەڕەشـە: جۆرە کـۆکـەیەکـە بەمنداڵ دەگـات دەنگی وەک کەڵەشێر دێ.

کۆکەن: ئاڵف بڕین.

کـۆ کـەنار: توێکڵی خـاشـخـاشە بەهاڕراوەیی لەگـەڵ شەکردا دەدرێ بەمنداڵی کەم خەو بۆ ئەوەی خەوی لێ بکەوێ.

کۆکی: بوونی شت بەکۆک و ساز.

کۆکین: کۆکەکردن.

کۆگا: کۆمەڵێکی گەورە لە هەموو شتێک. شوێنێکە کە بەزۆری شتی تێدا دابنرێ (مخزن).

کـۆگـابازی: د. جۆرە یارییەکە شـتێک لە ژێر خـۆڵدا دەشارنەوە، هەر کەسێک دۆزییەوە دەیبا بۆ خۆی.

کۆگادان: د. کۆکردنەوەی شت و کردنی بەکۆگا.

کۆگە: کۆگا (د). کوێ (ھ).

کۆگەوان: مەئمووری مەخزەن.

کول: تیغێکە کە شت نەبڕێ. گـیایەکە وەک خەرتەلە بەڵام ئەم لووسـە. ئەندامـێکی نەخـۆش (ز). ماندوو: ئەوەندم هەوڵ دا (کول) بووم. گل: چاوم کول دەکـات، واتە گل دەکات. کـەسـەر: دڵم کـولە واتە خەمبارم.

کـۆڵ: قـەم (ھ). تەخـتـەیەکـە وەک سندوق نانەوا هەویری تێدا دەشێلێ. کۆڵ (ز). دۆڵیانەی ئاشە کـە دانەوێڵـەی تێ دەکرێ بۆ ئەوەی کە بەرەبەرە بچێتە ناو چەرەخۆرەوە. ئەندازەیەکە وەک قاسناغ دانەوێڵەی پێ دەپێورێ.

کوڵ: جۆشی شتی شل لەسەر ئاگر. جۆش و هەنسکی گـریان: (کـوڵ)ی گـریانی نەدەنیـشـتـەوە. شـتێ کورت. هێندێ گیانداری بێ کەڵک.

کۆڵ: شتێکی نووکدارە کە نووکەکەی کول بێ. ئاژاڵی بێ شـاخ. گـیانداری گـۆج. شـتـێکی قـورسـە کـە بەکـۆڵی ئادەمی هەڵبگیرێ. پشتی ئادەمی بەلای هەردوو شـانیـەوە: ئەو منداڵە بکەرە (کـۆڵ)ت. بەچکەی گـیاندار: کـەر (کـۆڵ) واتە جاشـەکـەر. گیایەکی کوێستانییە گەڵای درێژکۆڵەیە، بنکەکەی سوورە، دەکرێ بە کەلانە.

کولاب: ز. چنگی گیاندار و باڵندە.

کولابە: ڕ. ئەو دوو دارەیە کە دەکەوێتە سەر ملی گای جووت.

کولات: ز. کولۆی پچووک لە گڵ یا لە بەفر.

کولاتگ: شتێکە هاتبێتە کوڵ.

کولارە: باڵندەیەکی گۆشتخۆری زیاندارە لە داڵ دەچێ. جـۆرە شـتـێکە منداڵان لە قـاقـەزی ڕەنگاوڕەنگ دروسـتی دەکـەن و هەڵی دەدەن بەئاسـمـانـدا بەدەزوو.

کولافک: با. قارچک.

کولافە: مەردوومی بێ ورە.

کولاڤ: لباد (ز). کڵاو (با).

کولان: د. کولانە.

کولان: قوڵپدانی شتی شل لەسەر ئاگر. پووختەبوون و پێگەیشتنی شت لەسەر ئاگر.

کۆلان: دەربوونەیەکە کە چەند دەرگایەکی لەسەر بێ.

کولانچکە: کلاوڕۆژنە.

کولاندن: پوختەکردنی شت لەسەر ئاگر.

کـولاندنەوە: ئازار گـەیاندن بەبرین بەهۆی دەست لێدانیەوە.

کۆلانکوت: بریتییە لە مەردوومی گەڕۆک.

کولانکە: کلاوڕۆژنە.

کولانگ: د. کولاندن.

کولانن: کولاندن.

کولاننەوە: کولاندنەوە.

کـولانە: شـوێنێکی پچکۆلەی سـەرگیـراوە، کـۆتر و

مریشک تێیدا هەڵدەنیشێ.

کـولانەوە: ئازار گـەیشـتن بەبرین بەهۆی کـەوتنی لە شتێک.

کولاو: ل. تەورداس.

کولاو: شتێکە لەسەر ئاگر پوختە بووبێ.

کولبوون: نەمانی تیژیی تیغ. بریتییە لە ماندووبوون لە کارێکدا. نیشکردن (ز). ئاوسان و کێمکردنی ئەندام (ز).

کۆڵبەند: کۆڵوانە.

کولپ: با. گرانی.

کولپیچ: با. خشتی سوور.

کۆڵ پێدان: بەزاندن.

کولجە: د. کولۆجە.

کولخان: توون.

کـولخـواردن: د. جـۆشـخـواردنی شت بەسـەر یەکـدا. بریتییە لە ڕق هەستان و جۆشخواردنی دەروون.

کولدان: جۆشدان و کولاندنی شت لەسەر ئاگر.

کـــۆڵدان: وەڕس بوون لە شـــتـــێک و دەست لێ هەڵگرتنی.

کولغا: با. گیانداری زۆر برسی.

کولغت: د. ئەستوور. زۆر.

کولک: دڵێکە کە زۆر خەفەتبارێ. چاوێکە کە زۆر بیەشێ و ماندوو بووبێ. دومەڵ. هۆدەیەکە کە لە حەسیر و قامیش دروست کرابێ (با).

کوڵک: مووی کورت کە نەشێ بۆ ڕستن. کورک (د). تووش و دووچار: بووە بە (کـــولـک)یەوە، واتە بووە بەتووشیەوە.

کـۆلک: کـۆتەرەداری ڕزیو. مـزراحـێکی بێ کـەڵکە دادەنرێ و مـزراحی بەسـەردا دادەکـوترێ. شـتی کۆنی بێ کەڵک. کەپری پچووک. بنکی ددانی ڕزیو.

کولکانە: ل. ئەموستیلە.

کولکردن: کالاشێ.

کۆڵکردن: کولکردن. کردنە کۆڵی شت (د).

کولکردن: ز. پاڵ پێوەنان.

کولکن: شتێکە کە کولک و مووی پێوەبێ. ماستاوی خەستی گورژگورژ.

کولکنە: کۆڵکن.

کولکە: د. کولک.

کوڵکەر: جل شۆر.

کولکەڕن: ڕنینەوەی خوری و مووی ئاژاڵ بە دەست.

کۆلکەزێڕینە: پەلکەزێڕینە.

کۆڵکێش: کەسێکە بەکۆڵ شت هەڵبگرێ.

کولگە: ڕەبەت. جێی کۆبوونەوەی چەند ڕاوچییەک بۆ حەسانەوەیان.

کۆڵگێڕ: کەسێکە بە کۆڵ شت بگێڕێ بۆ فرۆشتن.

کـوللە: گـیـانداریـکی باڵداری درێژکـۆلەی قـاچ زبرە، سەوزایی دەخوا و گەلێ جۆری هەیە، پەردەیەکی تەنکە لە هاویناندا بەدەوری جـێـی نووسـتنـدا دەگیردرێ.

کـوللەبەجـەر: بریتـییـە لە یەکـێک کـە ئەوەندە لاوازبێ ئەندامەکانی وەک بەجەر لێکدرابێ وابێ.

کولله زەردە: جۆرە کوللەیەکی زەردی بەزیانە.

کوللەک: ز. کلاوڕۆژنە. شەل.

کولله مسکە: جۆرە کوللەیەکی وردە گەنم و جۆ دەخوا.

کول لێدان: مردنی شتێک بە ناخونەک.

کولم: ز. لەوێچ. مستەکۆڵە (با).

کولم: ڕوومەت.

کولمە: گولمەی گۆشت (د). کولم.

کۆڵنج: ئازارێکە لە شان و مل و پشتدا پەیدا دەبێ بەهۆی سەرماوە. تووی نەگەیو.

کـۆڵنجـان: گـیـایەکی گـەرمـە دەکـوترێ و دەدرێ لە ئەندامی یەکێک کە تووشی ڕەقیتە بووبێ.

کـــۆڵنجکردن: ئازار پەڕینە ناو شـــان و مل و پشت بەهۆی سەرماوە.

کۆڵنجگە: د. ئاوشان.

کۆڵنجە: تووی نەگەیو.

کولندەر: ز. کوولەکە.

کولنگ: قولنگ.

کولۆ: با. کوللە.

کـولۆ: پارچەیەکی ڕەقی خـڕە لە هەمـوو شـتـێک:

(کولۆ)یەک شەکر یا گڵ.
کۆڵوانە: پارچە تەنراوێکی چوار سووچە ژنان لەسەر کڵاوە دەیگرنە کۆڵیان.
کوڵۆت: ئێسقانێکە کە نەرمەی گۆشتی سمتی پێوەیە. کوڵۆ.
کـولۆچ: وتەیەکە بەکـاردێنرێ لە دوای وتەی بە(هیچ)ەوە بۆ نەبوونی کـارێک: بە(هیچ کـولۆچ)ێک ئەم کـارە ناکـەم، واتە بەهیچ ڕەنگێک.
کـولۆچـە: سـەردەرییـەکی کـورتی ناودارە، لەسـەر سوخمەوە لەبەر دەکرێ
کولۆخ: با. کاسەی سەر.
کولۆر: شتێکە کە ناوی هەڵۆڵ و پووچ بێ.
کۆلۆز: ز. کڵاوێکە کە لە خوری دروست کرابێ.
کۆلۆزبانە: هـ. گـیـایەکی بەهارییە گوڵێکی زردی هەیە بەجۆش دراوی دەخورێتەوە بۆ ژانەسک.
کولۆزرک: د. کولەزرک.
کولۆش: دواوەی دانەوێڵە.
کولۆشە: کولۆش.
کولۆفت: د. کولفت.
کولۆک: کولۆتی گیاندار. نیسک و نۆک و ماشێکە کە زوو بکوڵێ.
کولۆکار: دیوارێکە کە بەکولۆ کرابێ. وەستایەکە کە هەر دیواری کـولۆ بتـوانێ بکا. شـتی ڕێکوپێک (د) .
کولۆکاری: خەریکبوون بەدیواری کولۆوە.
کولۆکۆ: کلپەی گڕی ناگر: کولۆکۆ: ی دامرد.
کولۆکۆدامردن: سووتانی شت بەنێجکاری.
کولۆڵ: مەردوومی بەدبەخت. مەڕی ناوچەوان سپی.
کولۆڵی: بەدبەختی.
کـولۆم: چەند پارچەدارێکە لە ناو کـیـسـەڵەی دەرگـادا بەڕەتبـوونی شـمـشـێـرەی دەرگـاکـە دەکـەونە ناو لەلەکانییەوە و دەرگاکە دادەخرێ.
کولۆمکردن: داخستنی دەرگا بەکولۆم.
کولۆنجە: کولۆچە.
کولۆندە: کولۆچە.

کولوو: لووکەی تازەی کراوەی نواڵەکراو.
کۆڵوو: پارچە نانێکە کەوتبێتە ناو تەنوورەوە و لۆچ بوو بێ و هەڵپـرووزابێ. بنکی گـیـای تاڵووە لە شوێنی کەم داردا دەکرێ بەسووتەمەنی.
کولووچە: د. کولیچە.
کولووچەمەزگە: د. جۆرە کولیچەیەکە ناوەکەی شەکر و گوێز یا خورمای تێ دەکرێ.
کـولوور: ناوە بۆ پێنج (لەک) کـە دەکـاتە پێنج سـەد هەزار.
کولوورە: پوورەی هەنگ.
کولووز: د. گیانداری پەڕپووتی بێ تین.
کوڵووزیانەوە: د. کوڕووزانەوە.
کولووکی: د. پەلەپەل و تاڵووکەکردن.
کولوە: ل. گۆڕیچە.
کولە: کوللە.
کـولە: ڕەبەت. جـێـی خـۆحـەشـاردان لە مـەردووم بۆ گوێگرتن و قسە دزین: فیـسـار کەس (کولە)ی لێ گرتووم. ژیشک (د). شتی کوڵ.
کۆلە: بەندە.
کـۆڵە: شـووتی پچـووک. بەچکەی گـیـاندار: کـەر (کۆڵە)، شێر (کۆڵە) واتە بەچکەی شێر و کەر. کۆڵوو (د).
کولەبار: د. کۆڵەکەیەکە کە درابێتە بەر لقێک کە بەری زۆری گرتبێ تا نەشکێتەوە.
کولەباڵ: فەرەنجییەکی کورتی گوێچکەدارە قۆڵ دەکرێ بەبن گوێچکەی کانیدا.
کولەباڵە: کولەباڵ.
کولەبرک: د. کورتەدارێکە دەگیرێتە بەرزە درەخت بۆ خستنە خوارەوەی بەرەکەی.
کولەبنە: مەردوومی خڕیلانە.
کولەبەس: منداڵی ژن لە مێردی تری.
کۆڵەبەست: کۆڵەبەس.
کۆڵەبی: درەختی کوڕووز. ناوی دوو دێیە لە ناوچەی سەنگاو و تانجەڕۆ.
کولەپرە: د. مەردوومی خڕی چوارشانە.
کولەپێچکردن: ڕاپێچکردن و بردنی یەکێک یا زیاتر.

چنگ لە سەرشان.
کولەجە: کولۆجە.
کولە چوارشەموو: دواترین چوارشەمووی مانگی سەفەرە کە دانی پێغەمبەری تێدا (شکێنراوە).
کولەخرتە: د. کولەپرە.
کۆلەر: کەسێکە شت باش بکۆڵێتەوە.
کولەرم: رمی پچووک. بەرچیغ.
کولەزرک: د. سیقەتۆرە.
کۆلەسی: دارێکی ئەستووری کولۆرە کە هەنگ شانی تێدا هەڵبەستێ. مێوێکە کە لە ئەمامی تێپەڕبووبێ و قەدەکەی ئەستوور بووبێ.
کولەش: د. کولۆش. مەردوومی بێعاری بێ ئابروو.
کولەک: با. پەنجەرەی پچووک کە پێی دەڵێن پەنجەرەی هەوایی. تاقی ناودیوار.
کولەک: ز. لێسکەی کەوچک تاش.
کۆلەکەجەرە: دارێکە دەدرێتە بەرچەرخی سەربیر بۆ ئەوەی کە نەخولێتەوە.
کولەکردن: بڕیتییە لە گوێ هەڵخستن بۆ قسە دزین.
کولە کوێرۆ: سفرەمار.
کولە کەوا: دیرەگێکە درابێتە بەر نیرگە.
کۆلەکە زێڕینە: پەلکە زێڕینە .
کولەکەوا: کورتەک.
کولەماڵە: دارێکە ناوەڕاستەکەی کونێکی تێدایە، زبانەی ئێرەقی پێدا دەکرێ و ماڵەی زەوی پێ دەدرێ.
کولە مانگ: مانگی شەعبان.
کولەمەرگێ: کولەمەرگی.
کولەمەرگی: گوزەرانکردن بەکەموکوڕی.
کولەنانی: کەسێکە کە پیاوێک لە ژنی بەسترابێ بیکاتەوە.
کۆلەنجە: کولۆنجە.
کولەنجی: دوویشک.
کۆلەوار: گیاندارێکە کە بەبرینێکی گەورە بریندار بووبێ.
کۆلەوانە: کۆلوانە.
کۆلەوورژ: دارێکی باریکی درێژە ئاگری تەنووری پێ تێک دەدرێ و نانی لە تەنوور پێ دەکرێتەوە.
کۆلەوەس: کۆلەبەس. دەغڵێکە زوو لە پێش پەڵەدا دا چنرابێ و بنجی داکوتابێ.
کولەوەبیاب: جۆرە مارێکی کورتی زۆر پیسە. بڕیتییە لە مەردوومی بەناشووب.
کولەوەی وا: کولەوەبیاب.
کولەوەی واو: کولەوەبیاب.
کۆلەوێژ: د. شیعری لەنگی نارێک.
کولی: با. کوللە.
کولیاگ: شتی کولاو.
کولیان: د. کولان.
کولیانەوە: د. کولانەوە.
کولی دڵ: سۆزی دڵ. بە(کولی دڵ) خۆشم دەوێ.
کولێرە: جۆرە نانێکی خڕی ئەستوورە.
کولێرەچەورە: جۆرە کولێرەیەکە کە ڕۆن درابێ لە ڕوویەکی. کوولەکە دەروێشی.
کولێرە مەژگە: جۆرە کولێرەیەکە ناوەکەی گوێزی کوتراوی تێ دەکرێ.
کولیلک: با. گولووک.
کولین: با. موغەیری ئاگر.
کولێن: سووچێکە لەناو دەواردا بەچیغ بڕ دەدرێ بۆ تێدا دانانی شتی بەنرخ. کولانە (د).
کۆڵێن: دەفرێکی گڵینی سوورەوەکراوە، کە لەدیزە گەورەترە، دۆشاوی تێ دەکرێ.
کولێنگ: قولنگە.
کولێنە: د. کولێن.
کولی: ز. کوللە. کاکۆڵ.
کۆلی: ز. شوێنێکە لە وڵات کە داگیرکرابێ لەلایەن دەوڵەتێکی بێگانەوە. (موستەعمەرە).
کۆلی: مەردوومێکە کە لە کارێکدا ناشی بێ.
کۆلیت: کولانەی مریشک و سەگ و شتی تر. دارێکی گەورەیە ناوەکەی هەڵ کۆلراوە ترێ و هەناری تێدا دەگوشرێ.
کۆلیت: ڕەبەت. هۆدەیەکە لە کۆلەکە و دار و گەڵا دروست دەکرێ و گڵەبانێکی کەم دەکرێ. کۆلیت.

کۆڵیته: ھ. کولانه و مریشک.
کولیچه: خواردەمەنییەکە لە هەویر و شەکر و گوێز دروست دەکرێ وەک شەکرلەمە.
کولیچەمەژگە: کولووچەمەژکە.
کۆلیدار: ز. داگیرکەر. (مستعمر).
کۆڵی سوار: کەسێکە کە سواری باش نەزانێ.
کولیلک: ز. گوڵووک.
کولیمک: ز. هەردوو سمتی مەردووم.
کوڵین: کولان.
کۆڵین: هەڵکەندن.
کــۆڵـینەوە: هەڵکەندن و دانەوەی بێــــخی شت. وردکـردنەوە و لێکدانەوەی شـتـێکی ونی نادیار بەبیـر و هۆش: دەرسەکـەت جوان (بکۆڵەرەوە) یا هەموو قسەیەک (بکۆڵەرەوە) تا تێی دەگەیت.
کوم: ز. کڵاو.
کۆم: قنگ. مەردوومێکە پشتی چەمابێتەوە. کولۆم (ھ). ناوی دێیەکە لە ناوچەی سەنگاو کە کانی خوێی تێدایە.
کۆماج: کۆمانج. قنگەبان (د). جۆرە کولێرەیەکی نەرم و شلی زەردوزۆڵە بەچاوە دەخـورێ (د). کـــوورە (د).
کۆماجە: د. تەپڵەکی سەر کۆڵەکە .
کـۆمـار: چەند ڕەشـمـاڵێکە کە پێکەوە لە شوێنێک هەڵیان دابێ. کۆمەڵ. گەل.
کۆمارێتی: جمهوریە.
کـۆمـانج: دارێکی درێژە بەناوەڕاسـتـی دەواردا ڕایەل دەکرێ و هەسوونی دەدرێتە ژێر.
کوماو: کۆماوە.
کۆماوە: کەسێکە کە کۆم بووبێتەوە.
کـۆمـبـــوونەوە: چەوتانەوەی پشت بەهۆی پیـری یا نەخۆشییەوە.
کومسا: ھ. کاتی باران بران.
کۆمە: کۆمەڵەیەک لە شت.
کـۆمـەک: یارمـەتی. یارمـەتیـدەر: فـیـــسـار کـەس (کۆمەک)مە.
کۆمەککردن: یارمەتیدان.
کۆمەکی: کۆمەککردن.
کۆمەڵ: چەند شتێکی گردەوەبوو.
کۆمەڵایەتی: چۆنێتییەکی جوانە لەناو کـۆمەڵێک لە ئادەمیدا کە بەیەکیانەوە ببەستێ: ڕاستگۆیی بۆ (کۆمەڵایەتی) باشە.
کۆمەڵبوون: گردبوونەوەی چەند شتێک.
کۆمەڵتە: د. کۆمەڵ.
کۆمەڵکردن: کۆکردنەوەی چەند شتێک.
کـۆمـەڵە: کـۆمـەڵ، (کـۆمـەڵەبوون) کـۆمـەڵبـوون (کۆمەڵەکردن) کۆمەڵکردن.
کۆمەڵەبەستن: کۆمەڵبوون.
کـون: دەلاقـەیەکی پچـووک یا گـەورە لە شـتـێکدا (کــونبـــوون) پەیدابوونی کـــون لە شـــتـــێکدا (کونکردن). پەیداکردنی کون لە شتێکدا.
کۆن: شتی زۆر ماوە. خێوەتی پچووک (ز).
کونا: کون. کڵاوڕۆژنە (د).
کونار: درەختـێکی گـەرمیـانییـە درکـێکی درێژی هەیە دەکرێ بەپەرژین.
کوناڕۆچن: کوناوچە.
کونارشک: ئانیشک.
کوناوچە: کڵاوڕۆژنە.
کوناودەر: شتـێکە کە کونێکی ئەم دیو و ئەودیوی تێ بووبێ.
کوناوەجگە: کوناوچە.
کونبوون: دەلاقە بوون لە شت.
کـونبـر: شـوێنێکە کـە با بوێری نەبێ، (کـونبـرکـردن) گرتنی کونی شـوێنێک بەجـۆرێک کە با هاتوچۆی پێدا نەکا.
کون بەفر: با. چاڵە بەفر.
کونج: قوژبن و پەنا: فیـسـار کەس (کونج)ی تەنیایی گـرتووە. شـتی خـاڵدار: مـریشکەکـە (کـونج)ە. مەردوومی دەموچاو ناوڵاوی. ئینجانەی گوڵ.
کونجر: شتی کونجی خاڵ خاڵ.
کونجر: کونجوور.
کونجرە: درکی پەیکوڵ.

کونجرکه: کونجر.
کونجرک: ز. نوقورچ.
کونجره: گیایه‌کی به‌هاری زبره به‌بارێک ده‌گرێ وه‌ک په‌یکول به‌لام ئه‌م درکه‌کانی وردتره.
کونجکاو: د. که‌سێکه که زۆر پرسیار له شت بکا.
کونجکاوی: د. بوونی یه‌کێک به‌پرساو به‌جۆست و جۆ.
کونجکونجێن: یارییه‌که چه‌ند که‌سێک هه‌ریه‌که له کونجێکدا ده‌وه‌ستێ له پاشا جێگه‌گۆرکێ ده‌که‌ن له‌و حه‌له‌دا ئه‌گه‌ر بۆیان رێکه‌وێ له یه‌کتری هه‌ڵ ده‌ده‌ن.
کونجوور: کونجی ته‌سک و ته‌نگه‌به‌ر.
کونجووڵ: د. کونجوور.
کونجیت: ل. کونجی.
کونجی: شتێکی وردی ده‌نک زه‌ردی ناسکی چه‌وره ده‌کرێ به‌کولیره‌وه و، به‌گه‌لێ جۆری تر ده‌خورێ.
کوند: ز. کونده‌به‌بوو.
کوندر: ز. کووله‌که.
کوندک: با. کونده. کووله‌که.
کوندووش: ده‌رمانێکه وه‌ک برنووتی ده‌کرێته لووته‌وه، به‌لام ئه‌م که‌سکینتر و به پژمه‌تره. سووژن.
کونده: پێستی بزنه که به‌ساغی ده‌رهاتبێ و خۆش کرابێ بۆ ئاوتێ کردن.
کونده‌بوو: کونده‌به‌بوو.
کونده‌به‌بوو: باڵنده‌یه‌کی گۆشتخۆری ده‌نووک قولاپه‌یی چاو جوانه، هه‌ر له چۆڵی و که‌لاوه داده‌نیشێته‌وه
کونده‌ڵان: جێگایه‌کی نسرمه هاوینان کونده‌ی پر له ئاوی لێ داده‌نرێ بۆ ئه‌وه‌ی که ساردبێ.
کون زووان: د. مه‌ردوومی تری زبان لاڵ.
کون زه‌ین: د. مه‌ردوومی تێ نه‌گه‌یشتووی که‌وده‌ن.
کۆنساڵ: بریتییه له مه‌ردوومی پیر.
کونکردن: سمینی شت. لابردنی کچێنی کچ به‌چوونه‌لای.
کۆنکرێت: چیمه‌نتۆ و لم و چه‌وی گیراوه‌یه که به‌کار هێنرابێ.

کۆنکرێتی شیشدار: کۆنکرێتێکه که شیشی تێدا راکێشرابێ.
کونگ: ز. گرێیه‌که له‌ناو داری گوێزدا هه‌ڵ ده‌که‌ندرێ و ده‌کوترێ و شتی پێ زه‌رد ده‌کرێ.
کۆنگره: کۆنگه‌ره.
کۆنگه‌ره: موئته‌مر.
کوننه: کونده.
کوننه‌ڵان: کونده‌ڵان، ته‌پۆڵکه (د).
کوننه‌ی زرانی: د. کاسه‌ی ئه‌ژنۆ.
کونۆش: مه‌ردوومی رژد (ز). کوندووش (د).
کونۆشه: ز. گه‌سک.
کونور: د. کونوور.
کونوور: د. جه‌وییه‌که که له داری قه‌زوان نه‌بێ.
کونووچکه: کونی زۆر ورد.
کۆنووس: نووسراوێکه که چه‌ند که‌سێک له باره‌ی شتێکه‌وه بینووسن و مۆری که‌ن (محضر).
کۆنه: کالای کۆن. ئاگردان (ل).
کۆنه‌پۆش: که‌سێکه که هه‌ر کۆنه له‌به‌ر بکا.
کۆنه‌پۆشی: ناوه بۆ تیره‌یه‌ک له کورد که له سنووری پێنجوین داده‌نیشن.
کۆنه‌په‌رست: که‌سێکه که بیروباوه‌ری کۆنی خۆش بوێ با ناره‌واش بێ (رجعي).
کۆنه‌په‌رستی: په‌رستنی باوی کۆنی ناره‌وا.
کۆنه چه‌کمه ره‌ق: بریتییه له پیاوی بووه‌ی لێکه‌وتووی به‌فیز.
کۆنه‌سوار: که‌سێکه له‌کاتی زۆر خانه‌دا دومه‌ڵه‌ک لێ بدا. که‌سێکه له کۆنه‌وه سوار بێ.
کۆنه‌فرۆش: که‌سێکه پیشه‌ی هه‌ر کرین و فرۆشتنی کۆنه بێ.
کۆنی: بوونی شت به‌کۆن.
کۆنینه: شتی زۆر کۆنی مێژوویی.
کوو: وته‌یه‌که به‌کاردێنرێ له‌جیاتی وته‌ی (چۆن).
کۆوار: رۆژنامه.
کووارک: کارگ.
کووپ: ده‌فرێکی قوڵفه‌داری پچووکه شیر و چای و

قاوەی پێ دەخورێتەوە. جۆرێکە لە کاغەزی قومار
کووپە: گۆزەی زۆر گەورەی دوو قوڵف. جۆرێکە لە کاغەزی قومار کە خاڵەکەی لە کووپە دەچێ.
کووپەڵۆکە: کووپەی پچکۆلانە.
کووپەڵە: کووپەڵۆکە.
کووت: وتەیەکە سەگی پێ بانگ دەکرێ. خاک و خۆڵی ناو ماڵە کە بەدەم گەسکەوە کۆ دەکرێتەوە و، لەگەڵ چێشت و وردە ناندا تێکەڵە دەکرێتە ناو شینایییەوە بۆ هێزی زەوی، ئەمەش لە شوێنێکدا وایە کە شیاکە و پشقلی ولاخ و ئاژاڵ بسووتێنرێ لەبەر بێ داری. زبڵ. پەین. سەماد.
کووتاڵ: چەند پارچە تەنراوێکی بەنرخە بازرگان لە دووکانیدا دایدەنێ بۆ فرۆشتنی.
کووتاڵفرۆش: بازرگانێکە کە کووتاڵ بفرۆشێ.
کووت کووتە: پارچە پەڕۆ یا گوشتێکە منداڵان بەردێکی پێوە دەبەستن و هەڵی دەدەن بەحەوادا.
کووتە: قەزوان و تووی بەیەکداکوتراو (ه). تووتکە سەگ.
کووتەڵ: با. دۆڵیانی ئاش.
کووتەڵە: تووتکە سەگ.
کووجی: ه. کۆڵانی تەنگەبەر.
کووچاک: ز. خێزەرە.
کووچە: کۆڵان.
کووخک: کۆکە.
کوودک: ز. ئەژنۆ.
کوودەڵە: بەچکەی بەراز.
کوور: گیسکی دوو ساڵەی نێر. قووڵ (ز).
کووڕ: شتێکی درێژە کە کەمێک خواربووبێتەوە: پەنجەم یا پشتم (کووڕ) بووە. شوێنێکە کە ڕێی تێ نەکەوێ. شوێنێکە کە زۆر لێژ بێ.
کوورە: کەلەبەرێکە لە زەوی یا لە دیوار ئاگری تێدا دەکرێتەوە. شتێکی کون کونی پێچکەدارە لە تەنەکە یا لە گڵی سوورەوەکراو ئاگری تێ دەکرێ و چێشت و چای لەسەر لێ دەنرێ.
کوورە پەزخانە: کوورەی خشت سوورکردنەوە.
کوورەخانە: کوورەی ئاگری ئاسنگەر. کوورە پەزخانە.
کوورەدان: پوورەدانی هەنگ.
کوورەدەمێن: شاگردێکە کە بەمووشە و دەمە هەر کوورە بدەمێنێ.
کوورەفەڕەنگی: جۆرە کوورەیەکە بەنەوت دەگرێ و چێشت و چای لەسەر لێ دەنرێ.
کووز: قاشی میوە. جۆگەلە (ه).
کووزاندنەوە: چووزاندنەوە.
کووزانەوە: چووزانەوە.
کووزکردن: قاشکردن.
کووزکووز: شتێکە لە خۆیدا قاش قاش بێ بەلام لێک نەبووبێتەوە: ئەم کاڵەکە (کووزکووز)ە.
کووزلێدان: خانخانکردنی زەوییە بەگاسن بۆ دێراو و گۆل.
کووزە: ز. گیاندارێکە بەقەد پشیلەیەک دەبێ کلکی درێژ و چوار پەلی کورتە، پێستەکەی دەکرێ بەکەوڵ.
کووزەڵە: گیایەکی تووتی ئاوی بەهارییە، لە گوێ ئاو دەڕوێ. گەڵای وەک کەرەوز وایە.
کووژە: ئەو کونەیە کە دەغڵی لێ دێتە خوارەوە بۆ ناو گوێرووی بەرداش.
کووژەرە: د. غەنزەڕووت.
کووژەکە: قۆپچەیەکی شینە بۆ جوانی دەدروێ بەسەر شانی منداڵدا.
کووژە کە کەرانە: مووروووەکەرانە.
کووش: وتەیەکە پرسیاری شوێنی پێ دەکرێ: لە (کووش) بوویت واتە لەکوێ بوویت. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی: (هیچ).
کووفک: ز. ڕەحەتی.
کووفی: سەرپێچی ژنان. کووپە (ز).
کووڤان: ز. داخ و خەفەت. ئێش و ئازار.
کووڤە: ز. کەی.
کووکوو: جۆرە هێلکە و ڕۆنێکی دوو دیوە جاترەی تێکەڵ دەکرێ. جۆرە کۆترێکی دەنگ خۆشە (د).
کووکووکەرە: کۆترە باریکە.

کـووکـە: هەرا و ئاژاوەیەکـە کـە بەرپا ببێ بەهۆی پەیدابوونی شـتـێکی ناشـرینەوە: یاخـوا هەزار کووکەی لێ هەستێ. قووقەی کەڵەشێر .
کـوول: تەخـتـەیەکـە وەک سندوق نانەوا هەویری تێـدا دەشێلێ. زاخە. ئەشکەوت: (د). فـیلی شەترەنج (د). تەویلە (با).
کوولک: کولانەی مریشک.
کوولەکە: بەری گـیـایەکی گەڵا پانە وەک کـاڵەک وایە بەچێشتی دەخورێ و گەلێ جۆری هەیە.
کوولەکە ئاوی: جۆرە کولەکـەیەکی پچکۆلەی باریکی سپییە.
کـوولەکـە باڵقـە باغی: جـۆرە کـوولەکـەیەکی ملدارە ناوەکەی دەردەهێنن و شتی تێ دەکەن.
کوولەکە دمە: هـ. جۆرە هەنجیرێکە لە هەرمێ دەچێ.
کوولەکە دۆشاوی: جۆرە کوولەکەیەکی گەورەی شیرینی سوورە، دەکرێ بەچێشت.
کوولەکە دەروێشی: جۆرە کولەکەیەکی قنگ خڕی مل باریکە، دەروێش ڕۆنی سواڵی تێ دەکا. گیایەکە لەناو دەغڵدا دەڕوێ بەرێک دەگرێ وەک کوولەکە دەروێشی وایە بەڵام ئەم وردە.
کوولەکە سەندەڵی: جۆرە کـوولەکـەیەکی گـەورەی خڕی قاشقاشە دەکرێ بەچێشت.
کوولەکێن: د. چێشتی کوولەکە .
کوومڕ: با. خەڵووز.
کوون: قنگ.
کوونە: ل. مەقەڵی.
کوونی: مەردوومی حیز. گـیانداری تـەمـەڵی ئیش لێ نەهاتوو.
کووە: د. ئەستێرەی کۆ.
کوە: با. ئاڵبوونەوەی ددان: دانم (کوە) بووە.
کـوێ: وتـەیەکـە پرسـیـاری پێ دەکـرێ لە شـوێـن: لە (کوێ) بوویت، واتە لە چ جێگایەک؟
کوێت: وڵاخێکە ڕەنگی سوورێکی تاریک بێ.
کوێخا: دەم ڕاست و کاربەدەستی دێ .
کوێخایانە: مووچەیەکە دەدرێ بەکوێخا.
کوێخایەتی: کوێخایی.
کوێخایی: دەم ڕاستی و کاربەدەستی دێیەک.
کـوێر: گـیـاندارێکە کـە چاوی نەبینێ. گـوێزێکە کـە ناوکەکەی درەنگ دەرەبێ.
کوێرانە: وەک کوێر.
کوێراو: چاوگەیەکە کەمی لەبەر بڕوا.
کوێرایی: کوێری.
کوێرایی داهاتن: کوێربوون.
کوێربوون: نەمانی بینایی چاو.
کـوێربوونەوە: نەمـان و ونبـوونی ڕێ و شـوێنی شت: ڕێگاکە یا کارێزەکە یا بیرەکە، یا دەمی برینەکە، یا کـونی گـوێچکە سـمـراوەکە (کـوێر بووەتەوە). نەمـان و بنەبڕبوونی وەچەی یەکـێک: خـانەدانی فیسار کەس (کوێربووەوە).
کوێردڵ: مەردوومی تێ نەگەیشتو.
کـوێڕا: وتەی سـەرسـوڕمـان لە کـردنی کـارێک زۆر بەدەستوبردی: کوێڕا ئەو کارەت کرد.
کوێرک: کوێروو.
کـوێر کوێرانە: وتەیەکە دەوترێ بەیەکـێک کە کـارێک بکا بەبێ تێـبـینی و لێکدانەوە: هەروا (کـوێر کوێرانە) دەستم دایە ئیشەکە.
کوێرک: کوێرووی دەغڵ.
کوێرنان: بریتییە لە کەسێک کە نان بدە نەبێ.
کـوێروو: پووچەکی دانەوێڵـەیەکە کە ناوکـەکـەی ڕەش بووبێ.
کوێرەدێ: دێیەکی پچکۆلانەی کەم ئاوە کە چەند ماڵە هەژارێکی تێدابێ.
کـوێرەڕێ: ڕێگایەکی باریکە کـە کـەم هاتوچۆی پێـدا بکرێ.
کوێرەک: کوێروو.
کوێرەکانی: کانییەکە کە پڕ بوویێتەوە و ئاوێکی کەمی مابێ. ناوی دێیەکە لە سووررداش.
کوێرەمار: جۆرە مارێکی کوێری زۆر پیسی کوشندەیە.
کوێرە مووشە: مەردوومی چاوکز.
کوێرەوەبوون: کوێربوونەوە.

کوێرەوەری: سەغڵەتی و دەردی سەری لە کاروباردا.
کوێرێتی: کوێری.
کوێری: بوونی گیاندار بە کوێر.
کوریشک: کەروێشک.
کوێژرک: با. قوژبن.
کوێسان: کوێستان.
کوێستان: وڵاتی بەهاوین فنێکی بەزستان ساردی بەفر و باران زۆر.
کوێستانی: شتێکە لە وڵاتی کوێستانەوە هاتبێ.
کوێشتیر: چتیر.
کوێشکە: چۆلەکە پاساری.
کۆیلە: بەندەی زەڕ خڕیدە.
کوێن: تەختەی دەوار.
کوێندەری: وتەیەکە پرسیاری جێی لە دایکبوونی یەکێکی پێ دەکرێ: نەریمان (کوێندەری)یە، واتە خەڵقی کوێیە؟
کوێنک: تەختەیەکە لە دەوار.
کوێنە: کوێ.
کوێو: تاوێرەبەرد.
کوێوسان: کوێستان.
کوێوە: وتەیەکە داوای دیارکردن (تعین)ی شوێنی شتێکی پێ دەکرێ: مانگ لە (کوێوە)یە؟
کوێویسان: کوێستان.
کوێر: با. قووڵ.
کوێسان: کوێستان.
کە: پیتێکە دەکەوێتە ناوەندی دوو وتارەوە، وتاری دووەم دەکا بەتەواوکەری وتاری یەکەم: مەردووم کەسێکە (کە) گیانی خۆی بەخت بکا لە ڕێی بەرزی نیشتمانیدا. وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بەستنەوەی شتێک بەشتێکی ترەوە لە کاتێکدا: (کە) تۆ هاتیت من دەڕۆم. پیتێکە جیاوازی شتێک لە شتێکی تر دەگەیەنێ وەک وتەی (تر): یەکێکی کە، واتە یەکێکی تر. (اسمی موصولە) ئەو میوانانەی کە هاتن ڕۆیشتن.
کەباب: گۆشتی کوتراوی لە شیش دراوی برژاو.
کەبابچی: کەسێکە پیشەی هەر کەباب برژاندن بێ.
کەبابخانە: شوێنێکە کە هەر کەبابی تێدا ببرژێنرێ.
کەبابە: کەبابەی چینی.
کەبابە بوون: بریتییە لە گەورەبوونی جووجەڵەی مریشک و قەلەموون و باڵندەی تر بە جۆرێک کە لەوانەبێ گۆشتەکەی وەک کەباب ببرژێنرێ و بخورێ.
کەبابەی چینی: شتێکی دەنک وردی گەرمیانییە وەک کونجی بۆ بەربوونی دەنگ دەخورێ.
کەبات: شتێکە وەک نارنج بەڵام ئەم گەورەتر و توێکڵی ئەستوورترە.
کەبادە: د. کەوانەیەکی ئاسنینە زنجیرێکی ئەستووری پێوەیە زۆر خانەچی لەکاتی وەرزشدا هەڵی دەسوورێنێ
کەبانوو: کەیبانوو.
کەبانی: ز. کەیبانوو.
کەبلەمە: کەپلەمە.
کەبەر: جۆرە درکێکی هاوینییە. دەبێ بەگەبەڵ و، لق و گەڵاکانی وەک تووترک وایە.
کەپ: چەمۆڵە. کەپوو.
کەپر: سێبەرێکە لە دار و کوڵەکە و گەڵا دروست دەکرێ لە هاویناندا.
کەپرۆکە: کەپری پچووک.
کەپرۆکە بەستن: کۆبوونەوەی کەف و ملتە لەسەر شتی شل: پرگی ترشیانە کە (کە پرۆکەی بەستووە).
کەپرە سەوزە: کەپرە شینە.
کەپرە شینە: جەژنێکی جوولەکانە لە دەمە دەمی پایزدا هەر ماڵە کەپرێک دەکا و میوەی پێدا هەڵدەواسێ، لەپاش بڕانەوەی جەژنەکەیان میوەکە دەخۆن.
کەپک: قوتکە.
کەپلەمە: دەرمانێکی هاڕراوەی وردە کە بکرێتە سەر بەری دەست و بخورێ، (کەپلەمە کردن) خواردنی کەپلەمە.
کەپ لێگرتن: چەمۆڵەنان لە شتێک.
کەپن: کەسێکە لە قسە و گفتوگۆدا کەپەی لێوەبێ.
کەپۆ: لووت.

کەپۆڵ: د. کاپۆڵ.
کەپۆڵک: د. کاپۆڵک.
کەپوو: کەپۆ. دان. چەمۆڵە. پیری بێ دان (د).
کەپوورە: د. دەنگە دەنگ و قەڵەباڵغ.
کەپووکەرە: ناوە بۆ جۆرە مەلێک کە لەکاتی خوێندندا دەڵێ: (کەپوو).
کەپوولە: دەفرێکی دارینە کە مزەی ئاشی پێ دەگیرێ.
کەپە: دەنگی کەسێکە کە دانی نەمابێ، (کەپەکەپ) کەپەی یەک لەدوای یەک.
کەپەر: کەسێکە کە دانی پێشووی نەمابێ.
کەپەک: توێکی گەنم و جۆ و هێندێ شتی هاڕراو کە بەهێڵەک گیرابێ.
کەپەلەک: ز. کرمی مافەتە.
کەپەلەکی: ز. مەڕێکە کە مافەتە لێی دابێ.
کەپەنک: فەرەنجی.
کەپەنە: با. کەپەنک.
کەپەنەک: کە پەنک.
کەپەنەکداڵ: کەرگەس.
کەپی پان: با. ناوە بۆ جۆرە هەنارێک.
کەپیلە: کەپوولە.
کەت: لادانێکە لە نانەواخانەدا ناردی تێ دەکرێ. وێنجە (ز). شان، زۆرتر لەگەڵ وتەی (کۆڵ)دا بەکاردێنرێ: (کەت) و (کۆڵ) واتە شان و کۆڵ.(د). یەک (با).
کەتان: جۆرە تەنراوێکی سپی ناسکی بەنرخە ژنان دەیکەن بەکراس و سەرپۆش. جۆرە گیایەکی بەکەڵکە وەک گوش لە لاسکەکەی هێندێ شتی تەنراو دروست دەکرێ.
کەتان و کەوان: د. پەردە و کوللە .
کەتانە: جۆرە نقامێکە.
کەتانی: جۆرە بادامێکی توێکڵ تەنکە.
کەترە: د. نەنگ و بەدی.
کەتری: کتری.
کەتک: با. هەنجیری وشکی ناو مەشکاڵە.
کەتکەتە: با. یەکە یەکە.
کەتن: تەڕن. کەوتن.
کەتن پێکردن: تەڕن پێکردن .
کەت و کڵفت: گیانداری زەلامی تێکسمراو.
کەتوو: ناسنێکی دەمپانی چوار سووچی درێژکۆلەیە، کلکێکی دارینی هەیە، دیزاوی پێ هەڵدەدرێتەوە. ناوی کێوێکە لە شاربازێڕ. بەردی بەرداشی زۆرە.
کەتوون: د. کەمەند.
کەتە: شتی زلی قەبە. کەتی نانەواخانە (د).
کەتەپلاو: وشکەپلاو.
کەتەو: ز. دەردێکە دەکەوێتە ناو وڵاخی یەک سمەوە دەیکۆکێنێ.
کەتی: قەتی.
کەتیبە: گوێسوانەی خشتی سوور.
کەتیر: د. شەخرە.
کەتیرە: جەوی گموون کە گەلێ جۆری هەیە.
کەجان: کەچۆ.
کەجی: ز. کشتەکی بادراوی لووسکراو.
کەچ: شتی لار. کەل. کچ (ز).
کەچایی: عاستی کەچی شت.
کەچک: با. کەوچک.
کەچۆ: ز. وتەیەکە بە ئافرەت دەوترێ وەک وتەی: (کچێ).
کەچە: فەرەنجی بێ قۆڵی ئاو دامان. ناژاڵی شاخ خوار.
کەچەشاخ: بزنێکە کە شاخێکی شکابێ.
کەچەڵ: گیاندارێکە کە سەری بریندارببێ و تووکی لێ نەڕوێ.
کەچەڵە: جووجەڵەیەکە کەمێک گەورەبووبێ و تووکی پێشووی وەری بێ.
کەچەڵەبوون: گەورەبوونی جووجەڵە بەجۆرێک کە تووکە زۆرەکەی وەری بێ.
کەچەڵی: دەردێکە بە سەری گیاندار دەگا و تووکی دەوەرێنێ.
کەچی: وتەیەکە وتارێکی وا بەسەر دەگرێتەوە لە گفتوگۆدا کە گوێگر بەجۆرێکی تر تێی گەیشتبێ: چوومە لای نەریمان (کەچی) لەوێ نەبوو، لە

کاتێکدا کە گوێگر وا بزانێ لەوێ بووە. خواری شت.
کەچیچ: ز. جێگای چینەی مریشک لە سەرەنوێلک.
کەحلان: ئەسپی ڕەسەن.
کەخس: ز. پیازی فیسقە.
کەخسە: با. کەخس.
کەد: لێ: کەدە دارێکم بدەرێ .
کەدوو: کوولەکە.
کەدوون: ز. جەرەی پچووک.
کەدە: ز. منداڵی نێرینە.
کەدینک: جەرە (ز) کوویەڵە (با).
کەدێنە: گلێنە.
کەدی: ز. گیاندارێکی کێوییە کە ماڵی بووبێ.
کەر: گیاندارێکی یەکسمی بارەبەری بەسزمانی گوێ درێژە. پێستێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بەئیشکەر: کارە(کەر)، نوێژ(کەر)، چێشت(کەر). گەلە(با). کەڕ(ز). قەرز (ز). پارچەیەک لە شت (ز).
کەرانباوگاو: کرانباوگاو.
کەرانە: جۆرە باجێکی دەوڵەتییە لە هەموو بارێک دەسێنرێ.
کەربەش: ز. دڕکێکە کەر زۆری حەز لێ دەکا.
کەربەسە: گیاندارێکە وەک مارمێلکە هەمیشە ڕوودەکاتە ڕۆژ.
کەرت: لەتی شت، (کەرتبوون) لەتبوون، (کەرتکردن) لەتکردن.
کەرتڕ: بریتییە لە مەردوومی نەزان دووی قسە ڕەق.
کەرترێنە: د. دواهەمین دەست لە یاری گۆرەوی بازیدا.
کەرتک: کەرت.
کەرتویە: پەتاتە.
کەرتوو: کەتووی دێراو هەڵدانەوە.
کەرتە: پارچەیەک لە ئاژاڵ.
کەرتەڕ:د. کەکرە.
کەرتە شی: گیایەکی بەهاری دڕکاوییە نێرکێکی بارێکی بەرزی هەیە لە سەرەوە دەیکا بە توێزێکی دڕکاوی. تۆوی کنگر.
کەرتەک: ز. شتی زۆر.
کەرتەلە: هە. سەبەتوولکەیەکە لە تووڵ دروست دەکرێ.
کەرتەلەڕ: ولاخی بەرزەی لاواز .
کەرتێنە: د. کاکڵە مووشان.
کەرچلاندن: ز. تێکەڵکردن.
کەرخ: دەفرێکی گڵێنە کە لەبەر زۆر ئاو تێکردنی لووس بووبێ و قەوزەی گرتبێ. سنوور.
کەرخبوون: دەنگنووسان.
کەرخنکێنە: جۆداس.
کەرخێن: ز. لەپێش چاوکەوتنی خواردەمەنییەک لەبەر زۆر خواردنی.
کەردار: کەسێکە کە کەری ببێ و بەکرێ ئیشی پێ بکا .
کەرداری: ئیشکردن بەکەر بەکرێ.
کەردڕ: گیایەکە وەک قامیش گوڵێک دەردەکا دەنکەکانی دەکرێ بەنان.
کەرد و کێش: د. ئاسنێکی دەم پانی کلک درێژە بەدوو کەس دێراوی پێ هەڵدەدرێتەوە.
کەردوو: د. دێراو. جۆرە خاکەنازێکی دەم پانە بەدوو کەس دێراوی پێ هەڵ دەدرێتەوە.
کەڕ: گیانداری گوێ گران.
کەڕان: ز. چەکوشی گەورە.
کەڕانە: ز. مەردوومی دەوڵەمەندی ماڵدار.
کەڕبوون: گوێ گرانبوون. بریتییە لە زۆر ساردبوونی ئاو بە بەفر یا سەهۆڵ تێکردنی: بەفراوەکە کەڕبووە: بریتییە لە زۆر خێرا خولانەوەی مزراحی قۆڕ قۆرە.
کەڕک: کەڕەک. میوەی کاڵ (با).
کەڕکردن: زۆر ساردکردنی ئاو بەبەفر یا سەهۆڵ. چاک خولاندنەوەی مزراحی قۆڕ قۆرە.
کەڕواوی: شتێکە کە کەڕووی هەڵهێنابێ.
کەڕوو: شتێکی سەوزی بۆن ناخۆشە لەسەر رووی کولێرە و هێندێ شتی تر پەیدا دەبێ کە شێی ببێ.
کەڕووهەڵهێنان: پەیدابوونی کەڕوو لەسەر شتێک.
کەڕە: قەلەفڕ. ئاژاڵی گوێ. پچکۆلە.

کەڕەپوو: داری زۆر وشکی گەندەڵ. بەری گیای لەبان کە وەک وردە لۆکە وایە.
کەڕەپووسەر: مەردوومی پیری گێژ و وێژی ساویلکە.
کەڕەسیسە: بارینی بەفر بەوردی لە ڕۆژی زۆر ساردا.
کەڕەپووە: د. کەڕەپوو.
کەڕەک: جۆرە فەرەنجییەکی ئاوادامانی بێ قۆڵ و کونە.
کەڕەکونتێ: مەردوومی زۆر کەڕ.
کەڕەگۆشە: گولی.
کەڕەکیفە: د. کەڕوو.
کەڕەمار: جۆرە مارێکی کەڕی پیسی کوشندەیە.
کەڕەنا: زوڕنا. بۆڕیەی سەماوەر.
کەڕەنسۆ: مرۆڤێکە کە گوێرایەڵ نەبێ.
کەڕەواڵە: مەلێکی بۆری بێ کلکی جوانە لە سوێسکە پچووکترە لە کاتی فڕینیدا دەنگی باڵی زۆر دێ و، یەکسەر دەفڕێ. بریتییە لە مەردوومی ساویلکەی بەسزمان.
کەڕەوان: کەڕەواڵە.
کەڕەووڵ: کەڕەکیفە.
کەڕە هەنجیر: تەقلە هەنجیرێکە کە بەسەوزی هەڵوەریبێ.
کەڕی: گوێ گرانی. کەڕیلە.
کەڕیل: د. کەڕیلە.
کەڕیلە: بزن و مەڕی بێ گوێچکە.
کەرسمە: ڕەگێکی ئەستوورە لەناو لووتی هێندێ گوێدرێژدا بەڕەنگێکی وا کە نەیەڵێ هەناسەی بەڕەوانی دەرچێ، ئینجا دێن ئەو ڕەگەی دەسمن و دەری دەهێنن و، بەو جۆرە چاک دەبێ.
کەرسۆنە: تەپاڵە.
کەرسەپ: کەرەوز (د).
کەرسەڕ: مەلێکی سوورە بەقەد مراوییەک دەبێ، گۆشتی دەخورێ و دەنگی وەک زەڕەی کەر وایە. مزراحی قۆڕقۆڕەی دەستەکی (د).
کەرسەک: گڵمتگی گەورە.
کەرسەگ: کەرسەک. مەردوومێکە بۆ هێندێ شت کەر بێ و بۆ هێندێ شتیش زۆرزان بێ.
کەرشین: د. کەسێکە بەدرۆ خۆی کەردبێ بەنەوەی پێغەمبەر.
کەرک: ز. عەبای بێ قۆڵ.
کەرکرن: ز. قەرزکردن.
کەرکوژ: د. ژاڵە.
کەرکۆڵ: گیایەکی پایزییە، گوڵێکی شینی دڕکاوی دەردەکا، گەڵاکەی دەکوترێ و دەکرێ بە پووشوو. جاشەکەر (د).
کەرکیت: کەڵکیت.
کەرگ: ه. مریشک.
کەرگراف: شبهی جزیرة.
کەرگەداس: دارێکە دەبڕێتە کلکی داس.
کەرگەدەن: کەرگەدەنگ.
کەرگەدەنگ: گیاندارێکی زۆر زلی قاچ و مل ئەستوورە شاخێک وا بەسەر لووتیەوە.
کەرگەس: داڵە کەرخۆرە.
کەرگەلارێ: ه. باڵندەیەکی بۆری دەنووک درێژە لە قژاڵکە پچووکترە.
کەرمە: ز. پارچە تەپاڵەی وشکەوەبوو.
کەرمێش: ز. مێشە کەرانە.
کەرۆکە: مەردوومی گێلۆکە.
کەروو: د. کاکڵەمووشان.
کەروێشک: دەعبایەکی تیژڕەوی کێوی دەست کورتی قاچ درێژە، گوێی وەک گوێی کەر وایە.
کەروێشکەخەو: بریتییە لە نووستنێک کە چاو هێشتا بەتەواوی نەقووچابێ.
کەروێشکە کردن: جووڵانەوەی سەوزایی هەراش بەدەم باوە بەڕەنگێک کە مەردووم لە دوورەوە وا ببینێ کە ئەو سەوزاییە دەڕوات و شەپۆل دەدا.
کەرە: چەورییەکە کە بەژەندن لە ماست گیرابێ.
کەرەپوول: ز. داگیرکردنی موڵک و ماڵی یەکێکە، کە لەلایەن خاوەنییەوە سەرپەرشتی نەکرێ.
کەرەتوو: کرد و کێش.
کەرەجی: د. کەشتی پچووک.
کەرەدان: دەفرێکە کە کەرەی تێدا کۆبکرێتەوە.
کەرەز: گیایەکی کوێستانی بەهارییە گەڵای لە کەرەوز وردترە دەکرێتە ترشیاتەوە.

کەرەستە: کەرەسە.
کەرەسە: چەند پارچەیەکە کە شتێکی تایبەتی لێ دروست بکرێ وەک دار و بەرد و گەچ بۆ خانوو و بەر و پشت بۆ کاڵا.
کەرەشێل: د. کەڵەشێر.
کەرەکێفی: د. کەرەکێوی.
کەرە کێوی: دەعبایەکی کێوی زۆر خێرایە، لە کەری ماڵی دەچێ.
کەرەکی: شتێکە کە هەر بۆ کەر بەکاربهێنرێ: ئەم کورتانە (کەرەکی)یە.
کەرەلیاس: د. جارچی.
کەرەم: کەڵک: بە(کەرەم) نایەت، یا بە(کەرەم) کەوتووە.
کەرەنتوو: داسێکی کلک دارینی درێژی پانە، بەپێوە گیای پێ دەدروونەوە.
کەرەنگ: جۆرە مێشێکی گەورەیە لە هەنگ پەیدا دەبێ و هەنگوینی نییە.
کەرەوان: کەسێکە کە هەر کەر بلەوەڕێنێ.
کەرەوس: د. کەرەوز.
کەرەوز: گیایەکی توونی گەڵا پانە بەگۆشتەوە دەخورێ.
کەرهەنگ: جۆرە هەنگێکی بێ چزووی بۆرەڵووکی بێ هەنگوینە، هەمیشە لە پوورەدا شان هەڵدەبەستێ. جۆرە مێشێکە وەک خەرەنگەزە وایە.
کەرەهوو: ز. بای بەتەوژم لە هاویناندا.
کەرهێ: با. کۆکلاش.
کەرێ: کەرە.
کەرێتی: بێ ژیری.
کەری: کەرێتی. ڕانی مەڕ (ز). پارچەیەک لە هەموو شتێک (ز).
کەز: ز. قەوزە.
کەزاخێ: ز. کزخاندن.
کەزاخە: با. بڕینی مێو لە بەهاراندا.
کەزان: با. قەزوان.
کەزنەزان: دارێکی کوێستانییە وەک دارگەز وایە بەڵام لە چەماندنەوەدا نەرمە.
کەزوان: ز. قەزوانی کێوی دەنک ورد.
کەزەب: ز. جەرگی گیاندار.
کەزی: پرچ.
کەژ: چیا. جۆرە شتێکی قایمی جوانی بریقەدارە وەک ئاوریشم وایە. تەنراوێکی پانی درێژکۆلەیە سەر و قنگی چیغ و حەسیری پێ دەگیرێ. شتی سپی جوان. (با).
کەژاڵ: کەژەڵ.
کەژاوە: دوو ژووری پچکۆلەیە لە تەختە لەسەر پشتی وڵاخ دادەنرێ بۆ ئەوەی لە ڕێ ڕۆیندا هەر ژوورەی یەکێکی تێدا دابنیشێ.
کەژک: قەیاسە.
کەژگ: کەژوو.
کەژماڵکردن: هاتنە دەرەوەی زەلام لە هەموو ماڵێکەوە و چوونیان بۆ کەژ بۆ گەڕان بەشوێن شتێکی ونبوودا.
کەژۆک: کەژێکە وەک ئاوریشم وابێ. نەخۆشی (عرق النساء).
کەژوو: کەژگ. کەژێکە کە سەر و قنگی چیغ و حەسیری پێ دەگیرێ.
کەژە: د. قوڵنگەی فیلەوان.
کەژەڵ: شتی بەڵەک.
کەژەوان: شاخەوان.
کەژی: کەژوو. شتی کێوی.
کەس: یەکێک لە ئادەمی: (کەس)م لەلا نییە. خزم و خوێش: خۆ بێ (کەس) نیم.
کەساس: گیانداری زەبوونی بێ نەوا.
کەساسی: زەبوونی و بێ نەوایی.
کەساندن: حەواندنەوە. دڵنیاکردن. هەڵگرتنی گۆشت بۆ خواردنی لە زستاندا (ز).
کەسایەتی: خزمایەتی.
کەسپ: کۆسپ. قوڕپەستی سەربان لەسەر زەلەوە.
کەسپک: ز. هێلکە شەیتانۆکە.
کەستک: کەرسەک.

کەستەک: کەستک.
کەسخاندن: ز. کەزاختن.
کەسک: سەوز.
کەسکاو: سلـقـێکە کە لەناو دۆڵدا کوترابێ بۆ ناو چێشتی سلقاو.
کەسک و سۆر: کەسک و سوور.
کەسک و سوور: پەڵکە زێرینە.
کەسکون: د. کەسکوون.
کەسکوون: خواردەمەنی توند و تیژ وەک سرکە.
کەسکە: ئافرەتی بێ شەرم.
کەسکە سۆر: ز. پەڵکەزێرینە.
کەسکین: کەسکوون.
کەسمە: د. کاسمە.
کەسناو: کونیە.
کەسنەدار: شتی نایاب کە کەس نەیبێ.
کەس نەناس: کەسێکە لە شوێنێکدا کە کەس نەیناسێ: برۆ شوێنێکی کەس نەناس، خۆت هەڵکێشە پڕ بە کراسێ.
کەسوکار: خزم و خوێش.
کەسەپشت: ل. ژیشک.
کەسەر: خەفەت و پەژارە.
کەسیرە: گیاندارێکە لە سەرماندا کرژ هەڵاتبێ، (کەسیرەبوون) کرژهەڵاتن لە سەرماندا.
کەسیف: د. چەپەڵ.
کەش: درێژبوون و کشانی هێندێ شت: ئەم هەویرە (کەش)ی هەیە. خۆشیانی ناوەندی دووباران: دەمێکە دەبارێ هێشتا (کەش)ێکی تێ نەخستووە. چیا (ھ). زەمینێکە کە کزر بووبێتەوە (د). ئەستێرەی زوحەل (د). بەمەعنا (بن) باخەڵە لە کاتێکدا کە لەگەڵ (بن) یا (ژێر)دا بەکار بێنرێ: بن (کەش) واتە بن باخەڵ (ھ). سەرکردنی گوللە یا تیر بەلای ڕاست یا چەپدا (ز).
کەشاکەش: دەردی سەری و سەغڵەتی.
کەشان کەشان: بگرە و بەردە و پاڵەپەستۆ.
کەشاو: د. ئاودانی زەوی بۆ ئەوەی بکێڵرێ و تۆوی پێدا بچێنرێ تا سەوز ببێ.
کەشتێلە سەرە: بەچکەی قومقومۆکە.
کەشتی: پاپۆڕ.
کەشتی جەنگی: جۆرە کەشتییەکی زرێدارە لە جەنگدا بەکاردێنرێ.
کەشتی زرێدار: جۆرە کەشتییەکی جەنگییە هەموو ڕوویەکی لە ئاسن گیراوە، هیچ شتێک کاری تێ ناکا.
کەشتیوان: پاپۆڕەوان.
کەشتیوانی: خەریکبوون بەکەشتی لێخوڕینەوە.
کەشتییەوان: کەشتیوان.
کەشتییەوانی: کەشتیوانی.
کەششە: ز. قەشە.
کەشک: شتێکی مێچۆڵە مێچۆڵەیە لە خەستەی دۆ دروست دەکرێ. پشتی پەنجەی بالابەرزە کە بیمالیت بە سەری یەکێکدا: کەشکێکی مالی بەسەریدا.
کەشک پا: ل. ئەژنۆ.
کەشک و سوور: د. شتی سوور و سپی.
کەشکۆڵ: جۆرە دەفرێکە لە داری گوێزی هیندستان دروست دەکرێ و زرێزەیەکی تێ دەخرێ، زۆرتر دەروێش دەیکا بەقۆڵیدا و ئاوی پێ دەخواتەوە. ملوانکەیەکی زێڕ یا زیوینە دەکرێتە ملی منداڵ. کتێبێکە کە هۆنراوەی گەلێ شاعیری تێدا نووسرابێ.
کەشکە: چەمۆڵە.
کەشکە ئەژنۆ: کلاوەی ئەژنۆ.
کەشکەزرانی: کەشکە ئەژنۆ.
کەشکەزەنگۆڵ: کەشکەزرانی.
کەشکە ژنۆ: کەشکە ئەژنۆ.
کەشکەسەر: قومقومۆکە.
کەشکەسەرە: کەشکەسەر.
کەشکەشان: کاکەشان.
کەشکەک: چێشتێکە لە گۆشت و گەنەکوتاو دروست دەکرێ.
کەشکەلان: شوێنی زۆر بەرز کە دەست نەیگاتێ: تۆ

لێم چوویتە کەشکەڵانی فەلەک.
کەشکێن: دۆکەشک (ز) چێشتی دۆکەشک (د).
کەشماکەش: د. کەشمەکەش
کەشمان: ڕاکێشانی شتێک لە دوو سەرەوە بۆ ئەوەی کە بکشێ.
کەشمان هاتن: کشان و فراوانبوون و درێژبوونی شت.
کەشم و نەشم: ناز و عیشوە. لەنجە و لار.
کەشمەکەش: کەشاکەش.
کەش و تووش: بڕین یا دڕین یا خەتکێشانی شتێک لە گۆشەیەکەوە بۆ گۆشەیەکی تری: (کەش و تووش) کراسەکە ببڕە یا لێفەکە تەریب بدە.
کەش و فش: دەعیە و دەمار و فیزکردن.
کەش و فنگ: د. کەش و فش.
کەشۆل: ز. پاقلەی دێمی.
کەشە: د. جار: چەند (کەشە)هاتم واتە چەند جار. قەشە.
کەشەهاتن: کەشمان هاتن. وشکبوونەوەی زەوی بەجۆرێک کە بکێڵرێ.
کەشەنگ: گیانداری ماندووی کفت.
کەشەهەور: هەورێکی پەڵەپەڵەیە کە بکەوێتە ڕووی ئاسمان لەگەڵ خۆشی هەوادا.
کەشیدە: جۆرە پارچەیەکە بەناوریشمی زەرد دەچنرێ و حاجی بەسەریەوە دەبەستێ. خەتێکی پچکۆلەی درێژە بەسەر هێندێ پیتی عەرەبییەوە دەنووسرێ.
کەشیش: قەشە. گەواد.
کەف: شتێکی سپی سووکی بێ نموودە دەکەوێتە سەر ئاو و هێندێ شتی شل و، لە سابوون و ئەسپۆن و هێندێ شتی تریش پەیدا دەبێ. قەراغی حاجەت (ز).
کەفاک: د. تەوقەسەری شت.
کەفاندن: ز. دروونی چواردەوری کاڵا.
کەفتار: ز. کەمتیار.
کەفتارۆ: با. کەفتار.
کەفتانی: سەبیلەدارێکی ساکاری سەرخڕی تۆکمەیە، تووتنی پێ دەکێشرێ.
کەفتن: کەوتن.
کەفتوو: با. کەوتوو.
کەفتە: د. کەوتوو.
کەفتەکار: مەردوومی کەوتووی زەبوون.
کەفتەکاری: زەبوونی و لە کارکەوتنی مەردووم.
کەفتەیی: د. کەوتوویی.
کەفچاندن: کەف هاتنە دەرەوە لە دەم بەهۆی تووڕەبوون یا ئازارێکەوە.
کەفچک: ز. کەوچک.
کەفچی: ز. کەوچک.
کەفر: با. تاشەبەردێکی گەورە کە بەقەد شاخێکەوە بێ.
کەفرەتاش: با. بەرداش.
کەفرێژ: پڕبوونی شتێک یا شوێنێک لە شتێکی شل و هاتنە خوارەوەی بەلێواریدا.
کەفز: ز. قەوزە.
کەفش: کەوش. بن هەنگڵ (با).
کەفشێف: ز. سوێنەی کەشک تێدا سوونەوە.
کەفشێل: ز. لیکی دەم.
کەفکانی: ز. بەردەقانی.
کەفکردن: پەیدابوونی کەف لە شتێکەوە.
کەفکەنۆک: ز. ئەسپۆن.
کەفگیر: کەوگیر.
کەفلەمە: د. کەپلەمە.
کەف لێدان: بریتییە لە بردنی شتێک بەناخونەک.
کەفماڵ: سواغێکە کە بەدەست درابێ.
کەف و کوڵ: چڵک و کەفێکە لە کاتی کوڵیندا دەکەوێتە سەر شت.
کەفە: ئاسنێکە کۆپاندروو دەیکاتە دەستی لە کاتی کاردا.
کەفە ژیلکە: گۆشتی شلی چەرمە چەقاڵتە.
کەفەڵ: سمت.
کەفەڵپۆش: پارچەیەکە بەزینەوە دەکەوێتە سەر کەفەڵی وڵاخ.
کەفەڵووک: کەفەڵووکە.
کەفەڵووکە: کەفێکی کەمە کە لەگەڵ تەرپییەکدا تێکەڵ

بوویێ.

کەفەلوولکە: کەفەژیلکە. کەفەڵووکە.

کەفی دەریا: شتێکی پفەڵە وەک پووشوو، دەموچاوی پێ دەشۆرێ.

کەفی: ز. دەسەسر.

کەڤارک: با. قارچک.

کەڤان: ز. کەوان.

کەڤانژەن: ز. هەلاج.

کەڤتک: ز. دەسەسر. سەرپۆشی ژنان.

کەڤر: بەرد (ز). تاشەبەردی گەورەی قەد شاخ.

کەڤرکانی: ز. بەردەقانی.

کەڤشک: با. کرێشی سەر.

کەڤک: کەوچک.

کەڤگیر: ل. کەوگیر.

کەڤلکرن: با. کەوڵکردنی گیاندار.

کەڤن: با. کون.

کەڤنار: با. شتی زۆر کۆن.

کەڤۆت: ز. داری کەووت.

کەڤۆک: ز. کۆتر.

کەڤووت: با. کەڤۆت.

کەڤەر: ز. بزنی بەڵەک. کێو.

کەڤەل: ز. پێستی ئاژاڵی وردە.

کەڤینک: با جامانەی سەر.

کەڤی: با. بەفرێکە کە بەزۆری کەوتبێ بەسەریەکدا.

کەک: کێچ (هـ). کاک (با).

کەکرە: جۆرە خەیارێکی کێوی زۆر تاڵە.

کەکلێ: هـ. کەوی باڵندە.

کەکەو: کەووت.

کەل: شتی لاشکاو. کێو: مانگ لە دەم (کەل)ە. لێ: (کەل)ە دارێکم بدەرێ واتە لقێک. فرمان: (کەل)و کارم نییە واتە بێ کارم (د). کەلک: بە(کەل) نییە واتە بەکەڵک نییە. شتی زۆر گەرم (ز). مەڕی شاخدار (ز). بەرانی شاخ پچووک (ز). پەچەی ئاژاڵ (هـ).

کەڵ: نێری ڕەشەوڵاخ و گامێش و بزنەکێوی.

کەلا: هەڵماتێکە کە تیلی پێ بکرێ. شتێکە کەوتبێتە کەنارەوە.

کەلاتەنگۆچک: فەقیانە.

کەلاتی: د. چەند خانوویەکە کە بەسەر بەرزییەکەوە کرابێ.

کەلاج: ز. مەردوومی دووڕووی بوختانکەر.

کەلاخ: ز. گیانداری لاواز.

کەلار: چەند شیشە تووتنێکی زۆرە کە وەک خەرمان لەسەر یەک دانرابێ. ناوی دێیەکە لە ناوچەی کفری.

کەلارە: دەفرێکی قووڵە لە شیاکە دروست دەکرێ پووش و پەلاشی ناوماڵی تێ دەکرێ.

کەلاس: ز. لاشەی مردارەوەبوو.

کەلاش: کلاش.

کەلاشتن: ز. قەلاشتن.

کەلاشچن: کەسێکە کە کلاش بچنێ.

کەلاش چنین: چنینی سەری کلاش.

کەلاشە کردن: کلاشەکردن.

کەلافە: کلافە.

کەلافەت: د. قەلافەت.

کەلاک: لاکی مردارەوەبوو.

کەلام: هـ. خەرمانی دەغڵودان، یا گزرەگیا.

کەلان: د. شتی گەورە.

کەلانتەر: د. گەورەی گەڕەک.

کەلاندن: با. کولاندن.

کەلانگۆچک: فەقیانە.

کەلانە: جۆرە نانێکە تەرەپیازی چنراو دەکرێتە سەر نیوەی و نیوەکەی تری دەدرێتەوە بەسەریدا و بەساج دەبرژێنرێ.

کەلانە: کلانە.

کەلاو: کەلانگۆچک.

کەلاوە: خانوویەکە کە ڕووخابێ و کەسی تێدا نەبێ.

کەلایانی: هەڵماتێن.

کەلایی: کەلی شت.

کەلاتێن: کەلایانی.

کەڵب: کولتۆی شەکر.

کەڵبە: چوار ددانی درێژی تیژی بەهێزە لە ددانی پێشەوەی هێندێ گیاندار، دووانیان لە سەرەوەیە و دووانیان لە خوارەوەیە و، لە ناوەندیاندا چوار ددانی ورد هەیە.
کەڵبەی زین: د. قەڵپووسی زین.
کەڵپ: کەڵبە.
کەڵپک: ز. کەپەک.
کەڵپۆس: د. پێستەیەکە تووکەکەی پێوە مابێ.
کەڵپە: کەڵبە.
کەڵدان: بەردانی ڕەشەوڵاخ و گامێش بۆ سەر مێکەیان.
کەڵدر: کەردر.
کەلفیچ: کەسێکە ددانی پێشەوەی کەل بووبێ و باش قسەی بۆ نەکرێ.
کەلک: کەڵک.
کەڵک: قازانج و سوود. گوێسوانە. مەلێکی کێوی سپییە لە کۆتر دەچێ. سەربان (د) سەقاقوش.
کەڵک تێکەوتن: پێویست بوونت بەیارمەتی یەکێک.
کەلکردن: پەلکردنی شت: گوێچکەی (کەل کرد).
کەڵک گرتن: قازانج و سوود گەیاندن بەیەکێک.
کەڵکەڵە: خولیا کەوتنە سەر بۆ شتێک.
کەڵکیت: شتێکی دەسکدارە شانەی ئاسنی تێ براوە، وەک پەنجەی دەست، تەونی پێ دەکوترێ بۆ سفت بوونی.
کەللە: سەلکی گیاندار. قسلی کولێ.
کەللەبا: د. بریتییە لە مەردوومی خودسەری کەللەڕەق.
کەللەبایی: د. خودسەری.
کەللەبۆش: بریتییە لە مەردوومی بێ ژیری.
کەللەبێژنگ: د. کەلە بێژنگ.
کەللەپاچە: د. کەلە پاچە.
کەللەتەزێن: بریتییە لە شتی زۆر سارد وەک ئاو و ماستاو و هێندێ شتی تر.
کەللەچاخ: د. مەردوومی سەر زل.
کەللەڕەق: بریتییە لە مەردوومی ڕق نەستوور.
کەللەزاوور: بریتییە لە مەردوومی ترسنۆک.
کەللەشەق: بریتییە لە مەردوومی توورە و تڕۆ.
کەللەشەکر: شەکرێکی دارێژراوە کە سەرێکی پان و سەرێکی باریکە .
کەللە قەند: د. کەللەشەکر.
کەللەکۆن: بریتییە لە مەردوومی کۆنەپەرست.
کەللەیی: دەنگی گەورەی قەبە کە کار بکاتە سەر مێشک، چ خۆش چ ناخۆش. کەلەگی (د). بریتییە لە مەردوومی شێت.
کەل لێکەفتن: د. کارتێکەوتن.
کەلواز: سەرمای زۆر بەتین.
کەڵواڵک: گیایەکی بەهارییە گوڵێکی سووری هەیە، وەک پیاڵە وایە بنکێکی خڕی سپی شیرینی هەیە.
کەڵوان: گزگل.
کەل و پا: سەر و پێی ئاژاڵی وردە.
کەل و پاچکە: کەل و پا.
کەل و پوور: د. کەلوپەل.
کەلوپەل: نوێن و جلوبەرگ.
کەڵۆس: کەسێکە کە ددانی پێشەوەی کەوتبێ.
کەلوکۆم: شتی کۆنی شەق و شڕ.
کەلوو: پۆرگی پاقلە و ماش و پۆڵکە و فاسۆلیا. قولفەی تێ هەڵکێشی ئەو شتانەی کە بەشیش دەچنرێن، وەک گۆرەوی و لفکە. پۆڵکە. برجی ئاسمان.
کەڵوور: ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد .
کەڵووری: جۆرە نقامێکی کوردییە کە تیرەی کەڵوور قسەی پێ دەکەن.
کەلووز: فندق. بەری کاژ.
کەلووک: نیوەی چارەکە خشت .
کەلە: قەلەفڕ. کەمە.
کەڵە: برنجی پلاوی.
کەڵەئەنگوست: پەنجەی گەورەی دەست و پێ.
کەڵەئەنگوشت: کەڵەئەنگوست.
کەڵەئەموست: کەڵەئەنگوست.

کەلهاتن: د. بەکارهاتن.
کەڵەباب: کەڵەشێر.
کەلەبەر: کونێکی گەورەیە لە دیوار کە لەوانەبێ هاتوچۆی پێدا بکرێ.
کەلەبێژنگ: کەمەی بێژنگ.
کەلەپاچە: سەر و پێی ئاژاڵی سەربڕاو.
کەلەپاچە کردن: بریتییە لە شەق و پەق کردنی گیاندار.
کەلەپچە: ئاسنێکە دەکرێتە دەستی بەندییەوە، (کەلەپچەکردن) بەستنی هەردوو دەستی بەندی بە(کەلەپچە).
کەڵەپشکۆ: پشکۆئاگری گەورە.
کەلەپوور: ئەو شتانەیە کە لە مردوو بەجێ دەمێنێ بۆ کەسوکار.
کەڵەپەتر: قسەی هەڵەی زۆر زل و ناقۆڵا.
کەڵە پیتاک: شتێکە ئاغا لە مسکێنی خۆی بستێنی ساڵی جارێک یا زیاتر، لە دراو یا دەغڵودان یا شتی تر لەکاتی کەم دەستیدا.
کەڵەپیاو: کەڵەمێرد.
کەلەخ: با. لاکی گیانداری مردارەوەبوو.
کەڵەدار: داری گەورەی ئەستووری زل.
کەلەرم: گیایەکی گەڵا پانی خڕی پێچراوەی کوێستانییە دەکرێ بە یاپراخ.
کەڵەز: دەمی تێپەڕبوونی مەڕە کێوی.
کەڵەزەڕی: زۆرەملی.
کەڵەژ: دارێکی پەلپەلاوییە دادەچەقێنرێ و مێوی لە بەهاراندا دەخرێتە سەر.
کەڵەس: گوریسێکە ڕادەنگێورێ بەسەر ئاوێکی زۆردا لەم سەر و لەو سەرەوە قایم دەکرێ بۆ ئەوەی ڕێبوار دەستی پێوە بگرێ و بپەڕێتەوە. کەڵەکی ئاو (د).
کەڵەسوو: مانگا و گامێشێکە کە لەبەر زۆر لێ پەڕینی کەڵ هەراسان بووبێ.
کەلەش: کەچەڵ (ز). گیانداری زۆر جوان (ز). پیاوخراپ (ز) جەستە. کەلاک.

کەڵەش: د. کوڵۆش. مەردوومی بێ عاری بێ ئابڕوو.
کەڵەشاخ: شووشەیەکە وەک پیاڵە کلکێکی کولۆری هەیە خوێن و باکەشی پێ دەگیرێ.
کەڵەشێر: باڵندەیەکی جوانی پۆپنەداری دەنگ خۆشی ماڵییە لە وێنەی مریشک بەڵام ئەم نێرە.
کەڵەشێرباز: کەسێکە کە حەزی لە کەڵەشێری باش بێ بۆ شەڕ پێکردنی.
کەڵەشێرە: شتێکە لە وێنەی کەڵەشێر لەسەر کۆپانی ولاخی پێشەنگ دروست دەکرێ بۆ جوانی.
کەڵەشیر: ل. کەڵەشێر.
کەلەف: ز. کەلافە.
کەلەقەند: د. کەللەشەکر.
کەلەک: قولاخەی کەوش.
کەڵەک: چەند دارێکە دەبەسترێ بەچەند کوندەیەکی گەورەی فوو دراوە و لەناو ئاودا بۆ پێ پەڕینەوە و هاتوچۆ پێکردنی. فێڵ. دیواری بەردە کە بە وشکی هەڵچنرابێ.
کەڵەکباز: فێڵباز.
کەڵەکەبازی: فێڵبازی.
کەڵەکبوون: کۆبوونەوەی شت و بەسەر یەکدا کەوتنی.
کەڵەکچی: کەڵەکەوان. کەڵەکباز.
کەڵەکردن: د. کۆبوونەوەی چەند کەسێک. کوڵەکردن.
کەلەکۆتک: کاسەی کەل.
کەڵەک کردن: د. کۆکردنەوەی شت و بەسەر یەکداخستنی. فێڵکردن.
کەلەکە: تەنیشتی گیاندار لە بن دەستییەوە تا ژوور کوڵۆتی. کاسەی کەل کە ئاوی تێ دەکرێ بۆ سەگ و مریشک.
کەڵەکە: تەڵەکە.
کەڵەکەبوون: کەڵەکبوون.
کەڵەکەبەستن: خڕبوونەوە و کۆمەڵبوونی گیاندار.
کەڵەکەترێ: خۆ بەسەر یەکدادانی چەند کەسێک.
کەڵەکەکردن: کەڵەک کردن.
کەڵەکەڵە: وتەیەکە کەڵەگای پێ هان دەدرێ بۆ سەر مانگا بەکەڵ.

کەڵەکەوان: کەسێکە کە کەڵەک لێ بخوڕێ.
کەڵەکێوی: نێری مەڕ و بزنەکێوی.
کەڵەگا: نێرەگای بەگون.
کەڵەگایی: ئیستبداد و خودسەری.
کەڵەگەت: شتی باڵابەرز.
کەڵەگی: ژووری تەنیشت هەیوان.
کەڵەلا: کەسێکە برینێکی گەورە بەجەستەیەوە بێ، (کەلەلابوون) بریندار بوونی جەستە بەبرینی گەورە.
کەڵەلاکردن: بریندارکردنی جەستەی گیاندار بەبرینی گەورە.
کەڵەلان: د. پشتیر.
کەڵەم: کەلەرم. قەڵبەی دار و شتی تر (با).
کەڵەم: د. کەڵەمەی جووت.
کەڵەموست: کەڵەئەموست.
کەڵەمە: دارێکە دەکرێ بە کونی ئەمسەر و ئەوسەری (نیل)دا و دەبەسترێتە ملی گای جووت.
کەڵەمەکردن: خستنی کەڵەمە بۆ ملی گاجووت. بریتییە لە بەیدەستکردنی گیاندار.
کەڵەمێرد: پیاوی دەمڕاستی ئازای دەرهاتوو.
کەڵەمێروو: مێرووڵەی گەورەی لۆقن.
کەڵەمێش: ز. مێشووڵە.
کەڵەیی: با. کەلەرم.
کەڵەن: د. کەڵەم.
کەڵەنج: جۆرێکە لە بەری مازوو لە چەکەی هەلاج دەچێ، بەڵام ئەم کلکی نییە.
کەڵەندین: ز. کۆمەڵە بەفرێکە کە لە بانماڵینەوە کۆبووبێتەوە.
کەڵەوانە: کلاَنە.
کەڵهوڕ: کەڵوڕ.
کەڵەوەر: کەلەبەر. دەرگا.
کەڵەوەر ڕەشکردن: بریتییە لە دزی کردن: کەڵەوەری ئەو ماڵەی ڕەش کردن واتە دزی لێ کرد.
کەڵەوی: گیایەکی گەڵا پانی بەرزە دڕکێکی تیژ دەردەکا.
کەڵهە: با. قەڵا.
کەڵەهەرز: کاتی تێبەڕبوونی بەرانەکێوی.
کەڵەهێر: کۆبوونەوەی کەڵەگای زۆر بۆ سەر مانگا بەکەڵ.
کەڵەهێرکردن: بریتییە لە گەڵەکۆمەکێ کردنی چەند کەسێک لە یەکێک.
کەڵی: فەریک: کەڵی نۆک واتە فەریکەنۆک.
کەڵێن: کەلەبەر. بەناو داڵدە: فیسار کەس لە کەڵێنی فیساردایە، واتە لە پەنایایەتی. کەمین گا: فیسار کەس لە (کەڵێن)دا بۆی دانیشتووە.
کەڵێن: قایشێکە دەکرێتە ملی تانجی.
کەڵی: عاستی کەلایی شت. خواردەمەنی کەم خوێ (ز). گیانداری کلک کورت (ز). گیانداری گوێ کورت (ز).
کەڵیژ: ز. کلێنچکەی مەڕ.
کەڵیلان: ز. گەرمی.
کەڵین: ز. کوڵان.
کەڵین: د. شتی گەورەی زەلام.
کەم: شتێکە کە زۆر نەبێ.
کەما: گیایەکی لاسک ئەستووری گەڵاوردی بەهارییە، گزرە دەکرێ بۆ ئاژاڵ.
کەماجاڕ: شوێنێکە کە کەمای زۆر بێ.
کەماچە: ز. کەمانچە.
کەماخ: سمت (با). کامۆخ.
کەمان: کەمانچە. سینە کەمان. کەوان.
کەمانچە: پارچەیەکە لە پارچەی مۆزیقە، چەند ژێیەکی پێوەیە، دارێکی تایبەتی دەهێنرێ بە ژێکاندا، دەنگێکی خۆشی لێوەدێ.
کەمانچەژەن: کەسێکە کە کەمانچە باش لێ بدا.
کەمانە: تیرێکی هاوێژراوە کە بگەڕێتەوە بەهۆی کەوتنی لە شتێکەوە .
کەماو: چێشتی پیتە.
کەمایەتی: شتێکی کەم لەناو شتێکی زۆردا: تورکمان لە کەرکوکدا کەمایەتییە.
کەمایەسی: کەمبوونەوەی شت و نزیکبوونەوەی لە

برانەوە.
کەمایی: کەمایەسی.
کەمباخ: ز. زۆرداری ستەمکار. کەلاوە.
کەمبارە: د. کەم بەهرە.
کەمبوون: نزیکبوونی شت لە بەسەرچوونی: ترێ (کەم بووە) واتە هاکا بەسەرچوو.
کەمبوونەوە: هاتنە کەمایەسی شت.
کەمبەت: ز. گومەز.
کەمتابێژ: کەمێک لە شتێک: (کەم تابێژ)ێک دانیشت یا قسەی کرد یا خواردی.
کەمتار: ل. کەمتیار.
کەمتەرخەم: کەسێکە شتی زۆر مەبەست نەبێ.
کەمتەرخەمی: گوێ نەدانە شت.
کەمتیار: دەعبایەکی کێوییە یاڵ و سمی لە هی کەر دەچێ.
کەمتێن: گیانداری بێ هێز.
کەمچک: ل. کەوچک.
کەمچە: ئاسنێکی درێژە دەسکەکەی دارە ئاگری توونی پێ دەکرێ. ماڵە (د).
کەم چیکڵدانە: بریتییە لە مەردوومی تووڕە.
کەمخۆر: گیاندارێکە کە خواردنی کەم بێ.
کەمخە: ز. کاڵایەکە کە لە ئاوریشمی سووری ڕەشباو دروست کرابێ.
کەمدوو: کەسێکە کە کەم قسە بێ.
کەمر: بەرد.
کەمراوێژ: کەمتابێژ.
کەمروو: بریتییە لە مەردوومی شەرمن.
کەمرە: گەمرە.
کەمقنیات: کەمخۆر.
کەمکردن: لاوازبوون. کورتهێنانی شت.
کەمکۆڵ: تۆێکڵی سەوزی گوێز. کەرکۆڵ.
کەمۆ: دەستەمۆ.
کەمۆت: ز. بێ گوێی لاسار.
کەموسکە: زۆر کەم لە شتێک.
کەموکوڕ: شتی کەمی نیوەچڵ.
کەموکووڕی: بریتییە لە نەدارایی.
کەمۆڵە: کاسەی گەورەی دارین.
کەمە: کەلە بێژنگ. تەختەی کەوانەداری ئەمسەر و ئەوسەری بێشکە. پەڕەی خەرەک.
کەمەچکرن: ز. هەڵپاچینی کەمێک لە خوری پشتی مەڕ بۆ نیشانەکردنی.
کەمەر: ناوقەدی شت. خڕەبەرد.
کەمەربەست: کەمەربەستە.
کەمەربەستن: خۆ ئامادەکردن بۆ پچووکی یەکێک.
کەمەربەستە: بریتییە لە بەندە. بریتییە لە کەسێک کە ئامادەی فرمانێک بێ.
کەمەربەن: کەمەربەند.
کەمەربەند: جۆرە پشتێنێکی دوو توێیە دراوی تێ دەکرێ.
کەمەرچین: جۆرە پاڵتۆیەکی ژنانەیە کە بەسورمەدا دروابێ.
کەمەردووخ: د. بەرەتەشی.
کەمەرکەش: د. دەرپێیەکی کورتە. لەژێر شەرواڵەوە لە پێ دەکرێ.
کەمەرە: پشتێنێکی زیوین یا زێڕینی گۆدارە، ژنان دەیبەستنە پشتیان. لاوانەیەکە لەناوقەدی منارەدا بانگدەر بانگی لەسەر دەدا. ناوقەدی شاخ. چەند تەختەیەکە دەدرێن لە ڕووکاری دۆڵیانی ئاش. ناوەڕاستی زەوی.
کەمەک: کەمێک.
کەمەن: کەمەند.
کەمەند: گوریس یا زنجیرێکی درێژە ئەم سەر و ئەوسەرەکەی بەسنگێکەوە دەبەسترێ، ئینجا بەڕیزە ولاخی پێوە دەبەسترێتەوە. شتێکە وەک عەگاڵ لەکاتی دانیشتندا دەکرێتە پشت و بەرئەژنۆ بۆ ئەوەی کە بەملا و بەولادا نەکەوێ.
کەمەندکێش: بریتییە لە کەسێک کەرمووده و گرفتاری ڕەوشت و خووی بەرزی پیاوێکی خواشناس بووبێ.
کەمەندهاویشتن: هاویشتنی کەمەند بۆ گرتنی شتێک.
کەمیک: ز. دەسەسڕی دەموچاو سڕین.

کەمێڵ: تیسکە خورییەکە لە ژێر دووگی ئاژاڵەوە ریخی پێوە وشک بوویێتەوە.
کەمێڵە: کەمێڵ. قەرتماغە (د).
کەمی: بوونی شت بەکەم.
کەمین: حەشار.
کەمینگا: شوێنی خۆ تێدا حەشاردان.
کەن: کەند (د). پێکەنین (ز).
کەنار: قەراغی شت . مۆرد.
کەناراو: بریتییە لە ئاودەستخانە.
کەنارگرتن: خۆ دوورخستنەوە لە کارێک.
کەنارە: کەنار. لاکێشی باریک کە لەملا و لەولای میان فەرشەوە رادەخرێ. پەراوێز.
کەنارەگیر: کەسێکە کە هەمیشە خۆی کەنار بگرێ.
کەنارەگیری: گۆشەگیری.
کەناری: با. دڕکەزی.
کەناو: دادڕگەی ئاو.
کەند: کەنگ.
کەندال: ز. تەپۆلکە.
کەنداڵ: کەندەڵان (د). گێژ (با).
کەنداو: شوێنێکە لە قەراغی دەریا کە ئاو دایدڕیبێ و ماوەیەک چووبێتە ناوەوە (خلیج).
کەندر: بوودڕێکە لە زەوی، کە ئاو دایدڕیبێ.
کەندن: هەڵکەندن. بەردانەوەی تریاتس.
کەندۆ: مانگایەکی قسرە کە هێشتا وشکی نەکردبێ.
کەندوو: شتێکی بۆشی بەرزی گەورەی پێچکەدارە لە قوڕ دروست دەکرێ بۆ دەغڵودان تێکردن.
کەندەسمە: باڵندەیەکە لە ڕیشۆڵە گەورەترە هەر بەقەد کەندەوە هێلانە دەکا.
کەندەکار: کەسێکە کە کاری هەر هەڵکەندن بێ.
کەندەڵان: قەدپاڵێکە ئاو بۆشی کردبێ و دایدڕیبێ.
کەنراوە: ئاژاڵێکە کە قەڵەو بووبێ و بەخۆیدا هاتبێ: ئەم مەڕە باشی (کەنراوەتەوە).
کەنسی: د. ڕژدی چرووک.
کەنشتە: جێی خواپەرستی جوولەکە.
کەنگ: کەندەڵان.
کەنگر: کنگر.
کەنگەڵان: کەندەڵان.
کەنگێ: کەی.
کەنگێن: کەی: کەنگێن تۆ ڕۆیشتی هەنگێن منیش دێم.
کەنگینێ: کەی.
کەنن: هەڵکێشان. داکەندن. پێکەنین. کردنەوەی بەری میوە و سەوزایی.
کەنۆ: کەندۆ. گوێرەکەی یەک ساڵە .
کەنۆش: د. کون دووش.
کەنوو: کەندوو. پێکەنین.
کەلووی شانی هەنگوین (د).
کەنە: کنە.
کەنەسمە: د. کەندەسمە.
کەنەفت: زەبوونی بێ دەسەلات، کەنەفت بوون: زەبوونبوون.
کەنەفت کردن: زەبوونکردن.
کەنەفتی: زەبوونی.
کەنەک: کەند (د). گابەرد.
کەنەنە: تەشوێیەکی پچکۆلانەی دەم کەوانەییە، ناوی کەوچک و نەسکوتی پێ هەڵدەکەندرێ. ئینجا بەلێسک لووس دەکرێ.
کەنێر: دارێکی کوێستانییە، گەڵای وەک داری کەووت وایە، لە کاتی سووتاندا بۆنی خۆشە.
کەنێرە: گیایەکی بەهاری بۆن خۆشی گوڵ زەردی گەڵا خڕە.
کەنیشک: مێینەیەکە کە هێشتا شووی نەکردبێ، نەوەی مێینەی باوک و دایک.
کەنیشکە زاگ: د. کچەزا.
کەنیشکی: کچێنی. کچێنەی چاو.
کەنی: وتەیەکە وەک وتەی (کچێ) بەکاردێنرێ.
کەنیز: ل. کەنیزەک.
کەنیزەک: کارەکەر.
کەنیلە: د. کەنی.
کەنین: پێکەنین. بەردانەوەی تڕوتس.

کەو: باڵندەیەکی خاڵ و میلداری قاچ و دەنووک سووری بۆرە، لە کۆتر گەورەترە. شتێکە لە (گلگیر) شاشترە، خەرمانی پێ پوختە دەکرێ.
هەڵگوشینی برین بۆ پاکبوونەوەی.
کەوا: جۆرە کالایەکی قۆڵ و چاکەلداری درێژە.
کەوابوو: کەواتە.
کەواتە: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە وەرامی وتارێکدا کە لەبەر ئاشکرایی فرێ درابێ: (کەواتە) وەرە لام، لە وەرامی یەکێکدا کە بڵێ ئیمشەو نیشم نییە، واتە کە ئیشت نییە وەرە لای من.
کەوان: دارێکی چەوتاوەیە تیری پێ دەهاوێژرێ. دارێکی درێژی کەمێک خوارە ژێیەکی پێوەیە هەلاج چەکەی پێدا دەماڵێ لە کاتی هەلاجیدا، دارێکی کەوانەدارە چەرمێکی درێژی بەسەرەوەیە لە (مەتە) دەئاڵێنرێ و داری پێ کون دەکرێ. نیشانەیەکە وەکو: ( ) بەگردی وشەیەک یا ژمارەیەکدا دەنووسرێ کە گرنگییەکی ببێ.
کەوان پیتک: د. شتێکە وەک دارلاستیک بەردی پێ دەهاوێژرێ.
کەوانگۆشە: نیشانەیەکە وەکو: [ ] کە ئەمیش وەک کەوان بەکار دێنری.
کەوانە: کەوان. دارێکی دوو لقە بەگوریسێکی باریک دەبەسترێ بەهەردوو پێچکەی شەخرەوە، بۆ ئەوەی قرچەی پێ بگوێزرێتەوە بۆ سەر خەرمان. پێچ و دەرەی سەربەرەو ژوورد. هەموو شتێکی کەوانەیی. لای ژوورووی هەموو شت. دوو تەختەی پان و درێژە دەبەسترێن بە ژێر پێوە بۆ ئەوەی بەسەر بەفردا برۆن و نەچەقن.
کەوانەدار: شتی کەوانەیی.
کەوانەیی: شتێکە بەرێکی چەوتابێتەوە.
کەواو: کەباب.
کەواوچی: کەبابچی.
کەواوخانە: کەبابخانە.
کەوایە: کەواتە.
کەوبار: بەچکە کەو.
کەوباز: کەسێکە کە حەز لە ڕاگرتنی کەو بکا.
کەوبووار: شوێنێکە کە کەو پێیدا بڕوا. کاتێکە کە پۆلە کەو بەرەو کوێستان دەگەڕێتەوە.
کەوبەدار: بەهارێکی درەنگە کە کەو لەبەر گەنەشینکە هەڵنیشێتە سەر دار.
کەوتن: بەلاداهاتنی شتێک بۆ سەرزەوی.
کەوتنەخۆ: خۆ ئامادەکردن.
کەوتنەخوارەوە: کەوتنی شتێک لە بەرزییەکەوە بۆ نزمییەک.
کەوتنەوە: دواکەوتنی کەسێک لە ڕۆین و مانەوەی: نیازم بوو بچم بۆ لادێ کەچی (کەوتمەوە) واتە پەکم کەوت. وازهێنانی یەکێک لە شتێک: لێم (بکەرەوە). هەڵدانەوەی گرانەتا لە گرانەتێ دار دوای ئارەق کردنی.
کەوتوو: کەسێک یا شتێکە کە کەوتبێ.
کەوتوویی: گرانەتێ.
کەوجز: د. کەوجێز.
کەوجێز: د. ئاوگردان. ئەسکوێ .
کەوچ: هـ. مەنی پێوانە.
کەوچک: شتێکی کلکداری دەم پانە شتی پێ دەخورێ.
کەوچکتاش: کەسێکە کە کەوچک دروست بکا لە دار: لێسکە. ناوی دێیەکە لە شارەزوور.
کەوچکە: کەوچکێکە دەبەسترێ بە(چەرەخۆرە)وە، دانەوێڵەی لێ دەچێتە گێری ئاشەوە.
کەوچە: د. کەوچک.
کەوداو: ماکەوێکە کە بنرێتەوە بۆ ئەوەی نێرە کەو دەوری بدەن تا ڕاو بکرێن. چەند داوێکە دادەنرێن لە نزیک ماکەوێکە و بۆ ئەوەی ئەگەر ماکەوەکە خوێندی کەوی تر بێن بەدەنگییەوە و بکەونە ناو ئەو داوانەوە.
کەودەری: جۆرە کەوێکی گەورەیە زۆر حەزی لەناو بەفرە.
کەودەن: مەردوومی نا زیرەک.
کەورک: ز. جۆرێکە لە هەرمێ.

کەورنگان: ز. جۆرە دانەوێڵەیەکە لە گرانیدا تێکەڵی گەنم دەکرێ و دەخورێ.
کەورێشک: کەروێشک.
کەورێشکە: د. کەروێشکە.
کەوسەل: ز. کیسەڵ.
کــــەوش: جـــۆرە پێـــــڵاوێکی بێ پاژنەی لووت هەڵگەڕاوەیە. سەر بەرەوخوارە. هەنگڵی گیاندار.
کەوش دروو: کەسێکە کە هەر کەوش دروست بکا.
کەوش دۆز: کەوش دروو.
کەوش کەن: شوێنێکە کە کەوشی تێدا دابکەنرێ.
کەوشەک: یاری سێ بازد.
کـەوشـەن: مـەیدانی کـشـتـوکـاڵ و ئاژاڵ و لەوەڕاندنی ئاوایی.
کەوشێن: کەوشەک.
کەوک: ل. کەو.
کەوکردن: لە کەودانی دانەوێڵە.
کەو کەمانە: برینێکە لە مەلاشوودا پەیدا دەبێ.
کەو کەندەر:با. جۆرە کەوێکی گەورەی زەرد باوە.
کەوگیر: شـتێکی کلک درێژی دەم پانی کـون کونە لە مس یا لە فافۆن چێشتی توندەی پێ تێ دەکرێ و کەفی چێشت و گۆشتی پێ دەگیرێ.
کەوگیرە: برینێکە بەقەد دەمە کەوگیرێک پان و کون کونە.
کەوڵ: پێستی گیراوەی هێندێ گیاندار. شتێکە وەک پاڵتۆ پێـستـی تووکـداری خۆشـەکـراوی بەبەردا دەگیرێ و بۆ گەرمی بەزستـان لەبەر دەکرێ. کەوڵ پۆست. مشـەمما یا تەنراوێکی چوار سووچە لەسـەر تەنوور دادەخرێ بۆ نان لەسەر کردنی.
کەوڵ پۆست: کەوڵێکی تایبەتی خۆشکراوی تیسکنە بۆ لەسەر دانیشتن.
کەوڵکردن: گورووتی گیـاندار. بریتیـیە لە بەیدەست و زەبوونکردنی گیـاندارێک: فـەرهاد نەریمانی کەوڵ کرد.
کـەوڵتۆس: شـوێنێکە ئاو دایدڕیبێ. ناوی دێیـەکـە لە ناوچەی خورماڵ.
کـەوڵە: د. شـتی شـینی کـەوەڵە. شـوێنی ڕووتەنی زیخەڵانی شین.
کـەوڵـەکـۆن: بریـتـیـیـە لە مـەردوومی پیـری قـرخنی پەککەوتە.
کەولێدان: کەوکردن.
کەومار: جۆرە مارێکە وەک کەو دەخوێنێ.
کەون: کۆن.
کەونە: کۆنە.
کەونەفرۆش: کۆنە فرۆش.
کەونینە: بە شتی کۆن دەڵێن.
کەووت: دارێکی سەختە کەوچکی لێ دروست دەکرێ.
کەوور: بزنی سپی.
کەوورگ: ئەشکەوت.
کەووگ: د. شتی شین.
کەوە: کەووگ. کەوی دەغڵ پێوان.
کەوەت: کەووت.
کـەوەر: گـیـایەکی توونی گـەڵا پانی بێ لقە. کـەوورگ (د).
کەوەڕۆژ: ڕۆژێکە کە بەری ئاسمان تەنکە هەوری ببێ و سەرمابێ.
کـەوەڕێ: بێـزار بوون لـە لەشی خـۆت: لە لەشی خـۆم کەوەڕێ بووم، بەڵام نابێژرێ لە فلان شت کەوەڕێ بووم.
کەوەسێر: مەرێکە تووکی دەموچاوی سپییەکی شینباو بێ.
کەوشەن: سنوور.
کەوەگی: د. گەنەیەکە دەداتە مەڕ و بزن.
کەوەل: جۆرێکە لە بەری مازوودار گەڵا پان و تووکنە.
کـەوەلە: گـیـاندارێکی وردە وەک ڕشک دەداتە ئاژاڵ. شتی شینکار. زەوی و شاخی ڕووتەنی شینکار.
کەوەمار: شینە مار.
کەوێ: کەوا.
کەوێژە: کەوچکەی ئاش.
کەوێل: خانووی ناو باخ. ئەشکەوتی پچووک.
کەویە: نزم.

کـەوی: باڵندەیەکـە لە مـاڵدا دەسـتـەمـۆ بووبێ، (کـەویبـوون) دەسـتـەمـۆبوون، (کـەویکردن) دەستەمۆکردن. ڕنووی بەفر.

کەویچە: کەوێژە.

کەویر: د. دەشتی زیخەڵانی بێ ئاو و بێ سەوزایی.

کـەویژ: دەفـرێکە شـتی پێ دەپێـوری: چ کـەویژێ چ مەویژێ.

کەویژە: کەوێژە.

کەهـ: ل. کا.

کەهاڵ: د. تەمەڵ.

کەهرویان: ز. کارەبا.

کەهرێز: کارێز.

کەهریز: ل. کارێز.

کەهنی: ز. کانی.

کەهیا: گەورە. سەرۆک.

کەهێڵ: مەردوومی سست و تەمەڵ لە کاردا.

کەهی: با. گیاندارێکە کە لە ماڵدا ڕام بووبێ.

کەی: پیـتی پرسیار لە کات: (کەی) دەڕۆیت. یاری و کایە(هـ). شا: کەیخوسرەو.

کەیارک: ز. کارک.

کەیاندن: ز. ژەندنی مەشکە.

کەیبانوو: ژنێکە لە ماڵدا سەرپەرشتی ئیشوکار بکا.

کەی بەکەی: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ باسی ماوەیەکی زۆر لەمـەوپێش لە کـات: (کەی بەکـەی) هاتووم، واتە زۆر دەمێکە.

کەیس: با. هەل.

کـەیف: خۆشی دڵ: فـیـسـار کـەس بە(کـەیف)ە یا بێ (کەیف)ە.

کەیفکردن: بەخۆشی ڕابواردن.

کەیک: کێچ.

کەیکف: کێکف.

کەیکوا: د. مەردوومی کارزانی ڕاوێژ پێکراو.

کـەیل: پڕ: دڵم (کـەیل)ە واتە پڕە لە خـەم و خەفەت، (کـەیلبـوون) دڵ پڕبوون لە خـەم و خـەفـەت، (کـەیلکردن) پڕکـردنی دڵی یەکـێک لە خـەم و خەفەت. کەلاوە.

کەیلان: د. ئافرەتی تەڕلان.

کەین و بەین: تەگبیر و ڕازێکە کە بکرێ لەناو چەند کەسێکدا بۆ کردنی کارێک بەپەنهانی: چ (کەین و بەین) ێکتان بەدەستەوەیە؟

کەینێ: کەی.

کەیوان: ئەستێرەی (زوحەل) .

کەیوانوو: کەیبانوو.

کەیەڵ: خانووەیەکە بەهاوینان لەناو باخدا دەکرێ.

کەیی: کەوی.

کەێر: ز. درەختی مۆرد.

کێ: پیتی پرسیارە بۆ دەستنیشانکردن (تعین)ی تاقە کەسێک: کێ بوو هات؟. دێ: (کێ) خوا، واتە کوێخای دێ. پیـتـێکە بۆ خۆشـەویستی دەنرێ بەدوای هێندێ وتەوە: کناچە (کێ) واتە خوشکە لێ. پیـتـێکە دەنرێ بەو کـارانەی کـە لە یاریدا دەکرێ و دەیکا بەمصدری یاری: چاوشار(کێ)، دایە لۆ (کێ).

کیار: هـ. بێستانی کاڵەک و شووتی و ترۆزی و خەیار و بامیە و باینجان و تەماتە.

کیاستن: ناردنی یەکێک بۆ شوێنێک.

کیانا: هـ. ناردن.

کێتک: با. پشیلە.

کـێچ: گـیـاندارێکی ڕەشی وردی قـاچ برگـەبرگـەی بەناڵۆشی خاوەن قەڵەمبازە، بەهاران دەژێتەوە.

کـێچ کـەوتنە کـەوڵ: بریتـیـیـە لە پەلەپەل پێکەوتنی یەکێک.

کێچە ڕەشکە: دەعبایەکە بێستان و شینایی دەخوا.

کێچ هەڵهێنان: بریتییە لە پەلەپەل پێکەوتنی یەکێک بۆ بەجێهێشتنی شوێنێک.

کێخا: د. کوێخا.

کێخوا: د. کوێخا.

کـێر: جێگای نەتەوە خـسـتنەوە و مـیـزکـردنی نێـرینە. کـار، کـەڵـک(ز). کـێـرد (ز). شـتی کـاڵی نەگەیشتوو.

کێران: ز. داری درێژی ئەستوور.
کێرخۆر: بریتییە لە ئافرەتی جۆشن.
کێرد: تیغێکی دەم پانی مشتووداره ئانوشتێتەوە.
کێردگەر: کەسێکە کە کێرد دروست بکا.
کێڕ: خەتی کێشراو لەسەر زەوی یا کاغەز.
کێڕا: کوێڕا.
کێرزل: بریتییە لە مەردوومی زۆردار.
کێرزلی: بریتییە لە زۆرداری.
کێرسم: ز. شێوەی ئادەمیزاد .
کێرک: ز. کێردی پچووک.
کێرکەر: کارەکەر.
کێرکەڵە: د. گیاکەڵە.
کێرهاتن: ز. بەکارهاتن.
کێرەفیل: بریتییە لە قامچی هۆنراوە کە دەکرێتە دەست.
کێرەکەڵەگا: گیایەکی یەک لقە باڵای هەمووی گوڵە و لەناو تووتندا دەردێ و زەبوونی دەکات.
کێریشک: با. کەروێشک.
کێز: با. گووخلێنکە.
کێزان: ژەندنی مەشکە.
کێزاندن: کێزان.
کێزر: کۆمەڵە خەڵفێکە کە بەپری لە زەوی هاتبێتە دەرەوە. کەسێکە لە کرداردا هەڵەشە بێ و بەخودسەری ئیش بکا.
کێزری: هەڵەشەیی و خودسەری لە کاروباردا.
کێزک: ز. کێز.
کێزم: با. تاقە دارێکە کە مێوێکی خرابێتە سەر.
کێزە: با. قالۆنچە.
کێزەر: کێزر.
کێزەری: کێزری.
کێزێن: ز. لوولەیەکە بەژێر زەویدا برابێ بۆ ئاو پێدا بردن.
کێزی: ز. گەسک.
کێژوولە: چۆلەکە.
کێس: کەس (ز). کیس (د).

کێش: ڕەشتی. تەوانایی: لە (کێش)ی مندا نییە. نۆرەیەک لە شتی بەتەرازوو کێشراو: ئەمە دوو یا سێ (کێش)ە. وەزنی شیعر. مشکی. پێز: ئەم هەویرە بە (کێشە).
کێشان: ڕاکێشانی شت. قوم دان لە جگەرە و سەبیل و نێرگەلە. ئەندازە گرتنی شت بەسەنگ و تەرازوو. پەڕاندنی وڵاخی نێر لە مێ.
کێشانن: د. کێشان.
کێشانە: ئەندازەگرتنی شت بەسەنگ و تەرازوو.
کێشانەکردن: کێشانە.
کێشانەوە: هێنانە دواوەی شت: ئاگرەکە یا لەشکرەکە (بکێشەرەوە).
کێشران: کێشان.
کێشراو: شتێکە کە کێشرابێ.
کێشک: ئێشک. وتەی پرسیارە وەک وتەی (چی) (ز).
کێشکچی: ئێشکچی.
کێشکردن: ڕاکێشانی شت.
کێشک گرتن: ئێشک گرتن.
کێشکە: با. چۆلەکە.
کێشماکێش: د. کێشمەکێش.
کێشمان: کشان و فراوانبوونی شت: فانیلەکە (کێشمان)ی دێ.
کێشمەکێش: بگرەوبەردە و دەردی سەری.
کێشندە: هێزێکە لە هێندێ شتدا هەیە شتی تر ڕادەکێشێ بەلای خۆیدا.
کێشواکێش: د. کێشمەکێش.
کێشوولە: چۆلەکە.
کێشوەر: حکومەت.
کێشە: بردنی کوڵۆشە لە شاراوە بۆ سەر خەرمان. هەرا و کێشمەکێش.
کێشهاتن: کێشمانی شت.
کێشەکێش: کێشمەکێش.
کێشە و بەرە: کێشمەکێش.
کێشەوە: گواستنەوەی شتێک لە شوێنێکەوە بۆ

شوێنێکی تر.
کێشەوێ: کێشەوە.
کێشیاگ: د. کێشراو.
کێشیان: کێشان.
کێف: کێو.
کێفرۆشک: ز. کەروێشک.
کێفزال: ز. قرژاڵ.
کیڤژاڵە: با. قرژاڵ.
کێفژاڵە: کێفزال.
کێفساز: د. کێوسار.
کێفسان: د. کێوسال.
کێفش: ز. شتی ئاشکرای نمایان.
کێفکی: با. شتی بۆگەن.
کێفی: کێوی.
کێفیلە: د. کێویلە.
کێڤریشک: با. کەروێشک.
کێڤی: ز. کوویەڵۆکە.
کێڤیی: ز. دەفرێکی گڵینە ڕۆن یا هەنگوینی تێ دەکرێ.
کێکف: تیروو.
کێکوو: کێکف.
کێل: دوو تەلەبەرد یا دوو میلە لە سەرین و پێینی گۆڕەوە دادەچەقێنرێ. شتی بەرز، (کێلبوونەوە) بەرزبوونەوە، (کێلکردنەوە) بەرزکردنەوە.
کێڵ: کەیەڵ (هـ). میلی ڕەنگاوڕەنگی بەرە. کێل (د).
کێلان: بەرگی خەنجەر و شیر.
کێلان: هەڵگێڕانەوەی زەوی بەگاسن بۆ کشتوکاڵ.
کێلانە: کێلان.
کێلدان: ز. دروومان.
کێڵران: کێلان.
کێڵراو: شوێنێکە کە کێڵرابێ
کێلک: کەلەکە.
کێڵگە: زەوییەکە دەست بدا بۆ کێلان. زەوی کێڵراو.
کێلووک: با. ژنێکە کە موسوڵمان نەبێ.

کێلوون: ئاسنێکی زمانەدارە دەدرێ لە دەرگا و سندووق و بەکلیل دادەخرێ.
کێلە: د. کەویڕ.
کێلەبەردانێ: یارییەکی دوو دەستەییە، هەر دەستەی چەند کەس بن دەبێ ئەوەندە تەنکە بەردی پچووکی بەقەد دەستێک ئامادەبکەن، دەستەیەکیان بەردەکانیان دادەچەقێنن و دەستەکەی تر تەنکە بەردەکانی خۆیانی تێ دەگرن.
کێلەندی: ز. جۆرە داسێکی گەورەیە بەهەردوو دەست دەگیرێ و دروێنەی پێ دەکرێ.
کێلێژە: کۆڵەکەی چارداخی توتن.
کێم: خوێنی گەڕاوەی خەستی سپییە لە برین دێتە دەرێ. کەم (ز).
کێماسی: ز. کەمایەسی.
کێماو: کێمی ڕوون.
کێماهی: کەمی.
کێمایی: کەمی.
کێمپەڕ: تەنینەوەی برین بەهۆی کێمەوە.
کێمکردن: پەیابوونی کێم لە برین.
کێمی: کەمی.
کێندەر: کوێندەر.
کێندەرێ: کوێندەرێ.
کێو: چیای بەرز.
کێوسار: د. شوێنی شاخاوی.
کێوسان: کوێستان.
کێومال: هەرەوەزکردن بەدووی شتێکی ونبوودا لە دەشت و کێو.
کێووژ: کەویڕ.
کێووستان: کوێستان.
کێون: سەختە پۆڵایەکی لووتداری قورسە کلکێکی دارینی هەیە، بەردی گەورەی پێ دەشکێندرێ.
کێوە: بۆ کوێ.
کێوی ئاگرپژێن: کێوێکە بەهۆی جۆش و خورۆشی ناویەوە لەت ببێ و ئاگر و شتی تواوەی لێ بێتەدەرەوە.

کێوی ئاگرفشان: کێوی ئاگرپژێن.
کێوی: گیا یا گیاندارێکە کە هەر لە کەژ و کێودا بێ. بریتییە لە مەردوومی سرکی سڵکردوو لە شت.
کێویلە: سەوزیایی و دارودرەختێکە کە لە دەشت و کێو روابێ و بەدەست نەچەقابێ.
کێهانە: کامیان.
کی: ل. کێ.
کیتەڵە: گۆزەی پچووکی خڕەڵە.
کیر: کێری گیاندار. کێرد و چەقۆ (ز).
کیر ڕنج: با. هەلاج.
کیرە: جۆرەج دەنگێکە لە یەککەوتنی هێندێ شتەوە پەیدا دەبێ. کیرە کیر: کیرەی یەک لەدوای یەک.
کیژ: کچ.
کیژۆڵە: کچۆڵە.
کیس: جۆرە بلۆقێکە لەبن ددان پەیدا دەبێ.
کیسک: ز. کیسە.
کیسکردن: پەیابوونی کیس لەژێر دداندا. بریتییە لە پیش خواردنەوەی یەکێک لە ڕقاندا.
کیسۆ: ز. ڕەقە.
کیسە: توورەکەیەکە شتی تێ بکرێ.
کیسەبڕ: د. گیرفانبڕ.
کیسەکێش: ناترێکە لە ژووری حەماما بەکیسەیەکی تایبەتی مەردووم بشوا.
کیسەکێشان: هێنانی کیسە بەلەشدا بۆ لێکردنەوەی چڵک.
کیسەڵ: دەعبایەکی دێمییە وەک ڕەقەی ناو ئاو.
کیسەڵە: دارێکی قۆقزە دەدرێ لە پشتی دەرگا و شمشێرەی پێدا دەکرێ. دارێکە (مازە) و (لاجامە) بەیەکەوە دەنووسێنێ.
کیسە لە مل: بریتییە لە کچی جوانکیلانە.
کیسە و کەمەر: جۆرە کەمەربەندێکە، چەند کیسەیەکی پێوەیە شتی تێ دەخرێ.
کیسەهەڵدروون: بریتییە لە تەماداری یەکێک بۆ شتێک: فیسار کەس (کیسەی بۆ هەڵدرووە) واتە بەتەمایەتی.
کیف: چەرمێکی دووتوێی هەڵدرواوە، هێندێ شتی تێ دەخرێ.
کیفاندن: د. فیکەکردنی مار.
کیفانن: کیفاندن.
کیفکردن: هەڵکفانی شت.
کیفن: شتی هەڵکفاوی پفەڵ.
کیفۆک: پیشۆک.
کیفە: د. فیکەی مار.
کیڤار: با. کرێشی ئەستووری سەری کەچەڵ.
کیڤی: با. گیانداری کێوی.
کیلۆ: سەنگێکە کە هەزار غەرامە.
کیلە: ئەندازەیەکە بۆ دانەوێڵە کە چوار تەنەکەیە.
کیلەرک: با. گەنجینەی ژوور.
کیم: کێم.
کیمیا: زانیارییەکە باس لە دروستکردنی هێندێ شت دەکا بەلێکدان و جوێکردنەوەیان. دروستکردنی ئاڵتوون و زیو بەدەرمان.
کیمیاگەر: کەسێکە کە کیمیایی بکا.
کیمیاگەری: خەریکبوون بەکیمیاوە.
کیمیایی: کیمیاگەری: ئەم پیشەیە (کیمیایی)یە.
کین: ڕق.
کینە: کین.
کینەدار: خاوەنی کینە.
کینەکێشان: ڕق کێشان لە دڵدا لە یەکێک.
کینەکێش: کەسێکە کە کینەی زۆربێ لەگەڵ مەردوومدا.
کیوار: گیایەکی بەرزی کوێستانی بەهارییە، گەڵای وەک بی وایە، دەکوترێ و دەدرێ بەوڵاخی بەرزە. جۆرە جەوییەکە لە لا قەدی گیای کیودا پەیدا دەبێت دوای بریندارکردنی و، دوای مەیینی وەک بنێشت دەخورێ.
کیبوون: پیک.

گ

گ: گـــشت: (گ) جــــاریٚ یا (گ) جــــۆریٚ واته هەمـووجاریٚ یا هەمـووجۆریٚ. پیــتێکه له شوێنیٚ (و)ی (إسـمی مـفـعـول) دەنووسیٚ بەدوای هێندیٚ وتەوه: گەییی(گ)، رویی(گ) واته گەیو، ڕۆیو.

گـا: ڕەشـەوڵاخـێکی نێـره کـه پێی نابێـتـه سیٚ سـاڵه. پیــتــێکه بەهەر ناوێکەوه نرا دەیکا بە(إســمی مکان): ڕیٚ(گا)، سەیران(گا) واته جێی ڕۆین و سەیران. کات: هەر(گا) واته هەر کات.

گائەنگێو: جۆره مارێکه وەک زەردەمار بەڵام ئەم شینه و بیٚ وەزەنده.

گابڕەسەوزه :گـیایەکی ئاوییه له لەبان دەچیٚ بەڵام ئەم سیٚ کووزه و گەڵای تەنکه.

گابۆڕ: بۆڕەبۆڕی گاگەله لەسەر خوێنی ڕەشەوڵاخێکی سـەربڕاو. بریتـییـه له گـریانی چەند کـەسـێک بەدەنگی بەرز بەهۆی مردنی خۆشەویستێکیانەوه.

گابەرد: بەردی زۆر گەوره.

گاپەڵ: جۆره کۆترێکی شینی کێوییه.

گاپیٚ: بریتییه له مەردوومی تەمەڵ له ڕۆیندا.

گاپێل: گایەکه که شاخەکانی چەمابنەوه بەدەوری گویٚ یا چاویدا بەجۆرێک که پێویست بیٚ بەبڕینەوه.

گاتوو: شاتوو.

گاجفت: د. گاجووت.

گاجووت: گایەکه لەوانه بیٚ که جووتی پیٚ بکریٚ.

گاچاڵ: د. چاڵی زۆر گەوره.

گـاچاوه: جۆره گـوڵێکه له شـتی چنراو دروست دەکـریٚ له وێنەی چاوه گا.

گاچوان: گۆچانی زلی ئەستووری ناقۆڵا.

گاچێرین: ز. کلک هەڵسەنگێنه.

گادار: ز. شوێنی لەوەڕی گاگەل.

گادانه: د. کزن.

گـادمـه: گـیـایەکـه وەک هەڵەکۆک، بەڵام ئەم سـەڵکی نییه و بۆ ژانه سک دەخوریٚ.

گادۆش: دەفرێکی گڵێنه وەک دیزه، دوو قولفی هەیه، پەتی تیٚ دەخریٚ و پێی هەڵدەگیریٚ.

گادۆشکه: جامی شیر دۆشین.

گادەمه: گـیـاکی گەڵاپانی پایزی زۆر تاڵه، دەکوتریٚ و دەکرێته گۆماوەوه بۆ ماسی کوشتن.

گادێری: ز. گاوان.

گـــار: پیـــتـــێکه دەنریٚ به هێندیٚ ناوەوه دەیکا بەنیشکەر: ئامۆژ(گار)، پارێز(گار)، کرد(گار). بەهێندیٚ ناوەوه دەنووسیٚ، مــاوەیەک له کــات پێشان دەدا: ڕۆژ(گار)، شەو (گار).

گاران: ز. گاگەل.

گاراندن: گارەکردنی مریشک.

گارانن: د. گاراندن.

گارام: د. گاڵۆک.

گاڕان: گاگەل. دارێکی درێژی نەقیزەداره، جوتیار له جووت کردندا گای پیٚ لیٚ دەخوڕیٚ. ناوی دێیەکه له ناوەندی (سنه) و (مەریوان)دا.

گارس: با. مەرزن.

گارنگ: ز. گووگره.

گاره: دەنگی مـریشک، گارەگار: گـارەی یەک لەدوای یەک.

گاریە: دەفرێکی تایبەتی گەورەیە، پڕ دەکرێ لە ئاو و دەنرێ لە ولاخ.
گاریتە: با. کاریتە.
گاز: قەپگرتن لە شت بەددان. ئاسنێکی دوو دەمی کەوانەدارە، دان و بزماری پێ هەڵدەکێشرێ. تۆزێک پووشوو کە بۆ داگیرساندن بکرێتەوە. بانگەواز. باسکی ئادەمیزاد و گیاندار (ز) نەوت. هەڵم.
گازاندە: گلەیی: گازاندەم لێ مەکە.
گازرکردن: شووشتنی جاو و هەڵکوتانیتی بۆ سپیبوونەوە.
گازرکەر: کەسێکە کە شت گازر بکات.
گازک: با. مەقاش.
گازکردن: بانگکردن بەدەنگی بەرز.
گازگاز: ز. هاوارکردنی زۆر.
گازگرتن: قەپگرتن بەددان.
گازن: ئاسنێکی دەم تیژە، زین دروو چەرمی پێ زویڵ زویڵ دەکات. گلەیی (ز).
گازندۆک: ز. کەسێکە کە زۆر سەرکۆنەی مەردووم بکا.
گازندە: گلەیی.
گازۆز: ز. مۆریانەیەکە کە دەداتە کالا.
گازۆڵک: گوخلێنکە.
گازووک: قامیشێکی ئەستووری درێژە کە سەرێکی دادرابێ و دوو فاق کرابێ بۆ مارگرتن و کوشتنی.
گازەرا: ناوەراستی شت.
گازەندە: گازندە.
گازی پشت: موورەغەی پشت.
گازی: ز. هاوار. بانگ.
گازیز: ز. گازۆز.
گازیکرن: ز. هاوارکردن. بانگکردن.
گازیکەر: با. بانگکەر.
گاسک: با. گازک.
گاسکە: دەنگی هێندێ گیاندارە لەکاتی کەساسیدا، (گاسکە گاسک) گاسکەی یەک لەدوای یەک.
گاسن: ئاسنێکی پانە وەک بێڵ دەکرێ بە هەوجارەوە و جووتی پێ دەکرێ.
گاسنۆق: د. یەغدانی گەورە.
گاشە: کەشاکەش و دەردی سەری. خڕەبەرد.
گاف: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
گاڤ: ز. کات. هەنگاو.
گاڤان: ز. گاوان.
گاڤانی: ز. گاوانی.
گاڤدان: ز. هەنگاونان.
گاڤەک: ز. کات.
گاقر: گاقران.
گاقران: دەردە گا.
گاقۆڕ: گابۆڕ. کاتی وشکبوونی ئاو لە دەمەدەمی پاییزدا.
گاکۆتر: جۆرە کۆترێکی کێوییە.
گاکوچک: د. گابەرد.
گاکێفی: د. گاکێوی.
گاکێوی: دەعبایەکی کێوییە لە گا دەچێ بەلام ئەم زلترە.
گاگا: جارجار: (گاگا) دەچمە دەرەوە. دەم دەم: شەو (گاگا) دەنووم و (گاگا) هەڵدەستم.
گاگۆڕ: د. گۆڕێکی گەورەیە کە لە تەنیشتەوە لادڕ بکرێ و ئەلحەدی بۆ هەڵ نەکەنرێ.
گاگۆز: شتێکە وەک پۆڵکە بەلام ئەم دەنکی گەورەترە.
گاگۆڵکێ: ڕۆیشتنی منداڵ لەسەر چوار چنگۆڵە لە پێش پێ گرتنیدا.
گاگۆڵە: گاگۆڵکێ.
گاگوێ: گیایەکی کوێستانییە لە گوێی گا دەچێ.
گاگەل: کۆمەڵێ گا و مانگا کە بلەوەڕێنرێ.
گاگەلە: گاگەلە: د. گاگەل.
گاگێرە: گایەکە کە بەتایبەتی گێرەی پێ بکرێ.
گاڵ: هەرزن.
گاڵتە: وتن یا کردنی شتێک بۆ پێکەنین.
گاڵتەچی: کەسێکە کە زۆر گاڵتە بکا لەگەڵ ئەم و ئەودا. کەسێکە کە گاڵتەی پێ بکرێ: بۆچ

(گاڵتەچی) تۆیە؟
گاڵتە پێکردن: گاڵتەکردن بە شتێک.
گاڵتەکردن: وتن یا کردنی شتێک بەقەشمەری.
گاڵتـە لێ پڕان: وەرگـرتن و زانینی هەمـوو کـردار و گوفتارێک بەگاڵتە.
گاڵتێن: شتێکە کە بکرێ لە ڕووی گاڵتەوە.
گاڵدان: هاندانی کەسێک لە کەسێک بۆ زیان پێ گەیاندنی.
گاڵگاڵی: جۆرە کولێرەیەکی پچووکە لە هەویر و ڕۆن دروست دەکـــرێ و زەردێنەی هێلکە لە ڕووی دەدرێ.
گاڵۆش: د. کاڵۆش.
گاڵۆک: گۆچان.
گاڵە: ل. خشتی کاڵ.
گاڵەبەنگ: د. جـۆرە لەوەڕێکە کـە خـواردنی گـێژی دەدا.
گاڵەپێکردن: حەشرکردن بە شتێک.
گاڵەدان: داخستنی دەرگا.
گاڵەکردن: کردنی کارێک بەچاپوکی و چالاکی: فیسار کەس (گاڵە) دەکا، واتە کارەکەی چاک دەکات.
گاڵەگاڵ: دەنگە دەنگ.
گاڵە و گیڤە: هەرا و هەرشە و خۆ تووڕەکردن.
گالیسکە: عەرەبانەیەکە کە بەگا بڕوا.
گالینە: نانی هەرزن.
گـامـارۆ: باڵندەیەکی مـەلەوانی ڕەشی کـونج کـونجی ناوچەوان سپییە بەقەد (قەلمراو) دەبێ.
گامل: ز. دوورخستنەوەی شت بە شان.
گـامەلاس: مـانگرتنی گـا و خۆ بەزەوی دادانی. جۆرە یارییەکی دوودەستەییە.
گـامـێش: جـۆرە ڕەشـەوڵاخـێکی مـەلەوانە، لە گـا گەورەترە.
گامیش: گامێش (ل).
گان: دروستبوونی نێر لەگەڵ مێدا. گیان: ناساغەکە (گان) دەدا، واتە گیان دەدا.
گاندەر: کەسێکە کە گان بدا.
گانکەر: کەسێکە کە گان بکا.
گـانەگـۆڵ: بریـتـییـە لە بەزم و هەرا. ئەم (گـانەگـۆڵە) چییە.
گاو: کات. پینەی کاسە و تەشپی. هەنگاو.
گاوارە: د. بێشکەی منداڵ.
گاواسن: گاسن.
گاوان: کەسێکە کە گاگەل بلەوەڕێنێ.
گاوانە: هـ. گلێنە.
گـاوانی: مـزێکە کـە دەدرێ بەگـاوان. ڕیشـۆڵە (د). ناوی دێیەکە لە ناوچەی بازیان.
گاوخان: د. گاوەخان.
گـــاودانە: د. بەری گـــیـــایەکی بەهارییـــە دەدرێ بەڕەشەوڵاخ.
گاودومە: د. گیایەکە وەک کلکی گا وایە بۆ سووتاندن بەکاردەهێنرێ.
گاوزاڵک: ل. قالۆنچە.
گاوشە: د. گۆزەی گەورە.
گاوور:کەسێکە لەسەر ئاینی عیسا پێغەمبەر بێ. بێ باوەڕ (ز).
گاوەس: گاوەس.
گـاو و گـەردوون: قـوربانی: بە(گـاو و گـەردوونت) بم، واتە بەقوربانت بم.
گاوولکێ: د. کاگولکێ.
گـاوەخـان: دووکـێـرە جـووتـیـار لێی دەدا لەمـســەر و لەوسـەری زەوییـەوە بۆ ئەوەی کـە لە کـاتی جـووتدا لێی نەچێتـە دەرەوە. گـەورێکە گـا و مـانگای تێ بکرێ.
گاوەزبان: گۆزروان.
گاوەزوان: گاوەزبان.
گاوەس: مەشکەیەکە لە پێستی گا کرابێ.
گاوەسپووک: هـ. گـیـایەکی کوێستـانییـە گوڵێکی سوور دەگرێ بنکێکی سپی هەیە وەک پیشۆک دەخورێ.
گاوەسن: د. گاوەس.
گاوەسەر: د. تۆیز.
گاوەکی: د. ئێسترە گایلکە.

گاوەناز: برینێکە لە قوڕگی ڕەشەوڵاخ خڕ دەبێ.
گاویلکە: باڵندەیەکی پچووکە هەمیشە بەشوێن هێڵی جووتیاردا دەگەڕێ بۆ کرم خواردن.
گاھ: کات.
گاھەس: د. شایەد.
گـای بنە: ئەو گـا گـێـرەیەیە کـە دەکـەوێتـە لای خەرمانەوە. بریتـییـە لە یەکێک کـە پەنجەی لە کارێکدا بێ: هەمووی قەباحەتی گای بنەیە.
گایلکە: جۆرە ئیستریکی باڵا پچووکە.
گاینجە: دارێکە وەک خەنجەر دەکرێ بەکونی مژاندا بۆ ئەوەی کە لە (وێژانبەر) دانەماڵێ.
گایەل: گاگەل.
گایین: پەڕینی نێر لە مێ.
گپ: گووپ. پیت (ل).
گت: د. شتی قوت. وێستان و ئیستکردن.
گتایی: د. قوتی شت.
گتە: د. شتێکی قوتە کە لە دوورەوە دیاربێ.
گجک: دوگمەیەکە لە زێی مانگادا وەک گوڵەنگ بۆ وڵاخی بەرزە.
گجی: ھ. کراس.
گچچە: وتەیەکە ڕەشەوڵاخی پێ لێ دەخوڕدرێ.
گچک: پچووک.
گچکۆکە: پچکۆلە.
گچکۆلە: گچکۆکە.
گچکە: پچووک.
گچکەڵە: گچکە.
گچکەیی: پچووکی.
گلاندن: ز. کۆکردنەوەی خواردەمەنی بەسواڵ.
گدووک: ز. گردۆڵکە.
گدە: گدێ.
گدێ: د. بزن.
گدێ گدێ: گدی گدی.
گدی: وتەیەکە بزنی پێ بانگ دەکرێ: (گدی گدی) لە کاتێکدا کە بتەوێ بزن بانگ بکەیت. وتەیەکە بۆ مەدح و زەم بەکاردێنرێ بەم ڕەنگە بەپیاوی گـێل دەوترێ: (گـدی گـدی) واتە وەک بزن وایت. یا بەمنداڵی خۆشـەویست دەوترێ (گـدی گـدی) لە خۆشەویستیدا (ز).
گدی گدی دان: خوتووکەدان.
گـر: پیـتـێـکە بە هێندێ ناوەوە دەنووسێ دەیکا بەسیفەتی مشبە: بەرگە(گر)، فرە(گر). ڕق: فیسار کەس زۆر بە(گر)ە واتە ڕق ئەستوورە. هێز: فیسار کەس زۆر بە(گر)ە واتە زۆر بەهێزە. فێڵ: (گر)ی دا واتە هەڵی خەڵەتاند. گەڕ (ز). تەپۆڵکە (با). شتی زلی زبر (ز).
گرار: با. چێشتی توندە.
گراز: ز. چێشتی ساوەر یا برنج.
گراگر: ز. گەورە و سەرکۆمار.
گرامەفۆن: سندووقی گۆرانی.
گران: شـتـی قـورس. شـتـێکە لە کڕیندا بەپێی خۆی نرخی زۆر بێ، (گـرانبـوون) سـەرکـەوتنی نرخی شت. گرانکردن: زۆرکردنی نرخی شت. گوێچکەی قورس و سەنگین. شتێکە کە تێگەیشتنی سەخت بێ: وانەکـەی ئـیـمـڕۆمـان زۆر (گـران بوو). مەردوومی قورس و قەمەر.
گرانایی: قورسایی.
گرانبار: بریتـییە لە کەسێک کە باری ژیانی قورس و گران بێ.
گرانبایی: گرانایی.
گرانبەها: شتی زۆر بە نرخ.
گرانجان: کەسێکە شت بەگران بفرۆشی.
گرانمایە: گران بەها.
گـرانە: با. ڕووتانەوەی مـووی پێـشی ناوچەوان تا ناوەڕاستی سەر (أصلع).
گرانەتا: تایەکی زۆر بەتینە تووشی هەر کەس ببێ تا ئارەق نەکا یا باوێشک نەدا یا نەپژمێ بەری نادا.
گرانەتێ: گرانەتا.
گرانەوە: گێڕانەوە.
گرانی: کاتێکە کە هەموو شت تیایدا کەم و گران بێ. گرانایی.
گراو: ئافرەتێکە کە حەزت لێ کردبێ (معشوقة) (ز). کەسێکە کە گیرابێ.

گراوه: د. جزیرة.
گراوی: دڵداری و خۆشەویستی بەدڵ . دەزگیران. دڵدار.
گڕپە: گڕفەی ئاگر، (گڕپەگڕپ) گڕپەگڕپی زۆر.
گرتک: پارچە ئێسقانێکە کە گۆشتی پێوەبێ. پریاسکە (د).
گرنگە: جێگایەکە لە شاخ و دەشت کە بزن و مەڕەکێوی تێدا نووستبێ و سمکۆڵی تێدا کردبێ و، لەبەر ئەوە لە بەهاردا گیای لێ نەڕوابێ. گونکە هەویر (د).
گرتن: دەست بگیرکردنی شتێک و هێنانە ژێر چنگ: ئەو شتەم لێ (بگر)ە. بەند (حبس) کردن: فیسار کەسیان (گرت). بەڕۆژوو بوون: هەموو ساڵێک ڕۆژووی ڕەمەزان (دەگرم). بەربەستکردنی کون و دەلاقە، کورتکردنەوەی شتێک بەمەقەست: کەمێک سمێڵت (بگرە). برینداربوونی شوێنێک لە ئەندام بەهۆی نهێم کەوتنە سەری: پێڵاوەکە قاچمی (گرتووە).
گرتنە دڵ: نیازگرتنی شتێک بەدڵ. بریتییە لە دڵگیربوون لە شتێکی ناخۆش و نەچوونە دەردوەی لە دڵ.
گرتنە ناو: گرتنی یەکێکە لە لایەن چەند کەسێکەوە بەجۆرێک کە نەتوانێ لە دەستیان دەرچێ.
گرتنەوە: گرتنی شتێک لە حەواوە: تۆپەکەی (گرتەوە). هێنانەوەی ئەندامی شکاو یا لەجێ چوو بۆ جێی خۆی. ڕێکخستنی تەرازوویەکە کە سەربکا بەهۆی پارسەنگەوە بەڕەنگێک کە هەردوو تاکەی بەرامبەر بوەستن. وەرگرتنی سەنگێک بەوێنەی سەنگێک: لەسەر ئەم حۆقەیە حۆقەیەک (بگرەوە). دروستکردنی هێندێ شت بەتێکەڵکردنی شتی تر لەگەڵیدا: خەنەکە یا دەرمانی چاوەکە (بگرەوە). پێچانی مەرحەمە و شتی تر بە بەر کۆشەوە: هەمیشە لە حەمامدا مەرحەمە بگرەوە. بەڕۆژووبوونەوەی ڕۆژێکی ڕەمەزان لە مانگێکی تردا کە لەکاتی خۆیدا بەڕۆژوو نەبووبێت. گەیشتنی یەکێک بەیەکێکی تر لە کارێکدا و بوون بە هاوڕێی لەو کارەدا: ئەرێمان لە پۆلی شەشدا سالاری (گرتەوە). لابردنی زین لەسەر پشتی ولاخ: زینەکە لە ئەسپەکە (بگرەوە). پاککردنی هێندێ شت: توێکڵی خەیارەکە (بگرەوە).
گرڤان: گریمان.
گرتەکان: ل. گوێز.
گرخبوون: کەرخبوون.
گرد: تەپە. شتی خڕ. چەند شتێکە کە بەیەکەوە کۆمەڵ بن: قوتابیەکان هەموو (گرد)ن. دەور و قەراغی شت.
گرداڤ: ز. گەرداو و چورتم.
گرداو: د. گێژاو.
گردبوونەوە: کۆبوونەوە.
گردکردنەوە: کۆکردنەوە.
گردوکۆ: کۆکردنەوە.
گرد و کۆشی: کرد و کۆشی.
گردۆڵک: خەرمانێکی کوتراوە کە هەڵدرابێتەوە بەگردی بۆ شەنکردنی. گردۆڵکە.
گردۆڵکە:گردی پچووک لە زەوی.
گردە: جۆرێکە لە بنکی سەلکە. برنجێکە کە سەدری و عەنبەرنەبێ.
گردەبا: د. گێژەڵووکە.
گردەبڕ: شتێکە کە لەسەر باری پانی بەگردی شکابێ یا بڕرابێتەوە. جۆرە مشارێکە کە داری هەر لەسەرباری پانی پێ ببڕێتەوە.
گردەپیاو: پیاوی کورتەبالا.
گردەڵ: باگردێن.
گردەڵە: شتی خڕەڵە. خەرمانێکە کە هێشتا گردبێ و نەکرابێ بەتارم. دارێکە وەک باگردێن بەڵام ئەم هەردوو سەری تاشراوە و ناوەڕاستەکەی لەلەکراوە، حەلێک کە بەرداش بێزار بکرێ دەدرێتە ژێری و تلی پێ دەدرێ ئینجا بەسووکی بەردەکەی سەرەوەی دادەگیرێ. ئەو دارە چوار پاڵووەیە کە

جۆڵا تەنراوی خۆی لەسەر هەڵدەکات.
گردەنشین: یەکێکە کە لە پێ کەوتبێ.
گردەوبوون: د. گردبوونەوە.
گردەوەبوون: گردبوونەوە.
گردی: هە. هەموو.
گردیلە: شتی پچووکی خڕ.
گـڕ: بڵێسـەی ئاگـر و شـەوقی چرا. شـتی زبر: ئەم تەختـەیە یا ئەم بەردە (گـڕ)ە. مـەردوومی، دان ڕیچ. دەنگێکە کە ساف نەبێ. دەنگی منداڵێکە کە لە یاری چاوشارکێدا بگاتە سەر شار.
گڕاڵک: قنگەلاشک. ئاگرێکی گڕی خۆشی کەم.
گـڕان: سـووتاندنی ئاگـر و چرا: ئاگـرەکـە یا چراکـە (دەگڕێ).
گڕخواردن: گەڕان و سووڕانەوە.
گـڕدان: دەسـتکەوتنی ئەو کـەسـانەی کـە لە یاری (چاوشـارکێ)دا تێ کـەوتوون لە ئەندامی ئەو کـەسـانەی کـە تێ نەکـەوتوون، کـە بەو دەست لێکەوتنە ئینجا ئەوان تێ دەکـەون. هاتنەوە سەر شاری ئەو کەسانەی کە لە یاری چاوشارکێدا تێ نەکـەوتوون و دەسـتخـسـتنیـان بۆ سەر شارەکـە: شێرکۆ شاری (گڕ)دا.
گڕسەندن: گڕگرتن.
گـڕک: با. جـۆرە دەسـتـاڕێکی سووکـەڵەیە کـرەی پێ دەکرێ.
گڕکە: کاڵەکی پچکۆلە. کەچەڵی ئاژاڵ.
گڕکە زەوی: د. زەمینێکی بەرزی ڕووتەنە، کە هیچی لێ نەڕوابێ.
گڕگازۆڵە: گیای کەڵەوێ.
گڕگرتن: بەرزبوونەوەی گڕ لە شتی سووتاو. بریتییە لە سووربوونەوە و توورەبوونی یەکێک.
گڕگڕ: جۆرە پاقلەیەکە (د). دووبارە مێوانەکان ئەمڕۆ ڕۆیشتن، ئێواری گڕگڕ هاتنەوە سەرم.
گڕگران: د. ئاگربازی.
گڕگە: دەردێکە تووشی پشتی مەڕ دەبێ و کرێشی لێ دەنیشێ.

گڕناڵ: شتی زبری دڕ.
گڕناڵ گڕناڵ: شتی زۆر دڕی چاڵ چاڵ.
گڕنای: هە. سووتان. کڵپەی ئاگر.
گڕنی: شتی زبر.
گڕۆ: ز. مەردوومی گەڕ.
گڕ و پف: گڕێکی خۆشە کە زوو دامرێتەوە. بریتییە لە پەیدابوونی شـتـێـک و نەمـانی بە دەسـتـوبردی دەوڵەمـەندییەکەی (گڕ و پف)ێک بوو، واتە زوو بەسەرچوو.
گڕۆز: منداڵی گرینۆکی ڕقگر.
گڕۆزی: گرینۆکی و بێ خەوی.
گڕ و فڕ: گڕ و پف.
گڕ و فڕ: با. شتی خڕی گرد (مدور).
گڕۆک: منداڵێکە کە زۆر بگری. کەژ (د).
گڕ و کف: گڕ و پف.
گـڕوگـاڵ: ورتەورتی منداڵی سـاوا لە پێش زبان گرتنیدا.
گڕۆسک: با. هەرمێ کێویلە.
گڕۆڵ: د. گوڕۆڵە.
گڕوو: ورک گرتنی منداڵ. گروێ. دەموچاو ئاولاوی.
گڕووسک: با. گڕۆسک.
گڕوێ: گیانداری گەڕ، (گڕوێبوون) گەڕبوون.
گڕوێیی: گەڕۆڵی.
گڕە: هالاوی گەرما. جۆرە دەنگێکی ناقۆڵایە لە (کرە) قەبەترە. گڕەگڕ: گڕەی یەک لەدوای یەک .
گـڕەپێـچە: تەندوورێکی داخـراوە کـە گـڕ و کـڵـپـەی دانەمردبێ.
گڕیان: د. سووتان و شەوق دانەوە.
گڕی: زبری. ڕیچی دان. قەبەیی و ناخۆشی دەنگ.
گرژ: گیانداری مۆن. کرژ.
گرژبوون: دڵ تەنگبوونی یەکێک بەجۆرێک کە چرچی بکەوێتە ناوچەوانی. کرژبوون.
گرژهەلاتن: چوونەیەکی هێندێ شت.
گرژی: مۆنی.
گرژینەوە: زەردەخەنە.

گرس: گەورە (با). شتی سفتی پتەو (د).
گرسان: گیرسان.
گرسانەوە: گیرسانەوە.
گرسک: با. گرۆسک.
گرسیاک: د. گیرساو.
گرسیان: د. گیرسان.
گرسیانەوە: د. گیرسانەوە.
گرش: ز. نیرگەی خانوو.
گرشە: پێخوێی گیرەنەکراو لە خەرمان. ورشە، (گرشە گرش) ورشە ورش.
گرفت: نەخۆشییەکە پەیا دەبێ لە زۆرمانەوەی خواردن لەناو ریخۆڵەدا.
گرفتار: کەسێکە دووچاری ناخۆشییەک بوویێ.
گرفتاری: دووچاری بەناخۆشییەکەوە، (گرفتاربوون) دووچار بوون، گرفتار کردن: دووچارکردن بەناخۆشییەکەوە.
گرفنچک: گرێ کوێرەی ریس.
گرفە: دەنگی بڵێسەی ئاگر. گرفەگرف: گرفەی یەک لەدوای یەک.
گرک: هێز و تەوانایی دڵ: (گرک)ی دڵم نییە. کونک (ز). ناشی کرە (ز).
گرگن: مەردوومی پچووکی ورگن .
گرگنە: گرگن.
گرماندن: گرمەکردن.
گرمانن: گرماندن.
گرمژنە: چەند زیپەکەیەکی پچووکە لە ئەندام پەیدا دەبێ لە گەرماوە.
گرمژە: گرمژنە.
گرمۆتە: د. گرمۆڵە
گرمۆڵە: شتی پێچراوەی خڕ هەڵدراو، (گرمۆڵەبوون) پێچ خواردن و تۆپەڵەبوونی شت، گرمۆڵەکردن پێچاندن و تۆپەڵەکردنی شت.
گرموولە: مووره سەنگ.
گرمە: دەنگی گەورە وەک دەنگی هەور، (گرمەگرم) گرمەی یەک لە دوای یەک، (گرم و هوور) گرمەگرمی زۆر.
گرمەژنە: گرمژنە.
گرنج: شتی چرچ و لۆچی زبر، گرنج گرنج: شتی زۆر گرنجاوی.
گرنگ: شتی زۆر مەبەست.
گرنگی: بوونی شت بەگرنگ.
گرنۆر: ز. شتی زبر.
گرواندن: گوروون.
گرۆبوون: د. هۆگربوون.
گرۆز: ز. گرنۆر.
گر و فڕ: با. شتی خڕ.
گرۆقەر: ز. شتی خڕ. کێری جغزێن.
گرۆڵی: هـ. گوللە.
گرووف: ز. قانگڵەیەک لە رێسراو.
گرووک: د. کەژێکە کە وەک ئاوریشم وایە.
گروون: گوروون.
گروێس: گوریس. ناوی دێیەکە لە ئالان.
گرە: د. گرێ. گوێرووی بەرداش.
گرهان: ز. گیرانی کونی شت.
گرەو: بڕیار و پەیمان بەستنی دوو کەس یا دوو دەستەیە لەسەر شتێک کە هەر لایەک بە جۆرێک قسەی لێ بکات بەم رەنگە قسەی هەر لایەکیان دەرچوو لاکەی تر بیدۆڕێنێ.
گرەوای: هـ. گریان.
گرەوبردنەوە: سەرکەوتن لە گرەودا. بریتییە لە سەرکەوتنی یەکێک لە کارێکی گرنگدا.
گرەوکردن: بەستنی پەیمان و بڕیاری چەند کەسێک لەسەر شتێک.
گرێ: جۆرە پێچێکە دەکەوێتە بەن و دەزوو شتی ترەوە بەڕەنگێک کە دەبێ بەنینۆک بکرێتەوە. قۆرتێکە لە قەد داردا: ئەم دارە (گرێ گرێ)یە. قۆرتی ئەندام، قۆرتی گەز کە شانزە یەکە.
گریان: هەنسک هەڵدان و هاتنە خوارەوەی فرمێسک لە چاو لە خەفەتێکەوە .
گرێچک: با. گرێی پەنجە.
گرێچن: چنینی شتێک بەگرێ تێهەڵدانی.
گرێدار: شتی گرێ گرێ.

گرێدان: قایمکردنی شت بەگرێ تێهەڵدانی.
گرێدران: گرێدان.
گرێدراو: شتێکە کە گرێ درابێ.
گرێیدراو: شتێکە کە گرێ درابێ.
گرێژەنە: پێچکەیەکە بەلاشیپانی دەرگاوە دەبرێتە سەر و ژێری دەرگا و پێی بەند دەبێ.
گریشمە: تەماشاکردن بەکلایی چاو لەگەڵ ناز و عیشوەدا.
گرێ کۆرە: د. گرێ کوێرە.
گرێ کوێرە: گرێیەکە کە زۆر بەگران بکرێتەوە.
گریۆ: گرەو.
گری: د. گریان.
گرێیاوی: شتی گرێ گرێ.
گریک: هێز و تەوانایی: ئەو ڕۆنە هیچ (گریک)ی نییە.
گریمان: وتەیەکە لە گفتوگۆدا بەکاردێنرێ لە باتی وتەی (گیرەم)، (گریمان) ئەم کارە وابێ واتە گیرەم وابێ.
گریمانە: گرێ.
گرین: گریان.
گرینۆک: کەسێکە کە زۆر زوو بگری.
گز: گزی. خولیا و ئارەزووی شت: فیسار کەس (گز) قومارە، واتە ئارەزووی قوماری زۆرە (د).
گزگچار: د. گەزیچار.
گزرە: گیای دروواوەی وشک بۆ خواردنی ئاژاڵ. داری سووتەنی وشک.
گزک: گەسک.
گزگ: گەسک: پووشێکە کە گەسکی لێ دروست دەکرێ.
گزگچە: د. دەفەی جۆلایی.
گزگدان: د. گەسکدان.
گزگزە: گیایەکی گەلا باریکی وردە لە هاویندا بنج دەکا و لە پایزدا دادەپاچرێ بۆ سووتاندن و، بۆنی خۆشە. شووشە.
گزگل: جۆرێکە لە بەری مازوودار لە هەموو بەرەکانی تری گەورەترە.
گزگلاگە: ئێسقانێکی خڕە لە پشت کرکراگەی گوێوە.
گزموولە: جۆرە هەڵماتێکە لە قوڕ دروست دەکرێ.
گزنگ: تیشکی ڕۆژە لە بەیانیاندا کە یەکەم جار دەدا لە شوێنێکی بەرز.
گزنگدان: هەتاوکەوتن لەسەر شوێنێک یەکەم جار لە بەیانیاندا.
گزنی: بوختان و گیچەڵ.
گزوفت: زۆر ئارەزووکردنی شتێک و تامەزرۆبوون بۆی: گزوفتی بۆ دەدا.
گزە: گزی.
گزەر: د. گێزەر.
گزەگز: کوڕووزانەوەی منداڵی ساوا.
گزەوون: گزیکەر.
گزینک: ل. بیلبیلەی چاو.
گزینگ: گزنگ.
گزی: فێڵ و چا و وڕاو. گەسک (ه).
گزیچار: د. گەزی چار.
گزیر: کەسێکە کە کاروباری دێیەک ببینێ.
گزیرانە: مووچەیەکە دەدرێ بەگزیر.
گزیکەر: کەسێکە کە فێڵ بکا.
گژ: وتەیەکە دەوترێ بۆ بانگکردنی کەڵەگا بۆ سەر مانگا. شتی کیف: مووی (گژ)ە. تووڕەیی: فیسار کەس زۆر بە(گژ) ە.
گژاچوون: د. بەگژاچوون.
گژاندن: ئاژاوەنانەوە.
گژڤامۆک: ز. مووی هۆنراوە.
گژک: با. تەرزەی دەنک پچووک.
گژ کردن: د. گڤبوون.
گژکە: چەمۆڵە.
گژلووک: با. گژک.
گژن: د. شتی کیف.
گژنەسەرە: سەرقژن.
گژنیژ: گیایەکە بەرێکی تاڵی هەیە زۆرتر لەناو گەنمدا دەڕوێ. جۆرە مووروویەکی خڕی گرنج گرنجە. بەری درەختێکی گەرمیانییە وەک زیرە .

گژنیژه: شتێکه وەک مووروو لە زێڕ یا لە زیو یا لە زەرد دروست دەکرێ و ژنان لەگەڵ موورووی تردا دەیهۆننەوە. پیرخەنیلە. گژنیژ. کاردە پەلە (د).
گژۆژ: مەردوومی چەپەڵی کوڵکن.
گژوگیا: لەوەڕ.
گژە: دەنگێکە وەک دەنگی ڕەشەبا، گژەگژ: گژەی یەک لەدوای یەک. شتێکە کە هەڵکفابێ وەک ماستی ترشاو (د).
گژیان: د. گژبوون.
گس: د. کس.
گسک: گەسک.
گسکدان: پاککردنەوەی شوێنێک بەگەسک.
گسکدەر: کەسێکە کە هەر پیشەی گسکدان بێ.
گشت: هەموو.
گشتک: .با. گونکی هەویر.
گشتەک: کشتەک (با) بەن یا دەزووی بادراوی دوعا بەسەرداخوێنراو.
گشتی: شتی تێکڕایی (عمومی).
گشک: گژک: (با). چنگ. چەمۆڵە.
گشکە: گژکە.
گفنی: د. کێچەڵ و تەشقەڵە
گفەە: گفە.
گفە: وتەیەکە منداڵی شیرەخۆرە لەکاتی ئازار پێگەیشتنندا دەیڵێ.
گفت: بەڵێن.
گفتار: د. گوفتار.
گفتدان: بەڵێندان.
گفتوگۆ: قسەکردن لەگەڵ یەکێکدا.
گفتە: د. قسەی وتراو.
گڤ: شتی کرژ و لوول.
گڤاشتن: با. وشین.
گڤاندە: با. کەناری زەوی.
گڤر: ز. نێرە پشیلە.
گڤڤە: دەنگی شتێکە کە زۆر بەتیژی تێپەڕێ.
گڤگڤە: د. فرفرۆکەیەکە منداڵان کشتەکێکی تێ دەخەن و بەهەردوو دەست دەیخولێننەوە.
گڤە: گڤڤە، (گڤە گڤ) گڤەی یەک لەدوای یەک.
گل: ژانی چاو: چاوم (گل) دەکا. یارییەکە بەتۆپ دەکرێ. جار: ئیمڕۆ دوو (گل) هاتە لات. جووڵە: لە (گل)کەوت، واتە لە جووڵە کەوت. ناوی تیرەیەکە لە کورد لە ناوچەی کەرکووک.
گڵ: خاک.
گڵ ئاهەک: قوڕ و قسڵ.
گلادە: ل. گەلاحە.
گلار: بۆڵی ترێی هەڵوەریو.
گلاراو: ماخۆلان.
گلارکۆ: گەلاکوتک (هـ). جلشۆرک.
گلارە: ز. مووری دار.
گلاڤێژ: با. ئەستێرەی گەلاوێژ.
گلالە: د. شتی گەلالەبوو، گلالەبوون: گەلالەبوون، (گلالەکردن) گەلالەکردن.
گلان: لەسەر ولاخ کەوتنە خوارەوە. یارییەکە شتی تێدا تلۆر دەکرێتەوە (د).
گلاندن: بریتییە لە دووچارکردنی یەکێک بەزیانێکی گەورە. بریتییە لە خواردنی شت بەهەڵپە: فیسار کەس هەر تیکە (دەگلێنێ). خستنە خوارەوە و تلدانی شت،
گلاو: کەسێکە لە ولاخ کەوتبێتە خوارەوە.
گلاو: شتێکە کە بەتەڕی لە بەراز یا سەگ کەوتبێ، (گلاوبوون) کەوتنی شت لە بەراز یا لە سەگ بە تەڕی. بریتییە لە شتی زۆر پیسی خراپ: فیسار کەس زۆر (گلاو)ە.
گلاوکردن: شۆردنی شتی گلاو بە قوڕاو.
گلاوگل: د. تلاوتل: بەردەکە گلاوگل هاتە خوارێ.
گلاوی: بوونی شت بەگلاو. گلاوی دەرکردن: گلاوکردن.
گڵ ئەرمەنی: گڵە ئەرمەنی.
گلبوونەوە: تلۆربوونەوە.
گلپە: کلپە، (گلپە گلپ) کلپە کلپ.
گلخواردن: د. گلخواردنەوە.

گلخواردنەوە: مانەوەی یەکێک لە شوێنێک.
گڵخۆرکە: کرمێکی سووری درێژی بێ قاچە لە خاکی پیسدا پەیدا دەبێ و، خۆراکی هەر خاکە.
گلدانەوە: هێشتنەوەی شتێک لای خۆت.
گڵفەرک: چوار خشتەکی بنقوڵی کراس.
گلک: قاپۆری گەنەشامی کە دەنکی تێدا نەمابێ. گیایەکە وەک پیشۆک بەڵام گەڵا و سەڵکی لەو پانترە.
گڵکار: وەستای دیواری گل (د).
گڵکاری: د. دروستکردنی دیوار لە گڵ. قورەکاری.
گلکردن: هاتنە ئێش و نازاری چاو .
گڵکەند: گڵنجان.
گڵکۆ: گۆڕ.
گڵگیر: شتێکە وەک قەڵبێر، بەڵام ئەم شاشترە، گڵمتکی ناو دانەوێڵەی پێ دەگیرێ.
گڵمت: گڵمتک. کوڵۆیەک شەکر.
گڵمتک: کوڵۆی گڵ.
گڵنجان: شوێنێکە کە گڵی لێ هەڵکەنرابێ.
گڵۆ: ز. بۆچی؟
گڵواز: جۆرێکە لە مازوو.
گلوان: جۆرێکە لە بەری دارمازوو.
گڵوان: ئەسپۆن. جۆرە بەرێکی قژقژاوی دارمازووە کە لە مازوو گەورەترە.
گڵۆت: کوڵۆ.
گل و خول: د. گەرد و خول و چەرخەدان بەدەوری شتێکدا.
گلۆر: ز. جۆرە مارمارۆکەیەکە وەک بازن.
گلۆربوونەوە: تلبوونەوەی شت سەر بەرەوخوار.
گلۆک: گولۆڵەی ڕێسراو (ز). شتێکە کە زۆر بکەوێ و گل بیێتەوە.
گل و گوێز: د. جێگۆرکێ.
گلۆل: ز. زیزانە.
گڵۆڵە: کولۆڵە.
گلۆلی: ز. شتی خڕی تل بووەوە.
گلوول: با. دۆکەشک.
گلوەڕ: گورۆڵەی کراس.
گلوێز: هـ. تف.
گڵویی: هـ. قورگ.
گلە: گلەیی. ناوی جۆگەیەکە لە ئاوی تانجەڕۆ برنجی چاکی لێ دەبێ. ناوی دێیەکە لە مەریوان.
گڵە ئەرمەنی: جۆرە گڵێکی سووری وردە لەگەڵ سمڵ و زاخدا تێکەڵ دەکرێ و دەدرێ لە دەم و ددان.
گڵەبان: گڵرێژی سەربان بەئەستووری لەسەرزەلەوە بەئەندازەیەک کە لە زستاندا دڵۆپە نەکا.
گڵەبەرانە: جۆرە گڵێکی سووری سەختی ڕەقە دەکرێتە ئاو، گۆزە و دیزەی پێ ڕەنگ دەکرێ.
گڵەجانێ: د. گڵەنجان.
گڵەخۆرکە: د. گڵخۆرکە.
گڵەدۆشاو: جۆرە گڵێکی تایبەتی زەردباوە، دەکرێتە شیلەی ترێ و وەک هەوێن. بۆ ئەوەی دۆشاوەکە نەترشێ.
گڵەسپی: جۆرە گڵێکی سپی وردە، وەک سپیاو دەدرێ لە ئەندامی منداڵی ساوا، بۆ ئەوەی کە نەسووتێتەوە.
گڵەسەر: جۆرە گڵێکی فێنکی نەرمی بۆرە لە حەمامدا دەدرێ لە سەری بریندار یا لە سەرێک کە مووی ئاڵۆسکابێ تا بەئاسانی دابێ.
گڵەکوێربیت: وتەیەکە لە کاتی باسی مردوویەکی زۆر خۆشەویستدا دەوترێ.
گلە لێکراو: ئەو کەسەیە کە گلەیی لێ کرابێ.
گڵەمارە: جۆرە گڵێکی بێ هێزی بێ پێزە.
گلەمەن: د. گلەمەند.
گلەمەند: کەسێکە گلەیی بێ لە یەکێک.
گڵەنجان: گڵنجان.
گلەودان: د. گلدانەوە.
گلەیی: باسی نارەزایی و داگیری یەکێک لە یەکێک لای خۆی یا لە پاشملە. (گلەیی کردن) گلەکردن لە یەکێک.
گلیار: ز. گوڵنار.
گلیان: د. گلان.

گلێجه: چاڵایی ناوەندی سک و ئێسقانی سنگ.

گلێخه: گیایەکی بەهارییه گەڵای وەک گەڵای سرێش وایه بنکێکی هەیه له پیشۆک دەچێ.

گلێر: کۆمەڵ: ئاژاڵەکه (گلێر)ە. تەرزە.

گلێران: د. یاری کردن بەگلکردنەوەی شتێک.

گلێربوونەوە: گلۆربوونەوە. کۆبوونەوە.

گلێرکردنەوە: تلکردنەوە. کۆکردنەوەی شت.

گلێرەوبوون: د. گردبوونەوە.

گلێم: گلیم. شاڵینه (هـ).

گلێنجان: گلەنجان.

گلێنه: شتێکی خڕی توێ توێیه لەناو کاڵانەی چاودا که بیبیلەی تێدایه. کزن.

گلێنه: کۆچەڵەی قوڕینی سوورەوەکراو.

گلیش: شارای خەله و خەرمان.

گلی: ز. گلەیی.

گلیزه: با. چلووره.

گلیم: بەڕەی باریکی درێژکۆلەی تەنک.

گلێن: شتێکه له گڵ دروست کرابێ.

گلینه: گلێن.

گم: ون، (گمبوون) ونبوون، (گمکردن) ونکردن.

گمانن: د. خوێندن و ناڵەناڵکردنی کۆتر.

گمه: ناڵەی کۆتر، (گمەگم) ناڵەناڵی کۆتر.

گمەگم کردن: گڕ و گاڵکردنی منداڵ.

گمێز: میز.

گمێزدان: میزڵدان.

گمێزن: مەردوومی میزن.

گمێزه چۆرتکێ: د. میزەچوورکێ.

گن: مەردوومی منگن، (گنەگن) گنەی یەک له دوای یەک.

گنجی: ز. کەمێل.

گنخ: بۆخنک.

گندۆر: کاڵەک.

گندۆڕ: گوندووڕ. گوندۆره.

گندۆره: کاڵەکی پچووک.

گندۆش: شووژن.

گندووره: د. گندۆره.

کنگنۆک: مەردوومی منگن.

گنۆڕ: گیای گوندووڕ.

گنۆیی: ز. قۆڕی و گەدەوولی.

گنێخه: گیانداری مل ئەستوور.

گۆ: شتێکی گردی لووسی خڕه له شووشه یا له دار. گۆیکه (د). هێز و تەوانایی: دەستم له (گۆ) چووه واته له سەرماندا هێزی نەماوه. خڕی سەری مەمک.

گواره: جۆره خشڵێکه ژنان دەیکەنه گوێیان.

گواستن: هەڵگۆزین.

گواستنەوە: گوێزانەوەی شتێک له شوێنێک بۆ شوێنێکی تر.

گواسن: د. گووراسن.

گواندێن: دەوروبەری گووانی ئاژاڵ.

گوایا: گوایه.

گوایه: وتەیەکه دەچێته سەر وتارێک که بەڕاستی نەزانیت: دێوبەند نوشتەیه که بەهەر کەسێک بێ (گوایه) دێوزیانی پێ ناگەیەنێ واته دێو هەر نییه تا زیانی پێ بگەیەنێ.

گۆبازی: یاری شەقێن.

گۆبردنەوە: بریتییه له سەرکەوتنی یەکێک له کارێکدا.

گۆبەن: د. گۆبەند.

گۆبەند: هەرا و هوریا و دەنگەدەنگ .

گۆبەنگ: گوبەند.

گوپ: د. گووپ. کوڵم.

گۆپار: د. گۆپاره.

گۆپاره: د. گۆپار.

گۆپاڵ: گورزی سەرخڕ. گۆچان (با). گۆپار (د).

گوپچڕگوپچڕ: وتەیەکه بەکاردێنرێ له کاتی ڕزگاری له تەنگ و چەڵەمەیەکدا: بە(گوپچڕ گوپچڕ) ڕزگارم بوو.

گۆپکه: چرۆیەکی وردی خڕه درەخت لەپێش گەڵاکردندا دەری دەکا. دارێکه دەخرێته کونی ئەستێڵەوە.

گۆیپیته: گۆیکەی درەخت. ناوی دێیەکە لە ناحیەی سەرچنار.
گۆت: گیاندارێکە ئەندامی جەمام بوو بێ. گوژم و تەکان.
گۆتاڵ: گۆتاوەڕوو. وتەیەکە زۆر جار لەدوای وتەی (گا)وە بەکاردێنرێ، ئەو حەلە مەعنای ناژاڵ دەبەخشێ: (گاو گۆتاڵ) واتە ناژاڵ. شتی پیسی خراپ (د).
گۆتاوەڕۆ: گۆبەند و تەشقەڵە.
گۆتبوون: جەمامبوونی جەستە بەهۆی ماندووێتییەوە.
گۆتدان: گوژمدان و گۆتوەشاندن .
گۆترە: کڕین و فرۆتنی شت لە بڕ بەبێ کێشان و پێوان و ژمارە.
گۆترەکاری: کڕین و فرۆتنی شت بەگۆترە.
گوتل: ز. کۆمەڵ لە هەموو شتێک .
گوتن: گفتوگۆکردن. گۆرانی وتن.
گۆتن: گوتن.
گۆتوەشاندن: گۆتدان لەشت.
گوتە: وتە.
گۆج: گیانداری قاچ و دەست گێر. گیانداری کۆڵ.
گوجوولە: گوجیلە.
گۆجی: د. گووجوو.
گوجیلە: توتکە سەگ.
گۆچان: داردەستی ڕاستی قەف چەماوە.
گوچک: پچووک. گوێ (با).
گۆچکردن: د. مەلاشوو هەڵدانەوەی منداڵ بەشیرینییەوە. گۆشکردن.
گۆچەوەن: هـ. سووژن.
گۆخڵ: کەسێکە مەرەزە بهێنێتە بەرهەم بۆ خاوەنی.
گۆخلانە: مووچەیەکە دەدرێ بەگۆخل.
گۆد: کەسێکە ئەندامی گۆت بووبێ. گۆج.
گۆداڵ: د. چاڵ.
گودلە: مووی درێژی پێشەسەر.
گودە: د. کولووی لۆکە.
گور: ز. گورگ.
گۆر: گۆڕ. گوێرەکە.
گۆران: ناوە بۆ هۆزێکی کورد کە لە (داڵەهو) دادەنیشێ. دێ نشین. مەردوومی پەست (ز).
گوراندن: ز. گورروون.
گۆرانی: وتاری هەڵبەستراوی ڕێک خراوە کە بەئاوازەوە بووترێ.
گۆرانیبێژ: کەسێکە کە گۆرانی باش بڵێ.
گۆرانیچڕ: گۆرانیبێژ.
گۆرانی وتن: وتنی گۆرانی.
گوریز: د. چالاک.
گوریزە: بووژاوە: بەرخەکە گوریزەبووە واتە هاتووە بەخۆیدا.
گورپ: د. مەردوومی مات و کزۆڵە.
گوریە: خوریە، (گوریەگورپ) پەلەپەلکردنی دڵ. پشیلەی نێری قەڵەو. شتی زل (ز).
گورج: گیانداری چالاکی بەدەستوبرد. شتی کورت: کەواکەت (گورج)ە، (گورجبوونەوە) کورتبوونەوە، (گورجکردنەوە) کورتکردنەوە.
گورجوگۆڵ: گیانداری چالاکی بەدەستوبرد.
گورجەوبوون: د. گورجبوونەوە.
گورجی: بریتییە لە ئافرەتی زۆر جوان. گورجوگۆڵی.
گورچک: گورچیلە.
گورچوو: گورچک.
گورچوئیلە: د. گورچیلە.
گورچەوێڵە: گورچیلە.
گورچەویلە: گورچیلە.
گورچیلک: گورچەویلە.
گورچیلە: دوو پارچە گۆشتی سووری گردە لەناو سکی گیانداردا بەلای ڕاست و چەپێوە.
گورد: پاڵەوان. دارێکە لە کەمەری تەوندا دادەنرێ. گورج. شتێکە وەک (دانە)ی جۆلا بەلام ئەم لە بەن دروست کراوە، هەودای ڕایەڵی پێدا دەڕوا و، لە کاتی جۆلاییدا بەرز و نزم دەبێتەوە بۆ تێهەڵکێشی و تەنین.
گوردگرتن: بەشبردن لە شت بەئازایی: هەرچی ببینێ

(گورد)ی خۆی لێ دەگرێ.
گوردە: منداڵی ژنت کە لە تۆ نەبێ.
گوڕ: هێز و تەوژم.
گۆڕ: چاڵێکە کە مردووی تێدا بنێژرێ. شوێنێکی تەختایی و پانە کە نزمتر بێ لە هەر چوار لای خۆی.
گۆڕان: تێکچوون.
گۆڕانەوە: د. گۆڕینەوە.
گوڕبەستنەوە: هاتنە دواوە بۆ هەڵمەتدان و چوونە پێشەوە بەگوڕ.
گۆڕ بەگۆڕبوون: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بەمردووی خراپ.
گۆڕخانە: گۆڕستان.
گۆڕستان: شوێنێکە مردووی زۆری تێدا نێژرابێ.
گورکە: ئاگردانێکە کە لە دیواردا نەبێ.
گۆڕکەنکە: د. کەمتیار. گۆڕهەڵکەنە. کفن دز.
گوڕگرتنەوە: هێز پەیداکردنەوە و بەخۆداهاتنەوەی گیاندار.
گۆڕگومبوون: بریتییە لە ونبوون و نەمانی ناوونیشانی یەکێک: فیسار کەس (گۆڕی گوم)ە.
گوڕنەتەڵە: شتێکی خەیاڵییە، مەردوومی زیتەڵە و بزێوی پێ دەشوبهێنرێ.
گوڕۆز: گرۆز.
گوڕۆزی: گرۆزی.
گوڕۆڵە: پارچەیەکی پچووکە دەکەوێتە بن دەستی کراسەوە.
گوڕە: دەنگێکە لە ڕۆینی هێندێ شتەوە بەتیژی پەیدا دەبێ وەک ڕەشەبا و دەنگی بەردی قۆچەقانی و ئاوی زۆر، (گوڕەگوڕ) گوڕەی یەک لەدوای یەک. خورین بەسەر یەکێکدا: ئەم (گوڕەگوڕەت) لە چییە؟
گۆڕەپان: با. مەیدانێکی گەورە لە زەوی.
گوڕەشە: هەڕەشە.
گوڕەگوڕ: پەلەپەل.
گۆڕەوان: زێدەوان.

گۆڕەوشار: هاتنەوەی گۆڕ لە مردوو.
گۆڕەوکەنە: گۆڕهەڵکەنە.
گۆڕ هەڵناخنین: بریتییە لە جنێودانی زۆر بەگۆڕی یەکێک.
گۆڕهەڵبەستن: هەڵبەستنی گۆڕ بەبەرد یا بەخشتی سوور.
گۆڕهەڵکەن: کەسێکە کە گۆڕ هەڵ بکەنێ بۆ مردوو.
گۆڕهەڵکەنە: دەعبایەکی کێوی ڕەشە لە پشیلە پچووکترە، گۆڕی مردوو هەڵ دەداتەوە بۆ خواردنی جەستەی.
گۆڕپاگ: د. گۆڕراو.
گۆڕیان: گۆڕان.
گۆڕی: گەڕی. گڕی ئاگر (با).
گۆڕیچە: جۆگەلەیەکە ئەملا و ئەولای بەبەرد هەڵچنرابێ و تەختە پۆش کرابێ.
گۆڕین: تێکدانی شتێک بەشتێکی تر: نیمڕۆ تا نیوەڕۆ خۆش بوو کەچی لە پاشا (گۆڕی). تەبدیلی شتێک بەشتێکی تر.
گۆڕینەوە: دانی شتێک و وەرگرتنی شتێکی تر لە جێی.
گورز: پەتێکی ئەستوورە کە سەرێکی خڕو گرێ درابێ. گورزەیەک لە پووش یا لە گەڵا (ز).
گورزان: د. یاریکردن بەگورز.
گورزک: گورزەی پچووک.
گورزە: دەستەیەک لە شتێکی بەستراو، وەک قامیش و زەل.
گورزەکوێرە: جۆرە یارییەکە بەگورز دەکرێ.
گورزەهۆن: جۆرە هۆنینەوەیەکە کە دەبێ چوار لیسپ بێ و، هۆنراوەکە چوارگۆشە بوەستێ.
گورزی بن مێخ: یارییەکە مێخێک دادەکوترێ و پەتێکی پێوە دەبەسترێ و یەکێک سەری دەگرێ و دەسووڕێتەوە، ئەوانی تر بەگورز لێی دەدەن، ئەمیش دەستی بەر هەر کامیان کەوت لە جێی ئەم تێ دەکەوێ.
گورزی ژێر بەڕێ: د. جۆرە یارییەکە لەژێر بەڕەدا دەکرێ.

گـورگ: دەعبـایەکی بەزیانە بەقـەد سـەگـێک دەبێ مێملی مەڕ و ئاژاڵە.
گورگان خواردوو: بریتییە لە کەسێک کە لەلایەن یەکێکی ترەوە بەفێڵ دووچاری چورتمێک کرابێ: (بەگورگان خواردن)ی دا.
گورگانە شەوێ: جۆرە گۆرانییەکە منداڵی پێ دەکرێتە خەو.
گورگکوژە: گیایەکی گەڵاپانی بکوژە لەگەڵ گۆشتی کاڵدا دەکوترێ و دادەنرێ بۆ گورگ و دەعبای تر کە بیکوژێ.
گورگ نەخورە: سپل. بریتییە لە پیرێژنێکی ناشرین کە کەس تەمەعی تێ نەکا.
گورگ و تاو: فڕان فڕان: کە دیم (گورگ و تاو) بوو، واتە فڕان فڕان بوو بەجێم هێشت.
گورگە: دارێکی درێژە لەسەر دیوار بەروکاری دەرەوەدا دادەنرێ و گەڵاو خێزەرە و زەلی لەسەر دادەنرێ و گڵەبان دەکرێ. گیاکەڵە. گیانداری قوشقی. فێڵباز (د). مرۆر.
گورگە بوون: قوشقی و تاربوونی گیاندار.
گورگەپشت: د. شتی قۆقز.
گورگەخەو: جۆرە خەوێکی سووکە کە خەوتووەکە گوێی لە قسە و گفتوگۆبێ.
گورگەزێ: کاتێکە کە هەتاو بێ و بارانیش بباری.
گورگەشەوێ: د. گورگانە شەوێ.
گورگەلۆقێ: د. گورگە لۆقە.
گورگەلۆقە: هەڕاکردن بەهەنگاوی کورت بەخێرایی.
گورگەلوور: لووراندن وەک گورگ.
گورگەمزە: گۆزروان.
گـورگـەمێش: سـەگێکە کە لە تۆوی گـۆڵەگـورگ و دێڵەسەگ پەیدا بووبێ. یەکێکە زمانی خۆش بێ و دڵی ناپاک بێ (د).
گورگی باران دیدە: بریتییە لە مەردوومی فێڵبازی دنیا دیدە.
گورگی داودیدە: د. گورگی باران دیدە.
گورگیلە: کەندووی پچووک.

گورمزین: با. بزە و زەردەخەنە.
گورۆ: هۆگر، (گۆرۆبوون) هۆگربوون. گرەو.
گۆروا: د. گۆرەوی.
گۆروابازی: د. گۆرەوی بازی.
گۆرواچن: د. گۆرەوی چن. جۆرە باڵندەیەکە.
گورۆ گورۆ: شتێکە کە بزڕ بزڕ و گرێ گرێ وەستابێ وەک ڕۆن.
گوروون: پێست گرتنەوەی گیاندار.
گورێس: گوریس.
گورە: با. گۆرەوی.
گۆرە: گۆرەوی (ز). گەورە.
گۆرەکە: گوێرەکە.
گۆرەوا: د. گۆرەوی.
گۆرەوی: شتێکی چنراوە لە بەن یا دەزوو دەکرێتە پێ.
گۆرەوی بازی: جۆرە یارییەکە شتێک لەناو یەکێک لە دە گۆرەویدا دەشاردرێتەوە، هەر کەس بیدۆزێتەوە دەیباتەوە.
گۆرەویلە: جۆرە چۆلەکەیەکی پچووکە هێلانەکەی وەک گۆرەوی دەتەنێ.
گورێ: ز. وتەیەکە بەکاردێتێ بۆ جیابوونەوەی ئاژاڵی چەند ماڵێک کە تێکەڵ بووبن.
گورێختە: چەوری ناوسک و سەر و پێی ئاژاڵ.
گـورێز: لادان لە شـتێک یا شـوێنێک: فیسـار کـەس بە(گورێز)ە.
گورێزکردن: لادان لە شت.
گورێس: گوریس.
گورێس کێشەکێ: گوریس کێشەکێ.
گوریە: گۆرەوی.
گوریس: شتێکی ئەستووری درێژە لە چەند هەودایەکی بەن یا مـوو دەهۆنرێتـەوە و باری پێ شـەتەک دەدرێ.
گـوریس کـێشـەکێ: یارییـەکی دوو دەسـتـییـە، هەر دەسـتەی سـەری گوریسـەکە ڕادەکێشن، کـامیـان دەستەکەی تری ڕاکێشا دەیباتەوە.
گوری کرن: با. خۆبەختکردن لە پێناو شتێکدا.

گورین: گوروون.
گۆرین: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە باتی وتەی (هێن) و (یارۆ).
گۆز: گوێز.
گوزارە: د. مەعنا.
گۆزان: پڕکردنی شتێک لە شتێکی شل: ئەو مەشکەیە بـ(گۆزە). گوێزان.
گۆزان گۆزان: سەر ڕاوەشاندنی منداڵی ساوا لە رووی یاری و کەیفەوە.
گۆزانن: هەڵگۆزانی شت. گواستنەوەی شت (د). پاراستن (د). لێدان: هەرکە نەیـ(گۆزێ) خوا بیـ(گۆزێ) واتە هەر کەسێک نەیپارێزێ خوا لێی دا (د).
گۆزاننەوە: د. گواستنەوە.
گۆزانەوە: د. گوێزانەوە.
گۆزاوڵە: د. هەڵتۆقین.
گۆزتن: د. گواستنەوە.
گۆزتنەوە: د. گواستنەوە.
گۆزروان: گیایەکی بەهاری گەلاپانە، گوڵێکی شینی پچووکی پەڕەدار دەگرێ، جۆش دەدرێ و بۆ کۆکە دەخورێتەوە.
گوزک: با. شەربە.
گۆزک: ز. قۆزاخەی لۆکە.
گۆزکە: کووپەی شین.
گوزگی: ل. ئاوێنە.
گۆزە: دەفرێکی گەورەی گڵینی دەسکداری سوورەوەکراوە، ئاوی تێ دەکرێ.
گۆزەبانە: گوێزەبانە.
گوزەر: دەربوونەیەکە کە دەربچێ.
گوزەران: ڕابواردن و ژیان بەو ڕۆژییەی کە چنگ دەکەوێ.
گوزەراندن: د. ژیاندنی یەکێک.
گوزەرانکرن: گوزەران.
گوزەرکردن: تێپەڕین بەشوێنێکدا.
گوزەرگا: شوێنی گوزەرکردن.
گۆزەک: ز. پاژنە.
گۆزەگەر: کەسێکە کە هەر گۆزە دروست بکا.
گۆزەڵە: جۆرە گۆزەیەکی دەسکداری پچووکە. گیایەکی کوێستانییە ئاژاڵ بیخوا دەیکوژێ.
گۆزیانەوە: د. گوێزانەوە.
گۆزێڵکە: هەنارێکە کە تازە خڕ بووبێ و هەڵی پێچابێ.
گۆزینگ: قولەپێ.
گۆزین: هەڵگۆزین.
گۆزینەوە: د. گواستنەوە.
گۆژگیرە: د. پشتی پاڵ پێوەدان.
گوژم: تەکان.
گوژمە: گوژم. خورما و کاکڵە گوێز، یا گوێز و مێوژ، یا کونجی و خورمای بەیەکدا کوتراو. ئەندازەیەک لە پارە: ئەمڕۆ فلان کەس گوژمە پارەیەکی باشی دەست کەوت.
گۆژنە: هـ. دەرخۆنە.
گۆژنەوە: هـ. کلێنە.
گوساخ: د. گوستاخ.
گوساخی: د. گوستاخی.
گۆسارە: د. گوڵ ئەستێرە.
گۆساڵە: گوێرەکە.
گۆسان: ز. ویزویزە.
گوست: ئەنگوست.
گوستاخ: مەردوومی قسە زانی بێ شەرم. چالاک.
گوستاخی: بێ شەرمی. چالاکی.
گۆستنەوە: د. گواستنەوە.
گۆستێر: ز. گوڵە ئەستێرە.
گوستیل: ز. ئەموستیلە.
گوستیلە: گوستیل.
گۆسک: با. گۆزەڵە. شەربە.
گۆسوانە: گوێسوانە.
گوش: گیایەکە لاسکەکەی بەکوتراوی دەڕێسرێ و دەکرێ بەگونیە.
گوش: گوێ.
گوشاد: شتی فراوانی گەورە.

گوشادی: فراوانی.
گوشان: د. گوشین.
گـۆشـاوگـۆش: وتەیەکـە بەکـاردێنرێ بۆ سـەربڕینی گیاندارێک لەم گوێیەوە بۆ ئەو گوێی.
گۆشپاق: قاپێکی تایبەتییە گۆشتی تێ دەکرێ.
گۆشت: شتێکی نەرمی سوورە لەژێر پێست و لەسەر ئێسقانی گیانداره .
گـۆشتـاو: چێشتێکە لە گۆشت و ناو و نۆک دروست دەکرێ.
گۆشت برژە: چەند شیشێکی تێکخراوە گۆشتی لەسەر ئاگر پێ دەبرژێنرێ.
گۆشتپارە: زیادە گۆشتێکە لەسەر هێندێ ئەندام پەیا دەبێ بە هۆی نەیـمێکەوە. منداڵی نەبەکـامـە لە منداڵداندا کە هێشتا گیانی نەکرابێ بە بەردا.
گۆشتپرە: ز. گـیاندارێکە کە هێشتا گۆشتپارە بێ لە سکدا.
گۆشتپیس: بریتییە لە کەسێک کە برینی درەنگ چاک ببێتەوە.
گۆشت تاڵ: بریتییە لە مەردوومی ئێسک قورس.
گۆشت تەندووری: گۆشت تەنووری.
گـۆشت تەنووری: جـۆرە دیزەیەکـە گـۆشـتی تێـدا لێ دەنرێ لەناو تەنووردا.
گۆشتخۆر: پەلەور و دڕندەیەکە کە گۆشت بخوا.
گوشتخۆش: بریتـیـە لە کەسێک کە برینی زوو چاک ببێتەوە.
گۆشتگا: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
گۆشتگرتن: قەڵەوبوون.
گوشتن: کوشتن: (بیگوژ)ە.
گۆشتن: شتی نەرمی قـەڵەو: ئەم مەڕە یا ئەم کاڵەکە (گـۆشتن)ە واتە گـۆشـتی زۆرە، یا ئەم زەوییـە (گۆشتن)ە واتە نەدمافە.
گۆشتەزوون: گۆشتەوزوون.
گۆشتەزوونە: گۆشتەوزوون.
گۆشتەزەوی: زەوی نەرمان.
گۆشتەزەوین: د. گۆشتەزەوی.
گۆشتـەگیرە: جۆرە نەشەو شنەشنێکە ناوبەناو تووشی منداڵی ساوا دەبێ، گۆشتی پێ دەگرێ.
گۆشتەوزوون: گۆشتێکی ناسکە بەسەر بریندا دێ پاش چاکبوونەوەی: برینەکە گۆشتەوزوونی هێناوەتەوە.
گـۆشتی خـۆخـۆشکردن: بریتـیـیـە لە خـۆ خـۆشـەویست کردن.
گـۆشتی سـەر چەپەر: بریتـیـیـە لە شـتی کـەم نرخی بێ نموود.
گۆشتی قەڵەو: یاری سەبەتە بەسەرێ.
گۆشتی: ز. گـۆشـتی خوێ کراوی هەڵگیراو بەکاڵی بۆ زستان.
گوشران: قووبووڵکردنی شت بۆ گوشین.
گوشراو: شتێکە گوشرابێ.
گۆشقاپ: دەوری پچووک.
گۆشکردن: یەکەمجار شیردان بەمنداڵی تازەبوو.
گۆشکەڵوو: د. ئاڵوو.
گۆشگیرە: د. گۆژگیرە.
گۆشوارە: د. گۆشەوارە.
گۆشە: قوژبن. پارچەی خشت کە لەسەر سووچ دادەنرێ لە خشت کـاریدا. شـتێکی سێ سووچە دارتاش و وەسـتـای دیوار بۆ ڕاسـتی سـەر سـووچ بەکـاری دەهێنن. جـۆرە پشـتـیـیـەکی تەنکە لەسەر سـووچی کورسی دانیشتن دادەنرێ. دیزە (هـ).
گۆشەدار: شوێنێکە کە گۆشەی ببێ.
گوشەک: ئاڵوو.
گۆشەگیر: کەسێکە کە تێکەڵی مەردووم نەبێ.
گۆشەگیری: دەست هەڵگرتن لە تێکەڵی مەردووم.
گۆشەنشین: گۆشەگیر.
گۆشەنشینی: گۆشەگیری.
گۆشەوارە: گۆنیا. گۆشەی خشت. گوارە.
گۆشەی چاو: قنگی چاو.
گۆشێ: هـ. کیتەڵە.
گوشیاک: د. گوشراو.
گوشیان: د. گوشران.
گۆشی: د. تەلەفۆن.
گوشین: بادان و وڵینی شت بەنهێم.

گوفت: گفت.
گوفتار: قسه و گفتوگۆ.
گوفتدان: گفتدان.
گفتوگۆ: قسەکردن.
گوفک: گۆفک.
گۆفک: با. سەرەنوێلک.
گوفەک: با. گۆفک.
گۆڤ: ز. جێ مۆڵگەی ئاژاڵ لە ماڵ یا لە ئەشکەوت.
گۆڤار: چەند پەڕە نووسراوێکی چاپکراوە کە حەفتە و حەفتە یا مانگەومانگ دەربچێ (مجلة).
گۆڤاشتن: ز. گوشینی شت.
گۆڤان: ز. مەیدان و گۆڕەپان.
گۆڤەند: با. گۆبەند. شایی. کۆبوونەوە بۆ کارێکی گرنگ.
گۆڤیشک: ز. جۆرە خواردەمەنییەکی شیرینە هەڵدەشێلرێ و خڕ هەڵ دەدرێ و دەخورێ.
گۆک: د. گوپیتە.
گۆگجە: هەڵووژە زەردە.
گۆگرد: شتێکی زەردی ترشە لەکان دەردەهێنرێ و بەکاری گەلێ شت دێ.
گوگوختی: جۆرە کۆترێکی گەرمیانی دەنگخۆشە.
گۆگەم: گیایەکی کوێستانی بەرزە گوڵێکی زەرد دەردەکات.
گول: کەسێکە کە تووشی نەخۆشی گولی بووبێ. گیاندارێکە کە جەستەی پچووک بێ. شتی تام ناخۆش: چاشتەکە (گولەنە) هـ. ناشیرین (هـ). گوڵ (با).
گوڵ: شتێکی جوانی پەڕەدارە هێندێ سەوزایی دەری دەکا و، گەلێ ڕەنگی هەیە. وتەیەکە دەوترێ لە یاری گۆڕەوی بازیدا لەکاتێکدا کە دەست بخەیتە سەر پشکەکە.
گۆل: چاڵێکە کە ئاوی تێدا وەستابێ.
گۆڵ: گەماڵ. وتەیەکە لەگەڵ وتەی (گورج)دا بەکاردێنرێ: (گورجوگۆڵ).
گولاڤ: ز. گولاو.
گولاڵە: گوڵێکی سووری بەهاری لاسک سەوزی درێژە ناوەکەی خاڵێکی ڕەشی تێدایە.
گولاڵەسوورکە: گولاڵە.
گولاڵەسوورە: گولاڵە.
گولان: با. مانگی مایس کە سی و یەک ڕۆژە.
گوڵان: گولان. ناوی چوار دێیە لە ناوچەی سرۆچک و هەڵەبجە و وارماوا و شاورایەتی لە ڕانیە.
گولانە: شتی پچووک: قارچکە (گولانە).
گولاو: ئارەقی گولەباخ.
گۆلاو: گۆل.
گولاوپاش: گولاو پرژێن.
گولاوپرژێن: گولاوپژێن.
گولاوپژێن: شتێکی قنگ خڕی مل باریکە چەند کونێک لە دەمەکەیایەتی گولاوی پێ دەپرژێنرێ لە مەردووم.
گولاودان: گولاوپژێن.
گولاو گرتن: ئارەقگرتنی گوڵ.
گولاوەتوون: سیمێکی زەردی ڕێسراوە ژنان گوڵی لێ دەچنن.
گوڵباران: پەخشانکردنی گوڵ بەسەر یەکێکدا لەبەر خۆشەویستی.
گوڵبانوو: جۆرە مێشێکی چزوودارە، هێلانە لە بنمیچ و کون و قوژبندا دەکا.
گۆلبڕ: کەسێکە کە گۆل بۆ مەرەزە ببڕێ.
گۆلبڕین: هەڵبەستنی گۆلی مەرەزە.
گوڵبەدەم: ترۆزی و خەیاری زۆر ناسک کە هێشتا گوڵەکەی نەوەریبێ.
گوڵبینە: کونێکە لە بنکی تەنوورەوە دەردەکرێ بۆ باکێشان.
گوڵچن: د. بریتییە لە هەڵبژاردنی شت.
گولچیسک: با. گورچیلە.
گوڵخار: جۆرە ڕەنگێکە.
گوڵخونچە: گوڵێکە کەمێ دەمی دابێتەوە بەڕەنگێک کە لە ناوەندی گوڵ و خونچەدابێ.
گوڵخەندەران: جۆرە گوڵێکی جوانە.
گوڵدار: شتی گوڵ گوڵی.
گوڵدان: شووشەیەکی جوانە دەسکە گوڵی تێ دەخرێ.

ئینجانەی گوڵ. کیتەڵەی میز (د).
گوڵڕووت: گوڵە ڕووتە.
گوڵزار: شوێنێکە کە گوڵی زۆری تێدابێ.
گولستان: باخێکە کە گوڵی زۆری تێدابێ.
گوڵستان: گولستان.
گوڵشەن: د. گوڵزار.
گۆلک: گوێرەکە.
گوڵکار: د. باخەوانی گوڵ.
گوڵکردن: پەیدابوونی گوڵ لە سەوزی. خشتبوونی گەنم و جۆ و مەرەزە.
گۆلکڤان: با. گۆلکەوان.
گۆلکەوان: شوانی گۆلک.
گوڵکاوزوان: د. گوڵێکی بەهارییە لە زیانی گا دەچێ.
گوڵگرتن: پەیدابوونی گوڵ لە سەوزی.
گوڵگولاو: د. گوڵەباخێکە کە گولاوی لێ دەگیرێ.
گوڵگوڵی: شتێکە کە وێنەی گوڵی زۆری تێدابێ.
گوڵگوون: گوڵگوڵی.
گوڵگەز: جۆرە ڕەنگێکە.
گوڵگەزی: د. ڕەنگی سووری تاریک.
گولله: پارچە قورقوشم یا مسێکی خڕە بەسەر فیشەکەوە.
گوللەباران: دەستڕێژکردن لە شتێک بە گوللە.
گوللەبەند: نوشتەیەکە بەهەر کەسێک بێ دەڵێن گوایا گوللە نایبڕێ.
گوللە پژێن: شەستتیر.
گوللەی وێڵ: گوللەیەکە بەبێ نیشان بڕوا.
گۆلم: لەوێچ.
گوڵمە: پارچە گۆشتی پتەو.
گۆلە: قولەگیای گەورە.
گۆڵمەز: گۆبەنگ.
گوڵمێخ: بزمارێکی درێژی نەستووری سەریانە.
گوڵمێخەک: د. گوڵێکە زۆر جۆری هەیە و بۆنی لە بۆنی مێخەک دەچێ.
گوڵنار: جۆرێکە لە گوڵی هەنار بەڵام ئەم خڕی هەڵنادا و تێکەڵی دەرمانی دەم و هێندێ دەرمانی تر دەکرێ و، پێی دەڵێن (گوڵناری فارسی).
گوڵنگ: گوڵەنگ. گوڵنگە.
گوڵنگ بڕین: بریتییە لە هەڵخەڵەتاندن و دەستبڕینی یەکێک.
گوڵنگە: شتێکی لیپ لیپە لە ئاوریشم یا لە کەژ دروست دەکرێ و، بەهێندێ شتدا دەگیرێ بۆ جوانی.
گوڵنم: پرژاندنی ئاو لە شتێک گوڵ گوڵ: ئەو زەوییە، یا ئەو نانە گوڵنم بکە.
گوڵۆ: گوڵبێنەی تەنوور.
گوڵواخن: تۆپەوانەیەکە گوڵبێنەی تەنووری پێ دەئاخنرێ.
گوڵۆپە: د. کڵپەی ئاگر.
گولوییسی بەهار: خاکەلێوە.
گولۆربوونەوە: تلۆربوونەوە.
گولۆرکردنەوە: تلۆرکردنەوە.
گوڵۆفتن: وڵینی چاو بەدەست.
گوڵۆڵە: هەودای هەڵکراوی خڕ لە بەن یا لە دەزوو.
گوڵۆڵەبوون: بریتییە لە کرژبوونی جەستە لەبەر نازارێک.
گلۆڵەکردن: بریتییە لە کرژکردنی جەستەی گیاندارێک بەئازار پێ گەیاندنی. هەڵکردنی هەودا و کردنی بەگوڵۆڵە.
گوڵۆڵەکەوتنە لێژی: بریتییە لە دووچاربوون بەمەینەت.
گوڵۆنە: د. گوڵبێنە.
گوڵووک: گوڵی بەرزەدرەختێکە کە لە پێش گەلاکردنیدا پەیدا دەبێ و لە پاشا دەوەرێ و دەبێ بەبەر. شاگوڵ.
گوڵووکە فەقێیانە: ڕیحانە کێویلە.
گولووڵ: با. چێشتی دۆکەشک.
گوڵۆێنک: ملوانکەی ملی گوێرەکە و کار و بەرخ.
گوڵوێنە: گوڵبێنە.
گۆڵە: گرمەی هەور (گۆڵەگۆڵ) گرمەگرم.

گوڵەئەستێرە: جۆرە دەعبایەکی باڵداری پچووکە گرێکی ڕووناکی سەوز بەقنگەکەیەوەیەتی.
گوڵەباخ: گوڵێکی گەورەی سووری بۆن خۆشی بەهارییە ئارەقی دەگیرێ.
گوڵەبەبەشە: جۆرە گوڵێکە.
گوڵەبەرۆژە: گیایەکی بالابەرزی لاسک ئەستوورە، گوڵێکی پانی گەورە دەگرێ هەمیشە ڕووی لە ڕۆژە، تۆوەکەی وەک دەنکە کوولەکە بەسوێرکراوی و برژاوی دەخورێ.
گوڵەبەرۆنە: جۆرە گوڵێکی زەردی بۆن خۆشە.
گوڵەپرووزە: قەرەخەرمان.
گوڵەپێغەمبەرە: گیایەکی مالییە، گوڵێکی درێژ دەگرێ، بە چوار دەوری گوڵەکەدا شتێکی خڕ دەردەدا، وەک نۆک بەفەریکی دەخورێ و، بەوشکی دەهاڕدرێ و دەکرێ بە نان.
گۆڵەتاجی: نێرەتانجی.
گۆڵەچاوێشە: د. گوڵە بابوونە.
گوڵەداس: چەند دڕکێکە لەسەر زبانی گا پەیدا دەبێ، وەک پووڵەکەی ماسی دەبێ بتاشرێ.
گوڵەدۆمە: گوڵێکی زەردی زلە پەڕەکانی درێژکۆلەیە.
گوڵەڕۆنینە: گوڵێکی بەهاری زەردە، گەلای لە گەلای جاترە کێویلە دەچێ.
گوڵەڕووتە: گوڵەگەنمێکە کە پژی نەبێ.
گوڵەزەرد: گوڵەزەردە.
گوڵەزەردە: جۆرە گوڵێکی زەردی بەهاری گەلا شاشی بۆن خۆشە وەک گوڵەباخ وایە دەکرێ بەحەلوا .
گوڵمژەن: جۆرە دارێکە شتی ڕێسراوی لەسەر دەکرێ بەگلۆڵە.
گوڵەسەگانە: د. دلیق.
گوڵەش: ز. زۆرانبازی.
گوڵە شلێرە: گوڵێکی سوورە لەسەر گۆڕی خۆشەویست دەڕوێنرێ.
گوڵەفەقێ: گوڵەبەیبوونە.
گوڵەک: پەڵەگیایەکە کە هەمووی گوڵی کردبێ.
گوڵەکابە: گەنمەشامی.
گۆڵەگرێ: هـ. ئاردەتوو.
گۆڵەگۆل: د. خاوەخاو.
گۆڵەکە: گوێرەکە.
گوڵەگەنم: گوڵێکی پژپژە دانەی گەنمی تێدایە.
گوڵەنگ: دوگمەیەکە لەناو زێی ولاخی بەوزەدا پەیدا دەبێ و نایەڵێ ئاوس بێ. گوڵنگە.
گوڵەنگ بڕین: گوڵنگ بڕین.
گوڵەنگە: گوڵنگە.
گوڵە نیسان: گوڵاڵە سوورە.
گوڵەواژ: گیایەکی ئاوی هاوینییە گەلا و لقی وەک لاولاو وایە، بەلام ئەم ئەوەندە بەرز نابێتەوە، پۆرگێکی سوور دەگرێ، دەنکێکی سووری تێدایە .
گوڵەوەچینی: چنینەوەی گوڵەگەنم و جۆ دوای دروونەوەیان.
گوڵ هەناری فارسی: گوڵێکە وەک گوڵی هەنار بەلام ئەم گەورە ترە و پەڕەی زۆرترە و، دارەکەشی وەک داری هەنار وایە، بەهاڕراوەیی لەگەڵ سمل و زاخدا دەکرێ بەدەرمانی پووک.
گوڵێر: با. سیچکە.
گوڵی گاوزبان: گوڵێکی مۆرە وەک وەنەوشە، وەک چا لێ دەنرێ و دەخورێتەوە بۆ گورچیلە زۆر باشە.
گوڵێن: زل. زاوزێ کردن: مەڕەکان (گوڵێن) دەکەن، واتە زاوزێ دەکەن.
گوڵێنە: گوڵبێنە.
گوڵی: دەردێکی پیسە تووشی هەر کەسێک ببێ ئەندامی دادەوەشێنێ. گوڵی گەنم و جۆ و برنج و شتی تر (با).
گوم: شتی ون، (گومبوون) ونبوون، (گومکردن) ونکردن.
گۆم: گۆلی قووڵ.
گومان: شک.
گومانبار: کەسێکە گومانی تاوانێکی برابێتێ (متهم).
گومانباری: بوونی مەردووم بەگومانبار (إتهام).

گومانبردن: شکچوون بۆ شتێک .
گومانن: د. خوێندن و ناڵە ناڵکردنی کۆتر.
گومانە: دواهەمین بیری کارێزە کە دووسێ پەلی لێ دەبێتەوە.
گۆماو: گۆلاوی قووڵ.
گومبوون: بێ سەر و شوێن و نادیاربوونی شت.
گومبەز: گومەز.
گومپ: ز. روومەتی قەڵەوی جوان.
گومڕا: کەسێکە کە ڕێی ڕاستی خوای لێ تێکچووبێ، گومڕابوون: تێکچوونی ڕێی خوایی لە یەکێک، (گومڕاکردن) تێکدانی ڕێی ڕاستی خوایی لە یەکێک.
گومڕایی: ڕێی ڕاستی خوایی ونکردن.
گومرگ: د. گوومرگ.
گومرکچی: کاربەدەستی گوومرک .
گومرگخانە: د. شوێنێکە کە گومرگی تێدا دەسێنرێ.
گومرە: ز. مەردوومی دەوڵەمەندی دەست ڕۆیو.
گومریک: گومرگ.
گومکردن: بێ سەر و شوێنکردن و لەدەستدانی شت.
گومگمۆکە: قومقمۆکە.
گومگوم: ز. گومگومە.
گومگومە: شتێکە وەک جەزوەی قاوە بەڵام ئەم گەلێ گەورەترە گولاوی پێ دەگیرێ و، بەکاری گەلێ شتی تر دێ.
گومڵەتە: د. گۆترە.
گومە: گمە، (گومە گوم) گمەگم. ناوی دێیەکە لەوبەر سیروان .
گومەت: گومەز.
گومەتە: قەڵەم بازدی ئاسک و مەڕەکێوی.
گومەتەدان: قەڵەمبازبردنی ئاسک و مەڕەکێوی.
گومەد: گومەز.
گومەز: کۆشکێکە بنمیچەکەی بەقۆقزی هاتبێتەوە.
گومەزە: د. بلّقی سەر ئاو .
گومەزی: شتێکە وەک گومەز قۆقز و قیت بێ.
گۆمەڵ: گۆبەند.
گۆمەڵتە: د. شتی کۆمەڵبوو.
گۆمەلیقە: دەرمانێکە دەدرێ لە داری کورسی و دەرگا و پەنجەرە بۆ جوانی.
گون: دوو هێلکەی خڕە لە توورەکەیەکی گۆشتیندا بەناو لنگی گیانداری نێرینەوە. گوند.
گونا: د. گوناح.
گۆنا: کوڵم.
گونابار: د. گوناحبار.
گوناح: وتن یا کردنی شتی خراپ.
گوناحبار: کەسێکە کە گوناح بکات.
گوناحکار: گوناحبار.
گوناکار: د. گوناحکار.
گۆناگۆن: شتی ڕەنگاوڕەنگی هەمەجۆر.
گوناه: گوناح.
گوناهبار: گوناحبار.
گوناهکار: گوناحکار.
گونتک: گونک.
گونتوولە: جۆرە ترێیەکی سپی دەنک و هێشوو درێژە.
گونج: لوولەیەکی گەورەی قوڕینی سووردەوەکراوە لەژێر زەویدا ئاوی پێدا دەبرێ. گونجێکی دارینی پچووکە دەبرێتە شاگونجی ئاشەوە.
گونجان: بوونی شت بەڕەنگێکی وا کە بوون و نەبوونی وەک یەک وابێ، واتە نەبوونی پێویست بێ وەک (خوا)و نە نەبوونی پێویست بێ وەک شتی مەحاڵ. دەستدان و بەکارهاتنی شتێک بۆ شتێکی تر: ئەم بەردە بۆ ئەو شوێنە (دەگونجێ) واتە دەست دەدا و بەکار دێ.
گونجایش: ژیانی ڕێکوپێک، هەر لە نەبووندا بەکاردێنرێ: ئەو ژنە گونجایشی نییە لەگەڵ مێردەکەیدا، واتە لە گەڵیدا ناژی، یا ئەو شوێنە جێی گونجایش نییە، واتە ناژیم لەناویدا.
گونجکاری: ڕاکێشانی گونج بەژێر زەویدا بۆ ئاو پێدابردنی.
گونجە: زەمبوورەی ئاش.
گونجەنە: هـ. بەندەخوێن.

گونجین: گونجان.
گونچڕ: د. پارچەیەکی پچووک لە شتێک.
گوند: دێ.
گوندک: گونک.
گوندۆر: گوندۆرە.
گوندۆرە: کاڵەکی پچووک.
گندووڕ: گیایەکی بەهاری کوێستانییە گەڵای وەک گەڵای قەزوان وایە، نێرکێکی بەرزی بۆش دەردەکا و دەخورێ و، گوڵێکی زەرد دەگرێ.
گووندووش: سووژن.
گوندە: نووسراوی ڕێکی گرد و گۆڵ. مەردوومی خڕوپڕ.
گوندەڵبەست: هەڵبەستنەوە و ساغکردنەوەی دیواری ڕزیوی داڕووخاو بەگەچ یا بەقوڕ.
گوندەڵە: کفتە. توورەکەیەکی پچکۆلانەیە لە چەرم، شتومەکی ڕاوی تێ دەخرێ.
گوندێنە: گونگێنە.
گوندی: با. لادێیی.
گونشەیتان: د. قورسی کەمەر.
گونک: هەویری خڕ هەڵدراو بۆ کردنەوەی بە نان. قوڕ.
گونک ژمێر: بریتییە لە یەکێک کە لەناو ماڵ و منداڵیدا ڕژد و چرووک بێ و، لە شت زۆر بپرسێتەوە.
گونک گرتن: خڕهەڵدانی هەویر بۆکردنەوەی بە نان.
گونکە: جۆرە ترێیەکی دەنک گەوردی مۆرە.
گۆنگەر: گۆبەند.
گونگێنە: ترێتێکە کە بووبێ بەهەویر.
گونۆڕ: گیای گوندووڕ.
گونۆش: سووژن.
گونۆڵە: د. گوڵۆڵە.
گونووش: ل. سووژن.
گۆنە: گۆنا. جۆر و تەحر.
گونەتوولە: جۆرە هەڵووژەیەکی زەردی دەنک درێژی شیرینە.
گونەسوورە: تەماتە.
گونەسەگانە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک گەڵای (عەمرۆکە) وایە، نێرکێکی دووفاق دەردەکا، گوڵێکی زەردی هەیە، بەنی پێ ڕەنگ دەکرێ.
گونە کەڵەباب: گیایەکی بەهاری جیرە پەلکەکانی وەکو گوێ بەرخە وایە، لە پایزاندا بنکەکەی گوڵێکی سپی بێ گەڵا دەردەکا پێی دەڵێن گوڵە جووتیارە.
گونە کەڵەشێرە: گونەسەگانە.
گونەڵ: د. گونەڵە.
گونەلان: د. دوومەلان.
گونەڵبەست: گوندەڵبەست.
گونەڵە: کفتە.
گونەوێڵە: قەبارەی گون بەخۆی و چەرم و کیسەیەوە.
گونێ: گوناح.
گۆنیا: دارێکی دووپەلی سووچدارە ڕاستی و چەوتی گۆشەی دیواری پێ تاقی دەکرێتەوە.
گۆنێنە: چێشتی دۆینەی خەست. گوندێنە.
گەنیە: دەفرێکی تەنراوە لە گوش دروست دەکرێ.
گۆنی: د. گەوون.
گوو: پیسی هێندێ گیاندار.
گۆو: با. گوو.
گووار: گۆڤار. بەچکەی کەو (هـ).
گوواڵە: د. گونیە.
گووان: پارچە گۆشتێکە لەناو لنگی هێندێ گیانداری مێینەدا، شیری لێ دێ. ئازارێکە دەگا بەجەستە بەهۆی زۆر دەستە پێداهێنان و هەڵگوڵۆفتنیەوە:
ئەوەندە دەستیان بەشانمدا هێناوە هەموو شانم (گوواوە).
گوواندێن: ئاوگەڵی ئاژاڵی خاوەن گووان.
گووا و: ئاوێکە لەگەڵ گوودا تێکەڵ بووبێ.
گوواوی: بریتییە لە شتی زۆر پیسی خراپ.
گوویۆق: د. قەوزە.
گوو بەخۆداکردن: ڕیان و خۆپیسکردنی مەردووم لە خۆیەوە.
گووپ: چەرمی ئەملا و ئەولای دەم کە بەسەر دەم و دداندا هاتووە.

گووپن: کەسێکە لەبەر قەڵەوی گووپی هەڵئاوسا بێ.
گووپنە: گووپن.
گووتێکردن: بریتییە لە تێکدانی کارێک.
گووجوو: د. بەخە.
گووجی: هـ. گووجوو.
گووخلێنکە: دەعبایەکە لە قالۆنچە دەچێ، شیاکە خڕ هەڵ دەدا.
گووخواردن: بریتییە لە قسەی ناشیرین کردن، لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ.
گوودروون: گووروونی.
گۆودەڵەکە: جۆرە خشڵێکە ژنان دەیدەن لە قەراغی سوخمە، زڕەی دێ و دەلەرێتەوە.
گوور: ل. گوێرەکە.
گووران: گیرسان: نەمامەکە گووراوە، واتە ڕوواوە، یا منداڵەکە لە سکی دایکیدا گووراوە، واتە گیرساوە (تکون).
گووراسن: خڵتەی ئاسن کە لەناو کوورەی ئاسنگەرەوە دای دەداتە ژێرەوە.
گووروونی: پارچەیەکی ئاوریشمی جوانی گوڵ سورمەیە، ژنان دەیکەن بە کالآ.
گوورە: با. گۆرەوی.
گووری: کەسێکە کە سەری لە پێناوی کارێکدا بەخت بکا (ز).قوربان: ئەز (گووری) واتە بەقوربان: (با). گڕی ئاگر (با).
گووز: گوێز.
گووزان: گوێزان.
گووزەک: با. قولەپێ.
گووژاڵک: جۆرێکە لە کاڵەکە مارانە، بەرێکی تاڵ دەگرێ وەک شووتی کۆڵە.
گووژە: د. عەنزەرووت.
گووسک: با. شەربە.
گووشان: د. گوشین.
گووشانن: د. گووشان.
گووشت: ل. گۆشت.
گووفک: با. سەرەنوێلک.
گووکردن: ڕیانی گیاندار.
گووگرە: دارێکی سێ پەلە وەک پلوسک دەتەنرێ و لەکاتی گێرەدا دەدرێتە ژێر کلکی گاگیرە لە حەلی شیاکەکردنیدا.
گوومرگ: شوێنێکی دەوڵەتییە باجی کوتاڵ و شتومەکێکی تێدا دەسێنرێ کە لە دەوڵەتێکی ترەوە هاتبێ. باجی دەوڵەتی کە لە شتومەکی دەوڵەتێکی تر دەسێنرێ.
گوومرگچی: کاربەدەستی گومرگ.
گوومرگ کردن: سەندنی باجی کوتاڵ و شتومەکێک کە لە دەوڵەوتێکی ترەوە هاتبێ.
گوومەت: گوومەز.
گوومەتە: گومەتە.
گوومەتەدان: گومەتەدان.
گوومەز: گومەز.
گوونیی: گونیە.
گۆوەند: گوێەند. شایی و زەماوەند.
گووینە: د. منداڵی پیسی چەپەڵ.
گوە: با. گوێ.
گۆە: گوێ (با). گۆێکە (د).
گوهار: ز. گوارە.
گوهارتن: با. گۆڕین.
گوهارک: با. گوارە.
گوهاستن: ز. گواستنەوە.
گوهان: ز. گووان.
گوهبەل: ز. جاسووس.
گوهبەلی: ز. جاسووسی و گوێ قولاغی.
گوهپێل: ز. سەر و گوێ داتەپیو.
گۆهتن: با. وتن.
گوهتێل: ز. کاتی تێپەڕبوونی نێرەی حەیوانە کێوی.
گوهدار: ز . مەردوومی گوێڕایەڵی سووکەڵە.
گوهدان: ز. گوێگرتن لە شت.
گوهدێر: ز. گوهدار.
گوهسارە: د. گوڵە ئەستێرە.
گوهشک: ڕەفیسک.

گوهۆڕین: با. گۆڕین.
گوهێر: ز. گوهتێل.
گوهۆڕ: جێگایەکی نزمە لە زەوی کە پاکژی زۆربێ.
گوهەر: ز. گەووڕ.
گوهەراندن: ز. گۆڕینەوەی شت
گوهەرین: ز. گوهەراندن.
گوهیشک: با. گۆێژ.
گوهێژ: ز. گۆێژ.
گـوێ: دووپارچە گـۆشـتـە بەلای ڕاست و چەپی سـەری گیاندارەوە، کونێکی تێدایە دەنگی پێ دەبیەت.
گۆیا: گوایە. مەردوومی قسەڕەوان .
گوێبرە: پشقل و پەین و ڕیخێکە کە دەکرێتە ناو زەوی بۆ ئەوەی بەهێز بێ (سماد).
گوێبەرخە: گـیایەکی بەهاری خۆشە گەلاکەی لە گوێی بەرخ دەچێ.
گـوێ بەگـوێ: شـان بەشـان: گـوێ بەگـوێ دەڕوا لەگەڵ کەر پێی دەڵێ: نعم الرفیق.
گوێ بەل: بزنی گوێ لوولی قوت.
گـوێ بیـسـت: کـەسێکە کـە گـوێ هەڵخا بۆ جوست و جۆی قسە.
گوێ تەقێ: گوێ هەڵخسن بۆ قسە.
گویج: هـ. گۆێژ.
گوێچک: گوێ.
گوێچکە: گوێ. قۆچکە (د).
گـوێچکە پچـرکێ: جـۆرە یارییـەکـە منداڵ دەیکەن بەم ڕەنگە گـوێچکەی یەکی تێـدا ڕادەکـێـشن (د). پچڕینی قەراغ و بیجاغی نان و هێندێ شتی تر: بەس بەنانەکە (گوێچکە پچڕکێ) بکە.
گوێچکە پروچکێ: پەلەپرووسکێ.
گـوێچکە پرووسقێ: د. گـوێچکە پچـرکێ. یارییـەکـە هێندێ مـێــوژ یا خــورمــا دادەنێن لەناو چەند کەسێکدا، هەر کەسێک دەستی بۆ بەرێ یەکێک گوێی دەگرێ تا نەتوانێ بیبا.
گوێچکە تەقێ: د. گوێ تەقێ.
گـوێچکە تەکـانن: د. گـوێ شلکردن بۆ قـسـەیەک و وەرگرتنی.
گوێچکە خەفانن: د. بێدەنگبوون لە شتێک.
گوێچکەدان: د. گوێدان.
گوێچکە زرنگیـان: د. گوێ زرنگانەوە.
گوێچکە شلکردن: د. گوێ شلکردن.
گوێچکەگرتن: د. گوێگرتن.
گوێچکەماسی: جۆرە سەدەفێکی خاڵداری بۆشی جوانە کاغەزی پێ دەسووڕێتەوە.
گوێچکە نەلەقیـان: د. بریتییە لە گوێ نەدانی یەکێک لە کارێک: گوێچکەی لێ نالەقێ.
گوێچەنە: چەرمێکێ خڕە دووخی خەڕەکی پێدا دەکرێ.
گوێدار: گوێدەر.
گوێداری: گوێدانە قسە.
گوێدان: گوێگرتن بۆ قسە.
گوێدرێژ: بریتییە لە کەر.
گوێدەر: کەسێکە کە گوێی لە گفتوگۆیەکەوە بێ.
گوێدێر: گوێدەر.
گوێر: گەێرەکە. ناوی دێیەکە لە ناوچەی مەخموور لە هەولێر.
گوێڕایەڵ: مەردوومی ژیری قسە لە گوێ گر.
گوێ ڕایەڵی: ملکەچی و فەرمانبەری.
گـوێ ڕەپە: دەردێکە دووچاری کـەر دەبێ و گـوێی ڕەپ دەکا و دەیکوژێ.
گوێرمە: گوێرەما.
گوێروو: کـونی بەردی سـەرەوەی دەسـتـاڕ و بەرداش کە دانی پێدا دەچێتە خوارەوە
گوێرەکە: ساوای یەکساڵانەی مانگا.
گوێرەکە سوورە: خاڵخاڵۆکە.
گوێرەما: تێبـەردانی گوێرەکەیە لە دایکی بۆ ئەوەی کە شیرەکەی دابدا بۆ دۆشین.
گوێرەمێـژ: بەردانی گوێرەکەیە بۆ مژینی دایکی چەند جارێ لەسەر یەک بۆ ئەوە نا کە شیر بخوا، بەڵکو بۆ ئەوەی کە شیرەکە بدا بۆ دۆشین.
گوێرەوسار: پەتێکە بەستراوە بەسنگێکەوە گوێرەکەی پێ دەبەسترێتەوە.

گوێز: بەری درەختێکی بەرزی گەڵاپانی بۆن خۆشە توێکڵێکی ڕەقی هەیە، ناوکێکی چەوری خۆشی تێدایە.
گوێزان: تیغێکی زۆر تیژە مووی پێ دەتاشرێ.
گوێزانەوە: گواستنەوە.
گوێزبەلە: تەڕلە.
گوێزر: کۆزەری دەغڵودان.
گوێ زرنگانەوە: زرنگانەوەیەکە ناو بەناو لە خۆیەوە لە گوێچکەدا پەیدا دەبێت.
گوێ زرینگانەوە: گوێ زرنگانەوە.
گوێزلک: قولەپێ.
گوێزنگ: قولەپێ.
گوێزوو: کلاوەی لەمپا.
گوێزەبانە: گوێز و مێوژ و خواردەمەنییەکە لە شەوارەی کوردا دەخورێ.
گوێزەڕەش: درەختی پەڵک.
گوێزەنێرگەلە: شتێکی پچکۆلەی قوتی خڕە لەناو شووشەی نێرگەلەدا بۆ جوانی.
گوێزەڵان: شوێنێکە کە داری گوێزی زۆری تێدابێ.
گوێزەوان: گوێزەبانە.
گۆی زەوی: ئەم ئەستێرەیەیە کە وەک گۆ خڕە و ئێمەی لەسەر دەژین.
گوێزێن: واغێن.
گوێزی ناو بێژنگ: بریتییە لە کەسێک کە بەناچاری هەر دەمەی لە شوێنێک بێ.
گوێزی ناو دەغیلە: جۆرە گوێزێکی زۆر پچکۆلەیە بۆ جوانی دەیخەنە ناو دەغیلەوە. بریتییە لە مەردوومی پچکۆلەی زیت و زرنگ.
گوێزی: جۆرە ڕەنگێکە لە ڕەنگی دارگوێز دەچێ.
گـۆیژ: بەرێکی خڕی زەرد و سووری مزرە ناوکێکی ڕەقی هەیە، لە پایزاندا لە درەختێکی کێوی پەیا دەبێ. داری گۆیژ.
گوێسوانە: ڕیزە گورگە و زەلێکە کە نرابێ لە دیوار.
گوێ سووک: کەسێکە کە گوێی زۆر سووک بێ.
گوێسەبانە: گوێسوانە.
گوێ شلکردن: بریتییە لە گوێگرتن.
گوێ شۆڕ: د. مەردوومی سادە.
گوێ قولاخ: کەسێکە کە گوێی هەڵخستبێ، (گوێ قولاخبوون) گوێ هەڵخستن.
گوێگر: کەسێکە کە گوێ بۆ قسەیەک شل بکا.
گوێ گران: بریتییە لە مەردوومی کەڕ.
گوێ گرتن: گوێ شلکردن بۆ بیستنی قسەیەک.
گوێل: لەوێچ.
گوێلک: گوێرەکە.
گوێلم: گوێل.
گوێ لەق: د. گوێ شۆڕ.
گوێ لە مست: بریتییە لە یەکێک کە قسەی هەموو کەس بچێ بەگوێچکەیدا.
گوێ لە مشت: گوێ لە مست.
گوێ لێبوون: بیستنی قسەیەک یا دەنگێک.
گوێ لێ خەفاندن: بریتییە لە گوێ نەدانە شتێک و لەبیر دەرکردنی.
گوێ مشکە: گیایەکی گەڵا وردە وەک نیسک بەڵام ئەم تەرز دەهاوێ و گوڵێکی زەردی ورد دەگرێ.
گوێ مشکەبوون: بریتییە لە تازە گەڵا دەرکردنی درەخت.
گوێ مەمک: گرێی مەمک کە شیری لێ دێتەدەرەوە.
گۆیندە: گۆرانیبێژی دەنگ خۆش.
گوێننە: د. گۆیندە.
گوێنوو: گونیە. گەوون.
گوێ نەدان: پشتگوێ خستنی شت.
گوێنی: گیایەکی کوێستانییە کەتیرەی لێ دەگیرێ.
گوێنییە ڕەشە: جۆرێکە لە گیای گوێنی، دەکرێ بە پەرژین و سووتەمەنی.
گویە: ل. گوێ.
گویز: با. گوێز.
گـۆیێن: گـویێن. مـەلێکە خـوێندنی لە ناڵین دەچێت (با).
گۆییێن: شەقێن.
گوێ ێشە: نازاری گوێ.

گە: جومگە. پیتێکە بەدوای هێندێ وتەوە دەنووسێ دەیکا بەناو بۆ جێگا (اسمی مکان): مۆڵ(گە) جێ(گە) ڕوان(گە).
گەبر: ل. گاوور.
گەبرگە: جۆرە یارییەکی پاڵەوانانەیە کە لە زۆر خانەدا دەکرێ. مەردوومی ورگنی خڕی قەڵەو.
گەبەڵ: ژاژوبێشە.
گەبەڵە: درەخت یا سەوزاییەکە کە دابێتیەیەک، (گەبەڵەبوون) بە یەکادان و چڕبوونی دارودرەخت.
گەپ: گاڵتە، (گەپکردن) گاڵتەکردن. گەورە: فلان کەس پیاوێکی گەپە (ل).
گەپڵە: گیایەکە دەخورێ و زوو پیر دەبێ.
گەپە: وەڕەی سەگی پیری بێ ددان. (گەپەگەپ) گەپەی یەک لە دوای یەک.
گەپەک: ز. پارووەیەک لە خواردن.
گەپین: وەڕینی سەگی پیری بێ ددان.
گەجەر و گوجەر: بریتییە لە شتی هیچ و پووچ. بریتییە لە مەردوومی هەرچی و پەرچی.
گەچ: جۆرە بەردێکی زۆر سپییە لە دوای سووتاندن و کوتانی سواغی پێ دەدرێ و بەردکاری پێ دەکرێ.
گەچاو: جۆرە ناوێکی سپی واشە دەچێتە ناو پەردەی چاوەوە و کوێری دەکا و، میلی لێ نادرێ.
گەچکاری: سواغدان بەگەچ.
گەچلان: ژاکان.
گەچلاندن: ژاکاندن.
گەد: ز. قەد و باڵا.
گەدا: مەردوومی هەژاری بێ نەوا.
گەداقۆز: د. هەژارێکە کە خۆی بە دارا بداتە قەڵەم.
گەدایی: هەژاری و بێ نەوایی.
گەدگ: د. گەدە.
گەدگر: وڵاخێکە هەرچەند بۆ پێشەوە لێی خوڕیت ئەو هەر بۆ پاشەوە بگەڕێتەوە.
گەدگن: د. مەردوومی گەدەدار.
گەدگیر: کەسێکە کە ڕق بگرێ.
گەدگین: د. چێشتی سەر و پێ.
گەدە: بۆشایی سک لە ناوک بەرەوخوار.
گەدەبەل: مەردوومی لاسار.
گەدەبەلی: لاساری.
گەدەفشە: جۆرە ماسییەکی لەڕی ورگ زلی پێست تەنکی گۆشت ناخۆشە.
گەدەک: ز. بەچکەی نێری گامێش.
گەدەووڵ: کەسێکە کە قۆڕ بووبێ.
گەدەووڵی: دەردی قۆڕی.
گەر: پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بەئیشکەر (فاعل): چەقۆ(گەر) مز(گەر) زەڕ(گەر). ئەگەر: (گەر) دەپرسی من لەبەرچی کەم دەخۆم. گوێرووی دەستار (هـ). دیوێکە لە میچ. شوێنی قووڵ لە جۆگەی گەورە (ز).
گەرا: تۆوی هێندێ گیاندارە کە دەژێتەوە وەک خۆی گیانداری لێ پەیا دەبێ.
گەراج: شوێنێکی تایبەتییە کە ئوتۆمۆبیلی تێدا دەوەستێ.
گەرا خستن: گەرا دانان.
گەرادان: هێلکەدان.
گەرا دانان: گەرانان.
گەراس: هەڵووژە زەردە.
گەراگەرا وێستان: زۆر بەزۆربوونەوەی سکی ئافرەتی ئاوس.
گەرانان: دانانی گەرا لە لایەن گیاندارێکەوە لە شوێنێکی تایبەتی بۆ ژیانەوەی.
گەرچەک: گیایەکی گەڵاپانی لاسک بۆشە، بەرێکی چەور دەگرێ، ڕۆنەکەی بۆ ڕەوانی دەخورێ.
گەرچی: ئەگەرچی.
گەرد: تۆز. کەم.
گەردان: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ دەستاودەست کردنی شتێک بەزۆری: ئیمڕۆ لە بازاڕ شەکر (گەردان) دەکا، واتە ئەم دەیبا و ئەو تەماشا دەکات. تۆز هەستان: ئەسپەکە گەردان دەکا، واتە تۆز هەڵدەستێنێ.
گەردانە: ملوانکەیەکی زێڕینی پلپلەدارە ژنان دەیکەنە

ملیان.
گەرداو: چورتم و تەنگانە.
گەردبین: زەڕەبین.
گەردش: گەڕان و سووڕانەوە. شۆڕش و ئاشووب: فیسار کەس زۆر بە(گەردش)ە.
گەردش نانەوە: ئاشووب هەڵگیرساندن.
گەردن: ملی گیاندار بەڕووکاری پێشەوەیدا.
گەردن ئازاکردن: دەست هەڵگرتن لە مافێکت کە بەسەر یەکێکەوە بێ.
گەردن ئازایی: گەردن ئازاکردنی دووکەس لە یەکتری.
گەردنبەن: د. گەردنبەند.
گەردنبەند: گەردانە.
گەردنکەچ: بریتییە لە مەردوومی فەرمانبەر.
گەردنکەچی: بریتییە لە فەرمانبەری.
گەردنگرتن: بریتییە لە بەخەگرتنی یەکێک. چوونە ملی شتێک بۆ یەکێک: قەرزەکە (گەردنی گرت).
گەردنگیر: شتێکە کە بچێتە گەردنی یەکێکەوە: قەرزەکە (گەردنگیر)م بوو.
گەردنگیری: چوونە گەردنی شتێک بۆ یەکێک.
گەردنلغ: گەردانە.
گەردن لە موو باریکتر: بریتییە لە مەردوومی گەردن کەچ.
گەردن لە موو نەرمتر: گەردن لە موو باریکتر.
گەردنە: د. سەرملە.
گەرد و خول: سووڕانەوە بەدەوری نیشێکدا.
گەرد و گول: کاتێکە کە تازە گزنگ دەکەوێتە سەر شاخە بەرزەکان.
گەردولوول: گەردەلوول.
گەردوون: ڕۆزگار. ئاسمان.
گەردە: ئاوریشمێکی ڕەشی خاوە، گوڵنگەی چەفتە و پۆشینی لێ دروست دەکرێ. خەڵوزێکی هاڕراوە یەخەنی پێ دەکێشرێ (د).
گەردەکان: ل. گوێز.
گەردەلوول: گێژەڵووکەیەکە کە لوول بخوا و سەرکەوێ.
گەردەمل: ئێسقانی ملی گیاندار.
گەردەن: گەردن.
گەردەنگۆ: ملەگۆ.
گەردەنە: گەردانە.
گەردەنی: ز. گەردانە.
گەردیلە: هەرە وردیلە.
گەڕ: تەشقەڵە. گەڕۆڵ. گەڕان: ئاشەکە کەوتە (گەڕ). شوێنێکی تەختە کە لە ئاوچەیەکی تەختدابێ. گۆمی گەورە کە ئاودەکەی گێژ بخوا (با). نۆرە (با).
گەڕا: د. گەڕۆک.
گەڕاج: گەراج.
گەڕاجخانە: گەڕاجێکە کە ئوتومۆبیلی زۆری تێدا بوەستێ.
گەڕافک: با. گۆلاو.
گەڕان: هاتوچۆکردنی شت. ترازان و جووڵانی هێندێ شت لە جێی خۆی: دیوارەکە یا سکی ژنە ئاوسەکە (گەڕاوە). گۆڕانی شتێک بەشتێکی تر: شەرابەکە (گەڕاوە) بەسرکە.
گەڕاندن: خستنەکاری هێندێ شت. گێڕان.
گەڕانن: د. گەڕاندن.
گەڕانەوە: هاتنەوەت بۆ شوێنێک کە لێی بوویت. هێندی بوونەوەی مەردووم دوای هەڵەیی و هەرزەیی: نەریمان کە جاران زۆر چەتوون بوو ئێستا باش (گەڕاوەتەوە). بوونەوەی سرکە بە شەراب.
گەڕانی: هەڵپەڕکێی ڕۆینە. وتەی نزاکردن لە یەکێک کە شتێک بخوات یا بخواتەوە واتە بەگیانت خۆش نەبێ.
گەڕاو: شتێکە لە جێی خۆی جووڵابێ. جۆرە ئاوێکی بۆگەنی ترشە لە هێندێ شوێن هەڵدەقوڵێ، کەسێک خارشتی بێ دەچێتە ناوی و لێی دەخواتەوە.
گەڕاوە: سرکەیەکە کە بووبێ بە شەراب. بریتییە لە مەردوومی سەرەی تێگەیشتوو.
گەڕک: د. شتی لەڕی لاواز.

گەڕاڵ: د. مەردوومی لەڕی لاواز. گەڕۆڵ.
گەڕندە: گەڕۆک.
گەڕۆک: کەسێکە کە زۆر بسووڕێتەوە.
گەڕ و گوڕ: فڕ و فێڵ: فیسار کەس زۆر بە(گەڕ و گوڕ)ە.
گەڕ و گێچەڵ: فڕ و فێڵ و تەشقەڵەکردن بەیەکێک.
گەڕۆڵ: گیانداری گەڕ.
گەڕۆلی: دەردێکی بەئاڵۆشە تووشی هێندێ گیاندار دەبێ و وشکە برینی کرێشاوی لێ پەیدا دەبێ.
گەرووس: ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد.
گەڕەپێچ: گەڕەپێچە.
گەڕەپێچە: گێژەڵووکە.
گەڕەک: چەند خانوویەکی نزیک لە یەکن لە شارێک یا لە دێیەک.
گەڕەکوێرە: د. شەوکوێری.
گەڕەلاوژە: گۆرانی وتنی کۆمەڵێک بە نۆرە.
گەڕەلاوژێ: گەڕەلاوژە.
گەڕەلاوێژێ: د. گەڕەلاوژە.
گەڕیان: د. گەڕان.
گەڕیانەوە: د. گەڕانەوە.
گەڕی: گەڕۆلی.
گەریدە: کەسێکە کە زۆر بگەڕێ.
گەرک: ز. گەسکێکە لە داری گەزی چارکرابێ.
گەرم: شتێکە کە سارد نەبێ.
گەرما: کاتی گەرمی لە ڕۆژگار .
گەرمابردوو: شتێکە کە گەرما کاری تێ کردبێ.
گەرماپێو: شتێکە پلەی گەرما نیشان دەدا.
گەرماژۆ: د. گەرما بردوو.
گەرماڤ: ز. گەرماو. حەمام.
گەرماگە: گەرماوە.
گەرمانی: شوێنی گەرم.
گەرماو: ئاوێکە لە کاتی سەرمادا گەرم بێ. حەمام.
گەرماوگەرم: شتی گەرمی تازە بەتازە.
گەرماوە: حەمام.
گەرمایی: تینی شتی گەرم.

گەرمبوون: گەرم ڕاهاتنی شت. بریتیە لە تووڕەبوون.
گەرم بوونەوە: تەشق شکانی سەرما لە شتێک.
گەرمچەک: د. مەچەک.
گەرم داهاتن: گەرم ڕاهاتن.
گەرم ڕاهاتن: نەمانی ساردی و پەیابوونی گەرمی لە شتێکدا.
گەرمک: برنجێکە کە لە شوێنێکی گەرم و لەبەر ئاوێکی گەرمدا کرابێ. جێگای گەرمەڵووک. وتوو. گەرمکاو.
گەرمکاو: گەرماو.
گەرمکردن: داخکردنی شت بەئاگر. بریتییە لە قسە زۆر کردنی یەکێک: فلان کەس کوڕەکەی گەرم کردووە.
گەرم کردنەوە: تەشق شکاندنی شتی ساردەوەبوو بەئاگر.
گەرملەین: چێشتی گەنمەکوتاو.
گەرموگوڕ: شتی گەرمی تازە بەتازە.
گەرمووک: کانیاو.
گەرمە: کاتی زۆری شت: ئێستا گەرمەی ترێیە. مەرەزەیەکە کە مانگێک لە پێش هەموو مەرەزەیەکدا پێ بگات.
گەرمە بۆق: د. هەڵم و بۆقی گەرم.
گەرمەبرین: بریتییە لە کەسێک کە تازە بەتازە خەفەتێکی زۆر قورسی تووش بووبێ.
گرمەتەندوور: نانێکی تیرییە کە لەکاتی گری تەندووردا بکرێ .
گەرمەخول: د. ئاشێکە کە خێرا بسووڕێتەوە.
گەرمەژنە: گرمژنە.
گەرمەسووت: جۆرە پارچەیەکی ناسکی لووسی هاوینییە لە خۆیدا گوڵ گوڵ و بریسکەدارە.
گەرمەسێر: گەرمیان.
گەمەشین: ماتەمی تێکڕایی. گریانی بەکوڵ.
گەرمەگل: وتەیەکە بەکاردێنرێ وەک ونەی یەک لەسەر یەک: بەقسە (گەرمەگل) دایگرتم.
گەرمەگۆڕ: خواردەمەنییەکە کە لەسەر گۆڕی مردوویەک

لە کاتی ناشتنیدا ببەشرێتەوە.
گەرمەڵووک: شوێنی کرمی وشکەرۆ.
گەرمەوزە: گوڕزەی گەرمی (الطاقة الحرارية).
گەرمیان: وڵاتی گەرمی کەم بەفر و سەرما.
گەرمیانی: شتێکە کە لە وڵاتی گەرمیان پەیدا ببێ.
گەرمێن: گەرمیان.
گەرمێنی: گەرمیانی.
گەرمی: گەرمایی.
گەرناس: مەردوومی چەتەووڵی لەندەهوور.
گەرناڵ: د. زەنگی گەورە.
گەرنگ: ز. جۆرە گیایەکە.
گەروانکە: جۆرە قوتوویەکی تەنەکەی سەر بەمۆری پڕ لە چای وشکە.
گەروو: قوڕگ. کونی بەرداشە کە دانی پێدا دەچێتە خوارەوە.
گەرووئێشە: قوڕگ ئێشە.
گەروودرێژکردن: بریتییە لە گەزارە کێشان.
گەرووگیر: شتێکە کە گەروو بگرێ.
گەرووهاتن: د. قوڕگ هاتنەوە یەک.
گەرووهاتنەوە یەک: نەخۆشییەکە تووشی قوڕگ دەبێ، شتی بۆ قووت ناچێ.
گەرەک: پێویست: (گەرەک)مە یا (گەرەک)ە وابێ.
گەرەکناگەرەک: د. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتاری: بتەوێ یا نەتەوێ.
گەرەنگ: دارێکی دوو پەلە دەخرێتە ناو دوو پەلی (دار گەڵ)ێکەوە کە پەلێکی کورتتر بێ لەوی تری بۆ ئەوەی هەردوو پەلەکەی بەقەد یەک بوەستنەوە و گەڵای تا سەر تێدا هەڵچنرێ.
گەری: با. گەروو.
گەز: ئەندازەیەکە کەلوپەلی پێ دەپێورێ. گەزیچار. گەزۆ (د). گاز (با).
گەزارە: زبان.
گەزارە کێشان: بریتییە لە زباندرێژی.
گەزاف: خۆ هەڵکێشان و درۆی زل کردن.
گەزتن: گەستن.
گەزک: با. گەسک.
گەزکردن: پیوانی شت بەگەز.
گەزگەزباڵاکردن: بریتییە لە کەیفخۆشی زۆر.
گەزگەزک: د. گەزگەزۆک.
گەزگەزکە: گەزگەزۆک.
گەزگەزۆک: گیایەکی بەهاری گەڵا زبرە. کە لە ئەندام بکەوێ دەیهێنێتەوە خوروو.
گەزمازگ: د. تووی گەزیچار.
گەزندە: گیاندارێکە کە بگەزێ. بریتییە لە مەردوومی بە زیان.
گەزنە: د. گەزندە.
گەزنە: د. گەزگەزک.
گەزۆ: جۆرە شیرینییەکی سپی زۆر خۆشە لە هێندێ شوێن لە ناوەندی بەهار و هاویندا دەنیشێتە سەر گەڵای هێندێ دار و درەخت.
گەزەر: گیایەکی بەهاری باڵابەرزی دووسێ پەلە، گوڵێکی سپی دەگرێ، سەری گیا کە پاک دەکرێ و دەخورێ (هـ). گێزەر (ل).
گەزەک: د. بیانوو.
گەزەندە: ئێش و ئازار.
گەزەنە: گیایەکی بەهاری گەڵا پانە، بەناسکی دەخورێ، کە پیر بوو دڕکێک دەردەکات.
گەزیچار:دارگەز.
گەزیزە: گوڵێکی حەوت ڕەنگە لە وێنەی گوڵە نەورۆزە، هەر دەمێ ڕێوی بیخوا توولەک دەکا: دەڵێی ڕێوی (گەزیزان) خواردووە.
گەزین: گەزتن.
گەژکرن: ز. گازگرتن.
گەستن: گازگرتن لە شت بەددان.
گەسک: جۆرە پووشێکی بەستراوە یا چنراوە ناوماڵی پێ دەماڵرێ.
گەسکدان: پاککردنەوەی شوێنێک بەگەسک.
گەسکدەر: کەسێکە پیشەی هەر گەسگدان بێ.
گەسک لێدان: گەسکدان. بریتییە لە بردنی شتومەک و پاکۆ لێدانی: دز گەسکی لە ماڵی فیسار کەس

دا، واتە هیچی تێدا نەهێشت.
گەسکە شاری: گیایەکی بالابەرزی گەلا پڕە هەر لقێکی دەکرێ بەگەسکێک.
گەش: گوڵی پشکووتوو. ئاگری خۆش کە قلەی بێ. خوێنی سووری ڕوون. سەوزایی نازاو. بریتییە لە گیانداری بەکەیف.
گەشاندنەوە: کردنی خەڵووز بەئاگر. فووکردن بەخونچەی گوڵدا بۆ دەمدانەوەی.
گەشانەوە: گەشبوونەوە.
گەشبوونەوە: دەمدانەوەی گوڵ. تێراوبوونی سەوزایی. بریتییە لە کەیفخۆشی و بەدەقی یەکێک. بوونی خەڵووز بەئاگر.
گەشت: ڕۆیشتن بەمەلا و بەولادا بۆ ڕابواردن و سەیران.
گەشتنامە: کتێبێکە نووسرابێ لەلایەن یەکێکەوە لە ڕووی گەشتی خۆیەوە.
گەشتیار: کەسێکە کە هەمیشە لە گەشتوگوزاردا بێ (سیاح).
گەشتی: د. پاسەوان.
گەشک: چەمۆڵە.
گەشکردنەوە: گەشاندنەوە.
گەشکە: دەردەکۆیان. گەشک.
گەشکەدار: کەسێکە تووشی گەشکە بووبێ.
گەشکەگرتن: تووشبوونی دەردەکۆیان.
گەشە: کەیفخۆشی: فیسار کەس بە(گەشە)یە. تەرزی تازەی مێو (د).
گەشەکردن: بەخۆداهاتن و زلبوونی گیاندار و سەوزایی و دار و درەخت.
گەشەگرتن: کەیف خۆشبوون: فیسار کەس هەر (گەشە دەیگرێ).
گەشەوبوون: د. گەشبوونەوە.
گەشیان: د. گەشبوونەوە.
گەشیانەوە: د. گەشانەوە.
گەشی: سووری ئاگر بەجۆرێک کە قلەی بێ. بەدەقی و کەیفی گیاندار. نازاوی دار و درەخت و سەوزایی.

کرانەوەی گوڵ.
گەشینەوە: گەشانەوە.
گەف: گەزاف. تەزوو. هەڕەشە: (گەف)تم لێ دەکا. هەر زەوی. حەپەی سەگ، گەپ، ترساندن (ز). فێڵ (ز).
گەفکردن: گاڵتەکردن. هەڕەشەکردن.
گەفۆک: هەرزەگۆ.
گەف و گڕ: با. هەڕەشە.
گەفە: گەپە. گەپ (د).
گەفین: گەپین.
گەڤرک: پۆڕی مێ.
گەڤزین: ز. گەوزین.
گەڤەز: ز. گیایەکە شتی پێ سوور دەکرێ.
گەڤێژ: با. گەلاوێژ.
گەگرتن: مانگرتنی گیاندار.
گەگەکردن: جومگە جومگە کردنی گیاندار.
گەل: کۆمەڵێکی گەورەیە لە ئادەمی کە پێکهاتبێ لە چەند تیرە و عێل و هۆز و خێڵێک و، هەموو بەیەک زبان قسە بکەن. وتەیەکە بەدوای هێندێ وتەوە دەنرێ مەعنای زۆری ئەو شتە دەگەیەنێ: کوڕ(گەل) پیاو(گەل) ژن(گەل).
گەڵ: ناولنگ. گەڵای داربەڕوو و مازووە کە لە پایزاندا بەلقەوە دادەپاچرێ و لەناو پەلی درەختدا هەڵدەگیرێ بۆ زستانی ئاژاڵ. تەک لە (گەڵ) خۆت بیهێنە.
گەڵا: بەرگی درەخت و سەوزایی.
گەڵاحە: ملوانکەیەکە بۆ جوانی دەکرێتە ملی وڵاخ.
گەڵاخەزان: د. گەڵاڕێزان.
گەڵادار: درەختێکە کە گەڵای پێوەبێ.
گەڵا دەرکردن: پشکووتنی درەخت و پەیابوونی گەڵای.
گەڵاڕن: کردنەوەی گەڵا لە مێو بۆ ئەوەی کە بەرەکەی هەڵەم نەکا.
گەڵاڕێزان: مانگی تشرینی یەکەم کە سی و یەک ڕۆژە. کاتی هەڵوەرینی گەڵای درەختە. هەڵوەرینی گەڵا لە کاتی سەرمادا.

گەلاڕێژان: د. گەلاڕێزان.
گەلاز: هەڵووژە.
گەلاس: گێلاس.
گەلاکردن: گەلادەرکردن. گەلاڕنین.
گەلاکوتک: دارێکی پانی کلکدارە هێندێ شتی پێ دەکوترێ.
گەلاکەوتن: کاتی گەلاڕێزان.
گەلاڵە: شتێکە کە سەروبەندی گیرابێ و هێشتا تەواو نەبووبێ، ناوی دوودێیــە لە ناوچەی مــاوەت و چۆمان.
گەلاڵە بوون: هاتنە ناونیوە تەواوبوونی شت.
گەلاڵەکردن: سەروبەند گرتنی شت .
گەلاڵەنامە: لائحە.
گەلاڵەی یاسا: لائحەی قانوونی.
گەلاوگەڵ: ڕۆین بەبلاوکردنەوەی هەردوو لنگ وەک ڕۆینی قۆڕ.
گەلاوێژ: ئەستێرەیەکی گەشی بەپرشنگە لە ناوەڕاستی هاویندا لە کــەلووی خــۆی دەترازێ. مـــانگی ئاغستۆس کە سی و یەک ڕۆژە.
گەلاوێژی: گەنم و جۆ و مەرەزەیەکی درواوەیە کە بەدرێژکــۆلەیی لەســەر زەوی دانرابێ بەدوو ڕیز بەڕەنگێک کە گولەکانیـان ڕووی لە یەک بێ. خەیار و ترۆزییەکە کە لەپاش گەلاوێژ کەوتن بێنەوەبەر.
گەلبەستن: د. کۆبوونەوە.
گەلحۆ: مەردوومی گێژ و وێژ.
گەلدار: ز. داری گەورەی ئەستوور.
گەلش: ز. مشتومڕ.
گەللاسی: ز. فیتنە و فەساد.
گەلۆ: ئاخۆ (ز). وتەیەکە لەکاتی قسەکردندا دەیڵێیت بەبەرانبەرەکەت وەک وتەی فلان کەس.
گەڵواز: ز. گەڵوازە.
گەڵوازە: ڕیزە گوێزێکی کون کراوە دەکرێ بەپەتێکدا و دەبەسترێ بەم سەر و بەوسەری بێشکەی منداڵەوە بۆ پێ ژیربوونی.

گەڵواگەڵوا: د. گەلاوگەڵ.
گەڵواڵک: گیایەکی کوێستانییە گوڵێکی جوان دەگرێ و بنکێکی خۆشی هەیە.
گەلۆر: گەلحۆ.
گەلۆرە: گەلۆر.
گەلوو: ل. گەروو.
گەڵوو: د. گەروو.
گەڵووگر: د. شتێکە لە گەرووداا یا لەسەر دڵدا ناخۆش بێ.
گەلە: کۆمەڵێک لە ئاژاڵ یا ولاخ. ورگ (هـ).
گەلەجووت: هەرەوەزکردن بەجووت بۆ کێڵانی زەوی یەکێک بۆ باربوویی.
گەلەخان: ژوورێکی تایبەتییــە بۆ ئاژاڵی وردە لە زستاندا.
گەلەدرەو: هەرەوەزکردن بۆ دروونەوەی دەغڵی یەکێک بۆ باربوونی.
گەلەڕاوێژێ: د. ڕاوێژکردنی چەند کەسێک بەکۆمەڵی.
گەلەک: گەلێک.
گەلەکۆمە: گەلەکۆمەک.
گەلەکۆمەک: گەلەکۆمەکێ.
گەلەکۆمەکێ: قسەکردن بەیەک و کۆبوونەوەی چەند کــەســێک لە یەکــێک یا لە چەند کــەســێک بۆ بەگژداچوون.
گەلەوان: شوان.
گەلێ: گەلێک.
گەلێر: ز. گەل. شتێک یا کەسێکە پەیوەندی بەگەلەوە بێ: فیسار کەس یا فیسارە شت (گەلێر)ە. واتە گەلێ (شعبی)یە.
گەلێک: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی زۆر.
گەلی: دەربەند. شتێکە کە پەیوەستی لەگەڵ گەلدابێ.
گەڵی: دەربەند.
گەڵیش: کڵیش.
گەمار: ز. دەرمــانێکە دەباخی پێ دەدرێ (ز) پیس. چڵکن.
گەمارۆدان: پەلاماردانی چەند سەگێک لە شتێک.

گەماڵ: سەگی زلی نێر.
گەماڵ فس: دانیشتن وەک گەماڵ.
گەمراندن: ز. شێواندنی شێوەی جوانی شتێک.
گەمرە: تەختە شیاکەیەکە لە گەوورِ لە ژێر پێی ئاژاڵدا پەسترابێتەوە. قەتماغەی برین.
گەمرەبەستن: زۆربوونی کرێش و چڵک وەک گەمرە.
گەمژ: گیانداری نابووتی پچووک.
گەمژە: گەمژ.
گەمژەڵ: گەمژ.
گەمۆر: ز. خواردەمەنییەکە کە ڕەگی تاڵی ببێ.
گەموورە: جۆرە لینجییەکە کە ببێ بەهۆی نووسانی لێو بەیەکدا.
گەمە: گاڵتە (گەمەکردن) گاڵتەکردن، (گەمەپێکردن) گاڵتەکردن بەیەکێک. یاری.
گەمێ: گەمیە.
گەمیە: کەشتی.
گەمیەوان: کەشتییەوان.
گەمی: د. گەمیە.
گەن: د. گەند.
گەناو: ئاوی گەڕاو. ناوی دێیەکە لە پشدەر.
گـەنج: دراو یا شـتی زۆری بەنرخ کـە لە شـوێنێکدا دانرابێ، گیاندارێکە کە هەوەڵی دەمی بێ.
گەنجایەتی: گەنجی.
گەنجە: یاری و گاڵتە. گەنجینە.
گەنجەفە: تیتـاڵی. جۆرە قومـارێکە بەکاغـەز دەکرێ (د).
گەنجێتی: گەنجی.
گەنجی: لاوی.
گەنجینە: ژووری پشت ژووری نیشـتـەمەنی کە شتی بەنرخی تێدا دادەنرێ.
گەنجینەوان: مدیری خەزێنە.
گەند: شتی ناپوختی بێ نرخ.
گەندم: گەنم.
گەندوگوو: بریتییە لە شتی هیچ و پووچی ناپوخت.
گەندە: گەند.
گـەندەپەڵە: بارانی سـەر پەڵەیە کـە زەوی پێ نەرم نەبێتەوە.
گەندەتا: تایەکی سووک.
گەندەخۆر: کەسێکە هەر شتی گەندە بخوا.
گەندە دەڵەک: دەعبایەکی بازەڵەی بۆگەنە، لە دەڵەک پچووکترە.
گەندەژە: ڕێوی تووڵەک کردوو.
گەندەڵ: داری وشکی کەڕەپووی کولۆر.
گـەندەمـوو: تەنکە مـوویەکی نەرمە لەسەر ڕوومـەتی کوڕی منداڵ دێ.
گەنگاو: گۆلاوێکە کە بۆنی کردبێ.
گەنگ: گەند.
گەنگ و گوو: گەند و گوو.
گەنگە: گەندە.
گەنگەپەڵە: گەندەپەڵە.
گەنگەخۆر: گەندەخۆر.
گەنگەدەڵەک: گەندەدەڵەک.
گەنگژە: گەندەژە.
گەنگەڵ: گەندەڵ.
گەنگەموو: گەندەموو.
گەنم: دانەوێڵەیەکی زەردی دەنک وردە دەکرێ بەنان و مـــەردووم پێی دەژی و، گـــەڵێ جـــۆری هەیە. گیایەکی سەوزی گەڵا درێژە گوڵێکی قەڵداسدار دەردەکا لە هەر چوارلاوە.
گەنم درەو: کاتی دروێنەی گەنم.
گەنم ڕەنگ: مەردوومی سەوزە.
گەنم گرد: گەنم گردی.
گەنم گردی: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە هێندێ شوێندا لە جـێی وتەی (یەک لەسـەر یەک): چوومـە لای فیسار کەس (گەنم گردی) دایگرتم.
گـەنم گەنم: جۆرە یارییەکە چەند کەسێک هەر یەکە ناوی ژمـارەیەکی تاک لە خـۆی دەنێ لە پاشـا وەستاکەیان دەڵێ: (گەنم گەنم) لە فیساریان بێ، ئینجـا ئەگـەر ئەوەیان باشی جـواب نەدایەوە تێ دەکەوێ و ناوێکی ناشیرینی لێ دەنێن.

گەنم و جۆ: بریتییە لە ڕیشی ماش و برنج.
گەنمە: بالووکە.
گەنمە بەهاروو: گەنمە بەهارە.
گەنمە بەهارە: گەنمێکە کە لە بەهاردا بچێنرێ.
گەنمەپێغەمبەرانە: گەنمەپێغەمبەرە.
گەنمەپێغەمبەرە: گەنمەشامی.
گەنمەحوڵە: گەنمێکی گوڵ گەورەی دەنک زلە، زۆر بەگران لە پۆرگەکەی دێتە دەرەوە.
گەنمە زەرتکە: گەنمێکی سەختی گوڵ ڕەشە.
گەنمە قەندەهاری: گەنمێکی وردی سپی بەپێزە لە گەرمیان دێتە بەرهەم.
گەنمە کوێستانی: جۆرە گەنمێکی ناسکی سووریاوە لە کوێستانان دەکرێ.
گەنمەشام: گەنمەشامی.
گەنمەشامی: بەری گیایەکە گەڵای وەک گەڵای قامیش وایە، دەنکەکانی زەرد و خڕ و گەورەیە.
گەنمەگێلانە: د. جۆرە گەنمێکە تۆوەکەی لە (گێلان)ەوە دەهێنن.
گەنووس: ڕ. مەردوومی ڕژد.
گەنە: دەعبایەکی پچووکی بۆری بەئاڵۆشە، بەئاژاڵەوە دەنووسێ.
گەنەکار: د. کەسێکە کە ئیشوکاری پاک و تەمیز نەبێ.
گەنەکەوڵە: جۆرە گەنەیەکی شینکارە، بەهەر کەسێکەوە بدا درەنگ چاک دەبێتەوە.
گەنەگەنە: دارێکی تاڵە ئاوەکەی بۆ لەرز و تا دەخورێتەوە.
گەنی: ز. شتی بۆگەن.
گەنیگ: د. گەنیو.
گەنین: بۆگەن بوون و بەسەر یەکدا ترشانی شتێک لەبەر زۆر مانەوەی.
گەنیو: شتی بۆگەنبووی داوەشاو.
گەو: ل. گا.
گەواد: کەسێکە کە ژن بۆ ئەم و ئەو تاو بکا.
گەوادی: ژن تاوکردن بۆ ئەم و ئەو.
گەواشە: ز. خێزەرە.
گەواڵ: دەفی پچووک. دەستە، گەواڵ گەواڵ: دەستە دەستە.
گەواڵە: پەڵە هەورێکی باوەندەیە کە بێت و بڕوا.
گەواه: شاهد.
گەواهنامە: شەهادەتنامە.
گەواهی: شاهیدی.
گەوج: مەردوومی کەرۆکە.
گەوجە: جۆرە هەڵووژەیەکی زەردە .
گەوجەگەوج: قسەی پڕوپووچی بێ مایە، بەجۆرێ کە کەس تێی نەگات.
گەوجی: بێ ژیری.
گەور: گاوور. ڕەنگی سپی واش. (ز). ڕەنگی خۆڵەمێشی (با).
گەورۆنە: وتەیەکە منداڵ بەکاری دێنی بۆ شتی گەورە.
گەورە: شتی زل. مەردوومی خاوەن دەسەڵاتی سایەدار.
گەورەبوون: زلبوون. دەسەڵات پەیداکردن، (گەورەکردن) پێگەیاندن و بەرهەمهێنان.
گەورەچۆڵ: فشە کلاونە.
گەورەکچ: کچێکە کە زۆر مابێتەوە و شووی نەکردبێ.
گەورەماڵ: بنەماڵی گەورە.
گەورەیی: دەسەڵات و سایەداری.
گەورەیی: ز. قورگ. سپێنەی چاو.
گەوز: تل و پێچی گیاندار لەبەر ئازار.
گەوزان: تەپ و تلکردنی گیاندار لە زەویدا بۆ پشت خوراندن.
گەوزدان: گەوزان.
گەوزلێدان: چۆنێتی دەست بردنی سەپان بۆ قولە دەغڵ و داوەشاندنەوەی داس بۆی.
گەوزین: گەوزان.
گەوشەک: کەسێکە کە سەری لێ شێوابێ لە کارێکدا. شتی شلەپەتەی نەمەیو (ز). (گەوشەکبوون) سەر لێ شێوان لە کارێکدا، (گەوشەک کردن) سەر شێواندن لە یەکێک لە کارێکدا.

گەووڕ: پشتیر.
گەوورک: جۆرە مەڕێکی دووگ کوڵی قول هەڵکراوە. تیرەیەکە لە کوردی ئێران لە نزیک سەردەشتەوە.
گەورگە: د. تەپڵێکی گەورەیە لەسەر پشتی وڵاغ دادەنرێ و لێی دەدرێ.
گەوون: گیایەکی دڕکاوییە جەوی لێ دەگیرێ.
گەوە: ڕێکای پێچاوپێچ لە شاخدا. نیوە بازنەیەک لە هەموو شتێک .
گەوەزن: گاکێوی.
گەوهەر: بەردێکی زۆر جوانی زۆر بەنرخە.
گەوهەرشناس: کەسێکە لە ناسینی گەوهەردا شارەزابێ. بریتییە لە مەردوومی وریای دانای ژیر.
گەوهەر فرۆش: کەسێکە کە هەر گەوهەر بفرۆشێ.
گەوهەری: گەوهەرشناس.
گەه: جمگە (با). کات. نۆرەیەک.
گەهاندن: با. گەیاندن.
گەهریک: ز. کارژۆلە.
گەهەک: ڕەبەت.
گەهیشتن: با. گەیشتن.
گەهین: با. گەینی میوە.
گەی: د. مانی و هۆکگرتن.
گەیاندن: بردنی شتێک بۆ شوێنێک و دانانی لەوێ. بەخشین و وەشانەوەی مەعنای دوور لە وتارێکەوە: ئەم وتارە بێجگە لە مەعناکەی خۆی ئەم مەعنایەش دەگەیەنێ.
گەیانن: د. گەیاندن.
گەیشتن: گەینە جێ و هاتنە پێشەوە. پوختە بوون و خۆشبوونی میوە و ترشیات و هێندێ شتی تر. نەرمبوونی برین.
گهیشک: با. گوێژ.
گەیک: د. گەیو.
گەیکر: مانگر. مەردوومی تور.
گەیگرتن: مانگرتن. زبانگرتنی مەردووم لە گفتوگۆدا.
گەیگە: هـ. حەشاری ڕاو.
گەین: گەیشتن.
گەینەوە: گەیشتنەوەی هەردوو سەری شتێک بەگردی شتێکی تردا: پشتێنەکە بەپشتمدا (گەیشتەوە).
گەیو: میوەی پێگەیشتوو. شتێکە کە بەجێی خۆی گەیشتبێ. برینێکە کە نەرم بووبێ.
گێ: گوێ. پیتێکە بەدوای هێندێ ناوەوە دەنووسێ دەیکا بەئیشکەر (فاعل): دایکی خۆ (گێ).
گیا: سەوزاییەکە کە لە خۆیەوە سەوز بووبێ.
گیا ئادەمە: گیایەکی بنکدارە بنکەکەی لە ئادەمی دەچێ.
گیابرین: گیایەکی گەڵا وردی بەهارییە گوڵێکی زەرد دەگرێ، بەوشکی دەکرێ بەبرینەوە.
گیابۆگەنە: گیایەکە گەڵایەکی بۆگەنی هەیە لە گەڵای تەماتە دەچێ.
گیابەن: گیایەکی بۆن خۆشە دەکرێتە چێشتی دانوولەوە.
گیابەند: وەرکەمەر.
گیاجاڕ: د. مێرگ.
گیاچا: چای وشک.
گیاچنارە: جۆرە گیایەکە بخرێتە سەر شوێنێک لە ئەندام لە ماوەی سەعاتێکدا دەیسووتێنێ، زۆرتر بۆ سووتاندنی مایەسیری بەکار دەهێنرێ.
گیادانوو: گیایەکی لاسک باریکی گەڵاخڕە، بۆنی لە جاترە تیژترە، دەکرێتە ناو هێندێ چێشتەوە.
گیاڕەش: بریتییە لە ناوەڕاستی بەهار کە گیا و سەوزایی لەو حەلەدا دەشت و دەر دادەگرێ و لە شەوارەش دەنوێنێ.
گیارەنج: ئەو گیایەیە کە قۆزاخە دەگرێ و مافەتەی تێدایە.
گیاڕەنگ: گیایەکی هەمیشەییە لە قامیش دەچێ، گەڵایەکی درێژکۆلەی هەیە وەک سیس عەمبەر، ڕانکوچۆغەی پێ ڕەنگ دەکرێ بەڕەنگی کاهی.
گیا ساڵە: گیایەکی بەهارییە لە مێرگدا دەڕوێ، بنکەکەی وەک پەنجەی منداڵی ساوا وایە، وشک دەکرێتەوە و بەهاڕراوەیی دەکرێ بەهەوێنی

دۆندرمە.

گیاسپی: گیایەکی بەهارییە بنکێکی هەیە وەک پیاز، بەهارڕاوەیی دەکرێ بەبرینەوە، بۆ گۆشتە و زوون زۆر باشە.

گیاکندر: جۆرە گیایەکی ڕیشاڵ ڕیشاڵە لە بەهاراندا دەچێنرێ و گونیەی لێ دروست دەکرێ.

گیاکەفە: گیایەکی گەڵا وردە، بەزەویدا پان دەبێتەوە، وەک سابوون کوف دەکا.

گیاکەڵە: کێرە کەڵەگا.

گیاکەن: د. بێڵەکانێکی ناسنی پچکۆلەیە گیای پێ هەڵ دەکەندرێ.

گیاگەنان: مانگی مایس کە سی و یەک ڕۆژە و، لە گەرماندا گیا زەرد دەبێ.

گیاگەنە: گیایەکە بەناسکی لە گەنم دەچێ.

گیالاوە: با. بەڕەزا.

گیان: هێزێک لە ئەندامی گیانداردا بەهۆی ئەوەوە دەژی و گەورە دەبێ. بریتییە لە جەستە و ئەندام: هەموو (گیان)م ئێشێ.

گیاندار: گیانلەبەر.

گیاندان: مردن و گیان سپاردن.

گیان دەرچوون: مردن.

گیان سپاردن: مردن.

گیان سەخت: بریتییە لە کەسێک کە بەئاسانی گیان نەدا بەدەستەوە. بریتییە لە کەسێک کە زوو خۆی نەدا بەدەستەوە.

گیان کەنشت: د. کاتی سەرەمەرگ.

گیان کەنن: د. گیانکێشان.

گیانکێشان: گیاندان.

گیانلەبەر: زیندوو.

گیانە: وتەیەکە دەوترێ بەیەکێک لە ڕووی خۆشەویستییەوە.

گیانەسەر: بریتییە لە کەسێک کە لە کارێک وەڕس بووبێ، (گیانە سەربوون) وەڕسبوون، (گیانەسەر کردن) وەڕسکردن.

گیانە گوونە: بریتییە لە کاتێک کە گیاندار نووزەیەکی تێدا مابێ.

گیانەڵا: گیانەڵاو.

گیانەڵاو: کاتی سەرەمەرگ.

گیانە مەژگ: د. مۆخی گەردن (نخاعی شوکی).

گیانەوەر: گیاندار.

گیانێ: د. گیانە.

گیانی گیانان: ناوی خوایە.

گیانی: بریتییە لە دۆستی ڕاستەقینی و یەک ماڵی.

گیانی گیانی: گیانی.

گیپەڕ: گێپەڕە.

گێپەرە: ئەستوورایی مل.

گێتاڵ: د. شتی ڕیپۆڵی بێ نرخ.

گێتی: جیهان.

گێتکە: خەپلەی هەرزن.

گێتە: هـ. گێتکە.

گێتەر: د. گەدای شڕۆڵ.

گێتێ: هـ. کولێرە.

گێج: گەج (با). گێژی وڕ، (گێجبوون) گێژبوون. گێژاو.

گێجاو: د. گێژاو.

گێج خواردن: د. گێژخواردن.

گێجدان: د. گێژدان.

گێجەبا: د. گێژەڵووکە.

گێجەگێج: گێژەگێژ.

گێجەڵووکە: گێژەڵووکە.

گێجەنە: د. گزێژەنە.

گێچ: گەچ.

گێچکاری: گەچکاری.

گێچکە: د. چەرخە و خولخواردن.

گێچەڵ: تەشقەڵە.

گێچەڵی: د. خورییەکی شیکراوەیە کە دەکرێ بەدەسپێچک بۆ ڕستن.

گێر: گوێروو. ژنی قەڵەوی پان و پۆڕ: فیسارە ژن (گێر) و بمدارە.

گێر: چەوت. جەرخ: (گێر)ێکی پێ بدە. شەل.

پیتێکە بەهێندێ ناوەوە دەنرێ دەیکا بەنیشکەر: بەزم (گێڕ)، شایی (گێڕ).

گێڕان: کوتانەوەی بان بەبانگردێن. هێنان و بردنی گیاندارێک لەگەڵ خۆت: منداڵەکە یا وڵاخەکە (بگێڕە).

گێڕاندنەوە: هێنانەوەدوای شتێک بۆ لای خۆت. گلدانەوەی شتێک لە شتێک: لە خەرجییەکەت (بگێڕەرەوە).

گێڕاننەوە: گێڕاندنەوە.

گێڕانەوە: گێڕاندنەوە. باسکردنی شتێکی ڕابووردوو بۆ یەکێک.

گێڕبوون: خواربوون. شەل بوون.

گێڕی: خواری. لەنگی.

گیرسان: ڕووان و ڕیشە داکوتانی نەمام و قەڵەم. بەندبوون و خۆگرتنی هەموو شتێک: سواغەکە یا پنجی گۆزەکە یا تۆوی نێرەکە لە منداڵدانی مێی کەیدا (گیرساوە). سووتان و ترووسکەی ئاگر.

گیرسانەوە: بەندبوون و شۆڕبوونەوەی شتێک بەشتێکی بەرزەوە.

گیرفان: کونێکە لە کالآدا شتی تێ دەخرێ.

گیرفانبڕ: کەسێکە شتێکت لێ بدزێ کە بەخۆت بێ و پێی نەزانیت.

گێرڤان: ز. کەسێکە گاگێرە لێ بخوڕی.

گێرک: ز. مێروولە.

گێرکە: جۆرە مێروولەیەکی سووری زۆر وردە.

گێرمەکێش: کێشمەکێش.

گێرووسە: ز. دەستاڕ.

گێرە: گێڕانی وڵاخ یا جەنجەڕ بەسەر خەرمانداندا بۆ کوتانی.

گێرەشێوێن: بریتییە لە کەسێک کە کاری مەردووم تێک بدا.

گێرڤان: با. گێرەوان.

گێرەکردن: کوتانی خەرمان بەوڵاخ یا بەجەنجەڕ.

گێرە نەکەر: بریتییە لە مەردوومی تەمەڵ.

گێرەوان: ئەو کەسەیە کە کای گێرە لێ بخوڕێ.

گێرە و کێشە: بریتییە لە کەشمەکەش و دەردی سەری.

گیریست: گریان.

گیرستن: گریان.

گێزان: کێزان.

گێزبەلە: گیایەکی بەهاری بنکدارە وەک پیشۆک، بنکەکەی دەخورێ.

گێز و گوڵنک: گوڵنگەی شۆڕەوەبووی زۆر.

گێز و گوڵنگە: گێز و گوڵنک.

گێزەر: گیایەکی پاییزییە دەچێنرێ، بنکێکی شیرینی درێژی هەیە.

گێزەرە: گێپەڕە.

گێژ: گیانداری وڕی کەم هۆش. گێژاو.

گێژان: ز. پیتی پرسیار. پیتی شەرت.

گێژاو: شوێنێکە لە گۆم کە پێچ بخوا.

گێژبوون: وڕبوون.

گێژدان: خولدانی دانەوێڵە لە بێژنگ و قەڵبێ ڕا بۆ سەر کۆزەرگرتنی.

گێژکردن: گێژدان.

گێژکە: گێژکردن.

گێژنە: جەژن.

گێژ و وێژ: مەردوومی وڕی بێ هۆش.

گێژەگێژ: بریتییە لە قسەکردن بەگێژ و وێژی.

گێژەڵووک: گێژەڵووکە.

گێژەڵووکە: بایەکە بەگەردی خۆیدا دەخولێتەوە و تەپوتۆز بەرز دەکاتەوە، گێژ و وێژ.

گێژەن: ئاژاوە و ناخۆشی.

گێژەنە: گزێژەنە.

گێژی: وڕی. نەخۆشییەکە تووشی مەڕ و بزن دەبێ، کوتوپڕ دەبێ سەر ببڕدرێ.

گیسک: بێچووی بزنە لە تەمەنی سێ مانگییەوە تا ساڵێک.

گێسک: گیسک. گەسک (با).

گیسکەزا: ئاوسبوون و زانینی بەچکەی بزن بەگیسکی.

گێسکەزا: گیسکەزا.

گیسکەموو: د. گیسکێکە کە مووەکەی زبربێ.
گیسکە مەرەز: گیسکێکە کە مووەکەی نەرم بێ.
گیسن: ز. گاسن.
گێسوو: نەگریجە.
گێسووبڕێ: بڕیتییە لە ئافرەتی بێ شەرمی بەدخوو.
گێشە: ز. شارا.
گیفی: ز. شیری هەوێنکراو.
گێل: گیانداری گێژ و وێژ.
گێلاخە: گیایەکی بەهاری سێ پەلە، زۆرزوو دەڕوێ و بەکولاوی دەخورێ.
گێلاس: میوەیەکە وەک بەلاڵووک، بەڵام ئەم گەورەترە و خۆشترە.
گێلاس: د. گێلاس.
گێلاسی: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی گێلاس وابێ.
گێلان: هـ. گەڕان.
گێلای: هـ. گەڕان.
گیلک: ز. قیتکە.
گێلک: خوری شیکراوە بۆ ڕستن.
گێلکە: جۆرە مێروولەیەکی سووری وردە.
گێلگێلە: چەند مووروویەکە ژنان دەیدروون بەکلاوەکەیاندا و شۆڕ دەبێتەوە.
گێلوو: گەچکارییەکە لەژێر سەقفەوە بەشمشە بەبن دارەڕادا دەکرێ.
گێلووکاری: شوێنێکە کە گێلووی بۆ کرابێ.
گیلە: ز. گلەیی.
گێلەکی: جۆرە نقامێکی کوردییە.
گێلەگێل: گێژەگێژ.
گێلیان: هـ. گەڕان.
گینگڵ: بێ ئارامی لەبەر ئازار یا خەفەتێک.
گینگڵخواردن: پێچ و تل لەبەر ئازار یا خەفەتێک.
گینگڵدان: گینگڵخواردن.
گینگڵە: گینگڵ.
گینگە: قیتکە.
گێنۆ: د. زەرتک.
گیواو: هـ. گیا.
گێوژ: گۆێژ.
گیهان: ز. گەیشتن.
گی: گوو.
گیپاڵ: سکی زل: فیسار کەس گەد و گیپاڵێکی سەیری هەیە.
گیپن: گیانداری خرینی قەڵەو.
گیپنە: گیپن.
گیپە: پارچە ورگی ئاژاڵی وردەیە کە هەڵدر وابێ و برنجی تێ کرابێ و لە ئاوی سەر و پێدا کوڵێنرابێ.
گیت: ز. وەیشومە و کرێوە.
گیتر: ز. لاق.
گیتک: ز. لاق.
گیج: با. گەج.
گیج: ل. گۆێژ.
گیر: مەردوومی ڕژدی چرووک. جۆرە پەتێکە دەواری پێ دەبەسترێتەوە. گوێز و بادام و ڕۆنی تیژ. شتێکە بەشوێنێک توند بێ و بەنهێم پێیدا پچێ: کلیلەکە بەکێلوونەکە (گیر)ە، واتە پێی توندە. هێز و نهێم: فیسار کەس بە(گیر)ە.
گیرا: نزایەکە کە جێگیر ببێ لای خوا، (گیرابوون) جێگیربوونی نزا لە بارەگای خوادا.
گیرام: وتەیەکە لەجێی وتەی (فرضنا)ی عەرەبی بەکاردێنرێ.
گیران: ترنجانی شتێک لەناو شتێکدا. پۆنگ خواردنەوەی ئاو بەهۆی کوێربوونەوەی ڕێگاکەیەوە. نەمانی ڕووناکی ڕۆژ بەهۆی قەبارەی مانگەوە. نەمانی ڕووناکی مانگ بەهۆی قەبارەی زەوییەوە. بەندکردنی یەکێک لە بەندیخانە. گرفت کردن.
گیراو: شتێکە کە گیرابێ.
گیراوە: دەرمانێکە کە گیرابێتەوە.
گیراوی: نیشانەیەکی سێ چوکڵەیە، لەسەر هێندێ پیتی عەرەبی دادەنرێ. قەبزی.
گیربوون: توندبوونی شتێک لە شتێک. بەندبوون و مانەوەی یەکێک لە شوێنێک و قەتیسبوونی.

گیرخستن: د. گیردان.
گیرخواردن: گیربوون.
گیردان: قەتیسکردن.
گیر: با. نووزەدرێژ.
گیرە: ویرە، (گیرەگیر) ویرەویر.
گیـرکـردن: گـەلاڵەکـردن و نانەوەی شـتـێک. قەتیسکردن. ترنجاندنی شتێک لە شتێک.
گیرکەوتن: چنگکەوتن.
گـیرگـە: ئەشکەنجـە. دارێکی ئەسـتـووری دووپەڵە گۆچانی پێ دەچەمێنرێتەوە.
گیرنەدەر: کەسێکە کە بای سکی نەتوانی ڕابگرێ.
گیروبەند: تەعمیرکردنەوەی شتی کۆن.
گیرودار: د. زەبر و زەنگ: فیسار کەس بەگیرودارە.
گیرۆدە: کەسێکە کە بەناخۆشییەکەوە گرفتار بووبێ، (گیرۆدەبوون) گرفتاربوون بەناخۆشییەکەوە .
گیرۆدەکردن: گرفتارکردن.
گیرۆدەیی: گرفتاری.
گیروگرفت: قۆرت و گرێیەکە کە بێتە ڕێت.
گـیـرە: ئەشکەنجـەی دارتاش. چەند مـەنێک گـەنم و جـۆیە تێکەڵی هەرزن کـرابێ بۆ نان. چەند قوڵفەیەکە بەدەوارەوە تەختەکانی پێ قایم دەکرێ. گـیـراوی (د). بەڕولەیەکـە دەخـرێتـە جـاوپێـچی جۆلاوە بۆ ئەوەی نەسووڕێتەوە.
گیرەم: گیرام.
گیرەوە: گیرۆدە.
گـیـرهە: با. ئەو بەڵغـە ڕەقـەیە کـە لەناو کـتـری و سەماوەردا پەیدا دەبێ بەهۆی کولاندنی ئاوەوە.

گیریاک: د. گرفتار. شتێکە کە گیرابێ.
گیریان: د. گیران. گریان.
گیز: پشت مل. گوێز. زلف. مەستی سەرخۆش (د).
گیزان: گوێزان.
گیزگیزە: د. قۆڕقۆڕە.
گیز و گوڵەنگ: د. گێز و گوڵنگ.
گـیـزە: جـۆرە دەنگێکە وەک دەنگی مـێش و کـوللە، (گـیـزە گـیـز) گـیـزەی یەک لەدوای یەک. (گـیـز و هووڕ) گیزەگیزی زۆر.
گیزەڵ: توورە.
گیس: ل. قژەسەر.
گییسک: گیسک.
گیشـە: تایەی تووتن و لیـژنەی دار و هەمـوو شـتـێکی تر. لۆدەیەکە کە سەری نەگیرابێ.
گیفک: با. گووفک. گوڵنگەی چەفتە و زین و شتی تر.
گیڤ: کڤ.
گیڤژاڵە: قرژاڵ.
گیڤ گیڤە: د. گیزگیزە.
گیڤە: کڤڤە، (گیڤەگیڤ) گیڤەی یەک لەدوای یەک، (گیڤ و هووڕ) گیڤەگیڤێکی زۆر.
گین: پیـتـێکە بەدوای هێندێ ناوەوە دەنووسێ دەیکا بەنیشـکەر: غـەم(گین)، دوا(گین) واتە غـەمبـار و دواهەم.
گیووژ: گوێژ.
گیوە: جۆرێکە لە کلاشی ژێر پەڕۆین.
گیوەگیو: قسەی بێ سەر و پێ.

ل

لا: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ لاچوونی یەکێک لە لات: (لا) واتە لاچۆ. تەنشت: وەرە (لا)م. شتێکە کە کـلا کـەوتبێ: نەریان (لا)یە لە هەرا و ئاژاوە. نیوە لە شت (لا)یەکم بەگیر وەستاوە. لۆنە: ئەم کشتەکە دوو (لا)یە.

لائین: ز. لاسایی کردنەوەی یەکێک لە گوفتار یا لە کرداردا بۆ ئەوەی کە دانیشتوان پێبکەنن.

لابار: لاباری.

لاباری: ولاخ بەکرێ دان. بەنیوەی باری ولاخەکە.

لابردن: هەڵگرتنی شتێک لە جێگایەک و نەهێشتنی.

لابڕ: جۆرە ئاگردانێکە کە پێشەکەی نەبێ.

لابوون: کلابوون.

لابەر: کەسێکە کە شتێک لابەرێ لە شوێنێک.

لابەرە: قایشێکی دووفاقە لەبەر سنگی ولاخەوە لە ڕاست و چەپی قەڵتاخ توند دەکرێ.

لابەلا: ڕێگا و هەمـوو شـتـێکی خـوار و خـێچ. مەردوومی بێگانە بەکارێک: یەکێکی (لابەلا) هات سەری لێ تێکدام. لابەلایی.

لابەلایی: شوێنی لابەلا. مەردوومی بێگانە بەکارێک.

لاپا: د. لاپاڵ.

لاپار: د. تەنکە بەردێکە منداڵان سافـسـافـێنی پێ دەکەن.

لاپاران: د. یاریکردن بەلاپار.

لاپاروو: سەرەمەقەستی سابوونی بەزی.

لاپاڵ: قەدی شاخ و گرد.

لاپاڵوو: کەلەکە.

لاپاو: د. لافاو.

لارەسەن: لاپلەرسەنگ.

لاپلا: هـ. لابەلا.

لاپلار: د. لاپلەرسەنگ.

لاپلەرسەنگ: بێگانەی خۆ تێهەڵقورتێن لە کارێکدا.

لاپواز: د. لاپلەرسەنگ.

لاپۆرە: گەدایەکە کە لەلاوە هاتبێ بۆ گەدایی.

لاپوولە: د. دراوێکە کە ژنان لەگەڵ مووروودا دەیکەن بەسەریاندا.

لاپەڕ: شتێکە کە کەوتبێتە کەنارەوە. زوێڵی چەرمی کاڵە.

لاپەڕە: ڕوویەک لە پەڕەیەک کاغەز.

لاپەڕە وەرگـێڕان: بریتـییـە لە گـۆڕین و کـۆنکردنی قسەیەک.

لاپەڕە هەڵدانەوە: لاپەڕە وەرگێڕان.

لاپەڕە هەڵگێڕانەوە: لاپەڕە هەڵدانەوە.

لاپەڵە: د. لاپەڕە.

لاپێ: زەلامەڕێی سەخت لە شاخ و هەردا.

لات: هەژاری بێ نەوا. گیانداری لاواز. بانەیەکە لە زەوی جوتیـار دەیکێشێ بۆ ئەوەی تۆوی پێوە بکا و بیکێڵێ. لووتێکە لە شـاخ کـە دەربچێ و سەرەکەی تەخت بێ.

لاتار: د. تلێکە کـە لەسـەر بەرەوژوورەیەک تلۆر بکرێتەوە.

لاتانە: کـردن و وتنی شـتـێکە کـە هەر لات بیکا و بیڵێ.

لاتبوون: هەژارکەوتن. لاوازبوون.
لاتخانە: شوێنێکە کە تەرخان کرابێ بۆ تێیدا بەخێوکردنی مەردوومی لات.
لاترقەوچەپێچ: بریتییە لە شتی نارێکی نالەبار.
لاتروسکە: لاتریسکە.
لاتریسکە: دوورکەوتنەوە و سڵەمینەوە و خێسەکردنی گیاندار لە شتێک.
لاتفرۆشتن: بریتییە لە شەڕ فرۆشتنی لات بەمەردووم بۆ ئەوەی شتێکی دەست کەوێ.
لاتکەوتن: لاتبوون.
لاتولووت: کەسانێکن کە بێ نیش و بێ کار بسوورێنەوە.
لاتولەوار: لاتولووت.
لانە: جۆرە جبەیەکی تەسکی بەدەن چەسپە. دەردێکە لە سنگدا هەناسەی توند دەکا (د).
لاتەبەق: لاپەڕە.
لاتەڕاف: گۆشتی تەنکی کەلەکەی گیاندار.
لاتەڕیزە: لاتەڕاف.
لاتەری: د. لاتار. گۆترەکاری.
لاتەک: تەنیشتی شت.
لاتەنشت: تەنشت.
لاتەنیشت: لاتەنشت.
لاتەوەق: لاتەبەق.
لاتێر: د. مۆڕبوونەوە بەتیلایی چاو.
لاتیلاگ: لایەک لە کەللەی سەر.
لاتی: هەژاری. لاوازی.
لاتیگەری: ڕابواردن بەلاتێتی.
لاج: ز. لاو.
لاجامە: دارێکی درێژە لە عەرەبان دەدا کە بەولاخەوە دەبەسترێ. وێنەی مەردووم بەنیوەیی (د).
لاجانگ: ئەملا و ئەولای سەر لە ناوەندی گوێ و چاودا.
لاجڵەو: وڵاخێکە کە لە ڕەوتدا خوار بڕوا. وڵاخی سەرکێش.
لاجیوەرد: جۆرە بەردێکی شینە دەکرێ بەنقێمی ئەموستیلە.
لاجیوەردی: ڕەنگێکە کە لە ڕەنگی لاجیوەرد بچێ.
لاچک: لاسک.
لاچلاچک: با. لاشەویلە.
لاچناکە: د. لاشەویلە.
لاچۆپاچۆ: د. پرووپیت.
لاچوون: ڕۆیشتن و بەجێهێشتنی شوێنێک.
لاچەنە: قایشێکە سەرێکی لە لغاو و سەرێکی لەسەر کەللە قایم دەکرێ. لاچناکە.
لاچین: ز. کاڵە.
لاخستن: خوارکردنەوەی هێندێ شت: کووپەکە (لاخە). گلدانەوەی شتێک لە شتێک: لە مانگانەکەت شتێک (لاخە).
لاخوار: شتێکە کە لایەکی خواربێ.
لاخوراو: شتێکە کە لایەکی نەمابێ.
لاخەکرن: ز. دروێنەی لەوەڕ و بڕینی لقی درەخت بەبێ ئەوەی کە کۆبکرێتەوە.
لاخێز: د. هەستان لەبەر یەکێک بەجۆرێک کە بەتەواوی پشت ڕاست نەبێتەوە.
لادار: نیرگە.
لادان: کەلەبەرێکە لە دیواردا دەهێڵرێتەوە لە تاق گەورەترە شتی تێدا دادەنرێ. خستنە کەنار. کەنارکەوتن لە ڕێڕۆیندا: کە ماندوو بوویت لە ڕێ (لادە). دەست هەڵگرتن لە خوویەک: فیسار کەس باش (لایداوە).
لادایەن: نافرەتێکە کە ژەم ژەم شیر بدا بەمنداڵ بەمانگانە.
لادایەنی: شیردان بە منداڵ ژەم ژەم بەپارە.
لادڕ: قومووشی لابەلای قەدی دیوار و زەوی.
لادڕگە: د. لادڕ.
لادە: د. دیوارێکە کە لە تەپاڵە دروست کرابێ.
لادەستی: جۆرە کولێرەیەکی تەنکە بەدەست دەخرێتە سەر ساج.
لادەگا: د. لادێ. شوێنێکە کە مەردووم تێیدا بحەوێتەوە.

لادێ: دێهات.
لادێیی: کەسێکە کە لە لادێ دابنیشێ.
لار: شتی خوار. لەڕ. گەووڕی گا و گامێش (ز).
لاربوونەوە: بریتییە لە مردن و، هەر بۆ سووکی دەوترێ. خواربوونەوە.
لارکردنەوە: خوارکردنەوە.
لاڕان: ئەملا و ئەولای ڕان.
لاڕکە: لاڕێی هەڵەت.
لاڕەشە: دەردێکە تووشی بزن و مەڕ دەبێ و گۆشتەکەی لە کەڵک دەخات.
لاڕێ: شوێنێکە کە ڕێگا نەبێ.
لاڕێ گرتن: لادان لە ڕێی ڕاست.
لاروالاروا: د. لارەوە لارەوە.
لاروایی: د. شتێکە لەلایەن چەند کەسێکەوە بکرێ بۆ دابەشکردنی لەناو خۆیاندا.
لارولەنجە: لەنجەولار.
لارە: دارێکە لە باتی ئێرەق کاری پێ دەکرێ. گیاندارێکی پچووکی بۆرەقنەیە لە ئاودا نەگەر بچێتە قورگەوە ئازاری گیاندار دەدا. جۆرە زیوانێکە لە گەنم و جۆدا. جۆرە گەنمێکە. لەنجە.
لارەجلەو: لاجلەو.
لارەسەنگ: لاسەنگ.
لارەسێبەر: سێبەرێکە کە لە نیوەڕۆ بەدواوە لار دەبێتەوە.
لارەمل: بریتییە لە مەردوومی مل کەچی بێ دەسەلات.
لارەوبوون: د. لاربوونەوە.
لارەوکردن: د. لارکردنەوە
لارەولار: ڕۆین بەلەنجەولار. لارەولارەوە.
لارەوەبوون: لاربوونەوە.
لارەوەکردن: لارکردنەوە.
لارەوەلارەوە: ڕۆیشتنی ناساغ بەلەقەلەق.
لاری: خواری. بریتییە لە دڵ دەرنەهاویشتن و ویستنی یەکێک: من (لاری)م لێت نییە.
لازوان: د. مەردوومی گێلۆکە کە نەزانێ قسە بکات.
لازەبوون: بێ کەسبوونی مەردووم.
لاژک: گیانداری تەمەڵی بێ فەڕ.
لاژگ: د. لاژک.
لاژە: لۆژە.
لاس: شیاکە، دارێکی دڕکدارە، گەڵای وەک گەڵای بی وایە بەقەڵەم دەنێژرێ و بۆنی زۆر خۆشە. خەرمانی گزرەگیا. بەدەورداهاتنی گەماڵ بۆ دێڵەکەی (د).
لاسار: گیانداری سەهەندە.
لاساریی: سەهەندەیی.
لاسامە: د. ڕەهێڵە. لافاو.
لاسایی: دەمەلاسکێ. چاو لە مەردووم کردن لە کردار و گوفتاردا، (لاسایی کردنەوە) لاسایی.
لاستیک: شتێکی نەرمی جیری بەکێشە تایەی ئۆتۆمۆبێل و گەلێ شتی تری لێ دروست دەکرێ.
لاسخواردن: تەفرە خواردن.
لاسدان: تەفرەدان.
لاسک: قەد و باڵای سەوزایی. شیاکە (د). بەدەورداهاتنی گەماڵ بۆ دێڵەکەی (د).
لاسکردن: ز. لاخەکرن.
لاسوڕ: د. قاچ هەڵخلیسکان.
لاسەرە: د. لاپوولە.
لاسەنگ: شتێکە لایەکی لە لایەکی قورستر بێ.
لاش: د. لاشە. لاک.
لاشاخ: هـ. ئانیشک.
لاشان: قەدپاڵ. تەنشت.
لاشخۆر: د. داڵی کەرخۆر.
لاشە: جەستەی مەردوومی مردوو.
لاشەڕ: بریتییە لە مەردوومی هێمنی لەسەرخۆ.
لاشەویلکە: لاشەویلە.
لاشەویلە: لایەک لە شەویلە.
لاشیپان: باهوی ئەملاو ئەولای دەرگا.
لاشیپانە: لاشیپان.
لاعیدە: بەشتێک دەڵێن کە لە شتێکی تر جیاواز بێ.
لاف: گەزاف.
لافاو: بارانای زۆر.

لاڤلێدان: خۆ هەڵکێشان.
لاف و گەزاف: لاڤلێدان.
لاڤ: با. لاو.
لاڤایی کرن: ز. تکاکردن بەپاڕانەوەوە.
لاڤکرن: ز. تکاکردن.
لاڤلاڤک: ز. لاولاو.
لاڤە: ز. هیوا.
لاڤەکرن: ز. ئومێدکردن.
لاڤەلاڤ: با. پاڕانەوە: بەس (لاڤەلاڤ) بکە.
لاق: لە ڕان بەرەوخواری گیاندار.
لاقرتی: گاڵتەکردن.
لاقردی: لاقرتی.
لاقەبرغە: لایەک لە کەلەکە.
لاقەفرتێ: لەقەفرتێ.
لاک: لاشەی بێ گیانی چوارپێ. چێشتێکە لە ئاردی جۆ و کەپەک دەکرێ بۆ سەگ و ولاخ (ز). لۆک.
لاکردنەوە: ئاوڕدانەوە.
لاکۆ: هەرەوەزکردن بۆ پەموو چنین.
لاکوت: داوێن پیسی کردن بەدزییەوە لەگەڵ ژنی ئەم و ئەودا. لاوورگە.
لاکۆشکە: د. لایەنگیر.
لاکۆشی: د. لایەنگیری.
لاکۆلان: کۆلانی لابەلای تەسک و تروسک.
لاکە: لۆژەی سەر لە برسا یا لەبەر ناساغی: فیسار کەس (لاکە)ی سەری دێ.
لاکەل: جۆرە تفەنگێکە. شتێکە کە لایەکی کەل بێ.
لاکەن: د. لاکەند.
لاکەند: لادێ.
لاکەوتن: کلابوون و جیابوونەوەی شت.
لاکەوتە: پەککەوتە.
لاکێش: قاڵی و حەسیری باریکی درێژ. جگەرەخۆرێکە کە خۆی جگەرە هەڵ نەگرێ و هەر لەم و لەوی بستێنێ. نەمامێکە کە تووڵکێش کرابێ (د).
لاکێشە: شتی چوارگۆشەی درێژکۆلە (مستطیل).

لاکین: ز. دەفرێکە چێشتی (لاک)ی تێ دەکرێ بۆ سەگ و ولاخ.
لاگا: د. جێگایەکە کە لێی لابدرێ بۆ حەوانەوە.
لاگایی: د. دێهاتی.
لاگر: د. لایەنگر.
لاگرتن: د. لایەنگرتن. حەسانەوە.
لاگوێل: لالوێچ.
لاگیر: کەسێکە کە لایەنی یەکێک بگرێ.
لاگیرە: جۆرە خشڵێکە ژنان لەسەر سەرپێچەوە دەیدەن لە سەریان.
لاگیری: لایەنگیری یەکێک.
لاڵ: کەسێکە زبانی لە گوفتوگۆدا بگیرێ یا هەر نەتوانێ قسە بکا.
لەعل (د). شتی زۆر سوور (د). ترێ و هەڵووژە و هەناری زۆر گەیو (د).
لالا: چرایەکی بالابەرزە تەلێکی کەوانەداری تێدایە مۆمی تێ دەخرێ و کاسە شووشەیەکی دەکرێ بەسەردا.
لالا کردن: نوستن، ئەم وتەیە منداڵی ساوا بۆ نووستن بەکاری دەهێنێ.
لالانەوە: پاڕانەوە.
لالایی: زبانگیران بەجۆرێک کە قسەی پێ نەکرێ: یاخوا لالاییت داتێ.
لالغاوە: دابڕاوی ئەملا و ئەولای دەم.
لالکەر: ز. یاری (پەنای بێ دەنگی).
لالۆ: برای دایک.
لاڵ و پاڵکەوتن: کەوتنی چەند گیاندارێک بەناوێکی.
لالۆزا: خاڵۆزا.
لالۆژن: خاڵۆژن.
لالوو: ل. لالۆ.
لالووت: کەسێکە لە یەکێک یا لەشتێک دلگیربێ.
لالووتی: د. دڵگیری لە شتێک.
لالوێچ: لالەوێچ.
لالە: لالا. لالۆ. جۆرە گوڵێکە.

لاله: لالانەوە.
لالەپەترە: لالێکی وایە کە بەناستەم قسەی بۆ بکرێ.
لالەپەتە: لاله پەترە.
لالەزار: باخچەیەکە کە گوڵ و گوڵزاری زۆری تێدابێ.
لاله عەباس: جۆرە گیایەکی گەڵاپانە گوڵێک دەگرێ وەک لاولاو بەڵام ئەم پچووکترە، بەیانیان و ئێواران دەگەشێتەوە.
لالەعەباسی: د. لالەعەباس.
لاله لاڵ: قسەکردن بەلالی.
لالەنگەر: دووداری باریکن بەتەنشتی دەفەی جۆلاییەوە.
لالەنگی: جۆرە خواردەمەنییەکی نەرم و شلی پچکۆلەیە، لە هەویر و زەردێنەی هێلکە دروست دەکرێ و لەناو ڕۆندا سوور دەکرێتەوە و شیلەی شەکری پێدا دەکرێ. جۆرە پرتەقاڵێکی پچکۆلەیە توێکڵەکەی زوو لێ دەبێتەوە.
لالەوڕ: د. گەوجی نەفام.
لالەوەڕ: کەسێکە زۆر لەسەر قسە بڕوا و بیرەنگێنێتەوە. مەردوومی گێل و گەوج. کەسێکە کە هێندێ خواردەمەنی نەخوا.
لالەوێچ: پڕ تاقەدەستێک لە شت.
لالیان: د. پاڕانەوە.
لالیانەوە: لالیان.
لالێ بڕینەوە: تەنگ هەڵچنین بەیەکێک.
لالێ سەندن: لالێ بڕینەوە.
لالێ کردنەوە: بریتییە لە یارمەتی و دەستگیرۆیی یەکێک.
لالی: ز. دەوری مسین.
لالیی: زبانگیران لە قسە و گوفتوگۆدا.
لام: ناوی پیتێکە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. بیانوو: (لام)ی تێ هێنا، واتە بیانووی هێنایەوە. گووپ (با). لای من.
لام: ز. ڕوومەت.
لامپا: چرای بلووردار.
لامژ: منداڵێکە کە ناوبەناو مەمکی ئافرەتێکی شیردار بمژێ، جگەرەکێشێکە کە خۆی هەرگیز جگەرە هەڵنەگرێ و، لەم و لەو داوا بکات.
لامسەرلایی: بریتییە لە کردنی کارێک بەنابەدڵ و ناپوختی.
لامشت: د. لالەوێچ.
لامل: لایەک لە مل: دای بەلاملیدا. مەردوومی کەللەڕەق کە گوێ نەداتە شت.
لام و جیم: بریتییە لە سەرپێچی و بەهانە هێنانەوە: لام و جیمی نەکەیت .
لامۆیی: بەناژاڵێک دەوترێ کە تازە کەوتبێتە ناو ڕانێکەوە.
لامەلە: جۆرە مەلەیەکە لەسەر تەنیشت دەکرێ.
لامەمک: لادایەن. دوو منداڵی هاوشیر.
لامەمکە: لامەمک.
لامێژی: تێبەردانی بێچووی ئاژاڵێکە کە دایکی نەمابێ، یا بێ شیربێ - لە ئاژاڵێکی تر (طفیلی).
لان: بێشەی شێر. لایەن: (لان)ی من بەرمەدە (د).
لان: پیتێکە بەهێندێ ناوەوە دەنووسێ دەیکا بەناوی جێگە: هەنگە(لان)، کەنگە (لان). لانە.
لاندک: با. بێشکە.
لانک: بێشکە.
لانکە: لانک.
لانکەیی: دارەڕاکردنی ژوورە لە باری پانی.
لانگرتن: د. لایەن گرتن.
لانگیر: د. لایەنگیر. نهێنگر.
لانگیری: لایەنگیری.
لانە: لانی شێر. لۆنە: دوو(لانە).
لانەواز: کەسێکە جێگا و ڕێگای خۆی لێ شێوابێ.
لانەوازی: دەربەدەری لە جێگا و ڕێگا .
لانە و بانە: جێگا و ڕێگای حەسانەوە.
لانەولان: چوون لە لانەیەکەوە بۆ لانەیەکی تر.
لانی: پیتێکە بەهێندێ ناوەوە دەنرێ دەیکا بەناوی جێگا: بەردە(لانی)، سەوزە(لانی) زیخە(لانی).
لاو: کوڕی گەنج. کوڕ (با). لافاو (هـ).

لاواز: گیانداری لەڕ.
لاوازی: لەڕی.
لاواندن: دڵنەوایی کردن.
لاواندنەوە: بەسەر مردوودا هەڵوتن بەدەم گریانەوە.
دڵنەوایی کردنی زەبوونێک: ئەو منداڵە بلاوێنەرەوە.
لاوانن: د، لاواندن.
لاواننەوە: لاواندنەوە.
لاوانە: لێواری شت کە بەرزبێ. لاشیپان. دوو تەختەن بەجەمسەری تۆپی جەنجەڕی گێرەوە دەبەسترێن.
لاوانەوە: لاواننەوە.
لاوچاک: کوڕی قۆچاغی جوان.
لاوژا: کاکە.
لاوژۆکە: گەنج.
لاوژە: لاوکێکە کە سەرگوزەشتی دڵداری نیشان بدا. بۆچی؟.
لاولاو: گیایەکی گەڵاپانە تەرز دەهاوێ و بەقەد شتدا هەڵدەگەڕێ. گوڵێکی دەمپانی قنگ تەسک دەگرێ و بە بەیانیان دەگەشێتەوە.
لاونیو: شتی کەش و تووش.
لاووژ: زانین.
لاووک: جۆرە گۆرانییەکی خۆشی کوردییە.
لاووکبێژ: کەسێکە کە لاووک باش بڵێ.
لاولووسە: د. ئارایشتکردن.
لاونا: هـ. لاواندن.
لاوورگە: کەسێکە کە خۆی هەڵواسیبێ بەیەکێکی ترەوە و، هەمیشە لە گەڵیدا بێ و، بەبۆنەی ئەوەوە بەهرەمەند بێ (طفیلی).
لاوە: د. دڵنەوایی. لابە.
لاوەکردن: لاکردنەوە. دڵنەوایی کردن (د).
لاوەکی: بەشتێک دەوترێ کە لە لاوە هاتبێ.
لاوەلا: لابەلا.
لاوەلایی: لابەلایی.
لاوێچ: لەوێچ.
لاوێژە: با. لاوێکی پچکۆلە.
لاویتە: بێڵەکان.
لایلای: د. لایلایە.
لایلایە: گۆرانییەکە منداڵی ساوای پێ دەکرێتە خەو.
لاین: د. لایەن.
لایەز: ئاوماڵک.
لایەن: بابەت: لە (لایەن) خوێندنەوە بدوێ. کن: لە (لەلایەن) فیسار کەسەوە هاتووم، یا (لایەن)ی بەرنادەم.
لایەنگر: لایەنگیر.
لایەنگیر: کەسێکە بەکردار یا بەگوفتار لەسەر یەکێک بکاتەوە.
لایەنگیری: گوفتار یا کرداری چاک بۆ یەکێک و لەسەرکردنەوەی.
لایی لایی: د. لایلایە.
لایێن: د. لایەن.
لباد: ژێرەخەرێکە لە بەرگنی سووراوە دروست دەکرێ.
لبادە: جۆرە کالایەکی قۆڵداری ناوداری پڕ تەریبە لەسەر کالای ترەوە لەبەر دەکرێ.
لبێ: ل. دەڵەمە.
لپ: لق: ئەم دارە دوو(لپ)ە.
لچ: لێوی خوار ڕووی گیاندار. قەراغی شت.
لچان: لکانی دوو شت بەیەکەوە. بەستنی ئاو.
لچانلیچ: د. لیپاولیپ.
لچ بردنەوە: د. لچ هەڵقرچاندن لەبەر گریان.
لچ خوارکردنەوە: کۆکردنەوە و خوارکردنەوەی لچ و لێو لەبەر پێ ناخۆش بوونی کارێک.
لچ خوارەوەکردن: د. لچ خوارکردنەوە.
لچ خولدان: د. دەم بادان لە کاتی قسەکردندا.
لچخەنە: د. زەردەخەنە.
لچک: لفکەی مێزەر و سەرپێچ.
لچن: کەسێکە کەلچی ئەستوور بێ.
لچو لێوکردن: برینی لچ و لێوی یەکێک بۆ ڕیسواکردنی.
لچە: لچن. جۆرە ماسییەکە.
لچ هەڵقرچاندن: لچ خوارکردنەوە.

لچ هەڵقورتاندن: لچ هەڵقرچاندن.
لچ هەڵقوڵتاندن: د. لچ هەڵقورتاندن.
لچ هەڵقوڵتانن: د. لچ هەڵقوتاندن.
لرچە: د. نکە و ناڵە، (لرچەلرچ) لرچەی یەک لەدوای یەک.
لرخاندن: لرخەکردن.
لرخن: کەسێکە زۆر بلرخێنێ.
لرخە: جۆرە دەنگێکە وەک کەسێک کە دەست نرابێتە بینی. (لرخەلرخ) لرخەی یەک لەدوای یەک، (لرخ و هوور) لرخە لرخی زۆر.
لرفدان: خواردنی شت بەدەستوبرد.
لرفـە: دەنگێکە لە دەمـەوە پەیا دەبێ. لە کـاتی زۆر سەرمابوون یا شت خواردن بەهەڵپە، (لرفـەلرف) لرفـــــەی یـەک لـەدوای یەک. (لـرف و هـوور) لرفەلرفی زۆر.
لستن: لستنەوە.
لستنەوە: لابردنی خواردەمەنی شل لە دەفر بەپەنجە یا بەزبان.
لستــە و پستــە: خـواردنی شـتــێک و لستنەوەی قاپەکەی.
لستە و پستەدان: لستە و پستە.
لغاڤ: با. لغاو.
لغـاو: ئاسنێکی ئەڵقـەدارە دەکـرێتـە دەم و لغـاوەی ولاخـەوە و دەسـتـە جڵـەوی پێـوە دەکرێ و سـوار دەیگری بەدەستیەوە.
لغـاو شلکردن: بریـتــیــە لە زیادە سـەربەسـتـیـدان بەیەکێک.
لغـاوکردن: بریـتـیـە لە جڵـەوگرتنی یەکـێک. کردنی لغاو بەسەر ولاخدا.
لغاو گرتن: بریتییە لەجڵەوگرتنی یەکێک.
لغاوە: دابڕاوی ئەملا و ئەولای دەم.
لغـاوبڕکێ: جـۆرە برینێکی پچـووکـە لە لغـاوەی مەردووم دێ.
لغاوەبڕێ: لغاوەبڕکێ.
لغاو هەڵبڕین: توندکردنی لغاوەی ولاخ.
لغاو هەڵکێشان: لغاوهەڵبڕین.
لف: وێنە و ماندن: من (لف)ی تۆ نیم.
لفانە: گیانداری دووانە. شەنگڵە بەرەکەتە.
لفک: با. لفکەی مێزەر و جامانە.
لفکە: شتێکی زبری شاشی چنراوە لە بەن یا لە گوش مــەردووم بەســابوون خــۆی پێ دەشــوا. کلکی سەرێێچ.
لفکەشامی: بەری گیایەکە وەک لفکە زبرە، خۆی پێ دەشۆرێ.
لفگرتن: د. جووتگرتن.
لفگیری: د. لفگرتن.
لفلف: هەڵەکۆک.
لفە دوانە: د. لفانە.
لڤاندن: ز جوولاندن.
لڤین: ز. جوولان.
لق: چڵی درەخت، (لقلق) شتی چڵ چڵ.
لقاو: لغاو.
لقلقی: جۆرە ترێیـەکی ناوییـە وەک (مـام برایمە) بەلام ئەم جیرە.
لک: گۆشـەی شت: (لکی) بوخچـەکـە گرێ دە. لق. گرێ.
لکان: نووسانی دوو شت پێکەوە.
لکاندن: نووساندنی دوو شت بەیەکەوە.
لکانن: د. لکاندن.
لک لێبوونەوە: وەچە کەوتنەوەی زۆر لە یەکێک. لق و پۆپ دەرکردن لە درەختێک.
لکمل: د. ئالوو.
لکولۆ: چەند گرێیەکە کە لە ئەندام دەرچێ.
لکە: هـ. گرێ.
لکیاگ: د. شتی لکاو.
لکیان: د. لکان. پێوەبوونی سەگ.
لگین: خشتی کاڵ.
لم: زیخی شینکاری زۆر ورد. سک (هـ).
لمبۆز: لمۆز.
لمبیز: با. لمبیس.

لمبیس: با. خورطووم.
لمت: د. جۆره ملتەیەکە وەک قەوزە.
لمۆز: دەم قەپۆزی هێندێ گیاندار، وەک سەگ و بەراز.
لمووز: لمۆز.
لنج: لینج.
لنجق: ل. لینج.
لنگ: لاق. لنگە.
لنگاران: لنگدان.
لنگاولنگ: گەلاوگەلێ ڕۆین. پێلاوی تاکەوتاک.
لنگداران: د. لنگدان.
لنگدان: تاودانی ولاخ.
لنگوو: هەویر ترشێکی کەمە کە لە نێوارەوە بکرێتە ئاو و ئاردێ تێکەڵ بکرێ بۆ ئەوەی تا بەیانی بترشێ و لەگەڵ هەویردا تێکەڵ بکرێ.
لنگە: جەواڵێکی گەورەی یەکتاییە، خەلە و خەرمانی پێ دەپێورێ.
لنگەشە: د. گورگەلۆقە.
لنگەشەلێ: هەنگڵەشەلێ.
لنگەفرتێ: لنگدان بەیەکدا لە پالەوە .
لنگەفرە: لنگەفرتێ.
لنگەفرێ: لنگەفرتێ.
لنگەوتلوور: پالکەوتن و لنگ ڕاکێشان.
لنگەوژوور: کەوتن و لنگ بەرزکردنەوە بۆ ئاسمان.
لنگەوقووچ: لنگەوژوور.
لنگەلەرزێ: لنگەلەرێ.
لنگەلەرێ: لەرزینی لنگ لە ترسا یا لە سەرما.
لۆ: گیایەکی بەهارییە وەک کەما بەلام ئەم بالای بەرزتر و گەلای وردترە، دەدرێ بەئاژاڵ. هەودایەک لە ڕێسراو. لایەک لە شتێکی نوشتاو: جاجمەکە دوو (لۆ) کە. پیتی پرسیارە وەک (بۆچی)؟.
لیـسـپ: (لۆ)یەکی پرچی بگرە وتەیەکە مەردوومی هیچ و پووچی پێ بانگ دەکرێ(ز). وتەیەکە نێرینەی پێ بانگ دەکرێ(ز).
لوان: لووان.
لۆبت: مەردوومی قۆچاغی ئازا.
لوبیا: ماشە سپی.
لۆپ: ز. پۆشاکێکی ئاودامانی ئەستوورە.
لۆیت: لۆبت.
لۆیک: ز. داهۆک.
لۆترەوان: کەسێکی تەڵەکەبازە کە قسەی هیچ و پووچی بێ پەردە بکات.
لۆترەوانی: تەڵەکەبازی و ساختەچێتی و قسەی بێ کەلک و سوودکردن.
لۆتک: ز. هەلپەڕین لە خۆشیاندا.
لوتکە: ملەی سەرشاخ.
لۆتە: ترێی بۆڵ سیس.
لۆتەخۆر: بریتییە لە مەردوومی پیسخۆری پاشماوەخۆر.
لۆتەخۆری: پیسخۆری و پاشماوەخۆری.
لۆتەر: لۆبت. تەشی.
لۆتیانە: پارەیەکە کە لۆتی دەیسێنێ.
لۆتێتی: لۆتێنی.
لۆتێنی: گەڕان و پارە بەفیڕۆدان و کەیفکردنی کوڕی گەنج بەکالای جوانەوە.
لۆتی: کەسێکە کە شایی بگێڕێ یا مەیموون و ورچ هەلپەڕێنێ. کوڕی گەنج کە خۆی جوان بکا و سەرسەری بسووڕێتەوە.
لۆتی خۆر: کەسێکە شتی ئەم و ئەو بەڕیسوایی بخوا.
لۆتیگەری: گوزەرانکردن بەشایی گێڕان و مەیموون و ورچ هەلپەڕاندن.
لۆچ: چرچی شت، (لۆچ لۆچ) چرچی زۆر. وتەی پرسیارە وەک (بۆچی)؟.
لۆچاو: د. شەپۆلی ئاو.
لۆچکە: د. لەواشەی لچی کەر .
لۆچی: بۆچی.
لۆخ: پێستێکی تەنکە لە ناوەندی گۆشت و پێستی گیاندارادا (د).
کەرەپوو (د). بەفرێکە بەهۆی باران یا گەرماوە ئاوی لێ هەلنیشتبێ.
لۆخانە: د. هەزار لۆغانە.
لۆدە: کادانێکی درێژە لە تەنشت ئاواییەوە لە قوڕ

بەرز دەکرێتەوە تا پشتێنەیەک و پڕ دەکرێ لە کا و بەقوڕی سەرەکەی سواغ دەدرێ.

لۆر: لۆرک. مـەڵبـەند(د). باری گـران: کـەوتووە بە(لۆر)ی خۆیدا (د).

لۆراسی: د. لۆریاسی.

لۆرت: مەردوومی زۆر دەوڵەمەند.

لۆرتە: لۆتە.

لۆرد: لۆرت.

لوڕ: تیرەیەکی گەورەیە لە کورد لە نزیک کرماشانەوە.

لۆرک: ژاڵە.

لوڕی: زبانێکە کە تیرەی لوڕ قسـەی پێ دەکا. جۆرە کورتانێکی درێژکۆلەیە.

لۆرک: جـۆرە خواردەمەنییەکـە لە ئاوی پەنیـر دروست دەکرێ. فرۆ (با).

لۆرکە: ناوە بۆ جۆرە گۆرانییەک.

لۆرە: لەبەرخـۆوە گـۆرانی وتن. لۆرەلۆر: لۆرەی یەک لەدوای یەک.

لۆرە لەپ: دوو دارە بەمسـەر و بەوسـەری مـەشکەوە (دۆژەنک) یان تێ دەبرێ و، لەکـاتی ژەندنیـدا دەستی پێوە دەگیرێ.

لۆریاسی: جۆرە کاڵەک و شوتییەکی درێژکۆلەی زلە.

لۆری: سابرێنێکە کـە لە ڕانێکەوە بچێ بۆ ڕانێکی تر بۆ تەگە و سواربوون. ئۆتۆمۆبێلی گەورەی بار.

لۆزەندەر: مەردوومی زەبەلاح.

لۆزەو: هەڵڕژان بەزۆری.

لۆژ: پیاوی سستی تەمەڵ.

لۆژە: بێ هێزی و بێ تینی گیاندار بەهۆی نەخۆشی یا برسێتییەوە، (لۆژەلۆژ) لۆژەی یەک لەدوای یەک.

لۆس: چەند دارێکـە ڕاست و چەپ بەگـــــوریس هەڵبەسترابێ لە شتێکی قورس کە دەست لێی گیر نەبێ بۆ هەڵگرتنی لۆسـەکـە. گـیانداری تەمەڵ. (لۆسبوون) تەمەڵبوون.

لۆسبوون: ئامۆژگاری وەرنەگرتن: مێشکی لۆس بووە، قسەی پێوە ناوەستێ.

لوسکە: کوڕی لووس و پووس کە لای پیاوێک بێ.

لوسکەبازی: د. هەتیوبازی.

لۆسـەکە: گـیایەکە بنکەکەی وەک بنکی هەڵەکۆک وایە بەڵام تۆزێ گەورەترە دەخورێ.

لۆش: ز. نانێکە هەویرەکەی هەڵ نەهاتبێ.

لۆشکە: جـۆرە دەنگێکە لە ولاخی یەکسـمەوە دێ لە کاتێکدا کە ئالیک یا ئاوی بۆ دەبەی یا بەچکەی خۆی دەبینێ. جـۆرە گـریانێکە بە لووت، (لوشکە لوشک) لوشکەی یەک لەسـەر یەک. جـووتە وەشاندنی ولاخ.

لۆشکە: د. لۆچکە.

لۆشمە: د. جۆرە گیایەکە.

لۆغـە لۆغ: دەردێکە پەیدا دەبێ لە گـەرووداد: یاخـوا لۆغەلۆغت پێ کەوێ.

لۆق: لە ئەژنۆ بەرەوخواری گیاندار. لۆقە (د).

لۆقاندن: د. لۆقەکردن.

لۆقانن: د. لۆقاندن.

لۆقلۆقی: شتی لۆقن.

لوقـمـە: قـایشـێکە لە قـەڵتـاغی ناوزەنگی ولاخ هەڵدەکێشرێ.

لوقمەکردن: گرفتکردن.

لۆقن: شتی لۆق درێژ.

لۆقـە: ڕۆینی ولاخە لە ناوەندی ڕەوت و چوار ناڵەدا، (لۆقە کردن) غارکردن بەلۆقە، (لۆقەلۆق) لۆقەی زۆر.

لۆق هەڵهێنان: ڕۆیشتن بەخێرا و بە هەنگاوی زل.

لۆق هەڵهێنانەوە: لۆق هەڵهێنان.

لۆقین: ز. ڕۆیشتن بەخێرا و بەشپرزەیی.

لۆک: جۆرە دەرمـانێکی سوورە کـاغەز و هێندێ شتی تری پێ چەسپ دەکـرێ بۆ ئەوەی کـە دەسـتکاری نەکرێ. مەردوومی ئازا (ز). حوشتری ڕەسەن (ز) حوشتری نێر.

لۆکاندن: گەوزاندن و دەستبازیکردن. بریتییە لە گاین (ز).

لۆککردن: لۆکنان بەکاغەز و شتی تردا.

لۆکە: بەری پەمو.

لۆلکە: قەیاغی زەیستان.

لۆلۆ: ز. جۆره گۆرانییەکە.
لۆلە: وتەیەکە لە ڕووی خۆشەویستییەوە بەمندالّ دەوترێ.
لۆلەپ: لۆره لەپ.
لۆمە: سەرزەنشت.
لۆنگ: کەولّپۆست (هـ). پەشتەمالّ (د).
لۆنە: لۆی شتی باریکی ڕێسراو لە دەزوو یا بەن یا لە شتی تر: کشتەکی دوو(لۆنە) یا سێ(لۆنە).
لوو: گۆشتپارەیەکی خڕی ڕەقە لە ئەندامی هێندێ گیاندار پەیا دەبێ. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (ئەو) بۆ نێرینەیەک کە نادیاربێ، یا ڕووی گفتوگۆی تێ نەکرێ (ز). گیای لۆ (د).
لووا: بەرگن.
لووان: گونجان و هەلّسووڕان: بۆم (نالوێ). ڕۆیشتن (هـ).
لووای: هـ. ڕۆیشتن.
لووت: ئەندامێکی بەرزە بەناوەڕاستی دەموچاوی گیاندارەوە، دوو کونی تێدایە بۆنی لێوە دەکا.
لووتاوێژ: د. لووت هەلّکردن لە شتێک لەبەر حەز لێ نەکردنی.
لووت بەبەرخۆداهاتنەوە: بریتییە لە عارنان و پەشیمانبوونەوە لە شتێک.
لووت بە خۆداهاتنەوە: لووت شکان.
لووتپژان: خوێنی لووت بەربوون.
لووتچووزانەوە: بریتییە لە زۆر پێ ناخۆشبوونی قسەیەک.
لووتخواری: بریتییە لە دلّگیری و ناڕەزایی لە شتێک: فلان کەس لووتی لێم خوارە.
لووت داژەندن: بریتییە لە ماتی و زویری.
لووتسۆلاّنەوە: د. لووت چووزانەوە.
لووت شکان: بریتییە لە دەماخ شکانی یەکێک.
لووت شکاندن: بریتییە لە دەماخدانی یەکێک.
لووت لێخوران: بریتییە لە ئارەزووکردنی شتێک.
لووت لێخوریان: لووت لێخوران.
لووتوبزووت: وتەیەکە لە هێندێ شوێندا بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (کوتوپڕ): دوێنێ (لووتوبزووت) تووشی فیسار کەس بووم.
لووتوپووت: بریتییە لە پرت و بۆلّ.
لووتوو: جۆره ماسییەکی زلی لووت درێژه.
لووتە: مەردوومی لووت کورتی پچکۆلە. لوتکە (د).
لووت هاتنەخوارەوە: د. لووت شکان.
لووتەلا: مەردوومێکە کە لووتی لێت خواربێ.
لووتەلایی: بوونی یەکێک بەلووتەلا.
لووتەوانە: ئەلّقە یا سنگێکی زێڕ یا زیوە، ژنان دەیکەنە لووتیان. زبانەیەکی دارینە لەسەر باری درێژی دەدرێ لە دوودەری و پەنجەره بۆ ئەوەی نەکرێتەوە.
لووت هەلّکردن: بریتییە لە زویری و دلّگیری لە یەکێک.
لووراندن: تێهەلّکردنی سەگ و گورگ بەلووره.
لوورانن: د. لووراندن.
لووڕ: با. ژالّە.
لوورک: با. لووڕ.
لووره: جۆره دەنگێکی درێژه لە سەگ و گورگەوە دێ، (لوورەلوور) لوورەی یەک لەدوای یەک.
لوورەکردن: لووراندن.
لووزەو: ڕێژەوی زۆر (تیار). بەتوندی هەلّڕژان.
لووس: شتێکە کە زبر نەبێ. تاڤگە. بریتییە لە کوڕێک کە مووی لێ نەهاتبێ.
لووساووک: پلوسک.
لووسایی: شوێنی لوس لە شتێک.
لووسکاری: پەرداخکردنی شت.
لووسکردن: نەهێشتنی زبری شت.
لووس و پووس: شتی زۆر لووس.
لووسی: لووسایی.
لووشاندن: لووشەکردن.
لووشە: دەنگێکە لە دەمەوە دێ لەکاتی هەلّقوراندنی شتی شلدا، لووشە لووش: لووشەی یەک لەدوای یەک. گیایەکی بەهاری گەلاّ پانە، دەکرێتە دۆکولّیوەوە. جۆره دەردێکە تووشی ولاّخی بەرزە

دەبێ.

لووشەکردن: پەیاکردنی لووشە لە دەمەوە.

لووشین: د. لووشەکردن.

لووق: با. قونەی باڵدار.

لووگی: مەردوومی سەرسەری.

لوول: شتێکە لە خۆیا گرژبێ و پێچی خواردبێ. مەست (د).

لوولاق: ئێسقانی خوار ئەژنۆ تا قولەپێ.

لوولبوون: کرژبوون و پێچخواردنی شت. بریتییە لە قەڵەوبوون.

لوولدان: لولکردنی شت. بریتییە لە خواردنی شتێک بەهەڵپە و دەستوبرد.

لوولک: جۆرە لوولەیەکە لە قامیش، یا شتێکی تر، چەند کونێکی تێدایە، فووی پێدا دەکرێ و دەنگێکی خۆشی لێ پەیا دەبێ، لوولوو.

لوولکردن: پێچانەوەی شت.

لوولک ژەن: کەسێکە کەلوولک باش لێ بدا.

لوولکە: لوولوو.

لوولگ: لوولک.

لوولوو: بەکرەیەکە کە ریسی لەسەر هەڵکرابێ بۆ خستنە ناو مەکۆی جۆلاییەوە.

لوولە: جۆرە شتێکی بۆشی باریکی کوناودەرەی راستە.

لوولەبەند: لوولە و زنجیر.

لوولەدار: بزن و مەڕێکە کە گوانی ئەستوور و درێژ بێ.

لوولەژەن: لوولک ژەن.

لوولەساز: ئاسنگەرێکە کە لوولەی تفەنگ دارێژێ.

لوولەک: لوولەیەکی بۆشە، هەردوو سەری کراوەیە، بەڵام ئەم گەورەیە وەک بۆریەی سۆیا (اسطوانە).

لوولەکردن: لوولکردن.

لوولەکی: شتێکە وەک لوولەک وابێ.

لوولە و زنجیر: جۆرە خشڵێکی زێڕینە چەند لوولەیەکی تێدایە ژنان ڕاست و چەپ دەیکەنە ملیان.

لوولەینە: د. لوولێنە.

لوولێ: هـ. لوولک.

لوولیان: د. پێچران و لوولبوونی شت.

لوولێنە: گۆزەڵەی دەسک و لوولەدار.

لوێچ: لەوێچ.

لوێخەڕوو: ل. ڕیخۆڵە.

لوێشک: با. کولێرە. لووشە.

لۆیە: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (بۆیە).

لە: پیتێکە بۆ گەلێ مەبەست هاتووە، (١) بۆ دەستکردن بەشتێک کە خاوەنی برانەوەبێ لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێک یا لە کاتێکەوە بۆ کاتێک، (لە) سەرەتای کتێبەکەوە تا دواییم خوێندەوە، یا (لە) بەیانییەوە تا نیوەڕۆ ڕۆیشتم. (٢) بەمەعنای (هێند) هاتووە: (لە) هەموو میوەیەک بخۆ واتە لە هەر جۆرە هێندێک. (٣) بۆ باسکردنی ئەسڵی شتێکە: ئەم گوارەیە (لە) زێڕ و ئەم بازنە (لە) زیوە، واتە لە زێڕ و زیو دروست کراون. (٤) دەچێتە سەر هۆی شت: (لە)بەر تۆ هاتم، واتە بوونی تۆ مایەی هاتنی من بوو. (٥) دەچێتە سەر باو بەسەردادراو (مفضل علیە): نووسینی من لە هی تۆ جوانترە: (٦) لە سەرەتای وتارەوە بەگەلێ مەعنای تر دێ وەک بڵێیت: (لە) کوێ بوویت؟ یا (لە)چی دەگەڕێیت؟ یا (لە)بەرت مرم، یا (لە)چاوی منت کەوی. (٧) زیاد دەبێ لە وتاردا. بەم ڕەنگە لە فڕێدانیدا زیانێک پەیا نابێ مەگەر لە هۆنراوەدا نەبێ کە وەزنەکەی تێک بچێ: (لە)بۆ خەڵقی خەڵات بەخشانی ماچە، واتە بۆ خەڵقی.

لە ئاودان: بریتییە لە فێرۆدانی شت.

لهازە: با. نوێڵ.

لەب: لێو.

لەبا: بەبا: ئەو دەڵەسەگە (لەبا)یە، واتە بەبایە.

لەباتی: لەجیاتی.

لەبادە: د. لبادە.

لەبار: شتێکە کە بۆ کارێک باش بگونجێ: ئەریمان بۆ خوێندن (لەبار)ە.

لەبارابوون: تەوانایی یەکێک بۆ کارێک: سالار (لە بارییایەتی) بخوێنێ.

لەباربوونەوە: د. بریتییە لە منداڵبوونی ئافرەت.

لەبارچوون: منداڵ فرێدان بە نەبەکامی.

لەبارچوونەوە: د. لە سک وەستانەوەی ئافرەت.

لە بارە: لە بابەت: دوێنێ لە بارەی فلان کەسەوە دوایت، واتە لە بابەت ئەوەوە.

لەبان: گیایەکی گەڵا پانی ناوی درێژە حەسیری لێ دروست دەکرێ.

لەبڕ: لە گۆترە: (لەبڕ) ئەم کارەم بۆ بکە.

لەبڕ بوونەوە: بریتییە لە لەڕبوون و لاوازبوون بەهۆی نەخۆشییەوە.

لەبڕێژ: شتێکە کە پڕ بێ و بەلێواریدا بێتە خوارەوە.

لەبرەچوون: زۆر برژانی هێلکە. زۆر سووورەوەبوونی (گۆل) بەجۆرێک کە زۆر لە ئەندازەی خۆی تێپەڕیبێ.

لە برێتی: لە بریتی.

لە بری: لەجیاتی.

لە بریتی: لەباتی.

لەبزەرینە: د. چێشتێکە لە ساوەر و نیسک دروست دەکرێ.

لەبزینە: جۆرە خواردەمەنییەکی شیرینە، لە شەکر و ئارد و گوێز، یا بادام دروست دەکرێ.

لەبلەب: جۆرە کۆترێکە.

لەبلەبی: نۆکی سوێرکراوی برژاو.

لەبۆ: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەجیاتی وتەی (بۆچی). بۆ.

لەبە: گۆشتی چەوری بەزاوی.

لەبەر: وتەیەکە هۆی شتی پێ باس دەکرێ: (لەبەر)تۆ هاتم. وتەیەکە پرسیاری هۆی شتی پێ دەکرێ: (لەبەر)چی هاتیت؟.

لەبەرچاو: شتێکی دیاری ئاشکرایە کە بەرچاوی هەموو کەس بکەوێ.

لەبەرچاوکەوتن: بێزرانی شت لە مەردووم.

لەبەرچوون: سووکی کارێک لەسەر شان و تەواوبوونی بەئاسانی: کاری تۆم زوو (لەبەر دەچێ) یا ئەم فرمانەم هەر (لەبەر ناچێ).

لەبەرچوونەوە: د. لەبارچوونەوە.

لەبەرچی: بۆچی.

لەبەردان: بریتییە لە بەفیڕۆدان و لەناوبردنی دارایی: فیسار کەس هەرچی بوو (لە بەردی دا).

لەبەرڕۆیشتن: لەبەرچوون.

لەبەرڕۆین: لەبەرڕۆیشتن.

لەبەرکردن: پۆشینی کاڵا. خستنە یاد و جێگیرکردنی شتی نووسراو، یا بیستراو لە مێشک و دڵدا: دەرسەکەم (لەبەر کرد).

لەبی: لەبێ.

لەبێ: با. بەڵێ.

لەبیتاندن: ز. جووڵاندن.

لەبیتین: ز. جووڵان.

لەبیخە: با. لە پەیەکە لە ئارد، یا لە بروێش، کە بخرێتە سەر پارچە قوماشێک بۆ ئەوەی کە لەسەر ئێش و ئازارێک دابنرێ.

لەبیربوون: مانی شتێک لە بیرت.

لەبیرچوون: دەرچوونی شت لە یاد.

لەبیرچوونەوە: لەبیرچوون.

لەپ: بەری دەست. لێوی ئەستوور (د). (لەپەلەپ) پەلەکوتی.

لەپارە: پارچەیەکی پانی ئەستوورە لە هەموو شتێک کە بەقەد لەپەدەستێک بێ. گوژمەی گوێز و توو (هـ).

لەپاش: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەکاتی تەواوبوونی وتارێک و دەستکردن بەوتارێکی تر.

لەپاشا: لەپاش.

لەپاشان: لەپاش.

لەپاشانا: لەپاشان.

لە پاکەوتن: د. لە پێ کەوتن.

لەپان: د. پاژنەی پێ.

لەپڕ: ناکاو.

لەپڕا: لەپڕ.

لەپکە: جۆرە کووژەکەیەکی شینە بەناوچەوانی منداڵدا هەڵ دەواسرێ بۆ چاوەزار، گوێچکە ماسی.
لەپماڵ: سواغدان بە لەپی دەست.
لەپۆرت: هـ. پەپکە هەنجیر.
لەپ و لەوس: دەم و قەپۆز.
لەپە: چێشتی نە زۆر شلی نە زۆر توند. لەتکەنۆک. سواغ (د). لەبرێژ (د).
لەپەتیر: ز. کەشکەک.
لەپەکوتێ: دەستکوتان لەبەر نەبینین.
لەپەوڕوو: بەسەر دەدما پاڵکەوتن.
لە پێست چوونەدەرەوە: بریتییە لە تووڕەبوون و دڵتەنگ بوون لە شتێک: لە داخی نەریمان کە ناخوێنێ وەختە لە پێست بچمە دەرەوە.
لە پێست دەرچوون: لە پێست چوونەدەرەوە.
لەپێش: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بوونی شتێک لەپێش شتێکی تردا: ئەو لەپێش ئەمدا هات.
لەپێک: ز. دەستکێشێکە دەکرێتە دەست.
لەپێکردن: پێ کردن بەپێلاو و گۆرەوی و دەرپێدا.
لەپێ کەوتن: نەمانی هێزی ڕۆین.
لەت: کەرتی شت. (لەت لەت) شتی لەتوپەت.
لەتان: بێ دەنگبوون. نەجووڵان.
لەتاو: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (لەبەر) و هەمیشە پێویستە هۆکەی لە دوایەوە بێ: (لەتاو) ئازار خەوم لێ ناکەوێ.
لەتاوا: لەتاو، بەڵام ئەم هۆکەی پێشی دەکەوێ: ئیمشەو سەرم زۆر دەیەشا (لەتاوا) خەوم لێ نەکەوت.
لەتاوان: لەتاوا.
لەتاوانا: لەتاوا.
لەتبوون: دووکەرتبوونی شت.
لەتر: ڕەت: بە(لەتر) ڕۆی.
لەتربردن: ڕەتبردن.
لەتردان: ڕەتدان.
لەتک: د. لەتی پچووکی شت.
لەتکردن: دووکەرتکردنی شت.
لەتکە: لەتی هەرمێ، یا تەماتەی وشک کراو.
لەتکەنۆک: نۆکی دوولەتکراوی پووش لێ گیراو.
لەتکەوەچوون: بەمنداڵێکی یەک ساڵانە، یا دوو ساڵانە دەوترێ کە بگری بەکوڵ بەجۆرێک کە چەند هەناسەیەک دەنگی دەرنەچێ لەبەر جەختی گریانەکەی.
لەتوپەت: شتی لەت لەتی ونجڕ ونجڕ، (لەتوپەتبوون) لەتبوونی شت بەزۆری، (لەتوپەتکردن) لەتکردنی شت بەزۆری.
لەتوکەت: لەتوپەت.
لەتە: د. لەت.
لەتەچن: د. سواڵکەرێکە کە لەتە نان بچنێتەوە.
لەتەچنی: د. سواڵکردن بۆ کۆکردنەوەی لەتە نان.
لەتەر: لەتەرە. بەلەک.
لەتەرە: هـ. تەشی.
لەتەرە بۆق: د. بریتییە لە مەردوومی سک زل.
لە تەک: د. لەگەڵ.
لە جووت چوون: باش ئیش نەکردنی ئاشە بەهۆی نارێکی تەوەرەوە: ئەم ئاشە لە جووت چووە.
لەجەر: گیانداری لاواز. ڕژدی چرووک.
لەجیاتی: لەباتی.
لەجێ چوون: ترازانی جومگەی ئەندام.
لەجێگەچوون: د. لەجێ چوون.
لەچاو: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بەرامبەری کردنی دوو شت بەیەک لە شتێکدا: ئەمە (لە چاو) ئەودا باشە یا خراپە.
لەچاوچوون: بەچاوەوەبوون: زۆر خۆت هەڵ مەکێشە (لە چاو دەچێیت).
لەچاو گیران: وتەیەکە چاکەی یەکێکی پێ دەدرێتەوە بەچاوی یەکێکدا کە سوپاسی ئەو چاکەیە نەکا.
لەچک: پارچەیەکی چوارگۆشەیە لەسەر و مل دەئاڵێنرێ و گرێ دەدرێ. دەسماڵی کوڵی ژنان.
لەچک بەسەر: لەچک بەسەرە.
لەچک بەسەرە: بریتییە لە ئافرەت
لەچککردن: ئاڵاندنی لەچک لە سەر و ملەوە.

لەچەر: ڕژدی چرووک.

لەچەری: ڕژدی و چرووکی.

لەچەک: لەچک.

لەچی: لەبەرچی.

لەحیم: شتێکە لە قەلایی و نەوشاتر دروست دەکرێ، تەنەکە و مس و هێندێ شتی تری بەئاگر پێ لێک دەدرێ، (لەحیم کردن) پێکەوە لکاندنی دوو شت بەلەحیم.

لەحیمکاری: کاری لەحیم کردن.

لە خرتکە چوون: لەجێ چوونی جومگەی ئەندام.

لەخرین: با. کەسێکە کە بەیانی هیچی نەخواردبێ.

لەخشان: لەخشین.

لە خشتەبردن: بریتییە لە هەڵخەڵەتاندن و لە ڕێ دەرکردنی یەکێک.

لەخشتەچوون: هەڵخەڵەتاندن.

لەخشە: جووڵەی شت لەجێی خۆی.

لەخشیان: د. لەخشان.

لەخشین: تێکچوون و جوولانی شت لەجێی خۆی.

لەخۆبووردن: دەست هەڵگرتن لە ژیانی خۆت لەسەر شتێک.

لەخۆ ڕابینین: دەسەلات و بەخۆدا ڕاپەرموون لە کارێکدا.

لەخۆڕادیتن: لەخۆڕابینین.

لەخۆبوونەوە: عوزر هێنانەوە بۆ یەکێک لەگەڵ تەریقیدا.

لەخۆچوون: بێ هۆش کەوتن.

لەخۆخەفتن: کەسێکە کە ئاگاداری پاک و تەمیزی خۆی بکات.

لەخۆدەرچوون: د. بریتییە لە فیز پەیاکردن.

لەخورێن: لە خرین: لە خورێنی چامەخۆرەوە.

لەخۆکردن: دڵگیرکردنی یەکێک لە خۆت.

لەخۆگۆڕان: بریتییە لە فیز پەیاکردنی یەکێک.

لەخۆوە: بەشتێک دەوترێ کە کەس دەستی تێدا نەبێ: لە خۆمەوە چووم، یا لە خۆیەوە هات.

لە خەم ڕەخسین: بریتییە لە کزربوون و پێگەیشتنی شتێک.

لەداردان: هەڵواسینی مەردووم بەداردا.

لەداوەدەرهاتن: د. ڕزگاربوون لە تەنگانەیەک.

لەدووردان: لغاو شلکردن بۆ یەکێک.

لەدەستچوون: بریتییە لە نەمان و لەناوچوونی شتێک.

لەدەستدان: بریتییە لە لەناوبردنی شتێک.

لەدەستدەرچوون: دەرچوونی شتێک لەژێر دەستت کە بۆی پەشیمان بیت.

لە دەست کەفتن: د. لەدەست کەوتن.

لەدەستکەوتن: بریتییە لە دەوڵەمەندبوون.

لەدەستهاتن: دەسەلات و تەوانایی یەکێک بەسەر کارێکدا: فیسار کەس لە دەستی دێ یارمەتیت بدات.

لەدەفی: د. هەرزەیی.

لەدەم دەرپەڕین: دەرپەڕینی وتە لە دەم بەڕەنگێک کە لێی پەشیمان بیت.

لەدەم دەرچوون: لەدەم دەرپەڕین.

لە دەماخدان: شکاندنی لووتی یەکێک و لە کەیفدانی.

لەدەماغدان: لە دەماخدان.

لەدەمەوەدان: دووچارکردنی یەکێک بەتێچاندن بۆ لای یەکێکی تر.

لەدەورگەڕان: خۆگێڕان بەدەوری یەکێکدا بۆ ئەوەی بەلاکەی ئەو لەو کەسە کەوێ.

لەراندن: جوولاندنی شت.

لەراندنەوە: جوولاندنەوە.

لەرانن: د. لەرانن.

لەراننەوە: د. لەراندنەوە.

لەرانەوە: لەرینەوە.

لەڕ: گیانداری لاواز. ناوی تیرەیەکی گەورەیە لە کورد (ز).

لەڕک: لاکی لەڕی لاواز.

لەڕوو: شتێکە بەڕووەوەبێ و دیار بێ.

لەروودا دامان: ڕووگیربوونی یەکێک بەرامبەر بەیەکێک.

لەروودان: دانەوەی شـتـێـکی ناشـیـرین بەڕووی یەکێکدا.
لەڕەبا: جۆرە باداریبیەکە دووچاری گیاندار دەبێ و، تا دێ لەڕی دەکا.
لەڕێ دەربردن: بریتـیـیـە لە هەڵخـەڵەتاندن و هەڵفریودانی یەکێک.
لەڕێ دەرچوون: بریتـیـیە لە لادانی یەکـێک لە ڕەوشت و خووی جوان.
لەڕێ لادان: لەڕێ دەرچوون.
لەڕی: لەجەری و کەم گۆشتی.
لەرز: نەخۆشییەکە دووچاری هێندێ کەس دەبێ هەموو لەشی دێتە لەرزە لە سەرماندا.
لەرزان: شتێکە بلەرزێ: لەرزانە ئەوریشە.
لەرزانە: پۆپلەی سەری ژن. جۆرە گۆرانییەکی کوردییە (د).
لەرزانەوە: لەرزینەوە.
لەرزبڕین: نوشـتـە نووسین بۆ یەکێک، کـە تووشی لەرز بووبێ.
لەرز بۆ بڕین: بریتییە لە تۆقاندنی یەکێک.
لەرزک: با. لەرزۆک.
لەرزگرتن: لەرزهاتن لە یەکێک.
لەرز و تا: جۆرە نەخۆشییەکە لە پێشەوە بە لەرز و لە پاشا بە تا دەیگرێ.
لەرز و تادار: کەسێکە دووچاری لەرز و تا بووبێ.
لەرزۆک: گیاندارێکە کە ئەندامی بلەرزێ.
لەرزە: لەرینەوەی ئەندام یا شـتـی تر، (لەرزەلەرز) لەرزەی یەک لەسەر یەک.
لەرزهاتن: لەرزگرتن.
لەرزەک: بوومەلەرزە، زەوی سستەک.
لەرزین: جـوولانەوەی ئەندامی گـیـاندار، یەک لەسـەر یەک لە سەرما یا لە ترسا.
لەرزینەوە: لەرینەوە.
لەرۆک: شتێکە لەوانەبێ کە بلەرێتەوە.
لەرە: جـوولە و لەرینەوەی شت، لەرەلەر: لەرەی یەک لە دوای یەک.
لەرینەوە: لەرەلەری شت.

لەز: با. پەلە و خـێـرایی: نەریمان بە(لەز)ە. واتە بەدەستوبردە.
لەزاندن: ز. پەلەکردن.
لە زک: نزیک: لە زک بوو بێم بۆ لات.
لەزکرن: ز. لەزاندن.
لە زک وەستانەوە: سک نەکردنی ئافرەت لەبەر پیری.
لە زک وێستانەوە: لە زک وەستانەوە.
لە زکەوچوون: د. لە سک وەستانەوە.
لە زگ وەستانەوە: لە زک وەستانەوە.
لە زگ وێستانەوە: لە زک وێستانەوە.
لەزگین: کەسێکە کە زۆر بەپەلەبێ.
لەزین: ز. لەزاندن.
لەسـەر: وتەیەکـە بۆ بڵندی بەکـاردێنرێ: باگـردێنەکـە (لەسەر) بانە.
لەسەرچوون: د. لەبیرچوون.
لەسـەرخـۆ: گـیـانداری هێـدی و شـێـنەیی، (لەسـەر خۆبوون) بوونی گیاندار بەهێدی و شێنەیی.
لەسەرخۆچوون: بێ هۆشکەوتنی گیاندار.
لەسەرخۆیی: هێدییتی و شێنەیی.
لەسەردەستان: ژنێکە کە ژانی پێدابێ و منداڵی ببێ.
لەسەرڕۆیشتن: بریتییە لە درێژەدان بەقسەیەک.
لەسەرڕۆین: لەسەرڕۆیشتن.
لەسـەر قـەراخ: بەرداشـێکە کـە لەبەر زۆر ئیـشـکردن ناوەڕاسـتـەکـەی چاڵ بووبێ و، زەبر هەر لەسـەر قەراغی بێ: ئەم ئاشە لەسەر قەراغە.
لەسـەرکـردن: کردنی یەکـێـک بەهاوبەش، یا هـاوبیـری خۆت لە شتێکدا.
لەسـەرکـردنەوە: یارمـەتیـدانی یەکـێـکی زەبوون کـە زۆرێکی بۆ هاتبێ.
لەسەرگرێ: بەرداشێکە کە ناوەڕاستەکەی قـۆقـز بێ: ئەم ئاشە لەسەر گرتیە.
لەسەرەوکردن: د. لەسەرکردنەوە.
لەش: جەسـتە و ئەندامی گـیـاندار. بریتـیـیە لەپاش و پێشی مەردووم.
لەش بەبار: بریتـیـیـە لە کـەسـێک کـە هەر نەخـۆش و دەردەداربێ.

لەش بەدۆشاو: بریتییە لە یەکێک کە بەبایەک نەخۆش بکەوێ.
لەش پێس: کەسێکە بەهۆی چوونە لای خێزانی یا بەهۆی شەیتانی بوونیەوە مەلەی کەوتبێتە سەر.
لەش پیسی: بوونی مەردووم بەجۆرێک کە مەلەی لەسەربێ.
لەشی سووک: کەسێکە زۆر بەسووکی هەڵسووڕێ.
لەش قورس: بریتییە لە مەردوومی تەمەڵ. بریتییە لە مەردوومی لەش پیس .
لەش قورسی: تەمەڵی. لەش پیسی.
لەشکر: کۆمەڵی سەرباز.
لەشکر ئارا: گەورەی لەشکر.
لەشکردار: لەشکرەوان.
لەشکرشکێن: مەردوومی ئازای جەنگاوەر.
لەشکرکاری: لەشکر کۆکردنەوە و هێنان و بردنی.
لەشکرگا: شوێنی لەشکر.
لەشکرەوان: د. سەرلەشکر.
لەشکری: سەرباز.
لەشکەر: با. لەشکر.
لەش گران: لەش قورس.
لەش گرانی: لەشقورسی.
لەشۆر دەرکردن: بریتییە لە دەرکردنی شت لە ئەندازەی خۆی.
لەشولار: جەستە و ئەندامی جوانی ئادەمی.
لەشیر بڕینەوە: بڕینەوەی منداڵی شیرەخۆرە لە مەمک.
لەعل: جۆرە بەردێکی ئاڵی بەنرخە .
لەعلە: د. لاڵە.
لەعوزرچوونەوە: لە خوێن وەستانەوەی ژن لەبەر پیری.
لە عوزروەستانەوە: لە عوزرچوونەوە.
لەغاو: لغاو.
لەغاوە: لغاوە.
لەغاوەبڕکێ: لغاوەبڕکێ.
لەغاوەبڕێ: لغاوەبڕێ.
لەغاوهەڵبڕین: لغاوهەڵبڕین.
لەغاوهەڵکێشان: لغاوهەڵکێشان .
لەغەر: ز. گیانداری لەڕ. گۆشتی لەڕ.

لەغەم: قوموووشی قووڵی سەر گیراو .
لەغم لێدان: هەڵکەندنی قوموووش.
لەڤان: ز. بێ دەنگبوون و دامرکان.
لەڤەن: با. قامیش.
لەق: شتێکە کە لەجێی خۆی بجووڵێ: لق (د). گاز (با).
لەقاندن: جووڵاندنی شت لە جێی خۆی.
لەقانن: لەقاندن.
لەقاو: شتی لەقیو. لغاو.
لەقبوون: شلبوون و جووڵانی شت لەجێی خۆی.
لەقکردن: شلکردن و جووڵاندنی شت لەجێی خۆی.
لەقلەق: باڵندەیەکی لۆق و دەنووک و ملدرێژی ڕەش و سپییە. چێشتێکە لە گەنم و کونجی دروست دەکرێ (د).
لەقلەقی: جۆرە ترێیەکی بۆڵ زلی خڕی پێست ئەستووری بۆرە
لەقماڵ: شلبوونی دەستەدووی هەوجاڕە بە جۆرێک کە گاسن باش نەچێ بەزەوییدا.
لەقمکردن: با. پاچەکۆڵەکردنی بنکی کاڵەک و شووتی و تەماتە و هێندێ شتی تر و، پاڵخستنی لقەکانی و خۆڵکردن بەسەریدا بۆ تەرزهاویشتن.
لەقولۆق: چەند شتێکن کە لە جێی خۆیان ترازابن و لەق بووبن: ددانەکانم (بەقولۆق) بوون.
لەقولەوار: لەقولۆق.
لەقە: لێدان لە شت بەلاقێک. جووڵە، (لەقەلەق) جووڵەجووڵ.
لەقەشێل: شتێکە بەلەقە شێلرابێ.
لەقەفرتێ: لەقە داوەشاندنەوەی زۆر لە پاڵەوە.
لەقەفرە: لەقەفرتێ.
لەقەفری: لەقەفرتێ.
لەقەمگرتن: ڕەخنەگرتن.
لەقەوەشێن: وڵاخی چەمووش.
لەقین: بزووتنی شت لەجێی خۆی.
لەک: ناوە بۆ سەد هەزار. ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد.
لە کارتە: د. بێکارەی لەکارکەوتە.
لە کارخستن: پەکخستنی شت لە کار.

لەكۆڵبوونەوە: لە كۆڵكەوتن.

لەكـۆڵخـستن: بریتـییـە لە ڕزگـاركـردنی یەكـێـك لە شتێكی ناخۆش.

لەكۆڵكردن: بەكۆڵ هەڵگرتنی یەكێك.

لەكۆڵكردنەوە: لەكۆڵخستن.

لەكـۆڵكەوتن: بریتـییـە لە ڕزگـاربوونی یەكـێك لە شتێك.

لەكۆڵگرتن: لەكۆڵكردن. بەستنەكۆڵی كۆڵوانە.

لەكوێ: وتەیەكە پرسیاری پێ دەكرێ بۆ دیاری كردنی شوێن.

لەكە: پەڵەی چڵكنی شت.

لەكەرەم كەفتگ: د. لە كەرەم كەوتوو.

لە كەرەم كەوتن: لەكاركەوتن.

لەكیسچوو: شتێكە كە لە دەست چووبێ.

لە كیس چووك: د. لەكیسچوو.

لە كیسچوون: لە دەست چوونی شتێك.

لەگـام: كـەسـێكە كـە زۆر كلكەلەقێ و ڕووپامـایی بكات.

لەگان: لەگەن.

لەگرسە: د. شتی مەیو وەك خوێن.

لەگرە: لێرە.

لەگرەودوا: لە ئێستا بەدواوە.

لەگـــژ: خـــەریك: چووم بۆ لای نەریمان دیم لە گـــژ دەرسەكەی بوو.

لەگلەگ: ز. لەقلەق.

لەگۆچوو: ئەندامێكە لە سەرماندا سڕبووبێ.

لەگۆچووگ: د. لەگۆچوو.

لەگوچوون: سڕبوون لەسەرماندا.

لەگـۆڕهاتن: بەرامـبـەری كـردنی یەكـێـك و زاڵبـوون بەسەریدا.

لەگۆكەوتن: لەگۆچوون.

لەگـــوێدان: وتـەیەكـــە بەیەكـــێـك دەوترێ لە ڕووی سووكییەوە كە لە بابەت شتێكەوە نائومێد بووبێ: بڕۆ هەر لە گوێی خۆت بدە.

لەگەچوون: دەرچوونی جومگە و لەجێ چوونی.

لەگـەڵ: وتـەیەكـە بەكـاردێنرێ بۆ بوون و هاوڕێیی شـتـێك لەگـەڵ شـتـێكی تردا: (لەگـەڵ) نەریماندا ڕۆیشتم.

لەگەن: دەفرێكی مسینی دەم واڵە.

لەگیرچوون: د. لەگۆچوون.

لەل: وتـەیەكـە بەكـاردێنرێ بۆ دەربڕینی مـەبەست یا دەرنەبڕینی: ناتوانیت بڵـێـیت (لەل) یا من ئەو كارە دەكەم تۆ دەتوانیت بڵێی (لەل).

لەلۆ: د. لەلوو.

لەلوو: هـ. جۆلانە.

لەلووك: جۆلانە.

لەلە: كـەسـێكە كـە تەرخـان كـرابێ بۆ ئامـۆژگـاری و ئاگـاداری كـردنی منداڵ، شـوێنێكە لە شت كـەوا بڕابێ، لەلە كـــردن: دابڕینـی هێندێ شت بۆ مەبەستێك.

لەلەیی: ئامـۆژگـاری و سـەرپەرشـتی منداڵ لەلایەن یەكێكەوە كە بۆ ئەوە تەرخان كرابێ.

لەم: سك (هـ). بڕكی ترۆزی و كوولەكە (ز).

لە ماكۆدان: دروێنەی دەغڵ و گیایە بەكەرەنتوو.

لەمپا: چرای بۆریەدار.

لەمپە: با. لەمپا.

لەمـپـەر: شـتـێكە كـە بكەوێتـە ناوەندی دوو شـتـەوە بەرەنگێك كە لە یەكیان جیا بكاتەوە (حاجز).

لەمـــساندن: ز. هەردوو دەست خـــستنەبەر باخـەڵ لە سەرماندا.

لەم لاوە: وتەیەكـە ئامـاژە (نیـشـارە)ی پێ دەكـرێ بۆ لایەكی نزیكتر لە لایەكی تر.

لەمـەڕ: وتەیەكـە بەكـاردێنرێ بۆ پەیوەندی شـتـێك بەشتێكەوە: ئەمە وڵاخەكەی (لەمەڕ) فەرهادە.

لەمەزەرینە: هـ. نیسكێنەی سەر بەرۆن.

لەمەوبەر: بەر لە ئێستا.

لەمەودوا: لەمەولا.

لەمەولا: لە ئێستا بەدواوە.

لەمەولاوە: لەمەولا.

لەمێ: لێرە.

لەمیانە: لەمێ.

لەمێژ: وتەیەكە بەكاردێنرێ لە جێی وتەی (دەمێكە).

نوێژ و خواپەرستی (ز).
لەن: زیخــەڵان و وشکەڵانێکە لەناو چەم و ڕووباردا وەک دوورگـــە (جــزیرە) پەیدابووبێ بە هۆی جیابوونەوەی قۆڵێکی کەم لە ئاوەکە.
لەناوبردن: بریتییە لە نەهێشتنی شتێک لە ئارادا.
لەناواچوو: شتێکە کە نەمابێ لە ئارادا.
لەناوچووگ: لەناوچوو.
لەناوچوون: بریتییە لە نەمانی شتێک.
لەناودان: لەناوبردن.
لەنج: د. ڕق و قین.
لەنجباز: د. قین لە سک.
لەنجە: خۆبادان لە ڕۆیندا.
لەنجەولار: خۆ لارکردنەوە و خۆبادان بەناز.
لەند: دەشتـاییـیەکی نەختێ بەرزە لەناو کێـڵگەدا کە ئەمـلا و ئەولاکـەی ناو گـرتبـێـتـیـەوە، بەڵام ئەو شوێنە بەوشکی مابێتەوە (جزیرە).
لەندک: ز. لانک.
لەندەهوور: مەردوومی درێژی زلی کەتە.
لەنگ: شەل. شیعری نارێک. وێستان لە شوێنێک.
لەنگوچک: فەقیانە.
لەنگە: لەنگین، (لەنگەلەنگ) شەلە شەل. نوێڵ.
لەنگەر: ئاسنێکی قورسە بەزنجیـرێکی ئەستـوورەوە کەشتیوان لەکاتی وەستاندنی کەشتیدا داڕۆچکەی ناو ئاوی دەکـا بۆ ئەوەی کـە بوەسـتێ. وەزن و کێش: ئەم دوو شیعرە هاولەنگەرن .
لەنگەرگا: شوێنێکە کە کەشتی لەنگەری تێدا بهاوێ.
لەنگەر فڕێدان: لەنگەر هاویشتن.
لەنگەرگرتن: وەسـتـان و نەبزووتنی باڵدار لە حەوا و کەشتی لە ئاودا.
لەنگەر هاویشتن: لەنگەرگرتنی کەشتی.
لەنگەری: شـتێکی دارینە وەک سینی، دانەوێڵەی پێ تەتەڵە دەکرێ.
لەنگەکردن: شەلین لە ڕۆیندا.
لەنگێزە: بارانی خوڕەمی بەتاو.
لەنگی: شەلی.
لەنگین: شەلین.
لەنێوبردن: لەناوبردن.
لەنێوچوون: لەناوچوون.
لەو: لێو (ل). لە ئەو: لەوی وەرگرە، واتە لە ئەو.
لەوازە: ئەو تێـلایانەن کـە وەک (لەنگە) بەیارمـەتی (گـــردەڵە)وە بەرداشی پێ دادەگــرن و ســـەری دەخەنەوە.
لەواسە: بەری دەست و پێ.
لەواش: پەلی گیاندار. لەواشە (د).
لەواشە: جۆرە نانێکی ئەسـتـوورە. دارێکی دووفـاقـە دەکـرێتــە لچی کــەر و ئێــســـتــرەوە لەکــاتی ناڵکردنیاندا و سەرەکەی توند شەتەک دەدرێ.
لەوان: لەبان، وتەیەکـە ئامـاژەی پێ دەکـرێ بۆ چەند کەسێکی نادیار.
لەوانە: وتەیەکە ئاماژەی پێ دەکرێ بۆ چەند کەسێکی دیار.
لەوتاندن: با. پیسـکردن.
لەوج: د. گەوج.
لەجر: چەنەباز.
لەوچە: قــەوچە، (لەوچەلەوچ) لەوچەی یەک لەدوای یەک. چەنەباز (ز).
لەوح: تەختەی پان.
لەوحە: لەوح.
لەودوا: د. لەوەدوا.
لەوەدە: د. گاڵتەچی. گەوج. لۆدە.
لەورە: لەوێ.
لەوزینە: د. لەبزینە.
لەوس: لچ: دەم و (لەوس)ی خواتەوە.
لەوساوە: لەودەمەوە.
لەوسن: با. لێوئەستوور.
لەولاو: د. لاولاو.
لەولاوە: وتـەیەکـە ئامـاژە (ئیـشـارە)ی پێ دەکـرێ بۆ لایەکی دوورتر لە لایەکی تر.
لەوما: وتەیەکە بەکاردێنرێ وەک وتەی (چونکە).
لەون: جۆر: بەم لەونە نابێ.
لەوە: وتـەیەکـە ئامـاژەی پێ دەکـرێ بۆ تاقـە شـتـێکی دیار.

لەوەبەر: لە پێش ئێستاکەوە.
لەوەپاش: لەمەودوا.
لەوەپێش: لەوەبەر.
لەوەدوا: دوای ئەوە.
لەوەڕ: گیا و پووشێکە کە ئاژاڵ بیخوا. لەوەڕین: ئاژاڵەکە چووە بۆ لەوەڕ.
لەوەڕان: لەوەڕین.
لەوەڕاندن: بردنی ئاژاڵ بۆ لەوەڕخواردن.
لەوەڕانن: لەوەڕاندن.
لەوەڕگا: شوێنێکە کە ئاژاڵ تێیدا بلەوەڕێ.
لەوەڕیان: د. لەوەڕین.
لەوەڕین: خواردنی گیا و پووش لەلایەن ئاژاڵ و ولاخەوە بەدەمی خۆی.
لەوەن: قامیش (ز). سۆزانی .
لەوەند: شۆخ و شەنگ.
لەوەندە: لەو ئەندازەیە.
لەوەندی: با. فەقیانە.
لەوهەندە: لەوەندە.
لەوێ: وتەیەکە ئاماژەی پێ دەکرێ بۆ شوێنێکی دوور.
لەویانە: لەوێ.
لەوێچ: قوولی تەنها دەستێک کە پەنجەکانی پێکەوە بنووسێنرێ: پڕ (لەوێچ)ێک مێوژم بدەرێ.
لەوێرا: لەوێوە.
لەوێندەرێ: لەوێ.
لەوێنە: لەوێ.
لەهلهاک: ل. مارمێلکە.
لەهن: ز. لانی ورچ.
لە هۆش خۆ چوون:بوورانەوە.
لە هەڤهاتن: ز. ڕێکەوتن و ئاشتبوونەوە.
لەی: هـ. بەڕە.
لهێرت: مەردوومی شاقڵداری چوارشانە.
لە هیکرا: لەپڕ.
لەهی: لافاو. سێلاو.
لەیرە: لێرە.
لەیز: ز. یاری و گاڵتە.
لەیزووک: با. لەیزین.

لەیزین: ز. یاریکردن.
لەیستن: ز. یاریکردن.
لەیلاخ: کوێستان.
لەیلوپەڕ: لیل و پەڕ.
لەیلووک: جۆلانە.
لەیلەدۆنێ: د. ژنی هەرزەی گەڕۆک.
لهێم: لەحیم.
لەینە: لەوێ.
لەیەکبوون: لێکبوون.
لەیەک بەربوون: جیابوونەوەی شت لەیەک. بەیەکداهاتنی دووکەس و بەگژیەکداچوونیان.
لەیەک بەردان: جیاکردنەوەی دووشت لە یەک: کورسییەکەی لەیەک بەردا. بەگژ یەکداکردنی دووکەس یا زیاتر.
لەیەکچوون: چوونی دووشت لەیەک.
لەیەکدان: تێکەڵاوکردنی دووشت لەگەڵ یەکتری: گەنم و جۆکە (لەیەک بدە). دروونی دووشت بەیەکدا: تەختەکانی جاجمەکە (لەیەک بدە).
لێ: وتەیەکە مێینەی ئاودەمی پێ بانگ دەکرێ (ز). بەلام (ز). وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (با واش بێ). پیتێکە بەدوای هێندێ وتەوە دەنووسێ خۆشەویستی ئەو شتە دەگەیەنێ: بابە(لێ)، دایە(لێ). پێشگرێکە دەچێتە سەر هێندێ کردار وەک لێخستن، لێکردن، لێبردن.
لێبردن: پیابردن. بریتییە لە هەڵخەڵەتاندنی یەکێ: چاکی (لێ برد).
لێبران: کورتهێنانی شتێک لە شتێک: جاجمەکە بەنی (لێ براوە). دەستدانە کارێک و پشتێن بەستن بۆ کردنی بەڕاستی: فیسار کەس چاک بۆ خوا (لێبڕاوە).
لێبڕیان: د. لێبڕان.
لێبڕین: بڕینی شتێک لە یەکێک.
لێبووردن: لێخۆشبوون.
لێبوردوو: کەسێکە کە زۆر چاوپۆشی بکا.
لێبووردە: کەسێکە لێبووردنی زۆربێ.
لێبوونەوە: تەواوکردنی کارێک و دەست لێ

هەڵگرتنی. جیابوونەوەی شتێک لە شتێک: کتێبەکە بەرەیەکی (لێ بۆتەوە).
لێپ: ز. فێڵ و کەڵەکە.
لێپرساو: کەسێکە کە ئەرکی جێبەجێکردنی کارێکی بەسەرەوە بێ
لێپرساوی: بەرپرسیاریەتی یەکێک لە کارێک.
لێپرسینەوە: پرسیارکردن لە یەکێک یا لە شتێک بەوردی.
لیپۆک: ز. کەسێکە شێوەی خۆی بگۆڕێ بەجۆرێک کە پێی پێ بکەنن.
لێ پێچانەوە: لێ پرسینەوە.
لێ پیسکردن: گۆڕانی نەخۆشی بەنەخۆشییەکی تر (مضاعفات).
لێ تۆژینەوە: لێ پرسینەوە.
لێ تێکچوون: شێوانی کارێک لە یەکێک.
لیچ: ز. گولاو.
لێچوو: شتێکە کەشتێکی تری پێ بشوبهێنرێ.
لێچوواندن: تەشبیھ کردنی شتێک بە شتێکی تر.
لێچوون: دەلاندنی دەفرێک کە شتی شلی تێدابێ. بریتییە لە پەرینی ولاخی یەکسم لە مێکەی. چوونی شتێک لە شتێک لە دیمەندا: پەروین و نەرمین (لەیەک دەچن) .
لێچوونەوە: لە هێلکە وەستانەوەی مریشک. بریتییە لە یەکێک کە نوێژکەر بووبێ و دەستی لێ هەڵگرتبێ.
لێخراو: کەسێکە لە پیشەیەک دەرکرابێ.
لێخستن: دەرکردنی یەکێک لە پیشەکەی. هێنانی شتێک بەسەر شتێکدا. لیدان (ز).
لێخشاندن: هێنانی شتێک بەسەر شتێکدا بەئاستەم.
لێخواردن: بریتییە لە لایەن بەردانی یەکێک: من لە فیسار کەس (ناخۆم) واتە لایەنی بەرنادەم.
لێخوڕ: کەسێکە کە ئۆتۆمۆبێل و فڕۆکە و هەموو جۆرە مەکینەیەک ببا بەڕێوە.
لێخوڕین: بەرێگادابردنی چوارپێ. تێ خوڕین و هەڕەشە کردن.
لێخۆشبوون: خۆشبوونی یەکێک لە شتێک.
لێخەفتان: لێخەفتن.
لێخەفتن: ئاگاداری پاک و تەمیزی.
لێدان: کێشانی دەست یا قاچ یا شتێکی تر بەشتێکدا. بەناو ئاو ڕۆین و پەڕینەوە: (لە چەمەکە بدە). بریتییە لە دزین: فیسار کەس چاکی (لیدا) بریتییە لە ترکەندن.
لێدزینەوە: گلدانەوە و بردان: دیوارەکە قەنگا سە بەرەبەرە (لێی بدزەرەوە)، یا کالاکە فراوانە لە دروونیدا (لێی بدزەرەوە) یا لە ڕۆژانەکەت (بدزەرەوە) بۆ دوارۆژت.
لێدوان: دوانی یەکێک لە یەکێک یا لە کارێک.
لێدەر: مەردوومی بزەن.
لێ دەرکردن: دەرکردنی شتێک لە شتێک.
لێر: ل. لیک.
لێرانە: لێرە.
لێر: کەلەپوور. لێرەوار.
لێرەوار: دارستانی پڕی چڕ.
لێرک: ز. ڕشتنی ئاو.
لێرە: وتەیەکە ئاماژەی پێ دەکرێ بۆ ئەو شوێنەی کە تۆی تێدایت.
لێرە بەدواوە: لەمەولا.
لێزان: کەسێکە لە کارێکدا شارەزابێ.
لێزانین: شارەزایی لە کارێکدا.
لێزگە: مووڕووی هۆنراوە.
لێزم: د. لێزمە.
لێزماو: د. لافاوێکە کە لە بارانی لێزمەوە پەیدا ببێ.
لیزمە: بارانی بەخوڕ.
لێزین: ز. یاریکردن.
لێژ: سەربەرەوخوارە.
لێژایی: شوێنی سەربەرەوخوارە.
لێژنە: داری سووتاندنی لەسەر یەک هەڵچنراو. ئەنجوومەن.
لێژی: لێژایی.
لێسانەوە: د. لێسانەوە.
لێسانەوە: لستنەوە.
لیسب: لۆی هۆنراوەی پرچ. لۆی هۆنراوەی قۆچەقانی.

لێسپا: سێپای ئاگر.
لێستن: د. لستنەوە.
لێستنەوە: لستنەوە.
لیسک: گورزەی تیشکی خۆر.
لێسک: تیغێکی کەوانەییە ناو کەوچک و کاسەی پێ هەڵدەکۆڵرێ.
لێسکە: لێسک.
لیسۆکە: بەردێکە کە لە چەمدا ئاوەسوو بووبێ و، زۆر گەورە نەبێ.
لێسە: بریتییە لە خواردەمەنی زۆری خۆڕایی: فیسار کەس هەر (لێسە)ی بێ بەسیەتی. بەردێکی لووسی گردە شتی پێ لووس دەکرێ. ماڵەیەکە زەوی کێڵراوی پێ تەخت دەکرێ.
لێشاو: ئاوی زۆربەی زۆر. بریتییە لە هەموو شتێکی زۆر.
لێشرێ: هـ. قازیاخە.
لێشێوان: شێوان و تێکچوونی شتێک لە یەکێک.
لیغاب: ز. لغاو.
لیغین: ز. شتی لینج.
لێف: لێفە.
لێفکە: لفکە.
لێفۆک: با. کەسێکە کە زۆر داوای شت بکا لە مەردووم.
لێفۆکە: لێفەی پچکۆلە.
لێفە: پێخەفێکی بەر و پشتداری لۆکە، یا خوری لەناوی، پڕ تەربیە.
لێفە دروو: کەسێکە هەر لێفە بدروێ.
لیڤ: با. لێو.
لیڤا: ز. بەرخ.
لێق: د. لیق.
لێقۆمیان: د. لێقەومان.
لێقە: د. لیقە.
لێقەومان: سەر لێ شێوان و تێکچوونی ژیان لە یەکێک.
لێقەوماو: کەسێکە ژیانی لێ تێکچووبێ.
لێک ئانین: ز. ڕێکخستنی دوو کەس.

لێکبران: دوورکەوتنەوەی دوو گیاندار لە یەکتری بەڕەنگێک کە دەنگیان بەیەک نەگا.
لێکبوون: جیابوونەوە و لێکبرانی دوو کەس بەزۆری.
لێکبوونەوە: یەکالابوونەوەی هێندێ شت: مەشکەکە (لێک بووەوە) جیابوونەوەی دوو گیاندار لەیەک لە کاتی بە گژ یەکدا چوون.
لێکترازان: ترازان و جیابوونەوەی دوو شت لەیەک.
لێک خەفتان: بەدووی سەری یەکتریدا گەڕان.
لێکدا لێکدا: پەیتاپەیتا.
لێکدان: لە یەکتری دانی دووگیاندار. ئاوێتە و تێکەڵکردنی دوو شت بەیەک. گۆڕینەوەی دوو شت بەیەکتری لەگەڵ باقی دانەوەدا .
لێکدانەوە: بیرکردنەوە لە شت و وردکردنەوەی لە دڵدا.
لێکردن: باراش ڕۆکردن لەسەر ئاش بۆ هاڕینی. خستنی شتێک بۆ سەر پشتی ولاخ: زینەکە یا کورتانەکە یا بارەکەی (لێکە). تەکاندنەوەی یەکێک لە یەکێک: چاک فیسار کەست (لێ کردم).
لێکردنەوە: کردنەوەی شتێک لە شتێکی تر.
لێکرەوینەوە: دوورکەوتنەوەی پارچەی شت لە یەکتری: کورسییەکە (لێک ڕەویوەتەوە) واتە پارچەکانی لێک ترازاون. ڕەپبوونی ئەندامی گیاندار لەبەر قەڵەوی یا ئاوساوی.
لێککران: ڕەنجاندنی دووکەس لە یەک.
لێککردنەوە: جیاکردنەوەی دوو شت لە یەک.
لێککەوتن: کەوتنی دوو شت لە یەکتری.
لێکنان: قووچاندنی چاو یا دەم. پێوەدانی کتێب: کتێبەکە (لێکنێ).
لێکوێکبوونەوە: هەڵوەشان و پارچەپارچەبوونی شت.
لێکۆڵینەوە: بۆست کەندەکردنی شتێک.
لێکهاتن: ز. ڕێکەوتنی دووکەس یا زیاتر.
لێکەفتگ: د. لێکەوتە.
لێکەفتن: د. لێکەوتن، لێککەوتن.
لێکەفتە: د. لێکەوتە.
لێکەوتن: ونکردنی شت: پارەکەم (لێکەوت).

لێککەوتن. نەمانی دارایی یا پیشەی دەوڵەتی یەکێک: فیسار کەس (لێ کەوتووە) واتە هەژار بووە یا لێ خراوە.

لێکەوتوو: لێکەوتە.

لێکەوتە: کەسێکە دارایی یا پیشەی دەوڵەتی نەمابێ. مەردوومی دەستەوسان.

لێگرتن: لە دڵەوە زویربوون لە یەکێک: فیسار کەس منداڵە (لێی مەگرە). هەر لە نەبووندا بەکاردێنرێ.

لێگرتنەوە: لێدزینەوە. بڕینی مووچەی یەکێک.

لێگۆڕان: گۆڕانی شتێک لە یەکێک.

لێگەڕان: وازهێنان لە شتێک.

لێ گێڕانەوە: کەمکردنەوەی شتێک لە یەکێک.

لێڵ: ناوی لیخن. بریتییە لە مەردوومی زویر، (لێڵبوون) بریتییە لە زویربوون.

لێلافک: با. لاولاو.

لێلاڤ: ز. بەفری تواوە.

لێلاو: لێلایی.

لێلاوی: لێلایی.

لێلای: کوێرایی.

لێلایی داهاتن: کوێربوون.

لێلکردن: ز. لابردنی توێکڵی سەوزی گوێز و فندق.

لێڵە: کاتێکە لە بەیانیان و ئێواراندا کە جیهان نە زۆر تاریک و نە زۆر ڕووناک بێ. خڵتەی بنکی هەنگوین و شتی تر. قوڕاوێکە دەکرێتە سەر سەوزایی بۆ بەهێزبوونی .

لێڵی: لیخنی.

لێم: لەمن: (لێم) لادە.

لێمشت: با. لافاو.

لێنان: دەمکردنی چایی. خستنە سەر ئاگری چێشت بۆ کوڵاندنی. دەرمان خستنە سەر برین. نووساندنی هێندێ شت بەشتێکەوە: دەسکی (ناڵە کۆزەکە). بارخستنە سەر پشتی وڵاخ.

لێنیان: د. لێنان.

لینج: شتێکی تەڕە کە دوو شت بەیەکەوە بنووسێنێ وەک سرێش.

لینجاو: شتی لینجی شل.

لینجی: بوونی شت بەلینج.

لینچق: لینچک.

لینچقاو: لینچکاو.

لینچک: شتێکە کە کەمێک لینج بێ.

لینچکاو: لینجاو.

لیندوو: لنگوو.

لێنیان: د. لێنان.

لێنیشتن: سواربوونی گوریس و چەرخ و فەلەک. دەستکردن بەجل شوشتن.

لێو: قەراغی سەرەوەی دەم . لێوار.

لێوار: لچ و کەناری شت.

لێوارە: د. لێوار.

لێوان: دەفرێکە تا لێوەکەی پڕ بێ لە شت. پەرداخ.

لێوانلێو: دەفری لێوان.

لێوانە: لێوانلێو.

لێویردن بەدەما: بریتییە لە تووڕەبوون بەجۆرێک کە لە عەزرەتدا لێو بەرێ بەدەمدا.

لێوبەبار: بریتییە لە مەردوومی خەفەتبار.

لێودار: شتێکە کە لێوی ببێ.

لێودان: هاتنە خوارەوەی شتی شل لە لێوی دەفر بەئاسانی کە نەڕژێ.

لێو کوروشتن: لێو بەدەمدا بردن.

لێوە: شێت (ل). فرۆیەکە کە شیری تێکەڵ کرابێ بۆ ئەوەی کە زۆر توند نەبێ. خاکەلێوە. فێ (د). خوریە (د).

لێوەرگرتن: وەرگرتنی شتێک لە یەکێک یا لە شتێک: ئەم قسەیەم لە فلان کتێب وەرگرتووە و، کتێبەکەشم لە فیسار کەس وەرگرتووە.

لێوەشانەوە: لێوەشینەوە.

لێوەشینەوە: گونجانی کارێک لە یەکێک و لەبارابوونی.

لێوەشۆ: شوێنێکی زیخەڵانە کە بەدەم ئاوەوە خۆی نەگرێ.

لێوەلەرزە: لێوەلەرە.

لێوەلەرە: بریتییە لە ترسان بەجۆرێک کە لێو بێتە

لەرزین.
لێوەلەرێ: لێوەلەرە.
لێویاگ: د. فێدار.
لێویان: د. فێ لێهاتن. داخوریان.
لێهاتن: پەیابوونی ئازارێکی کوتووپڕی کوشندە لە گیاندار.
پێکەوتنی کالا لە یەکێک. وەشانەوەی شتێک لە یەکێک.
لێهاتوو: کەسێکە کە هەموو کارێکی باشی لە دەست بێ.
لێهاتن: د. لێهاتوو.
لێهەڵسان: تەوانایی و دەسەلات بۆ کردنی کارێک: (لێم هەڵناستێ) خانوو بکەم.
لی: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (ئەو) بەڵام هەر بۆ مێینە بەکاردێنرێ.
لیپ: پارووی گەورە. فێڵ. شەپۆل (د).
لیپان: دەفری زۆر پڕ.
لیپانلیپ: لیپاولیپ.
لیپاو: د. شەپۆل.
لیپاولیپ: دەفرێکە کە پڕ بێ لە شتێک تا لێواری.
لیپلێدان: پارووی گەورەگرتن.
لیت: ل. لووت.
لیتاو: لیتەی زۆر شل.
لیتە: قوڕی شل.
لیچ: حەوز (ز). مێوژێکە کە کوترابێ بۆ دۆشاو (با). لینج.
لیچاڵ: د. مرەبا.
لیخن: ئاوی لێڵ.
لیر: جۆرە ئاوساوییەکی پەڵە پەڵەی بەئالۆشە لە جەستە پەیدا دەبێ.
لیرکردن: لیردەرکردن.
لیرگ: لیر. شەرا (د).
لیرگدار: د. شەرابردوو.
لیرە: دراوێکی زێڕینی بەنرخە.
لیزگ: د. تیشک، تاڵێک لە بەن و شتی تر.
لیس: داری ئەستووری درێژی بێ قوڕت و گرێ.
کولانەی مریشک و باڵندە (ز).
لیس تێکوتان: بریتییە لە زۆر هاتوچۆکردنی یەکێک بۆ شوێنێک.
لیس تێهاویشتن: لیس تێکوتان.
لیفک: ز. لفکە.
لیفکە: د. لفکە.
لیفە: د. کیسەی حەمام. کەلکیت.
لیڤ: ز. لێو.
لیق: شتێکی نەرمە کە خۆی نەگرتبێ وەک ماستی تازە مەیو و گۆشتی لەجەر.
لیقن: ترێیەکە کە لەبەر زۆر گەین بڵ بووبێ.
لیقە: پارچەیەکی نەرم و شلە دەخرێتە ناو مەرەکەبی دوێتەوە. گیایەکی پایزی گەڵا باریکە بۆ ئاژاڵی وردە خراپە.
لیقەلیق: پێکەنین و هێلکە هێلک، (لیق و هووڕ) لیقە لیقی زۆر.
لیک: تف و لینجاییەکە بەدەمدا بێتە خوارەوە.
لیکن: کەسێکە کە لیکی زۆربێ.
لیکە: گیای ناسکی نازاو.
لیلق: د. گۆشتی چەرمە چەقاڵتە.
لیلک: گیانداری تازەبووی شلەپەتە کە هێشتا خۆی نەگرتبێ.
لیلوپەڕ: لیلوفەڕ.
لیلوفەڕ: گوڵێکە لەناو ئاودا دەڕوێ و بەرز دەبێتەوە تا سەر ئاوەکە دەکەوێ ئینجا گوڵێکی سپی دەکا وەک دەرخۆنە.
لیلەنگ: خوم.
لیمان: جۆرە تەڕی و زرینجکاوێکە لە کۆمی هێندێ مایەسیری دارەوە دێ.
لیمۆ: میوەیەکی خڕی زەردی بۆنخۆشی ترش یا شیرینە.
لیمۆیی: شتێکە کە ڕەنگی وەکو ڕەنگی لیمۆ وابێ.
لینک: با. کووپەی گەورە.
لیو: لم.
لیە: ز. لافاو.

م: ڕاناوی لکاوە بۆ قسەکەری تەنیا (متکلم وحده)، دەلکێ بەدوای ناو و کردارەوە: کوڕ(م)، ڕۆیشت(م)، دەڕۆ(م). ژمارەی نەسلی دەکا بەژمارەی تەرتیبی: یەکە (م)، دووە(م).

ما: مێ. وتەیەکە بەکار دێنرێ لەجێی وتەی (بۆچی): (ما) وا دەکەیت، واتە بۆچی؟. دروستی و پێکهاتنی دۆکولیو: (ما)ی دۆکولیوەکەی هێنایەوە. شاخ و کێو (د). ئەشکەوتێکە لە کێو کە حەیوانەکێوی تێ بچێ (د).

مات: گیانداری بێدەنگ. شتی چەسپی جێگیر: ئەو بەردە (مات) کە واتە چەسپی کە، (ماتبوون) بێ دەنگبوون. چەسپ بوون.

ماتانێ: با. هەڵماتێن.

ماتاو: د. مانگەشەو.

ماتکردن: بریتییە لە کوشتن: مارەکەم (مات کرد) واتە کوشتم. چەسپکردن.

ماتەدان: ڕوونبوونەوە و دەرکەوتنی نیشانەی گەینی میوە و دومەڵ: کاڵەکەکە یا ترێکە یا دومەڵەکە (ماتەی داوە).

ماتەم: شیوەن. پرسە.

ماتەمات: خۆ متکردن و وردە وردە چوونە پێشەوە لە شتێک.

ماتەمێن: مەردوومی خەفەتبار.

ماتەمینی: خەفەتباریی.

ماتیک: د. خەتانی ژنان.

ماتی: بوونی مەردووم بەمات.

ماجومی: جۆرە خواردەمەنییەکی ڕەق و جیرە لە شەکر دروست دەکرێ.

ماچ: دەمنان بەشتێکەوە و شڵپە لێ هەستاندنی بەلێو لەبەر خۆشەویستی.

ماچکردن: ماچ.

ماچ و مووچ: یەکتری ماچکردن.

ماچە: ئێستری مێ.

ماچیک: ز. ماچ.

ماچێن: میچێن.

ماخۆ: خاوەن.

ماخۆلان: نەخۆشییەکە تووشی هەر کەسێک ببێ هەمیشە ئەندامی دەجووڵێ.

ماخولیا: ماخۆلان.

ماد: ناوی تیرەیەکە کە کورد دەچێتەوە سەری کە ئەویش کوڕی (مادا)ی کوڕی (یاپث)ی کوڕی (نوح)ە.

ماداک: ز. گامێشی مێ.

مادام: جۆرە تەنراوێکی سفتی تەنکی دەزووینە.

مادە: شتێکی خڕی پانە لە پەڕۆ دروست دەکرێ و نانی پێ پێوە دەدرێ. بریتییە لە شەق: (مادە)یەکی پێدادا، واتە شەقێکی تێ هەڵدا. ئاشک (د). دومەڵ (د). لوو (د).

مادەرزا: د. مادەرزاد.

مادەرزاد: شتێکە کە لە مەردوومدا بێ بەسروشت.

مار: دەعبایەکی درێژی بێ پێی زەهرداری بەوەزەندە بەهەر گیاندارێکەوە بدا زۆرتر دەیکوژێ.

مـارانگاز: کـەسـێکە کـە مـار پێـوەی دابێ و لەوەوە چاوترسـێن بووبێ. بریتـیـیـە لە یەکـێـک کـە لە شتێک چاوترسێن بووبێ.
مـاریێچ: شـتـێکی درێژی کـونداره نێـرگـەلەی پێ دەکێشرێ.
مـارت: مـانگی سـێـهـەمـە لە سـاڵی ڕۆژی لە ناوەند شوبات و نیساندا و سی و یەک ڕۆژە.
مارتاک: خێزەرە.
مارتووڵە: د. توولەمار.
مارچێوە: د. مارگیر.
ماردەم: هـ. تفەنگ.
مارس: گیانداری چەتوونی سەر ڕەق.
مارکە: ڕاوکە.
مارە: د. مارکە.
مارێ: هـ. چوخم.
مارین: شکاندن.
مارگرە: مارگیر.
مارگیسک: با، مارمێلکە.
مـارگیـر: گـیـایەکی گـەڵا خڕی دڕکـاوی کـەم گـەڵایە، بەرێکی سووری شیرینی هەیە پێی دەڵێن شێفەلە.
مارمارۆکە: شتێکە وەک مار لە هەویر دروست دەکرێ و دەبرژێنرێ بۆ منداڵ.
مـارمـاسی: جۆرە مارێکی ئاویی بەسـزمـانە لە مـاسی دەچێ.
مارمزووک: د. توولەمار.
مارمژ: کەسێکە جێگایەک لە ئەندام کە مـار پێوەی دابێ، برینداری بکا و بەکەڵەشاخ هەڵی مژێ.
مارمێلک: مارمێلکە.
مـارمـێلکە: دەعـبـایەکی باریکی پچکۆلەی بۆرەقنەی چنگداری بەسزمانە.
مارمیلۆک: مارمێلکە.
مارنەگەز: جزمە یا پووزەوانەیەکی لبادینە، دەکرێتـە پێ بۆ ئەوەی کە مار پێوەی نەدا.
مـارۆ: مـەڕ یا بزن یـا ڕەشـەوڵاخـێکە کـە خـۆی ڕەش و ناوچەوانی سپی بێ.
مار و دوو: شتی شەفتول.
مارە: پەیوەندی ژن و مێرد بەچەند وتەیەکی ئاینی.
مارەبڕ: کچێکە بەمنداڵی مارەکرابێ لە یەکێک.
مارەبڕانە: دراوێکە دەدرێ بەو کەسەی کە مارە دەبڕێ.
مارەبڕین: مارەکردن.
مارەزا: پیسی ساوای تازەبوو.
مارەزیو: هەزاریی.
مـارەکـردن: بەسـتـنی پەیمانی ژن و مـێـردی بەچەند وتەیەکی ئاینی: ڕووخـۆشـیـان (مـارەکـرد) لە نەریمان.
مارەکۆڵ: هـ. دوویشک.
مارەگیرە: مارگیر.
مارەیی: زێڕ یا زیو یا شتێکی ترە کە ژنی لەسەر مارە بکرێ.
ماریلە: مارمارۆکە.
مازگ: د. مازوو.
مازڵووخ: هـ. بەرماڵ.
مازماز: د. بەران.
مازوو: شتێکی خڕی سەختی تفتی قژقژاوییە لە گزگل پچووکترە. دارێکە مازوو بگرێ.
مازووبەرەڵا: کاتێکە لە دوای بەهاردا کە مازووی تێدا بەرەڵا دەکرێ بەم ڕەنگە هەمـوو کەس دەتوانێ بێ ترس و پرس بچێ بۆ مـازوو چنین. بریتـیـیـە لە بەرەڵایی و بێ سەر و بەرگیری لە شتدا: کە چووم باخەکە (مازووبەرەڵا) هەرکەس بۆ خۆی بوو.
مازووچن: کەسێکە کە مازوو لە دار بکاتەوە.
مازوودار: دارێکە مازوو بگرێ.
مازە: تەختەی ناوی عەرەبانە. پشت (هـ).
مازی: پشت (هـ) مازوو (با).
مازیر: ز. شەلکە.
ماس: ماست.
ماسان: ئاوسان.
ماساو: ماستاو. ماسی (هـ).
مـاسـت: شـیـری گـەرمکراوی هەوێن کـراو کـە ترش بووبێ.

ماستاو: ماستێکه بەئاو شل کرابێتەوە بۆ خواردنەوە.
ماستاو ساردکردنەوە: بریتییە لە رووپامایی کردن بۆ یەکێک.
ماستاوکردن: ماستاو ساردکردنەوە
ماستەڕۆن: با. چینێک ماست و چینێک ڕۆنە کە لە پایزاندا لەناو دیزەدا هەڵدەگیرێ و لە زستاندا دەخورێ.
ماسریشم: د. هێلمێکە لە پێستی ماسی دروست دەکرێ.
ماسکە: د. کەسێکە کە ڕوخساری خۆی بگۆڕێ.
ماسولکە: ماینچە. خەرمانێکە لە پاش شەنکردن بەدرێژی هەڵدرا بێتەوە.
ماسۆڵە: جۆرە ساجێکی ئەستوورە لە شاری (ماسۆڵە) دروست دەکرێ. مەکۆی جۆلا. قامیشێکە جۆلا هەودای لەسەر هەڵدەکا و دەیخاتە ناو مەکۆکەیەوە بۆ تەنینی. ماسولکە.
ماسوور: ز. بەری درەختێکی دڕکاوییە لە عەنناب دەچێ.
ماسە: د. لمی ورد.
ماسیان: ئاوسان.
ماسیەوچنە: د. ماسیگرە.
ماسی: گیاندارێکی درێژکۆلەی پەڕەداری مەلەوانی ئاوییە، گۆشتی خۆشە.
ماسیخۆرە: جۆرە مراوییەکە زۆرتر ماسی دەخوا.
ماسیگرە: باڵندەیەکی قاچ و مل درێژە، لە ڕیشۆڵە گەورەترە لە ناو ئاودا ڕاوی ماسی دەکات.
ماسیگیرە: د. ماسیگرە.
ماسیلە: د. شتێکە وەک مارمێلکە، لە شوێنی شێداردا پەیا دەبێ.
ماسین: ئاوسان.
ماسییەپانکە: جۆرە ماسییەکی پانکەڵەی گۆشتنە.
ماسیەزەردە: جۆرە ماسیەکی زەرد باوە.
ماسییەوان: کەسێکە شارەزای ڕاوەماسی بێ.
ماش: دانەوێڵەیەکی وردی ڕەشە لە نیسک دەچێ.
ماشانن: د. ماشینەوە.
ماشاو: جۆرە ئاوێکە دەچێتە ناو پەردەی چاوەوە کوێری دەکا و، میل لێدانی دوو بەختییە.
ماشتن: ماڵین و گەسکدان.
ماشک: ز. ماش.
ماشڵێن: هـ. ماشینە.
ماش و برنج: بریتییە لە ڕیشێک کە دەنکێکی سپی و دەنکێکی ڕەش بێ.
ماشە: قوولینەیەکی زۆر گەورەیە لە خوڕگەی ئاودا دادەنرێ بۆ ئەوەی کە هەر ماسییەک هات تێی کەوێ و دەرنەچێ. مەقاش. پێی تفەنگ.
ماشەر: بەنێکە لەسەر ئەژنۆ کرابێ بەقانگڵە. ماشەرە.
ماشەڕەش: ماش.
ماشەرە: جۆرە برینێک بەدەموچاو دەگا و دەتەنێتەوە.
ماشەسپی: جۆرە ماشێکی دەنک گەورەی سپییە.
ماشێن: چێشتی ماش. مەکینەیەکە کە بەئاگر بڕوا.
ماشینە: چێشتی ماش.
ماشین: ماشێن (د) گەسکدان.
ماشینەوە: خواردن و لستنەوەی شت بەناپلۆخی.
ماف: حەق: (ماف)م بەرێ یا (ماف)ی منی پێوە نییە.
مافندی: مافنگی.
مافنگی: کەسێکە نابووت بووبێ و هیچی نەمابێ.
مافوور: قاڵی.
مافوورە: مافوور.
مافەتا: مافەتە.
مافەتە: جۆرە کرمێکە لەناو پۆرگێکی پووشاویدا هەر حەلێک مەڕ بیخوا دەیکوژێ.
ماقر: دراوێکی کەم نرخە وەک (جلق).
ماقوڕ: بەردێکە کە چاڵێکی تێدابێ و ئاوی بارانی تێدا بوەستێ.
ماقووڵ: شتی پەسند.
ماک: ئەتەری هێندێ نەخۆشییە، کە بداتە شوێنێک لە ئەندام: (ماک)ی ئاوڵەکە یا سوورێژەکە داوێتە چاوی یا قوڕگی. جێگای لێککەوتنی کەناری ئاسمان بەکەناری زەوی کە پێشی دەڵێن ئاسۆ.

کان: فیسارە شوێن (ماک)سی نەوتی تێدایە.
ڕیشە و بناغەی شت: (ماکی) دزی لەناو هێندێ تیرەدا هەر بنەبڕ نابێ. دایک. (با) هەنگێکە کە پوورە دەدا.
ماکاو: چەند کەلەبەرێکە لە جۆگەی تووتن و مەرەزەدا دەبڕدرێ بەم بەر و بەو بەریا بۆ ئەوەی کە بە باشی ئاو بخواتەوە.
ماکووز: گیایەکی ئاوی هەمیشەییە لە کووزەڵە دەچێ، بەڵام ئەم گەڵای پانترە و تاڵە.
ماکەر: دێڵەکەر.
ماکەرمەلە: بریتییە لە دەڵەچەیی و کلکە لەقێ بۆ مەردووم بەسەرزاری.
ماکەو: کەوی مێ.
ماکینە: چەند پارچەیەکی لێک دراوە کە لە کارخانە دروست کرابێ بۆ جۆرە کارێتکردنێک.
ماکینەچی: کەسێکە کە بەماکینە کار بکا.
ماڵ: خانووبەرە. بریتییە لە ژنێ وڵاخ. دارایی.
ماڵات: ئاژاڵ.
ماڵاوایی: وتنی (ماڵت ئاوابێ) لەلایەن یەکێکەوە کە لەلات بێ و بڕوا.
ماڵبڕ: دیواربڕ.
ماڵبڕین: دیواربڕین.
ماڵپشکێن: د. پشکنینی ماڵان بۆ شتێک (تحري).
ماڵتاوسانی: د. خانووی هاوینە.
ماڵخۆ: کەسێکە کە سەر بەتۆ بێ و خۆماڵی بێ لەگەڵتدا. خاوەن ماڵ.
ماڵدار: ئاژاڵدار. دەوڵەمەند.
ماڵداریکردن: پاشەکەوتکردن بۆ دەوڵەمەندبوون.
ماڵشت: د. ماڵێن.
ماڵشتن: ز. ماڵشت.
ماڵشتە: گەسکدەر.
ماڵکردن: سەرکێڵکردنی گاسنە لەکاتی جووتدا بەجۆرێک کە زەوییەکە نەکێڵێ، بەڵکو هەر ڕووی سەرەوەی بڕووشێنێ.
ماڵکو: دەسکی دیبەگ.
ماڵ لەیەک: دوو کەسن کە ماڵیان لە یەکتری دڕێغی نەبێ.
ماڵم: مالووم.
ماڵماڵەسوورە: هـ. خاڵخاڵۆکە.
ماڵماڵانێ: با. جۆرە یارییەکە لە لادێ دەکرێ، بەم ڕەنگە پرسیار دەکەن لە یەکتری و دەڵێن: ئەوە چ ماڵێکە کە ژنێک و مێردێکن، یا دایک و باوکێک و کوڕ و کچێکن.
ماڵمیزک: با. میزڵدان. بەر مووسڵدان.
ماڵنج: ماڵەی سواغ.
ماڵوبڕ: کۆکردنەوەی داری سووتاندن لە دراوسێ هەر ماڵەی بڕێک بۆ سوورکردنەوەی تەنووری تازە.
ماڵۆچکە: خانووی پچکۆلانە.
ماڵۆچە: ماڵۆچکە.
ماڵۆس: بەرازی مێی سێ ساڵە.
ماڵوسکە: ماسولکە.
ماڵۆسکە: مالوسکە.
ماڵ و منداڵ: خێزان.
ماڵوو: ماڵەی زەوی تەختکردن.
مالووم: پیاوی ئاینی و پێشەوای جوولەکە.
ماڵوێران: کەسێکە کە ماڵی لێ شێوابێ بەهۆی بەڵایەکی زۆر گەورەوە.
ماڵوێنچە: ماڵەوێچە.
ماڵە: ئاسنێکی دەم پانی کلک دارینە سواغی پێ دەدرێ. چەپەرێکە زەوی کێڵراوی پێ تەخت دەکرێ لە دوای تۆ و پێوەکردنی. نەخۆشییەکە دێ بەسەر هێندێ ژنی ئاوسدا لەشی پڵپڵ دەکا.
ماڵە پیتان: د. ماڵە پیتک پیتکێنە.
ماڵە پیتک پیتکێنە: یارییەکی منداڵانەیە بەچەند کەسێک دەکرێ و هەر یەکە دەبێ سێ کۆمەڵ بەردی وردی لە بەردەمدا بێت کە ژمارەیان بەقەد یەک بێت، با بڵێین هەر کۆمەڵەی پانزە بەرد بێت، لە پێشەوە وەستاکە کۆمەڵە بەردی لای ڕاستی خۆی هەڵدەگرێت، تەنیا بەردێک نەبێت کە لە جێی کۆمەڵەکە بەجێی دێڵێت، ئینجا هەر لەلای

ڕاسـتـەوە بەردەکـانی ناو دەسـتی کـە (١٤)ن دابەشـیـان دەکـات بەسـەر کـۆمـەڵە بەردی یاریکەرەکـاندا کـە خـۆشی یەکـێکە لەوان، دوا بەردەکەیان کەوتە بەر کۆمەڵە بەردی کامیان - با هی خـۆشی بێت - ئەو کـومـەڵە هەڵدەگـرێ و بەردێک بەجێ دێڵێ لە جێی خـۆی و ئەمـیش لە ڕاستەوە دابەش دەکات بەسەر کۆمەڵە بەردەکاندا تا ژمارەی هەموو کۆمەڵەکان لەسەر یەک کۆمەڵی یاریکەرێک کۆ دەبێتەوە، ئەو حەلە ئەو یاریکەرە دەبێ بە یەکەمی یارییەکە.

ماڵە پیتێنێ: ماڵە پیتک پیتکێنە .

ماڵەکاری: ئیشکردن بەماڵە.

ماڵەکردن: ماڵەکاری.

ماڵەکێشان: ماڵەکاری.

ماڵەوکەن: د. دیواربڕ.

ماڵەو ماڵکردن: چوون لەم ماڵەوە بۆ ئەو ماڵ.

مـاڵەوێچـە: گـیـایەکی بەهارییـە گـوڵ و گـەڵای وەک لاولاو وایە تەرز دەهاوێ و بە بڕژاوی و کـوڵاوی دەخورێ بۆ ڕەوانی.

ماڵە وێنچە: ماڵەوێچە.

ماڵەهەنگ: د. شانی هەنگ.

ماڵیات: ماڵات.

ماڵیلە: ز. دارێکە وەک نوێڵ بەردی پێ هەڵدەکەنرێ.

مـالینووس: جـۆرە دەرمـانێکی سـوورە شـتی پێ ڕەنگ دەکرێ و دەشکرێتە چاوی ئێشاوەوە.

ماڵی: گیاندارێکە هۆگر و رامی ناوماڵ بووبێ.

مـاڵین: پاکـکردنەوەی شـوێنێـک بەگـەسـک یا بە بەفرماڵ. پێداماڵین .

ماڵینەوە: پاککردنەوەی بەردەمی بەرداش لە ئارد.

مام: برای باوک.

ماما: هـ. ئەنک.

ماماڵەگێجێ: هـ. باوەخولێ.

مامان: ئافرەتێکە سەرپەرشتی زەیستان بکا لە منداڵ بوونیدا.

مامەنە گێجێ: د. خولخواردن

مامانی: بوونی ئافرەت بەمامان.

مامـبـرایە: جۆرە ترێیەکی سپی دەنک درێژی گەورەی هێشوو شاشە.

مامجەژنە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک شوێت وایە، گوڵی وردی زەرد و سپی دەگرێ وەک مینا.

مامر: مریشک.

مام ڕێواس: گـیایەکی بەهارییە، لە بەهاراندا دەخورێ بۆ کوشتنی کرم و ڕەوانی.

مامز: ئاسک. مامزە. ماسی مێ.

مـامـزە: پارچە ئاسنێکی لووت تیـژە سـوار لە پاژنەی پێڵاوی قایم دەکا بۆ ئەوەی لە کەلەکەی ولاخێ پێ بدا بۆ لێخوڕینی.

مـامـش: بێ دەنگی خـامـۆش (د). ناوە بۆ تیـرەیەک لە کورد.

مامشاخانە: ئاودەستخانە.

مامـڵەپەشـیـمانی: دەست هەڵگرتن لە ئەندازەیەک لە پارە لە مامەڵەیەکدا، کە تێیدا پەشیمان بووبێتەوە و شتەکەت دابێتەوە بەسەر خاوەنیدا.

مامناوەندی: شتی ناوەنجی.

مامۆ: مام.

مـامۆتک: گزیر و دەمڕاستی دێ، یا گـەڕەک. إختیـار. أهلی خوبره.

مامۆزا: ئامۆزا.

مامۆژن: ئامۆژن.

مامۆسـا: مامۆستا .

مامۆستا: خوێندەوارێکە کە دەرس بڵێتەوە.

مامووتە: د. شیری خوژیلک.

مامەحووجی: تیکەی گەورە.

مامەخولینە: هـ. پیرێژنە سەر ئاسنینە.

مـامـەخـەمـە: کەسـێکە کە بە هەمـوو شـتـێک خـەفـەت بخوا.

مامەڵە: شت کڕین و سەوداکردن لەگەڵ یەکێکدا.

مامەڵەپەشیوانی: مامڵەپەشیمانی.

مامەلینچک: برای تووتە.

مـامـێـز: د. ئاسنێکە بەپاژنەی قـۆندەرەی سـوارەوە

ولاخی پێ لێ دەخوڕدرێ.
مامیلان: گیایەکی تاویی هەمیشە سەوزی دڕە، بەشتەوە دەنووسی، گەڵای وەک میتو وایە، دەدرێ بەئاژاڵ.
مان: لەناو نەچوونی شت. دەبێ بەڕاناوی قسەکەری هاوڕێدار (متکلم مع الغیر) دەلکێ بەدوای ناو و کرداری تێپەڕەوە. ماڵ(مان)، کرد(مان). نیشانەی مەسدەرە: گوریسەکە کێشـ(مان)ی دێ.
تەنراوە کە درووـ(مان)ی خۆشە.
مانا: مەبەست.
ماندک: ماندوو.
ماندگ: ماندوو.
ماندوو: گیاندارێکە لەبەر جووڵانی زۆر ئەندامی کفت بووبێ.
ماندووبوون: کفتبوونی جەستە.
ماندوونەبوونی کردن: وتنی(ماندوونەبیت) بە یەکێک کە لە دوورەوە هاتبێ.
ماندوویی: ماندوێتی.
ماندوێتی: کفتی و ماندووبوونی جەستە.
ماندی: ماندوو.
مانگ: ئەستێرەیەکی نزیکە لە زەوی، بە ۳/۱و ۲۷ ڕۆژێک چەرخەیەکی زەوی تێدا دەکات. ماداک (ز). ماندوو (د).
مانگا: ڕەشەوڵاخێکە کە کەوتبێتە سک و زا.
مانگار: د. شتێکی کەمە کە مابێتەوە لە شتێکی زۆر.
مانگانە: مووچەیەکی هەمیشەییە کە مانگەومانگ بدرێ.
مانگامـژ: بەرخێکە بەکوڕیەیی دایکی نەمابێ و نرابێتە بەر مانگای شیردار.
مانگامژە: مانگامژ.
مانگاودس: مەشکەیەکە لە پێستی مانگا کرابێ.
مانگر: گیاندارێکە کە مان بگرێ.
مانگرتن: خیشکردنی گیاندار و تووڕەبوون و ئیش نەکردنی.
مانگ گیران: نەمانی ڕووناکی مانگ بەهۆی بەرگرتنی زەوییەوە.
مانگ گیریان: مانگ گیران.
مانگۆڕ: د. گەورە کچێکە کە مابێتەوە و شووی نەکردبێ.
مانگەسەوە: جۆرە بەردێکە وەک ئەڵماس لە هێندێ شاخ دوای تەرزە و باران دەردەکەوێ.
مانگەشەو: شەوێکە کە سەرزەوی تێدا ڕووناک بێ بەتیشکی مانگ.
مانگەو: ل. مانگا.
مانگی: د. ماندووێتی.
مانگیلە: مانگی یەک شەوە.
مانن: د. ماندووبوون.
مانە: هـ. هەمانە.
مانەند: شتێکە کە لە شتێکی تر بچێ: ئەم شتە بێ (مانەند)ە.
مانەوە: گلخواردنەوەی یەکێک لە شوێنێک. قەتیسبوون: قوتابیەکە لە پۆلی شەش (مایەوە) یا کچەکە (ماوەتەوە) واتە قەدرەبووە و شووی نەکردووە.
مانیاگ: د. ماندوو.
مانیاگی: ماندوێتی.
مانیان: د. ماندووبوون.
مانیلووس: د. مالینووس.
مانی: جاسووس. هەمانە (هـ).
ماو: د. ماوە.
ماووت: چۆغەیەکی تەنراوی خاوداری بەنرخە.
ماووزەڕ: جۆرە تفەنگێکە.
ماووش: د. ئەشکنجەی دارتاش و ئاسنگەر. کونێکە کە بای پێدا بچێ.
ماووڵ: د. ماوەی کات.
ماوە: مەیدان و ڕێی هەڵسووڕانی شت لە شوێن یا لە کات: ئەم خانووە بێ (ماوە)یە، یا لە (ماوە)ی مانگێکدا خانوویەکم کرد. شتێکە کە مابێتەوە.
ماوەدان: جڵەو شلکردن بۆ یەکێک و ڕێدانی بۆ هێندێ کار.
ماوەوە: شتێکە کە مابێتەوە.

ماوی: جۆرە ڕەنگێکی شینی کاڵە.
ماویژ: ل. مێوژ.
ماه: ماهیزەرد. مانگ.
ماهاتنەوە: دروستبوونی دۆکوڵیو.
ماهجە: مانگی یەک شەوە. مانگی ناو بەیداخ.
ماهوو: ز. بەرازی مێ.
ماهوور: جۆرە نقامێکی خۆشە.
ماهەر: هـ. ماکەر.
ماهێنانەوە: تێکدانی دۆکوڵیو و دۆکەشک لەسەر ئاگر تا دێتە کوڵ، بۆ ئەوەی کە نەبزڕکێ.
ماهیزەرد: قەد شاخی لێژی بەردەلانی لووسی سەخت.
ماهی: ماسی (ل). ئێسقانی ماسی. شاخی کووڕی سەخت.
ماهین: با. ماین.
مایچە: ز. ماینچە.
مایس: مانگی پێنجەمە لە ساڵی ڕۆژی، لە ناوەندی نیسان و حوزەیراندا، کە سی و یەک ڕۆژە.
ماین: وڵاخێکە لە وێنەی ئەسپ کە کەوتبێتە سک و زا.
ماینبەز: نێرەکەرێکە کە لە ماین بپەڕێ.
ماینچە: پارچە گۆشتێکی درێژکۆلەی لووسی بێ دەمارە، لە دەست و قاچی هێندێ گیاندارادا.
ماینچەقەڵ: شتێکە وەک چەرخ و فەلەک، منداڵان سواری دەبن بەڵام بەگردی خۆیدا دەسووڕێتەوە.
ماینە: د. مێینە.
مایە: دراوێکە کە مەردووم خرید و فرۆختی پێوە بکا. هەوێن (د). هۆی شت. مادە (بەدالی کولۆر).
مایەبۆش: مایە پووچ.
مایە پووت: مایە پووچ.
مایە پووچ: نابووت.
مایەدار: داری سووتاندنی ئەستووری پتەو. خاوەن مایە.
مایەسیری: جۆرە نەخۆشییەکە لە کۆمی هێندێ کەسا جار جار چەند دوگمەیەکی لێ پەیدا دەبێ.
ماییین: ماین (د). مان (بقاء) (ز).
مت: شتی مات. ڕژاندن (هـ).
متبوون: مات و بێ دەنگبوون.
متربە: ئەمامی موتوربەکراو (متربەکردن) ئەمامکردنی درەختێک یا گوڵێک لە درەختێک یا گوڵێکی تر.
متک: ز. تەپۆڵکە.
متمانە: باوەڕ و دڵنیایی بەشت.
متومووورگ: د. متومووروو.
متوموورروو: بەچەند جۆرە مووروویەک دەڵێن کە ژنان دەیکەن بەخۆیاندا.
متوموورە: د. متومووورگ.
متیل: بەرگێکی لاوەکییە بەلێفە و دۆشەک و سەریندا دەگیرێ.
مجرۆ: کوێر، (مجرۆبوون)، کوێربوون.
مجرۆیی: کوێرایی.
مجرۆیی داهاتن: کوێرایی داهاتن.
مجری: د. سندووق.
مجەوور: کەسێکە کە هەمیشە خزمەتی مزگەوت بکات.
مجیای: هـ. ڕژاندن.
مجێفی: جۆرە هەنجیرێکی سەوزی دەنک پچووکی شیرینە.
مجێوور: مجەوور.
مچ: زچ. قوری لینجی توند.
مچاندن: با. قووچاندن.
مچۆڵە: شتێکی نەرمە کە لە مشتدا کۆ بکرێتەوە بۆ وشککردنەوەی: ماستەکە مچۆلە مچۆلە بکە بۆ ئەوەی ببێ بەکەشک.
مچ و مۆڕ: مڕ و مۆچ.
مچووڵە: د. مڵووچە.
مچە: مووچە و بەرات.
مچینک: با. مووکێش.
محاڵ: ناوچە.
محەججەرە: لاوانەیەکە دروست دەکرێ لە دار یا لە شیشی ئاسن دەگیرێ بەپێشی هەیوان و ئەملا و ئەولای قالدرمەی بەرزدا، بۆ ئەوەی کەسی لێ نەکەوێتە خوارەوە.

محەللەبی: فرنی.
مخابن: با. وتەی داخ و خەفەت.
مخوڕ: دەمووکانە.
مخەت: دارێکە چەرمی پێ لووس دەکرێ.
مدبەق: ژوورێکە لە خانووکە هەر چێشتی تێدا لێ بنرێ.
مر: مریشک.
مرادخانی: جۆرە کاڵایەکی قۆڵداری داوێن کورتی ئاوداری دوگمەدارە.
مرار: با. مردارەوەبوو.
مراز: مراد.
مراڤی: با. مراوی.
مراندن: کوشتن.
مرانن: مراندن.
مراوکە: د. گیایەکە وەک گەڵای قامیش ئاژاڵ دەیخوا.
مراوی: مەلێکی مەلەوانی دەنووک پانی پێ پەڕەدارە، نێریان سەری سەوزە.
مرتوموورووو: وردە مووررووی ژنان.
مرچۆڵە: د. چۆلەکەیەکی کێوی ڕەشی پچکۆلەیە.
مرچە: با. دەنگی ماچکردن.
مرچە مرچ: مرچەی یەک لەدوای یەک.
مرچیلە: د. باڵدارێکی ڕەشە لە چۆلەکە پچووکترە.
مرخ: تەماع: (مرخ)ی خۆی لێ خۆش کردووە، واتە تەماعت تێ کردووە، ئارەزوو: (مرخ)ی لێ دەجووڵێ.
مرخاندن: مرخە کردن.
مرخ لێ پەڕین: د. ئارەزووکردنی شتێک.
مرخ لێ چوون: مرخ لێ پەڕین.
مرخن: گیاندارێکە کە بمرخێنێ.
مرخنە: مرخن.
مرخە: پرخە، (مرخەمرخ) مرخەی یەک لەدوای یەک، (مرخ و هووڕ) مرخەمرخی زۆر.
مرخەک: د. مەکۆی جۆلا.
مرخێش: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ کەسێک کە خەریکی کارێک بێ و باش دەرەقەتی نەیەت: مرخێشمرخێش ڕایکێشا.
مردار: مردارەوەبوو. بریتییە لە مووی بەر. بریتییە لە گووی ئادەمی.
مرداربوونەوە: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ مردنی گیاندارێک کە ئادەمی نەبێ. بریتییە لە مردنی ئادەمی خراپ و، لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ.
مردارخۆر: د. داڵی کەرخۆر.
مردارسەنگ: د. مرداسەنگ.
مردارکردنەوە: سەربڕینی گیاندارێک کە گۆشتی بخورێ بەڕەنگێک کە شەرعی نەبێ. بریتییە لە کردنی کارێک کە زۆر بەگرانی و نارێکی لەژێر دەست دەرچێ.
مردارەوەبوو: شتێکە کە مردار بووبێتە.
مردارەوەبووگ: د. مردارەوەبوو.
مردارەوەبوون: مرداربوونەوە.
مرداری: مردارەوەبوو. بریتییە لە پیسی ئادەمی.
مرداسەنگ: جۆرە گڵێکی سوورکاری سەختە دەکرێ بەهێندێ برینەوە بۆ وشکبوونی.
مرداو: د. گۆلاوێکە کە ئاوەکەی بەکاری خواردنەوە نەیەت.
مردگ: مردوو.
مردن: گیان دەرچوون. نەمانی هێزی گەج و قسڵ و جیوە.
مردن و سووتان: هەوڵ و تەقەلای زۆری بێ ئەنجام: مردم و سووتام فلان کتێبم دەست نەکەوت.
مردۆخ: مردەلۆخە.
مردۆخە: با. مردەلۆخە.
مردوو: گیاندارێکە کە گیانی تێدا نەمابێ. گەج و قسڵ و جیوەیە کە هێزێ نەمابێ.
مردووشۆر: کەسێکە کە هەر مردوو بشوا. تاتەشۆر.
مردوومراو: کەسێکە کە مردووی مردبێ.
مردوو مردوو: د. مردوومراو .
مردە ئارەق: د. جواناو.
مردەشۆر: مردووشۆر.
مردەلۆخە: مەردوومی بێکارەی سستی سیسەمارە.

مردەڵە: مەردوومی سستی ئیش نەکەر.
مردەماڵ: قاپ و قاچاخ و شتی ناوماڵ.
مردەمۆدار: د. تەعزیەدار.
مردەوزیندەکردن: بریتییە لە نوێکردنەوەی شتێک یا شوێنێک.
مردیی: مردوو.
مڕ: گیانداری تێری تەسەل. گیانداری‌کە خۆی مەلاس کردبێ بۆ پەلاماردان.
مڕاندن: مڕەکردن.
مڕانن: مڕاندن.
مڕپردنەوە: مڕبوونەوە.
مڕبوون: تێر و تەسەلبوون خۆ متکردن.
مڕبوونەوە: د. مۆڕبوونەوە.
مرمیاو: دەنگی پشیلەی نێر.
مرناو: د. مرمیاو.
مرومشت: مشتومڕ.
مرومۆچ: مەردوومی مۆنی گرژ.
مڕ و مووچ: مڕ و مۆچ.
مڕ و موش: مڵوموش.
مروو: مرەیەکە کە دەداتە هێندێ خواردەمەنی وەک مێوژ و شانەی هەنگ.
مرە: جۆرە دەنگێکە لە سنگی سەگ و پشیلەوە دێ لەپێش وەڕین و میاواندندا، (مرەمڕ) مرەی یەک لەدوای یەک. دەعبایەکی پچکۆلەی سوورکەلەیە وەک نەسپێ وایە، دەداتە گەنم و جۆی وشک.
مرغ: ل. مریشک.
مرقاندن: مرقەکردن.
مرقانن: مرقاندن.
مرقلێدان: دەم هەڵدانی کار و بەرخ لە گوانی دایکی لەکاتی مژیندا.
مرقن: کەسێکە بمرقێنێ.
مرقە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی سابرێن (مرقەمرق) مـرقـەی یەک لەدوای یەک، (مـرق و هوور) مرقەمرقی زۆر.
مرقەکردن: مرقاندن.
مرک: ل. ئانیشک.
مرکاندن: مرکەکردن.
مرکانن: مرکاندن.
مرکە: مرقە، (مرکەمرک) مرقەمرق، (مرکوهووڕ) مرقەمرقی زۆر.
مرکەکردن: مرکاندن.
مرمرک: ز. جۆرە مێشوولەیەکە .
مرن: ز. مردن.
مرۆ: ز. پیاو.
مروار: جۆرە ئاوێکی ڕوونە وەک مرواری، دەچێتە ناو پەردەی چاوی هێندێ کەسەوە و کوێری دەکا بەڵام بەمیل لێدان چاوەکە ڕوون دەبێتەوە.
مرواری: جۆرە بەردێکی جوانی سپی زۆر بەنرخە.
مرۆچە: هـ. مێرووڵە.
مرۆچەکردن: هـ. مێرووڵەکردنی ئاو لەسەر ئاگر. مێرووڵەکردنی ئەندام.
مرۆخە: د. مووڕەغەی پشت. مۆخ
مرۆر: دانەیەکی ڕەشباوی تاڵە لەناو گەغدا دەڕوێ.
مرۆشیان: د. خورۆشیان.
مرۆغە: د. مووڕەغە.
مرۆڤ: ز. پیاو. خزم. ئادەمی.
مرۆڤاتی: ز. پیاوەتی. خزمایەتی.
مرۆڤایەتی: با. مرۆڤاتی.
مرۆگی: ز. پیاوەتی.
مرووچەباڵدار: د. مێرووڵەیەکە کە باڵی لێ ڕوابێ.
مرووچەڕەشە: د. کەڵەمێروو.
مرووچەکردن: د. مرۆچەکردن
مروەت: وجدان.
مروێ: هـ. هەرمێ.
مرەبا: جۆرە خواردەمەنییەک وەک سێو و هەڵووژە و گەلێ شتی تر کە لەناو شیلەی شەکردا پەروەردە کرابێ.
مرەڕەشتیی: د. جۆرە مریشکێکی کونجکونجی سەر پچکۆلەی دەنگ زلی درە کە پێ دەڵێن مریشکی هیندی.

مرەڕەشە: جۆرە مراوییەکی کێوییە. مریشکە ڕەشە (د).

مرەکێفی: د. مریشکە کێوی.

مرێیا: با. کەسێکە کە مەرەزە بچێنێ.

مرێچلە: هـ. چۆلەکە.

مریشک: باڵندەیەکی ماڵییە وەک کەڵەشێر بەلام ئەم هێلکەکەرە.

مریشکەڕەشە: جۆرە مەلێکی ڕەشە لە ڕیشۆڵە زلترە و گۆشتی دەخورێ.

مریشکەشامی: مرەڕەشتی.

مری: ز. مردوو.

مریچە: ل. مێروولە.

مریچەڕەشە: د. جۆرە چۆلەکەیەکی پچووکی ڕەشە.

مز: کرێ. قورقوشم. مزر(با).

مزاژ: مزەی ئاش.

مزاش: مزاژ.

مزبەر: کرێکار.

مزدەر: کەسێکە کە کرێی شتێک بدا.

مزر: شتی مێخۆش.

مزراح: پارچە دارێکی لە خەرت دراوی لووت درێژی تەمەتەمە تێ براوە منداڵان بەکەشتەک دەیخولێننەوە.

مزراحێن: یاری کردن بەمزراح.

مزراویلکە: با. مزرۆکە.

مزرۆکە: جۆرە چێشتێکە لە هێلکە و ترشاو دروست دەکرێ.

مزرەسێو: سێوی مزر.

مزرەقی: وتەیەکە هەمیشە لەگەڵ وتەی (کوتو)دا بەکاردێنرێ: کوتو(مزرەقی) واتە کوتوپڕ.

مزرێچ: د. مزراح.

مزگانی: د. مزگێنی.

مزگت: د. مزگەوت.

مزگەر: کەسێکە لە مس دەفر دروست بکات.

مزگەری: خەریکبوون بەدروستکردنی دەفری مسەوە.

مزگەفت: مزگەوت.

مزگەوت: شوێنێکە کە دروست کرابێ هەر بۆ نوێژ تێداکردنی موسڵمانان.

مزگێنی: مژدە. مژدانە.

مزگی: هـ. مزگەوت.

مزگینی: با. مزگێنی.

مزوانی: د. مزگێنی.

مزۆکلە: دەعبایەکی پلپلی چوارپێی ڕەش و زەردە لە مارمێلکە دەچێ و لە ئاوی زۆر ساردا دەبێ.

مزوور: نۆکەر. ناوی دێیەکە لە ناوچەی ئامێدی.

مزووک: هـ. مارمێلکە.

مزە: دانەوێڵەیەکە کە ئاشەوان لە باراشی هەموو کەسێکی گل دەداتەوە بەرامبەر بەهاڕینی.

مزەگرتن: سەندنی مزەی ئاش.

مزەمز: زۆر ڕنگانەوەی شت.

مزەمزکەر: کەسێکە کە زۆر شت بڕنگێنێتەوە.

مزەورە: چێشتی ترشی.

مزیار: کرێکار.

مژ: قوم: مژێکی لە ئاوەکە یا جگەرەکەدا. تەم.

مژان: دارێکی درێژی ئەستوورە سەرێکی بەند دەکرێ بە(ئێرەق)ەوە و سەرەکەی تری دەکرێ بە(وێژانبەر). برژانگ (ل).

مژاندن: ز. مژین.

مژانک: ز. برژانگ.

مژانە: مژان.

مژدانە: شتێکە بیدەیت بەو کەسەی کە مژدەیەکت دەداتێ.

مژدە: خەبەرێکی خۆش کە پێت بدرێ.

مژمژ: د. پارچەیەکە وەک کەتان بەلام ئەم تەنکترە.

مژمژووک: ز. شانەی هەنگە کە هێشتا کەلووەکانی پڕ نەبووبێ لە هەنگوین.

مژمژە: قەیسی (ز). جۆرە پەپوولەیەکی ڕەشی خرە هەلاڵەی گوڵ دەمژێ.

مژمۆر: مەردوومی مڕ و مۆچ. مەردوومی چاوپڕ و پووشاویی.

مژمۆڕ: مژمۆر.

مژن: هـ. بێزوو.

مـژۆک: کـاغـەزێکی ئەسـتـووری بـفـەڵە مـەرەکـەب هەڵدەمـژێ. گـوڵێکی سـپـی بێ بۆنی دڕکـاوی بەهارییە (با).

مژۆڵ: برژانگ.

مژوو: ز. نانی کۆنی تام نا خۆش.

مـژوول: ز. ئادەمی و گـیـانداریکە کـە بەکـاریکەوە خەریک بێ.

مژوولاهی: ز. کاریکە کە مەردووم خۆی پێوە خەریک بکات.

مژوولبوون: . خەریکبوون.

مژوولکرن: . خەریک کردن.

مژە: گوێرەکە کەنۆ. برژانگ.

مژەک: فرۆکی نەفائە.

مژیلانگ: با. برژانگ.

مژین: هەڵگوشینی شت بەدەم.

مژیوەر: د. گـیـایەکی گـەلا وردە گـوڵێکی شین دەگرێ، لە کەژ و کێو دەڕوێ.

مس: شـتێکە وەک ئاسن بەلام نەم سوورە، مـەنجەڵ و دەفری تری لێ دروست دەکرێ. وەرگرتن: (بمسە) واتە وەریگرە (هـ). بزنی نەخشین.

مساسک: با، نەقیزە.

مساسە: ئەو دارەیە کە سەرێکی پارچە ئاسنێکی پانی پێـوەیە و سـەرەکـەی تری نەقـیـزەیە، بە سـەرە پانەکەی جووتیار گاسنی پێ پاک دەکاتەوە و بە سەرەکەی تری گاجووتەکەی پێ لێ دەخوڕێ.

مسافر: ز. کوڕێکە کە هێشتا ژنی نەهێنابێ.

مسای: هـ. فێربوون.

مـست: ناوبەری دەست و پەنجـەکـانێـتی کـە بەقـووڵی بەیەکەوە بنووسێنرێن.

مستاخ: ل. مشتاخ.

مستەقا: جۆرە چێشـتێکی کـەم ئاوە، لە سلق یا لە سـپـێناخ یا لە هێندێ شـتی تر دروست دەکـرێ لەگەڵ گۆشتدا.

مـسـتـەکـۆڵە: دەسـتـێکە پەنجـەکـانی قـووچابێ: مستەکۆڵەیەکی پێداماڵی.

مسدان: ز. دەستهێنان بەنهێم بەسەر شتێکدا.

مسرانی: ز. چەند کونێکە لە دارێکدا ڕەشمەی ولاخی پێ دەبەسترێتەوە.

مسری: با. ئافرەتی لاواز.

مسقاڵ: ئەندازەیەکی کەمە لە کێشانەی ئاڵتوون و زیو و هێندێ شتی تردا، بەکاردێنرێ.

مسقالیی: جۆرە بلوورییەکی ئەستوورە.

مسک: میسک.

مسکە: جۆرە کوڵلەیەکی بۆری شلشلە.

مسکی: لیمۆی ترش. جۆرە ترێیەکە.

مسگەر: مزگەر.

مسگەری: مزگەری.

موسڵمان: کـەسێکە کـە لەسـەر ئاینی پێغـەمـبـەری ئیسلام بێ.

مشار: ئاسنێکی دەمپانی کلکدارینی دانەدارە، داری پێ دادەهێنرێ.

مـشـاره: جـۆرە مـاسـیـیـەکـە لە پەنا گـوێچکەیدا ئێسـقانێکی برگە برگەی پێوەیە شتی پێ بریندار دەکات. ئەندازەیەکە لە زەوی.

مشت: مست. شتی پڕ (ز).

مشتا: د. مشتاخ.

مـشـتـاخ: شـوێنێکە کـە ترێی لەسـەر هەڵبـخـرێ بۆ وشکبوونەوەی.

مـشـتـاخنانەوە: ترێ هەڵخـستن لەسـەر زەوییـەکی تایبەتی بۆ بوونی بەمێوژ.

مشتاخە: ز. مشتاخ.

مشتاک: ز. تەختەیەکی پانە ئاردی پێ کۆ دەکرێتەوە لە دەوروبەری بەرداش.

مشتکردن: ز. پڕکردن.

مشت لێگرتن: نیشانگرتن لە شتێک بۆ پێکانی.

مشتن: ز. ماڵین بەگەسک.

مشت و درەوش: بریتییە لە دەمقاڵییەکی سەخت لەناو دوو کەسدا: مشت و درەوشی چێتانە.

مـشـتـومـڕ: دەمـقـاڵی دوو کـەس لەسـەر کـارێک یا قسەیەک.

مشتوو: دەسکی خەنجەر و کێرد و چەقۆ.
مشتومال: زاخاودانەوە و پاککردنەوەی خەنجەر و شیر و چەقۆ.
مشتە: ئاسنێکی سەرپانی قنگ باریکی قورسە، کڵاشکەر و چەرم دروو پەڕۆ و چەرمی پێ دەکوتنەوە.
مشتەکۆڵ: د. مشتەکۆڵە.
مشتەکۆڵە: مستەکۆڵە.
مشتیلە: دەستەدوو.
مشک: دەعبایەکی پچکۆلەی چوارپێی کلک باریکە، دیوار و ناومال کون دەکات.
مشکگرە: باڵندەیەکی گۆشت خۆری چنگ زەردی قاچ کورتە ناتوانێ لەسەر زەوی ڕاو بکات بەڵکو بەحەواوە دەیکات.
مشکولی: ز. پێلووی چاو.
مشکەخۆرە: د. جۆرە جانەوەرێکە ڕاوی مشک و مار دەکا بۆ خواردن.
مشکەکۆرە: مشکەکوێرە.
مشکەکوێرە: جۆرە مشکێکی کێوی کلک کولە، لە مشکی مالی گەورەترە.
مشکی: ڕەشتی. خۆڵەمێش.
مشن: گیاندارێکە کە زۆر بشێنێ.
مشوورخواردن: بەتەنگەوەبوون بۆ شتێک و هەوڵدان بۆ پێکهێنان و ڕاپەڕاندنی.
مشوورخۆر: کەسێکە کە بەتەنگ شتێکەوەبێ و هەولی بۆ بدا.
مشە: جۆرە دەنگێکە لە لووتی گیاندارەوە دێ، (مشەمش) مشەی یەک لە دوای یەک، (مش و هوور) مشەمشی زۆر. زۆریی شت: ئەمساڵ ترێ (مشە)یە. واتە زۆرە، دەردێکی کوشندەیە تووشی ئێستر دەبێ (د).
مشەخت: ز. کەسێکە کە لەبەر چەبۆکی ڕۆژگار نیشتمانی بەجێ هێشتبێ.
مشەما: مشەمما.
مشەمما: تەنراوێکە کە مۆم یا لاستیکی لێ درابێ کە ئاو دانەدا.
مشەمەر: زۆر: ئیمسال هەنجیر مشەمەرە.
مفت: شتی خۆڕایی.
مفتخۆر: کەسێکە کە بەشوێن شتی خۆڕاییدا بگەڕێ.
مفتە: مفت.
مفتەخۆر: مفت خۆر.
مفتەگی: د. خۆڕایی.
مفسک: با. سوزگی شت پالاوتن.
مقاش: مەقاش.
مقام: ئاوازی تایبەتیی بۆ هەموو جۆرە گۆرانییەک.
مقامبێژ: مقامزان.
مقامزان: کەسێکە کە مقامی گۆرانی باش بزانێ.
مقاندن: مرقاندن.
مقانن: مقاندن.
مقاو: دەردێکە تووشی ولاخی یەکسم دەبێ وەک هەلامەت وایە بۆ مەردووم.
مقکردن: د. خۆ گیفکردن.
مقۆمقۆ: مشتومڕی چەند کەسێک لەسەر شتێک.
مقە: د. مرقە، (مقەمق) مرقەمرق.
مقەبا: کاغەزێکی ئەستووری توێ توێی ڕەقە دەکرێ بەبەرگی کتێب.
مقەست: مەقەست.
مقەستە: مەقەستە.
مقەووا: د. مقەبا.
مکارە: ز. ئەسکەنە.
مل: لە چەناگە بەرەوخوار تا ئێسقانی چۆڵەمە. شان (با).
مڵ: شتێکی زۆر وردە کە لەبەر وردی کولۆ کولۆ بوەستێ. مڵە (د).
ملاز: د. مەلاس.
ملاشک: د. مەلاشوو.
ملاک: کەوچک.
ملاککردن: بریتییە لە چەشتنی خواردەمەنی: ملاکی ناکەیت.
ملانە: زۆرانی و بەربەرەکانی و ڕقەبەری.

ملاتێ: زۆران.
ملیان: بڕیتییە لە مەردوومی گەوج.
ملپێچ: پارچەیەکی تایبەتییە لە سەرمادا لە مل دەپێچرێ.
ملت: د. ملتە.
ملتاف: ز. نەخۆشی قورس و گران.
ملتە: خلتەی لینجی ناوشتی تەڕ.
ملچ: د. ملچە.
ملچاندن: ملچەکردن.
ملچانن: د. ملچاندن.
ملچۆک: ملچێوک.
ملچــــە: دەنگی دەم لەکـــاتی شت خـــواردندا، (ملچەملچ) ملچەی یەک لەدوای یەک (ملچ و هووڕ) ملچەملچی زۆر.
ملچێوک: کلچێوک.
ملدان: بڕیتییە لە گوێڕایەڵی و فەرمانبەرداری.
ملڕاکێشان: ملدان.
ملشکاندن: بڕیتییە لە ڕۆینی یەکێک لە شوێنێک، ئەم وتەیە بۆ سووکی دەوترێ. بڕیتییە لە خواردنی شتێک بەزۆری: فیسار کەس شەش کولێرەی (ملشکان).
ملشۆڕ: سەرشۆڕ (ملشۆڕکردن) سەرشۆڕکردن.
ملشۆڕی: سەرشۆڕی.
ملێ لێدان: مرق لێدان.
ملکانە: بەشی خاوەن زەوی لە کشتوکاڵ.
ملکەچ: بڕیتییە لە فەرمانبەری گوێڕایەڵ.
ملکەچی: فەرمانبەری و گوێڕایەڵی.
مل لە چەقۆ هەڵسوون: بڕیتییە لە خۆخستنە گێژاو و مەترسییەوە.
مل لە موو باریکتر: گەردن لە موو باریکتر.
مل لێنان: دەست کردن بەکارێک و مانەوەی لەسەری.
ململانە: ململەکردن.
ململانێ: ململانە.
ملنان: ســەرداخســتن و ڕۆین بەڕێگایەکــدا بەبێ ئاوڕدانەوە.
ملنیان: د. ملنان.
ملۆ: ل. کوللە.
ملوان: ملیوان.
ملوانکە: شتێکە بۆ جوانی بکرێتە مل.
ملوانە: ملوانکە.
ملۆچە: د. ملووچە.
ملۆرە: د. مێروولە.
ملۆزم: کەسێکە مەردووم تووشی زیان بکات.
ملوموچ: مڕ و مووچ.
ملوموش: گەڕان و مووشەکردن بەشوێن خواردندا.
ملۆمە: هـ. نێرکی ناوەڕاستی دەستاڕی خواروو.
ملووچەکردن: تەزین و مێروولەکردنی ئەندام.
ملووڕ: د. ملهوڕ.
ملوەن: د. ملوانکە.
ملوێن: هەزار هەزار.
ملوێنک: ملوانکە.
ملوێنەر: کەسێکە بە ملوێن دارایی ببێ.
ملوێنێر: ملوێنەر.
ملە: لوتکەی سەر گرد و شاخ.
ملە: دەعبایەکی چنگ چنگە لەناو زەوی ئەداردا ڕەگی سەوزایی دەخوا. مشک (هـ).
ملەتاتکێ: د. سەرەتاتکێ.
ملەچۆچە: ملەقۆتە.
ملەخرە: دەردێکە بەمل دەگا لە ئاستی قوڕقوڕاگە دەیئاوسێنێ
ملەخرێ: ملەخرە.
ملەزەن: د. جەردە.
ملەقوقە: ملەقوتێ.
ملەقۆتە: ملی باڵندەی سەربڕاو.
ملەقــوتێ: مل درێژکــردن و ســەرخــوارکــردنەوە بۆ وردبوونەوە و تەماشاکردنی شتێک.
ملەقۆرتە: ملەقۆتە.
ملەگا: هـ. ملە.
ملەگۆ: جۆرە خشڵێکە لە زێڕ وەک تەزبیحێکی دنک گەورە وایە ژنان دەیکەنە ملیان.

ملەگەوێ: مالەوێنچە.
ملەما: د. دەست کردنە ملی یەک.
ملـەمـا: کـەل و کـونی شت کـە بای پێـدا بچێ:
(ملەما)ی بڕی واتە کونبڕی کرد.
ملەماسێ: د. ملەخڕە.
ملەملەکردن: بەرامبەری کردن و بەرهەڵست وەستانی
یەکێک بۆ یەکێکی تر: (ملەملە)م لەگەڵدامەکە.
مسابقة.
ملەنیر: لبادی ملەگا کە لەژێر نیرەوە دادەنرێ.
ملەوانە: ملوانکە.
ملهوڕ: زەلامی مل ئەستووری کەتە.
ملەوێچە: مالەوێنچە.
ملهیب: ز. شەن.
ملیار: هەزار ملیۆن.
ملیای: هـ. ڕۆیشتن.
ملێ ملێ: د. ملە ملە.
ملیۆن: ملوێن.
ملیونەر: ملوێنەر.
ملیۆنێر: ملوێنێر.
ملیوان: جێگای مل لە کالادا.
من: وتەیەکە قسەکەر بەکاری دێنی بۆ دەلالەتکردن
لەسەر خۆی. مەنی پێوان.
منارە: پایەیەکی بەرزی قـوچی گـردی کـەمـەرەداری
پێپیلکەدارە بانگی لەسەر دەدرێ.
منداڵ: کـەسـێـکە تەمـەنی نەگـەیشـتـبـێـتـە پانزە
ساڵ.ڕۆڵە.
منداڵانە: گوفتار یا کردار یا شـتـێکی ترە کـە لەهی
منداڵ بچێ.
منداڵبازاڕ: شوێنێکە کە هەر منداڵ و کوڕوکاڵی تێ
چرابێ.
منداڵبوون: زانی ئافرەت.
منداڵدار: کەسێکە کە منداڵی وردی ببێ.
منداڵدان: ئەو شـوێنەیە لەناو سکی مـێـینەدا کـە
منداڵی تێدا بەرهەم دێ.
منداڵۆچکە: منداڵی پچکۆلانە. بریتییە لە کەسێک
کـە بەتەمـەن گـەورە و بەکـردەوە منداڵ بێ:
تۆ(منداڵۆچکە)یت و ڕک دەگریت.
منداڵومـەزن: کـۆمـەڵێک کـەتێکەڵاو بێ لە منداڵ و
گەورەی هیچ و پووچ
منداڵەبەر: ئافـرەتێکە کـە منداڵی شـیـرەخـۆرەی
بەبەرەوەبێ.
منداڵەورتکە: کۆمەڵی منداڵ.
منداڵی: تەمەنێکە کە مەردووم تێیدا منداڵ بێ.
منامنا: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ شتی ئاشکرای نمایان.
(منامنا) شتەکە دیارە کەچی بەدوویدا دەگەڕێ.
منتک: نمتک.
منجڵ: پەڵەیەکـە لە هێندێ دەفـر پەیا دەبێ بەهۆی
ترش تێ کردنیـەوە: ئەم مـەنجەڵە (منجڵ منجڵ)
بووە.
منجە: قسەکردن بە لووت و بەخاوەخاو. (منجەمنج)
منجەی یەک لەدوای یەک.
منداڵ: مناڵ.
منداڵانە: مناڵانە.
منداڵبازاڕ: منداڵبازاڕ.
منداڵدار: مناڵدار.
منداڵدان: مناڵدان.
منداڵۆچکە: مناڵۆچکە.
منداڵ و مەزن: مناڵ و مەزن.
منداڵەورتکە: مناڵەورتکە
منداڵی: مناڵی.
منگ: کەسێکە کە بەلووت قسە بکا.
منگن: منگ.
منگە: دەنگێکە کە لە لووتەوە بێتـە دەرەوە، (منگە
منگ) منگەی یەک لەدوای یەک.
من و تۆیی: دوومـــاڵەکی (من و تـۆیی کــردن)
دووماڵەکی کردن.
منەت: چاکـە: منەتم بەسـەردا مـەکـە واتە چاکـەم
بەسەردا مەکە.
منەکردن: منەیی.
منەمن: منامنا.

منەیی: گەڕان بەدووی شتێکدا بەپەنهانی: (منەیی) مەکە.
منێ منێ: د. منا منا.
مو: ل. من.
مۆ: پشتی تەشوێ و پاچ و تەور.
موبل: د. شتی ناوماڵ.
موتاپچی: کەسێکە کە موو لە شانە بدا و بیڕێسێ و بیکا بەخەرار.
موتابخانە: شوێنێکە کە موتابچی کاری تێدا بکا.
موتالا: خوێندنەوەی کتێب و لێ وردبوونەوەی.
موتوربە: متربە.
موتورفە: مەردوومی زۆر جوان. متربە.
مۆتە: چەمۆڵە.
مۆتەکە: قورساییەکە لە خەودا دەکەوێتە سەر ئەندامی مەردووم ناتوانێ جووڵە و هاوار بکا تا تەواو بێدار نەبێتەوە.
مۆتی: ز. دۆشاو.
مۆجگاری: ئامۆژگاری.
مۆجیاری: مۆجگاری.
مۆچ: ماچ. مەردوومی مۆن.
مۆچیاری(د). خەتی سەر پەنجەی دەست.
مۆچانن: د. ئامۆژگاری کردن .
موچرک: تەزوو.
موچرکە: موچرک.
مۆچک: ز. پێوانەیەکی پچکۆلانەیە.
مۆچکردن: ماچکردن.
مۆچکرن: ز. گوێ خەفاندنی ولاخ لە ترساندا.
مۆچکە: د. ئامۆژگار.
مۆچە: د. جۆرە گیایەکە وەک سپێناخ، ئاژاڵ دەیخوا.
مۆچیاری: د. ئامۆژگاری.
مۆخ: جۆرە چەورییەکی خەستی بۆرە، وا لەناو مێشک و ئێسقانی گیاندارادا.
مۆخ دەرهاتن: بریتییە لە تێن پێگەیشتن و ماندوویوونی مەردووم لە شتێکەوە.
مۆخل: ز. هێلەک.
موخوڕ: دەموکانە.
مۆدنە: شتێکی ڕاستی کوناودەرە لە دار یا لە کارەبا جگەرەی پێ دەکێشرێ. جێگا دەم لە قلیان.
مۆر: جۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی گوڵەوەنەوشە. شتێکە ناوی مەردوومی لێ هەڵدەکەنرێ. مۆرانە (د). مێرولە (د).
مۆرانە: گیاندارێکی وردە کەلوپەلی خوری و داری گەندەڵ دەخوا.
مۆرتک: مۆرد.
مۆرخانە: نقێمی ئەموستیلە.
مۆرد: درەختێکە گەڵایەکی بۆن خۆشی هەیە.
مۆڕ: گیانداری مۆن.
مۆڕبوونەوە: چاو زەقکردنەوە لە یەکێک بەتووڕەیی.
مۆرک: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
مۆرکردن: مۆرنان بەکاغەزدا.
مورک لە خۆنان: خۆ بەسەنگین و گرانگرتنی یەکێک کە لە خۆیدا وانەبێ.
مورکومایە: سەنگینی و گرانی مەردووم.
مۆرە: شتێکی پچووکی شەش ڕووە هەر ڕووەی چەند خاڵێکی پێوەیە، یاری تاوڵەی پێ دەکرێ. کوڵویەکە کە دیواری پێ دروست دەکرێ (د). موورەغە (د). موورەدار (د).
مۆرە بەسەرچوون: بریتییە لە شتێک کە باوی نەمابێ.
مۆرەقە: جۆرە موورانەیەکە دەداتە دەغڵودان و دار و گەلێ شتی تر.
مۆرەمۆر: لەبەر خۆوە لۆرەلۆر کردن.
مۆرهەڵکەن: کەسێکە کە مۆر هەڵبکەنێ.
مۆریان: ئەسپێ.
مۆریانە: مۆریان (د). مۆرانە
مۆری: مسقاڵی مووروو. مێروولە (ز).
موویشی: با. گەغە بەهارە.
مۆریلە: مێروولە.
مۆز: دەعبایەکی کەوەڵەی یەک ڕەنگە لە (خەرەنگەز) پچووکترە. چۆلەکەیەکی پچووکی مێشوولە خۆرە. جۆرە میوەیەکی درێژکۆلەی گەرمیانییە بەهێشوو

دەیگرێ. زەردەواڵە (ز).
مۆزکردن: ڕق هەستان و مۆڕبوونەوەی ڕەشەوڵاخ. بریتییە لە ڕق هەستان و خیشکردنی ئادەمی.
مۆزگرتن: مۆزکردن.
مۆزەخانە: عەنتیکەخانە.
مۆزیک: ز. پارێن.
مۆزیقا: مۆزیقە.
مۆزیقە: تەنەکەیەکی بۆشە فووی پێدا دەکرێ و دەنگێکی بەرزی لێوە دێ.
مۆزیقەچی: کەسێکە کە مۆزیقە لێ بدا.
مۆزیقە لێدان: فووکردن بەمۆزیقەدا بەجۆرێک کە دەنگێکی تایبەتی لێوەبێ.
موژدە: مژدە.
مۆژگاری: ئامۆژگاری.
مۆژیار: ئامۆژگار.
مۆژیاری: مۆژگاری.
موغازە: دوکانێکی گەورەیە کە هەموو شتێکی فرۆشتنی تێدابێ.
مۆغەرە: موورەغە.
موغەیری: کەلەبەرێکە لە دیوار ئاگری تێدا دەکرێتەوە و لەسەر بانەوە دوکەڵەکەی دەردەچێ.
موفت: مفت.
موفتخۆر: مفتخۆر.
موفتە: مفت.
موفتەخۆر: مفتەخۆر.
موفەرک: شتێکی کەمە لە یەکێک یا لە شوێنێکی موبارەکەوە دەست بکەوێ.
موقرایی: لێلایی.
موقرایی داهاتن: لێلایی داهاتن.
مۆقک: ز. پشکی هیزەی ڕۆن.
مۆڵ: شتی گردی کۆمەڵ، (مۆڵبوون)، کۆمەڵبوون، (مۆڵکردن) کۆمەڵکردن.
مۆلاقە: مۆلەقە.
مۆڵخواردن: مۆڵبوون.
مۆڵدان: کۆمەڵکردن و خڕکردنەوە.
مۆڵگە: جێگای مۆڵدانی ئاژاڵ.
مۆڵە: ز. قوڕی گیراوە بۆ سواغ.
مۆڵەت: ماوەدان بەئیش.
مۆلەق: ئەبڵەق.
مۆلەقبوون: ئەبڵەقبوون و چاو زەقبوونەوە.
مولەقە: دارێکی گردە بەقەد مەچەکێک ئەستوورە، سەری لای خوارووی ڕایەڵی جولای پێوەیە، سەرەکەی تری بە(نەوەرد)ە وەیە.
مولەکردن: ز. سواغدان بەقوڕ.
مۆم: شتێکی درێژکۆلەیە لە پلێتە و پیو دروست دەکرێ و لە جیاتی چرا دادەگیرسێنرێ. مێوی هەنگوین.
مۆمدان: شتێکی بنکداری بەرزە مۆمی چرای لەسەر دادەنرێ.
مۆمکەرە: کەسێکە کە هەر مۆمی چرا دروست بکات.
مۆمنایی: شتێکە وەک قیر، لە هێندێ شاخ و ئەشکەوتدا دێتە خوارەوە بە قەد بەرددا، خواردنی زۆر باشە بۆ کەسێک کە گلابێ یا نهێمێکی پێ گەیشتبێ.
مۆمیا: جۆرە دەرمانێکی تایبەتییە دەکرێتە ناو جەستە و لاشەی مردووەوە، دوای پاککردنەوەی لە هەموو چەوری و گۆشتێک. بۆ ئەوەی کە بۆگەن نەکات.
مۆمیاکاری: بەکارهێنانی مۆمیا لە جەستەی مردوودا بەو جۆرەی کە پێویستە.
مۆمیاکراو: مردوویەکە کە مۆمیاکاری کرابێ.
مۆمینە: د. مشەمما.
مۆن: مەردوومی ڕووگرژ.
مۆنی: ڕووگرژیی.
موو: شتێکی لووسی باریکە لە خووری ڕەقترە لە جەستەی هێندێ گیاندارەڕوێ. برینێکی بەناسۆرە لە ئەندامی مەردووم دەردێ. مۆ (د).
مووبڕ: دەرگا و پەنجەرەیەکە کە زۆر جووت بێ و با نەدا.
مووتاو: د. موورێس.
مووچ: د. باسکی دەست.
مووچاخ: د. سەر و پرچی دەستکرد کە ژنی کەچەڵ

لەسەری دەکەن.
مووچاندن: د. چەماندنەوەی شت.
مووچانن: د. مووچاندن.
مووچاننەوە: د. چەوتاندنەوە.
مووچانە: شتێکە کە بە مووچە بدرێ.
مووچرک: مووچڕک.
مووچڕکە: موچڕکە.
مووچنک: ز. مووکێش.
مووچە: جومگەی لای مەچەک. جیرە. چەند ماڵێکە کە لە دێیەک جیابووبنەوە و لە نزیک دێکەوە لەسەر ئاوێک خانوویان کردبێ یا هەواریان هەڵدابێ. بەشێکە لە زەوی کە جیاکرابێتەوە بۆ کشتوکاڵ.
مووچەخۆر: کەسێکە کە لە لایەن یەکێکەوە مووچەی بۆ برابێتەوە. فەرمانبەری میری بەرۆژانە.
مووچیا: د. قولەپێ.
مووچیانەوە: د. چەمینەوە.
مووخۆرکە: برینێکی پچووکە بەسەری منداڵ هەڵدەپەرێ و مووی پێوە ناهێڵێ.
موودار: چاوێکە کە مووی بێ.
موودنە: د. مۆدنە.
موودە: ز. پاڵەوان.
موور: گردەداری ئەستوور. بارستەکردنی قوڕ لەسەریەک بە درێژی تا دەبێ بەدیوار. بریتییە لە ڕۆژووەوان: زیانم بە(موور)ە واتە بەڕۆژووە. سووچ و قوژبن (هـ).
مووڕاستەوەبوون: بریتییە لە زۆر توورەبوون.
مووڕێس: کەسێکە کە موو بڕێسێ بۆ خەرار و گوریس.
موورگ: موورو. مووری.
موورگەبا: د. مووروەبا.
موورنان: نیشانەکردنی شتێک بۆ ئەمەی دەستکاری نەکرێ.
موورو: جۆرە شتێکی خڕی کوندارە ژنان بەهۆنراوەیی دەیکەنە ملیان بۆ جوانی.
مووروولە: بەرکۆڵەی جووت. هەموو شتێک کە وەک موورو خڕ هەڵدرابێ
مووروەبا: جۆرە مووروویەکی سپییە ژنان دەیکەن بەسەریاندا بۆ باداری.
موورووە شین: دەرمانێکی تیژی شینی ڕەقە بۆ هێندێ شت بەکاردێنرێ.
موورووە شینە: موورووە شین.
موورووەکەرانە: کووژەکە کەرانە.
موورە: موورگ، پەلەپیتکە.
موورە سەنگ: ئاسنێک یا بەردێکی خڕە، دەبرێتە ناو (خوانکەوە) بۆ ئەوەی (بلۆسک)ی لەسەر بسوورێتەوە و خوانکەکە کون نەبێ.
موورەغە: تیرەغەی پشت.
مووڕێ مازی: بڕبڕەی پشت.
مووری: مۆری.
مووز: ز. زەردەواڵە.
مووزک: با. کەوشی سوور.
مووسایی: جوولەکە.
مووسڵدان: بەرمووسڵدان.
مووش: شتێکە لە یاری مووشێندا بەڕیزە دادەکرێ و بەهەڵمات تیلی تێ دەگیرێ.
مووشانە: مووشێن.
مووشکردن: د. خیشکردن.
مووشن: مەردوومی کوت و کوێر. چلێس.
مووشە: مووشەکردن: فیسار کەس هەر خەریکی (مووشە)یە.
مووشەدەمە: دەمەی ئاسنگەر.
مووشەک: چلێس.
مووشە کردن: جوست و جۆکردنی گیاندار بۆ چنینەوەی خواردەمەنی.
مووشێن: جۆرە یارییەکە چەند مووشێک بەریز دادەکرێن و، لە تەنشتەوە بەهەڵمات تیلیان تێ دەگرێ هەر چەندێکیان بئەنگێورێن، دەبرێنەوە .
مووکردن: بریتییە لە مەمنوونبوونی کەسێک بۆ شتێک کە لە پێشەوە وا نیشان بدا کە پێی ڕازی نییە و

لە دڵیشدا زۆری پێ خۆش بێ. تیژی تیغ بەزۆری بەجۆرێک کە موو بتاشێ .
مووکێش: مەقاشێکی تایبەتی پچکۆلەیە، مووی پێ هەڵدەکێشرێ .
مووم: مۆم.
موومی: ز. جۆرە سەرپێچێکی پیاوانەیە.
موونک: ز. جومگەی پەنجە.
مووە: مۆ. برینی موو.
مووەڕزە: د. نەخۆشییەکە بەهەر کەسێک بگا مووی هەڵدەوەرێ.
موویـنە: شتێکە کە مووی زۆربێ .
موویـن: شتێکە لە موو دروست کرابێ.
موێش: ل. مشک.
مە: پیتی واز پێهێنان (نەهی)ە.
(مە)کە، (مە)خۆ. ئێمە.
مهاردێ: هـ. مادەی نان پێوەدان.
مهان: ل. ماین.
مهانە: بەهانە.
مەبادا: وتەیەکە دەکەوێتە ناوەندی دوو وتارەوە، هۆیەتی (علیت) وتاری دوای خۆی بۆ پێش خۆی دەگەیەنێ: درۆ مەکە (مەبادا) ڕووزەرد ببیت، یا بخۆ (مەبادا) برسیت ببێت.
مەبەس: شتێکە کە بتەوێ ببێ.
مەبەست: مەبەس.
مەت: پووری خوشکی باوک.
مەتارە: دەفرێکە لە لباد یا لە چەرم دەگیرێ و ئاوی تێ دەکرێ.
مەتاڵ: قەڵغان.
مەتر: میتر.
مەترسی: ترسان لە شتێک کە هێشتا ڕووی نەدابێ: (مەترسی) گرانی دەکەم، واتە بیمی گرانیم هەیە.
مەترە: مەتر.
مەترەباز: ز. چەرچی.
مەترەلۆز: جۆرە تفەنگێکە هەتا فیشەکی بدرێتە بەر، دەیتەقێنێ.
مەترەلوێز: مەترەلۆز.
مەتک: ز. مەت.
مەتە: ئاسنێکی لووت تیژە بەچەرخ یا بەمژێ کەوان دەخولێنرێتەوە و داری پێ کون دەکرێ. مەت.
مەتەرێز: چەند کونێکە لە قەڵا دا دەهێڵرێتەوە بۆ ئەوەی شەڕە تفەنگی لێوە بکرێ. سەنگەر.
مەتەفەڕەنگی: د. برغوو.
مەتەل: ز. مەتەڵ.
مەتەڵ: وتارێکی مەبەست گرانی پێچراوەیە مەردووم لە یەکی دەپرسنەوە بۆ بەراوردی زیرەکی یەکتری.
مەتەڵ داهێنان: پرسینەوەی مەتەڵ لە یەکێک.
مەتەڵۆک: مەتەڵۆکە.
مەتەڵۆکە: مەتەڵ.
مەتەڵە: د. مەتەڵ.
مەتێ: هـ. درەوش. مەتی.
مەتیە: د. مەتی.
مەتی: هـ. پوور.
مەجرەف: مووڕەدارێکە کە بەکاری لەوح و داهێنان بێ.
مەجمەعە: سینی بچووک.
مەجیدی: جۆرە هەنجیرێکە (با). جۆرە دراوێکی زیوینی عوسمانییە.
مەچەک: باریکایی دەست.
مەچەکە: دارێکە سەرێکی دەبرێتە (دۆڵیانەوە) بەنی (دایەڵکە)ی تێ دەپێچرێ.
مەچیر: ل. دەزوو.
مەحچەچە: خڕنووک.
مەحفیرک: با. مافوور.
مەحموودی: جۆرە دراوێکی زێڕینی پانی عوسمانییە.
مەخابن: با. مخابن.
مەختە: د. پەیمان و بڕیار لەسەر شتێک.
مەختەر: ز. مەیتەر.
مەخسەرە: گاڵتە پێکردن.
مەخشەڵ: ئاگری گڕی زۆر خۆش
مەخشەلان: چەند ئاگرێکی گڕی خۆشە، کە لەلای

یەکەوە بگرێن.
مەخمەر: قەیفە.
مەخمەڵ: مەخمەر.
مەخەر: با. زەوی گەورەی تەخت.
مەخەل: با. ئەو شوێنە سێبەرەیە کە نیوەڕوان مەڕ و مالات لەژێریدا کۆدەبنەوە بۆ دۆشین.
مەدرەب: ز. دارستانی قەدەغەکراو. زەوی بەراو.
مەدفینی: با. خۆرشتی پلاو.
مەدەر: ز. تکا.
مەدەک: ز. ماداک.
مەر: بێڵ (ز). مەگەر.
مەراق: خەفەتی زۆر بەدەست شتێکەوە.
مەراقکردن: خەفەت چوونە سک.
مەراڵ: ئاسک.
مەران: ز. درەختێکە لقەکانی دەکرێ بەدار قەنگە.
مەرایی: ڕووپامایی.
مەرتاندن: ز. ڕووشاندنی شتێک.
مەرج: گرەو. شەرت و پەیمان.
مەرجان: جۆرە گیانداڕێکی دەریایی لق لقە وەک درەخت، خۆی بەبنکی دەریادا دەنووسێنێ و خواردەمەنی وەردەگرێ پارچەکانی دەکرێ بەمووروو.
مەرحەمە: پەشتەماڵ.
مەرد: پیاوی ئازای جوامێر.
مەرداسەنگ: مرداسەنگ.
مەردانە: کردار و گوفتاری پیاوانە.
مەردایەتی: پیاوەتی و جوامێری .
مەردم: د. مەردووم.
مەردووم: ئادەمی.
مەردومازار: زۆرداری ستەمکار .
مەردومازایی: زۆرداری و ستەمکاری.
مەردە: هـ. مردوو.
مەردەن: هـ. مردن.
مەردەنگی: د. جۆرە کووپەیەکە لە شووشە، ناوقەدی تۆزێ ئەستوورترە لە سەر و قنگەکەی.
مەردەماڵ: د. داراییەکە کە گیانی لەبەردا نەبێ، وەک پارە و کوتاڵ و شتی تری وا.
مەردە و زیندە: د. بەشوێنێک دەڵێن نە بەکاری زیندوو بێ نە بەکاری مردووبێ.
مەردی: جوامێری و پیاوەتی.
مەڕ: گیانداڕێکی مێینەی خوریداری دووگداری مالییە کە پێی نابێتە سالی چوارەم. بێڵ (با) ئەشکەوتێکە لە شاخ و کێو کە مەڕە کێوی تێ دەچێ (د).
مەڕانە: سەرانەیەکە کە لە لایەن دەوڵەتەوە لە خاوەن (مەڕ) دەسێنرێ بەرانبەر بەمەڕەکانی.
مەڕبەند: زنجیرێکی درێژە سەرێکی دەکرێتە دەستی وڵاخەوە و سەرەکەی تری بەزەوییدا دادەکوترێ .
مەڕبێر: مەڕەبێرە. خاکەنازی گەورە (با).
مەڕک: با. بێڵ.
مەڕمەڕ: جۆرە بەردێکی لووسی سەختی جوانە دەتاشرێ و پایە و دیواری لێ دروست دەکرێ.
مەڕمەڕۆکێ: جۆرە یارییەکی مندالانەیە.
مەڕە: جۆرە هەنگێکی تەمەڵی کەم بەرهەمە.
مەڕبێرە: بێرە. کاتێکە کە مەڕی تێدا دەهێنرێتەوە بۆ بێرە.
مەڕەسوور: دەعبایەکی کێوی شاخدارە، لە ئاسک دەچێ، بەڵام ئەم نەختێک گەورەترە.
مەڕەکێوی: مەڕەسوور.
مەڕیای: هـ. شکان.
مەڕی: مەڕەکێوی. چاوێکە نە زۆر ڕەش بێ و نە زۆر کاڵ بێ.
مەرز: هـ. قەراغ و پەڕی شت
مەرزنجۆش: گیایەکە گوڵێکی کوڵکنی پەمەیی دەگرێ، بۆ ژانەسک جۆش دەدرێ و دەخورێتەوە.
مەرز و بووم: زەویوزار.
مەرزە: سنوور (هـ). گیایەکی هاوینییە گەڵای درێژکۆلەیە وەک شویت دەخورێ.
مەرزەوان: ئەوانەن کە سنووری خاکێک دەپارێزن.
مەرس: گای بنە. مەردوومی زویری بێ دەنگ (مەرسبوون) زویر بوون.

مەرسکردن: زویرکردن.
مەرغوزار: د. مێرغوزار.
مەرکانە: دەفرێکی گڵینی سوورەوەکراوی قووڵی دەم زلە.
مەرگ: مردن.
مەرگبڕین: کوشتن. بریتییە لە کردنی کارێک بەچاکی: وای دروست کردووە (مەرگی بڕیوە).
مەرگ کردن بەجەژن: بریتییە لە ئازاردانی یەکێک بەجۆرێکی وا سەخت کە مەرگ لە چاویدا جەژن بێ.
مەرگەماسی: جۆرە زەهرێکە ماسی پێ دەکوژرێ.
مەرگەماهیی: مەرگەماسی.
مەرگەمووش: جۆرە زەهرێکی کوشندەیە دەدرێ بەمشک.
مەرگەمەلە: مەلەیەکە کە خاوەنەکەی لە خنکان ڕزگار نەکا.
مەرمەر: د. مەڕمەڕ. هەڵمات.
مەرمەریشۆک: ز. مارمێلکە.
مەرە: سەغڵەتی و ماندوێتی زۆر: بە(مەرە)یەکت دەبەم بەهەنگوین بڵێیت زەهری مارە.
مەرەز: موویەکی نەرمە بەئەندامی جۆرە بزنێکەوە.
مەرەزە: برنجێکی سەوزە کە هێشتا نەدوراێتەوە.
مەرەس: ڕستێکە دەخرێتە ملی تانجییەوە.
مەرەک: ز. کادان.
مەرەکەب: ڕەنگێکی شلی تایبەتییە کاغەز و کتێبی پێ دەنووسرێ.
مەرەندی: جۆرە کاڵەکێکی درێژکۆلەی کووز کووزە.
مەرەنی: مەرەندی.
مەرێس: ز. جوانی و تریفەی شت.
مەزات: فرۆتنی شت لەناو چەند موشتەرییەکدا بەزیادکردنی نرخی لەلایەن موشتەرییەکانەوە یەک لەسەر یەک.
مەزاتخانە: دەڵاڵخانە.
مەزاختن: لەناوبردنی شت (ز). خەرجکردن (با).
مەزاق: گاڵتە.
مەزاق پێکردن: گاڵتەکردن بەیەکێک.
مەزخاندن: ز. مەزاختن.
مەزد: ز. کلاوڕۆژنە.
مەزرا: دەشتێکی پانە کە شینایی تێدا کرابێ.
مەزروکە: ز. مادەی نانکردن.
مەزرە: د. کێڵگە، دەبێ لە مەزرەعەوە وەرگیرابێ.
مەزرەقە: هـ. مەزروکە.
مەزرێح: د. مزراح.
مەزن: شتی گەورە. پیاوی گەورەی سەرۆک.
مەزناهی: با. گەورەیی.
مەزند: مەزن.
مەزندە: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ شتێک کە گومانت تێدا بێ: بەمەزندەی من ئەم کارە وایە، لە (مظنه)ی عەرەبییەوە وەرگیراوە.
مەزنی: گەورەیی.
مەزووکە: هـ. مارمێلکە.
مەزە: خواردەمەنییەکە کە لەگەڵ ئارەقدا بخورێ.
مەزەبزووتن: بریتییە لە ئارەزووکردن و حەزکردن لە شتێک.
مەزەدار: خواردنی خۆشی بەتام. قسەی خۆشی بەتام.
مەزەدان: کەمێک سوێر، خوێکردن یا ترشکردنی خواردەمەنییەک: کەمێک (مەزە)ی سوێر یا ترشی چێشتەکە بدە.
مەژک: مێشک.
مەژگڵە: هـ. گیایەکی سەوزە لە بزنە ڕیشە دەچێ بەکاڵی دەخورێ.
مەژگە: هـ. کاکڵە گوێز.
مەژی: مێشک (با). سەر (ز).
مەس: مەست.
مەسـاسە: بێڵەکانی لووت ئاسن. ئاسنێکی دەم پانە کلکێکی دارینی پێوەیە جووتیار لەکاتی جووتدا قوڕی هەوجاری پێ دەکرێنێ.
مەست: مەردوومی سەرخۆش. بریتییە لە گیانداری تێروتەسەل. بریتییە لە چاوی ڕەشی جوان.
مەستبوون: سەرخۆشبوون. تێروتەسەلبوون.

مەستوور: سەرخۆش.
مەستەکی: شتێکە وەک بوغورد وایە و تامی خۆشە، لەگەڵ (ئەنیسوون) و (رازیانە)دا دەهاڕرێتەوە و دەدرێ بەمنداڵ.
مەستی: سەرخۆشی. تێروتەسلی.
مەسقەڵ: شتێکە ژنان دەموچاوی پێ جوان دەکەن.
مەسکەت: خواردەمەنییەکی خۆشە لە شەکر و ئارد و گوێز دروست دەکرێ.
مەسەسە: پارچە پۆڵایەکی لووسی درێژکۆلەیە، گۆشتفرۆش کێردی پێ تیژ دەکاتەوە. خاکەنازی ئاگر (د).
مەسەب: ز. شوێنێکە کەوی ڕاوی تێدا دادەنرێ بۆ ئەوەی کە بخوێنێ و کەوی تری لێ کۆ ببێتەوە.
مەسەکی: د. مەستەکی.
مەسێ: خاکەنازی ئاگر. ئەستێوڵک (ه). وتەیەکە بەتەوسەوە هێندێ جار لە گفتوگۆدا بەکاردێنرێ.
مەسین: ز. مەسینە.
مەسینە: لوولێنەیەکی مسین یا حەوجۆش یا تەنەکەیە.
مەش: ه. مێش.
مەشتە: جۆگەیەکە بە تەنشت سێ چوار قەد تووتن و تەماتەدا دەکێشرێ و ئاوی ئەو قەدانەی لێوە دەدرێ.
مەشفەن: ز. تاتەشۆر.
مەشق: نووسینەوە لەبەر دێڕێکی جوان چەند جارێک لەسەر یەک بۆ خەتخۆشی. کردارێکی تایبەتییە کە ڕۆژی چەند سەعاتێک بەسەرباز دەکرێ.
مەشک: ز. مەشکە.
مەشکاڵە: مەشکۆلەیەکە کە شتی وشکی تێدا دابگیرێ.
مەشکۆلە: مەشکەی پچووک.
مەشکۆڵە: مەشکۆلە.
مەشکە: پێستێکی دەرهاتووی خۆشکراوە ماستی تێدا دەژەنرێ.
مەشکەبڕە: مەشکە دڕە.
مەشکەدڕە: جۆرە کوللەیەکی ژێر باڵ سوورە.
مەشکەژەن: کەسێکە کە مەشکە بژەنێ.
مەشکە ژەندن: ژەندنی مەشکە بۆ گرتنی کەرە لە ماست.
مەشکەژەنە: مەشکەژەنێ.
مەشکەژەنێ: جۆرە یارییەکە چوار پەلی یەکێک دەگیرێ و بەرز دەکرێتەوە و وەک مەشکە دەژەنرێ.
مەشکە و مەڵان: ناوە بۆ مەشکە و ئەو سێپایەی کە لەسەری دەژەنرێ.
مەشکەی گاووس: مەشکەی چەرمی مانگا.
مەشە: مێش.
مەشەک: جۆرە چەکێکە لە زەوییەوە بۆ زەوی و، لە زەوییەوە بۆ ئاسمان و بەپێچەوانەکەشیەوە بەکاردێنرێ (صاروخ).
مەشیا: وتەیەکە لە جێی وتەی (دەبوایە) بەکاردێنرێ.
مەعاف: زۆر: فلان شت مەعافە واتە زۆرە.
مەعلان: شارەزای بەبەهرە.
مەعین: ز. ماین.
مەغز: مۆخ: پیاوێکی بێ مەغزە واتە بێ مێشکە. کاکڵەی گوێز و بادام و هێندێ شتی تر.
مەغەل: ز. پەچەی مەڕ لە دەشتدا.
مەفرەق: جۆرە کانێکە وەک فافۆن، قاپ و قاچاخی لێ دروست دەکرێ.
مەفسک: ز. کەوگیر.
مەفەرە: جۆر ترێیەکی خڕە وەک (پایزە) وایە بەڵام ئەم هەر لە هاویندا پێ دەگات.
مەڤیژ: با. مێوژ.
مەقاش: ئاسنێکی دوو پەلە، پشکۆ ئاگری پێ هەڵ دەگیرێ.
مەقەست: تیغێکی برندەی دوودەمە، شتی پێ دەبڕدرێ و مووی پێ دەقرتێنرێ.
مەقەستکردن: هەڵپاچینی موو بەمەقەست: بەرسمێڵت (مەقەست کە).
مەقەستە: غارکردن لەسەر کێرێک بەچەپ و چڕی لە وێنەی مەقەستدا.
مەقەڵە: جۆرە یارییەکە.

مەقەڵی: شتێکی پێچکەدارە، لە زستاندا ئاگری تێ دەکرێ.
مەک: د. خوێ.
مەکات: خەرجێک بوو جاران ساڵەوساڵ لە سەری هەموو ئاژاڵێکی گەورە دەسێنرا بۆ دەوڵەت.
مەکارە: بەکرەی خەیاتی. ولاخێکە کە بەکرێ گیرابێ بۆ هەڵگرتنی کەلوپەل و شتومەک.
مەکارەچی: کەسێکە کە مەکارە لێ بخورێ.
مەکر: نازونووز.
مەکرباز: نازونووزکەر.
مەکرکەر: مەکرباز.
مەکۆ: شتێکی سەرو قنگ باریکە جۆلا لوولەی تێ دەخاو جۆلایی پێ دەکا.
پەنایەکەدزو جەردە خۆی تێدا حەشاریدا.
مەکۆک: مەکۆی جۆلایی.
مەکو: د. مەکۆی جۆلایی.
مەکووک: مەکو.
مەکووکە: مەکووک.
مەکی: هـ. خوێ.
مەکینە: ماکینە.
مەکینەچی: ماکینەچی.
مەگرتی: با. گیرەم.
مەگریجەنی: قەیچی.
مەگەر: وتەیەکە لە دوای وتەی بوونەوە نەبوون و لە دوای وتەی نەبوونەوە بوون دەگەیەنێ: ئیمشەو دێم بۆ لات (مەگەر) میوانم بێ، واتە ئەگەر میوانم هات نایەم، یا ئیمشەو نایەم (مەگەر) میوانەکانم برۆن، واتە ئەگەر رۆیشتن دێم. تومەز: چوومە لای فیسار کەس وتیان لێرە نییە (مەگەر) لە ژوورەوە بووە و ئەوان نەیانزانیوە واتە (تومەز).
مەگەز: ل. مێش.
مەگەزە: د. جۆرە چاونێشەیەکە .
مەگەس: مەگەز.
مەگەن: د. موقناتیس.
مەگیرانی: بێزووکردنی ژنان.
مەل: گیانداری باڵدار.
مەلا: خوێندەواری ئاینی بەرز. ناوکی خەرمان.
مەلا: مەلا.
مەلابانگان: کاتی شەبەقدان کە بانگدەر بانگی تێدا دەدا.
مەلابەزێن: بریتییە لە کەسێک کە لە هەموو قسەیەکدا بەرزە بلێیس بوەستێ.
مەلا تەقتەقێنە: جۆرە یارییەکە چەند کەسێک بەدوو بەرد دەیکەن.
مەلاخۆر: شتێکە کە بەتەوایی هەرزان بووبێ و دەست بکەوێ. شتی حەلاڵ کە لەوانەبێ مەلا بیخوات.
مەلازادە: منداڵی مەلا.
مەلاس: شتێکە کە نووسابێ بەزەوییەوە و مت بووبێ: گاکە خۆی (مەلاس)کردووە (مەلاسبوون) متبوون بەزەوییەوە، (مەلاسکردن) متکردن.
مەلاشک: مەلاشوو.
مەلاشگ: مەلاشک.
مەلاشوو: ئاسمانەی ناودەم. تەپڵی سەر لە عاستی مەلاشوو.
مەلاشووکەوتن: دەردێکە تووشی مەردووم دەبێ مەلاشووی دادەکەوێ و بەپەنجە هەڵی دەدەنەوە.
مەلاشووهەڵدانەوە: بە پەنجەی دەست هەڵدانەوەی مەلاشووی منداڵی تازەبوو یا یەکێک کە مەلاشووی کەوتبێ.
مەلافی:ز. جۆرە هەرمێیەکی پایزەی گەورەیە.
مەلاک: د. مێلاک.
مەلاککردن: مێلاککردن.
مەلامەت: مەبەست: هاتنت بەم شەوە بێ(مەلامەت) نییە.
مەلاو: مەلوولاو.
مەڵبەن: مەڵبەند.
مەڵبەند: ناوچە.
مەلتیک: ز. جۆرە سێوێکی پایزەیە.
مەڵحەم: جۆرە دەرمانێکی تەڕی توندە دەخرێتە سەر

برین. بەری گیایەکی بۆن خۆشە دەکرێتە ناو نانەوە. جۆرە دارێکی بۆنخۆشی کوێستانییە داردەستی لێ دروست دەکرێ.
مالَلا: مەلا.
مەڵکەنی: د. مەرکانە.
مەلمەل: جۆرە تەنراوێکی تەنکە وەک کرێشەی سەرپۆشی ژنان وایە.
مەڵۆ: چەند باقەیەکی گەورەیە لە شتێک کە بەداس درواڕبێ، یا بەدەست دەسکەنە کرابێ.
مەلۆتک: د. مەلۆتکە.
مەلۆتکە: منداڵی ساوای قۆناغەکراو.
مەلوو: ز. مەڵۆ.
مەلووچک: د. مەلیچک.
مەلوولاو: ئارداوێکە هێندێ جار بۆ ئاژاڵ دەگیرێتەوە و دەرخواردی دەدرێ.
مەڵوەن: د. مەڵبەند.
مەلە: بەناو ئاودا ڕۆیشتن و کەوتنە سەر ئاو بەهۆی جووڵاندنی پەل و پۆوە. خۆشووشتن بەئاو.
مەلەس: جۆرە پارچەیەکی جوانی ئاوریشمی لووسە، ژنان دەیکەن بەکالا.
مەلەسی: ناوە بۆ جۆرە هەنارێک.
مەلەڤان: ز. مەلەوان.
مەلەکردن: چوونە ناو ئاو و پەل و پۆ جووڵاندن بۆ هاتوچۆکردن بە سەریدا. بریتییە لە چوونە ناو ئاو و خۆ تێ هەڵکێشانی.
مەلەکور: هـ. کوللە.
مەلەگەوی: هـ. مەلەوێچە.
مەلهەم: د. مەڵحەم.
مەلەوان: کەسێکە کە مەلە بزانێ.
مەلەوانی: زانینی مەلە.
مەلەوێچە: مالەوێنچە.
مەلیە: ل. کوللە.
مەلیچک: د. چۆلەکە.
مەم: د. مەمک.
مەمرە و مەژی: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ ژیانێکی کەموکوڕی وا کە لە ناوەندی ژیان و مردنابێ، واتە نە بەژیان بژمێردرێ و نە بەمردن: فیسار کەس (مەمرە و مەژی) دەژی.
مەمک: دوو گۆی خڕ و پڕی گۆشتنی سەر بەمۆرن بەسەر سنگی ئافرەتەوە کە منداڵی بوو شیری تێ دەزێ.
مەمک خواردن: بریتییە لە شیرخواردنی منداڵ بەدەمنانی بەمەمکەوە.
مەمکخۆر: منداڵی شیرەخۆرە.
مەمکدان: بریتییە لە شیردان بەمنداڵ بەخستنی مەمک بۆ ناودەمی.
مەمکدەر: بریتییە لە ئافرەتێک کە شیر بدا بەمنداڵ.
مەمککردن: پەیابوونی مەمک لەسەر سنگی ئافرەت.
مەمکۆڵە: مەمکی پچکۆڵەی جوان.
مەمکە: مەمک. دوو دەنکە لە تەزبیح کە لەسەر باری پانی کون کرابێ.
مەمکەبەند: شتێکە دەخرێتە هەردوو مەمکەوە و لە پشتەوە دەبەسترێ بۆ نەوەی کۆی بکاتەوە.
مەمکەخۆرە: منداڵی بەر مەمکانە.
مەمکەفەرەنگی: مەمکێکە لە لاستیک دروست کراوە، دەخرێتە دەمی منداڵی شیرەخۆرەوە بۆ ژیربوونی.
مەمڵە: مەمکۆڵە.
مەمڵەدەمێ: د. منداڵی شیرەخۆرە.
مەمە: وتەیەکە منداڵی شیرەخۆرە بەمەمکی دەڵێ.
مەمۆتێ: د. مەمکۆڵە.
مەمۆڵە: مەمۆتێ.
مەمە: مەمک. مەمکەی تەزبیح.
مەمێ: مەمک.
مەن: دەفرێکی تایبەتییە دانەوێڵەی پێ دەپێورێ. سەنگێکی تایبەتییە. مەنگ. مەند (د).
مەنجەڵ: دەفرێکی مسینی قووڵی لێوداره، چێشتی تێدا لێ دەنرێ.
مەنجەڵۆک: با. سەتڵ. دەستە مەنجەڵ.
مەنجەڵۆکە: مەنجەڵی پچووک.
مەنجەڵی هەڵم: جۆرە مەنجەڵێکە لە هیچ لایەکەوە

هەناسە نادا و لە ماوەیەکی کەمدا هەموو جۆرە خواردەمەنییەکت بۆ نەکولێنێ.
مەنجەنیق: ئامێر (آلة)ێکە بۆمبا و ئاگری پێ فرێ دەدرێتە ناو دوژمنەوە، لە فارسییەوە وەرگیراوە.
مەنجێل: د. مەنجەڵ.
مەند: مەنگ. پیتێکە بە دوای هەر ناوێکەوە نرا دەیکا بەسیفەتی موشبەبەهە: دەوڵە(مەند)، بەهرە(مەند)، خێرەو(مەند).
مەند: خێرەو(مەند).
مەندۆڵ: بەندۆڵی سەعات.
مەندۆڵە: جۆرە تەنراوێکی ئەستوورە دەکرێ بەکاڵا. زەنگوڵەیەکی پچکۆلەیە لە زێڕ یا لە زیو دەخرێتە پاوانەی منداڵەوە.
مەندوونە: ئەستیو.
مەندێ: گیایەکە وەک هەڵز دەدرێ بەئاژاڵ و وڵاخ.
مەندی: بوونی ناو بەمەنگ. هێدێتی و لەسەرخۆیی مەردووم.
مەندیل: تەنراوێکی سپییە لە بلووری تەنکترە. دەسەسڕ. مێزەرەی سپی.
مەنزڵ: قۆناغێکە کە لێی بخرێ.
مەنزڵ بەگی: د. مەنزڵ و قۆناغ.
مەنزڵگا: شوێنی کاروان لێخستن.
مەنسووری: جۆر نقامێکە.
مەنقەڵە: مەقەڵی.
مەنقەڵی: مەقەڵی.
مەنگ: ناوی پەنگاو. مەردوومی لەسەرخۆ.
مەنگۆڕ: د. کچی قەدرەی ماوەوە.
مەنگۆڵە: مەندۆڵە. زەنگوڵە (د). گوڵنگە (د).
مەنگەڵ: د. مەنگەڵی.
مەنگەڵی: مەقەڵی. پەنجا فلسی.
مەنگەن: مەنگەنە.
مەنگەنە: گیرگەیەکی تایبەتییە کە لەکاتی جزووبەندا کتێبی پێ دەگیرێ.
مەنگی: پەنگاویی ناو. هێدێتی و لەسەرخۆیی.
مەنۆڵە: مەندۆڵە.
مەنەر: نیشانە و سەر و شوێن: فیسار کەس (مەنەر)ی نییە واتە بێ سەر و شوێنە.
مەنێ: گیایەکی ترشی بەهاریی بۆن خۆشە وەک شویت وایە دەخورێ.
مەنی: د. مەنێ.
مەوج: پێخەفێکە وەک جاجم، بەڵام نەم لە دەزوو دروست دەکرێ.
مەودا: تیژی دەمی تیغ. مەیدان: مەودام بدە.
مەوێژ: ز. مێوژ.
مەویژ: مێوژ.
مەویژە: د. دەنکێکی ڕەشباوە بەسەر سووردا دەڕوانێ و ناوەکەی سپییە.
مەهـ: مانگ.
مەها: مێ.
مەهار: پەتێکە وەک ڕەشمە دەخرێتە لووتی وشتر و وڵاخی سەرکێش.
مەهاربەن: د. مەهاربەند.
مەهاربەند: مەهار.
مەهارکردن: مەهارخستنە ناو لووتی وڵاخ.
مەهانە: بەهانە.
مەهتاو: د. مانگەشەو.
مەهدەر: ز. تکا.
مەهدەرچی: ز. تکاکەر.
مەهرکرن: ز. مارەکردنی ژن.
مەهک: با. حەیزی ژنان کە هەموو مانگێک تێی دەکەوێ.
مەهمێز: د. مامزە.
مەهیر: ز. دۆکولیو.
مەهینی: ز. ئێسترەماچە.
مەی: مەڕ (هـ). شەراب. حوشتری مێ (ز).
مەیا: ز. ئێسترەماچە.
مەیان: مەیدان. جۆر ترێیەکە (ز).
مەیانە: دۆستایەتی: فلان و فلان مەیانەیان خۆشە، واتە بەینیان هەیە.
مەیتەر: خزمەتکاری وڵاخ.

مەیتەری: خزمەتکردنی ولاخ.
مەیخانە: شوێنێکە کە ئارەقی تێدا بفرۆشرێ.
مەیخانەچی: ئارەقفرۆش.
مەیخۆر: کەسێکە کە شەراب بخواتەوە.
مەیخۆش: مێخۆش.
مەیفرۆش: کەسێکە کە هەر شەراب بفرۆشێ.
مەیدان: دەشتایی و پانایییەکی گەورە.
مەیدانبازی: یاریکردن لە مەیدانێکدا.
مەیداندار: کەسێکە کە لە مەیدانێکدا یاری بکات.
مەیدانداری: مەیدان نانەوە.
مەیدان نانەوە: ئامادەکردنی مەیدانێک بۆ یاری تێداکردن.
مەیرە: جۆرە پەنیرێکی وردە وەک سیرێژ.
مەیکوت: مێکوت.
مەیمان: د. میوان.
مەیمانخانە: د. میوانخانە
مەیمانی: د. میوانیی.
مەیموون: گیاندارێکی چوارپێی کلکداری گەرمیانییە دەست و پێی لە دەست و پێی ئادەمی دەچێ. میوان.
مەیموونەوان: کەسێکە کە مەیموون ڕابگرێ و فێری یاری بکات.
مەینەت: تاڵاو و دەردی سەری.
مەینەتی: تاڵاوی و دەردی سەرێتی.
مەیین: توندبوونەوەی شتی شل بەهۆی هەوێن یا سەرماوە.
مەیو: شتێکە کە مەییبێ: وەک ماستی مەیوی لێ هاتووە.
مێ: گیاندارێکە کە نێرنەبێ. مەڕ .
میاو: میاوە.
میاواندن: دەست بەمیاوەکردنی پشیلە.
میاوانن: د. میاواندن.
میاوە: دەنگی پشیلە (میاوەمیاو) میاوەی یەک لەسەر یەک.
مێباز: کەسێکە کە حەز لە ژنان بکا و چاو باشقاڵیان لەگەڵدا بکات.
مێبازی: حەز لە ژنان کردن و چاوباشقاڵیکردن لەگەڵیاندا.
مێتاوی: د. کەپرێکی سەرگیراوە لەبەردەمی خانووی دوونهۆمدا دروست دەکرێ بۆ ئەوەی هاوینان لەسەری بنوون .
میتر: ئەندازەیەکە کە بریتییە لە سەد سانتیم.
مێتکە: مێتولکە.
مێتن: ز. مژین.
مێتوکە: مێتولکە.
مێتولکە: ئەسپێی وردی پچووک .
میتێل: ز. قومامەی دۆشەک.
میجک: ز. خێرایی و چەسپانی لە کاردا.
میچڕاندن: ز. هەڵگولۆفتنی هەردوو دەست.
مێچکە: مێینەی پچووکی هێندێ گیاندار.
مێچکە مێچکە: بەدەوروپشتی یەکێکدا هاتن و قسەی نەرمکردن لەگەڵیدا بۆ ئەوەی کارێکی پێ بکەیت .
مێچلگە: ز. مەرجکردن لەسەر شتێک .
مێخ: سنگ.
مێخ زنجیر: سنگێکی ئاسنە دادەکوترێ و ولاخی پێ دەبەسترێتەوە.
مێخ سندان: دەزگای ئاسنگەر.
مێخلەمە: جۆرە خواردەمەنییەکە لە ڕۆن و قیمە و هێلکە دروست دەکرێ .
مێخۆش: شتی مزر.
مێخەک: بەری درەختێکی گەرمیانییە بۆنی زۆر خۆشە. جۆرە گوڵێکی ڕەنگاوڕەنگی جوانە بۆنی وەک بۆنی مێخەک وایە.
مێخەکبەند: ملوانکەی مێخەک.
مێخەکە: جۆرە دوگمەیەکی ڕەقە لە دەست و قاچی هێندێ کەس دەردێ.
مێخەکی: شتێکە کە ڕەنگی وەک ڕەنگی مێخەک وابێ.
میر: با. پیاوی ئازا.

مـیـرار: ز. گـیـانداری مـرداره‌وه‌بوو، (مـیـراربوون) مرداربوونه‌وه.
(میراركردن): مرداركردنه‌وه.
مێرانه: پیاوانه.
مێرانی: با. پیاوه‌تی.
مێرتال: قه‌ڵغان (ز).
میرج: ز. جۆرێکه له گه‌نم.
میرچ: ز. ده‌نگی ماچ.
مێرخاس: با. پیاوی ئازا.
مێرخوز: جۆره ماسییه‌کی شینی باریکه.
مێرد: هاوسه‌ری ژنی ماره‌کراو.
مـێـردترێنه: جـۆره مـوورووییه‌کـه ژنان ده‌یکه‌ن به‌سه‌ریاندا.
مـێـردره‌وه: دیوارێکه به به‌رزی گه‌ز و نـیـوێک ده‌کـرێ به‌گـردی سـه‌ربانـدا بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌گه‌ر مـاڵ و منداڵ له‌سه‌ر بان نوستن نه‌بینرێن (ستاره).
مێردکردن: شووکردن.
مێرده‌زمه: حۆڵی بیابان. به‌رده عازه‌به: (د).
مێردی: پیاوه‌تی.
مێریان: هـ. شکان.
میرزا: یه‌کێکه که هه‌ر خوێندنه‌وه و نووسین بزانێ.
مێرغوزار: چیمه‌ن و سه‌وزایی.
مێرک: با. مێر.
مێرگ: با. چیمه‌ن.
مێر و چێر: د. دۆست و براده‌ر.
مێروستان: هێلانه مێرووله.
مێروو: مێرووله. مرۆڤ (د).
مێرووچه: مێرووله.
مێرووله: گـیـاندارێکی پچووکی سـه‌ر زلی قنگ خڕی ناوقه‌د باریکه.
مـێـرووله‌کـردن: مـڵـووچه‌کـردنی ئه‌ندام به‌هۆی سڕبوونیه‌وه. ورده قوڵپدانی شتی شل له‌سه‌ر ئاگر له‌پێش هاتنه‌کوڵیدا.
مێری: با. مێرووله.
میرنشین: إماره.
میری: حکوومه‌ت.
مێز: ته‌ختێکی چوارپێی به‌رزه شتی له‌سه‌ر داده‌نرێ.
میز. باوه‌ش: (مێز)ێک دار، واته باوه‌شێک.
مێزن: میزن.
مێـزه‌ر: مه‌ندیلێکی سپییه که به‌سترابێ به‌سه‌ره‌وه. سه‌رپێچ.
مێزه‌ره: مێزه‌ر.
مێزفک: با. پلوسک.
مێزیان: د. میزتن.
میزتن: با. میزکردن.
مێژ: نوێژ (ز) شتی ڕابوردووی کۆن (د).
مێژتن: با. مژین.
مێژکرن: ز. نوێژکردن.
مێژکه‌ر: ز. نوێژکه‌ر.
مێژوو: تأریخ.
مێژووشناس: تأریخ زان.
مێژووڤان: با مێژووناس.
مێژووناس: با. مێژووشناس.
مێژووناسی: با. زانینی مێژوو.
مێژوه‌رد: جۆره‌س گیایه‌که بۆ ئاژاڵ و وڵاخ باشه.
مـێـژه‌ڵاک: مـێـشـکه‌سـه‌ر. لاسک و چڵ و پۆپی هێشووه‌ترێ که ده‌نکی پێوه نه‌مابێ.
مێژه‌ڵۆک: مێولاک.
میساب: ز. مشته.
میساخه: ز. شوێنی ئارد له ده‌وروپشتی به‌رداش.
میساس: ز. نه‌قیزه.
مێش: گیاندارێکی پچووکی باڵداری خوێنداره.
مێشان: د. یارییه‌که به‌گوێز ده‌کرێ.
مێشپه‌ڕ: کاتی ڕشانه‌وه‌ی ترێ.
مێش تێدان: مێش مرووکان به‌زۆری له شتێک.
مـێـشـڕه‌وێن: چه‌رمـێکی هۆنراوه‌ی پڕپڕه ده‌کـرێ به‌ناوچه‌وانی وڵاخـدا بۆ ئه‌وه‌ی به‌جـووڵانه‌وه‌ی مێشی لێ دوور بکه‌وێته‌وه.
مێشقه‌پاندنه‌وه: بریتییه له بێ ئیشی یه‌کێک.
مـێـشـک: شتێکی سپی چه‌وره له‌ناو کاسه‌ی سه‌ری

گیانداردا.
مێشکوژ: شتێکی کلکداری دەمپانی کون کونە مێشی پێ دەکوژرێ.
مێشکۆلە: بەشێکە لە مێشک دەکەوێتە پشتی سەرەوە بۆ لەنگەرڕاگرتنی لەشی ئادەمی.
مێشگرە: کاغەزێکە دەرمانێکی لینجی پێوەیە مێش دەگرێ.
مێش لە دەمی خۆدەرنەکردن: بریتییە لە گێلی و بەسزمانی.
مێشلەزەرگۆ: هـ. مێشلەزەرگوون.
مێشلەزەرگوون: هـ. گیایەکی کوێستانییە گەڵای وەک ئەرخەوان وایە، وەک لاولاو بەقەد شتدا هەڵدەگەڕێ و بەقەد دار و بەرددا ڕیشە دادەکوتێ، لاسکەکەی بەچەند ساڵێک وا ئەستوور دەبێ دارجگەرەی لێ دروست دەکرێ.
مێشن: چەرمی مەڕ و بزن کە خۆش کرابێ و ڕەنگ نەکرابێ. شتی مێشاوی.
مێشۆ: مەردوومی گەلۆر.
مێشوولە: دەعبایەکی باڵداری زۆر پچووکی بەئاڵۆشە.
مێشە: بێشە.
مێشەڕەوێ: د. مێش دەرکردن لەبەر بێ ئیشی.
مێشەڕۆ: شوێنێکە کە مێشی زۆر بێ. ناوە بۆ دێیەک لە هەورامانی ئەودیو.
مێشەسەگانە: جۆرە مێشێکی پانکەڵەی سوورکاری چنگ چنگە بەهەر شتێکەوە نووسا درەنگ لێی دەبێتەوە و، زۆرتر بەسەگەوە دەنیشێ.
مێشەسی: چێرگ.
مێشەقەبری: جۆرە مێشێکی سەوزە لە زەوی هەڵکەنراو دێتە دەرەوە.
مێشەکەرانە: جۆرە مێشێکی گەورەیە هەر لە ولاخ دەنیشێ.
مێشەگیرە: د. جۆرە جاڵجاڵۆکەیەکە مێش دەگرێ.
مێشەلان: بێشەلان.
مێشەمر: ز. شتێکە کە خاوەنەکەی بەجێی هێشتبێ. شتی فڕێدراو.
میشەوش: ز. نیسک.
مێش هەنگ: جۆرە هەنگێکی بێ هەنگوینە.
مێش هەنگوین: هەنگ.
مێشێن: جۆرە یارییەکە بەمێش دەکرێ.
مێڤان: با. میوان.
مێڤانی: با. میوانی.
میقەسووک: ز. پەڕەسێلکە.
میقەور: ز.کوولەکەی درێژی ملدار.
میکرۆب: گیاندارێکی زۆر وردیلانەیە بەچاو نابینرێ.
میکرۆسکۆب: هۆکار (آلة)ێکە شتی زۆر وردی پێ بەدی دەکرێ.
مێکوت: دارێکی گردە کلکێکی تێ براوە.
مێکوتە: نەخۆشییەکە تووشی منداڵ دەبێ زیپکەی سەر خڕ لە ئەندامی پەیا دەبێ.
مێکووک: گیای بەلەک. مەکۆی جۆلایی.
مێکووکە: مێکووک.
مێگەل: ڕانی مەڕ و بزن.
مێگەلەوان: شوان.
مێل: کلچێوک. پایەیەکە بۆ نیشانکردن لە ڕێ و باندا دروست دەکرێ. جۆرە ئاسنێکی تایبەتییە ئاوی لە چاو پێ دەردەهێنرێ. ئەندازەیەکە لە ڕێ و بان کە هەزار و حەوت سەد و شەست یاردە. شتێکی درێژی خڕی لووسی قورسە زۆر خانەی پێ دەکرێ. کێری ڕاست. کەواکەی (مێل مێل)ە. داری تەرازوو.
میلاق: هەلالە برمە. ترێیەکە لە ژوورێکی نە زۆر ساردی نە زۆر گەرمدا بەپەتێک هەڵواسرابێ بۆ ئەوەی بەرودوا لە زستاندا بخورێ. لالەنگەر.
میلاقە: جۆرە گوڵێکی سوورە لە گولالەسوورە پچووکترە.
مێلاک: کەوچک.
مێلاکردن: بریتییە لە چەشتنی خواردەمەنییەک.
میلکان: هەوارگە.
مێلوکلەدان: د. کلچێوک و کلتوور.
مێلوو: جۆلانە.
مێلووره: مێرروولە.

مێله: د. مێڵ.
مێڵەگورگانە: جۆرە کاردوویەکە گەڵای وەک کلتوور وایە نێرکێکی هەیە لە کلچێوک دەچێ.
مێمل: دوژمنی مەرگبڕی شت: پشیلە (مێمل)ی مشکە، یا چەقەڵ (مێمل)ی مریشکە.
مێنگوین: ڕەشەوڵاخی تازە بەر کەڵ.
مێنگە: منگە.
مێنەکە: ئەموستیلەیەکە لە شاخی گیاندار دروست کرابێ.
مێو: درەختی ترێ. تڵپەی هەنگوین. مێ.
مێوان: میوان.
مێوانی: جۆرێکە لە حەلوای شەکر بەڵام ئەم کەمێک شلە. میوانی (د).
مێودان: مێوکردن.
مێوژیلک: مێلاک.
مێوکردن: هەڵسوونی مێولە کشتەک و مشەما.
مێولاک: چڵ و چێوی مێوە کە لە بەهاراندا دەبڕدرێ.
مێولاکە: مێولاک. ناوە بۆ ڕێیەک لە ناوچەی ماوەت.
مێولاو: د. دارێکە کە دەچێتە ناو ئاوی نێرگەلەوە.
مێو و ڕۆن: جۆرە مەڵحەمێکە لە مێو و لە ڕۆن دروست دەکرێ بۆ نەرمبوون دەدرێ لە دەست و پێی قەڵەشاو.
مێووژ: ترێی وشککراو.
مێووک: ز. قۆپچەی کاڵا.
مێوە: میوە. مێ.
مێوەمارانە: جۆرێکە لە کاڵەکە مارانە بەڵام دەخورێ و وەک مێو تەرز دەهاوێ.
میە: مێ (ز). مەڕ (با).
میهرەبان: مەردوومی دڵنەرمی خاوەن بەزەیی.
میهرەبانی: دڵنەرمی و بەزەیی هاتنەوە بەمەردووومدا.
میهرەوان: د. میهرەبان.
میهرەوانی: د. میهرەبانی.
میهڤان: ز. میوان.
میهمان: میوان.
میهمان بەڕێکردن: میوان بەڕێکردن.
میهمانخانە: میوانخانە.
میهمانداری: میوانداری.
میهمانی: میوانی.
می: موو.
میان: ناوەڕاستی شت: لە (میان)ی قسەدا قسە مەکە.
میانفەرش: لاکێشێکی باریکە لە ناوەندی دوولاکێشدا ڕادەخرێ.
میانە: میان. شتی ناوەنجی.
میانفەرش. ناوە بۆ دێیەک لە هەورامان.
میانەڕەوی: د. ڕۆین لە هەموو گوفتار و کردارێکدا بەناوەنجی.
میت: پەنجەی برای تووتە. مووش.
میتک: قیتکە.
میتکە: قیتکە.
میتۆڵ: د. میتک.
میتۆڵە: د. میتۆڵ.
میتێن: مووشێن.
میچ: ئێسقانێکە لە قاچی گیانداردا. بنمیچی بان.
میچلە سەرگرتن: وڕکگرتن لەسەر شتێک و لانەدان لێی: لەسەر ئەم ئیشە ئەوەندە (میچ مەگرە).
میچۆلکە: میچۆڵە.
میچۆڵە: شتێکە کە خڕ هەڵدرابێ وەک کەشک، (میچۆڵەکردن) خڕ هەڵدانی شت وەک کەشک.
میچی قومارخانە: بریتییە لە مەردوومی زۆرزانی فێڵباز.
میچێن: یاریکردن بەمیچ.
میخی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
میر: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ گەورە: (میر)م واتە گەورەم. ناوە بۆ ڕوویەک لە میچ لە یاری (میچێن)دا. دەوڵەت.
میرات: کەلەپوورێکە کە مردوو بەجێی بێڵێت.
میراتبەر: کەسێکە کە میراتی مردووی بەر بکەوێ.
میراتگر: میراتبەر.
میراتگرتن: بەشبردن لە میراتی یەکێک.

میراتی: شتێکە کە بەمیرات بەجێ مابێ.
میراخوڕ: گەورەی مەیتەران.
میراف: با. میراو.
میران: وتەیەکە لە رووی ڕێزەوە بەپیاوێکی گەورە دەوترێ.
میرانە: ڕەسمێکە بۆ میری وەردەگیرێ.
میرانیی: با. ناوە بۆ جۆرە ترێیەک
میراو: کەسێکە کە بەشکردن و زیاد و کەمکردنی ئاوی بەدەست بێ.
میرفان: د. میوان.
میرفانی: د. میوانی.
میرکوت: با. مێکوت.
میرگزیرکێ: د. میر و گزیر.
میرنشین: ولاتێکە کە میرێک بەڕێوەی بەرێ.
میرۆڤ: ز. میراو.
میر و گزیر: یارییەکی دوو دەستەییە، هەردەستەیەی وەستایەکی هەیە، ئەو دەستەیەی کە یارییەکە وەردەگرێت ئەموستیلەیەک هەڵ دەدات دەبێ بەپشتی دەست بیگرێتەوە و، لەسەر پشتی دەستی بەبێ یارمەتی دەستەکەی تری ئەموستیلەکە بجوولێنێت تا دەیکاتە یەکێک لە پەنجەکانی، ئینجا ئەگەر کردییە پەنجەی بالابەرزەی ئەوا دەبێت بەمیر، ئەگینا دەبێ بەگزیر، وەستا لەسەر یاریکردنی خۆی درێژە دەستێنێت تا ئەموستیلەکەی لە هەڵدان، یا لە کردنە پەنجەیدا دەکەوێتە خوارەوە، ئەو حەلە یاریکەری دووەم لەو دەستەیە یاری پێ دەکات، کە ئەمیش لە دەستی کەوتە خوارەوە، ئینجا یاریکەرێکی سێیەم تا هەموو دەستەی یەکەم دەیدۆڕێنن ئینجا دەستەی دووەم وەری دەگرێت، هەر بەو ڕەنگە.
میروو: د. مووروو.
میرە: د. گەورەی ئاوایی.
میرەدێ: کوێخا (د) . ناوی دێیەکە لە ناوچەی وارماوا.
میرەوانی: د. میهرەبانی.
میری: حکوومەت.
میز: ئاوێکی سوێرە لە چووک و زێی گیاندارەوە دێتە دەرێ.
میزاو: بریتییە لە ئاوێکی کەم کە بڕوا.
میز بەزاندن: هاتنە دەرەوەی میزی منداڵ و سەرکردنێتی لە دەمی بلوێرەوە لەناو بێشکەدا.
میزتن: دادانی دانەوێڵەیە بەپاڵ (بلۆسکە)دا لە کاتێکدا کە (گێر) شل بووبێتەوە بەجۆرێک کە دانەی لێ بچێتە خوارەوە بۆ ناو ئاو.
میزدان: میزڵدان.
میزکردن: بەردانەوەی میز.
میزگیران: گیرانی میز و نەهاتنە دەرەوەی.
میزڵدان: توورەکەیەکی پچووکە لە سکی گیانداردا میزی تێدا کۆ دەبێتەوە.
میزن: گیاندارێکە کە زوو زوو میز بکا.
میزەچڕکێ: میزەچوڕکێ.
میزەچوڕکێ: زوو زوو میزکردن بەهۆی ترسان یا سەرمابوونەوە.
میزەڵ: ز. کەسێکە کە میز بکا بەخۆیدا.
میژۆک: ز. بەرخێکە کە هەموو مەڕێک بمژێ.
میژویی: هـ. نیسک.
میژوین: هـ. نیسکێن.
میستن: میزتن.
میسمیسک: با. میزڵدان.
میش: ل. مشک.
میل: مێل.
میلبازی: یاریکردن بەمیل.
میلچێووک: کلچێوک.
میلدان: کلدان.
میلکان: ل. هەواری زستانە.
میل لێدان: میلکردن بەژێر گلێنەی چاودا بۆ هێنانە دەرەوەی ئاوی ناو پەردەکانی.
میم: پیتێکە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. پوور.
میمار: ز. برینی موو.
میمزا: پوورزا.

میمک: پووری خوشکی دایک.
میمکزا: پوورزا.
میمی: پوور.
مینا: گوڵێکی هەمەڕەنگی جوانە، بەزەویدا پەخشان دەبێتەوە. شووشە. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (وەکو).
مینابەند: شوێنێکە شووشەکاری زۆری تێدا کرابێ.
میناکاری: مینابەند.
مینالغ: پارچە مینایەکە کە لە هەموو ڕەنگ تێکەڵ بووبێ.
مینەک: کەرێکە لە کارواندا کە ئاو و شتومەکی کاروانچی لێ بار دەکرێ.
میوان: کەسێکە کە بێتەلات بۆ دیدەنی .
میوان بەرێکردن: خزمەتی میوانکردن بەباشی.
میوانخانە: دیواخان. ئوتێل.
میواندار: کەسێکە کە میوانی زۆربێ .
میوانداری: میوان ڕاگرتن و باش بەرێکردنی.
میوان داکردن: دامەزراندنی میوان .
میوان ڕاگرتن: میوانداری.
میوانی: بوون بەمیوانی یەکێک: هاتمەلات بە(میوانی).
میوە: بەری هێندێ سەوزایی و بەرزە درەختە وەک کاڵەک و هەرمێ و ترێ و گەلێ شتی تر.
میوەجات: میوەهات.
میوەگەنان: مانگی تەمموز کە سی و یەک ڕۆژە.
میوەهات: گەلێک جۆر لە میوە.
میبە: با. مەڕ.
مێیە: مێینەی هێندێ شت: ئەم کەوە (مێیە)یە.
مێینە: گیانداری مێ.

ن

ن: دەبێ بە(ضمیر متصل) بۆ (جمعی مخاطب) و (غائب): ئێوە دەخوێنـ(ن)، ئەوان دەنووسـ(ن). ئێوە بخوێنـ(ن)، ئەوان بنووس(ن). دەنووسێ بەدوای هێندێ ناوەوە دەیکا بەسیفەتی مشبە: چلـک(ن) کولـک(ن) ورگـ(ن). دەبێ بەڕاناوی قسەکەر لەگەڵ غەیری خۆی (متکلم مع الغیر) وەک (مان) لای هێندێ لە تیرەکانی کورد: ئەسپەکە (ن) هانی، واتە ئەسپەکە(مان). دەبێتە پەیوەند (رابط) لە ڕستەیەکدا کە کرداری تێدا نەبێ: ئەوان پێشمەرگەن.

نا: پیتی نەفییە بۆ ئێستا و لەمەولا: (نا)خۆم، (نا)ڕۆم، نەء: (نا) لە وەرامی یەکێکدا کە لێت بپرسێت ناخۆیت؟ واتە نەء.

نائۆمێد: کەسێکە کە ئومێدی بڕابێ لە شتێک.

نائومێدی: ئومێدبڕان لە شتێک.

نابوو: د. نابووت.

نابووت: کەسێکە کە دەستمایەی نەمابێ. گیانداری گەمژی پچووک.

نابووتی: بێ دەستمایەیی. گەمژەیی و پچووکی.

نابوود: نابووت.

نابوویی: د. نابووتی.

نابەجا: شتێکە کە لە جێی خۆیدا نەبێ .

نابەجایی: شتی نابەجا.

نابەجێیی: وتن یا کردنی شتێک کە لە جێی خۆیدا نەبێ.

نابەدڵ: شتێکە کە لە کانی دڵ نەیەتە دەرەوە.

نابەکار: مەردوومی بەدکار.

نابەکاری: بەدکاری.

نابەکام: شتی ناکامڵ: ئەم قەزوانە (نابەکام)ە. کەسێکە کە بەئاوات نەگا.

نابەکامی: نەگەیشتن بەئاوات.

نابەڵەد: نەشارەزا.

نابەڵەدی: نەشارەزایی.

نابینک: با. جۆرە تیرۆکێکی ئەستوورە لە پێشەوە گونکی پێ پان دەکرێتەوە لەسەر پنە، لە پاشا بەتیرۆکێکی باریکتر دەکرێتەوە بە نان.

نابینا: مەردوومی کوێر.

نابینایی: کوێری.

ناپاک: کەسێکە کە دڵ و دەروونی پیس بێ دەربارەی مەردووم.

ناپاکی: دڵ و دەروون پیسی دەربارەی مەردووم.

ناپەسەند: مەردوومی ناوەجاخ.

ناپەسەندی: ناوەجاخی.

ناپیاو: نامەرد.

ناپیاوی: نامەردی.

ناتار: د. نادروستی ناپوخت.

ناتاری: د. نادروستی.

ناتانین: د. نەتوانین.

ناتر: کەسێکە کە لە حەمامدا خزمەت بکا.

ناترە: ڕیزە چیلکەیەکە دادەچەقێنرێ لەسەر خەرمان لەکاتی شەن کردندا، لە ناوەندی کاودانداا، بۆ ئەوەی کە تێکەڵ نەبن.

ناتف: با. پلیتەی دەرمانە کە دەکرێ بەبریندا.
ناتۆرە: نەتۆرە.
ناتۆرەبێژ: نەتۆرەبێژ.
ناتەبا: ناڕێک.
ناتەبایی: ناڕێکی.
ناتەمیز: شتی پیس و چەپەڵ.
ناتەمیزی: پیسی و چەپەڵی.
ناتەوان: مەردوومی ئیفتادەی بێ هێز.
ناتەوانی: ئیفتادەیی و بێ هێزی.
ناتەواو: شتێکە کە تەواو نەبووبێ. بریتییە لە مەردوومی کەم دەست.
ناتەواوی: بریتییە لە کەم دەستی و هەژاری.
ناجۆر: د. بە دوو شت دەوترێ کە لەیەک نەچن وە زۆر جیابن لە یەک.
ناجەستە: شتی نابووتی نالەبار.
ناجەسە: د. ناجەستە.
ناچار: کەسێکە کە لە کردن یا نەکردنی کارێکدا بێ دەرەتان بێ.
ناچاری: بی دەرەتانی لە کردن یا لە نەکردنی کارێکدا.
ناچە: د. کونێکە کە دانەوێڵەی لێ دێتە خوارێ بۆ گێری ناش.
ناچیز: مەردوومی ناکەس.
ناچیزە: ئافرەتی ناکەسی نارەسەن .
ناحەز: کەسێکە کە حەزت لێ نەکا.
ناحەزی: دوژمنایەتی.
ناخ: ناو دەروونی شت: ئاوەکە چوو بە(ناخ)ی زەویدا.
ناخار: د. ناڕاست.
ناخر: ز. ڕەووگ.
ناخرقەوان: ز. ڕۆژی دەیەم لە کانوونی یەکەم کە وڵاخ و ئاژاڵ لەبەر سەرما ناکرێتە دەرەوە.
ناخوا: ناخودا.
ناخودا: دارێکی ئەستووری بەرزە لەناو کەشتیدا. مەردوومی ستەمکار. کەشتییەوان.
ناخودایی: ستەمکاری.
ناخۆش: شتێکە کە دڵ نەیگرێ. نەخۆش.
ناخۆشی: بوونی شت بەناخۆش. ناکۆکی: ئەو دوو کەسە (ناخۆشی)یانە. نەخۆشی.
ناخۆشین: نەخۆشی.
ناخون: نینۆک.
ناخونکردن: ناخونگرتن.
ناخونگرتن: د. نینۆک کردن.
ناخونە: ناخونەک.
ناخونەک: خواردنی شتی مەردووم بەهەوانتە. جۆرە دەردێکە لە چاو پەیا دەبێ (د).
نادان: نەزان.
نادانی: نەزانی.
نادروست: شتی ناڕێکی نالەبار.
نادروستی: ناڕێکی و نالەباری.
نادوروس: د. نادروست.
نادوروست: نادروست
نادوروستی: نادروستی.
نادوروسی: د. نادروستی.
نادۆڵ: د. ناچە.
نادیار: شتێکە کە لێتەوە دیار نەبێ.
نادیاری: دیارنەبوونی شت لێتەوە.
نادیدە: شتێکە کە نەت دیبێ. نادیار.
ناراو: د. جەخار و خەفەت.
نارجیێل: نەرجیل.
ناردراو: نێرراو.
ناردن: ڕەوانەکردنی شتێک بۆ شوێنێک.
ناردنەوە: گێڕانەوەی شتێک کە نێردرابێ بۆت بۆ لای خاوەنی.
ناڕاس: د. ناڕاست.
ناڕاست: مەردوومی سەرچەوتی درۆزن.
ناڕاستی: درۆزنی و سەرچەوتی .
ناڕاسی: ناڕاستی.
نارراو: نێرراو.
ناڕەوا: شتی ناشایستە. پارەی قەلب .

ناڕەوان: دەرسێکە کە ڕەوانت نەبێ .
ناڕەوانی: گیروگرفتی لە زانینی دەرسدا.
ناڕەوایی: ناشایستەیی.
نارێک: شتی خواروخێچ. بریتییە لە کەسێک کە لێت دڵگیربێ.
نارێکی: خواروخێچی. بریتییە لە ناکۆکی دوو کەس.
نارگیل: د. نارجیل.
نارگیلە: نێرگەلە.
نارنارۆکە: نارۆکە.
نارنارۆکێ: نارۆکە.
نارنج: شتێکە وەک پرتەقاڵ بەڵام ئەم ترشە.
نارنجۆک: بۆمبای دەستی.
نارنجەک: نارنجۆک.
نارنجی: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی نارنج وابێ.
نارنگی: لالەنگییەکە وەک پرتەقاڵ وابێ.
نارۆکە: جۆرە گۆرانییەکە.
نارەون: نارەوەند.
نارەوەند: دارەوەند.
نارباگ: د. نێرراو.
ناری عەلی: ڕەنج و زەحمەتی زۆر: بەهەزار ناری عەلی تا دۆزیمەوە.
ناری: جۆرە مقامێکە.
نارین: با. گۆرانییەکە کە خەم و خەفەت بێنێ.
ناز: خۆفرۆشی و خۆ خۆشەویستکردنی یەکێک لای یەکێک. درەختی سنەوبەر (د).
نازار: نازدار.
نازاو: سەوزایی تێراوی پاراو.
نازپەروەر: نازدار.
نازدار: کەسێکە کە زۆر خۆشەویست بێ و نازی بکێشرێ.
نازداری: خۆشەویستی و ناز کێشانی یەکێک.
نازفرۆشتن: نازکردن.
نازفرۆشی: نازکردن.
نازک: ناسک. بریتییە لە مەردوومی شەرمنی لەسەرخۆ. شتی تەنک.
نازکردن: خۆفرۆشی و خۆ خۆشەویست کردن.
نازک کار: د. وەستایەکە کە لە گەچکاریدا نەقشی جوان بکا.
نازکەر: کەسێکە کە ناز بکا .
نازکێشان: ناز ڕاگرتنی نازدار.
نازکی: بوونی شت بەنازک.
نازگ: نازک.
نازناز: جۆرە گوڵێکی هەمەڕەنگە هەر بەیانیان دەگەشێتەوە و گەڵا سەوزەکەی وەک پەڵپینە وایە.
نازنامە: نازناو.
نازناو: لەقەب.
ناز و نووز: نازفرۆشتن.
ناز و نیوناز: ناز.
نازە: د. شوێنی زیندوو لە نینۆک.
نازەنین: ئافرەتی زۆر جوان.
نازێ: د. نازکەر.
نازی: ز. نازکردن.
نازین: خۆ هەڵکێشان بەیەکێکەوە. تۆ بەکێوە (دەنازیت).
ناس: شتێکە لە توتن دروست دەکرێ و هێندێ کەس لە جیاتی جگەرەکێشان دەیخاتە ژێر زمانی.
ناساز: ناخۆش: ئەم ئاوە (ناساز)ە. نەخۆش (ناساز)م واتە نەخۆشم. کەسێکە کە لەگەڵ یەکێکی تردا ناکۆک بێ: فیسار کەس لەگەڵمدا (ناساز)ە.
نازاسی: ناخۆشی. نەخۆشی. ناکۆکی.
ناساغ: نەخۆش.
ناساغی: نەخۆشی.
ناساق: ناساغ.
ناساقی: ناساغی.
ناسزا: ناشایستەی ناڕەوا. بریتییە لە جوێن: (ناسزا)ی پێ وتم، واتە جنێوی پێ دام (د).
ناسک: شتێکە کە زوو لەت بێ. مەردوومی شەرمنی لەسەر خۆ. شتی تەنک: پەرداخەکە (ناسک)ە واتە تەنکە.
ناسکبوونەوە: پنربوونەوەی ئەندام.

ناسکرن: ز. ناسین.
ناسکۆڵە: شتی پچکۆلەی ناسک.
ناسکەنان: جـــۆرە لەواشـــەیەکی ناسکی چەورە هەویرەکەی بەڕۆن دەشکێنرێتەوە.
ناسنامە: پارچە کاغەزێکە کە وێنە و ناو و شۆرەت و پیشەی یەکێکی تێدابێ.
ناسۆر: برینێکە کە درەنگ چاک ببێتەوە: برینەکەی بەناسۆر کەوتووە.
ناسیار: ناسیاو.
ناسیاری: ناسیاوی.
ناسیاگ: ناسیاو.
ناسیاگی: ناسیاوی.
ناسیاو: ئاشنا.
ناسیاوی: ئاشنایی و ناسینی یەکێک.
ناسین: بینینی شتێک و شارەزایت لێی بەڕەنگێک بۆ جارێکی تر جیای بکەیتەوە لە شتی تر.
ناسینەوە: دووبارە ناسینی شتێک کە لەمەوپێش ناسیبێتت.
ناشارەزا: نابەڵەد.
ناشارەزایی: نابەڵەدی.
ناشایس: د. ناشایستە.
ناشایستە: شتی بێ جێی نالەبار.
ناشایسە: د. ناشایستە.
ناشــتــا: خـاڵیـتی سک لە بەیانیـاندا: بەیانیـان بە(ناشتا) جگەرە مەکێشە. خواردەمەنییەکە کە لەسەر سکی ناشتا بخورێ.
ناشتاکردن: خواردنی نانی سەر لە بەیانی.
ناشتن: مـردووکـردن بەژێر گـڵــەوە. درەخت و گـوڵ ڕوواندن.
ناشناس: بێگانەی نەناسراو.
ناشـێـتی: بوونی مـەردووم بەناشی: فـلان کـەس بەناشێتی ئەو کارەی کرد.
ناشیرین: شتێکە کە جوان نەبێ.
ناشیرینی: بوونی شت بەناشیرین.
ناشی: مەردوومی کۆڵی نەشارەزا لە کاروبارێکدا.

ناعال: مەردوومی نالەبار.
ناعالی: نالەباری.
نافک: ز. ناووکی مەردووم و گیانداری تر .
نافەرمان: مەردوومی لاساری گوێ نەگر.
نافەرمانی: گوێ نەگرتن بۆ فەرمان.
نافەک: عاستی ناولنگ لە دەرپێ.
نافەکبڕین: بریتییە لە ئەتککردنی یەکێک.
ناڤ: ناووک (ز). ناو (با).
ناڤ ئێش: ز. ڕەوانی و سکچوون.
ناڤبارک: با. سەلەیەکی پچووکە میوەی تێ دەکرێ.
ناڤبر: با. ناوەندی دوو شت.
ناڤدار: با. ناودار.
ناڤک: با. ناووک.
ناڤماڵ: با. ناوماڵ.
ناڤنج: با. ناوەند.
ناڤنجی: با. ناونجی.
ناق: د. قوڕگ.
ناقایل: ناڕازی.
ناقر: ل. بینەقاقە.
ناقۆڵا: شتی نارێک.
ناقولچ: هـ. نوقورچ.
ناک: وتەیەکـــە دەنرێ بەدوای هێندێ وتەوە دەیکا بەسیفەتی (مشبە): خەم(ناک)، دەرد(ناک).
ناکا: د. ناکـاو: فـیـسـار کـەس (ناکا) هات واتە لە ناکاودا.
ناکام: کەسێکە کە بەکام و خواستی خۆی نەگەیشتبێ.
ناکامی: نەگەیشتن بەئاوات.
ناکاو: کوتوپڕ.
ناکاوی: کوتوپڕی.
ناکۆک: ناساز.
ناکۆکی: ناسازی.
ناکوڵۆکار: د. شتی نالەبار.
ناکەس: ناوەجاخ.
ناکەس بەچە: ناوەجاخ.
ناکەسی: ناوەجاخی.

ناگا: ناکا.
ناگزووری: نامانگووری.
ناگونا: د. بێ گوناح.
ناگوناه: د. ناگونا.
ناگەهان: ناکاو.
ناڵ: ئاسێکی پانە بەبزمار دەدرێ لەژێر پەلی وڵاخی یەکسم، پاژنەی پێڵاو.
ناڵاندن: هاوارکردنی نەخۆش.
ناڵانن: د. ناڵاندن.
ناڵبەکی: د. دەوری پچووک. ژێرپیاڵە
ناڵبەند: کەسێکە وڵاخ ناڵ بکا.
ناڵبەندخانە: شوێنێکە کە وڵاخی تێدا ناڵ بکرێ.
ناڵبەندی: خەریکبوون بەپیشەی ناڵبەندییەوە.
ناڵچە: پارچە ئاسنێکی تەنکە دەدرێ لەژێر پاژنەی قۆندەرە.
ناڵدار: وڵاخی یەکسم.
ناڵکردن: ناڵدان لە پەلی وڵاخ. بریتییە لە هەڵخەڵەتاندنی یەکێک: چاکی ناڵ کردم.
ناڵە: نکەی بەرزی نەخۆش، (ناڵەناڵ) ناڵەی یەک لەدوای یەک. دەنگی بەرزی بەهێز وەک دەنگی تفەنگ: تفەنگەکە. ناڵەی کرد: یا دەمانچەکە (ناڵەی هات).
ناڵەبار: شتی بێ باری ناقۆڵا. بریتییە لە مەردوومی بەدی ساختەچی.
ناڵەباری: ناقۆڵایی. بریتییە لە سەرچەوتی و ساختەچێتی.
ناڵەکردن: ناڵاندنی نەخۆش. تەقین و دەنگدانەوەی شت بەبەرزی.
ناڵەکیی: د. پاژنەی کەوش.
ناڵین: ناڵاندن.
نام: ناو. وتەیەکە وەک وتەی (یا) بەکاردێنرێ بۆ دوودڵی لە ناوەندی دوو شتدا: ئەو تارماییە (نام) زەلامە (نام) وڵاخە.
ناماقووڵی: قسەی بێ جێی دوور لە ژیری.
نامانگووری: نەدارایی.
نامدار: مەردوومی گەورەی ناودار.
نامراد: ناکام.
نامرادی: ناکامی.
نامۆ: غەریب.
نامۆیی: بێ خەوی و بێ کەیفییەکە کە لە ڕانەهاتنی شوێنێک پەیابێ. غەریبی: فیسار کەس نامۆیی دەکات واتە هەست بەغەریبی دەکات.
نامە: کاغەزێکی نووسراوە کە بۆ یەکێک بنێردرێ.
نامەبەر: کەسێکە کاغەز بگەیەنێ بەم و بەو.
نامەبەری: پۆستەچێتی.
نامەخانە: شوێنێکی تایبەتییە کە کتێبی زۆرت تێدا دانابێ (مکتبة).
نامەخوا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (ماشائەللا).
نامەد: د. بەدبەخت.
نامەدی: د. بەدبەختی.
نامەرد: مەردوومی ناپیاو.
نامەردی: ناپیاوی.
نامێلکە: کتێبی پچووکی چەند پەڕەیی.
نامیدە: شتی بەناوبانگ.
نامییە: نامیدە.
نان: هەویرێکە کە پان کرابێتەوە بەساج یا بەتەنوور برژێنرابێ. پیتێکە بەدوای هێندێ ناوەوە دەنووسێ دەیکا بەکار (مصدر):دا(نان)، ناو(نان). چەقاندن و ناشتنی شت: نەمامەکان (بنێ).
نانبدە: کەسێکە کە نان زۆر بدا بەمەردووم.
نانبدەیی: ناندان بەمەردووم بەزۆری.
نانبرێشک: دارێکی درێژکۆلەی لووت تیژە نانی لەسەر ساج پێ وەردەگێردرێ.
نانپێژ: ز. نان پێوەدەر.
نان پێوەدان: نان برژاندن بەتەنوور.
نان پێوەدەر: کەسێکە کە نان بەپارە ببرژێنێت.
نانچایی: د. جۆرە کێکێکە بۆ بەرچایی دەکرێ.
نانخوا: د. جۆرە زیرەیەکە.
نانخۆرشت: د. پێخۆر.
نان‌دار: نان‌دەر.

ناندان: بەخشینی نان بەمەردووم بەخۆرایی.
ناندەر: نانبدە.
نانديَن: نانگێن.
نانکردن: نان برژاندن.
نانکردنەوە: پانکردنەوەی نان بەتیرۆک.
نانکوێر: کوێرنان.
نانکەر: کەسێکە نان بکاتەوە
نانکەرەوە: کەسێکە کە نان بەتیرۆک پان بکاتەوە.
نانگیر: ز. زەوییەکە کە گەنم و جۆی باش بهێنێ.
نانگێن: دەفرێکی گەورەیە کە نانی تیری تێدا هەڵدەچنرێ.
نانوخ: ناخون.
نانوەوی: د. نانێکە کە لە ماڵی بووکەوە دەچێ بۆ ماڵی زاوا تا سێ رۆژ.
نانەبەرە: پارچە پەرۆیەکی گەورەیە رێبوار نانی رێگای تێ دەخا.
نانەپاڵ: بوختانکردن بۆ یەکێک و شتێکی ناشرین دانە پاڵی.
نانەرەق: نانی وشکەوەبوو.
نانەرەقە: نانەرەق.
نانەسکی: ئیشکردن بۆ یەکێک بەرامبەر بەنان خواردن و هیچی تر.
نانەشان: سەلە.
نانەشانە: نانەشان.
نانەشوێن: بریتییە لە دواخستنی قسەیەک بەشوێن یەکێکدا: قسەی خراپ مەنێرە (شوێنم).
نانەقەیسی: قەیسی زۆر گەیوە کە بەتیرۆک پان کرابێتەوە وەک نان.
نانەلەم: د. نانەسکی.
نانەمریچڵە: ﻫ. کولێرە چەورە.
نانەمل: بریتییە لەوەی کە شتێک بخەیتە ئەستۆی یەکێک و بە سەریدا ساغ کەیتەوە: دینارەکەت (نایەملم) واتە لەسەرت کردم بەماڵ.
نانەوا: کەسێکە کە نان و کولێرە و لەواشە دروست بکا بۆ فرۆتن.
نانەواخانە: شوێنێکە کە نانەوا نانی تێدا ببرژێنێ.
نانەوایی: خەریکبوون بە نان پێوەدانەوە.
نانەوە: ئامادە و سازکردنی ئاش. سازکردنی داو و تەڵە: داوەکە یا تەڵەکەی (ناوەتەوە). دۆزینەوە و بنەکردنی شتێک لە شوێنێک بۆ دزین: دزەکە ماڵەکەی (ناوەتەوە). هێلکەنانە ژێر مریشکە بەکڕ بۆ هەڵهێنانی.
نانەیەک: تێکبردنی چەند شتێک بەناو یەکدا.
نانی نانی: بریتییە لە مەردوومی کوێرنان.
ناو: ئیسمێکە کە بۆ شتێک دانرابێ تا بەو ئیسمە ئەو شتە بناسرێ. لۆکەیەکی کراوەیە کە خرابێتە دوو توێی لێفە و کاڵاوە. کاکڵە: گوێزەکە یابادامەکە (ناو)ی نییە. نێی ئاش (ﻫ). سواغ (ﻫ). پیتی ظرفیة: فرۆک بە(ناو) بادا و ماسی بە(ناو) ئاوا دەڕوا. ناوی دێیەکە لە هەورامان.
ناواخن: شتێکە کە ئاخنرابێتە دووتوێی شتێکی ترەوە.
ناوازە: ناوداو.
ناوان: ناوەند.
ناویار: سەریار.
ناوبانگ: شۆرەت و ناوڕۆیشتنی شتێک.
ناوبانگ دەرکردن: بڵاوبوونەوەی ناو و شۆرەتی یەکێک یا شتێک.
ناوبانگ سەندن: ناو دەرکردن.
ناوبجی: د. ناوبژی.
ناوبراو: شتێکە کە ناوی هاتبێ.
ناوبردن: باسکردنی شتێک.
ناوبرە: تەیانێکە کە لە ناوەڕاستی ژوورێکدا کرابێ بۆ ئەوەی کە ببێ بەدوو ژوور.
ناوبریاگ: د. ناوبراو.
ناوبرێشک: نان برێشک.
ناوبژەکردن: لە شیرە پابوونەوەی ولاخ و ڕەشەولاخ.
ناوبژی: کەوتنە ناوەندی دوو کەس کە بەگژ یەکدا چوون تا هەرا نەکەن.
ناوبژی کردن: ناوبژی.
ناوبژیکەر: کەسێکە کە ناوبژی بکا لە ناوەندی دوو

کەسدا.

ناوبگیر: د. ناوبردن: (ناوبگیر)ی کە واتە ناوی بەرە.

ناوبەناو: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ شوێن یا کاتی پچڕپچڕ: (ناو بەناو) وەرەلام، یا نەمامەکان (ناوبەناو) بنێژە.

ناوپا: د. ناوگەڵ.

ناوپارە: خانوویەکە کە هەموو لایەکی لەناو خانووی تردابێ.

ناوپشتە: بنەچە.

ناوپەل: ناوەندی دوو پەلی درەخت. ناوەندی هەردووسمی ڕەشە وڵاخ.

ناوپەنچک: پەردەیەکی گۆشتینە لە ناوەندی سی و جگەر و ناوسکدا.

ناوتا: ناوبار.

ناوتاق: پەتێکە دەخرێتە قوڵفی جەوالەوە لە تەمووەکەیەوە بۆ بەندکردنی بەسەر وڵاخەوە.

ناوتوێڵ: د. ناوچەوان.

ناوتێلانە: د. جیازی بووک.

ناوجەرگە: ناوپارە. ناوەڕاست لە (ناوجەرگە)ی شەڕەکەدا بوو.

ناوجەژنان: مانگی ذي القعدة.

ناوجی: د. ناوبژی.

ناوجیکەر: د. ناوبژیکەر.

ناوچاو: ناوچەوان.

ناوچاوان: ناوچەوان.

ناوچاوپاک: پیاوی چاکی پاکی ناوچەوان ڕوون. بەختیار (د).

ناوچاوترش: بریتییە لە مەردوومی ڕووگرژ.

ناوچاوترشاو: ناوچاو ترش.

ناوچاودێز: بریتییە لە مەردوومی مۆنی بەد.

ناوچاوڕۆشن: د. ناوچەوان ڕوون.

ناوچە: ناحیەیەکە کەمودیری تێدا دابنیشێ. مەڵبەند. ناچە (د).

ناوچەدار: قایمقام.

ناوچەوان: تەختایی ژوور هەردوو برۆ.

ناوچەوان بەیەکادان: بریتییە لە تووڕەبوون.

ناوچەوانپاک: ناوچاوپاک.

ناوچەوان دێز: ناوچاودێز.

ناوچەوان ڕوون: ناوچەوان پاک.

ناوچەوان قۆقز: بریتییە لە مەردوومی بەدبەخت.

ناوچەوان قەشقە: ناوچەوان قۆقز.

ناوچەوان گرژ: ناوچاوترش، (ناوچەوان گرژکردن) ڕووگرژکردن.

ناوچی نکردن: کردنەوەی گەڵای ناوەڕاستی تووتن.

ناوخۆ: ناو کۆمەڵێکی گەورە یا پچووک: لە نێران شتێک ڕوویداوە لە خۆیا، یا لە ماڵی فلان کەس ئاژاوەیەک کەوتۆتە ناو خۆیانەوە (داخلی).

ناوخوا: نامەخوا (د).

ناوخوان: جێی دانیشتن لە زین. ناوە بۆ ناوچەیەک لە (شلێر).

ناوخوێن: ل. ناخون.

ناودار: کەسێکە کە ناوبانگی ڕۆیبێ. شتێکە کە ناواخنی بێ. کەوای (ناودار)، کفتەی (ناودار).

ناودان: د. پلووسک.

ناودۆک: دۆژنک.

ناودەرکردن: ناوبانگ دەرچوونی کەسێک یا شتێک.

ناودەس: د. ناودەست.

ناودەست: بەری لەپی دەست.

ناودێر: کەسێکە کە ناوی لەناو ناواندا بێ: یاخوا هەر (ناودێر) بیت.

ناورانەوە: پاڕانەوە.

ناوراست: د. ناوەڕاست.

ناوزڕان: ناودەرکردن بەخراپی.

ناوزین: جێی دانیشتن لە زین.

ناوساجی: جۆرە کولێرەیەکە لەناو ڕۆندا سوور دەکرێتەوە.

ناوسێڵی: ناوساجی.

ناوسێڵی: ناوسێڵ.

ناوشان: ناوەندی هەردووشان.

ناوفەرش: میانفەرش. چەرمێکی پانە لەناو پێلاودا ڕادەخرێ.
ناوقەد: کەمەری شتێک کە باڵای ببێ .
ناوکار: ڕیزە خشت و بەردێکە کە لەناو چینی دیواردا دادەنرێ. ڕاستە تەریبێکە کە لە کاڵا دەدرێ.
ناوکردن: تێپەڕبوون و لەچاو ونبوونی شت: کەروێشکەکە (ناوی کرد).
ناوکۆ: ناوکۆڵ. هاوبەش (شریک).
ناوکۆڵ: ناوبار.
ناوکوێربوونەوە: بریتییە لە مردن و نەمانی ناونیشانی یەکێک.
ناوکۆیی: شراکەت: ئەم خانووە (ناوکۆیی)مانە، واتە شەراکەتمانە.
ناوکە: بەردێکە چڵێک گیا (چەقچەقە)ی پێوە دەپێچرێ و خەرمانی بەسەردا دەبێژرێتەوە بۆ پیت و بەرەکەت. ناووک.
ناوکەبڕ: کچێکە کە لەکاتی بوون و ناوک بڕیندا درابێ بەکوڕێک.
ناوکەبڕانە: سەرناوکانە.
ناوکەبڕە: ناوکەبڕ.
ناوکەخۆش: د. ناوکی بەری درەخت کە لە خۆیدا شیرین و خۆش بێ.
ناوکەڕەشە: د. ناوکەڕێژ.
ناوکەڕێژ: وڵاخێکە کە پشتی لە ئاستی ناوکی بریندار بووبێ بەهۆی گرتنی بار یا زین یا کورتانەوە، (ناوکە ڕێژبوون) برینداربوونی پشتی وڵاخ بەهۆی گرتنی بارەوە.
ناوکەڕێش: ناوکەڕێژ.
ناوکەف: چەرمێکە دەخرێتە ناو پێڵاوەوە.
ناوکی بووکێ: جۆرە گوڵێکە پەڕەکانی بەناودا دەچێ.
ناوکێش: جۆگەیەکە لە ناوەڕاستی قاڵبی مەرەزەدا ڕادەکێشرێ لە کاتی ئاو کەمبوونەدا بۆ ئەوەی کە تیربەتیر ئەمبەر و ئەوبەری ئاوی پێ بدرێ.
ناوگڵ: د. ناوگەڵ.
ناوگولاڵانە: تۆیانە.

ناوگەرە: د. کاکڵە. شتێکە لە ناوەندی دوو شتدا کە لە یەکیان جیا بکاتەوە.
ناوگەڵ: ناولنگ.
ناوگیر: ناوبگیر.
ناوگێن: ناوەڕاست.
ناولنگ: ناوگەڵ.
ناولنگان: تاوە.
ناولەپ: بەری دەست.
ناولەپان: ناوپەلی درەخت.
ناولەقان: د. ناولەپان.
ناولێنان: ناوی خراپ نان لە یەکێک.
ناوماڵ: شتومەکی ماڵ. ژووری ناززوخە. ناو کەشیدەی هێندێ پیت: ناومالی: جیمەکە یا نونەکە جوانە. بریتییە لە ناوزێی وڵاخ.
ناومشت: د. ناولەپ.
ناونان: دانانی ناوێکی تایبەتی بۆ منداڵێکی تازە بوو یا بۆ شتێکی تر.
ناوناو: ناوبەناو.
ناونووس: بریتییە لە تەعینی شت. نووسینی ناوی گەلێ شت بەتێکرایی: فیسار کەس چووە بۆ (ناونووس)، (ناو نووسکردن) ناونووس.
ناونیان: د. ناونان.
ناونێرک: دۆژەنک نێرکی هەموو شتێک.
ناونێرۆک: د. ئاوەخۆرەی درەخت. نێرەژن (د).
ناونیشان: نیشانە هەڵدانی شتێک. ناو دیارکردنێکە کە لە پشتی پاکەت دەنووسرێ بۆ ئەوەی کە بگا بەخاوەنی (عنوان).
ناونیشانە: ناونیشان.
ناووداو: شۆرەت و ناوداری: فیسار کەس پیاوەتییەکی کردووە بە(ناووداو) بگێڕرێتەوە.
ناوک: دەمارێکە لە ناوەڕاستی سکی گیانداردا ساوا لە سکی دایکدا لەوەوە خواردن وەردەگرێ. کاکڵەی گوێز و بادام و قەزوان و شتی تر. دەنکی ڕەقی ناو خورما و هەڵووژە و هێندێ شتی تر. مەرکەزی دائیرە.

ناوکبڕ: کەسێکە کە ناوکی منداڵ ببڕێ.
ناوکبڕین: بڕینی ناووکی منداڵ و گرێدانی لەکاتی لە دایک بوونیدا.
ناوک کەوتن: وەرگەڕانی دەماری ناوک.
ناوک گرتنەوە: هێنانەوە جێی دەماری ناوک. بریتییە لە هەڵخەڵەتاندنی یەکێک: چاک ناوکی گرتمەوە.
ناووگ: د. ناوگین.
ناوونجی: شتی مامناوەندیی.
ناو و نەتۆرە: ناوی ناشیرین نان لە یەکێک.
ناوونیشان: ناونیشان.
ناوونیشانە: ناونیشانە.
ناووەردە: ڕیزە درووما‌نێکە لە کالادا .
ناوە: د. شتێکە لە تەختە دروست دەکرێ، بنکەکەی تەسک و سەرەکەی واڵە قوری پێ دەکێشری. برنجی چوار دانگی.
ناوهانین: ناوهێنان.
ناوهاوردن: ناوهێنان.
ناوەبەرە: دارێکی پچووکە دەخرێتە ناوەڕاستی (وێژانبەر)ەوە بۆ ئەوەی کە (گاینجە) ئەمدیو ئەودیو نەکا. ڕایەڵی تەیانی. چەپەر.
ناوەجاخ: مەردوومی ناڕەسەن.
ناوەجاخی: ناڕەسەنی.
ناوەخت: بێ وەخت.
ناوەڕاست: ناوەندی شت بەڕەنگێک کە لە هەموو لایەکەوە چوون یەک دووربێ.
ناوەڕۆک: کرۆکی شت.
ناوەڕۆکە: ناوەڕۆک.
ناوەسار: د. ئەو بەردانەیە کە بۆ ئاش هەڵدەبەسترێ بۆ ئەوەی تەنوورەی لێ دروست بکرێ یا نێی پێوە بنرێ.
ناوەسەر: پارچەیەکە لە دەسماڵی سەری ژن کە دەکەوێتە پشتی سەریەوە.
ناوەسەرە: ناوەسەر.
ناوەشکێنە: ناسکەنان. وتووی گەرم هێنان بەسەر (ڕۆز)ی کالادا بۆ ماتکردنی.
ناوەکوتە: جۆرە نەخۆشییەکە تووشی مەڕ و بزن دەبێ.
ناوە کێش: د. ئەو کرێکارەیە کە (ناوە) دەخاتە سەرشانی.
ناوەند: ناوەڕاست.
ناوەندیار: کەسێکە بکەوێتە ناوەندی دوو کەسەوە بۆ ڕێکخستنیان (وسیط).
ناوەندیاری: کەوتنە ناوەندی دوو کەسەوە بۆ ڕێکخستنیان (وساطة).
ناوەندێتی: میانەڕەوی لە هەموو شتێکدا.
ناوەندی: بەهەموو شتێک دەوترێ کە لە ناوەندی دوو شتدابێ.
ناوەوە: ناوەڕۆک و ناوشت: ناژاڵەکە لە ناوەوەیە یا لە دەرەوەیە.
ناوهێنان: ناوبردن.
ناوێرە: ناوازە.
ناوێژ: کەر گەلەوان.
ناوین: د. سواخ.
ناوینەوە: د. سواخدان.
ناهاڵ: د. ناقۆلای ناعال.
ناهلیک: با. دۆشەک.
ناهومێ: د. ناهومێد.
ناهومێد: ناکام.
ناهومێدی: ناکامی.
ناهەموار: شتی خراپی نالەبار.
ناهەمواری: خراپی و نالەباری.
ناهەنجار: نەگونجان.
ناهەنجاری: نەگونجانی.
نای: شمشاڵ.
نایاب: شتی زۆر چاکی هەڵکەوتوو.
نایاب بێژی: بدیع.
نایافت: نایاب.
نایژەن: شمشاڵژەن.
نایەب: نایاب.
نایسین: نەگران. نەسووتان: ئاگرەکە نایسێ، واتە ناگرێ یا ناسووتێ.

نتم: هێمنی و لەسەرخۆیی.
نچ و ناڵ: د. ناڵە و نکە.
نچە: وردە نکە و ناڵەیەکی سووکە کە لە نەخۆشییەکی سووکەوە پەیا ببێ، (نچەنچ) نچەی یەک لەدوای یەک.
نچەتا: لەش داهێزران بەتایەکی سووکەوە.
نخافتن: با. داپۆشین.
نخری: ز. نۆبەرەی منداڵ چ نێر چ مێ.
نخوری: ز. نخری.
نخۆشەر: هە. لەتکە نۆک.
نخون: نوخون.
نخوون: نخون.
نخە: نۆک.
نرت و نوێ: شتی زۆر تازەی نوێ.
نرخ: قیمەتی شت.
نرخبڕین: نرخ دانان.
نرخدار: شتی بەنرخ.
نرخدانان: دانانی نرخی شت لەلایەن دەوڵەتەوە.
نرخە: د. لرخە.
نرقە: د. نرکە، (نرقەنرق) نرکەنرک.
نرکاندن: نرکەکردن.
نرکانن: نرکاندن.
نرکە: جۆرە دەنگێکی قەبەی بەرزە لەسنگەوە دێتە دەرەوە، (نرکە نرک) نرکەی یەک لەدوای یەک، (نرک و هووڕ) نرکەنرکی زۆر.
نزا: پاڕانەوە.
نزاخوان: دوعاگۆ.
نزار: شوێنی نسێ لە شاخ.
نزانی: مزگێنی.
نزاو: د. شتی گەیو. نزیک (هە).
نزبە: با. ڕەزی تازە پێگەیشتووی دێم.
نزدیک: نزیک.
نزدیکایی: نزیکایی.
نزدیکبوونەوە: نزیکبوونەوە.
نزدیکخستنەوە: نزیکخستنەوە.
نزدیککردنەوە: نزیککردنەوە.
نزدیککەوتنەوە: نزیککەوتنەوە.
نزدیکی: نزیکی.
نزرگە: جێگایەکە پیاوچاکێک تێدا دانیشتبێ و نیشانە کرابێ.
نزگ: د. ژیان و زیندەگانی.
نزگرە: نزگەرە.
نزگەرە: جۆرە دەنگێکە هێندێ جار لەناو سنگی مەردوومەوە پەیا دەبێ و تەکانی پێ دەدا.
نزم: شتی نەوی.
نزمان: شوێنی نزم.
نزمایی: عاستی شوێنی نزم.
نزمبوونەوە: نزیکبوونەوەی شتێکی بەرز لە زەوی.
نزوولە: ناڵەی خەفەتبار.
نزووڵە: د. نزوولە.
نزیک: شتێکە کە لێتەوە دوور نەبێ.
نزیکایی: کاتی زۆر نزیک. عاستی نزیکی شت.
نزیکبوونەوە: نزیککەوتنەوە.
نزیکخستنەوە: نزیککردنەوە.
نزیککردنەوە: هێنانە بەرەوەی شتێک.
نزیککەوتنەوە: هاتنە بەرەوەی شتێکی دوور.
نزیکی: بوونی شت بەنزیک.
نژدار: ز. بەزشکێکە کە نەشتەرکاری بکا (جراح).
نژدە: با. دەستەی چەتە (عصابة).
نژاندن: ز. پڕکردن.
نژین: ز، پڕبوون.
نژی: با. نیسک.
نسار: نسرم.
نسرم: شوێنێکە کە هەتاوی تێ نەکەوێ.
نسک: د. نزگ. مەردوومی پەرێشان. هەژار. نیسک.
نسکۆ: نووچبردن بەتوندی.
نسکۆناهومێ: د. نکۆناهومێد.
نسکە: د. هەنسک، (نسکە نسک). هەنسکی یەک لەدوای یەک.

نسگەرە: د. نزگەرە.
نسێ: نسرم.
نسێو: د. قەزاوقەدەر.
نسیە: د. زەمینی کەم بڕشت.
نش: ز. کوتوپڕ.
نشتەر: د. نەشتەر.
نشتن: د. نیشتن.
نشس: د. نوشوست.
نشک: ز. نش.
نشکێفە: ز. شتی کوتوپڕی.
نشـینگە: ئەو وڵاتەیە کـە تۆ تێـیدا دادەنیـشـیت بەنێچگاری.
نشۆف: ز. نشێویی.
نشێو: نزمایی ناودۆڵ و دەرە.
نشێوی: سەرەولێژی.
نشیڤ: نشۆف (ز). دەستەڕاست (جنوب) (با).
نشیڤی: با. نشێوی.
نشیمەن: شوێنێکە کە لەوەدا نەبێ تێیدا دابنیشیت.
نشیمەنگا: د. نشیمەن.
نشین: د. دانیشتن. شانشین.
نفرۆ: نوغرۆ.
نفت: د. شتی نوێ: نفت و نوێیە.
نفتک: ز. کفتک.
نفت و نوێ: نرت و نوێ.
نفر: ز. نزای خراپ لە یەکێک.
نفرین: نفر (ز). نەفرین (د).
نفسی: ز. جاوی ئاوەڕێس.
نفش: ز. نەتەوە: ئەمـە (نفش)ی تۆیە واتە نەتەوەی تۆیە.
نفوورات: نەفوورات.
نڤاندن: نواندن.
نڤرشت: ز. نوشتە.
نڤز: ز. نزم.
نڤستن: ز. نوستن.
نڤێژ: با. نوێژ.
نڤیسار: با.نووسراو.
نڤیستن: با. نڤستن.
نڤێسین: با. نووسین.
نڤین: ز. نوێن.
نقار: زویری و دڵگیری.
نقام: مقامی گۆرانی.
نقاندن: نقەکردن.
نقانن: نقاندن.
نقم: نقوم.
نقن: د. کەسێکە کە هەر بنقێنێ.
نقوچ: نقەنقکردن بەدەست شتێکی قورسەوە.
نقە: دەنگێکە لە هێز بەخۆدانەوە پەیا دەبێ، (نقەنق) نقەی یەک لەدوای یەک. نق و هووڕ: نقەنقی زۆر.
نقـێم: جـۆرە بەردێکی بەنرخـە بـۆ جـوانی دەخـرێتـە ئەموستیلە و گوارە و شتی ترەوە.
نقیم: د. نقێم.
نک: دەنووک (ل). وتەیەکە بەمەعنای (لەکن) ز.
نکاندن: نکە کردن.
نکانن: نکاندن.
نکل: ز. دەنووکی باڵندە.
نکن: د. کەسێکە کە هەر بنکێنێ.
نک و ناڵ: نکە و ناڵەی نەخۆش.
نک و ناڵە: نک و ناڵ.
نک و ناهومێ: د، نک و ناهومێد.
نک و ناهومێد: کەسێکە کە بەتەواوی ناهومێد بووبێ لە شتێک.
نکە: ناڵەیەکی سووکە لە نەخۆشەوە دێ، (نکە نک) نکەی یەک لەدوای یەک.
نک و هووڕ: نکەنکی زۆر.
نگادار: د. پاسەوان و چاودێر.
نگاداری: پاسەوانی.
نگار: وێنە و دروشمی شت. دلبەری جوان.
نگاهێشتن: پارێزگاری و ئاگاداریکردنی شتێک: وەک چاو (نگای دێڵم).
نگم: د. نوقوم، (نگمبوون) نوقومبوون، (نگمکردن) نوقومکردن.

نگمەسار: د. نوقمەسار.
نگین: بەخت و ئامەد. نقێم.
نم: شێ و تەڕیی.
نما: نوێژ (هـ). وتەیەکە بەدوای هێندێ وتەوە دەنووسێ دەیکا بەکارکەر (إسم فاعل): بالا(نما)، قیبلە(نما)، واتە بالا و قیبلە پیشاندەر.
نماز: نوێژ.
نمانا: د. نموونە.
نماندن: با. نەرم کردنەوەی شتێک بەهۆی خستنە ئاوەوە.
نماو: د. ئاوێکە کە لە ناوەندی پێست و کورۆکی دار و درەخت و سەوزاییدا بێ.
نماوی: نمدار.
نمایان: شتی ئاشکرا.
نمایش: نمایشت.
نمایشت: خۆپیشاندان.
نمایشتگا: شوێنێکە کە مەردووم خۆی تێدا پیشان بدا (مسرح)، (معرض).
نمایشگا: نمایشتگا.
نمتک: نم و تەڕییەکە کە لە شتێک بێنە دەرێ: گۆزەکە (نمتک) نادا.
نمدار: شتی شێدار.
نمدان: دەلاندنی شت: گۆزەکە (نم دەدا). تەڕکردنی شتێک بەکەمی: سواغەکە (نمدە) ئینجا هێلە ساوی کە.
نمدەر: ل. دۆشەکلە.
نمرە: ژمارەیەکی تایبەتییە لەسەر هێندێ شت دادەنرێ: بۆریەی چراکە سێ (نمرە)یە.
نموود: بریتییە لە نرخ و ڕێز: فلان کەس نموودی نییە، یا بێ نموودە، واتە بێ نرخە لەناو کۆمەڵدا.
نموونە: شتێکی کەم لە شتێکی زۆر کە چۆنێتی شتە زۆرەکە نیشان بدا لە چاکی و خراپی: لە وێچێک نموونەی خەرواریکە.
نمە: بارانی ورد.
نمەد: لباد.
نمەدزین: لبادێکە دەخرێتە ژێر زین بۆ ئەوەی کە شتی ولاخ بریندار نەبێ.
نمەدماڵ: کەسێکە کە نمەد بسووێتەوە.
نمەک: ل. خوێ.
نمەک بەحەرام: بەدنمەک.
نمەکدان: خوێدان.
نمەککردن: بریتییە لە خواردنی نانی یەکێک و لەپێش چاو بوونی پیاوەتی ئەوەیە کە لەبەر ئەو نانەی: (نمەکم کردووی) هەرگیز خراپەت نالێم.
نمەک کردوو: کەسێکە کە نمەکی کردبێت.
نمەکگیر: کەسێکە گیرۆدەی نمەکی یەکێک بووبێ لەبەر خراپەکردن لەگەڵیدا.
نمەکین: مەردوومی خوێن گەرم.
نو: نەء.
نۆ: ناوە بۆ ژمارەیەک کە لە ناوەندی هەشت و دە دایە. نوێ. نەء (ز).
نوء: ز. نەء.
نوارین: تەماشا کردن.
نواڵە: نۆردوو قولێک لە دەغڵی دروێنە کراو. بەستەیەک لەگەڵای کراوە. جێگای نەرمان لە چیا.
نواڵە کردن: پێچانەوەی شت.
نواندن: نیشاندانی شتێک بەیەکێک خەو لێ خستنی منداڵ.
نوانن: نواندن.
نۆبە: نۆرە.
نۆبەبر: کەسێکە کە نۆبەت لێ داگیر بکات.
نوبەبڕیی: داگیرکردنی نۆرەی یەکێک لە شتێکدا نۆرەی هاتبێ.
نۆبەتێ: نۆرەتا.
نۆبەتێدار: کەسێکە کە نۆرە تا بیگرێ.
نۆبەچی: ئێشکچی.
نۆبەخت: د. کەسێکە کە تازە بەخت ڕووی تێ کردبێ.
نۆبەخش: یەکەمجار چاو پۆ شکردن لە تاوانێک ئەمجارە (نۆبەخش)ت بێ.

نۆبەدار: با. پاسەوان.
نۆبەر: د. نۆبەرە.
نۆبەرە: میرەیەکە کە تازە پێ بگا و یەکەمجار بخورێ. یەکەمین منداڵێکە کە ئافرەت بیبێ.
نۆبەرەکردن: خواردنی میوەیەکی تازە پێگەیشتوو یەکەمجار.
نۆبەن: نۆبەند.
نۆبەگرتن: گرتنی نۆرە لە شتێکدا.
نۆبەند: گوێرەکەی دووساڵەی نێر.
نۆپێچکە: منداڵێکی ساوایە کە تازە کەوتبێتە سەرپێ.
نۆت: با. نەوەد.
نۆتە: د. پاشەکەوت.
نۆتەکردن: د. پاشەکەوتی کردن.
نۆتەکەر: د. کەسێکە کە شت پاشەکەوت بکا.
نوجەژن: یەکەمین جەژنە کە بەسەر مردنی مردوویەکدا بڕوا.
نوچکەبردن: نووچبردن.
نۆچکەدان: نووچدان.
نۆچوان: د. نەوجەوان.
نۆچە: د. نەوجەوان.
نوخانن: د. نوخنکردنەوەی شت.
نوخاننەوە: د. نوخنکردنەوە.
نوختە: نقطة.
نوختە و خاڵ: د. ئارایشی ڕووی ئافرەت.
نوخشە: دانەوێڵەی تازە پێگەیو.
نوخوت: ل. نۆک.
نوخۆشەر: د. نخۆشەر.
نوخوماندن: ز. خۆداپۆشین بەشتێک.
نوخومین: ز. خۆ داپۆشین.
نوخون: دەفرێکە دەمەوژێر بووبێ.
نوخونبوونەوە: دەمەوخواربوونەوەی دەفر. بریتییە لە نەمانی سامان و لێکەوتنی یەکێک لە گەورەیی.
نۆد: نەوەد.
نۆردوو: نانێکە بەنەرمی وەک بوخچە چوارقەد کرابێ.
نۆردی: نۆردوو.
نۆرپیزکێن: جۆرە یارییەکە وەک سێ ڕیزکێن، بەڵام لەمدا، یەکێ نۆ داشیان پێیە.
نۆرین: ڕوانین.
نۆرە: سەرە هاتنە سەر لە کارێکدا. جار: ئیمڕۆ سێ (نۆرە) هاتمە لات.
نۆرەبڕ: نۆبە بڕ.
نۆرەبڕین: نۆبەبڕین.
نۆز: وتەیەکە بەکار دێنرێ لە جێی وتەی (دیسان) لەکاتێکدا کە یەکێک کردارێک یا گوفتارێک چەند جارێک بکا و تۆ پێت ناخۆش بێ.
نۆزدە: ناوە بۆ ژمارەیەک.
نۆزدەمین: شتێکە لە پایەی نۆزدە دا بێ.
نۆزدەهەم: نۆزدەمین.
نۆزدەهەمین: نۆزدەهەم.
نۆزکە: نۆسکە.
نۆزگە: نۆزکە.
نۆزین: وڵاخێکە کە تازە زینی لێ کرابێ.
نۆژ: با. جۆرە گەنەیەکە دەنووسێ بەبن دووگی مەڕەوە.
نۆژەن: ز. شـــتی تازە داڕێژاو لە ئاسن یا لە مس. دەستکردنەوە بەکارێک دوای لێ وێستانی.
نوستگ: نوستوو.
نوستن: جۆرە ماتی و بێ هۆشییەکە بەسەر گیانداردا دێ و پێی دەحەسێتەوە. لەکارکەوتنی ئاش و سەعات.
نوستوو: گیاندارێکە کە خەوی لێ کەوتبێ.
نوستی: نوستوو.
نووسراو: کاغەزێکە کە شتێکی لێ نووسرابێ.
نرسکانەوە: دەنگی منداڵ لە کاتی زەبوونیدا.
نوسکە: نوسکانەوە، (نوسکە نوسک) نوسکەی یەک لە دوای یەک.
نۆسکە: منداڵی نۆبەرەی ئافرەت.
نوسیار: کەسێکە کە باش بنووسێ.
نووسیاری: بوون بەنووسیار.
نۆش: وتەیەکە دەوترێ بەخۆشەویستێک لەکاتی

خواردنەوەی ئاو یا قرقێنەدانەوەیدا.
نۆشاتر: نەوشتار.
نۆشادر: نۆشاتر.
نوشتاندنەوە: قەدکردنی شت.
نوشتانەوە: قەدبوونی شت.
نوشتاوی: ئاستی نوشتانەوەی شت.
نوشتوو: نوشتە.
نوشتـە: کاغـەزێکە چەند ئایەتێکی قورئان یا چەند نزایەکی لێ دەنووسرێ و بەنوشتاوەیی بۆ موفەڕک هەڵدەگیرێ.
نوشتی: نوشتە.
نوشخۆر: ز. پاشاخوڕ.
نۆشکردن: خواردنەوەی شت بە خۆشی.
نوشـــوست هێـنان: کـــزبوونی هێـــز و تەوانایی. کەمبوونەوەی دارایی و دەسەڵات.
نوشوستیی: نامەد و نەهاتی.
نۆشین: نۆشکردن.
نوغـرۆبوون: ڕۆچوون و نوقـومـبـوون بەناخی زەویدا. نوقـومـبـوون لە زەرەر و زیاندا: فـیـسـار کـەس لە زیانی لۆکەکەیدا (نوغرۆبوو).
نوقرا: ل. نوقرە.
نوقرە: زیو.
نوقرەکفت: د. ئاڵدووزدانی شت بەزیو.
نوقڵانە: وتنی شـتێکی باش یا خراپ بۆ کـەسـێک لە پێش بوونی شتەکەدا.
نوقڵانەلێدان: نوقڵانە.
نوقمەسار: د. کەسێکە کە سەرنگوون بووبێ.
نوقورچ: گرتن و گوشینی جێگایەک لە جەستە بەدوو پەنجە.
نوقورچک: د. نوقورچ.
نوقـورچکانە: د. نوقـورچێکە دەگـیـرێ لە ژنێک کـە کـاڵایەکی تازەی لەبەر کـردبێ و بەردرکـانەی نەکردبێ.
نوقـوڵ: جـۆرە خـواردەمـەنـیـیـەکی دانەدانەیە لە شـەکـر دروست دەکرێ.
نوقوڵدان: دەفرێکە هەر نوقوڵی تێ دەکرێ.
نوقڵە کـوردی: بە گـەنمەشامـیـیـەک دەڵـێن کە برژابێ و پشکوتبێ.
نوقوم: شتێکە کە لەناو ئاودا ون بووبێ .
نوقومبوون: بن ئاو کەوتنی شت.
نۆقیبوون: ز. نوقومبوون.
نوک: ز. نۆک.
نۆک: دانەوێڵـەیەکی خڕی زەردەبە کـولاوی و بەبرژاوی دەخورێ.
نۆکاو: چێشـتێکە لە گۆشت و نۆک دروست دەکرێ.
نوکتەباز: یەکێکە کە قسەی جوان بکا .
نۆکەحۆلە: جۆرە نۆکێکی دەنک گەورەیە.
نۆکەر: خزمەتکار.
نۆکەرایەتی: بوون بەنۆکەر.
نۆکـەڕەشکە: نۆکـێکی وردی توێکڵ ڕەشـە، دەکـرێ بەلەتکە.
نۆکەری: خزمەتکاری.
نۆکەزۆردە: د. فەریکەنۆک.
نۆکەڵ: جوانەگایەکە کە پێی نابێتە ساڵی سێیەم.
نۆکەن: جۆگە یا کارێزێکە کە تازە هەڵکەنرابێ.
نۆکەند: نۆکەن.
نۆکیـسـە: د. بریتـیـیـە لە کەسێک کە تازە دەوڵەمەند بووبێ.
نوگوم: نوقم، (نوگـومبوون) نـوقـمـبوون، نوگـومکردن: نوقومکردن.
نۆگە: د. نۆرە.
نۆگەچی: د. نۆبەچی.
نۆما: جوانووی دوو ساڵە.
نۆماڵ: کەسێکە کە تازە ماڵی پێکەوە نابێ.
نۆمسـڵمان: کەسێکە کە تازە مسـڵمان بووبێ.
نۆمینە: مانگی ذي الحجة.
نونگ: د. بەڵـگە و نیـــشــــانە، (نونگەکـــردن) سووسەکردنی بەڵگەی شت.
نۆنۆ: نۆنە.
نۆنۆلە: کـەسـێکە کە ڕەفـتـاری وەک ڕەفـتـاری منداڵی

ساوا وابێ.

نۆنە: وتەیەکە منداڵی ساوا بەکاری دێنێ بۆ هەموو خواردەمەنییەک کە دانەوێڵە بێ.

نوو: نوێ.

نووا: پێش و بەردەم. نەشکەوت.

نوواکێش: مەڕێکە کە شوان بانگی ڕانەکەی کرد ئەو لە پێش هەموویاندا دوای کەوێ.

نووالّ: تەپڵەسەری کێو.

نوواندن: دەرخستن و پیشاندانی شتێک بەیەکێک: ولاخەکە لە مەیدان (بنوێنە). خەوخستن لە یەکێک: منداڵەکە (بنوێنە).

نووتەک: وتەیەکە هەمیشە بەکاردێنرێ لە دوای وتەی (تاریک)ەوە بۆ (تاکید): تاریک و (نووتەک).

نووچانەوە: نووچیانەوە.

نووچبردن: هەڵ ئەنگووتن.

نووچدان: نووچبردن.

نووچیانەوە: د. چەوتانەوە.

نوود: د. حاڵ و ئەحواڵ: فلان کەس خۆش نوودە، واتە خۆشحاڵە.

نوورە: دەنگی سەگ لەکاتی نازار پێ گەیشتنیدا، (نوورە نوور) نوورەی یەک لەدوای یەک.

نووز: وتەیەکە هەمیشە لەگەڵ وتەی (ناز)دا بەکاردێنرێ: (ناز و نووز).

نووزاندن: نووزە کردن.

نووزانن: نووزاندن.

نووزانەوە: کورووزانەوەی منداڵ.

نووزە: جۆرە دەنگێکی باریکی نزمە وەک دەنگی نەخۆش لەکاتی لاوازیدا، (نووزەنووز) نووزەی یەک لەدوای یەک.

نووزەبڕین: کۆتایی هێنان بەنووزەنووزی یەکێک.

نووزەدرێژ: مەردوومی درێژدادڕ.

نووسان: بەیەکدا لکانی دوو شت.

نووساندن: لکاندنی دوو شت بەیەکەوە.

نووساو: دوو شتە کە بەیەکدا لکابن. دەنگێکە کە گیرابێ.

نووسخانە: د. شوێنێکە کە نووسەران شتی تێدا بنووسن.

نووسەر: کەسێکە کە بزانێ بنووسێ.

نووسەک: شتێکە کە لە خۆیەوە بنووسێ بەشتێکی ترەوە.

نووسەکە: گیایەکی بەهارییە لەناو دەغڵدا دەڕوێ و بەشتەوە دەنووسێ و بەرێکی تووکن دەگرێ.

نووسەنەک: نووسەکە.

نووسیان: د. نووسان.

نووسین: پیت خستنە سەر کاغەز بەقەڵەم لەلایەن نووسەرێکەوە.

نووسینخانە: نووسخانە.

نووسینگا: نووسخانە.

نووسینگە: نووسینگا.

نووسینەوە: وێنە وەرگرتنی شتێکی نووسراو بەقەڵەم.

نووقاندن: قووچاندن.

نووقاو: چاوی لێکنراو.

نووک: لووتی تیژی شت.

نووکاندن: نووکەکردن.

نووکانن: د. نووکاندن.

نووکن: د. کەسێکە کە زۆر بنووکێنێ.

نووکە: دەنگێکی پچکۆلەی باریکە کە لە گریانێکی هێواشەوە پەیا ببێ، (نووکەنووک) نووکەی یەک لەدوای یەک. هەنووکە (با).

نووکەبڕین: کۆتایی هێنان بە نووکەنووکی یەکێک.

نووکەر: ل. نۆکەر.

نووکەنیا: پۆلانیای دەمی گاسن.

نوون: نان (ل). ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. بریتییە لە نەنگی شتێک، ئەم شتە (نوون)ی تێدا نییە واتە بێ نەنگە.

نۆوەن: نۆبەن.

نۆوەند: نۆبەن.

نووەی: هە. نۆک.

نوها: ز. ئێستە.

نوهال: با. شیو و دەرە.

نوهت: ز. نەوەد.
نوهک: ز. نۆک.
نوهلیک: با. دۆشەک.
نوهۆم: تەبەقەی خانوو.
نۆهەد: نەوەد.
نۆهەم: شتێکە کە لە پایەی نۆدا بێ.
نهۆم: نوهۆم.
نۆهەمین: نۆهەم.
نۆهەوار: هەوارگەی تازە.
نۆهێلکە: باڕۆکەیەکە تازە هاتبێتە هێلکە.
نوێ: تازە.
نوێبوونەوە: تازەبوونەوە.
نوێرد: هـ. تیکی دروومان
نوێردوو: نانێکی تیرییە کە چوارگۆشە وەک بوخچە قەد کرابێ.
نوێردووەحەلوا: حەلوایەکە کە کرابێتە ناو نوێردووەنانەوە.
نوێژ: چەند کردار و گوفتارێکی تایبەتی ئاینییە شەو و ڕۆژێ پێنج جار بۆ خواپەرستی دەکرێ.
نوێژان: نوێژیان.
نوێژبوون: هاتنی کاتی نوێژ.
نوێژچوون: نەمانی کاتی نوێژ.
نوێژقایم: کەسێکە هەرگیز نوێژی نەچێ.
نوێژکردن: بەجێهێنانی نوێژ.
نوێژکەر: کەسێکە کە نوێژ بکا.
نوێژەبارانە: نوێژێکە دەکرێ بۆ باران بارین.
نوێژەبارانێ: نوێژەبارانە.
نوێژیان: دوای بانگی بەیانی تا دەمی زەردە کەوتن.
نوێژی: شتێکی پاک و خاوێنە کە لەوانەبێ نوێژی پێوە بکرێ.
نوێکردنەوە: تازەکردنەوەی شت .
نوێکرن: ز. تازەکردنەوەی شت.
نوێگن: ز. گایەکە پێی نابێتە سێ ساڵە.
نوێل: ئاسن یا دارێکی بەهێزی درێژە دەدرێتە ژێر شتی زۆر قورس بۆ بەرزکردنەوەی.
نوێلدان: نوێلکردن بەژێر شتی قورسدا .
نوێن: پێخەف. ناوی دێیەکە لە هەورامان.
نوینک: ئاوێنە.
نوێنگین: نێوون.
نوێنە: د. نوێنەر.
نوێنەر: کەسێکە کە لە دەوڵەتێکی بێگانەدا جێداری دەوڵەتی خۆی بکا. کەسێکە لە دەوڵەتەکەی خۆیدا جێداری گەلەکەی بکا (نائب).
نوێنەری: بوونی مەردووم بەنوێنەر.
نۆیەک: لە نۆبەش بەشێک.
نۆیەم: نۆهەم.
نۆیەمین: نۆهەمین.
نوی: نوێ (با). نەوی.
نوویسگە: نووسینگا.
نویسندە: نووسەر.
نویسنە: د. نویسندە.
نویسین: نووسین.
نویشک: ل. کەرە.
نوین: نوێن.
نە: پیتی نەفییە لە ڕابووردوودا: (نە)ی خوێند یا (نە)ی خوێندەوە. پیتی نەفی سیفەتە لە یەکێک: فلان کەس نەزانە یا نەزۆکە، یا نەخوێندەوارە. پیتی نەهییە بۆ حازر و غایب، (نە)ڕۆیت، (نە)ڕوا، لە: (نە) ژوورسەرینی واتە (لە) ژوور سەرینی. نەء.
نەء: وتەیەکە وەرامی نەبوونی شتێکی پێ دەدرێتەوە: (نەء) لە وەرامی یەکێکدا کە بپرسێ نەریمان دەخوێنێ؟ واتە ناخوێنێ.
نهانی: با. لانە و بانە.
نەبات: جۆرە شەکرێکی تایبەتی شیرینی زۆر سەختە وەک لیمۆدۆزیی وایە.
نەباتی: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی نەبات وابێ.
نەبادا: مەبادا.
نەبان: چوارپێیەکە کە ساوای خۆی نەوێ.
نەبڕ: تیغی کول. بریتییە لە مەردوومی کەم برشت.

نەبوون: نەهاتنەدی شت.
نەبوونی: نەدارایی و هەژاری.
نەبەرد: کەسێکە کە بەپشوویێ لە هەموو کاروبارێکدا و هەرگیز نەبەزێ. بریتییە لە کاری گرنگی دژوار: فیسار کەس تووشی (نەبەرد) هات.
نەبەردی: نەبەزین لە کاروباردا.
نەبەز: مەردوومی نەبەرد.
نەبەکام: منداڵ یا میوەی پێگەیشتوو.
نەپا: شتی ناپایەدار.
نەپۆڕ: د. شتی نالەبار کە بۆ هیچ شتێک نەگونجێ.
نەپۆڕیان: د. نەگونجان.
نەپەنی: با. شتی ونی نادیار.
نەتراندن: ز. بێ دەنگکردن و لە جووڵەخستن.
نەترس: مەردوومی نازای چاوقایم.
نەترک: ز. بەرچاوگەی زیوینی ژنان.
نەترە: زەندەق. ورە.
نەترەبۆق: مەردوومی قەبەی ناشرین.
نەترین: ز. بێ دەنگبوون و لە جووڵەکەوتن.
نەتڵ: د. ملۆزم.
نەتۆرە: ناوی ناشیرین کە نرابێ لە مەردووم. هەڵخۆندن بەسەر مەردوومدا.
نەتۆرەبێژ: کەسێکە کە بەسەر مەردوومدا هەڵبخوێنێ.
نەتوو: ز. مەردوومی ناپەسند.
نەتەوایەتی: نەتەوەپەرستی.
نەتەوە: وەچەی گیانلەبەر.
نەتەوەپەرستی: خۆشەویستی نەتەوەی خۆت.
نەتەوەنامە: نامەیەکی دەوڵەتییە کە نەتەوایەتی تۆ بگەیەنێ بۆ ئەو دەوڵەتە (جنسیة).
نەجم: شتێکە کە نەجوولێ (ساکن).
نەچار: با. ناچار.
نەچیر: نێچیر.
نەچیرکردن: نێچیرکردن.
نەچیرەڤان: با. ڕاوکەر.
نەچیرەوان: نێچیرەوان.
نەخ: ز. هەودای ڕێسراوی خوری.
نەخاسم: با. نەخوازەڵا.
نەخت: کەمێک لە شت: (نەختێک) بخۆ یا (نەختێک) دانیشە. نەختینە. زەوی بەهێز. مارەیی پێشەکی (با).
نەخت و پوخت: شتی مایەداری بەنرخ
نەختە: با. ڕۆژی سەرما و سۆڵە.
نەختینە: شتی بەنرخی گرانمایە.
نەخری: با. یەکەمین منداڵی باوک و دایک.
نەخش: جۆرە کایەیەکە لە قومار کە دەستی یەکێکیان تەواوبێ: فیسار کەس دەستی (نەخش)ە.
نەخشاندن: نەقشکردنی شت.
نەخشاوی: شتێکە کە نەخشی پێوە بێ.
نەخشە: خەریتەی شوێنێک.
نەخشەکێشان: ڕێبازدانان بۆ پرۆژەیەک لە سەرەتاوە تا دوایی (تخطيط).
نەخشین: شتی نەخشاوی.
نەخۆ: نەوەک. مەچۆرەدەرێ نەخۆ میوانەکان بێن. ئەگینا: دانیشن نەخۆ لێتان دەدەم.
نەخوازەڵا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی بە(تایبەتی): کورد مەردن. (نەخوازەڵا) خوێندەواریان.
نەخۆش: گیانداری ناساغ.
نەخۆشبوون: نەخۆشکەوتن.
نەخۆشخانە: خەستەخانە.
نەخۆشکەوتن: دووچاربوون بەنەخۆشی .
نەخۆشی: لەش تێکچوونی گیاندار و ناساغ کەوتنی.
نەخۆشین: نەخۆشی.
نەخۆتە: د. نەخوێندەوار.
نەخوێندەوار: کەسێکە کە نەیخوێندبێ.
نەخوێندەواری: نەخوێندن.
نەخەسەڵا: نەخوازەڵا.
نەخەمە: ز. وتەیەکە لە جێی وتەی (قەی ناکات) بەکاردێنرێ.
نەخێر: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ نەبوونی ئەو شتەی کە پرسیاری لێ دەکرێ. نەخێر لە وەرامی یەکێکدا کە

بڵێ: دەرست خوێند؟.
نەدار: نەدارا.
نەدارا: هەژاری کەمدەست.
نەدارایی: هەژاری و کەمدەستی.
نەداری: نەدارایی.
نەدان: نادان.
نەدانی: نادانی.
نەدوو: مەردوومی کەم قسە.
نەدی بدیی: د. نەدیوبدی.
نەدیتە: نەدیدە.
نەدیدە: شتێکە کە دیار نەبێ و باسی بکرێ: لە (نەدیدە) ئەسپەکەت بەچەند؟
نەدیگ: نەدیوی نەناسراو.
نەدیو: نەدیک. شتێکە کە لێتەوە دیار نەبێ.
نەدیوبدی: کەسێکە کە شتی بەخۆیەوە نەدیبێ و ئێستە شتی ببێ وزۆری خۆش بوێ.
نەدیوی: شوێنێکە کە لێتەوە دیار نەبێ.
نەرد: دوو تەختەی بیست و چوار خانییە بە سی پوول و دوو زار یاری لەسەر دەکرێ.
نەردان: د. نەردێن.
نەردە: د. نەردەبان.
نەردەبان: پەیژە.
نەردەوان: نەردەبان.
نەردێن: یاری کردن بەنەرد.
نەڕ: نێر: شێری (نەڕ) واتە نێر.
نەڕاندن: قیڕاندنی گیانداری زەلام بەتوندی لە کاتی تووڕەبوونیدا.
نەڕانن: نەڕاندن.
نەڕنایش: ئافرەتی زلی کەتەی قەبە.
نەڕ نەڕەشێرە: بریتییە لە گیانداری نەڕەزل.
نەڕە: قیڕەی گیانداری زەلام بەتوندی، (نەڕەنەڕ) نەڕەی یەک لەدوای یەک. سەری شت: دارەکەی ناوە بەنەڕەی شانییەوە.
نەڕەدێو: بریتییە لە پیاوی کەتەی زلی قەبە.
نەڕەی شان: سەرشان.
نەڕی شان: نەڕەی شان.

نەرگز: نەرگس.
نەرگس: نێرگس.
نەرگسە: هـ. کێلنچکەی مەڕ.
نەرگسەجاڕ: نێرگسە جاڕ.
نەرگسی: نێرگسی.
نەرم: شتێکە کە ڕەق نەبێ. بریتییە لە مەردوومی لەسەرخۆی هێدی.
نەرمان: زەوی نەرمی بێ بەرد و زیخ.
نەرمانی: نەرمان.
نەرمایی: شوێنی نەرم لە ئەندام: نەرمایی گوێی گرت.
نەرمبوون: بریتییە لە هاتنەسەر ڕای یەکێک. لاچوونی ڕەقی شت.
نەرمژاندن: ز. نەرمکردنەوەی شتی ڕەق.
نەرمژین: نەرمبوونەوەی شتی ڕەق.
نەرمک: نەرمە.
نەرمکێشی: ئاسانی بەکارهێنان: فیسار کەس زۆر نەرمەکێشی لەگەڵ کردم.
نەرم و شل: شتی زۆر نەرم. بریتییە لە مەردوومی هێدی لەسەرخۆ.
نەرمۆڵە: شتی نەرم و شل.
نەرم و نۆڵ: نەرم و شل.
نەرم و نیان: مەردوومی هێواشی لەسەرخۆ.
نەرموو: با. مەردوومی نەرم و نیان.
نەرمووک: نەرمە.
نەرمە: گۆشتی بێ ئێسقان.
نەرمەبڕ: د. بریتییە لە مەردوومی زبان لووسی فێڵباز.
نەرمەبێژ: د. والابێژ.
نەرمەزین: لبادێکە لەژێر تەکەڵتووی زینەوە دادەنرێ.
نەرمەساو: پارچە پۆلایەکە قەساب کێردی پێ تیژ دەکات.
نەرمەغار: غاری هێواشی لەسەرخۆ.
نەرمەقووت: خواردەمەنی نەرم و شلە کە جوون و قووتدانی ئاسان بێ.
نەرمەکۆکە: جۆرە کۆکەیەکی سووکی هەمیشەییە.

نەرمـەگـا: زەمـینێکە کـە دوو سێ جـار بەجـووت کێڵرابێ.
نەرمەلیقە: تەنراوێکە کە زۆر تەنک و تیواڵ بێ.
نەرمـەنەرمـە: وردەوردە: (نەرمـەنەرمـە) دەبارێ، یا (نەرمەنەرمە) بۆم بڵێ واتە وردەوردە.
نەرمی: نەرمایی.
نەرمین: شتی نەرم و نۆڵ.
نەرە: هـ. داربەڕوو.
نەریت: شـتێکە کە تاز داهێنرابێ و کرابێ بەباو و تۆ حەزی لێ نەکـەیت: هەر ڕۆژە (نەریت)ێکمـان بۆ دادەهێنێ.
نەزا: د. نەزۆک.
نەزان: مەردوومی بێ ئاگا لە شت.
نەزاندوو: مەردوومی قسە ڕەق.
نەزانست: د. کارێکە کە بەهەڵە کرابێ.
نەزانستە: د. کەسێکە کە کارێکی بەهەڵە کردبێ.
نەزانکار: د. مەردوومی کوڵی و ناشی لە ئیشدا.
نەزانی: نەزانین.
نەزانین: بێ ئاگایی لە شت.
نەزدیک: نزیک.
نەزدیکایی: نزیکایی.
نەزدیکبوونەوە: نزیکبوونەوە.
نەزدیکخستنەوە: نزیکخستنەوە.
نەزدیککردنەوە: نزیککردنەوە.
نەزدیککەوتنەوە: نزیککەوتنەوە.
نەزدیکی: نزیکی.
نەزگرە: نزگەرە.
نەزڵە: سەریەشەی سەخت.
نەزم: لێدانی دەمار.
نەزۆک: مێینەیەکە کە زاوزێ نەکا .
نەزۆکی: بوونی مێینە بەجۆرێک کە زاوزێ نەکا.
نەزێ: د. نەزۆک.
نەزیک: د. نەزدیک.
نەزیکایی: د. نەزدیکایی.
نەزیکبوونەوە: د. نەزدیکبوونەوە
نەزیکخستنەوە: د. نەزدیکخستنەوە.
نەزیککردنەوە: نزدیککردنەوە.
نەزیککەوتنەوە: د. نەزدیککەوتنەوە.
نەزیکەوبوون: د. نەزدیکبوونەوە.
نەزیکی: د. نەزدیکی.
نەژاد: ڕەسەن و بنەچەی مەردووم.
نەژد: د. شتی چرچی پەژموردە.
نەژنەوا: کەڕ. بریتییە لە مەردوومی بێ گوێ.
نەژنەوایی: گوێ گرانی. بریتییە لە بێ گوێیی.
نەساغ: ناساغ.
نەستۆ: د. مەردوومی کەللە ڕەق.
نەستەق: شتی ئەنتیکە.
نەسرەوت: گیاندارێکە کە سرەوتی نەبێ.
نەسرین: جۆرە گوڵێکی پەڕەوردی بۆنخۆشی سپییە.
نەسۆز: د. شتێکە کە نەسووتێ.
نەسوو: د. تیغێکە کە هەرگیز تیژ نەبێ.
نەشارەزا: نابەڵەد.
نەشـتـەر: تیـغـێکی تیـژی لووت باریکە برینی پێ هەڵدەدڕن.
نەشـتـەرکـاری: خـەریکبـوون بەهەڵدڕینی برینەوە بەنەشتەر.
نەشتەرگەری: زانینی نەشتەرکاری.
نەشرە: شـتێکی درێژی جـوانە لە واڵای ڕەنگاوڕەنگی قەبزە نوشتەیی و مووروو دروست دەکرێ و بەچوار دەوری ژووردا دەگیرێ بۆ جوانی.
نەشمیل: جوانکیلە.
نەشمیلانە: جوانکیلانە.
نەشمیلە: نەشمیل.
نەشناس: بێگانە.
نەشۆر: د. نەزۆک.
نەشە: کەیف و هەوەس.
نەشەگرتن: پەیابوونی نەشە بۆ یەکێک.
نەعتک: ز. ناوچەوان.
نەعرەتە: قریوەی بەرز و گەورە.
نەعنا: گـیایەکە وەک پونگە، بەڵام نەم گەڵاکەی کاڵترە و تامەکەی توونترە.

نەفام: مەردوومی تێ نەگەیشتوو.
نەفامی: تێ نەگەیشتوویی.
نەفت: نەوت.
نەفتخانە: نەوتخانە.
نەفرین: لەعنەت.
نەفوورات: مەردوومی هار و هاجی زۆرزان.
نەڤرۆژ: نەورۆز.
نەڤسی: با. کوڕی ژن لە مێردێکی تری بۆ باوەپیاوە و کوڕی مێرد لە ژنێکی تری بۆ باوەژن.
نەڤیساندن: ز. نووسین.
نەڤی: با. کووڕەزا.
نەڤیچرک: با. کووڕەزازا.
نەقارەخانە: مۆزیقەخانە.
نەقتاندن: ز. ئارەقگرتنی شت.
نەقر: ز. تەشتی قووڵ. دەفری گەورە.
نەقشە: نەخشە.
نەقیزە: داردەستێکی درێژە بزمارێک بەلووتەکەیەوەیەتی، وڵاخی پێ لێ دەخوڕن.
نەقیزەدان: لێخوڕین بەنەقیزە.
نەک: نەوەک.
نەکا: نەک.
نەکردوو: کەسێکە کە فێری ئیشوکار نەبووبێ.
نەکردە: نەکردوو.
نەکردەپەشیمان: کەسێکە کە پەشیمان بووبێتەوە لەسەر نەکردنی کارێک.
نەکس: ز. دەردێکە دووچاری سی دەبێ لە سەرماوە (ذات الرئة).
نەکوت: نەکوتە.
نەکوتە: جۆرە جوێنێکە دەدرێ بەکەسێک کە قسەت لەگەڵ بکا و نەتەوێ لەوحەلەدا بیدوێنی.
نەکوڵۆک: دانەوێڵەیەکە کە درەنگ بکوڵێ.
نەکوو: نەوەک.
نەکی: نەوەک.
نەگبەت: گیانداری کوڵۆڵ. شتی بەدفەڕ: ئەو خانووە یا ئەو وڵاخە (نەگبەت)ە واتە بەدفەڕ و شوومە.
کوڵۆڵی: یاخوا هەرگیز (نەگبەت) ڕووت تێ نەکا.
نەگبەتی: کوڵۆڵی.
نەگریس: گیانداری لاساری سەرسەخت.
نەگریسی: لاساری و سەرسەختی.
نەگۆڕ: شتێکە کە لە ئەندازەی خۆیدا وەستابێ و نەگۆڕابێ.
نەگۆمە: د. کەسێکە کە شەپلە لێی دابێ.
نەگەویس: کەسێکە کە کەس نەیەوێ.
نەگەویست: نەگەویس.
نەگەیشتوو: نەگەیو.
نەگەیو: میوەیەکە کە هێشتا نەگەیبێ. کەسێکە کە هێشتا نەگەیشتبێتە ئەو شوێنەی بۆی دەچێ.
نەگیراو: وڵاخێکە کە هێشتا زین یا باری لێ نەکرابێ.
نەگیریاک: د. نەگیراو.
نەمازە: بەتایبەتی.
نەمام: درەختێکی پچووکە کە بەڕیشەوە هەڵکەنرابێ بۆ ناشتنی لە شوێنێکی تر.
نەمامکردن: کوشتنی مەردووم بەخستنە ناو چینی دیوار بەپێوە.
نەمان: لەناوچوونی شت.
نەمر: بریتییە لە خوا. پەیمانێکە لە ناوەندی خاوەن ئاژاڵ و شوانکارەیدا دەبەسترێ بۆ ماوەی ساڵێک یا زیاتر کە ئەو ئاژاڵەی دەیداتێ بەنەمر بۆی بەخێو بکا بەبێ پارە و لە پاشا بەتەواوی بیداتەوە و بەروبوومەکەی لەناویاندا دوو کەرتی بێ: مەڕەکانم دا بەفیسار کەس (بەنەمر) واتە ئەگەر یەکێکی لێ مرد لە بەرەکەی بیخاتەوە جێی. بەیەکێک دەوترێ کە ناوی هەرگیز نەکوژێتەوە.
نەمیانەوە: د. چەوتانەوە.
نەمێر: با. پیاوێکە کە نەتوانێ بچێتە لای ژن (عنین).
نەمیر: ز. نەمێر.
نەناس: نەشناس.
نەنک: دایکی دایک و دایکی باوک.
نەنکە: نەنک.

نەنگ: شوورەیی.
نەنگنامـە: د. هەڵخـوێندنی خـراپ بەسـەر یەکـێکدا بەشیعر (هەجو).
نەنگەویست: نەگەویست.
نەنگین: نەنگداری ڕیسوا.
نەنە: نەنک.
نهۆ: ز. ئێستا.
نەوا: جۆرە گۆرانییەکی خۆشی کوردییە. نەوەک (د). جێگا و ڕێگا.
نەوات: نەبات.
نەوادە: د. نەوە.
نەوار: د. بافتەیەکی تەنکە کچان پرچی پێ دەبەستن (قردێلە).
نەوازش: دڵخۆشی دانەوەی دڵتەنگێک بەگوفتار یا بەکردار.
نەوازشت: نەوازش.
نەوال: ز. شیو و دەرە.
نەوان: نەبان.
نەوباوە: د. نوخشە.
نەوت: شتێکی شلە دەکرێتە چراوە و دەسووتێنرێ و بەکـاری گـەلێ شـتی تر دێ و لەژێر زەوی دەردەهێرێ.
نەوتخانە: شوێنێکە کە نەوتی تێدا بفرۆشرێ.
نەوتی: شـتێکە کـە ڕەنگی لە نەوت بچێ. ناوی دێیەکە لە ناوچەی قەرەداخ.
نەوجوان: مەردوومی گەنجی جوان چاک.
نەوجەوان: د. نەوجوان.
نەور: زەمینێکی چاڵە لەناو شاخ و داخدا.
نەوڕەس: لاوی تازە پێگەیشتوو. میوەی نۆبەرە.
نهۆرم: شوێنی چاڵ لە زەوی.
نەورۆ: کاتی جووتگرتنی پشیلە.
نەورۆز: یەکەم ڕۆژی بەهارە کە ڕێکەوتی ڕۆژی بیست و یەکی مارت دەکا.
نەورۆزانە: دراوێکە کە قوتابی دەیبا بۆ مامۆستای لە ڕۆژی نەورۆزدا. دیارییـەکـە کـە بەبۆنەی ڕۆژی نەورۆزەوە دەنێردرێ بۆ ئاشنا.
نەورۆزنامـە: هەڵبەسـتێکە کـە هەڵبدرێ بەسەر ڕۆژی نەورۆزدا.
نەورۆزە: گوڵێکە لە وێنەی گوڵە گەزیزە، بەڵام ئەم دوو ڕەنگە.
نەورۆزی: نەورۆزە.
نەوزاد: کەسێکە کە تازە لەدایک بووبێ.
نەوژن: هـ. نوێنگی بەرکەڵ.
نەوس: چنۆکی و ئارەزووکردنی خواردن: فیسار کەس (نەوس)ی تیژە.
نەوسن: مەردوومی چنۆکی چڵێس.
نەوسنی: چنۆکی و چڵێسی.
نەوشاتر: شـتێکی سـپییـە وەک زاخ، مزگەر لەگەڵ قەڵاییدا دەفری پێ سپی دەکاتەوە.
نەوشادر: نەوشاتر.
نهۆم: قاتی خانوو: ئەم خانووە دوو (نهۆم)ە.
نەووسک: با. خانووی لە شاخ داتاشراو .
نەووک: گەروو.
نەووگ: لباد.
نەوە: کوڕەزا و کوڕەزازا.
نەوهاڵ: د. نەوجوان.
نەوەد: ناوە بۆ ژمارەیەک کە نۆ دەیە.
نەوەرد: دارێکی چوار پاڵووی ئەستوورە جۆلا تەنراوی لەسەر هەڵدەکا. وەردێنە (د). نەبەرد (د).
نەوەش: هـ. نەخۆش.
نەوەشی: هـ. نەخۆشی.
نەوەک: مەبادا.
نەوەکا: نەوەک.
نەوەکوو: نەوەک.
نەوەکی: نەوەک.
نەوەن: گوێرەکەی نێری دوو ساڵە. شاتر (د).
نەوەندە: دەغڵێکی پایزەیە کە درەنگ چێنرابێ.
نەوێر: ترسنۆک.
نەوێران: ترسان و پرکێشی نەکردن .
نەوی: شتی نزم، (نەوی بوونەوە) نزمبوونەوە، (نەوی

کردنەوە) نزمکردنەوە.
نەویس: د. مەردوومی بێ ڕێز.
نەوین: نیشتن. بانەکە (نەویوە) واتە نیشتووە. نزمبوونەوە. فڕۆکە کە (نەوی) بووەوە واتە نزم بووەوە. کوێر (د).
نەهـ: ز. ئێستەکە.
نەهـ: با. نۆ.
نەها: ز. ئێستا.
نەهات: کاتێکە کە شتی تێدا کەموکوڕ بێ. نەگبەتی: فیسار کەس (نەهات)یتی.
نەهاتی: نەگبەتیی و سەغڵەتی.
نەهار: خواردەمەنی نیوەڕۆان.
نەهارکردن: خواردن لە نیوەڕۆاندا.
نەهبەرک: ز. جۆرە یارییەکە.
نەهەنگ: نەهەنگ.
نەهویت: ز. نەوەد.
نەهە: هـ. ناوک.
نەهەک: ز. نۆمینە.
نەهەنگ: ماسی زۆر گەورە.
نەهێشتن: لەناوبردنی شتێک. قەدەغەکردن.
نەهێنبڕ: نهێنبڕ.
نەهێنگر: نهێنگر.
نەهێنی: نهێنی.
نەهیو: د. شاتاڵ.
نەی: دەزوو (هـ). لوولک. قامیش.
نەیار: ز. دوژمنی ئاشکرا.
نەیاری: با. دوژمنایەتی.
نەیجوول: جۆرە قامیشێکی باریکی کولۆرە.
نەیجە: قامیشی باریکی ناوپڕە چیغی لێ دروست دەکرێ.
نەیچی: نەیژەن.
نهێرد: زەوی دەمار دەماری بەردەڵانی.
نەیزە: د. نێزە.
نەیزەباز: د. کەسێکە کە نێزە باش بەکار بهێنێ لە جەنگدا.
نەیزەدار: د. سەربازێکە کە نێزەی بەدەستەوەبێ.
نەیژە: قامیش.
نەیژەن: کەسێکە کە شمشاڵ باش لێ بدا.
نهێم: هێز: بە (نهێم) تێی نەوە.
نهێنبڕ: کەسێکە کە بەنهێنی ئیش بکا .
نەینک: با. ئاوێنە.
نهێنگر: سەگێکە بێ وەڕە پەلامار بدا.
نەینۆک: نینۆک (با) ئاوێنە.
نەینووک: ز. نینۆک.
نهێنی: پەنهانی.
نێ: دارێکی گەورەی درێژی کولۆرە ئاوی ئاشی پێدا دەچێتە خوارەوە. نە. ناوی دێیەکە لە مەریوان.
نیاتە: د. نۆتە.
نیاتەکردن: د. نۆتەکردن.
نیاتەکەر: د. نۆتەکەر.
نیاز: ئارەزووی کردن یا وتنی شتێک . نیازبوون: ئارەزووبوون (نیازکردن) ئارەزووکردن.
نیازگرتن: گرتنە دڵی ئاوات و مەبەستێک .
نیان: دانان. کاغەزەکەم نیایە ناو کتێبەکە (د). نەرم: نەرم و نیان.
نیانە شوێن: د. نانە شوێن.
نیانەمل: د. نانەمل.
نیانەوە: د. نانەوە.
نیانەیەک: د. نانە یەک.
نیاوەزیان: د. لێ نەهاتن و سەلیقە پێ نەشکانی شت.
نێچیر: گیاندارێکە کە لە ڕاو بگیرێ یا بکوژرێ.
نیچیرڤان: با. نێچیرەوان.
نێچیرکردن: ڕاوکردن.
نیچیرەوان: ڕاوکەر.
نێر: گیاندارێکە کە مێ نەبێ. بریتییە لە مەردوومی جوامێر.
نێرانە: کردار یا گوفتارێکە کە لەهی پیاوی جوامێر بچێ.
نیربلۆکێ: ئافرەتێکە کە کالای پیاو لەبەر بکا و

لاسایی پیاوان بکاتەوە.
نێربوونەوە: پتەوبوونەوەی زەوی لە سەرەتای بەهاردا. پیربوونی شێلم و توور و چەوەندەر لەکاتی بەسەرچوونیدا.
نێرتک: نێرک.
نێرتن: ز. تەماشاکردنی شتێک.
نێرک: کورۆکی پیاز و کاهوو و گەلێ شتی تر. کێمێکی زۆر خەستە لە ناوەڕاستی هێندێ بریندا وەک پلێتە وایە.
نێرکەبڕە: کرمێکە نێرکی سەوزایی تازە دەخوات.
نێرگز: نێرگس.
نێرگزدەبان: دەبانی جووهەردار.
نێرگزەجاڕ: نێرگسەجاڕ.
نێرگس: گیایەکی بەهاری لاسک بەرزی کولۆرە، گوڵێکی پەڕەسپی و زەردی بۆنخۆش دەگرێ.
نێرگسەجاڕ: شوێنێکە کە نێرگسی زۆری لێ بڕوێ. ناوی دێیەکە لە ناوچەی وارماوا.
نێرگسی: شتێکە وەک نێرگس وابێ.
نێرگەلە: جۆرە قلیانێکە سەرێکی توتنی تێ دەکرێ و سەرەکەی تری دەکرێ بەشووشەیەکدا کە هێندێ ئاوی تێدایە و کونێکی بەتەنشتەوەیە مارپێچێکی تێ دەبرێ و هەڵدەمژرێ.
نێرگەلەچی: کەسێکە کە هەر نێرگەلە تێ بکا بۆ یەکێک.
نێرۆ: هێز.
نێرۆک: د. نێرکی سەختی شت.
نێروما: د. نێرەمووک.
نێروو: نێرۆ.
نێرە: نێری هێندێ گیاندار. جۆگەیەکە بەناوەڕاستی بەراودا بڕوا (مەشتە)ی لێ جوێ دەکرێتەوە. نێرینەی تاو.
نێرەحەیتە: مەردوومی زەبەلاح.
نێرەژن: د. نێربلۆکێ.
نێرەژەن: دۆژەنگ (هـ). نێرۆک (د).
نێرەکوڕکە: نێربلۆکێ.
نێرەکەر: کەری نێر.
نێرەکەری: بریتییە لە زۆرداری و کێزری: فیسار کەس بە(نێرە کەری) خانووەکەی داگیرکرد.
نێرەکەو: کەوی نێر.
نێرەکێ: ئێستری نێر.
نێرەمووک: گیاندارێکە کە نیشانەی نێریش و مێشی پێوەبێ.
نێرەو: مەشتە.
نێرە و مێیە: دوو قرتێنەن کە بەناو یەکدا دەچن.
نێرەوەز: نێرینەی ڕەشەوڵاخ.
نێری: سابرێن. کەڵەکێوی.
نێرین: ز. ڕوانین.
نێرینە: ئادەمی نێر. ناوەڕاستی هەموو شتێک: چوومە (نێرینە)ی ناوەکە یا جەنگەکە.
نێز: ز. برسی. برسێتی.
نێزک: د. نزیک.
نێزە: جۆرە تیغێکی تیژی دەمپانی بڕندەیە هێندێ جار دەکرێ بەسەری تفەنگەوە.
نێزەباز: د. کەسێکە کە یاری بەنێزە بکا.
نێزەبازی: یاریکردن بەنێزە.
نێزەدار: نەیزەدار.
نێزیک: نزیک.
نێزیکی: نزیکی.
نیسک: دانەوێڵەیەکی وردی پانکەڵەی سوورە دەکرێ بەچێشت.
نیسکان: یاریکردن.
نیسکە: لەنجەولاری ئەسپ.
نیسکێن: چێشتی نیسک.
نیسکێنە: نیسکێن.
نیسکین: د. نیسکێن.
نیش: ئازار.
نیشاستە: جۆرە ئاردێکە لە مەغزی گەنم دەگیرێ.
نیشاسە: د. نیشاستە.
نیشان: شتێکی جوانە هێندێ پیاوی سەربازی دەوڵەتی لە خۆی دەدا بۆ دەرکەوتنی پایەی

سەربازێتی. شتێکە دادەنرێ بۆ ئەنگاوتنی بەتفەنگ.

نیشانچی: کەسێکە کە نیشان بنەنگێوێ.

نیشاندان: پیشاندان.

نیشانکرد: شوێنێکە کە دیاری کرابێ.

نیشانکردن: دانانی نیشانەیەک لە شوێنێک بۆ شتێک.

نیشانگا: دوگمەیەکی بەرزە بەسەر لولەی تفەنگ و دەمانچەوە نیشانی پێ دەگیرێ.

نیشانگرتن: ڕاستگرتنی لولەی تفەنگە بۆ نیشانە.

نیشانگە: شوێنێکە کە شتی تێدا پیشان بدرێ (معرض).

نیشان ناو: لەقەب.

نیشانە: شتێکە کە ڕێ نموونی بکا بۆ شتێک و پێی بناسرێتەوە، ئەو شتانەن کە دەدرێن لەسەر سنگی لەشکری بۆ نیشاندانی پایەی خزمەتی.

نیشانەکردن: دانانی نیشانەیەک لەسەر شتێک بۆ تێک نەچوون و ون نەبوونی. بردنی شتێک بۆ بووک دوای خوازبێنی لەلایەن زاواوە.

نیشتمان: جێگایەکە کە ئادەمی تێدا لە دایک ببێ و بەبەرویوومی بژی.

نیشتمانپەرست: کەسێکە کە نیشتمانی خۆی خۆش بوێ و هەمیشە هەوڵ بدا بۆ پێشکەوتن و بەرزبوونەوەی.

نیشتمانپەرستی: خۆشەویستی نیشتمان.

نیشتمانپەروەر: نیشتمانپەرست.

نیشتمانپەروەری: نیشتمانپەرستی.

نیشتمانی: نیشتمان پەرست. شتێکە کە هی نیشتمانی خۆت بێ.

نیشتمەن: شوێنێکە لەوانەبێ کە مەردوومی تێدا بحەوێتەوە.

نیشتن: داکەوتنی هێندێ شت: پایەکە یا کۆڵەکە یا بانەکە (نیشتووە). هەڵنیشتنی باڵندە. کۆبوونەوەی خڵتە لەبنی شتی شلدا: ئاوەکە (نیشتووە) واتە خڵتەکەی کەوتووەتە بنی.

دانیشتن: بنیشە. ئاوابوون: ڕۆژیشتووە.

نیشتنەسەر: ڕاونان: تانجییەکە نیشتە سەر کەروێشکەکە.

نیشتنە سەریەک: کەوتنە سەر یەکی چەند شتێک و چەسپبوونیان لە یەکتری: خەروا هەنجیرەکان نیشتوونەتە سەریەک.

نیشتنەمل یەک: نیشتنە سەریەک.

نیشتنەوە: هاتنە خوارەوەی باڵندە بۆ سەر زەوی. دامردنەوەی ئاوسایی. کەمبوونەوەی ئاوی لافاو. وشکبوون و نەمانی دڵۆپەی بان.

نیشتنەیەک: چەسپینی شت لەیەک. بەگژیەکداچوونی چەند کەسێکی زۆر: ژنی گەڕەکەکە (نیشتوونەتە یەک) واتە لەیەک بەربوون.

نیشتوو: ملتەیەکە بکەوێتە بنکی شتی شلەوە.

نیشتەجێ: کەسێکە کە کۆچەری نەبێ و هەمیشە دانیشتووی جێگایەک بێ.

نیشتەمەن: خانوو یا وڵاتێکە کە لەوانەبێ تێیدا دابنیشیت.

نیشتەمەنی: نیشتەمەن: ئەم خانووە (نیشتەمەنی) نییە.

نیشتەنی: نیشتەجێ.

نیشخۆ: با. بەڵێ.

نێڤشک: با. کەرە.

نێک: شتی چاک. ئێسقانی لای ڕاست و چەپی سمت.

نێکبین: کەسێکە ئەنجامی هەموو کارێک بەباشی ببینێ.

نێکسمار: ز. لووتەوانەی تەشی.

نیگار: وێنەی شت لەسەر کاغەز (رسم).

نێڵ: ز. شوێنێکی ئاوەزێیە بەلاپاڵێکی بەرزەوە.

نێڵە: کڵپەی ئاگری خۆش، (نێڵەنێڵ) کڵپە کڵپ. نیلی جووت.

نێم: ز. کێم.

نیمچەدورگە: پارچە زەوییەکە کە سێ لای ئاوبێ و لایەکی وشکانی بێ (شبه جزیرة).

نیمر: ز. نزم.
نێو: ناو. نێوانی شت.
نێواخن: ناواخن.
نێوان: ناودووتوێی شت.
نێویار: ناویار.
نێویانگ: ناویانگ.
نێوبردن: ناوبردن.
نێوبرێشک: ناوبرێشک.
نێوبژەکردن: ناوبژەکردن.
نێوبژی: ناوبژی.
نێوبژیکەر: ناوبژیکەر.
نێوپارە: ناوپارە.
نێوپەل: ناوپەل.
نێوتا: ناوتا.
نێوتاق: ناوتاق.
نێوجەرگە: ناوجەرگە.
نێوجمژنان: ناوجمژنان.
نێوچاو: ناوچەوان.
نێوچاوپاک: ناوچاوپاک.
نێوچەوان: ناوچەوان.
نێوچەوان پاک: ناوچەوان پاک.
نێوچەوان ڕوون: ناوچەوان ڕوون.
نێوچەوان قۆقز: ناوچەوان قۆقز.
نێوچەوان قەشقە: ناوچەوان قەشقە.
نێوچەوان گرژ: ناوچەوان گرژ.
نێوخۆ: ناوخۆ.
نێودار: ناودار.
نێودۆک: دۆژەنک.
نێودەرکردن: ناودەرکردن.
نێودەست: ناودەست.
نێوزڕان: ناوزڕان.
نێوساجی: ناوساجی.
نێوشان: ناوشان.
نێوفەرش: ناوفەرش.
نێوقەد: ناوقد.

نێوکار: ناوکار.
نێوکۆڵ: ناوکۆڵ. پاچە کۆڵەی دێراو.
نێوکوێربوونەوە: ناوکوێربوونەوە.
نێرکەبڕ: ناوکەبڕ.
نێوکەبڕانە: ناوکەبڕانە.
نێوکەڕێژ: ناوکەڕێژ.
نێوکەف: ناوکەف.
نێوگەڵ: ناوگەڵ.
نێولنگ: ناولنگ.
نێولنگان: ناولنگان.
نێولەپ: ناولەپ.
نێولێنان: ناولێنان.
نێوماڵ: ناوماڵ.
نێونان: ناونان.
نێونووس: ناونووس.
نێونیشان: ناونیشان.
نێووک: ناوک.
نیووکبڕ: ناوکبڕ.
نێوک بڕین: ناوک بڕین.
نێوککەوتن: ناوککەوتن.
نێووکە: ناوک.
نێوون: گوێرەکەی مێی دوو ساڵە.
نێونجی: د. ناونجی.
نێو و نەتۆرە: ناو و نەتۆرە.
نێوونیشان: ناونیشان.
نێوەڕاست: ناوەڕاست.
نێوەرۆک: ناوەرۆک.
نێوەند: ناوەند.
نێوندیار: ناوەندیار.
نێوندیاری: ناوەندیاری.
نێوەندی: ناوەندی.
نیهاد: نیاز: فلانە کەس نیهادی باشە.
نیهانی: نهێنی.
نی: ز. نوێ.
نیخ: ز. گەروو.

نیخن: کەسێکە بەکارێکەوە هەر نیخەی بێ.
نیخە: دامان و نقاندن بەدەست کارێکەوە: فیسار کەس هەر (نیخە)ی دێ، نیخەنیخ: نیخەی یەک لەدوای یەک .
نیر: نیلی جووت. کات و دەم (با).
نیرک: با. نیلی سەرملی گاجووت.
نیرگە: ڕایەڵێکی ئەستووره کە سەری دارەڕای لەسەربێ.
نیرە: نیر. خێزەری سەر دارە ڕاکە لە جیاتی قامیشبەند دادەنرێ (با).
نیزک: د. نزیک.
نیسان: مانگی چوارەمە لە ساڵی ڕۆژی لە ناوەندی مارت و مایسەوە سی ڕۆژە.
نیڤ: با. نیو.
نیڤرۆ: ز. نیوەڕۆ.
نیڤشک: ز. نێڤشک.
نیڤشەڤ: با. نیوەشەو.
نیڤەشەڤ: با. نیوەشەو.
نیڤەک: با. ناوەڕاست.
نیڤەکار: با. نیوەکار.
نیڤەکاری: با. نیوەکاری.
نیڤی: با. شتی ناونجی.
نیڤیکردن: ز. دوولەتکردنی شت.
نیک: ز. دارێکە پێی ئاشی پێ بەرز و نزم دەکرێتەوە.
نیکرن: ڕ. تازەکردنەوەی شت.
نیل: دارێکە دەخرێتە سەر ملی دوو گا یا دوو وڵاخی تر بۆ جووت پێ کردن. خوم.
نیلویەڕ: لیلویەڕ.
نیلە: نیر.
نیلی: ڕەنگی خومی.
نیم: نیوەی شت.
نیمبرژ: شتی نیوەبرژاو.
نیمبرێژ: د. نیم ڕوو.
نیمپوخت: د. نیمپەز.
نیمپەز: د. چێشتی نیوەکوڵ.

نیمتەنە: د. سەڵتە. سوخمەی قۆڵدار.
نیمچە: ناونجی لە هەموو شتێک: ئەم قاڵییە (نیمچە)یە واتە نە زۆر تازە و نە زۆر کۆنە، یا نە زۆر گەورە و نە زۆر پچووکە. یا نە زۆر جوان و نە زۆر ناشیرینە. پیاڵە (د).
نیمداشت: نیوەداشت.
نیمروو: هێلکە و ڕۆنێکە کە هەر دیوێکی برژابێ.
نیمرووە: نیمروو.
نیمسۆز: د. سەرەبزووت.
نیمقڕ: نیوقڕ.
نیمکوشت: گەچێکە کە لە گرتنەوەدا لە (کوشتە) کەمتر کوژرابێ.
نیمگەز: د. نیوگەز.
نیمە: لەتێک لە خشتێک. نیوە لە شت.
نیمەچڵ: نیوەچڵ.
نیمەڕۆ: نیوەڕۆ.
نیمەڕۆژ: نیوەڕۆ.
نیمەشۆر: نیوەشۆر.
نیمەشەو: نیوەشەو.
نیمەکار: نیوەکار.
نیمەکارە: نیوەکار. نیوەچڵ.
نیمەکاری: نیوەکاری.
نیمەگیان: نیوەگیان.
نیمەنمەک: نیوەنمەک.
نینۆر: هـ. گونۆڕ.
نینۆک: ئێسقانێکی پانی تەنکە بەسەر پەنجەی دەست و پێی ئادەمییەوە.
نینۆککردن: قرتاندنی نینۆک بەتیغ. بریتییە لە کزکردن و زەبوون کردنی یەکێک.
نینۆکی خانم: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک .
نیو: بەشێکی ڕاست لە دوو بەشەی هەموو شتێک.
نیوبرژ: نیمبرژ.
نیوتەنە: نیمتەنە.
نیوداشت: شتی نە زۆر کۆنی نە زۆر تازە.
نیوڕان: نیوڕۆ.

نیوڕۆ: نیوەڕۆ.
نیوڕو: نیمڕو.
نیوڕو وە: نیمڕو وە.
نیوقڕ: د. جۆرە ئاوەڵ کراسێکی ژنانەیە.
نیوگەز: نیوەی گەزی پێوان.
نیـونیـرە: گـۆیکەیەکـە لە ناوەڕاسـتی نیـردا (وێژە)ی بەقوڵفە تێ دەبەسترێ.
نیوە: نیو.
نیوەچڵ: کارێکە بەناتەواوی مابێتەوە .
نیـوەچڵکردن: نیـوەیی کردنی شت: چێشـتـەکەت بەبەر کوڵ (نیوەچڵ کرد) .
نیوەڕۆ: کاتی ناوەڕاستی ڕۆژ.
نیوەڕۆژ: نیوەڕۆژە.
نیوەڕۆژە: نەهار. نەهارکردن.
نیوەشۆر: بنیسکە سابوونێکە کە مابێتەوە.
نیوەشەو: کاتی ناوەڕاستی شەو.
نیوەشەوی: جۆرە نقامێکی کوردی خۆشە.
نیوەکار: ڕەنجبەرێکە کە بەنیوەیی ئیشت بۆ بکا.
نیوەکارە: نیوەکار.
نیوەکاری: خەریکبوون لە کارێکدا بەنیوەیی.
نیوەگیـان: گـیـاندارێکە کە بەهۆی ناسـاغی یا ترسەوە نیوە مردوو بووبێ.
نیوەمردوو: نیوەگیان.
نیوەنمەک: هەویرێکی نیوەبرژی کەم خوێی گەرمە دەنرێ لە شوێنی بەئازار.
نیــوەیی: بوونی شت بەدوو بەشی ڕاست لە ناوەندی دوو کـەسـدا: ئەم زەوییە لە ناوەندی دوو کـەسـدا: ئەم زەوییە لە ناوەندی من و تۆدا (نیوەیی)یە.

و

و: پیتی بەستنەوە (عطف)ی دوو وتار بەیەکەوە: سالار (و) نەریمان چوون بۆ قوتابخانە. پیتێکە دەکەوێتە ناوەندی دوو وتەوە، جوێ نەبوونەوەی یەکەم لە دووەم دەگەیەنێ: مەلا (و) مزگەوت، دەروێش (و) تەکیە، واتە ئەم دووانە زۆر پەیوەندییان لەگەڵ یەکدا هەیە، و دەبێ مەلا هەمیشە لە مزگەوت و دەروێش هەمیشە لە تەکیە بێ. پیتێکە دەنووسێ بەهێندێ وتەوە دەیکا بەسیفەتی مشەبە: مردو (و)، بابردو (و)، گورگان خواردو(و). دەکەوێتە ناوەندی دوو وتەوە دووری یەکەم لە دووەم دەگەیەنێ: من (و) قومار، تۆ (و) ئارەق خواردنەوە، واتە من لە قومار و تۆ لە ئارەقخواردنەوە زۆر دوورین. پیتی ئیملایە دەبێ بەبۆر بۆ پیتی پێش خۆی: کول، کوڵ گول، گوڵ.

وا: پیتێکە کاتی قسەکردن (زەمانی حاڵ) دەگەیەنێ: (وا) دەنووسم واتە ئێستاکە. دەنووسێ بەهێندێ ناوەوە دەیکا بەکارکەر: نانە(وا). دەنووسێ بەهێندێ ناوەوە دەیکا بەسیفەتی مشەبە. ئاردە(وا)، دۆخە(وا). وەها: (وا) بنووسە. سەرەتای کات: لە (وا)ی بەیانییەوە چاوەڕوانم. شتی کراوە: دەرگاکە (وا)یە. با. (د).

واتا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەناو وتاردا لە جێی وتەی یەعنی: جەنگ کۆتایی هات (واتا) بڕایەوە. مەبەست و (مەعنا)ی شت.

واتانێ: واتا.

واتو ورێ: دەنگوباسێکە کە پەیدابێ و بەسەردەمی مەردوومەوە بێ.

واتە: واتا. وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ پێ باوەڕ کردنی یەکێک لە قسەیەکدا: (واتە) لە وەرامی یەکێکدا کە بڵێ من ڕاست گەم، یەعنی ڕاست دەکەیت. قسە: بە(واتە)ی مەردوومم لەگەڵ مەکە، یا بوو بە(واتە)ی ڕۆژگار.

واتەگۆڕی: مەجاز.

واتەواتە: واتو ورێ.

واتە و ویرە: د. واتو ورێ.

واتەی: هـ. گفتوگۆ!

واجە: کلاوڕۆژنە.

واچە: هـ، وتە.

واخ: ز. ئاخ.

واخوا: د. بەسەرگرەوە (مستأنف).

واخوایی: بەسەرگرتنەوە (استئناف).

واخێن: د. واغێن.

وادار: کەسێکی شارەزای تێگەیشتوو لە کارێکدا. ئاگادار بەشتێک.

واداربوون: تێگەیشتن لە کارێک. ئاگاداربوون بەکارێک.

وادارکردن: ئاگادارکردنی یەکێک بەشتێک. تێگەیاندنی یەکێک لە کارێک.

وادارکردنەوە: د. بێدارکردنەوە.

واداشت: د. وادار.

وادە: گفت، (وادەدان) گفتدان.

وار: جێ هەوار (با). خوارەوە (هـ). پیتێکە بەدوای هێندێ ناوەوە دەنرێ دەیکا بەکارکەر: خوێندە(وار). پارەیەکە لەکاتی بردنەوەدا لەلایەن خاوەن قومارخانەوە وەردەگیرێ.

واران: باران.

وارانن: باران بارین.

واردن: د. خواردن.

واردەی: هـ. خواردن.

وارِن: خوری دەسکەنەکراو.

وارە: د. قەرز.

وارەس: د. قازی شەرع.

وارەسە: د.گۆشەگیر.

وارش: دیوارێکە کە بەچوار قەراغی شتێکدا کرابێ.

وارشت: بارشت.

وارشە: وارش.

وارگە: هەوارگە. بارگە.

وارۆ: د. بارۆکە.

وارۆک: هـ. بارۆکە.

واروو: د. شتی هەڵگەڕاوە.

واروون: د. واروو.

وارە: خوشک هـ. جار: چەند (وارە) هاتم بۆ لات، (وارەوارە) جارەجارە. بەشێکە کە بەقەول و برێ دانرابێ (قسط): دوو (وارە)م بەسەرەوە ماوە لە قەرزەکە.

وارەزا: هـ. خوشکەزا.

وارین: د. بارین.

واز: بەشێکی کەمە لە ئاوێکی زۆر کە لێی جوێ بووبێتەوە و دوورگە (جزیرة) یەکی پچووکی پەیداکردبێ و لە پاشا چووبێتەوە سەر ئاوەکەی تر. کراوە: دەرگاکە وازە. واتە لەسەر پشتە.

وازنی: د. قیاسکردن.

وازتن: د. خواستن.

وازڕ: د. نێچیرێکە کە لە ڕاوچی ترسابێ و زوو بسڵەمێتەوە.

وازهانین: وازهێنان.

وازهاوردن: وازهێنان.

وازهێنان: دەستگرتن لە شت.

وازی: یاری.

واژ: د. مەردوومی سەرلێشێواو.

واژاو: واز، ئاودانی شەتڵی تووتن و هێندێ شتی تر دوو سێ ڕۆژ لەسەر یەک بۆ ئەوەی کە بگیرسێ. قنگاو د.

واژکردنەوە: ئارەزووکردنەوەی مەڕ بۆ بەران جاری دووەم و سێیەم: مەڕەکان (واژیان کردۆتەوە).

واژ: هاژە. وتە د. ناوی دێیەکە لە شارباژێڕ.

واژەبەس: د. پیتێکە کەووتە بەیەکەوە ببەستێ: من (و) تۆ، خانوو(ی) تۆ.

واستن: د. خواستن.

واستە: هـ. داواکردن.

واسە: وتەیەکە بۆ باوەڕکردن (تصدیق) بەیەکێک بەکاردێنرێ.

واشە: باڵندەیەکی ڕاوکەرە لە باز پچووکترە.

واشێرە: بەری کاڕووش.

واغێن: جۆرە یاریکردنێکە بە گوێز.

وافوور: تلیاک.

وافوورکێشان: تلیاک کێش.

وافوورکێش: کێشانی وافوور وەک جگەرە.

وافوورە: وافوور.

واق: مەردوومی سەرسام، (واقبوون) سەرسامبوون.

واقاندن: واقەواقکردن.

واقپەڕین: د. واقبوون.

واق مڕمان: سەرسوڕمان.

واقواق: د. مەلێکی کاکۆڵدارە ماسی دەخوا.

واق وڕمان: واقمڕمان.

واق و ویق: د. واقەواق.

واقە: دەنگێکە وەک دەنگی ڕێوی و چەقەڵێک کە زۆریان بۆ هاتبێ، (واقە واق) واقەی یەک لەدوای یەک.

واقەکەر: بریتییە لە مەڕ و بزن: (واقەکەر) لە ماڵمدا نییە.

واک: هێن.
واکفت: د. کەوتنەوەی نەخۆش.
واگل: د. ئەواگل.
واگۆ: د. دووبارە وتنەوەی قسەیەک. تۆمارکردن (تسجیل).
واڵ: شتی کراوەی دەم پەل.
والا: پارچەی شتی ڕەنگاوڕەنگە کە منداڵان دەیکەن بەجلەبووکی منداڵانە، واڵ. والابێژ.
والابێژ: هێڵەکێکی زۆر وردی سخە هێندێ شتی پێ دەبێژرێتەوە.
والاویت: شتێکە کە بە والا بێژرێتەوە.
واڵە: د. وردەی شت. خوشک.
واڵەکێ: هـ. خوشکەڵێ.
واڵێ: هـ. خوشک.
والی نشین: ولایەت.
وام: قەرز.
واماگ: د. داماو.
وامدار: قەرزدار.
وامداری: قەرزداری.
وامی: هـ. بادام.
وان: پێتێکە بەهێندێ ناوەوە کە نووسا چاودێری و پاسەوانی دەگەیەنێ: باخە(وان)، ئاشە(وان)، گا(وان)، واتە چاودێری باخ و ئاش و گا. پێتێکە بەهێندێ ناوەوە کە نووسا پسپۆڕی (تخصص) و ئامادەیی یەکێک دەگەیەنێ لەو شتەدا کە پێتی (وان)ی پێوەیە: دارە(وان)، شاخە(وان)، فڕۆکە(وان)، واتە ئەو کەسە لە هەڵگەڕان بەدار و شاخدا و، لە فڕۆک لێخوڕیندا ئامادە و وەستایە. ئەوان. ناوی شارێکە لە کوردستانی تورکیا.
واناى: هـ. خوێندن.
وانن: لاواندنی ئاژاڵ بۆ بەچکەی خۆی.
وانە: دەرس.
وانەک: وانێک.
وانێک: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (هێن).
وانیها: ز. ئەو دووانە.
واو: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
واوێژ: د. کەسێکە کە شتێکی وتراو بڵێتەوە (مبلغ). وەرام.
واهەر: د. خوشک.
وای: وتەی داخ و خەفەت: (وای) لە دەست ڕۆژگار.
وایش: وای.
وو: بۆری درێژە: بوون، جوون، چوون.
وتاخ: د. وەتاخ.
وتار: گوفتار.
وتن: قسەکردن. گۆرانی وتن: دەنگ خۆشەکان خەریکی (وتن)ن.
وتنەوە: دووبارەکردنەوەی قسە. دەرسدان. فیسار کەس خەریکی (وتنەوە)یە واتە دەرس دەڵێتەوە.
وتوو: کوورەیەکی ئاسنینی ژێر لووسە بەداخی بەسەر کالادا دەهێنرێ بۆ دەق گرتنی.
وتووچی: کەسێکە کە کالا و وتوو بدا بەپارە.
وتوودان: وتووهێنان بەسەر کالادا.
وتووزیوونەوە: خلیوونەوە.
وتووکردن: وتوودان.
وتووکێشان: وتوودان.
وتو ویرە: د. واتو ورێ .
وتە: قسە. وشە. نووستێ (هـ).
وتەڵە: مەردوومی زیتەڵە.
وتەووت: واتو ورێ. ورتەورت.
وتە و ویرە: د. وتو ویرە.
وجاخ: د. وەجاخ.
وجاخدار: د. وەجاخڕوون.
وجاخڕوون: د. وەجاخڕوون.
وجاخزادە: د. وەجاخزادە.
وجاخکوێر: د. وەجاخکوێر.
وچان: پشوو و حەسانەوەیەکی کەم.
وچاندان: پشوودان. مۆڵەتدان.
وچانگرتن: حەسانەوەیەکی کەم.

وۆخە: ئۆحە.
ودم: بەهرەیەکــە گــۆیا هێندێ کــەس هەیەتی بۆ چاککردنەوەی هێندێ دەرد و ئازار: فیـسار کەس (ودم)ێتی دەست بەکۆلنجی هەر کەسێکدا بێنێ چاک دەبێتەوە.
ودمـانە: شـتـێکە دەدرێ بەودمـدار لە پاداشی ئەو ڕەنجەیدا کە دەیدا.
ودمدار: کەسێکە کەودمی ببێ.
ورازین: د. دروونی شت.
ورتکە: وردکە. بریتـیـیـە لە منداڵی وردەڵە: فـیـسار کەس (ورتکە)ی زۆرە واتە منداڵی وردی زۆرە.
ورتە: لەبەر خۆوە قسەکردن.
ورتەورت: ورتەی یەک لەدوای یەک.
ورچ: دڕندەیەکی تووکنی گـەورەی کـێـوییـە بەقـەد جـاشـەکـەرێک دەبێ دەست و پێی وەک دەست و پێی ئادەمی وایە.
ورچە کۆڵە: بەچکە ورچ.
ورد: شتێکە کە درشت نەبێ. بریتییە لە مەردوومی زیرەک.
وردبوون: پارچەپارچەبوونی شت زۆر بەپچوکی.
وردبوونەوە: بیرکردنەوە لە شتێک بۆ هاتنەوە بیر یا بۆ زانینی. تەمـاشـاکـردنی شـتـێک بەوردی و سەرنجدانی.
وردبین: بریتییە لە کەسێک کە لە هەموو کارێکدا ورد و زیرەک بێ.
وردبینی: زیرەکی بەڕەنگێک کـە لە هەمـوو شت ورد ببێتەوە.
وردکار: کۆڵەر (مدقق).
وردکاری: کۆڵەری (تدقیق).
وردکردن: پارچەپارچەکردنی شت بەپچووکی.
وردکــردنەوە: گــۆڕینەوەی پارە بەوردەتر لە خــۆی. کۆڵینەوە و قسە کردن لە شتێک بۆ ئاشکرابوونی.
وردکە: وردە.
ورد و خاش: شتێکە کە بەتەواوی ورد بووبێ.
ورد و خان: د. ورد و خاش.
وردە: شتی ورد لە هەموو شت.
وردەئاهەنگ: بریتـیـیـە لە وردەبایەک کـە لە هێندێ کەس دەبێتەوە.
وردەبابەت: شـتـی وردی ناومـاڵ و دوکـان. وردە ئاهەنگ.
وردەبزە:زەردەخەنە.
وردەبین: کۆڵەر (مدقق).
وردەتەریب: جۆرەتەریبێکی وردە لە کاڵا دەدرێ.
وردەدان: دانەوێڵەی ناوماڵ وەک برنج و گەنم و شتی تر.
وردەفـرۆش: کـەسـێکە کـە شت بە کـەم کـەم بفـرۆشێ (عطار).
وردەکاری: وتن یا کردنی شتی جوانی وردی پەسند.
وردەکوت: زۆر کوتانی کۆڵۆش تا دەبێ بە کا.
وردەگلەیی: گلەیی کـردن لە چەند شـتـێکی هیچ و پووچ.
وردەگیر: د. ڕەخنەگر.
وردەڵە: شتی وردی پچکۆلە. جومگەی ئەندام(د).
وردەمردە: د. وردەواڵا.
وردەواڵا: وردەبابەت.
وردەواڵە: وردەواڵا.
وردەوبوون: د. وردبوونەوە.
وردەوواڵە: د. وردەواڵە.
وردەوردە: کەم کەم: باران (وردە وردە) دەبارێ.
وردی: بریتییە لە زیرەکی و تێبینی. پچووکی شت.
وردیکلانە: د. شتی وردیلانە.
وردیلانە: جوانکیلانە.
وردیلە: جوانکیلە.
وڕ: گیانداری کاس، (وڕبوون) کاس بوون، (وڕکردن) کاسکردن. زەمینی فشـی سـستـەک. وتەی نابەجێ. فلان کەس (وڕ) لێ دەدا، واتە قسـەی بێ سەر و بێ دەکا.
وڕاج: د. چەنەباز.
وڕاق: ژووری گەورەی بەرز.
وڕاوە: وڕێنە.
وڕک: پەلپ.

وڕکاوی: منداڵی خاوەن وڕک.
وڕکگرتن: پەڵپگرتن.
وڕمان: سەرسوڕمان.
وڕوڕە: د. پیرێژنی چەنەباز.
وڕە: جـۆرە دەنگێکە وەک دەنگی فـڕۆک. (وڕەووڕ) وڕەی یەک لەدوای یەک. لۆکـەی کـراوە. گـەلەی بەراز. هوودڕە. گڕە. بەردەڵانی سەخت.
وڕەو: گەلەی بەراز: تووشی (وڕەو)ێک بەراز بووم.
وڕێنکە: وەنەوز. وڕێنە.
وڕێنە: قسەکردن بەدەم بێ هۆشییەوە.
وڕی: کاسی.
وڕین: د. بڕین.
وڕینە: د. وڕێنە.
وڕژان: بڕژان.
وڕژاندن: وڕژانن.
وڕژانن: بڕژانن.
ورشـــــە: بریسـک و هووڕێـکە لە هێـندێ پـارچەی ئاوریشـمینەوە دێ، (ورشـەورش) ورشـەی یەک لەدوای یەک.
ورشەدار: شتێکە کە ورشەی بێ.
ورشەدان: بریقەدانەوەی هێندێ شت .
ورکە: نقە، (ورکە ورک) نقەنق. قسـەیەکە لە دڵدا بێ و نەهاتبێتە سەرزمان.
ورگ: توورەکـەیەکـە لەناوسکی هێندێ گـیـانداردا پیسی تێ دەچێ.
ورگـــدان: هاتـنی دیوار بەدیـوی ناوەوە یا دەرەوەدا بەڕەنگێک کە ناوەکەی بۆش بێ.
ورگدڕاو: بریتییە لە مەردوومی زۆرخۆر.
ورگن: گیانداری ورگ زل.
ورگ نانەسەر: بریتییە لە خواردنی شتێک بەزۆری.
ورگنە: ورگن.
ورگهاتن: بریتییە لە زلبوونێ ورگ.
وورمان: ڕووخان و کەوتن.
ورمایی: نهۆرم.
ورمێ: د. ئیجازە و ڕوخسەت.
ورمێدار: د. کەسێکە کە ئیجازە و ڕوخسـەتێکی پێ درابێ.
ورنگ: پشوو.
ورنگدان: پشوودان.
ورنگ گرتن: ورنگدان.
وروورە: وڵووڵە.
وروژان: هاتنە دەرەوەی زەردەواڵە و هەنگ و مێروولە لە هێلانە کەیان و بەیەکداهاتنیان بەزۆری.
وروژاندن: دارکـــردن بەکـــونی زەردەواڵـەدا بۆ هاتنە دەرەوەیان بەزۆری. توورەکـــردنی گـــیـــاندار. دەستکاری نەخۆشی بەدەرمانی خراپ: ئەم حەبەم خوارد نەخۆشییەکەمی وروژاند.
وروژم هێنان: هورووژم هێنان.
وروکان: کۆبوونەوەی چەند گیاندارێک و داباریـنیـان بەسەر شتێکدا.
ورە: تەوانایی و خـۆڕاگـرتن: فـیـــســـار کـەس زۆر بە(ورە)یە. دەنگوباسێکە کە بڵاوبووبێتەوە.
ورەبەردان: نەمانی هێزی خۆڕاگرتن لە ترساندا.
ورەچوون: ورەبەردان.
ورەوور: لەبەرخۆوە گۆرانی وتن. ورتە ورت.
ورەووردە: بیرکردنەوە لە شتێک.
وریا: گیانداری ئاگاداری زیت و زرنگ.
وریابوونەوە: بێداربوونەوە و ئاگاداری.
ورِیاکردنەوە: بێدارکردنەوە.
وریایی: زیتی و زرنگی.
وریایی کردن: ئاگاداری کردنی شتێک و پاراستنی.
ورینگ: د. ورنگ.
ورینگە: د. ورینگ.
ورێنگە: دەنگی نەرم و خۆش.
وریشن: د. شتی ورشەدار.
وریشە: ورشە.
وریکلانە: د. وردیلانە.
وزاق: تەکان و هەڵمەت.
وزاق بەستن: وزاقدان.
وزاقدان: تەکاندن و خۆهەڵدان.
وزای: د، خستن.
وزتن: د. ویستن.

وزم: د. دارە رەش.
وزە: تەواناییی: ئەم كارە لە (وزە)ی مندا نییە.
وزەنگی: د. ئاوزەنگی.
وزەنگی تەقێن: د. ئاوزەنگی تەقێن.
وزەنگی لێدان: د. ئاوزەنگی لێدان.
وزەوز: مزەمز و زرنگانەوەی قسە.
وزین: د. فرێدان.
وژاردن: بژاردن.
وژاتن: د. هەڵبژاردن. برژاندن.
وژاو: هـ. واژاو.
وژنگ: د. ئەژنۆ.
وژە: جۆرە دەنگێكە وەک دەنگی بای بەهێز، (وژەوژ) وژەی یەک لەدوای یەک. چوارداری لوورەلەپ ئاسایێن لە ڕانگەی بەرداش دەبەسترێن لەکاتی بردنی بۆ شوێنێكی دوور.
وژەک: هاژەک.
وس: وتەیەکە بەدیەمن ناوە و وەکی تر کردارە، واتە بێ دەنگ بە.
وسا: د. وەستا.
وسبوون: بێ دەنگبوون.
وستا: وەستا.
وستان: وێستان.
وستێ: د. خواستێ.
وستە: د. خوازراو.
وسڵ: مەلەکردن لەناو ئاودا، یا ئاوکردن بەخۆدا بۆ لابردنی لەشپیسی.
وسمە: شتێکە وەک خەنە ژنان دەیگرنە سەریان بۆ رەشکردنەوەی موویان.
وۆش: وتەیەکە کەری پێ ڕادەوەستێنرێ.
وشاردن: گوشین. بریتییە لە ڕاکردن لە ترساندا.
وشت: وتەیەکە سەگی پێ بەردەدرێتە شت.
وشتر: حوشتر.
وشتراو: قەڵبەزەی گەورەی ئاو .
وشترالووک: حوشترخوار.
وشترانە قولقولێ: حوشترانە قولقولێ.
وشترخوار: حوشترخوار.
وشتردانە: د. وشتردیانە.
وشتردیانە: د. جۆرە گەفێکە.
وشتر قولێ: د. یارییەکی دوو دەستەییە، دەستەیەک بەپێوە دەوێستێ و تۆزێ ملیاندا دەنەوێن، ئینجا ئەودەستەیەی کە سوار دەبن دەڵێن: (وشتر قولێ، وشترانە قولقولێ) و هەر یەکێک خۆی فڕێ دەداتە سەرشانی یەکێک، هەر یەکێک لەو سواربوونەدا ئەگەر یەکەم جار نەیتوانی بچێتە کۆڵی یەکێکەوە، دەستەی ئەو تێ دەکەوێ.
وشترقێن: د. بریتییە لە مەردوومی ڕق ئەستوور.
وشتر گاپڵنگ: د. گیاندارێکی گەورەی قاچ و قول و مل درێژی سەر پچکۆلانەی پڵپڵی سمدارە وەک گاجووت، ملی درێژ ترە لە ملی حوشتر (زەرافە).
وشترگەروو: حوشتر گەروو.
وشترمر: د. حوشترمرغ.
وشترمرغ: حوشترمرغ.
وشترەوان: حوشترەوان.
وشتە: وشت.
وشتەی: وشتە.
وشر: دەیەکی هەموو شتێک.
وشک: شتێکە کە تەڕ نەبێ.
وشکامە: د. وشکەوەرد.
وشکان: کاتێکە کە زەوی تێدا وشک بووبێتەوە لەبەر دوورکەوتنەوەی باران. وشکایی.
وشکانی: وشکان.
وشکاوەس: ئاژاڵی قسر.
وشکاوی: گیاندارێکە کە لەناو ئاویش و وشکانیشدا بژی.
وشکایی: شوێنێکە کە تەڕ نەبێ .
وشکایی داهاتن: وشکبوونی ئاوی چەم و کانی و کارێز.
وشکایی هاتن: وشکایی داهاتن.
وشکبوون: زربوونی درەخت و سەوزایی و نەمانی تەرییان. دامان و ماتبوون لە خەفەتدا یا لە تەریقیدا.
وشکبوونەوە: کزربوونەوەی شتی تەڕ. لاوازبوون لەبەر

برسێتی یا نەخۆشی.
وشک ساڵ: وشکەساڵ.
وشک کردن: هەڵخستنی بامیە و تەماتە و گەڵێ شتی تر لەبەر هەتاو بۆ وشکبوون و هەڵگرتنی بۆ زستان.
وشک کردنەوە: نەهێشتنی تەڕی شت.
وشکە: دانەوێڵەی وشکی ناومساڵ: نە تەڕە و نە(وشک)ە لە ماڵمدانییە. ئاژاڵی بێ شیر. دەردێکە لە ئاژاڵی شیردار دەدا و وشکی دەکا. خواردەمەنییەکە کە چێشت نەبێ. بەساماڵێک دەوترێ کە هەر بارەی وشک بێ: فلان کەس هەر لە (وشکە) واتە پارەی وشک دە هەزار دیناری لەپاش بەجێ ماوە.
وشکەبار: د. میوەی وشکەوەکراو لە هەموو جۆرێک کە بەبار دەبرێ لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی تر.
وشکە برین: جۆرە برینێکی وشکە وەک بیرۆ هەر کاژ فڕێ دەدا.
وشکەپلاو: د. پلاوێکە وەک هەموو پلاوێکی تر برنجەکەی لە ئاودا دەکوڵێ، ئینجا دەپاڵێورێ و دەکرێتەوە مەنجەڵ و لەسەر ئاگر دەم دەکێشێ بێ ئەوەی ڕۆنی قرچاوی بکرێ بەسەردا، دوای تێکردنی ئینجا پارچەیەک کەرە لەسەر برنجەکە دادەنرێ.
وشکەجاو: خواردنی نان بەوشکی و بەبێ پێخۆر.
وشکەجوو: وشکەجاو.
وشکەچن: وشکە کەڵەک.
وشکەدان: دانەوێڵەی وشک.
وشکەڕن: ڕنینەوەی سەوزایی بە وشکی.
وشکەڕۆ: وڵاخی کەم ڕەوت.
وشکەڕۆک: شوێنی دێمەڕۆک.
وشکەساڵ: ساڵی کەم باران.
وشکە سۆفی: کەسێکە بەناوی لە خواترسانەوە لە هەموو شتێک سڵ بکا و خۆی بگێڕێتەوە.
وشکەسەرما: سەرمای بێ تەڕ و تووشی.
وشکەسی: ڕێگایەکە کە بەردڕێژ کرابێ.
وشکەڵ: لقی وشکی درەخت. پووچەڵی مێوژ و خورما و لەتکە و هێندێ شتی تر.
وشکەتن: وشکهەڵاتنی گیاندار یا دارودرەخت.
وشکەڵاتوو: گیاندار یا دارودرەختێک کە وشک هەڵگەڕابێ.
وشکەمز: دانی ئاژاڵە بەیەکێک بەنەمر بەبێ ئەوەی کە ڕۆنی لێ وەرگرێ. ڕاگرتنی ڕەنجبەر و جووتیار هەر بەمانگانە بەبێ بەرگ و خواردەمەنی.
وشکەوەبوو: شتێکە کە وشک هەڵگەڕابێ.
وشکەوەبوون: وشکبوونەوە.
وشکەوەرد: وەردێکە کە بەراونەبێ و ئەو تۆوەی کە پێوە دەکرێ هەر بەباران بێتە بەر.
وشکەوەکردن: وشککردنەوە.
وشک هەڵاتن: وشک هەڵگەڕان.
وشک هەڵگەڕان: کزبوون و زەبوونبوونی گیاندار و سەوزایی و دارودرەخت.
وشکەیی: ڕووپامایی، (وشکەیی کردن) ڕووپامایی کردن.
وشکی: وشکایی.
وشوو: گوڵی گەنم و جۆ کە چنرابێتەوە .
وشووگەر: گوڵەوەچن.
وشە: وتە. جۆرە دەنگێکە لە وژە پچووکترە، (وشەوش) وشەی یەک لەدوای یەک.
وشیار: گیانداری وریا.
وشیاربوونەوە: بێداربوونەوە.
وشیارکردنەوە: بێدارکردنەوە.
وشیاری: زیرەکی و ئاگاداری.
وشێردن: وشاردن.
وشی: وشوو. هێشوو.
وشین: گوشین.
وفە: برینێکی پیسە لە چوار پەلی وڵاخی بەرزە یا لەسەر پشتی مەڕ دێ.
ول: درکێکە وەک شیلان گوڵی زەرد و سوور دەگرێ. گوڵ (هـ). خونچە (د). وتەیەکە لەدوای وتەی شلەوە دێ: شل و ول، واتە شل و مل (د).
وڵ: کون (هـ). ون (ل).
ولات: ناوچەیەکە چەند شار و دێیەکی تێدابێ.

ولاخ: چوارپێی ماڵییە کە بزن و مەڕ نەبێ.
ولاخدار: کەسێکە کە خاوەنی ولاخی یەکسم بێ.
ولاخداری: گوزەرانکردن بەهۆی ولاخ ڕاگرتنەوە.
ولاشم: د. شتی نەپێچراوەی نەبەستراو.
ولاغ: ولاخ.
ولاغدار: ولاخدار.
ولاغداری: ولاخداری.
ولاڵە: شتێکی گردی تەختی تەنکە لە تەختە یا لە مقەبا دەکرێ بەدووخا بۆ ڕێکی تەشیلە.
ولام: د. وەڵام.
ولاو: د. بڵاو.
ولاوین: د. ماڵین.
ولایەت: د. ولات.
ولحێ: د. مەردوومی کەمتەرخەم.
ولحێ: د. ولحێ.
ولس: ئاژاڵ.
ولسات: ماڵات لە ڕەشەولاخ و ولاخی یەکسم.
ولک: هـ. کورچیلە.
ولمە: د. گولمە.
ولنگەواز: د. دەستەپاچە.
ولۆ: د. گولبێنەی تەندوور.
ولۆش: هـ. بروێش.
ولۆلە: هێلکەی نەرمی نەبەکام.
ولە: گولمە گۆشت. مڵە.
ولەرە: هـ. زیوانی ناوخەلە.
ولیرە: د. خلیرە.
ولیفەت: وەلیفەت.
ولیفەتانە: وەلیفەتانە.
ولین: وردکردنی شتی وشک لە دەستدا. هەڵگولۆفتن.
ون: شتی پەنهانی گوم. خوێن (هـ).
ونار: دارێکە کـــون دەکـــرێ و دەکـــرێ بەزبانەی نێرەقاشاشەی جێی توورتنی پێ لێ دەدەن.
ونبوون: بێ سەر و شوێن و نادیاربوونی شت.
ونجر: پارچەی شتی دڕاو. ونجڕونجڕ: شتی لەتوپەت.
ونی: هـ. خوێن.
ون: هـ. خوێن.

وە: پیتی بەستنەوە (عطف) دەکەوێتە ناوەندی دوو وتارەوە کە پەیوەستی زۆر لە ناوەندیاندا نەبێ.
بە: (وە) چەند، واتە (بە) چەند.
وەتاخ: وەتاغ.
وەتاغ: دیواخان.
وەتراخ: دارێکە ئاسنێکی تیژ بە سەرێکیەوەیەتی، بازەوان دایدەچەقێنێ بۆ ئەوەی بازەکەی بەسەرەوە بنیشێتەوە.
وەتراخچی: کۆنەفرۆش.
وەتوورزبوونەوە: خلبوونەوە.
وەتە: د. گون.
وەتەبا: د. قوڕی گون.
وەتی: د. ئەوەتی.
وەج: با. قازانج، کەڵک: فلان کەس بێ وەجە، واتە بێ کەڵکە. نرخ.
وەجاخ: ئاگردان، بریتییە لە منداڵی نێرینەی مەردووم.
وەجاخدار: وەجاخروون.
وەجاخروون: کەسێکە کەدوای خۆی منداڵی نێرینەی باشی بێ.
وەجاخزادە: منداڵی پیاوی گەورەی خانەدان.
وەجاخکوێر: بریتییە لە کەسێک کە دوای خۆی کوڕی نەبێ.
وەج: خەڵفی پچکۆلەی بن لقی درەخت و سەوزایی. نەوەی نەوەی مەردووم. سوود (د). بەهرە (د).
وەچە: نەوە .خەڵفی درەخت و سەوزایی.
وەح: وەحە. پیتی سەرسووڕمان (ز).
وەحە: وتەیەکە کە ڕەشەولاخی پێ لێ دەخوڕن (وەحەوەح) وەحەی یەک لەدوای یەک.
وەخت: بەخت: ڕەشە (وەخت)م. کات .
وەختار: د. کات: وەختارێک هاتیت.
وەختاووەخت: لە وەختێکەوە بۆ وەختێکی تری وەک خۆی: من وەختاووەخت نان دەخۆم، واتە نیوەڕۆ و نیوەڕۆ یا ئێوارە و ئێوارە.
وەختا وەخت: کات کات.
وەختە: بەختە.
وەر: خۆر (هـ). پیتێکە بەمەعنا خاوەن: جانە(وەر)،

پەلە(وەر) واتە خاوەنی جان و پەل = پەڕ. تەختەیەکە لە قوتابخانەدا دەرسی لەسەر دەنووسرێ.

وەراز: ل. بەراز.

وەرام: پاسخ. مەبەست و مەرام.

وەرامدانەوە: پاسخ دانەوە.

وەرامین: د. نانی گەنم و جۆین.

وەراندن: خستنەخوارەوەی بەر و گەلای درەخت. هەڵوەراندنی هەنار.

وەرانن: وەراندن.

وەرب: هـ. بەفر.

وەربێچان: با. پێچانەوە.

وەربێچک: با. نۆردوو.

وەرتە: شتی ناونجی نە زلی نە پچووک. وتەیەکە دەوترێ بەگای جووت لەکاتێکدا کە لە هێڵ لابدا بۆ لای زەوی نەکێڵراو، بۆ ئەوەی کە ڕوو بکاتەوە کێڵگەکە. تاکە قالیەکی پڕ بەژوور.

وەرجس: د. وەرزش.

وەرچەرخان: هەڵگەڕانەوە بەملا و بەولادا.

وەرچەرخین: وەرچەرخان.

وەرد: زەوی دووجار کێڵراو. هەڵتەکاندنی کوڵۆشی ژێر پێی گاگێرە.

وەردبڕین: کیلانی زەوی جاری دووهەم.

وەرددانەوە: وەردبڕین.

وەردەک: ز. مراوی.

وەردە و یەخسیر: بریتییە لە هەست و نیستی ناوماڵ: (وەردە و یەخسیر) یان بردم .

وەردیان: پاسەوانی بەندیخانە.

وەردێنە: جۆرە دەردێکە تووشی چاوی منداڵ دەبێ. گیایەکی بەهارییە گەلایەکی خڕی پانی هەیە گوڵێکی سپی دەگرێ تۆوەکەی وەک نیسکی هاڕراو سوورە، بەگەرم کراوی دەخرێتە ناو مەندیلێکی پاک و دەخرێتە سەرچاوی وەردێنەدار دەیتەقێنێ و چاکی دەکاتەوە.

وەڕاز: گۆخڵ (با). ناوی دێیەکە لە شارباژێر.

وەڕز: وەڕس.

وەرزی کردن: یادکردنی شتێک.

وەڕس: جاڕس، (وەڕسبوون) جاڕسبوون، (وەڕسکردن) جاڕسکردن.

وەڕست: وەڕس.

وەڕووڕێک: د. منداڵی تازە پێ گرتوو.

وەڕووەڕە: ڕەوڕەوە.

وەڕوێڕک: د. وەڕوێڕکە.

وەڕوێڕکە: وەڕووڕێک. دەست.

وەڕە: گەفەی سەگ، (وەڕەوەڕ) وەڕەی یەک لەدوای یەک.

وەڕەز: وەڕس.

وەڕین: گەفینی سەگ.

وەرز: زەمینێکە کە کێڵرابێ و تۆوی پێوەکرابێ. بریتییە لە ساڵێک: دوو (وەرز)ە ڕەنجبەرم، واتە دوو ساڵە. زەوییەکە کە کرابێ بەکاڵەک و ترۆزی دێم (ز).

وەرزش: وەرزشت.

وەرزشت: چەند جووڵاندنەوەیەکی تایبەتی پەلوپۆی ئەندامە بۆ لەشساغی دەکرێ.

وەرزشەوان: کەسێکە لە وەرزشدا شارەزا و کارامەبێ.

وەرزیار: وەرزێر.

وەرزیاری: وەرزێری.

وەرزێر: سەپان.

وەرزێری: سەپانی.

وەرزین: جووڵان.

وەرسووڕان: وەرچەرخان.

وەرشاو: جۆرە کانێکە وەک زیو سەماوەر و قاپ و قاچاخی لێ دروست دەکرێ .

وەرشەو: وەرشاو.

وەرکۆرپە: هـ. بەرخی ساوا.

وەرکەمەر: بەرکەمەر. بەردێکی گەورەیە لە شاخ کە ژێری هەڵوڵ بێ و لە کاتی باراندا شوان و ڕێبوار دەچنە ژێری.

وەرکەفتن: وەرکەوتن.

وەرکەوتن: پاڵکەوتن.

وەرگ: هـ. گورگ.

وەرگان: هـ. گەلەگورگ.
وەرگر: کەسێکە شت وەربگرێ لە مەردووم.
وەرگـرتن: گـرتنی شـتـێک بەدەست لە یەکـێک. باوەڕکـردن بەشـتـێک و جـێگـیـربوونی لە دڵدا: دەرسەکەت باش (وەرگرە).
وەرگەڕان: وەرچەرخان. لادان لە بیروباوەڕێک.
وەرگەشموێ: گورگێکە کە بەشەو بگەڕێ بۆ مووشە.
وەرگێڕ: وەرد. کەسێکە کە نووسراوێک لە زمانێکەوە بیباتە سەر زمانێکی تر (مترجم).
وەرگێڕان: هەڵگێڕانەوەی شت. تەرجەمەکردن.
وەرگێڕانەوە: د. هەڵگێڕانەوە.
وەرگێڕکە: وەڕوێڕکە.
وەرگێڕ و داگێڕکردن: خوار و ژوورکردن بەشتێک.
وەرم: هـ. خەو.
وەروە: هـ. بەفر.
وەروەر: جۆرە دەمانچەیەکە.
وەروەرە: بەفرماڵ.
وەروەماڵ: هـ. بەفرماڵ.
وەروەوە: هـ. بەریەرۆک.
وەرە: هـ. بەرخ.
وەرەتاو: هـ. خۆرەتاو.
وەرەستا: د. وەقف.
وەرەق: د. سیخوار.
وەرەم: دەردەباریکە.
وەرەمدار: کەسێکە تووشی دەردەباریکە بووبێ.
وەرهەم: د. ئاوسان. وەرەم.
وەرێس: هـ. گوریس.
وەریسک: با. گوریس.
وەریس: ز. گوریس.
وەرین: کـەوتنە خـوارەوەی گـەڵا و بەری درەخت و هێندێ شتی تر. کۆن (هـ).
وەز: هـ. بەر.
وەزن: وەزند (د)، بارووتدانێکە کـە ڕاوچی لەگـەڵ خۆی دەیبا بۆ ڕاو.
وەزند: زیان.
وەزنە: سەنگی شت کێشان. ناوی دێیەکە لە لاجانی موکریان.
وەزە: د. پێوەدانی مار و دووپشک. ئازار.
وەزەرای: هـ. دابەزین.
وەزەمەژگلێ: هـ. گیایەکە گەڵاکەی لە گەڵا بێ دەچێ، شیرینە و دەخورێ.
وەزەند: وەزند.
وەزنی: د. وەزند.
وەزەوان: هـ. کـەسـێکە کـە باش بەدار گـوێزدا هەڵبگەڕێ.
وەزەوای: هـ. جـۆرە کـولێـرەیەکـە هەویرەکـەی لەگـەڵ گوێزی کوتراودا تێک هەڵدەشێلرێ.
وەزی: هـ. گوێز.
وەزیر: کـار هەڵسـووڕێنەری دەوڵەت دوای پاشـا و سەرەک کۆمار.
وەزیری: ز. جـۆرە هەنجـیـرێکی دەنک گـەورەی زۆر خۆشە.
وەژارە: د. پەژارە.
وەژین: بەزین و کۆڵدان. دابەزین.
وەژەب: د. بست.
وەژینگ: وەنەوز.
وەس: د. بەس.
وەسا: بەم ڕەنگە (با). وەستا .
وەسان: وەستان، هەروەها (ز).
وەسایە: با. وایە.
وەستا: کەسێکە کە لە کارێکدا پسپۆڕ بێ.
وەستان: ڕاوەستان بەپێوە. لە جووڵەکەوتن: سەعاتەکە یا ئاوەکـە (وەسـتـا). مـاندووبوون: ئەوەندەم کـار کردووە (وەستا)وم.
وەسـتـاندن: بەپێـوە ڕاگـرتنی شت. لە جووڵەخـسـتـنی شت. ماندووکردنی شت.
وەستانەوە: گیرسانەوەی خوێن و دڵۆپەی بنمیچ.
وەستایی: پسپۆڕی لە کارێکدا.
وەستیان: با. وەستان. ماندوێتی.
وەسە: واتا، وەکو.
وەش: وتەیەکە کەری پێ ڕادەوستێنرێ. خۆش (هـ).
وەشان: بڵاوکردنەوە.

وەشاندن: چاندنی دانەوێڵە و تۆ بەزەوییەوە. لێدان: فیسار کەس دەست (دەوەشێنێ). درێغکردن لە دانی شت بەمەردووم: فیسار کەس هیچ (ناوەشێنێ) لە کەس، واتە درێغی لێ ناکات.

وەشانن: وەشاندن.

وەشانەوە: وەشینەوە.

وەشت: دەستەڕاستێکی ڕۆژهەلاتی (جنوبی شرقی): بای (وەشت) بەبارشتە .

وەشلە: هـ. خۆزگە. جوانکەڵە.

وەشە: وەشێکە کە بەکەر دەوترێ.

وەشیاگ: د. زەمینێکە کە تۆوی پێوەکرابێ. تۆوێکە کە وەشێنرابێ.

وەشیان: د. بلاوبوونەوە.

وەشیانەوە: وەشینەوە.

وەشێن: کەسێکە کە دەست بوەشێنێ: فلان کەس دەست (وەشێنە).

وەشینەوە: گونجانی کارێک لە یەکێک و لە بارابوونی: ئەم کارە لە تۆ (دەوەشێتەوە) یا (ناوەشێتەوە).

وەفر: بەفر.

وەفرە: بافرە.

وەقرە: دان بەخۆداگرتن.

وەقە: حۆقە.

وەقی: ز. وەقە.

وەک: پیتی تشبیە کردنی شتێک بەشتێکی تر: نەڕیمان (وەک) شێر وایە.

وەکار: بەکار.

وەکشێن: کشانەوە: وەکشێ واتە بکشێرەوە.

وەکو: وەک.

وەکی: وەکو.

وەگلۆزبوون: گلۆربوونەوە. تلخواردن .

وەل: وێڵی سەرگەردان.

وەلام: وەرام.

وەلامدانەوە: وەرامدانەوە.

وەلامە: شرح و تەفسیر.

وەلبوون: سەرگەردان بوون.

وەڵک: هـ. گەڵا.

وەڵکرد: هەڵکردن و گوزەران.

وەلە: وتەیەکە کە گوێرەکەی پێ بانگ دەکرێ.

وەلەک: داردەستێکە کە سەرێکی دووپەل بێ.

وەلێ: بەلام. هەروا (ز).

وەڵیفەت: پاداشتێکە دەدرێ بەودمەدار لەپاش چاکبوونەوەی نەخۆش.

وەڵیفەتانە: وەڵیفەت.

وەم: وتەیەکە وەک (وام): (وەم)زانی واتە وامزانی.

وەن: داری قەزوان (هـ). بەند: بازی (وەن) واتە بازی بەند.

وەناق: دەردێکە لە قوڕگدا پەیا دەبێ و زۆرتر مەردووم دەخنکێنێ.

وەنجەنە: هـ. بەندەخوێن.

وەند: ئازار و ئێش. لاوچاک: کوڕی (وەند).

وەندەن: هـ. پردێکە لە لقی مێو دروست دەکرێ بەسەر ڕووبار یا بەسەر دۆڵێکدا.

وەنگ: د. جومگە.

وەنگە: د. بەندە.

وەنەتەق: درەختێکی پچکۆلەیە بەرێک دەگرێ وەک قەزوان، بەلام ئەم وردتر و ناسکترە.

وەنەمشک: وەنەتەق.

وەنەوز: خەوەنوچکێ.

وەنەوزبردنەوە: نووچبردن بەدەم خەوەوە.

وەنەوزدان: وەنەوزبردنەوە.

وەنەوزە: وەنەوز.

وەنەوزەکوتێ: وەنەوزدان.

وەنەوش: قەزوان (ل). وەنەوشە.

وەنەوشە: گیایەکی بەهاری بۆن خۆشە گولێکی مۆری بۆنخۆش دەگرێ.

وەنەوشەیی: شتێکە کە ڕەنگی وەک ڕەنگی وەنەوشە وابێ.

وەنەوشیلە: بنەوشیلە.

وەنەولە: بەندۆکە.

وەنی: هـ. قەزوان.

وەو: بەو.

وەوڵە: د. بووکی منداڵانە.
وەڵەبارانێ: د. بووکە بەبارانێ.
وەوی: ز. بووک. وەوڵە.
وەویلە: د. وەوڵە.
وەویلەبارانێ: وەوڵە بارانێ.
وەهـ: وتەی سەرسوڕمان.
وەها: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ پێ نیشاندانی چۆنێتی کارێک بەیەکێک: ئەم کارە (وەها) بکە.
وەهار: د. بەهار.
وەهـ وەهـ: بەهـ بەهـ.
وەی: زیان: فیسار کەس بێ (وە)یە، وتەیەکە لەکاتی ئازار یا ترسدا دەوترێ. ئیسمی ئیشارەی نزیکە: (وەی) جۆر پێم ئامان واتە (وام) لێ هات. پیتی سەرسوڕمان (ز).
وەیخرە: د. بریتییە لە مەردوومی شەڕەنگێز.
وەیش: وتەیەکە لەکاتی ئازارێکدا دەوترێ.
وەیشومە: بەفر و باران و سەرما و تۆف.
وەیلان: د. ئاوارەی سەرگەردان.
وەیووڵە جنانێ: هـ. گێژەڵووکە.
وەیووڵێ: وەوڵە.
وەیوە: هـ. تازەبووک.
وەیەنە: هـ. قووڵینە.
وەیەوگەڕێن: د. خێرێکە کە بکرێ بۆ گێڕانەوەی بەلایەک.
وێت: خۆت (هـ). وتەیەکە هەمیشە لە دوای وتەی شێتەوە دێ: شێت و (وێت).
وێتان: هـ. خۆتان.
وێجا: ئینجا.
وێچن: هـ. بێژنگ.
وێچوون: ڕێ تێچوون: ئەم قسەیە وێ دەچێ وابێ، واتە ڕێی تێ دەچێ.
وێدان: پێدان.
وێر: پارەدان بەشتێک بۆ کەسێک بەپیاوەتی، (وێرکردن) وێر.
وێرا: لەگەڵ.
وێران: شوێنی ڕووخاوی کاول. پرکێشی و نەترسان: فیسار کەس (دەوێرێ) یا نا(وێرێ). پەرێشان: چاوم (وێرانە). سیل (ز).
وێرانبوون: کاولبوون.
وێرانکردن: کاولکردنی شوێنێک.
وێرانە: کەلاوە.
وێرانی: کاولی و ڕووخاوی شوێنێک.
وێرت: د. لەوەڕگا.
وێرد: د. کێرد.
وێردن: د. تێپەڕین.
وێردە: د. ڕابوردوو.
وێڕ: بوار (هـ). مەعنا و مەبەست (د).
وێڕا: لەگەڵ.
وێرغە: یەرغە، (وێرغەکردن) یەرغەکردن.
وێرەگە: هـ. ئێوارە.
وێرێ: با. ئەوێ.
وێرێنگە: گیایەکی پنجداری کوێستانییە بۆ زستانی ئاژاڵ دەکرێ بەتفاق.
وێرین: ز پرکێشی و نەترسان.
وێزە: گیان و جەستە: بەدار هاتە (وێزە)ی واتە شلکوتی مەرگی کرد.
وێژ: د. بێژ.
وێژامبەر: د. وێژانبەر.
وێژان: وتن.
وێژانبەر: دارێکی چەماوەیە بە(وێژە) دەبەسترێ بەناوەڕاستی نیلی جووتەوە.
وێژاندن: قسەکردن.
وێژنگ: وەنەوز: فلان کەس وێژنگ دەدا.
وێژنە: د. بوێژ. گۆیندە.
وێژە: زویلی چەرمی خۆشکراوە. (وێژانبەر)ی پێ دەبەسترێ بەنیلەوە. ئەدەبی خوێندەواری (د). شیعر (د). قسە (د).
وێژەر: د. ئەدیب. شاعیر. قسەکەر.
وێژەن: هـ. بنێشت.
وێژەوان: وێژەر.
وێژیاگ: د. بێژراو.
وێژەیی: ئەدەبی.

وێساک: د. وێستاو.
وێسان: وەستان.
وێساندن: وەستاندن.
وێسانن: وێستاندن.
وێساو: وێستاو.
وێستان: ڕاوەستان بەپێوە. لە جووڵە کەوتن.
وێستاندن: بەپێوە ڕاگرتنی شتێک. لە کارخستنی شتێک.
وێستانن: وێستاندن.
وێستانەوە: وەستانەوە.
وێستاو: شتێکە بەپێوەبێ. شتێکە نەجووڵێ.
ویستن: پێویستی یەکێک بەشتێک.
وێسە: د. ئیست.
وێش: هـ. خوێ.
وێشان: هـ. خۆیان.
وێکچوون: بوونی دوو شت بەجۆرێک کە لەیەک بچن.
وێکردنەوە: تۆڵەکردنەوە.
وێکرا: تێکرا.
وێککەوتن: یەککەوتن.
وێککەوتن: لێککەوتنی دوو شت. وێککەوتن. سۆراخکردن و پۆستکەندە کردنی شت.
وێڵ: ڕەوشت و خووی باش: فیسار کەس بە(وێڵ)ە. گیانداری ئاوارە. شەرم (ل).
وێڵبوون: ئاوارەبوون. ونبوون.
وێڵکردن: ئاوارەکردن. ونکردن.
وێلنگە: گیایەکی کوێستانییە لە لۆ دەچێ، گزرە دەکرێ بۆ ئاژاڵ.
وێڵی: ئاوارەیی.
وێم: هـ. خۆم.
وێمان: هـ. خۆمان.
وێنا: د. بیرکەوتنەوە.
وێناکردن: د. سۆراخکردن. کەوتنەوەبیر.
وێنایی: د. بینایی.
وێنجە: سێپەرە.
وێندەرێ: ئەوێ.
وێنە: مانەند: لە (وێنە)ی ئەمەم نەدیوە. فۆتۆغراف.
قووڵینە (د). دێیەکە لە ناوچەی پێنجوێن.
وێنەکار: وێنەگر.
وێنەکاری: خەریکبوون بەگرتنی وێنەوە.
وێنەکردن: بیرکەوتنەوەی دیمەنێک بەنەناسراوی، یەکێک دەبینێت و نایناسێتەوە، بەڵام شێوەی دەکەیت، ئەویش دەڵێ: نامناسێت؟ تۆش دەڵێیت: نەوەڵڵا بەڵام وێنەت دەکەم، واتە وێنەیەکی وەک تۆم دیوە بەڵام ناچمەوە سەری.
وێنەگر: کەسێکە کە بەماکینە وێنەی شت بگرێ.
وێنەگرتن: گرتنی وێنەی شت بەماکینە.
وێنەگری: فێربوونی وێنەگرتن و کردنی بەپیشە.
وێنەگەر: وێنەگر.
وێووڵ: دارێکی باڵا بەرزە وەک چنار گەڵای وەک مازوو دار وایە بەڵام ئەم ڕەشتر و پچووکترە، جەوت و بەڕووی تاڵ دەگرێ.
وی: وەی. بی (هـ).
وێی: هـ. خۆی.
ویاردە: هـ. ڕابوردوو.
وێیان: هـ. خۆیان.
ویتەویت: دەنگی جووجەڵەی مریشک و بەچکە کەو.
ویر: د. بیر و یاد. بیری ئاو.
ویرە: دەنگی گریانی نەرمی منداڵ، (ویرەویر) ویرەی یەک لەدوای یەک. دەنگی هاویشتنی بەرد و دار.
ویرەویرکردن: گیرەگیرکردن و زۆر لە شت ڕۆین.
ویرە: د. بیرکردنەوە.
ویزویزە: جۆرە قالۆنچەیەکی سەوزی باڵدارە لە فڕیندا دەویزێنێ.
ویزە: دەنگێکە وەک دەنگی باڵی ویزویزە، (ویزەویز) ویزەی یەک لەدوای یەک.
ویس: هـ. بیست.
ویقاندن: واقەکردن.
ویقە: واقە.
ویکۆڵ: هـ. بیکۆڵ.
وینا: د. بینا. کونێکە کە تەماشای شتی پێ بکرێ بۆ بینین.
وینایی: د. بینایی.

ﻫ: پیتێکە دەبێ بەسەر بۆ پیتەکەی پێش خۆی: و(ە)ر(ە) د(ە)ر(ە)و(ە). (ضمیری مفرد)ی (مذكر) و (مؤنث)ی غائبە: نەریمان زیرەک(ە) و نەختەر زرنگ (ە).

ها: هانێ. وتەی بێدارکردنەوە: (ها) هەرگیز قسە بەگەورەتر لە خۆت نەڵێیت. ئاها. بەڵێ (ز) وا: (ها) لەماڵەوە، واتە وا لە ماڵەوە.

هاپۆ: ز. مام.

هات: بەخت و نگینی باش: فیسار کەس (هات)یتی. بەدوای هێندێ وتەوە دەنرێ و دەبێ بەنیشانەی (جمع): دێ (هات) میوە (هات).

هاتن: جوڵانی گیاندار لە جێی خۆیەوە بۆ لای تۆ. هەرەسهێنان: دیوارەکە (هاتووە).

هاتن بەخۆدا: بووژانەوە و قەڵەوبوونی گیاندارێک: فیسار کەس هاتووە بەخۆیدا، واتە جاران لەڕ و لاوازبوو ئێستا قەڵەو و جوان بووە.

هاتن و چوون: هاتوچۆ.

هاتنەبا: ئارەزووکردنی سەگ و بەراز و پشیلەی مێ بۆ نێرەیان.

هاتنەبەر: گەورەبوونی سەوزایی و بەرزەدرەخت بەجۆرێ کە بەر بگرێ.

هاتنەبەربار: بریتییە لە ڕامبوون و سەر نەرمبوونی یەکێک بۆ کارێک.

هاتنەخوار: دابەزین.

هاتنەدەر: دەرچوون لە ژوورەوە.

هاتنەدی: پەیدابوونی شتێک کە چاوەڕوان کرابێ لەپێش بوونیدا.

هاتنەڕێ: دووچاربوون بەشتێک: فیسار کەس نەوەی لێی دەترسا (هاتەڕێی).

هاتنەسۆ: د. هاتنەسوێ.

هاتنەسوێ: پەیدابوونی ئازار لە شوێنێک .

هاتنەسەر: چوونی یەکێک بۆ سەر یەکێک بەهەڕەشەوە یا بەگلەییەوە.

هاتنەسەرچۆک: بەچۆکداهاتن و لەسەر ئەژنۆ دانیشتن.

هاتنەسەرڕا: هاتنە بەربار.

هاتنەسەرشەک: لەسەر چۆک دانیشتن و قوتبوونەوە. وێستانی میچی قاپێن لەسەر شان.

هاتنە سەر کلک: وەستانی مار لەسەر کلک.

هاتنە کڕین: بوونی شت بەجۆرێک کە بکڕێ: فلان شت لە کڕین نایەت، واتە ئەمەندە گرانە ناکڕدرێ، یا فیسارە شت هاتۆتە کڕین.

هاتنەلا: هاتنی یەکێک بۆ لات.

هاتنەوە: هاتنی شتێک بۆ شوێنێک جاری دووەم.

هاتنەوەیەک: پچووکبوونەوەی دەمی شت: برینەکە دەمی هاتۆتەوە یەک.

هاتنەهەی: لەخۆگۆڕان بەهۆی شتێکەوە: بەم ئۆتۆمۆبێلەوە فیسار کەس چاک (هاتووەتەهەی).

هاتوچۆ: ئامشۆکردن لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێک چەند جارێک.

هات و نەهات: شتی دوو بەختییە کە ئاکامی دیار نەبێ: سەفەرەکەم ڕێی (هات و نەهات)ە.

هاتە: د. هات و ئامەد.

هاتهات: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتێکدا کە شتێک باسی هاتنی لەناودا بێ و کەچی هەر نەیەت.
هاتەهات: هات هات.
هاتی: ساڵی خۆشی بەپیت و بەرشت.
هاج: وتەیەکە هەمیشە لەدوای وتەی (هار)ەوە دێ: هار و (هاج).
هاج و واج: د. مەردوومی مات و سەرگەردان.
هار: گیاندارێکە تووشی دەردی هاری بووبێ، (هاربوون) دووچاربوون بەدەردی هاری. بریتییە لە گیانداری بزێو. بەرداش.
هاراسیاو: هـ. بەرداش.
هارت و هووت: د. هاش و هووش.
هارد: هـ. ئارد.
هاڕاندن: زۆر بەتوندی هاوارکردن.
هاڕاوە: هاڕڕاوە.
هاڕڕاو: شتێکە کە هاڕرابێ .
هاڕڕاوە: شتێکە کە زۆر ورد هاڕرابێتەوە بەدەسکەوان.
هاڕە: دەنگێکە وەک دەنگی ئاوێکی زۆر کە هەڵبڕژێتە خوارەوە، (هاڕەهاڕ) هاڕەی یەک لەدوای یەک.
هاڕەکردن: ڕووخانی شوێنێکی بەرز بەجۆرێ کە هاڕەی لێوەبێ.
هاڕپاگ: د. هاڕڕاو.
هاڕیان: د. وردبوون.
هاڕیاو: د. هاڕڕاو.
هاڕیە: هاڕییە.
هاڕین: وردکردنی دانەوێڵە بە بەرداش یا بەدەستاڕ.
هاڕینەوە: وردکردنی شت بەدەسکەوان.
هاڕییە: جۆرە کرمێکی بۆرکەلەی کورتەڵەیە شینایی دەخوا.
هاروو: پووک (هـ). خەیار.
هارووژان: ورووژان.
هار و هاج: گیانداری زۆر چەتوون.
هاروێ: خەیار.
هارە: د. بەرداش. دەستاڕ.

هارەگل: دەستاڕ. (هـ) بەردێکی پانی گەورەیە دانەوێڵەی لەسەر دادەنرێ و بەبەردێکی تر ورددەکرێ.
هاریکار: یاریدەدەر.
هاریکاری: با. یارمەتیدان.
هاری: دەردێکی پەرەستێنە دەگا بەسەگ و گورگ و ئەو گیاندارەی کە ئەمان بیگەزن. چەوتوونی. یاریدەدان (ز).
هاز: کاردوو.
هازەپەلک: جۆرە کاردوویەکە گەڵاکانی پەل پەلە.
هازەخووگانە: جۆرە کاردوویەکە ناخورێ.
هازەڕەشە: جۆرە کاردوویەکی گەڵا پانە نێرکێکی بەرزی ڕەشی هەیە. گەڵاکەی دەکرێ بەیاپراخ.
هازەکوڕانە: جۆرە کاردوویەکە گەڵای وەک گەڵای قامیش وایە.
هازەکوڕە: هازەکوڕانە.
هازەمارانە: جۆرە کاردوویەکی گەڵا لوولە.
هاژ: د. مەردوومی سەرسامی واق وڕماو.
هاژۆتن: با. لێخوڕین.
هاژ و واژ: د. هاج و واج.
هاژە: دەنگێکە وەک دەنگی ڕەشەبا و درەختی گەورە کە با بیشەکێنێ، (هاژەهاژ) هاژەی یەک لەدوای یەک.
هاژەک: صاروخ.
هاژەکردن: دەنگی هاژەی شتێک کە لە بەرزییەکەوە بکەوێتە خوارەوە.
هاژیان: هاژین.
هاژێڵە: د. کووژەکە.
هاژین: هەناسەبڕکێ لەبەر ماندوویەتی.
هاس: هاز.
هاسان: ئاسان.
هاشرمە: شتێکی پانە لەدوای کورتان و زینەوە دەکەوێتە سەر کولۆکی وڵاخ.
هاشوهووش: درۆ و دەلەسەی قەبەی بێ جێ.
هاشە: خۆهەڵکێشان بەقاڵەی دەم .
هاشەکەر: کەسێکە کە هاشەوهووشەی زۆربێ.

هاشەوهووشە: هاشوهووش.
هافر: با. ئاخوڕ.
هاڤاڵ: ز. هاوەڵ.
هاڤل: ز. بەروبوومی کردەی ئادەمی.
هاڤە: ز. ئەوێ.
هاڤێتن: با. هاویشتن.
هاڤیل: ز. شتی بێ کەڵک.
هاڤین: با. هاویشتن.
هاکـا: وتەیەکـە نزیکی بوونی شـتـێک دەگـەیەنێ: (هاکا) ڕۆژبووەوە.
هاکـۆ: قـسـەکـردن یا کـارکـردن لەبەر بوورە. تۆ هەر لە(هاکۆ)قسە دەکەیت.
هاڵ: ئاڵـێکە کـە وەک شـەوە تووشی زەیسـتـان دەبێ. شـوێنێکی سـەختی بەرزە کـە لەبەر بەرزی سـەری تێـدا گـێـژ بخـوا (د). ڕێگی بیـابان (د). ئەشکەوت (د). ڕەنگی ئاڵ. حاڵ.
هالا: د. هەواڵ. هانا و پەنابردن.
هالان: تێکئالان.
هالاو: هەڵمی گەرمی.
هاڵبردنەوە: ئاڵبردنەوە.
هاڵبووەنەوە: ئاڵبوونەوە.
هاڵۆ: د. کیتەڵەی دووقوڵف.
هاڵوبلاڵووک: د. هاڵەبەلاڵووک.
هاڵوبەلاڵووک: هاڵوبلاڵووک.
هاڵوێنکردن: خۆشەکردنی هیزەی ڕۆن بەدۆشاوی تور.
هاڵە: بەرسـیلە. برینێکی پیـسی سـپی واشـە دەگـا بەرزێی ولاخی بەرزە ئاتەشـەک. ناوی دێیـەکـە لە ناوچەی بازیان.
هاڵەبەلاڵووک: دارێکە وەک هەڵووژە زەردە، بەرێکی سووری مزردەگرێ.
هاڵەپرووز: د. گۆشتێکە کە هەڵپرووزابێ و ناوەکەی هێشتا کاڵ بێ.
هاڵەژێر: د. هاڵەژێل.
هاڵەژێل: د. ژێل.
هاڵەکۆک: هەڵەکۆک.
هاڵەوبوون: د. ئاڵبـوونەوەی دان. هێـمن بوونەوەی گیاندار.
هاڵەوکردن: د. هێدی کردنەوە و تەسکینی دان.
هاڵی: د. خاڵی.
هام: وتەیەکـە بۆ هاودەمی و هاوکـاری دوو گـیـاندار بەکاردێنرێ: (هام)سەر، (هام)ڕاز، (هام)ڕێ.
هامار: د. زەوی تەخت.
هاماری: د. تەختایی.
هاماو: د. هەموو.
هامڕا: هـ. هاوڕێ.
هامڕاز: هاوڕاز.
هامڕازی: هاوڕازی.
هامڕایی: د. هاوڕێیی.
هامزاد: بەدوو کەس دەوترێ کە لە یەک دەمدا لەدایک بووبن.
هامزار: هاودەم.
هامسا: هاوسێ.
هامسایی: دراوسێتی.
هامسەر: هاوسەر.
هامشۆ: هاتوچۆ بۆ لای یەکێک.
هامشیر: هاوشیر.
هامشیرە: هاوشیرە.
هامن: هـ. هاوین.
هاموشۆ: هامشۆ.
هامێز: باوەش.
هانا: شالاو و تکا. هیوا و ئومێد.
هانابردن: پەنابردن.
هاندان: پرکردنی یەکێک لە یەکێک و تیژکـردنی بۆ زیان پێ گەیاندنی.
هانکەهانک: هەنکەهەنک.
هانە: هـ. کانی.
هانەدرۆزنە: کوێرەکانی.
هانەهانەدان: هاندان.
هانێ: وتەیەکە بەدیەن ناو و، وەکی تر (فعلی امر)ە: (هانێ) واتە بگرە.
هانین: هێنانی شتێک بۆ لات.
هانینەوە: هێنانەوەی شـتـێک بۆ شـوێنێک جـاری

دووەم. بردنەوەی جومگەی لە خرتکەچوو بۆ جێی خۆی.
هاو: د. هام.
هاوار: بانگی بەرز لە تەنگانەدا بۆ فریاکەوتن، (هاوارهاوار) هاواری یەک لەدوای یەک. ناوی دێیەکە لە ناوچەی هەڵەبجە.
هاواربردنەبەر: هاواربردن بۆ یەکێک کە فریات کەوێ.
هاوارکردن: بانگکردن بە بەرزی لەکاتی تەنگوچەڵەمەدا.
هاوارکەر: کەسێکە کە هاوار بکا.
هاوار و بانگ: هاوارکردنی یەکێک بۆ ئەوەی خەڵق بەدەنگییەوە بچن.
هاوان: دەفرێکە شتی تێدا دەکوترێ.
هاوانتە: ئاوانتە.
هاوانتەچی: ئاوانتەچی.
هاواڵ: هاوڕێ.
هاوبەش: شەریک.
هاوبەشی: شەراکەت.
هاوپا: د. هاوپایە.
هاوپشت: ئاوپشت.
هاوپشتە: هاوپشت.
هاوپەیمان: چەند کەسێکن کە سوێندخۆری یەک بن.
هاوتا: دوو شتن کە وەک یەک وابن.
هاوتەحر: دوو شتن کە لە دیمەندا وەک یەک وابن.
هاوتەک: هاوڕێ.
هاوتەمەن: دوو کەسن کە لە عومرێکدا بن.
هاوتیرە: بەدوو کەس دەوترێ کە لەیەک تیرەبن.
هاوجفت: د. هاوتا.
هاوجۆر: هاوتەحر.
هاوجووت: هاوتا.
هاوچاخ: کەسێکە کە لە ژیانی تۆدا نەو ژیابێ.
هاوچرە: د. کەسێکە کە لە گۆرانی وتندا بۆت بسێنێتەوە.
هاوچەرخ: هاوچاخ.
هاوچەشن: هاوتەحر.

هاوخۆراک: کەسێکە هەمیشە لەگەڵتابێ لە نانخواردندا.
هاوخەف: د. هاوسەر.
هاودەرد: دوو کەسن کە بەدەردێک گرفتاربن.
هاودەم: دوو کەسن کە هەمیشە پێکەوە بن و هاوڕازی یەک بن.
هاودەمی: هاوڕێیی.
هاودەنگ: ئاودەنگ.
هاودەنگی: ئاودەنگی.
هاوڕاز: کەسێکە کە نهێنی دڵی خۆی لەلات بکاتەوە.
هاوڕوو: د. ئابڕوو.
هاوڕێ: کەسێکە کە لە ڕێڕەودا لەگەڵتدا بێ.
هاوڕێگە: د. هاوڕێ.
هاوڕێیەتی: بوونی دوو کەس بەهاوڕێ.
هاوڕێیی: هاوڕێیەتی.
هاوزا: د. مامزاد.
هاوزاوا: د. ئاوەڵزاوا.
هاوزبان: هاوزمان.
هاوزکە: د. منداڵی دووانە.
هاوزگ: هاوزکە.
هاوزگە: هاوزکە.
هاوزمان: کەسێکە بەزمانی تۆ قسە بکات.
هاوزە: هاوتەمەن.
هاوزێ: هاوزید (د). هاوتەمەن.
هاوزێد: د. هاونیشتمان.
هاوسا: ل. دراوسێ.
هاوساڵ: بەدوو کەس دەوترێ کە لە ساڵێکدا بوون.
هاوسایی: دراوسێتی.
هاوسەر: ژن و مێرد.
هاوسەرکەمی: بوونی یەکێک بەکەمتر لە هاوشانی خۆی.
هاوسەری: بوونی ژن و پیاوێک بەهاوسەری یەک.
هاوسەفەر: دوو کەسن کە پێکەوە سەفەریان کردبێ.
هاوسەنگ: هاوکێش.
هاوسێ: دراوسێ.

هاوسێیەتی: دراوسێتی.
هاوسێیی: هاوسێیەتی.
هاوشارێتی: بوونی دوو کەس بەهاوشاری یەک.
هاوشاری: هاوشارێتی.
هاوشان: کەسێکە کە لە پایەی تۆدابێ .
هاوشیر: کەسێکە کە شیری لەگەڵتدا خواردبێ.
هاوشیرە: هاوشیر.
هاوقەتار: د. چەند کەسێکن کە خزمەتی گەورەیەک بکەن.
هاوکات: هاوچەرخ.
هاوکار: کەسێکە کە لە پیشەدا وەک تۆ وابێ.
هاوکاری: یەکێتی پیشەی دوو کەس .
هاوکاسە: د. هاوخۆراک.
هاوکەوشەن: هاوسنووری دێهات لە زەویوزاردا.
هاوکێش: بەدوو شت دەڵێن کە لە کێشاندا وەک یەک وابن.
هاوگا: دوو (گا)ن کە هێزیان لە جووتدا وەک یەک وابێ: ئەمە هاوگای ئەوە نییە.
هاوگیان: هێوەرژن.
هاولف: دووانە: ئەم دووبەرخــە (هاولف)ن واتە بەسکێک بوون. هاوشان .
هاوڵە: د. ئاوڵە.
هاوڵێ: هـ. ئاوڵە.
هاوماڵ: دراوسێ.
هاومل: کەسێکە کە لە شتێکدا جووت کرابێ لەگەڵتدا.
هاوناو: کەسێکە کە ناوی وەک ناوی تۆ وابێ.
هاونشین: هاودەم.
هاونیشتمان: کەسێکە کە لەگەڵ تۆدا دانیشتبێ لە نیشتمانێکدا.
هاونێڵە: د. هاونیلە.
هاونیلە: د. هاوسەر.
هاوور: ئاور.
هاووردن: هێنان.
هاووس: ئاووس.

هاوولاتی: کەسێکە کە خەڵقی ولاتەکەت بێ.
هاووەزن: دوو شیعرن کە لەسەر یەک وەزن بن.
هاوەڵ: ئاوەڵ.
هاوەن: هاوان.
هاوێر: لێک جیاکردنەوەی بەرخ و مەڕ.
هاوێشتن: هاوێتن.
هاوینکە: سووکە دەوار.
هاوی: ز. ئاوارەی پەتیارە.
هاوێتن: فڕێدانی شتێک بۆ شوێنێک.
هاوێژتن: د. هاوێتن.
هاوین: سێ مانگەی دوای بەهار.
هاوینە: کالایەکە لە هاویندا لەبەر بکرێ.
هاوینەهەوار: شوێنێکی فێنکە کە لە هاویندا لێی رابوێریت.
هاوینی: هاوینە.
هاها: ئاها.
هاهاو: د. هۆهۆ.
های: وتەیەکە هێندێ شتفرۆش لەکاتی بانگکردنی شتێکدا کە بیفرۆشێ دەیڵێ: (های) ترێ. ئاگاداری: (های)م هەیە بەو کارە واتە ئاگادارم پێی. وای (د).
های بەخت: قورعە.
هایوهووی: هەرا و زەنا.
هبربار: هەوور.
هجنان: ز. سوێنەی جل شوشتن.
هرج: با. ورج.
هڕ: د. وتەی گاڵتەپێکردن: (هڕ) لە پیاوەتیت واتە شیر.
هڕهڕ: وتەیەکە شوان پێش ڕانەوە دەیڵێ بۆ بانگکردنی ڕانەکە.
هری: با. خوری.
هژان: هاژیان.
هژاندن: ژەندن و جوولاندن.
هژمار: با. ژمارە.
هژیر: با. هەنجیر.

هستیفک: با. خاکەنازی پچووک.
هسسه: کسسه.
هش: ز. وتەی بێدارکردنەوه (وس). زەحمەت.
هشتن: ز. هێشتن.
هشدان: د. تێبردن.
هشک: ز. وشک. شتی ڕەق.
هشکەمز: با. مزه. وشکەمز.
هشیار: ز. هوشیار.
هلاڤێتن: با. هەلاڤێتن.
هلدایی: ز. وریایی و پارێزگاری.
هللۆ: ز. هەڵووژه.
هللۆبوون: ز. لووسبوون.
هلهلۆک: ز. بەری درەختێکه وەک بەری درەختی مۆرد دەخورێ.
هلەهتن: ز. بەرزبوونەوه.
همبان: ز. هەمانه.
همبز: ز. شتێکه کە بەباوەش هەڵبگیرێ.
همبەران: ز. شتی بەرامبەر.
همێ: د. ئومێد.
همیداد: کۆمەکی.
هن: ز. هێند.
هنار: ز. هەنار.
هنارتن: ز. ناردن.
هناڤ: ز. هەناو.
هنجنین: با. ئەنجنین.
هنداق: ز.هاوتا. بەرامبەر.
هندوو: ز. ناوەوەی شت.
هندوویی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
هنده: ز. هێنده.
هندەک: با. هێندێک.
هندەکۆ: گیایەکە گەڵاکەی سێ پەڕەی هەیە.
هنگاڤ: با. هەنگاو.
هنگاڤتن: ز. ئەنگاوتن.
هنگرتن: ز. هەڵگرتن.
هنگستوک: ز. ئەموستیلەی دروومان.
هنگڤ: ز. هەنگوین.
هنگڤین: ز. هەنگوین.
هنگل: ز. هەنگڵ.
هنگۆری: ز. لە ڕۆژئاواوە تا کاتی نوستن.
هنگوستیل: با. ئەنگوستیله.
هنگوور: با. هنگۆری.
هنگووری: با. دوای نیوەڕۆ.
هنگێ: ز. هێندێک کاتی ڕابوردوو.
هنگی: ز. هەمووکەس. هەمووشت.
هنەر: ز. هونەر.
هنەک: هێند.
هنین: با. سواخ.
هۆ: وتەیەکە جووتیار و گاوان بەکاری دێنن بۆ گێڕانەوەی گاکانیان. بۆنە: بە(هۆ)ی تۆوە هاتم.
وتەیەکە هەڕەشەی پێ دەکرێ: (هۆ) واپێت دەڵێم درۆ نەکەیت. بەرز (ز).
هۆبران: دەست بڕان لە هەموو شتێک .
هۆبە: کۆمار. چەند ڕەشماڵێکە کە لە شوێنێکدا هەڵدرابێ.
هۆیەڵ: د. تۆیەڵ. کوڵۆیەکە کە بهاوێژرێ.
هۆیەلان: د. شەڕە تۆیەڵ.
هۆجەنە: هـ. بەندەخوێن.
هوجەنە کێش: هـ. داربەندەخوێن.
هۆجەنەگا: هـ. سەرێزووی دەرێ کە بەندەخوێنی تێ هەڵ دەکێشرێ.
هۆچنه: ل. هۆجەنه.
هۆدار: ز. فاقه.
هۆدانەوه: خێردانەوه: فلانەکەس هۆی دایەوه.
هۆده: ژوور.
هور: ز. شتی ورد.
هۆر: ز. ژوورێکە تەنیا مەڕ و بزنی تێ بکرێ (ز). خۆر.
هورا: د. هەرا.
هۆراسان: هەراسان.
هۆرنه: وتەیەکە جووتیار بەگای جووتی دەڵێ لە

کـاتێکدا کـە بێـتـە ناو هێـلـەوە بۆ ئەوەی کـە بچێتەوە جێی خۆی. وەرتە.

هۆرتە و بەرەزانین: بریتییە لە زانینی مەردووم بۆ پێ وێستانی سەر شانی خۆی: من هۆرتە و بەری خۆم دەزانم.

هورج: ورچ.

هورد: ورد.

هۆرداشتن: هەڵماڵین.

هۆردان: دەوارهەڵدان.

هۆردڕوون: هەڵدڕین.

هۆردوو: لەشکر.

هوڕ: وڕ. ئەستوور: (مل هووڕ). قوڕ (با).

هۆڕ: دەفرێکی چنراوی دوولایییە لە جەوالْ گەورەتر و لە تێر پچووکترە .

هۆڕاو: گۆلاوی زۆر زل.

هۆڕاوە: وڕاوە.

هوڕە: هوودڕە. هوڕەو. ڕەشەبا (با).

هوڕەم: د. هوڕەو.

هوڕەو: وڕەوە. بەراز.

هوڕێنە: وڕێنە.

هوری: وری.

هۆرزای: هـ. هەستان.

هۆرشگرتن: هەڵگرتن.

هۆرکریان: هەڵکردن. داگیرساندن.

هۆرکنیان: هەڵکەنران.

هۆرکەندن: هەڵکەندن.

هۆرکێشان: هەڵکێشان.

هورگ: ورگ.

هۆرگرتن: هەڵگرتن.

هورگن: ورگن.

هورگنە: ورگنە.

هورمان: واق وڕمان.

هۆرنگ: د. برنگ.

هورووژم: هـاتنی شـتـێک بەتەوژم و بەزۆری: ئاوەکـە هورووژمی هێنا.

هوروووژ: د. هورووژم.

هوروووژان: ورووژان.

هورە: ورە.

هۆرە: جۆرە گۆرانییەکی جافەکییە. پوواز.

هورەبا: با. ڕەشەبا.

هورەبەردان: ورەبەردان.

هۆرەهۆر: لەبەرخۆوە گۆرانی وتن.

هۆرێزیای: هـ. هەستان.

هوری: با. قوڕ.

هۆز: چەند ماڵێکە کە بچنەوە سەر یەک تیرە.

هۆزان: ز. هەڵکەوتووی بلیمەت (علامە).

هۆزەڕوو: گـیـایەکی گـەڵا وردی ئاوییـە، گـەڵای لە کەرەوز دەچێ و کەمێک سوێرە.

هۆزەڵاو: گـیـایەکی کـوێسـتـانییـە، گەڵایەکی باریکی هەیە دەخورێ.

هوژم: د. تەکاندان: هوژمێ بدە، واتە تەکانێک بدە.

هوژووم: د. هورووژم.

هوژە: د. وژە.

هوژەبر: شێری دڕندە.

هوژەم: د. هوڕەم.

هوستە: وەستا.

هوسوورە: د. خەزوورە.

هۆش: یاد و بیر: فیسار کەس بێ (هۆش)ە واتە شتی لەبیر نامێنی. وتەیەکە دەوترێ بەکەر بۆ وەستانی.

هۆشمەند: مەردوومی ژیری هوشیار.

هۆشە: د. هێشوو.

هۆشەچن: گوڵەوەچن.

هوشیار: کەسێکە کە خاوەنی هۆش و بیر بێ.

هۆشیار: هوشیار.

هوشیاربوونەوە: هاتنەوەهۆش.

هۆشیاربوونەوە: هوشیاربوونەوە.

هوشیارکردنەوە: هێنانەوەهۆش.

هۆشیارکردنەوە: هوشیارکردنەوە.

هوشیاری: زیرەکی و بەهۆشی.

هۆشیاری: هوشیاری.

هۆقە: حۆقە.
هۆک: د. ئارەزوو. مان.
هۆکردنەوە: بریتییە لە کەلک گرتنی شتێک یا کەسێک لەکاتی پێویستیدا: فیسار کەس (هۆی کردەوە) واتە لەکاتی خۆیدا بەکەلک هات.
هۆککردن: مانگرتن.
هۆکڵ: خزمەتکار.
هۆکن: مانگر.
هۆکەڵ: هۆکڵ.
هۆکێ: د. کەسێکە کە دوای ئارەزووی دڵی خۆی بکەوێ.
هۆگر: گیاندارێکە کە خووی گرتبێ بەشتێکەوە، (هۆگربوون) ڕموودەبوون بەشتێکەوە.
هۆگرتن: ڕامبوون.
هۆگری: ڕموودەیی.
هۆڵ: ز. یاری شەقێن.
هۆڵ: جاش (هـ)، سەرشار لە یاری شەقێندا. زاخە. ساڵۆن. وتەیەکە هەمیشە لەگەڵ وتەی چۆڵدا بەکاردێنرێ: چۆڵ و (هۆڵ). تۆپی یاری (با).
هۆلاندن: قۆڕاندنی ڕەشەوڵاخ.
هولۆڵ: د. شتی هەڵۆڵ.
هەلونج: د. هێلنج.
هولوو: د. جۆرە قۆخێکی زۆر ناسکە بەرەنگێک کە لە شوێنی خۆی نابرێ بۆ شوێنێکی تر.
هۆلە: وتەیەکە کە گوێرەکەی پێ بانگ دەکرێ. قۆڕەی ڕەشەوڵاخ، (هۆلە هۆل) قۆڕەقۆڕی زۆر.
هۆڵە: گێرە. ناوە بۆ دێیەک لە جوانڕۆ.
هۆڵێن: جۆرێکە لە یاری شەقێن.
هۆلی: د. جاش.
هوما: باڵندەیەکی گەورەی گۆشتخۆری کێوییە کە پێشی دەڵێن (پیرۆزە).
هومایوون: جۆرە نقامێکی خۆشە.
هومایوونی: هومایوون. جۆرە نووسینێکە وەک نووسینی شکستەی فارسی.
هۆملکێ: بەربەرەکانی.

هومە: کویە.
هۆمە: د. هومە.
هۆمەڵ غەزا: عەشاماتێکە کە زۆر چڕ و پڕ و تێکەڵ و پێکەڵ بێ.
هۆمەلێرە: د. گۆشت تەنوری.
هۆمەیی: مەڕی بۆزی تاریک .
هومێد: ئومێد.
هومێدەوار: ئومێدەوار.
هون: ز. ئێرە.
هۆن هۆن: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتی گریانی یەکێکدا کە ئاو بەچاویادا بێتەخوارەوە: فیسار کەس دەگری هۆن هۆن فرمێسک بەچاویدا دێتە خوارەوە.
هوندور: ناوەوەی شت.
هۆنراو: شیعر.
هۆنراوە: شتێکی لیسپدارە کە لیسپەکانی تێک هەڵکێشرابێ بەجۆرێکی تایبەتی وەک پرچ و گوریس. چەند شتێکی کوندارە کە دەزووی تێ هەڵکێشرابێ، وەک تەزبێح و موورروو. بریتییە لە شیعر.
هونگوستیل: ز. ئەموستیلە.
هۆنە: سازی و ڕێکوپێکی شت: ئەوشتە (هۆنە)ی دێ، یا (هۆنە)ی لێوە دێ یا (هۆنە) دەکا، واتە زۆر ساز و لەبارە.
هونەر: کردەوەیەکی جوانی پەسندە کە لە دەست هەموو کەس نەیەت.
هونەرمەند: خاوەن هونەر.
هونەرمەندی: بوونی مەردووم بەخاوەن هونەر.
هونەروەر: هونەرمەند.
هۆنەهۆن: هۆن هۆن. نرکەی گێژاوی ڕووبار.
هۆنیاگ: د. هۆنراوە.
هۆنین: د. هۆنینەوە.
هۆنینەوە: بەیەکدا هەڵپێچانی لیسپی پرچ و گوریس و شتی تر. تێهەڵکێشانی دەزوو لە دانەی تەزبێح و موورو و شتی تر. دانانی شیعر.

هۆو: وتەیەکـە وەرامی یەکـێکی پێ دەدرێتـەوە کـە بانگت بکا. هۆی جووتیار .
هوودرە: جـۆرە مـێـشـوولەیەکی قـاچ و مل درێژی بەئالۆشە.
هوودەرە: د. مێشەسی.
هوور: با. ورد.
هوورد: ورد.
هوورده: ورده.
هوورِ: ل. هۆڕ.
هوورە: هوودرە. گرە.
هوورک: ورگ.
هووشە: خۆهەڵکێشان لە قسە و گفتوگۆدا.
هووشـەک: جـۆرە دڕندەیەکـە وەک پڵنگ بەڵام ئەم پچووکترە. بزغژ.
هووشەکاری: مبالغە و پێ هەڵبڕین لە هووشەکردندا.
هووشەکردن: خۆهەڵکێشان.
هووشەکەر: کەسێکە کە هاشە و هووشەی ببێ.
هووفە: جۆرە نەخۆشییەکە دەدا لە چوار پەلی وڵاخی یەکسم.
هووکارە: فێر.
هووکارەبوون: فێربوون.
هووکارەکردن: فێرکردن.
هوول: بۆز.
هووڵ: بزنی گوێ سوور. مەردوومی دەموچاو سوور.
هوولاندن: قوولاندن.
هووڵوەزە: هـ. توێکڵی سەوزی گوێز.
هوولە: قـوولە، (هوولە هوول) قـوولەقـوول. گیـانداری زۆر گـەورە کـە ئادەمی نەبێ: ئەمـڕۆ لە دوکـان (هوولە) ماسییەکیان کوشت.
هوولە: هـ. مڵە.
هوولەکردن: قوولەکردن.
هوون: خوێن: هـ. ئێوە.
هوونالوو: خوێناوی.
هووناو: هـ. خوێناو.
هوونی: خوێنڕێژ.

هووها: وتەیەکـە هەڵلای پێ دەکـرێ لە یەکـێـک بۆ سووکی.
هووهوو: وتەیەکە لەپێش ڕانەوە دەوترێ بۆ بانگکردنی ڕانەکە.
هۆوهۆو: هووهوو.
هووهووکـەرە: جـۆرە کوندەبەبۆیەکی چاوشـینی سـەرزلە هەر لە چۆلی و شـاخدا دەبێ، کـە دەخـوێنێ دەڵێ (هووهوو).
هۆهۆ: دەنـگێکە مــــەردوومی پێ دەنگ دەدرێ لە دوورەوە.
هویرک: شاتوو.
هویرک: با. قولەپێ.
هویل: حۆل. هووڵ.
هە: هانێ.
هەء: نەء.
هەبان: ز. هەمانە.
هەبوو: بووە: فلانە کەس هەر هەبوو بووە.
هەبوون: بوون.
هەبی: ز. کنگر.
هەپروونبـوون: تێکشکان و وردبوونی شـتـێک کـە لە بەرزییەوە کەوتبێتە خوارەوە.
هەپروون بەهەپروون: شتێکە کە لە بەرزییەوە کەوتبێتە خوارەوە و ورد و خاش بووبێ.
هەپش: هـ. ئەسپێ.
هەپک: جۆرە کـەڵکیتـێکە دەواری پێ دەکوترێ، گەڵا کوتک (ز). پەڵاسی ئەستوور.
هەپلۆک: هەڵەکۆک.
هەپوو: وتەیەکە منداڵی ساوا بەکاری دێنێ لە جیاتی وتەی (نەما) یا (نییە).
هەپە: دارێکە دەکرێ بەکونی مژان و نێرەقدا.
هەپەنان: بریتـییـە لە هەڵخـەڵەتاندنی یەکـێک و شت لێ دەرهێنانی.
هەتا: پیتێکە بەکاردێنرێ بۆ دوایی شتێک کە خاوەنی برانەوەبێ: (هەتا) دیاربەکر چووم، یا بەم کـارەوە خەریک بە(هەتا) خوادەروویەکت لێ دەکاتەوە. بۆ هۆیەتی (تعلیل و سببیت)ە: هاتم (هەتا) بتبینم

واتە هۆی هاتنەکەم بینینی تۆ بوو. بۆ شەرتە: (هەتا) تۆ نەیەیت من نایەم. بۆ بەستنەوەی شتێکە بەکاتێکەوە: (هەتا) لە جیهاندا بیت پێ بژیووت دەوێ.
هەتار: د. تاوێرەبەرد.
هەتارەگلگل: د. هەتار.
هەناف: با. هەتاو.
هەتاکو: هەتا.
هەتاو: تیشکی خۆر.
هەتاوبردوو: شتێکە کە هەتاو شەمزاندبێتی.
هەتاوکەوتن: کاتی هەڵاتنی خۆر.
هەتاوگاز: شوێنێکە لە ئەندام کە هەتاو سووتاندبێتی.
هەتاوەکو: هەتاکو.
هەتاهەتایی: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ کاتێک کە نەبڕێتەوە.
هەتدان: د. تێبەردانی کار و بەرخ.
هەترە: تەرە: مریشکەکە هەترە بووە.
هەترەبوون: تەرەبوون (هەترەکردن) تەرەکردن.
هەترەش: زەندەق.
هەتوان: مەڵهەم.
هەتۆڵ مەتۆڵ: د. هەلوور بلوور.
هەتەد: وتەیەکە بۆ کورتی دەنووسرێ لەجێی وتەی (هەتا دوایی).
هەتەر: (حریص).
هەتەق: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بردنە دواوەی قسەیەک و باوەڕ پێ نەکردنی.
هەتەک: د. نافەک.
هەتیتە: کونێکی باریکە لە ناسنێکدا زەڕەنگەر تەلی زێڕ و زیوی پێدا ڕادەکێشێ بەنهێم بۆ لووسی و باریکی.
هەتیم: د. هەتیو.
هەتیمچە: هەتیوچە.
هەتیو: منداڵی باوک مردوو.
هەتیوبار: بێوەژنێکە کە هەتیوی بەسەردا کەوتبێ.
هەتیوباری: خەریکبوونی بێوەژن بەبەخێوکردنی هەتیوەوە.
هەتیوباز: کەسێکە کە حەزی لە هەتیوی لووس بێ.
هەتیوازی: حەزکردن لە هەتیوی لووس.
هەتیوچە: مەردوومی ناوەجاخ.
هەتیوچەیی: ناوەجاخی.
هەتیوخانە: شوێنێکە کە هەتیوی تێدا پەروەردە بکرێ.
هەتیوکەوتن: بوون بەهەتیوو بەهۆی مردنی باوکەوە.
هەتیومەتیو: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بۆ ئادەمیزادی گەجەر و گوجەر.
هەتیوە: هەتیوچە. تەختەدەوارێکی باریکە لە ناوەڕاستی تەختەدەوارەکانی تردا هەڵدەدرێ.
هەتیوی: بوونی منداڵ بەهەتیو.
هەجنین: ز. بێ هێزبوون و خاوبوونەوەی جەستە.
هەج: بەمانا (هەر)ێکە کە بۆ عمومی ئەفرادییە: (هەج) کەس بخوێنێ دەبێ بەپیاو.
هەچچە: هەچە.
هەچکوچ: هـ. مێوژ.
هەچکوچی: هـ. هەچکوچ.
هەچە: وتەیەکە کەر و ئێستری پێ لێ دەخورێ، (هەچەهەچ) هەچەی یەک لەدوای یەک. بریتییە لە کەر و ئێستر: سواری (هەچە) مەبە.
هەچی: هەرچی.
هەدادان: ئارامگرتن.
هەدار: ز. ئارام.
هەدرین: ز. ئارامگرتن.
هەر: کەر (هـ) وتەی کورت هەڵهێنان (حصر): خوایە (هەر) تۆ دەپەرستم. وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ گرتنەوەی هەموو یەکە یەکە یەک یەک (کلی افرادی): (هەر) کەس بخوێنێ دەبێ بەپیاو. بەمانا هەموو بەش بەشێک (کلی مجموعی): هەردووکمان، هەرسێکمان. وتەی یەک بینەیی (استمرار): [هەر] دەخوێنم تا دەگەم بەئاواتی خۆم.
هەرا: دەنگ و ئاژاوە، (هەراهەرا) دەنگەدەنگی زۆر.
هەراژ: د. هێڵنج.

هەراس: مەردوومی وەڕس.
هەراسان: وەڕس. ترسان.
هەراسانی: وەڕسی.
هەراسبوون: وەڕسبوون.
هەراسکردن: وەڕسکردن.
هەراسە: د. ترس و بیم. داهۆڵ.
هەراش: گیاندار و سەوزاییەکە لە کورپەیی تێپەڕیبێ. هەراژ.
هەراش ئاوس: بەسکپڕێک دەوترێ کە لە مانگی نۆەمیدا بێ.
هەراشبوون: گەورەبوون و بەخۆداهاتن.
هەراش هەراش: هەلا هەلا.
هەرافتن: با. ڕووخاندن: بهەرفینە واتە بیڕوخێنە.
هەراکردن: دەنگە دەنگ کردن. بریتییە لە پێ هەڵبڕین لە هەموو کاروبارێکدا: فیسار کەس لە نانخواردندا (هەرا دەکا) واتە قوولە دەکا.
هەراڵە: د. هەلاڵە.
هەرامە: وتەیەکە وەک وتەی (هێن) بەکاردێنرێ.
هەراوزەنا: هەراوهوریا.
هەرا و کێشە: هەراوزەنایەکە کە دەست وەشاندنی لەگەڵدابێ.
هەرا و هوریا: هەراهەرای زۆر.
هەربوون: د. هەتاهەتایی.
هەرتا: د. هەتا.
هەرتاکو: هەتا.
هەرتاکە: هەتا.
هەرتاوکو: د. هەرتاوەکو.
هەرتاوەکو: هەتاوەکو.
هەرتاکی: هەرتاکو.
هەرتک: د. هەردک.
هەرتە: هۆرتەیەکە کە دەنگی لە گای جووت پێ دەکرێ.
هەرجایی: گوڵێکی زۆر جوانە گەڵای وەک وەنەوشە وایە بەڵام ئەم تۆزێ گەورەترە .
هەرجن: دارێکی کوێستانییە وەک چوالە ، دەکرێ بەگۆچان.
هەرچڵە: ڕەوڕەوەیەکە کە بەرداشی پێ دەبرێ بەڕێگادا.
هەرچن: د. هەرچەند.
هەرچۆن: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ گشت ئەحواڵ: هەر چۆنی بێ هەر باشە.
هەرچەن: هەرچەند.
هەرچەند: وتەیەکە بەمانا (لەگەڵ ئەوەی): (هەرچەند) تۆ نایەیتە لای من بەڵام من هەر دێم بۆ لات.
هەرچەندە: هەرچەند.
هەرچەندێ: هەرچەند.
هەرچێ: د. هەرچی.
هەرچی پەرچی: د. هەرچی و پەرچی.
هەرچیی: وتەیەکە بۆ گرتنەوەی هەموو کەسێک بەکاردێنرێ: (هەرچی) هەوڵ بدا بەناوات دەگات.
هەرچی و پەرچی: مەردوومی ناکەس بەچە.
هەرچێوە: هەرچی.
هەرخۆت: ئەرخۆت.
هەرد: شوێنی هەڵەت و بەردەڵانی.
هەردک: د. هەردوو.
هەردووک: هەردوو.
هەردوو: وتەیەکە بەدوو شت دەوترێ .
هەردە: چوڵ و بیابان. زەوییەکی گرداوی بەرز و نزمە.
هەردەبیر: د. مەردوومی ڕاڕا.
هەردەگێڵ: د. مەردوومی ئاوارە کە بداتە کێو.
هەردەم: هەمیشە.
هەردین: ز. زۆر کوڵانی گۆشت.
هەڕ: قوڕ (ه). سەڕەی کەر (د).
هەڕاجکردن: فرۆتنی شت لەناو چەند کەسێکدا بەزیادکردنی نرخەکەی لەسەر یەک لەلایەن خۆیانەوە.
هەڕاکردن: ڕاکردن لە ڕۆیندا.
هەڕشاندن: با. پان و پلیشکردنەوەی شتێک.
هەڕفتن: با. ڕووخان.
هەڕک: هەڕگ (د). وتەی سەرسوڕمان (ز).
هەڕگ: قوڕ.

هەڕگاو: د. قوڕاو.
هەڕگکاری: د. قوڕەکاری.
هەڕگینە: د. گلێنە.
هەڕلەبڕ نەکردنەوە: بریتییە لە یەکێک کە لە کارێکدا زۆر نەشارەزا بێ .
هەڕمێن: بازارگەرمی شتێک: ئەمڕۆ برنج زۆر بەهەڕمێنە واتە برەوی هەیە، یا فلان کچ بەهەڕمێنە، واتە داواکەری زۆرە.
هەڕە: خشتی ڕیزکراو لەسەر شان. دیواری تیغە. مشار سەڕەی کەر (د).
هەڕەپۆیە: د. کەڵەشێرێکە کە پۆپنەی وەک مشار وابێ.
هەڕەت: کاتی پێگەیشتنی شت: هاوین (هەڕەت)ی میوەیە، یا نەڕیان (هەڕەت)ی ژن هێنانێتی. هەل و پەرژان: هەرچەند دەکەم (هەڕەت)م نییە واتە هەلم نییە و نام پەرژێت.
هەڕەزاڵە: هەڕەزەڵە.
هەڕەزەڵە: توولەزەڕە.
هەڕەشە: ترساندنی یەکێک بەوتار یا بەکردار، (هەڕەشەکردن) هەڕەشە .
هەڕەشە و گوڕەشە: هەڕەشەی یەک لەسەر یەک.
هەڕەکان و مەڕەکان: جۆرە یارییەکە منداڵان دەیکەن و، لەگەڵ یارییەکەدا ئەم وتەیە دەڵێن.
هەڕەکردن: ڕیزکردنی خشت لەسەرشان. بڕینەوەی دار بەمشاری هەڕە.
هەڕەماسی: جۆرە ماسییەکە کلکی وەک مشار وایە.
هەڕەمە: گەنمێکە کە لەگەڵ دانەوێڵەی تردا تێکەڵ کرابێ.
هەڕەهەر: تێخوڕین و قرەقرکردن بەسەر یەکێکدا.
هەڕیە: هارییە.
هەڕی: با. قوڕ.
هەرز: د. هەرێز.
هەرزاڵ: کەپرێکی نزمە لە ماڵدا دەکرێ بۆ شت لەسەردانان، یا لەسەر نوستن.
هەرزاڵە: هەرزاڵ.

هەرزان: شتێکە لە کڕین و فرۆتندا نرخی کەم بێ، (هەرزانبوون) کەمبوونی نرخی شت، (هەرزانکردن) کەمکردنی نرخی شت.
هەرزان بەها: شتی هەرزانی کەم نرخ. هەرزانجان.
هەرزانجان: کەسێکە شت بەهەرزان بفرۆشێ.
هەرزانی: کاتێکە شتی تێدا هەرزان بێ .
هەرزبوون: د. وێڵ بوون.
هەرزن: دانەوێڵەیەکی وردی لووسی بێ پێزە دەکرێ بەنان.
هەرزڵهەرزڵ: شتی ڕزیوی هەلا هەلا .
هەرزە: مەردوومی هەڵەی چلفن.
هەرزەبێژ: کەسێکە کە هەمیشە قسەی هیچ و پووچ بکا.
هەرزەچەنە: د. هەرزەبێژ.
هەرزەکار: مەردوومی گەنج.
هەرزەکاری: دەمی گەنجی.
هەرزەکۆ: هەرزەبێژ.
هەرزەگۆیی: وتنی قسەی هیچ و پووچ.
هەرزەگی: د. هەرزەیی.
هەرزەل: د. هەرزاڵ.
هەرزەمەشق: نووسینی شت بەبێ مەبەست.
هەرزەنووس: کەسێکە کە شتی هیچ و پووچی بێ مەبەست بنووسێ.
هەرزەنویس: هەرزەنووس.
هەرزە و هۆرزە: د. کوڕوکاڵی هەرزە.
هەرزەوێژ: د. هەرزەبێژ.
هەرزەیی: هەڵەیی و چلفری.
هەرس: ورچ. هەرسی (د).
هەرسی: هـ. فرمێسک.
هەرشتە: نانێکی تەنکی نیوەبژرە دەجنرێ و دەکرێ بەچێشت.
هەرشتە بەترش: چێشتی هەرشتە.
هەرشەو: هەموو شەوێک.
هەرکۆ: هەرکوێ.
هەرکۆگە: هەرکوێ.
هەرگا: هەردەم.

هەرگاف: با. هەرگا.
هەرگیز: پیتی تێکڕاییە لە نەبوونیدا: (هەرگیز) لە خوێندن دەست هەڵناگرم.
هەرگیس: د. هەرگیز.
هەرلە: د. هەزارێ.
هەرمان: فرمان (هـ). مان هەتا هەتایی.
هەرمەڵە: هـ. هێرۆ.
هەرمێ: میوەیەکی زەردی خڕی قنچکداری شیرینە.
هەرمێ باڵەکی: هەرمێیەکی گەورەی شینکاری درێژکۆلەیە.
هەرمێ پشکووان: مانگی مارت کە سی و یەک ڕۆژە.
هەرمیسک: چنگاڵ و ڕۆن.
هەرمێ شینکە: هەرمێ کێویلە.
هەرمێ کێویلە: جۆرە هەرمێیەکە کە لە دەشت و شاخ لە خۆیەوە ڕوابێ.
هەرمێ گولاوی: جۆرە هەرمێیەکی بۆنخۆشی شیرینە.
هەروبار: هـ. داڵیت.
هەر و گیف: هەڕەشە و گوڕەشە.
هەرە: پردەڵە (هـ). هەموو. زۆر.
هەرەس: پەڵەبەفرێکی گەورەی زۆرە کە بەقەد شاخەوە بێ و ببزوێ.
هەرەسبردن: هەرەسهێنان.
هەرەسهێنان: داخزان و ڕووخانی بەفری لاپاڵ و داڕووخانی گەلێ شتی تر.
هەرەوەز: کۆکردنەوەی چەند زەلامێک بۆ کردنی کارێک بەدەست و بردی.
هەرهەس: د. نەمر.
هەرێ: ز. بەڵێ.
هەرێز: فرووزوو.
هەرێکردن: ز. بەڵێندانی باوک و کەسی کچ بۆ بەشوودانی.
هەری: ز. خوری. کورک.
هەریسە: کەشکەک.
هەرێم: هەریم.
هەریم: ناوچە.

هەزار: ناوە بۆ ژمارەیەک کە دەجار سەدە.
هەزار بەهەزار: سەر بەرەوخوارە و هەڵدێرگەیەکی زۆر کوڕ و سەخت و دوورودرێژە.
هەزاریا: هەزارێ.
هەزارپۆپە: د. هەزارپۆپنە.
هەزارپۆپنە: جۆرە کەڵەشێرێکە کە پۆپنەی تۆپ و پەل پەل بێ.
هەزارێ: دەعبایەکی درێژکۆلەی زەردەپێی زۆری هەیە.
هەزار داستان: ڕیشۆڵە. بلبل.
هەزارڕەگ: د. زۆل.
هەزارلۆخانە: د. هەزارلۆغانە.
هەزارلۆغانە: پارچە تەڕافێکی لۆچ لۆچە لە سکی گیانداردا پڕە لە پیسی.
هەزارە: کەتیبەی خشتی سوور. لێواری حەوزە کە ئاوی بەسەردابڕژێ بە یەکسانی بۆ ناو ئاوەڕێژی دەوری.
هەرزەکردن: خەولێ زڕان و بێ ئارامی لە خەفەتدا: نیمشەو لە داخا هەر (هەزارە)م کردووە.
هەزبێ: گیا دانوو.
هەزبێ کێفیلە: د. جاترە کێویلە.
هەزبێلە: هەزبێ.
هەزبییە: ئەزبییە.
هەزم: توانەوەی خواردن لە سێق (معدە)دا.
هەزوا: تاڵی شاری.
هەزوێلە: هەزبێلە.
هەزوییە: هەزبییە.
هەزێلک: با. هەرزاڵ.
هەزین: هاژین.
هەژار: مەردوومی بێ پارە و پوول.
هەژارکەوتن: دووچاربوون بەهەژاری.
هەژاری: بێ پارە و پوولی.
هەژان: هەژین.
هەژاندن: با. ڕاوەشاندن. ژەندن.
هەژدە: ناوە بۆ ژمادەیەک.
هەژدەمین: شتێکە کە لە پایەی هەژدەدابێ.

هەژدەها: هەژدیها.
هەژدەهەم: هەژدەمین.
هەژدەهەمین: هەژدەمین.
هەژدیها: ماری زۆر گەورە.
هەژگ: لق و پۆپی درەخت کـە هەڵپـاچرابێ. قـاچ و دەسـتی گـیاندار لە ئەژنۆ و ئانیـشک بەرەوخوار: فیـسار کەس [هەژگ]ی کورتە.
هەژگ و بژاڵ: چیلکەو چەوێڵ.
هەژگ و هەژاڵ: هەژگ و بژاڵ.
هەژمار: ژمارە.
هەژماردن: ژماردن.
هەژمەت: تووڕەیی و خەفەتخواردن.
هەژهار: د. ددانێکی زیادەیە کە لە تەنیشت ددانێکی ترەوە بڕوێ.
هەژیار: د. هەژار.
هەژیر: با. هەنجیر.
هەژین: با. هاژیان.
هەس: خەست.
هەسار: حەسار. ئەستێل (هـ).
هەسارە: هـ. ئەستێرە.
هەسارەزەڕینە: د. کۆڵەکە زێڕینە.
هەسارەگەڕێن: د. ئەستێرە شناس.
هەسارەناس: د. هەسارەگەڕێن.
هەسان: جۆرە بەردێکی لووسە تیغی پێ تیژ دەکرێ.
هەسان لێدان: بریتییە لە هەڵخەڵەتاندنی یەکێک.
هەوساو: سایەقە.
هەسپ: ز. ئەسپ.
هەسپایی: ئەسپایی.
هەست: حس و پێزانین: بێ (هەست) بجۆرە ژوورەوە، واتە بەجۆرێـک کـە کـەس پێت نەزانێ، ئێـسقـان (با).
هەستار: ز. فرمێسک.
هەستان: لە زەوی ڕاست بوونەوە و سەر پێ کەوتن.
هەسـتـاندن: ڕاسـتکردنەوەی شـتـێـک و هێنانە سـەر پێی. بێدار کردنەوەی نووستوو.
هەسـتـانەوە: چاکبـوونەوە لە نەخۆشی. بریتـیـیـە لە دەوڵەمەند بوونەوە دوای نابووتی.
هەسـتـکار: ئەو شـتـەیە لە گـیـانداردا کە هەست بەشت دەکا (حاسة).
هەستکردن: سووسەکردنی شتی پەنهانی.
هەست و خـوسـت: جـووڵە و چپــە، هەر لە نەبووندا بەکاردێنرێ: بێ هەست و خوست کردی بەژووردا، یا هەست و خوستی نییە.
هەسـتـونیـسـت: بریتـیـیـە لە هەمـوو دارایی مـەردووم: (هەستونیست)ی فیسارم بەدەستە.
هەستە: ز. ئەستێ. چەخماخی جگەرە داگیرسان.
هەستەم: د. هێواش: بەهەستەم واتە بەعاستەم.
هەستی: ئێسقان (ز). بوون (وجود).
هەستیف: ز. ئەستێوڵک.
هەسرەوە: هـ. خەسوو.
هەسس: د. هێز و تەوانایی.
هەسکۆ: با. ئەسکوێ.
هەسکوێ: با. ئەسکوێ.
هەسکەهەسک: د. هەنک هەنک.
هەسکیان: د. هەنسکەبڕێ.
هەسنگ: ز. ئاسن.
هەسوورە: هـ. خەزوور.
هەسوون: ئەستوون. سونی تیغ بەهەسان.
هەسونیس: د. هەستونیست.
هەس و هۆڵ: د. خەست و خۆڵ.
هەسەر: هـ. ئێستر.
هەسەوبوون: د. خەستبوونەوە.
هەسێر: ئەستێل.
هەسێرە: ئەستێرە.
هەسێرەزێڕینە: هەسوونەزێڕینە.
هەسێل: د. ئەستێل.
هەسی: د. خەستی.
هەسیرە: ئەستێرە.
هەش: ورچ (هـ). خۆم.
هەشپش: ئەسپێ.
هەشپشی: هـ. هەشپش.

هەشت: ناوە بۆ ژمارەیەک کە لە ناوەندی حەوت و نۆدایە.
هەشتا: ناوە بۆ ژمارەیەک کە هەشت جار دەیە.
هەشتالۆو: هـ. قۆخ.
هەشتالووکوت: د. قۆخی وشککراوە.
هەشتاو: کەسێکە کە پەلە بکا لە کارێکدا.
هەشتاوی: پەلە و دەست و برد.
هەشتتیر: دەمانچەیەکە کە هەشت گوللە بخوا.
هەشت دان: شەشپەڕ.
هەشتگۆشە: شتێکە کە هەشت سووچی بێ.
هەشتەم: شتێکە کە لە پایەی هەشتدا بێ.
هەشتەمین: هەشتەم.
هەشتهەمین: هەشتەمین.
هەشتێ: ز. هەشتا.
هەشت یەک: لە هەشت بەش بەشێک.
هەشتیەکی: هەشت یەکێکە کە ژن لە کەلەپووری مێردی منداڵداری دەیبا.
هەشتی: هەشتگۆشە.
هەشتیر: هەشتتیر.
هەشەکە: د. هەڕەشە.
هەشین: ز. شین. شینایی.
هەشینبوون: ز. سەوزبوونی گیا.
هەفت: ل. حەوت.
هەفتا: حەفتا.
هەفتانە: حەفتانە.
هەفتە: حەفتە.
هەفتەکێش: حەفتەکێش.
هەفتەیی: ل. حەفتەیی.
هەفتیار: ل. کەمتیار.
هەفسار: ز. هەوسار.
هەفشی: ز. شوێنێکە پەرژین کرابێ بۆ وڵاخ تێکردن.
هەفکێن: ز. پەینکە.
هەخووری: ز. سابرێنی پیر.
هەڤ: با. هاو.
هەڤال: با هەڤاڵ.
هەڤاڵ: ز. هاودەم.
هەڤبەر: با. هاوتا.
هەڤبەهر: ز. شەریک.
هەڤدە: ز. حەڤدە.
هەڤراز: با. هەوراز. دەستەچەپ.
هەڤرازی: با. هەورازی.
هەڤران: با. باراش.
هەڤرست: با. دارێکە وەک سنەوبەر بەڵام ئەم زۆر بەرز نابێتەوە.
هەڤرنگ: برنگ.
هەڤرە: ز. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (پێکەوە) و (تێکرا).
هەڤریشم: ز. ئاوریشم.
هەڤلنگ: با. ئاوەلزاوا.
هەڤۆتن: فێربوون.
هەڤۆک: با. ڕستە.
هەڤیر: ز. هەویر.
هەک: ز. وتەی سەرسووڕمان.
هەکە: ئەگەر (ز). خارشت.
هەگبە: خورجولکەیەکی دووتاییە دادەبەسترێ بەپاشکۆدا.
هەل: ڕێکەوتێکە کە قازانجێکی تێدا بکەی. نۆرە (د).
هەڵ: وتەیەکە دەچێتە سەر هێندێ وتەی تر، جوولانەوەیەکی سەر بەرەوژوور دەگەیەنێ: (هەڵ)پەڕین، (هەڵ)ماڵین.
هەڵئاخنین: هەلاخنین.
هەڵئاوسان: هەلاوسان.
هەلات: درۆی زل.
هەلاتلێدان: درۆی زلکردن.
هەلاتن: دەرکەوتنی مانگ و ڕۆژ و ئەستێرە لە ئاسۆ. ڕاکردن لە ترساندا. کیفکردنی هەویر. پەڕینی نێر لە مێ: ئەسپەکە لە ماینەکە هەلات. تەواوبوونی ماوەی شت: ژنە تەلاقدراوەکە عدەی هەلات.
هەلاتە: هەویری هەلاتوو.

هەلاج: کەسێکە کە لۆکە بەچەکە و کەوان بکاتەوە.
هەلاجی: کردنەوەی لۆکە بە چەکە و کەوان.
هەلاخن: دەفرێکی چنراوە کە ئاخنرابێ لە شت.
هەلاخنران: پڕبوونی دەفرێکی چنراوە لەو شتەی کە تێی دەکرێ.
هەلاخنین: پڕکردنی ئەو دەفرانەی کە دەکشێن و پەستان و تێ ترنجاندنی بەجۆرێک کە هەڵبئاوسێ. بریتییە لە پڕ جوێنکردنی یەکێک: فیسار کەسیان (هەلاخنی).
هەلار: د. شەقار، (هەلارهەلار) شەقارشەقار.
هەلاژیان: پاڵکەوتن.
هەلاژین: هەلاژیان.
هەلاش: زەل و گەلایەکە کە لەسەر دارەڕاوە دابنرێ بەئەستووری.
هەلافێتن: ز. هەڵدانی شت سەرەوژوور.
هەلاکان: د. هەناسەبڕکێ.
هەلاکەوتن: لاچوون.
هەلاڵ: شتێکە دەکرێ بەپێستەوە بۆ ئەوەی زوو پێستە ڕن بکرێ.
هەلاڵخانە: دەباخانە.
هەلاڵە: هەلاڵ. گوڵێکی جوانی بۆنخۆشی کوێستانییە. شتێکە هەنگ لە گوڵی دەگرێ و شانی پێ هەڵدەبەستێ. بانگەواز (د). تۆزی نێر و مێی ڕووەک بۆ متربەبوون.
هەلاڵەبرمە: گیایەکی بەهارییە نێرکێکی درێژی هەیە گوڵێکی گەورەی سوور دەگرێ بنی پەڕەکانی لە دیوی ناوەوە ڕەشەو چاڵێکی سپی تێدایە.
هەلاڵە کشکش: د. چۆپی و سەماکردن.
هەلامات: هەلامەت.
هەلامسان: هەلاوسان.
هەلامەت: دەردێکە لەسەرماوە تووشی مەردووم دەبێ، ئاو بەلووتیادا دێتە خوارەوە.
هەلامەتدار: کەسێکە کە تووشی هەلامەت بووبێ.
هەلاو: هالاو.
هەلاواردن: جیاکردنەوە.
هەلاواستن: هەڵواسین.
هەلاواسین: هەلاواستن.
هەلاوسان: ئاوسان و بەرزبوونەوە.
هەلاووردن: دەردی لێهاتن. هەڵهێنانی هێلکە. زانینی مەتەڵ.
هەلاوورده: دەردی لێهاتن.
هەلاوە: گیایەکی کوێستانییە لە بەرەزا دەچێ لەناو دەوەندا دەڕوێ.
هەلاوە: ه. جاو.
هەلاوەستن: هەلاوەسین.
هەلاوەسراو: هەڵواسراو.
هەلاوەسین: هەڵواسین.
هەلاوەگێر: هەڵگێراوە.
هەلاوێر: هەلاواردنی بەرخ و مەڕ. یا کار و بزن.
هەلاوێردن: هەلاواردن.
هەلاوێز: د. ئاوێزان.
هەلاوێژان: هەلاوێشتن.
هەلاوێستن: با. هەڵواسین.
هەلاوێشتن: خواردن و قووتدانی شتێک بەهەڵپە. دەرکردنی شتێک لە شتێک (استثناء).
هەلاوێتین: هەلاوێشتن.
هەلاوێژتن: هەلاوێتن.
هەڵئەنگووتن: پێ هەڵکەوتن لە ڕۆیندا.
هەلاهەل: گیاندارێکی زەهرداره. زەهری کوشندە.
هەلاهەلا: شتی لەتوپەت، (هەلاهەلابوون) لەتوپەتبوونی شت، (هەلاهەلاکردن) لەتوپەتکردنی شت.
هەلایهەل: گیانداری هەلاهەل.
هەلایسان: هەڵگیرساندن.
هەلبچڕین: د. هەڵپچڕین.
هەڵبڕان: جوتبوونەوەی دووگیاندار لە یەک.
هەڵبڕسقانن: د. ڕفاندنی شتێک لە یەکێک.
هەڵبڕسکان: هەڵبزڕکان.
هەڵبڕیان: د. هەڵبڕین و بەرزکردنەوەی شتێک.
هەڵبڕین: بەرزکردنەوەی شتێک. ڕاونان. هەڵدڕینی

شت بەچەقۆ.
هەڵبرژان: د. هەڵقرچان لەبەر تینی گەرمی.
هەڵبرژیان: د. هەڵبرژان.
هەڵبرنگان: هەڵبرنگان.
هەڵبرینگان: هەڵبرنگان.
هەڵبزرکان: ڕەنگ پەڕینی مەردووم لە ترسا یا لە تەریقیدا. زەرد و سیسبوونی سەوزایی. تێکچوونی شیر.
هەڵبژاردن: پەسندکردنی شتێک لەناو چەند شتێکدا و هەڵگرتنی.
هەڵبژاردە: شتی یەکەیەکەی پەسندکراو.
هەڵبژانن: د. هەڵبژاردن.
هەڵبژنیاگ: د. هەڵبژێردراو.
هەڵبژنین: د. هەڵبژاردن.
هەڵبژیاگ: د. هەڵبژنیاگ.
هەڵبژێراو: شتی هەڵبژاردە.
هەڵبژین: د. هەڵبژاردن.
هەڵبگاردن: هەڵبواردن.
هەڵبلۆقان: هەڵبلۆقین.
هەڵبلۆقین: جووڵانەوەی گیاندار لەسەر زەوی وەک جووڵانەوەی ماسی لەسەر زەوی و مار لەپاش سەر پانکردنەوەی.
هەڵبلۆقینەوە: هەڵبلۆقین.
هەڵبلووقانەوە: هەڵبلۆقینەوە.
هەڵبورنگان: ڕەوینەوەی هەور و نەمانی باران.
هەڵبواردن: بوواردن و پەڕاندنی شتێک لەناو چەند شتێکدا ناو بەناو.
هەڵبوون: داگیرسان.
هەڵبەت: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە شوێنێکدا کە مایەی شتێک دیار نەبێ: تەلەفۆنم کرد بۆ ماڵی فلانەکەس کەچی جوابیان نەبوو، تۆش دەڵێیت هەڵبەت لەوێ نەبوون.
هەڵبەتە: هەڵبەت.
هەڵبەز و دابەز: خۆبەرزکردنەوە و بازدەڵبازدی گیاندار.
هەڵبەزهەڵبەز: هەڵبەز و دابەز.
هەڵبەزینەوە: بەرزبوونەوەی شتێک بەهۆی کەوتنی لە شتێکی ترەوە بەنهێم.
هەڵبەست: شتی درۆی دروستکراو. شیعر.
هەڵبەستراو: وتاری درۆی ڕێکخراو. گۆڕێکە کە بەبەرد بەرز کرابێتەوە لە زەوی. چەفتە و مشکی و هێندێ شتی ترە کە ڕیشووەکەی بادرابێ. شیعر.
هەڵبەستن: ڕێکخستنی قسەی درۆ. بەرزکردنەوەی گۆڕ بەبەرد. بادانی ڕیشووی قەراغی چەفتە و مشکی و شتی تر. ڕێکخستنی شیعر.
هەڵبەستنەوە: گرتنەوەی شوێنی شکاو لە ئەندام.
هەڵبەستە: هەڵبەستراو.
هەڵبەسە: د. هەڵبەستە.
هەڵبەسیاگ: د. هەڵبەستراو.
هەڵپاچان: گیایەکی بەهارییە وەک سێپەڕە وایە بەکوتراوی لەگەڵ ڕۆندا تێکەڵ دەکرێ بۆ کەچەڵی زۆر باشە.
هەڵپاچین: بڕینی لقی قەدی دار و درەخت. کورتکردنەوەی مووی گیاندار بەمەقەست.
هەڵپچران: لەیەک بەربوونی شتی درواو.
هەڵپچراندن: لەیەک بەردانی شتی بەیەکەوە درواو یا بەیەکەوە نووساو بەنهێم.
هەڵپچراوی: عاستی هەڵپچرانی شت.
هەڵپچرکان: هەڵوەرین.
هەڵپچرکاندن: هەڵوەراندنی پەڕەی گوڵ و گەڵای درەخت و گیا.
هەڵپچرین: هەڵپچراندن.
هەڵپچورکان: هەڵپچرکان.
هەڵپچورکاندن: هەڵپچرکاندن.
هەڵپرچانن: هەڵپروسکاندنی شتێک لە دەست یەکێک.
هەڵپروزقانن: هەڵپروسکاندن.
هەڵپروسقاندن: هەڵپروسکاندن.
هەڵپروسکاندن: فڕاندنی شتێک لە دەست یەکێک.
هەڵپرووزان: نیوە سووتانی هێندێ شت: لفکەکە یا گەنمەکە یا گۆشتەکە (هەڵپرووزا).

هەڵپرووزاندن: نیوە سووتاندنی هێندێ شت.
هەڵپرووزانن: هەڵپرووزاندن.
هەڵپرووکان: هەڵپرووزان.
هەڵپرووکاندن: هەڵپرووزاندن.
هەڵپـــــرژان: بڵاوبوونـەوەی پرِیشکی ئاو بـەهۆی شتێکەوە کە تێی کەوێ.
هەڵپرواندن: پرواندنی گوڵی گەنم و جۆ و هێندێ شتی تر بەسەریەکدا.
هەڵپروانن: د. هەڵپرواندن.
هەڵپریواندن: هەڵپرواندن.
هەڵپزگران: بزرِکانی شیر.
هەڵپشافتن: هەڵفلیقان. هەڵگلۆفتن.
هەڵپشاوتن: هەڵپشافتن.
هەڵپشکووتن: هەڵپەڕینی وردە برین بەئەندام.
هەڵپلۆخان: داپلۆخان.
هولپلۆسکانن: د. کوشتنی گیاندارێک .
هەڵپلۆسکیاگ: د. گیانداری مردوو.
هەڵپـــە: پەلەپەلکردن لە خـــواردن و کـــاروباردا، (هەڵپەهەڵپ) هەڵپەی یەک لەدوای یەک.
هەڵپـەرداوتن: کـۆکـردنەوە و ڕێکخـســتنی ناومـاڵ. بەچاوەوەکـــــردنی شت و زیان پێگەیانـدنی. هەڵپاچینی لقوپۆپی دار و درەخت.
هەڵپـەڕاندن: سـەمـاکـردن بەگـیـانـدار. پەڕاندن و لێکردنەوەی کـەمـێک لە شـتـێک بەنهـێـم: لە بەردەکەیدا تۆزێکی لێ هەڵپەڕاند.
هەڵپەڕداپەڕ: هەڵپەڕ و داپەڕ.
هەڵپەڕکێ: هەڵپەڕینی چەند کەسێک بەڕیز.
هەڵپەڕ و داپەڕ: هەڵبەز و دابەز.
هەڵپەڕ هەڵپەڕ: هەڵپەڕ و داپەڕ.
هەڵپـەڕین: خـۆ هەڵخـســتنەوە لە خـۆشـیـانـدا. جوێبوونەوەی تەڵەزمێک لە شتێکی ڕەق.
هەڵپەرست: کەسێکە بۆ قازانجی خۆی هەرگیز هەل لە دەست نەدا.
هەڵپـەسـاردن: پاڵدانی شـتـێک بەشـتـێکی ترەوە لەسەرباری درێژی بۆ ئەوەی کە نەکەوێ.
هەڵپەسارده: هەڵپەسێرراو.
هەڵپەسێرراو: شتێکە کە پاڵ درابێ بەشتێکی ترەوە.
هەڵپەل: دارێکە هەڵپاچرابێ تا نزیک تەوقەسەرەکەی بۆ ئەوەی ڕاست هەڵچێ.
هەڵپەغان: هەڵئاوسان.
هەڵپەغانن: د. داچڵەکاندن.
هەڵپەغین: د. داچڵەکین. ئاوسـان.
هەڵپێچ: لوولدانی سەری (بن تیک) و دروونی.
هەڵپـێـچـان: خـڕ هەڵدانی بەری مـیـوە: ترۆزی و خەیارەکە بەریان (هەڵپێچاوە). تەنگەتاوکردنی یەکێک لەسەر شتێک: قەرزار (هەڵی پێچاوم). هەڵپێچکردنی کاڵا. نەمـانی شـتـێک لە ئارادا: خوا ئەم دەور و دوکانە (هەڵپێچێ).
هەڵپێچران: تەنگەتاوکردنی یەکێک لەلایەن یەکێکی ترەوە: نەریمان چاک لێی هەڵپێچراوە.
هەڵپێچیاگ: د. هەڵپێچراو.
هەڵپێچیان: د. هەڵپێچران.
هەڵپێکان: ئەلقەڕیزکردنی دەرگا. هەڵپێچان.
هەڵپێکران: داخرانی ئەلقەڕیزی دەرگا و شتی تر.
هەڵپێکیان: د. هەڵپێکران.
هەڵپیت: هەڵپەل.
هەڵپیتاندن: هەڵپاچینی درەخت. هەڵجیپاندن.
هەڵتـراندن: هەڵدان و هەڵکێشـانی یەکـێک بەدرۆ و نارەوا.
هەڵترنگانن: د. هەڵتوزانن.
هەڵتروشکان: چیچکە کردن و خۆ کزۆڵە کردن.
هەڵترەکان: د. هەڵپچڕان.
هەڵترەکیان: د. هەڵترەکان.
هەڵتلۆیان: هەڵتلۆیین.
هەڵتـلـۆیین: بریتـیـیـە لە مـردن، ئەم وتەیە بۆ سـووکی دەوترێ.
هەڵتلیشان: درِانی شت لە ڕاستی سەربەرەوژوور.
هەڵتلیشاندن: درِاندنی شت لە ڕاستی سەربەرەوژوور.
هەڵتۆڕان: هەڵتیزان.
هەڵتۆڕاندن: هەڵتیزاندن.

هەڵتوروشکان: هەڵتروشکان.
هەڵتۆقان: هەڵتۆقین.
هەڵتۆقیاگ: د. هەڵتۆقیو.
هەڵتۆقیان: د. هەڵتۆقین.
هەڵتۆقین: بەرزبوونەوەی شوێنێک لە ئەندام بەهۆی زەبر پێ گەیشتنیەوە. سەر دەرهێنانی کارگ و دومەڵان لە زەوی.
هەڵتۆقیو: شوێنێکە کە هەڵتۆقیبێ.
هەڵتووتان: چیچکەکردن.
هەڵتووتیان: د. هەڵتووتان.
هەڵتووڕان: هەڵتۆڕان.
هەڵتووڕاندن: هەڵتۆڕاندن.
هەڵتووزان: هەڵخلیسکان.
هەڵتووزیان: د. هەڵتووزان.
هەڵتەقان: هەڵپچڕانی دروومان. لەیەک کەوتنی دوو شت: ئەو دوو ئۆتۆمۆبیلە بەیەکدا (هەڵتەقان).
هەڵتەقیان: د. هەڵتەقان.
هەڵتەقین: هەڵتەقان.
هەڵتەکان: هەڵوەشان. سوختبوونی یەکێک لە دارایی: فیسار کەس (هەڵتەکاوە) واتە هیچی نەماوە.
هەڵتەکاندن: هەڵوەشاندن. دارایی نەهێشتن بەیەکێک و سوختکردنی. تەتەڵەکردنی برنج و تووتن و شتی تر بەسینی یا بەلەنگەری. ڕاوەشاندنی هێندێ شت. هەڵپچڕاندن.
هەڵتەک و پەڵتەک: زۆر هەڵگرتن و دانانی شتێک.
هەڵتەک و داتەک: بەرزبوونەوە و نزمبوونەوەی شتی سەرپشتی وڵاخ.
هەڵتەک هەڵتەک: تەکەتەککردنی ئەندام و کاڵای مەردووم لە ڕۆیندا.
هەڵتەکیان: د. هەڵتەکاندن.
هەڵتەکین: هەڵتەکان.
هەڵتیزان: ڕاکردن و جووتە وەشاندنی گوێدرێژ.
هەڵتیزاندن: هەڵتیزان.
هەڵجووزان: د. هەڵتووزان.
هەڵجیپاندن: سازکردن و قوتکردنەوە و پێکهێنانی شت بەکەموکوڕی.

هەڵچ: ه. قارچک.
هەڵچرچان: هەڵقرچان.
هەڵچرچاو: د. شتێکە چرچ بووبێ .
هەڵچرچیاگ: د. هەڵچرچاو.
هەڵچرچیان: د. هەڵچرچان.
هەڵچنراو: چەند شتێکە کە لەسەر یەک ڕیز کرابێ. شتێکە کە چنرابێتەوە.
هەڵچنیاگ: د. هەڵچنراو.
هەڵچنین: دانانی چەند شتێک یەک لەسەر یەک و چین لەسەر چین. چنینەوەی شتی ڕژاو لەسەر زەوی بەدەست یا بەدەندووک.
هەڵچۆ: مەردوومی تێهەڵچۆ.
هەڵچۆڕان: هاتنەخوارەوەی شتی شل لە دەفری سەر بەرەوخوارکراو.
هەڵچۆڕاندن: خوارکردنەوەی دەفر بۆ هاتنەخوارەوەی شتێکی شل لێی.
هەڵچۆڕیان: د. هەڵچۆڕان.
هەڵچۆڕین: هەڵچۆڕان.
هەڵچۆقان: هەڵچۆقین.
هەڵچۆقین: هەڵ لەرزین لە سەرماندا .
هەڵچوون: هەڵکفان و بەرزبوونەوەی شتی شل لەسەر ئاگر لە کاتی قوڵپدانیدا. بازدبردن بەسەر ئەو کەسەی کە لە یاریدا دەبێ، بەرزبوونەوەی دار و درەخت. بریتییە لە تووڕەبوون.
هەڵچەرخان: وەرچەرخان.
هەڵچەرخاندن: وەرچەرخاندن.
هەڵچەرخیان: د. هەڵچەرخان.
هەڵچەرخین: هەڵچەرخان.
هەڵچەقین: چوونی دڕک و دەرزی بەئەندامدا.
هەڵخراندن: خرهەڵدانی هێندێ شت بەدەست وەک کفتە و سەلکە ترخێنە. بریتییە لە پێکهێنانی هێندێ شت بەپەنهانی.
هەڵخڕیاگ: د. هەڵخڕاو.
هەڵخڕیان: د. هەڵخڕان.
هەڵخزان: هەڵخلیسکان.
هەڵخزیان: د. هەڵخزان.

هەڵخزین: هەڵخزان.
هەڵخستن: بڵاوکردنەوەی شتی تەڕ بۆ وشکبوونەوەی. هەڵدانی مێیچ لە یاریدا. فڕێدانی شت. دروستکردن و بەرزکردنەوەی خانوبەرە: وەستاکە ئەم خانووەی جوان (هەڵخستووە).
هەڵخستنەوە: قونەکردن و هەڵپەڕین لە خۆشیاندا: فیسار کەس لە خۆشیاندا هەر خۆی (هەڵدەخاتەوە).
هەڵخلاتن: خڕەخڕکردن بەشت. هەڵخڕاندن.
هەڵخلەتان: هەڵخەڵەتان.
هەڵخلەتاندن: هەڵخەڵەتاندن.
هەڵخلیسکان: خزانی پێ لە شوێنی خز.
هەڵخلیسکاندن: خزاندنی پێی یەکێک.
هەڵخواز: هەڵپەرست.
هەڵخوراندن: خوراندنی شوێنێک لە ئەندام بەتوندی.
هەڵخۆزانن: د. هەڵبەزاندنەوە.
هەڵخۆزتن: د. هەڵبەزینەوە.
هەڵخۆزین: د. هەڵخۆزتن.
هەڵخۆستن: د. هەڵخۆزتن.
هەڵخوندن: وتنی شتی خراپ بەسەر یەکێکدا.
هەڵخۆنن: هەڵخوندن.
هەڵخەڵەتان: فریوخواردنی مەردووم.
هەڵخەڵەتاندن: فریودانی یەکێک بەقسەی درۆ.
هەڵداشتن: خستنە خوارەوەی شتێک لە بەرزییەکەوە.
هەڵدان: فڕێدانی شت بۆ لای ژوورەوە. ژمارەکردنی شت لەدوای یەک بەناوبردنیان: فیسار کەس چی بەسەر هاتبوو هەمووی (هەڵدا). مەدحکردنی یەکێک بەدرۆ بۆ لاسدانی. هاتنە قسەی یەکێک بەبێ ئەوەی رووی تێ بکرێ: تا لێت نەپرسن لە هیچ قسەیەکدا (هەڵمەدەرێ).
هەڵدانەوە: لابردنی سەری شتی داپۆشراو. پەیدابوونەوەی برین یا نەخۆشی کۆن. سەوزبوونەوەی دار و درەخت و شینایی کۆن لەسەر ریشەکەیانەوە.
هەڵدڕان: دڕانی شت لە باری درێژی.
هەڵدڕاوی: عاستی هەڵدڕانی شت.
هەڵدڕیاگ: د. هەڵدڕاو.
هەڵدڕیان: د. هەڵدڕان.
هەڵدڕین: دڕینی کاڵا لەسەر باری درێژی. هەڵکەندنی زەوی بەدرێژی و قووڵی.
هەڵدرواو: شتێکە لە ڕاستە دروابێ.
هەڵدروو: هەڵدرواو: هەڵدرووی کە واتە بیکە بە هەڵدروو.
هەڵدروون: لەیەکدانی پارچەی کاڵا بەتەقەڵ لەسەر شان.
هەڵدوورواو: هەڵدرواو.
هەڵدووریاگ: د. هەڵدرواو.
هەڵدووروون: هەڵدروون.
هەڵدووریان: د. هەڵدروون.
هەڵدوورین: هەڵدروون.
هەڵدۆشین: دۆشینی مەمکی ئافرەت.
هەڵدوورین: هەڵدوورین.
هەڵدێر: هەڵدێرگە.
هەڵدێران: کەوتنەخوارەوە لە شوێنی بەرز.
هەڵدێراو: گیاندارێکە کە لە بەرزییەکەوە کەوتبێتە خوارەوە.
هەڵدێرگە: جێی سەختی زۆر لێژ.
هەڵدێریاگ: د. هەڵدێراو.
هەڵدێریان: د. هەڵدێران.
هەڵڕژان: ڕژانی شت سەربەرەوخوار بەهوروژم.
هەڵڕژاندن: هەڵڕشتن.
هەڵڕژاو: شتێکە کە بەهوروژم هەڵڕژابێ.
هەڵڕژیاگ: د. هەڵڕژاو.
هەڵڕژیان: د. هەڵڕژان.
هەڵڕشتن: ڕشتنی شت بەهوروژم.
هەڵڕوانین: ڕوانین و حاوبرینە شت بەبەرزی.
هەڵز: ز. هەڵز.
هەڵز: گیایەکی کوێستانییە دەدرێ بەئاژاڵ و بەرزە وڵاخ و ڕۆنەکەی دەگیرێ بۆ کوشتنی کرمی برینی ئاژاڵ و، بەناسکی دەخورێ.

هەڵزرانن: د. جۆشدانی شتێک لەسەر ئاگر.
هەڵزڕان: هەڵتلیشان.
هەڵزڕاندن: هەڵتلیشاندن.
هەڵزرنگانن: د. هاندانی یەکێک لەسەر شتێک.
هەڵزریان: د. جۆشدان.
هەڵزلەپان: هەڵزلەپین.
هەڵزلەپین: ئاوسان و سووربوونەوە و بلۆقکردنی ئەندام.
هەڵزنین: هەڵگەڕان بەقەد شتدا.
هەڵزووران: هەڵپرووزان.
هەڵزەقینەوە: هەڵبەزینەوە.
هەڵژلێویان: د. هەڵشێوانی شتێک. پێچخواردن.
هەڵژماردن: ژماردنی شت یەکەیەکە .
هەڵژماردە: شتی ژمێراو. شتی هەڵبژاردە.
هەڵژمێراو: شتێکە کە ژمێرابێ. شتی هەڵبژێرراو .
هەڵسان: ڕاستبوونەوەی گیاندار بۆ سەرێ. بریتییە لە بەرز بوونەوە و بەخۆداهاتنی سەوزی. بریتییە لە هاتن و زۆر بوونی ئاوی چەم. ڕەقبوونی چووکی نێر.
هەڵساندن: ڕاستکردنەوەی گیاندار.
هەڵسانن: هەڵساندن.
هەڵسانەوە: کەوتنەوە سەرپێی نەخۆش. بریتییە لە دەوڵەمەندبوونەوەی کەسێک کە هەژار کەوتبێ.
هەڵسپاردن: هەڵپەساردن.
هەڵسپێریاگ: د. هەڵپەسێرراو.
هەڵستان: هەستان.
هەڵسووڕان: چەرخین و خولاندنەوەی شت. ئامادەبوونی کارێک.
هەڵسووڕاندن: خولاندنەوەی شت. ئامادەکردنی کارێک.
هەڵسووڕیان: د. هەڵسووڕان.
هەڵسەنگاندن: تاقیکردنەوەی سووکی و قورسی شت بەبەرزکردنەوەی.
هەڵسەنگانن: هەڵسەنگاندن.
هەڵشاخان: تووڕەبوون و شاتاندن بەسەر یەکێکدا.

هەڵشاخین: هەڵشاخان.
هەڵشلنگاندن: لاف لێدان بەکردنی کارێک و تەواونەکردنی: خۆی هەڵشلنگان و کەچی هیچیش.
هەڵشنگاندن: هەڵشلنگاندن.
هەڵشلەپاندن: هەڵگوشین و بەیەکدادانی شت.
هەڵشماردن: د. هەڵژماردن.
هەڵشەنگاندن: هەڵشلنگاندن.
هەڵشێلان: شێلانی شت بەسەر یەکدا.
هەڵشێوان: تێکەڵاوبوونی شت بەسەر یەکدا. تێکچوونی دڵ.
هەڵشێواندن: تێکەڵاوکردن.
هەڵشێوانن: هەڵشێواندن.
هەڵشێویان: د. هەڵشێوان.
هەڵفرتاندن: د. دەست پێوەنان و دەرکردن.
هەڵفڕاندن: باڵ پێکرتنەوەی باڵدار. بریتییە لە ئاوارەکردنی یەکێک لە جێ و ڕێی خۆی.
هەڵفرهەڵفڕ: باڵەفڕە کردنی باڵدار .
هەڵفڕین: باڵگرتنی باڵندە و کەوتنە حەوای.
هەڵفریوان: هەڵخەڵەتان.
هەڵفریواندن: هەڵخەڵەتاندن.
هەڵفلێقاندن: د. هەڵفلیقاندن.
هەڵفلیقاندن: شێواندن و گوشینی شت بەسەر یەکدا.
هەڵفلیقاوە: شتێکە کە بەسەر یەکدا فلیقابێتەوە.
هەڵفلیقیاگ: د. هەڵفلیقاوە.
هەڵفلیقیان: د. فلیقانەوەی شت.
هەڵقاچین: هەڵپاچین.
هەڵقرچان: کرژبوونی شت لەبەر تینی گەرمی.
هەڵقرچاندن: لێو هەڵقورتاندن لە یەکێک.
هەڵقرچاو: شتێکە کە کرژ بووبێ لەبەرتینی گەرمی. لێوێکە کە هەڵقورتابێ.
هەڵقرچیاگ: هەڵقرچاو.
هەڵقرچیان: د. هەڵقرچان.
هەڵقڵتیان: د. جۆشخواردنی شتی شل.
هەڵقڵیشان: لەتبوونی دار لەباری درێژی.

هەڵقڵیشاندن: لەتکردنی دار لە باری درێژی.
هەڵقورتان: خۆقوتکردنەوە و تێچوون لە کارێکدا.
هەڵقورتاندن: لچ خوارکردنەوە لە یەکێک بەمۆڕییەوە.
هەڵقورتیان: د. هەڵقورتان.
هەڵقوڕاندن: خواردنەوەی شتی شل بەڕەنگێک کە دەنگی لێوەبێ.
هەڵقوڕانن: د. هەڵقوڕاندن.
هەڵقوڵان: هەڵقوڵین.
هەڵقوڵتان: د. هەڵقورتان.
هەڵقوڵتیان: د. هەڵقوڵتان.
هەڵقوڵیان: د. هەڵقوڵان.
هەڵقوڵین: هاتنەدەرەوەی ئاو لە زەوی بەقوڵپ. بریتییە لە پەیدابوون و قوتبوونەوەی یەکێک کوتوپڕ: ئەوە لە کوێوە (هەڵقوڵایت).
هەڵقون هەڵقون: قونەقونکردنی گیاندار.
هەڵقونیان: د. پەیدابوونی شتێک کوتوپڕ .
هەڵقونین: خۆهەڵخستنەوە و قونەکردن .
هەڵقەمچان: خواربوونەوە و هەڵگەڕانەوەی شت.
هەڵقەندن: هەڵکەندن.
هەڵکالان: هەڵشاخان.
هەڵکالیان: د. هەڵکالین.
هەڵکالین: هەڵشاخان.
هەڵکرچان: هەڵقرچان.
هەڵکرچاندن: هەڵقرچاندن.
هەڵکرچیان: د. هەڵکرچان.
هەڵکرد: گوزەران و ڕابواردن: ئەمە بازاڕم بێ (هەڵکرد)م نابێ.
هەڵکردن: داگیرساندنی چرا و ئاگر. پەیابوونی با: ڕەشەبا (هەڵی کرد). هەڵدان و بڵاوبوونەوەی بەیداخ. لاودانی ئاو لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی تر: ئاوەکە (هەڵکەرە) سەر مەرەزەکە. کۆکردنەوەی بەن و دەزوو لەسەر شتێک. گوزەرانکردن: لەگەڵ تۆ (هەڵناکەم). گورجکردنەوەی شت: داوێنت (هەڵکە).
هەڵکڕاندن: خوراندنی شوێنێک بەنینۆک بەجۆرێک کە کرەی لێوە بێ. بریتییە لە زانینی شتێکی کەم لە باسێکی نووسراوی گران: تۆزێکم لە دەرسەکەم (هەڵکڕان). پەیداکردنی شتێکی کەم بەچنگەکرێ: بەشی گوزەرانی ئیمڕۆم (هەڵکڕان).
هەڵکرن: ز. هەڵکەندن.
هەڵکریان: د. هەڵکردنی ڕیس.
هەڵکزان: سووربوونەوەی شت لەسەر ئاگر.
هەڵکزاندن: سوورکردنەوەی گۆشت و دووگ لەسەر ئاگر.
هەڵکزانن: د. هەڵکزاندن.
هەڵکزیان: د. هەڵکزان.
هەڵکشان: بەرەوژووربوونەوەی شت .
هەڵکشاو: بریتییە لە مەردوومی باڵابەرز. شتی هەڵکێشراو.
هەڵکشاوی: ئەلفێکی پچکۆلەیە لەسەر پیتێکی عەرەبی دادەنرێ کە ئەلفی بەدەمەوە بێ.
هەڵکشیان: د. هەڵکشان.
هەڵکفان: هەڵزلەپین و ئاوسانی جەستە. هەڵاتن و بەرزبوونەوەی هەویر. هەڵچوونی چێشت لەسەر ئاگر.
هەڵکفاندن: بەئەسکوێ هەڵگرتن و تێکردنەوەی شتێک کە لەسەر ئاگر هەڵچێ .
هەڵکفانن: د. هەڵکفاندن.
هەڵکفیان: د. هەڵکفان.
هەڵکفین: هەڵکفان.
هەڵکلاشیان: د. هەڵکلاشین.
هەڵکلاشین: د. هەڵکڕاندنی جەستە.
هەڵکنیاگ: د. هەڵکەنراو.
هەڵکوتان: شوشتنی کاڵا بەگرمۆڵەیی و کوتانی بەسەر شتێکدا. هەڵکوتانە سەر شتێک.
هەڵکوتاندن: شوشتنی کاڵا بەهەڵگلۆفتنی و دانی بەشتێکدا.
هەڵکوتانن: د. هەڵکوتاندن.
هەڵکوتانەسەر: پەلاماردان و چوونە سەر شتێک بەچالاکی.

هەڵکوت هەڵکوت: خۆکوتان و هاتن لە رێیەکی دوورەوە بۆ مەبەستێک.
هەڵکوتیان: د. هەڵکوتان.
هەڵکوڕووزان: هەڵپڕووزان.
هەڵکوڕووزاندن: هەڵپڕووزاندن.
هەڵکوڕووزانن: هەڵکوڕووزاندن.
هەڵکوڵۆشاندن: د. هەڵکۆڵین.
هەڵکوڵۆشانن: د. هەڵکوڵۆشاندن.
هەڵکوڵۆشیان: د. هەڵکۆڵین.
هەڵکوڵۆشین: د. هەڵکۆڵین.
هەڵکۆڵین: هەڵکەندنی شتێک بەقووڵی.
هەڵگەڕاننەوە: د. هەڵگەڕاندنەوە.
هەڵکەفت: د. هەڵکەوت.
هەڵکەفتگ: د. هەڵکەوتوو.
هەڵکەفتن: د. هەڵکەوتن. هەڵەنگووتن.
هەڵکەندن: دەرهێنانی شتێک لە شتێک بەنهێم. کۆڵینەوە و هەڵگێڕانەوەی هەموو شتێک. نووسین لەسەر مۆر.
هەڵکەنراو: شتێکە کە لەبن دەرهێنرابێ.
هەڵکەنن: د. هەڵکەندن.
هەڵکەنیاگ: د. هەڵکەنراو.
هەڵکەوت: رێکەوت.
هەڵکەوتن: هەڵئەنگوتن. رێکەوتن. پەیدابوونی شتێک لەناو چەند شتێکی تردا زۆر بەباشی.
هەڵکەوتوو: شتێکی زۆر چاکی نایابە لەناو چەند شتێکی تردا.
هەڵکەوتە: هەڵکەوتوو.
هەڵکەهەڵک: هەنکە هەنک.
هەڵکێشان: دەرهێنانی شتێک لە شتێکی تر بەنهێم. هەڵدانی یەکێک بەدرۆ بۆ لاسدانی. بەرزکردنەوەی شتێک لە چاڵاییەوە بۆ بەرزی.
هەڵکێشیان: د. هەڵکێشان.
هەڵگرتن: گرتنی شتێک بەدەست و بەرزکردنەوەی. هەڵکێشانی مووی دەموچاو بەکشتەک. ڕەدوخستنی ئافرەت بەدزی کەسوکارییەوە لەلایەن دۆستییەوە بۆ ئەوەی مارەی بکا. کردنی شاف بەکۆمدا.
هەڵگرتنەوە: سڕینەوەی شتی نووسراو. هەڵگرتنی مەڕ و بزنە بۆ کار و بەرخێک کە دایکیان نەمابێ.
هەڵگرتەیی: تیلکردنی هەڵمات بەجۆرێک کە لە زەوی بەرزبێتەوە.
هەڵگران: داگیرسان و گڕگرتنی ئاگر. بریتییە لە دەوڵەمەندبوونی یەکێک زووبەزوو: فیسار کەس زوو (هەڵگرا).
هەڵگرسان: هەڵگیرسان.
هەڵگرساندن: هەڵگیرساندن.
هەڵگرسانن: هەڵگیرساندن.
هەڵگرسیاو: د. هەڵگیرساو.
هەڵگوتن: مدح.
هەڵگۆزان: هەڵگۆزین.
هەڵگۆزین: هەڵێنجانی ئاو لە بیر یا لە حەوز.
هەڵگۆستن: هەڵگۆزین.
هەڵگوشین: گوشینی شت پڕ بەچنگ .
هەڵگولۆفتن: گوشین و بەیەکدادانی شت بەدەست.
هەڵگولۆفین: هەڵگولۆفتن.
هەڵگوواستن: هەڵگۆزین.
هەڵگەڕان: هەڵچوون بەقەد دار و درەخت و شوێنی بەرزدا.
هەڵگەڕاندنەوە: ئەم دیو ئەودیوکردنی شت. دەرکردنی یەکێک لەژێر فەرمانی یەکێک.
هەڵگەڕانەوە: ئەم دیو ئەودیوبوونی شت. ئاوڕدانەوەی گیاندار بەملا و بەملا یا دەرچوون لەژێر فەرمانی یەکێک.
هەڵگەڕاوە: شتێکە کە هەڵگەڕابێتەوە .
هەڵگێڕانەوە: ئەم دیو ئەودیوکردنی شت. پەشیمان کردنەوەی یەکێک لە یەکێک .
هەڵگێڕ و داگێڕ: ئەم دیو ئەودیوکردنی شت.
هەڵگێڕ و وەرگێڕ: هەڵگێڕ و داگێڕ.
هەڵگیرسان: داگیرسانی ئاگر و چرا. بریتییە لە دەست پێکردنی جەنگ و هەرا.

هەڵگیرساندن: داگیرساندنی ئاگر و چرا. بریتییە لە دامەزراندنی جەنگ و هەرا.
هەڵگیران: ڕەدووکەوتنی ئافرەت بۆ پیاو.
هەڵگیراو: شتێکە کە هەڵگیرابێ. ئافرەتی ڕەدووکەوتوو.
هەڵگیریاک: د. هەڵگیراو.
هەڵلا: هەرا و هوریا، (هەڵلا هەڵلا) هەرا و هوریای زۆر.
هەڵلمبلم: ڕۆیشتن پێ بەپێ بەم ڕەنگە پاژنەی ئەو پێیە کە دەیگوێزیتەوە بینووسێنیت بەپەنجەی ئەوی ترتەوە.
هەڵلووشان: هەڵلووشین.
هەڵلووشین: هەڵمژینی شت بەدەم بەلووت بەجۆرێک کە دەنگی لێوەبێ.
هەڵلەرزین: لەرزین لە سەرما یا لە ترسا.
هەڵم: شتێکە وەک دوکەڵ لە تەڕی و گەرمی پەیدا دەبێ.
هەڵمات: شتێکی خڕی لووسی پچکۆلانەیە لەبەرد یا لە شووشە منداڵ یاری پێ دەکات.
هەڵماتان: د. هەڵماتێن.
هەڵماتێن: یاری کردن بەهەڵمات.
هەڵماسیان: د. هەڵاوسان.
هەڵماسین: د. هەڵماسیان.
هەڵماڵران: گورجبوونەوەی داوێن و دەرەلنگی کاڵا.
هەڵماڵیان: د. هەڵماڵران.
هەڵماڵین: گورجکردنەوەی قۆڵی کاڵا یا داوێن و دەرەلنگ.
هەڵماو: ئاوێکە کە بەهەڵم گیرابێ (ئاوی مقطر).
هەڵمژاردن: هەڵژماردن.
هەڵمژتن: هەڵمژین.
هەڵمژین: هەڵلووشینی شت بەدەم یا بەلووت بەتوندی.
هەڵمان: هەڵئاوسان.
هەڵمساو: هەڵئاوساو.
هەڵمشتن: هەڵمژتن.
هەڵملیسان: ماچکردن بەتاسە و هەڵمژینەوە.
هەڵملیسین: هەڵملیسان.
هەڵمەت: پەلامار.
هەڵمەتبردن: پەلاماردان.
هەڵمەتدان: هەڵمەتبردن.
هەڵمەتدەر: کەسێکە کە هەڵمەت بەرێ.
هەڵمەتەکاسە: بریتییە لە مەردوومی خۆ تێ هەڵقورتێن لە هەموو کارێکدا. بریتییە لە مەردوومی زۆرخۆری چنۆک.
هەڵمەقۆ: جۆرە یارییەکە بەهەڵدان و گرتنەوەی چەند بەردێکی ورد دەکرێ.
هەڵمەقووت: قووتدانی شتی گەرم.
هەڵمەڵە: هـ. هێرۆ.
هەڵمیزان: بەپێوە میزکردنی هێندێ گیاندار بەقەد شتێکی بەرزدا.
هەڵمیزتن: هەڵمیزان.
هەڵنان: هەڵپەساردن. مەدحکردن.
هەڵناوین: د. هەڵسوونی شتێک لە شتێک.
هەڵنج: د. هێڵنج.
هەڵنگافتن: با. هەڵەنگووتن.
هەڵنواڕین: هەڵڕوانین.
هەڵنۆشین: د. خواردنەوەی شتی شل .
هەڵنووتن: هەڵەنگووتن.
هەڵنووزان: لە خوا پاڕانەوە لەگەڵ نووزە و دەست بەرزکردنەوە و چاو بڕینە ئاسمان.
هەڵنیشتن: خۆ کزۆڵەکردن و سنگنانە زەوی باڵندە لە شەودا.
هەڵۆ: باڵندەیەکی ڕاوکەری دڕی گۆشتخۆری تیژ باڵە.
هەڵوا: حەلوا.
هەڵواستن: هەڵواسین.
هەڵواسران: بوونی شت بەجۆرێک کە هەڵواسرابێ.
هەڵواسراو: شتێکە کە هەڵواسرابێ.
هەڵواسین: بەندکردنی شتێک بە بەرزییەکەوە.
هەڵوایی: حەلوایی.
هەڵۆدان: د. هەڵدانەوە.

هەڵۆدڕین: هەڵدڕین.
هەڵۆرک: د. جولانەی گوریس یا دار یا ئاسن.
هەڵۆڵ: شتی بۆشی کلۆر.
هەڵوو: هەڵووژەڕەشە.
هەڵووجە: هەڵووژە.
هەڵووچکە: هەڵوو.
هەڵووچە: ه. هەڵووژە.
هەڵووربلوور: یارییەکی منداڵانەیە بەدانیشتنەوە بەڕیز قاچ درێژ دەکەن یەکێکیان بەقاچی هەموویاندا دەماڵێ و دەڵێ: (هەڵووربلوور تەکامە، زەرد و سوور و شەمامە، ئاوەبەرە، دەنکەزەرە، پێ لابەرە، مێخم کوتا، مێخ هەڵبەزی، تیکەی ڕاستم ئەوەی گەزی) ئینجا لەسەر قاچی کامیان بڕایەوە ئەو قاچە هەڵدەکێشرێ تا دوایی.
هەڵوورکە: د. دیلانێ.
هەڵووژە: میوەیەکی خڕی مزری ناوڕەقی زەرد یا مۆرە.
هەڵووژەڕەشە: جۆرە هەڵووژەیەکی ڕەشباوە.
هەڵووژەزەردە: جۆرە هەڵووژەیەکی زەردە.
هەڵووژە سیقەتۆرەیی: جۆرە هەڵووژەیەکی سەوزکاری گەورەی مزری ڕەقە.
هەڵووشە: گوڵێکی کوێستانی بۆنخۆشی جوانە.
هەڵووشین: هەڵگوشین.
هەڵووک: دارێکی کورتی دادراوە، منداڵان لە یاری هەڵووکێندا بە(دار هەڵووک) پێیدا دەماڵن و لەسەر شار دووری دەخەنەوە.
هەڵووکان: د. هەڵووکێن.
هەڵووکێن: یاری کردن بەدار و هەڵووک.
هەڵووڵین: وڵینی شت بەسەر یەکدا بەزۆری.
هەڵۆهاوردن: د. ڕشانەوە و هێنانەوەی خواردن.
هەڵوەران: هەڵوەرین.
هەڵوەراندن: داتەکاندنی گەڵای درەخت و دەنکی هەنار و شتی تر.
هەڵوەرین: کەوتنە خوارەوەی گەڵاو بەری درەخت.
هەڵوەزانەوە: د. هەڵبەزینەوە.
هەڵوەزنین: هەڵوێزنین.
هەڵوەزینەوە: د. هەڵبەزینەوە.
هەڵوەژارتن: د. هەڵبژاردن.
هەڵوەسان: هەڵوەستان.
هەڵوەست: هەڵبەست. وێستانێکی کەم بەدیار شتێکەوە.
هەڵوەستان: وێستانی یەکێک بەپێوە لە بەردەمی یەکێکدا کە دانیشتبێ.
هەڵوەستن: هەڵبەستن.
هەڵوەستە: هەڵبەستە.
هەڵوەشان: لە یەکبوونەوەی پارچەی شت.
هەڵوەشاندن: هەڵدانەوەی جێگای داپۆشراو. لەیەککردنەوەی پارچەی شت. ڕاوەشاندن: دەست (هەڵ مەوەشێنە).
هەڵوەشاندنەوە: بریتییە لە تێکدانی کارێک.
هەڵوەشانن: د. هەڵوەشاندن.
هەڵوەشانەوە: بریتییە لە تێکچوونی کارێک.
هەڵوێزنین: کەلامەکردنی گوریس و بەستنی.
هەڵوێست: شوێنێکی تایبەتییە کە مەردووم تێیدا بوەستن (موقف).
هەڵوێستان: هەڵوەستان.
هەڵە: گیاندارێکە کە لە کاروباردا لەبەر تێ نەبینی تێ بکەوێ. بێژنگ و قەلبیری شاش. شتی ناڕاست.
هەڵهاتن: هەڵاتن.
هەڵهاتوو: هەڵاتوو.
هەڵهانین: هەڵهێنان.
هەڵهانینەوە: هەڵهێنانەوە.
هەڵهاوردن: هەڵهێنانی شت.
هەڵهاوردنەوە: هەڵهێنانەوە.
هەڵهاویشتن: هەڵاویشتن.
هەڵهاویتن: هەڵاویستن.
هەڵەباش: گیانداری هەڵەی جلفڕ.
هەڵەبوون: ڕێ ونکردن.
هەڵەپاس: سەگی هەڵەوەڕ.
هەڵەت: شوێنی سەخت لە شاخ.

هەڵەتانج: باڵندەیەکی ناوی سوور و سپی زۆر جوانە لە قاز پچووکتر و لە مراوی گەورەترە.
هەڵەخەرج: د. مەردوومی دەست بڵاو.
هەڵەداوان: ڕۆینی بەپەلە و پەشۆکاوی.
هەڵەرە: د. هەلووکێن.
هەڵەشە: هەڵەباش.
هەڵەشەیی: جلفڕی گیاندار.
هەڵەفە: قوڵفە.
هەلەق مەلەق: د. هەللەق مەللەق.
هەلەک: ز. ئەلقەی ئاسن و شتی تر.
هەڵەکار: کەسێکە لە کاروباریدا هەڵەی زۆربێ.
هەڵەکردن: پەلەپەلکردن. غەڵەتکردن: هەڵەت زۆرە لە نووسیندا یا لە قسەکردندا یا لە ژماردندا.
هەڵەکۆک: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک بی وایە بنکێکی شیرینی خۆشی هەیە.
هەلەکە: د. هەلەکەسەما.
هەلەکە سەما: مشکگرە.
هەڵەگەڕ: د. کەسێکە کە زۆر بگەڕێ و ڕێی بکەوێتە هەموو شوێنێک.
هەڵەم: ترێیەکە کە دەنکەکەی ناوبەناو گەورە نەبووبێ و، بەوردی مابێتەوە.
هەڵەمکردن: وەرینی بەرسیلە لە کاتی ڕشانەوەیدا.
هەڵەمووت: کێوی زۆر سەختی هەزار بەهەزار.
هەڵەموور: با. ژیلەمۆ.
هەڵەنگووتن: هەڵئەنگوتن.
هەڵەودان: د. هەڵدانەوە.
هەڵەوگەڕ: هەڵەوگێڕ.
هەڵەوگەڕانەوە: د. هەڵگێڕانەوە.
هەڵەوگەڕیان: د. هەڵگەڕانەوە.
هەڵەوگێڕانەوە: د. هەڵگێڕانەوە.
هەڵەوهاووردن: د. هەڵهێنانەوەی شت بەهێڵنج.
هەڵەوەڕ: سەگی هەڵەپاس. بریتییە لە مەردوومی دەم پیسی بێ شەرم.
هەڵەوەڕی: زۆر وتن بەبێ شەرمانە.
هەلهەلووک: با. بەلالووک.
هەلهەلە: جۆرە قریوەیەکە ژنان لە شاییدا دەیکێشن.
هەلهەلەکێش: کەسێکە لە شاییدا هەلهەلە بکێشێ.
هەلهەلەکێشان: قریوە کێشان لە شاییدا.
هەڵەهەڵ: قسەکردن بەپەلە و دەنگی بەرز.
هەڵهێنان: بەرزکردنەوەی پێڵووی چاو. کردنی هێلکە بەجووجەڵە بەهۆی کڕکەوتنی باڵندەوە لەسەری یا بەهۆی ماکینەوە. دۆزینەوەی قسەی ناو دڵ و شتی شاراوە: ئەوی لە دڵمایە یا ئەوی لە مستمایە (هەڵی بێنە).
هەڵهێنانەوە: بڕینی ملیوان و نافەک بەمەقەست. ڕشانەوە و هێنانەوەی خواردنی دەروون.
هەڵهێنجان: هێنانە دەرەوەی ئاو لە بیر بەدۆڵچە و گوریس.
هەڵەیی: تێ نەبینی لە کاروباردا.
هەلیسکان: هەڵخلیسکان.
هەلیسە: ل. هەریسە.
هەڵێنجان: هەڵهێنجان.
هەلینگ: دەرەلنگی دەرپێ.
هەڵیتر: هەڵیترگ.
هەڵیترگ: کارووش.
هەڵیت و پەڵیت: د. خلێت و پلێتی ناو ماڵ.
هەڵیز: هـ. مەشکە.
هەڵیزەبڕە: هـ. مەشکەدڕە.
هەلیلە: جۆرە دەرمانێکی تفت و تاڵی ڕەوانی گەرمیانییە. جۆرە گیایەکی باڵا بەرزە شتێکی درێژکۆڵەی دانە دانە دەگرێ، ددانی پێ دەئاژنرێ.
هەڵین: هەڵهێنان.
هەڵێن: کۆڵ.
هەم: دیسان.
هەمار: د. عەمار.
هەماراو: د. عەماراو.
هەمارکردن: د. عەمارکردن.
هەمارەپۆ: د. عەمارەپۆ.
هەماز: ل. مندالدان.
هەمان: وتەیەکە بۆ شتێک بەکاردێنرێ کە لە ناوەندی

قسەکەر و قسە بۆکراو لەوەپێش باس کرابێ و ناسرابێ: ئەو پیاوەی کەدوێ شەو هاتە لات ئیمشەو (هەمان) پیاو هاتە لای منیش.
هەمووان.
هەمانە: پێستی دەرهاتووی خۆشکراوی مەڕ و بزنە کە شتی وشکی تێ دەکرێ.
هەمبان: هەمانە.
هەمبانە: هەمانە.
هەمبەر: بەرامبەر.
هەمبێز: ز. باوەش.
هەمپا: ز. بەرامبەر.
هەمتا: هاوتا.
هەمتایی: هاوتایی.
هەمتی: هەمدیسان.
هەمدەم: هاودەم.
هەمدەمی: هاودەمی.
هەمدیسرۆ: هەمدیسان.
هەمدیس: هەمدیسان.
هەمدیسان: دووبارە.
هەمدیسانەوە: هەمیسان.
هەمڕا: هاوڕێ.
هەمڕاز: هاوڕاز.
هەمڕایی: هاوڕێیی.
هەمڕۆ: د. هەرمێ.
هەمڕێشک: ئاژاڵی کەم شیر.
هەمزار: هاودەم.
هەمزەبەگی: جۆرێکە لە بەری دارمازوو.
هەمس: بزن و مەڕی ڕەش و سوور.
هەمسایە: دراوسێ.
هەمکە: د. حەمکە.
هەمنک: ئەو گوریسە کورتانەیە کە داوێنی دەواری پێ دەبەسترێ بەسنگەوە.
هەمووانی: بۆ گشتی (عمومی).
هەموو: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ داگرتنەوەی ئەفراد یا بەشەکانی شتێک: (هەموو) کەسێک دەمرێ، یا هەنارەکەم (هەموو) خوارد.
هەمە: ئێمە. هەموو: هەمەرەنگ.
هەمهەمە: غەوغا.
هەمیان: د. هەمووان.
هەمی: ز. هەموو.
هەمیر: هـ. هەویر.
هەمیز: باوەش.
هەمیس: هەمیسان.
هەمیسان: هەمدیسان.
هەمیسانەوە: هەمیسان.
هەمیشە: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ تێکڕایی کات (عمومی زمان): (هەمیشە) دەخوێنمەوە.
هەمیشەبەهار: گوڵێکی زەردی پەڕە پەڕەی گەڵاپانی هەمیشە سەوزە.
هەمیشەوەوی: د. ژنێکە کە زۆر شوو بکا.
هەمیشەیی: شتی بێ سەرەتا و بێ پایان .
هەن: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بوونی چەند شتێک: گێلاس و ئاڵووباڵوو لە سلێمانی هەن.
هەنا: هێزی چاو و دەست: تاچاو (هەنا) دەکات سەوزییە، یا تا دەست (هەنا) دەکات کەڵەگەتە. ئارام: ئەم شەو (هەنا)م نەداوە.
هەنار: میوەیەکی خڕە بەقەد پرتەقاڵێک دەبێ ناوەکەی پڕە لە دەنکی خۆشی ئاودار. درەختی هەنار.
هەناردن: ناردن.
هەناردنەوە: ناردنەوە.
هەناسکەبڕکێ: هاژیان.
هەناسکەبڕە: هەناسکەبڕکێ.
هەناسکەبڕێ: هەناسەبڕکێ.
هەناسە: بایەکە کە بەدەم یا بەلووت وەربگیرێ.
هەناسەبڕکە: هەناسەبڕکێ.
هەناسەبڕکێ: هەناسکەبڕکێ.
هەناسەبڕە: هەناسەبڕکێ.
هەناسەبڕین: بریتییە لە لێدان لە یەکێک بەجۆرێک کە نەتوانێ هەناسە بدا. بریتییە لە کونبڕکردنی شوێنێک.

هەناسەدان: بردنەژوورەوە و هێنانەدەرەوەی با بەدەم یا بەلووت. بریتییە لە کەمێک پشوودان و حەسانەوە: دانیشە (هەناسەیەک) بدە. بریتییە لە هاتوچۆکردنی با لە شوێنێکەوە: پەنجەرەکە لە گەلێ لاوە (هەناسە دەدا).

هەناسەدانەوە: دەرکردنی هەوا لە سی لە ڕێگای لووتەوە.

هەناسەدەرهاتن: هاتنەدەرەوەی هەناسە، ئەم وتەیە هەر لە نەفیدا بەکاردێنرێ: سەرمام بووە (هەناسەم دەرنایەت) .

هەناسەسارد: بریتییە لە مەردوومی کلۆڵی بەدبەخت.

هەناسەسوار: کەسێکە کە هەناسەی بەگران دەرچێ.

هەناسەسواربوون: بریتییە لە هەناسەبڕکێ.

هەناسەکێشان: هەناسە هەڵکێشان.

هەناسە هەڵکێشان: بردنە ژوورەوەی با بۆ ناودەروون. بریتییە لە خەفەتخواردن: فیسار کەس هەر (هەناسە هەڵدەکێشێ).

هەناڤ: با. هەناو.

هەناو: هێز و تەوانایی.

هەنجن: شتی وردی جنراو، (هەنجن هەنجن) شتی زۆر وردی جنراو.

هەنجنین: جنین و وردکردنی شت بەسەر یەکدا.

هەنجووجک: د. ناوکی هەرمێ.

هەنجیر: میوەیەکی خڕی نەرمی زەرد یا مۆری شیرینە. درەختی هەنجیر.

هەنجیران: کاتی گەرمەی هەنجیر.

هەنجیرباوا: د. مۆز.

هەنجیرەوەرە: هـ. باڵندەیەکە لە چۆلەکە گەورەترە هەنجیر دەخوات.

هەند: هێند.

هەندرێشە: گیایەکی بەهارییە لە پێنجک دەچێ بەڵام لقی زۆرە کەپێی دەڵێن قوڕادە.

هەندە: هێند.

هەندەک: هێندێک.

هەندێک: کەمێک لە شتێک.

هەنسک: هەناسە بەدەم گریانەوە، هەنسکە هەنسک: هەنسکی یەک لەسەر یەک.

هەنسکەبڕکێ: هەناسەبڕکێ.

هەنسکەبڕە: هەنسکەبڕکێ.

هەنسکەبڕێ: هەنسکەبڕکێ.

هەنک: شۆخی و گاڵتەچێتی.

هەنکەهەنک: نکەنک لەگەڵ هەناسەبڕکێدا.

هەنگ: جۆرە مێشێکی گەورەی چزووداری زەردە شەش قاچی هەیە شان هەڵدەبەستێ و هەنگوینی تێ دەکات. جۆرە کرمێکە لە ناوەندی پێست و گۆشتی ڕەشەوڵاخ و وڵاخی یەکسم پەیا دەبێ لە پاشا پێستەکە کون دەکا و باڵ دەگرێتەوە. هەند.

هەنگانە: دەیەکی هەنگە کە ئاغا لە مسکێنی دەسێنێ یا بەهەنگوینی یا بەپارەیی.

هەنگاو: ماوەی هەردوو قاچ لە ڕۆیندا.

هەنگاوبردن: هەنگاونان.

هەنگاونان: ڕۆین بەهەنگاو، بریتییە لە پێشکەوتن لە کارێکدا: فیسار کەس (هەنگاوێکی باشی نا) .

هەنگبڕ: کەسێکە کە بزانێ هەنگ ببڕێ. شتێکە لە ئاسن یا لە دار هەنگوینی پێ دەبڕدرێ.

هەنگبڕین: بڕینی شوێنی هەنگ بۆ دەرهێنانی هەنگوینەکەی.

هەنگخۆرکە: باڵندەیەکی پچووکی دەنووک درێژە وەک ماسیگرە عەوداڵی هەنگ خواردنە.

هەنگدان: کوورەی هەنگ.

هەنگدۆز: کەسێکە لە دۆزینەوەی پلوورەی هەنگی کێویدا پسپۆڕ بێ.

هەنگژاڵ: هەنگی پەروەردەی ناو شاخ.

هەنگڤار: ئێوارە وەختە.

هەنگڵ: گۆشەی هەمانە و جەواڵ. هەردوو باڵ و قۆڵی گیاندار تا شانی: کتێبەکە بخەرە بن (هەنگڵ)ت.

هەنگڵەشەلە: هەنگڵەشەلێ.

هەنگڵەشەلێ: قونەکردن و ڕۆین لەسەر یەک قاچ.

هەنگۆ: با. ئێوە.

هەنگوان: د. جۆرە گوڵێکی تۆیی باڵابەرزە.

هەنگۆر: هەنگوور.

هەنگوشت: ئەنگوشت.
هەنگوشتیلە: ئەنگوستیلە.
هەنگۆڵ: هەنگڵ.
هەنگولیسک: ئەموستیلە.
هەنگووچک: فەقیانە.
هەنگووچنە: د. کەندەسمە.
هەنگوور: ترێ.
هەنگوورە: د. جۆرە جاڵجاڵۆکەیەکە.
هەنگووری مەنگووری: د. جۆرە یارییەکی دوو دەستەییە منداڵان دەیکەن.
هەنگووژە: د. جەوی.
هەنگوون: هەنگوین.
هەنگوین: ڕەنگێکی شیرینی خۆشە هەنگ دەیکا تا شانی هەڵبەستراوییەوە.
هەنگوینی بێ مێش: بریتییە لە دەستکەوتێکی بەنرخی بێ ئەرک.
هەنگە: با. هەنگۆ.
هەنگەبۆڵە: د. جۆرە هەنگێکی زلە کە هەنگوین ناکات.
هەنگەچینە: کەندەسمە.
هەنگەڕەشکە: جۆرە هەنگێکی وردی بەکارە.
هەنگەژاڵ: هەردێکە کە هەنگی زۆری تێدابێ. کوورەی هەنگ. ناوی دێیەکە لە سنووری بانە.
هەنگەشەلە: هەنگڵەشەلە.
هەنگەشەلێ: هەنگڵەشەلێ.
هەنگەلان: خانووچکەیەکە پلوورە هەنگی تێدا دادەنرێ.
هەنگەماڵ: د. شانی هەنگوین.
هەنگەوچنە: د. هەنگەچینە.
هەنگەوون: هـ. گەوون.
هەنگێزە: هەنگڵی جەواڵ و تێر.
هەنگێن: هەنگینێ.
هەنگینێ: ئەو حەلە: کەی ئیشەکەت تەواوکرد هەنگینێ منیش دێم.
هەنووکە: ئێستاکە.

هەنوون: چەورکردنی شوێنێک لە ئەندام بەڕۆن یا بەدەرمان لەگەڵ دەست پێداهێنانیدا.
هەنەزا: منداڵی هەوێ.
هەنەزازا: منداڵی هەنەزا.
هەنەزاگ: د. هەنەزا.
هەنەهەن: هەنکە هەنک.
هەنیشک: ئانیشک.
هەنیە: ناوچەوان.
هەنی: هەینی. شووتی. ئێستە. بروا. ئیتر. کوتوپڕ.
هەو: ئەو. حەو. جار: (هەو)ێک هاتم واتە جارێک. گەڕانەوە (د).
هەوا: هەوەس و نارەزوو. کەمێک: هەوایەک دەنگ بەرزکەرەوە.
هەوا جیوە: ڕەگی درەختێکی کوێستانییە بەکوتراوی دەگیرێتەوە و دەخرێتە سەر برینی ناسۆر، زۆر باشە.
هەواخوا: د. لایەنگر: من (هەواخوا)ی تۆم.
هەواخوایی: لایەنگری.
هەواخۆر: بۆشاییەکە هەوای لێ بچێتە ژوورەوە.
هەوادار: شوێنی باگر.
هەوار: کۆمەڵە ماڵێکی دەوارنشین. هاوار (ز).
هەوارکردن: چوون بۆ هەوار.
هەوارگە: جێ هەوار.
هەوارۆ: جۆرێکە لە باڵۆرێ.
هەواکێشان: ئاوسان و هەوکردنی برین.
هەواگا: هەوادار.
هەواڵ: هاوەڵ. ئەحواڵ.
هەواڵپرسی: هەواڵ پرسین.
هەواڵ پرسین: پرسیارکردن لە چۆنێتی یەکێک لە ڕووی دۆستایەتییەوە.
هەوانتە: ئاوانتە.
هەوانتەچی: کەسێکە ماڵی مەردووم بخوا بەهەوانتە.
هەوانتەخۆر: هەوانتەچی.
هەوانچە: د. هەمانەی پچووک.
هەوانە: هەمانە.

هەوایی: کەسێکە کە ئارەزوویەک لە سەریدا بێ.
هەبوون: ز. بڕانەوەی شت.
هەوتاش: ز. سەرۆکی سەپان.
هەوجاڕ: هێرەق.
هەودا: تاوی دەزوو یا بەن.
هەودان: ز. هەڵمەت بردنە سەر دوژمن.
هەور: تەمێکە هێندێ جار بەری ئاسمان دەگرێ و بارانی لێوە دەبارێ. شتێکی پەڵە وەک پووشوو لە کەناری دەریا پەیدا دەبێ و وەک لفکە لەشی پێ دەشۆرێ. گۆم (ل).
هەوراز: شوێنێ سەر بەرەوژووری سەخت.
هەورازی: شوێنی هەوراز.
هەوربردوو: جۆرێکە لە بەری دارمازوو وەک لۆکە وایە، ناوکێکی تێدایە لە (بەرەگەڵا) دەچێ. مەرەزە و گەنم و جۆیە کە هەور لێی دابێ و پووچی کردبێ.
هەور لەسەر: هەور و هەڵا.
هەورنگ: د. برنگ.
هەور و با: جۆرێکە لە بەری دارمازوو بەڵام بێ کەڵکە.
هەور و هەڵا: کاتێکە کە هەور بەری ئاسمانی گرتبێ.
هەورەبان: شوێنێکە لە خانوو بەپێپیلکە پێیدا سەر دەکەون بۆ سەریان.
هەورەبروسکە: هەورێکە کە بروسکەی لەگەڵ بێ.
هەورەتریشقە: بروسکەی ئاسمانە لەگەڵ گرمەی هەوردا کە لە شوێنێک بدا.
هەورێشم: ئاوریشم.
هەوێشە: هـ. کەروێشک.
هەورێنگ: هەورنگ.
هەوری: سرکەیی. سابرێن.
هەوریشم: ئاوریشم.
هەوزینگ: گیانەڵاو.
هەوسار: سەر کەڵلەیەکە کە بەرەشمەوەبێ.
هەوش: بزنی ڕەش و سپی (ز). حەوش (د). باخچە (د).
هەوشان: گیایەکی گەڵاوردی زۆر تاڵە لە هاویندا بنچ دەکا و لە پایزاندا دادەپاچرێ بۆ سووتاندن.
هەوشە: د. حەوشە.
هەوشەنگ: مەڕ و بزنێکە کە بەرخ و کاری مردبێ و هێشتا شیری مابێ.
هەوک: قوڕگ. ئەوک.
هەوکردن: ئاوسانی برین لە ناوەوە .
هەوگ: د. گەردن.
هەوگیان: هێوەرژن.
هەوڵ: تەقەلاو کۆشش بۆ شتێک.
هەوڵدان: تەقەلادان بۆ شتێک.
هەوڵە: د. ئاوڵە. مەرحەمە.
هەوڵەزڵزڵە: د. ئاگرە. ئاتەشەک.
هەوڵەفەڕەنگی: د. هەوڵەزڵزڵە.
هەوڕ: دەفر و قاپی گڵێنی سوورەوەکراو.
هەوڕگەر: کەسێکە هەوڕ دروست بکا.
هەوە: ئێوە. هەوێ (د).
هەوەڕ: گۆزە و دیزەی دروست کراو کە دانرابن بۆ سوورکردنەوە.
هەوەس: ئارەزوو.
هەوەسار: د. هەوێ سار.
هەوەساری: د. هەوێ ساری.
هەوەسیاگ: د. حەپەساو.
هەوەسیان: د. حەپەسان.
هەوەڵ: یەکەمی چەند شتێک. سەرەتای شت.
هەوەڵ پایز: مانگی ئەیلوولە کە سی ڕۆژە.
هەوەڵ زستان: مانگی کانوونی یەکەمە کە سی و یەک ڕۆژە.
هەوهەو: دەنگێکە سوار لە کاتی ڕمبازیدا دەیلێ بەهاوکاری خۆی.
هەوێ: ژنی مێرد.
هەویا: هیوا.
هەویان: هەیوان.
هەوێبار: هەوێسار.
هەوێیاری: هەوێساری.

هەوێدار: هەوێبار.
هەوێدی: با. گەغەزەرتکە.
هەوێر: جیاکردنەوەی کار و بەرخە دوای تێبەردان و شیر خواردنیان.
هەوێردە: د. باڵندەیەکی زۆر قەڵەوە کە پێی دەڵێن (کەرەواڵە).
هەوێرشێل: د. کەسێکە کە بەپارە هەویر بشێلێ بۆ نانەوا.
هەوێز: شوێنێکە لە قەراخ ماڵان کە لە بەهاراندا شەو ئاژاڵی تێدا مۆڵ دەدرێ.
هەوێس: هەوێز.
هەوێسار: ژنێکە کە هەوێی بێ.
هەوێساری: ژیان لەگەڵ هەوێدا.
هەوێن: شتێکە دەکرێتە شیرەوە بۆ ئەوەی کە ببێ بە پەنیر یا بە ماست.
هەوێنکردن: مەیاندنی شیر بەهەوێن.
هەوی: هەوێ (ز). مانگ.
هەویر: ئاردی بەئاوگیراوەی شێلراو.
هەویرترش: گونکە هەویرێکی کۆنی ترشاوە تێکەڵ بەهەویری تازە دەکرێ بۆ ئەوەی زوو هەڵبێ.
هەویردە: جۆرە مەلێکە لەناو دەغڵدا دەبێ.
هەویرشێل: هەوێرشێل.
هەویرواتا: گونکە هەویر.
هەویرەپتە: نان یا کولێرەیەکە کە باش نەبرژابێ.
هەها: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە رووی سەرسوورمانەوە و لەکاتی بیستنی قسەیەکدا وەک وتەی ئەها.
هەی: پیتی بانگکردنە بۆ نزیک: (هەی) بەقوربانت بم، یا (هەی) هاوار یا (هەیداد)، (هەی بێ داد). پیتی سەرسوورمان (ز). وتەیەکە دەوترێ بەقسە لەگەڵکراو لەکاتێکدا کە بڵێ: من نیم، واتە تۆ هەیت.
هەیاران: یاران. پاڕانەوەیەکە منداڵان لەکاتی بێ بارانیدا دەیڵێن بەکۆمەڵی و، دەڵێن: (هەیاران و مەیاران، یاخوا ببارێ باران)، لە هێندێ شوێنیش دەڵێن: (هەناران و مەناران، یاخوا دەکاتە باران، بۆ فەقیر و هەژاران).
هەیاسە: کەمەرەیەکی زێڕین یا زیوینە ژنان دەیبەستنە پشتیان.
هەیاهەیا: وتەیەکە لە یاری دوو دەستەییدا بەکاردێنرێ بەم ڕەنگە دوو دوو بەپەنهانی یەکی ناوێک لە خۆیان دەنێن، ئینجا کە دێنە بەردەمی وەستاکان، دەڵێن (هەیا هەیا) ئەمانیش دەڵێن لە خۆتان هەیا. ئەوانیش ئیتر لەبەر بوورە ناوەکان دەڵێن بەم ڕەنگە دەڵێن (کێ دەیەوێ ڕۆژ و کێ دەیەوێ مانگ) وەستاکانیش هەریەکە یەکێکیان هەڵدەگرن ئیتر بەم ڕەنگە هەتا هەردوو دەستەکە بەتەواوی هەڵدەبژێردرێ.
هەیبۆر: با. کاتی عەسر.
هەیتاهەیتا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (خێراخێرا).
هەیتوهووت: شتی هیچ و پووچ.
هەیجو: خوازبێنی.
هەیجوویی: د. هەیجوو.
هەیرۆ: وتەیەکە ژنان بەکاری دێنن لەکاتی داخ و خەفەت دەربڕینێکدا.
هەیف: با. مانگ.
هەیڤک: مانگی یەک شەوە.
هەیڤی: با. ئومێد.
هەین: وتەیەکە قسەکەر بەخۆی و یەکێکی تری دەڵێ لە وەرامی کەسێکدا کە بڵێ: ئێوەهەن؟ واتە بەڵێ هەین.
هەینو: ڕۆژی جومعە.
هەینە: د. هەینو. هەنگینێ (د).
هەینێ: هەینو.
هەینی: هەینو. شووتی.
هەیوان: شوێنێکە لە خانوو کە ڕوویەکی لەسەرباری درێژی چۆڵ بێ و دیواری نەبێ و، لەسەر کۆڵەکە و نیرگەبێ.
هەیوەجان: زڵف.
هەیوێ: با. مانگی یەکشەوە.

هەیوی: د. مانگ کە چوار هەفتەیە.
هەیهـا: وتەی داخ و خـەفـەت: لە کـاتێکدا کـە خۆشەویستێکت بمرێ: هەیها کۆستێکی گران بوو.
هەیهای: هایها.
هەیهۆ: هەیهوو.
هەیهوو: وتەی وەڕسبوون.
هەیهە: وتەیەکە ولاخی بەرزەی پێ لێ دەخوڕدرێ.
هەیهەیە: هەیاهەیا.
هەیهەی: وتەی سەرسوڕمان لە شتێک: (هەیهەی) لە وەرامی یەکێکدا کە بلێ ناخوێنم.
هەین: ز. بوون (وجود).
هێ: ناوە بۆ پیـتـێک لە بیـست و حـەوت پیـتـەی کوردی.
هێتوێن: با. تووتن.
هێتیو: هەتیوو.
هێجبی: هەیجوو.
هێجبیکەر: خوازبێنیکەر.
هجران: د. مایە و هۆی شت.
هیجرانی: جۆرە مقامێکی کوردییە .
هێجویی: هێجبی.
هیجویکەر: هێجبیکەر.
هیچتایەکی: د. هێشتا.
هێچک: د. هیچک.
هێدەرە: گامێشی چوار ساڵە.
هێدی: شتی هێواش و لەسەرخۆ.
هێدی بوونەوە: هێواشبوونەوە.
هێدی کردنەوە: هێواشکردنەوە.
هێران: هارین.
هێڕ: وڕ.
هێڕک: ل. شتومەکی ناوماڵ.
هێڕی: د. وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە مەردوومی پێ دەردەکرێ: (هێڕی) واتە ون بە.
هێڕی هیڕی: وتەیەکە منداڵان بەکـاری دێنن لە ڕووی گاڵتە پێکردن و تەریقکردنەوەی یەکێکەوە.
هێرش: ڕۆیشتنی شت بەهوروژم و لێشاو.
هێرشبردن: ڕۆیشتن بەهوروژم و لێشـاو.
هێرشهێنان: هاتنی شت بەزۆری و لێشاو.
هێرۆ: گیایەکی بەرزی گەڵاپانە گوڵێکی گەورە دەگرێ و، گەڵێ ڕەنگی هەیە، لەناو شیـردا دەسـووڕێتـەوە بۆ چاو ئێشـە، بنکەکەشی دەنرێ لە برین زوو دەری دەکات.
هێرۆن: ز. هێلکە و ڕۆن.
هێرە: با. ئێرە.
هێرەق: ئێرەق، (هێرەقبوون) ئێرەقبوون، (هێرەقکردن) ئێرەقکردن.
هێز: تەوانایی.
هێزا: د. نەعنا.
هێزدار: شتی بەهێز.
هێزگرتنەوە: پەیدابوونەوەی هێز.
هێزم: هـ. داری سووتاندن.
هێزمدان: د. جێگای داری سووتەنی.
هێـزۆک: با. جۆلانەیەکـە لە گوریس دروست دەکـرێ بۆ لێ نیشتن.
هێزیانەوە: د. هێزگرتنەوە.
هێژ: ز. کاتی ڕابوردوو، چ دوور چ نزیک .
هێژا: با. مەردوومی بەڕێز. شایستە (لایق). بەنرخ.
هێژان: ز. هێنانی شت بەو نرخەی کە پێی درابێ: ئەم قاڵییە ئەو پارەیە دەهێنێ کە پێی دراوە.
هێژایی: با. ڕێز.
هێژین: با. هاژیان.
هێس: د. هێز.
هێستر: ز. ئێستر.
هێسر: ئێستر.
هێسک: ئێسک.
هێش: مژان.
هێشـتـا: وتەیەکە بەکـاردێنرێ بۆ نیشـانـدانی کـردار یا وتارێک کە نەت کـردووە یا نەت وتووە تا کـاتی قسەکردنەکەت بەڵام لە نیازتدایە کە ئەو کردارە یا ئەو وتارە بکەیت، یا کـردووشـتـە بەڵام تەواوت نەکـردووە: قـسـەکـەم (هێـشـتـا) پێ نەووتووە، یا

فرمانەکەم (هێشتا) نەکردووە، یا (هێشتا) لە کارەکە نەبوومەتەوە.
هێشتاکو: هێشتا.
هێشتاکوونێ: هێشتاکو.
هێشتاکێ: د. هێشتاکو.
هێشتان: هێشتا.
هێشتاوەکو: هێشتا.
هێشتر: حوشتر.
هێشتن: ڕێدان بۆ وتن یا کردنی شتێک.
هێشتنەوە: گلدانەوەی شت.
هێشخان: د. ژووری زەخیرە.
هێشرمە: هاشرمە.
هێشک: نێشک.
هێشوو: قنچکێکە کە چەند دانە ترێ یا خورمای پێوەبێ.
هێشووکردن: گولەوەچینی.
هێشووکەر: گولەوەچن.
هێشە: هێش.
هێشەماڵ: د. خاکەنازێکی پچکۆلەیە ناوماڵی پێ پاک دەکرێتەوە.
هێڤار: ز. تێوارێ.
هێڤرست: ز. تووترک.
هێڤران: با. هەڤران.
هێڤێن: با. هەوێن.
هێڤی: تکا (ز). هیوا (با).
هێقم: د. شتی گەورەی قایم.
هێک: با. هێلکە.
هێگ: ز. هێلکە.
هێل: حێل.
هێڵ: کێڕی جووت: خەتی سەر کاغەز.
هیلاک: ماندوو: هیلاکم با تۆزێ بحەسێمەوە.
کەشەنگ: نەخۆشەکە هیلاکە، واتە کەس بەتەمای نییە.
هیلالی: تاقی سەر دەرگا و پەنجەرە کە بەکەوانەیی بێتەوە.
هێلان: هێشتن: (بهێڵە) قسە بکەم.
هێلانە: جێگایەکە باڵندەی دەشتی لە پوش و پەلاش دروستی دەکات و بەشەو تێیدا هەڵدەنیشێ.
کونێکە زەردەواڵە و زەردەزیڕەشان و گەرای تێدا دادەنێن.
هێلانەدۆزە: هێلانەدۆزێ.
هێلانەدۆزێ: گەڕانی مریشک لە کاتی هێلکەکردندا بۆ شوێنێک کە هێلکەکەی تێدا بکات.
هێلانەشێوان: بریتییە لە سەر لێ تێکچوون و ماڵوێرانبوونی یەکێک.
هێلانەواز: گیاندارێکە کە هێلانەی لێ شێوابێ.
هیلانێن: ز. بەرزکردنەوەی شت.
هیلاویستن: ز. هەڵواسین.
هێلک: دڵ: (هێلک)ت برن. خەسوو (ز).
هێلکان: مەنجەنیق.
هێلکاو: جۆرە چێشتێکە لە ئاو و هێلکە دروست دەکرێ.
هێلکردن: بیرکردنەوە و تێبینی و، هەر لە نەفیدا بەکاردێنرێ: فیسار کەس نە (هێلی کرد) و نەگفت جوێنێکی دا.
هێلکە: شتێکی سپی خڕی درێژکۆلەی توێکڵ ناسکە، ناوەکەی لە دوو ڕەنگ، ئاوی تێدایە، زەرد و سپی، لە باڵندە و هێندێ گیانداری تری مێینە پەیدا دەبێ و، بێچووی ئەو گیاندارە لەو هێلکەیە دێتەدی.
هێلکەدان: توورەکەیەکی درێژکۆلەیە لەناو سکی هێلکەکەردا هێلکەی تێدا بەرهەم دێ.
هێلکەڕێوی: گیایەکە بەرێکی خڕ دەگرێ ناژاڵ دەیخوات.
هێلکەشکانێ: د. هێلکەشکێنە.
هێلکەشکێنە: جۆرە یارییەکە بەهێلکە دەکرێ.
هێلکەشەیتانۆکە: جۆرە قەواغێکی ناو کولۆری سپی پچووکی دەشتییە، ناوەکەی کرمێکی تێدایە.
هێلکەکردن: دانانی هێلکە لەلایەن گیانداری هێلکەکەرەوە.
هێلکەکەر: باڵندەیەکە کە هاتبێتە هێلکە.
هێلکە و ڕۆن: خواردەمەنییەکە دروست دەکرێ لە

هێلکه و ڕۆنی داخکراو و ئارد.

هێلکه و کەرە: جۆرە خواردمەنییەکە دروست دەکرێ لە هێلکەی کوڵاو و کەرە بەتێکەڵکردنیان.

هێلگ: د. ورگ.

هێلم: دەرمانێکە وەک کەتیرە دارتاش درزی داری پێ پڕ دەکاتەوە. ڕیسێکی ڕەنگکراوی خاوە لە هەودای تەونی قاڵی هەڵدەکێشرێ و بەچەقۆ دەبڕدرێ.

هێلمکاری: پڕکردنەوەی درزی دار بە هێلم.

هێڵنج: یەقدانەوەیەکی بەتەکانە کە لە دڵ تێکهەڵاتنەوە پەیدا ببێ.

هێڵنجدان: هاتنی هێڵنج.

هێلۆل: با. مەردوومی گاڵتە پێکراو.

هێلە: ز. ڕاوی پەلەور و ماسی.

هێڵە: د. هێلکه.

هێڵەپەپە: جۆرە کولێرەیەکە دروست دەکرێ لە هەویرێک کە زەردێنەی هێلکەی تێکەڵ کرابێ.

هێلەساو: بەردێک یا تەختەیەکی لووسە گۆزە و دیز و سواغی پێ لووس دەکرێ.

هێلەساودان: لووسکردنی سواغ و گۆزە و دیزە بەهێلەساو.

هێلەساوکردن: هێلەساودان.

هێلەساوە: هێلەساو.

هێڵەک: شتێکی کون کونی زۆر سخە لە تەل، ئاردی پێ دەبێژرێتەوە.

هێڵەکچی: کەسێکە کە هێڵەک دروست بکات.

هێڵەوەی: هـ. گاکۆتر.

هێلی فانک: با. ڕاوکەری مریشک.

هێلینک: با. هێلانە.

هێم: بنچینە و بناغە.

هێما: هێشتا.

هێمان: هێشتان.

هێمای: هێشتا.

هێمن: گیانداری هێدی لەسەرخۆ.

هێمنایەتی: هێمنی.

هێمن بوونەوە: هێدی بوونەوە.

هێمن کردنەوە: هێدی کردنەوە.

هێمنێتی: هێمنی.

هێمنی: هێواشی و لەسەرخۆیی.

هێمە: دار. چڵ و پۆپی درەخت.

هێنا: د. بیرکەوتنەوە.

هێنان: هانینی شتێک بۆ لای خۆت.

هێنانەجێ: بەجێ هێنانی فرمانێک.

هێنانەوە: گرتنەوەی ئەندامێکی شکاو یا لە جێ چوو. نانکردن بەتەنووری گەرم خێرا و دەستوبرد: تەنوور بەگەرمی (نەیهێنیتەوە) بەساردی نایهێنیتەوە. هێنانی شتێک بۆ لای خۆت جاری دووەم.

هێنانەوەجێ: گرتنەوەی ئەندام.

هینجانە: سوێنە.

هێند: هێندە.

هیندویی: جۆرە ترێیەکە وەک بۆڵ مازوو بەڵام ئەم دەنکی گەورەترە.

هێندە: وتەیەکە ئیشارەی پێ دەکرێ بۆ ئەندازەیەکی ئاشکرا: (هێندە)م بدەرێ، لە کاتێکدا کە بەدەست نیشارە بکەیت بۆ ئەندازەیەک، یا (هێندە) بخۆ کە نەخۆش نەکەویت.

هێندێ: کەمێک لە شتێک: (هێندێ)کم بدەرێ.

هینک: ز. فێنک.

هینگا: ز. وتەیەکە لە جێی وتاری (لەوکاتەدا) بەکاردێنرێ.

هینگوور: دوای ئێوارێ.

هیوا: ئومێد.

هیوادار: خاوەن ئومێد.

هیواداری: ئومێدەواری.

هێوارە: ئێوارە.

هێواش: شتی هێمنی لەسەرخۆ: با. بارانەکە (هێواش)ە، (هێواشبوونەوە) هێدی بوونەوە، (هێواشکردنەوە) هێدی کردنەوە.

هێواشی: هێمنی و لەسەرخۆیی.

هێوان: د. هەیوان.

هێوربوونەوە: هێمن بوونەوە.

هێوەر: شوویرا.

هێوەرزا: منداڵی هێوەر.
هێوەرژن: ژنی شووبرا.
هێوەرەزا: د. هێوەرزا.
هێوێن: هەوێن.
هێوی: ز. شتی شێدار.
هی: پیتی تەملیک واختصاص، ئەم ئەسپە (هی) نەریمانە و ئەوزینە (هی) ئەسپەکەیەتی.
هێی: وتەیەکە لەگەڵ تووڕەییدا بەکاردێنرێ بۆ یەکێکی سووکی بێ نرخ.
هیت: جووت: (هیت)م دەگەڕێ.
هیچ: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (شت): (هیچ)ت پێیە؟ واتە شتت پێیە. نەبوونی شت: تۆ پیاوێکی (هیچ)یت واتە پیاو نیت.
هیچتا: د. هێشتا.
هیچتاکێ: د. هێشتاکێ.
هیچک: چاکڵ.
هیچ و پووچ: شتی بێ نرخی بێ مایە.
هیچە: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (هیچ)ی بەمانا شتی نەبوو: تۆ لە (هیچە) زویر دەبیت.
هیر: گێژ و وێژ.
هیریار: با. دەفر.
هیروو: ه. هەڵووژەڕەشە.
هیریاڵ: قاپوقاچاخی ناوماڵ.
هیز: حیز.
هیزار: چارەکەی کۆڵی ئافرەت.

هیزرە: شتێکی درێژکۆلەی پێچکەداری لیوداری دەم واڵە، لە قوڕ دروست دەکرێ، هیزەرۆنی لەسەر دادەنرێ. سایلۆ.
هیزە: پێستی خۆشکراوی بەساغی دەرهاتووی هێندێ گیاندارە کە ڕۆن و دۆشاوی تێ دەکرێ.
هیزەدان: شوێنێکی تایبەتییە لە قوڕ دروست دەکرێ بۆ تێدا دانانی هیزەی پڕ.
هیس: دووکەڵی نەوت.
هیشک: وشک.
هیڤ: ز. مانگێکە کە بەئاسمانەوەیە.
هیڤی: با. چاوەڕوانی کردن. هیوا.
هیک: هێلکە (ل). ناکاو: لە هیکڕا ڕاپیەڕاندم، واتە لە ناکاو.
هیلکە: دەنگی پێکەنینی نزم. هیلکەهیلک: هیلکە یەک لەدوای یەک. هیلک و هووڕ: هیلکەهیلکی زۆر.
هیلیان: ه. هێلانە.
هیم: ز. هێم.
هین: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە باتی شتێک کە ناوی نەزانیت یا نەتەوێت بیڵێیت.
هینان: هێنان.
هینبوون: ز. فێربوون.
هینکرن: ز. فێرکردن.
هیهیکەرە: باڵندەیەکە وەک (شوان خەڵەتێنە) کە دەخوێنێ دەڵێ (هیهی).

ی

ی: بۆ گەلێ مەعنا هاتووە (١) بۆ پاڵدان (نسبت)ی شتێک بۆ شوێنێک: شارەزوور(ی)، دیاربەکر(ی)، کرماشان(ی). (٢) بۆ تاقە یەکێک یا شتێک بەکاردێنرێ: لە هەر کەسە(ی) ژیر(ێ) و لە هەر شتە(ی) بیر(ێ) وەرگرە (٣) دەبێ بەڕاناوی لکاو بۆ تاکی نادیار (ضمیری مفردی غائب): کرد(ی)، برد(ی) خوێند (ی) (٤) دەبێ بەئیسمی مەوسول و جملەیەکی دەوێ کە لە دوایەوە بێ تا ببێ بەصلەی: دەرس(ێ) کە خوێندت پێیدا بچۆرەوە، کار(ێ) کە کردت بیبەرەسەر. (٥) دەکەوێتە ناوەندی (صفت وموصوف ومضاف ومضاف الیە) و، بەیەکیانەوە دەبەستێ: لیمۆ(ی) شیرین، دەرگا(ی) مزگەوت. (٦) دەنووسێ بەدوای صفەتەوە دەیکا بە(مصدر): شێت(ی)، ژیر(ی)، جوان(ی). (٧) پیتی ئیملایە دەبێ بەژێر بۆ پیتەکەی پێشی: گیرفان، سیروان، جیهان.

ێ: پیتێکە دەنرێ بەو کارانەی کە لە یاریدا دەکرێ و دەیانکا بە(مصدر)ی، یاری بوخچە بەگەردانێ، مەشکمژەنێ، قەلەمرداریێ، هەنگڵەشەلێ، ئاشە بەتەندووریێ، دێمونالێ. پیتێکە تاقە یەک شت دەگەیەنێ: پیاوێ، بەردێ، دارێ، واتە یەک پیاو، یەک دار، یەک بەرد.

یا: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ دوودڵی (تردد) لە ناوەندی دوو شتدا: ئەو تارماییە (یا) زەلامە (یا) ولاخە. بەکاردێنرێ بۆ خاتر خۆیی (تخییر) لە ناوەندی کردنی دوو شتدا: (یا) دانیشە (یا) بڕۆ.

یابوو: ئێستر.

یاپراخ: چێشتێکە لە برنج و گەڵا مێو یا سلق یا کەلەرمی پێچراوە دروست دەکرێ.

یاپنجی: قاپووتی ئەستووری ئاو دامانی.

یاتاخ: نوێن و بەڕەیەکە کە تێیدا دەنوویت.

یاخۆ: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ خاترخۆیی لە ناوەندیکردنی دوو شتدا: یا دانیشە (یاخۆ) بڕۆ.

یاخود: یاخۆ.

یاخە: یەخە.

یاخێتی: سەرکەشی و لە ئەندازە دەرچوون.

یاخی: گیاندارێکی سەرڕەقە کە لە ئەندازەی خۆی دەرچووبێ، (یاخیبوون) سەرکەشی و دەرچوونی گیاندار لە ئەندازەی خۆی.

یاخیگەری: یاخێتی.

یاد: بیر و هۆش.

یاداشت: د. یادداشت.

یاداوەری: بیرکردنەوە لە کرداری جوانی یەکێک لە کۆبوونەوەیەکی تایبەتیدا.

یادداشت: نووسینێکە کە شتێکت بیر بخاتەوە.

یادکردن: بیرکردنی شتێک.

یادکردنەوە: بیرکەوتنەوەی شتێک.

یادگار: شتێکی جوانە کە یەکێک بیدا بەیەکێکی تر بۆ ئەوەی کە هەرچەند چاوی پێ کەوت خاوەنەکەی

بێتەوە یاد.

یادگاری: بوونی شتێک لای یەکێک بەیادگار.

یادنامە: نامەیەکە کە شتێکت بیر بخاتەوە (مذكرة).

یار: هاودەمێکی زۆر خۆشەویست. پیتی کارکەر (فاعل)ە بەهەر ناوێکەوە نووسا دەیکا بەکارکەر: کـــڕ(یار)، جـــووت(یار)، فـــرۆش(یار)، بەخت(یار)، زان(یار).

یارا: دەسەلات و تەوانایی: (یارا)ی ئەوەم نییە بێمە لات.

یاران: وتەیەکە مەردووم لەکاتی بیرکردنەوە لە قسەی یەکێکدا دەیڵێ لەبەرخۆیەوە (یاران) فلانە کەس ئەمڕۆ ئەو قسەیەی کە کرد دەبێ مەبەسی چی بێ.

یارد: ناوە بۆ ئەندازەیەک لە پێوانە کە سێ پێیە و پێیەکیش دوانزە ئینجە. ئارد.

یاردە: یارد.

یارم: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ ناونجێتی شتێک لە ناوەندی دوو شتدا: (یارم) کوێر، واتە نیمچە کوێرێک کە لە ناوەندی کوێری تەواو و چاوساغ بێ.

یارمباز: د. یارەمەز.

یارمەتی: یاریدە و کۆمەکی.

یارمەتیدان: یاریدەدان و کۆمەکی کردن.

یارمەتیدەر: کەسێکە کە یاریدەی مەردووم بدات.

یارۆ: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی شتێک کە نەتەوێ ناوی بلێیت.

یاروو: خەیار.

یارەمەز: مەردوومی هەرزەی جلفر.

یاریە: یاریدە.

یاریەدان: یاریدەدان.

یاریەدەر: یاریدەدەر.

یاری: چەند کردەوەیەکی تایبەتییە بۆ ڕابواردن و خۆخلافانن دەکرێ. یاریدە (د).

یاریدە: یارمەتی.

یاریدەدان: یارمەتیدان.

یاریدەدەر: یارمەتیدەر.

یاریکردن: گەمە و ڕابواردن لەگەل یەکێک بەچەند کردەوەیەکی تایبەتی.

یاریکەر: کەسێکە کە یاری باش بکات.

یارییە: یاریدە.

یارییەدان: یاریدەدان.

یارییدەر: یاریدەدەر.

یازدە: ناوە بۆ ژمارەیەک.

یازدەمین: شتێکە کە لە پایەی یازدەدا بێ.

یازدەهەم: یازدەمین.

یازدەهەمین: یازدەم.

یاس: د. تەلەبەرد. یاسەمەن (د).

یاسا: شەریعەت و قانون. ڕەوشت. باو.

یاساخ: قەدەغە.

یاساوول: پاسەوان.

یاسایی: قانوونی.

یاساین: فیقە.

یاسەمەن: درەختێکی گەلاوردی پچکۆلەیە، گولێکی وردی سپی بۆنخۆش دەگرێ، دارەکەی دەکرێ بەدارجگەرە.

یاسەمین: یاسەمەن.

یاشرمە: هێشرمە.

یافت: د. نیشانە و بەلگە.

یافتبڕین: د. نەهێشتنی نیشانەی شت.

یاقووت: بەردێکی ئالی زۆر جوانی بەنرخە.

یاقووتی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک. شتێکە کە ڕەنگی وەک ڕەنگی یاقووت وابێ.

یاقە: یەخە.

یاگە: هـ. جێگا.

یال: شانی شاخ و گرد وتەپە. مووی پشت ملی ولاخ.

یالگەنیگ: د. بریتییە لە کەچەل.

یام: یان.

یان: یا. ڕاناوی لکاوە بۆ (جمعی غائب) دەلکێ بەئاخری ناو و کرداری تێپەڕەوە: دایکیان، خواردیان.

یانزە: یازدە.

یانزەمین: یازدەمین.
یانزەهەم: یازدەهەم.
یانزەهەمین: یازدەهەمین.
یانە: هـ. خانوو.
یانێ: یەعنی.
یانی: یانێ.
یاو: تای نەخۆشی. ئاو.
یاوان: گەیشتنەجێ (هـ). بیابان (د)
یا و لەرز: تا و لەرز.
یاونیشان: شتێکە کە نیشانەی تابێ، وەک ئەو توێخەی کە لەسەر لێوی تاداردا پەیدادەبێ.
یاوس: ئاوس.
یاوە: د. وڕێنە.
یاوەر: یاریدەدەر (معاون). مرافق.
یاوەرە: د. پزدان.
یاوەیاو: د. خاوەخاو.
یای: یایە. دوگمەیەکە لە هێندێ شتدا کە دەستی پێدا نرا لە خۆیەوە کار دەکات.
یایە: وتەیەکە کە بە ژنی سەرە دەوترێ بۆ گەورەیی.
یخ: وتەیەکە بزن و مەڕی پێ لێ دەخوڕدرێ. وتەیەکە حوشتری پێ یخ دەدرێ.
یخدان: بەزەویدادانی وشتر و ڕەشەوڵاخ.
یخە: یخ.
یخەلێکردن: بریتییە لە گرتن و ڕاپێچکردنی چەند کەسێک چنگ لەسەر شان.
ێن: پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بە (اسم مەنصوب): نیسک(ێن) د. ماش(ێن). پیتێکە بەهێندێ ناوەوە دەنرێ دەیکا بە (مصدر)ی یاری: گوێزێن، سنجووقێن، هەڵماتێن، مزراحێن، هەلووکێن، فنجانێن، تۆپێن. پیتێکە بەدوای هێندێ ناوەوە دەنووسێ دەیکا بەکارکەر: کەرفڕ(ێن) ماین فڕ(ێن).
یو: هـ. یەک.
یۆز: دڕندەیەکی کێوییە لە تانجی دەچی زۆر بەچنگە و، هەموو دەعبایەک لێی دەترسێ.

یوسر: بەری دارێکی بۆن خۆشە دەکرێ بەتەزبیح.
یۆنجە: د. وێنجە.
یوو: یووە.
یووە: هـ. یەک.
یە: ئەمە (هـ). ئامرازی ناوبەند (أداتی ربط): ئەوی من کڕیومە ئەمەیە.
یەچک: چاکڵ.
یەحیابەگی: جۆرە هەنجیرێکی ڕەشباوی شیرینی پاییزەیە.
یەخ: سەهۆڵ.
یەخاو: بەفراو و سەهۆڵاو.
یەخبەند: شوێنێکە سەهۆڵ تێیدا بەستبێتی.
یەخبەندان: سەهۆڵبەندان.
یەخترمە: وڵاخێکە کە بەرەڵا بووبێ بەهۆی گلان یا کوژرانی سوارەکەیەوە.
یەختە: بارگیری خەساو.
یەختەخانە: تەویلەی یەختە.
یەختەسار: قڕ و مردنی هەرەوەز: ڕەشەگرانەتێ (یەختەسار)ی خستەناو ئاواییەوە.
یەخدان: د. یەغدان.
یەخسیر: دیل.
یەخکردن: د. ڕچانی شتی شل و بوونی بەسەهۆڵ.
یەخنی: یەغنی.
یەخنی کێش: یەغنی کێش.
یەخە: بەرۆکی کاڵا. ملیوانی کاڵا.
یەخەچاڵ: د. چاڵەبەفر.
یەخەدادڕاو: جۆرە گەمێکە.
یەخەدادڕین: بریتییە لە وەڕسبوون و بەجێ هێشتنی شتێک. بریتییە لە ڕسواکردنی یەکێک: تۆ لەسەر ئەم کارە بیت (یەخەت دادەدڕم).
یەخەدڕ: شوێنێکە کە دادڕابێ و هەڵکەنرابێ بەقووڵی و تەسکی بەجۆرێک کە سەری واڵ بێ: کارێزەکەم (یەخەدڕ)ە.
یەخەکێشیاگ: د. بریتییە لە منداڵێکی بێگانە کە کردبێتت بەمنداڵی خۆت.

یەخەگرتن: بریتییە لە دەمقاڵێ و شەڕ پێ فرۆشتن.
یەخەگیر: بریتییە لە شتێک کە بووبێ بەکوڵکتەوە.
یەدەک: شتێکە لە وێنەی ئەو شتەی کە بەکاری دەهێنیت بۆ ئەوەی کە ئەم نەما ئەو لە شوێنی دابنێیت (بدل).
یەرد: یارد.
یەردە: یاردە.
یەرمە: هـ. شاڵێکە لە ناوەڕاستی کۆپانادا دەدروێ و پووشی تێ دەناخنرێ بۆ ئەمەی پشتی ولاخەکە بریندار نەبێ.
یەرە: هـ. سێ.
یەرەژن: هـ. ئەژنۆ. ئانیشک.
یەرەق: ئێرەقی جووت.
یەرەقان: نەخۆشی زەردوویی.
یەرەقبوون: ئێرەقبوون.
یەرقکردن: ئێرەقکردن.
یەرێ: هـ. سیان.
یەزدان: ناوێکە لە ناوانی خوای گەورە.
یەشان: ئێشان: پشتم (یەشێ).
یەشم: جۆرە بەردێکی سەوزی تۆخی جوانە مۆری لێ هەڵدەکەنرێ.
یەع: وتەیەکە منداڵی ساوا بەکاری دێنێ بۆ شتی پیس و ناخۆشی.
یەغان: د. یەغدان.
یەغدان: سندووقی گەورە.
یەغر: گیانداری یاخی، (یەغربوون) یاخیبوون، (یەغرکردن) یاخیکردن.
یەغنی: گۆشتاو.
یەغنی کێش: دەفرێکی دەمپانی لێوداری قووڵی بنکداری مسینە.
یەق: قرقێنە.
یەقخواردنەوە: پۆنگخواردنەوەی شتێک لە شوێنێکدا.
یەقدانەوە: قرقێنەدانەوە، یەقخواردنەوە.
یەقکردنەوە: شێ هەڵهێنانی هێندێ شت، وەک شەکر و توتن و گەزۆ. هێنانەوەی خواردن لە دەمەوە. یەقخواردنەوە.
یەقە: یەخە.
یەک: ناوە بۆ هەوەڵ ژمارە.
یەکالا: شتی دادڕاوی لە یەک بووەوە.
یەکالابوونەوە: دادڕان و لەیەک جیابوونەوەی شت.
یەکالاکردن: دڕینی شوێنێ لە ئەندام لە لایەن پەزشکی تایبەتییەوە (تشریح).
یەکالاکردنەوە: دادڕین و لەیەک جیاکردنەوەی شت.
یەکاڵە: د. یەکالا.
یەکاڵەبوونەوە: یەکالابوونەوە.
یەکاڵەکردنەوە: یەکالاکردنەوە.
یەکان: بەو ژمارانە دەوترێن کە دەکەونە خانەی یەکەوە.
یەکانە: بەرازی نێری بڕەدار.
یەکاوە: هـ. چێشتی قوبووڵی.
یەکاویەک: دووچەندانەی شت: لەم کڕین و فرۆشتنەدا (یەکاو یەک) قازانجم کرد، یا ئەم برنجە (یەکاویەک) ئاو دەخوا.
یەکباد: شتی تەنراوی تەنکی یەک لۆنە. بریتییە لە مەردوومی لاواز.
یەکبازد: جۆرە یارییەکە یەکبازدی تێدا دەبرێ، هەرکەس کەمتر بڕوا دادەبێ.
یەکباڵ: یەکتەن.
یەکبڕ: جوانووی دوو ساڵە.
یەکبوون: یەکێتی.
یەکبینە: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەجێی وتەی (پەی دەرپەی): ئیمشەو (یەکبینە) نووسیومە.
یەکتا: شتی تاقانەی بێ مانەند.
یەکتایی: بێ مانەندی.
یەکتر: یەکتری.
یەکتری: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ دوو کەس کە لە شتێکدا وەک یەک بەشدارین: من و فیسار کەس (یەکتری) باش دەناسین، واتە من ئەو باش دەناسم و ئەو من باش دەناسێت. یا ئەریان و

فەرهاد (یەکتری) یان خۆش دەوێت.
یەکتوخم: یەک ڕەنگ.
یەکتەن: کەسێک کە یاریدەدەری نەبێ.
یەکتەنی: بوون بەیەکتەن: یەکتەنی هەر بۆ خوا باشە.
یەکجار: ئێجگار.
یەکجارەکی: ئێجگارەکی.
یەکجاری: ئێجگاری.
یەکچاو: گیاندارێکە کە تاقە چاوێکی مابێ.
یەکچاوبوونەوە: بریتییە لە لاچوونی دوودڵی و ساغبوونەوەی کار بەلایەکدا.
یەکدان: دانەوێڵەیەکە کە یەک توخم بێ.
یەکدڵ: هاوڕێیەکە کە بەدڵ لەگەڵتدابێ.
یەکدڵی: یەکێتی و ڕێکی لە ناوەندی دوو کەس یا زیاتردا.
یەکدەس: یەکدەست.
یەکدەست: کەسێکە کە تەنها دەستێکی ببێ. دوو شتن کە وەک یەک وابن: ئەم دوو فەرشە (یەکدەست)ن.
یەکڕوو: بریتییە لە مەردوومی یەکڕەنگ کە لە پاشملە و لە ڕوودا وەک یەک وابێ.
یەکڕووە: نیمڕوو.
یەکڕەنگ: بریتییە لە مەردوومی ڕاست و دروست لەگەڵ هەموو کەسێکدا.
یەکڕەنگی: بریتییە لە ڕاستی و دروستی لەگەڵ مەردوومدا.
یەکسان: بوونی چەند شتێک وەک یەک لە چۆنێتی یەکدا: ئادەمی هەموو (یەکسان)ن لە سرۆشتدا.
یەکسانی: چوونیەکی (مساواة).
یەکسم: وڵاخی بەرزەیە کە یەکسمی ببێ، وەک ئەسپ و ماین و ئێستر و کەر.
یەکسەر: سەرانسەر: (یەکسەر)هەڵی دڕی. بێ پشوو: (یەکسەر) کارەکەی کرد واتە بەبێ وچان.
یەکسەری: شوێنێکی گوشاد کە هیچی لە بەیندا نەبێ: ژووری گەورەی (یەکسەری) خۆشە. ڕەشکەی گەورە.
یەکشەق: یەکسەر: (یەکشەق) کردی بەماڵدا، واتە بێ پرس.
یەکشەمە: ڕۆژی دووەمی حەفتە لە هەینی بەدواوە.
یەکشەموو: یەکشەمە.
یەکشەمە: یەکشەمە.
یەکشەوە: مانگی نوێ کە هەر ئەو شەوە دەرکەوتبێ. بریتییە لە کەسێک کە کوتوپڕ دەوڵەمەند بووبێ.
یەک قسە: کەسێکە کە هەر لەسەر قسەی خۆی بێ.
یەککەفتن: د. یەککەوتن.
یەککەوتن: بوونی چەند کەسێک بەیەک لە کارێکدا.
یەکگرتن: یەککەوتن.
یەکگرتوو: چەند شتێکن کەبووبن بەیەک.
یەکلا: شتێکە کە نوشتابێتەوە و دوولۆنە نەبووبێ.
یەکلایی: بوونی شت بەیەکلا.
یەکلنگە: جۆرە گیایەکە.
یەک لۆنە: یەکلا.
یەکلەچاو: گیاندارێکە کە چاوێکی کوێربێ.
یەکماڵ: بریتییە لە دۆستی ماڵ یەک: من و تۆ (یەک ماڵ)ین.
یەکماڵی: بریتییە لە تێکەڵی دوو کەس کە درێغیان لەیەک نەبێ.
یەکە: یەکتا: فیسارەکەس (یەکە) پیاوە. یەکانە.
یەکەتی: د. یەکێتی.
یەکەڵەچاو: یەکچاو.
یەکەڵەچنبوون: نەمانی چەند شتێک بەر و دوا بەئێجگاری.
یەکەڵەچنکردن: نەهێشتنی چەند شتێک بەر و دوا بەئێجگاری.
یەکەڵەشاخ: گیاندارێکە کە هەر شاخێکی ببێ.
یەکەڵەگون: گیاندارێکە کە هەر هێلکەگونێکی ببێ.
یەکەم: شتێکە کە لە پایەی یەکدابێ.
یەکەمین: یەکەم.
یەکەندەردوو: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی کوتوپڕ.
یەکهۆ: د. کوتوپڕ: یەکهۆ چووە سەری.

یەکەوحەیزەران: جۆرە یارییەکە یەکێک دادەبێ و ئەوانی تر بەسەریدا هەڵدەچن، وەستاکەیان لە هەڵچووندا دەڵێ (یەکەوحەیزەران) تا جاری سێیەم کە دەڵێ (سێیەوحەیزەران) ئەوانی تریش دەبێ وەکو ئەو بڵێن، ئەوی لێی تێک بچێ تێ دەکەوێ و دادەبێ.

یەکەوراست: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (ڕاستەوخۆ).

یەکەوکڵاوە: جۆرە یارییەکە وەک یەکەوحەیزەران بەڵام ئەم کڵاوێک لەسەر پشتی تێکەوتووەکە دادەنێن و بەسەریدا هەڵ دەچن، هەرکەسێک کڵاوەکەی خست تێ دەکەوێ.

یەکەوگۆتەکە: جۆرە یارییەکە وەک یەکەوحەیزەران بەڵام لەگەڵ هەڵچووندا گۆتێک دەدەن لە تێکەوتووەکە.

یەکهێشە: د. زەوییەکە کە یەکجار گاسنی لێ درابێ.

یەکە یەکە: یەک لە دوای یەک.

یەکێتی: ئاشنایی و بێ جیاوازی دوو کەس.

یەکیەک:یەکە یەکە.

یەکی یەکی: شتی هەڵبژاردەی نایاب.

یەگانە: شتی یەکتای بێ مانەند.

یەڵخی: د. گیاندارێکە کە بەدەمی خۆی بلەوەڕێ.

یەلغار: هێرش.

یەلەک: شتێکی بێ قۆڵە وەک سوخمە دەکرێتە بەر.

یەمەنی: کەوشی سوور.

یەن: یەند.

یەند: وتەیەکە بەکاردێنرێ بەمەعنا (ئەوەندە): یەند غەمبارم ئاگام لە خۆم نییە.

یەندە: یەند.

یەو: ه. جۆ.

یەواش: د. هێواش.

یەه: وتەیەکە ولاخی بەرزەی پێ هێدی دەکرێتەوە.

یەهەر: ه. جگەر.

یەی: بۆچی (ه). یەو.

یێ: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. یەه.

یژگە: وتەیەکە دەنرێ بەدوای وشەی (کوڕ) و (کچ) و (پیاو) و (ژن)ەوە بۆ خۆشەویستی: کوڕیژگە، کچیژگە، پیاویژگە، ژنیژگە.

ین: پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بە(إسمی منصوب): ئاسن(ین)، دار(ین)، پەشم(ین).

ینە: پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نووسا دەیکا بە(إسم منصوب): زەرد(ینە)، زیو(ینە)، شاڵ(ینە).

بەیارمەتی خوا دەستم کرد بەنووسینی ئەم فەرهەنگە لە ڕۆژی ١٩٣٦/٤/٦ و لە ڕۆژی ١٩٥٩/٦/٣ تەواوم کرد، سوپاس بۆ خوا کە لەوەپێش ئامادەی کردبووم بەزانینی زبانی فارسی و عەرەبی و، بەئەندازەیەک لە زانینی (نحو) و (صرف) و (منطق) و هێندێ لە زانینەکانی تر، کە ئەمانە هەموو دەخلیان بوو لە دانانی ئەم فەرهەنگەدا. بەم ڕەنگە ڕاڤەی هەموو وتەیەکم بەپێی دەسەڵات بەکۆکەرەوە «جامع» و دەرکەر «مانع» داناوە، ئینجا برای بەڕێز لە خوێندنەوەیدا ئەگەر خراپەیەکت بەدڵدا هات تۆزێ لێی وردبەرەوە نەوەک ڕاستێک بەچەوت و ساغێک بەهەڵە بزانیت لە پاشان کە بێگومان بوویت ئینجا پیاوانە و مەردانە ڕاستی بکەرەوە، چونکە هەر خوایە کە هەڵە ناکات.

پاشکۆ

چەند وتەیەکی کوردیی کۆن کە لە فەرهەنگێکی ماد دەرهێنراوە

لە ساڵی (١٩٤٣ز) قازی بووم لە چەمچەماڵ، خوالێخۆشبوو جەلال صائب بەقائیمقامی هات بۆ ئەوەی لە کاتێکدا کە من خەریکی نووسینی فەرهەنگی خاڵ بووم، لەلایەکەوە وتەی ئەو ناوچەیەم کۆدەکردەوە، لەلایەکی ترەوە ڕاڤە (شرح)م دەکردن، هەرچەند لەوەپێش زۆر شارەزای جەلال ئەفەندی نەبووم، بەڵام لەوێ کە لەگەڵیدا تێکەڵ بووم، تێگەیشتم کە خوێندەوارێکی بەرز و باڵا و شارەزایە لە کوردی و فارسی و تورکی و عەرەبی و ئینگلیزیدا کاتێ کە زانی من خەریکی کۆکردنەوەی وتەی کوردی و نووسینی فەرهەنگێکی تێکڕاییم، زۆری پێ خۆش بوو و وتی: منیش یارمەتییەکت دەدەم، وتم: لە چ ڕوویەکەوە؟ وتی لە ساڵی ١٩١٧، ١٩١٨ز کە دیل بووم لە هیندستان، فەرهەنگێکی فارسی- ئینگلیزیم دەست کەوت کە دانراوی (ف- ستاینگاس) ئستادی زانستگای مونیخ - چاپی لەندەن بەپوختەکردنێکی تەواو لەسەر فەرهەنگی فارسی و عەرەبی (جۆنسن) و (ریچاردسن) هاتۆتە ڕوو، ئەم فەرهەنگە وتەی سێ چوار هەزار ساڵ لەمەوپێشی (سەنسکریتی) و (ماد) و (زەند) و (پازەند)ی کۆکردۆتەوە، کە زۆر لەو وتانە لەگەڵ کوردی ئەمڕۆدا یەکەن و، زۆریشیان لە ئاهەنگ و شێوەدا زۆر لە کوردییەوە نزیکن و، من ئەو وتانەم بۆ خۆم دەرهێناوە، بەڵام دەیاندەم بەئێوە کە تێکەڵی فەرهەنگەکەی خۆتانی بکەن، منیش سوپاسم کرد و، بەپێی ئەلفوبێ ڕیزم کردن و، کردنم بەپاشکۆی فەرهەنگی خاڵ و وا لێرەدا چاپی دەکەین، ئینجا جەلال ئەفەندی وتەکانی چۆن ڕاڤە کردووە، منیش هەر ئەوەم نووسی بێ ئەوەی دەستکاری بکەم، ئینجا ئەگەر وتەی عەرەبی زۆر بەکارهێنابێ ئەوە لە منەوە نییە.

هەر وتەیەکی ناو قەوس کە لەلای چەپییەوە (ز) دانرابوو ئەوە نیشانەی (زەند)ە و، ئەگەر (پ) دانرابوو ئەوە نیشانەی (پازەند)ە و ئەگەر هەردووکیان دانرابوو ئەوە نیشانەی ئەوەیە کە زەندیش و پازەندیشە، هیوادارم ئەگەر هەمووشی پەسند نەکرێ، بەشی زۆری پەسند بکرێ و هێندێ کەلێن و کەلەبەری زمانەکەمان پڕ بکاتەوە.

پیتی: أ

ئابجەر: هاتن و کشانەوەی ئاوی دەریا «مدوجزر».
ئابخوست: دەرگەیەکە کە کاسی تێدا نەبێ.
ئابخون: ئابخوست.
ئابەستە: جاسووس.
ئاتوون: موعلیمەیەکە کە دەرسی خوێندن و نووسین و نەقش بەکچان بڵێ.
ئاخکوزە: دوگمە. قۆپچە.
ئاخکوژە: ئاخکوزە.
ئاخکوژنە: ئاخکوزە.
ئاخکون: کونی دوگمە و قۆپچە.
ئاخکونە: ئاخکون.
ئاروەند: جلالة، عظمت، سمو.
ئاروین: اختبار، امتحان، بەراورد.
ئازەب: عازەب.
ئاسی: ژنی هەوێدار.
ئاشینە: هێلەک.
ئافەند: جەنگ. جدال.
ئالاموت: هێلانەی هەڵۆ.
ئالانە: باز. شـاهێن. هێـلانەی شـاهێن، خـوێندنی کەڵەباب.
ئالوهـ: هەڵۆ.
ئامار: إحصاء.
ئامارگر: مأموری احصاء.
ئامارگیر: ئامارگر.
ئامارە: تدقیق و کۆڵینەوە.
ئامارەگر: مدقق. محاسب.
ئامدانە:تصادف، قضاء بەرێکەوت.
ئاموتیا: ز. ب. کچی عازەب.
ئاموسنی: قەپاغە.
ئامە: ژنێکە کە بەبێ مارە و نکاح لای یەکێک بێ.
ئامیا: کیسەی پارە.
ئانگارین: جەدوەلی حیساب.
ئاوار: دەفتەری یومیە.
ئاوارچە: ئاوار.
ئاوارە: ئاوار. خەزێنەی قایم لە ئاسن و شتی تر.
ئاوارەگر: (محاسب. أمین صندوق) مدیری ماڵ.
ئاوارەگیر: ئاوارەگر.
ئاوپچەخـانە: جـێگای حـەرەس. نقطەی مـحافظە و حەرەس.
ئاوەرجە: مقبوضی پارە، علم و خەبەر.
ئاوەرد: حرب. مصادمة. تێک هەڵچوون.
ئاوەردگاە: مەیدانی حرب. صفی حرب. تعبیەکردن.
ئاوەزەند: ئەسلحـەی عـسکریە. عـدەی عـسکریە. تجهیزاتی عسکر.
ئاوژەند: ئاوزەند.
ئاوژەنگ: ئاوزەند.
ئاوی ڕەش: ز. پ. جرائمی زۆری گرنگ.
ئاهەنج: رسم. تصویر. ترتیب.
ئایشتە: جاسووس.
ئایشتەنە: ئایشتە.
ئوسقوور: ئاوی دەست نوێژ.
ئولام: وەڵام. خەبەر.
ئەب فەرە: فەحل.
ئەرچین: محەجەرەی پەیژە و پێپیلکە. پەیژە.
ئەرخەندە: دەرمـانیکی زۆر ئاڵ و جوانە ژنـان نینۆک و لێوی پێ سوور دەکەن.
ئەرزیز: قورقوشم.
ئەرسەن: کۆبوونەوە و اجتماع.
ئەرم: لە ئانیشکەوە تاشان.
ئەرووس: مۆبیلە.
ئەزرەخش: فەرتەنەی با و باران. بروسکە. تریشقە.
ئەزناوەر: گەورە و سەردار.
ئەستوانە: شتێکی گردە کە بەدەوری خۆیدا بخولێتەوە.
ئەستووان: قایم. قەوی. قابلی اعتماد.
ئەستوبی: ئەستۆ.
ئەسرەب: قورقوشم.
ئەسک: ئەسپی پۆسـتـە. ئەوشـتـەی کە پۆسـتـەی پێ هەڵدەگیرێ.

ئەسکدار: پۆستەچی. متعهدی پۆستە. کەسێکە کە پۆستە دابەش دەکات. جانتای پۆستە.
ئەسکەلە: بەندەر.
ئەشخار: پۆتاس. خوێی ئامۆنیاق.
ئەفشەک: ئاوونگ.
ئەفشەنگ: ئەفشەک.
ئەکبیا: ز. پ. پەی «عصب».
ئەلووم: دەستە. تاقم. جەماعەت، (ئەلووم ئەلووم دەستە دەستە.
ئەمەد: وقت. فرسەت. هەڵکەوت.
ئەنباز: شەریک. هاورێ.
ئەنبازناک: هاوسوێند.
ئەنبازی: شەراکەت. سوێندخواری. هاورێیی.
ئەند: هێند. ژمارەیەک لە ناوەندی سێ و دەدا. ماوەی ۱۵۰۰ قەرن کە ۱۵۰۰۰ ساڵە. عەقدەکە دە ساڵە.
ئەنداچە: ز. پ. ملاحظە. مطالعە. رای و فکر.
ئەندامە: حافظە. ذاکرە. سەرگوزەشتی تاریخی.
ئەندەرز: مشوەرەت. نەصیحەت. وەصیت. کتێب.
ئەندەرووز: مفتش. مدقق. سیاح. ممتحن. جاسووس.
ئەندەز: رای. فکر. مطالعە. اقتراح.
ئەندیشمار: محاضرە. إیضاح. مذکرە.
ئەندیشمال: ئەندیشمار.
ئەنفەت: زەرەر. ضیاع.
ئەنگاردە: حکایە. ماجری.
ئەنگارش: تاریخ.
ئەنگارە: جلدی مقبوضی مالیە. کتێبی حساب. إحصاء. رۆژنامە. سەرەتای تاریخ.
ئەنگامە: هێئتی تمثیل. أعضای تمثیلی حادثەیەک.
ئەنگەسبە: ملاک. رأسمالی.
ئەنگەشبە: ئەنگەسبە.
ئەنگەشتە: ئەنگەسبە.
ئەنیشە: جاسووس.
ئەهزوون: ژنی نەزۆک.
ئەیار: حساب. تەخمین.
ئەیارگر: محاسب.
ئەیارە: ئەندازە. سجلی محاسبە. قەید. دەرمانی رەوانی.
ئەیازی: پەچەی ژنان.
ئیسپەتکار: تەنەکەچی.
ئیسترەوەند: ژنی نەزۆک.
ئیسفەرە: ئیسقەرە.
ئیسقەرە: چەند شیشێکن لەسەر ئاگر دادەنرێن بۆ گۆشت لەسەر برژاندن.
ئیسک: ئەسپی پۆستە و هەموو شتێکی تر کە پۆستە هەڵبگرێ.
ئیسکالش: انطباع. فکر. تصویر.
ئیسکانە: ئێسقانی لە ئەژنۆوە تا ئەشکنج.
ئیسکدار: ئەسکدار.
ئیسکرک: کۆکەرەشە.
ئیسکەرە: ئیسقەرە.
ئیسکەلە: ئەسکەلە.
ئیسکەنە: ئەسکەنە.
ئێش: جاسووس.
ئیشکەفت: ئەشکەوت.
ئیشی: خانم، کابانی ماڵ.
ئیمشاش: مقیاس. قاعدة.
ئێنی: شکات حسبی حال. زولم.
ئێها: بێ ئیشی. دەست بەتاڵی.
ئیروون: گۆگرد.
ئیزارە: خاولی. پاڵپشت. دیواری کورت و نزم.
ئیزاری: دەسەسری سەر ڕان. خاولی. پەچەتە.
ئیسا: ئێستا.
ئینەفت: عرضحال. استدعاء عرضی حاجەت.

پیتی: ب

بابوار: فصل. مادة. فقرة.
بابواری: تصنیف. تەرتیبی فصول و مواد.
باتوو: پرتەقاڵ.
باتووس: باتوو.

باتووش: باتوو.
بادابرەنگ: باتوو.
بادارِەنگ: باتوو.
بادخەن: فەرتەنە. عاصفة.
بارچە: ساڵۆنی محكمة. دیوانی محاكم.
بارگاو: إتفاق. معاهدة. تەفاهم.
بارگە: پارچە.
بازان: اصطلاحێكی ئاینییە بۆ ئەو زەردەشتییانەی کە لەگەڵ هاتنی ئیسلام موسڵمان بوون.
بازێرە: ئەو سەعاتەیەکە کات نیشان دەدا. ماوەی سەعاتێکە لە کات کە ٦٠ دەقیقەیە.
بازێرەی اول: هەوەڵی شەو.
بازێرەی اخر: ئاخری شەو.
باژ: باج.
باسیرە: شاغر. حكایەتخوانی لەبەر.
بالەست: کچی باکرەی دەست لێ نەدراو.
بان: ئەمیر. حاکم. گەورە.
بانوو: ئەمیرە. خانم. بووک.
باهە: گۆل. دەریاچە.
برووسان: شعب. قوم. جمعیت. ملت. جالیە.
برووشان: برووسان.
برینش: مەقەست.
بزیشک: بیطار.
بشتالم: طفیلی حیوان و نبات.
بشتام: بشتالم.
بلاژ: بەلاش.
بلووس: ڕیاکار. فێڵباز.
بنیەست: بنێشت.
بنیجە: شرکە و کومپانیە. جماعتی مشترکە.
بنیچە بەستن: کومپانیە یا شرکە تشکیل کردن.
بولغور: ساوەر.
بولکەفد: بەرتیلێکە کە درابێ بەحاکم.
بولکەفدە: بولکەفد.
بوێژە: ئومێدەوار.

بەبەک: بیبیلەی چاو.
بەت: خطی تفریقی جدولی حسابات.
بەخشی جەز: مأموری تەوزیعی معاشات.
بەخشی خانە: دائرەی توزیعی معاشات.
بەخشی گەری: مدیریتی محاسباتی عامة.
بەرات: حواڵەی پارە. چەکی حواڵە.
بەرانغار: میمنەی جیش.
بەربەر: سەرتاش.
بەردال: پەرگار.
بەردە: دیل. ئەسیر.
بەردەفرۆش: دیلفرۆش.
بەردەک: چیرۆک. حكایت.
بەردیق: جاهل. بێ خەبەر.
بەرەبەند: إختصاصی. متخصص.
بەرفەندار: پرۆفیسۆر. داهی.
بەرگووک: عمارە. خانوو.
بەرگەس: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی: (پەنابەخوا).
بەرلاس: پیاوێکی ئازا و جەسوور لە فامیلیایەکی ناودار.
بەرماج: قوەی لامسە. تماس.
بەرماس: بەرماج.
بەرناس: بێ مووبالات. بێ مووبا. لاتی. جاهل. جهل. بێ تجربة.
بەرنامە: قاعدة. پروگرام. مرسوم. نظام وتعلیمات.
بەرنایشتی: اتحاد. حمایة.
بەروار: هاوینەهەوار.
بەروارە: ساڵۆنی ئیستقبال. ژووری باڵەخانە. ڕێگای تایبەتی بۆ ناو حەرەم.
بەروان: دەسەسری بەرسنگ بۆ نانخواردن. بەروانکە.
بەریج: میزانیة. اجمالیەی حساب.
بەرید: پۆستە. مراسل. واسطەی مخابرة.
بەژکەم: مانع. عائق.
بەژهان: غبطة.

بەساوەند: قافیەی شعر. مترادف متشابە لە اشعاردا.
بەستوو: کووپەلەی شین.
بەستەک: خدمەتکار. بۆی.
بەشکیر: بەروان.
بەکرەس: مشمای باران.
بەکسەمەد: جۆرە پسکویتێکە کە بۆ سەفەر هەڵدەگیرێ.
بەلادەر: خشڵی زێرینی سەری ژنان.
بەلاش: صنعتکار. فني. ماهر.
بەلاغوور: ملتجیء. بێگانە.
بەلاق: غەزێمی لووتی ژنان.
بەلکەن: منجنیق.
بەلگەن: بەلکەن.
بەللار: بلوور.
بەلواژ: شووشە.
بەلووک: منطقة. ناحیة. جامی شەراب.
بەنتوومە: بنێشتەتاڵ.
بەندوور: قوەی مفکرە.
بەوێژە: وتەیەکە لەجێی وتەی «بالخاصة» بەکاردێنرێ.
بەهمەن: زۆر زیرەک. بلیمەت. هەوری باران. بەفرێکە کە بەباوە ببارێ. دەستدرێژ. زۆردار.
بەهو: هەیوان. باڵقۆن.
بەیات: حرص. مراق. إعتناء.
بیارە: سەوزییەکە کە بەسەر زەویدا تەرز بهاوێ و بەرز نەبێتەوە، وەک خەیار و ترۆزی.
بیاوار: مهنة. وظیفة.
بێ زینهار: بێ ئەمان.
بێژە: خالص. تایبەتی.
بێغەرزانە: جاهلی تێ نەگەیشتوو.
بێلا: پارەیەکە کە بەخێر ببەشرێتەوە.
بێوارە: غریب. فەقیر.
بێرەزەن: تەنوور.
بیزارە: شهم. غیور. محب. دڵسۆز.
بیمە: سیگۆرتە.
بینە: جێی خۆ رووتکردنەوە لە حەمامدا.

پیتی: پ

پاچنار: نۆکەرێکە کە هەمیشە ئامادەی خزمەت بێ.
پاچنامە: لەقەب. حەلیف. رەفیق. ناوی مستعار.
پاچەنگ: ئەو کونانەن کە دەهێڵرێنەوە لە قوللە و قەڵادا بۆ شەڕ لێوە کردن.
پاد: پاسەوان و حارس. بەقوەت.
پاژگەر: تحصیلدار.
پاژنامە: پاچنامە.
پاژوخ: پاسوخ.
پاساد: مدافعة. دفاع.
پاشنامە: پاژنامە.
پاکار: معاونی تحصیلدار.
پاڵەوان: مصفی = پلاوپاڵێو.
پاوپەڕ: قوة. سلطة. صلاحیة.
پایچەم: ترجومانی و تەرجەمەکردن.
پایخوان: پایچەم.
پایزە: وەزیری فوق العادە، وەزیری مفوض. سفیر. إمتیاز. بەرگی شەرەف.
پۆشنە: سەرقاپی مەنجەڵ و شتی تر.
پوودینە: نەعنا. پونگە.
پوولاب: حس. شعوور.
پوولایی: واضح. ئاشکرا. مکشوف.
پەچواک: تەرجومان. مترجم.
پەچوو: تەرجەمەکردن.
پەچوە: پەچوو.
پەریال: هاوینەهەوار «مصیف»
پەریالە: پەریال.
پەرخاش: حەرب. نزاع.
پەرداس: استهلاک و صرف.
پەرداغ: پەرداخ کردن.
پەردان: عاقل. متبصر. متأنی.
پەردەک: معمی. صمیمی. پاک.
پەردەکی: ژنی عفیفەی مخدرە.

پەرسا: محقق. مستنطقی.
پەرسان: پەرسا.
پەرسیاوەشان: بەرەزا.
پەرکار: بەرگار.
پەرگار: پەرگار.
پەرگەنە: قضا. ناحیە.
پەرگەنەدار: مدیر یا مأموری ادارەی پەرگەنە.
پەرگیینی: جمهوری ناس. جماهیر.
پەرماس: تماس. دلک. دەست لیّدانی سووک. معلومات. علم.
پەرماسە: تماسێکی سووک.
پەرمان: ئەمر. ایعاز. حکم. ارادة.
پەرموو: بەتەمابوونی شتێک.
پەرمە: پەرموو.
پەرمەهە: تەفرەدان.
پەروا: عطلة. فەراغەت. مأذونیەت. مقاوەمەت. قوة. تصرف.
پەروار: معارف.
پەروارە: پەروار.
پەرواش: بێ موبالات.
پەروانچە: پاس. وەثیقە. اجازة. وەرەقەی هەویەت.
پەرووسانان: هاودین.
پەروەرش: موورەبای گوڵ. شیرەی گوڵ.
پەروەری: استادی تربیە اختصاصی لە تربیەدا.
پەروێز: غالب. فائق. بەختیار. محتشم. خۆشەویست.
پەروێزەن: مصفی. پلاوپاڵێو.
پەرێز: شکات و حسبی حاڵ.
پەژوودە: جاسووس.
پەژە: وڵاتی پڕ شاخ و داخ.
پەستا: دەوام لەسەر کارێک کە دەستی درابێتێ.
پەسترمە: بەستەڵەک: سەهۆڵ. زوقوم.
پەشتوو: بطلی شووشە.
پەشتە: گردۆڵکە. سد و موانع لە خۆڵ.
پەشتەبەند: پرد.
پەشخە: فرچەی جل.
پەگاه: فجر. شفق.
پەگاهتار: فجری کاذب.
بەگاهتەر: پەگاهتار.
پەلکە: بەلکەن.
پەلواژە: شووشە. قاپی بلوور.
پەناد: هەوا. کوورەی هەوا.
پەناوە: إستقالە.
پەنبوون: پیاسەکردن.
پەنتوومە: بنێشتەتاڵ.
پەی: عصب.
پەیغام: خەبەر. تقدیر. راپۆرت.، إشاعة.
پەیک: قاصد. ناقلی بەرید.
پەیگ: مراسل. مخابری جریدة. ناقلی ئەخبار.
پێ خەس: سوئی ظن. تەخمین. کشف.
پیرمەهە: تەفرەدان.
پێش ئاران: رەچەتەی دکتۆر.
پێش گەهی: بەرچای.
پێغان: وعد. إتفاق. موافقت.
پیش بارە: کێکێکە کە لە ئارد و ڕۆن و هەنگوین و کەرە دروست کرابێ.
پیش پارچە: پیش بارە.

پیتی: ت

تاسەواسە: ئارەزوومەند.
تالەت: چەخماخساز.
تاوبەک: هودەی قایم.
تاهوو: شەراب. مسکر. ئەو شتانەی کە موادی کحولی تێدابێ.
ترس نەستوودان: لە قەبرترسانی زیندووان.
تورفان: تەرجومان. مترجم. خطیبی بلیغ.
تۆژی: جەولە قوتابی مکتب.
توماندار: سەرکردەی دە هەزار کەس.

تومەن: دە هەزار کەس.
توویەک: قاسەی پارە. خەزێنە.
تووزەک: قانوون. نظام. دەستوور.
تەبار: عەشیرەت. خێزان. ڕەگ.
تەبری: ترشی سماق.
تەتری: تەبری.
تەراج: وتەیەکە لە جێی (ئامین) یا (خوابکا وابێ) دەوترێ.
تەربەند: هەڵکێشانی پەڕۆیەکی پاکە لە ئاوێکی سارد و خستنیەتی بۆ سەر چاوێکی ئێشاو، یا شوێنێکی ئاوساو «تضمیدی سارد». ئەو پارچە پەڕۆیەیە کە بەتەڕی دەخرێتە سەر شوێنی بەئازار.
تەرتێزەک: شهابی ئاسمان.
تەرخوون: پیاوکوژ. بەخوێن. تینوو. جەردە. بێ باک. جانی.
تەرزەفان: تەرجومان. مترجم. خطیب.
تەرغاق: حەرەسی شەو بەرامبەر بەدوژمن و جەردە.
تەرغاک: تەرغاق.
تەرغان: ڕەهبەر. دلیل. بەدرەقە.
تەرغەند: شەپلە. إفلیجی.
تەرفەندە: دعایەی درۆ. فیشاڵ.
تەرک: خووزە = کلاوزرێ.
تەرگ: تەرک.
تەروەند: إعتقادی باطل. خەرافە نوسطوورە. وەعدی خلاف.
تەروەندە: میوە و محصولێکە کە زوو پێ بگا و بێتە بەردەست.
تەرهەندە: تازە. نازک. لطیف.
تەریر: ئەندازە. إخطار. هەڕەشە.
تەسلیخ: بەرماڵی نوێژ.
تەشلیخ: تەسلیخ.
تەغمە: داغمە . مۆر.
تەفەرچاغ: تەواو. حاضر. مهیأ.
تەفنود: جرأت. ثبات. عزم.
تەگل: مەفرەزەی عسکر.
تەلف: ترخەکردن بەهۆی خواردنی ترێی زۆرەوە.
تەنخواه: مخصصاتێکە کە لە خەزێنە وەردەگیرێ. معاش.
تەنخواهدار: خاوەنی معاش یا مخصصات لە خەزێنە.
تەندەس: ڕەسم. پەیکەر.
تەندیە: شکلی ئادەمی.
تەنسوخ: تاسووق.
تەنکە: صفیحەیەکی زیو یا ئاڵتوونە. تەنەکەی عادەتی.
تەنووکە: تەنکە.
تەنەکە: تەنکە.
تەنکەرە: مەنجەڵ.
تەواجی: رئیس. قائد. سەرکردە.
تەوال: ئەنجام. نهایەت.، ئەوسەری کار.
تەیان: تیان.
تیان: مەنجەڵی زۆر گەورە.
تێکشمیش: سلامی ملوکانە. تقدیمی هدایا بۆ ملک.
تیتاڵی: قەشمەری.
تیداک: جوولەکە.
تیداکی: جوولەکانە.
تیرەم: خانم. خانمی گەورە.
تیڤرەک: حەسادەت. حسد.

پیتی: ج

جابلیق: کەسێکە کە تەعبیری خەو لێک بداتەوە.
جاو: بانقەنۆت.
جلق: یەک تقسیم هەزار و هەشتا یەکێکی سەعات ١/ ١٠٨٠. بیست و پێنج هەزار و نۆ سەد و بیست یەکی شەو و ڕۆژێک ١/ ٢٥٩٢٠.
جەبیرە: کۆبوونەوەی پیاوانی گەورە بۆ کارێکی زۆر گرنگ.
جەرگ: دائرە. کۆمەڵێک لە ئینسان یا لە حیوان. حەلقەیەک لە ئینسان.

جەرگە: جەرگ.
جەرمەزە: سەفەر.
جەلدوو: مکافأة و پاداش لەلایەن پیاوێکی گەورەوە.
جهمەرز: داوێن پیسی کردن «زنا».
جەنجال: قەڵەباڵغ.
جەندال:بۆرەپیاو. یەکێکی بێ نرخ.
جەندەل: تقویم. مفکرة.
جەنی وار: پردی سراط.
جەوانغار: مەیسەرەی جیش.
جەوتەرە: منارە. منارەی فانۆس. پارچەبنای بەرز و قووچ.
جەوحەگاه: مەیدانی جەنگ.

پیتی: چ

چاپلووس: مەردوومی ڕیاباز.
چاپلووسی: ڕیایی.
چارت لێدان: نوستنێکی کەم لەپێش نیوەڕواندا «قیلوله».
چارەک: قاندی عسکری. جەنراڵ. سەرکردەی کاروان.
چاغ: چاخ. وەقت. مووسم. یەک تەقسیم دوانزەی ڕۆژ «سەعاتێک» مووسمی شت.
چامە: قصیدەیەک کە لە حەڤدە شعر زیاتر نەبێ. گۆرانی. مقام. قسە و حکایەت.
چامەبێژ: گوێندە. شایەر.
چامەدان: خطیب بلیغ. شاعر.
چەبیرە: حاضر. مجلس. اجتماع. تجمعی گەورە.
چەروەند: فانۆس، فانۆسی سەفەری.
چەروەندە: چەروەند.
چەغامە: شعر. شاعر. قصیدة.
چەغداوول: دومداری جیش. سەرکردەی دومدار. پەراگەندەی جەیش.
چەک: حوکمی حاکم کە إمضا کرابێ. قراری محکمە. قراری دیوانی. وثیقە. هویە. جوازی سەفەر.
چەکامە: قصیدەیەکە کە لە هەژدە شعر زیاتر بێ.
چەکنامە: سندی طاپۆ. حکمی تفویضی أراضی. قراری لەزمە.
چەکنویس: مأمووری طاپۆ، رئیسی تسویه.

پیتی: خ

خاکا: پلان. مسودە. مخطط.
خاکە: خاکا.
خلیدە: پەنچەر.
خوردەگیر: ڕەخنەگر.
خوردەگیری: ڕەخنەگری.
خەبەر پەژوورە: جاسووس.
خەسکانان: تحقیقات و تحریاتی بەهێز.
خەشک ئامار: خەسکانان.
خەشکەماز: خەسکانان.
خەشەندە: زواحف.
خەفتو: مۆتەکە.
خەفتەک: خەفتو.

پیتی: د

دامدار: حل و حسمی نزاع. تألیفی بین. توفیقی ئارا.
داروبەرد: قوت. طاقت. حرب. مصادەمە. أملاک واراضی.
دازە: لفظ.
دالابە: نقطەی عسکر و شرطة لە حراستدا «رابیة».
دوودە: دائرة. محیطی دائرة. خانەدانی قبیلە.
دوودەمان: قبیلەی گەورە. طائفة. فامليا. فرع.
دوویر: کاتب. محرر. معلم مکتب. معلمی زمان.
دەشتان: ژنی بێ نوێژ.
دەمار: ضروریات. حوانجی ژنان. هەناسە. دوکەڵ. تۆڵە. محلی إقامت.
دەمدەمیا: ز. پ. دەریا.
دیلماب: شیرێکە کە بە کوڵاندن خەست کرابێتەوە و، لەگەڵ هەنگوین یا شەکر تێکەڵ کرابێ.

پیتی: ر

رووچەک: یانزەهەمی مانگی شەعبان.
رووکاز: تەشهیرکردنی دز یا جەردە یا پیاوخراپێک و گێڕانی بەناو بازاڕدا.
رەبوون: قازانج. سلفە.
رەویە: عادەت. داب. مۆدە. نظام. قانون. قاعدة. سلوک.
رەویز: رای. فکر. مطالعة.
رەیت: حیات.
ریچار: هەڵبژاردەی میوەی هەڵگیراو «قۆنسێروە».
ریچال: ریچار.
ریچالە: ریچار.
ریشانیل: ریش درێژ.
ریلو: خۆڵەمێشێکە کە سابوونی لێ دروست دەکرێ.

پیتی: ز

زانیج: شوێنی لەدایکبوون. وطنی اصلی.
زاو: وەستای بەننا، وەستای سواغ.
زاویل: بەننا و معمار.
زوویە: ز. پ. قەرز. اعادة. دەست قەرز .
زەراھ: دەریا.
زەموو: قوڕ. هەوا. دەرەجەی تەڕی و وشکی هەوا.
زەمەنج: باگردێن.
زەو: شتێکە کە باسی بەسەردەمی ئەم و ئەودەوەبێ.
زەویج: باسترمەی گۆشت.
زیند: ز. پ. گیان.
زیباڵ: اسطول.
زیج: خفقانی قلب. لێدانی دڵ.
زیجەک: ریخۆڵەی کاوڕ کە پڕ بکرێ لە برنج و بەهارات و قیمە وەکو گیپە.
زیخ: بەدڵەکوتێیەک دەڵێن کە لە خۆشی یا لە ترسا پەیدا ببێ.
زیوار: شارێیەکە کە بەناو شار و دێدا بڕوا.

پیتی: س

سا: خەرج و باج. جووتانە. ضریبة.
سابان: نیشانەی سەر ڕێگا. نیشانەی کیلۆمتر.
ساتگین: پیاڵەیەکی گەورەی شەرابە کە لە چاوی یەکێک بخورێتەوە.
ساتگین: ساتگین.
ساتیگین: ساتگین.
سارا: صاف. خالص و بێ غەش. ممتاز.
سارە: سابان.
ساڵ گرێ: بەگرێیەک دەوترێ کە ساڵەوساڵ لێ بدرێ بۆ ڕاگرتنی تەمەنی یەکێک.
سام: ئەستوونە زێڕینە.
سامسوار: سواری زۆر خێرا.
سان: قانون. نظام. دەستوور. قاعدة. شرف. شهرەت. عظمت.
ساو: سا.
سپاسە: بەهەموو شتێک دەوترێ کە سوپاس هەڵبگرێ لە لطف و اینسانیت و چاکە.
سپاسی: سواڵکەر.
سپسار: دەڵاڵ. ژنێکە کە نافرەتان بەشووبدات.
سپیدبالا: فجری کاذب.
سپیدپەهنا: فجری صادق.
سپیدە: شەفق.
سندباد: کتێبی دائر بەفنونی عملیە
سندکەش: ئەستوونەزێڕینە. ریگی ڕەوان «سەراب».
سۆگ: تعزیة. ماتەم.
سۆگا: ماتەمی گەورە.
سۆگدار: کەسێکە کە جلی ماتەمی لەبەردابێ.
سۆگنامە: تعزیەنامە.
سۆگیانە: بەرگی ماتەم.
سوول: ئاوبارە.
سوومە: ئەنجام، شرط، ئەخشی ناو سککە.
سوێرە: دوژمن.

سەدووس: چویت.
سەرپاک: ضابطی شرطە.
سەرپاش: خرەفان لەبەرپیری.
سەرکەلافە: جێبەجێکردنی کارێک.
سەرە: پارە. پارەی بەرەواج.
سەفرەنگ: شەرح. تەفسیر و إیضاح.
سەمێر: إمامەی تەزبیح.
سەنار: میناء = جێ وێستانی پاپۆڕ.
سەنداره: لقیطه.
سەنگار: هاوڕێ. قافڵەی پاپۆڕ.
سێبەندی: عەسکەرێکە کە خەرج و باج کۆ بکاتەوە.
سێپەهر: پاش نیوەڕۆ.
سێتوێ: معدەی حیواناتی کاوێژ کەر.
سینار: سەنار.
سینداره: سەنداره.

پیتی: ش

شاماخچە: مەمک بەستی ژنان.
شامار: محلی عمومی بۆ اجتماع. ئاتەشکەدە.
شاماز: شامار.
شاماکچە: شاماخچە.
شاوار: ملوکانە. لائقی پاشا.
شەروین: قەڵای شیروان.
شەفا: خلال شرعی. قانوونی.
شەفوو: حەرام. بێ شەرعی ناجائز. بێ قانوونی.
شەفوود: شەفوو.
شەلە: حکمی اعدام بەقصاص.
شەمپوورگر: مجبر. ئامری جابر.
شەمپووری: إجباری. شتی غیره طبیعی.
شەنبووسە: بۆرۆک.
شیفاد: شەفا.
شیروان: وڵاتی (مێد).

پیتی: ف

فرسناف: یەکەم شەوی ساڵی تازە.
فرسنافە: فرسناف.
فرۆزە: جنس. نوع. وصف.
فرووهەر: مادە. خلاصە. جەوهەر.
فرهانە: بردنەوەی قومار و هەموو جۆرە یارییەک.
فوراتە: شەرابێکی تازەیە کە لەگەڵ ئاردی ورد و کاکڵە گوێز و ناوکە بادامدا بکوڵێنرێ و ساردبێتەوە و بکرێ بە ماجووم بۆ خواردن.
فەدا: أصل. قاعدە. قانوون. منهج. نموونە.
فەراتە: شەرابێکە بە کوڵاندن خەست کرابێتەوە و لەگەڵ ئاردی بێژراو و ناوکە بادام، یا گوێز و هەنگوین و شەکر کرابێ بەمعجون.
فەربوود: جدی. کەسێکە کە بیروباوەڕی دامەزرابێ.
فەربوودی: جدیت. عقیدەیەکە کە لەوانە نەبێ بگۆڕدرێ.
فەرتاب: وحی. الهام.
فەرتاش: وجود. موجودیت.
فەرتوور: إنعکاس. عکسی صوت وضیا.
فەرجاد: ممتاز. عال. عالمی متبحر.
فەرجوود: معجزة. إعجاز.
فەرخاد: موفق. منتصر. غالب.
فەرخاش: محاربە. مصادمە. نزاع.
فەرخاگ: مێخلەمەی گۆشت و هێلکە.
فەرخەشتە: پاقلاوە.
فەرخەشە: کولیچەی بادام.
فەرخووی: أخلاق. طبیعت. غریزە.
فەردا: سبەینێ.
فەردەجان: مانگی تشرینی یەکەم.
فەرز: زانا. گەورە.
فەرزام: لائق. قابل. موافق.
فەرزان: فەن. زانین. زانا. قوت.

فەرزانە: عالم. ذکی.
فەرزانەگان: عولەما. متفنین. مشاوران. سەرکەوتووان.
فەرزانەگی: گەورەیی. عالمی.
فەرزوو: ذکاء. عاقڵی. تێگەیشتوویی.
فەرگاە: حضور. حضوری پادشا.
فەرگوفت: فەرمان. إرادە. ئەمر.
فەرگۆیا: شیفاهی.
فەرگەوهەر: عطر.
فەرنان: نا أصل. دەنی. خسیس.
فەرنوود: مظاهرە إثبات. دلائل. إظهاری مافی الضمیر.
فەرنوودسار: إنسیکلوپیدیا. (دائرة المعارف).
فەرنە: لعنت. لعنت لێکردن. جنێو پێدان.
فەروار: کۆشکی هەواداری دەرگا و پەنجەرە زۆر بۆ دانیشتنی هاوینان.
فەروارە: فەروار.
فەرواز: فەروار.
فەروال: فەروار.
فەرواڵە: فەروار.
فەروێش: سهو. غلط. خطأ. زهول. عطالت. بەتاڵی. طلبی ئیش نەکردن.
فەرهەنجە: مەردوومی عاقڵی مونەدەبی زیرەکی تێگەیشتوو.
فەرهەنگ: قامووس. عالمی. عاقڵی. عظمت. ممتازی. نەجابەت. شیریاکی. تووڵ کێشکردنی مێو.
فەرهەنگدار: رئیسی محکمە. حاکم.
فەرهەنگیان: علما. مشرعین.
فەرهەنگی: استادی قوانین و شەرائع (مدونی قانونی).
فەرید: جەجاڵ.
فەنجە: قسە. قسەکردن. وتار.
فیسا: طاووس.

پیتی: ک

کارژوول: مفتشی ئەشغال.
کارەئەفژوول: ملاحظی ئەشغال. معاونی ملاحظ.
کارەوژوول: کارەئەفژوول.
کاز: مەقەست.
کازوود: کاز.
کاژە: حەشاری ڕاوکەران.
کاموور: بسیط. واتە عکسی مرکب و مخلوط.
کردەک: عبارة. جملة. کلمة. معما. لەغەز.
کرواس: کردەک.
کلۆ: گەورەی حەرەس. گەورەی لایەک. (جناحێک) لە خەستەخانە. گەورەی شرطة. گەورەی حەسحەس باشی. گەورەی گوزەرێکی بازاڕ کە هەموو تابعی بن. محافظ. حاکم.
کۆتار: قیصری ناو بازاڕ.
کوریر: کارئەفژوول.
کەبار: کەسێکە کە داری سووتەنی بێنێ بۆ فرۆشتن.
کەبد: لەحیم. مادەی لەحیم کردن.
کەبدە: کەبد.
کەران گاە: دەشتی تایبەتی بۆ سباق. جێگای ئیستعراضی جەیش و قوتابی.
کەرتاخ: مسئلەی گرنگ کە حەل نەکرابێ.
کەرتەلە: کوڕێکە کە هێشتا خەتی نەدابێ.
کەردا: دوێنێ.
کەردەک: عبارة. جملة. کلمەی گرانی عاصی. معما. لەغەز.
کەرزە: منداڵێکە کە نیشانەی نێری و مێی نەبێ.
کەرکوز: ئیشارەتی نیشاندانی ڕێگا.
کەرکەز: کەرکوز.
کەروپێن: قسە. إفادە بیان . دلیل.
کەرەدان: سەرەنوێلک.
کەرەوین: کەروپێز.
کەریوون: قەرن. عصر.

کەشاک: رای. فکر. تدبیر. انطباع.
کەشانی: چادری یەک کۆڵەکە.
کەشتاو: ڕەحمەت. دڵ نەرمی.
کەشخەر: ئاب و هەوا. مناخ إقلیم.
کەشسە: ئەمری تەحری لە حاکمەوە.
کەشمیدە: خط. خطی هندسی. خەطێک کە نووسراوی پێ شطب بکرێ.
کەفشیر: لحیم. قورقوشم. تەنەکە. لحیم کردن.
کەفین: شت. مادە. وجود.
کەلاجوو: پیاڵە. فنجانی شەراب یا قاوە.
کیکوو: دەریاچە. حەوزی گەورە.
کیلوو: گۆم. بحیرە. کەناری نەهرێک کە بگونجێ بۆخۆشتن.

پیتی: گ

گارەندە: عامل. وکیل. بنکدار.
گاز: مەقەست.
گازە: کەپری پچووکی باخەوان کە سەری بەپەڕۆ داپۆشرابێ، کە جار جارە جیهان بەم کەپرە تەشبیە دەکرێ.
گاشەک: باسترمە.
گاگا: ئەو شتانەی وەک میوە و چەرەز کە لە زیافەتدا بۆ میوان دادەنرێ. مەزە. شەوچەرە.
گرداوا: حارس. کشاف.
گرداوەر: مراقبی شرطە. قۆڵچی گومرگ. حارس. مراقب.
گریب: واحدی قیاسی ئەراضی پێوان.
گۆران نگار: صالۆنی رسوم و تصاویری حیواناتی وەحشی.
گۆرەب: گۆرەوی کورت.
گۆشان: شەربەتی مێوژ.
گۆشانە: قوژبن. پەلاماردان لە کەمینەوە.
گونیە: مسطرەی دارتاش. عمودی معمار. گۆنیای هندسی.

گوشتاسب: خەوبینین. احتلام بوون.
گووران: محلی اجتماعی جیش. قاعەی إجتماع.
گووشتاسب: گوشتاسب.
گەرداس: ظالم. غدار.
گەرداش: گەرداس.
گەردبان: سەرکردە. قائدی عام.
گەردش: إنقلاب. ثورة. حرکەی قلبی سیاسەت.
گەری: مقیاس. واحدی قیاسی بۆ اراضی و قوماش و حبوبات و مالیات و وقت. واحدی قیاسی وقت کە عبارە بێ لە بیست و دوو دقیقە و سی ثانیە.
گەزارەنامە: خەونامە.
گەزەرنامە: گەزارەنامە.
گەسی: عزلکردن.
گیارەنگ: جنراڵ. قائدی سەرکردە.
گیوەر: مؤرخ.

پیتی: ل

لاچین: خزمەتکار. بەندە.
لاخێز: فیضان.
لەباچە: جبە. ڕۆبی حاکم کە لەکاتی محاکەمەدا لەبەری دەکات.
لەباد: مشەممای باران.
لەبان: شەریک.

پیتی: م

ماچووچە: جۆرە شووشەیەکی لووت باریکی دابراوە، ئاو و دەرمانی پێ دەکرێتە ناودەمی منداڵەوە.
ماژ: سپۆرت. ریاضە. یاری.
ماطەک: شەکرێکە کە لە جۆ دروست بکرێ.
مانوو: دەنگەوەرە. شائعە.
مانە: مۆبیلیا. شتومەکی ناوماڵ.
مودام سیبەندی: موظفی دائمی.

مۆژ: تانکی ئاو. حەوض.

مۆژە: مۆژ.

مە: مانگ. قەڵەم.

مەت: شەربەتی مێوژ یا خورما.

مەتارە: دەفرێکی لاپانی دەم پچووکە لە لباد دەگیرێ و ئاوی تێ دەکرێ.

مەخێز: مامزی پێی سوار.

مەرە: تەخمین. ئەندازە. دەرەجە.

مەرێشم: مەشەمای برین.

مەشخ: سەرمەشق. نموونەی تدریب و تەعلیم.

مەها: بلوور.

مەهاباد: ناوی پێغەمبەرێکی زۆر کۆنی گەورەیە کە بۆ ئێران هاتووە و خاوەنی ئەو کتێبەیە کە پێی دەڵێن «دەساتیر».

میجری: قاپی داوودەرمان تێدا هەڵگرتن.

میها: گەورە.

پیتی: ن

ناج: داری سەوز.

ناجوو: سنەوبەر.

ناخە: سواڵکەر.

نارەنک: پرتەقاڵ.

نارەنگە: نارەنگ.

نارەنگی: لالەنگی.

ناژ: سەرو. سنەوبەر.

ناژوو: ناجوو.

ناسپاڵ: تۆیکڵە هەنار کە بۆ دەباغ بەکاردێنرێ.

ناسەرە: سکەی قەڵب.

ناشخود: دەست لێ نەدراو. کەسێکە کە فەرتەنەی دەریا کاری لێ ناکات. حکم.

ناشک: قەرزدار.

نالە: چم. چەمی پچووک.

ناموویە: ژنی مێرداری بەناموسی ڕاست لەگەڵ مێردەکەیدا.

نانوو: بێشکە، لای لایە. گورگانە شەوێ.

ناوچە: قایخ. بەلەم. مۆتۆڕی نەهری.

ناوژە: ناوچە.

ناوە: ناوژە.

ناوەر: ممکن. قابل.

ناوەران: ناوەر.

نکال: خەڵووزی مەعدەن.

نگال: نکال.

نوورەند: تەرجەمە.

نوولە: قسە. تەنها وشەیەک.

نەبەس: کچەزا، چ کوڕ چ کچ.

نەبەشە: نەبەس.

نەبیر: کوڕی کوڕ.

نەبیرە: نەبیر.

نەبیسە: کوڕەزا، چ کچ چ کوڕ.

نەپراش: خاصیتی إقتداری حلی مشکلات بەئاسانی.

نەخشە: دلیل. قرنیە. ظواهر.

نەسبووت: ئەهلی خوبرە. خەبیر.

نەسوودی: زڕاع.

نەسیمەن: خواپەرستی. نوێژ.

نەشپیل: تۆڕی ڕاو. قولاپی ڕاوەماسی. قولاپی هەڵواسین.

نەشخار: ئەو ئەندازەیەی کە گیانداری کاوێژکەر هەڵی دەهێنێتەوە بۆ کاوێژکردنی.

نەشخوور: کاوێژ.

نەفج: کاغزی نووسین.

نەماک: عادەت. ئەخلاق.

نەمشتە: عقیدە. باوەڕ.

نەوتاش: دائمی. ئەبەدی. هەتاسەر.

نیشپیل: نەشپیل.

نیشین: قطبی شمالی. بەرگی سەرین.

نیناو: سەبر. تحمل.

نیوار: ئاسمان. قوبەی ئاسمان.

نیوتوور: فخر. خۆ هەڵکێشان.

نیوەر: وجود. موجودات. کائنات.
نیوەری نیوار: موجوداتی ئاسمانی وەکو ئەستێرە و ئەو ئەستێرانەی کە دەکشێن و بەفر و باران و پەلکەزێڕینە و گەلێ شتی تر.

پیتی: ه

هاروون: ئەسپی سەرکێش. سەرکردە. گەورە. ناقلی أخبار و بەرید. ساعی. بێکەسی و پەشۆکاوی.
هاری: گەسکدەری. کەسێکە کە هەموو فرمانێکی پیس و پۆخڵ إختیار بکات.
هامال: هاوفکر و هاورأی. هاوحزب.
هاوەرد: رەقیب. منافس.
هاوین: نوێژی بەیانی.
هوودل: رەصد.
هوودلبەند: ئالتی رصد.
هەجاوەر: کۆبوونەوەی خەڵق.
هەریاسپ: ئەستێرەی گەڕۆک.
هەریاسبان: سبعەی سیارە.
هەرماس: شیطان. رەهبەری بەد.
هەروانە: خەستەخانە. ئێش و ئازار.
هەرهەفت: حەوت شتێ کە ژن خۆی پێ جوان دەکات بەتەرتیب: (١) گیایەکی جوانی هەمیشە سەوزە، بەچەپک دەیدەن لە سەریان (٢) گیایەکی شینکارە (٣) سووراو (٤) سپیاو (٥) کل (٦) زێڕ (٧) میسک.
هەرهەفت کەردە: ژنێکە کە بەهەر هەفت خۆی ئارایش دابێ.
هەری: زەوی دێم.
هەفت گەنجینە: بەحەوت جۆری تایبەتی دەڵێن لە کان: (١) زێڕ (٢) زیو (٣) تەنەکە (٤) قورقوشم (٥) ئاسن (٦) مس (٧) زەرد.
هەلاج: لۆکە.
هەلیاک: شیرێکە کە بەکوڵاندن وشک کرابێتەوە.
هەماس: دۆست. شریک. هاوڕێ.
هەماک: هاوڕێی کار.
هەمال: هاوکار.
هەمسیراز: تەرجەمە.
هەنام: هیکل. تمثال.
هەنجار: شاوڵی بنا. ڕێگا. مادده. قانوون. اصول. عادە.
هەنجام: بێ ئیشوکار. سەرسەری.
هەنگ: تێگەیشتن. عقل. مجد. سلطە. عظمت. مطلب. علو. معهدی علمی. شەپۆل. ئەشکەوتی گەورە. وەزن و مقداری هەر شتێ. عاطفە قوت. اقتدار. حراست. شدید. ذکی. فامیلیا و عشیرەت. جیش. عسکر. زللە لێدان. ئازار. برین. سەرما و باداری. وشکی و بێ ئاوی.
هەنگامە: اجتماع. کۆبوونەوەی تجار. مرکزی اجتماع. غرفەی تجارە.
هەنگامەسێبەندی: موظفی وەقتی.
هەنگە: مەلهی. تیاترۆ.
هەواری: دیوان. ژووری ئیستقبال. چادری گەورە.
هەتیال: وڵاتی بەقوەت کە هیچ خەرج و باجی لەسەر نەبێ.
هیرسا: یەکێکە لە عومری خۆی توخنی ژن نەکەتبێ.
هینگ: سعادة. ڕۆژی شادی. ئازار لە ڕیخۆڵەدا.

پیتی: و

وابا: عقل. فهم.
وات: پیت. وشە. کەوڵ و پێست.
وادە: رەگ. بناغە. أساس.
وازیرە: وەقت.
واژ: کلمە.
واشینگ: رئیس الحراسین.
وانساز: قبلەنما.

وانسازە: وانساز.
وەبەردەک: مەتەڵ. معما.
وەجەر: حكمی حاکم. قراری محکمه.
وەجەرگەر: رئيس. رئيسی عدليه. مترجمی قوانين. مفتی.
وەچەر: حكمی حاکم. ئەمری پێغەمبەر.
وەچەرگەر:حاکم. پێغەمبەر.
وەردەک: جیازی بووک.
وەرشاد: معاشی تقاعدی.
وەرشنان: اُمتی پێغەمبەرێک.
وەرشەک: جانتایەکە کە داوودەرمانی تێدا هەڵبگیرێ.
وەرغ: سەددەی ناو.
وەرگاز: میوەیەکە لە ساڵێکدا دوو جار ببێ.
وەرنامە: سەرلەوحە. عنوانی کاغەز.
وەروار: تەختی ملوکی. باڵکۆنی محتشم.
وەرەشتاد: متقاعد.
وەرەفان: واسطه. وسیط. شفیع.
وەرەنداز: مخطط. لوێلچی جل و پەراوەکردنی.
وەرەنگ: چنینەوەی جلی دڕاو.
وەستی: ترجمه. إیضاحیه.
وەسکەردە: ساعی. سریع. اختصاصی قوی.
وەسنی: هەوێ.
وەشک دانە: تۆوی داری هەڤرس.
وەشمەک: نەعلی چەرم.
وەشنی: سووراوی ژنان.
وەشەنگ: جیکەنە.
وەشیان: تعویض. مکافات.
وەفتووک: پێستی پڵنگ کە بەسەر تەختی ملوکیداردا خرابێ.
وەلواکێ: ڕیخۆڵەباریکەی مەڕ و بزن کە بەبرنج و گۆشت و بەهارات پڕ کرابێ و کوڵێنرابێ بۆ خواردن.
وەنانە: سەمموونی خڕی گەورە.
وەوا: نیشانەی خێر و بەرەکەت.

پیتی: ی

یادە: بەرتیل دان بەحاکم بۆبێ قانوونی. هێزی حافظه.
یاسە: قانوون. نظام. ئەمر.
یالوو: کەناری دەریا. کەناری چەم و ڕووبار.
یۆسە: دارتاش. مشار.
یەفتەر: ناوێکی ڕوونی پاک کە ڕەنگ و تام و بۆنی نەگۆڕابێ.
یەلکەن: منجنیق.
یەمسوو: باروت.
یەندوو: ضیاء. حەزمەی شعاعیەی ڕۆژ. ڕووناکی ڕۆژ.

پێڕست

ئـ 1
ب 25
پ 75
ت 113
ج 149
چ 163
ح 189
خ 197
د 221
ر 267
ز 291
ژ 309
س 315
ش 357
ع 383
غ 387
ف 313
ڤ 399
ق 403
ک 435
گ 485
ل 523
م 547
ن 577
و 605
هـ 619
ی 655